BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
29 H
1

Digitized by Google

12-29-H-I

De Herbis

Aaron, seu serpentaria maior f. 1
Abrotanum f. 2.
Absinthium f. 2.
Acacia f. 3.
Acetosa f. 3
Acorus f. 3.
Affodillus, seu albucium f. 4
Agaricus f. 4
Agrimonia f. 5.
Agrifolium f. 5
Agnus castus f. 5
Algamarina f. 6
Alcanna f. 6
Allium f. 6
Altea sive malvaviscus f. 7
Alleluia vel Lugula f. 7
Belengi seu Solatum f. 7
Aloes f. 7
Aloes lignum f. 9.
Ambra f. 9
Ambrosia f. 10
Amomum f. 10
Ameos f. 10
Amidum f. 11
Amigdala f. 11
Anacardus sive pediculus elephantis f. 11
Anetum f. 12
Anteflorum seu flos vitis agrestis f. 12
Anisum f. 12
Antilis f. 13
Anthos vel Rosmarinus
Ancusa f. 13
Apium f. 14
Apium rusticum f. 14
Apium silvestre f. 14
Apium hemorroidarum f. 15
Appios seu camebalanos 15
Aquostilla f. 15
Arthemisia f. 15
Aristologia rotunda f. 16
Aristologia longa f. 17
Arbor glandis f. 17
Arbor vel lignum vitae [illegible] f. 17
Aries f. 18
Armoniacum f. 18
Asa fetida f. 18
Asarum f. 19
Astragalos vel astragallos f. 19
Asparagula f. 19
Ar[illegible]lex f. 20
Avellana inda f. 20
Avena f. 20
Auricula muris f. 21
Aledar vel aledrach f. 21
Acutum f. 21
Azea f. 21
Barba Jovis seu sempervivum f. 22
Barba silvana seu plantago aquatica f. 22
Balaustia f. 23
Balsamus f. 23
Balsamita idest sisimbrium f. 24
Basilicon gariofilatum f. 24
Branca ursina f. 24
Betonica f. 25
Badequar sive spina alba f. 25.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Bellirici f. 26
Bel uel Sel f. 26
Behem f. 26
Ben, uel Balanus f. 26
Beta f. 27
Bdellium f. 27.
Berberis f. 27.
Bulleiden f. 28
Brionia f. 28
Bructanica f. 29
Botris f. 29
Borago f. 29
Bombax uel cotum f. 29
Buglossa f. 30
Butalmos seu oculus Bouis f. 30
Buxum f. 30
Bruscus f. 31
Butirum f. 31.

C

Camomilla f. 31
Canapis f. 32
Camillus Veneris f. 32
Cardo benedictus f. 33
Cardus f. 33
Cardreos seu quercula f. 33.
Camepitheos f. 34
Carui f. 34.
Cardamomum f. 34
Citonus f. 35
Calamus Aromaticus f. 35
Calamus agrestis siue aquaticus f. 35
Caparis siue caparus f. 36
Cinghorea f. 36
Cimsice aut sicca f. 37
Catapucia f. 37
Caulis f. 37
Cauda equina f. 38
Cassia fistula f. 38
Cassia lignea f. 39
Castanea 39
Celidonia 40
Cedrus f. 40
Cerefolium f. 41
Cepe f. 41
Cetherach f. 41.
Cheuri f. 41.
Centaurea f. 42.
Ceratum f. 43
Cretanus f. 43
Cicuta f. 43
Cicorea f. 44
Cinoglossa f. 44
Citonia f. 44.
Cipressus f. 45
Cipus f. 46
Ciperus 46
Cinamomum f. 46
Ciminum f. 47
Citrullus f. 48
Citrum f. 48
Cinosbatum idest aiffanticum f. 49
Crispula f. 49
Cristocolla f. 49
Crisogonium f. 50
Colubrina f. 50
Coloquintida f. 50

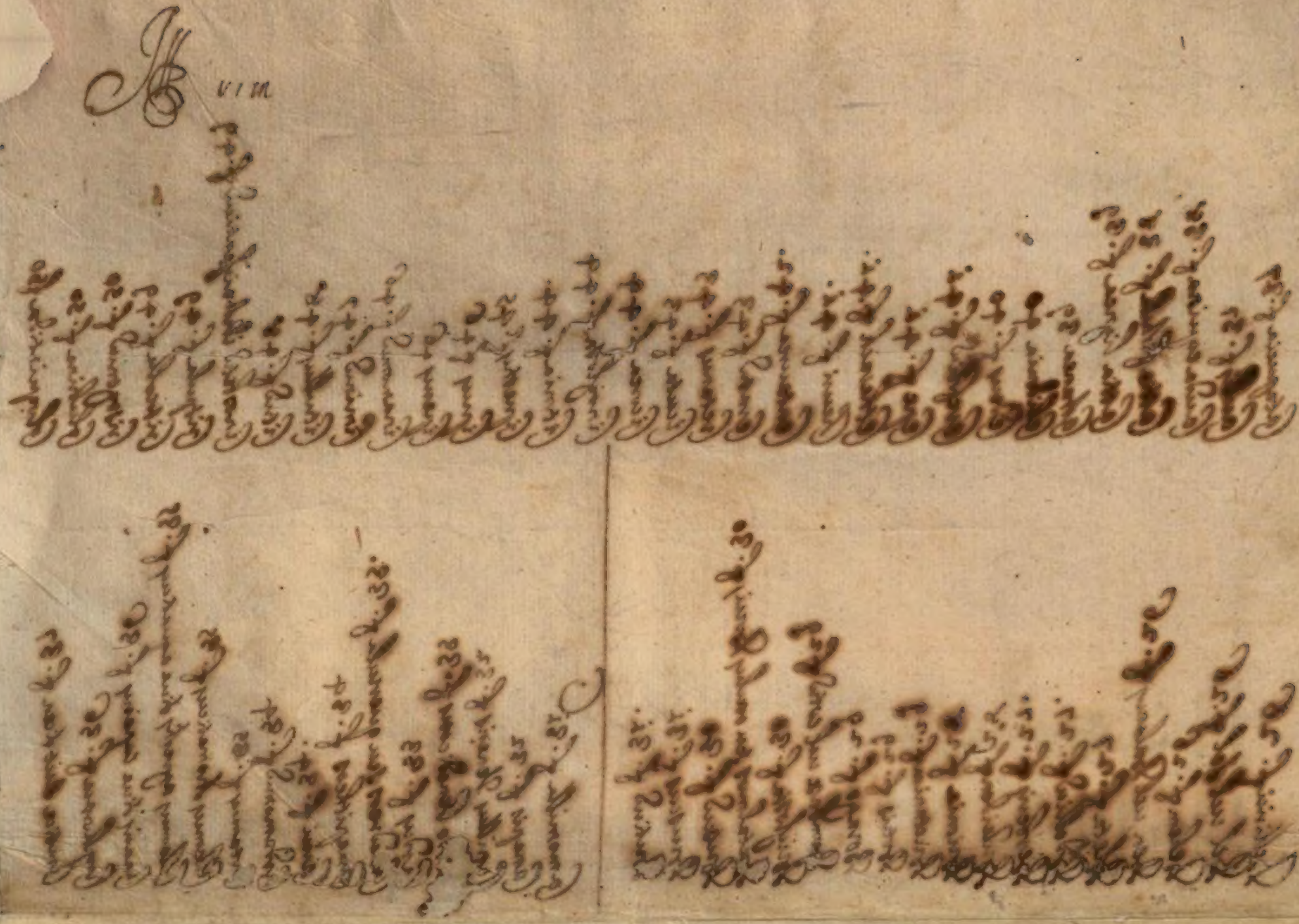

Digitized by Google

Domus S: Pantaleonis PP Schol: Piarum
12-29-H-1
3
12
29
H
1

Ortus Sanitatis

De Herbis et Plantis.
De Animalibus et Reptilibus.
De Auibus et Volatilibus.
De Piscibus et Natatilibus.
De Lapidibus et in terre venis nascentibus.
De Vrinis et earum speciebus.

Tabula medicinalis cum Directorio generali per omnes tractatus.

ANNO. M. D. XVII.

Ex hæred. Trib. de Rubeis
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Prohemium.

Omnipotentis eternique dei: totius nature creatoris opera mirabilia admirandaque mecum vicibus iteratis crebrius pcogitando reuolui. Qualiter a mundi exordio celo creato lucidissimis ipsum pornauerit stellis. Quibus et influendum increata oia sub celo vim dedit et virtutem. Quomodo etiam elementa quatuor miro inter se modo differentia ex nihilo pulcherrimo pduxerit ordine. Ignem videlicet calidum et siccum. Aerem calidum et humidum. Aquam frigidam et humidam. Terram siccam et frigidam. Suam propriam vnicuique prebens naturam. Qualiter insup summus artifex et magister herbis/lapidibus/cunctisque aiantibus pductis: ad vltimum hominem: ceteris omnibus creaturis nobiliorem fecerit atque formauerit. Ac si cuncta disposuit: vt cuncta sub celo esse vitam ac motum hntia Stellis mediantibus suam sortirent naturam ac subsistentie pmanentiam. Essentque in oibus ex quatuor erumpentibus elementis siue herbis/lapidibus/siue etiam aialibus quattuor elementorum nature: caliditas/frigiditas/humiditas/siccitasque permixte. Etiam in humanis corporibus in mensura ac temperamento optimo vite ac nature hois conueniente. Et illo stante temperamento pfecta homo potiretur sanitate. Ipso vero dissoluto p debiti regiminis dissolutionem: cum calliditas victrix sup ceteras existeret naturas frigiditatem expellere laboraret. Aut caliditatem frigiditas extinguere velit. Siue homo cum inordinatus repleret humoribus. Vel a naturali humiditate: si nimium p defectum recederet In magnas statim icideret infirmitates morti appropinquans. Huius autem ratio dissolutionis naturarum. In quibus hominum vita consistit et sanitas. Non vna/sed multiplex foret assignanda. Nunc etenim celi occulte venenate influentie hominis nature contrarie. Tunc vero aeris impuritas: seu cibus inconueniens/laborque inordinatus. Alieque quamplures a pfecta sanitate transferentes hominem. Quas enumerare oes (si velim) facilius mihi foret arene marum (vt arbitror) reddere rationem. Profecto cum plus mille circumstent picula hominem. Suntque accidentia sanitatem hois dissoluentia. Iuxta sydera varium influxum vere innumera. Ita vt quo vere securus sit homo sanitatis aut vite vix vllum momentum sit repibile. Hec tacitus dum mecum reuoluerem. Ex aduerso memorabar creatoris sapientiam qua ab initio generi humano in tantis p eum constitutis piculis de salubri conuenientique remedio puiderit: herbis scilicet animantibus ceterisque creaturis quibus eam virtutem indidit vt naturas dissolutas reducerent ad debitum temperamentum armoniam et pportionem. Una etenim herba calefacit: altera frigiditatem inducit: queque sm gradum sue complexionis et nature. Cetereque sic creature in aquis seu terra esse habentibus ad conseruationem vite hois conferunt. Creatore nature ita disponente. Ut harum virtute herbarum creaturarumque ceterarum homo viribus destitutus p primarum qualitatum distemperamentum in integram redire possit sanitatem. Et quia in hac mortali transitoriaque vita cariorem ac desyderabiliorem vere sanitatis corporis thesaurum: hominem possidere sit impossibile. Sapiente dicente Ecclesiastici. xiij. Melior est: inquit: omni auro et argento salus anime et validum corpus/quam census immensus. Non est enim census sup censum salutis corporis. Visum est mihi fore optimum eum componere librum multitudinem figurarum sub certis propriis coloribus effigiatarum herbarum/lapidum/animalium/ceterarumque creaturarum continentem ipsarum etiam descriptam virtutem. Nec laudabilius efficere me potuisse hoc opere: cum beneualentibus magnum afferat solatium: patientibusque conferat non modicam vtilitatem. Idipsum autem perficiendum me primo principalissimeque charitas vrgebat: quod eorum inopie me fecit compati: quibus temporalis non subministrat facultas pro necessitate conducendi medicos et apotecarios pecunia eis deficiente. Nam hi huius doctrina libri adiuti: sumptibus ad modum exiguis concurrentibus. Ipsis sibi conferre valebunt pseruatiua remedia pfectaque medicamina. Ad idem aggrediendum non minus me mouit: sed et pmaxime nobilis quidam dns qui regna terrasque varias pagrando: videlicet Alemaniam/Italiam Hystriam Selauoniam Croatiam Dalmaciam Greciam/Corfoniam/Moream/Candiam/Rhodum/Cypriam/Terram quoque sctam cum sua ciuitate Hierusalem: Abinde in paruam eundo Arabiam versus montem Synai: A monte Synaversus mare rubrum Alcayr et Babilonem: per Alexandriam vsque in Egyptum et cetera de sepe dictis herbis/animalibus/lapidibus: ceterisque ad confectionem medicinarum necessariis: et propter raritatem icognitis magnam accepit expientiam: earum virtutem describens ac earum similitudines sub lineamentis conuenientibus: certisque coloribus effigurare pcurauit. Que etiam oia et singula sub debitis figura forma/coolre: exquisitoque ordine in psenti ope depicta inuenies. His igitur duobus pmotus laudabile hoc opus incepi: dei fretus auxilio: confecique ex pbatissimis medicinarum magistris. Auicenna videlicet Hypocrate/Galieno/Vincentio/Serapione/Plateario/Plinio/Dyascoride/Pandecta/Johanni mesue/Paladio/Constantino/Almansori: ceterisque quamplurimis non minus expertis. Placuitque vt ortus sanitatis appellaretur

Diuiditur autem hic totus liber in tractatus octo: quorum vnusquisq; singularē cōtinet materiā. Primus itaq; tractat de Herbis: ceterisq; q̄ ad vsum medicine concurrūt. In quo etiam herbarum aptas figuras cōperies. Secūdus de natura complexioneq; multoꝝ animalium vitam in terris ducentium. Tertius de Auibus earumq; naturis Quartus de Piscibus earūq; proprietatibꝰ ⁊ naturis. Quintus de Lapidibus preciosis/eorūq; virtutibus. Sextus de dispositione vrine eius colore ⁊ significatiōe. Septimus continet Registrum pro facili inuentione egritudinum ⁊ remediorum. Octauus ⁊ vltimus continet tabulam secundū alphabeti ordinem/omnia in hoc libro cōtenta demonstrantē. Pergat hic ortus noster redolens amenissimus in vniuersum orbem: cunctosq; sese desyderantes recreet. Tibi igitur o creator celoruꝫ terreq; qui cunctis herbis animalibꝰ/lapidibus/ceterisq; in opere hoc contentis: influxisti curatiuam virtutē: immensas refero gratias: cum thesaurum hūc hactenus absconditum mihi dederis in lucē producere. Tibi honor ⁊ gloria/in secula sempiternā Amen.

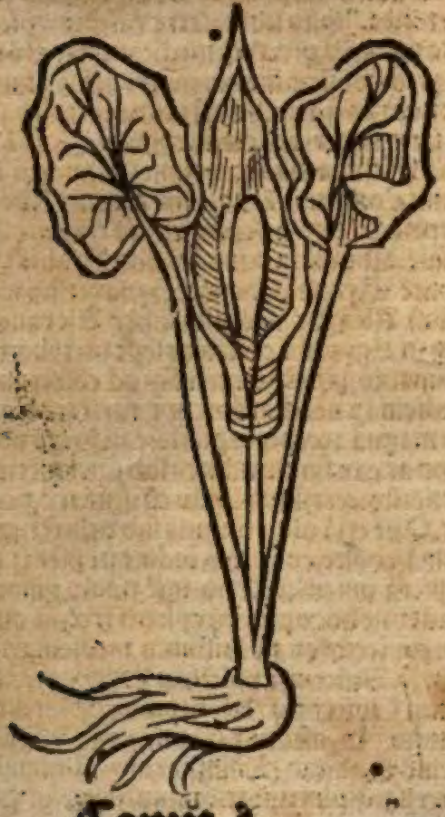

Caput. j.

Aarō a pādecta ca. j. Aarō grece: Arabice Siricantica: Latine v̄o Barba aaron: vel laurus: vel serpētaria mior. Ibidē aaron herba est/hn̄s folia tragontee silia: sz minora ⁊ plana: nō varia: hn̄s v̄gā duaꝝ palmaꝝ: ⁊ colorē purpureū. Cui⁹ semē colorꝫ est crocei: ⁊ hz radicē albā habētē bulbi rotūditatē silem tragontee q̄ cruda ⁊ cocta/mādu cari potest: qꝛ nō est valde amara. Folia ei⁹ posita in sale/mādu cant. Est ca. ⁊ sic. cōplexiōis in. j. gra. v̄tutis dissoluēdi/laxādi ⁊ extenuādi. ¶ Gal. lib. ij. de cibis circa finē ca. de aaron. Est q̄dē radix hui⁹ plante cōsilis comesta ei q̄ rape. Et subdit. Et oportet q̄dē prior ē ipsius effundere aquā f̄m elixationē deiñ in alterā calidā nitromittere: vt in caulibꝰ ⁊ lēticula dictū ē. Et idē li. vj. sim. far. ca. Aaron siue serpētaria minor. Hec em̄ ex terrestri ꝓcessit substantia calida. Et ideo abstersiue v̄tutis ē: non tñ violent sicut dragōtea: sz in calefaciēdo ⁊ siccando p̄mi gradus scōm vtrūq;. Sed vtiliores sunt radices ip̄ius. ¶ Paulus. capi. Aaron calide ⁊ sicce est cōplexionis in. j. gradu.

Operationes

¶ Dyas. ca. Aaron. Virt⁹ siue opatio ipsi⁹ ē in semine radice ⁊ folijs: q̄ mixta fimo bubalino ⁊ cathaplasmatibꝰ adhibita podagricꝫ medet. ¶ Radix ei⁹ extenuat pingues humores nō mediocrit. Vñ ad expellendū toracꝫ humorē vtilissima ē tota herba. Extenuatoriā habet virtutem: sz non fortē dragontea: sic tñ calefacit. ¶ Radix eius collecta reponit sicut dragontea ⁊ ciclamis. ¶ Pandecta ad mēstrua prouocāda: succ⁹ eius ꝑ pessariū initiat. ¶ Contra inflatiōes auriū tuburositates aaron cum ipsa herba buliat in vino ⁊ oleo cōmuni addito cymino/fiat inde emplastrum. ¶ Cōtra emorroides vel ficus herba ipsa et tapsus barbatus decoquant in vino vel aqua et fiat super eis eucatisma. ¶ Contra frigida apostemata herba ipsa cū tuburositatibꝰ cū auxugia veteri teratur: ⁊ in testa calida ponatur et superponat. ¶ Cōtra scrofulas nouellas/herba ipsa ⁊ squilla cum auxugia vrsina veteri superponatur. ¶ Ad faciē depurandā ⁊ cutim subtiliandā ex tuburositatibꝰ suis desiccatis/fiat puluis subtilissimus: et conficiat cū aqua rosaꝝ ⁊ ponatur ad solē/donec aqua ex toto cōsumat: et ita fiat ter vel quater vel amplius: et ex puluere solo vel confecto cum aqua rosarum illiniatur facies: ⁊ hec vocat gersa vel cerusa

A B C D E F G H I

serpẽtarie mino:ʒ. Et sili potest fieri de ma
K ior.¶ Gal.in de cibis. Est cñ ipsius nutri-
mẽtũ bonũ si aliqꝫ ex pectore ꝛ pulmone alt
L qd expellere vellet in ipsis collectoꝝ ꝛ gros
soꝝ et viscosoꝝ ꝛ humoꝝ tã comesta.¶ Gal.
de sim.far.Radices aaron comeste incidunt
incisione cẽpata humorẽ grossiciẽ:q̃re exore
rationibꝫ q̃ ex torace sunt idonee.Dragontea
vero ad hoc magis est idonea.

Caput. ij.

ABrotanũ gre.ꝛ lati.ara belus.¶li.li.
xxj.Abrotanũ ẽ herba iocũdi odoꝛ
ꝛ grauis,florẽt estate,flos cius ẽ au-
ri coloris: vacuũ sponte puenit. Seritꝫ aũt
semine melioꝫ q̃s surculo vel radice.¶ Sera.
li.ag.ca.Abrotanũ.Sũt eiꝰ due species vna
ꝰ: masculus ꝛ alia femina: ꝫ femina ẽ fere si
cut masculus: et differũt in hoc q ipsa ẽ plã
ta silis arbusto bñs folia alba:et est plena fo
lijs q̃ sunt sup ramos eius scissa qua scissura
sicut fo.feniculi: et in summitate eiꝰ est flos
ad rotũditatẽ tẽdens:aureꝰ coloꝝ apparẽs
in estate:ꝛ bꝫ odoꝛẽ bonũ cũ pauca grauedi-
ne amari saporis.¶ Masculus vero bꝫ ramos
lignosos aliquantulũ et subtiles: et est bñs
semina parua sicut absinthiũ.¶ Dyasco.ca.
de abrotano. Abrotanũ qꝰ multi eracleã di
cunt aut gliciaconon:et est femina: eius fru
ctus est cũ albis folijs ꝛ minutis ꝛ divisis si-
cut crisio:circa ipsa flores bñs anthosos: ꝛ in
estate nascẽtes:et ipsa est odorata cũ aliqua
grauedine bꝫ gustũ amarissimũ:tale cñ est si
culũ abrotanũ. Gal.vj.sim.far.ca.j.Abrota-
nũ ex eo est masculus ꝛ femina ꝛ ipsius sub-
stantia ẽ terrea quã subtiliauit caloꝝ ꝛ saporꝫ
eiꝰ est amarꝰ ꝛ est in eo parũ stipticitatis: et
est ca.in.iij.gra.ꝛ sic.in.ij..Et est calidius ab
sinthio ꝛ minus stipticũ vel acerbũ:ꝛ ẽ cũ q̃-
dã salsedine:ꝓter qꝰ cacostomaticũ est. Sꝫ
absinthiũ customaticũ est:ꝑcipue ponticum.
¶ Avi.li.ij.ca.de abrotano. Abrotanũ ẽ ca.
ꝛ sic.in.ij.gra.ꝛ ẽ subtile amaꝝ:ꝛ in ipso sunt
terreitas ꝛ subtiliatio.¶ Pla. Abrotanũ est
ca.in.j.gra.sic.in.ij.subtile amaꝝ /adustum.

Operationes

¶ Pan.ca.r. Si ex abrotano fiat cinis:ꝛ ex A
eo facto lixiuio caput lauet/curat alopicias
hoc opaꝫ sili ipsa herba in lixiuio bulita.
¶ Semẽ eiꝰ in aq̃ bulitũ/ curat asma ꝛ pe- B
toꝝ cõstrictionẽ.¶ Abrotani fumigiũ ser- C
pẽtes excludit. Succus eiꝰ bibitꝰ valet cõ-
tra venenũ reptiliũ.¶ Eucarisma ex aq̃ ebu D
litionis ipsius facti/ puocat mẽstrua. Ipsa
herba cũ oleo veteri trita et puncta: frigora
riptica febriũ curat.¶ Gal.in lib vt sup.Ab E
rotani folia et flores vlceꝝ mũdificatiua ap
parent ꝛ exacerbatiua:quinetiã quotꝫ fm
periodos occupant:si eaã supfricaueris aũ
invasionẽ minus rigebũt:q aũt lũbricos oc
cidat/decens est:eo q ipsum est amarum,
¶ Et elixũ cũ malo citonio: vel pane aposito F
sanat inflationes oculoꝝ: et confert pustulis
cruda ipsa herba et elixa. Abrotanũ vsti cã- G
ꝛ sic.virtutꝫ est plus q̃s cucurbita sicca vsta.
Idẽ. Ista vlceribꝫ humidis cõuenit sine in-
flãmatione:ꝛ maxime ei q ꝓpucio pudẽdi ex
igere cernit. Et ideo ad alopicias cõfert cuꝫ
olco veteri.l.anetino aut silamino. Est enim
cñ subtiliũ partiũ mordicatiuum ꝛ calidũ.
¶ Avi. Abrotanũ adustũ cõfert alopicie:p- H
prie cũ alkeruia:aut oleo deaffano. Et abro-
tanũ cõfert ad hoc vt nascat herba q̃ tarde ẽ
natiuitatꝫ: qñ coquit cũ quibusdã oleis ꝓt
suam operationẽ.¶ Et cõstringit sanguinẽ I
gingiue:ꝛ reloluit apostemata flegmatica:
¶ Dyas. Semen abrotani elixũ in aqua aut K
crudũ infusum in aqua:oxonoicis medet cõ
quassationibus pleureticis ꝛ paraliticis cũ
beronica et condito data: et sciaticis ꝛ dis-
surrie singulare ꝓsidium est.
¶ Serapion. Solvit ventrem/expellit lum- L
bricos ꝛ ascarides: et soluit superfluitates
flegmaticas ab intestinis.
¶ Isto semine caremus in partibus nostris.

Caput. iij.

Absinthiū latīe/grece absinthion/arabice saricon. Absinthiū grecū nomen est: cuius ꝓbabili⁹ est qđ in ponte regiōe nascit. Unde ⁊ pōticū a ꝓpellat. Pla. li. de sim. me. Absinthij duo sunt gn̄a: vnū in pōto insula repit. Vel qꝛ ponticū hꝫ saporē: colorē habet viridē: sapore amaꝝ: et tale minoris est effect⁹. Aliud est absinthiū romanū: ⁊ melius ex eo est qđ est remotū ab odore marꝫ ⁊ qđ orit in terrꝫ liberis: ⁊ hꝫ folia alba lenia ⁊ plana in fine veris colligit: in vmbra exsiccat ⁊ ꝑ annū seruat. Absinthiū duas ꝟtutes hꝫ econtrarias cōstrictiuam ex grossitudine substātie ⁊ pōticitate: laxatiuā ex caliditate ⁊ amaritudīe. ¶ Gal' in epl'a quā Glutoni misit. Absinthiū inq̄t ꝟtutes cōtrarias hꝫ: vnā laxatiuā/⁊ alterā stipticā: ꝓpter hoc si dat in morbo nondū digesto: materiā vt fugat inobediēs indurat. vn̄ q̄si bellū facit. Virtus em̄ laxatiua materiā mouet: vt cū egestione exeat: et ꝟtus stiptica materiā indurat: ⁊ ꝓhibet ne moueat q̄re laborat natura. Quo dato cū materia morbi digesta ē fit obediēs facilisq̄ ad exeundū duobus modis. Uno qꝛ vis laxatiua eius materiā dissoluit. Altero qꝛ ponticitate sua cōperimente adiuuat ad excludendū materiā morbi q̄ est in cōcauitatibꝫ mēbroꝝ. ¶ Et Hypo. in quadā epl'a. Absinthion est calidū quidem mediocriter: succus aūt nimis humores colericos si fuerit infusuꝫ in vino per vrinā purget ꝓpter q̄ in ventrē flegma cōsistēs nihil iuuat: ꝟtutez em̄ stipticā hꝫ: et que in eo est amara ꝟtus ē. ¶ Constā. in lib. graduū. Absinthiū cali. est in. j. gra. sic. in. ij. Ex lib. de na. reꝝ. Unū est genus absinthij viride magis amaꝝ: aliud vero subalbidū nimis amaꝝ. Et dicit habere q̄litates cōtrarias. s. cōstrictiuā ex grossitudine substātie. Et laxatiuā ex amaritudine ⁊ caliditate. ¶ Auicē. Absinthiū ē herba sil'is folijs origano: cali. in. j. sic. in. ij. Et eius succus siccior est in. iij. Est aūt herba amara ⁊ stiptica aperitiua ⁊ acuta. ¶ Pli. lib. xxvij. Absinthij gn̄a sunt plura. Santomicum dictū a gallie ciuitate. Ponticū a ponto vbi copinguescūt pecora: ⁊ ob id sine felle reperiūt Hec est aliud p̄stātius multūq̄ italico est amarius. Sed medulla pōtici dulcis: herba facilima: ⁊ inter paucas vtilissima.

Operationes

¶ Pli. lib. vt sup̄. Absinthiū stomachū roborat: et ob hoc hic sapor transfertur in vina. nauseas maris arcet in nauigationibꝫ potū A
¶ Succus eius libros et ligna per multos annos a vermibꝫ ac muribꝫ seruat. B
¶ Ad digestionē etiā ⁊ stomachū confortandū multum valet: si coquatur cum oleo ⁊ inunganꝫ corpora humana ex eo a morsu et molestia pulicū ea preseruat. C
¶ Contra loquelā amissam optimum remedium est. Est ergo absinthium herba quidem amarissima: saluti humane commoda. D
¶ Auicenna. Absinthium prohibet pannos a tineis ⁊ corruptione vermium. Absinthium libros a muribus ⁊ tineis tutos reddit. E
¶ Contra lumbricos succus absinthij cum puluere betonice vel centaurie vel persiccarie: vel nucleorum persicorum succo: vel suorum folio detur. F
¶ Johannes Mesue in capitulo de absinthio. Absinthium educit coleram a stomacho ⁊ intestinis et epate: et extenditur operatio eius ad venas: et mundificat eas ab humore colerico et aquoso: et interdū ducit ipsum per vias vrine: et preseruat absinthium a putrefactione et proprie potus infusionis ipsius in vino decoctionis singulis diebus circiter. ʒ. j. aut. ij. vel aqua sublimationis eius. G
¶ Et oleum ex eo factum confert dolori auris et tinnitui et surditati: et colluitur os aceto decoctionis eius a cortice citri: et confert fetori oris. Et absinthium corroborat stomachū et epar: et excitat appetitum mortuum. H
¶ Opilationes aperit et morbos opilationū curat: et vermes interficit ⁊ educit ꝓprie emplastrum in hunc modum. ℞. absin. ʒ. ij. eu for. ʒ. j. cornu cerui adusti. ʒ. ß. mellis: q̄ntum sufficit. I
¶ Confert et absin. iuuamentum K

magnū febribꝰ lōgi tēporis: ⁊ fe. opilationū.
L ¶ Modus opatiōis succi eiꝰ exprime succi ipius q̄ntitatē q̄ꝫ voluerꝫ: ⁊ ꝓprie ī medio veris/ ⁊ purifica illū ſm modos notos ⁊ fac siccare in sole vel cinere ca. in vase vitreo: sicut
M siccat aloes. ¶ Aqua autē sublimatiōis eiꝰ fit: sicut fit aqua rosarum et similia que fiūt in vasis sublimationum.

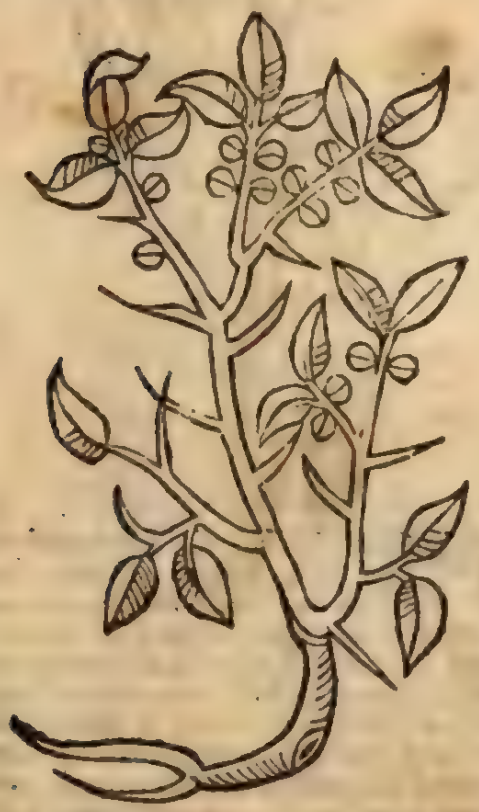

Caput. iiij.

Acatia grece dicit ⁊ latine/ sꝫ arabi. altarti. Auiceñ. lib. ij. ca. da accatia dicit/ q̄ est succus altarti: hoc aūt carētes facimꝰ de succo prunelloꝝ. Accatia ſm quosdā ē succus prunelloꝝ immaturoꝝ: q̄ latine vocant acrinee/ sꝫ falso: qꝛ vt ait Sera. lib aggre. Accatia fit ex fructu cuiusdā spinose arboꝝ gūmi arabici/ q̄ nominat amagilē. Dias. ca. de accatia. Accatia fructus ē arboris spinose/ q̄ maxime nascit in Egipto. Hic fructus velut oliua p̄mit ⁊ succus in sole siccat. Est ergo optima q̄ leuis est et subrufa/ cū suauitate odoris: subacida et gustu valde stiptica: hec eñ maxime de immaturo fructu p̄mit. Nam nigra est de maturo fructu. Omnis aūt accatia stringit et desiccat nimis: ⁊ infrigidat habundāter: frigida ē in secūdo gradu: ⁊ sicca in tertio. Galienus sexto simpliciū farmacoꝝ ca. de accatia. Accatie et ipsuꝫ q̄dē foliū est acerbū: ⁊ fructus et succus qui q̄dē et lotus debilior/ simul et minus mordificatiuū efficit: quandā acredinē in lotura abyciēs. Si vero ⁊ superūgat alicui membro sano/ statim illud siccius et aridius ostēdit. Et caliditatis q̄dē sensuꝫ nūq̄ꝫ fert: frigiditatē vero nō valde vehemēter hꝫ. Palā ergo q̄ frigidū et terrestre est farmacū admixta etiā sibi quadā aquosa substantia. Putabit aūt nec subtiliū partiū esse/ sꝫ habere quasdā ꝑtes dispsas subtiliū ꝑtiū caliditate in lotura decedēte: ponat aūt et hmōi tertij quidē gradus siccantiū: secūdi vero infrigidantiū: postq̄ꝫ fuerit lota.

Operationes

¶ Dias. Accatia ignē sacruꝫ extinguit ⁊ ꝑmonas sanat: pterigia oculis tollit: vulneribus et tumoribus oculoꝝ mirifice prodest: profluū mulieris stringit/ stericis subuenit/ fluxū vētris bibita et supposita prohibet/ capillos īficit: ⁊ lota sicut cadimia solet oculorum contectionibus misceri. A
¶ Itē succus eius colliriis miscet. Humay. in lib. de tyriaca accatia terminus eius est/ q̄ est fortissime stipticitatis. B

Caput. v.

Acetosa la. gre. oxilapatiū. Arabi. humad. Sciēdū q̄ acetosa apud Aui.

lib.ij.proprio ca. Et apud Dyasco. in pprio ca. Et per Sera. ca. de aceto. Idē est q̄ lappatiū. Verum hoc nomen acetosa cōuenit proprie illi speciei lappacij/quod est acetosi saporis/que dicit fuisse cognita ab Auicenna cū dixit: Et non est in syluestri sicut dicūt acetositas: quasi dicat: q̄ bene noui. ¶ Unde Auicenna in.ij.ca. de acetosa vocat lappacium acutū acetosam dicens: Acetosa alia domestica/alia syluestris. Unde vera acetosa ē domesticū lappacium in quo est acetositas: quoniā acetosa syluestris vel lappaciū agreste non est acetosuz. Et ideo dicit Aui. q̄ nō est in syluestri/sicut dicunt acetositas: immo forsitan est in quadā ex ea acetositas: quia in acetosa domestica que lappaciū domesticum est acetositas. Et subdit q̄ lappacium sylueste: vel acetosa syluestris est fortior in omnire/ꝛ acutior. ¶ Dyascorides quattuor dicit esse species lappacij/vt inuenies si leges lapciū. De quibus est vna quā vocant oxilapaciuni.i. acetosum lappaciū/ꝛ illa est acetosa. ¶ Dyascorides ca. de acetosa. Acetosa est duplex/maior ꝛ minor: maior est oxilappacium minor habet folia minuta cuz stipite paruo/seminibus pleno: conueniunt in virtutibus sed maior efficacius operatur. Ista vocabula inuenies etiam per aggrega. nicasi. Sed sciendū q̄ maior acetosa est q̄ moderni vocant acetosellam. ¶ Pau. capi. de acetosa. Acetosa est frigida ꝛ sicca in secundo gradu et semen eius frigidū in primo: sic. in scdo.

Operationes

A ¶ Auicenna. Radix acetose cū aceto conuenit scabiei vlcerose et excoriatione vnguis: ꝛ quādo coquit cū vino conuenit emplastrum
B eius albaras et empetigini. ¶ Ex ea fit emplastrū scrofulis: ita q̄ dicit si radix eius suspendat in collo habētis scrofulas iuuet ea.
C ¶ Ex eius decoctio cū aqua calida cōuenit pruritui: ꝛ sūr ipsamet in balneo est vltima.
D ¶ Coluit os cū succo eius in vino: et conuenit apostematibus que sunt sub auribus. Cōuenit hyctericie nigre cum vino/ꝛ sedat nauseam ꝛ comeditur propter desyderium luti: ipsa et semen eius stringunt et proprie eius que magne est ex eo. Serapio aucto. Dyas. Folia acetose quando comeduntur stringūt ventrē: et semen acetose habet stipticitatem manifestam. Semen eius etiam bibitum cū vino et aqua. Et similiter flos eius conferūt vlcerationi intestinorum/et fluxui antiquo et puncture scorpionis.

Caput. vj.

Acorus. Isidorus in libro etymologiarum lib. xxvij. Acorus est herba foliis similibus yridis radicibus odoris acerrimi/sed iocundi/propter quod aromatica est. Dyascori. Acorus/id est venerea vel affrodisia: et est herba habens folia yri similia lata et ob longa exalbida/in summuz densa ꝛ acuta quasi gladius: aurosum habet florem radicem dissimilem: obtortam geniculatam et nodosam: exterius ad rubedinem declinātem/gustum acrem et aliquatenus odoratam: semen vero habet planum et spissum ꝛ integrum: et ipsum odoris suauis: optest quod et meu: sed in omnibus efficatior est et magis calefacit:

¶ Auicenna in.ij. canone. Acorus est radix plante/super quā sunt nodi ad albedinem declinantes: in qua est odor horribilis: parūq; boni odoris: ꝛ est calidus et acutus. Dixit autem Galienus q̄ in medicina non administratur/nisi radix eius. Eiusq; virtus ē propinqua virtuti aristologie et yreos: melior est acorus ille qui est spissior magisq; solidus et dulcior ac meliorz odoris. Natura calidus est ac siccus in principio secundi gradus et vsq; ad medium.

¶ Pan. Acorus calidus et siccus in secundo gradu: que similiter gladiolus vocatur: qui non tātum in aquosis locis/sed etiā siccis et marinis crescit. Est alia species gladioli q̄ inuenies si legeres capi. gladiolus. de. D.

Operationes

A ¶ Contra vitiũ splenis et epatis accipiat̃ libra vna acori aliquantulũ triti. ⁊ maceretur per tres dies in aceto/ postea coquatur ad mediũ aceti et coletur ⁊ colature addat̃ mel/ et iterũ ad cõsumptionẽ aceti coquat̃. Istud aũt oximel detur cottidie in mare patiẽti cũ decoctione acori.

B ¶ Ad idẽ. Re. lb. ß. succi apij et pulueris ei⁹ .x. ß. ⁊ aceti lb. ß. olei cõmunis. ʒ. j. serapini. ʒ. .ij. pulueris armoniaci. ʒ. ij. simul ꝑmitte per noctẽ/ ⁊ mane coque vsq̃ ad mediũ: deinde appone puluerem ipsius acori/ et ex tali vnguento splenem ⁊ epar malaxando manibꝰ inunge. Et si vis facere cerotum/ adde decoctioni ceram: et ex tali ceroto vnge. Vinum etiam decoctionis eius valet ad idem/ sed non detur febricitanti.

C ¶ Contra hyctericiã coquatur radix acori in aqua et coletur: et incolatura coquat̃ cicerã rubea ⁊ detur ius patienti: summũ remedium est/ si fuerit sine fe. Balneum eius ad idem valet.

D ¶ Dicitur ꝙ si quis habet acorum super se/ nunq̃ potest incurrere fluxuꝫ sanguinis vel spasmum.

E ¶ Gal. Acorus prouocat vrinas et splenibꝰ scliracis confert et abstergit ⁊ subtiliat grossiciem/ cortice melior est succus eius.

F ¶ Diascorides. Succus radicis eius claritatem oculoꝝ prestat mirifice: que radix ca. ⁊ sicca est virtutis nimium ⁊ leptomeris sclirosim iuuans splenis/ et mouens vrinam potato succo.

G ¶ Aqua vero in qua decocta fuerit diuretica est. vtilis etiam est et pleureticis et toracis passionibus et epatis ⁊ terminosis ⁊ corruptelis spleneticis vtilior est et stranguiriosis qui vrinam faciunt cum dolore. Et ad morsum serpẽtis efficax est.

H ¶ Ad mulierum menstrua per fomẽtum vtilis est: miscetur etiã antidotis et tiriacis.

I ¶ Ad duriciẽ vrine ex radice eius cum aqua decocta ad tertiam dabis bibere ⁊ per triduum et vrinam mirifice deducit et stranguiriam sanat.

K ¶ Neapes examinent ⁊ fugiãt: herbã ipsam in vase apum suspende/ et a vẽto nunq̃ seducent̃: hec herba raro inuenit̃: nec eaꝫ scire q̃s poterit: nisi cũ flosculum emiserit. Nascitur locis cultis/ et ortis et aratis: lege eam mense augusti. Naꝫ vix inuenitur sine flore: quia per florem agnoscitur.

Caput. vij.

Affodillus. Isi. li. ety. xvij. inq̃t: Affodillus herba ẽ quã latini a calore albuciũ vocãt. ¶ Dyas. Affodillus herba oĩbꝰ nota: quã mlti albuciũ vocãt: hñs folia sicut porr⁹/ virgam lenẽ/ sup quã hꝫ semẽ nigrũ/ radices oblõgas ⁊ rotũdas/ balano similes. Cui radici virtus est calida ⁊ viscida.

Operationes

¶ Vrinã ꝓuocat/ mẽstruis impat/ dolorẽ lateꝫ tollit ex cõquassiõibꝰ. ¶ Tussiẽtes medicat̃ bibita vsq̃ ad. ʒ. j. cũ tepida letã diẽ ducit morsibꝰ venenatꝫ occurrit/ folia ⁊ radix ei⁹ cathaplasmatibꝰ adhibita. Flores ei⁹ silr cũ vino pascẽtia vulnera sordida saluberrĩe curãt. ¶ Tumorẽ testiũ ⁊ mãmaꝝ ĩposita spargit pustulas ⁊ ordiolos addita strĩgit: maxime/ si cũ vece vini cocta ⁊ ĩposita fuerit addito vino ⁊ dulcore ⁊ myrrha ⁊ croco ⁊ cocta simul. ¶ Oculis maxĩe ꝑstat effectũ/ dolores auriũ ⁊ sanies vino addito ⁊ libãoti ⁊ melle admixta detergit/ auribꝰ tepid⁹ ĩfusus suc. ei⁹ si dextre ꝑtis dens doluerit: sinistre auri infusus medet̃. ¶ Cinis radicis ei⁹ alopitias emẽdat. Radix excauata ⁊ cũ oleo calefacta parmonibꝰ ⁊ doloribꝰ auriũ singl̃are ꝑsidiũ ẽ. ¶ Radix eius maculas albas in sole factas emẽdat. ¶ Radix ei⁹ bibita cũ aqua vẽtrem mollit. Semẽ eius ⁊ flos/ serpentibus contrarium est/ si cum vino bibitum fuerit.

A B C D E F G

Caput. viij.

AGaricus grece ⁊ latie. Arabi. garic⁹ Dyaſ. Agaricus ē radix fungo ſil'is Uel ē q̄ſi fungus creſcēs circa radicē arboꝛ: maxie i Babilōia vl' Lōbardia Duo eius ſunt genera. ſ. māſculus ⁊ femina q̄ melior ē. Et bz foꝛmā rotundā: deſiccaf ⁊ fit albiſſimus. Maſculus bz ſubſtātiā lōgā ⁊ nō eſt adeo albꝰ. Femia vero ē albꝰ lenis ⁊ frāgibil' bñs q̄ſdā ruboꝛoſitates intꝰ: ⁊ fruſtula q̄ ſi proſa. ꝓli. li. xvj. Arbores glādifere galiarū ferūt agaricū. Eſt aūt fungꝰ cādidꝰ ⁊ odoratꝰ: efficax antidotis i ſummis arboꝛib⁹ naſcēs/nocturno relucēs. ¶ Signū h̄ eiꝰ q̄ in tenebꝛ⁹ decerpiſ. Idē in lib. xxv. Agaricon vt fungꝰ naſcit in arboꝛib⁹ circa boſphoꝛū colore cādido. Id qō i Gallia naſcit infirmꝰ habet. Mas ſpiſſioꝛ ⁊ maioꝛ exiſtit/q̄ ⁊ capitis dolores facit. Femia ꝓ ſoluticꝰ initio q̄dꝫ guſtꝰ dulcꝫ/moꝛ i amaritudie trāſit. Sera. li. aggre. Baricus ē ſil'is radici anuiden/ſz eſt minꝰ duꝛꝰ q̄ ipa ⁊ ſpōgioſus: ⁊ putāt q̄dā q̄ ſit radix herbe. Et q̄dꝫ dicūt q̄ generaf ex putrefactiōe arboꝛū ſicut fungꝰ. Et iā repertꝰ eſt ſup arbores ſerbin/q̄ ē facile frangibilis ⁊ debilis foꝛture: et ē radix ſpōgioſa mollis ſubſtātie: ⁊ ē duaꝝ ſpecieꝝ/maſculꝰ ⁊ femia: ſz femia bz grdatim i ſe/ſicut tunicas. Maſculus ꝓ nō bz tunicas/ſz eſt tota ſubſtātia eiꝰ ꝓtinua: ⁊ femia ē maioꝛ. Galienus ſeptimo ſimplicū farmacoꝝ capi. de Agarico eſt ſicut radix: aut eſt plāta q̄ naſcit ſup arboꝛes aliq̄s: ⁊ ē ſubſtātie ſubtilis in ſua cōpoſitiōe: ⁊ ſubſtātia eiꝰ eſt cōpoſita ex ſubſtātia aerea. q̄ſ ſubtiliauit caloꝛ nec in eo eſt aliq̄d aquoſitatꝫ ſi noꝛ: ⁊ ſapoꝛe eius dulcedo aliq̄ in primis cū obuiat guſtui: ſecūdario ꝓ eſt ſubamarꝰ: ⁊ in eo apparet aliquātulū acuitatis cū ſtipticitate: et virtꝰ eius ē cali. ⁊ ſic. ex q̄bꝰ oibꝰ cōpoſitū ē farmacū ex ſubſtātia aerea ⁊ terreſtria coloꝛe ſubtilia. Aequaq̄ vero particeps ē aq̄ſe: ꝓtera diaſoꝛetic⁹ eſt ſm ꝓtutē et groſſiciei inciſiuus. Itē agaricꝰ ē ſicut radix ſil'is ſulfio/ſz nō ſic dura cuius gña ſunt duo/maſculus ⁊ femia: maſculus rotūdus ē in ſe collectꝰ et maioꝛ: femina vero pectini ē ſil'is q̄ capilli diſcernunt. radios mittit cū albedine/glauca videf: ambobꝰ guſtꝰ ē vnus: ꝓmo dulcꝫ/et poſtea amaricās. Naſcit in Arabia ⁊ in Samaria ⁊ in ꝓꝰto q̄ oīb⁹ eſt melioꝛ. Eſt ei virtꝰ calida ⁊ ſtiptica et diaſoꝛetica. ¶ Jo. meſ. de aga. Agaricus eſt ex medicinis magni inuamēti: cuiꝰ oxꝰ ē ſecus arboꝛes q̄b⁹ accidit coꝛroſio ⁊ putrefactio. Et eius gñatio ē ſicut generatio fungoꝝ: ꝓpter qō q̄daꝫ extimuerūt q̄ ſit fungus/⁊ videf q̄ ſit. Et q̄dā dixerūt q̄ ſit ſicut ap̄a factū ex putrefactiōe. Eius aūt duo ſunt gña. .ſ. maſculus ⁊ femia: maſculus ꝓ ē malꝰ: ⁊ ē ille q̄ ē lōgꝰ ⁊ gnoꝛ: ⁊ bz in fracturꝫ ſuis/ſicut ꝓductiōes neruoꝝ: ⁊ eſt durus ⁊ dēſus. Agaricus aūt quē ſapiētes laudauerūt/eſt femia habēs ꝓpietates q̄ſq̄ bonas: ⁊ ꝓpie/vt ſit albꝰ ⁊ leuis ⁊ velocioꝛ frāgibil' ⁊ poꝛoſus ⁊ rarus valde: vt apparet i ꝓncipio dulcꝫ guſtꝰ eiꝰ: deide ſuccedit ei amaritudo ⁊ ſtipticitas et melioꝛ ꝓ totꝰ coꝛpis eſt ſupioꝛ: ꝓ ipius et ſtipes eiꝰ eſt nō bonꝰ. Eſt ca. in. j. ſic in. q̄.

Operationes

¶ Pandecta. ca. xxij. Ad mēſtrua puocanda accipe ſubtiliſſimū puluerē agarici ⁊ cōfice cū ſucco ciclaminis ⁊ oleo et calefac ad ignē cū bombice inficta ſupponaf. A

¶ Cōtra fiſtulā/accipe ſalē coſtū/tartaꝝ ⁊ aga. ana: ⁊ ſicō ſubtiliſſimo puluere cū melle cōfice/et tentā inunge ⁊ impone/oſſa fracta extrahit/carnē malā coꝛrodit et fiſtulā ſanat. B

¶ Cōtra moꝛfeā albā puluerē ſalis: coſti tartari ⁊ agarici pone ſup moꝛfeā/priuo facta ſcarificatione. C

¶ Dyaſ. De alto cadētibus vtiliter adbibef bibitis obulis duob⁹ cū vino ſi nō febriūt: ſi febriūt cū aqua calida. D

¶ Epaticis aſmaticis et diſſuriis ⁊ nefreticis ⁊ hyſtericis maxim⁹ p̄eſtat effectū: accepta de eo. z. j. maluꝝ caloꝛem emendat: ꝓtilim medicatur/ſplenericis cum oximelle auxiliatur. E

¶ Agaric⁹ comeſtus reiciētibꝰ ſanguinē ab F

stinet/digestionē celebrat obulus vnus cum aq̄ accept⁹ dolorē arteticū cōpescit: epilēticj cū pusca vtilit dat: et oēs causas intrancor dolor curat sm ꝓtē bois vel cratj datus Ná alīs cū aqua dandus est: alīs cū vino: alīs cū oximelle: alīs cū mulsa. ¶Sera. au. Bal. Agaric⁹ resolvit partes grossas: et aperit opilatiōes q̄ sunt in epate ⁊ in renib⁹. Et curat ictericiā q̄ accidit ab opilatiōe epatis ¶Et cōfert epilentie: et curat rigores febriū que cōtingūt ab humoribus stitatib⁹ grossis. Et cōfert morsib⁹ cyri vel alteri⁹ animalis veneno siq̄ ponit exteri⁹ loco emplastri. Et bibit ō eo q̄ntitas aurei. i. cū vino mixta aq̄: et ē medicina laxativa. ¶Et idē auto. Redagor: asp̄ietas ei⁹ est cōtra flegma et melancoliam. ¶Et idē auto. Raf. Inueni vir ab oīb⁹ hominib⁹ q̄ purgat būores nociuos. ¶Et idez auto. Humay in lib de cyriaca: expellit humores a neruis: et cerebro cū ꝓprietati mirabili q̄ est in eo. ¶Et idē au. a⁹ en mesuay de ei⁹ ꝓprietate ē laxare flegma: et est contrariū venenis. ¶Et idē au. abir. Agaric⁹ purgat colerā ⁊ flegma simul: et fortificat medicinas magnas q̄n miscet cū eis: et facit eas penetrare ad extrema corp⁹: et ē cōtrari⁹ medicinis mortiferis q̄n bibit aut miscet cuz alīs medicinis. ¶Bal. Expurgat opilatiōes q̄ in visceribus: et ideo ictericos sanat: q̄ sic ex opilatione: laborē epatis cōfert etiā epilēticis ob eandē ꝓtē.

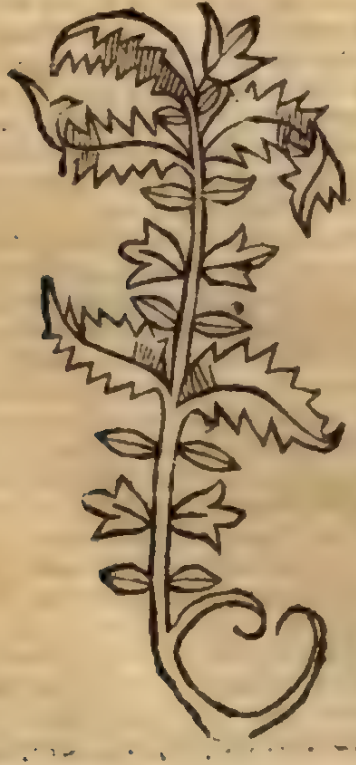

Caput. ix.

Agrimonia ē herba oīb⁹ nota q̄ ō⁹ ferraria minor. Dyas. Silis ē in oīnib⁹ agrestī papaueri vel herbe ammoni Sed in hac discernit q̄ caput supius bz latius ⁊ seui⁹ florescit: nec florē facit ita fenicēū sz croceū. Radix ē illi rotūda decorū ex q̄ dimittit croceū: acrior⁹ sz frutj succū q̄ueniet nebuli oculor. Nascit in cāpis vel circa sepes Radix eius ō⁹ eupatorium greco nomine. ¶Plin. ca. de agrimonia. Agrimonia bz folia cōsimilia apij modo: caput in caulicolo papaueris siluestris radicē habet: cuius succus ē crocei color⁹ acris ⁊ acut⁹. Nascit areis apud nos.

Operationes

¶Pau. capitulo de agrimonia. Agrimonia calida est ⁊ sicca. Et est diuretica valde: que viridis trita ⁊ potata antraces: id est pustulas malas sanat. ¶Et ad serpentum morsus et canis et hominis rabidi et contra venena valet: facit ad ventris dolorem sic potata. ¶Item vulnera cancerosa viridis trita et imposita sanat. ¶Item serpentum morsum. ʒ. ū. cum vini ciatis duobus data discutit mirifice venenum. ¶Ad percussum ferro cum aceto imposita facit. Verrucas tollit sic similiter. ¶Ad splenis dolorem in cibo sumpta consumit. ¶Radix eius in vino cocta et potata paraliticis prodest. Bal. libro dinamidiarum. capitulo de cancro dicit ipsam valere contra cancrū per os sūpta

Lactuca syluestris

C. X

Caput. x.

Agrifoliū. Sera. li. ag. ca. sadar. i. agrifoliū. Agrifoliū est arbor cuius fructus vocat Nabach: cuius due sunt species. Una est asri: et alia est dabal. Iz asri non bz spinas: Iz acuta folia: folia alterius speciei scz dabal sunt lata et rotunda: et eius arbor bz spinas: et nabach ex asri sunt parui: et meliores ex eis sunt illi q̄ sunt ex illa regiōe: et sūt dulciores omnib⁹ alijs et mediocris odoris: et aromatisant os comedentis sicut alia aromatica. Et nabach ex dabal sunt maiores. Et idē auto. Isaac eben aragi. Nabach ē sicut sorba in frigiditate: et plus ea in siccitate Bal. vi. sim. far. ca. loros. i. gariofilū. Est arbor stiptica q̄dē non mediocriter participat qualitate: et est subtilium partium et siccatiuus.

Operationes

¶ Sera. auto. Dyas. Qñ coquit gariofilum cū aqua aut cū vino scōm necessitatē cōfert fluxui matricis: et fluxui vētris: qñ fit cristere cū ea: stringit radices capillor: et phibet casum cor. Decoctio serrature ligni eius qñ bibit et fit cristere cū eo/cōfert vlceribus et curat humiditatē matricis antiquor: et rubificat capillos: et cōstringit radices cor. ne cadāt. ¶ Et idē au. habenguefit. Agrifoliū vel nabach dulcis/lavat colerā que est in stomacho et intestinis/et reprimit caliditatē ¶. Et idē auto. albasari. Nabach strigit ventrē et reprimit colerā: et est grauis digestioni: et qñ bene est maturus/est stipticus et retinet ventrē fortiter: et maturus dulcis est minus stipticus omnib⁹ alijs: et citius descēdit ab ore stomachi/et ꝓpter dulcedinē que ē in eo stringit et reprimit colerā: et vsus eius nimius inducit fastidiū. ¶ Et idē auto. Isaac eben arā Qñ nabach. i. agrifoliū comedit ante cibū/ē melior et prouocat appetitū. Et huiusmodi res que sunt nimis sicce quādo inueniūt humiditatē in stomacho aut intestinis/premūt eas: et inducunt fluxū vētris. Et folia eius cū terunt et ponunt sup apostemata calida/mollificant et resoluunt ea. ¶ Bal. Serratute lignor⁹ eius ad fluxū mulierē cōpetunt: et ad yliacas dispositiones. Coquit aūt et quandoq; quidē in aqua: quandoq; autē in vino/sicut necessitas iubet non immittitur solum/sed bibitur. Attento pro eo qđ defluentes capillos detinet non modicum signum est: quoniam stiptice quidem cum eo q̄ siccat moderate est virtutis. Dictum est enim in sermone qui de laudano: talis esse oportet virtus: qđ debet detinere capillos defluentes.

Caput. x.

Agnus castus. Platearius in lib. de simplici medicina i capitulo de agno casto. Est frutex in. quarto. cali. et sic. Omni tempore reperitur viridis: et magis in locis aquosis: minus autē in siccis. Vsus medicine competunt folia/non radix: flores etiam magis: flos eius zuccarium nominat. Virgulta vero a quibusdam salices marini dicuntur. Eius nanq; flores qui debent in receptione poni/vere colliguntur: ac per annum in efficacia multa seruantur. Dicitur etiā quia libidinem reprimendo castum reddit vt agnus castus: et sic. in. ij. gradu. ¶ Auicenna lib. ij. capitu. de agno casto. Cali. in. i. gradu. sic. in. ij. Et est resolutiuus/subtiliatiuus/disgregatiuus/penetratiuus: et in ipso est apertio cum stipticitate. Et est remotiuus doloris. ¶ Serapion lib. aggregator capitulo amarik est. i. agnus castus: et est arbor abrae. Semen eius dicitur semen agni casti: et nominatur piperella: et est piper enchorus: et sunt ei due species: et dicitur kistos eo q̄ religiosi sternunt hanc plantam sub lectis ad refrenandum libidinem: et nominatur login/propter duriciem virgarum eius: et est planta in magnitudine arborum. Nascitur prope aquas et locis aquestribus: hz virgas duras ad frangendū: et folia eius sunt similia foliis olive: nisi quia sunt longiora/maiora et molliora. Et quedam species huius plante habet florē purpureū. Et quedā

habet florē albū: ⁊ habet semen simile piperi Et idē auto Gal. Quod administrat ex illa arbore est semen folia ⁊ flores. Et seminis q̄dem ⁊ florum substantia est subtilis valde. et est cali. ⁊ sic. in. iij. gradu. ¶ Gal. vi. sim. far capi. de agnocasto. Id qd̄ administratur ex illa arbore in medicina sunt semen ⁊ flos. Et seminis quidē eius ⁊ floris substātia est subtilissima: ⁊ in sapore eius ē acuitas siue acredo et stipticitas: ⁊ virtus eius est cali. ⁊ sic. in tertio gradu.

Operationes

A ¶ Lectus ex eo factus/reprimit libinē. Fomentent ⁊ genitalia ex aq̄ decoctionis ipsius et succus etiā potet. ¶ Contra gomorreā flores eius vel folia decoquant in aceto: et addito castorio cathaplasmentur genitalia. Valet em̄ agnus castus mirabili ad libidinis extinctionē inaniendo spiritus ⁊ consumendo sperma. Hoc similiter facit ruta/maiorana/ciminum/calamentū ⁊ anetum: sz in hoc potētior est agnus castus: sunt em̄ cali. aperitiua et extenuatiua. Sunt etiā alia q̄ extingunt libidinē inspissando sperma ⁊ cōgelando: vt psillium semen lactuce/citrulli/melonis/cucumeris portulace/scariolarum/acetū/agresta samach/camphora et similia.

C ¶ In succo agni casti seminū feniculi. ʒ. iij. ⁊ efule. ʒ. ij. coquant ⁊ mane colatura det leuco flegmatico: vinū etiā decoctionis agni casti multū confert. ¶ Agnus castus dimittat in amurca olei/vt putrefiat/et addito vino forti fiat decoctio colet: ⁊ addita cera et oleo fiat vnguentū: cuius inunctio splenis duriciē exsiccat: et eius cōsumit superfluitatē ⁊ ipi⁹ orificiū angustat: ad menstrua prouocanda fiat fomentū ex aqua decoctionis ipsius et centrū galli. ¶ Contra litargiā fiat decoctio cum agno casto apio ⁊ salusa in aqua salsa: ⁊ fortiter fricetur ex eo posterior pars capitis

F ¶ Sera. au. Gal. Agnus castus abscindit libidinē coit⁹: ⁊ maxime qn̄ comedit semē ei⁹.

G ¶ Et prouocat mēstrua et resoluit apostemata dura que fiunt in mēdris corporis. ¶ Dyasco. Agnus castus perhibet mederi serpentum morsum. Itē semen eius bibitū hydropicis ⁊ spleneticis medicat. ¶ Lac mulieris prouocat/monstruis imperat/bibitū. ʒ. i. cuz vino veteri/extinguit venerē/dolorē capitis cōmouet adhibens somnū. ¶ Gal. Agnus castus abscindit libidinē coitus: ⁊ maxime qn̄ comeditur semen eius. Et agnus castus a mulieribus Atheniensibus in lecto sternit/et reprimit libidinē. ¶ Auicē. Qn̄ ex stipitibus eius sternitur sub dorso prohibet pollutionē et virge erectionē. ¶ Et suffumigantur mulieres cum vehemens desideriū adest coitus/et remouet illud. ¶ Sera. auto. Dya. Semen ipsius quando sumitur in potu/confert morsibo venenosis: ⁊ cōfert ad hydropisim quando ex eo sumuntur. ʒ. ij. cum vino ⁊ prouocat vrinam et menstrua/⁊ debilitat virtutem spermatis: et inducit sodam.

Caput. xij.

Algamarina est herba maris/habēs folia longa veluti corrigie: nostro idiomate vocatur alga/que a mari eiecta/in litoribus inuenitur. ¶ Plinius capi. de alga: Alga nascitur in aquis stantibus. Ita deniq̄ nomen sumpsit ab algore aque: vel quod alliget pedes/que crassa est folijs aquam ex parte superantibus. ¶ Dyascorides. Alosachne insidens quidem est veluti spuma maris que petris insidet ⁊ remanet/quod nos algam vocamus.

Operationes

¶ Diascorides. Virtus eius est similis sali: inijcitur et per cristere in paralysi/seu ex putredine viciatis intestinis/alienitatem circumscribit. Virtutem habet similem sali/et intro stipticam ⁊ simicticam ⁊ leptincticam. ¶ Dissintericis ⁊ sciaticis antiquis confert cristere eius. Fomento similiter vtilis est.

Alcanna latine: grece cipros. Alcanna est arbustum vnde fit oleum ciprinum: et est illud quod de alcanna: vt apparet per concordiam. ¶ Sera. lib. aggre. capi. henne. i. alcanna. Flos alcanne est similis floribus nitri: nisi quia est in racemis; et flos eius est albus declinans ad glaucedinē acuti odoris. ¶ Et idē auto. Dyas. Est arbustum habens folia supra ramos suos similia foliis oliue: nisi quia sunt latiora et meliora et viridiora: habet florem album similem vīnee/boni odoris: semen nigrū simile acris: et quod de ipsa administratur sunt folia et sumitates eius. ¶ Plate. Alcanna est herba in transmarinis partibus et etiam in Sicilia copiose inuenitur. Est autē frigida in primo sicca in principio secundi. Et quia vbiq; non reperire potest: qui eam habent pulueriſant et sic per regiones deportant puluisq; sub nigri coloris est: per annos tres seruat. Et habet virtutem consolidandi ⁊ extergendi ac mundificandi. ¶ Bal. sim. far. capi. de Lipro secundum translationem arabicam. Lipros .i. alcanna. Huius arboris folia ⁊ extremitates ad vtilitatem peruenerunt: substantia eius est cōposita ex acuta cali. cum temperamentō ⁊ substantia terrea frigida et sicca: et sapor eius est stipticus: et virtus eius desiccat sine mordicatione. Unde virtus eius reperciit ⁊ dissoluit.

Operationes

¶ Sera. auto. Dya. Virtus foliorꝝ eius stiptica est. Et ideo qñ masticant/curāt alcolā ¶ Et infundit decoctio eius sup cōbustionē ignis. ¶ Et qñ terit et infundit in aqua astracios: et liniunt inde capilli/ fiunt rubei. ¶ Et vnguēta que fiūt ex ea/molliūt neruos et facit in vulneribus illud qō facit sanguis draconis. ¶ Bal. phibet dilatationē pupille et cōbustionē ignis: et qñ coquit in aqua/et proiicit aqua illa super locuz combustionis. ¶ Et ipa administrat in medicinis berisipile ¶ Et conuenit vlceribꝫ. i. alcole que fiunt in ore puerorꝝ.

Caput. xiiij

Allium dictum ē eo q oleat. Ambro. in hexameron lib. v. Allium tantam vim odoris habet vt Leopardus eū sustinere non valens / fugiat. Unde si quis alium alicubi confricauerit/leopardus inde resilit/nec resistit. ¶ Plinius de historia naturali lib. xix. Allium ad multa ruris precipue medicamēta prodesse/creditur. ¶ Hypocras in quadam epistola. Allium calide est virtutis. Est autem aperitiuum ⁊ absterſiuum: cō solidat vlcera fraudulēta ¶ Rabi moyses ca. de allio: ca. de scordeon. i. alliū agreste ē ca. ⁊ sic. proueniēs vsq; ad quarrum.
¶ Palla. lib. ij. Dense Janua. Alliū ⁊ vipi-

De Herbis

cum bene seri potest: sed allio alba terra proficier. Idem in li. xij. Mense quoq; Nouembri allium et vlpicum seritur bene terra maxime alba fossa et subacta sine stercore. Sulcos in areis oportet fieri, et in locis altioribus semina poni. quatuor digitis separata: nec altius. fossa equaliter sarculanda sunt: et inde pullescent. Auicen. in. ij. canone. Allium aliud domesticum. aliud siluestre: qđ est amarum et stipticum. Est etiam aliud quod dicitur porrinum. Et est compositre virtutis ex allio et porro. Est et aliud quod dicitur allium serpentis. Est autem allium calefactiuum et exiccatiuum in tertio vsq; ad quartũ Et siluestre plus alio ¶ Dyasco. Allij genera duo sunt. scilicet ortiuuz. aliud quod in Egypto nascitur: sed non satis dissimile. Virtus eius est viscida inflatilis/stiptica/calida.

¶ Constantinus. Allium duplex. Domesticum et siluestre scilicet scordeon domesticum calidum est in medio quarti gradus. Idem in pãtegni. Allia calidiora sunt cepis et sicciora. acuta sunt: et dolorem capitis faciũt. que si coquantur ardor illi amittitur: potioni q̃s cibo meliora sunt. Cocta magis nutriunt q̃s cruda sanitatem custodiunt. quia naturalem calorem confortant. digerere faciũt

Operationes

A ¶ Plinius libro. xx. Allij magna vis est contra aquaz et quorumlibet locoz mutatiõem.

B ¶ Odore serpentes abigit et scorpiones odore. Et omnium bestiarum ictibus medetur. ac priuatim contra emorroidas cum vino illinitur.

C ¶ Contra canis morsus et in vulnera cum melle imponitur.

D ¶ Suspiriosis coctum. aliqui crudum. aliqui et tritum in lacte dederunt.

E ¶ Paraxagoras. et contra morbum regium vino miscuit.

F ¶ Et contra yleum in oleo et pulte sic illiniunt. Antiqui et insanientibo dabant crudũ.

G ¶ Dyocles autem frenecticis elixum. Dentium dolores tribus capitibus in aceto tritis imminuit. vel si aqua decocta colluantur et in concaua dentium addatur.

H ¶ Peripneumonicos et prurigines sanat potum. itẽ q̃s cum aceto et nitro tusum. Compescit distillationes cum lacte coctum vel tritum. vl cum caseo molli permixtum. Quo genere et raucitatez extenuat. Coctũ vtilius est crudo

I ¶ Tineas et animalia reliqua intraneorum pellit in aceto mulso coctum.

K ¶ Tenasmo in pulte medetur. Tussim curat cum adipe veruto vel cum lacte coctum. aut si sanguis etiam excreetur vl purulenta sunt

L ¶ Facit et somnos et in totũ rubicũdiora corpora. ventrem quoq; stimulat. cum viridi coriandro tritum.

M ¶ Porro vitia eius sunt: quod oculos ebetat inflationes facit / stomachum ledit. et copiosius sumptum sitim gignit.

N ¶ Platearius. Allium inquit grossam dissolvit ventositatem/ ventrem humefacit /lumbricos et ascarides excludit / vrinam prouocat/morsum rabidi canis curat. cui etiaz qui malam aquam potauerunt subuenit.

O ¶ Cathaplasmatum locis grossos humores habentibus dissoluit.

P ¶ Dolorem dentium de frigiditate mitigat. sitim propter flegma coagulatum stomacho amputat / scabiez/morfeam/impetiginem/et pustulas in quocunq; loco fuerint/potenter curat si ex eo confricentur aut cathaplasmẽtur.

Q ¶ Menstrua et vrinas prouocat. secundinam expellit si in eius apozimate mulieres sederint.

R ¶ Siluestre allium virtutem habet sicut domesticum tamen calidius et siccius est. Hec inuenies in speculo naturali Vincentij libro. xj. capũ. xvj. Et ibidem plura alia.

Caput. xv.

Altea est agrestis malua siue malua-
uiscus. Sed altea ꝺ̃ eo ꝙ in altum
surgit. Uiscus aũt ꝙ glutinosus sit
et synonomia. Altea bis malua uiscus mal
ua uiscus/ibiscus idem sunt. Malua uiscus
folia habet rotunda sicut panis porcinus.
flos eius rosę similis. radix est muscilagino-
sa. Est complexio eius calida cũ equalitate.
¶ Bal. vj. sim. far. caꝑ. Uiscus siue altea. Et
est malua siluestris dyaforetica ẽ et laxatiua
nõ vrens/abstersiua/mitigatiua/digestiua/
vero difficile digestibiliũ. ¶ Dyas. caꝑ. altea
Altea folia sunt ei rotũda similia ciclamini.
florem habet rosis similem hastam duobus
cubitis longam: radix est illi muscilaginosa
et intus alba. et dicitur altea eo ꝙ surgat in
altum. Euiscus ꝙ glutinat. Sera. li. aggre.
caꝑ. de maluauisco. Radix maluauisci habz
virtutem stipticam. et totius herbe volo di-
cere/radices/ramoꝝ/florum et foliorum/et se
minum. vnde virtus eius est que desiccat: ve
rum radix et semen sunt magis desiccatiua:
et plus subtiliatiua. ¶ Bal. vij. sim. far. capi.
de malua. ¶ Altea siue maluauiscus magis
dyaforetica est ꝙ malua. Auicen. li. ij. caꝑ. de
altea. Altea ca. est cum equalitate. Unde in
ipsa est lenificatio et resolutio: et semen et ra
dix ipsius sunt in virtute eius fortiora pluri
mum: et plurimum exiccatiua et resolutiua
et subtiliora. ¶ Linitur super morfeam cum
aceto. mollificat apostemata et prohibet ea.
et resoluit sanguinem et maturat vulnera.
¶ Confert apostematibus inflatis: et scrofu
lis. et valet ad duriciem matricis. ¶ Sedat
dolorem iuncturaꝝ. et proprie cum adipe an
seris. ¶ Tumorem et inflationem resoluit q̃
sunt in palpebris. ¶ Semen eius russi cali-
de confert. et facile iputum efficit. prohibet-
ꝙ fluxum sanguinis cum virtute sua stiptici
tas. eius folia conferunt apostematibꝫ mã-
mille. ¶ Et ponitur in emplastris pleuresis
et peripleumonie. eius quoꝝ gummi sitim
sedat. ¶ Decoctio radicis eius bibita con-
fert vrine et intestinorum ardori. et aposte-
matibus ani. ¶ Dyas. caꝑ. Wolochia cum
adipe anseri genitali parti suppositi abor-
sum facit. Inutilis est stomacho. ventrẽ mol
lit. ¶ Item vulnera recentia foliis eius cu-
rantur: folia eius trita et imposita scorpio-
nibus creduntur afferre torporem. Eadem
femori alligata stimulat in ventrem. ¶ Eadẽ
nigra lana obuoluta et alligata mammarũ
vitia cõpescit. Item idem caꝑ. Altea. Flos
eius in mulsa coctus aut vino et tunsus et im
positus vulnera curat. scrofas spargit. Item
cicatrices vulnerum curare facit. ¶ Elixa
vero et trita addita axungia porcina aut an
serina et resina et terebentina: tumores ste-
ricos et offocatiões apposita medetur. Itẽ
elixatura eius hec omnia facere nouit. et se-
cundinas excludit. ¶ Sola in aqua cocta et
fomentata intestinorum dolorem tertio die
sanabit. Nosipsi experti sumus ꝙ trita cum
axungia veteri et imposita podagram tertia
die sanat. Et multi dicunt autores collectio
nes omnes vel duricies que in corpore na-
scuntur: decocta cum fenugreco et lini semi-
ne pelline imposita aufert. ¶ Sera. Altea
prohibet apostemata: et sedat dolorez: et ma
turat exituras dum est recens et radix qui-
dem eius et semen: quia in eis est virtus ab-
stersiua: curat morfeam. ¶ Et semen eius frã
git lapidem renum. et aqua in qua decoqui-
tur. radix eius propter stipticitatem que est
in ea viceribus intestinorum et fluxui ven-
tris et sputo sanguinis confert. ¶ Et quan-
do coquitur sola et teritur: confert exituris
et apostematibus que apparent post aurem
et scrofulis. Et confert apostematibus ani
calidis. ¶ Galienus. Radix maluauisci et se
men maluauisci virida intensiue quidẽ ope
rantur ꝙ herba. et magis abstersiuam osten
dunt virtutem: vt morfeam abstergant. Et se
men dividit lapides in renibus consistẽtes
¶ Radix autem et dissinterie et diarrienec
non emissionibus sanguinis est vtilis.

Operationes

A ¶ Pandecta caꝑ. xxx. Folia eius trita cum
axungia et aliquantulum calefacta et super
posita apostemata maturant. duriciem rela
xant et mollificant. Item herba cum ipsa ra
dice decoquatur fere ad cõsumptionem. Et
sic apparebit quedam viscositas: que super-
ponatur et apostemata maturat: et duricies
remollit et relaxat. Ex aqua etiam eius addi
ta cera et oleo fit competens vnguentum ad
predicta. ¶ Aqua decoctionis seminum ipsi
us et malue valet contra tussim siccam. et con
fert erbicis. Semia etiã eius cuisserata et
in oleo decocta duriciem soluunt. ¶ Ypocra
tes. Ulneratis ac sitientibus defectu san-
guinis bibendum dedit succum decocte ra-
dicis. Ipsam vero vulneribus cum melle ac
resina. Idemqꝫ convulsis laxatis tumenti-
bus et musculis nervis articulis imposuit et
almaticis ac disinthericis in vino bibendum
D dedit. ¶ Auicen. Altea nomen in greco deri
natum est ex plurium iuuamentorum nomi-
ne. cuius natura calida est cum equalitate.
In ipsa sunt lenificatio/maturatio et molli
ficatio/et resolutio. Semen et radix sunt in
eius virtute fortiora plurimum exiccatiua

E

F

G

H

I

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

V

X

Caput.xvj

Alleluia vel Luyula vel panis cuculi Luyula herba est acetosi sapor⁊ foliũ ei⁹ est paruum ⁊ tripliciter diuisũ. et in cacumine cuiuslibet part⁊ ē alia incisura. Semina ei⁹ sunt in vaginulis similibꝰ corniculis que cũ tãguntur tẽpore maturationis euolãt ab eis. semina similia andachuce tendẽtia ad rubedinem. ⁊ vocatur trifolium acetosũ. sicut apparet in cap̃. trifolium. Trifolium acetosũ: id est alleluia. ponitur a Damasceno in vnguento dyafinicon. ⁊ vocatur ipsum trifoliũ.

¶ Plinius capitu. bachael id est trifolium acetosum. folia flores et fructus sunt frigidi et sicci. folia tamen sunt humidiora predictis. Fructus vel semina eius matura aliqualem habent dulcedinem.

Operationes

A ¶ Luyula siue alleluia medetur vlceribꝰ or⁊ ⁊ fistulis. similatur in ꝟtute acetose siluestri.
B ē stiptica. cõsolidat vulnera ⁊ vlcera ¶ Succ⁹ ei⁹ valet vlceribꝰ oris antiquis et alcole
C ¶ Plinius cap̃. bachael propter acetositatẽ existentem in ipso valet ad alcolam: et alias egritudines oris.

Caput.xvij

Alkekengi vel kekengi. Serapion libro aggre. Alkekengi ē species solatri quod dicitur kekengi. quod habꝫ folia similia foliis solatri. nisi quia sũt latiora eis. ⁊ rami eius quando elongãtur declinãt inferius ꝟsus terraꝫ. ⁊ habet fructum in chisti rotũdum similem vesice. ⁊ est fructus eius granum rubicũdum. similem vue quem quidam kikilium vocant.

Operationes

¶ Serapion kekengi quod quidam nominant kakabuꝫ virtus ei⁹ est q̃ fructus eius ꝓuocat vrinã. ¶ Et ideo admiscetur iste fructus in multis medicinis que conferũt epati vesice ⁊ renibꝰ. ⁊ hec herba administratur in medicinis ⁊ nõ comeditur. ⁊ fructus hic mũdificat icteritiã ⁊ ꝓuocationem vrine. ¶ Et idem auct. habix Alkekengi est Aliud mõtanũ aliud siluestre. ⁊ ē album. ⁊ ē simile in forma solatri superiori. A B C

¶ Et succus eius bibit⁹ conuenit apostematibꝰ tam intrinsecis q̃ꝫ extrinsecis D

¶ Et qñdo linit sup apostemata extrinseca cõuenit eis. ¶ Et granũ ei⁹ qñdo bibitur cõuenit vlceribꝰ renũ ⁊ vesice. et granum eius ē fortius domestico. ¶ Succus granorũ alkekengi prouocat vrinam ꝓuocatione forti E F G

Caput .xviij

Aloe. ysidorus in libro ethimologia-rum. Aloe est herba succi amarissimi ¶ Platearius. Aloe fit ex succo herbe que appellatur eodem nomine. hec herba non solum in Grecia reperitur et in India: et persia. verumetiam in apulia. Et succus vtilis est ad multa. sicut dicetur infra. Aloes tria sunt genera. Epaticum. Succotrinū et Caballinū Modus autē factionis eius diuersimode creditur. quidam dicunt quod herba ipsa teritur ꝛ succus extrahitur ꝛ ad ignem ponitur quousq; buliat. et postea soli exponitur ꝛ exsiccatur. Illud enim quod superius colligitur prius appellatur succotrinū. Quod in medio nimis purū est. Epaticum dicitur. Quod in fundo feculentū vocatur caballinū. Aliqui asserūt aloes diuersas maneries fieri ex herbis diuersis. nō genere sed bonitate. et quibus iste tres maneries fiunt aloes. Alij dixerunt q̄ Aloes tribus modis est. Vnū rubeum de quadam insula Indie. q̄ dicitur Scotra. Aliud est nigrū qđ est de persia. Aliud citrinū. ꝛ fit in Arabia. quibus omnibus laudabilius est scotrense. precipue si fuerit pellucidus. ꝛ rubeum quasi color epatis. citoq; frāgibile et odorem rum ꝛ amarissimum. Sed prima opinio melior. Discernitur autem quod est optimum succotrinum ex citrino colore seu rufo. Et precipue cū frangitur eius pulvis. apparet quasi pulvis croci. ꝛ qđ leuiter frangit nec sit fetidū nec valde amarū. Epaticum autē colori epatis similatur: scilicet quod est subnigrum. ꝛ bincinde habet foramina vt ora venarum. et obtusam habet substantiam ꝛ non claram. Caballinum autem est nigrum. ꝛ obscuram et feculentā habet substantiam amarissimā. et horribilem prendit odorem. quia valde fetidū est. Sed attende q̄ illud quod de natura sua ē aromaticū. q̄nto est aromaticius tāto melius. Et quod est fetidum. quāto fetidius tanto meli⁹ excepto aloe. Similiter omne quod debet habere aliquē saporem. quāto in suo sapore ē intensius tanto melius excepto aloe. Nam cū sit de natura rerū amaritudinē habentium. quanto minus amarū. tāto laudabilius. Et est sciēdum q̄ quando aloe simpliciter ponitur p̄ succotrino intelligit. licet ſm Alexandrū intelligatur p̄ epatico Serapiō libro aggre. cap. fabet. id ē aloe Aloe fit ex planta que habet folia similia foliis squille in quibo ē humiditas viscosa multa. tenax adherens manui. ꝛ sunt latiora foliis squille parū. et quasi rotunda. et indurātur et inclinātur ad posteriora. ꝛ sunt in eis spine que egrediuntur ab eis breues ꝛ rare. et habet stipitem similem stipiti affodillorū. Et tota herba habet odorē graue et saporē amarum multum Et radix eius ē vna similis cannicule lignee. Nascitur multuz in India etin terris arabū. ꝛ in terris dictis arima ꝛ in maritimis et ripis et insulis que dicuntur ancaros. et non solū eius gummi est inuamenti magni. sed etiam flos eius. Nam quando teruntur et ponuntur super vulnera faciunt ipsa adherere. Et aloes sunt due species quarum vna est arenosa. et est ser. et alia est epatica. Jo. mesue cap. de aloe. Aloe est de sublimioribus medicinis et melioribo habens progatiuam sup̄ alias medicinas. Nam quamcūq; intentio vnuscuiusq; solutiui sit ſm plurimū debilitat virtutes ꝛ membra que sunt minere virtutum. hec tamen intentio cadit ab aloe. quia non solum non nocet. ymo inuenitur ad confortationem membrorum debilium addere

Operationes

¶ Pandecta capitu xxxiij. Aloe purgat colerā ꝛ flegma. visum clarificat. opilationem splenis ꝛ epatis aperit mēstrua prouocat. superfluitates circa pudēda sint ex frigida cau

a

B sa extergit et scabiem curat. ¶ Corpus disco loratū coloratum reddit. Contra scabiem et putredinem pudendarū et pruritum digitorū qui fit ex serioribꝰ aloe cum aceto confectum et sic inunctum valet. Contra arteticaꝫ detur cum succo bardane.

C ¶ Contra alopitiam et casum capillorum in fortissimo buliat aceto. radix oliue vetuste ⁊ postea coletur ⁊ in colatura ponantur due partes farine lupinorum amararum ⁊ tres aloes que simul conficiantur. ⁊ addatur puluis stafisagrie. et inungatur caput per discriminalia.

D ¶ Aloes puluis optime distemperatum cuꝫ vino albo et aqua rosarum multum valet ad pruritum oculorum.

E ¶ Suppositoriū factū extrifera magna cuꝫ puluere aloes ⁊ mastice prouocat menstrua.

F ¶ Puluis eius cum melle datus. lumbricos occidit. Et cum succo persicarie auribus instillatus: vermes necat

G ¶ Dyascorides capitulo de aloe. Uirtus est ei stiptica et mediocriter calida. ⁊ sic nimis ventrem mollit. purgat putredinem. colerā ⁊ flegma deducit

H ¶ Galienus. Aloe sanat difficile circatrisabilia vlcera. ⁊ presertim que in ano ⁊ pudendis. Confert etiam flegmoni eorum collectū cū aqua. Eodē quoqꝫ modo vulnera solidat.

I ¶ Johannes Mesue. Aloe solutione educit coleram ⁊ flegma. ⁊ mūdificat caput ab eis et stomachū. Et confert iuuamentū magnū doloribus eorū. Et confert etiam inflationi stomachi ⁊ siti ⁊ dolori eius ex colera factis

K ¶ Et qui assiduat acceptionem eius diebus continuis: nō videbit in corpore suo. ⁊ in instrumentis sensuum eius egritudinem. que non sit abilis sanari. ⁊ preseruat a putrefactione. ita ꝙ etiam cadauera ⁊ proprie mixtum cum myrrha. Caue id dare temporibus frigoris. excoriat enim. Et solutione educit sanguinem. Quantitas que potest administrari ex eo est ab aureo. ℥ vsqꝫ ʒ. ij. Et in infusionibus ab aureo. idest vsqꝫ ad. ʒ. iij.

L ¶ Serapion autez in libro aggre. capitulo proprio multa dicit de aloe. que omnia sunt de mente Dyascoridis

M ¶ Galienus autem aliorum hic implicite vel explicite tacta. quare propter breuitatez ea hic ponere obmitto

Caput. xix.

Aloes lignum. Aloa vel agalaym est arbor suauissimi odoris. Unde grece sic nominatur. Arabice vero hoab. latine lignum aloes vel xiloaloes vel aloes lignum: Aloa dicitur eo ꝙ lignum tale altaribus adoletur. reperitur autē in magno flumine superiꝰ. is babylonie: cui coniungitur fluuius paradisi. Unde quidaꝫ dicunt ꝙ impulsione fluuij ab arboribus terrestris paradisi conducitur. Nullus tamen huius arboris fertur vidisse originem. Alij dicunt ꝙ in cacuminibus montium supradictorum locorum circa predicta loca existentiū oriatur hoc lignuꝫ. ⁊ impulsu venti aut temporis vetustate cadit in fluuium. Est calidum et siccum in secundo gradu. Sed sciēdum ꝙ sunt aliqui deceptores. qui accipiunt radices camelee in montibꝰ amalfie. ⁊ quoniam viden ꝛ assimilari. vt cūqꝫ in calore pōdere et sapore cum ligno aloe. sophisticant ipas. ponendo in vino ebullitionis pulueris ligni aloes per aliquos dies. quod deo ⁊ hominibus abominabile est quoniam camelea multū laxatiua est. Lignum aloes vero ē stipticum. Et camelea de se nullum habet odorē. sed lignū aloes est suauissimi odoris. ¶ Cassi. fe. capi. de ligno aloes. Lignum aloes tribꝰ modis est Uno modo fit in quadam regione. et dicitur caume. Est aliud quod fit in insula. In die maioris. et vocatur cumar. Tertium oritur in quadam regione. et dicitur fales. Eligendum est autem lignum Aloes quod non est coctum in aqua. Nam arabes faciunt ipsum bulire in aqua. et illa aqua vtuntur ad multa commoda. tale ergo lignuꝫ amisit spi

ritus ⁊ paucam aut nullam habet operatio
nem. ¶ Auicē. libro. ij. xilo aloes calida est ⁊
sicca in secundo gradu et est subtile aperiti-
uum opilationū. frangitiuum ventositatū

Operationes

A ¶ Pandecta. ca. xxxij. Lignum Aloe valet
contra debilitatem cordis. stomachi. epatis
B et cerebri. ¶ Contra cordiacam. contra retē-
cionē menstruorū ⁊ cōtra omnes passiones ⁊
debilitates cordis potissime ex frigiditate.
C ¶ Uinū decoctionis eius digestionē cōfortat
D ¶ Et stomachum in frigidatum calefacit. Et
si abominabile fuerit ponatur parum ligni
aloes integri in vino per noctem. mane vinū
E exhibeatur. ¶ Suffumigium ex eo factum
et receptum inferius a muliere perembotuz
prouocat menstrua. ⁊ suffocationes matricis
F medet. ¶ Similiter trifera magna sumpta
cum decoctione ligni aloes menstrua ꝓuo-
G cat. ¶ Fumus eius per nares receptus cere-
H brū confortat. ¶ Similiter si accipitur pul
uis ligni aloes ⁊ gariofilorum ⁊ ossis de cor
I de cerui ¶ Et cōficiātur cū oleo ⁊ inungat ca
put galli. in die illa ⁊ nocte nō cessabit cātare
K ¶ Cassius felix lignum aloes confortat sto-
machū. et omnia mēbra interiora. supfluam
corporis humiditatem expellit. maxime de
stomacho ventositatē dissoluit. opilationez
aperit vētrē cōstipat. fluxui vrine repugnat
L ¶ Serapion. Lignū Aloes ē cōpetens mul
tum habentibus egritudines in epate ⁊ ad
dissinteriam Et sedat dolorem lateris et est
ex fumigijs bonis ⁊ datur ex eo aureus vnus
⁊ remouet putredinē a stomacho et fortifi-
M cat ipsum. ¶ Et idem auc. atabari. Lignum
aloes stringit ventrem. ⁊ corroborat viscera
propter virtutem stipticā que ē in eo cū aro
maticitate. Et eijcit supfluitatem humidita
N tum corruptarum a corpore. ¶ Et idem auc.
Rasis. Lignum aloes est bonum stomacho
O humido. ¶ Et idē auc. ysaac abenaran. Lig
num aloes est bonū cerebro. ⁊ fortificat vis-
cera. Et expellit supfluitates humidas ⁊ fa
cit descendere flegma a cerebro quādo fit suf
fumigatio. cū eo. et maxime illud flegma qd
generatur ex vaporibus ascententibus a stoma
P cho. ⁊ expellit vētositates. ¶ Lignum aloes
remouet superfluitates humiditatis. ⁊ con-
Q fortat viscera. ⁊ ꝓhibet iraz. ¶ Et masticatio
eius facit oris odorem bonum et confortat
neruos. ⁊ acquirit eis vnctuositatem subti
lem. ⁊ confert cerebro valde. ⁊ confortat cor
et letificat ipsum. ⁊ confortat epar. ⁊ in ipso
est virtus cōstringens naturā. ⁊ confert dis-
R sinterie melancolice ¶ Et idem in de viribus
cordis dicit q confortat cor.

Caput. xx.

Ambra gre. latinum nuncupat. Am-
bra sm quosdam est sperma ceti pis-
cis. Et sm quosdam est fructus arbo
ris sub mari crescētis. vel gummi. vel mana
cor fontis in mari. Et sm quosdam est iecur
piscis. Et sm quosdam spuma maris. Et sm
alios ē stercus animalis marz. sed falso. qm
ambra generat sub mari in speciē fungorum
qui generant in terra. Calida ē in. ij. gradu
sicca in. i. circa finem. Sophisticatur autez
ambra cū ligno aloes storace calamita ⁊ lau
dano resolutis: addito musco resoluto in aq
rosarū. ⁊ apposita aqua in parua quātitate.
Sed cognoscitur. quia sophisticata potest
malaxari sicut cera. vera autem ambra non.
¶ Sera. li. aggre. cap. Hambar idest ambra
Nascitur in mari ⁊ generatur in speciē fun-
gorum q generātur in terra. Et quando ma
re turbatur eijcit a fundo eius lapides mag
nos. ⁊ cum eis eijcit frusta ambre. Et pluri-
mum ex ea ingreditur in mari qd est in ter-
ris gingios. ⁊ in occidente. ⁊ illa defertur al
ma cayde. Deferūt em illuc homines qui no
minant mihere. i. veloces qn nouerūt q ma-
re eorū eiecit ambrā. Melior autē ex ea est il
la q inuenitur in insulis illarū regionū: ⁊ in
littoribus ipius cū figura rotūda colorz celestz
Illa vero que est alba sicut ouum strutionis
est mala. ⁊ est illa quam deuorant quidam pi
sces magni qui dicuntur Azel: qui cū deglu
tiunt eā occidunt ab ea. ⁊ natant sup aquas
quos videntes homies de zingios: ꝓijciunt

super eos vncos ferreos. ⁊ extrahunt ipsos de mari ⁊ extrahūt ambram de ventre eorum ⁊ est ambra non bona: maxime que in ventre reperitur et nomināt eam apotecarij persie maioris madi. Verum illa q̄ reperitur iuxta spinam dorsi. est pura et munda multum: et bona valde. ¶ Aui. li. ij. ca. de ambra. Ambra est cali, et sic. Et dicitur q̄ sit caliditas eius in ij. et siccitas in primo gradu.

Operationes

A ¶ Pan. ca. xxxviij. Contra sincopim accipe. ʒ. i. ambre. ⁊ ʒ. i. ligni aloes. et ʒ. ij. ossis de corde cerui. q̄ omnia resoluantur in aq̄ ro. et fiant pillule ⁊ propinentur. ¶ Contra epilentiā. pone ambrā ⁊ cornu cerui in vase vitreo super carbones ⁊ patiens suscipiat per os ⁊ nares ⁊ multū valet. ¶ Contra suffocationē matricis q̄ oppmit spiritualia. ponat̄ similiter in vase vitreo cū alijs aromaticis: ⁊ recipiat̄ fumus p̄ os vulue. ¶ Sera. Ambra confortat cerebrū: et corroborat ipsum et sensus oēs ⁊ cor: ⁊ ꝯfert sensibꝫ ⁊ frigidis cōplexionibꝫ. ¶ Sera. Ambra virtutē cerebro prestat. ⁊ ceterꝫ sensibꝫ seu cordi. adiuuat q̄q̄ senes et illos q̄ a frigidis humoribus possidentur.

B

C

D

E

F ¶ Aui. Ambra ꝯuenit decrepitis subtilitate sua: ⁊ ꝯfert cerebro ⁊ sensibꝫ ⁊ ꝯfert pectori. Et idem de viribꝫ cordis ait. q̄ ꝯfortat cor. Almāsor. tra. iij. ca. de ambra. Ambra calida est: Cerebrum quoq̄ atq̄ cor robusta efficit.

Caput. xxj.

Ambrosia alias ambria vagi nominis ē. Pli. xxvij. Ambrosia circa alias herbas fluctuās. vnum fruticem densum ramosum tenuē. triū fere palmarum habet. tertia parte radice breuiore folijs rute. circa imū caulem. semen est vuis dependentibus. odore vinoso. Qua de causa botrꝫ a quibusdaꝫ vocatur: ab alijs arthemisia. Coronātur illa capadoces. ⁊ vsus eius ad ea que discuti opus sit. ysidorus. li. ethi. Ambrosia est herba quā latini apiū siluaticum vocāt. De qua Virgili. ait. Ambrosieq̄ come diuinuꝫ virtute odorē aspirauere. ¶ Dyasco. Ambrosia quā multi botrim vel arthemisiaꝫ dicunt frutex est multas habens virgas tribꝫ palmis longas. ⁊ folia initio minuta rute similia. virge sunt plene semine.

Operationes

¶ Galienus. vi. sim. far. ca. de Ambrosia siue apiū siluaticū vim hēt stipticā ⁊ repcutiētē A

¶ Omne corporis reuma prohibet: cathaplasmati adhibita. B

¶ Ipsaq̄ cum vino bibita rotundos lumbricos excludit. Et succus eius cum lana imposita mulieris fluxuꝫ extinguit. Eademq̄ turbores oculis inuncta prohibet. C

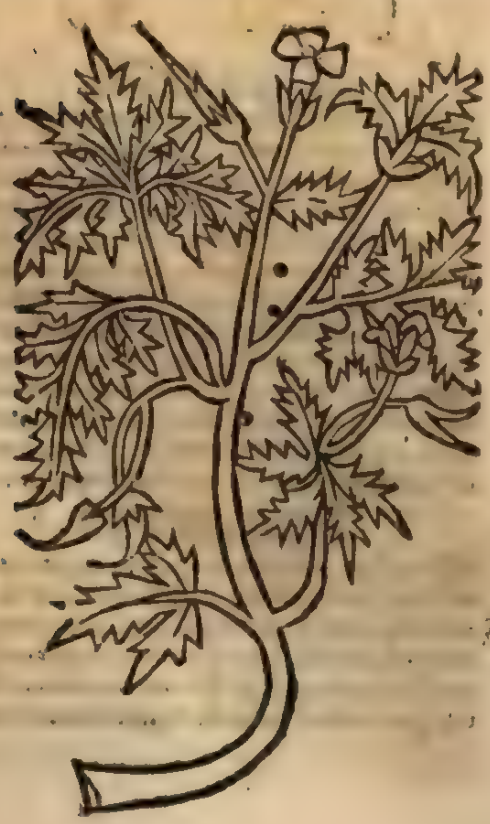

Caput xxij

Amomū. Dyas. ca. de amomo. Amomū genus ē odoratissime herbe cuius frutex ē similis botruo: in circuitu cuiuslibet arborū nascēs. ramulos habet siccos ⁊ duros virgulis. similes colorū subruffi. circa q̄s foliola iūcta ⁊ copiosa ex tirso butruosum semē rodēs ⁊ sibi cōnexū florē albū veluti viole folijs similibus brionie. Cuius triplex dat spēs. Est eñ qd appellat armenū ceterū melius aurosi colorū vel flaui: odorū boni. Aliud ē quod appellat medicō ꝑmo inferius. nascit in locis humectis: ⁊ propterea forma maius atq; viride ⁊ lene tactu: saporē origani habēs. Tertiū vero qd appellat ponticum. rufum ē ⁊ nō longū: nec difficile frangibile: butruoso semine plenū et odore ꝑcussibile. i. stipticū. Eligēdum autē ē recens ⁊ albū, virgas purpureas habēs expansum et semine plenū. ¶ Pli. ca. de amomo. Amomum vocat eo q̄ veluti odorē cinamomi iferat nascit in syria ⁊ armenia frutex est botruosum semen reddēs sibi cōnexū. flore albo veluti viole figura folijs similibus brionie. odore etiā bono somnū incitat. Et est ca. ⁊ sic. in. iij. g̃. ¶ Gali. vi. sim. far. ca. de. amomo Amomū hoc quidē videtur s̄m virtutē assimilari acoro. nisi q̄ siccus plus ē acorus: digestibilius vero amomum Et dixit Gali. in quita amphorismorū. q̄ omnia alia calida forti caliditate sunt similia. scz in hoc amomo. sicut sunt cassia lignea. tapsus. amomū cinamomū. et faciūt sodam. Et similit faciūt plures alie ex speciebus q̄ sunt subtiles ⁊ calide. Et q̄dam adulterāt amomū cū plāta q̄ dr amomides. eo q̄ similat amomo. nisi q̄a nō habet odorem eius nec tale semē. ⁊ nascit in armenia. ⁊ flos eius est similis origani. Si vis nō decipi ab hac vel a similibus caue a planta q̄ est nimis iuuenis. ⁊ elige illā cuius rami egrediūtur ab vna radice. Virtus eius est calefactiua.

Operationes

¶ Dyas. Amomū est p̄stans somnū. tumores etiā cathaplasmatibus admixtū sedat. Miscetur diuersis ātidotis et mirris ⁊ varijs odoribus grate miscet. ¶ Sera. Amomū inducit somnū ⁊ sedat sodā q̄n emplastrū cū eo fit sup frōtē. et maturat ap̄ata calida: ⁊ ꝯfert pūcture scorpionis: q̄n fit emplastrū cū eo et ozimo et ponit sup locū pūcture. ¶ Et idē auc. humaym filij ysaac. Amomū ē res q̄ iebriat. etiā de ꝓprietate eius ē q̄ inebriat ⁊ facit dormire. ¶ Aui. Amomū maturat ap̄ata ca. Et eius decoctio bibit ad podagrā ⁊ sedet i ea. Et ꝯfert doloribus matricis. ⁊ intrat i pessarijs matricis. ⁊ sedetur in decoctione eius ad dolorē tenum. ¶ Almansor trac. iij. ca de amomo. Amomuz ca. ē. ⁊ sic. qd ad opilationem epatis ex frigiditate est ꝓficiens dolorē. aufert matricis. in capite tamen grauedinem ⁊ dolorem atq; scothomiam generat.

Caput. xxiij.

Ameos. Serap. li. aggre. c. nachara id est ameos. auc. Dyas. q̄dā nomināt ipm pomū anthomaticō. id ē ciminū ethiopiū. Verū natura cimini ethiopij ē alia a natura ameos ⁊ est notū. Est nāq; semen fere simile cimina ethiopio. nisi quia ē minus eo multum ⁊ albius ⁊ durius: ⁊ in suo sapore ē de similitudine saporis origani. Et illud qd est eligendū ex eo est illud qd est recens ⁊ mūdum. Et idem auc. Galie. Magis iuuatiuū quod est ex eo semen eius. ⁊ in sapore eius est amaritudo pauca ⁊ acuitas. ⁊ virtus eius est que calefacit ⁊ siccat in tertio gradu.

Operationes

¶ Dyas. auc. aben mesuay dixit q̄ prouocat vrinā et semen est bonū fe. antiquis. ¶ Et q̄n eius decoctio ponit super puncturā scorpionis aufert dolorē. ⁊ ē bonum frigiditati stomachi et epatis et aufert opilationem. et sedat nauseam. et desiccat humiditates stoma

C chi. ¶ Et est bonum humiditati q̃ est in pectore et mundificat vias renum ⁊ vesice. et extrahit lapidem ex eis postq̃ fuerit factus

Caput xxiiij

AMidũ vel amilũ. ⁊ est succus frumenti. ⁊ dr̃ amilũ ab a qd̃ est sine et melos grece. i. mola eo q̃ sine mola fit: vnde amidũ siue amilun est medulla frumenti qd̃ infundit̃ ⁊ tundit̃ donec furfur suũ dimitat. deinde cũ aqua mittit̃ in sportulã. ⁊ cũ pressura colat̃. cũ in vno vase velut fex recederit aqua effusa in sole siccatur post hoc leuiter stringat̃. ¶ Cassius felix. ca. de amilo. Amidum temperate caliditatis est ⁊ humidũ qd̃ sic fit. Frumentum in aqua frigida ponat̃ ꝑ diem ⁊ noctẽ ⁊ de die in diẽ aqua remoueat̃ quousq̃ frumentũ videatur putrefieri. deinde aqua remota optime teratur ⁊ cum eadẽ aqua optime confectũ per pannum exp̃mat̃ et soli exponatur vt exsiccetur vsq̃ ad aque cõsumptionem. ⁊ frequẽter remoueat̃ aqua frigida donec dealbet̃ qd̃ residet desiccatur ⁊ induratur. Sera. li. aggre. ca. de ami. Amilũ infrigidat ⁊ desiccat plus q̃ frumentum. Et melius ex eo est illud qd̃ fit in estate. Et modus operationis ei⁹ ẽ vt accipias de frumento ⁊ ipm bene purges: ⁊ infundes in aq̃ dulci. ⁊ laues ip̃m cũ ea ⁊ post proijce aquaꝫ illã cũ qua ip̃m lauisti ⁊ fũde super ip̃m aquã aliã ⁊ facies ita q̃nquies in die ⁊ si potes in nocte sil̃r. ⁊ qñ mollificat̃ oportet q̃ eijcias aquã ei⁹ cũ facilitate sine agitatiõe aliq̃: ne aq̃ egredieť aliq̃d de lacte. Et postq̃ hoc fecer̃ calca cũ pedibꝫ ⁊ ꝓijce ip̃am aquã. et qd̃ supnatauerit sup aquã ex furfure collige cũ caccia ꝑforata. ⁊ abijce r̃siduũ. postq̃ ꝑo purgatũ fuerit a furfure ⁊ colatũ pone sup lateres nouos ⁊ expone soli calido. ⁊ si remãserit in eo aliqua humiditas pone super ignem. Et sapor ei⁹ ẽ acetosus. ⁊ virtus eius ẽ pauce caliditatis sed ẽ cõpositum ex virtutibus cõtrarijs. Nam vna est frigida propt̃ acetositatem q̃ est in eo. et alia calida a caliditate eius que est a farina. q̃ ẽ in eo a calore putrefaciente. Est aũt optimũ amilũ recẽs ⁊ candidum ⁊ leue sine vllo acere ⁊ inq̃noso odore

Operationes

¶ Dyas. Amilũ facit ad abstinendum reuma oculorũ. alta vulnera oculis replet. aspredinẽ oculorũ tollit. ¶ Sanguinem reijcientibꝫ bibitũ singulare presidiuꝫ est. ¶ Aspredines arteriarũ distenit. Jus collo lactis miscet̃ fluxum ventris stringit valde. Potest autẽ leuit̃ stringere propter qd̃ in collirijs lachrymas stringentibꝫ miscet̃. valet similit̃ contra apostemata spiritualiũ et tussim. coctum in aqua ordei cum lacte amigdalarum additis penidijs. ¶ Serapio. Amilum cõfert humoribꝫ currẽtibꝫ ad oculos ⁊ vlceribꝫ que dicũt̃ fel scoles. ¶ Et quãdo bibitur abscindit sanguinem qui venit a pectore et lenit asperitatem gutturis.

¶ Et quãdo miscetur cum lacte in aliquo cibo hoc idem facit.

Caput. xxv

Amigdala grecũ nomẽ est. latine nux longa dicit. Cunctis arboribꝫ por se flore ꝯuescat. ⁊ ad ferẽda poma arbusta: cetera ꝓuenit. Ex his alie sũt dulces: alie amare. Sed agricole huic generi sic mederi ferũt. Terebant eius radicem: ⁊ in mediũ inserũt surculum arboris q̃ picea dicit. q̃ facto succi amaritudo deponit. Hec ysidorus.

¶ Plini. li. ij. Arbores quedaꝫ prime germinãt. ⁊ ĩter nouissimas nudant. vt amigdali ⁊ fraxini ⁊ sambuci. ex his nempe que aquila hieme oriẽte cõcipiũt. Primo oĩm amigdale florẽt mẽse ianuario. Pomũ vero maturant mẽse martio. Perditq̃ facillime fructũ ante maturitatẽ amigdala. sicut ⁊ ficus ⁊ palma. Ex. li. de natu. rerũ. Amigdalus in locis calidis fructu abundat. Frigidioribꝫ aũt locis arbor vetusta flore fecunditatem negat.

Operationes.

A ¶ Pli. li. xxiiij. Amigdale amare radix decocta cutem in facie corrigit ⁊ colorẽ hilariorẽ facit. Nuces ipse somnũ faciũt ⁊ auiditatem. ¶ Aui. Arbor amigdalarũ amararum cũ optime terit atq̃ cũ aceto ⁊ oleo rosaceo permiscetur: ⁊ inde fit emplastrum fronti cõfert soda. Radix etiã eius cocta ⁊ super pannum linita. fortis est medicina. ¶ Constantinus in libro gra. Radix amigdale amare puluerisata: ⁊ cũ aceto tẽperata: fit bonum vnguentum cõtra lentigines et impetiginẽ omnesq̃ sordicies cutis. et maxime contra morfeam. Cuꝫ vino potui data tussim curat lapidẽ frangit. ¶ Dya. ca. de amigdalis. Arbor amigdalarum dulcium ẽ debilioris operationis q̃ amararuꝫ arbor. et amare sunt subtiliatiue ⁊ prouocatiue vrine. ¶ Sera. aucto. arthigenis dulces amigdale sunt calide ⁊ humide in primo gradu. ¶ Et idẽ aucto. Mesuay. Quando comedũtur cum cortice suo stringũt gingiuas. ⁊ sedat qd̃ accidit in ore ꝓpt̃ suã ponticitatẽ. Et qñ comeduntur cũ zuccaro suo descẽdunt a stomacho ⁊ qñ sicce torrefiũt: sunt ꝯueniẽtiores stomacho: et augẽt sperma sicut auellana ⁊ fistici. ¶ Idẽ. auc. albugerig. Gũmi eaꝝ administrat sicut gũmi arabicũ ⁊ prunaꝝ. ¶ Galie. vi. sim. far. de. amigd. Dulces amigdale ĩ eis ẽ amaritudo eaꝝ occulta que non apparet sensui: q̃ vicit in eis dulcedo. veꝝ qñ veterascunt apparet manifeste. Virtus earũ temperata est cũ caliditate. preualet eñ in ipsis abstersiua et subtiliatiua substãtia. propt̃ quã expurgat viscera. et pulmonem et toracem. expuitiones operantur humorum. ¶ Rabbi moyses ca. de amigdalis. Dulces amigdale prouocant somnum temperatum. et coquinatum cum eis humectat ventrem. et sunt laudabiles et saluant substantiam cerebri.

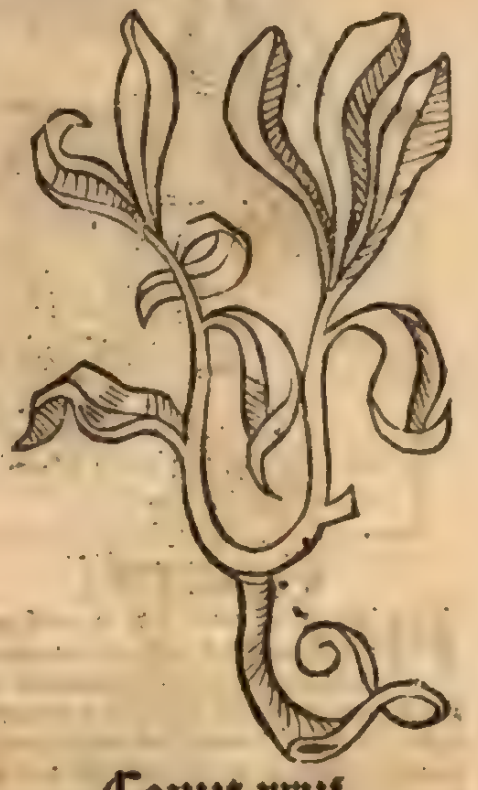

Caput. xxvj.

Anacardus pediculus elephantis ab imperitis medicis dicitur. quod ẽ falsum sed est fructus cuiusdam arboris que vocatur pediculus elephantis. ¶ Auicenna libro secundo. Anacardus est fructus similis ossi dactili. ⁊ medulla eius est similis medulle nucis dulcis in quo nõ est nocumentum. Et cortex ipsius est rarus frangibilis: in cuiꝰ raritate ẽ mel: viscosuꝫ habens odorem. Et sunt homines q̃ ipsum masticant et non nocet eis: ⁊ proprie cum nuce. calida est et sicca in quarto

Operationes

¶ Auicenna. Eius mel est vlceratiuũ apostematum ⁊ adustiuum sanguinis. ⁊ humorum Eradicat verrucas. ⁊ aufert albaras: et eradicat barulos. et sanat alopitiam flegmaticam. Cõmouet etiam calida apostemata in interioribus. A

¶ Confert frigori neruorum. et eorum mollificationi. et paralisi et torture. ¶ Confert corruptioni memorie: cũ eius cõfectio nota anacardinũ sumit. sed tamẽ cõmouet alienationem et melancoliam. ¶ Suffumigantur B C D

cum eo emorroides ⁊ exsiccant. Est ex summa venenoꝝ. ⁊ adurit humores ⁊ interficit.
C ¶ Ex eius quidem tiriaca est lac vaccinū butiro inde extracto. Et oleum nucis eius frāgit virtutem. loco eius ponitur quintupluꝫ ponderis eius de badaham. ⁊ quarta pōderis ipsius d̄ oleo balsami. ⁊ tertia ponderis ipsius de napta alba.

Caput. xxvij

Anetum est herba hortulana odorifera. Platearius. Aneti semen principaliter cōuenit vsui medicine. radix secundario: herba vero tertio. ¶ Palladius. Mense februario anetū seuitur locis frigidis. Omnē statuꝫ celi patitur/ sed tepidiore locatur. Rigādum est si se abstineat imber. serendum est rarius. aliqui semen eius non obruunt. Opinantes q̄ a nulla aue tangat ¶ Serapion li. aggre. cap̄. Uebet id est anetum omnibꝫ notū est. virtus eius est que calefacit in fine tertij gradus. ⁊ desiccat in prīcipio scd̄i. ¶ Galienus. vi. simpli. farma. s̄m translationem grecam. Anetū calefacit quidem adeo semp̄ vt scd̄i gradus ipsum intensi putādum. vel. iij. remissi. in sic. vero. ij. gradus est inchoanter: vel primi intensi.

Operationes.

¶ Merito ergo coctum in oleo diaforeticū ⁊ immolestum somniq̄ factiuū et digestiuū crudoꝝ. necnō indigestoꝝ humoꝝ existit: appropinquat vtiq̄ oleum qd̄ ex eo aperitiuis digestiuis farmacis dictis: nili quia paulo calidius illis ⁊ subtilium partiū est. Et ideo diaforeticum. Ustum vero tertij fit gradus calefactiuum ⁊ siccum. ⁊ ideo mollibus vulneribꝫ appositū prestat operam. ⁊ presertim eis que in pudendis. humidius aūt ⁊ minus calidus ridere est ad hec. et cuchinum quasi digestibilius est ⁊ somni factiuum A
¶ Et idez Serapion auc. aben mesuay. Anetum est caliduꝫ. inducit somnum. ⁊ oleū eius est bonū ventositatibꝫ. Et semen eius in polentis positū/ multiplicat lac quando accipitur solum minuit sperma. ⁊ debilitat visum. maxime nimius vsus eius. B
¶ Paulus capi. de aneto. Decoctio eius valet stranguiriosis ⁊ dissurijs data. ⁊ potissime syrupus factus ex decoctione eius ⁊ zuccaro. C
¶ Plinius. li. xx. Anetū ructus mouet. ⁊ tormina sedat. alitū sistit. Cinis eius vuā leuat oculos ⁊ geniturā hebetat. D
¶ Ad emorroidas/ Accipe pulnerem vrtice et puluerem Aneti: confice cum meile/ et iunge emorroidas. E

Caput. xxviij.

Ante florum vel flos vitis agrestis. Vel flos vitissi. Idem sunt Dyas. ca. Enantium id est ante florum. vel flos vitis agrestis q̄ cum ceperit florere. colligendi sunt flores ipsi et desiccandi. et alio nomine vocatur vitis ista labrusca flores eius optime redolent et siccantur in vmbra: et in testa reponendi sunt. ⁊ melius nascit in syria

Operationes

A ¶ Dyascorides. Virtus est ei stiptica vnde si bibitum fuerit eustomaticum est ⁊ diureticū ventrem stringit. sanguinem reijcientibꝰ subuenit. et bibitum et impositum stomacho fetorem oris emundat. digestionem stomachi celebrat. mixtum oleo et aceto dolorem capitis fomento tollit. ¶ Succus viridis in cathaplasmatibus adhibitus vulnera recentia sine tumore seruat. Egilopas in initio vulneribus oris et gingiuarum vtile est.

B ¶ Vulnera ad sanitatem perducit. melle addito et oleo rosarū et croco ⁊ mirrha ¶ Pessarijs necessarie adhibet fluxus matricis pessario facto stringit. reuma oculis suspendit.

C ¶ Cataplasmatibꝰ adhibitū stomachi egestionem soluit. et maxime cum polenta ⁊ vino mixtum et impositum. ¶ Combustum vero in testa cū carbonibus collirijs bene miscet: Panaricia oculoꝝ ⁊ pterigea purgat melle addito reuma gingiuarum. ⁊ vulnera curat

D

E

F

Caput. xxix.

Anisum. Platearius. Anisum quod alio nomine ciminum dulce dicit: semen est cuiusdam herbe simili nomine appellare. Et est calidum et siccū in tertio gradu. Virtutem habet dissoluendi ⁊ consumendi. ¶ Dyasco. ca. de aniso. Anisum feruētis est virtutis. scz calidum ⁊ siccum. ⁊ nature mictualis ⁊ scarotice id est incensiue.

¶ Sera. li. aggre. cap̄. Aneisin auc. Dyascori. Aneisin quod de eo est recens est bonum. habens grossa grana plena ⁊ nō excoriatur quando fricatur excoriationibus similibus furfuri. Et habet odorem bonuz fortem. Et illud quod est ex insula Cretensi est melius. Et post illud est babylonicum. Hispanicum vero est deterius. Et quod ex planta eius ē magis iuuatiuum est semen eius. ¶ Galienꝰ. vi. simpli. farma. ca. de aniso. Sapor eius ē acutus amarus modicū. Et virtus eius est q̄ calefacit ⁊ desiccat in tertio gradu ꝓpterea ergo ⁊ diureticū est. Ventositates aūt q̄ sm ventrē sistit. ¶ Auicēna libro. ij. ca. de aniso. Anisum est semen feniculi romani acuitatis maioris q̄ nabati. Et ex eo meliꝰ ē qd est ponderosū. ⁊ ē calidum ⁊ siccū in tercio gradu

Operationes

¶ Dyascorides. Anisum quia mictualis est virtutis yctericis medetur. sitim tollit. bibituz venenis occurrit. inflationes amputat. ventrem stringit. menstruis imperat. ¶ Lac mulieribus ꝓuocat ⁊ auget. bibituz ventrez stimulat. Fumigatione naribus adhibitū ⁊ dolorē capitis tollit. ¶ Auriuz dolorem cum oleo rosarū adhibitū mitigat. ventositatem ventris tollit ⁊ dolorē. A B C

¶ Optimū aūt est creticum. deinde egyptiū. Gallicū vero meritissimū. Paulus capitulo de aniso. ¶ Contra liuorem ex percussione conteratur ciminū ⁊ anisum. ⁊ incorporētur cum cera ⁊ calidum superponatur. D E

¶ Anisum similiter auget lac ⁊ sperma aperiendo meatus ⁊ mūdat humiditatē matricis F

¶ Almansor tractatu tertio capitulo de aniso. Anisum calidum est qd ventositatis dissolutiuum existens. epatis aperit opilationē coeundi: preterea voluntatem stimulat. G

¶ Serapion libro aggrega. auctoritate Dyascoridis. Virtus eius est desiccatiua ⁊ calefactiua. Et expellit vētositates a corpore ⁊ sedat dolorem. ⁊ prouocat vrinam ⁊ sudorem. ⁊ confert hydropisi. H

¶ Et abscindit sitim. que fit ab humoribus salsis quando sumitur in potu. I

¶ Et est cōueniens venenis ⁊ inflationibus et stringit ventrē. ⁊ abscindit humiditates: K

albas a matrice fluentes. et prouocat lac.
L ¶ Et excitat libidinem. et quando attrahit odoratu fumigatio vaporis eius sedat sodā
D ¶ Et quando teritur ⁊ miscetur cuz oleo ro. distillatur in aurem. curat quod intra ipsaz accidit ex casu aut percussione. ⁊ sedat dolo
A rem eius ¶ Et idem auc. bugeri. Aperit opilationes epatis. splenis renum et matricis. Et mundificat vias que ab humoribus opitusantur. Et propter hoc confert febribus antiquis. ⁊ habet in se acuitatem propinquam adustioni. quare soluit ventositates maxime cum ipsum assatur. ¶ Auicenna. Anisum
D est apetitiuum cum stipticitate parua. Et ē sedatiuum dolorum. et resolutiuum ventositatum: et proprie si assetur. et in ipso quidem est acuitas que medicinis adurentibus fit vicinum.

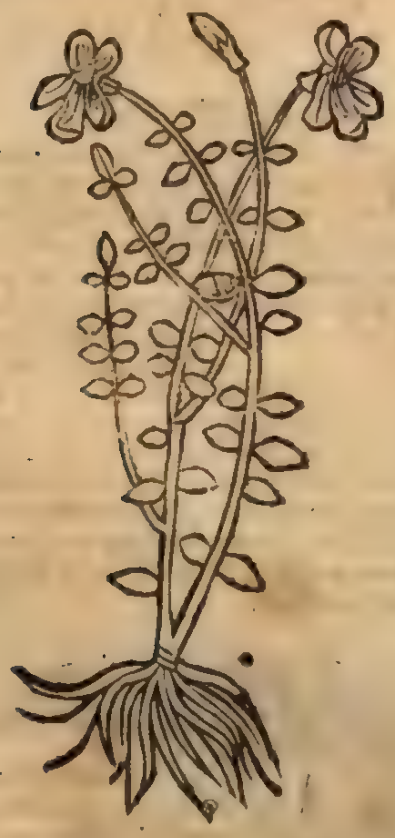

Caput. xxx.

Antilis est herba de qua. f. t sal a koli Dyascorides. Duo sunt eius genera. Unum habet folia lenticulis similia Alia habet folia similia camepithi Prima habet hastam altam duobus palmis erectam cum foliis mollibus. Radix est illi minor et tenuis Nascitur locis herbosis et solaris gustu salsa

Secunda est que folia et hastas similes camepithi habet. sed asperiora et minora. florem purpureum et odorem grauem radix cicoree similis.

Operationes

¶ Galienus sexto simplicium farmacorum A
cap. Antillis. Duplex quidem est. ambe tamen mediocriter siccant. vt ⁊ vlcera solidēt. Altera vero que camepitheos assimilatur. plus vtiq; q̄ alia subtilium partium est: vt epilent. cis conferat. hec autem et abstersiuior q̄ altera est. ¶ Almansor tractatu tertio B
cap. vsnen. id est. antillis calida est et sicca que purgat et aperit epilationez. carnemq; corrodit superfluam. vniuersaliter autez omnium istarum herbarum bonum habentiuz odorem q̄ plures calide sunt. nisi ille exquibus sentitur illud quod diximus scilicet frigiditas manifesta: sicut sentitur in aqua rosata et camphora atq; sandalis.

Caput. xxxi.

Anthos vel Rosmarinus quod idem est. ¶ Serapio libro aggregatoris capitulo Laieralmarien. id est Anthos inquit. Est arbor maris et est alpinalfac et xacola. Et dicit auctor Dyascoridis. Species rosmarini sunt tres. Una earum habet semen quod nominat fachi. Et habet folia similia foliis maratri. nisi quia sunt la

tiora parū grossiora. ⁊ extenditur super terraz circulariter. habens bonū odorez et longitudo stipitis ei⁹ est vnius brachij et plus. et habet multos ramulos sup q̄rū summitates sunt capitella in quibus est semen albū simile semini plante que dicitur spōdilion mūdum angulosuz. acuti saporis. in cui⁹ odore est simile odori resine pini. et q̄ndo masticatur mordicat linguaz. Radix ꝟo ei⁹ est alba multū. cui⁹ odor est sicut odor thuris. Et est species alia supradicte. nisi quia semē eius ē latum nigrū simili plāte spōdilion. habens odorē bonū sed mordicat linguā. ⁊ habet radicē exteri⁹ nigrā. interius vero albam. Est species alia similis supradicte. nisi quia ipsa nō habet stipitē nec semen nec florē. ⁊ nascit libanotidis locis petrosis et agrestibus.

¶ ysi. Rosmarinū latini ab effectu herbā salutarē vocant. folia habēt feniculi similia atq̄ aspera. ⁊ rotatim terra prostrata ¶ pla. Rosmarin⁹ ē herba calida et sicca: cuius folia ⁊ flores cōpetunt vsui medicine. flos autē anthos dicitur vnde fit electuariū qd̄ d̄r dyāthos. In locis marinis crescit vnde ⁊ nominat. hēt ꝟtutē ꝯfortādi ex aromaticitate dissoluēdi ex caliditate. extergēdi ⁊ mūdificādi: ⁊ ꝯsumēdi ex siccitate ⁊ virtutē dyaforeticā ex calore aperiente. Cūq̄ calida et sicca esse dicatur in excessibꝰ ab auctoribꝰ nō determinatur herba ipa libanotides vel dentrolibanū dicitur quidā tamē dicūt q̄ sit frutex. alij vero q̄ herba sit. Cum inuenitur in medicinis receptio anthos vel rosmarini. debēt poni flores folia vel libanotidis vel dentrolibani. Flores ad solem desiccati. per annum seruātur i efficacia multa. Similit' ⁊ folia.

Caput. xxxij.

Ancusa ē herba cui⁹ radix digitos inficit cōtrita. Sanguinei quoq̄ coloris ē. vnde etiam pictoribus ad purpurā effingēdam vel efficiendā in vsu ē. Ex herbario ancusa duplex est. Una quam affabatā vocāt. alia que maxime medicine apta est. hec in terra pressa. spinosis folijs sine caule nascitur. et mense februario legitur.

¶ Dyascorides. Ancusa duo st' genera Una siquidē habet folia lactuce similia. sed acuta ⁊ aspera ⁊ integra ⁊ spinosa. Radix ē ei grossitudinē habens digiti. coloris sanguinei. in estate digitos inficiēs. Nascitur in locis cultis habēs in Egypto folia sup terrā sparsa. virtutis redarguentis est. radix medetur combustionibus.

Operationes

A ¶ Contra sincopim ⁊ cardiacā passionē datur dianthos cum vino ossis de corde cerui. Vel decoctio fit in vino vel aqua rosaruz. ipsumq̄ vinū datur patiēti.

B ¶ Cōtra frigiditatē aut debilitatez cerebri rosmarini decoctio in vino fit ⁊ patiēs disco

C operto capite fumum recipit ¶ Contra vue humiditatē acetū vel vinū decoctionis eius gargarisatur.

D ¶ Cōtra stomachi frigiditatē ⁊ ad digestionē cōfortandā dianthos vel vinū decoctionis ei⁹. ⁊ masticis nascitur.

E ¶ Cōtra stomachi dolorē ⁊ ītestinorū ex vētositate vinū decoctionis ei⁹ ac cimini ponatur

F ¶ Ex sinonomis notādum q̄ hoc nomen āthos apud grecus pro quolibet flore sumitur sed apud nos proprie rosmarini vel libanotidis anthos dicitur.

Operationes

¶ Dyascorides. Cera ⁊ oleo additis vulnera renum optime curat. A

¶ Ignē sacrū cum polenta extinguit. maculas corporis ⁊ lepras cū aceto imposita emūdat ¶ Supposita menstruis imperat. abortum facit. ¶ Eius elixatura recte mulierum stericis adhibetur Nefreticis aut splenetic' opitulatur. ⁊ cū vino febrientibus ¶ Eius quoq̄ folia ventrē stringūt cū vino bibita. Ipius herbe decoctio mēbrū arcuatū sanat ¶ Radix eius in oleo decocta et cera: facit ad combustionem. B C D E F

Caput. xxxiij.

Caput.xxxiij.

Apium. ysidorus in libro ethimologiarum. Apium dicitur eo q̃ apex id ē caput antiquorum eo coronabatur. Hanc herbam hercules primus capite circumtulit. ¶ Auicenna Apium aliud montanum aliud siluestre aliud domesticum. et aliud quod oritur in aqua domestico minus cuius est sicut domestici virtus. Est et alia spēcies eius que nominatur sumurion minus domestico Crus habens concauum ad albedinem decliue. fortius est romanum montanum. Est autem in primo calidus. in secundo siccum. ¶ Pandecta capitulo quinquagesimo. Apij plures sunt species. Nam est apium domesticum vel ortiuum. Et ē apium rānum siue apium risus. Et est apium emorroidarum. Et est apium quod dicitur cerefolium. Et est apium campestre. Et est apium hyspanum. Et est apium persicū. Et est apium agreste. Et est apium montanum. Et est apium aquaticum. Et est apium rusticū. Et est apium quod dicitur regalia. Apium domesticum omnibus notum: quod Dyascorides vocat ortiuum quod calidum est in principio tertij gradus. siccum in medio eiusdem cuius semen maioris est efficacie. secundario radix. tertio herba. Cum autem in medicina receptio apij simpliciter inuenitur semen apponendum est. quod a multis selinum appellatur. licet tota herba sic vocetur.

¶ Palladius. Et apij genere est yposelinon durius. aut austerius. et oleoselinon molli folio et caule tenero. quod nascitur in lacunis Et petroselinon quod maxime in locis asperis. hec omnia genera possunt habere diligentes in orti cultura.

¶ Constantinus. Est autez apij genus quod vulgus cerefolium vocat de quo scilicet dicitur inferius.

Operationes

¶ Apium domesticum prouocat vrinam et menstrua et resoluit ventositates. et proprie semen eius. A

¶ Succus eius in quo saxifragia decocta fuerit stranguiriosis ⁊ dissurrijs subuenit. Vel saxifraga. grana solis. filipendula ⁊ lapis lincis coquantur in succo apij. et in colatura addito zuccaro fiat sirupus qui mane det cū calida B

¶ Succus apij agrestis vel acetum et oleuz violatum vel rosatum misceantur. ⁊ buliant in vase vitreo ad ignem. Et cum tali oleo calido caput patientis inungatur. valet contra litargiam ⁊ frenesim. prius capite raso. C

¶ Succus decoctionis apij ⁊ tamarisci splenis et epatis opilationem soluit et duritiem sed proprie splenis. D

¶ Aliud Sumatur decoctio radicis: apij feniculi petrosilini. fiat sirupus contra yctericiā ex succo apij et scariolarum. ⁊ detur cum calida. E

¶ Contra hydropisim radix apij et feniculi buliat in succo fumi terre. et in aqua decoctionis addito zuccaro fiat syrupus. miromodo consumit flegma. F

¶ Fiant etiam istileuco flegmaticis et yposarrica laborant ℞. Recipe succi apij lib. i. succi scariolarum lib. ß. masticis. ʒ. i. facta decoctione coletur. postmodum addito zuccaro fiat syrupus in fine decoctionis addatur pulueris esule. ʒ. ij. et pulueris reubarbari. ʒ. ß. mane cum calida exhibeatur contra amphimerinam precedat purgatio. deinde coquatur agaricus cum succo apij in pomo coloquintide. vel in malo terre vacuato seu cauato. et decoctio talis detur quotidie patienti. G

¶ Nota q̃ apium nocet pregnantibus: quia virtute sua dissoluit retinacula fetus. H

Caput.xxxiiij

Caput.xxxv.

Apium rusticum est Apium quod dicitur regalia. et est herba cuius succus ingreditur in quadam cõfectione ad scabiosa vlcera in antidotario virili.

Operationes

A ¶ Succus eius radicis cũ aceto fricatus: valet contra scabiem et vlcerationem.
B ¶ Galienus sexto simplicium farmacorum capitulo de ambrosia siue apium rusticum habet vim stipticantem siue repercuciẽtem.
¶ Oculis valet illitum cum mellecta vt sub inde foueantur.
C ¶ Opilationem epatis soluit.
D ¶ Et est resolutiuum inflationis aperitiuũ opilationis et sedatiuum dolorum.
E

Caput.xxxvi.

Apium siluestre. ¶ Galienus octauo simplicium farmacorũ capitulo apium siluestre alij selinum vel equinum alij vero alexandrinum nominant. et eodez genere est. Et hoc cum selino et petroselino macedonico. et erit quidẽ selino fortius. petroselino vero debilius. menstruorum vrinarumq; ductiuum est et vrinatiuum.

Operationes

A ¶ Apiũ siluestre virtutẽ habet in semine ei⁹.
B ¶ Auicenna. Apium siluestre est vlcerarũ impediens et magis calefactis cõueniens.
C ¶ Apium siluestre confert alopiciam habenti. et fissuris fugoris ac verrucis.
D ¶ Apium siluestre in emplastro vlcerat. et cõfert scabiei et impetigini. ac vulneribus vsq; ad sigillationem.
E ¶ Est autem malum epilentie exsiccans eam. Pisces quoq; si egrotant in piscinis apio siluestre viridi recreantur.
F ¶ Contra opilationem splenis et epatis valet semen apij siluestris sumptum cum vino

De Herbis.

Apium emorroidarum. ¶ Galienus sexto simplicium farmacorum capitulo Botrachion inquit. Apiũ emorroidarũ est cum folijs guttaticis guttisquasi sanguinis melancolici. calida ⁊ sicca est vehementer radix. ⁊ similiter tota herba.

Operationes

A ¶ Apium emorroidarum in vino coctum cathaplasmetur natibus. emorroidas inflatas ⁊ flegmaticas excitat

B ¶ Cauendum tamen est ne eis fluentibus hoc fiat si sine fluxu cum tumore ⁊ dolore et extensione illarum venarum fuerit dolor mitigat ⁊ tumorem siccat. et ob hoc apiũ emorroidarum dicitur.

C ¶ Item scabies ⁊ lepras excoriat ⁊ vngues leprosos.

Caput. xxxvij

Appios id est camebalanos. Et secundum quosdam dicitur. raffanus agrestis. Et dico ſm quosdam. quoniã secundum veritatem raffanus agrestis est ille qui describitur infra iiij capitulo Raffanus agrestis. ¶ Dyascorides capitulo appios. Appios hastas habz duas vel tres viscosas ⁊ teneras ⁊ rufas. Folia sunt ei rute similia oblonga ⁊ viridia ⁊ parua. ⁊ semen paruum cuius radix est affodillo similis: sed obrotũda similis pile lachrymo plena. deforꝫ nigra: intus alba. radices eius duo sunt sup terrã.

Operationes

¶ Radices accepte vomitum faciunt. Colerã et flegmam excludũt. radices eius de subtus id faciũt. Omnis vero causa et accepta omnia similiter facere nouit. A

¶ Lachrymũ eius sic colliges. Incide radices et in aquam mitte quod supernatauerit cum penna collige sicca ⁊ repone B

¶ Dyascorides. Si obulorum semi triũ modo datum potui per ventrem: purgationez facit. Herba autem ipsius superiora vomitum faciunt: ⁊ inferiora ventrem purgant C

Caput. xxxviij

Aprostilla. Pli. ca. Aprostilla est herba vncos duos siue tres spargit i terra rubentes. folia habet rute similia. radices vt cepe sed ampliores quaz quidam raffanū agrestē vel siluestrē vocāt. intus habet medullam cādidā. extra cortices nigros nascit in mōtibus t asperis aliquādo et vmbrosis locis.

Operationes

A Plinius. Aprostilla purgat iferia et superius
B Excitat libidinem in viris t mulieribus.
C ¶ Et ppter hāc causam phibetur nutricabo.

Caput. xxxix.

Artbemisia. ysidorus. Artbemisia herba dyane agentibo cōsecrata. vnde t nūcupata. Dyana siquidē grece artbemis dr. ¶ Plinius li. xxv. Artbemisia q̄ antea artbemis vocabat ab Artbemide cognominatam. sicut quidā putant. Etiam dr artbemisia qm̄ sic vocabat vxor regis Mausoli qui voluit eā sic vocari: q̄ antea: vt inqt Plinius: Artbemis vocabat. t sunt q̄ ab artbemide artbemisiam cognominatā putant qm̄ priuatim medicatur feminarū malis.

¶ Dyascorides. Artbemisie tria sunt genera Unū est qō vocat artbemisia monodos. id ē mater herbaz q̄ est fructicosa t similis absinthio: folia maiora t pinguiora habēs t bastas longas. nascit in maritimis locis et lapidosis. Florescit aūt estatis tpe flozibo albis paruulis graue olentibo amaris. Altera artbemisia tagetes nominat: q̄ tenera est. semē habens minutū t vnā bastam foliis plenā. Nascitur in locis mediterraneis t altioribo flozem mellinū atq; tenuem t iocundiorē cōparatione prioris ferens. hec à grecis vocat tagetes vel tanacetū. Et nos in lingua latina vocamus eam tbanasiam. vel fm quosdā atbanasiam. Et est tertia artbemisia q̄ leptafillos dicit. nascitur circa fossas t agros. Flosculum eius si cōtriueris samsuci odorez habz. t ipsa amara. Has species artbemisie dyanā dicūt inuenisse t virtutes earz t medicamina chironi cētauro tradidisse. Hec herba ex nomine dyane q̄ artbemis dicit: accepit nomen artbemisia que calefacit t siccat:

¶ Galienus. vi. sim. far. cap. de artbemisia. Artbemisia duplex quidem est herba. ambe tamen calefaciunt mediocriter t siccant. et ponātur in calefaciendo quidem secunde in siccando vero prime intense vel secunde incipientes sunt q̄z mediocriter subtilū partiū.

Operationes

¶ Diascorides. Artbemisia virtutem habet acerrimā: purgatiuā attenuantem calidam leptinticam. A
¶ Elicatura eius causas mulieris mitigat. menstruis imperat. secūdinas excludit. mortuos infantes in vtero deponit. constrictiones matricis resoluit. omnes tumores spargit. accepta calculos frangit: vrinam prouocat. Herba ipsa tunsa t in vmbilico posita menstruis imperat. B
¶ Succus eius mirrbe mixtus t matrici suppositus omnia similiter facere nouit. C
¶ Coma eius sicca bibita. z. iij. stericas causas cōponit. D
¶ Si quis iter faciens cum se cum portauerit nō sentiet itineris laborem. E

G ¶ Fugat etiam demonia in domo posita. et prohibet etiam maledicamēta ⁊ auertit oculos malorum.

H ¶ Item ipsa tunsa cum axungia ⁊ superposita: pedum dolorem ex itinere tollit. In puluere redacta. ⁊ cum aqua vel mulsa potui data: intestinorꝫ dolorem tollit

I ¶ Artemisia que tagetes vocatur: facit ad vesice dolorem ⁊ stranguiriam succo dato ex vino vncias duas.

K ¶ Febricitanti ex aqua ea ciatis duas potui datur.

L ¶ Succus tunsa cum axūgia ⁊ aceto coxa xarum: dolori medicatur ligata vsqꝫ in tertium diem.

M ¶ Ut infantem hilarē facies: incende et suffumigabis: et omnes incursiones malorum auertet: ⁊ hilariorem faciet infantem. Neruorum dolorez ⁊ tumorem trita cum oleo bene subacta mirifice sanat

N ¶ Dolore pedum grauiter vexatis radicez eius da cum melle manducare ⁊ ita sanabit vt vix credi posset eā tantā habere virtutē.

O ¶ Succo eius cum oleo rosarꝫ febriens per unctus curatur ea. Hanc herbam si confricaueris lasaris odorem habet

P ¶ Galienus. Ambe species arthemisie cōueniunt lapidibus in renibus existentibus: et ad calefactiones ⁊ extractiones secundarū.

Caput. xl.

Aristologia rotunda. ¶ Ysidorus. Aristologia dicitur eo ꝙ mulieribus fetis optima esse comprobetur. Nam post partum supersessa matricem beneficio vaporis expurgat. Huius genera sunt duo Una dicitur rotunda: eo ꝙ habet radicem rotundam. Altera vero longam habet cū ramis ⁊ foliis longioribꝫ. Quinetiam dactilinam vocant eo ꝙ radice sit robore digitali ⁊ longa. ¶ Plini. libro vicesimo quinto. Aristologie nomen inter nobilissimas herbas grauide dedisse videntur quoniā esset ariste recuses. Nostri materre vocant. Et quatuor eius genera seruant. vnum tuberibus radicum rotundis foliis inter maluam ⁊ hederā nigrioribus ac mollioribus. Alterum mascula radice. quatuor digitorum longitudine baculi cassitudine. Tertium vero longissime tenuitatis vitis nouelle cui sit precipua vis omnes colore buxeo caulibꝫ paruis flore purpureo. ¶ Platearius. Aristologia vtraqꝫ calida. in primo gradu. ⁊ sicca in secūdo. Rotūda magis competit vsui medicine. et radix magis q̄ꝫ folia. Radix colligitur in hyeme ante productionem florū. Habet autem virtutem dissoluendi consumendi expellendi venenum. possunt autem per bienniū seruari. ¶ Serapion libro aggregatoris capitulo acanug. idest aristologia. Eius sūt due species: masculus ⁊ femina. Et longa est masculus ⁊ rotunda femina. Rotunda vero duas habet species. Una habꝫ folia similia scissos quasi rotunda odorifera mollia et lenia. ⁊ habꝫ ramulos oblongos egredientes ab vna radice. ⁊ florem habens album interius rubeum fetidi odoris ⁊ nullius vtilitatis. ⁊ habet radicem rotundam similem rape. sed longa habet folia longiora q̄ꝫ rotūda et virgas subtiles longas circiter palmi mēsuram. Flos eius est coloris purpurei ⁊ odoris fetidi: qui est in sua operatiōe similis flore herbe: que dicitur actu. Et habet radices in lōgitudine vnius palmi ⁊ plus. ⁊ in grossitudine digiti: ⁊ quod est inter radices: est simile ligno bussi: ⁊ odor eius est pinguis. Et est aristologia longa. Est ⁊ alia species rotūde que virgas subtiles habet super quas sūt multa folia rotunda similia foliis semper viue minoris. ⁊ flos eius est similis flori rute. ⁊ radix eius est longa subtilis: super quam est cortex grossus boni odoris: qua apotegarij vtuntur in confectionibus vnguentorum ⁊ electuariorum.

¶ Auerrois libro colliget. capitulo d̄ aristo

gia Ambe species eius calide sunt ⁊ sicce in secundo gradu.

Operationes

A ¶ Aristologia rotunda valet cōtra asma humida. due partes pulueris aristologie et dimidia gentiane conficiantur cum melle. ⁊ tale electuarium detur.

B ¶ Contra epilentiaz aristologie rotunde euforbij. castorei sulphuris viui. fiat decoctio i oleo petroleo vel mustellino vel saltem cōmuni. et inungatur spina a collo inferius.

C ¶ Ipse etiam puluis confectus in aceto scabiem et saniem curat.

D ¶ Contra venenum et morsum venatorum animalium detur puluis eius cum succo mēte vel vino.

E ¶ Puluis eius mortuam carnem corrodit siue sit in vulnere siue in fistula. formetur licinium secundum profunditatem eius et melle inunctū aspergatur puluere aristologie ⁊ immittatur.

F ¶ Ad expellendum fetum siue viuū siue mortuum coquatur radix in vino ⁊ oleo et fiat fomentum.

G ¶ Dyascorides. Morsibus venenatis aut potionib⁹ venenatis cū vino aristologie. ro. ʒ. i. data medetur. et imposita id etiā prestat

H ¶ Secundinas deponit. Aborsum facit bibita cum pipere ⁊ myrrha pessario adhibita Similem effectum habet longa sicut rotunda.

I ¶ Sed rotunda plus asmaticis confert ⁊ sub glutionibus ⁊ frigoribus ⁊ pleureticis cum aqua bibita singulariter medetur.

K ¶ Infixa corpori euocat vulneribus sordiciem et putredinem tollit: alta vulnera replet

L ¶ Mellis ⁊ yris ilirice mixta gigiuas ⁊ dētes a putredine purgat.

M ¶ Dyascorides. virtus est omnibus speciebus eius calida ⁊ feruens. faciunt deniq; ad putredines. et purgamenta ossium despuenda. Et ad frigidas febres. et solitam in feminis purgationem prouocat. potui data. ʒ. i. vel cataplasmatibus imposita.

N ¶ Ad vsum tamen medicine aptior est ro. gustu amara. hec enim in emplastris missa caua vulnera replet.

O ¶ Facit et ad viperarum morsum. Et ad alia venena extrinsecus posita ⁊ dolorem de ventositate pingui ⁊ indigesta curat ⁊ adiuuat.

P ¶ Etiaz asmaticos cuz aqua bibit[illegible] Ad renma et spasmata super omne medic[illegible]men vtilis est.

Q ¶ Frigore exustos in oleo vel axungia porcina cocta calefacit.

R ¶ Cancrinomata que naribus nascūtur cū cipero ⁊ dragontea semina cum melle trita et in naribus semel et iterum vel tertio imposita perfecte sanat.

S ¶ In febribus acerrimis Aristologiaz siccam suffumiga: fugatq; demonia. Et hilariorem facit infantem suffumigata.

T ¶ Radix eius purgat fistulam et ad sanitatem perducit. Et podagricis cum aqua datur.

U ¶ Galienus. Aristologia dolores qui propter opilationem vel aliquam grossiciem spiritus indigesti rotunda sanat magis quam longa. Et stimulos educit. ⁊ putrefactionez sanat.

X ¶ Et sordida mundificat vlcera. ⁊ dētes gigiuas clarificat. Adiuuat autem asmaticos et singulciantes. Et epilenticos et podagricos cum aqua bibita.

Y ¶ Sed et rupturis et cōquassationibus super aliquod aliud farmacum idonea est

Caput. xlj

ARistologia longa. Dyascorides capitulo de aristologia. Aristologia dicitur a grecis ferelogos et apiston. Cuius tria sunt genera. longa rotunda ⁊ clematitis. Longa masculus est que et dactilis dicitur. folia habens oblonga ⁊ virgellas tenues longitudine vnciarum palmarum. florem purpureum profert Radix est illi roboze digitali et odoris boni. Rotunda de qua supra dictum est appellatur femina. folia habens edere similia odorata cum viscositudine obrotunda et mollia ⁊ lenia tactu. multas virgas habens et vna radice oblongas: florem album et rotundum habet. in medio florem croceum sed est inutilis. Radix est illi rotunda et odore non iocunda gustu tamen bramosa. De illa in precedenti capitulo dicta. Illa que dicitur clematitis virgas habet tenues et longas. folia rotunda et florem similem rute. Radicem obligam tenuem. corium habentem grossum et odoratum quem pigmentarij ad confectionem oleorum miscent. et reliquis medicaminibus sicut rotundam. Galienus sexto simplicium farmacarum capitulo de aristologia inquit. Aristologia longa est subtilium partium q rotunda. non tamen ipsa inutilis est. immo est abstersiue ⁊ calefactiue virtutis. et minus quidem q rotunda abstergit et cuspozat. calefacit autem non minus: sed forte magis. Unde in quibus opus est mediocriter abstergere. longa est melioz. sicut in vlceruz incarnationibus. In quibus vero volumus grossum humorem fortius subtiliare rotunde est opus.

Operationes

A ¶ Auicenna. Aristologia duplex est. Quedam est longa. quedam rotunda. Operationes rotunde in precedenti capitulo dictu. Sz longa in essentijs et viribus dignioz est q calidioz et magis abstersiua.

B ¶ Mundificat quoq pectus et pulmonem et confert dolori lateris cum aqua bibita.

C ¶ Mundificat etiam vlcera sordida ⁊ excoriationi generat carnem proprie longa.

D ¶ Prohibet fraudem vicerum putridorum confert etiam puncture scorpionis et ad multa proficit.

E ¶ Platearius. Aristologia vtraq calida in primo gradu et sicca in secundo Rotunda magis competit medicine. et radix magis q folia. De qua in precedenti capitulo dictu est.

Caput. xlij

ARboz glandis. Sera. li. aggr. ca. bulsos auc. galie. Sapoz omnium partium huius arboris est stipticus ⁊ maxime corticis medij inter exteriorem corticem ⁊ lignum. Et similiter pellicula que est inter fructum ⁊ corticē suū ⁊ noiatur Best: et abulos. Et fructus quidem infrigidat in frigidatione pauca. ⁊ possibile q fit in boc sicut medicine repide ꝓmi gradus ⁊ desiccat.

¶ Dyas. ca. de arboze glandium. Arboz glādis est roraliter stiptica. et id in quo est maioz stipticitas ē pellicula q̄ est inter corticem exteriorē ⁊ lignū. ⁊ similiter pellicula que est inter fructū ⁊ corticem. ¶ Plt. li. xiij. Arboz glandis siue quercus in alto mari nascitur quercus et abies cubitale altitudine: et ramis eoꝝ adherēt cōche. Quercu etiam rigilanas tradūt. Blosa super ysaiam. Quercu ariditate concussa defluunt folia. Unde ꝓpheta Judeis. Eritis inquit velud quercus defluentibus foliis. Et iterum. Basan babz glandiferas quercus que non hominum sed porcoꝝ est cibus. Unde iuxta propheraz Dies domini veniet super quercu basan.

¶ Palladius. Arboz glandis siue quercus dicitur quasi quernus. putredine enim difficile cedit in sicco seruata. ¶ ysi. Quercus siue glandis est arboz multum annosa. Sicut legit de q̄rcu mādre. sub q̄ habitauit

abraham que fertur vsq; ad Constantini regis imperium per multa secula perdurasse.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Cinis quercus cum oleo mixtus ⁊ inunctus mouet sudores. Hoc ⁊ ceteri prestant cineres sed magis quercinus. Lixiuia quoq; ex cinere quercus ad vsus medicine efficacissima est hominibus et pecoribus que tensione pulmonis vexantur. ⁊ quibus aliqua venenata res obsistit. Bibita nanq; statim salutem affert.

B ¶ Utilis etiam est vulneribus humectis: et in fistulis

C ¶ Et vulnera difficilia ad sanandum ⁊ callosa longis temporibus sordida.

D ¶ Quotidie itaq; lauanda sunt. ⁊ sic apto medicamine sanāda. quia virtus lixiuie nō sanat: sed ad sanitatem disponit vulnera

E ¶ Sera. au. Gal'. Curat nimiū fluxū sanguinis menstruoꝝ ⁊ sputū sanguinis. Et conuenit vlceribus intestinoꝝ ⁊ fluxui ventris.

F ¶ Et idem. Et ego quidem cōglutinaui vulnus in quodam quod factum fuit cum ense.

G ¶ Cum folio glandis postq; triui in petra ⁊ posui super vulnus in circuitu eius.

H ¶ Et vniuersaliter fructus eius est similis huius virtutis.

I ¶ Et aliquādo administrat in apostematibus calidis in principio eorum ⁊ in augmento

Caput. xliij.

Arbor vel lignum vite paradisi.

Operationes

A ¶ Hanc naturaliter habent virtutē. vt qui ex eius fructu comederet perpetua soliditate firmaretur et beata immortalitate vestiretur nulla infirmitate vel anxietate vel senij lassitudine vel imbecillitate fatigaretur.

B ¶ Augustinus super genesim. Arbor quidez vel lignum scientie boni vel mali erat corporale sicut arbores alie in paradiso terre sunt nec cibo erat noxium. Sed dictum est lignū scientie: cognoscendi bonum et malum: quia post ꝓhibitionem erat in illo futura trāgressio qua homo experiēdo disceret quid inter obedientie bonum ⁊ in obedientie malum interesset.

C ¶ Hieronymus super leuiticum xxvij. facies altare de lignis sethim. ⁊ c. Ecce altaris ligna que de lignis paradisi sunt igne vicino non cremantur sed puriora redduntur. Nec mirum cum etiam amithon genus ligni. qunato plus arserit: tanto mundidius inueniatur.

D ¶ Glosa sup tertium regū. x. Tina ligna imputribilia sūt ⁊ spinosa in similitudinē albe. spine. rotunda quoq; sunt ⁊ candida. Ex eis facta sunt fultra. scz ad fortitudinem templi sustentacula ⁊ oīm musicaꝝ instrumenta.

Caput.xliij

Abies dicta eo q̄ p̄ ceteris arboꝛib⁹ longe abeat. et in excelsum promineat. Huius natura est expers terreni humoꝛis ac perinde abilis habetur ⁊ leuis. Est autem sine modo. Et de hac fūt naues. hanc propter candoꝛem gallicā vocant quidam.

Operationes

A ¶ Palladius libro duodecio. Abies quā vocant gallicam vtilis est materia. que nisi perpluatur. est leuis rigida ⁊ in operibus siccis perbenne durabilis.

B ¶ Glosa sup Ezechielē .xxvij. Ex abietibus tabulata ceduntur. quibus nauis texitur p̄pter leuitatem. iuncturasq̄ tabularum mollibus inuicem sese tenētium atq̄ mordentiū

C ¶ Ex libro de naturis rerum. Abies arboꝛ ē leuis. et absq̄ nodositate que difficillime cedit putredini vermib⁹ autem nunq̄.

D ¶ Plinius libro duodecimo. Abietis vmbra sicut in glandium quacunq̄ attigerit est venenum.

E ¶ Abieti ⁊ pinosi quis detraxerit corticem sole thaurū vel geminas transeunte. cū germinat statim moriuntur

Caput.xliij

Armoniacuz. Serapion libro aggregatoꝛis capitulo vasac. autoꝛitate dioscoꝛidis. Armoniacū est gummi plāte siluestris similis plante galbani in figura sua. Et nascitur in terra dicta a regemonia. ⁊ est in partibus codi. Hec herba grece dicitur asios cuius radix vulneratur. ⁊ egredit lachrimus qui colligitur ⁊ seruatur. sed aliquando de ipso cadit super terram quare admiscetur cum eo terra ⁊ lapilli ⁊ alij sordes. sed melius ex eo est habens odoꝛem bonum: in quo nō sunt lapides nec ligna. ⁊ tendens ad albedinem cuius fractiones sunt similes fructus olibani. ⁊ est puruz sine sorde. ⁊ eius odoꝛ vergit ad odoꝛem castoꝛei. ⁊ sapoꝛ eius est amarus. ⁊ habet in se pinguedinē ⁊ splendoꝛem cum soliditate. ⁊ illud quod est huiusmodi dicitur carnissima. sed illud quod continet terraz ⁊ lapillos nominatur chironia. Et defertur de terra que dicitur monacon. ⁊ est succus plante similis plante galbani

Operationes

¶ Paulus capitulo de armoniaco valet cōtra tussim antiquam ⁊ humidam. ⁊ asma ex grosso ⁊ viscoso flegmate in gutture. A

¶ Pillule armoniaci accipiuntur in ouo sorbili: vel distemperētur in melle ⁊ dentur. vel fiunt pillule ex eo ⁊ melle. dentur tamen prius pectoꝛe mollificato cum dyalthea ⁊ aliis B

¶ Contra scrofulas: in principio accipe armoniacum: sal: gemma: nitrum: succum marubij: ceram ⁊ resolue armoniacum cum acero ⁊ dimitte per noctem ⁊ postea resolue cuz cera ⁊ aliis rebus ⁊ inunge C

¶ Contra lumbricos detur armoniacum cū succo absinthij et resolue ipsum in acero. et fiat emplastrum in vmbilico D

¶ Vt dentes cadant accipe armoniacum. et succum iusquiami ⁊ inunge dēres et cadant E

¶ Auerrois quinto colliget. ca. de armoniaco calida est in tertio. sicca in primo. F

Caput.xlvj

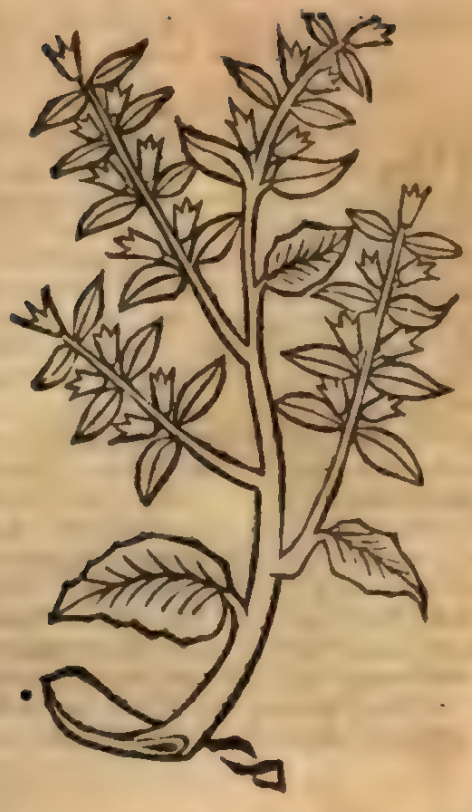

Asa fetida. Sciendum quod asa fetida est gummi quoddaz quod vocatur asa. ⁊ huius quedā est odorifera. quedaz fetida. Et dicitur odorifera quia paruū habet fetorem vel paruū odorem. Et dicitur fetida quia per excellentiā habet fetorez. Et est gummi herbe aunuidem. ⁊ est habens vehementem igneitatem. sed asa odorifera fit ex succo ipsius herbe: habēs aliqualem odorem herbe predicte. Serapion libro aggre. capit. anuiden. Anuiden idest planta: cuius gummi est alibit idest asa fetida. radix eius dicitur maharoch. Planta eius habet stipitem qui dicitur mastates ⁊ est similis ferule. et folia eius sunt similia foliis apij ⁊ semen eius latum. ¶ Galienus octauo simplicium farmacoꝝ. capit. de silfior. substantia eius ē aerea. ⁊ virtus gummi eius quod est asa. Et virtus ramoꝝ et radicum ⁊ floris eius est q̄ calefacit calefactione forti. ⁊ est calida ⁊ sic. in tertio gradu. ⁊ illud quod est de ipso: maioris saporis est gummi. ⁊ ipsa planta est calidior ⁊ subtilior aliarum plantarū omnium et propter hoc est magis resolutiua. ⁊ ita lac aliarum arborum omniū. ⁊ est in fine caliditatis. et est substantie venenose. nisi quia est plus in ea substātia ignea aerea. Et idez ſm aliam translationem silfij. calidissimū quidē opos quinymo folia ⁊ stipes ⁊ radix calefacit generose: sunt autem ventosioris substantie omnia. ⁊ secundum hoc difficile digestibilia. extorsum tamen corpori apposita operatiora sunt. ⁊ maxime omnium opos attractiue sufficienter existens virtutis et consumere carnem. et destruere habet propter p̄dictam eius complexionem. ¶ Auicenna libro secundo capitulo de asa Asa est duarum specierum quarū vna est fetida ⁊ altera odorifera. non fortem habens odorem. sed calidior earum est fetida. ⁊ est herba vehementis igneitatis. in se tota ⁊ plurimum quidem huius speciei est cirmense et est gumma almaroch. Est ca. in primo. sic. in secundo

Operationes

¶ Dyascorides. capitulo. silfium. id est asa fetida. Uirtus eius radicis ē termantica. stomachum inflat. ructuationem prouocat. indigestibilis est. et vesice contraria accepta. A

¶ Cerotis mixta ⁊ imposita pustulas ⁊ scrofas spargit. B

¶ Oleo addito liuores corporis limpidat: C

¶ Oleo ciprino vel yrino addita sciaticꝫ frigidum humorem siccat. in aceto cocta ⁊ cathaplasmatibꝰ imposita ani causas cōperit. D

¶ Bibita venenis occurrit customaca est. E

¶ Et idem Calasar. Uino additum alopitias emendat. melius id agens si piper et acetum acceperit. suffusiones oculorū detergit F

¶ Auicenna. Asa disrumpit ventositates. effugat eas propter resolutionem suam et est cum hoc inflatiua. ⁊ incidit et resoluit sanguinem congelatum in ventre. confert alopitie illinita cum aceto et pipere. G

¶ Et quando administratur i cibarijs facit bonum colorem. Et abscindit verrucas que sunt vt claui. H

¶ Et cum inciduntur apostemata fraudulenta mortificantia membrum: si ponatur asa super ea confert I

¶ Et est bona in cura duballet apparentiū: et occultorum. ⁊ confert empetigeni quādo bibitur cum aqua granatorum. Confert cōtritioni lacertorum. K

¶ Et confert dolori neruoꝝ sicut tetano et paralisi: si accipiatur ex ea aureus ⁊ misceatur scdm q̄ dicitur. cum cera. ⁊ degluciatur: aut si bibatur cum vino: pipere ⁊ menta. L

¶ Serapion aucto. Diasco. Radix huius arboris est desiccatiua ⁊ difficilis digestionis. ⁊ est nociua vesice. quando miscetur cuz ceroto: resoluit scrofulas ⁊ exituras. M

¶ Et quādo fit ex ea emplastrū cū oleo aufert liuorem q̄ fit sub oculo. ⁊ qñ coquitur in N

aceto et cortice granati. ⁊ fit inde emplastrū curat emorroidas ani.

O ¶ Et quando bibitur cum tiriaca. est medicamen mortiferorum. et venenosorum. Et ipsa preparatur et comeditur scilicet cum seminibus et sale. ē bona stomacho. Et homines scindunt stipitem et radicem. et egreditur inde lachrymus qui colligitur et siccatur. Et est illud quod dicitur asa.

P ¶ Et melior ex asa est illa que vergit ad rubedinem. et est clara similis myrrhe habens bonum odorem. nō similem odori porri. nec odorem horribilem subito et quando teritur et infunditur cito resoluitur. Et quando tenetur in ore prouocat saliuam cito. fortius autem ꝙ in tota hac planta est. ē gummi ⁊ post illud est folium: ⁊ post illud ē stipes. gummi autem est acutum inflatiuum: quod quando miscetur cum aceto vino et pipere. et ponitur super alopitiam: curat eam.

Q ¶ Alia autem que dicit Serapion sunt hic posita secundum mentem Dyascorides. Galie. et Auicen. quare pro nunc transeo.

Caput. xlvij.

Asarum. ysidorus. Asarum nascitur in vmbrosis mōtibꝫ: herba floribꝫ cassie similibꝫ Inestq̄ flos iuxta radicem purpureus: in quo semen continetur vuarū: simile radicibus pluribus ac tenuissimis: et bene redolentibus. et est virtute similis nardo. ¶ Dyascorides. Asarus est quam multi nardum agrestum appellāt. habet folia edere similia tenuia et rotunda. florem inter folia iuxta radicem. purpurei coloris in similitudine. Jusquiami. semen vero simile vuis. habet et radices plurimas tenues atq̄ nodosas ⁊ geniculosas similes agresti idest gramini odore suaues. ac linguam remordentes cum feruore sufficienti.

¶ Auicenna Asarum est herba habens semina plurima. cuius radicum nodus est tortus et assimilatur piperi boni: odoris linguam mordicantis. habet florem inter folia apud radicem suam. cuius color est purpureus similis flore iusquiami. Radix eius ē magis iuuans q̄ aliquid quod in eo fit. Et eiꝰ virtus est virtus ac ori vel eo fortior. Et eo melius est ꝙ subtilis odoris est. Nam calidum est et siccum in tertio gradu. Et dicitur ꝙ siccitas eius est maior caliditate ipsius.

¶ Plinius libro. xxvij. Asarum est herba habens folia edere similia. ramos longos. radices numerosas: tenues: odoratiuas. flos eius aureus. grane semine serrulatum. nascitur in montibus.

Operationes

¶ Contra serpentem ictus valet non solum modo sed etiā linitum. ¶ Plinius libro xxi. Asarum esse salutare iecoris traditur vicijs. Axungia sumptum in emina mulsi mirti. alnum purgat ellebori modo ydropicis quoq̄ prodest ac precordijs vulsis et morbo regio. in muscosi addas facit vinum vrinis eijciendis. Cum folia mitrit in vmbra effodit atq̄ siccatur. ¶ Auicenna. Asarum aperit et sedat omnes dolores extrinsecus proprieq̄ infusio eius. et subtiliat et resoluit. membraq̄ frigida calefacit. A B C

¶ Confert etiam sciatice ac dolori auriuz antiquo et proprie ipsius infusis. ¶ Confert iterum grossitudini cornee et opilationi epatis. Eiusq̄ duriciei splenes yesicā et renes. Prouocat eiusq̄ potio sicut elleborꝰ albus in purgatione ventris cum aqua mellis soluit. D E

¶ Johannes mesue Melius est ꝙ ei miscet ad solutionem faciendam est aqua casei cum spica et aqua mellis. Et quidam infundunt aliquid ex eo in musco. ⁊ conseruatur in vase per tres menses. Et est illud vinum medicina ad ydropisim ⁊ splenē F

¶ Substinet autē Asaruz de decoctione et contr[illegible]one rem mediocrem et elaboratio in cont[illegible]ne eius facit ipsum magis prouoc[illegible] G

catiuum q̃ solutiuum

D ¶ Et est ex rebus facientibus vomitũ. Et educit per ventrem. Et est prouocatiuum vrine. et educit coleram et flegma. Et est ex rebus bonis. In quibus est species iuuamentorũ ad opilationem epatis et splenis et duriciem eorum et morbos opilationum. sicut est ydropisis et yctericia et durities splenis. et proprie vinum infusionis eius qd̃ diximus.

I ¶ Et confert iuuamentum magnum febribus opilationum. et febribus antiquis et inungitur dorsum et spina ex oleo ipsius cum laudano et facit sudare.

K ¶ Et confert opilationi febrium ⁊ prouocat vrinam. Et in spermate augmentum facit. Dosis eius infusi potio est ab aureis .ij. vsq̃ ad .ʒ.iiij. ⁊ puluerẽ eius .ʒ.i. vsq̃ ad aureos .ij

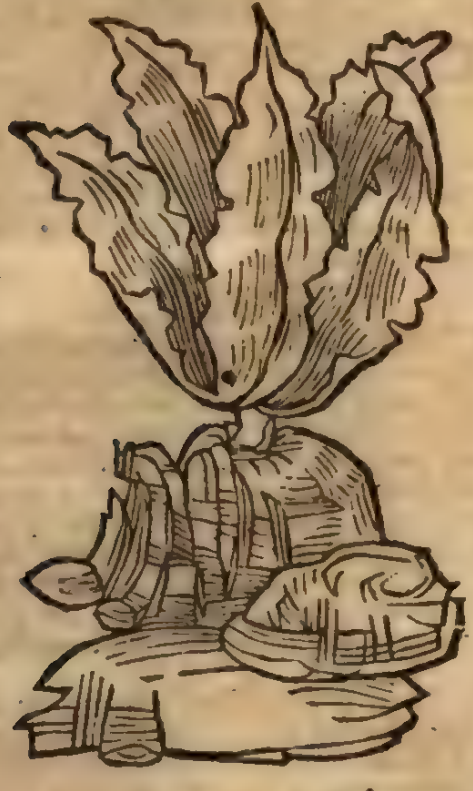

Caput.xlviij

Astragulos vel astragallos herba ẽ que folia habet longa cum incisuris multis. obliqua circa radicez caules tres aut quatuor florem iacincti. radices villosas implicatas rubeas preduras habet. Nascitur in petrosis ⁊ asperis locis.

¶ Galienus. vi. simpli. farma. cap̃. Astragulus siue ficus terre siue glandula fr..iculosus est habens radices stipticas. quapropter ex desiccantibus est.

¶ Galienus. Non debiliter cicatrizat vulnera vetera. A

¶ Et ventrem fluentem stringit si quis radicem eius coquens in vino bibat. Nascitur autem plurima hec herba in neuete arabie. B

Caput.xlix.

Aspergula id ẽ herba minuta habẽs folia et stipitem nodosum. et in quolibet node folia in gyro posita quinq̃ vel sex vel septem ordinata ad modum stelle sicut herba que dicitur rubea vel sicut alguascen. et ab eisdem nodis procedunt alij rami simili modo facti cum nodis ⁊ folijs vt supra in figura cum floribus paruis albis sicut flores oliuarum Est enim calide et sicce complectionis.

Operationes

¶ Omnem duriciem et apostemata dura resoluens est. A

¶ Quando fit emplastrũ cũ ea humida: confert apostematibus: Et resoluit exteriora apostemata. B

Caput.l

Atriplex. Serapio. li. aggreg. capit. araf. Auct. Dyascorid. Araf. id est atriplex. Olus est de genere duplici ortiuum ⁊ agreste frigidū est. sz domestica multo frigidior est agresti. Galienus. vi. simplicium farmacorum capitulo andrafasis. Andrafasis siue Atriplex siue crisolocanna frigide ⁊ humide virtutis est. humida quidem in secundo gradu. a medijs frigida in primo quamquidez tepidam dicebant esse qualitatem qualis ⁊ rosis nostris damus: nisi quia non est particeps stipticitatis. sed est aquosa et minime terrestris sicut malua. sed scdm ventrē facile trāsit sicut illa ꝓpter viscositatem. omino aūt modicū qd dyaforeticū est ei Sūt etiā hortulane tā malua q̄ anfradasis multo humidiores ⁊ frigidiores agrestibus

Operationes

A ¶ Dyasco. Andrafasis. idest atriplex cathaplasmatibus adhibita cruda ⁊ cocta papul
B impoita medet. ¶ Semē eoꝝ cū mulsa bibitū ycterico curat. Eius virtus est leptintica cū polenta cathaplasmatibꝫ adhibita/ et
C imposita: dolorē capitis tollit. ¶ Tumoribꝫ oculoꝝ necesse adhibet. ⁊ fatigationē stoma
D chi imposita tollit. ¶ Semen eius nefreticis medetur. Et folia eius contunsa ⁊ imposita ignem sacrū cōpescunt. ¶ Folia eius co
E mesta: dolores vesice amputat. ¶ Similiter
F et reuma stomachi ⁊ ventris ꝓhibet. Comestum: febres acutas extinguit. ¶ Et lumbri-
G cos rotundos educit. Sanguinē reijcientibus prodest. Dissintericis comestum auxiliatur. ¶ Cathaplasmatibꝫ oculoꝝ vtiliter
H adhibetur. Reumatismum intestinoꝝ si adhibetur cōpescit. Dolores matricis suppositū mitigat. ¶ Serapiō auct. Rasis. Semē
I eius facit vomere fortiter. Et vidi hominem q̄ bibit ex eo. ʒ. ij. ⁊ asselauit vsq̄ ad debilitatem magnam. ¶ Galienus. Attriplex dome
K stica multo frigidior est agresti: quapropter et flegmonibus etiam frigidis incipientibꝫ quidem ⁊ crescentibus ac mollibus adhuc ⁊ quasi feruentibus hortulana. Eis vero que in statu ⁊ declinatiōe ⁊ indurescentibꝫ ⁊ frigescentibus agrestis sunt conuenientiores. Fructus autem eius abstersiue virtutis est. Unde ⁊ ad ycterico ex opilatione epatis vtilis existit. ¶ Almansor tractatu tertio cap. de atriplice. Atriplices frigide sunt
L et humide: que ventrem mollificantes bene nutriunt. Ictericis quoq̄ ⁊ calidum habentibus epar beneficium prestant

Caput.lj

Auellana Inda similaf: siue est simili
ma nuci muscate: nisi q; pars vna est
aliq̃liter acutior. et alia est plana ita
q; possit stare recta sicut calculus q̃ in indo
d: pedes. in ceteris intus et extra nuci mu=
scate similis est. sine odore ꝛ sine sapore nasci
tur. inclusa in q̃dã lanugie simili folliculo se
rici. multotiens defert ipe alias species: ma
gie cũ ananomo a casu. et ego vidi ipsam in
suo folliculo est stipticũ valde. ꝛ eq̃parat san
dalis in frigiditate. ¶ Sera. li. agg. ca. fau=
fel. i. auellana inda. Est em̃ arbor faufel sicut
arbor neregel. ꝛ emittit canulas in q̃bus na
scit faufel sicut dactili. Et ista herba nõ ẽ in
terr̃ arabũ. Et idem auc. y saac benarã fau=
fel ẽ auellana indica. et ẽ fruct⁹ similis nuce
muscate in q̃litate et colore suo. et sunt in ea
ruge. ꝛ in sapore eius est parum caliditatis
cũ pauca amaritudine. et defert ex sini. ꝛ est
frigida et fortiter stiptica.

Operationes

A ¶ Sera. Fortificat mẽbra. ꝛ ꝑtus eius ẽ sic
cut ꝑtus sandali rubei. ꝛ confert apostema=
tibus calidis. q̃ q̃n nõ inuenit ponitur ꝑ eo ex
B sandalo rubeo. ꝛ medietas ponderis exeor
andro receti. ¶ Est em̃ fortiter stipticũ: ꝛ fo
L rificat membra. ¶ Et ẽ bonum doloribus dẽ
tiũ. confirmat dentes cõmotos: ꝛ gingiuas
suas stipticitate. et reprimit caliditatem oc
li. quando sit ex eo cobol aut emplastrum.

Caput. liij.

Auena. Plinius capitulo de auena. si
ue vt greci egilops. Herba ẽ que cres
cit in segetibus cum foliis tritico simili
bus simplicibus quidem sed birsutis cum te
nui calamo habenti in summitate tribus teg=
minibus ambitum. et quibus ariste similes
capillis extant. ¶ Serapion libro aggre=
gatoris capitulo kusir aucroritate Dyasco
ridis. Kusir siue causir vel dolara. id est aue
na Est herba cuius folia sunt similia foliis
frumenti. nisi quia sunt molliora. ꝛ in summi
tate calami eius est semen duabus aut tribus
tunicis vestitum et quibus exeunt ariste si
miles capillis in subtilitate.

Operationes

¶ Galienus sexto simplicium farmacorum. A
capitulo de egilops. Sapor eius est acutus
parum et acris. Et virtus eius est dyafore=
tica sic q; resoluit apostemata dura.
¶ Et confert fistulis que fiunt iuxta oculũ B
que egilops vocantur.
¶ Et quando fit cum ea emplastrum cum fa L
rina curat scabiem et resoluit apostemata
dura. Est autem vteq; stipticitatem habẽs
vt et diarrijs que fm ventrem conferat.
¶ Et idem libro primo de cibis. capitulo de D
auena Auena est cibus subiugalium non ho
minum nisi forte alicubi famescentes extre=
me cogitanter ex hoc semine panem facere.
Extra famem autem per aquam elixum: co=
meditur cum vino dulci aut melle consimili=
ter epse. Caliditate autez sufficiente partici
pat consimiliter illi. q̃uis nõ similiter illi du
rum existens. propter quod alimentum mi=
nus exhibet corpori. Et aliter autez indiges
tabilis est quia ex ipso fit panis. non tamen
retentivus vẽtris. aut provocativus vt pri=
us. sed in medium secundũ hoc ordinatus est
¶ Serapion. Mollit durities. Et ideo ad L
egilopas farina eius cataplasmatibus cõ=
mixta congrue facit.
¶ Item eius succus seruatus admixtus fa F
rine sextarij in panisculos redigitur. et iterũ
resoluitur aqua in succi qualitatem quoniã
vsus eius est necessarius. vires autem habet
leniter et efficaciter relaxantes. Et ad om=
nes tumores facientes.

Caput. liij

Auricula murs. Auicenna. Auricula muris ē herba virtuti herbe q̄ vitrū abstergitur similis Et hoc nomen absolutum est duabus herbis. quaꝝ vna ē quā nominat Alien⁹ habens malue odorē ⁊ nō habens duritiā. Alterā quā nominauit Dyascor. estimans q̄ sit similis volubili: nisi q̄ habet folia minora cōparata ad ipm. Et est herba expansa sup faciē terre. paruas stipites habens. domestica bona sine odore. nec habens saporē fortem. flores azulinos habens. Huius semē assimilatur semini coriādri. Et vrūdines et ipso edunt. Est aūt calida et ꝓpe cuius origo non ē aque ꝓpinqua. Juuamentū eius est (vt ait Musaiach) uuamentū absinthij. et est res q̄ nō ē monstrata simul in duabus plantis. Que nota est ex eis (teste Galieno) frigida est et humida in ē du ꝑmo. Altera vero est ex summa medicinarum calidarū. In prima vero est stipticitas. Altera est desiccatiua rubificatiua.

Operationes

A ¶ Galienus. Spinas ⁊ surculos extrahit: et plagas adherere facit. Confert epilentie bibita. Toxure quoq; sternutatione facta

B et ea. ⁊ eius sternutatio cerebrū mūdificat.

¶ Succus eius curat oculorum caligines. Cōfert hydropicis ⁊ calculosis et eparicis.

¶ Et herba ipsa contusa et super vulnus imposita attrahit infixa corpori. C

¶ Galienus. Succus vtius herbe flegma purgat propter eandem causam. D

¶ Et vniuersaliter loquendo siccatiuam habet virtutem quapropter etiam vulnera solidat. et putrescentibus confert. E

Caput. liiij.

Azedar vel azederach est arbor habēs fructum similem uabach. ⁊ nomināt eum Judei mirabolanum. Et est arbor magna. Fructus eius cali. in secundo ⁊ sicca in fine primi. Fructus eius ꝑm plurimū est malus stomacho. et forasse interficit

Operationes

¶ Flos eius aperit opilationem cerebri. A

¶ Radix eius cū vino interficit pediculos. B

et auget capillos.

Caput. lu

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

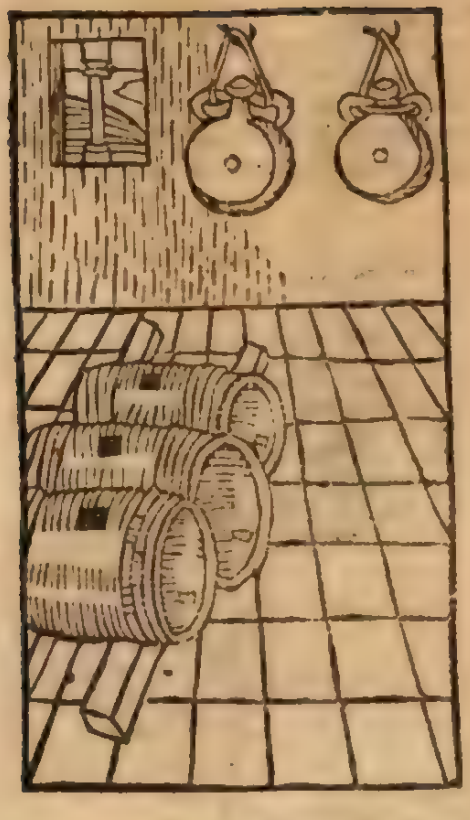

Acetum. Serapion. li. aggre. ca. thal. auc. Galieni. Substātia aceti est subtilis composita ex caliditate ⁊ frigiditate. nisi quia frigiditas ē amplior in eo q̄ caliditas. Et desiccat in tertio g̃du ꝓpe finez quādo fuerit antiquū. ⁊ ē nociuū neruis. Gali. viij. sim. far. ca. oxos. ſm trāslationē grecā Oxos. i. acetuz mixte substantie existere. scz calide ⁊ frigide. Ambabꝰ subtilibꝰ ꝑtibus. superat vero caliditatē frigiditas. siccatiuum vero sufficienter est hoc farmacū. vt sit tertij gradus iam completi quando est forte.

Operationes

A ¶ Dyas. Acetū infrigidat ⁊ stipticat. ⁊ ē bonū stomacho. ⁊ ꝓuocat appetitū. ⁊ abscindit
B sanguinē a quocūq; mēbro fluat. si bibat aut
C fiat sessio in eo. ¶ Et coquit cū cibis. ⁊ cōuenit cursibꝰ superfluitatum ad ventrez. ¶ Et quādo infundit in eo lana nō lota aut spon-
D gia curat apostemata in principio ipsorum. ¶ Et restringit matricē egressā aut anū exe-
E untē. Et stringit gingiuam sanguinolentaz. ¶ Et ꝯfert vlceribꝰ fraudulētis ⁊ herisipile. ⁊ formice. ⁊ scabiei vlcerose. ⁊ impetigini. et emorroidibus. ⁊ panaricō. Et ab[illegible]nt cū
F eo vlcera fraudulenta. ¶ Et quando miscet cum pauco furfuris. ⁊ ponitur tepidum sup podagrā cōuenit. ¶ Et qñ coquit cū melle ⁊ linitur cū eo liuor q̄ fit sub oculo aufert eum. ¶ Et quādo infundit spongia in aceto q̄ prius fuerit infusa in oleo rosaꝝ ⁊ apponit frōti cōuenit sode ex calore solis. ¶ Et fumus eius cōuenit grauitati auditꝰ ⁊ tinnitui auriū. ¶ Et quādo distillat in aurē occidit vermes q̄ sunt in ea. ¶ Et quādo bibit calidum confert accipiētibus medicinas venenosas. ¶ Et qñ bibit cum sale obuiat nocumento toxici. ¶ Et qñ bibit eradicat sanguisugas q̄ adheserint gutturi. Et ꝯuenit tussi antiq̄. Et qñ bibitur calide cōuenit asmati ¶ Et qñ fit gargarismus cum eo abscindit cursus humorū venientiū ad guttur. ¶ Et conuenit squinantie ⁊ casui vuule ⁊ collutio oris cū eo ca. cōuenit dolori dentium. ¶ Paulus ca. de nceto. Fricatio eius cuz sale circa volas manuū ⁊ pedū valet cōtra frenesim ⁊ litargiam

G H I K L M N O P Q

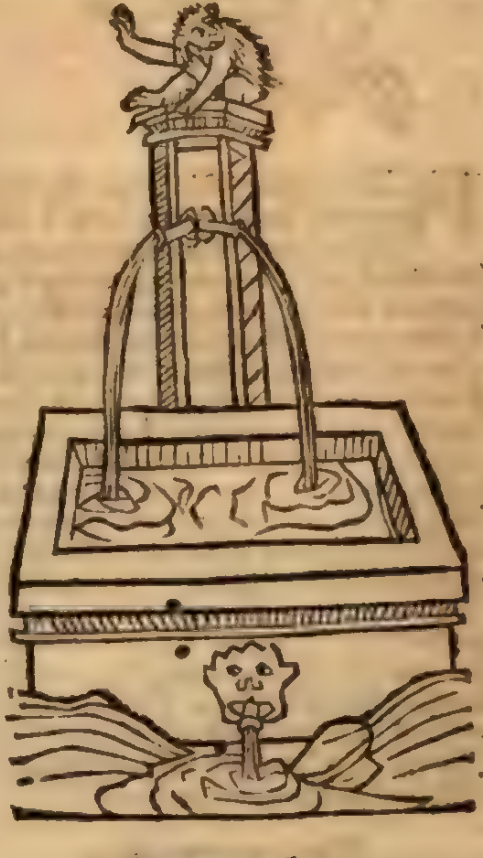

Caput. lvj.

Aqua. ypocras in libro. d aere ⁊ aqua Aqua que in altis locis siue pulilulētis exurgit mōticulis aq̄ꝝ optia ⁊ saluberrima saporata. talis vero multa vini ꝑ mixtiōe indigēs. ē hyeme calida: estate vero

estate vero frigida. Similiter quoq; ille que profundiusculo eruruguut fonte. quarū etiā melior ea que ab ortu solis & maxie estuo tē pore decurrit alba perspicua. atq; proculdubio est odorifera. q̄ vero lēta est & grauis putrefactiua. Oportet autem esse attentum circa ꝓprietates aquarum. vtpote q̄ diuerse in sapore et ponderesunt: de hac enim que turbidi qui biberint eorū ventres calidi ac tumidi fiūt.

Operationes

A ¶ Ypocras. corpora macra cubiti spatule tenues similiter facies q̄s maxime tū ad splenē ꝓfluere cogit. vū malus sanguis pereat illaz nō bibentes multa superabundāt comestione. ¶ Esuries illis pseuerat atq; crescat. et sitis similiter superiora ventrium & media inflantur. quapropter catarticis fortius illis vtendum est. q̄ hac egritudine hieme et estate ꝓtinent accidit illis aqua citrina et intereunt. ¶ Estate vero dissinteria lienteria lōga & quaterna laborant. q̄ morbi naturā puertant et mutant. & in aquā cadunt citrinam & pereūt iuuenes illorū pulmonis dolore. aliis quoq; passionibus eorum mentes pturbātibus affligūt. senes acuta febre & ardēti et vētriū cōstrictione accidēte vexāt. Mulieribus apostemata de genere albi flegmatis inascūtur. neq; ꝓcipiūt vel parturiūt nisi cum magna difficultate atq; molestia. corpora eorum magna et grossa. q̄to plus in longitudine ꝓcedunt tanto graciliora fiūt. mēstrua ꝓhibita q̄ oportet fluūt. pueri hernia viri cauloe crurūq; vulneribus infestant. Sz q̄ huiusmodi nature sunt hiemis vitā impossibile est extēdi sz in tēpestiua senecta ꝓripiūt. ¶ Mulieres vero grauide videntur. cū ꝓhibita partus aduenīt. vteri ferus in anes tumore relaxant. cuiusmōi passiōe detēta matrix q̄cūq; aque citrine coadunatiōe intumuerit laborat. ad hanc itaq; quā pdiximus aquā pertinēs est et ea q̄ a calida terra surgit aut frigido metallo vel ere siue argēto vel auro siue sulphure aut alumine. ¶ Aque pluuiales leues & sonore ac lucidissime sunt. Nam sol q̄ subtilius atq; leuius in ascendendo assumit. Irē Aque pluuiales cito putrent. malumq; exalāt odorem. quare enim ex multis cōgregate sunt aquis. ideo leuius aliis putrescere solēt ac mutari. ¶ Aqua niualis vel glatialis oia mala est postq̄ semel fuerit cōgelata nūq; in pristinā conuerteretur naturā quicquid est saporū & leue & clarū fuerit aut purū id totū gelu aduenīēte recessit. q̄ vero turbidū remansit. ¶ Et sic poteris ꝓbare. si cū aqua in vase ad mensurā posita sub gelu cōgelari dimiseris cumq; congelata fuerit in sole vel in quolibet calido liquefactam remoueas eadē mensura maiorem inuenies esse similiter aūt de gelu & niue. eis aq̄ de niue & similibus peior est oīni aqua. ¶ Aqua frigida debet dari digesta materia. ¶ Auicen. iij. cañ. ca. de cura fe. in generali. Aqua frigida iuuat i digerēdo. Et aq̄ calida citiꝰ ꝓgelat q̄s frigida. Auicē. ꝓmo cañ. doc. ij. fen. ij. sūma. i. cap. iij. Aqua frigida non debet dari si est humor crudus & grossꝰ. Auicē. de cura fe. in generali. Aqua frigida digerit humorē colericum. Et dicit q̄ aq̄ non nutrit. Auicē. i. cañ. fen. ij doc. ij. ca. xvi. Sine aq̄ non pōt esse cōplemētum rei nutrite. ¶ Auicē. eodē loco. Aq̄ curens et discoopta & q̄ supra petras vadit et nō sup lutū est melior. Et q̄nto aq̄ magis lōgatur a suo principio tāto melior ē. Et aqua q̄ est estate frigida. hieme calida ē melior. Et aq̄ cocta minoris inflatiōis & velocioris descēsionis ¶ Auicē. eod loco. Aq̄ pluuialis et specialiter q̄ in estate colligitur & cū sūt tonitrua est intra meliores aquas. Et aqua pluuialis ipedit pectus & vocē. Et aq̄ putrefactoz deteriores aq̄ sūt. Et quedam aque generāt flegmata & quedam coleram. Aqua paludū ad apostema splenis & ydropisim pducit. Aque non currentes quocūq; mō fuerint nocēt stomacho. ¶ Auicen. eodem loco. Aqua calida corrūpit digestionem & nō tollit sitim ilico. Eodem loco. Aqua multum calida iuuat in colica & splenis ventositate. ¶ Auicen. i. ca. fen. i. doc. iij. ca. iiij. Aqua debet exhiberi materia existenti digesta & ꝓpter fortē. Bali. vi. terapentice. ca. ij. Aqua tepida facit nauseaz Auicē. i. cañ. fen. iij. doc. ij. ca. viij. Aqua multū calida constringit cutem. ¶ Bal. vij. terapentice. ca. ij. Aqua frigida nocet defectis. Et aqua tepida mollit corpus & humectat & delectat. Et natās immoderate in aqua aluminosa constringit cutim & transpirationes intus & si sunt fumose generat fe. Bali. i. de. ac. & mor. ca. i. Multi infrigida aqua balneati mortui sunt antequam domum venirent Balie. eodem li. cap. iij. Aqua frigida conueniens est colericis tempore sanitatis et tempore egritudinis et hoc si fuerint cōsueti corpori. inconsueto nequaq̄ dare nisi prius venerit ad sanitatem. ¶ Bal. vij. tera. ca. iij. Si timeas dare aquam frigidam corporibus colericis ꝓpter inconsuetudinez suadeo quod non debeas dare. ¶ Auicē. i. cañ. fe. ij. ca. xvi. do. q. Terree aque splenem resoluunt & non coire volentes adiuuāt & aeree corruptioni completionis vtiles existunt. Dyasco. ca. de aqua. Aquarū omniū natura frigida est & humida. Aqua que de lapide emanat leuior & limpidior est ventrem & vrinā pcurat.

R ¶ Aqua que de paludibꝫ argilosis emanat grauior est cocta. Salutem corporis operat̃ ⁊ multum medetur. Et quia in omnibus infirmitatibus aqua est necessaria. Inter omnes aquas pluuiales optima ē. ⁊ leuis ⁊ dulcis ⁊ facilime digeritur cito enim calefit. et cito infrigidatur. ¶ De fontanis aqua eligitur illa quo ad solis ortum tendit ⁊ meridiez et de montibus caluis exit. Hec enim propinquat pluuiali. que vero contra occidentem currunt ⁊ septentrionem pessime sunt aque. petram in vesica ⁊ renibus curant. et mulierem sterilem faciunt: ⁊ corpori corporem ⁊ rigorem nimium menstrua stringūt inhibētes egritudini sudorem prorūpere vel fluxū ventris vel nauseam.

S

¶ Dyasco. ca. de aqua marina secundū trāslationem grecam. Aqua marina ꝟtutem habet viscidam ⁊ termanticam: ⁊ cacostomaticam ventrem turbat. flegma deponit. ¶ Colera vero facta ⁊ fomento adhibita apostemata de alto educit. duricies spargit. omnibus diaforesim prestat. neruorū causas componit. tumorem mammarū compescit. ¶ Inuenit etiam aqua sulphuria aluminosa ⁊ ferrea que habēt virtutem earum a quibus recipiunt denominationes.

T

U

X

Operationes

¶ Plagelle in succo eius ⁊ aceto vel agresti intincte. valent cōtra calefactionem epatis epytimate. ¶ Contra dolorem in calida causa in principio valet ipsa herba trita ⁊ supposita. ¶ Contra apata calida valet ad matrici repercussionem: licet postmodum obsit constipando materiam. ¶ Contra ignis vel aque vsturas. sit vnguentum ex succo eiꝰ et oleo roseo ac cera. ¶ Contra fluxum sanguinis e naribus quod fit ex ebulitione sanguinis in epate ac venis in iuuenibꝫ. ⁊ in estate plagella in succo eius ac aqua rosarū intingit̃ ac fronti ac timporibus ⁊ gutturi supponitur. ¶ Actor. Est autē barba iouis species minor acidule. ¶ Macer. Adiuuat auditus mire. pellitqꝫ dolorem. Altera minor species est istius herbe: quā semp̄ viuā dicūt qm̄ viret omni tempore. Barba iouis vulgari more vocat̃. Esse refert p̄dicte similem. Plinius istā nec minꝰ hāc predictis posse iuuare.

A

B

C

D

E

F

G

Caput. lvij

Barba Iouis ysi. li. ethy. Barba iouis ipsa est sp̄ viua. Sꝫ barba Iouis ⁊ sticados citrinū idē ē. Unde q̄daꝫ ait. Barba iouis sticados sꝫ sp̄ viua Iouis barba. ¶ Plate. Barba iouis fri. in. iij. g̃. sic. in ij. Et d̄r sp̄ viua. qꝛ sp̄ viridis reperit̃. Itaqꝫ viridis multe efficacie est Et in medicinis pōi debꝫ exsiccata vero nō. virtutem habet infrigidandi et alterandi.

Caput. lviij.

Barba siluana est plantago aquatica que iuxta aquas nascitur. cuius folia sunt oblonga in acutum tendentia erecta super aquam similis folijs plantaginis: nisi quia non sunt ei coste apparentes sicut plantagini.

Operationes

A ¶ Unde in dinamidys scribit. Galie. ca. de. curis genitalium valere ad impregnandum

B ¶ Et ideo dicit eodem libro de epilentia. qd barba siluana est centumneruia aquatica. et ponitur similiter barba siluana in antidotario galieni minori. in quodaz medicamine q incipit medicamen ad concipiendum.

Caput. lix.

Balaustia est flos maligranati caduc⁹ quem Dyascor. vocat capitulo de malogranato fri. est ⁊ sic. in. ij. gradu. Serapion. lib. aggrega. ca. lulitiar. id est balaustia. ⁊ est flos maligranati. et ex malis granatis quedaz sunt domestica. ⁊ quedam siluestria. sz flos siluestris dicitur balaustia. quarum quedam inuenitur alba. quedā purpurea. et quedam rosacea. Auicenna libro. ij ca. de Balaustia. Balaustia flos est granati siluestris psici aut egiptij. Et ipsa quidē qñq est rubea. quandoq alba. ⁊ quādoq rosea Et succi eius natura est sicut succi barbe hircine. frigida est in fine primi gradus. sicca in secundo. Galienus vi. sim. far. ca. balaustium Balaustium est flos maligranati siluestris. qualis domestico vicinus vehementer autē stipticat gustum. necnon desiccatiue et stiptice virtutis est palam. quoq q est grossarū partium si recolamus dicta in quarto horū monumentoꝝ cum ostendamus omne stipticum terrestre esse ⁊ frigidū. Nullius autē alterius saporis hz indiciū. Et ideo potest vtiq hoc aliquis siccare ⁊ infrigidare nō debiliter. siqdem nō male ostēdebat a nobis in qrto hoꝝ monumētoꝝ inesse stipticitatē terrestribꝰ ⁊ frigidis corporibꝰ. deinde ⁊ a pparētia testātur. Et eñ si patricionibus ⁊ alijs vlceribꝰ id apponas citius quidē videbis ad cicatricem procedere. Hic est eñ q in emittentibꝰ sanguinem ⁊ dissinterijs adhuc in fluxibus qui in ventre ⁊ matrice nō est aliqs medicorū scribentium curatiuuz negotium cui non vtatur hoc farmacum.

Operationes

¶ Sera. Balaustia incarnat ⁊ stringit ⁊ curat tenasmonem. ⁊ ꝯsolidat vlcera intestinorum. et cōfert sputo sanguinis ⁊ fluxui intestinorum. ⁊ cōfert ad omnia ad q̄ confert ypoqstidos. A ¶ Auicenna. Balaustia est ꝯglutinatiua ⁊ retinet oēz fluxum sanguinis ⁊ generat melācoliam. B ¶ Et est bona gingiue sāguinolente. ⁊ consolidat plagas ⁊ vlcera antiqua. ⁊ alhocor. ⁊ percussionem pulnerisata desuper. C ¶ Et firmos efficit dentes motos. D ¶ Et ꝓhibet fluxū sanguinis. ⁊ strigit fluxuz intestinorū. ⁊ fluxū matricis sāguinē. E Loco ei⁹ ponit cortex glādinis. ⁊. caput gnati.

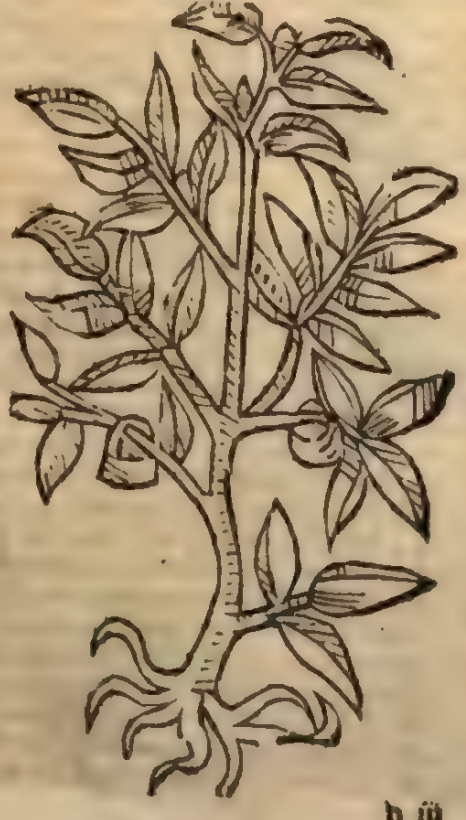

Caput. lx

Balsamus. Dyascorides. cap. de balsamo. Balsamus arbor est similis licio. est in eodem statu, aut pyracanton. folia habet similia rute. sed paulo albiora. tñ non semper viridia existentia. Flores nõ caducos habens. Nascitur solũ in India cartibus vel locis humidis. Est enim arbor tenera et aspera oblonga. stipitem habens similem viti. Arbor dicitur balsamus: lignum xilobalsamum. semen carpobalsamũ. lac vero vel succus balsamũ. Hic vero fructus optimus est. qui est recens atq; vehemens odore sincerus serenus: leuis mordens atq; mediocriter linguam redarguẽs. Adulteratur aũt cipr̃ino oleo aut lentiscino. aut balsamino siue mirtino vel melle mixto. quod leuiter probatur. quia aqua in quadum missum fuerit oleum supernatans balsamum fundum petens est balsamum purum. vestem non maculat super asperum. cuius tanta vis esse dicitur. vt si sol incãdauerit in manu teneri nõ possit. preterea arbor nimis est calida et sicca extenuans. succus autem subtilior est virtutis. O pobalsamus quod appellatur lacrymum est arboris que est similis malo granato vel licio ramosa. ramis tenuibus et exalbidis. in India tantummodo crescit. Aliq tamen dicunt q in India nasci. fructum habet quasi obrotundum ꝫ medium quasi ventrosum ad capita vtraq; deductum rubicundus valde grauem q plenum q si frangitur simile melli est. Et si masticat simile est piperi mordens et suauiter redolens quod carpobalsamum dicitur. Huius autem arboris lachrymum colligitur diebus canicularibus. secũdum alios vero tempore autumno. Incidit autem truncus huius arboris. per loca et ramuli ipsius. Et sic supponantur vasa: vt presens figura arboris ostendit: que lachrymus fluens recipiat. Cuius est optimũ recens sincerum et exalbidũ et odore acutũ. leuiter linguam submordens sequens est colore subrufum: et quasi glutinosus. tertiũ est tenuiũ primum valde et perlucidum. Omne autem balsamum quod vetustatem recipit fit rubeum et resinatum et siccum. Quod autez optimũ est sincerum est: quodq; in aqua munda stillatum non protinus diffunditur. sed magis delidet. et postmodum totam aquam albidã facit. et lacti admixtum. illud in caseum strigit vt coagulum. quod enim sincerum non est in summo aque diffũditur et supernatat q vt oleum quasi stillam ostendit. Sciendus quod balsamus dicitur arbor balsami. Balsamum vero dicitur oleum vel gummi quod melius est dicere. Nam non est olei vere qꝫ probatur multis exemplis. Primo eo quod videmus adherere labijs vulnerum. Et facile de panno eo infecto lauatur. Similiter. Dyascorides dicit quod in aqua iniectus petit fundum: postmodum dissoluitur. et totaz aquam album facit. q propterea vocat ipsuz lachrymum. Jtez lignum eius vocatur xilo balsamum. et fructus vocatur carpobalsamum. Multis modis sophisticatur. Quidã vendunt terpentinam pro opobalsamo. quidam admiscent parum balsami terpentine q ita habet odorem balsami Alij accipiunt sue cum lemoncelli vel foliorũ citri. et admiscent terpentine. et addita croco orientali calefacit et desiccat in tercio gradu.

Operationes

¶ O pobalsami. ʒ. datus cum vino superfluitates matricis mundificat. ferum mortuum educit et menstrua prouocat. bombace inficta et supposita conuenit. et dissurriã et strãguiriam. et lapidem vesice. si etiaz fuerit opilacio ex frigido humore detur cum vino vel virga prius madefacta ex aq̃ calida erecta inflata inficiat cũ oleo mustellino vel nardio. A

¶ Contra omnes passiones capitis veniẽtes ex frigiditate detur cum appropriato aliquo passioni conueniente. B

¶ Contra quartanam et cotidianam facta prius purgatione detur cum vino. C

¶ Contra tinnitum aurium ex humiditate parũ instillet. Contra doloꝛẽ dentiũ ex predolenti aliquantulum in aurem distillet. D

¶ Corpora mortuorum incorrupta cõseruat quia quantum dissoluit tantum consumit. E

¶ Sera. auc. Bal. O piũ balsami est bonum et substantia eius est subtilis. et virtus eius est que calefacit et desiccat in secũdo gradu Balsamum quoq; est subtilioris virtutis ꝫ arbor. Granum yreo eius est maioris subtilitatis quam oleum. F

¶ Idem auc. Dyasco. Virtus balsami est q̃ abstergit renebrositatem visus. et aufert frigiditatem matricis. quando fit nascale cum cera q oleo et expellit secundinam q fetum. q quando fit inunctio cum eo prohibet rigorẽ et mundificat vlcera sordida. Et quando bibitur prouocat vrinam. q est bonum asmaticis. G

¶ Auicẽna. Balsamum aperit opilationes et conuenit vlceribus grossis mundificat vlcera q propriat cum yreos. et extrahit fracturas ossium. H

¶ Confert sciatice bibitum. et bibitur eius decoctio propter spasmum. cõfert vlceribus capitis: et mundificat caput ipsum. et cõuenit epilentic q vertigini. J

num ipsum ⁊ eius oleum. lignũ eius ⁊ ipsius semen: conferunt dolori vtrorumq; laterũ. ⁊ stricture anhelitus.

L ¶ Et dolori pulmonis. ⁊ ꝯuenit semẽ ei⁹ peripleumonie frigide ⁊ tussi ⁊ sil'r ip̄m oleum.

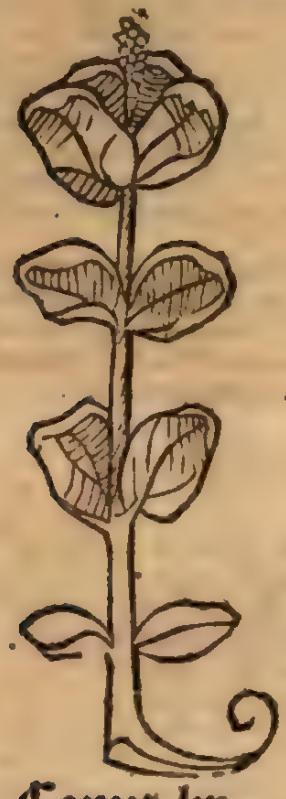

Caput. lxj.

Balsamita. i. sisimbriũ. Sed sisimbrium vocat' menta aq̄tica. ⁊ alio noie vocat' balsamita. Dyasco. ca. de sisimbrio s'm trãslationẽ grecã sisimbrion d': cardaminon eo q' cardamo agresti folia h3 similia. cũ folia eius rotunda nascant' sicut folia cardami agrestis cũ creuerint scindũt se sicut eruca. Virtus est ei ca. diuretica. Paulus capi. de balsamita ca. est ⁊ sic. in iij. gradu. Aliud est domesticũ aliud siluestre. sed domesticum nobis ẽ in vsu quod omnib⁹ est notum: virtutem habet diureticã dissoluẽdi ⁊ cõsumẽdi.

Operationes

A ¶ Balsamita crudũ ⁊ coctũ lentigines vultib⁹ tollit. ⁊ maculas emẽdat si vna nocte impositũ fuerit ⁊ alia die locus abluat' aqua.

B ¶ Contra vicium pectoris ficum pultes ex farina ordei et aqua apposito puluere eius et detur patienti.

C ¶ Cõtra frigidũ reuma folia ei⁹ in testa calefacta sine liq̄re ⁊ in sacculo posita capiti sup̄ ponat'. valet vinũ decoctiõis ei⁹ ꝯtra dolorẽ stomachi et intestino. um ex frigida causa.

D ¶ Et opilationẽ epatis ⁊ splenis. ⁊ vrinaliũ viarum herba ipsa decocta in vino et cataplasmata. soluit etiã stranguriã ⁊ dissurriã.

E ¶ Valet etiam contra yliacum dolorẽ. Et contra dolorem factum ex ventositate. menstrua educit cõceptum iuuat. matricem mundificat fomentatio si fiat ex eo.

F ¶ Tenerositates eius in oleo mustellino vel saltem cõmuni decocte et superposite idem operantur.

Caput. lxij.

Basilicon gariofilatũ. Ozimum idem siue vnũ significãt. Ozimum quoddã est gariofilatum. quoddam est cõmune. ⁊ quoddam est latum plus alijs: quod citrarium vocatur. Ozimum gariofilatum ẽ illud quod ab autorib⁹ laudatur. Ozimum citrarium ẽ quod vituperatur ab omnibus. Est eñ ozimũ gariofilatũ cõpetens medicine ⁊ herba ⁊ semẽ. Cum autẽ simpliciter ponitur in medicina semẽ debet intelligi. ⁊ potissime in electuarijs. Sed in vngẽtis et in emplastr⁹ herba intelligit' ẽ ca. ⁊ sic. Et semẽ habet virtutem cõstringẽdi ⁊ cõglutinandi. quod patet ex eo. quia si ponat' in aqua statim ingrossat' ⁊ fit quedam cõglutinositas. herba ipsa ex aromaticitate hab3 virtutẽ cõ

fortandi ex q̄litatib⁹ suis dissoluēdi cōsumē di ⁊ abstergēdi ⁊ mūdificādi. ¶ Sera. li. ag. ca. berengemisch. est basilicon siue ozimū gariofilatū. ⁊ folia eius sunt ꝑua q̄rū color est meli⁹ inter roborē ⁊ glaucedinē. Hui⁹ herbe est odor silis gariofiloꝝ. ⁊ stipes eius est q̄drangulatus cuius color est sicut folia ipsius ⁊ semē est minutū nigrū. ⁊ colligit in mense Julij. Et est ca. ⁊ sic. in fine scd̄i gradus.

¶ Dyas. ca. ozimū. Ozimum cuius ꝟtutis sit penit⁹ inter medicos opinio ē incerta. Nā q̄ autore crisipo criminant. Hi eius vicia percenset ꝙ sit stomacho inutilis ꝙ oculos ebetat ꝙ insaniā facit iecori obsistat. Addunt ꝑterea si tritū lapide contegatur scorpiones gigni cōmanducatū. ⁊ in sole positū vermes creare ꝑediculos enutrire. Afri etiam putāt hoc esse ꝑsuasum ꝙ si quis eo die quo ozimuz sumpserit a scorpione feriat non posse saluari sed qui in diuersa et vera opinione sunt. hec omnia falsa asseuerāt. q̄nimo stomacho prodest eo ꝙ inflationes eius dissoluit. ⁊ facit alia iuuamēta que ꝑm ip̄m inferius dicēt

Operationes

A ¶ Contra sincopim ⁊ cardiacā passionē det
B aqua rosarū decoctiōis herbe ipsius. ¶ Ad idem valet vinū decoctionis in q̄ herba ip̄a stetit per noctē. Ip̄a herba valet ꝯ frigiditatem stomachi h̄ mō. decoquat in multa q̄ntitate in vino. sed melius ē in musto. ⁊ post decoctionē addat vinū albū in multa quantitate. tale viuū ē ꝯfortatiuū multū ⁊ aromaticū. ⁊ valet cōtra ꝑdicta. et cōtra indigestionem ex frigiditate.

C ¶ Uinū etiā decoctiōis ip̄ius herbe ꝯfortat digestionē. ꝯ fluxū ventr̄ ex frigiditate. Semen ozimi cū modico puluere acatie decoq̄tur in aqua pluuiali et detur patienti.

D ¶ Ad matricē mūdificādā. ⁊ menstrua ꝓuocanda fiat decoctio eius in aqua ⁊ fiat fomētū ⁊ suppositoriū ex temeritate ip̄ius herbe. Succus ipsius herbe puluerizatus matricem mūdificat. cōceptū adiuuat ⁊ menstrua
E prouocat. ¶ Herba ipsa decocta in vino et oleo ⁊ natibus ⁊ anchis cataplasmata valet
F contra tenasmonem. ¶ Galienus in li. de cibis. cap̄. de ozimo. Ozimū scz nō gariofilatū pessimi quidē chimi est et propter hoc infamant quidā ip̄m dicentes. si tritū immittat olle vacue celerrime generat in paucis diebus scorpiones. et maxime quando in sole quis quolibet die calefecerit ollam. sed hoc quidem cachochimum est. et malū stomacho et indigestibile. Olus vero ita dicemus ipsum est calidum in secundo gradu. Et habet humiditatem non naturalem.

¶ Et idem octauo simplicium farmacorum capitulo penultimo Basilicon non gariofilatum ex secundo est gradu calefacientium. habet autez caliditatem sup̄fluam. vnde nec vtile intra corpus assumptū: cataplasmatū vero exterius vtile ad consumendum. G

¶ Almansor tractatu tertio capi. Albetharogi quod exponitur ozimum siue basilicon non gariofilatum cali. est q̄d et dolorē efficit capitis ⁊ male nutrit. cuius comestio vtētis visuz turbat quādo eo multo vtit. Sperma quoq̄ aut lac desiccat. ori tamē stomachi cōfert. corroborat enim ipsum. atq̄ cordi auxiliatur. H

¶ Sera. Ozimū gariofilatū confert stomacho. ⁊ facit digerere cibum grossum. et confert epati ⁊ cordi. ⁊ aufert tristiciam ⁊ sollicitudinem ⁊ odoriferas facit eructuationes. et aperit opilationem cerebri. I

Caput. lxiij.

Branca vrsina herba ē. cuius folia sūt magna sicut folia caulis: sed incisa sicut branca vrsi. in medio eoꝝ orit stipes in cuius capite sunt multi flores spinosi cōclusi. ca. est ⁊ hu. in scd̄o gradu. Uirtutem habet mollificandi ⁊ maturandi ⁊ leniendi.

Operationes

A ¶ Contra ariditatē mēbrorū ⁊ viciū splenis fiat vngētum ex brāca vrsina ꝯtrita ⁊ macerata diu in oleo ⁊ colature addat cera ⁊ fiat
B vngentū ꝯ viciū matricis ex frigidate ⁊ ventositate. ¶ Recipe succi brāce vrsine. ʒ. iiij. herbe sauine. saluie naluarū. maiorane. rosmarini. pulegij. arthemisie. absinthij. abrotani. ana. M. ij. gariofilor. ʒ. iij. cinamomi. ʒ. ij spice. ʒ. iij. cimini. ʒ. i. picis grece. ʒ. i. galāge. ʒ. iij. thuris masticis ana. ʒ. iiij. boli. ʒ. i. cere albe. ʒ. iiij. vini greci. lb. iij. lardi scrofe rotulū. i. p̄dicte herbe pistent cū larde p̄dicto. deiñ ponant sup ignē cū vino ⁊ succo p̄dicto donec coquat vsq̄ ad cōsūptionem vini. deinde colet ⁊ iterū resoluat in igne ⁊ addita cera eliquata ponant species p̄dicte ⁊ dimittantur coagulari. et vngatur venter.

Caput. lxiiij.

Betonica. Gal. vij. sim. far. ca. cestrū siue cestron. Cestrū grece latine dictum betonica ꝟtutez habet incisiuam. sicut ostendit gustus amara ē ⁊ subacris hec herba sicut indicat Betonica ca. ē ⁊ sic in p̄mo gradu cui⁹ folia p̄cipue viridia cōpetūt vsui medicine exiccata etiā multe sunt efficacie. vnde cum inuenitur in receptionibus folia ponenda sunt.

¶ Sera. li. aggre. ca. Bastarem. auc. Dyas. Bastarem id est beonica herba est. q̄ nascit. omni anno habens virgam subtilem. cuius longitudo est. vnius brachij aut plus. et est quadrangulata. ⁊ habet folia mollia ⁊ lōga similia in sua figura folia arboris glandiū in scissuris suis bonum odorem habētia. Et folia que sunt propinqua terre sunt maiora alijs. ⁊ in summitate virge est semen collectū in se ꝓpe collectionē spice frumēti. ⁊ assimilat saturegie. folia eius colligunt ⁊ desiccant. ⁊ sic ꝟuant. Nā q̄ ex eo plurimū administrat sunt folia. ⁊ habet radices subtiles sicut radix ellebori. ¶ Dyasco. capitulo vectonicon. Scdm translationē nostram betonica herba ē omnibꝰ nota ꝟgas habens tenues ⁊ lōgas vnius cubiti. ⁊ q̄drata folia lōga ⁊ tenuia obrotūda ⁊ diuisa ⁊ odorata. Radices et folia sunt ei infinita. Semē eius est vt spica simile timbri. Folia eius collecta siccant et vsui necessaria sunt. Radices habet tenues sicut elleborus.

Operationes

¶ Ad dolorem capitis factū ex frigida causa fiat gargarismus ex colatura decoctiōis betonice cū stafisagria in aceto: si fiat vitio stomachi det vinum decoctionis betonice. A

¶ Contra dolorē stomachi det decoctio ipsius cum succo absinthij cū calida. si adsit vehemens constipatio vt in yliaca passione p̄cedenti cristeri. B

¶ Fiat idē remediū ad matricē mūdificandam ad cōceptū adiuuandū fiat fomentū ex decoctione eius etiā suppositorium. Detur etiam electuarium confectū ex puluere ipsius et melle C

¶ Serapion auctoritate Galieni. Betonica incidit ⁊ abstergit humores grossos. frangit lapidem renum: et mundificat et abstergit pulmonem et ꝓuocat mēstrua. ⁊ confert epilentie et curat cicatrices neruorum et lacertorum. D

¶ Dyascorides Radices eius accepte in potu cum ydromelle. nauseā prouocat. folia eius dantur ad conquassationes et de alto cadentibus medentur. E

¶ Et offocationes stericas soluunt dragma vna cum mulsa accepta. Morsus venenatos cum vino bibita saluberrime curat. F

¶ Epylenticis cum aqua bibita maximum presidium est. Epaticis et spleneticis cū oximelle dragmas vna accepta effectū sanitatis exhibet. digestionem celebrat. G

¶ In fractura capitis herba ⁊ ꝯtusa ⁊ sup caput vbi ꝑcussio ē iposita vulnꝰ mira celeritate glu[illegible]t. et id meliꝰ fit si trita recēs iponat Est aūt [illegible]bi vis data vt ossa fracta extrahit H

Caput.lxv

Bedeguar siue spina alba. Auicen. li. ij. cap. bedeguar. Bedeguar est spina alba. ⁊ est similis cameleonte albe. vehementius est alba ⁊ habz longiores spinas similãturq; eius spine folijs amomi: verũtamen sunt subtiliores. ⁊ vehementi⁹ est alba: et eius quidẽ stipes ꝑuenit vsq; ad duos cubitos: ⁊ eius flos est purpureus: Et semen eius est sicut semẽ cartami. verũtamen est vehementioris rotunditatis. et in radice ipsi⁹ est infrigidatio et exsiccatio cũ resolutione quadã. Semẽ vero eius est calidum ⁊ subtile. Et dixerũt q̃dam q̃ tota est calida valde. Et in ipsa est virtus resolutiua ⁊ aperitiua. et proprie in semine eius. Et in ea est retẽtio fluxus sanguinis. ⁊ in eius retentis est equalis. Plinius. cap. de acantisleuce. i. bedeguar et est cardus cũ aculeis in folijs albis et frigidis in primo gradu et melius inter humiditatem et siccitatem.

Operationes

A ¶ Bedeguar confert fluxui ventris. ⁊ debilitati stomachi. ⁊ abscidit fluxũ sanguinis. Et apponit exteri⁹ sicut emplastrum ⁊ destruit
B apostemata mollia. ¶ Et qñ fit collutio oris cũ aqua eius in qua coquit. ꝯfert dolori dentiũ. Sed seminis eius substãtia est subtilis. et cõfert habitantibꝫ spasmũ qñ ipsum bibit. ¶ Et cõfert sputo sanguinis. ⁊ dolori stomachi ⁊ fluxui antiq̃: ⁊ ꝓuocat vrinam. ⁊ delet apostemata flegmatica. ¶ Et qñ bibit semẽ ei⁹ cõfert puer⁹ hñtibus spasmũ. Et qñ suspẽdit sup animalia venenosa amittũt toxicum ¶ Dyas. Radix eius bibita emoptoic⁹ ꝓdest sciatic⁹ ⁊ stomatic⁹ fert opẽ. Tuores oẽs in cataplasmatibꝫ spargit. ¶ Elixatura ei⁹ dẽtiũ cõpescit dolores. Semẽ ei⁹ bibitũ cõtractos infãtes saluberrĩe curat: morsibꝫ venenat⁹ occurrit. ¶ Et q̃ eã in collo portauerit incursũ ꝯpẽtuz nõ timet. Radix desiccat mediocrit. Et stiptica ẽ. ⁊ iõ ciliac⁹ ⁊ stomatic⁹ iuuat. sanguis eductionẽ reꝑmit. ⁊ tumores vice cataplasmat⁹ spargit. ¶ Semẽ eius leptomer⁹ ⁊ calide ẽ ꝟtutis. Et putrefactis mẽbris iuuat potatũ ⁊ fluorẽ sanguis medet. et sic intraneoꝝ reumatismũ. ¶ Itẽ sessionibꝫ q̃s greci eucatisma vocãt. fluores matricis abstringit cataplasmatibꝫ miscet cõstrictiue medẽtibus. ¶ Gal. Bedeguar cõfert iliacis et stomaticis. emissionẽ q̃z sanguis cohibet. tumores etiã cataplasmata cõtrahit. ¶ Iuuat etiã dẽtes dolẽtes si gargarizet de decoctiõe. Semẽ ꝟo subtiliũ partiũ ⁊ calide virtutis ẽ. quare ⁊ spasmãtes bibitum iuuat. ¶ Aui. Semẽ ei⁹ cõfert infantibꝫ qñ bibunt ꝓpter corruptionẽ in morsibꝫ lacertorum.

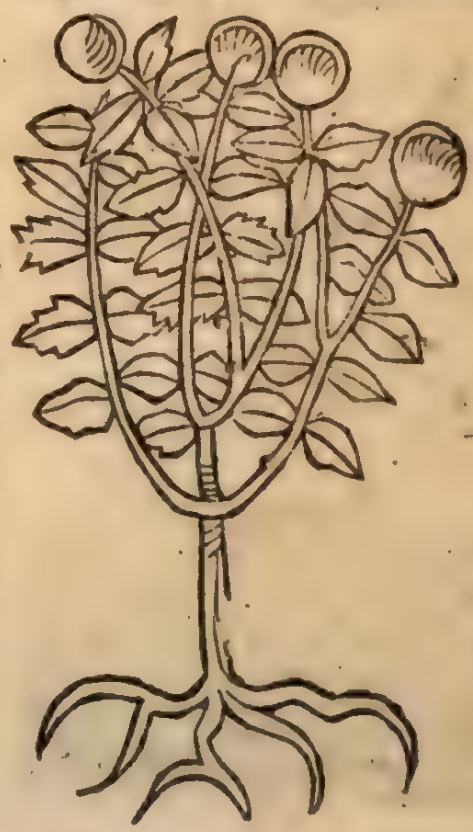

Caput.lxvi.

Bellirici. Se.li.ag.ca. belligz. Belligz .i. bellirici ⁊ sūt ꝺ gñe mirabolanoꝝ. sc̄ fri. ⁊ sic. ī fi. iij. ⁊ extinguūt acuitatē sā guis ⁊ caliditatē colere h̄ idē mirabolani em blici. vt hr̄ in ca. emblici Jo. mesue. ca. de. mi rabolāis. Bellirici sunt ex medicis bñdictis expectat̄ em̄ ꝑ eos ꝯfortatio: meliores sunt grossi pōderosi ⁊ dēsi corticis. fri. sūt i. i. ⁊ sic. in. ij. In eoꝝ operatiōibꝫ ⁊ ꝓpetatibꝫ sunt si cut emblici. Ubi sciēdū q̄ mirabolani embli ci ⁊ bellirici sūt ex alio arbore ꝓducti q̄ alie spēs mirabolanoꝝ: sicut apparet ī ca. mira. Et iō h̄ det̄minat̄ ꝺ istꝫ. In ca. ꝟo mirabola ni determinat̄ de alijs speciebus mirabolano rum. ¶ Operationes.

A ¶ Bellirici hūt ꝓprietatē ꝺnigrādi capillos

B et ꝓhibēt casū eoꝝ ⁊ ꝯferūt emorroidibꝫ: ⁊ ip si tumescūt ī aq̄. ¶ Et ꝯditi ex eis faciūt ope ratōes mirabolanoꝝ nō ꝯditoꝝ: nisi qꝛ sunt

C debiliores eis: ⁊ in belliricꝫ maior ē ꝓprietas in acumie q̄ ī emblicꝫ. ¶ Mirabolani embli ci bellirici ⁊ kebuli mixti cū oleo amigdalaꝝ

D dulciū: ⁊ cū melle tīgūt capillos colore nigro ¶ Jo. mes. Bellirici educūt solutōe flegma. ⁊

E sūt ex rebꝫ valde ꝯfortātibꝫ cerebꝝ ⁊ neruos et augēt intellectū. ¶ Et ꝯfortāt cor: ⁊ ꝯferūt tremori cordis ⁊ mūdificant stomachū a pu trefactiōe: ⁊ cōfortāt ip̄m. ⁊ sedant feruorem

F in eo ⁊ auferūt sitim. Et addūt in appetitū:

B et sedāt vomitū. h̄ idē faciūt emblici. ¶ Se. Bellirici auferūt sitim sua frigiditate ⁊ ꝑpa rant stomachum, ꝓuocāt appetitum. et strin gunt ventrem ꝓpter eorum stipticitatem

Caput.lxvii.

Bel vel Sel. Serapiō. li. aggr. ca. bel. auc. ysaac benarā. Bel est citonium indū. et est fructus rotūdus sicut auel lana nō hñs corticē sup se in q̄ est semen simi le odore. ⁊ est illud qꝺ de ip̄o admistrat̄. ⁊ ꝟt⁹ eius ē sicut ꝟt⁹ zinziberꝫ. ca. i. iij. g̃. ⁊ hu. in. i.

Operationes

¶ Serapi. Bel. Subtiliat chimos grossos A

¶ Et cōfert dnriciei neruorū. ¶ Et valet vē B

tositati emorroidaꝝ. ¶ Et augmētū facit in C

spermate. ⁊ valet sicut sel. ¶ Arbor ei⁹ vocat̄ D

dorsisabā: vt apparꝫ in ca. granati siluestris. E

Caput.lxviii.

Behem. Sera. li. aggr. ca. Behem. Be hem species eius sunt due. s. rubea ⁊ al ba. Et sunt ambe vene in magnitudīe radicis pastinace parue: quarum quedam sunt tortuose: deferuntur ab armenia: ꝯdor earū est bonus: ⁊ est in eis viscositas quedā ambe species sunt ca. ⁊ hu. Aui. li. ij. c. behem Behem sunt frusta aspera que sunt radices exsiccate: cōtracte ⁊ sunt dnaruꝫ specierum: quarum vna est alba ⁊ altera rubea: est cali da et humida in. ij. gradu.

Operationes

A ¶ Sera. Ambe augmẽrũ faciũt in spermate
B ¶ Aui. Bebẽ est impinguatiuũ. ⁊ confortat cor valde ⁊ cõfert tremori cordis: ⁊ manifeste augmentat sperma: loco eius ponitur quãtum ipsum est de tuderi: et medietas ponderis lingue aue.

Caput lxix.

BEn vel balanus. Dyas. fm translationem nostram ca. balanus. i. ben: est semen arboris similis arbori miricenuceo habens abintus: quas cum digeris ꝑfricaueris humores eiũ tũq; cõfectionib⁹ mirꝛ et nobilib⁹ multis miscetur p⁹ oleo. Nascit vero in Ethiopia ⁊ in arabia ⁊ in locis indie Ipse succus melior ẽ q̃ est recens ⁊ odore plenus ⁊ albo ¶ Serapi. li. aggr. ca. habẽ. auc. Dyas. Haben. i. granũ ben: ⁊ est fructus arboris similis tamariſco: et anellanis: medulla eius exprimit sicut amigdale: ⁊ egreditur aliquid loco olei. Et nascit hec arbor in terꝛ hababes et in babylonia ⁊ in locis arabum ⁊ in terris palestine que nominat nitrã Et melior est ex eo est nou⁹ plenus albus facilꝰ exoriatiõis: Et idem auc. Halieni. Hec medicina defertur ad nos in terris arabum et pigmentarij vruntur succo medulle eius loco olei. Et cõplexio eius est calida. Oleum eius extrahitur sicut oleum de amigdalis.

Operationes

¶ Dyas. Et eo. ʒ. i. bibita cũ pusta splẽ siccat cũ vris ylirica mixtus et in cataplasmatibꝰ positus ⁊ mulsa adhibita dolores podagricos mitigat. ¶ Aceto aũt mixtus lepras et maculas ⁊ pustulas corporis tollit. ¶ Acceptus solutionẽ ventris facilẽ ꝓstat. Et ꝓssus succus eiꝰ vtilis est vt aspredinẽ ⁊ parigine corporis mirifice purget. ¶ Sera. Bẽ confert empetigini ⁊ lentiginibꝰ que sunt in facie: scabiei et pruritui ⁊ egritudini cũ qua cutis eleuatur cũ aceto. ¶ Et attenuat duriciẽ epatis et splenis si eis supponatur cũ aliqua far. ex desiccãtibus. sed in succo eius est parũ stipticitatis. ¶ Jo. mes. Ben p vomitũ et p. ventrẽ educit flegma crudũ et grossum. Et est medicina mirabilis ad colicam et flegmaticã ⁊ ventosam. ¶ Aui. li. ij. cap. de. ben. Ben est mundificatiuũ ⁊ ꝓprie eius medulla et icisiuũ humiditatũ grossarũ. Et aperit cũ aceto et aqua opilationes viscerũ. Et in arbore ipsius ẽ amaritudo et stipticitas: ⁊ ꝓpter hoc est in ipa ꝓtus cauterizatiua: ⁊ eius cortex est stipticus plus. ¶ Et oleũ ipsius non euacuat a stipticitate: et in ipso raro est absterſio et incisio. ¶ Senẽ eius confert lentiginibus magnis. ſ. ⁊ paruis: et panno ⁊ morfee ⁊ vestigijs vicerũ: ⁊ similiter eius oleum. ¶ Et confert apostematibus duris omnib⁹ cum ponitur in emplastris et vnguentis.

A
B
C
D
E
F
G
H
I
K

Caput. lxx.

Bleta. Isi. Bleta vel beta alia candida alia nigra alia siluestris. Item greci duo genera faciunt: nigrā ⁊ candidā: quā ꝓferūt parcissimi semīs appellantq; soelon. ⁊ est bleta agrestis. q̄ est bleta lata q̄ facta est sicut elleboꝛ⁹ albꝰ: vt apparet ꝑ Dyas. cap̄. de elleboro albo. ⁊ ista vocat̄ blitis. ⁊ licet Dyas. faciat semotim ca. de bleta ⁊ de beta. error scriptoris fuit vel translatoris. Nā idē dicūt ⁊ debent continuari illa ca.

Operationes

A ¶ Gal. vi. sim. far. ca. bletū. Bletū est olus comestibile fri. ⁊ hu. cōplexiōis in scd̄a mā̄siōe
B a tp̄ata abstātia. ¶ Et idē li. ij. de cibis ca. d̄ beta. Succus bete est mediocriter abstersiuus qui ⁊ ventrē ad egestionē excitat: ⁊ stomachū aliqñ mordicat. ⁊ maxīe illoꝝ quicūq; facile passibilē ⁊ sensibilē hñt ip̄m: ⁊ ꝓpter h̄ ip̄m est edulium malū stomacho amplius co
C mestū. ¶ Alimentū aūt ab ip̄a modicū magꝭ idoneū ē q̄ malua ad opilatiōes q̄ s̄m epar. adhuc aūt magis qñ cū sinapi aut oīno cum aceto comedit̄: ⁊ spleneticis eodem modo comesta sunt bona medicina magis q̄ alimētū
D ¶ Sera. li. ag. ca. de bleta. Ex ea est alba ⁊ nigra: ⁊ in sapore ei⁹ est nitrositas: ⁊ ꝟtus ei⁹ est q̄ abstergit ⁊ resoluit ⁊ expellit sup̄fluitates caliditatis: quādo cū ea fit sternutatoriū
E ¶ Et qñ bleta coquit̄: egredit̄ ex ea viscositas ⁊ acuitas: ⁊ fit virt⁹ ei⁹ q̄ ꝓhibet generationē apostematis: ⁊ resoluit resolutiōe pauca. In alba vero est de virtute abstersiua et resolutiua. In nigra est res stiptica: ⁊ ꝓprie
F in eius radice. ¶ Et idem auc. Galie. in li. de cibis. In ea existit humiditas abstersiua abstersiōe temperata: ⁊ cū illa humiditate laxat ventrē: ⁊ mollificat intestina ⁊ stomachū:
G et maxīe cū fuerit boni sensus. ¶ Et iō accidit q̄ bleta est mala stomacho ⁊ ꝓprie illi qui est sicut dixi: quando vsus ei⁹ est nimius: et nutrimentū eius est paucum sicut nutrimentum aliaꝝ herbaꝝ. Sed bleta quidem est magis iuuatiua q̄ melochia in aperiendo opi-
H lationes epatis. ¶ Nigra autem stringit ventrē sicut lens: et maxime quando coquit̄ radix eius est plus stiptica constrictiua ventris et alia species eius soluit ventrē.
I ¶ Et ambe quidem species eius sunt malichimi ꝓpter nitrositatē q̄ est in eis. Et ideo quando fit sternutatorium cum succo eius ⁊ melle mūdificat cerebrū ⁊ ꝯfert dolori auriū
K ¶ Et quando ex decoctione blete ⁊ radicis eius abluit̄ caput aufert lendines et mundificat ipsum a furfuribus.

¶ Et qñ proiicit̄ sup̄ scissuras q̄ fiūt a frigore confert eis. ⁊ quādo coquit̄ cū foliis eius curat botar. ¶ Et valet ad cōbustionem ignis et herisipilam. Et idē auc. aben. mesuay: quādo coquit̄ ⁊ comeditur cū fabis digerit cito. L M

Caput. lxxi.

Bdelliū. Unde sciendū q̄ bdelliū quoddā est iudaicū: ⁊ est gūmi cuiusdam arboris q̄ vocatur melealiend. ⁊ illud est bdelliū iudaicū. ⁊ arabicū qd̄ nascit̄ in india et arabia. Et est aliud bdellium s̄m Scrap̄. li. aggre. ca. Melek. quod dicitur bdellium de meka quod est ex arbore nominata melk̄ que oritur in meka: q̄ arbor est satis stiptica: cuius fructus maturat̄ in meka et comedit̄ dulcis: s̄z in hyspania nō maturat̄: sed est fortiter ponticus pauce aquositatis et asper: ⁊ talis arbor et eius gummi vocatur de meka. Et est bdelliū quod scribitur ī principio Genesis ca. ij. qd̄ est in paradiso voluptat̄: cui⁹ fructus satis ē dulcis. Et d̄ isto bdellio facit Aui. suffuff. ꝯ fluxū in ethica circa finez vbi ponit curas ꝯ sinthomata sup̄ueniētia ethice. Et illud bdelliū est frigidū ⁊ siccū. Et constringit ventrē. Sed bdelliū iudaicū est calidum in scd̄o ⁊ humidū in primo. vnde q̄r in receptis inuenit̄ bdelliū constringere et relaxare ⁊ calefacere et infrigidare ꝛc. Quando

volumus aperire mollificare ⁊ resoluere ⁊ cō-
ponat bdelliū iudaicū. qñ vero volumus cō-
stringere ⁊ īfrigidare ponat bdelliū de Me-
ka. ⁊ tale bdelliū est celestinū. i. coloris celesti
ni. sed bdelliū iudaicū est subnigrū siue subal
bidum. verū antiq̄ nostri carētes bdellio de
meka loco eius ponebāt quādam aquosita-
tem ꝯglobatā q̄ inuenit in vesciculis vlmi.
¶ Plinius ca. de bdellio: Bdelliū est calidū
in ij. gradu. humidū in primo. ¶ Almansor
tractatu. iij. ca. de bdellio. Bdelliū iudaicū
calidū: est. bdelliuz tamen de meka frigidum
est et siccum.

Operationes

A ¶ Sera. auctoritate Galieni. Bdellium stri
git ventrē ⁊ fortificat stomachum: dissoluit
apostemata q̄ fiunt in canna pulmonis: ⁊ tu
morem q̄ fit in crepatura intestinali: qñ dis-
soluit cum saliua hominis ieiuni donec fiat
sicut vnguētū vel emplastrū: frangit lapidē
renū qñ sumit in potu ꝓuocat vrinā ⁊ dissol
uit apostemata cruda grossa ventositates
B neruorū. ¶ Gal. vi. sim. far. ca. bdellio. Qui-
dā aūt eo vtunt ⁊ maxīe arabice in brontun
lolis id est hernijs intestinalibꝫ ieiuna saliua
madefacientes: donec ꝑueniat ad cōsistenti
am emplastri: ¶ Arabicū vero ⁊ lapides qui
C sūt in renibꝫ īfringere bibitū: nec nō vrinas
ꝓuocare et discursus indigestibiliū spirituū
sanare nec nō laterū dolores ⁊ rupturas.
¶ Almansor. Bdelliū iudaicū dura dissol-
D uēs apostemata emorroidibꝫ vtile iudicat.
Bdellium de meka ventrē stringit. ¶ Auic.
E Bdelliū resoluit sanguinē ꝯgelatū ⁊ est lini
tiuū ⁊ maturatiuū disrumpit ventositates.
¶ Et arabicū est siccius eo nisi recēs. ⁊ resol
F uit apostemata dura ⁊ ꝓprie dissolutum cuz
saliua ieiuni. ⁊ similit resoluit reliqua frigi-
da ¶ Et mechū qd nō est ex fructu palmarū
G siluestriū est stipticum. Bdelliū iudaicū resol
uit scrofulas: ⁊ bibitur decoctum ad aposte
mata dura q̄ sunt intrinsecus et linitur cum
aceto super sabafati. ¶ Confert contusioni
H lacertorum ⁊ spasmo ⁊ duriciei neruoꝝ ⁊ cō
gelationi ipsoꝝ. ¶ Et de meka etiā existima
I uerūt q ipm ꝓuocet: sed nō dubitat q̄n ipsuz
stringit ⁊ frangit lapidē. ¶ Bdelliū ꝟo ara
K bicū clarū rubeū qñ terit ex eo quātitas du-
orū aureoꝝ: ⁊ bibitur cū aqua mellis minuit
flegma. ¶ Et bdelliū vtrūq̄ resoluit ramicez
L aque ⁊ aperit os matricis clausum. Et edu-
cit fetū ⁊ mūdificat matricem
¶ Et resoluit apostemata ani et testiculoruz
M Et confert morsui venenosorum.

Caput. lxxij.

Berberis. Aui. li. ij. ca. de berberis. Ex
eo est rotūdū ⁊ rubeū cāpestre: ⁊ aliud
est nigrū longū arenosum aut monta
num. ⁊ est fortius fri. ⁊ sic. in fine tertij grad⁹
⁊ ē vincēs colerā valde. Gal. viij. sim. far. ca.
oxia cantū. Hec arbor est similis virtute et
specie arbori archandi. i. piroꝝ siluestriū: ni-
si quia arbor piroruz est stiptica stipticitate
forti: sed in fructu eius cū stipticitate est res
incidens subtilit. ¶ Serapion auc. Dyas. li
agg. ca. Amiberberis. Et est rubus achissa:
et est dictū acutum. ⁊ acsa. ⁊ est dictum spina
acuta. ⁊ ē illa que facit fructū q̄ dr zachuch
siue zaytach. ⁊ est amiberberis ⁊ defertur a
corasceni. ⁊ est arbor similis arbori piroꝝ sil
uestriū que dicitur abhimis siue abaras ni-
si quia est minor ⁊ habet multas spinas. Et
habet fructū similem granomirti: nisi quia ē
maior ⁊ rubeus facile frangibilis ⁊ habet in
terius grana. ⁊ habet radicē habentem mul
tas radiculas infixas terre.

Operationes

¶ Sera. Fructus ei⁹ qñ bibit aut etiā come A
dit abscidit fluxū antiquum et humiditates
antiquas que fluūt a matrice ¶ Et qñ fit em B
plastrū cū eo trito attrahit sagittas que sūt
infixe carni. ⁊ ascellas ⁊ spīas ⁊ alia similia

C ¶ Et qñ pcutit vẽter mulieris p̃gnantis cũ radice huius terre. aut fit inunctio cũ ea expellit fetũ. Et est fri. ⁊. sic. in. ij. gra. ꝓhibet et incidit sitim calidã. et fortificat stomachum et epar.

D ¶ Et ꝓprietas eius est q̃ cõfert apostematibus calidis. Et hec auc. Aben. Mesuay.

E ¶ Et idẽ auc. Armasios. Fructus eius retinet et prohibet omnes egritudines q̃ fiunt a fluxu ventris.

F ¶ Auicẽ. Fructus berberis ꝯfert apostematibus calidis ex eis emplastrũ suppositum. et confortat stomachũ et epar. et abscindit sitim valde. et confert rasure ⁊ fluxui sanguinis inferius.

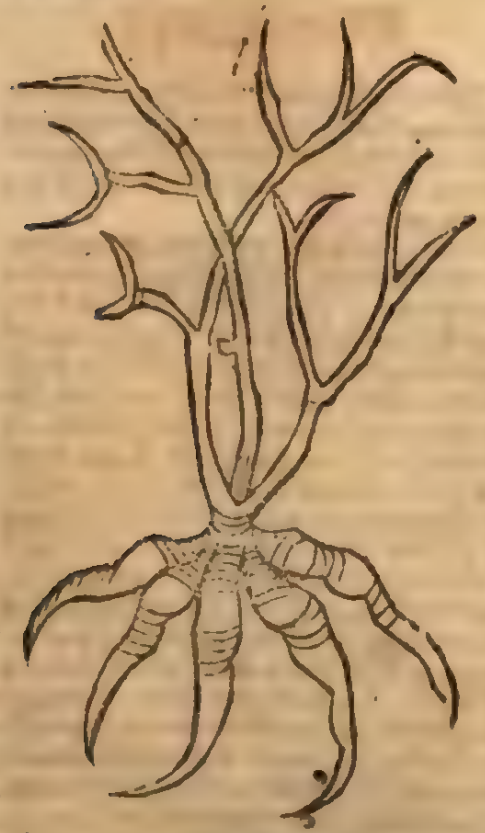

Caput. lxxiij.

Buzeiden sunt radices albe. ¶ Sera. li. aggre. cap̃. buzeiden. est simile behẽ albo. ⁊ est medicina indie qua nos parum vtimur. Et quidã vero detulerũt ipsam ad nos. ⁊ vidimus eam sepe. Et meli⁹ ex eo ẽ quod ẽ albũ. habens lignũ grossũ ⁊ multas virgas. Illud vero quod est subtile lignum habens superficiem lenem parue albedinis est non bonum et nulliuo inuamenti.

Operationes

¶ Sera. auc. habix. Habix dixit q̃ eius iuuamentũ ẽ sicut iuuamẽtum herdmoactilorum ad remouendum dolorem iuncturaꝝ. ⁊ podagre. laxat aquam citrinam. A

Capitulum. lxxiiij.

Bitumẽ iudaicũ siue aspaltũ. ⁊ dr̃ bitumẽ iudaicũ eo q̃ in iudea inuenit. s. in stagno qd̃ mare mortuum dicit in q̃ ingredit flumẽ iordane. Et ipsum ẽ spẽs napte sed nõ napta. qm̃ napta ẽ petroleũ vel sterc⁹ demonũ qd̃ idẽ est ⁊ ẽ sicut oleũ liquidum vt habet inferius in tracta. de lapidibꝰ p̃ciosis ca. petroleũ. Sed bitumẽ iudaicũ vel aspaltum. vel brafalẽdi q̃ idem sunt. est durum vtcũq̃ qd̃ potest puluerisari. sed nõ resoluit. et habet vtcũq̃ fetorẽ napte. vt patet ꝑ Sera. et ꝑ ꝯcordiam Dyas. ca. aspaltũ. Aspaltum ẽ bitumẽ iudaicũ. ⁊ eius aliud ẽ aridũ aliud liquidũ. vnde bitumẽ iudaicũ qd̃ fit in lacu iudee q̃ dicit alffriden coagulatio eius ꝑ ripã ipsius lacus inuenitur. ⁊ naute nacumscafa. et sic eã colligũt ⁊ siccãt ⁊ vendũt. Aliud genus ẽ quod neq̃ ferro neq̃ aqua rumpi potest. nisi tm̃ menstruo mulierũ: aut sanguine hircoꝝ. Et si voluerꝫ rũpere. sic rumpe. collige vinũ de lana ⁊ intinge ipm̃ in sanguine ⁊ sic incide. Est autẽ bitumẽ summũ purpureũ odoris grauiorꝫ. reparabile aũt nigꝝ est. Reperit aũt babilonicũ bitumẽ albũ seu nigrũ,

longo interuallo rapiens ad se ignem. Omne vero bitumen habet virtutem malacticā et dyaforeticam. et habet vires viscide et etiam efficaciter relaxantes.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Bitumen tumores reprimit Offocat ionibus stericis occurrit. Cadentes matrices subleuat fumigando.

B ¶ Epilenticos fumus eius prouocat cū castoreo. menstruis imperat. tussim sedat.

C ¶ Asmaticos ⁊ disnoicos ad sanitatē ꝑducit

D ¶ Morsibus venenatis occurrit sciaticis prestolatur. et iliacis datur in modum catapucie et maximum prestat effectum. coagulatum sanguinem cū aceto resoluit. dissintericis cum succo ptisane suppositus curat.

E ¶ Catarrum suffumigatione compescit. dētium dolorem appositum mitigat. podagricos et arteticos cum nitro ⁊ cera vt malagina impositum curat.

Caput. lxxv.

Brionia. Dyascorides cap̄. ampeleos leuki. id est brionia. siue vt latini vitis alba hastas et folia similia habet viti nostre. sed aspera et minora caprioli similes sunt implicantes se. semen ipsi vue simile est et botruosum rarū et fuluū. ¶ Galienus sexto simplicium farmacorū capitulo ampeleos leuki. id ē vitis alba. quā quidam ⁊ brioniam et psilotrū vocāt. in summitate eius ē stipticitas ⁊ amaritudo pauca ⁊ acuitas. et ipse comedunt in principio sue natiuitatis ꝑm consuetudinem ⁊ in tempore veris. quia sunt iuuantes stomachum propter eoꝝ stipticitatē. sub amaram autem ⁊ leuiter acrem habet stipticitatem. ¶ Serapiō libro aggregatoris capitulo fesera. Fesera herba ē que habet folia ⁊ capriolos in similitudinē vitis cōmunis. nisi qꝛ sunt asperiora. ⁊ rami et caprioli adherent. implicantes se quibuscunqꝫ approximant ex arboribus alijs ⁊ suspendūtur eis cum capriolis suis. ⁊ habet fructum similem racemo rubeo.

Operationes

¶ Galienus. Brionia vrinam mediocriter prouocat. Radix vero abstersiuam quādam et siccatiuam subtilium partiū habet virtutem nec non mediocriter calidā propter quā splenes attenuat. A

¶ Scliratos sanat. exterius apposita cum ficubus scabiem ⁊ lepram sanat. butruosus autem fructus in polipirijs est vtilis. ¶ Serapion auctoritate Rasis. Uirtus eius est que calefacit mediocriter et abstergit ⁊ subtiliat ⁊ dissoluit duriciem splenis quādo supponitur emplastrum ex ea cum ficubus. Et curat scabiem ⁊ egritudinem cū qua eleuat cutis. Sed fructu eius vtuntur coriaminarū. Nam cum eis abraduntur pilicoriorum B C

¶ Et idem Serapion. Uirtus foliorum et fructus ⁊ radicis est calida ⁊ acuta. Et ideo quando fit emplastrum cum eis ⁊ sale cōfert vlceribus que dicuntur granita. et illis que dicuntur fagedenica. curat fissuras labiorū. D

¶ Radix eius mixta cum orobo et fenugreco quando cum eis abluitur cutis mundificat ⁊ abstergit eam. Et aufert pannum et vestigia nigra et bothor et cicatrices vlcerum. Et conficitur cum oleo donec fiat sicut cera et sedat dolorem et fistulam ani. Et quando miscetur cum oleo donec dissoluatur. conuenit ad hoc et expellit liuorem qui fit sub oculo. Et quando fit ex eo emplastrum cum vino sedat panaricium et resoluit apostemata et aperit ea. Et emplastrum factum cum ea extrahit ossa. ingreditur in confectionibus vnguentorum corrodentium carnem. Et potatur de ea. ʒ. i. ad epilentiam. et conuenit appoplexie sic administrata et opilationi. Et quando bibuntur ex ea. ʒ. ij. confert morsibus tyri et occidit fetum. Et quando extrahitur succus a stipitibus eius ⁊ accipitur cū frumento cocto prouocat lac. E

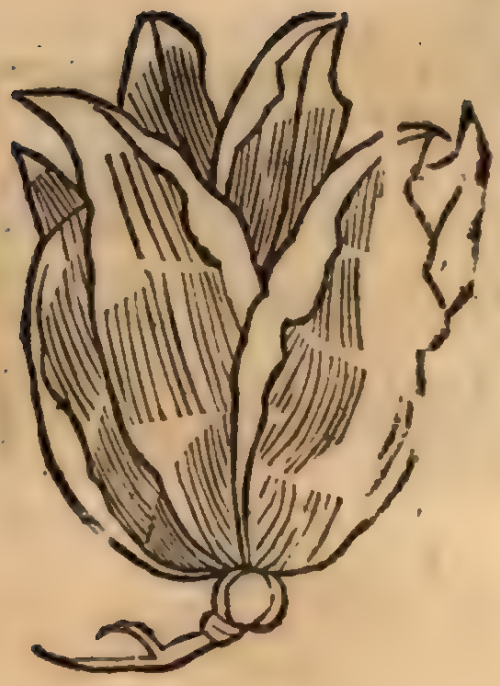

Caput. lxxvj.

Brictanica. Dyascorides ca. Brictanica herba est habens folia similia lappatio agresti. sed paulo nigriora lanosa gustu stiptica. Hastam vero habet lōgam ⁊ radicem paruam ⁊ tenuem. folia eius exsiccant. succus eius collectus in sole ponitur ⁊ siccatur. ⁊ est illi virtus stiptica.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Succus eius siccatus in sole prodest vulneribus. vel cancris oris ⁊ faucium cum vino ⁊ his qui ptisam incurrūt. quidam dicunt q̄ est lappacium acutum.

B ¶ Dyascorides capitulo brio. id est brictanica herba est duorum cubitorum longa. virgas multas ⁊ tenues habens in quibus folia nascuntur lepide similia mollia ⁊ alba: et in summo virgarum profert semen florem album habens.

C ¶ Dyascorides. Virtus eius est que cū succo ptisane cocta: et a capadocijs comeditur propter frigiditatem stomachi: ⁊ semen eius pro pipere vtuntur miscentes in cocturis. Alij memorant hanc empetigines mederi.

D ¶ Dyascorides capitulo brictoris. id est brictanica herba est cuius radix aspera et stricta et sibi coherens gustu dulcis facit hastas duorum cubitorum spinosas. Nascitur in locis algosis que cathaplasmatibus adhibita: omnibus vulneribus imposita et quotidie mutata medetur.

Caput. lxxvij.

Botris. Dyascorides capitu. Botris est herba fructicosa tota spansa super terram. colorem mellinum habēs per iterualla furcata. virge eius in omnibus ramis semine plene. folia habet similia in cibo agresti cum maximo odore ⁊ bono non inuenitur in partibus nostris. multi pro suauitate odoris rebus alijs eam adiungūt. Nascitur in locis cultis et pascuosis. capadocij vero eam ambrosiā dicūt: alij arthemisiam.

Operationes

¶ Dyascorides. Cum vino bibita arthonoicis prodest. succus eius bibitus in balneo yctericis colorem reddit. Sed notandum q̄ plures herbe non inueniuntur in partibus nostris. Et ideo nostro idiomate non possunt nominari. A

Caput.lxxviij.

BOrago.ysi.li.ebimo. Borago cal. est et hu. in primo gradu. Platea. Borago folia habet aspera et viridia sunt. precipue comperunt vsui medicine. et siccato non secundario seminata. Cõsta. Borago est calida et humida in primo gradu. Item borago herba est satis nota calida et humida est in medio primi gradus. Habet enim virtutem generandi bonos humores.

Operationes

A ¶ Isaac. Borago in vino potui data letic'am generat. et cor cõfortat. proinde antiqui miscebant eam in medicinis cardiace valentibus passioni.

B ¶ Que etiam cum aqua cocta: et cum melle aut zuccaro potui data cannales pulmonis et gutturis optime mundat.

C ¶. Platea. Cõualescentibo ex egritudine valet syncopisantibo cardiacis cõmesta cũ carnibus vel condita cum sanguie. Semẽ eius per duos annos in multa efficacia seruat.

D ¶ Radix non competit vsui medicine. Herba etiam cruda comesta. bonum sanguinem generat. Contra veretriciam cocta cum carnibus comeditur.

E ¶ Constantinus. Borago coleram rubeam purgat. cardiacis subuenit. ex colera nigra patientibus.

F ¶ In vino missa et potui data: leticiam generat.

G ¶ Eius apozima cum melle et zuccaro bibitum. valet contra asperitatem pulmonis: gutturis ac pectoris.

H ¶ Dyascor. Valet conualescentibus et syncopisantibus: cardiacis melancolicis: comesta cum carnibus.

I ¶ Contra syncopim fiat syrupus ex succo eius et zuccaro. fiat similiter cõtra cardiacã passionẽ. addito puluere ossis de corde cerui

K ¶ Valet similiter contra melancoliam.

Caput.lxxix.

BOmbax vel cotum. Serapion libro aggre. capitulo gozon. i. bombax. Dicerunt quidam medici de Kelbe. q cotum nascitur inter eos in arboribo. que sunt sicut arbores antipersicorum: et durant annis viginti. et est ex eo q omni anno seminatur. Et idem autoritate Aben mesuay. Deinus est ex eo nouum. et quod est plantatum anno suo.

Operationes

A ¶ Serapion Succus foliorum eius conuenit fluxui ventris qui accidit infantibus.
B ¶ Et semen eius cõuenit tussi. Et est bonum pectori et est calida ⁊ humida.
C ¶ Et oleum eius confert lentiginibus faciei et pustulis calidis que fiũt in facie: ⁊ facit augmentum in spermate.
D ¶ Dyascorides ca. coron: id est bombax: medulla seminis eius calefactoria est mollificat pectus. ¶ Et prodest ad tussim.
E
F ¶ Succus vero foliorum eius potatus fluxum ventris infantium sistit. Et est calide ⁊ humide complexionis.

Caput. lxxx.

Buglossa. Isido. li. etymo. Buglossos a grecis est dicta: eo q̃ asperrima folia in modum lingue bouis habeant. Que mirũ modũ ob sapientiam nutriendaꝫ a veteribus infundenda vino memoratur. Pli. libro. xxv. Buglossus folia habet bouis lingue similia super terrã sparsa ⁊ aspera et magna ⁊ minora. Auicenna. Lingua bouis est herba lata habẽs folia. Et canna eius est plana cuius rami sunt vt pedes locustarũ: et color ẽ ex viridi ⁊ citrino. Administrãda autem est in medicina illa que grossa habet folia super quorum faciem sunt puncta: que sunt radices spinorum aut pilorum excuntium ab ea. Proxima est equalitate in calore ad caliditatem cũm paruam declinat. et est infine primi gradus in humiditate. Que aũt sicca est: minoris est humiditatis. Serapion li. aggre. cap. Ledenalchaur auctoritate Dyascorid. Ledenalchaur. idest lingua bouis siue buglossa: et est planta que assimilatur herbe q̃ dicit caromas: ⁊ habet folia versus terrã aspera et nigra: ⁊ assimilatur in figura sua lingua bouis

Operationes

¶ Plinius libro vt supra. Buglossa vino mixta animi voluptates auget ⁊ vocatur euphrasinum fluitiones: quas greci theumatismos dicunt sedat. ⁊ sciaticis cum aqua bibita singulare presidium tribuit. A
¶ Auicenna. Buglossa sicca ⁊ adusta alcola que sunt in infantibus remouet: et inflationes oris sedat. B
¶ Et etiam lenificatiua pectoris: et confortatiua cordis. C
¶ Bona melancolie ex solicitudine ac tremori cordis in vino et dispositiõibus melãcolicis
¶ Quidam in potu tribuunt eam ad tremorem cordis calidam. D
¶ Confert etiam tussi ⁊ asperitati canne proprie que cocta cum zuccaro ⁊ ydromelle.
¶ Serapion auctoritate alcauzi. Buglossa est frigida: ⁊ qñ flos eius cõburitur cõuenit fluxibilitati dentium: et gingiuarũ: ⁊ ad alcolam ꝓprie que accidit in ore puerorum: ⁊ omnibus infirmitatibus que fiunt in ore. E
¶ Cõuenit cardiace que fit a colera. Et quãdo aliquis vult eam sumere: sumat cum bolo armeno. F
¶ Galienus octauo simpliciũ farmacorum capitulo de buglossa ꝑm trãflationem ara. G
¶ Virtus eius est calida parũ ⁊ humida Et cõuenit tussientibus ex asperitate canne pulmonis. Et cocta cum mellicrato aut proiecta in vino inducit leticiam.
¶ Et idem eodem libro ⁊ ca. ꝑm tranflationem ara. Buglossa humide ⁊ calide est complexionis. Unde in vino potata: letitia causatiua creditur esse. H
¶ Conuenit autem et eis qui propter asperitatem gutturis tussiunt in mellicrato cocta I
¶ Aui. de viribus cordis dicit q̃ cõfortat cor. K

Caput. lxxxj.

Butalmos herba est cuius flos dr̄ oculus bouis vel vacce. Et habet flores nigros fm antiquam translationem.

Operationes

A ¶ Dyas. ca. Butalmos. q̄ trāslatio corrupta est: qm̄ Sera. ex v̄bis Dyas. fm aliā translationē Dyas. dicit q̄ habet flores citrinos similes floribo camomille: ⁊ h̄ verū est. ¶ Butalmos hastam cōcit mollē. folia maratri similia florem mellinū h̄ñs oculo bouis similē. vnde ⁊ nomē accepit Nascit̄ in ciuitatibo ⁊c̄

B

C ¶ Sed fm translationē nostrā Dyasc. Butalmos habet duas species. Una est q̄ habz folia similia maratro. ⁊ flores similes floribo camomille. Et ista vocatur cotula fetida: et latine dicit̄ pucida. Et Dyas. vocat eam partemon. Alia est que habet folia similia coriādro ⁊ flores citrinos: nascens iuxta muros ciuitatis: ⁊ vocatur cotula non fetida. ⁊ latine dicitur oculus bouis. ⁊ grece similiter ita sonat Butalmos: sed arabice vocat̄ Bibar. i. oculus vacce. ⁊ ideo dicit ad lr̄am. ¶ Butalmos est herba mollis antimo similis: lenes emittens tirsos. et folia tenuiter scissa ⁊ mollia: similia maratro: flores citrinos similes floribo camomille. ⁊ ista secundum veritatez est cotula fetida q̄ alio noie vocat̄ pucida.

D

E ¶ Et subdit est alia butalmos caulis mollis: fo. coriādro sil̄ia: flores citrinos h̄ñs: nascēs iuxta muros ciuitatis. et ista vocatur oculus bouis vel cotula non fetida. ⁊ de ista herba est hoc veritas clare intuentibus: quam latius inuenies in cap̄. inferius de oculo bouis et istius operationis.

Caput. lxxxij.

Buxum est nomē grecum a latinis ex parte corruptum.

Operationes

A ¶ Pixos em̄ apud grecos arbor semper virens est appellata: ⁊ leuitate materie elemētoꝝ apicibus apta. Unde scriptura. Scribe inquit buxo arboꝝ. Buxus exprimendis elementoꝝ apicibus vtilis leui materia informat vsum manus puerilis. Simul enim amonet te ipsa materia que semp̄ viret: nec vnq̄z suis exuitur folijs ne vnq̄z spei tue dissimilatione venderis: sed semper tibi per fidē germinet spes salutis.

B ¶ Plini⁹. li. xvi. Mōtes amāt ilex ⁊ buxus itaq̄z buxus pireneis ac citerijs motibo plurima berecintio tractu crassissima in corsica florē nō ferendo. q̄ causa amaritudīs mellis Semē illius cunctis inuisum animantibo. Hec in olimpo macedonie gracilior est sed breuis. Amat frigida aprca. In igne q̄z q̄ fer'

ro duricia neq; carbone vtilis neq; flamma.

C ¶ Buxo folia cõcaua sunt ⁊ nõ decidũt: hec arbor in plures ramos dispersa sicut et lochos transmarina. Spississima vero ex omni materia: et ideo grauissima iudicatur.

D ¶ Buxus sicut et hebenus natura gracilis et neutra fluitat in aquis.

E ¶ Buxus et cornus ⁊ olea medulla ⁊ apidibus atq; corneis caret: minimumq; et sanguinis habet.

F ¶ Cariem vetustatemq; buxus non sentit: ⁊ rimam fissuramq; sponte non capit.

G ¶ Et sicut in cipresso teredines nasci prohibet amaritudo: sic ⁊ duricia in buxo. Arida enim latius q̃ viridia serris cedũt preter robur: ⁊ buxum q̃ pertinacius resistũt: serrarũq; dentes inerti equalitate replent: scz quando lamine sectiles ex eis fiunt.

H ¶ Idẽ in li. xvij. Proueniunt buxi tenuissimis quinis senisq; ẏguli colligatis depacti.

I ¶ Actor. Buxus est arbor omnibꝰ nota. Huius ramis vtimur in die palmarum vice palmarũ quales oliuarũ sunt que in regiõe nr̃a nõ abundant. Huius etiã ligni ꝓpter suam soliditatem lenitatemq; ac decorem ad fabricandas tabellas et cocliaria atq; manubria et ad alios plurimos vsus aptissimũ inuenit.

K ¶ Est autem arbor humilis et tenuis. neq; em̃ multũ groscessit. De huius autem natura nihil penitus in libris medicorum reperisse me memini.

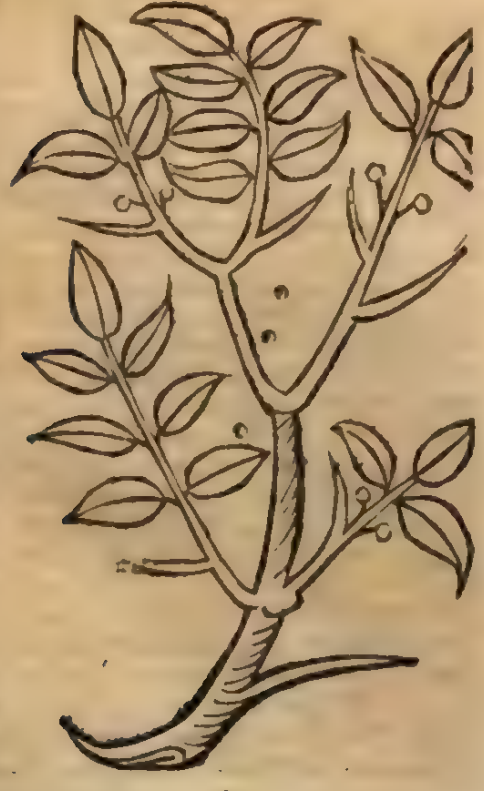

Caput. lxxxiij.

Bruscus omnibus notus. Paulus ca. de brusco: folia eius sunt folia mirti cũ extremitatibus spinosis Faciens plures stipites cum fructu rubeo sicut fructus cerasi et est temperati caloris vt ypocras et Galienus testantur.

Operationes

¶ Pau. Succus foliorum eius expressus in ore tentus oris vitia emendat. A

¶ Prodest stomacho et dolori ventris a colera Temperatus cum lacte et inunctus vitia oculorum emendat. B

¶ Potatus cum zuccaro emoptoicos sanat Et petram frangit. C

¶ Succus eius coctus et bibitus coleram et mẽstrua expellit. Puluis radicis eius vulnera bene sanat. D

Caput.lxxxiiij.

Butirum a buando: id est profundēdo est dictū: vt dicit Isidorus. Sua em̄ vnctuositate ⁊ humiditate habet imbuere et ꝓfundere corpora q̄ cōtingit. Nam butirum est flos lactis multum habens caliditatis ⁊ humiditatis cum dominio aereitatis. ratione cuius habet multum vnctuositatis Est enim butirosa subnaturaliter calida ⁊ humida viscosa et vnctuosa: humane cōplexioni vicina: vt dicit Isaac.

Operationes

A ¶ Butirum sepe comestum stomachi est humectatiuū: ventris solutiuum maxime si recens fuerit. Et ideo antiqui vt dicit Isaac assimilauerūt butirum oleo mixto pinguetudini dicentes: ꝙ si quis acceperit valet screatui de pectore ⁊ de pulmone maxime si ibi fuerit apostema quia proprie est maturatiuū ⁊ humorum dissolutiuum: ⁊ superfluorū pectoris mundificatiuum: maxime si cū melle vel

B zuccaro comedatur. ¶ Subdens ibidē. Butirū repugnat venenis: mēbra humectat: asperitatē oculorum eius lotura mollificat et emundat: apostema dissoluit et maturat.

C ¶ Vulnera pulmonis gutturis ⁊ pectoris mire sanat: renum ⁊ intestinorum morsuras mitigat: neruos indignatos ⁊ cōtractos seu spasmatos mollificat atq; laxat.

D ¶ Auicenna. Contra venena butirū interiꝰ sumpta singulare presidiū est: Si intoxicatus butirū in lacte calido resolutuꝫ bibat in magna quantitate. Nam vnctuositate sua opilat meatus ne ad cor ascendat subito vis veneni. preterea venenositatem totam ad se trahit et ipsam inuiscat per vomitum euacuat de corpore et educit: vt dicit idem.

E ¶ Salitur autem aliquātulum butirum vt melius conseruetur: et vt eius potentialis humiditas siccitate salis temperetur. Insuper vt eius saporositas augmentetur.

F ¶ Nam gustui in sapore est magis gratum: quando mediocriter est salitum. quando nimis antiquatur eius sapor cum odore diminuitur: et in grauem odorem et saporem gustui horribilem transmutatur: et tunc non valet ad cibaria condienda

G ¶ Valet tamen ad varia medicamina et vnguenta: quia sepe accidit id quod non conuenit gule. congruit tamen nihilominus medicine alicui.

Caput.lxxxv..

Camomilla. Auicenna. Camomilla ē nota. Sed alia est cuius flos est citrinus Et alia cuius flos est purpureus. Alia cuius est albus. in primo gradu est calida. et sicca. Et ꝑm Galienum ꝓpinqua virtuti rose in subtiliatione sua: sed est in modū olei conuenienter calida. Est autem aperitiua: subtiliatiua: mollificatiua: resolutiua. Dyas. Camomilla vel antumios herba dicitur quam alij errantem yridē vocāt eo ꝙ verno tempore florescat et ad vsum colligatur. Alij vero camelionem: eo ꝙ habeat odorem malimaciani similiꝫ. Huius herbe tria sunt genera differentias in flore habentia. haste sunt vel duarum palmarū fruticose q̄ ramulos multos cū vimin̄bus multis ac tenuibus generant teneraq; parua et angusta folia. Superius vero capitellum habet cum quadam rotunditate. habēs deintus florem aureū qui regit exterius alborū aut mellini vel purpurei coloris obiectione foliorū magnitudine timi similium Nascit in locis asperꝫ vel circa semitas vel vias. colligit aūt tpe verno maxīe virtus est ei radici ⁊ flori omniq; frutici ꝟnātica et leptomerica Sera. li. ag. ca. behonig. i. camomilla. Eiꝰ sūt tres spēs: et discernunt ꝑm colores florū solū. ⁊ ipsa est

herba habēs virgas longas circiter palmū vnū fruticosos habētes ramulos ⁊ folia parua minuta gracilia ⁊ capitella rotūda parua in aliquibꝰ quorū flores albi ⁊ in aliquibꝰ aurei coloris. ⁊ flos qui apparet sub capitello est rotūdus habens circūquaq; flosculos similes floribꝰ rute ⁊ color ipōrū est citrinus aut purpureus ⁊ nascit in locis asperis: ⁊ super mare colligitur in vere. Et oportet q̄ reponantur folia ⁊ flores postq̄ teritur quodlibet de per se ⁊ fiant inde trocisci. ¶ Galienus sexto simplicium farmacorum capitulo antumus: id est camomilla: dictum quidem est in tertio tractatu de hac herba latius: dicatur autem ⁊ nunc summarie q̄ calefacit ⁊ desiccat secundum primum gradū. Est autē et subtilium partium: ⁊ propterea dyaforetica nec non et rarefactiua ⁊ laxabilis ꝟtutis dinē cutis quādo in visceribꝰ nō est apostemata calidum: ⁊ iam facta est digestio. Sed et febres que fiunt a flegmate ⁊ melancolia: aut propter apostemata q̄ in visceribꝰ sunt quando exhibetur: iuuat iuuamento manifesto multum ¶ Et ideo contigit q̄ ipsa est vna de fortioribus medicinis in sedando dolores ⁊ de melioribus mollificatiuis ex medicinis cōuenientibꝰ membris interioribus que sunt post mirach. K

¶ Et ipsa ⁊ oleum eius conferunt sode frigide. Nā curat humiditates que sunt in capite per resolutionem sine attractione. Et hec operatio est sibi magis propria q̄ alicui alteri medicine. ¶ Et quando fit emplastrū cum ea curat scabiem oculi ⁊ palpebrarum: et confortat cerebrum. L M

Operationes

A ¶ Auicenna. Camomilla sedat apostemata calida mollificando ⁊ resoluēdo ipa: ⁊ lenificat dura que nō sunt stricta valde. ¶ Et bibitur ꝓpter apostemata viscerum spissa. mollificat tetanū: ⁊ ꝯfortat mēbra neruosa omnia. Et est ex medicinis plus conferentibus laxitudini q̄ reliqua: quoniā caliditas eius est similis caliditati animalis. ¶ Est confortatiua cerebri cōferens sode frigide ⁊ ad eua cuanda materias capitis quoniam resoluit absq; attractione. Et hec est eius ꝓprietas. B C D

¶ Et confert pustulis oris: sanat algarach distemperata ⁊ more emplastri superposita. alleuiat sputum. aufert yctericiam. ꝓuocat vrinam egridi facit lapidem: et ꝓprie que ex ea est purpurei coloris. ⁊ cū camomilla quidem euaporatur vesica ꝓpter dolores frigidos. ¶ Et prouocat menstrua bibita ⁊ sedendo in aqua ipsius Et educit embrionem ⁊ secundinā. ¶ Et confert yliace et fit inunctio ex oleo eius in febribus periodicis. et bibit propter febres antiquas in fine earum: et cōfert omni febri absq; forti acuitate: cū non ē apostema calidum in visceribus ¶ Et quādoq; confert apostemati: cum non est calidū: et est eius maturatio. loco ipsius ponitur in confortatione cerebri et iuuamento qd̄ confert in soda berengesif. ¶ Serapion aucto. Galieni. Uirtus camomille est que resoluit et fluxa membra confortat. ⁊ lassitudini confert plus omni alia medicina sedat dolores: et mollificat membra dura. ⁊ lenit spissitudinem cutis paucaꝫ. ¶ Et expellit febres que fiunt ab humoribꝰ colericꝫ. Et ꝓpter spissitu E F G H I

Caput. lxxxvj.

Canapis siue canabum ad similitudinē canne vocatū ferūt. vel ab ethymologia greca. quoniā canabū illi canabui dicūt. ¶ Plinius li. decimonono. Utilissima funibus canabis seritur a fauonco q̄ dentior est eo tenerior. Semen eius quando maturū est ab equinoctio in autumni defrin

gitur et sole vel vento vel fumo siccatur. Ipsaq; canabis post vindemiam vellitur ac lucubrationibus decorticata purgatur. Optima est alabandica. precipue plagarum ictibus. Idem in libro vicesimo. Canapis nata est primum in siluis. folio nigriore et asperiore. ¶ Auicen. Sebedengi: est semen canabi. Et aliud quid. m est orulanum Aliud cápestre ¶ Dumaym dixit q; arbor campestris secundum canabi quantitatem in desertis egredit et super folia eius albedo dominat. Eiusq; fructus piperi et gramini assimilatur. Natura est calidum et siccum in tertio. Succus eius constrictionem soluit ac solutione flegma et coleram educit.

¶ Palladius libro tertio. In februario mense vltimo: canabum conuenit seri terra pinguistercorata rigua vel plana et humida et altius subacta. Idem in libro quarto In mense quoq; Martio vsq; ad equinoctiũ vernum tantum potest seri canabum.

Operationes

A ¶ Plinius libro vicesimo. Semen eius virorum genituram extinguere dicitur. Succus et eo vermiculos aurium et quicquid intraverit cũcit.

B ¶ Sed cum dolore capitis tanta vis est ei vt aque infusa coagulare eã dicatur Idcoq; iumentorum aluo succurrit potata in aqua. Radix eius contractos articulos emollit in aqua cocta. Idemq; podagras et similes inportus.

C ¶ Auicenna Canapis cataplastris resolvit ventositates et excitat foetem: humoresq; ea? paucus est et malus.

D ¶ Ex eius radice decocta fit emplastrũ apostematibus calidis. In locis duris in quibus ibimi viscosi. sedatq; caliditatem et soluit duriciem.

E ¶ Exsiccat sperma: solutione flegma educit et colerã. Visum obtenebrat. stomacho nocet. Succus eius distillatur ad dolorem aurium opilationum. Et ad eius humiditatem: similiter et oleum ipsius. Folia vero eius radicant furfures in capite.

F ¶ Idem. Ex decoctione canapi silvestris fit emplastrum beriſipile et apostematibus calidis. Eius grana difficilis sunt digestionis: et stomacho mala. Cum q; plurimum ex corticibus eius sumitur interficit sperma.

Caput. lxxxvij.

Capillus veneris dictũ est. siue q; elapsos post alopiciam capillos recreet: siue q; capillorũ fluorem cocreet. Vel q; sit ẏgulis nigris lenibus cum splendore quasi capilli. Nascit aũt in aquosis locis. ¶ Platea. in li. de simplici medicina. Capillus veneris frigidus et siccus est. temperate tamen et subtili substantiã. fructũ habet diureticã. Recens multe efficacie est sed parũ seruari potest: quia herba subtilis est. Ex herbario. Capillũ veneris herba videlicet que et politricos dicitur: in parietibus videlicet nascit. habet folia coriandro similia. caulem nigrũ sed nec florem habet: nec semen. ¶ Constantinus. Capillus veneris teste Gal. inter calidum et frigidum est mediocris.

Operationes

¶ Platearius. Contra calefactionẽ epatis datur aqua decoctionis eius. vel de aqua illa et zuccaro fit syrupus. Si etiã sit vitium splenis aliquid addit calidum diureticum: et plagelle in succo eius intincte supponatur. vel etiã herba trita. ¶ Constã. Eius apostema valet bancliuosis. lapidem frangit. cuius vino bibitus veneno resistit et humoribus a stomacho fluentibus. mẽstruis puocat. dolorẽ pectoris et pulmonis mitigat. ¶ Et vt dicũt q; dãs ó stõacho et intestinis ópoit colerã rubeã a lopicie valẽs cataplasmat?. Et scrophis cũ aq; coct? caput ex eo loto pustulas ẽt et putrefa

A

B

C

D ctionē mūdificat. ¶ Hec in oleo decocta facit ad mulierū capillos nutriēdos. decoctio ei⁹ potata ycterico⁹ ⁊ eos q̄ vrinā difficile faciūt adiuuat: mēstrua mouet: ventris fluxum sistit. ¶ Capillos etiā cadētes cōtinet si cū vino ⁊ lixiuio coquat: ⁊ cū eodē humore caput abluat. ¶ Itē cum vino apposita stomacho pro cataplasmate morsui canis ac serpentiū medet. Eius autem radix est vtilis.

Caput.lxxxviij.

Cardo benedict⁹. Pli.ca. Cardo benedictus d̄r: q̄ veris tp̄e senescit: ⁊ ē herba terissagū specia ⁊ cū mollicie cauliculis subrubicūdis. Nascit in tegul' ⁊ in muris nomen h̄ greci dederūt senicion. q̄ ꝑ̄e canescit caput eius. nūc rosa diuidit lanugine qualis est spine int' diuisuras exeūte. ¶ Gal. vj. sim. far. ca. de car. bñ. Erigoron siue cardo benedictus vel herba bulne ꝑ̄tutē habet inflatiuā ⁊ mediocriter dyaforeticā. ¶ Dyas. ca. Sedū. i. cardo bñ. est herba quā senicion vocāt. Nascit intectis ⁊ in petr̄: folia habet viridia ⁊ dēsa similia quercule: s̄ grossiora ⁊ pinguiora. tyrsuz subrufum capitellū in summitate tyrsi habēs in modū viticelle lanuginosū. Vires h̄ stringētes ⁊ refrigerantes ⁊ eadē p̄stātes q̄ ⁊ plātago. folia frigida sunt.

Operationes

¶ Folia eius cū floribꝫ ī cataplasmatibꝫ cū vino dulci facta ⁊ iposita iflatiōes testiculorū tollit ¶ Et ani plagas sanat. ad neruoꝝ incisiōes cū aceto facit: ⁊ cataplasmatibꝫ imposita. Ipsa vero potui data offocatiōes facit. A B

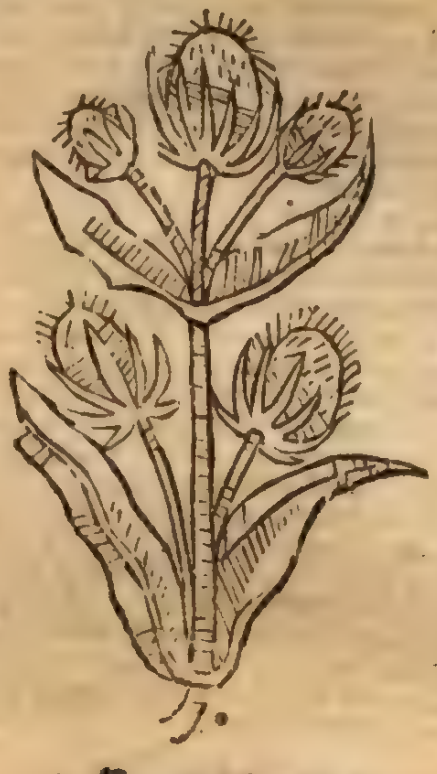

Caput.lxxxix.

Cardus. Sciēdū q̄ cameleon est spēs cardonis siluestr̄: q̄ card⁹ h̄ plures spēs int' se differētes. Differt a cameleon: q̄ in foliis nō h̄ aculeꝰ. Pli. ca. de. car. Cardoꝝ duo sūt gñā. vnū fructuosi⁹ altero. Alteꝝ vnicaule crassius. vtriq̄ folia spinosa muricat: cacumibꝫ sed alterū florē purpureū mittit inter medios aculeos celerit' canascētem ⁊ abeūtem cum aura. stolimō gre. vocat Itē card⁹ ⁊ folia ⁊ caules spinosas lanugines habet. Itē in anchora leucātos ē dictū spina alba. Est aūt alia dr̄ntia in his multicaulia ramosaq̄ fiūt vt cardus. Vno āt caule nec ramoso nec enetos q̄dā cacumie tantū spinosa sunt vt tringil. q̄dam estate florēt vt terralis et elixenes scolimos ⁊c.

Operationes

¶ Gal. vij. si. far. ca. scolimi Scolimos. i. cardus sil. cui⁹ radix mltitudinē vrinarū educit fetidarum si quis in vino coquēs eā bibat. ⁊ ꝓpter hoc fetitudines curat assellarum. A

¶ Et totius corpor̄ purgatiuo hoc farmaco B

talis humor: ex tota substátia existēte: q̄ ꝑo ſm q̄litatē energia quidē ca. in. iij. ḡ. vel ter-
tio icipiēte indicat hoc farmacū. ſiccū ār i ij.
E ¶ Plī. ca. camelconte albe. i. ſuchaa vl̄ card⁹
albo. cū paſſo mixta vrinā mouet: hydropicū
deſiccat lūbricos occidit. Haz illa q̄ nigra ē
facit ad maligna vulnera q̄ greci vocāt caci
D anculas: et lentigines aufert. ¶ Bal. Camele
onte nigre. radix habet; quid delicterioſum.
vnde extrinſecus eſt vſus eius ad ſcabiem et
impetiginē et alfos et omnino oia q̄ a bſterſi-
onem egent et mollitiuis et dyaſoreticis miſ-
cetur formacis: et fagedenica vlcera ſanat ca
t baplaſmata.
E ¶ Alba ꝑo camicleonte radix ad lūbricos ro
tundos dat in quātitate ordi cū vino auſ
tero. Afferūt aūt ea et veteritia: ſimilē eſſe
te radici. magis attñ amario: illa eſt.
F ¶ Serap. Radix eius confert fluxui nimio
matricis et confert omnibus egritudinibus
in quibus confert bedeguar. Et fructus ei⁹
et radix cōferunt apti vulue et ani. et radix
eius incarnat vlcera: quia in ipſa eſt virtus
conſolidatiua cum temperamento.
G ¶ Lardus ē herba. et huiuſmodi herba ſm q̄
extimo eſt ꝓpe naturā bedeguar. et eſt ſtip
tica. et ſemen eius eſt fortius ſatis. et confert
relaxationi vulue et fluxibilitati ani: et gluti
nat vlcera. qm̄ ſtipticitas eius eſt pauca ſine
ſuperfluitate. et radix eius cōuenit curſui hu
miditatum antiquarum matricum et fluxu
ui nimio menſtruorum.

Caput. Ec.

CAmedreos. Plinius cap. camedreos eſt herba que larie quercula dicitur. et ab aliquibus trixaoga. folia habet magna mēte ſimilia et diuiſa vt quercus. flore pene purpureo, aliqui ipſaz ſertacā dicūt et ab ipſa ſerram inuentā eſſe. ¶ Sera. li. xg. cap. Camedreos auc. Dyaſco. Camedreos nominatur quercus terre. naſcit in locis petroſis et aſperis. Et eſt herba parua longitudine vnius palme habēs folia parua ſimilia in figurā in ortu ſuo folijs quercus. flos ei⁹ eſt coloris purpurei paruus. Et temp⁹ colligendi eſt quādo ſemen eſt maturum. et colligenda eſt cū ſuo ſemine. ¶ Dyaſcorides cap. camedreos. Naſcit in locis ſaxoſis et aſper. Frutex eſt bipalmis cū folijs minutis et mēte ſimilib⁹. et amaris. florem habet purpureū et minutū: ſed colligenda eſt cum ſemen maturum eſt. ¶ Galienus viij. ſimplicium far. cap. camedreos. Camedreos ponit eaz quia in tertio gradu ſiccitatis et caliditatis: et plus in eo ſiccitate. q̄ caliditate. vnde folia eius ſunt ſimilia folijs quercus. Et ideo latini ipſam querculam vocant.

Operationes

¶ Dyaſcorides capitulo cameropa ſm trāſlationem noſtram. Cameropaſia eſt camedreos viridis et ſicca bibita cum aqua conquaſſationibus et tuſſientibus valet. et ſplenis et duricies ſoluendo medicatur. A

¶ In initio ydropiſis iuuat. menſtruſa imperat: aboſum excludit cum vino acero bibita ſplenem ſiccat: Morſibus venenatis hoc currit cum vino bibita. et carbaplaſmatibus adhibita omnia ſimiliter facere poteſt melle addito: antiqua vulnera purgat: trita et oleo mirra caligines oculorum detergit. Omni corpori trita et peruncta calefactionem preſtat. B

¶ Galienus. Camedreos prē dominantem habet amarum ſaporem. eſt autem et acre quoddammodo ex quibus videlicet ſplenem liquefacit. et vrinas et mēſtrua mouet et groſſiciem humorum incidit et eas que in viſceribus obſtructiones expurgat. C

¶ Serapion auctoritate Albugeri. fit ſyrupus et ea ad tuſſim antiquaz et ad corruptionem digeſtionis et in principio ydropiſis. et ad ſpalmum. et quanto ſyrupus eius erit veteriſtior tanto erit maioris virtutis ad ea que dixim⁹. D

¶ Et herba ipſa contrita confert fiſtulis lachrymalium. Et eius decoctio confert veteritia nigre. E

Caput.xcj.

Camepitheos grece interp̄tatur infi-
ma pinus. a came ⁊ pitheos qd̄ est pi
nus: eo q̄ s̄m om̄es sui species odorē
habet pini. Camepitheos ⁊ camedreos vnā
hn̄t v̄tutē ⁊ cōplexionē. Et sūt ca. ⁊ sic. in. iij.
gra. Gal. viij. sim far. Camepitheos ē in de-
siccādo tertij g̃dus: in calefaciēdo v̄o secūdi.
¶ Sera. li. ag. c. Camepitheos. i. camedreos
est herba q̄ nascit om̄i anno: ⁊ dilatat ei⁹ ori-
go sup̄ faciez terre vndiq̄. Et sunt eius tres
spēs. Vna eaꝝ fortior aliis, ⁊ habz folia simi
lia foliis semp̄ viue: nisi q̄ sunt miora eis. et
habet sup̄ humiditatē tenacē: ⁊ sunt pilosa: ⁊
sunt folia illa circa ramos spissa. ⁊ odor eius
est sicut resini pini. Et habet flores minutos
glaucos: ⁊ radices similes radicibꝫ herbe di
cte picorion: ⁊ semē eius ē nigrū cuius odor ē
sicut odor resine pini. ⁊ rami eius sunt aliq̄n
tulum longi ⁊ curuati sicut rami herbe q̄ dr
hancasa. Secūda species est q̄ habet v̄gas
longitudine vnius brachij ⁊ ramulos subti
les. folia v̄o ⁊ flores in odore silia sup̄dicte. ⁊
semen eius est nigrum. Tertia vero species
q̄ dicitur masculus habet folia subtilia mi-
nuta albida pilosa. ⁊ habet v̄gā asperā. albā
et florem album minutum super ramulos: et
odor eius est sicut odor pini:

Operationes

¶ Sera. auc. Gal. Camepitheos si sumat in A
potu mūdificat: apit ⁊ abstergit mēbra inte
riora: qm̄ ē herba sicca: ⁊ incarnat qn̄ ē recēs
et ꝯfert sup̄ oēm medicinā hn̄tibꝫ ycterici: ⁊
vniuersalit oībꝫ hn̄tibꝫ opilationē epatꝫ: ⁊ p̄
uocat mēstrua qn̄ bibit cū melle ⁊ qn̄ fit nas-
cale. ¶ Et p̄uocat vrinā. ⁊ coquit cū mellicra B
to ⁊ bibit. ⁊ ꝯfert strāgurie. ¶ Et qn̄ ē recēs C
hz virtutē mltā ꝯglutinādi vulnera magna.
et curat plagas. ⁊ soluit duricies māmillaꝝ.
¶ Dyas. Radix ei⁹ bibit diebꝫ septē. ycterici D
medet. diebꝫ. xxx. bibita sciatcꝫ fert opē max
ime cū mulsa. epaticꝫ ⁊ dissurriis ⁊ nefreticꝫ
p̄stat effectū. tortiōibꝫ subuenit. hac em̄ max
ime vtūt in pōto. ¶ Elixatura ei⁹ dat ꝯtrauī E
aconiti. cathaplasmatibꝫ adhibita cū polen
ta. ⁊ elixatura ei⁹ mixta oīa silr facere p̄t. tri
ta cū caricꝫ ⁊ durū ī modū catapucie ventrē
mollit cū resina tepida iposita sordida vulne
ra purgat. melle addito cāsmatricꝫ cōponet
Duricies vulnerū soluit ⁊ paracolesim p̄stat
Gal. Camepitheos ī gustu q̄dē fortior ē hz sa
porē q̄ acrē. in energia vero abstergit vlcera
pl⁹ q̄ calefaciat ꝓpterea ī arteticꝫ ⁊ oīno q̄bꝫ
obstruūt facilr apostēata bonū ē farmacum
Ducit āt ⁊ mēstrua bibitū ⁊ cū melle appos-
tū: ē v̄o ⁊ diurticū farmacū q̄dā v̄o dāt scia
ticꝫ coquētes ī mellicrato ¶ Vlt⁹ v̄o huius F
herbe magna vlcera sanare p̄t: et pi tridosa
vlcera sanat: duricieseꝫ māmillis dyaforat.

Caput.xcij.

Carui. Plate. Carui appellatur semē et herba in.iij.g̃.ca.⁊ sic. In transmarinis ꝑtibꝰ ⁊ in sicilia reperit̃ in quantitate multa.ꝑ annos quinq; seruari p̃t. Virtutē diureticā ⁊ dyaforeticam habet.

¶ Operationes.

A ¶ Vinū decoctionis eius ꝯfert stranguirie ac dissurrie.puluis eius in cibis sumptus digestionē ꝯfortat:ventositatē excludit.⁊ posi
B tū in salsamentꝭ appetitū excitat.¶ Constā. in li.g̃duū.Carui est ca.⁊ sic.in iij.g̃.ventositatē ⁊ inflationē dissoluit:stomachūq; corroborat lumbricos occidit:digestiuā virtutem
C confortat:vrinā prouocat.¶ Aui. Carui est proximū dispositionibꝰ anisi.ca.est ⁊ sic.in ij. Expellit ventositates ⁊ exiccat:⁊ non est in subtiliatione cymini.Cōfert tremori cordis.
D Et interficit vermes.¶ Pli.li.xix.Carcum gentis sue nomine appellatū in quacūq; terra seri vult eadem ratione q̃ olus acrū laudatissimū tamen in caria:proximum in frigia.
E ¶ Dyas.Careos semen omnibꝰ notū virtus est illi calida ⁊ vnctualis aniso similis eustomacha:miscetq; antidotis ⁊ oxiporijs. Ra-
F dix eiꝰ comedit̃ cocta sicut pastinaca.¶ Constan.vbi sup̃.Siluestre carui qd̃ dicit̃ cardumeni valet epilenticis diuq; tussientibꝰ:sciaticis:nefreticis:stranguiriosis ac reptilium
G morsibꝰ.¶ Tortionē ventrisq; dolorē de grossa ventositate ac viscoso flegmate curat.cum aceto impositū:scabiem impetiginem alopiciam sanat.de quo q̃ fumigatus fuerit stridorem ei prouocabit.

Tractatus

Caput.xciij.

Cardamomū semē est videlicet nasturcij qd̃ in arabia nascitur ⁊ alijs locis. Sed eligendū est fragile.flauū plenū grauedine ⁊ quasi lentum: sed non rugosum clausum.⁊ si frangatur puluerulosum.gustuq; subamarū.calefaciēs odore suaui ⁊ graui. est aūt calide virtutis aliq̃d habēs amaritudinis.¶ Platea.Cardamomum est fructus vel potius semen cuiusdā arboris ⁊ est cali. ⁊ sic. in.ij.gradu.maius melius est. Et habꝫ aliquantulū acuminis ⁊ dulcedinē immixtā per annos viginti potest seruari.virtutē habet confortandi ex aromaticitate dissoluendi ⁊ consumendi ex qualitatibus.

Operationes

¶ Platea.Cardamomū valet ꝯtra sincopim ⁊ cardiacā passionē ex frigida causa:⁊ ad debilitatē stomachi.i.indigestionē ꝯfortandā: ad appetitū ꝓuocandū:⁊ cōtra vomitū ex frigida causa.cōtraq; debilitatē cerebri.¶ Ex epistola ypocra.Cardamomū calidā virtutem habet:⁊ aliq̃d amaritudinis: q: lumbricos occidit:⁊ scabies fortiter sanat.¶ Dyas. Cardamomū lumbricos latos occidit. Cuꝫ aceto bibitū scabiem sanat ⁊ expurgat. cum aqua vero calida ꝓdest epilenticis. tussꝫ mitigat.¶ Sciaticos curat.paraliticos sanat Et qm̃ aliq̃d habet caustice ꝟtutis.⁊ quēadmodū synapis relaxat:ideoq; ventris torsionem ⁊ inflationē relaxans sanat. Vrinam ⁊ menstrua ꝓuocat.¶ Potatūq;:partū expellit.animalia ventris excludit.serpentiū morsibus occurrit.¶ Cū vino neufreticos adiuuat.ictusq; scorpionū vel serpentiū omnium salubriter curat.vesice lapidis frāgit.menstrua fumigando deponit.¶ Auicen.Cardamomū quoddaꝫ ē magnū sicut cicer nigrū qd̃ cū frāgitur interius habet granū album mordicās linguā sicut Cubebe. Et aliud est paruū sicut lens.etiā aromaticū calidū est ⁊ sic.in.iij.gradu. ⁊ in ipso est cū calefactione stipticitas.ꝓprieq; ist illo qd̃ habet caput.et ꝓprie in capite ipsius. Confert nausee ac vomitui cū masticis aqua vtriusq; granati

¶ Constantinus in li.graduū. Cardamomi duo sunt genera: maius ⁊ minus. vtrūq; in primo gradu calidū ⁊ sic. Sed maius est minoris caloris ac ponticitatis ⁊ magis odoriferum.¶ Ideo stomachum ꝯfortat:⁊ digestionem adiuuat. Vomitū colericū arcet.cum ligno aloes mastice ac succo mente potatū: extinguit flegma:maxime cū suis corticibus bibitum. Cortex eius stiptitior est ⁊ stomachi confortantior

Caput.xciiij.

Cartamus. Johannes mesue cap. de cartamo: Cartamus duorum modorũ est. Est em̃ domesticus ⁊ siluestris. Et dixerũt q̃dã ꝙ nil est de speciebꝫ cartami et elongati sunt Cartamus de q̃ hic loquimur est domesticus ⁊ melior pars plante ipsius est semen. Et post illud flos eius est melius. semen eius est qd̃ est albũ planũ plenũ et grossuz. cuius medulla est vnctuosa pinguis et cortex tenuis. Et melior flos eius est qui ẽ sicut pili croci. Et est cal. in primo gradu sic. in. ij. Et flos eius est minus calida. Et siluestris est calidior ⁊ siccior. ⁊ in eo est virtus lacticinioꝝ remissa. Est aũt cartamus aperitiuus. abstersiuus: cõturbatiuus faciens nauseam. Auicẽ. li. ij. ca. de cartamo. Cartamus alius est domesticus ⁊ alius siluestris. Siluestris est ca. in. ij. gradu. sic. in. iij. Domesticus est ca. in primo gradu. sic. in. ij. Dyas. ca. cincu ꝑm trãslationẽ nostrã. Cincu. i. cartamus folia habet oblõga ⁊ diuisa ⁊ aspa ⁊ spinosa. tirsum habet longũ: spinosum in q̃ sunt capitella obrotũda cũ flore croceo. semen album habẽs obrufum ⁊ oblongũ ⁊ angulosũ. flores eius multi exsiccant. Serapion. li. aggre. ca. de cartamo: auto. Dyasco. Cartamꝰ est ex eo domesticus ⁊ siluestris. Domesticus habet folia longa: aspera: alta: spinosa: et diuisa: Et habet stipites longos duorum cubitorum spinosos. ⁊ super eos sunt capitella in magnitudine oliue maioris in quibꝫ est flos croceus similis croco: ⁊ habet semen album et oblongum angulosum.

Operationes

¶ Johan. mesue auc. pauli. Accipe medulle eius. ʒ. x. cordumeni: ʒ. i. ß. fac ex eis grana sicut cicercula. ʒ. v. soluit em̃ sufficienter. ¶ Et dicit etiã liga ex medulla quantitatẽ sufficientẽ in panno: ⁊ suspende in oximelle quando coquit: et erit solutiuũ. ⁊ proprie si fuerit oximel squilliticum A B

¶ Et idem auc. aliga selis. Accipe eius medulle aureos. xxij. penidie aureos. iiij. cordumeni zinziberis ana aureũ aggregentur oĩa cum melle. ⁊ fiãt forme sicut nuces. et da vbi oportet vnã vel duas. ¶ Et idẽ auc. Gal. Coquatur medulla eius in iure galline vel galli cum speciebꝫ et ꝓpinetur vbi oportet. C D

¶ Et dixit etiã fiat ex medullis eius ⁊ ponderꝫ tertia ipsius ex amigdalis: ⁊ sexta ex pineis ⁊ aggregentur omnia cum melle ⁊ decoquant cũ succo squille ⁊ fiat hec mirabilis iuuamenti ad ea que dicemus. ¶ Extrahitur em̃ ab ea oleum iuuamentoꝝ multoꝝ: et eius operatio est sicut olei de ben: et oleis de amigdalis. Et solutione educit flegma ꝑ vomitũ similiter et aquositatem. et valet ad egritudinẽ ex eis sicut est colica ⁊ cristerizat E F

¶ Et mundificat pectus ⁊ pulmones ⁊ ꝓprie loch ꝑdicti. ⁊ clarificat vocem ⁊ similiter oleum ipsius. ¶ Et vsus eius in spermate augmentũ facit. Flos vero eius cũ aqua mellis remouet yctericiã. ¶ Auicen. Oleum eius ẽ ꝓpinquum oleo vrtice: veruntamen debilius et est ex eis q̃ caseant lac: ⁊ nutrimẽtũ eius ẽ multe paruitatis. ⁊ mundificat pectus ⁊ clarificat vocem ⁊ est malus stomacho: ⁊ caseat lac in stomacho ⁊ aufert colice. G H I

¶ Dyas. Semen eius datum cũ mulsa ventrem purgat. cacostomaticũ est ⁊ dulce multum ⁊ ipsum ventrem deponit. amigdalis et nitro mixtũ ⁊ aniso cum melle cocto accepte ante cenam due vel tres velut nuces ventrẽ mollit: digestionem prestat. K

¶ Serapion auc. Dyas. Quando teruntur capilli cartami siluestris aut flos et bibunt cum pipere ⁊ vino conferunt puncture scorpionis. L

¶ Et q̃dã putauerũt ꝙ si quis ꝑcussus a scorpiõe tenuerit radicẽ eius ĩ manu sua nõ sentiet dolorẽ eius. ⁊ qñ ꝓicit eam tunc sentiet. M

Caput.xcv.

Caput.xcv.

Calamus aromaticus a similitudine calami vsualis vocatur. Gignitur in india multis nodis geniculatus fuluus fragrãs spiritus suauitate. Qui cũ frãgitur in multas ptes fit scissilis. similãs gustu casiani cũ leni agrimonia remordente: vt dicit Isi. in li. ety. Dya. Calamus aromaticus in india nascit. ⁊ est optimus colore rufus cũ nodis spissis: ⁊ cũ frãgit scissilis ⁊ arenosus appet ac fuluus: odore suaui gustu et viribꝰ stiptico atq; glutinoso. Plin. Juncus odoratus nihil differt a ceterꝫ sui generis aspectu. Sed calamus odoratus p̃stantior est Odore statim de longinquo inuitat: mollior tactu: meliorq; q̃ minus frãgibilis. Et quia solo se potius q̃ q̃ raphani mõ frangit In est aũt fistule araneũ qd vocãt florẽ. Auicen. Calamus aromaticus calidus ẽ. siccus vsq; ad secundũ Melior est ille q̃ est iacinctini coloris ꝓpinquos hñs nodos q̃ in plurima frusta frangit ⁊ cuius canna plena re simili tele aranee. ⁊ in masticatione eiꝰ est acuitas. Et eius ꝯtritũ ẽ boni odoris. Et est declinans ad citrinitatem ⁊ albedinem. Est aũt subtiliatiuus. In ipso est substantia subtilis: sicut in pipere ⁊ cinamomo ac reliquis speciebus huiusmodi. In ipso est stipticitas pauca cũ acredine. Et in eius substãtia sunt terreitas et aquaitas: ⁊ est bone cõmixtionis ad equalitatẽ ꝑtinens. sed eius exiccatio maior est.

Operationes

¶ Cõfert occultatiõi sanguis mortui: ⁊ ꝯtritioni lacertoꝝ. ⁊ apostemati epatꝫ ⁊ stõacho ac tussi. Valꝫ etiã ad tumorẽ: abstergit visũ: ap̃ata resoluit. mẽbra expulsiõis ꝓuocat Et cũ semĩe apij ꝯfert renibꝰ ac distillationi ruine vrine. ¶ Cõstãtinꝰ in li. g̃duũ. Calamꝰ est subtil' citrini colorꝫ: ꝯcauꝰ: desiccatiuꝰ: ⁊ facillime rũpit digitꝫ ꝯstrictus. in india ⁊ ꝑsia nascit sꝫ laudabilior ẽ indicꝰ. Est ãt ca. ⁊ sic. ĩ ij. gra. valetq; ad dolorẽ stomachi ⁊ epatꝫ potui datus Mẽstrua ꝓuocat ⁊ veteri tussi ꝑdest si suffumigium inde fiat Et stringit etiã sanguis fluxũ. ¶ Pla. Calamꝰ aromaticus ca. ẽ ⁊ sic. Quidã reꝑit in ꝑsia q̃ citrinꝰ ẽ Et eo phisici nõ vtunt. Alius in india q̃ subalbidus ẽ ⁊ eo vtunt. Est ãt radix cuiusdã fruticꝫ valde aromatica: calamo silis. qꝛ cõcaua est. Cũ em̃ colligit q̃ddã lignũ qd ĩteriꝰ ẽ extrahit. Eligẽdus ẽ ãt calamꝰ subalbidi colorꝫ q̃ cũ frãgit nõ facile puluerizat: ꝑ tres annos seruat Habet ꝟtutẽ cõfortãdi. Puluis eius valet cõtra dolorem stomachi ex frigiditate vel vẽtositate. Ad digestionẽ stomachi ꝯfortãdã datur puluis eius cum puluere cinamomi. hoc etiam valet contra cardiacam.

Caput.xcvi.

Calamus agrestis siue aquaticus Actor Calamus ẽ arundo vel arundinei

generis. Sed ē etiam calamus aromaticus de q̄ supra proximo capitu. Isi. xvj. In stagnis indicis arundines calamiq; dicūtur nasci ex quorum radicibꝰ expressum suauissimū succum bibunt Indi. Unde ⁊ Uarro. Indica non magnum in arbore crescit arūdo. Illius ⁊ lentis premitur radicibꝰ humor. Dulcia cui nequeant succo comedere mella. Glosa super Esaiam. xij Calamus de quo carta fit medulla habere videt: ⁊ non esse vacuus sed gilis est ⁊ cito marcessit. Unde scriptum est. Calamus et iuncus marcessit.

Operationes

A ¶ Dyascori. Calamus agrestis maior est in omnibus agaricis. Quem si comederint animalia: citius infertur mortem. ⁊ maxime ille qui nascit in babylone ⁊ in parnaso. Hastas habet multas: folia edere similia. flos eiꝰ albus ⁊ odoratiuus: semen vero minutum et bonum. Radices quinq; vel sex habet albas et longas et dulces. vnius digiti grossitudinem habentes.

B ¶ Et eius elixatura conficitur medicamentum quod tollit caligines oculorum.

C ¶ Elixatura radicis eius tantū potest quātum et radix.

D ¶ Semē eius diureticum est: Nauseam prouocat ventrem stringit. in Cicilia nascitur: q̄ bouē impinguat si fuerit viridus comesta.

Caput. xcvij.

Caparis siue caparus. Isido. in. libro etymologiarum. xvij Caparis dici videtur: eo q̄ habeat in sūmitatibus rotunda quedam seminum capitella. Plinius libro. xix. Diximus inter peregrinas frutices de caparo non vtendum transmarino innocentius est italicum. ferunt illos q̄ quotidie edunt paralisi non periclitari: nec lienis doloribus Platearius. Caparis siue caparus. Herba est vel frutex in transmarinis partibus cuius cortex precipue cōuenit vsui medicine. In principio veris colligitur ⁊ desiccatur. per sex annos in multa efficacia seruatur. Eligendus aūt est cortex qui cū frangitur non puluerisatur: ⁊ qui aliquantulum subrufus ē ⁊ sub amarus. flores em̄ adhuc tubero si colligi debent: quia iam dilati nō valent. Cum sale vel aceto conditi seruatur Cōstantinus in libro graduum. Capari sunt in secundo gradu calidi ⁊ sicci. Horum radix ⁊ frondes ⁊ poma ⁊ semen intrāt medicinam. Magis tñ cibo poma ⁊ frondes: radix vero medicine pertinet.

Operationes

¶ Dyascorides. Caparis schirosim splenis super omnia medicamina iuuat: frutex eius spinosa sup terraz sparsa: vnctione plena. habens folia cydonie similia. semen autem sicut oliua Radices magnas ⁊ multas locis aridis et maxime in muris nascitur. A

¶ Semen eius ventrem mollit. Comestum autem cacostomachum est. Radix et semen cum vino bibita splenem attenuant: vrinam prouocant sanguinem deponunt sciaticis et paraliticis bibita mirifice prodest: menstruis imperant. Semen eius coctum cum aceto ⁊ ore retentum: dolorez dentium mitigat. radix eius trita ⁊ imposita duricias ⁊ scrofas spargit. Succus eiusdem auri infusus vermes occidit. B

¶ Isaac. Capari sunt ⁊ radix ⁊ frondes et fructus eius omnes calidi in secundo gradu quod testatur eorum ponticitas acumen et amaritudo. C

¶ Ideo succidunt ⁊ dissoluunt ⁊ mūdificant stomachum a superfluis humoribus. D

¶ Opilationem splenis ac epatis aperiunt: et duriciam soluunt. vrinam ⁊ menstrua prouocant. E

¶ Meliores sunt ꝑm medicinā q̄ꝫ ꝑm cibum qm̄ illaudabilis nutrimēti sunt: vtpote colerici nigri q̄ sanguis generatiui: neruos etiā stomachi impediūt ⁊ percutiunt assuefacti. F

vnde oportet eos elixos manducari: ablata q̃ eorum aqua conditus cum oleo ⁊ aceto. Qui si cum carne vel alio comedantur: non absq̃ coriandro manducandi sunt. cuius natura temperiem magnam eis prestat.

G ¶ Platearius. Capari virtutem habent incitãdi appetitum. humorem in ore stomachi existentem digerendi stomachum confortãt infrigidatũ calefaciunt: cibus eñ sunt ⁊ medicina.

H ¶ Cõtra vicium splenis ⁊ duriciem epatis: valet vinum decoctionis caparis

I ¶ Succus foliorum eius auribus immissus: vermes necat. Valet etiam herba hec ad iliacam passionem ⁊ arteticam

Caput. xcviij.

Camphoraca. Platearius: Camphoraca est herba cuius succus est cãphora: multipliciter vtilis in medicina: sicut videlicet in isto capite habetur. Hec herba nostre camphorace similis est. In fine veris colligitur ac teritur: ⁊ inde succus eius exprimitur. Quod feculentum est residet et abijcitur. quod liquidius ac purius retinet. Soli exponitur ⁊ exiccatur: ac desiccata in camphoram reducitur. Idem. Camphora est in tertio gradu frigida ⁊ sicca: dicũt quidam: sed falso gummi esse: cum sit succus herbe cuiusdam: teste Dyascoride multisq̃ alijs auto. Herbaq̃ ipsa dicitur camphoraca: vt in principio huius capituli dixi. Camphora eligenda est alba ⁊ lucida Nam turbulenta non est adeo bona. Et admixtione autem vernicis sophisticat̃ dum inter ipsius cãphore: ⁊ ex admixtione similis est in odore. Discernitur aut quia vernix solidã habet substãtiam ⁊ difficile frangitur. Camphora vero cito. ⁊ si tractetur in manibus. de facili pulverisatur Camphora nisi artificiose seruetur d̃ facili perditur. Est enim aromatica. et oñe aromat. cum est fumosum. Ideoq̃ in fumositatem soluitur: Seruari aũt potest in vase marmoreo: ⁊ melius in alabastro. seruaturq̃ in efficacia multa in psillio vel in lini semine vel milio per annos. xl

Operationes

¶ Contra calefactionem epatis puluis eius cũ solatri succo conficitur. in quo plagelle intincte sepius epati superponuntur. A

¶ Contra fluxum sanguinis e naribus fiunt magdaliones ex puluere ipius: ⁊ ex puluere seminis vrtice vsti arq̃ confecti cũ succo sanguinarie ⁊ imponuntur naribus si vero fiat fluxus ex ebulitione sanguinis vel ex epate: puluis eius camphore cum aqua frigida cõficiat: ⁊ plagelle infuse fronti ⁊ timporibus et gule ⁊ epati superponantur. B

¶ Contra maculam oculi conficitur puluis eius cum aqua rosarum: addito feniculi succo in vase ponatur eneo. C

¶ Contra faciei pannum ⁊ ad faciem clarificandam conficit̃. Conficitur quoq̃ cũ aqua rosarum addito albo atq̃ mundissimo. D

¶ Contra libidinem odoret̃ camphora per nares Nimia eñ actione frigiditatis spiritus inspissat corpus infrigidat ⁊ libidinem stringit. vnde: Camphora per nares castrat odore mares. E

¶ Nota q̃ satis competenter ponitur in syrupis contra acutas egritudines. F

¶ In frenesi competenter ꝓuocat sternutationes si puluis eius distemperetur cũ oleo rosarum ⁊ penna intincta per nares intinguatur ⁊ in alijs fe. acutis quia non augmẽtat colorem: nec naturam. G

¶ Auicenna. Vsus camphore facit caniciẽ et ꝓhibet apostemata calida. Et cum aceto prohibet fluxum sanguinis narium: aut cum expressione dactilorum aut cum aqua mirti. H

¶ Et confert sode calide. Et remouet vigilias Et confortat sensus calefactorũ. Et confert alcole vehementer. Et confert in medicinis obtalmie calide. I

R ¶ Et abscindit coitum: et generat lapidem renum et vesice.

L ¶ Et stringit fluxum ventris colericum.

Caput. xcix.

CAmsice aut sicen. Dyascorides capitulo camsice. Hastas habet longas digitorum quatro: in terra proiectas lachrymo plenas. folia sunt eius lenticule similia sed minora et tenuiora. semē habet sub foliis rotundum sicut peplum. et est sine flore radix est illi tenera et inutilis.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Hasta eius trita cum vino et vt pessarium suppositā dolorem matricis mitigat. Cataplasmatibus adhibita tumores spargit clauos corporis. tollit mirmicias mundat cocte et comeste ventrem soluūt. Idem succus ipsius facere potest. succus ipse peruncte ictus scorpionum mitigat. suffusiones et caligines oculorum addito melle curat. Nascitur vero saxosis locis et asperis.

Caput. c.

CAtapucia. Mid. li. etymo. Catapucie due sunt species. Maior videlicet et minor. Maior est sicut arbor ficus licet minor folia eius sunt sicut folia platani. Semina eius stant in arbore sicut vue. Minor habet hastam duor palmorum et inanē. folia similia amigdalis sed longiora. semē eius in cacumine virge rotundū. deforis nigrū deintus album. Sunt eñ ambe quasi eiusdē complexionis et virtutis. sunt eñ ca. in tertio. et bu. in primo virtutem habent purgandi flegma principaliter secundario coleram et melancoliam. Sera. li. aggre. ca. carbua: deest catapucia. auc. dyasc. Catapucia maior q̄ vocat carbua: est arbor in magnitudine ficus habens folia similia dulb. nisi quia sunt maiora leniora et nigriora: stipites et rami eius sunt concaui sicut canna. et habet semen velut in ramis asperum. et quando excoriatur semen eius est simile lacti: et ex eo exprimit oleum de herua. Minor est planta quā multi cōputāt inter lactitinior species habet stipitē vnus brachij longitudinē habentem: et concauū in grossitudine vnius digiti et in sūmitate stipitis ramorū sunt ramuli pinei: et ex foliis quedā sunt sup stipitem: et quedā super illos ramulos. sed folia q̄ sunt super stipitem sunt longiora similia foliis amigdale: nisi ea

sunt latiora ⁊ leniora sed folia q̃ sunt sup̄ ramulos superiores sunt minora folijs stipitꝫ et sunt similia folijs aristologie lon. appropinquãtia similitudini foliorꝫ edere. ⁊ habet fructũ in summitatibꝫ ramulorꝫ triangulatũ: ⁊ velut rotundũ sicut grana capari: ⁊ int̄ ip̄m sunt semia q̃ diuidũt̄ p̄ parietes que sũt in eo que semia sunt in magnitudine orobi: exterius subnigrũ habẽtia colorẽ. sed qñ excoriant̄ sunt alba: ⁊ habẽt saporẽ dulcẽ: ⁊ radicẽ subtilẽ in qua nullũ est iuuamentũ. Ga. vij. sim. far. ca. citri. i. catapucie fructꝰ q̃ purgat. Abstersiuã ⁊ dyaforeticã habet virtutẽ ita aũt ⁊ flos sed oino debiliorẽ. oleum vero qd̄ ex fructu ẽ: ẽ calidiꝰ: subtiliꝰ: dyaforeticũ

Operationes.

A ¶ Sera. Catapucia maior habet virtutem que abstergit ⁊ resoluit. Et v̄tus foliorꝫ debilior est v̄tute granorꝫ. sed oleum eius est calidius ⁊ subtilius oleo oliuarꝫ: ⁊ propt̄ h̄ resoluit plus eo. Ex semine eius fit oleum qd̄ nõ administrat̄ in cibis: sed in lucernis: ⁊ po-
B nit̄ in vnguentis. ¶ Et quãdo excoriant̄ ex granis eius. xxx. ⁊ terunt̄ ⁊ bibũtur purgãt colerã ⁊ flegma ⁊ humiditates aquosas ⁊ cõmouent vomitũ ⁊ fluxũ ventris. Et grana q̃dem eius sunt grana dura. laxant stomachũ laxatione forti. Et p̄uocant nauseam ⁊ vo-
C mitum. ¶ Et quãdo grana eius terunt̄ ⁊ fit emplastrũ cũ eis mundificat empetiginem.
D ¶ Et quando fit linitio cũ oleo eius solo aut
E cũ aceto sedat apostemata mammillarꝫ. ¶ Et tempus quando debet fieri illud oleum ẽ qñ cadũt grana a cortice suo. qd̄ oleũ cõfert scabiei ⁊ vlceribus humidis que sunt in capite: et apostematibus eorum: et coartationi oris matricis: ⁊ cicatricibus fedisque remanent post solidationem clauorum ⁊ dolori auriꝫ quando miscentur cum aliquo vngento fortificante operationem eius.
F ¶ Et quandoq̃ laxat ventrem. Et expellit lumbricos. Et idem auc. bedigoras. Proprietas granorum eius est q̄ dissoluunt. subtiliant ⁊ fortificant membra et incidunt superfluitatem. Et conferunt lepre. Et similiter
G oleũ eorꝫ. ¶ Dyasc. Virtus catapucie minoris est catartica. septem grana accepta aut nouẽ sicut catapodia comesta. ⁊ similiter ca. aqua accepta flegma ⁊ coleram deponit.
H ¶ Succus ex eo factus sicut de titimallo omnia similiter facere potest folia eius cum gallina aut iuscello accepta ventrem soluunt.
I ¶ Sed catapucie maioris: si. xxx. grana purgata fuerint accepta: colerã ⁊ flegma ventrꝫ deponũt. vomitũ p̄ouocant gustu non bo-
K no hec purgatio stomachũ ledit. ¶ Cõtritũ ⁊ impositũ maculas limpidat. folia eius trita cũ polenta tumores oculorum spargunt duricies omnes mammarum et tumores compescunt. Ignem sacrum sola extinguũt ipsum cũ aceto mixta.

Caput. cj.

Caulis. Isid. in. li. ethymo. Caulis est generaliter herbarũ vel olerum medius frutex: q̃ vulgo tyrsus dicit̄: eo q̄ a terra sursum ꝯscẽdat. Et q̃ deriuatũ est et specialit̄ quoddã genꝰ olerꝫ caulis diceretur q̄: tyrsus eius plus ceterꝫ oĩbꝫ coalescit. i. crescit. Aui. Caul̄ corpus naturalit̄ ẽ humidis folijs. siluestris aũt est calidior ⁊ siccior: ipse totus est calidus in p̄mo. siccus in secundo. Caulis siq̃dem alius ẽ domesticus: alius siluestris: alius marinus ⁊ alius caul̄ aq̃. Siluestris est amarior ⁊ acutior ⁊ a cibo remotior. Est aũt grossi nutrimenti ingrossans sanguinẽ. Et inflat ⁊ facit corpꝰ dolorosũ. Maturatiuus ẽ aũt ⁊ lenificatiuꝰ. ⁊ desiccatiuꝰ p̄prie qñ decoquit̄ ⁊ ab eo p̄ma aq̃ effundit̄. Eiusq̃ nutrimẽtũ est paruũ ⁊ humidius nutrimento lentiũ. Et sanguinẽ facit malum. Cum ergo cũ carne pingui ⁊ gallinis decoq̃tur parũ bonus efficitur. Palladi. li. iij. Inmẽse februario caules ferunt̄ qui ⁊ toto ãno seri possunt solũ pingue ⁊ satis subactum diligũt. Argillã ⁊ glaciẽ timent. Sabulone et

arenis non delectantur nisi perhennis vnda succurrat Omnē statum celi patitur caulis frigidum magis contra austrum positi citius ferunt. Contra septemtrionē serius. sed hoc et sapore caulis vincit et robore cimis delectatur. Et ideo ponende sunt plante per bulbinos arearum. Gaudet stercore ⁊ sarcolatione. Rarius positus cōualescit. celerius coquit: virore seruatur. si dum est triū vl' quatuor foliorum. nitrū tritū cribello desup sparsas ⁊ speciem pruine canentis immittet.

Operationes

A ¶ Auicenna. Caulis habet ꝓprietatē in sedatione dolorum. stipticus est eius cinis ⁊ fortis exsiccatiōis. Siluestris ⁊ marinus ⁊ domesticus maturāt flegmones atq; duricias.

B ¶ Idem caulis consolidat et prohibet fraudulentia ambulationem. ponitur q; cum albumine oui super adustionem.

C ¶ Tremori confert cum fenugreco embracatur super podagram. eiusq; decoctio super dolores iūcturarum. Iterum eius decoctio ac semen tardant ebrietatem.

D ¶ Confert etiā furfuribꝰ ⁊ fit caputpurgiū cū succo eius. Ex eius ꝓprietatibꝰ fit exsiccatio lingue: facitq; somnū. ⁊ obtenebrat visum.

E ¶ Cum succo eius aut decoctione ipsius cū oleo sisamino fit gargarismus contra prefocationem. Et eius comestio clarificat vocem. Est autem malus stomacho.

F ¶ Succus eius cū vino depassis ꝯfert spleni ⁊ ictericie, ꝓuocat vrinā ⁊ mēstrua. eiusq; semē vermes interficit cū lupinoꝝ aqua.

G ¶ Cinis radicis lapidem frāgit. Caulis marinus declinat ad salsedinem et amaritudinem. et ideo lenit naturam. soluitq; proprie cum pingui carne. Eius folia sunt sicut aristologie: que oriuntur ex vna radice. Succus eius cum vino confert morsibus etiam canis rabiosi.

H ¶ Dias. Cauliculi ortiui elixi et non valde ꝑcocti ventrem molliunt. Nam caulis tyrsus si fortius elixetur ventrem abstinet: et maxime si in calido cinere coquatur.

I ¶ Qui nascuntur in egipto amari sunt. et si comesti fuerint caligies oculorum detergūt typicis prosunt crudi comesti: ebrietatem in conuiuio non admittunt.

K ¶ Isaac. Caulis siccus est ⁊ frigidus in primo gradu. Turbidum et melancolicum generat sanguinem odorem dantem.

L ¶ Caules estiui vstiorē sanguinē generāt. colere eñ vste vicini sunt et mundificatiui.

M ¶ Hyemales vero non tanti acuminis sunt: sed vis eorum ventrem humectat ⁊ vrinam prouocat. Horum ius bibitum ventrem soluit. ⁊ sine iuri comesti eundem constipat. corpus enim eorum siccum est. vnde et constipatiuum. Ideoq; vt ab eoꝝ nocumento temperetur elixentur: et aqua proiecta in alia coquantur cuꝫ pinguissima carne pecudis vel suis.

Caput. cij.

Cauda equina. Auicenna. libro secūdo capitulo de cauda equina. Cauda equina est planta nascens in locis cōcauis et in vallibus. habens stipites concauos ad rubedinem declinantes/asperos/duros/nodosa cum nodis intrātibus. et ad nodos sunt sicut folia squinanti minuta spissa. et adheret arbori cui appropinquat. deinde generantur ex ea extremitates plures sicut cauda equina et habet radicem duram ē frigida in primo/sicca in secundo. est stiptica: ⁊ proprie succus eius est vehementis exsiccationis sine mordicatione. ¶ Galienus. vj. simplicium farmacorum capitulo de cauda equina. Virtus huius plante est stiptica cū amaritudine pauca: et propter hoc desiccat violenter cum mordicatione. Est frigida in primo. sicca in secundo. ¶ Paulus capitulo de cauda equina. Est quedam cauda minor que grece vocatur corsanda habens stipites

subrufum et folia superficza minora. ¶ Dyascorides capitulo Hipparis sive anabasis. Hipparis id est cauda equina aut anabasis. Nascitur in locis humidis et in monumentis. habet hastas rufas et asperas et nodosas que haste quicquid vicinum habent alligant. in quibus folia sunt in summitate acuta et tenera et iunco similia. et spissa sursum ascendentia. Hec etiam aliquotiens de pariete pendet comis plena abundantius et nigris sicut caude. radices sunt ei lignose et dure. virtus est ei stiptica.

Operationes.

A ¶ Auicenna. Cauda equina est valde innata ad fluxum sanguinis. cõsolidat vulnera et vicera mirabiliter. Et si in eis sunt nerui cõsolidat etiam. Cõfert quando linitur aut fit ex ea emplastrum interiinis. Confert etiam apostematibus calidis stomachi et epatis et ydropisi. et cetera.

B ¶ Galienus. Vulnera maxima quinimmo et contra emissionem sanguinis et fluxum muliebrem. Et contra dissinterias etiam et ceteros ventris fluxus. Hec bebita farmacum validum est cum aqua et vino. Scribunt autem quidam hanc vesice necnon subtilium intestinorum vulnus sanare.

C ¶ Succus autem eius emorroisagũs que ex naribus confert. et humidis passionibus ventris cum aliquo vino pontico bibita. vel cũ aqua si contingant febricantes.

D ¶ Paulus. Cauda equina minor curat et delet antracem sumpta et emplastrata.

E ¶ Dyascorides. Succus eius naribus sanguinem profluentem abstinet. Dissintericis cum vino bibita medicatur. vrinam prouocat. folia eius imposita vulneribus recentibus paracolesim faciunt. et radix et herba eius tussientibus et orthopoicis medicantur. conquassationibus opitulantur. dicitur vero incisiones vesice et intestinorum solidare.

F ¶ Serapion auctoritate Dyascoi. Quando folia eius piscantur et fit cum eis emplastrum conglutinat vicera recentia. et si sint nerui incisi consolidat eos. Et decoctio radicis et foliorum eius quando datur in potu confert tussi antique et contractioni anhelitus. Et si potenter trita et sicca idem faciunt. Et quando fit emplastrum cum eis recentibus confert attritioni lacertorum.

CAssia fistula. Johannes mesue. Cassia fistula est ex medicinis in quibus est fiducia iuuamentorum. Et est sine nocumẽto carens acuitate et mordicatione et omni excessu ledente: que potest exhiberi in omni crate. itaq; pueris et pregnantibus Constat autem eius electio in septem proprietatibus. vt q; eius arundo sit grossa plena splẽdens multi ponderis. et sit pulpa eius splendens et pinguis. et hasta ex arundine et cõseruata in vasis vitreatis est equalis cõplexionis ad latus caliditatis declinãs. et est humida in primo. et ẽ lenitiua et resoluti ua cum rificatiua sanguinis. nocet debilibus habẽtibus viscera lubrica. remouetur ab ea hoc nocumentum in permixtione mirabulanorum. et reubarbari et aqua mastichis et spica et quandoq; necesse est addere lubricatem. et proprie in desiccatione viscerum: quare miscetur ei oleũ de amigdalis dulcibus. et diuretica faciunt eam declinare ad vias vrine. quare necesse est eo; permixtio quando oportet membris secunde expulsionis cõferre. et ipsa est de tarde et debiliter solutionem facientibus. propter quod permiscẽda sunt cum ea et rebus habentibus acuitatem siue albasce et ysopus etenim vigorant eius operationẽ. et magis adhuc si cũ quibusdã ex ventrẽ soluẽtibus misceatur. et ipsa cũ aqua

casei ē nobilis operatōis. ¶Sera. li. aggre. cap. chiarzambetb. i. cassia fistula. ꝛ sunt cā ne cōcaue. quarum color est rubeus ad nigre dinem declinis. et inter ipas sunt lamine ex carne nigra ꝛ parietes diuidētes inter eas. e intra lamina sunt grana sicut grana zalo caracte ꝛ eiusdē magnitudinis. sapor eius ē dulcis. ꝛ color eius est inter glaucedinē ꝛ ru borē. ꝛ affert a Babilonia ex terra aliemen. Et virtus eius est ꝙ ipsa est equalis cōple xionis ꝛ electa. Ex illa est que est in canna sua interius nigra granis ꝛ lucida. Et quod de ipa vtimur plurimū est caro. licet etiā cor tice aliqñ. Et idē auc. Mesuay. Virtus eius est ꝙ resoluit ꝛ extinguit acuitatē sanguinis.

Operationes

A ¶Johānes mesue. Cassia fistula mūdificat sanguinem. et remouet acuitatem eius. et se dat sitim. et proprie cum succo endiuie aut saltem deputato ſm artem.

B ¶Et ipsa quidem mundificat stomachum: ꝛ educit coleram et flegma. ꝛ illud operatur sine nocumento. et caret mordicatione.

C ¶Et ipsa quidem lenit guttur et pectus.

D ¶Et resoluit apostemata acuta in eis. et cōfert calefactioni renum sumpta cum diure

E ticis et infusione liquoris. ¶Et prohibet ge nerationem lapidis in eis. et confert febribo colericis. Et dosis eius ſm Serapi. auctoritate. Aben mesuay est a. ʒ. vj. vsq; ad. ʒ. ß.

F ¶Serapion auctoritate. Aben mesuay. Cas sia fistula extinguit acuitatem sanguinis. ꝛ sedat apostemata dura que fiunt ex eo. et re soluit apostemata dura que fiunt in gingi uis et gutture quando fiunt cum eo garga rismata cū aqua arboris vulpis et passulis.

G ¶Et cōfert ictericie et dolori epatis. ꝛ pur gat coleram adustam. ꝛ mollificat ventrem mediocri mollificatione. et mundificat ner

H uos. ¶Auicē. li. ij. cap. de cassia fistula. Cas sia fistula est equalis in caliditate et frigidi tate et humiditate. et est resolutiua et lenitiua. et confert apostematibus calidis. ꝛ visce ribus ꝓprie et gutturi: quando ex ea fit gar garismus cum aqua solatri. et linitur super apostemata dura et confert eis. et liniuntur ex ea podagra et iuncture dolorose. quando dissoluitur manibus in aqua coriandri hu midi cum spuma psillij ꝛ deinde fit ex eo gar garismus confert prouocationi et mundifi cat epar. et cōfert ictericie. et dolori epatis. et est lenitiua. ventris. ꝛ educit coleram adu stam ꝛ flegma. et soluit sine nocumēto et abs q; mordicatione adeo q; ipsa est cōueniens pregnantibus. et soluit eas. loco eius ponitur medium ipsius de tereniabin et triplum ponderis eius de carne passularum. Octauum ponderis ipsius deturbit. et quando q; ponitur loco passularum liquiricia.

Caput. cūij.

OCassia lignea. Gal. vij. sim. far. cap. de Cassia lignea. Substantia cassi elignee est multum subtilis. ꝛ sapor ei⁹ est acutus et stipticitate pauca. et virtus ei⁹ ē calida et sicca in tertio gradu. ¶Serapiō li. aggrega. cap. Melochaa auc. Dyas. Sūt ei⁹ multe spēs. ꝛ nascunt in terris arabū. i nascuntur species alie aromatice. habet sti pitem grossum et corticem. folia eius sunt si milia foliis vreos nigra purpurea. et habet odorem similem odori rose. Et hec species est prima in bonitate. et secunda post hāc in bo nitate est illa cuius color est sicut color corall li. et est subtilis/leuis longa/grossi calami ꝛ plene mordicans linguam cum stipticitate et acuitate pauca. bonum odorem habens participārem aliquod odoris vini. Hee due species sunt vtiles in medicina. alie vero nō sunt administrāde. et ego volui eas rememo rari vt non administrentur: sed abiciantur. Et est de eis quedā que est nigra habēs odo rem malum et corticem subtilem. et reperi tur res quedam similis cassie lignee et non est cassia lignea. Et cognoscatur ꝙ saporem.

quoniam non est acuti saporis: nec odorifera. et cortex eius est adherens ligno. et reperitur quedã similiter habẽs calamũ latũ lenem mollẽ asperũ tactu. ⁊ est minus mala q̃ nunc dicta. sed peior oĩbꝫ illa est cuius color est albꝫ. et odor similis odori porri. nõ habẽs calamũ grossum sed subtilem.

Operationes.

A ¶ Gal. Virtus eius est que resoluit ⁊ incidit et fortificat membra. ⁊ prouocat menstrua q̃ retinentur causa grossoꝝ humorum ⁊ viscosorum. ¶ Sera. Cassia lignea habet virtutẽ propinquã cynamomo calefacit ⁊ desiccat et prouocat vrinam ⁊ stipticat leui stipticitate. et administratur cum medicinis acuentibus visum: et quãdo admiscetur cum melle ⁊ linit humiditas lactea que apparet in facie aufert eam. ¶ Et prouocat menstrua. ⁊ conuenit veneno tyri quando sumitur in potu. ¶ Et apostematibus calidis intrinsecis quando bibitur. et dolori renum facto fomẽto cum ea: et dilationi matricis quando fit eucatisma. i. fumigium cuꝫ decoctione eius. et ponitur loco cynamomi in confectionibꝫ duplicato pondere ex ea. ¶ Et idem aucto. Mesuay. Fortificat stomachum et epar. et expellit fetum cũ fortitudine. Auicenna de viribꝫ cordis dicit q̃ confortat cor.

Caput. cv.

Castanea. Isidorꝰ libro ethymologiarum. Castanea dicitur eo q̃ fructus eius gemini in modum testiculorum rotundi sunt. qui dum eijciũtur quasi castrãtur. Hec arbor simul vt excisa fuerit. tanq̃ silua expululare consueuit.

Operationes

¶ Plinius libro. ii. Castanea diligit montes ⁊ valles: sicut robur ⁊ abies. Nec amant aq̃sa loca cypressi et castanee. sed sunt siccanee. Castanea est aceris modo crispa et est etiam eidem fremitas spissa. Itaq̃ cariem vetustatemq̃ sentit tardissime. In vere autem concipiunt castanea terebinthus et aquifoliũ. A

¶ Idem libro. xvij. Semen ipa serere docuit natura: cum decidens viuisceret terra exceptum. Nec aliter proueniunt in glandes atq̃ castanee. quibus est pro semine fructus ipse. Castaneam inseruit Corellius eques romanus suometipso surculo in agro neapolitano. B

¶ Hec inter laudatos ab eo nomen accepit. Postmodum heres eiusdem libertus correllianam inseruit. Hec est inter illas differentia. q̃ illa copiosior. hec correlliana melior. Tempus vero statutum castanee ac pinee serendi est septimo Kalendas Marcij. C

¶ Castanea pedamentis omnibus prefertur facilitate tractatus perdurandi perninicatia regerminatõe cedua. Salice quoq̃ letior fuerit facile solum. nec arenosum. maximeq̃ sabulum humidum aut carbunculũ vel cofi. etiam farinam quamlibet opaco septentrionaliq̃ et prefrigido situ. vel etiam decliui. D

¶ Recusat eadem gallina rubricam cretam: omnemq̃ terre fecunditatem qua seri nuces diximus. sed non prouenit. nisi maximis. nec nisi quinis aceruatim satis prefringi solum debet supra ex mense Nouembri in Februarium. quo solute spũte ex arbore cadunt atq̃ subnascuntur. Interualla pedalia sint vndiq̃ sulco. Ex hoc seminario trãfferũtur in aliud. bipedali interuallo plus biẽnio. Sũt et propagines nulli quidem faciliores. Nudata siquidem tota radice in sulco prosternitur. et tunc ex acumine supra terram relicto alia quoq̃ ab radice renascitur. sed trãslata nescit hospitari: pauetq̃ nouitatem biennio fere postea prosilit. E

Caput. cvj.

Celidonia. Isidorus in libro vbi sup. Celidonia dicitur. vel eo q aduentu yrundinum erumpere videatur. Vel eo q pullis yrundinum si oculi auferantur matres eorũ illis ex hac herba mederi dicãtur. ¶ Plinius libro. xxv. Animalia herbas inuenerunt in primisq celidoniam. Hac em yrundines oculis pullorum in nido visum restituunt. vt quidam etiam volunt erutis oculis. Eius genera duo sunt. maior fructicosa caule folia pastinace erratice. ipsa ampliore. duorum cubitorum altitudine flos albicans. flos luteus. Minora folia sunt hedere rotundiora minus candida. Succus croci mordax: semen papaueris. florent yrũdinum aduentu. marcescunt discessu. florentibus illis succus exprimitur ⁊ in vase ereo cũ addito melle leniter cinere feruẽti decoquit. ¶ Platearius. Celidonia est calida ⁊ sicca in tertio gradu. cuius duplex est modus. videlicet indica. que maioris est efficacie. Et cõmunis que in nostris regionibus inuenitur et est minoris efficatie. Una tamẽ potest poni pro altera. Indica citrinam radicem habet. Et in receptione nõ herba sed radix poni debz. que per annos tres in efficatia multa seruari valet. ex qualitate sua ꝟtutem habet dissoluendi et attrahendi et consumendi. ¶ Dyasco. Celidonia maior virgam habz vnius cubiti longam ⁊ amplius teneram ac tenuem. Que in gyro habet folia plura botracio similia sed molliora et subalbidiora. florem aurosum profert succum croceum habens. virtus eius est viscida mordens ⁊ amara: non boni odoris Radix desursum est vna desubtus plures.

Operationes

¶ Platearius. Celidonia contra dolorẽ dentium in frigida causa valet radix hec aliquãtulum trita. valet et ad caput purgandum. Et vuam ex frigidis humoribus repletam. A

¶ Contra colicam passionem herba trita et in vino decocta supponitur. B

¶ Et ad cancrum oris aut neruorum puluis radicis cum puluere rosarum conficitur. et cum aceto decoquitur. C

¶ Ad fistulam eius puluis cũ capitello confilitur et ori fistule cum melle immittitur. D

¶ Galienus octauo simplicium farmacorũ capitulo de Celidonia abstersiue fortissime et calide virtutis. quinimmo et succus eius ad augmẽtationẽ visus vtilis ẽ. in quibꝫ cernitur grossum quid ſm pupillam et dyaforare indigent. Visi vero fuerunt quidam radice ⁊ ad eos qui obstructionem epatis ⁊ yctericiam patiuntur in vino albo dantes bibere similiter autem masticata vtilis est in doloribus dentium. Paruum vero celidoniũ acrum existens magna vlcera citissime cuti cathaplasmatum et vngues leprosos eijcit. expurgat vero succus eius per nares sufficienter acris existens. E

¶ Dyascorides capitulo de celidonia. Succus celidonie maioris melle addito ceramine coctꝰ super carbones oculorum maculas detergit. Folia ⁊ radix ⁊ ꝟga in vmbra estate siccantur. et sicut crocus cõponuntur. Radix eius aniso mixta ⁊ vino albo bibita yctericis opitulantur. Folia eius cum vino ⁊ cathaplasmata adhibita maculas detergunt. masticata dolorem dentium prohibent. F

¶ Celidonie minoris virtus est viscida. vulnerat cutim: scabiem detrahit. vngues leprosos excludit. succus eius radicis melle addito naribus infusus caput purgat. Eaedm dicit Serapion capitulo proprio auctoritate Dyascoridis: licet per alia verba. G

Caput. cvij.

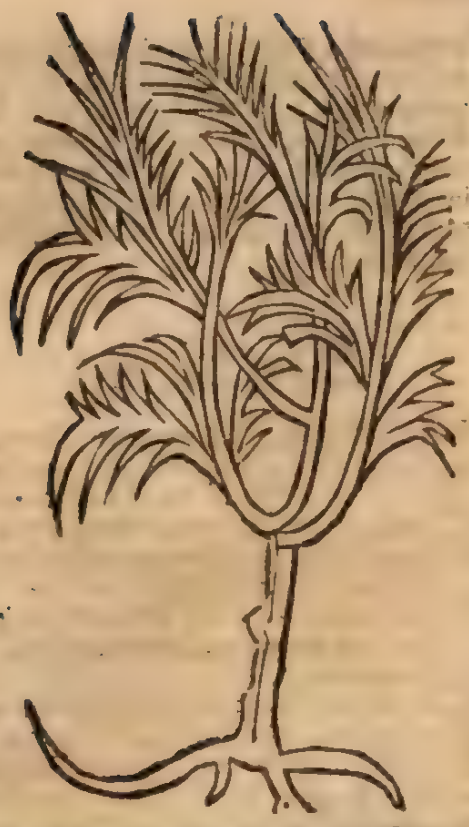

Cedrus. Dyas. cap. cedrus. Cedrus arbor est vñ pix cedria fit. cuius semina sunt parua atq; spinosa. fructui iuniperi similia vel mirte. Alia est maior que ab aliquibus cedrus lata appellatur fructui cypressi similãs: sed minor est. que tñ est vexabilis stomacho. atq; feruentẽ habet virtutem. de qua fit cedria. Est aũt cedria probabilis ⁊ vtilis que ẽ spissa ⁊ limpida ⁊ in odore fortissima. in qua cũ digitũ intinxeris pinguedine sua rarius defluit. Itẽ serpin. i. cedrus. ⁊ est arbor cuius gũmi est gummi cedri. ⁊ ab ista arbore emanat pix cedria vel cedrina. ⁊ est pix liquida que arabice vocatur hictan. ⁊ est genus abietis. ¶ Pli. cap. de cedro. Est inquit cedrus maior ⁊ minor Minoris duo sunt genera. scilicet licea ⁊ fenicea. Differũt folia nãq; derogatũ habẽt spinosum. oxicedros vocatur ramosa ⁊ nitore infesta. altera odorẽ p̃stat. fructũ ferunt mirti in magnitudine dulcẽ saporẽ habentẽ. Et maioris duo sunt genera. Unũ quod floret ⁊ nõ fert fructum. Aliud fructiferũ nõ floret. ⁊ in eo añcedẽtẽ fructũ occupat nouus. semẽ eius cypresso simile: sed quod cedrolentẽ vocãt ex hac resina laudatissima fit. Itẽ alibi inter arbores quibus pix fit cedrus grossior quidã putant q̃ sit iuniperus licet falso.

Operationes

A ¶ Dyas. Virtus est ei siccatiua ⁊ cecorpatiua quapropter nimietate coloris sui pellibus inũcta vrit ⁊ siccat. caligines oculoꝝ detergit. glaucomata ⁊ cicatrices inuncta limpidat. ¶ Cũ aceto missa ⁊ infusa vermes auriũ occidit. cũ ysopi succo mixta sonos auriũ tollit. ¶ Si missa in foramine dentiũ vbi dolor eos crepare facit ⁊ si diu in ore retinet dolorem dẽtiũ amittit. ex hac ad coitũ veniens. ¶ Si inde veretꝝ vnxeris genit alia stringit intm̃ vt filios facere nõ possis. ¶ Squinãticoꝝ causas curat fauces. si vnxeris deintus tumores tollit. ¶ Et pediculos ⁊ lendines ꝑuncta necat. morsibus serpentũ cũ sale ⁊ dulcore bibita occurrit. ꝑcussum leporis maritini ad sanitatẽ ꝑducit. ¶ Stomaticis vncta medet. vulnera pulmonis optime curat. ¶ Vermes ⁊ ascarides clisteri addita occidit. Multi vero oleũ ex cedria dũ coquit de super cũ pẽna colligũt sicut oleũ picis. ⁊ scabiei ⁊ pediculi aĩaliũ ꝓdest vulneribus vtilit adhibet huius fumus tm̃ ꝓdest quantũ ⁊ picis dure. Itẽ potui data incitati quãtitate vlcus fluidũ pulmõis faciat. fit ãt oleũ ex arbore vt de pice ¶ Est aũt oleũ nimiũ leptomere: molles carnes absq; dolore cõseruãs. durãs aũt lõgo tp̃e. ⁊ nigra corpa desiccat. ¶ Lachrimũ vo arboris eiusdẽ viscide ⁊ efficaciter ⁊ cũ vesicatiõe refrigerat ⁊ stringit. nã mortuoꝝ recõdita in arbore eadẽ a tabe defendit. vnde ⁊ mortuoꝝ vita vocat.

B C D E F G H I K L

Caput.cviij.

Cerefolium vulgo dicitur quoddã genus apij calidũ in tertio gradũ. siccũ in.q. Dyasco. Cere folio vis ignea est ⁊ acerrima. Ex herbario. Cerefoliũ nascit in locis cultis in mense februario. locis frigidis post ydus seritur cerefoliũ. quod agrũ desiderat lentum humidum stercoratum.

Operationes

A ¶ Isaac. In dictis particularibus in capitulo de apio. Cerefoliũ potui datum cũ mel licrate vrinam ⁊ menstrua prouocat. laterũ ac dolorem renum ⁊ vesice placat.

B ¶ Ventris solutionem de grossa ventositate mitigat.

C ¶ Stomachi ventositatem et omnium viscerum dissoluit ⁊ opilationem aperit.

D ¶ Dias. Cerefoliũ cũ melle addito medetur cãceratis lateris dolorem haustum ex vino mitigare videtur.

E ¶ Et aqua mulsa pituitatẽ resoluit. Ex acto lũbricos et tineas pellit. vrinã ⁊ mẽstrua impellit. ¶ Omnemq; tumorem soluit.

F ¶ Dacer est cerefolio vis acra ⁊ ignea valde. Appositũ cãcris tritũ cũ melle medetur. cũ vino bibitũ lateris sedare dolorẽ. Sepe solet tritam si nectas desuper herbam. Cum mulsa bibitum pituite noxia soluit ⁊c.

Caput.cix.

Cepe. Dias. cap. Bulbus. i. cepe. Et species sũt due Una ẽ q̃ habet rufum bulbũ qui bonus est ex terra pingui ⁊ collectus customaticus ẽ Alia est spẽs bulbi plus isto customaticus. Differes cm̃ bulbi cali. ⁊ viscidi sunt. Plin. cap. cepe. Cepe virtutem habẽt in cisuã. ⁊ oblonga plus est stiptica q̃ rotunda. ⁊ que colorẽ rufum habẽt q̃ ille que album. Sicce ãt viscidiores sunt q̃ virides. ⁊ crude Et crude plus viscide q̃ cocte Sera. li. aggre. cap. Basal. i. cepe. Basal longe exceptis sunt acutiores q̃ rotunde. ⁊ plꝰ stiptice. Et ille que sũt rubei coloris sunt acutiores q̃ albe. ⁊ siccẽ q̃ recẽtes. ⁊ crude q̃ assate. Bal. vq. sim. far. cap. ō cepa. Cepe et q̃rto gradu est calefactiuum substantia. vero eius grossarum parcium est.

Operationes

¶ Dyas. Bulbi comesti erigũt linguã ⁊ fauces exasperant. stomachum inflant. A

¶ Cathaplasmatibꝰ adhibiti laxationibus ⁊ doloribꝰ iunctuar. ⁊ podagricis maximũ prestant effectum. Corpori infixa euocãt. sõli ⁊ melle addito id facere possunt. B

¶ Tumores ydropicis bulbus impositus spargit. Caninis morsibus subuenit. Addito melle stomachi dolorẽ compescit. C

¶ Et furfures ⁊ acoras nitro addito purgat. Liuores ⁊ macꝫas tollit Vedio oui addito ⁊ aceto melle lẽtigines corporꝫ emẽdat. D.

¶ Cõquassationibꝰ auriũ ⁊ vnguiũ cũ polẽta bene adhibetur. Coctus in cinere calido et polenta addita ⁊ capitibꝰ minoꝝ piscium nigrio cicatricibus reddunt colorem. E

¶ Cocti ⁊ comesti dolorẽ laterꝫ cõpescũt. Si non multum comedẽdi sunt. quia neruis cõtrarij sunt ⁊ siccatiue virtutis. F

¶ Plin. Cepe comeste inflatões pstãt. fastidiũ tollũt. sitim puocãt. ⁊ tollũt oꝝ fetorẽ customatice sũt. Emoꝛroidas impositę phibent. G

¶ Succus eius immulsus naribꝰ caput purgat. Morsibus caninis occurrit melle ⁊ rura ⁊ sale addito. Cum sepo gallinatio auriũ dolorem ⁊ superfluos sonos compescit. et ad vlcerationes aurium prodest. H

¶ Lauda po fricata alopicias emẽdat. Puluis eiꝰ comestꝰ dolorẽ capitꝫ remouet. Succus eiꝰ optime caput purgat. Naribꝰ astra eius coleric̃ cõtrarie flegmaticas vtiles sũt I

¶ Galienus. Cepe emoꝛroidas aperit apposita. Aut cum aceto illinita in sole aluos; abstergit. Et fricata in alopicijs citius q̃ alterionum prouocat capillos. K

L ¶ Si vero separauerit quis succum eius totum quantū est residuū sufficiens terrestris substantie. Ipse aūt succus aquose ⁊ aeree ē caliditatis. ita aūt et suffusos ⁊ abliopinatos pre grossicie humorum iuuat vnctus.

M ¶ Ex huiusmodi aūt complexiōe tota cepa inflatiua est cōmesta. ⁊ ꝓpterea quacunq; sicciora sunt complexione minus vētosa. Hoc idem auc. Dyascoridis in cap. vj. bulbus.

N ¶ Bulbus cōmestiuus frigidior ē bulbo vomitiuo ⁊ grossi. nec non viscosi humoris est generatiuus. Nam difficile digestibilis est et inflatiuus ⁊ libidinosis superplasmatus. Eo autem ꝙ amaritudinis atq; stipticitatis particeps est abstersiuus et solidatiuus efficitur siccatiuus.

O ¶ Ostensum est cm̄ ꝙ amarus quidē sapor in abstersiuis substātijs est. stipticitas vero in solidatiuis. siccitas vero est in vtraq;.

P ¶ Et idem in li. de cibis. Cepa calefacit corpus et subtiliat in ipso grossos humores et incidit viscosos.

Q ¶ Crūda ⁊ cocta paucissimū dat corpori nutrimentū. nocet colericis. sed his q̄ flegmaticū humorē aut crudū grossum ⁊ viscosum collectum habuerit ideo ea talia edulorū sunt.

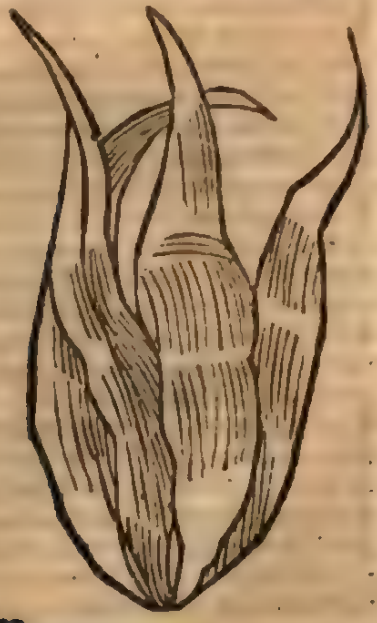

Caput. cx.

Ceterach. Dyas. ca. Aplenon. id est ceterach. Aplenon folia habet scolopēdrie venenose similia. Nascitur in locis saxosis vel parietibus ex lapide fabricatis. folia eius sunt multa ex vna radice ascēdentia. diuisa sicut polipodiū subtus rufa ⁊ aspera ⁊ super viridia. Est vero sine hasta. sine flore. ⁊ sine semine. Gal. vj. sim. far. capitulo Aplenon. Subtilium partium quidem: non tamen calide virtutis est herba.

Operationes

¶ Dyascorides. Folia ceterach elixa cū aceto ⁊ bibita. xxx. diebus splenē siccant. Item folia ipsius vino addito vt cathaplasma imposito: spleni singulare presidium est. A

¶ Isopi folia cum aplenon folijs trita cum leuissima vini bibitione splenem consumūt. B

¶ Stranguirijs et subglutionibus et ycterici prodest. Bibita calculos frangit. C

¶ Dicitur ꝙ folia cum splene mule collo suspensa mulierem generare non sinit. sane nocte suspendēda est. ⁊ obseruandum ne luceat luna aut de die suspende. et si homo pro muliere eandem foderit. ⁊ assit alius qui dicat: inde fodite vt illa non generet etiam hoc dicitur prodesse. D

¶ Galienus. Ceterach lapidem frangit et splenem subtiliat vel attenuat. E

Caput. cxj.

Cheuri. Sera. li. aggre. cap. Cheuri. auc. Dyascoridis. est planta nota habens diuersitatē in specie sua a diuersitate florum cognoscitur. Nam quedā florē

album. quedam purpureum. ⁊ quedam citrinum. Et que habet florem citrinum melior est et aptior in medicina. Sed quidam dicunt q̄ uberi sunt flores similes violarum non in die sed in nocte redolentium. quorum odor est vt odor violarum. et verum dicunt Et idem auc. Bal. Eius floris substantia est subtilis aquosa ⁊ proprie sicca ex ea. et sapor eius est amarus. ⁊ virtus eius est que calefacit et desiccat abstergit et subtiliat.

Operationes

a ¶ Sera. Subtiliat maculas grossas que sunt in oculis. et aqua decoctionis eius provocat menstrua. et expellit secundinam. et fetum mortuum quādo sedetur in ea. et quādo bibitur cum aqua aut alia re corrumpit fetum. ¶ Et curat apostemata matricis quando supponitur eis. et proprie antiqua dura.

b

c Virtꝰ semis eiꝰ est sicut ipsius flos. ¶ Confert fistulis quando desiccatur et pulverizatur in eis. et confert omni apostemati duro putrificatori. et habens colorem citrinum ad omnia est fortior. ¶ Uberi flores sunt similes violis in odore. quorum alij sunt albi. alij sunt glauci in nocte potissime redolentes. et eorum herba alio nomine vocatur herba gallica vel flores cipri. ¶ Et alij sūt coloris purpurei. que herba a Romanis vocatur consolida. licet incongrue. Prime aūt due species scilicet citrina et alba sunt species viole ſm Dyascoridem. vt apparet in cap. Viola.

d

e

Caput. cxij.

OCentaurea. Dyascorides. Centaurea ſm translationem nostram. Centaurea maior quaz multi naream aut gētianam dicunt ⁊c. sed falso. quoniam infra gentiana dicit q̄ succus centauree efficitur sicut succus gentiane. Ergo centaurea non est gentiana. vt multi dicūt. Similiter Dyascorides facit seorsum capitulum de cētaurea a capitulo ō gentiana. ergo non sunt idē Dicit autem Dyascorides. Centaurea abūdat in Licia. et Archadia. folia habet similia nuci regali viridia: et oblonga sicut caulículi. et rotunda et serratim exterius incisa sicut tres digiti. ⁊ virgam simulem lappario duorum vel trium cubitorum longam. radix est illi multas virgas habens. in quibus capita sunt similia miconio et longa cum flore purpurastro et rufo. Radix est grossa et grauis et fortis acerrime succulenta. qui succus stipticus et viscidus est rubei coloris. Locis nascitur pinguioribus et solanis cuius succus exsiccatur et coquitur sicut gentiana. Centaurea minor quam multi linoliā dicunt fortiter desiccat absq; alia mordicatione. Nominatur etiam ab alijs elleboricis siue amararum vel febrifugia. Nascitur in locis aquosis. ypericoni atq; origano similis: virgam habens perlongam angulosam. florem purpureum. folia minuta et oblonga sicut ruta. semen sicut triticum. radix est ei oblonga et inutilis. gustu amara. Galienus. vij. sim. far. cap. ō cētaurea. Magna radix sicut in gustu qualitates cōtrarias habet. ita in utilitate operatōis: sed ſm gustū acris simul ⁊ stiptica apparet cum quadam brevi dulcedine. ſm operationes vero credo quedā caliditatē opa ostēdit. Centaurea parua radix quidem omnifariam in operatiua est. Rami vero eius et maxime frondes q̄ in eis et flores vtilissimi. dominatur autem in eis amara qualitas. modica stipticitate participans. et propter hāc complexionem fortiter multum est hoc farmacuz absq; mordicatione. quoniam autem omnia talia vtilia sunt multoties dictum est. ¶ Serapio libro aggregatoris capitulo Antorio. id est Centaurea. auctoritate Dyascoridis. Centaurea maior habet folia similia nuci regali longa et viridia sicut folia caulium in summitate gradarum incisa. habz virgam simile virge acetose. cuius longitudo est duorum aut trium brachiorum habens ramulos plures egredientes ab vna radice. super quos sunt capitella similia capitibus papaueris nigri

rotunda tendentia ad longitudinem. et habet florem cuius color est similis falcb. et semen simile cartamo inter florem eius et flos eius est similis lane. et habet radicem grauem. cuius longitudo est duorum brachiorū et nascitur in terris soli expositis in montibus arborosis ⁊ in terra pingui. Minor vero centaurio nascitur in aquosis locis et est similis herbe yperico aut pulegio montano. habet virgam vnius palme quadratam florem rubeum vergentē ad purpureitatem. et habet folia parua oblonga sicut folia rute. et semen sicut granum frumenti. et habet radicem paruam in qua nullum est iuuamentum. ⁊ in sapore eius vincit amaritudo plus q̄ aliud. et est in eo stipticitas pauca. et virtus eius est que desiccat sine mordicatione. Plinius cap̄. de centaurea. Alia maior: alia minor. sunt ambe calide ⁊ sicce complexionis in secundo gradu.

Operationes.

A ¶ Dyascorides. Centaurea maior vires habet cum aliqua exasperatione relaxantes. vnde rorum ventrem purgat.

B ¶ Radix autem eius est candens sicut ignis mollis fragilis cū succo subruso et acro cum magna amaritudine.

C ¶ Hec radix conquassationibus vtilis est. pleuretice. ⁊ dissenticis maxime prodest. ruptum antiq̄ cōpescit. a splenaticis et emoptoicis singulare presidium est. non febrientibus cū vino. ʒ. ij. de radice eius datur febrientibus cum aqua rotionibus ⁊ causis stericis similiter data prodest.

D ¶ Destruis imperat. aborsum facit in modum colliriū suppositum. iam acredine sua predictum facit. et fetum mortuum expellit. et viuum corrumpit ⁊ extrahit. In hoc autem q̄ stiptica est plagas glutinat. ad reumata iuuat. ¶ Succus oia facere illa nouit maxime vulneribus cicatricem inducit.

E ¶ Paracolesim facit: carnibus incisis et in loco positis addita memorant q̄ carnem in se coagulare facit. licij modo exsiccat et pro licio illam vendunt.

F ¶ Centaurea minor tunsa et imposita viridia vulnera purgat paracolesim prestat.

G ¶ Cicatrices vulneribus recentibus ⁊ veteribus inducit.

H ¶ Eliratura eius bibita coleram et humores pingues deponit. sciaticis ano suppositta sanguinem prouocat et dolorem illius mitigat. succus eius melle additus caliginē oculis detergit: aborsum facit: neruis dolentibus fomento prestat auxilium.

K ¶ Bal' Centaurea magna prouocat menstrua Et ē embriōes mortuos cuellēs ⁊ viuos corrūpte ⁊ educte. stipticitas ḡ eis q̄ sūt grosse partis ⁊ terrestris frigiditatis in glutinando vulnera et iuuando eos qui spuunt sanguinem. ¶ Dantur aūt de ea. ʒ. ij. eis quidē qui febrinut cum aqua. eis qui sunt sine febre cum vino. ¶ Secundū aut virtutem que ex omnibus qualitatibus infectionibus et vulsionibus et pruritis et antiquitatis confert russibus. non enim euacuare solum oportet in his quod est preter naturam. sed et roborare et vigorare que expurgate sunt ad ea dem igitur vtilis est que acerrima. q̄n non sola nec sincera existat sed vel dulcedini alicui permisceatur vel non omnino amaritudini. Fortitudinem vero et violentiam non habebit permixta ei aliqua substantia eucrata. talis enim est que dulcis. Ad confortandam autem et congregandam stipticitas est necessaria. ¶ Et centaurea igitur minori magna vulnera conglutinantur cū carbaplasmatur ipsa herba adhuc recenti. et etiā difficile cōglutinabilia vlcera consolidat eo modo vtentibus. exiccat autem cum conglutinatiuis et siccatiuis permiscetur virtutibus. quecunq̄ enim ⁊ fistulas curare nate sunt ⁊ duricies antiquas mollificat ⁊ mala mordacia vlcera lanat. ¶ Serapion li. aggre. cap̄. proprio de centaurea maiori ⁊ minori. eodem dicit auct. Dyascoridis et Halieni. q̄ hic picta sunt: licet per alia verba.

L

M

N

O

Caput.cxiiij.

CErasum est fructus. Cerasus est arbor. Et est fructus qui arabice vocat cerasie. grece ⁊ latine cerasar. et aliq̄ vocant ea grana regū. Sera. li. aggre. cap. cerasie. i. cerasa. Et dicunt q̄ sint grana magna similia prunis. ⁊ sunt in oriente ⁊ est granum regum. Et est illud quod est apud nos. Et auct. Gal. Sunt ex eis dulcia. pōtica et acetosa sicut inueniunt malagranata et poma. Et ipsoꝝ dulciū cerasoꝝ q̄cūq̄ nedū maturata sūt quedā sufficienter pontica sunt. quedā aūt acida similia sūt moris. sed in moris quidē non maturis acida qualitas dominatur pontica in cerasis vero nō semper.

Operationes

A ¶ Serapion. Dulcia descendūt a stomacho cito. et iuuamentū quod inferunt stomacho paucum est. et pontica faciunt contrarium
B eius. ¶ Acetosa vero desiccat flegmata et superfluitates stomachi plus q̄ pontica. et causa huius est quia in eis est res incidens. et conferunt stomacho flegmatico et pleno
C superfluitatibus. ¶ In arboribus vero gummi est communis. virtus omnibus viscosis et in mordacibus farmacijs propterea in eo est virtus medicinarum inuiscantium sine mordicatione. et ideo conferunt asperationis pulmoni. ⁊ est in eo virtus subtilians. et ideo conferunt lapidi quando bibuntur.
D ¶ Dyas. cap. de cerasis. Cerasum viridi pomum ventrē humectat ⁊ prouocat. aridum siccat ⁊ detinet stomacho viridi cōtrarium. Siccū (inq̄) vtile accipitur. Hoc quidā estimant vrinam mouere a non paucis autoribus tradit. si maue recentia cū suis nucleis deuorata sunt aluum tam copiose fluere vt ex eadē causa etiam morbo pedes implicati liberentur. fit ex eis dyaceraston. quod om-
E nibus est notum. ¶ Galieno placet non vnā in omnibus ceraseis pomis esse virtutem. Nam in quibusdam austerus sapor: ⁊ in quibusdā calidus. ⁊ in quibusdam dulcis apparet. et vult austera ad hoc valere q̄ ventrem restringant: stomachū vero confirment. Acida iudicat flegmate abundantibus stomachis optima. nā magis siccāt et grossitudinem dēsioris humoris incidūt: dulcia stomacho aduersa pnunciant. citius tñ per intesti-
F na defluere. ¶ Gūmi q̄d truncus illacrimat. exasperitas arterias optime lenit. si in vino veteri detur in solutione resolutū simili modo datū: fastidiū stomachi nauseātis auertit
G ¶ Et de facile feditatē palloris excludit cū mero haustū calculos quibus etiā vesice cānalis obstruitur in arene puluerem soluit.

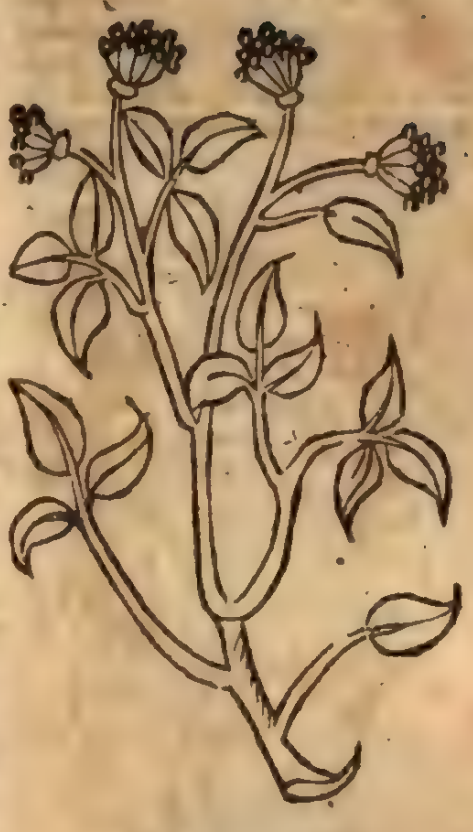

Caput.cxiiij.

CRetanus. Dyas. cap. Cretanus frutex est herbe duos ramos habentis in vnius cubiti longitudine. et nascitur in locis saxosis et maritinis cum folijs albis et pinguibus similibus andragne latioribus et oblongis. florem habet album ⁊ semen libanotido simile magis rotundum ⁊ odoratum. quod desiccatur vt triticum. Radices tres aut quatuor habet digiti grossitudine. odoris suauissimi plenuz. ¶ Galienꝰ vij. sim. far. capitulo de cretano. Cretanum salsum quodamodo ⁊ cum gustatur simul cū breui qualitate quocirca est virtus eius abstersiua est simul et exsiccatiua. debilior aūt est s̄m vtrasq̄ amari longitudine.

Operationes

¶ Dyascorides. Folia et semen eius et radices cocte cum vino et bibite vrinam prouocant. ictericis medicantur. menstruis imperant. crude et elixe comedi possunt. et in sale composite manducantur. folia eius in gustu satis acida sunt. A

¶ Paulus capitulo de cretano. Cretanus calidus et siccus in tertio gradu. Herba est que in locis maritinis reperitur. virtutē habet valde diureticam ex subtili substantia. B

C ¶ Contra dissurriã strãguiriã ⁊ viciũ lapidis ⁊ yliacam passionẽ. herba ipsa in multa quãtitate buliat in aqua salsa vino ⁊ oleo: ⁊ in ea sedeat patiens vsq; ad vmbilicum.

D ¶ Item contra yliacam passionem ponatur in cristeri.

Caput. cxv.

Cicuta. Sera. li. aggre. ca. succarã vel conisa auc. Dyas. Est planta habens stipitẽ cõcauũ in quo sunt multi nodi: sicut nodi feniculi. ⁊ est multũ maior feniculo. ⁊ hꝫ folia similia folijs ferule habẽtia grauẽ odorẽ. ⁊ super stipitẽ eius est corona in q̃ sunt flores albi. ⁊ est semen simile semini anisi. nisi qꝛ est albius. ⁊ habꝫ radicẽ nõ multum infixam terre. q̃ est frigida valde. hec radix occidit sua frigiditate. Paulus cap. d cicuta. est planta cuius semen frigiditate sua est interimens. sed vino puro et calido eius nocumento subuenitur. Galienus. viij. sim. farmacorũ cap. comum. id est cicuta quoniã summe est infrigiditatiue ꝟtutis oẽs sciũt.

Operationes

A ¶ Sera. Corona huius plãte accipit cũ toto semine anteq̃ desiccet. et terit et exprimit succus ⁊ siccatur in sole. ⁊ administrat in collirijs que fiunt ad sedãdos dolores oculoꝝ ⁊ est optimũ in hoc. B ¶ Et quãdo fit emplastrũ cum eo sedat caliditatem ⁊ herisipilam ⁊ formicam. C ¶ Et quando teritur hec planta cũ suo semine aut cum folijs ⁊ fit emplastrum cum ea super testiculos: abscindit pollutionem ⁊ gomorream. ⁊ si fiat emplastrum cum ea super virgam prohibet erectionem.

D ¶ Et quando emplastrantur cum ea mammille mulierum prohibet ab eis lac. Et quãdo ponitur super testiculos puerorum nõ sinit eos augeri. E ¶ Et quando ponitur super mammillas puellarum non permittit eas magnificari. melior aũt ex hac planta est illa que nascitur in creta insula. in chia ⁊ in attica. F ¶ Plinius coniza. id est cicuta q̃ omnibus nota est. Cuius folia viperas ⁊ serpentes effugãt. ⁊ est frigida frigiditate mortali G ¶ Plateari⁹ Cicuta nõ vtimur in interioribus. quia venenosa est in substãtia et in qualitatibus. Intantum enim dissoluit. q̃ spiritus inanimatur. ⁊ ex hoc membra mortificãtur. Virtutem habet potissimam ꝑm radicem. secundo ꝑm folia. minorem ꝑm semen. Unde semen eius quandoq; ponunt in medicinis. et ex ea vngentum potissimum fit contra arteticam ⁊ podagram. H ¶ Isidorus. Cicuta vrinam et menstrua prouocat et augmentat. Lumbricos et ascarides necat. Sciaticos et arteticos de grosso flegmate iuuat. si in eius aposimate lauetur aut potetur. Grossam intestinorum ventositatem dissoluit. Colicam passionem ⁊ ylij dolorem curat. pectus ⁊ pulmonem de viscoso ⁊ grosso flegmate purgat. I ¶ Plinius libro. xv. Cicuta venenum est publica quadam atheniensium pena inuisa. ad multa tamen vsus non omittendi. Semen habet noxium. Caulis autem est viridis. et vrit plerũq; sicut in platanis. lenis hic ⁊ geniculatus vt calami nigricans. Altior sepe binis cubitis. In cacuminibus ramosus. habet folia coriãdri tenuiora. graui odoratu. Aniso crassius. radice cõcaua nullius vsus. Semini et folijs inest vis refrigeratoria. que si enecat: incipiũt augeri ab extremitatibus corporis. Remedium autem est prius q̃ perueniat ad vitalia. natura vini ex calefactoria ac in vino potata irremediabilis existimatur. Succus exprimitur folijs atq; floribus. tunc em̃ maxime est tempestiuus et melior. K ¶ Semine trito expressus et sole densatus in pastillos: necat sanguinem spissando. hec altera vis. Ideoq; sic necatorum in corporibus apparent macule. L ¶ Ad dissoluenda medicamẽta vtuntur illo pro aqua et ad refrigerandum stomachum fit ex eo malagina. valet ad cohibendas epyforas estiuas. oculorũq; dolores sedandos circũlinitum. Miscetur collirijs. M ¶ Et alios om̃es cohibet reumatismos

Folia quoq; tumorem omnem ac dolorem & epiforam iedant

Caput.cxvi.

Cicorea. Platearius. Licorea que et sponsa solis: & Solsequium & Intuba dicitur. frigida & humida est in secundo gradu. ¶ Constantinus in libro graduum. Licorea siue sponsa solis: frigida est & sicca in primo gradu.

¶ Plinius libro.xx. Intubum erraticū apō nos quidam & ambiguam appellauere. In Egipto vocant Cychorium.

¶ Idem in libro.xxj. Cychorium post vergilias nascitur. florentq; particule eius. Radix est ei lenta. que vtuntur ad vincula.

¶ Actor. Hec herba hz que vulgo dicitur cycorium: ipsa etiam aliis nominibus preter supradicta dicitur Elytropium & Dyonisia Unde de ipsa quoq; dicetur inferius in capitulo Elytropium de E.

Operationes.

A ¶ Platearius in ca. Lycorea. Herba ipsa comesta valet contra venenum. Succus eius valet ad opilationem splenis & epatis ex calida causa. & contra calefactionem eiusdem. Hec herba viridis est & multe efficatie. Sic ca vero nullius vel parue.

B ¶ Cocta & comesta valet opilationi splenis & epatis. & cōtra calefactionē epatis. Succus epati supponitur aut cataplasmetur

C ¶ Et quia virtutem habet restringendi venenum. animalia quedā a venenosis animalibus lesa huius herbe tactu sanantur

D ¶ Constantinus li. vt supra. cōfortat stomachum: & valet contra scorpiones. aliorumq; reptilium morsum cū myrrha mixta & mulieri supposita prouocat menstrua.

E ¶ Plinius. li. xx. ca. Intubum. Id refrigerat in cibo sumptum. & collectiones sanat illitum. Succus decoctus ventrem soluit. Renibus & stomacho proficit

F ¶ In aceto decoctum vrine tormenta discutit. Ieremq; morbum regium cum mulso si sine febre sit resecat & adiuuat. Mulierū purgationibus in aqua decoctum adeo prodest vt e mortuos extrahat partus.

Caput.cxvij.

Cynogloſſa: Isidorus in li. ethymologiarum: Cynogloſſa est herba quam linguam canum vocant. A cinos qō est canis. & glossos qō est lingua. Inde cinoglossa. idest lingua canis. Et est herba similis Arnoglosse: nisi quia sunt ei colte apparentes in foliis eius: sed sunt leuia satis: & est in eis borra apparens.

Operationes

A ¶ Medet vlceribꝰ oꝝ et aliis vlceribꝰ fraudulētis frigide ⁊ sicce cōplexiōis. ⁊ curat alcolā. balneū decoctionis eiꝰ curat gomorream. ¶ Pli. li. xxv. Cinoglossos. caninā imitās linguā topiariis opibꝰ est gratissima.

B ¶ Aiuntq; eā ꝙ tres tirsos seminis emittat Eius radicē potatā ex aqua prodesse ad tertianas. que quattuor ad quartanas.

C ¶ Est et alia similis ⁊ q̄ la ꝓpas ferat minutas cuius radix pota ex aqua ranis ⁊ serpētibus aduersatur.

Caput. cxviij.

Citonia. Dyasc. Citonia vel citomus est arbor malorū citomorū Huius folia virtutē habent medicinalē ¶ Palladius libro secūdo. Mēse Januario tuberes inserunt citomo. Idem li. iij. Citonijs serendis plerique tempora diuersa dixerunt tamē mihi vsu cōpertū est. In italia circa vrbē mēse Februario vel inchoāte Marcio plantas citomorū radicatas in pastinato solo tenuisse. adeo velocit vt sepe sequenti anno (vt frugi) gauderēt. Idem mense Februario citonia inserunt melius in trunco q̄ in cortice Recipiunt in se surculos ꝓpe omnis generis punici sorbi omniūq; malorū que meliora producunt. Inserant aūt nouelle arbores quibꝰ succus in cortice est. Si maior est circa radicem melius inseretur. vbi cortex et lignū beneficio soli adherentis humescit. ¶ Balienꝰ secundo libro de cibis. Mala ipsa non sunt habentia vnam naturam: quod est. quia q̄dā ex eis sunt dulcia. quedā pontica. ⁊ quedam stiptica. ⁊ quedam acetosa. ⁊ quedam insipida. Et in dulcibꝰ est substātia aquosa temperata. Et pontica vincit in eis frigidum terreum. Sed in stipticis hec est eadem substātia cum aquosa substantia dulci. In acetosis aūt est substantia frigida. ⁊ virtus ponticorum ⁊ stipticorū ⁊ acetosorū est virtus que incarnat ⁊ q̄ conglutinat vulnera. Et prohibet illud quod currit ad apostemata in principio eorū. ⁊ fortificat os stomachi ⁊ stomachum laxū ⁊ fluxū. maxime vero q̄ sunt stipticiora ex eis ⁊ acetosiora. Sꝫ illud quod vincit super naturā insipidorū est aqua. Et complexio eorū est humidior ⁊ frigidior. Et ipsa administrātur in medicinis apostematū in principio eorū ⁊ in augmēto. ⁊ vniuersaliter in malis est humiditas multa. ⁊ supfluitas frigida ⁊ ideo destruit succus eorū ⁊ arescit. Seruant tamen quādo coquunt cū melle. ⁊ fit inde rob: Et seruant eodem modo citonia ipsa cū melle sicut ⁊ succi eorū. Citonia maiora vocant saturninia. ⁊ sunt maiorꝫ iuuamēti q̄ alia. Rememorans ergo illorū quecūq; poma stipticant scias frigidum ⁊ terrestrem chimum habere. quecūq; aūt acetosa vident frigidum quidem. sed subtilius partium. medie vero cōplexionis esse que dulcia ad calidius declinare videntur. sicut que perfecte apoya. id est sine qualitate et valde aquosa ad frigidius inclinata. Vtarꝫ ḡ ipsis fm p̄dominantium humorū virtutes. Austeris aūt pomis quidē quando propter humiditatem multam a tonus. id est sine vigore venter extiterit. ponticis autē quando sufficiēt excreuerit huiusmodi. Acetosis vero quādo estimaueris in ipso grossum humorem collectum esse non valde aliquid frigidum tamq̄ frigidius quidem nō acetosis sed drimeis indiget. Siccant autem ambo grossitiem humorum acetosa et drimea. Differunt autem hec in hoc ꝙ hec quidez cū infrigidatiōe: illa vero cū caliditate operant. palā aūt ex iam dictis sepe ꝙ stiptica q̄dez supfluos secessus restringūt. acetosa humorem quidē grossum inuenientia in ventre diuidunt hunc. subducūtq; stercus ⁊ ꝓpter h̄ humectāt egestiones

purum autem inuenientia ventrem restringunt ipsum magis.

Operationes

☿ ¶ Auicen. li. ij. cap. de citonijs. Quando abluitur cinis & foliorum eius sunt sicut rubia. & rob pomorum eius arescit propter illud quod est in ipso de humiditate aquea frigida. & assatum est melius & magis cōferens. & eius quidem assatio fit quando cōcauatur & ejcitur granum eius. & ponitur in ipso mel & linitur toto eius corpus. & postea ponitur in cinere frigida est in primo & in fine. & sicca in principio secūdi. Et est stipticū cōfortatiuū fortiter. & flos eius est stipticior. Et similiter oleum ipsius & dulce. est minus stipticum. et semen eius est lenitiuum sine stipticitate.

♄ ¶ Et prohibet cursum superfluitatū ad viscera. & retinet sudorē. & oleum eius cōfert scissuris frigoris & formice. & est vtile vlceribus scabiosis. Et multitudo eius generat dolorē nervorū. & assata ponitur sup apostemata oculi calida

♃ ¶ Et eius succus cōfert dilatatiōi anbelitus & asmati. & prohibet sputum sanguinis. & semen eius confert asperitati gutturis. & lenit cannam pulmonis. & muscilago eius etiam humectat ipsam cannam.

♂ ¶ Et prohibet vomitui & ebrietati. & sedat sitim. & cōfortat stomachū recipientē superfluitates

☉ ¶ Syrupus eius & ipsius infusio. & quod ex eo elixatum est ex ipso vtuntur multi in secūda mensa super vinū. & prohibet ebrietatē.

♀ ¶ Et fit ex eo syrupus cōfortans appetitū deiectū valde & mortuū. & confortat stomachū.

☿ ¶ Et prohibet vomitum flegmaticum. & est pronocatiuum & iam dictum est q illud est per accidens. Et illud quod cum melle elixatum est. est maxime pronocatiuum.

♃ ¶ Verūtamen quandoq; soluit ventrē & nō stringit & generat colicam & dolorē ventris purgatiuum & prohibet dissuriā. & retinet fluxū menstruorum. & confert arsure vrine quādo distillatur succus eius aut oleum ipsius in virga. & cōfert oleum eius renibus et vesice.

☽ ¶ Et quādo sumitur post cibum soluit adeo q quando plurimū ex eo sumitur extrahit cibum ante digestionem. & cristerisatur decoctio eius ad eminentiam ani & matricis.

☿ ¶ Rabbi Moyses. Citonia a pregnantibus comesta generant filios hilares. & comestio ipsorum assorum post cibū generat gaudium.

♄ ¶ Serapion libro aggregatoris cap. Lasa aucoritate Dyascoridis. Arbor citomorum & malorum folia similiter & flos et summitates sunt stiptice. et propriae arboris citomorum. et fructus immaturus est stipticus.

♃ ¶ Mala aūt illa que colligūtur in vere generant colerā citrinam. et inducūt inflāmationem & nocent nervis & iuncturis & membris que sunt de genere nervorum

♂ ¶ Sed citonia sunt bona. et si assantur sunt meliora habentibus fluxum antiquum. & vlcera intestinorum et sputum sanguinis. et colliricam passionem.

☉ ¶ Et illa que dicuntur mellomella molliunt ventrem et expellunt lumbricos. et sunt mala stomacho et inflatiua ipsius.

♀ ¶ Sed illa que nominātur in latino armicata sunt bona stomacho. & stringunt vētrem. & puocāt vrinā. nisi quia sunt debiliorie virtutis q̄ citonia. et ista sunt illa que vocātur atyrotipa. Et similia ex eis sunt similia malis in vere nascentibus in stipticitate

☿ ¶ Et oportet. q̄ administrentur citonia in egritudinibus in quibus oportet stipticare anteq̄ ad maturationem perueniant.

Caput. cxix.

Cypressus. Isidorus. Cipressus grece dicitur eo q̄ caput eius a rotunditate in cacumē erigit. vnde & conon vocatur. id est alta rotunditas. Hinc & fructus eius conus dicitur: quia rotunditas eius conum imitatur. Huius lignū cedro pene proximam habet virtutem. Templorum quoq;

trabibus aptū impenetrabili soliditate nun
q̄ oneri cedit. Antiqui ramos cipressi prope
rogum constituere solebant. vt odoris sui io
cunditate cadauerum odorem dum vrerentur opprimerent. Hec arbor apud paganos
mortuis consecrata est. eo q̄ in modum bo
minis erasa non pullulat. ¶ Ambrosius. Li
pressus ꝛ pinus in alta se cacumina extule
runt. manetq̄ prerogatiua cipressus. vt nul
li eas venti horrore suis dispolient coronis.
Hec arbor lacunaribus est vtilis. commen
dādisq̄ fastigus. Vñ in canticis dicit etiaꝫ.
Lacunaria nostra cipressina. ¶ Palladius
libro. vij. Cipressus ad fabrice materiam est
egregia. Plini. li. xvij. In choo insula nasci
credunt cipressi. florem imbribus decussum
terre alitu animante. ¶ Platearius. Cipres
sus est calida in primo gradu. sicca in secun
do. Huius arboris folia lignum et poma cō
petunt vsui medicine. Sed poma stiptica
sunt et consolidatiua. Lignum ꝛ folia diure
tica sunt. ¶ Galienus. vij. sim. far. cap. de ci
presso fm translationem grecā. Cipressi ger
mina et foliā et bacce que iuuenes ꝛ molles
magnorum vulnerum in corporibus duris
sunt conglutinatiue et quibus manifestum
est qm̄ siccatiue sunt virtutis. non habentes
apparentem acredinem ꝛ caliditatem sicut
et gustus testatur. Apparet enim in ea modi
ca quidem acredo. plurima autem amaritu
do. ꝛ multoplurima est ponticitas que in to
ta planta tanta vero est acredo ꝛ caliditas.
quanta ducit quidem ponticitatem ad pro
fundum. ¶ Sera. li. aggre. cap. Salla. au
ctoritate Galieni. Quod ex cipresso adminis
tratur sunt folia extremitates et nuces eius.
et in sapore eius est acuitas et punctio par
na et amaritudo satis. et punctio est fortior
amaritudine. sed de amaritudine et acuita
te inest quantitas tanta q̄ facit eā penetra
re ad profundum corporis sine calefactione
et mordicatione. Et virtus est que desiccat
in qua non est acuitas ꝛ mordicatio apparē
ter. et quātitas siue caliditatis est sufficiēs ad
penetrādū. Et est calide et sicce cōplexionis
¶ Plinius cap. ō cipresso. Arbor ē omnibus
nota que a grecis nomen sumpsit. eo q̄ ha
bet in summitatibus rotunda seminum ca
pita que dicuntur galle cipresse.

Operationes

A ¶ Dyascorides capitulo de cipresso. Est ar
bor omnibus nota cuius semen et folia cū
dulcore bibita cum myrrha modica. vesice
rem matismum compescit.

B ¶ Dissurrus medetur. huius semen viride vel
pira eius bibita emoptoicis medentur. Dis
sintericis et ciliacis maxime prodest. tussi et
orthonoicis prestolatur. Eius clixtura. tan
tum prodest quātum supple semen eius quod
in aceto coctum id facere nouit.

C ¶ Cum puluere lupini admixtum enterocel
licos siccat vt carbaplasma appositum fo
lia eius similem habent virtutem.

D ¶ Ramus eius cum semine in domo positus
conopes vel zinzalas fugat. Hec folia vt ca
rbaplasma adhibita recentia vulnera curāt

E ¶ In aceto cocta et infusa capillos inficiūt
polente trita et admixta ignem sacrum cō
pescunt. vulneribus medentur.

F ¶ Carbunculis opitulantur. tumores ocu
lorum deprimunt. Cerotis nobilibus misce
tur. Et confortant stomachum. et lat. guineꝫ
stringunt.

G ¶ Auicenna libro. ij. capitulo de cipresso. La
lide complexionis est in primo gradu. sicce
in secundo. Et quidam dicunt q̄ est frigid⁹
valde. et quidam iudicauerunt q̄ est virtus
eius composita. et caliditas eius est fm quā
titatem que facit penetrare stipticitatem. sti
pticitas profundatur et peruenit ad mem
bra. Folia et nux eius sunt stiptica. et in ipsa
est resolutio et resoluit humiditates.

H ¶ Et nux quidem eius fortior est in omni re
q̄ folia ipsius. Et in ipsa est vis faciend⁹ ad
herere sanguinem: ita q̄ remouet putredi
nem quando decoquitur cum aceto et lupi
nis. et linitur super vnguem et remouet ei⁹
vestigia.

I ¶ Et eius folia delent morfeam. folia eius
recentia et nux ipsius consolidat vulnera q̄
sunt in membris duris cum fuerint recenter
collecta.

K ¶ Et conferunt formice et berisipile. et pro
prie cum farina ordei. Nux et folia eius bo
na sunt collo. cum ex eis fit emplastrum con
ferunt. et cum farina ordei superposita be
risipile.

L ¶ Et confortat neruos. et extinguit ramis
cem more emplastri superpositus. et roborant
mollificationem.

M ¶ Et stringūt etiam quando terit⁹ nux cipres
si multum cū ficubus. Et ponitur de eis lici
nium in narem. et sanat carnem additam.

N ¶ Et decoctio ei⁹ cū aceto sedat dolorē den
tiū. Et dat ad bibēdū nux ei⁹ cū vino ad spu
tum sanguis. ꝛ ad difficultatē anhelitus: et
ad tussim antiquā. ꝛ similiter eius decoctio.

O ¶ Et bibuntur folia eius cum vino: et confe
runt difficultati mingēdi. ꝛ cursui superflui
tatum ad vesicam.

P ¶ Et conferunt etiam vlceribus que sunt in
intestinis. Loco eius ponitur medietas pō
deris eius de sarcocolla rubea.

Caput.cxx.

OCyprus Dyasco. Cyprus est arbor habens folia olive similia: sed viridiora paulo grossiora: semen nigrum: et florem album cum germine et odore bono. Glosa super cantica. Cyprus est arbor aromatica in Egipto: semine candido et odorifero. q̄ coquit in oleo et exprimit vñ parat vnguē rē regale quod dicit ciperus. ¶ Plinius in libro. xij. Cyprus est arbor in Egipto zizifi folijs semine coriandri candido et odorato.

Operationes

A ¶ Dyasco. Huius folia masticata tumorem oris compescunt. quia virtutis coherentis sunt. sed cetera eiusdem arboris cathaplasmata humores et tumores calidos tollunt. Harum etiam elixatura fomēto combustis medetur.

B ¶ Eadem quoq; succo strutij mixta si caput assidue fomentes capillos inficiet. flos eius cum aceto cathaplasmatibus adhibitus dolorem capitis soluit.

C ¶ Plinius vt sup̄. Nec in oleo coquitur et post ea preterit id quod ciperus dicit. Optimum est in canopica in ripis nyli nata. Secundum ascalone iudee. Tertium Cypro insula: odoris suauitate. Quidam hanc dicūt esse arborem que in Italia ligustrum vocetur. Etiam alcannam appellant. vt supra de ea cap̄. cxj. Alcanna.

D ¶ Plinius in libro. xxiij. Ex cipro fit oleum cuius natura calefacit neruos et emollit. Folia stomacho illiniuntur. et vulue concitate succus eorum apponitur. Folia quoq; commanducata recentia medentur vlceribus in capite manantibus et oris collectionibus.

E ¶ Decoctum earum ambustis lixatis prodest. Rufant capillū tusa adiecto struthij mali succo. Flos capitis dolores sedat cum aceto illinitus.

F ¶ Vlcera putrescētia per se vel cum melle sanat. Odor assit floris olei: qui somnum facit.

Caput.cxxj.

OCyperus Dias. cap̄. de Cipero. Cyperus siue vt alij cruscerō. folia habet similia porro. sed oblonga et tenera. et ascendit de terra cubito vno et semis. basti babens angulosam similem iunco. que basta in capite semen generat. Radices sub terra habet rotundas et oblongas sicut olina nigra que multe et cōiuncte nascuntur. colore nigro et odore suaui. gustu subamaro. Nascitur in locis aquosis et in pratis et in paludibus. In his radicibus ea nobilior est que grauior et durior et grossior fuerit. et nō frangibilior. sed asperior. et odore plenior vicissi-

tudinem odoris habens. talia signa habet Ciliensis aut Syriatica. Vires habet calefaciendi et desiccandi absq; mordicatione.

¶ Serapion libro aggregatoris cap. Sabade. auctoritate Dias. Sabade. id est ciperus. habet folia similia foliis porri. nisi quia sunt longiora eis et subtiliora et duriora. et habet stipitem longitudine vnius brachij et plus. sed non rectum. in eo est tortuositas. et est quadrans similis stipiti squinanti. et infra summitates sunt folia parua. ⁊ semen et radix eius est similis oliue. ⁊ quedam ex eis est lōga: ⁊ quedam rotunda. ⁊ est nigra. Nascitur in locis domesticis et aquosis. ⁊ ē alia species ciprei in India que est similis zuccaro in sapore suo. ⁊ quando nascitur eius color est sicut color croceus. et quādo fricatur super cutem corporis facit pilos statim cadere. Melior autem ex cypero est ille qui est plenus granis ⁊ grossus durus. difficile frāgibilis. habens odorem bonum cum pauco acumine. Et quod administratur ex cypero est radix ipsius. et odor eius est bonus. et in sapore eius est acuitas cum pauca stipticitate et calefacit et desiccat sine mordicatione.

Operationes

A ¶ Dyascorides auctoritate Aben mesuay. est calida ⁊ sicca in secundo facit augmētum in sensu. et confortat stomachum.

B ¶ Et meliorat colorem. ⁊ ē bonus emorroidibus. et efficit oris odorem bonum.

C ¶ Et quando bibitur cum oleo lentisci calefacit renes.

D ¶ Et confert frigiditati vesice et distillatiōi vrine ⁊ addit in sanguinem calefaciendo ipsum. quare timetur ne vtens fiat leprosus.

E ¶ Galienus. vij. sim. far. cap. d cipero. Ciperi vtiles maxime sunt radices calefacientes et siccantes sine mordicatione.

F ¶ Unde vlcera que propter humiditatē multam sunt difficile cicatrisabilia mirabiliter iuuat. habet autem quid et stipticum.

G ¶ Et propterea vlceribus que in ore sūt idoneus: ac vero et incisiuam quandam virtutē habet. Attendēdum enim est: quia lapidem patientibus conuenit. ⁊ menstrua et vrinas mouet.

H ¶ Dyascorides cap. de cipero. Vires habet calefaciendi et desiccandi absq; mordicatione. Unde multum infusa vlcera que difficile cicatrisantur mirabiliter curat. Habet etiā aliquid stipticum in se ⁊ est diuretica. Et habet consumendi vim per quam lapides in renibus generatos comminuit.

I ¶ Vrinam ⁊ menstrua prouocat. Additur ⁊ malaginatibus calidis ⁊ cōfectionibus olearum. Dicitur etiam in India cyperum nasci simile zuccaro et cum masticatur colorem croceum facit.

¶ Et hoc si capillis traiectum fuerit cadunt a copis mixtum precantionibus medetur. Coctum sessionibus facit. Aui. de viribus cordis dicit quod confortat cor. K

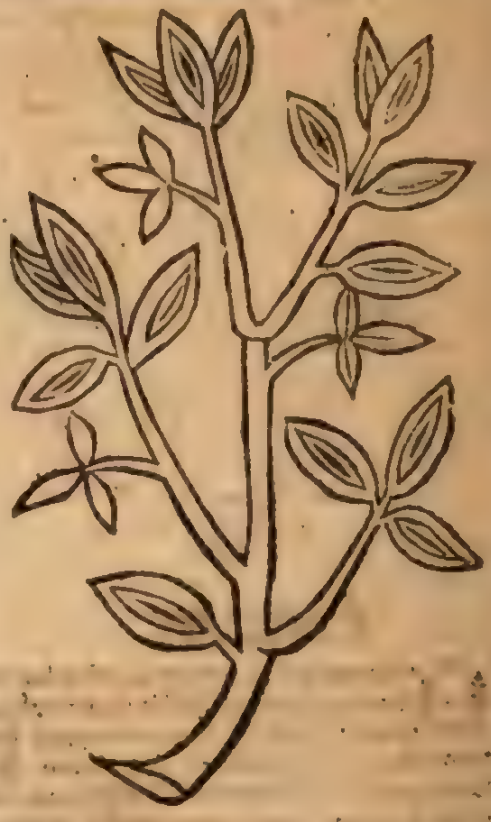

Caput. cxxij.

Cinamomum. Plini. li. xij. Cinamomum frutex ē duorum altitudine cubitorum amplissimus: palmiq; minimus quatuor digitorū crassitudinis statim a terra sex digitis surculosus arido similis cum viret non odoratus. organi silio. siccitate gaudens. Imbre sterilior. seu dire nature. Gignitur quidem. in planis. sed densissimis in vepribus. rubisq; difficilis collectū. Non metit: nisi deus permiserit. Hec ante solis ortum vel post occasum metere licet. Sarmenta quondam sacerdos hasta diuidebat. deoq; Joui partem reponebat. Reliquā vero partem mercator in massas condit. Est ⁊ alia fama cum sole diuidi trinasq; partes fieri. deinde sorte germina discerni. Quodq; soli cesserit relinqui: ac sponte cōflagrare.

¶ Ex li. de na. re. Cinamomi arbor aride similis est cum viret ⁊ floret siccitate gaudet.

Itaq; sterilis imbre fit. fecundior autem in densissimis vepribus fit ac prouenit. Auicē na. Cinamomum calidum ⁊ siccum in tertio gradu. Deliusq; est illud quod est boni odoris et acuti saporis sine mordicatione: coloris puri non commixti. Et vt ait Dyas. Delius est nigrum ad igneitatem ⁊ rubedinem declinans. Planum ramos habens propinquos subtiles in quo sunt dulcedo ⁊ salsedo: et mordicatio parua: nec est valde frangibile. Ex ei⁹ quidem bonitate est vt vincat omnem dolorem preter suum et non sentiat cū eo. Est autem vltimum in subtiliatiōe actractiuum: aperitiuum: rectificans omnem putrefactionem et virtutem corruptam. Oleū eius calidum est ⁊ valde resolutiuum liquefactiuū. Platearius. Cinamomum calidum est in tertio: siccum in secundo. Eligendū est illud quod subtile est acutum. habens odorē dulcedini mixtum cum multa aromaticitate et subrufum. Quod autem subalbidum ē aut nigrum abijciendum: per decem annos potest seruari. Dyas. ꝑm translationem nostram capitulo de cinamomo Cinamomi genera multa sunt. sed melior est omnibus que est similis cassie massolites: qui recens fuerit ⁊ niger colore. ⁊ qui missus in vino soluat se. virgulas habens teneras ⁊ lenes ⁊ nodis plenas ⁊ cū odore pleno veluti rute acer atq; mordax gustu in similitudine nasturcij seminis cum quadam salsedine ⁊ feruore ⁊ parua viscitudine. cuius haste cum freger; emittunt pulueres odore omnia vincentes. has hastas cum a terra euulserit: radices earundem sequuntur. Hec est probatio optimi cinamomi. Est etiam alterum genus cinamomi montanum tactu asperius hoc grossius est et subrufum colore. Tertium genus est simile cassie masselliotice sub nigellum colore tactu lene ⁊ non multos habens. Quartū genus est colore albo: tactu molle: simile cassie. in robore grossum ⁊ fragile et radicibus maius. Quintum genus est odore simile cassie colore subrufum ⁊ corio cassie simile. hastam in se habens fortiorem cum radicibus grossioribus similibus libanocido: et multas hastas retinens similes mirte et cassie: sed non tantum odore plenum. Eligendum est autē cinamomum primi generis colore subnigrū scabiosum. ⁊ semen habens simile piperi ⁊ lene lignum: cui⁹ radix inutilis est. Sextum genus est cinamomi. quod appellatur lotos ⁊ motos: sed nec virtutem nec odorem habet Septimum genus est quod a grecis nominatur xilocinamonum. i. lignum cinamomi. radicem habens maiorem cum hastis nodosis similibus cinamomo. et in odore non sua ue hoc dicunt aliqui melius esse cinamomo.

Operationes

¶ Sera. auc. Gal. Substantia cinamomi est subtilis. et virtus eius est calida in tertio et non est aliqua medicina calida cuius desiccatio est sicut desiccatio eius propter substātiam sue substantie. Sed illa spēs que dicitur Reise est cinamomum quasi debile. Et sunt quidam qui nominant cinamomum zor. A

¶ Et dixit Gal. in li. de cibis: q̄ cinamomū aromatizat stomachum. ⁊ confert frigiditati eius et frigiditati epatis. B

¶ Et facit euenire somnum. et aperit opilationes ⁊ prouocat menstrua. et abstergit obscuritatem visus. C

¶ Et desiccat humores qui sunt in capite et in stomacho. Et de proprietate vsus eius est q̄ vsus comestionis est conferens obscuritati visus que accidit ab humoribus. D

¶ Et idem auc. Dyas. Cinamomum ingreditur confectionem medicinarum odoriferarum bonarum et est maximi iuuamenti. et teritur ⁊ conficitur cum vino bono. et fiunt inde trocisci. qui desiccantur et reponuntur in vmbra ⁊ sic virtus eius diutius seruari potest. E

¶ Dyas. Virtus omni cinamomo est calida et diuretica et malactica et leptintica. F

¶ Et potatū cum aqua secundinas mulierū excludit. ⁊ menstrua prouocat. Melius hiorebus opitulatur si mirre fuerit mixtum. G

¶ Venenatis morsibus occurrit vel veneno potato: caligines oculorum detergit. cū melle tritum maculas vellentigenes de facie purgat. H

¶ Tussim sedat. catarrum mitigat. ydropicis medetur. I

¶ Nefreticis vtiliter datur. Miscet etiā cōfectionibus occularijs ⁊ in omnibus vtiliores inuenitur vires habens ⁊ gustum acrem extensa stringit. Et in antidotis precisum est. K

¶ Gal. vij. sim. far. ca. de cinamomo. Cinamomū summe est subtilium partium: non tamē summe calida. sed in tertio gradu. ⁊ desiccatio eius est sicut calefactio ipsius ꝓpter subtilitatē substātie sue. Sed canella cinamomū est quasi cinamomū. Et quidā etiam caltion vocant cinamomum. Et quidam sūt qui nominant cinamomum azet. L

¶ Auicen. li. ij. ca. d̄ cinamomo. Cinamomū vltimum ē in subtilitate. actractiuum. aperitiuum rectificans omnem putrefactionem: et omnem virtutem corruptam: ⁊ omnem saniositatem humoralem. M

¶ Et idem in libro de viribus cordis ait q̄ confortat zor. N

Caput.cxxiij.

Ciminum quoddam est quod dicitur ciminum carmenū. quoddam quod dicitur ciminum regale. quoddam quod dicitur ciminum album. quoddam ciminum rusticorum. quoddam ciminū ethiopium. quoddam ciminum basilicum. quoddam ciminum Egiptium. quoddam ciminū dulce. quoddam ciminum agreste. quoddam quod dicit ciminum platociminu. Ciminū carmenum. id est siseleos. Ciminum album idem quod supra. Ciminum dulce idē quod supra. Ciminū rusticorum idem quod supra. similiter. Ciminum ethiopium est quoddam semen simile ameos et est git: sicut apparet infra in capitulo Git de g. Ciminum basilicū idem quod supra. Ciminum Egiptium est ciminum vsuale. Ciminum agreste est illud q̄d per Diascoridem multa in capitulo isto describitur. Platociminum. id est siseleos. Ciminum vsuale est semen herbe in multa quā citate nascens precise vt presens figura istius capituli ostendit. virtutem habet diureticam. et subtiliandi fumositates. Est calida et sicca in tertio gradu. Et quidam dicunt q̄ est sicca in secūdo. Balienus. vij. sim. farma. cap. ō Limino. Limine semine maxime vtif sicut et anisi et leuistici et carui et petrosilini. Est autem calefactiue virtutis sicut illorum singulum et diuretice et destructiue ventositatis. de tertio gradu existens calefacientis Diasco. cap. de Limino. ſm trāslationem nostram. Liminum quoddam est vsuale. quoddam Egyptium. et quoddam oritur in alijs partibus. et istud est ciminum nostrum quod communiter habemus in vsum et customati cum est. Sed plus illo quod oritur in Egypto quod ypobasilicum vocat. Vnde tale ciminum vsuale in omnibus prouincijs inuenitur Sed ciminum agreste nascitur in Calcedonia et Yspania. virgam habet duabus palmis lōgam. in qua folia nascuntur quatuor aut quinq. et tenuissima et diuisa sicut gingidium. in qua virga sunt capitella quinq aut sex rotunda et mollia. in quibus est semē quod si gustui applicueris viscidior est nostro. Nascitur locis humectis: Ciminum nostrum vsuale habet virtutem serauticam et feruentem et mictualem et stipticam. Serapio libro aggregatorie cap. camin. aucto. Dyasco. Camin id est ciminum nostrum q̄d vocatur Egyptium. Est et aliud Liminum quod dicitur carmenum. Et est aliud quod dicitur agreste. Et est quoddam ex eo boni saporis. est proprie carmenum et ipsius expositio est regale. Et post ipsum est babilonicū Et idem aucto. Balieni. ex eo est domesticū et agreste. Domesticum vero est quod magis administratur et maxime semen sicut administratur semen anisi et leuistici et carui et aptī mōtani. virtus eius est calida in tertio gradu.

Operationes

¶ Dyascorides. Liminum nostrum torsionibus et inflationibus in oleo coctum et superpositum medetur. carbaplasmatibus miscetur. oxonoicis cum pusca necessarie datur morsibus venenatis cum vino opitulatur. A

¶ Tumorem testium admixta pollina fabe et vue passe et cerotis impositum medicatur aceto mixtum menstrua abstinet: et sanguinem narium profluentem sic stringit. potui datum siue inunctum pallorem facit. B

¶ Et quia calidissimum est dolorem vesice placat et calculos iuuat. C

¶ Semen cimini agrestis torsiones et inflationes aque mixtum saluberrime curat. Cū aceto vero subglutientibus opitulatur. Venenis occurrit. dolorem stomachi compescit D

¶ Masticatum et impositum liuores detergit. Melle addito et vua passa omnia similiter facere nouit. In hoc flos nascit niger veluti semē qui bibitus similis est melāgio. Dosi E

bus venenatis occurrit. Stranguirijs ⁊ doloribus vesice prestet effectum.

F ¶ Et coagulatum sanguinem per vrinam mingi facit. Maxime singulare presidium est si bibitum fuerit cum elixatura apij.

G ¶ Auicenna libro. ij. capitulo de cimino. Ciminum scilicet nostrum vel vsuale expellit ventositates et resoluit. et in ipso est incisio et exiccatio. et in ipso est stipticitas cum lauatur facies ex aqua ipsius clarificat eam. et similiter eius acceptio et vsus ipsius cum mensura eius nanq; nimius vsus faciem citrinat.

H ¶ Et administratur cum ceroto aut oleo et melle consolidat vulnera proprie siluestre. Cuius semen est simile semine lini. cum ex eo implentur vulnera.

I ¶ Cum teritur ciminum cū aceto et fit odoramētum ex eo abscindit fluxum sanguinis narium. et similiter cum ex eo intromittitur licinium in naribus.

K ¶ Et quandoq; masticatur et miscetur cum oleo et distillatur super vugulam et super coagulatum sanguinem super oculo et confert.

L ¶ Et quandoq; masticatur cum sale et distillatur sputum super scabiem et sebel et vngulam abscisam et prohibet adherentiam. et succus siluestris abstergit visum. et attrahit lachrimas. et nominatur grece fumus.

M ¶ Et ipsum etiam ponitur in cauterijs euulsionis pilorum in oculo et non nascitur. Et quando bibitur cum aceto mixto cum aqua confert difficultati anhelitus: ⁊ tremori cordis frigido.

N ¶ Et administratur cum oleo super apostemata testiculi. Et quandoq; administratur cum oleo et farina fabarum: et frangit lapidem: et proprie siluestre.

O ¶ Et confert distillationi vrine et mictui sanguinis: et dolori pungitiuo ventris: ⁊ inflationi. et succus siluestris triti cum aqua mellis soluit ventrem.

P ¶ Inquit Rufus. Ciminum nabatium soluit ventrem. carmenum vero non soluit: immo stringit.

Q ¶ Et herba siluestris prouocat coleram in vrina. et datur in potu cum vino ad morsum vermium venenosorum. ⁊ proprie siluestre. cuius semen est simile semini lini.

Caput. cxxiiij.

Citrullus Isaac in dietis particularibus li. iij. cap. d citrullis. Sūt frigidiores ⁊ grauiores cucumeribꝰ. frigiditas enim eorum est in fine tertij gradus.

Operationes

¶ Sera. li. aggre. cap. tabera. auc. Gal. Citrullus frigidior est cucumere ⁊ generat chimum viscosum et humores crudos in venis: et accidunt ex esu eius febres antique male. neq; prouocat vrinam sicut melon. A

¶ Et nocet stomacho quare oportet qui vult vti eis vt vtatur ameos nisi stomacho eius sit valde calidus. B

¶ Et idē auc. Habit. Aque citrulli et cucumerꝭ ꝯfert inflāmatōibꝰ febriū et sedat sitim C

¶ Et laxat vētrē laxatōe bona sine nocumēto aliq̄: ⁊ debet bulliri cū zuccaro albo: ⁊ nō oportet q̄ def hn̄tibꝰ naturā durā ad mouēdū nimis. q: illa aqua non habet tantā virtutē q̄ laxat naturā durā. et si ipsa faceret moram in stomacho forsitan induceret laborem et nocumentum et inflationes. D

¶ Rabi Moyses. Citrullus cū eiꝰ digestio tardatur generat humores venenosos. E

¶ Isaac in dietis ꝑticularibꝰ li. iij. cap. d citrullis. Sūt frigidiores ⁊ grauiores ⁊ cetera. proinde grossum generāt flegma ⁊ neruositati stomachi magis nocent cucumeribus. F

¶ Rursus propter suam duriciem ⁊ frigiditatem sunt grossorum humorum generatiui quod certificatur. quia citrulli in stomacho moram facientes venenosorum corruptionem subeunt humorum. Citrulli magis stomacho nocent: medulla tamen eorum perfectiorem generat chimum.

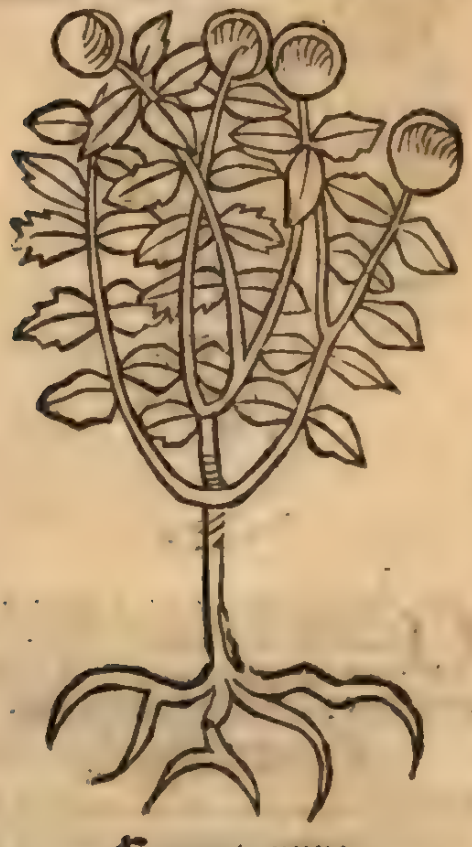

Caput. cxxv.

Citrum Auiceñ. li. ij. cap̄. d̄ Citro. Citrum omnibus est notum. ⁊ oleum ipsius factum ex eo et ex cordicibus ei⁹ est forte. ⁊ factum ex flore ipsius est debilius omni alio. Cortex eius est calida in primo. sicca in fine secundi. Et eius caro est calida in primo. et humida in secundo. Quidam autem dixerunt q̄ est frigi. et humi. in secundo et eius fri. magis est. ⁊ ipsius acetositas fri. et sic. in tertio. ⁊ eius semen cali. in primo. siccum in secundo. Idem. Cortex eius est temperatus in caliditate. ⁊ est cali. in primo gradu. sicca in secundo. Semen eius est calidū cum forte siccitate. Pulpa eius frigida ⁊ humida. Galienus septimo simplicium farmacorum. cap̄. de Citro f m translationem grecam. Milia indica. id est citrum huius fructus ab omnibus nominatur citrum. in semine quidem acida qualitas et siccatiua dominantur vt secundi sit gradus siccatiuum ⁊ infrigidatiuum. in cortice vero siccatiua participat complexione. non modicam tamen habens acedinem. quo circa et siccat hic cortex secundum tertium gradum. non tamē est frigidius sed vel commoderate vel infra. Caro vero eius grossarum partium est ⁊ flegmatica ⁊ frigida. ipsa itaq̄ comeditur sicut ⁊ cortex eius esibilis est. et humidum quid habet acidum. de quo prius locutus fui. Et quidez in eo inuenitur quod vere est semē. amarum autem: et est palam quoniam dyaforetice est et siccatiue virtutis in secundo fere gradu recedens a cōmoderatis ⁊ folia sunt exsiccatiue et dyaforetice virtutis. Et idem in eodem libro ⁊ eodem capitulo f m translationem ara. Hatrox. id est citrum ⁊ est pomum aque. cortex eius non est frigidus. immo est aut equalis complexionis. aut minus equalis parum et exsiccat quantum est de virtute ⁊ complexione sua exsiccatione habente acuitatem non paucam. Et ideo exsiccatio eius deuenit ad secundum gradum. Semen siccum in secundo gradu. Folium est eiusdez virtutis exsiccatiue et resolutiue. ¶ Dyascorides capitulo de Citro. Citri non in patribus omnibus vis vna est eadem natura vel virtus. Nam medulle eius vbi est semen acidam potestatem ac per hoc stipticam inesse manifestum est. Idem. Citrum habet semen simile semini pirorum.

Operationes

¶ Auicenna libro vt supra. Caro eius inflat. ⁊ folia eius sedant inflationem. et eius flos est subtilior eis. ⁊ eius acetositas est stiptica frangens coleram rubeam. A

¶ Et eius semen et cortex in pannis prohibet tineas. et eius odor rectificat corruptionem aeris et pestilentiam. ⁊ acetositas eius abstergit coleram rubeam. B

¶ Et aufert pannum quod est ex cortice ei⁹ adustum est bonum in albaras linitum. Et decoctio ei⁹ efficit odorem bonum oris. Et est impinguatiua corporis. C

¶ Et cortex eius recentis in ore odorem oris efficit bonum. et eius decoctio similetur cuz retinetur in ore. et acetositas eius valet impetigini illinita. D

¶ Eius oleum valet mollificationi neruoꝝ ⁊ non fiat nisi ex cortice eius. et cōuenit paralisi ⁊ ipsius acetositas est mala neruis. E

¶ Cōfert torture oris cū fit colliriū ex acetositate ei⁹. et remouet yctericiam oculi. Eius acetositas sedat tremorem cordis calidi. Et nutritū est bonū gutturi ⁊ pulmoni. ¶ Sed ei⁹ acetositas ē mala pectori ⁊ medulla citri F. G

cũ aceto si potat ex ea medietas ascariati interficit sanguisugas transglutitas ⁊ educit eas. caro ipius est mala stomacho inflatiua tarde digestionis: quare oportet vt comedatur cũ almuri. ¶ Et similiter nutrita cũ melle est sanior ⁊ magis recipiẽs digestionem ⁊ nisi sit plurima. ¶ Et eiusdem quidẽ folia confortant stomachũ ⁊ viscera. ⁊ postea flos ipsius ⁊ cortex eius ponit in cibarijs sicut semina que ꝓcõdimẽto ponunt ꝓpter sui duriciẽ.

H

I

K ¶ Et ipsius decoctio sedat vomitũ colericũ. et facit appetitũ. Et oportet quidem ne citrꝫ comedatur singulariter ꝙ non misceatur cibo ante se ⁊ post se

L ¶ Eius caro facit vtentẽ se possidere colicã. ipsius acetositas retinet ventrẽ ⁊ confert solutioni colerice. ⁊ eius semen conuenit emorroidibꝫ ⁊ in eius semine est virtus solutiua.

M ¶ Et succus acetositatis eius sedat infirmitatem sciaticam mulierum.

A ¶ Semis eius põdus. ʒ. ij. cũ vino ⁊ chilem ⁊ aqua calida illinitum resistit venenis oĩbꝫ et ꝓprie scorpionis bibitũ aut linitũ. ⁊ eius cortex est vicinus illis. ¶ Et idẽ de viribus cordis ait. ꝙ cortex eius ꝯfortat cor. ⁊ est tyriaca ꝯtra venena. ⁊ ad hoc valet acetositas eius similiter. ¶ Dyas. Citrum ꝑgnantibus fastidio laborantibus esui datũ stomachũ ⁊ nausea mũdat. Citrum ⁊ in potione vini datum medet querelis iecoris. ¶ Et aqua tritum ⁊ in sparsum humidis vulneribus adhibetur. ⁊ permonibꝫ ex ea singulare presidiũ est. Cortici austerior natura cõcessa. que quãtum valeat etiã de ipso odore testat modico sumptus. aut potioni calide diutius in mense beneficiũ nature digestionis operatur.

O

P

Q

R ¶ Paulus ca. de Citro. Cortex eius digestionẽ ꝯfortat. ⁊ valet contra cardiacã. media substantia eius male digeritur: sed interior. .i. acetosa cõpetit vsui medicine. appetitũ cõfortat. ⁊ valet contra febres pestiferas. Semina eius sunt diuretica.

S ¶ Rabi Moyses vbi loquitur de citro dicit ꝙ cortices citri valent contra egritudines stomachi. ⁊ expellunt maliciam intestini ieiuni. ⁊ acetositates eius confortat spiritus.

T ¶ Auerrois cap. de Citro. Cortex eius habet manifestum iuuamentum stomacho et epati: Medulla citri curat combustiones ignis. et curat mirabiliter ramicem puerorum. et potissime si ex ea fiat vnguentum illo modo. Accipe medullam citri subtiliter incisam et buliat in axungia porci recenti. ⁊ postea coletur perpetiam. et iterum reponatur ad ignem. et in fine misceatur mastix olibanum et cera alba. et erit optimum vnguẽtum citrinum.

¶ Sed attendendũ ꝙ quando aliquod vnguentum vel emplastrum fit ex citro: debet fieri ex citro bene maturo. Nam ꝑm quod dicit Auicenna. Diacitrum ⁊ que fiunt ex citro debent fieri ex citro sole existente in capricorno: id est a medio decembrꝫ vsqꝫ ad medium Januarij.

Caput. cxxvj.

Cinosbatum. id est aiglentricum. Dyas o. Multi vocant Ciricanta. Ea ẽ arbor nimium spinosa cũ radice alta. et in plurimas partes diuisa. Fructũ habet mirte similem: sed paulo maiorem. rubeũ exterius cum venerit ad maturitatem. ac deintus lanam asperrimam. Semen eius siccus sine lana. Pli. li. tredecimo. In egipto est caparis frutex firmioris ligni seminisqꝫ ac cibi vulgati. caule quoqꝫ vna plurimumqꝫ decerpto. Idem li. vicesimoquarto. Cinobatõ: quam alij Cinobaston: alij Neutrobastõ vocant. habet folium hominis vestigio simile. fert vnam nigram. in cuius acino habet neruus vnde et neruus passus dicitur. Alia est caparim quã medici cynosbatõ appellauerẽt

Operationes

A ¶ Dyascorides. Cynosbatum ventrem stringit. quia virtutis est coherentis. medetur etiam in cibo ⁊ potu datum. sanatq; fluores ac femineum fluxum

B ¶ Eius vero radix acrioris virtutis est. Nã apposita cathaplasmatibus euocat e corpore stirpes. Folia etiam eius apposita cathaplasmatibus occurrũt apostematibus. Semen eius granatum est.

C ¶ Plinius Cauenda sunt eius genera peregrina. Siquidem arabicum pestilens, affricum gingiuis inimicum Marmaricum vuluis ⁊ omnium inflationibus. Apulumq; vomitus facit. stomachum ⁊ aluum mouet.

D ¶ Idẽ Huiusq; tyrsus ad remedia splenis ⁊ inflatiões mandit ex aceto cõditus Nerous eius cũ mastice chya mãducatus os purgat.

E ¶ Item Dyas. capara quã multi cynosbaton vel caprion appellauere ex luctãtibꝰ cõponitur ꝟtutibꝰ: habetq; proijcere ac purgare et extenuare ⁊ euentare acredines simulq; adducere ⁊ constringere. Est em̃ stiptica. Ideoq; sthirosi splenis super oĩa iuuat medicamina sicut videlicet iam dictũ est supra.

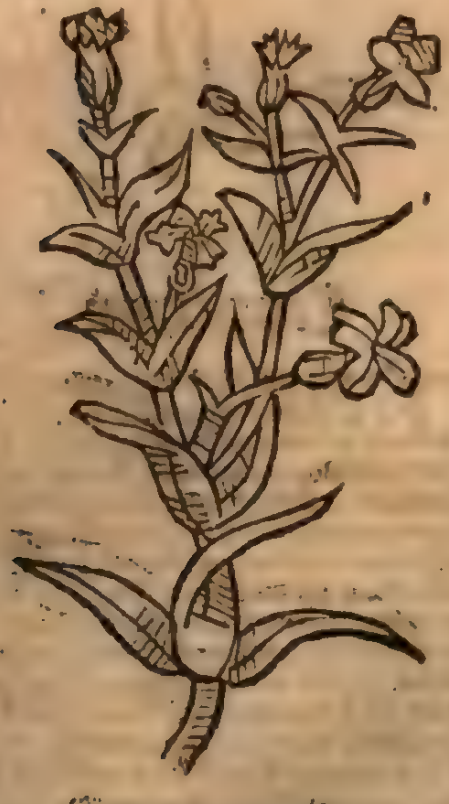

Caput. cxxvij.

Crispula dicit herba cancri in vnguẽto marciaton ponitur in antidotario galieni minori. Et est herba alba: minuta habens folia crispa. virtus eius est calida et sicca.

Operationes

¶ Medetur dolores et egritudines frigidas. Est mala stomacho: et opilat cito et inducit stuporem. A

Caput. cxxviij.

Crisocolla, Dyascorides. Crisocolla aristin que dicitur virga. est herba secundum Dyas. cap̃. crisocolla aristim in qua est capitellum simile ysopo. Radix est illi aspera et tenuis similis elleboro nigro. gustum habens cypressi subdulcem ⁊ auster. Nascitur in locis vmbrosis ⁊ saxosis

Operationes

¶ Dyasco. Virtus est ei termantica ⁊ stiptica. Radix eius peripleumoniacis apta est. A

¶ Accipit vero in mulsa cocta: in purgationibus stericis maximum effectum habet. B

Caput. cxxix.

De Herbis.

CRisogonium est dictum semen aureum: vel coma aurea. Est enim crisogonium secundum Dyascoridem: herba cuius est virga recta ⁊ alba: folia habens angusta in circuitu/sicut abrotanum: ⁊ comam in summo: et in giro aurosam/in qua est capitellum obrotundum: radix eius tenuis est. Nascitur in locis asperis.

Operationes

A ¶Dyascorides. Coma eius bibita cum vino dissuriis ⁊ morsibus venenatis salutare presidium est.

B ¶Sciaticis ⁊ conquassationibus medetur menstruis imperat.

C ¶Coagulatum sanguinem ventris ⁊ vesice soluit vino aut oximelle bibita/catarrum abstinet. ʒ. j. cum vino albo apposita rebus tutas eas a tinea seruat.

Caput. cxxx.

COlubrina. Dyas. ca. de tragōtea. i. colubrina. Dragontea (siue vt alij asclepias) folia habet aaron similia/sed plura minora: eius virga vel hasta duobus cubitis est lōga: et ipsa varia similis serpēti: liuores. i. maculas purpureas habēs solidas/vt digitus in qua semen est/simile botruo: primo coloris viridis: post maturitatem vero color est ei similis croco: et est gustu mordax/radix eius bulli hz rotunditatē similem aaron cū corio tenui. Nascitur vmbrosis locis et ortis. ¶Sera. lib aggre. ca. luff. i. dragontea siue colubrina. Et est maior ⁊ minor. Ubi sciendū q̄ maior est que vocat serpentaria: et illa est habens folia crispa que ponit hic. Sed minor est illa que vocat aaron: ⁊ est illa habens folia plana. Pro qua lege capi. aaron: et est tertiu in ordine. ¶Galie. vj. sim. farma. ca. de serpentaria. Substantia radicis eius subtilior est substantia radicis aarō et in sapore ei⁹ est acuitas ⁊ amaritudo ⁊ stipticitas pauca. Et virtus eius est cali. ⁊ sic. in. j. gradu. ¶Johannes mesue. ca. de luff. Luff est planta que dicitur collū draconis: et ex ea est alia planta habens folia plana: alia crispa: et radix plana est exterius ad nigredinē attinēs. Interius vero est alba: crispa vero exterius cinericia. Interius alba ad citrinitatē declinās: et sup vtriusq̄ radicē eleuātur stipites habētes maculas in modū serpētis. Melior pars totius plante est radix: et melior est radix grossa ⁊ cōpleta et orta in locis liberis. Et melius tēpus collectiōis eius est ver et principiū estatis: ⁊ crispa calidior est plana. Plana cali. est in. j. crispa in. ij. ¶Galienus dixit. Plana calida est in principio secūdi: crispa in fine et verius ē

ꝛ in vtraq; est caliditas ꝛ acuitas q̄si posita in sup̄ficie cū substātia terrea: sz in plana substātia terrea ē vincēs plus: ꝛ vtraq; ē abstersiua/incisiua/penetratiua/aperitiua/subtiliatiua: humoꝝ grossoꝝ ꝛ viscosorū adherētiū Crispa autem ad hec omnia est fortior.

Operationes

A ¶ Dyasco. Semē eius expressuz virtutē hz in succo. Nā addito sibi oleo/dolorē aurium cō pescit. Lane inunctus in naribꝫ additus polipos maxime curat: et cācros optime sanat. B ¶ Seminis eius triginta grana cū pusca bibita/caligines oculoꝝ emēdat. Flores eius cū ceperint maturescere si a muliere pregnāti fuerint/odorati aborsum faciūt. Uirtus est radicis eius calida: vnde ortonoycis more electuarij accepta medicat. C ¶ Tussiētibus ꝛ catarrū habētibꝫ maximū p̄stant effectū. D ¶ Thoracis tumores curat nō reuersuros maxime/si assa aut cocta accepta fuerit sicca: tunsa ꝛ in puluerē ducta melle addito omnia similiter facere potest. E ¶ Diuretica ē ventrē stimulant cū vino bibita: vulnera sordida fagedenica cū bryonia alba ꝛ melle purgat. F ¶ Et cicat rices curare facit: ex qua colliria ad pustulas necessarie fiunt/aborsuz facit. G ¶ Imposita dicit q̄ si quis ex ea radice se tinxerit tutus ab incursu serpentū seruat. H Aceto mixta maculas limpidat. ¶ Johannes mesue. Solutione educit flegma subtile ꝛ grossum. Et mundificat et cōfortat renes: ꝛ prouocat vrinā/ꝛ excitat coitū. Et est ex rebus mundificantibus pectus et pulmones I ¶ Et confert eis super quibus timetur frequentia anhelitus: vel asmaticis propter exuberantiā humorum viscosoꝝ in eis: et proprie lohoc ex succo eius cum melle et rob: et quandoq; administratur cum ouis et valet similiter. K ¶ Et dixit Democritus: Iuuamētum vtriusq; speciei eius magnū est emorroidarum doloribus et ventositatibus eoꝝ secundum omnem modum administrationis ipsius ꝛ sumptū et emplastratum: et nos experti sumus. Et experti iuuamēti est sup̄ humore crudo qui est in stomacho ꝛ renibus. L ¶ Et dixit Galie. Resolnit duricies et apostemata dura splenis ꝛ aliorum membroruz et conuenit vlceribus fraudulentis ꝛ fistulis: et consumit additiones carniū in naribꝫ M ¶ Et prohibet fieri in eis corrosionē ꝛ cancrum. Succus autē eius distillatur in aure cum melle/ꝛ conuenit tinnitui et sorditati ꝛ dolori auriū et abstergit ipsius sordities et exsiccat vlcera eius: vtraq; eius species ē ex rebꝫ q̄ mundificāt faciē. N ¶ Et auferūt seditatē cutis/ꝛ delent pānū/et lentigenes/ꝛ morfeam proprie cū melle ꝛ fiat emplastrū ex ea cū melle et stercore capraruz super podagrā et concussionem neruoꝝ. O ¶ Et conuenit eoꝝ doloribꝫ ꝛ suppositio facta ex eo educit mēstrua: et facit aborsum: et dicitur q̄ fugat serpentes ꝛ vermes venenosos.

Caput. cxxxi.

COloquintida. Johā es mesue. ca. de coloquintida. Coloquintida quā perses vocāt cucurbitam deserti: que nascitur in planta quā etiam fel terre vocant: eo q̄ in toto ambitu ortus eius īterficit herbas. Et est quasi venenum eis: vnde vocant eam arabes necē plantarum. Et eius folia sunt ampla pilosa: ꝛ extenduntur rami eius super faciem terre, sicut extenditur cucurbita in terra super quā iam iacet: duoꝝ est modorum/masculus et femina. Et ex eis masculus est super quem nascitur: sicut lanugo: et est grauis cum duricie et asperitate attinēs nigredini. Et laudatur ex eis femina: et proprie habens porprietates bonas vt sit coloquintida grossa: ꝛ quanto grossior ꝛ leuior tanto melior: ꝛ sit alba laxa leuis et cōplete maturitatis: cuius pars eiꝰ interior est pulposa laxa et alba et leuis vehementis albedinis. Uerum que non ē completa in maturitate mala est: cōtristat em̄ suscipientē illam ꝛ vētositatē cū difficultate facit ꝛ soluit superabūdāter: a solutiōe educit sanguinem

Et fortasse interficit: cū sigillat et toto germine plāte vt nascat coloquintida vna: illa pnicios: et mala/immo ē venenū: et cū in tota regiōe nō ē nisi plāta eius vna p se nascēs est mala: et q̄ nascit in terris fortibus et pulueruletis: aut iuxta loca reptiliū: aut in locis termarū coloquintidas facit minores/et sunt similit̄ male. Que aūt nascit in terr̄ lapsis et arenosis et liberis ē illa q̄ eligit. Et cū extrahit pulpa ei⁹ ipsa/debilitat cā. Tēpus aūt collectiōis eius ē autumnus: et ppie dū iā ci trinescit: et remouet ab ea viriditas: calide ē et sicce cōplexiōis in tertio. Et ē cōposita ex partibus igneis et terreis adustus: et est soluti ua attractiua superfluitatū. Attractiua est et a remotis multū: et ē resolutiua incisiua absterssiua. Quatuor sunt que debēt corrigi in ipsa. Nocet enī cordi stomacho et epati: et est cōturbatiua: subuersiua viscerū: faciēs opatiōes difficiles: et apit orificia venaz̄ apparitiōe sanguinē fluere faciēte. Et operat id vehementi⁹ cū aloes et excoriat vias. Emendat enī primū et secundū nocumētū ex ea miscēdo ei et medicinis cordialibus et stomaticis et epaticis q̄ meliorare possunt cōditionē ei⁹ sicut addit ei mastix ppie et gallia et similia. Et emēdat tertiū et quartū nocumentū eius cū rebus acq̄rentibus ei viscositatē et glutinositatē et remouētibus ab ea serositatē: et cito eā lubricare facientibus sicut est dragantū ppie et bdellū et gūmi et mastix/et similia. ¶ Et dicit Galienus. Fūt aūt ex ea et laudano partes sumēdo cōfectos post frictionē ei⁹ cū oleo rosaz̄ pillule: et sunt bone et sane ad ea que oportet. Vnd⁹ rectificatiōis ei⁹ fm q̄ narrauit filius Serapionis: Infundat pulpa eius in aq̄ mellis: et ppie decoctiōis myrrhe et exsiccet post illud et terat victima cōtritiōe et administrat cū aq̄ mellis p̄dicta. Modus rectificat ei⁹ et inuētiōe nostra. Incidat in minutissimas ptes cū incisorio et soluat sub tenuissima involutiōe cū glutine tragāti aut bdellij et exsiccet et cōterat post illud victa cōtritiōe: et fiāt trocisci cū pauco mastice resoluto in oleo rosarum vel laudano: vel cuz aq̄ mellis. Hec enī ars facit illā sine molestia. Et scias q̄ decoctiōe rē cōplexā sustinet. Et dicit filius Bezar: Nō oportet vt multū terat. Victima enī pulueriſata: o excoriat vias et venas. ¶ Et dicit filius Serapiōis: Oportet vt p̄ueniat ad victimū pulueriſatiōis eius: aliter enī viceraret viscera. Et mihi videt q̄ victima pulueriſata frangit virtus a pmixtione adiunctoz̄ ei/et pertransit loca viscez̄ ablq̄ impressiōe nocumentoz̄ in ipsis. Et forte in ea in qua nō exāsite sit illud: paro enī sensata adhereno in villis et involutionibus eoz̄ apostemat et vicerat. Expellun: aūt nocumenta ipsius a corpe accipiēdo aquaz̄ passuratum cum oleo de amygdalis vel oleo nucum aut aqua mellis cum oleis p̄dictis.

Operationes

¶ Johan. Dam. Solutiōe educit flegma et humores viscosos attrahēs ipsos a pfunditate mēbroz̄. ¶ Et dicit bumay. Solutiōe A
etiā educit coleram citrinā: et eius operatio extenditur ad neruoz̄ iuncturas. ¶ Et dicit B
Dyascorides: Nō efficit operationes in materijs que sunt in vbis de quibus sit curandū C
et in materijs que sunt in profundis locis distantibus. ¶ Et eius posse magnū est in mundificatiōe cerebri vel neruoz̄ lacertoz̄ pulmonis et pectoris. Et est medicina magna egritudinū coz̄ sicut est dolor capitis antiq̄ D
et dolor cranei et emigranea difficilis/epilentia et apoplexia. ¶ Et cōuenit egritudinibus neruoz̄ omnibus et vertigini et descensui E
aque ad oculos. Et est res magni iuuamēti ad asma et antiquā tussim: et ad dilatationē anhelitus. ¶ Et est eius opatio virtuosa ad F
dolorē iuncturaz̄ et podagrā frigidā et sciaticā propric secundū omnē modū administratiōis eius: et in cristeribus et colirijs. ¶ Et cōfert colice flegmatice et inflatiue unguentū G
victimū et hydropisi. Et si supponat in matrice occidit fetū. ¶ Et si ex eo cū aceto fortifices mor: fea sanat eā/et sūl lepram et elephantiā. H
¶ Et si euacuet quod est in testa eius et impleat oleo et buliat in cinere et inunganf capilli denigrat eos et tardat canitiē: et prohibet calum eoz̄. ¶ Et si distillet de ea in aurē I
sanat dolorē eius: et conuenit tonitruj in ea. Et si impleat in aceto fortī et colluat et eo os post bullitionē ipsius sanat dolorem dentis. K
¶ Serapion auctoritati Galieni. Sapor eius est amarus fortis amaritudinis: et q̄n̄ sumitur/non facit operationē malā neq; periculosam: quoniā velociter egreditur. ¶ Et L
quando ponitur in cristeribus, cōuenit ischiatice et paralisi et colice et lassat flegma et humores crudos et quandoq; sanguinem. Et M
quando fit cum ea nascale occidit fetum/et prouocat menstrua. ¶ Et quando ipsa cauatur et extrahunt interiora eius: deinde inuoluit circa ipsa lutū et ponit in ipsa aceti et calescit super ignē: et fit cū aceto oxis colluvio N
et aufert dolo. ē dentū: Et fit suppositoriū cū pulpa eius et lassat ventrē. Et dum color eius est viridis: et ipsa sit recens: et extrahit succus eius et fricat sup sciaticā ē iuuatiua valde. ¶ Dyascorides. Virtus est ipsi purgatoria obulo vno accepto cū mulsa mixto O
mirro et mirrha et melle cocto in modū cata-

pucie bñ purga ipse vero pile sicce tũse ⁊ mixte ⁊ cristere adhibite sciaticꝫ medicant. paraliticis silr ꝑstolãt: flegma ⁊ colerã deponũt: mẽstruis imperãt aborsum faciũt/dolorem dentium tollunt.

P ¶ Colliria exinde fiunt: que superposita vẽtrem deponunt. Viridis autem succus perunctus/sciaticos curat.

Caput. cxxxij.

Consolida ca. de simphito. Si m. oi-tum i. consolida. Et ẽ maior ⁊ minor. De cõsolida minori in seq̃nti capitulo tractabit. Maior cõsolida nascitur in locis asperis/virgas habẽs similes origano et tenues et capita sicut thimũ/virge lignose et odorate et dulces in gustu: et radix est illi lõga et obrufa grossitudinẽ digiti habẽs. Est aliud simphitũ quod pictenũ vocãt: hastam hꝫ asperã ⁊ longã duobꝫ cubitis angulosaꝫ: abintus inanis est in qua sunt folia aspera ⁊ angusta ⁊ oblõga sicut buglossa etiã ipsa hasta angulos in q̃bꝫ folia nascunt: flores sunt illi mellini semẽ habet super hastam sicut flõmos. Hasta ⁊ frutex habent pulueri simile: q̃ cum carni applicatum fuerit pruriginem facit. Radix est ei colore nigra/que cum fracta fuerit/alba apparet/et muscilaginosa: et ista est consolida maior.

Operationes

¶ Radix ꝯsolide maiorꝫ trita ⁊ bibita emoptoicis medet. Cõquassatiões reficit/tumores spargit. ¶ Et cũ folijs chataplasmatibꝫ adhibita omnia similiter facere potest. A B

¶ Vulneribꝫ paracolesim facit carnes icisas frustis i cacabo missas: in se glutinare facit. C

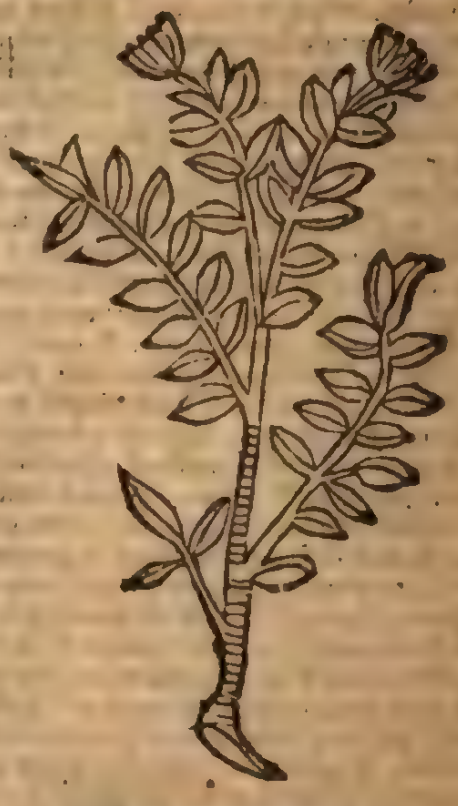

Caput. cxxxiij.

Consolida minor. Galienus. vij. sun. farma. ca. Simphitũ secundũ trãslationẽ grecã (inquit). Cõsolida minor ex contrarijs cõstat virtutibus. Habet ẽ quid abstersiuũ quo contentum in torace ⁊ pulmone pus expurgare natũ est. Habet autem quid et congregatiuum quod ad sanguinis eductiones iuuat. Et continet vltra hoc humiditatem quandã calidam non immoderate propter quã et dulce apparet et gustantibus et delectabilem oderatum.

Operationes

¶ Insiticulosum est cum masticatur. Et asperitates in arteria sanat. Secundũ mixtionem vero que ex omnibus predictis virtutibus simul et dyaforare sufficiẽs est ⁊ colligere et constringere corpus. ¶ Et propterea intestinalibꝫ hernijs apponit ⁊ ad euul- A B

sionē ⁊ scissiones cū oximelle bibit. Quicūq; ꝑo ad dissinteriā ⁊ fluxū rubeū coq̄ntes i vino dāt: vt siccāte ⁊ cōgregāte vtunt: ⁊ quicūq; ad nefretica vt purgante et madente.

C ¶ Simphitū aliud magnū simile est virtuti predicti: nō tñ gustu dulce/ neq; odoriferum olfacientib; apparet: sz secundū hoc abscedit a predicto. Secundū vero quod viscositatē quandā et mordacitatē habet quodāmodo similiter existit. Utunt autē eo in omnibus quibuscunq; ⁊ prius dicto.

D ¶ Dya. Consolida minor elixa in mulsa pulmonē purgat: reliciētib; sanguinē ⁊ nefreticis cū aqua medet. Radix cū vino cocta ⁊ bibita fluxū mulieris stringit/ ⁊ dissintericis opitulat/ cū oximelle data cōquassatiōes ⁊ dolores laterꝫ saluberrime curat/ masticata amputat sitim/ aspredinem fauciū mitigat/ vulneri recenti paracolesim facit.

E ¶ Consolida ꝑm Pliniū auctoritate vel opinione multoꝝ diuino miraculo curat ⁊ rumpit antracem intra duos lapides trita.

Caput. cxxxiiij.

Consolida rubea siue Bistorta. Et est herba similis pentaphilon: nisi q̄a hz septē folia vtrimq; pilosa: et ideo vocat eptaphilon/ cui⁹ radix est rubea ⁊ tortuosa/ similis galange: sed non hz acumen: flos eius aurosus: ⁊ ipsa iudicat frigida et sicca in tertio gradu. Sz notādū q̄ est species bistorte/ hñs folia similia lappacio acuto: nisi q̄a color folioꝝ ex vno latere est celestis: ⁊ ex alio viridis: flos eius rubeus ⁊ radix rubea que ab aliquib; vocat bardana minor: et ab aliquib; lappa minor. Virtus eius in omnibus/ sicut virtus prime speciei/ sed remissior.

Operationes

¶ Consolida rubea siue bistorta/ habet virtutem consolidandi ⁊ confortandi cōceptū. A

¶ Contra dissuriaz det puluis bistorte cum succo plātaginis/ ad cōstringendū mēstrua fiat fomentū ex aqua pluuiali decoctionis pulueris eius vel ex duabus partibus eius et vna spice fiat puluis qui aspergat supra ventrē ipso prius melle calido emplastrato: et iuuat conceptum. B

¶ Ad conceptum iuuandum fiat emplastrū ex puluere eius ⁊ alijs speciebus aromaticꝫ. Puluis eius vulnera consolidat. C

¶ Contra vomitū ex debilitate ⁊ furore colere puluis eius cōficiat cum albumine oui ⁊ coquat super tegulā et detur patienti. D

¶ Galienus. Radix eius est abstersiua ⁊ vrinatiua et calide complexionis. E

Caput. cxxxv.

Condros apud grecos duo significat Nam significat risum. Unde respondens mihi grecus interrogāti quid esset condros/ dixit: furfur farine. Itē con-

dros exponit quod ē aliq̄ cartilago: sil'r cō-
dros ē genus frumēti: de quo Dyas. Cōdros
sunt ei⁹ due species. In vna inuenit vnū gra
nū/ ⁊ in alio duo grana: ⁊ q̄dlibet ipsoꝝ ē sta
merula ⁊ maioris nutrimenti q̄ꝫ ordeū/ boni
saporis: et panis q̄ fit ex eo minus est nutri-
tiu⁹/ q̄ꝫ q̄ fit ex frumēto. Et spēs in q̄ reperi-
unt duo g̃na/ ē plus nutritiua q̄ꝫ risuꝫ: et ma
gis constrictiua ventris ⁊ melior stomacho.

Operationes

A ¶ Galie. lib. j. de alimētis ca. de condro. Ge
nus frumēti est condros sufficiēt nutritiuū
viscosūꝫ hn̄s chimuꝫ. Hoc vocat in libris de
arabico trāslatis candarusiū. Et apud Aui
B cennā condaros ⁊ condarusio ⁊c. ¶ Gal. viij.
sim. far. ca. condros. Est quidē optimus cibo
sicut ⁊ triticū/ sꝫ nō est p̄sentis negocij de ci-
bo determinare vt farmacū vero emplastice
est virtutis/ cōplexiōis vero similis est fru-
mēto: plus illo viscosior ⁊ nutritior: est plus
illo siccatiuū propter cōmixtionē siccantiū
C farmacorū. ¶ Dyasco. Condros cōstrictiua
est q̄n ipsuꝫ coquit cū aceto: et fit linitio cum
eo et eradicat scabiē vlcerosam: et eradicat
D vngues scissos. ¶ Et curat fistulas q̄ sunt in
lacrimali: ⁊ q̄n administrat in principio eaꝝ
et fit ex decoctione eius clistere. Et est iuua
tiuū vlceribus intestinorum.

Caput. cxxxvj.

Condes. Sera. lib. aggre. ca. condos
auto. Gal. Illud quod ex eo admini-
strat est radix ipsius/ virtus ē calida
et sic. in. iiij. gradu. Vn̄ ista medicina vtunt
lauatores lane: ad faciēdum lanā lenē ⁊ pul
chrā q̄n fumigāt ipsam cū ea/ et est nota. Ra
dix eius est acuta/ et in forma sua lōga et ro-
tunda. ¶ Dyasco. vocat ipsam strutiū/ a ma-
cro obstruciū: q̄ quidā radicem ellebori albi
putāt: eo q̄ sternutamēta mouet vt ipsum li
cet falso: pro quo macer sternutamētū puluis
per se mouet eius naribꝫ iniectus vererro nō
segnius albo. i. elleboro. ¶ Gal. viij. sim. far.
ca. de strutio: secundū translationē grecam.
Strutij radice maxime vtunt acri quidē ex
istente: secundū gustū cali. ⁊ siccū secundū cō
plexionē ex quarto fere gradu.

Operationes

¶ Dyasco. Epaticis tussientibꝫ et ortonoicis A
medent. Morbo regio vtiliter adhibent cū
lacte naribꝫ infuse: cū melle coclearīū vnū ac
ceptū/ ventrē mollit: cū panacis ⁊ capparis
radicibꝫ accepte et bibite calculos vesice frā
gūt ⁊ excludūt. Sclirosim splenis spargūt.
¶ Condes matrici appositū mēstruis impe- B
rat/ aborsuꝫ facit: cū polenta ⁊ aceto positu
leprā tollit. ¶ Pustulas cū farina ordei impo C
situ limpidat. Collirijs mixtū/ caligines ocu
lis detergit. Medicaminibꝫ necessarie mi-
scet. ¶ Tritū sternutamēta prouocat: cū mel D
le tritū et in naribꝫ missum/ caput purgat.
¶ Sera. de proprietate radicis eius est si ac E
cipiat quod abscindit flegma ⁊ melancoliaꝫ
grossam: et resoluit ventositates.
¶ Galie. Radix eius est abstersiua ⁊ vrinati F
ua mouet sternutationes similiter alijs que
cunq̄ꝫ amara sunt gustu ⁊ calide cōplexiōis.
¶ Item. Dyascorides facit semotum capitu
lum de ellebero a condisi. Nam condisi vo-
cat strutium: aiens de capitulo de strucio.
Lanarij vtunt ad fumigiū lane: eo q̄ limpi-
dat lanā. Radices sunt rotunde et oblonge:
q̄ si bibite fuerint diuretice sunt et calide.
¶ Plinius lib. xxiiij. Condes siue strutium G
.i. herba lanaria ouibus data ieiunis/ facit
abundantiam lactis.
¶ Platearius. Strutio/ id est agrestis cau- H
liculus cali. ⁊ sic. in secundo gradu. Succus
ac semina foliaq̄ꝫ competunt vsui medicine.
Cum inuenitur receptio cauliculi semē cau-
lis agrestis debet poni. Cum autem ipsa fo
lia debent poni.
¶ Succus ita debet preparari: Folia con I
terantur/ et succus expressus ad solem desic
cetur/ per biennium durat: folia virida poni
debent in medicinis ⁊ in vnguentis. Virtu
tem habet dissoluendi et extenuandi et di-
ureticam.

Caput. cxxxvij.

Coriandrũ. Palladius lib. iij. Coriandrũ a mense Martio seritur vsq; in octobrẽ: amatq; terrã pinguẽ/ sz macro sola nascit: et eius semen quod vetustius fuerit melius putat: humore delectat ⁊ satũ bene cũ olere quocũq; nascit. Sera. lib. aggre. capi. dyabora.: idest coriandrũ autorita. Galie. Substãtia eius est terrea subtilis: et est cũ hoc in eo aquositas tepide virtutis nõ pauce quãtitatis et in sapore eius secundũ plurimũ est amaritudo. Et virtus eius est q̃ abstergit ⁊ resoluit. Galie. vij. sim. farma. ca. de coriandro. Virtus eius prima est virtus calida. Unde Dya. Infrigidatiuã dicit hãc herbã nõ recte: cõposita aũt est ex cõtrarijs virtutibꝫ: multũ quidẽ habẽs amare substãtie q̃ indicat q̃ subtiliũ partiũ ẽ et terrestris nõ modicũ aũt habẽs: ⁊ aquose humiditatis vel tepide secundũ virtutẽ hz aũt stipticitatẽ nõ modicã in quibꝫ omnibꝫ operat q̃dẽ varie omnia q̃cunq; Dyascorides scripsit: sed puto sic existere sicut si mox secũdũ principia plagatis vel qualitercũq; ꝑcussis in aliqua particula tumor liuidus vel niger fieret: frigida putaret passio esse ⁊ gerere dyaforantibus ⁊ calefacientibꝫ farmacijs secũdũ eundẽ puto modũ: sitrãscẽderit aliq̃n calida dispositio ad frigidã: obliuiscendũ est prioris nominãdũ vero alio secũdo nomine. Vel si nomen volueris ꝑmutare/ sed facere sicut q̃dam qui alia quidẽ principij: alia vero declinationis scribũt auxilia: nõ autẽ oportet frigida estimare esse declinationis farmaca. Concedendũ eñ est herisipilã nominare si quis voluerit huiusmodi dispositionẽ/ non tamẽ ca. vocare eã permittendũ quãdo depressa est ⁊ remissa: nequaq̃ ergo tunc quod auxiliat ei infrigidatiuũ esse putemus sicut Dyascorides: vt coriandrũ: qm̃ cathaplasmatũ (vt ipe ait) cũ pane: vel eriã cũ alfitis: sanat herisipilem: certũ est herisipilã que vtiq; inflammatiua est nunq̃ sanabit cũ pane coriandrũ: sed per id quod infrigidat. Jã propterea et nos in anterioribꝫ sermonibꝫ quando cũ determinata experientia probare cuiuslibet farmaci virtutẽ postulabamus: simplicẽ eñ vt possibile est maxime potionẽ eligere consulebamus: plurimi autẽ medicoꝝ/ neq; quecunq; plurime egritudinum mox a principio inuadunt composita noscunt: neq; quoniam alia passio est herisipila certa/ alia vero vocatur ab omnibus nobis iam consuete ⁊ ab antiquis flegmon: alia autem in medio q̃ multe. Hec quidẽ et vt vtiq; dicat q̃s herisibila flegmosa. Hec autẽ velut flegmones quidez herisipilatos inuenies: aut velut flegmones aliquando et neutrũ predominans. At vero et ydemascosus quando apparet sicut et herisipilas/ sicut et alios sclirosus. Unde de cõpositis omnibus non modica haberet multitudo: latius vero in q̃dusdã alijs dictum ẽ de his. Et in libris terapentice methodi dicetur: et nunc est de eis necessarium memorari q̃ etiam herisipilam nunq̃ predictum sanabit cathaplasma/ voco autem certam: quãdo a colerica humiditate repleta fuerit particula quoniam autem longe ab infrigidando est coriandrum: licet tibi ex his que scripsit Dyascorides addiscere. Scrofulas eñ ait dissoluere: quoniam nullum autem infrigidantium farmocorum sufficit dissoluere scrofulas: neq; enim puto Dyascoridem dubitare multa quidem scribentem scrofularum sanatiua omnia vero concordantia ⁊ calida cõplexionibus et dyaforetica operationibus existere.

Operationes

¶ Dyascorides ca. corion: id est coriandrum omnibꝫ est notum. Virtus eius est frigidus tritũ et in cathaplasmatibus redactũ cũ polenta/ et pane triticico mixtũ et impositum. Ignẽ sacrũ extinguit. ¶ Tumores igneos tollit melle addito: ⁊ vna passa impositũ epimetidas ⁊ tumorẽ testiũ ⁊ carbunculos curat: ⁊ collectiones cõpescit cũ faba frixa mixtus

C scrofulis ⁊ pustulis prestat effectū. ¶ Semē eius bibitū cū dulcore lūbricos extinguit. genitalia. i. semina viri decrescere facit. Naz si multū acceptū fuerit semen sensus hominis hebetescit/ aut citius infert necē. Unde non
D debet quisq̄ vsum eius frequētare. ¶ Succus eius aceto mixtus aut spume argenti ⁊ ceruse ⁊ vino/ omnes pustulas et caligines ebuliētes extinguit. Hic succus viscide est virtutis restringit ⁊ refrigerat: ⁊ ideo ꝓpriē ad ignē sacrū facit sicut ⁊ folia eius cū succo maligranati: ⁊ oleo in potiōe ꝑmixtū anima
E lia intraneis ꝑmixta ignita persequit. ¶ Semen eius ex aqua potatū solutionē ventris abstringit: mirū est ꝙ Xenocrates tradit si vnū seminis granū femina biberit vno die/ ei mēstrua cōtineri si duo ⁊ totidē iā diebus
F quot grana sūpserit. ¶ Sera. Coriandrū distillat in oculū/ cōfert dolori eius magno cū lacte mulieris. Et fit emplastrū cū eo et ab-
G scindit humores descendētes ad oculū. ¶ Et idē auctori. aben mesuay: Quādo torrescit semen coriandri stringit ventrē: et abscindit fluxū sanguinis qui est ab interioribus ⁊ bibunt de eo duo aurei cū. iij. ʒ. ⁊ dimidia succi plantaginis siue eo ꝙ buliat: et sic est fluxus sanguinis ab interioribus membris curat si
H ponat supra locū fluxus. ¶ Et idem auctori. albugeric. Coriandrū est frigidū nartoticuz inducēs sincopim et stuporē/ ⁊ est toxicum: quoniā odoratū cōgelat ⁊ prohibet fumositates ascendere ad caput: et ideo confert sode ⁊ ebrietati/ ⁊ abscindit fluxū sanguinis
I ⁊ stringit ventrē. ¶ Et idē auto. Alexandri Coriandrū prohibet fumositates ascendere ad caput et ad cerebrū/ ⁊ propter hoc ponit in cibis epilenticoꝝ/ quādo cause epilentie
K sunt vapores ascēdentes a stomacho. ¶ Et idē auto. Alcanzi: quādo coriandrū succū infundit in aqua eius cū zuccaro abscindit vir
L ge erectionē et desiccat sperma. ¶ Et idē auctoꝝ. Rasis Si bibant. ʒ. iiij. de succo eius recenti occidit/ ⁊ abscindit fluxū sanguinis a
M naribus quādo odorat. ¶ Et idē auto. Humay: in libro permutatiōis dixit: ꝙ pillule Galieni sunt ei cōtrarie. Dya. vo cōtradixit ei cū scz Galienus dixit: ꝙ coriandrū declinat ad caliditatē/ quoniā manifestū ē ipsuz esse virtutis frigide. Et ex dicto suo quādo
N sumit succus eiꝰ occidit. ¶ Et idē au. Halix Coriandrū recēs est mortificatiuū: congelatiuū: ⁊ si homo vtit eo multū. Uel potū aque eius est toxicū/ si ponat aqua eius cū aliqua ex alijs herbis/ ⁊ quādo cuz aqua eius liniuntur apostemata sanguinea aut colerica cōfert ⁊ extinguit eorum inflammationes.

Omnia predicta etiam sunt de mente Auicenne. lib. ij. capitu. de coriandro.

Caput. cxxxviij.

Cornea arbor siue cranea. Diascori. capi. Cornea semen et fructum habet similem oliue: sed paulo oblongius ⁊ viride. Et vocatur grece carmu: quod cum maturatum fuerit/ obrufum habet colorem bonum in se habens saporem/ stipticum est: et ideo dissolutionem ventris/ ⁊ dissintericos curat/ ⁊ cū in dulcore positum fuerit mā ducari potest quomodo oliue condiunt cū sale frigida et sicca.

Operationes

¶ Dyascorides. Huius folia cum ligno suo in foco missa sudationem reddunt que illinita zernas optime sanat. A

¶ Galienus. ij. de cibis capi. de cibis siluestribus. Cornu vero ⁊ bati et glandes et ceteri fructus siluestres modicuz nutritionis habent cachochimi sunt. Et mali stomacho et indelectabilissimi: porcorum vero esca existentes non domesticorum/ sed in montibus morantium: ab ipsis eñ plurimum habent alimentum. ¶ Et idem. vij. sim. farma. capi. cranea. Cranee arboris fructus stipticus ē sufficienter esibilis existens: quo circa nullū B

mirabile attrahere et fortiter detinere cum ventrem sicut et mespila: folia vero et germina pontica gustu sunt: et siccant fortiter: vt et maxima vulnera consolidare possint ⁊ maxime duorum corporum paruis vero vulneribus vel mollibus corporibus contraria magis sunt: tendunt enim hec siccatiua plus decente.

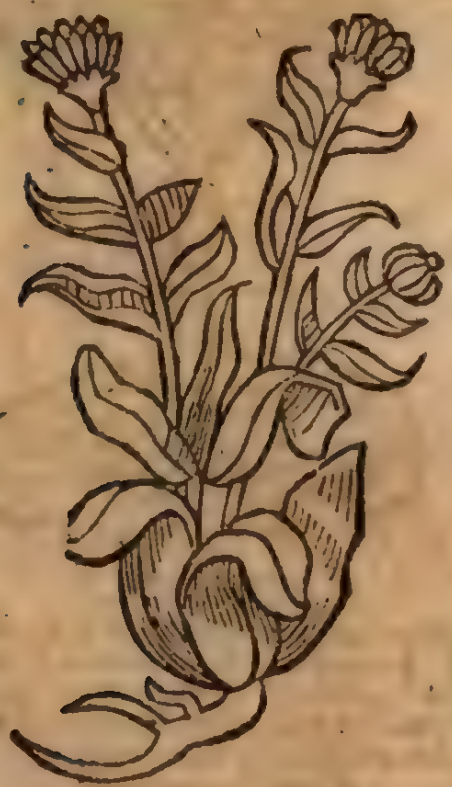

Caput.cxxxix.

Cordumenum. Dyascorides capitulo cordilion: id est cordumenum. Herba est que nascitur in Sicilia: eius frutex est sarmentosa: semen habēs rotundū et duplex/sicut sunt fabe: viscidū ⁊ odoratū.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Semen eius si bibitum fuerit prouocat vrinam et menstrua. Succus eius virge et seminis tribus obulis bibitus cum dulcore diebus decem nefreticis medicatur.

B ¶ Radix eius tunsa et vt electuarium composita toracis causas mirifice curat. Plini. radix eius potata lapides frangit.

Caput.cxl.

Costus. Auic.lib.ij.ca.de costo. Costi species sunt tres. Una earū est arabica/et est albus leuis ⁊ aromaticus. Et secūda est inda qui est niger leuis: ⁊ ille amarus est. Et tertia species grauis odoris q̄ nominat̄ gariofilatus. Bonus aūt costus falsificat̄ cū radicibus enule duris: ⁊ propterea nō mordicat linguā/neq; hz odorē fortē. Melior est ille qui est albus recēs/plenus nō corrosus/neq; fetidi odoris/neq; mordicās vel ledēs linguā deinde yndus niger lenis: ⁊ niger asemius/et melior est marinus/subtiles habens cortices. Est cali.in.iij sic.in.ij. In ipso est qualitas amara et acris valde: et caliditas et acredo adeo q̄ ipsa vlceret. Dyas. capi.costus. Costus vtilis est arabicus. Est aūt eligēd⁹ cibus albus leuis cū odore plurimo. Secundus est indicus qui grossior est ⁊ niger ⁊ leuis vt serula. Tertius est syriacus pōdere grauis et coloris buxei cum odore stiptico et mordaci sapore: habet quidē aliquā amaritudinem et plus acredinem: ea participans qualitate vt extrahat. Paulus capi. de costo. Costus est cali. ⁊ sic. complexionis in tertio gradu.

Operationes

¶ Auicenna. Costus cōuenit omni membro quod indiget calefactione: et vt ex eo attra A

hat humor ex pfundo. Abstergit pannũ cutis linitus cũ aq̃ et melle. In ipso est vlceratio ꝛ ille qui est amarus/ exiccat vlcera humida.

B ¶ Et ꝯuenit mollificatiõi neruoꝝ ꝛ attritioni lacertoꝝ: ꝛ ē bonꝰ sciatice ꝛ ē plastꝝ ex eo cõuenit liturgie: ꝛ cõuenit doloribꝰ pectoris.

C ¶ Et ꝓuocat mẽstrua bibitꝰ et suffumigatꝰ in traiectorio: et interficit fetũ: ꝛ prouocat vrinã ꝛ extrahit ascarides ꝛ vermes.

D ¶ Et dat vires ad coitũ: ꝛ ipse supponit ad dolores matricis/ et cõuenit dolori matricis fri. bibitus ꝛ sedẽdo in decoctione eius: et mouet naturã qñ bibitur cũ vino/ et ipse nõ dat vires ad coitum/ nisi propter humiditatem superfluam inflatiuam que est in ipso.

E ¶ Et cõuenit rigori linitꝰ cũ oleo/ et cõuenit morsibꝰ oibꝰ scꝫ morsui vipere ꝛ aliis morsibꝰ qñ bibit cũ vino aut absinthio: loco eius ponitur piretri: medietas ponderis ipsius.

F ¶ Dyas. Costus cũ oleo tritꝰ ꝛ corpi punctꝰ cũ rebꝰ stipticis subuenit. Si aũt ante accessionẽ sic vngat: rigorẽ ĩ periodica febre: ꝛ q̃rtanã amputat ac etiã paraliticis ꝛ sciaticis vel quibꝰ aliquod membrũ calefieri opus est

G ¶ Unctus extrahit humorẽ de profundo: in potiõe vero quia virtꝰ est calida diur etica: mẽstrua ꝓuocat/ pessariis adiunctus/ idem dolorẽ matricis mitigat morsibꝰ venenatis bibitus. ʒ. ij. opilatur cũ vino ꝛ absinthio dolorem stomachi et inflationem: et tota eius vitia compescit/ ventrem stimulat.

H ¶ Cum vino dato lumbricos latos deponit cũ aqua potatꝰ/ oleo mixtus: et fricatiõi adhibitus torpente frigore calefacit: eadẽ vnctiõe ꝛ paraliticos curat: reumata ꝛ spasmata ꝛ dolorem laterum sanat: cum aqua mulsa tritus ad efialas facit: melle mixtus maculas in facie natas detergit: malaginatibꝰ ꝛ antidotis necesse miscetur.

I ¶ Adulterat aũt cõmixtus cũ enule maioribꝰ radicibꝰ/ sꝫ facile intelligit cũ nec odorẽ costi habeat/ nec saporẽ mordacẽ: Nam costus vires habet acres stringẽtes et calefaciẽtes

K ¶ Serapion auctorita. Galieni. Costus cõuenit rigoribus fe. quando linit cũ eo ꝛ oleo corpus: et conuenit sciatice et paraliticis ꝛ omnibus in quibus calefacere oportet aliquam corporis particulam vel de profundo ad superficiẽ attrahere aliquem humorem.

L ¶ Propter eandẽ aũt causam prouocat ꝛ mẽstrua ꝛ vrinã ꝛ confert ad contritionẽ lacertorũ et ad dolorem lateris: ꝛ interficit ascarides propter amaritudinem.

M ¶ Et quãdo linitur cũ aqua ꝛ melle sup empetiginẽ/ mundificat eã: et adiuuat ad libidinẽ: quoniã est in eo de humiditate inflatiua ꝛ ventosa quãdo sumitur in potu cum vino.

Caput. cxlj.

Cozula: vel malapsica/ fructus iste est omnibus notus. Serapion li. aggregato. capi. hesmes. i. cozula. Virtus eorum est frigidum ꝛ humidum in. ij. gradu. Nam proportionantur persicis.

Operationes

¶ Et idẽ auctorita. Alcanzi. Laxant colerã et generãt humores grossos. Et idẽ aucto. Rasis. Quidã patiebatur fumositates ab aliquo humore existente in stomacho suo: ꝛ dedi sibi aliquibus vicibus de crisomolis: id est cozulis recentibꝰ: ꝛ sedatꝰ est ille fumꝰ Et ego non credo q̃ reperiatur cibus aliq̃s frigidior et magis iuuatiuus stomacho calido q̃ ipsa ꝛ ideo fastidium tollunt. A

¶ Auicen. lib. ij. ca. ij. de crisomulis. Meliora sunt armena: non em̃ cito aduenit ei corruptio et acetositas: et cum sumuntur crisomula: oportet vt accipiantur masticis et auisi equaliter. ʒ. j. vsq̃ ad. ij. cum vino pura aut vino de passis parum et mellis sunt frigi. et hu. in. ij. et oleũ nucleoꝝ eoꝝ est ca. et sic. in. ij. B

¶ Et eorum humor est facilis putrefactionis et eorum infusio sedat sitim. C

¶ Et crisomula quidem sunt conueniẽtiora stomacho q̃ persica: et armena non corrumpontur in stomacho: neq̃ accescunt velociter D

ex eis vero q̄ expellūt eoꝝ nocumentū est vt p̄mo sumat anisuz ⁊ mastix cū miua aut vino de passis et cōficiant cū melle puro: oleū nuclei ipsoꝝ etiā cōfert emorroidibꝰ grauāt crisomula ꝓpter velocitatē sue putrefactionis: vel infusio siccoruz cōfert febribꝰ antiquis.

E ¶ Johā. mesue in antidotario suo: Oleū de crisomulis sedat dolorē ani ⁊ emorroidaꝝ ⁊ resoluit tūores vlceꝝ: ⁊ impedimētū lingue et dolores auriū. Rabi moyses idem vult.

Caput. cxlij.

Cotula fetida vel oculus bonis. Sera. lib. aggre. ca bichar. auto Dyasco. Bichar. i. cotula hꝫ stipitē mollē ⁊ folia similia foliis marratri/ ⁊ flos eius ē citrinus plus flore camomille similis flori cotule et ideo nomināt eā hoc nomine. Et idem au. Galie. acuitas ⁊ mordicatio sunt in ea plus q̄ in camomilla: et resolutio eiꝰ ē amplior resolutiōe ipsius Dyas. ca. butalmos: secundū trāslationē nr̄aꝫ: butalmos idē cotula. Herba est mollis/ cuiꝰ folia sunt tenuit scissa maratro similia: ⁊ caulis eius mollis nascēs circa muros ciuitatꝫ: flores citrinos hn̄s: ⁊ vehemēter splēdētes ac in oculoꝝ similitudinē rotūdos. Vn̄ ⁊ nomē traxit floribꝰ camomille similes: ⁊ illa herba q̄ vocat lingua nostra pucida vel cotula fetida. Est alia butalmos hn̄s folia coriādro similia: nascēs iuxta muros ciuitatꝫ cuiꝰ flores sunt ex toto citrini: ⁊ ista ē herba q̄ vocat in lingua nostra oculus bouis vel cotula. Gali. vj. sim. far. ca. Butalmū siue semē incorruptū vel oculus bouinꝰ: vel cotula fetida: nominatū q̄dē est ita a floribꝰ q̄ vident secundū figurā similari oculo bouis: secudū colorē vero similis ē artemidi: magꝫ aūt multo ⁊ acrius ē ob hoc magꝫ dyaforeticū: vt sanet duricies admixtū ceroto.

Operationes

¶ Dyas. Folia eiꝰ trita ⁊ cerotis addita pustulas ⁊ duricies apostematū spargit: ⁊ si flores eiꝰ terunt cū croco. ¶ Affirmāt aliq̄ q̄ si post lauacꝝ et balneū eundē q̄s biberit/ bonū colorē restituet: ⁊ facit ipsum fomere/ ⁊ maxime arcuato morbo infectos acris est: et ideo dyaforetica: et propterea schetemata soluit cū ceroto tirsi eius in cibū sumuntur. A B

¶ Auicenna. Odor eius confert ventositatibus grossis in capite. C

Caput. cxliij.

Cotula non fetida vel oculus vacce: et habet flores nigros secūdum antiquam translationem.

Operationes

¶ Dyascori. ca. Butalmos. Que translatio corrupta est: quoniam Serapion ex verbis A

Dyascoridis secundū aliā trāslationē. Dyascorides dicit q̄ hz flores citrinos similis floribꝰ camomille: et hoc verū est: Nā dicit trāslatio quā allegat Sera. Butalmos hastam eicit mollē. Folia maratri similia florē mellinū habēs sicut antimꝰ: ⁊ maiorē oculo vacce similē. Vñ et nomē accepit. Nascit in ciuitatibꝰ ⁊c̄. ¶ Sed scdm̄ traslationē nostrā dyas. Butalmos hz duas species. Una est q̄ hz folia similia maratro: ⁊ flores similes floribꝰ camomille/ ⁊ ista vocat cotula fetida: vt in p̄cedēte capitulo tractat. Et latine dicit pucida: ⁊ Dyascorides vocat eū partemo. ¶ Alia est q̄ hz folia similia coriandro/ ⁊ flores citrinos nascēs iuxta muros ciuitatis: et vocat cotula nō fetida: ⁊ latine dicit oculus bouis vel oculus vacce: ⁊ grece similit ita sonat butalmos: fz arabice vocat bihar. i. oculus vacce: ⁊ ideo dicit ad literā. ¶ Butalmos ē herba mollis antimo similis/ lenes emittēs tirsos: ⁊ folia tenuiter scissa ⁊ mollia: similia maratro: flores citrinos similes floribꝰ camomille: ⁊ ista secundū veritatē ē cotula fetida que alio nomine vocat pucida. ¶ Et subdit: Est alia butalmos caulis mollis folia coriādro similia/ flores citrinos habēs nascēs iuxta muros ciuitatis: ⁊ ista vocat oculus vacce: vl' cotula nō fetida. Et de ista herba ē hec veritas clare intuentibꝰ: lege capitulū precedens/ scz Cotula fetida.

Caput. cxliiij.

Cocognidiū Camelea vel Mezereon. Camelea grece/ quasi infima oliua dicta/ eo q̄ folia similia oliue hz. Hec est que dicit Mezereon ⁊ cocognidiū. Unde cocognidiū mezereon ⁊ camelea sunt idē: vt apparet per Dyas. ⁊ Sera. Dya. ca. camelea secundū trāslationē nostrā. Camelea aut cocognidiū hastas hz super terrā spāsas/ palmis duobꝰ lōgas/ frutex est ipsius sarmentosa. Folia habet similia oliue: sed tenuiora ⁊ spissa/ gustū mordicantia/ ⁊ gulā exasperantia. Sera. lib. aggre. ca. Mezereon auto Dyas. Mezereon. i. camelea ē arbustū paruū cuiꝰ rami sunt apti ad ignē accēdendum: et sunt ipsi rami extensi sup terrā lōgitudine duoꝝ palmoꝝ habētes folia oliue/ nisi q̄a sunt subtiliora eis mordicātia ⁊ exasperātia linguā/ ⁊ sunt sup ramos densa. Gali. vij sim. far. ca. camelea. Camelea p̄dominantē hz qualitatē quo circa vlcera/ ⁊ quecunq̄ maxime escaras habent/ cum melle expurgare potest.

Operationes

¶ Dyas. Camelea accepta coleram ⁊ flegma deponit: debēt vero fieri trocisci ex his admixto absinthio duplici mēsura et vna p̄te camelee ⁊ catapucie iuncto melle vel aqua. Folia eius imopsita/ vulnera sordida curat. ¶ Johānes mesue. Mezereon siue cocognidiū solutiōe educit aquā citrinā cū fortitudine vehementi. ¶ Et dicit Alexāder. Mixtū cum rebꝰ educentibꝰ/ melancoliam educit ip̄am ⁊ cum rebus educentibꝰ flegma educit ipsam: ⁊ absinthium duplicatū ei cū mirabolanis: addunt ei bonitates notas: et faciunt educere colerā. ¶ Maius aūt iuuamentum q̄d ex eo expectatur est ad ydropisim: educit em̄ aquā congregatā in ventre: nocet tñ epati immo omnibꝰ membris nutritionis ipsiꝰ. ¶ Et interficit lūbricos et vermes ⁊ solutione educit eos et serpentes viscerū. Et si fiat vnguentū ex eo et melle/ curat fistulā ⁊ vlcera fraudulenta. ¶ Et fit ex aceto decoctionis ipsius ablutio: et confert dolori dentiuz et eorum corrosioni et gingiue sanguinee et mollificationi.

¶ Et fit ex eo vnguentum et aceto ⁊ oleo ⁊ cera ad scabiem bonum: ⁊ fit ex eo linimentuz ex sulphure et melle ⁊ aceto forti ad morseam et leotigines et baras ⁊ delet eas.

¶ Et quandoq̄ fit confricatio super morseam et baras cum foliis eius et aceto forti: et est vltimum:

¶ Et dicit Johannicius: Cocognidiū valet ad q̄rtanā. ¶ Pli. lib. xxiiij. Foliis in duabꝰ

absinthij. partibꝰ decoctꝫ eoqꝫ succo cũ melle potato. folijs etiã impositis: vlcera curant ⁊ puragnt. ¶ Idem. Quomodo collectũ salutare est oculis: iumentorum et pecorum.

Caput. cxlv.

Crocꝰ. Auiceñ. li. ij. cap. de croco. Crocus melior est recẽs boni odoris: subtilis sup cuius pilos est parũ albedinis nõ plurimum. Crocus sanus nõ velociter tingẽs nõ inuiscatur neqꝫ frangitur. ca. est in. ij. sic. in. j. est stipticus/resolutiuus/digestiuus et glutinatiuus. et eius caliditas ẽ fortior stipticitate eius. et eius oleũ est calefactiuũ. ¶ Pla. Croci sunt due species. Ortensis q̃ in ortis nascitur. et oriẽtalis q̃ in oriente. Iste in medicinis nõ vomicis ponitur in medio florũ tres vel quatuor flores parui nascuntur. Eligendi sunt subrufi. q̃ aũt cũ rinitatis aliq̃d habẽt abijciẽdi in sacculo stricto de corio seruant: per quinqꝫ annos seruari possunt. Virtutẽ habẽt cõfortatiuã ex q̃litatibus suis et ex aromaticitate. ¶ Palla. libro. iiij. In Februario mense croci serendi sunt bulbi et subtiliter si fuerint arte fodiendi. Serapiõ. li aggre. cap. Iamfaram. auto. Dyasco. Ille qui fortior ẽ in medicina est nouus pulchri coloris: cuius crinis vergit ad albedinẽ: lõgus nõ fragilis: plenus. qui qñ fricat tingit manũ cito acuti odoris. ¶ Gal. vij. sim. far. cap. de croco ꝑm trãslationẽ arabicã. Substantia eius est terrea frigida sed qđ vincit sup eam est cõplexio calida et in sapore eius ẽ stipticitas pauca. Et virtus eiꝰ est q̃ calefacit in scđo gradu et siccat in ꝑmo. vñ maturat et digerit aliq̃li maturatiõe. et qđ adiuuat ad hoc est stipticitas parua q̃ reperitur in eo. Et est ex medicinis cõglutinatiuis ⁊ digestiuis ⁊ nos diximus q̃ medicine cõglutinatiue ⁊ digestiue sunt ille in q̃bꝰ est caliditas nõ fortis cũ pauca stipticitate.

Operationes.

¶ Aui. Potus ipsius colorẽ efficit bonũ: resoluit apata ⁊ linit ex eo herisipila. facit sodam: ⁊ ipe nocet capiti. ¶ Et bibit. cũ rob ad ebrietatẽ. ⁊ ẽ faciẽs somnũ. et obtenebrat sensus. ⁊ cõfert apostemati calido in aure. Abstergit visum ⁊ prohibet fluxũ ad ipm. ¶ Et valet ad pannũ. Et fit ex eo alcohol ad varietatẽ acq̃sitã in egritudinibꝰ. cõfortat cor. ẽ lenificatiuꝰ odorat ipm pleureticus ⁊ ꝓhirneticus vt dormiat. ⁊ ꝓprie eius oleũ. ¶ Et facit anhelitũ facilẽ: ⁊ cõfortat instrumẽta anhelitus. ipe quoqꝫ facit nauseã: ⁊ deijcit appetitũ. ꝓpterea q̃ oppositus ẽ acetositati q̃ ẽ in stomacho. ¶ Sꝫ ipe cõfortat stomachũ ꝓpter illđ qđ in ipo ẽ de caliditate ⁊ ꝑparatione ⁊ stipticitate. Crocus ẽ bonus spleni: excitat coitũ: ⁊ ꝓuocat vrinã. ¶ Et cõfert duriciei matricꝫ. ⁊ eiꝰ cõstrictiõi ⁊ vlceribꝰ fraudulẽtis. In ipa tñ administrat cũ fauo aut cũ medulla cũ duplo ipius đ allio. ¶ Quidaꝫ dixerũt q̃ ipm in potu dederũt ad ꝓlixũ partum ⁊ factꝰ ẽ partus statim. Et đr q̃ aurei. iij. đ ipo interficiũt letificãdo. loco eiꝰ ponit de costo eq̃le põdus ipius ⁊ de spica quartũ põderꝫ eiꝰ. ⁊ põdus ipius de corticibꝰ cassie lignee. ¶ Et idẽ. iiij. fen. canonis ꝑmi. cap. ij. ait. q̃ ducit medicinas ad cor. ¶ Et idẽ de viribus cordis ait q̃ cõfortat cor. Sera. auto. Rasis. Fuit mulier q̃daꝫ q̃ laborauit aliq̃bꝰ diebꝰ in ꝑtu: et dedi sibi in potu. ʒ. ij. croci et peperit statim: ⁊ expertus fui hoc semper. ⁊ sic factuꝫ est. ¶ Crocus inebriat inebriatiõe forti: qñ ponit in vino letificat adeo: donec faciat insaniã excellẽti letitia. ⁊ digerit cibũ ⁊ cõfor. stomachũ sua põticitate: ⁊ fortificat epar. Et nõ laudat cerebro: aufert appetitũ cibi: ⁊ ꝓuocat vrinã ⁊ meliorat colorẽ ¶ Rabbi moyses cap. de croco ait. q̃ auget appetitum coitus. ¶ Isaac in viatico cap. de emigranea ait. q̃ fit emplastrũ ex croco: ⁊ gũmi arabico/euforbio/ ⁊ mirrha eq̃liter distẽperatis cũ albumine oui contra emigraneam. ¶ Paulus cap. de podagra. Recipe crocum

A B C D E F G H I K L M N

cũ vitello ouoꝝ ⁊ oleũ ⁊ aquã rosaꝝ ⁊ misceantur: et cum penna vnguatur locus podagre ex eo actu frigido.

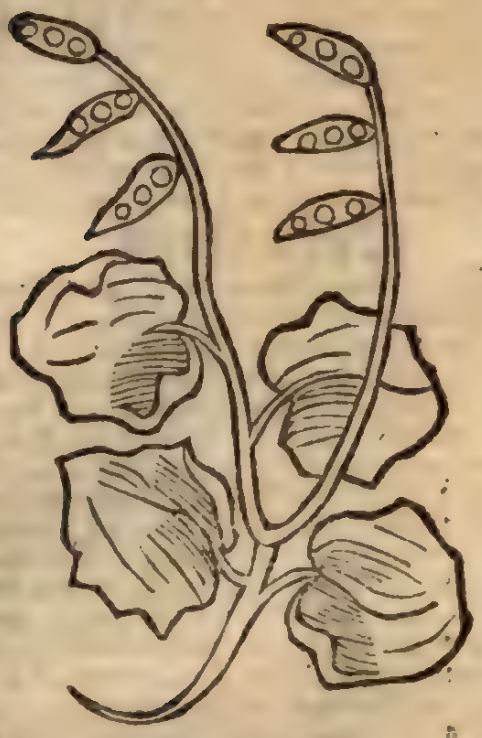

Caput.cxlvj.

Cucumer. Ubi sciendũ ꝙ cucumeres sunt melones Indi ſm quosdã. Sed Mesue cap̃. de cucumere asinino videtur dicer̃ ꝙ sunt citrulli. Sz aliq̃ dicũt ꝙ cucumeres sunt fructꝰ sicut citrulli: oblõgi tñ nunq̃ citrinescũt: ⁊ hñt folias itã distinctas sicut melones. ⁊ cũ maturant̃ hñt parũ dulcedinis: ⁊ sunt insipidi. qđ ego ꝯcedo. vñ cucumeres nõ sũt melones Indi. q: Auicẽ. iiij. cañ. cap̃. de cura tertiane pure ponit melonem Indum ⁊ cucumerẽ ergo nõ sunt idẽ. ¶ Sera. dicit Cucumeres nõ sunt citrulli sicut apparet in cap̃. Citrullꝰ. Et etiã Sera. dicit auto. Gal'. ꝙ citrullus frigidior est cucumere. ergo cucumeres nõ sunt citrulli.

Operationes

A ¶ Sera. li. aggre. cap̃. Rachera. auto. Gal'. id est cucumeres. Cucumerꝫ substãtia ẽ grossa dura digestioni ⁊ genera chimũ malũ paratũ corruptõi q̃uis melon sit citiꝰ corruptibilis. Et virtus eiꝰ est q̃ infrigidat ⁊ humectat in. ii. gradu. ¶ Et mollit ventrẽ. ⁊ ꝓuocat vrinã. Et qñ sumit̃ cũ rob aut cũ lacte cõ-

B

fert vlceribꝰ vesice ⁊ sedat inflationẽ stomachi ⁊ sitim: qñ comedit̃ ⁊ sedat sincopim ex caliditate et cõfert ei ex proprietate quã habet. ¶ Et idẽ auto. Habix. Aqua citrulli cõfert inflãmatiõi fe. ⁊ sedat sitim: et laxat ventrem laxatiõe bona sine nocumẽto aliquo: ⁊ debet bulliri cũ zuccaro albo. Et nõ oportet ꝙ detur habentibus naturã durã nimis ad mouendũ. quia illa nõ habet virtutẽ tantaꝫ ꝙ laxat naturã duram. ¶ Et ipa fecerit moram in stomacho forsitã inducit laborẽ ⁊ nocumentũ ⁊ inflatões. ¶ Rabbi moyses auto. Galie. Cucumeres ⁊ pepones si cito nõ digerantur. sunt venena mortifera. ¶ Galie. viij. sim. far. cap̃. Sikinis. videt̃ dicere ꝙ cucumer dicatur de pepone ⁊ cucumere iã dicto. Nã dicit. Sikinis. i. cucumer esibilis q̃ quidẽ pepon est subtilioris substãtie. q̃ vero nõ est talis grossioꝝ substãtie ac etiã abstersiua ⁊ incisiua participat virtute. vñ diuretica sunt ⁊ sp. endidũ reddũt corpus. ⁊ maxime si siccauerit quis semẽ deinde incidẽs et cribrãs lenire faciũt. dominat̃ aũt in eis frigida ⁊ humida ꝯplexio: nõ tñ fortiter: sed in secũdo gradu locat̃. ¶ Si vero quis semẽ siccauerit vel radicẽ nõ adhuc humide nature erit: sed iam siccantiũ in primo quasi gradu: vel secundo incipiente. Est aũt ⁊ abstersio in his plus q̃ in carne fructus.

C

D

E

F

B

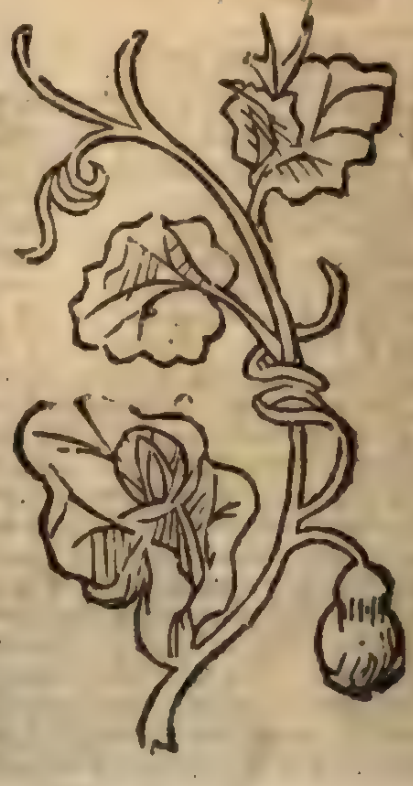

Caput.cxlvij.

Cucurbita. Pli.li.xij. In insula Persica sūt arbores lanigere: ferūt etiā cucurbitas cotonei mali magnitudīe: q̄ maturitate rupte lanuginis pilas oñdūt ex quibꝫ vestes p̄ciose lintheo faciunt. ¶ Idē li. xix. Cucurbitꝫ ē natura cucumeri similis dū taxat in nascēdo. eque hyemē oderūt. amāt rigua ⁊ fimū. Serunt ambo semine in terra sequipedali fossura inter equinoctiū vernuꝫ ⁊ solsticiū. parilibꝫ tamē aptissime. Aliq̄ malūt ex kalēdis Marcij cucurbitas. ⁊ nonis cucumeres ⁊ p̄ q̄nquatros serere: simili modo reptātibꝫ flagellis per artesum aspera intectū vsq̄ scādūt natura sublimitatis auida viresq̄ sine amminiculo scādi nō sunt. ¶ Palladiꝰ li.iiij. In mense Marcio cucurbita serēda: amat solū pingue humidū stercoratuꝫ solutū hoc in cucurbitꝫ insigne est q̄ lōga pariunt ⁊ elegātia semina q̄ in eaꝝ ceruice nascunt: que in vētre fuerāt cucurbitas faciūt crassiores. Que in fundo latas si in cacuminibꝫ obruant. vbi adolescere ceperint amminiculis adiuuent. Que seruant ad semina vsq̄ ad hyemē in suauitate dependeāt. deinde sublate in sole siccent. aut fumo fument: alit semina putrefacta depereunt. Sera. libro aggre. cap̄. hara. i. cucurbita. Virtus eiꝰ est frigida ⁊ humida in secundo gradu.

Operationes

A ¶ Dyas. cap̄. cucurbita. Cucurbita cruda trita ⁊ cataplasmatibꝫ adhibita papulas corporꝫ amputat. apostemati calido maximū p̄
B sidiū ē. ¶ Succꝰ rasure eiꝰ dolorē calidū auriū mitigat cū oleo rosaꝝ mixtꝰ ⁊ auribꝫ instillatus ⁊ cerebro appositus estuatiōes in-
C fantiū mitigat. ¶ Et cōfert apostematibꝫ calidis q̄ fiūt in cerebro eoꝝ. Tumoribꝫ oculorum opitulat. Podagricꝫ maximū p̄sidiū ē.
D ¶ Elixa q̄ꝫ ⁊ expressa melle ⁊ nitro addita ⁊ bibita vētrē mollit: cruda ⁊ excauata ⁊ vino impleta si sic māserit vna die ⁊ nocte po
E stea bibat similiter vētrem mollit. ¶ Crude ⁊ trite leniūt omnē tumorē. succus eiꝰ dolorem dētiū mitigat si diutiꝰ in ore teneat: sed ⁊ oleo rosaꝝ mixtus ex vnctiōe corporis ad
F motus febriū restringit ardorē. ¶ Et q̄n fit emplastrū cū rasura eiꝰ ⁊ medulla panis sup podagrā calidā: aut super herisipilā cōfert.
G ¶ Cinis aridi corticis efficaciter pōt cōbusta sanare. Eundē cinerē dicimꝰ ab expertis vulnera in veretro iā in putredīe versa purgare: ⁊ ad cicatricē p̄ducere. podagre estuanti. ⁊ ignibus sacris cortices virides subue-
H niunt. ¶ Semini sicco illa vis tradit vt in puluerē tunsum ⁊ inspersum impleat vulnera q̄ cauata sūt. ¶ In cibo sumpta stomachū relaxat bibēdi desideria nō excitat. succus tepefactus dolori auriū q̄ ex inflammatiōe calorꝫ fit infundit. humectat aurē ⁊ infrigidat abundāter. ⁊ ptiriasim infantiū rasura depellit cū polēta. Hec eadē dicit Serapiō auto. Dyascoridis. licet sub alijs verbis. I
¶ Almansor tractatu tertio. cap̄. de cucurbita. Cucurbita est frigida ⁊ humida q̄ stomacho mala existēs appetitū destruit. sitim quoq̄ sedat: ⁊ epatis ⁊ stomachi ardorem extinguit: quando in eis abundat calor. K

Caput.cxlviij.

Culcasia siue Caso. Plini. cap̄ d culcasia. Culcasia quā aliq̄ Cyamon vocāt nobilissimā hāc in Egypto e nylo metunt. caule cum coctus est arenoso in mandendo. Busso autem qui intra folia emicat spectabili folijs latissimis etiā si arbores cōparentur ad similitudinē eorum que personatia. i. lappago maior dicuntur s̄m Dyascoridem in nostris partibꝫ vocamus aque nyli suis dotibus gaudent vt impressis collocasie folijs in variam speciem vasorum potare gratissimum habeāt ⁊c. Hec herba est quā Dyascorides vocat fabam egyptiacam. cuius proprietates ⁊ virtutes s̄m ip̄m inuenies, in litera faba egyptiaca. Et istam fabā

egyptiacam vocat. Auicē. bulcas. de qua capitulū facit in secundo canone. Est eñ culcasia satis nota in egypto apō mercatores practicantes. ⁊ in Syria. Et ego ipsam habeo Salerni in viridario meo secus spectabilē fontē: que culcasia vulgari nostro vocat caso. Cui⁹ folia aquis more vasoꝝ plena egrorum ⁊ conualescentium mentem delectant: neq; non eorum animum excitāt ad bibendū.

Operationes

A ¶ Sera. li. aggre. cap. bulcas. i. culcasia. In sapore huius plante est acuitas et mordicatio multa ⁊ stipticitas pauca. ⁊ virtus eius est calida in. ij. ⁊ qñ coquit cōfert stomacho.

B ¶ Et idem auto. Aben Dehuay. Culcasia est calida ⁊ humida. ⁊ auget sperma. ⁊ radix coquitur et habet bonum saporem. Et est bona stomacho. et appetitum prouocat et vrinam. Est calida et humida. et auget in spermate. Hec herba est multum egyptijs nota: et nascit iuxta aquas ⁊ habz folia magna ⁊ lata. ⁊ radix cocta et comesta auget corpus.

C ¶ Paulus cap. de culcasia. Culcasia est herba omnibus nota. ⁊ nascitur iuxta aquas: cui⁹ radix comesta ⁊ cocta stomacho ē vtilis Isaac in dictis particularibus capitulo de culcasia. Culcasia est herba in Egypto nascens aliquantulum pontica cum acuitate. vnde monstratur calida et humida.

D ¶ Cuius radix si elixetur acumen emittit. ⁊ viscositas quam prius latenter habuerat in ea aperta fiet. Idcoq; duri grossiq; nutrimenti est generatiua. sed cum sui ponticitate stomachum confortat: et ventrem constipat. Si tamen moderate comedatur bonuz generat nutrimentum. valetq; dissintericis cum viscositate et ponticitate quam habet.

E ¶ Auicenna lib. ij. capitulo bulcas vel culcasia. Est planta in qua est assimilatio ō alisnen. Calida est ⁊ sicca in primo gradu. Et in ipsa est salsedo cum stipticitate: et partes eius non sunt similes: ⁊ est cum inflatione pauca. et fit ex ea gargarismus cum lacte ipsius et sale. et in Egypto decoquitur cum eo caro ⁊ frixatur cum oleo.

F ¶ Et est illis cibus qui solutiōe educit aquaz citrinam ⁊ proprie semen eius ⁊ succus ipsius. et minoratur ex ea vt debiliter.

G ¶ Prouocat vrinam: ⁊ generat sperma. ⁊ expellit coleram. et aquositatem cum facilitate. et potus eius sit ab vna tertia libre vsq; ad duas tertias libre.

Caput. cxlix.

Cuscuta. Sera. li. aggre. cap. Easuch. id ē cuscuta. Et est res q̄ adheret herbis involuēs ea sicut fila: sz in summitatibo habet fructū subtilē. ⁊ ipa crescit in arboribo: ⁊ in summitate ei⁹ involuit simul. Reperitur de ipsa multū in vineis: et destruit multum herbas et in ipsa est amaritudo. Et idē auto. Aben Dehuay. Cuscuta est herba que reperit intra linū ⁊ suspendit ei: in cuius sapore est amaritudo ⁊ pōticitas plus amaritudine. ⁊ virtus ei⁹ est calida in primo et sicca in. ij. ¶ Et idē auto. Dehsarugie est fri. ⁊ bu. Et idē auto. alabati. Est cōpolita cōtrarijs virtutibus. ⁊ est in ea amaritudo ⁊ stipticitas. ⁊ est cali. in. j. ⁊ sic. in. ij. Et idē auto. Sabor Eben. Ei⁹ caliditas aut frigiditas est fm complexionē arboris cui adheret cū fit ca. p adherentiam calide arboris. et est frigida per adherentiam frigide.

Operationes

¶ Sera. auto. Balie. Cuscuta abstergit: fortificat ⁊ aperit opilatōes epatis ⁊ renū ⁊ fellis ¶ Et mūdificat venas subtileo ⁊ grossas ab humoribus grossis et colericis. et fortificat stomachum et epar ⁊ cōfert icteritie facte ab opilatione epatis ⁊ febri ⁊ proprie febri infantū. ⁊ purgat colerā. ¶ Et idē. auto. Dehsarugie. Cōfert icteritie ⁊ opilatōi epatis ⁊ splenis ¶ Et idē auto. Alabati. Cōfert

stomacho ⁊ epati et eorum opilationibus. ⁊ expellit superfluitates neruorum ⁊ venarū: et mollit ventrem et confert febribus. ¶ Et de ꝓprietate eius est expellere superfluitates antiquas a venis. ¶ Et idem auto. Sabor eben. Est bona stomacho. et maxime quando miscetur cum ea anisum ⁊ semina similia.

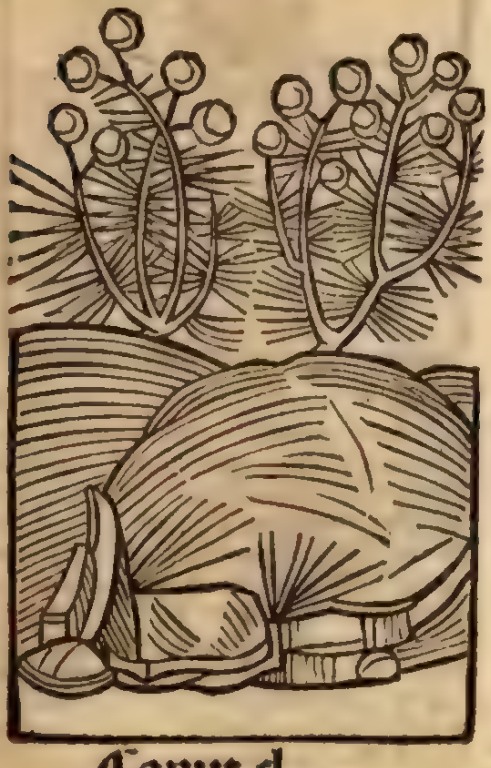

Caput.cl.

COlofonia. Pli. cap̄. de colofonia. Pix erica sic dicta ab erice filio veneris: q̄ victus ab Hercule mutat⁹ est in mōtem sui noīs. In q̄ mōte crescūt arbores: q̄ꝝ gūmi d̄r colofonia: inde eritica carpos fructus illi⁹ arbor̄. Et d̄r pix greca. q̄r de ea in grecia in multa q̄ntitate inuenit̄. ¶ Paulus in cap̄. d̄ colofonia: calida est in. ij. sicca in. j.

Operationes

¶ Cōtra dissinteriā fit suffumigatio ex pul-
A uere ip̄ius. ¶ Cōtra tenasmonē ex frigida cā
B ex puluere ipsius et nasturcij eq̄liter mixtis fiat aspersio sup̄ renes melle calido ꝑunctus
¶ Ad pilos de facie remouēdos ⁊ faciē de-
C albandam. Accipe. ʒ. iij. colofonie. ʒ. j. masticis modicū armoniaci purissimi: et dissolue in vase terreo nouo ⁊ mundo: ⁊ ad vltimum tres guttas armoniaci et misce et cola sup̄ aquam frigidam et misce et malaxa. Cum autem volueris pilos tollere resolue paucum ad ignē ⁊ aliquātulū tepefactū pone su per faciē per vnam horā vel duas. postea remoue pilos remouet ⁊ faciē depurat. Et sit locus siccatus cū pannis ⁊ paruz cū digito madefacto preme vt melius adhereat. Pōt illud emplastrū decies apponi: et potest seruari per duos dies. ¶ Cōtra asma ⁊ frigida causa: materia existente digesta et dissoluta accipiat patiens fumum per os.

Caput.clj.

CEra. Galie. vij. sim. far. cap̄. d̄ cera s̄m translationē arabicā. virtus eius prima est: q̄ ē medicina media inter res calefacientes et infrigidantes et exsiccantes ⁊ humectātes: nisi quia est cum hoc grossa res parum viscosa. ⁊ ideo nō soluz desiccat verūetiam humectat ꝑ accidens. postq̄ꝫ per suam viscositatem ꝓhibet resolutionem. Et idem eodem libro ex eodem capitulo s̄m trāslationem grecā. Cera in medio equaliter est calefacientiū ⁊ in fri. ⁊ hu. ⁊ siccantium. Habet aūt quid grossarum partium ⁊ emplasticum ꝓpter quod non solū siccat sed etiam s̄m accidēs humectat fortassis vtiq̄ꝫ videbitur prohibens transpirationes. Unde ⁊ materia est aliquorum farmacoꝝ que calefaciunt et infrigidant. Ipsa aūt s̄m ip̄am de digestiuis vtiq̄ꝫ erit debilibꝰ non intra corpus sumpta: sed extrinsecus apposita. Habet em̄ q̄d paucū dyaforetice ⁊ calide virtutis qua plurimū ꝑticipat mel. ¶ Et Sera. auto. Dyas. Melior ex ea est grossa mūda a sorde. in cui⁹ odore est odor mellis. ⁊ est in colore eius paꝝ rubedinis. Et illa q̄ est alba ꝑ cocturam et pinguis est post ipsam.

Operationes

A ¶Sera. auto. Albugerit. Mollificat grossicies apostematum: et conuenit asperitati pectoris: quando ponitur super ipsum cum
B oleo violato. ¶Et mollificat neruos et vlcera. et maturat et resoluit resolutione debili. et non est de medicinis que ingrediuntur in corpore: sed de illis que apponuntur extra. ⁊ est materia omnium emplastrorum calefaci
C entium et infrigidantium. ¶Et idem auto. Dyas. Uirtus est mollificatiua replens vlcera repletione mediocri et non forti: et formātur ex ea grana in modum granoꝝ geguers et bibuntur ex eis decem grana ad vlcera in
D testinorum. ¶Et prohibet coagulationem lactis in mammillis lactantium. et quando ponitur super neruorum asperitatem mollificat et lenit ipsam. Et est superfluitas ⁊ sordes quam apes eijciunt extra domicilia sua et reperitur in aluearijs. pro quo lege capi.
E apes in tractatu de auibus. ¶Dyasco. fm translationem grecam. Cera vtilis est rufa: et pinguis et odorata odorem habēs mellis munda. et est pontica et cretica. alba cera et
F pinguis secundam habet virtutem. ¶Exalbare sic ceram debes. Ceram albam incide minutis partibus et mitte in cacabo nouo: et missa aqua maritima impone foco: et cum se soluerit sparge desuper tritum nitrum. et postq̄ bis aut ter bullierit depone eam. Cū vero spissauerit leua de cacabo et purga sordiciem si fuerit. Et secundo id facias: et cum bullierit. mitte ibi funduꝫ cacabi fracti: aut illud sit rotundum aqua aspersum: et desup cere quod fuerit vl' heserit pone in sole aqua perfusum. Nam et lino insertum album facit colorem. Quisquis autem aquam salsam plus miserit. plus albam ceram facit. et ver
G no super herbam ponitur. ¶Uirtus est omni cera termantica ⁊ pleurotica miscetur autem succis ⁊ pultibus propter dissintericos confectis adiuncto aliquo mellis quo decoctio fiat comestibilis: in modum pillule tria grana accepta coagulatū lac māmis soluēt. vires habet omnis cera relaxare duricies
H molliter. ¶Est enim media inter calidum et frigidum: siccum et humidum. Unde materia est aliorum medicamentorum. quia ex ea construuntur epithimata et alia.

Caput. dij.

Caro.

Operationes

A ¶Rabi moyses. cap̄. de carnib. auto. Gal. Carnes volatiliū in corporib calidis generant multā colerā. ⁊ om̄ia cerebro sunt mala stomacho: sed testiculi galloꝝ sunt boni: ⁊ id qd̄ orit ex animalib siluestrib est melius q̄ ex domesticis. Et euitāda sunt anialia veterata et vicina partui: ⁊ brodia gallinaꝝ elixataꝝ adoptant cōplexionē et impinguant corpora. ⁊ pulli colūbarū inducūt dolorē capitis. Turtures cōfirmant sensum. Balline ⁊ galli laxant ventrē. Pauones dissoluūt co
B licā. ¶Carnes edine fere p̄ueniūt oēs alias carnes Carnes capreoline corroborāt spūs. ⁊ relaxant virtutē que cedit: et valent cōtra sincopim. Testiculi galloꝝ sunt boni quia iuuant defectos: et multum nutriunt ⁊ augēt
C sperma. ¶Auicen. li. ij. cap̄. de carnib. Carnes bone sunt: caro ouina que cū caliditate est subtilis. et iuuenum capraꝝ et tauroꝝ. et carnes illoꝝ q̄ de eis sunt parui magis sunt susceptibiles digestionis ⁊ subtilioris nutrimenti. ⁊ edina quidē est minorū superfluitatum q̄ arietina ¶Caro lactātis lacte lauda
D bili est bona lacte vero nō laudabili ē mala.
E ¶Et caro decrepiti que est ex ouib est mala
F ⁊ similiter extenuati est mala. ¶Et caro nigri ē leuior et suauior: ⁊ similiter caro masculi. et rubea diuisa ex animalib plurime pinguedinis. ⁊ alba sunt leniores: ⁊ varia est mi
G norꝫ nutrimēti. ⁊ natat in stomacho. ¶Melior caro et digestibilior est illa que est circa os. ⁊ dextera quidē melior ⁊ leuior est q̄ sinistra. ⁊ q̄ est in medio lacertorū mundior est
H carne neruoꝝ. ¶Caro aūt laxa super quā nō est neruus: fortasse est suauis: et ꝓprie que est propter generationē lactꝫ: sicut caro māmil

le. Et mamille quidē nutrimētū est bonū. q̄ si in ea est lac est grossum. Testiculorū ꝟo caro est melior aliis. ⁊ volucrū quidē caro melior est adurach ⁊ gallinaꝝ: ⁊ subtilioꝝ earū.
J ¶ Omnis preterea animalis sicce cōplexionis caro parui est melior sicut caro edi. Ipa cm̄ est bona. caprina ꝟo nō est bona multū. ⁊ eius humor fortasse est malus valde. Hircina vero caro est mala absolute. ¶ Et caro lu-
K porum mala. Et omnes volucres magne aq̄rum male: et habentes colla longa. et pauo et miluus et palumbros dure plurima generatio est melancolica. ⁊ passeres omnes mali sunt. melior caro ex siluestribꝫ est gazel. deinde porci siluestres. Nam est velocioris digestionis q̄ꝫ domestica. et plurimi nutrimenti. caro eius omnino siccior est carne quadru-
L pedis. ¶ Et caro vaccina siccior est caprina. sed caprina est siccior ⁊ difficilioris digestionis carne ouina. et caro veterum est vehemētioris calefactionis ⁊ grossi nutrimenti. Leporis vero caro ca. est ⁊ sic. pro qua lege capi-
M pitulū Lepus. in tractatu de aīalibꝫ. ¶ Carnes magnaꝝ auiū sunt grosse. Anatis vero et caro aquaticarum est vehementis humiditatis. ⁊ est ꝓpinqua in hoc carni ouine. Caro vaccina plurimi est nutrimenti grossa melancolica generās egritudines melancoli-
A cas. ⁊ quod est melius ē caro vituloꝝ. ¶ Porcellorū vero parui est nutrimēti propter fortitudinē sui resolutiōis ⁊ vehementiā sue humiditatis. Et caro anatis est plurimi nutrimenti. nō tamen existit in bonitate gallinarum et similium. Caro vipere confert lepre. caro ericij est humectatiua ⁊ cōuenit lepre ⁊ ydropisi ⁊ dolori renū. Caro ranarum conue-
O nit puncture vermium venenosoꝝ. ¶ Cinis carnis asini ꝑm Auiceñ. et epatis eius cum oleo superpositus valet contra scissuras frigoris ⁊ delet scrofulas sanat leprā. contractis ex siccitate sedenti in iure carnis eius. Epar eius assatum ieiuno comestum conue-
P nit epilentie. ¶ Auerrois in li. colliget. cap̄. de carnibꝫ. Melior caro ex volatilibꝫ est caro galline. inuenis sane et pinguis. et habet mirabilem proprietatem in temperando cōplexionem. et propterea brodium suum est optima medicina leprosis. quia cerebꝝ eius augmentat substantiam nostri corporis: et acuit ingenium. Ex ambulatiuis post ipsas
Q est caro edi. ⁊ post caro arietum. ¶ Sed Galieno videtur q̄ carnes vitulorum sunt meliores carnibus arietis. Et Auiceñ. dt. Melior carnium est porcina. et sentit q̄ illa caro sit naturalior hominibus q̄ꝫ illa caro animalium ambulantium. ⁊ multi vituperant carnes agnorum: propterea quia dominat mul-
ta humiditas super eos. ¶ Rasis. Carnes R
agnorum sunt post bonitatem carnium edorum. et ex volatilibus. et ex laudabilibꝫ sunt carnes perdicum. sed declinant paruꝫ ad frigiditatem et siccitatem et sunt sicut galline deserti. et habent proprietatem stringendi ventrem asse et elixe. Sed turtures sunt similiter bone: sed declinant plus ad caliditatem: et habent mirabilem proprietatem in acuendo ingenium. ¶ Columbe sunt calide S
et sicce. grossioris substantie q̄ꝫ turtures. Et pulli eorum habent humiditatem superfluam. et hoc significat grauitas motuum ipōrum sicut significat calor eorum actualis ⁊c̄. Et tantum de carnibus in generali: sed in speciali inuenies inferius de animalibus.

Caput. cliij.

Caseus. Isidorus. Caseum vocāt quasi careum. eo q̄ careat sero. Illam omne serum ei deducitur vt pondus arguatur. Palladius. Caseus mense Maio coagulādus est lacte sincero cui seruum omne deduci debet: vt et ponderibus arguatur. Ubi vero solidari ceperit in opaco ponendus est loco aut frigido. Et subinde depressus ad actis pro acquisita soliditate pōderibus: trito ac torrefacto sale debet aspergi. et iam durior vehementius premi. Post aliquos dies soliditate iam formule per crates ita statuantur: ne inuicem se vnaqueq̄ꝫ contingat. Sit autem loco clauso et a vento remoto: vt teneritudinem seruet atque pinguedinem. Uitia autem casei sunt: si

aut siccus sit: aut fistulosus. qd euenit si aut parū premat: aut sales nimios accipiet. aut calore solis vrat. In recenti caseo cōficiēdo aliqui nucleos virides pineos terunt: atq; ita lacte mixto gelāt. Aliq; thimū tritū ⁊ frequenter colatū cōgelant. Qualēcūq; etiā sapore velis efficere poteris. adiecto qd elegeris cōdumēto. seu piperis: seu cuiuscūq; pigmēti. Ex li. d na. re. q ḡ dt Galie. Caseū gñaliter esse malū. de substātia caseata pura est intelligēdū. Nā ex triplici lactis substātia caseus ē. serū quidē bonū est ⁊ butirū meli⁹. caseus aūt p se pessim⁹. Itaq; case⁹ lactivicin⁹ ⁊ crassus ac butirosus bon⁹ ē ⁊ sanis sanus.

Operationes.

A ¶ Pli. zoroastres in deserto solo caseo vixisse annis viginti: ita temperate vt non sentiret
B dolorem alicuius morbi. ¶ Idem li. xj. Caseus non fit ex vtrimq; dentatis qm̄ eorum
C lac non coit. ¶ Idem li. xxviij. Sestius eosdem effectus equino caseo quos bubalo tradit: stomacho vtiles. qui non sunt salsi. i. recētes. Veteres aluum sistunt: corpusq; minuunt, stomacho vtiliores. In totum salsa minuunt corpus/alunt mollia. Caseus recens cū melle sigillata emēdat: mollis aluū sistit.
D ¶ Dyas. Caseus viridis sine sale eustomachus ē/pingues facit humores: carnes replet/ventrē mollit. Elixus autem ⁊ assus ventrē stringit. tumoribus oculorum medetur/liuores tollit. Sallitus autem maciem pinguibus facit. Cacostomachus est. quia facit ardorem. ⁊ maxime bubalus. qui tamen coagulatus omnibus tumoribus medetur suppositus ⁊ oculis maxie Caprinus quidem stringit ⁊ etiam bubalus sed plus ardorem facit
E quia siccior est. ¶ Ouinus quidem plus nutrit et minus vētrem stringit. quia pinguis est. Item sallitus ventrem mollit. vetus aūt stringit. Aqua vero casei carnes impinguat
F ¶ Isaac in. iij. li. Caseus vniuersaliter pessimus est stomachi grauatiuus digestioni difficilis. Ideo sepissime illo vtentes colericaz
G incidunt passionem. ¶ Et lapides in eorum renibus generantur: sed tamen diuerso modo est. Caseus recens nimis calidus est ceteris et acutus. vnde vicinus in frigiditati et humiditati quasi in primo gradu qd est propter humectationē lactis aquositatem in sese continentem. quare ceteris nutribilior est et vētrem humefacit absq; vllo stomachi nocumento: precipue si sale careat. ¶ Vetus autem et sicissimus acumen ⁊ calorem habz palam propter sal et coaguli siccitatem. Proinde cito in fumositatem ⁊ colericos humores cōuertitur. qd duobo modis cōtingit. vnus est qz eius vnctuositas in ꝓpatulo est. ob ei⁹ aquositatis carētiā. Alius ꝑ acumine qd acquisiuit coagulo ⁊ salo. ideoq; stipticus est ⁊ vitādus. quia nō est bon⁹ ad nutrimētū. nec ad bonū sanguinē generandū. nec ad ventrē humectādū. ¶ Auicē. li. ij. Caseus melior est I
medius inter illū qui extēdit vt viscus ⁊ frāgibilē: ambo quidē mali sunt. ⁊ q̄ sapore priuatus ⁊ declinās ad dulcedinē. Factus aūt ex acetoso melior est eis. ¶ Casei maliciā au K
gmētant subtiliātia: qz faciunt ipm penetrare dū eum impellūt. ¶ Et caseus capraz que L
vescunt subtiliatiuis est melior q̄ earuz que nil de robelijs. In ipo est abstersio ⁊ ex eo fit emplastrum obtalmie ⁊ extremitati palpebre ꝑcusse. ¶ Generat aūt lapidē in renib⁹ ⁊ M
vesica proprieq; humidus. sed ꝯfert vlceribo intestinoz proprie assatus: ⁊ ꝓhibet solutionem. Coctus autez in aqua ⁊ in potu datus ablactātib⁹ lac eoz multiplicat. ¶ Dicit etiā N
q caseus cū calamento montano super venena epithimat. Caseus recēs frigidus ē ⁊ humidus in tertio. nutritiu⁹ ⁊ impinguatiu⁹.
¶ Caseus quidem recens non sallitus prohibet plagas apostemati. lenit naturam. et ei⁹ O
aqua soluendo educit coleram. Sallitus autem non vetus velocior est in digestione et descensione. Verum sallitus et non sallitus malus est stomacho.

Caput.cliiij.

Dactilus. Isid. Dactili sunt palme fructꝰ. a digitoꝝ similitudie nūcupati. quoꝝ ⁊ nomina variant. Nā alij appellātur palmule similes mirabolanis. Alij thebāi. alij mucales. quos greci ⁊ charithos vocāt. ¶ Arest. in li. de vegetabilibus. Succoꝝ qui fructibꝰ insunt, quidam dulces sunt ac meliores vt dactili ficus. Itē fructꝰ quidam cum quibus statim semen fit. aliquo operculo cooperiunt vt dactili. ¶ Pli. li. xiij. Palmaꝝ semen. i. lignum quod intra dactilos est oblongum. nonvt olivis orbiculatuꝫ. vnde radix primum spargit. Seritur autem paruum. ⁊ bina iuxta se composita semina. superq; totidē. qm̄ infirma singulis est planta. quaterne vero coalescunt. Auerrois. v. Colliget. cap. ó dactilis. Dactilanū id est arboꝝ dactili cuꝫ fructu ⁊ floribus omnes partes ipsius stipticitatem magnā habent. sed fructus eius cum est maturus aliquam habet stipticitatem. Cortices vero arboris predicte maiorem habent stipticitatem.

Operationes

A ¶ Rabbi moyses. cap. de dactilis. Dactili generant dolorem capitis. Opilant epar. et apostemant caput. et emoꝛroidas creant.

B ¶ Sera. auto. Rasis. Calefaciunt et generant sanguinem grossum. ⁊ conuertuntur cito ad coleram. et sunt mali illis quoꝝm complexio est ca. et epar. ca. et cui cito euenit soda. et squinantia ⁊ borboꝛ et opilatio in epate et splene. ¶ Et deteriores et eis sunt magni et dulciores et non sunt aliquo modo cōuenientes illis qui sunt calide complexiōis: et non sunt debilis nature impinguātur ab eis. Et dactili qui vocantur batron vel beyren sunt meliores omnibus. quoꝝm color est

D citrinus et rubeus. ¶ Galienꝰ. ij. de edulijs. cap. de fructu palmaruꝫ. quidam et dactilis ficciores sunt et stipticantes. vt egyptij dactili. quidam autem molles et humidi et dulces. sicut qui vocantur beyron vel kanochi. Optimi autē ipsi nascunt in palestina: siue in biericho. Intermedij autem amboꝝ dictoꝝm generum sunt omnes alij dactili. sunt autem indigestibiles et grauatiui capitis. Nam omnes dactili indigestibiles sunt

E et capitis lesiui ampliores comesti. ¶ Qui autem ab ipsis distribuitur in corpore chimus grossus semper est. habꝫ autem aliquid viscosum quādo dactilus fuerit vnctuosus. quando autem tali chimo dulcedo admiscetur. celerrime quidem ab ipso epar obstruit. ¶ Ledit aūt ⁊ flegmonizās ⁊ turgescēs summe ab edulio ipsoꝝm. conuenienter autem

F. et epar ⁊ splen opilantur ⁊ ledunt. multo autem magis ledunt virides dactili ad omnia paulo ampliores comesti palam igitur q; calidiozem habent chimum qui dulces: frigidiozem autem qui stiptici sed inflamatione nocentioꝛ et implēt virides dactili sicut ficus.

G ¶ Eandem em̄ ꝓportionem habēt ficus virides ad siccas: quā virides dactili ad alios. In non valde vero calidis locis nō maturātur perfecte dactili vt ad reponendū fiāt veles. et ꝓpter hoc coacti virides comedere ipsos crudis humoꝛibus replentur. et rigoꝛibꝰ difficulter calefactibus capiuntur.

Caput.clv.

Daucus. Pli. li. xxv. Dauci differētie sunt duc. Probatissima est in chreta mox in achaia: ⁊ in siccis vbiq; nati feniculi similitudine. candidioꝛibꝰ foliꝭ ⁊ minoꝛibus birsutisq; recto cauli pedali. radice gustus ⁊ odoꝛis suauissimi. hec in saxosis nascitur meridianis. Reliqua genera nascuntur vbiq; terrenis collibus limitibusq; nec nisi pingui soloꝛ: foliꝭ coꝛiandri caule cubitali. capitibus rotundis. Semē eius etiā

cimino simile. prioris milio. albũ ⁊ acre. odoratum omnibꝰ ac feruens. Secundũ quoqꝫ priore vehementius est. Ideoqꝫ parce sumi debet. ¶ Platearius. Daucus est calidus et siccus in tertio gradu. Et duplex est eiꝰ modus: videlicet daucus chreticus sic dictus. quia in chreta reperitur precipue: ⁊ est maioris efficatie. Et daucus asininus qui precipue asinorum est cibus. hic ⁊ pro chretico ponitur quia ille rarus habetur. Habetqꝫ daucus maiorem efficatiam ꝑm herbam ⁊ flores nullam vero vel modicaꝫ ꝑm radices. herba itaqꝫ cum floribus debet colligi: et abiectis radicibus in vmbroso loco desiccari per annum in multa seruatur efficatia. virtutẽ habet dissoluendi et consumendi et attenuandi ex qualitatibus suis diureticam ex substantia subtili.

Operationes.

A ¶ Platearius. Contra frigidum asma et frigidam et humidam tussim datur vinum decoctionis eius ficuũqꝫ siccarum: ⁊ cõtra stomachi dolorẽ ex ventositate vel frigiditate.

B ¶ Contra stranguiriam et dissuriam. et contra colicam et yliacam vinum decoctionis eiusdem ex saxifrage.

C ¶ Contra opilationem splenis et epatis ex frigida causa. ⁊ ydropisim fit syrupus ex succo feniculi ac decoctione illius.

D ¶ Contra frigidum reuma sacellatur caput ex puluere ipsius bene calefacto.

E ¶ Constantinus in libro graduum. Daucus est calidus in initio tertij gradus et siccus in secundo. Febrem flegmaticam et morsus reptilium ac pleuresim ⁊ ydropisim curat: vrinam ⁊ menstrua prouocat. eius apozima potui datum pectus a screatibus mundat. grossas intestinorum humores dissoluit vnde ventris dolores ac torsiones amputat.

F ¶ Idem. Splenis et epatis aperit opilationem. Et si cum apij semine misceatur. eiꝰ actio fortior efficitur.

G ¶ Dyascorides. Bibitum menstruis imperat. Vrinam prouocat. Tortionibus subuenit. Ad omne vitium toracis ydonee facit. Tussientibus effectum tribuit percussionibus spalangionis occurrit.

H ¶ Tussi veteri et torminosis proficit cathaplasmatibus adhibitum. Pustulas et tumores compescit. Omnia semina cum vino bibita faciunt contra morsus serpentum.

Caput. cliij.

Dragantũ vel dragagantũ. Platea. Dragantũ est gũmi cuiusdam arboris vltra mare nascẽtis. Humiditas enim effluẽs ex actione caloris densaꝛ et in gummi substantiã mutatur. Est aũt frigidũ in secundo gradu: humidum in primo. Huiꝰ triplex est maneries. Est cm̃ albũ qđ melius est si sit clarum ⁊ purum. Est et subrufum et citrinuꝫ: qđ nõ est adeo bonũ. In medicinis frigidis albũ ponitur: subrufum aũt vel citrinũ in calidis. Per annos quadragĩta seruatur. virtutẽ habet infrigidãdi/mũdificandi/humectãdi cõglutinandi. ¶ Sera. libro aggre. cap̃. habe. Habe est arbor cuiꝰ gũmi est dragantũ: cuius radix grossa lignosa. et vocatur dragantũ: ex q̃ apparet res quedaꝫ super terrã: vñ egrediunꝛ rami eius. et sunt rami seu virge breues duri extensi super faciẽ terre quibꝰ sunt folia gracilia parua plurima. ⁊ inter ipsa sunt spine albe eq̃les dure que teguntur et occultantur ab ipsis foliis. Dragãtũ ẽ hũiditas q̃ emanat ex radice ipsa q̃ndo vulneraꝛ ferro ⁊ tpe sue maturatõis apparet qñ vulneratur in loco scissure: et radix ipsa vocatur arabice chachita ⁊ melius ex draganto est clarũ purum subtile: cuius sapor vergit ad dulcedinẽ. qđ arabice vocaꝛ sichiratim. grece nagantũ. latine vero dragantũ. ¶ Galie. viij. sim. far. cap̃. de dragãto.

Dragantū virtꝰ eius est prima ꝙ desiccat et secūda glutinat: et tertia est ꝙ frangit acuta tez rez et acutaz calidaz. fri. in. ij. humi. in. j.

Operationes

A ¶Sera. auto. Dyaſ. Virtus est ei glutinatiua sicut virtꝰ gūmi arabici. et ipm administratur in cobol oculoz et in medicinis tussis et asperitate canne pulmōis: et abscisione vocis: et cursus cararri in vulua. qñ fit et eo cōfectio cū melle et ponit ſuper linguā. et trāſ glutit qđ de ipso dissoluitur. aut datur de ipso. z. j. postꝫ infundit in vino cocto dulci: et tunc valet etiā ad dolorē renū. et vlcera vesice qſi miſcetur ei ex como cerūino adusto. et

B parū aluminis yameni. phibet nocumentuz morsus serpentū. ¶Et idē auo. Aibugerig. Dragantū est frigidū: et est in eo humiditas que latat ventrē. et confert tussi et vlceribo

C oculi: et lippitudinibus eius: et reprimit acuitatem medicinaz laxatiuaz. ¶Et idē auo.

D Declarugie. Est bonum vlceribus vesice et asperitati gutturis et lingue. ¶Et idē auo. Habit. Est in eo res modice caliditatis et humiditatis et latat ventrē et confert tussi et vlceribus pulmonis. et glutinat vlcera

E inteſtinoꝝ: niſi q: addit in solutione et cō fert vlceribo oculi. et lippitudini qñ infunditur et dissolnitur et collirisatur cum aqua eius. aut ponit in vulneribus: et conuenit et miſcetur cū medicinis acutꝫ laxatiuis quia prohibet nocumentū earum et aggrauationem ipsius medicine ſupra naturam si deo placuit. Formā assandi dragantū inuenies in cap. Gummi arabicū de B. ¶Dyaſ. Dragantum in puluerē redactum et cum calida aqua potatum eos qui ſpaſmum patiuntur vel quibus alique intrinſecus vene crepuerunt similiter sanat. ¶Galienus. Aqua ordei in qua coctum fuerit dragantum per noctem remouet sitim. ¶Contra sciſſuras oris

F labioꝝ et palati vlceratiōes vel excoriationes dissoluat dragantum in aqua ro. et per pannū exprimat. et cum glutinositate confitciatur puluis amidi. et iungat peria. et illiniatur lingua vel labiū ſepe et cito curātur.

G ¶Ad facie dealbandam et pannū ſuperfluū removendū ponat dragantū in aqua ro. p noctē mane addito boracе vel cāphora in parua quantitate. et facies frequenter illiniat.

H ¶Sed attende ꝙ qñ dragantum in medicinis ponitur: per ſe debet teri: quia contritioni reſiſtit. Si enim cum alys ſpecibus conteratur prius in fumum reſoluentur alie ſpecies ꝙ dragantum conteratur.

Caput. duij.

Dipramū. Dyaſ. Dipramū vel diptā nuz multi dicūt esse pulegiū agreſte vel batin herba ē incida et plus chretica mordax: vt pulegiū habet folia lamoſa: et ſuꝑ omnē fruticē ineſt ei velut lana ſed nec flozem habet nec ſemen. Virtus est ei tanta quāto pulegio. ſed paulo inſcidior. Est et aliud genus diptanni qđ habet folia ſiſimbrio ſimilia. ſꝫ virgā maiozem nigrā et mollē eiuſꝙ fo. odorē habēt ſiſimbrij. Est aūt diptānis leptomerꝫ et calefaciēs leniter ac ſtringens.

Operationes.

A ¶Iſi. Diptannū tante potētie est vt ferrū a corpore expellat: et ſagittas excutiat. vnde et eius pabulo fere percuſſe ſagittas a corpore inberētes ejciunt hanc quidā latinoꝝ pulegiū martis dicūt ꝓpter belli tela excutienda

B ¶Platearij. Diptannū expellit venenū. vñ precipue cōtra morſus venenatoꝝ animaliū daſ ſuccꝰ potui et etiā vulnere imponit vel puluis ſi ſuccꝰ nō habeſ. Est aūt hec herba ca. et ſic. in. iij. gradu. Huius radix est maioris efficatie ꝙ herba et viridis ꝙ ſicca.

C ¶Et diptanno et alys quibuſdam potest fieri confectio que vice tyriace probetur.

D ¶Diptannum etiam educit fetum mortuum. valet etiam contra epilentiam et contra paraliſim.

E ¶Dyaſ. Si igne ſupponatur aut fumigio adhibeaſ mortuos in vtero infantes excludit. Cui etiam tanta est virtus: vt a capicis

vel aliquibꝫ bestijs sagitta percussis si come
sta fuerit: statim eam foris eijciat. Preterea
pseudo diptannũ locis multis nascit̃ simile
supradicto. sed virtute inferius: qꝛ nimis in
F scidũ ẽ minorẽq; efficatiã habet. ¶ Idez di-
ptannũ vrinã mouet: ac mẽstrua ꝓducit. et
odore suo incẽsa viperas ⁊ serpẽtes interfi-
G cit. ¶ Constã. Diptannũ vulnera humoribꝫ
et melancoliã mũdificat. bibitũ aut supposi
tum mẽstrua ꝓuocat. secundinã ⁊ fetũ mor-
H tuũ expellit. ¶ Pli. li. xxv. Cerui (vt indicaui
mus) diptannũ ostẽdere vulnerate eo paste
statim ꝺcidẽtibꝫ telis. Nõ est alibi q̃ꝫ in chre
ta. ramis ꝑtenue pulegio similem feruẽs et
acre gustu. Folijs tm̃ vtunt̃ flos nullꝰ ei est.
semẽ vt caulis. radix tenuis ⁊ suꝑuacua. Et
in chreta aũt nõ speciose nascit̃ mireq; a ca-
I pris expetit̃. ¶ Pro eo est ⁊ pseudo diptan-
num multis in terris nascẽs folio simili ra-
mulis minoribus. a quibusdã condris voca
tum. minoris effectꝰ statim intelligit̃ diptã-
num minima portiõe accendit os. q̃ eã legũt
in ferula vel arũdine cõdunt preligantq; ne
potentia euanescat. Sũt qui dicunt vtrãq;
nasci multiphariã sꝫ deteriores in agris pin
K guibꝫ. ¶ Et verũ quidã diptãnũ vel dictan-
num nõ nisi in asperis. Est ⁊ genus tertiũ di
ptãni. nec facie nec effectu simile folio sisim-
brij ramis maioribus ꝓcedente illi suasione
quicq̃d in chreta nascit̃ infinito ꝑstare cete-
ris eiusdẽ gñis alias genitꝫ. ꝓxime vero qꝺ
L in parnaso. alioq̃n bifeꝝ eẽ. ¶ Et peluim mõ
tem in Thessalia: ⁊ eleutriũ in euboia. ⁊ to-
tam Archadiã et Lyconiã. Tradunt archa
des quidẽ nõ medicaminibꝫ vti: sed lacte cir
ca tempus veris. eo q̃ tunc maxime succis
herbe turgeant: et medicent̃ vbera pascuis.
M ¶ Bibitũ ãt lac vaccinũ eo q̃ boues omnino
N vorifere in herbis sunt. ¶ Idem in li. xxvj.
Diptannũ sagittas pellit potata. ⁊ alia tela
O extrahit illita. ¶ Galie. Speciei q̃ ꝺr diptã
nus virtus est sicut pulegij domestici: nisi qꝛ
est fortioris virtutis: qꝛ nõ solũ bibitũ: sed ex
eo factũ nascale seu fumigiũ extrahit fetum
mortuum. et extrahit sagittas de corpore
statim de eo accepto cibo.

Caput. clviij.

Doronicũ. Sera. li. aggre. cap̃. varo
nig. i. doronicum. Dicit̃ q̃ sunt vene
albe interius. exterius vero ad citri
tatẽ tendentes. et sunt frusta in grossitudi-
ne ramorum scitaragi. ⁊ in magnitudine no
di pollicis ad plus. ⁊ sunt aliquantulũ dure
⁊ graues et deferunt̃ ex syria. Et doronicũ
ex syria est illud quod magꝫ administratur.
est calida ⁊ sicca in tertio gradu.

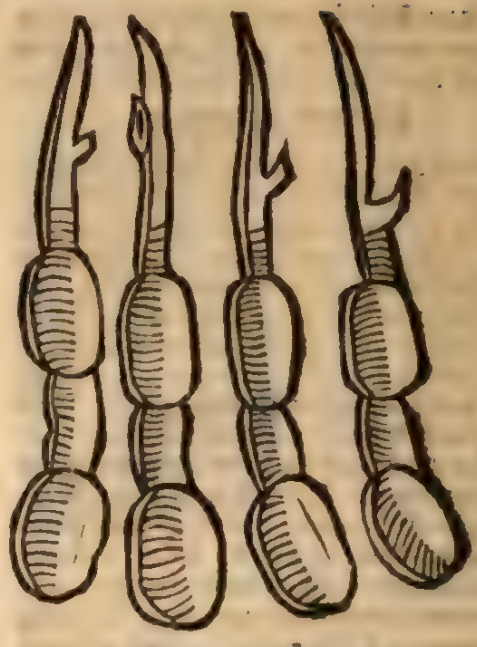

Operationes

¶ Doronicum confert doloribus qui gene- A
nerãtur a ventositatibus matricis. ¶ Et cõ B
fert morsibus venenosoꝝ ⁊ pũcturis eoꝝ bi
bitũ. et facto emplastro cũ eo ⁊ ficubus. ⁊ in
trat in ꝯfectionibꝫ magnis. ¶ Aben mesuay. C
est ca. ⁊ sic. et cõfert vẽtositatibꝫ matricis. et
cõfortat cor. ⁊ cõfert sui tremori ⁊ cauatam.
¶ Auicẽ. de viribꝫ cordis ꝺt q̃ cõfortat cor. D

Epatica. Platea. Epatica est herba crescens in locis aquosis ⁊ lapidosis: habet folia minuta. Terre lapidibusq; adherentia. Et dicitur epatica q̄ precipue epatis est iuuatiua. In p̄mo gradu frigida est ⁊ sicca. Et que habet maiora folia, est melior: habetq; virtutem infrigidandi: et ex subtilitate substantie sue cōfortandi. ¶ Serapion auto. Galieni. Epatica nascit in lapidibus humectis: ⁊ cadit super eā ros vel gutta aque: et est similis lenticule aque. Et quanto maiora hz folia, tanto melior est: frigida est ⁊ sicca in primo gradu.

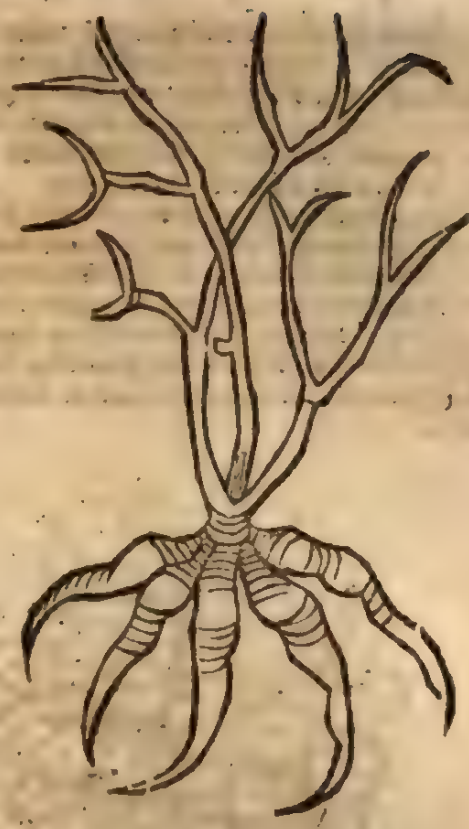

Operationes

A ¶ Epatica valet cōtra opitulationē splenis et epatis ex calida materia. Et cōtra omnē egritudinē epatis calide. Et cōtra ap̄ata calida superposita trita. Est enim repcussiua.

B ¶ Sera. auto. Dyas. Uirtus eius est q̄ infrigidat frigiditate pauca: et desiccat ⁊ abstergit. Et emplastrū cū ea factū abscindit menstrua. Et posita aut cathaplasmata etiam sedat apostemata calida. Et curat empetigiginem et confert ictericie.

C ¶ Et conficitur vel miscetur cuz melle: aspredinem oris vel lingue distenit. Et prohibet fluxum humiditatuz ad membra. Est em̄ frigida, sicca ⁊ stiptica.

D ¶ Plate. Et dicitur epatica que p̄cipue epatis est iuuatiua. Syrupus factus ex aqua decoctionis eius: addito reubarbaro in fine decoctionis contra ictericiā est optim⁹.

E ¶ Sed in omnibus aquis ex quibus syrupus fit contra calefactionez epatis poni debet epatica multum em̄ iuuat. Iterum: Cōtra calida apostemata valet in principio trita et supposita. Operat em̄ repercussionem.

Caput. dx.

Ebanus vel Ebenus. Aresto. in li. de plantis. Ebenus et ea que illi vicina sunt, merguntur in aqua: quia in eo raritas est parua: nec est aer in ipso qui possidet ipsuz tollere. Partes em̄ eius sunt multum solide. In terris nempe valde calidis ⁊ siccis plante non habēt humorem qui materie sufficiat. Ideoq; partes compacte sunt et angusti meatus. Unde calor plantam inter albedinem et nigredinem colorat. Fitq; lignum huius nigrum et mergitur in aqua vt ebenus. ¶ Diasco. Ebenum est lignum qd̄ ex ethiopia venit, colorem habens nigrum duplici caligine: tactu lene durum et gustu stipticū. In coticula cōfricatū: ostendit colorē rufuz. Est alteꝝ ex india colore vario: sz melius predictū. Multiq; amomina ligna et accantica vēdunt: quia ebeno similia sunt sed inde fiunt nota: quia mollia sunt nō grauia. Cunq; fructū ferunt, hastilia eorum subrufi coloris apparent, nec odorem, nec gustum talem habent. Est autem optimum qd̄ est nigrum et equaliter lene vires habens in gustu acres. ¶ Ex lib. de natu. reꝝ. Ebenus est arbor cuius lignū durissimum ⁊ imputribile: non facile cedens igni. Quod licet in ignem vehementissimum ardeat quodammodo et absumatur: nunq̄ tamen eius combustio transit in flammam. Cortex eius lenis est, vt lauri lignum.

Operationes

A ¶ Dyas. Ebanum vlceribus oculorum vtilitatem facit. Uirtus est ei etiam purgatoria Et ideo caligines oculorum et reumatismū detergit ac prohibet. Multi cotilas medicinales ex eo faciunt.

B ¶ Aliqui vero triturā ⁊ rasurā eius ⁊ liniaturam infūdunt in vino die ac nocte et post terunt faciētes colliria. Alij pro vino aquā mittunt. Comburitur etiā in cacabo crudo bene munito q̄diu cinerē faciat ⁊ lauat: vt

molibdo q̄ puluis facit ad siccitatē oculorum
E ¶ Auicenna. Ebenus calidū est et siccū in se
cundo. Et eomelior ē nigra equalis in qua
non sunt linee: et in suo tactu similatur cor
nui tornatili. Est autem valde compacta et
solida: in cuius sapore est mordicatio.
D ¶ Cumq; super carbonem ponitur: odor bo
nus et acutus ex ea odoratur: fricatur in aq̄
sicut pulueres lapidum. Et est subtiliatiua
et abstersiua: abstergit pannum oculi ⁊ albu
ginem: a ad eius fricationem colliria fiunt.
E ¶ Confert et vlceribus antiquis eius ser
ratura adusta / et obtalmie sicce / et scabiei
oculi.

Caput. dxj.

Elatinus. Dyascorides. capitulo ela
tinus. Habet folia rotunda et aspe
ra: hastas tenues similia elixine: sed
minora et rotunda et aspera: hastas habet
tenues duobus palmis longas: quinq; aut
sex ex vna radice / habens folia plana gustu
stiptica. Nascitur locis cultis et in agris.
¶ Plinius capitulo elatin. Elatin ramulos
habet quinq; aut sex tenues et oblongos:
folia quasi pilosa et stiptica.
¶ Galienus. vj. simplicium farmacorum ca
pitulo elatin: mediocriter est infrigidatiua
et stiptica.

Operationes

¶ Dyascorides. Folia eius in cathaplasma A
tibus adhibita polenta reuma oculorum et
tumorem prohibet. Elixatura eius bibita
dissintericis mirifice medicatur.
¶ Plinius. Folia eius in fomēto lachrimas B
stringunt.
¶ Alexander capitulo de paralisi ⁊ agiro ⁊ C
elatis acopum id est mitigatiuum ex agyro
mixtum et confortatiuo et elatis: id est sti
pticis infrigidatiuis cum temperamento.

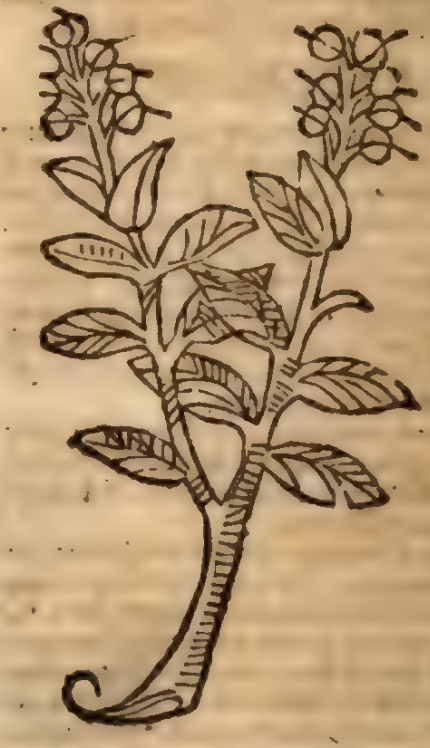

Caput. dxxij.

Edera arborea. Isido. Edera dicta est
eo q̄ arboribus reptando adhereat:
vel q̄ hedis supra lactis abundantiā
a veteribus in esca prebeatur. Edere frigide
terre indices sunt secundum phisicos. Nam
antifarmacon ebrietas est / si quis ad edera
coronetur. ¶ Plini. lib. viij. Apri edera me
dentur sibi. Idem lib. xvj. Edere quoq; fo
lia non decidunt / et angulosa sunt: foliorum
quidem vnitas in suo permanet cuiq; gene
re: preterq̄ populo et edere. Edera iā in alia
dicitur nasci quam negauerat theofrastus:
nec in India / nisi in monte Mero. ¶ Alexā
der vero ob raritatem ita exercitu coronato
ex india victorē redisse liberi patris exēplo

Arbor est inimica satis omnibus. Sepulchra quoque ad muros rumpens: serpentum vero frigori gratissima / vt mirum sit eum in honore vllo habitam. ¶ Dyas. ca. cissos. Edere genera tria sunt: alba / nigra et elix. Alba vero semen affert album: nigra nigrum aut croceum: quam multi dyonisiam vocant. Elix vero non habet semen: sed folia minuta et angulosa et grossa. Nigra vero vocatur dyonisia a bacho / quod dyonisius vocabatur: quem potatum edera coronatum aliquid fingebant: sunt enim edere frigide et terre indices: vnde sunt frigidum antifarmacum ebriatis: si quis potatus / edera coronatur nam coronatus edera / non inebriatur. Vnde illo tempore non incoronabantur edera: nisi ad summum potati vt fugerent ebrietatem. ¶ Theodorus priscianus vocat fructum edere corimbum a corono as: quod est verbum actiuum: et inde deriuatur correlatiuum: et est premium alicuius certaminis: et inde venit corimbus. i. edere fructus: quia inde coronabantur antiqui: et potissime poete in signum virtuose replectionis capitis. Oui. iiij. metha. Et gradus distinguit vele corimbus. Est alia edere que vocatur terrena. Et alio nomine vocatur cameassos. Est aliud genus sucissus: non verum secundum Dyascoridem ca. scissos: sed sic per quandam similitudinem vocatur: quam multi vocant cisteron: id est rosam caninam.

Operationes

A ¶ Dyas. Omnis edera habet virtutem viscidam et stipticam: vnde nerui citius eam sentiunt contrariam. Vnde ex contrarijs componitur virtutibus. Stiptica enim est et frigida et acris calida et aquosa participans substantia. Cuius folia viridia in vino cocta: magnas plagas conglutinant: et maliciosa cicatrizant vlcera ex igne facta: flores eius digitis tribus sublati et bibiti dissintericis medicantur / si bis in die bibere dantur: folia eius mixta cum cerotis combustionibus maxime prosunt.

B ¶ Item folia eius cum aceto cocta et imposita splenem tumentem attenuant: succus eius naribus infusus / purgat caput: et dolores capitis mitigat. ¶ Cum oleo puro decocto / doloribus auri

C D um opitulatur. ¶ Nigre edere succus aut summitas eius si bibitur / amantes homines prestat: quinque grana seminis eius cocta cum oleo rosarum in corio maligranati et auri dextre infu

E sa / sinistro dentium dolentium medentur. ¶ Et vt catha plasma imposita / capillos nigrescit: similiter et vt vlceribus vtilia sunt: folia eius cum vino cocta / combustionibus medicantur: maculas imposita emendant: summitates ipsius bibite vel sup

F posite / menstruis imperant. ¶ Post purgationem vero mulierum. ʒ. j. bibita / generari non sinit.

G ¶ Cacumina ipsius trita et melle addito et supposita aborsum prestant. Succus eius naribus immissus putredinem narium tollit: ad lachrymum eius pediculos occidit: et capillos euellit: quibus euulsis impositus non renasci sinit. ¶ Et in dentem cauum missum / dolorem tollit et ipsum

H I corrumpit. ¶ Succus radicis eius cum aceto bibitus / morsibus spalangionis occurrit. Plini. ca. de edera. Nascitur in diuersis arboribus et parietibus et petris et terris. Huius folia trita dissintericos remediat: et frumento mixto ad combustam et vulnera cancerosa prodest.

Caput. cxiij.

Edera terrestris. Gal. vij. sim. far. ca. scissos vel edera terrestris. Hec ex contrarijs componitur virtutibus habet enim quod et stiptice substantie quam quidem terrestrem frigidam monstrauimus existere. Habet autem quid et acris quam ostendimus calidam esse: vt gustus testatur: tertia autem cum his aquosa substantia participat: tepida cum viridis est. Cum enim siccatur hoc quidem dyaforari primum necesse est. Reliqui vero terrestrem frigidam et stipticam et calidam que acris est.

Operationes

¶ Viridis quidem coctis frondibus cum vino magnarum plagarum est conglutinatiuus. Cicatrizat autem et eas que ab igne vlcerationes: cum aceto vero frondes cocte splenericos iuuat flegmones: vnde sanat reumata et vlcerat antiqua secundum aures et nares: si vero acrius appareat cum oleo dulci miscetur. A

B ¶ Gūmi vero eius sexu pedes interficit ⁊ capillos destruit: calide intantū existēs virtutis vt cōburat. ¶ Idē Gal. vij. sim. far. ca. citacus siue cistbarus. i. edera stiptica est frutex in gustu: ⁊ in omnibꝫ que scōm ꝑtē actibꝫ frōdes: attñ et gemina parua trita intantū siccāt et stipticāt vt cōglutinēt vulnera: flores vero super omnia sunt operatiores: vt si cū vino bibant̄ et dissinterias et ventris imbecillitates ⁊ reumata ⁊ humiditates sanēt

D ¶ Cuꝫ vero cathaplasmant̄ putridos humores vlcerū iuuāt. Est em̄ eorū virtus nō generose siccatiua in. ij. gradu ⁊ a mensuratis complete. Est autem frigidus intantum hic frutex: vt tepida participet caliditate.

Caput. clxiiij.

Elleborus albꝫ. Dias. ca. de elleboro: scōm trāslationē nostrā. Elleborus albꝫ folia hꝫ silia arnoglosse: aut blete agresti: sꝫ breuiora et nigriora ⁊ modicuꝫ obrufa hasta ē ei lōga duobꝫ palmis ⁊ rugosa: et citius solet marcesci qñ siccare incipit. Et sicut capilli multi ex vna radice procedunt sicut virgule: nascit̄ locis mōtuosis: radix fodi tꝑe arearon debet. vtilis est aūt alba et tensa/et frangiilis/et plena et iuncosa: q̄ꝫ cū fregerꝫ velut fumū iactat: ⁊ albidior: deintus cū gustu ca. nō valde saliuā ꝓuocās: plꝰ accepta hominē suffocat: meliꝰ est q̄rinaicū ⁊ italicū/capadociū his albiꝰ est ⁊ tenue.

¶ Sera. li. aggre ca. cherbachen: au. Dyas. Cherbachē. i. elleborꝰ. Due sūt eiꝰ spēs: albꝫ ⁊ niger: sꝫ albꝫ ē plāta: cuiꝰ folia sunt silia foliis plantaginis seu foliis plāte/dicte blete agrion. i. sicli agrestis: nisi q: sunt breuiora eis ⁊ declinātia ad nigredinē plus eiꝰ ⁊ ꝑsus rubedinē aliq̄ntulū tēdētia: ⁊ hꝫ stipitē q̄ttuor digitoꝝ lōgū rugosuꝫ: ⁊ qñ incipit excoriari desiccat̄ ⁊ putrescit cito ⁊ apparet circa stipitem velut capilli subnigri: hꝫ radiculas mltas subtiles egrediētes ab vna radice paruas ⁊ oblōgas silr cepe lōgo. Nascit̄ mōtuosis locꝫ. Et oportet q̄ fodiat̄ radix ipsiꝰ plāte ⁊ reponat̄ tꝑe messis. Et melior ad colligēdū est cuiꝰ plāta extēdit̄ sup terrā extēsione moderata: et est albꝫ facile frāgibilis: multe carnositatꝫ: nō hñs acutas sūmitates sicut squinātū: Et qñ frāgit̄/euolat ex eo res silis pulueri: ⁊ caro eiꝰ est subtilis ⁊ nō mordicat linguā mordicatiōe forti: sꝫ facit abūdare saliuā ad os: ⁊ caueat̄ a nimietate sua: q: suffocat. Et melior ex eo ē ille q̄ difert̄ ex terra q̄ dicit̄ italia: sꝫ ille qui est ex caldechia est malus: ⁊ est plāta silis squināto: et est suffocās.

Operationes

A ¶ Dyas. Elleborus albꝫ flegma ⁊ oēs humores vomitu purgat. Colliriis nobilibꝫ miscetur: caliginē oclꝝ purgat: suppositꝰ aborsuꝫ facit. ¶ Infantē in vtero occidit: sternutamēta ꝓuocat polēte mixtꝰ: molli sorices necat: elixus cū carnibꝫ/citiꝰ eas madidas facit: nā nisi mixtꝰ fuerit polēte aut sisamo aut succo ptisane: aut succo tapsie/aut mulse aut succo lenticule/aut nisi in pane coquat̄ dari nō potest: q: sic ab antiq̄s inuētū est. ¶ Filon medicus doctissimus et ꝑfectissimus diligētia lōga ⁊ ratione scripsit qua disciplina elleborus det̄. Multi vero in succo mulse mixtū dāt postea dātes māducare illis q̄ hoc accepint q̄ sunt fortissimi corꝑe: vñ datū disciplina supiori nullā offocationē facere potest cū aceto mixtus: ⁊ colliriū factū ⁊ ano suppositū nauseā prohibet. ¶ Galie. Elleborus vterq̄ tam albꝫ q̄ꝫ niger abstersiue similiter ⁊ calide ꝟtutis sunt: quare ⁊ morfeis et empetiginibꝫ ⁊ scabiebꝫ ⁊ lepris cōueniunt quinetiā fistulas mortificāt duobꝫ aut tribꝫ diebꝫ: sꝫ dentiū doloribꝫ cū aceto conferunt. ¶ Johan. mesue dicit: elleboꝝ albū debere vitari. Est em̄ prefocatiuus: sup nigrū autē debere presumere concordāt omnes: et proprie rectificando secundū artē et legē et nō cōuenit/nisi robustis corporibus et animosis/et tempore veris. ¶ Et proprie datus quidem quando ⁊ cui conuenit: et qua-

liter acq̃rere facit iuuenescētiā: ⁊ incolumi-
tatē ⁊ mores laudabiles ⁊ cōplexionē bonā
Hoc eñ ē ꝓprietas: sicut Hypo. dicit: ⁊ ꝓpie
q̃dem mūdificat corpus totū a superfluitatib
materiez corruptaz: et solutiōe educit cū fa
cilitate colerā ꝑmixtā: ⁊ grossuz flegma ⁊ co
lerā nigrā cū ꝑtute et sine molestia: ⁊ mūdifi
cat sanguinē ⁊ attrahit a venis superfluitates
admixtas sanguini: immo toto corpore: et a
cōcauitatib mēbroz ⁊ ptib remotis acute.
B Et ex rebz solēnibz ⁊ mūdificādo cerebz ⁊ ca
put totū in istrumēta sēsuū ⁊ neruos ⁊ velicā
b ¶ Et cōfert iuuamētū magnū egritudinib
eaz sicut ē soda ꝓprie ⁊ emigranca ⁊ mania
et melācolia ⁊ ꝓtigo ⁊ epilētia ⁊ paralisis: ⁊
aq̃ q̃ descēdūt ad oculū: et ꝓfert egritudinib
uūcuraz ⁊ duriciei: ⁊ apatibz eaz ⁊ scrofu-
⁊ ē sicut tyriaca et medicine antonomatice
ad lepā/ ⁊ cancrū: et spēs herpez ⁊ bothoz
q̃ se comedūt. Et hec Johā. mesue de nigro.
J ¶ Albz aūt fortit ⁊ difficulter vomere facit
cū accidētib timoz: ⁊ ꝓfricat ex eo ad egri
tudines cutz: ꝓfert cū ꝑtute: et curat scabiē
⁊ emperiginem, ⁊ lētigines: et cōfert vteraz
elleboz⁹ fistulis et vlceribus fraudulētis.

Caput. clxv.

Ellebor⁹ niger. Auí. li. ij. ca. de elleb.
Ellebor⁹ ille q̃ niger ē: est frusta inci-
sa: ⁊ ei⁹ acuitas fortioz est acuitate al
bi: et illi q̃ ipsuz colligūt/ pseruant ab ei⁹ no-
cumēto comedēdo allia et bibēdo vinū: ⁊ fo
lia q̃dē plāte ei⁹ sunt similia folijs squinātī:
sed sunt vehemētioz nigredinis ꝙ ipsa: ⁊ hz
crus breue ad purpureitatē declinās: ⁊ eius
figura ē sicut figura racemi: ⁊ in ipsa est fru
ctus: et hz venas subtiles nigras: ex cuiusdā
ꝙs quaz radice sicut duo capita cepaz egre
diunt. Et q̃ de eo administrat/ sunt vene iste
Et ozīk in siccis locz. Melioz ē q̃ ē medi⁹ int
veterē ⁊ nouū ⁊ grossuz et extenuatū bñs co
lorē cinericeū: ⁊ q̃ est velocit frāgibil' ⁊ nō pō
derosus: in cui⁹ vacuitate est q̃ddaz sīle tele
aranee saporē bñs acutū ⁊ mordicās linguā
Et bonū q̃dē qđ administrat est vt assumat
lignū paruū qđ est apud radicē ei⁹: ⁊ infun-
dat parua aq̃ ⁊ excoriet: ⁊ assumant corices
illi⁹ ⁊ exticcent in vmbra: ⁊ administrent tri
ti ⁊ cribellati. ¶ Johā. mesue. ca. de elleboro
ei⁹ sunt due spēs: Hā ali⁹ est albz/ ali⁹ niger
Niger incolumioz est albo. Cū mināt albo
accidētia timoris ⁊ tremoz. Niger ꝙ acq̃-
rit ei iuuenescentiā ⁊ incolumitatē: et ex eo
qđ magis eligit: ⁊ ꝓprie cui⁹ sapor ē acutus
mordicās gustū: et bñs saporē sicut asaz ꝓ-
prie: ⁊ qđ est frāgibile: et mediū int subtilē ⁊
grossuz: et mediū int recēs et antiquū: et me
diū inter pōderosuz ⁊ leue: imo plus leue q̃s
pōderosuz ⁊ qđ ē leue carēs aspirate. Et me
lioz pos ipsius plāte ē radix ipius. Et melioz
pars eoz sunt cutes ipsoz. Et melius tēpus
collectionis ipsoz sunt ver ⁊ estas.

Operationes

¶ Dyas. Radix ellebori nigri accepta colerā A
et flegma per vētrē purgat. Alij scamoneā ⁊
sal miscēt. z. ß. Dāti cū viscell' cā coquūt: mīti
cū lēticula: nā sic accepta vētrē purgat.
¶ Purgatio illa melācolicis/ arteticz ⁊ pa- B
raliticis medicat. ¶ Su posita mēstruis im E
perat/ aborsuz facit/ fistulas purgat iposita.
¶ Reddit audirū post triduū eiecta/ scabiez D
purgat mixta lībanotidi cere ⁊ pici liq̃de ⁊
oleo citrino acero addito/ sola vt catha plas-
ma iposita/ maculas oēs corpis tollit: lepras
oēs ⁊ zernas limpidat/ scabies curat in ace-
ro cocta: ⁊ gargarismo accepta seu adhibita
dolorē dentū mitigat: ⁊ miscet stipticis me
dicamib mixta vino ⁊ polline ordei: et vt ca
thaplasma adhibita/ ydropicz pstat effectū.
¶ Et si lino fuerit inserta ⁊ vino mersa/ vīnū E
cararticū reddet: aq̃ in qua fusa fuerit/ si do
mus aspergatur/ muscas ⁊ pulices necat.
¶ Hoc cū fodit/ ecierit/ fodi oportet: q; tardi F
tate fodiētis/ visuz hebetat: aut dolorē capi
tis cōmouet: nā plurimi fossores ei⁹ alleo sūp
to ⁊ vino potato/ secure fodiebāt. ¶ Auicē.
ellebor⁹ niger ꝓfert linit⁹ sup morsē cū ace

to similiter super loca in quibus sunt sordes/ et sil-
H sup albā morfeā et eradicat verrucas. ¶ Et eua
cuatio q̄ fit cū ea cōuenit albaras. Dosis ni
I gri ē a kirat. vj. vsq; ad. ʒ. j. ¶ Cōfectio pil lu-
laꝝ q̄s descripsit Haly. q̄ꝝ iuuamētū ē vlti-
mū ad melācolicas egritudines et cācrū et le
prā et morfeā nigrā difficilē: quaꝝ est hec per
mixtio: Recipe yere pigre. ʒ. xij. ellebori ni-
gri. Polypodij ana. ʒ. v. agarici lapidis lazu
li salis indi. coloquintide ana. ʒ. iij. dosis a. ʒ.
ij. vsq; ad aureos. ij. sunt sane et expte.

Caput. dxvj.

Eupatoriū. Dyas. ca. de eupatorio se-
cūdū trāslationē nr̄am. Eupatoriū
frutex ē sarmētosa hastā hn̄s rectā et
lignosaꝫ tenuē et nigrā et asperā in cubiti vni
us lōgitudine porrectā aut amplius. Folia
sunt ei in gyro diuisa/ sicut pētafilon aut ca
napis: cui⁹ folia in capite incisa sunt vt ser-
ra: semē a media hasta asperꝫ et subt⁹ decliuū
est ei. ¶ Aui. lib. ij. ca. de eupa. Eupatoriū est
ex herbis aromaticis: et hꝫ folia q̄ sunt sicut
folia canapis. Et flos eius est sicut nenufar:
et est illud q̄ administrat: et succus ē ca. in. j.
sic. in. ij. Est subtiliatiuū/ incisiuū valde ab-
stersiuū sine attractiōe et sine caliditate ma
nifesta. Et i ipso est stipticitas pauca et pōti
citas et amaritudo fortis sicut ē amaritudo
aloes. ¶ Pli. ca de eupa. Eupatoriū regiā hꝫ
actionē: caulis ligno si nigricātis hyrsuti cu
bitalis aliqn̄ et amplioribus folijs p̄ internal-
la q̄nq; vt canapis per margines incisis ni-
gris et ipsis plumosis radiceq; superuacua.
¶ Gal. vj. sim. far. ca. de eupato. Eupatoriū ē
herba q̄ vocat volucrū maius vl̄ agrimonia
cuius substātia ē subtilis: sapor ei⁹ est stipti
cus. Et virt⁹ eius ē ca. caliditate modica et
desiccat. Sed sciēdū q̄ eupatoriū similiter
s̄m. Dya. ca. de agrimonia vocauerūt antiq̄
radicez agrimonie eo q̄ est diuretica valde.
Itē s̄m eundē ca. de marubio. Marubium
etiā quidā eupatoriū vocauerunt qm̄ valet
cōtra vitia epatis: et pro tāto nō est verꝫ eu-
patoriū. quoniā Dias. facit semotim ca de
eupatorio: et semotim de marubio et agrimo
nia. Hoc similiter voluit Joban. mesue. ca. de
eupatorio cū dicit: q̄ dicūt aliq̄ q̄ est herba
pulicū: noluit scdm verū q̄ sit herba illa quā
latini vocāt pulicariā eupatoriū: q̄niā Dya.
facit semotim ca. de eupatorio. qd incipit eu
patoriū et semotim ca. de pulicaria vel her-
ba pulicū q̄ incipit coinza: sꝫ sicut dictū est
debet intelligi Mesue. Nā dicit q̄ eupato
rium/ scdm quosdā ē herba pulicū: qm̄ aliq̄
vocabāt herbā pulicū eupatoriū et bn̄: qm̄
est diuretica valde: et valet cōtra vitia epatis
Miror qualiter medici nostri tpis nō aduer
tētes verba Dyas. Aui. et. Sera. Pli. et Gal. et
Damasceni credūt herbularijs saliuā agre
stē eupatoriū decētibus: q̄ nec in sapore nec in
odore cū eo cōuenit. Si aūt in ipsa forsan v̄
tutes eupatorij inuenerūt: et p eo ponere vo
luerūt: cui⁹ gr̄a ipsuꝫ eupatoriū vocauerūt:
nō licebat dicere q̄ idē esset: qm̄ eupatoriuꝫ
potest dici omne: id q̄ valet cōtra vitia epa
tis: ab eu: qd est bonū et pacor: qd ē epar: vn̄
eupatoriū. i bonū epati: sꝫ verꝫ eupatoriū est
illud qd antonomatice est bonū epati: sicut
illud quod verū est eupatorium.

Operationes

¶ Dyas. s̄m trāsla. no. Eupatoriū valet ꝯ vi A
tia epatis: et folia ei⁹ sicca et axungia porcina
veteri addita trita et imposita dura vulnera
ad cicatricē ducunt. ¶ Semē vero ei⁹ et fo- B
lia cū vino bibita dissintericis ex morsibus ve-
nenatis occurrūt medicādo. ¶ Eadē dicit C
Sera. ca. ꝓprio de mēte Dyas. et addit. Et s̄
mlti q̄ putāt q̄ illa herba sit agrimonia: et er
rāt: q: est alia ab ea. Et nos quidē manifesta
uimus iā de eius esse in eo qd diximus de eo.
¶ Et idē au. Gal. In tyriaca chesar eupato D
riū apit opilatiōes epatis et fortificat ipsum
¶ Jo mesue. Eupatoriū solutiōe educit cole E
rā et flegma facile: et est p̄seruatiuū a putre
dine. ¶ Et cōfortat stomachū/ epar et viscera F
et cōfert doloribus eoꝝ: et est medicina splenis
et opilationū omniū et egritudinum ab ea fa

B ctaꝝ. ¶ Et febribꝫ longi tẽporis mire subue-
nit. Dosis decoctionis eius potio est a.ʒ.iij.
vsq; ad.vj. ⁊ p.iluis eius a.ʒ.ij. vsq; ad.iij. lo-
co eius ponit in defectu eius absinthij ⁊ aza-
H ri: ana mediũ ponderis ipsius. ¶ Auicẽ. Eu
paritoꝝ est bonũ in initio alopicie et tyrie:
et linit cuꝫ adipe veteri sup̄ vlcera difficilis
I consolidatiõis. ¶ Et eius succus cõfert scabi
ei ⁊ pruritui qñ bibit cũ aqua fumitere ⁊ oxi
melle: ⁊ similiter flos eius et succus ipsius ẽ
fortior. Confert doloribꝫ epatis: et opitula-
K tionibꝫ eius ⁊ cõfortat ipsuꝫ. ¶ Et cõfert du
riciei splenis: ⁊ apostematibꝫ epatis: et apo
stematibꝫ stomachi. Et ei⁹ herba et succ⁹ cõ
ferunt maliciei forme ⁊ accidentibꝫ hydropi
sis datũ in potu cũ vino: et cõfert vlceribꝫ in
L testinoꝝ. ¶ Cõfert febribꝫ cronicis: ⁊ antiq̄s
proprie succus eius ⁊ ꝓprie cũ succo absinthij
loco eius ponit põdus eius de azaro: ⁊ me-
dietas ponderis ipsius de absinthio.

Caput. clxvij

Eufragia. Paulus capi. de eufragia
est herba que similat in stipitibꝫ yso-
po: nisi quia stipites sui habẽt colorẽ
violaceũ: et nõ habent ramos: ⁊ folia sunt in
stipitibus a medietate superius: et sunt par
ua incisa sicut galliculi crista: et habet flores
tenden. es ad albedinem satis paruos.

Operationes

¶ Medetur doloribus oculorum/ ⁊ confor- A
tat visum.

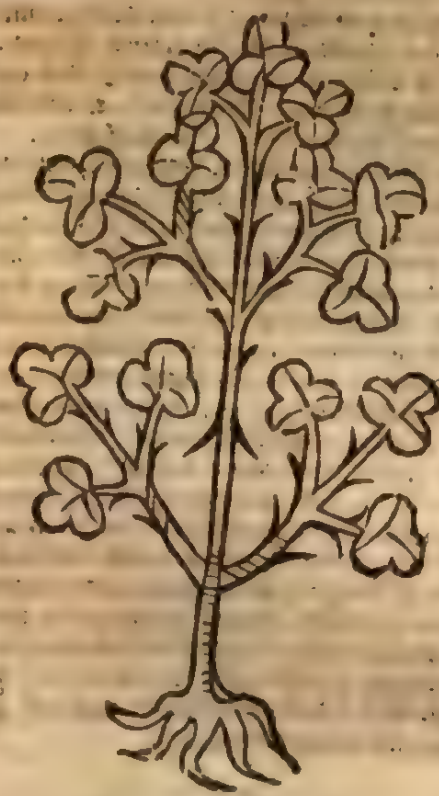

Caput. clxviij.

Emblici. Sera. lib aggre. ca. de ame
leg belliget. i. mirabolani emblici et
bellirici. De belliricis habet superi⁹
de B. in ca. bellirici. Et sunt ambe frigide
et sicce in fine tertij gradus. ¶ Johan. mesue
capi. de mirabolanis. Mirabolani emblici
sunt ex medicinis confortantibꝫ stomachũ
cor ⁊ epar ⁊ viscera. Et meliores ex eis sunt
habentes frusta grossa et densa et grauia q̃
minus crescunt in ossibꝫ et plus in carne: ra
ri q̃ꝫ non habẽt spiritum: ⁊ sunt frigide com
plexionis parũ. et sic. in.j. gradu.

Operationes

¶ Emblici sunt confortatiui membroꝝ: et A
coadunatiui partiũ eoꝝ. Et sunt de extin-
guentibꝫ inflãmationẽ in stomacho ⁊ epate
Et ipsi nutriti maioris sunt operationis ⁊
minoris corrugationis. ¶ Modus nutriẽ- B
di emblicos: Accipe ex eis quantitatẽ quaꝫ
volueris, ⁊ submerge in aqua: et expone soli
vsq; dum tumefiãt ⁊ humectent: post expri-
me ⁊ pone in aqua mellis/ et dimitte ꝑ duos
dies: et deinde coque cũ facilitate: et postq̃

cocti fuerint/dimitte parũ refrigerari/ ⁊ ad de cũ eis mellis tebarzet sicut quartam partẽ totius ⁊ reconde: ⁊ quidam supercondiũt cũ speciebus aromaticis cõfortatiuis: sicut cuz cinamomo ciloaloe gallia cardamomo ⁊ cocco ⁊ similibus. ¶ Sera. auto. Galieni. Emblici habẽt proprietatẽ denigrandi capillos: et prohibent casum ipsoꝝ/ et cõferũt emorroidibus et ipsi tumescunt in aqua.

¶ Et cõditi ex eis faciũt operatiões mirabolanoꝝ nõ conditorũ: nisi quia sunt debiliores eis: et in belliricis maior est proprietas in acumine q̃ in emblicis. ¶ Et idẽ auto. Bedigaras: emblicoꝝ proprietas cõfortat stomachũ et prohibẽt corruptionẽ ab eo: fortificant stomachũ ⁊ auget appetitũ cibi/ et incitant coitũ/ et abscindunt sputũ et vomitum/ et sedant sitim/ et augent operationẽ sensus. Mirabolani/ emblici/ bellirici ⁊ kebuli mixtum cũ oleo amigdalaꝝ dulciũ ⁊ cũz melle tingunt/ capillos colore nigro. ¶ Johannes mesue. Mirabolani emblici educunt solutione flegma: et sunt ex rebus valde confortãtibus cerebrum et neruos: et augent intellectum et confortant cor/ et conferunt tremori eius: et mundificant stomachum a putrefactione/ ⁊ confortant ipsum/ et sedãt feruorem in eo ⁊ auferunt sitim/ ⁊ addũt in appetitum: et sedant vomitum.

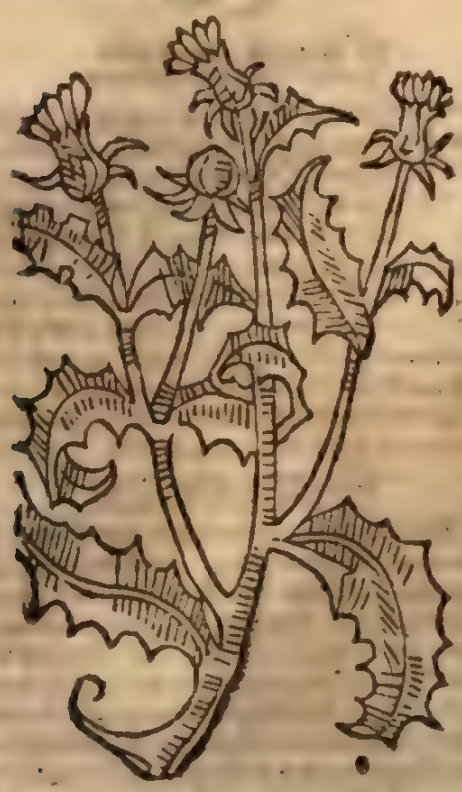

Caput. clxix.

Endiuia. Auicenna. Endiuiaruz alia est ortulana/ et alia syluestris. De siluestri in sequenti capi. tractabitur. Et quedam habet lata folia: quedam stricta ambe vincunt lactucam in aperiendo. ¶ Isaac in dietis particularibus. Endiuia domestica ⁊ siluestris est: quaruz domestica diuerse virtutis est. Habet eñ amaritudinem: põticitatem et insipiditatem. Que iterum in duas diuiditur partes. Est eñ endiuia hyemalis et estiualis. Hyemalis est insipida ꝓpter amaritudinis ⁊ ponticitatis paucitatem. Et etiam insipiditas est propter temporis frigiditatem. Frigida quidem est in fine secundi gradus. Quidam autẽ illam dicunt esse humidam: quod sensu non patet: quia siccitas eius palam est propter amaritudinez sui atq; ponticitatem: secundum medicinam est vtilis. Estiue autez est amaritudo maior/ sed frigiditas minor. Est eñ frigida in gradu primo: sicca in secundo medio. ¶ Constãtinus in libro graduum. Endiuia de amaritudine ⁊ ponticitate composita ⁊ sicca est in secundo gradu.

Operationes

¶ Idem Stomachuz confortat: opilationẽ aperit. Succus eius coctus ⁊ despumatus cum oxizuccaro bibitus: humores expellit putridos ⁊ diuturnas febres curat: cathaplasmate inde facto: calor epatis et stomachi mitigatur Cum polline ordei et oleo roseo mixtus/ apostemata calida maxime (si in oculis fuerint) sanat. Areticos de calore mitigat. ¶ Isaac vbi sup̃. Endiuia generat sanguinem peiorem. ¶ Unde Galienus: Lactuca siue endiuia que maioris ẽ amaritudinis ipsa deteriorem sanguinem facit. Estiua eñ secundum medicinẽ est mediocris: que plus est aperitiua/ maxime cõstipationis epatis. Que si elixa detur cum obsomogaro et oleo minus erit nocibilis. Si vero cum aceto stomachum confortat: et ventrem constipat. Succus eius coctus ac despumatus cum oxizuccaro bibitus/ constipationem aperit Humores putrefactus mundificat: et diu febricitantibus conueniens est.

¶ Serapion autoritate Galieni: Endiuie virtus est/ sicut virtus lactuce.

Caput. clxx.

Endiuia siluestris. Dyascorides: Endiuia siluestris est vna species que vocat serralia eo q tirsum habet in modū serre: et in sapore siluestris est stipticitas cum amaritudine.

Operationes

A ¶ Idē. Omniū virtus est stiptica et eustomaca. Ventrē abstinet: cocta cū aceto et maxime siluestris. Vexatū stomachū: cōfirmat.

B ¶ Et estuationes stomachi mitigat: sola cū polenta posita/cardiacis blanditur. In tumore oculorum subuenit.

C ¶ Folia vero eius imposita ꝛ cataplasmata percussum scorpionis mitigat: pollentis addita ꝛ imposita ignem sacruz compescit: mixta cum aceto et cerusa omnibus rebus calidis opitulatur.

D ¶ Jasac. Endiuia syluestris que frigida est in initio primi gradus: et sicca in fine eiusdem: habet stipticitatem stomachum confortantem: que si manducet aut succus eius potetur/morsui scorpionis prodest: et cathaplasmata similiter operatur.

E ¶ Radix eius si potatur: contra venenum auxiliatur: cum mirta vero mixta et immissa: prouocat menstrua.

F ¶ Aui. de ꝑtutibꝰ cordis ait: q cōfortat cor.

Caput. clxxj

Elitropiū. Pli. ca. de elitropio. Elitropiū primo nomen accepit ex eo q estiuo solstitio floreat: et q solis motibꝰ folia circūacta conuertat: vnde et a latinis solsequia nuncupat. Nā et oriēte sole flores suos aperit: et se iterꝫ recludit cū sol occubuerit: ipsa est quam latini intubaz ac verrucariā vocāt: ex eo q extinguat verrucas: ex aq̄ potata vel cathaplasmatis vice īposita verrucas abstergit. Dyas. ca. de elitropio duo facit ca. de primo sic: Elitropiū maius/multi scorpioron dicūt: eo q flores similes sunt figure scorpij: folia hz ozimo similia ꝛ asperiora ꝛ nigriora: ꝛ hastas ex vna radice quinq; aut sex cū ramulis q̄z plurimis in quibꝰ flores sunt coloris albi ꝛ sub purpurei et subcitrini sicut cauda scorpij. Aliud capituluz de elitropio dicit: Elitropiū minus nascit locis cultis et in pratis: et simile supradicto: semen rotundum habet pendens.

Operationes

¶ Dyas. Huiꝰ herbe manipulus vnus elixꝰ et bibitꝰ flegmā ꝛ colerā deponit. Cū vino bibitꝰ ictibꝰ scorpionū occurrit. Cathaplasmatibꝰ adhibitus/eadem facere potest. A

¶ Multi etiaz radicem eius collo suspendūt contra vim scorpionum: seminis eius grana quattuor: cum vino bibita ante accessionem B

quartanarijs maximū remediū ē: tertianari
C is vero tria grana vtiliter dant. ¶ Folia ei⁹
in cathaplasmatibꝰ adhibita/tumores spar
gūt/mirmiceas corpꝰ limpidant: sicca vero
folia ei⁹ imposita podagricis maximū pre-
stāt effectū. Trita ⁊ matrici supposita/men-
D struis imperāt. Aborsuz faciūt. ¶ Eliotropij
minoris herba cū ei⁹ semine decocta/ ⁊ cū ni
tro ⁊ ysopo ⁊ cardamomo bibita/rotūdos ⁊
latos lūbricos excludit clauos īposita cū sa
le tollit/maxime si fuerit elixa et imposita.

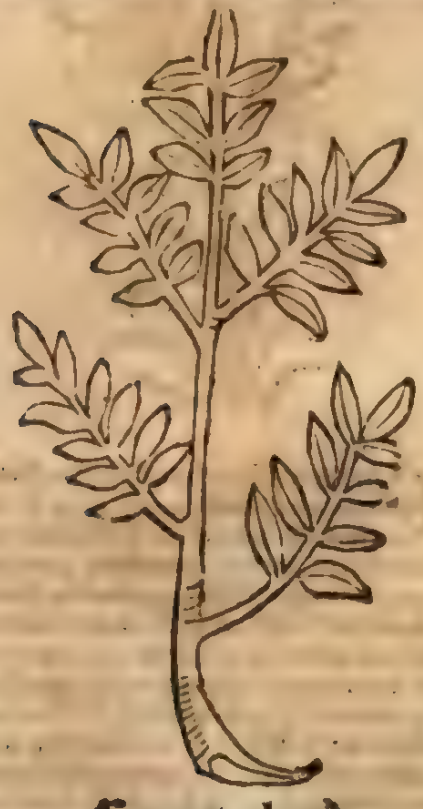

Caput. clxxij

Epithimū. Johānes mesue. ca. de epi-
thimo. Ephitimū nascit simile vt cus
cute: plāte aūt quibꝰ sup excrescit sūt
alkal ⁊ albasce: et quedā species origani. Ei⁹
aūt aliud ē cretense/aliud siricū. Melius est
quod est cretense acuti odoris: ⁊ q̄d nascit in
syria est post illud: sz est meli⁹ rufum: et meli⁹
est adhuc q̄d est cōpletū ponderosius. Et me
lior pars eius sunt extremitates grosse: que
sunt sicut flores: subcitrinū aūt ⁊ pallidū: est
minus bonū. ca. cōplexiōis est et sic. in. ij. Et
est compositū ex partibꝰ igneis a q̄bꝰ inest ei
acuitas: ⁊ ex terris subtilibꝰ a q̄bꝰ inest ei sti-
pticitas pauca. Et ipsuz q̄dē est subtiliati-
uum resolutionū: aperitiuū opilationū: ⁊ cō
fortatiuū viscerū/facit sitim et generat estu-
ationez in corpibꝰ calidis: et est ex debiliter
et tarde soluentibus propter quod prohi-
bendū est sub dominio caliditatz et siccitatz
positis. Cōfortat aūt opatio ipsius in multi
tudine quantitatz ipsius: ⁊ in assotiatiōe rei
cū eo magnificantis effectū eius: sicut sunt
mirabolani/indi ⁊ nigri: aut ellebori nigri/
quantitas parua. Aqua aūt mellis cū pau-
co sale. Aut aqua decoctionis passulaꝝ cum
sale: similiter aut aqua lactis ex capris sum
pti vigorat operationē eius. Sal gēma ꝑo
aut sal indi/aut sal napti sunt ex rebus que
sibi addita addunt virtuti ipsius: citan autē
et facilem facit operationē eius. Si ei ali-
quid virtute acutum miscetur sicut piper et
piper longum zinziber/⁊ similia. Et non pre
termittas quin cadat in potibus eius oleuz
de amygdalis dulcibus in quo inuoluat et
in decoctione ipsius passule sine interioribꝰ
quoniam addunt ei ad bonitatem leniendi
quod timet ex nitrositate ipsius. Et ne igno
res quoniam epithimum de decoctione mo
dicum substinet quare oportet vt fiat illud
secundum legem. Prerogatiuam autē habet
super omnibus solutione educentibꝰ melan
coliam: educit eñ eaz facile sine molestia. Et
cum Johannes mesue cōcordant omnes alij
doctores/sicut Auicenna/Serapion/Day
scorides ⁊ Galienus.

Operationes

¶ Johannes mesue: Quidam dicunt epithi A
mum educit de flegmate aliquid
¶ Et dixit Paulus: q̄ solutione educit hu- B
mores adustos et declinauit ab eo q̄ comp̄-
hendit vniuersitas: et ego non inueni quod
fieret illud: potestas autez eius super humo
re melācolico: et egritudinibus eius magna
est: ⁊ proprie in egritudinibus capitis/si-
cut est melancolia epilentia alguesgues ⁊ ti
mor ⁊ vertigo: ⁊ dolor capitis: quarum ma-
teria est melancolia.
¶ Valet etiam ad tremorem cordis: et sinco- C
pim: et egritudines melancolicas in eo: ⁊ est
medicina magna opilatiōi splenis ⁊ egritu
dinibus in eo.
¶ Et confert egritudini ypocondriorum et D
opilationi renum.
¶ Et frequens vsus potionis eius est me- E
dicina solennis cancro lepre et vlceribus ni
gris/et soluit quartanam. Dosis potio eius
est in decoctione a. ʒ. v. vsq̄ ad. xx. et pulue-
ris eius a. ʒ. iij. vsq̄ ad. vij. Illi autem cui su
munt ipsuz vitent acceptionē eius in estate.
¶ Plinius. Ephitimum habet virtutez pur F
gandi flegma ⁊ melancoliam et per se ⁊ cum
adiuncto. s. cum medicinis purgātibus me-
lancoliam.

B ¶Contra quartanā fiet decoctio in aqua.ʒ.j.epithimi buliat:et in tali aqua ponantur ʒ.ij.lapidis lazuli vel armenici:et digesta materia detur patiēti:multi eñ liberantur: valet similiter talis decoctio patiētibus emorroidas ex melancolico sanguine.

D ¶Dyascorides. Epithimum viride acceptū stomachum vexat:et vomitū mouet: ventrē prouocat et nauseam facit ac educit flegma et coleram:et maxime nigrā: datur ad purgandum toracem cū melle ⁊ yrisillirica more electuarij accipitur: alterius autem thimi flos albus est atq; asper:sed ambo equalem habent virtutem. Nam per os purgant flegma:et per ventrem coleram nigram datur in quibus precordia prefocantur et epaticis et suspiriosis.

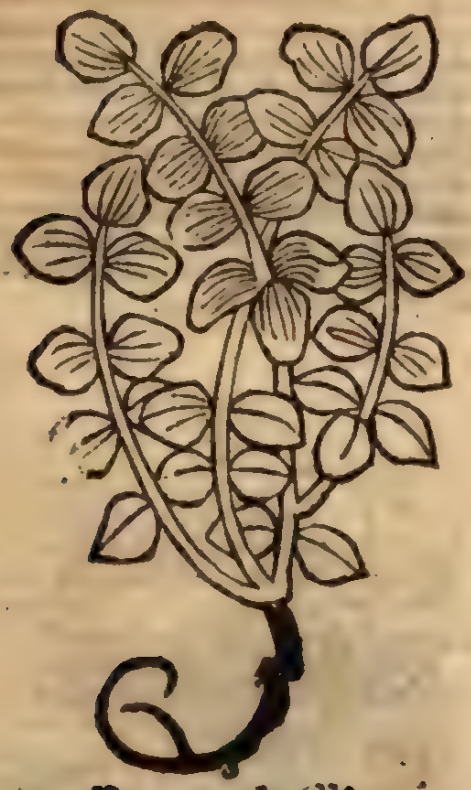

Caput.dxxiij.

Epimedium. Plinius. Epimedium siue vt latini vinectam dicunt secundū Dyascoridem in proprio capitulo:hastam habet non maiorem edere similem ⁊ folia. x. aut. xij. carens flore ⁊ semine. Radix est illi tenera nigra cum odore graui et gustu fatuo:nascitur in locis humidis.

Operationes

A ¶Dyascorides. Folia eius trita cum oleo et imposita:mãmos crescere non admittunt

B ¶Folia eius et radix cum vino bibita post purgationem menstruorū.ʒ.v.generare non sinit:si.v.aut:vi.diebus bibita fuerit.

C ¶Epimedia secundum Dyascoridem ca. qd incipit mespila est inquit et illa que in hyspania nascitur:quā multi epimelidam vocant: semen rotundum habens:hoc aptum est ad comedendum: et est stipticū:et tarde maturescit/similis sorbo: et nos latini vocamus hanc epimelidam; anzarolam.

D ¶Isidorus vocat eam Pomelido:de qua lege capitulum mespilum de M.

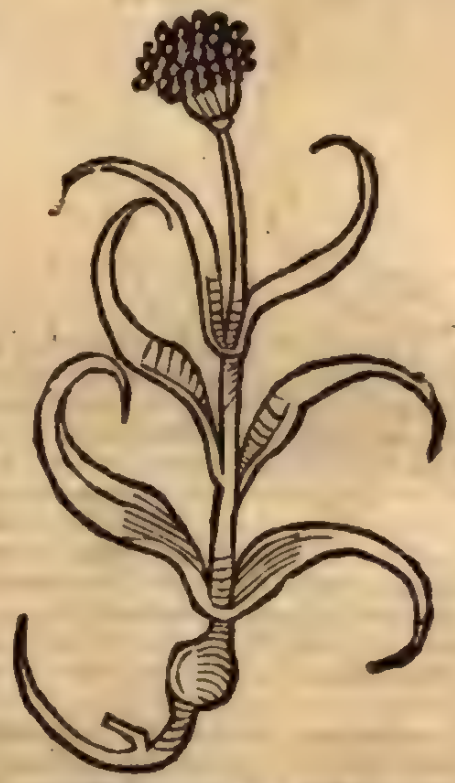

Caput.dxxiiij.

Effemereon est apud Dyascoridem capitulo Effemereon:quem multi yrini agrestem vocant:folia et hastam similia lilio habet:sed tenera ⁊ flores albos ⁊ minores:et semen molle: radix est ei grossa vt digitus. Virtus est illi stiptica et odoris boni:nascitur in locis vmbrosis et in siluis.

Operationes

A ¶Dyascorides. Radix eius decocta in ore retenta dolorem dentium mitigat.

B ¶Folia vero eius in vino decocta et cathaplasmatibus imposita/tumores et duricies spargunt.

Caput.dxv.

175

Ebulus. Sciendū q̄ actꝫ ē sābucꝰ. Cameactꝫ d̄r ebulus: et sunt plāte omib̄ note Unde. Sābucꝰ est actis sꝫ ebulus est cameactis. De sambuco tractabit̄ in ca. de S. ¶ Sera. lib. aggre. ca. cameactis. Cameacti duo sunt spēs: q̄ꝝ vna grece d̄r actis: in latino sambucꝰ: et scd̄a noīat̄ in greco cameactis/ ⁊ esus ē inuēto terrenus actis: et in latino d̄r ebulus: ꝟtus eiꝰ ē q̄ desiccat ⁊ incarnat ⁊ resoluit resolutiōe tp̄ata. Pli. ca. cameacti. Eius due sūt spēs: eaꝝ vna assimilat̄ arboribꝫ hñtibꝫ ramos sil'es cānis rotūdis: q̄ꝝ color ē ad albedinē: ⁊ sūt lōga: ⁊ sūt in eis q̄tuor folia aut q̄nq̄ porrecta sup̄ ramos quoslibet: ⁊ sil'ia foliis nucis: minora tñ eis: hñtia grauē odorē: ⁊ in sūmitatibꝫ ramoꝝ sūt flores albi et grana sil'ia granis viridibꝫ vellētisci: q̄ꝝ color declinat ad purpureitatē cū nigredine: ⁊ sūt velut in racemis: ⁊ hñt mlt̄ā hūiditatē odorē lini: et ista d̄r actis: Alia ꝟo spēs q̄ d̄r cameactis est mīor p̄ma: hꝫ ramos magis ꝑtinētes herbe q̄dratos in q̄bꝫ sunt mlt̄i nodi: ⁊ folia inuicē distātia ⁊ singul' nodis sil'ia foliis amigdal'i sūmitatibꝫ suis nisi q: hñt venas: ⁊ sūt lōgiora eis hñtia g̃uē odorē: ⁊ i sūmitatibꝫ ramoꝝ sūt capitella sil'ia coronis sup̄dicte speciei: et semē ⁊ flos similit̄ et hꝫ ramos lōgos grossitudine digiti.

Operationes

A ¶ Uirtꝰ cameacti ē stiptica: q̄ accepta hūorez aquosuꝫ vētris deponit: et cacostomatica ē. folia ipsiꝰ elixa ⁊ sumpta/ sicut olus vētrem molliūt: et maxime colerā deponūt: haste illiꝰ tenere elixe et comeste oīa similit̄ facere possunt. ¶ Radix ipsa elixa hydropicis eximiū remediū est. Morsibꝫ vipe imposita et bibita occurrit. ¶ Cocta ī aq̄ fomēto ⁊ adhibita/ duricies matricis soluit. Semen eius cū vino bibitū omnia similit̄ facere nouit. B C

¶ Cum oleo inunctū/ capillos nigrescit. Folia eius viridia tumores spargūt: polēta mixta cōbustionibꝫ imposita prestolant̄: morsibus caninis imposita/ medent̄. Uulneribꝰ paracolesim faciūt. Sinus vulneꝝ ad sanitatē perducūt: hydropicis et surdis fomento adhibita prestolant̄. ¶ Superfluos sonos aurium in naribus infusum cōpescit similiter et vermes occidit. ¶ Scabies et prurigines tepidū fomēto adhibitū prohibet. Morsibus venenatis occurit. Lac coagulatū soluit. ¶ Tussim antiquā cōpescit: sed recentez auget. Ortonoicis calidū prodest. Reuma gule gargarismo prohibet. ¶ Squināticis singularē prestat effectū. Uuule pendēti subuenit dolorē dentiū tanta in ore mitigat. D E F G H

¶ Actis dicit sambucus. Cameactis ebulꝰ desiccatiue virtutis sunt: et glutinatorie et dyaforetice: tenerū ebuli cū foliis tritū et cū vino potui datū calculosis prodest. Radix eius in aqua cocta ad tertianā valet: et bibita/ spleneticos mire iuuat. I

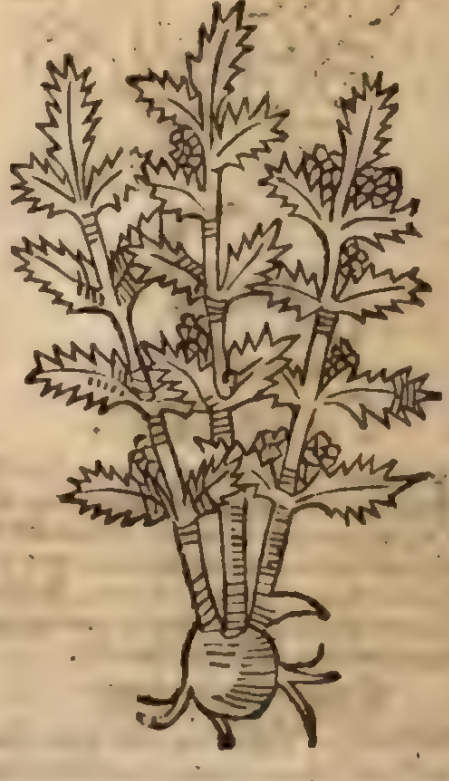

Caput.clxxvj.

Eruca. Plate. Eruce due sunt species Domestica videlicet et siluestrꝫ: ⁊ ambe sunt omnibꝫ note. Eruca cali. est ⁊ hu. in. ij. gra. Domestica minorꝫ est efficatie/ q̃ꝫ siluestris. Usui medicine cõpetũt semina: secũdo folia. Uirtutẽ habẽt cõsumẽdi et coitũ excitãdi. Isido. Eruca dicit quasi vrtica: eo q̃ ignee sit ꝟtutꝫ: et in cibo sepe sumpta veneris incẽdiũ mouet. Huius species sunt due: q̃rũ altera vsualis: altera agrestis acrioris ꝟtutis. Utraq̃ tñ vsuꝫ venerꝫ cõmouet Pli. ca. de eruca. Ex ea est domestica ⁊ siluestris: et miscet in cõdimẽtis in q̃bꝫ carnes et pisces intingunt: tanta suauitas ei ẽ/ vt greci euzonomia appellauerint: et tñ euzomum vocari reperi inq̃ꝫ pluribus locis.

Operationes

A ¶ Platea. Eruca hꝫ virtutẽ cõsumendi ⁊ coitũ ad incitandũ: ad stranguiriã ⁊ dissurriã ⁊ paralisim valet decocta cũ carnibꝫ: cõtra p̃dictas puluis seminis eius cũ cepe decoquatur: et detur herba ipsa decocta in vino ⁊ renibus cathaplasmata libidinem excitat.

B ¶ Pectini imposita/ vrinã ꝓuocat. Puluis seminis eius cũ melle: ⁊ cõficit qui cathaplasmatus renibus libidinem incitat.

C ¶ Gal. de cibis: est ca. et humi. in. ij. gradu. Et ipsa quidẽ generat sperma: et generat vẽtositatem: et ideo facit erectionem virge.

D ¶ Et dicit Gal. eodẽ lib. ca. de Eruca secundũ translationẽ grecã calefacit potẽter hoc olus: vt neq̃ solũ comedere ipsuꝫ facile si nõ mixtũ cũ folijs lactuce: sꝫ ⁊ sperma gñare creditũ est: ⁊ impetꝰ ad coitũ excitat. Dolorati uũ aũt capitis: est et magis si q̃s ipsum soluꝫ

E comedat. ¶ Sed idẽ in. vj. de sim. medicina ca. de agno casto dicit: q̃ est cali. ⁊ sic. cõple.

F ¶ Nã dicit q̃ agnus castus nõ est generatiuus spiritus vaporosi sicut eruca: qꝛ augumentaret impetũ coitus sicut eruca: sed propriũ est eruce habere vim in calefaciẽdo ⁊ exsiccãdo: nõ tamẽ agnocasto similis est: paulo nãq̃ deficit in ambobꝫ. Nam calefactiua quidẽ ⁊ siccatiua est eruca: differt aũt in per

G mixtiõe qualitatis et ꝟtutis. ¶ Serapi. au. Galieni. Eruca generat sperma et excitat libidinẽ et generat ventositatẽ: et ideo facit erectionem virge: et si comeditur sola inducit dolorẽ capitis: quare oportet vt comedatur cũ ea lactuca endiuia vl̃ portulaca: ⁊ ipsa prouocat vrinã et laxat ventrẽ: et siluestris

H est fortior/ q̃ꝫ sit domestica. ¶ Et idẽ autori: Aben mesuay. Succus eruce recens qñ administrat cũ felle bouino laxat ventrẽ ⁊ confortat digestiuã: et linit cũ eis supra cicatrices vlcerũ et delet eas. ¶ Dyasco. ca. de eru. I Eruca multũ comesta/ ventrẽ stimulat. Semen eius omnia illa facere potest: nã diureticũ est ⁊ calefactoriũ. Carnes seruare a putredine potest lacti aut aceto mixtũ ⁊ trociscis inde factis. Eruce agrestis semine multi pro sinapi vtuntur: virtus est ei diuretica ⁊ viscidior: vtraq̃ tñ vt veteres aiunt: commouet actus venereos.

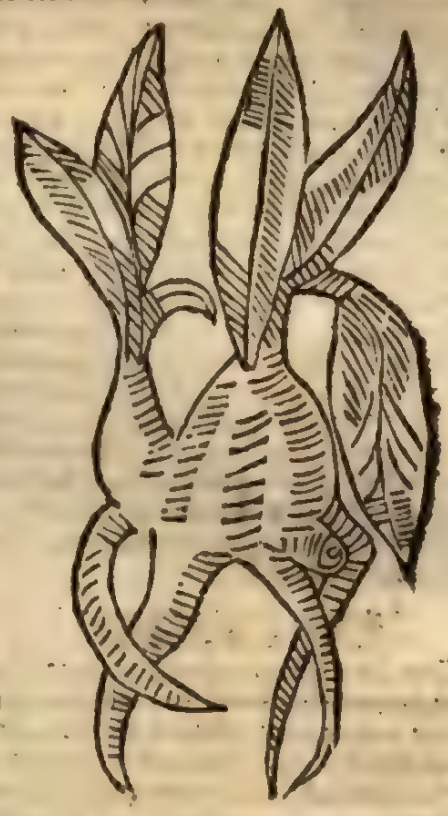

Caput.clxxvij.

Enula campana. Isi. Herba est quã rustici alnam vocãt: radice aromatica: odoris summi cũ leui acrimonia. Sera. lib. aggrega. ca. rasin: auto. Dyasco. Rasin. i. enula: nominãt eam quidã zinziber: et hꝫ folia similia folijs plante que dicit flomos: nisi quia sunt asperiora et longiora eis ⁊ habet stipitem magnũ: et folia eius nõ eleuantur a terra: sed extendunt super faciẽ terre. et habet radicem magnã boni odorꝫ: cuiꝰ sapor habet acuitatem et est rubei coloris. Inuenitur aũt planta que orit sicut yreos: et est sicut serpentaria: et nascit in locis mõtuosis ⁊ humidis et in hortis. Euellit aũt radix enule in tẽpore estiuo et desiccat et est illud quod ex eo administrat. Et est in babylonia alia species enule: ⁊ est planta habens

ramulos lõgitudine vnius brachij qui extẽdunt super terrã/sicut serpillũ:et habet folia similia folijs lenticule:nisi quia sunt longiora et plurima super ramos ipsos:⁊ habet radices paruas citrinas:quarũ grossitudo est sicut digitus medius:et subtilior pars radicis est subtilior superiori parte eius:et super ipsa est cortex niger: nascitur vero in locis maritimis:virtus est ei calida et humi.et est in ea caliditas supflua indigesta. Diasco.ca. de ellenio secundũ translationẽ nostrã. Elleniũ multi simphitũ vocant. Alij vero batũ: Alij vero flomũ. Latini vero enulã vocant: folia habet floma similia angusta et mollia et oblõga non crescẽtia in altũ:et super terrã late distendunt. Radix est illi ingens et odorabilis et rufa ⁊ viscida gustu nõ suauis Frutex ẽ similis lilio:tirsum habet albũ. In cuius summo flos est aurosus: ⁊ mõtuosis ⁊ vmbrosis nascit locis et humidis ⁊ in ortis. Gal.vij.sim.far.ca. Elleniũ siue timaliũ/siue enula cãpana. Het planta ⁊ radix maxime vtilis est ad statim in primo aggressu calefacientiũ. Et ideo dicendũ est nõ certitudinaliter ca.⁊ sic.sicut nigrũ piper ⁊ albũ:immo cũ humiditate supflua. Platearius. Enula cãpana ca.in fine tertij gradus et humi. in primo. Enule radix magis competit medicine q̃ folia:et viridis q̃ sicca.

Operationes

A ¶ Sera. Virtus eius est que adiuuat ad execrandum grossos humores ⁊ viscosos a pectore et pulmone: et calefacit membra egra egritudine fri.sicut sciatica emigranea: ⁊ cõfert fluxibilitati membrorum que fit ab humiditate.

B ¶ Et quando bibitur decoctio eius prouocat vrinam et menstrua:et confert coartationi ani:et attritioni neruorum et tumoribus: et morsibus venenosis propter sui cali. Folia vero eius quando coquũtur cum vino et fit inde emplastrum confert sciatice.

C ¶ Et quando radix eius conficitur cum rob est bona sto.et qui conficiunt eam desiccant prius:deinde infundunt in aqua et terunt ⁊ ponunt in rob et reponunt.

D ¶ Humay ex ꝟbo ypocra. Enula aufert irã et tristitiam et fortificat os stomachi et mũdificat pectus: et prouocat superfluitates que sunt in venis per vrinam et menstrua: et proprie vinum quod fit cum ea.

E ¶ Galie. Ellenium.i.enula campana miscetur cum electuarijs que fiunt ad educendũ viscosos ⁊ grossos hu. existẽtes in torace/⁊ pulmõe ⁊ calefaciũt eas ꝑticulas q̃ frigidis ⁊ diuturnis passionibus molestant:sicut sunt quedã sciatice et emigranee:et continue passiones articulorum propter frigiditatem.

F ¶ Dyascorides. Ellenium est virtutis feruentis ⁊ mictualis. Radix eius estate fossa siccatur. Aqua elixature eius vrinam prouocat:menstruis imperat solutione.

G ¶ Radix eius contusa addito melle vt electuarium tussim sedat: et ortonoicis curat: morsibus veennatis occurri ⁊ medetur folia vero eius tunsa et cathaplasmatibus adhibita/ sciaticos sanat.

H ¶ Folia ex vino cocta et renibus imposita coxiosos emendant. Multi vero eadem folia sicca sale addito et dulcore prouocant cibum pro stomachi salubritate: que quidem cum sale siccanda sunt:vt ex caparo cibi fieri solent

I ¶ Succus eius cum rũta tussientibus prodest:vrinam quoq̃ ⁊ menstrua et partum expellit.

Caput. clxxviij.

Esula. Johan. Mesue. Esula est ex speciebus lacticiniarum: et est solutiuum rusticorum. Et est eius aliud nigrũ habens radices rotũdas et grossas spissi corticis et densi põderosi. Et aliud est paruũ hñs radices subtiles tenuiũ corticũ. Electio magnũ ẽ malũ scindẽs viscera. Parũ ꝟo

illud quod eligit: ⁊ melior pars plāte eius ē cortex radicis ipsius: ⁊ lac eius est acuti⁹ ⁊ fortius ⁊ melior radix eius est habēs proprietates quinq; scz cuius cortex est subtilior ⁊ lenior facile frangibilis: et est hñs de rubedine aliq̄d/sicut cassia proprie sup quā preteriit medietas anni. Recēs vero mensis sui est mala: nigra vero ꝑniciosa ⁊ orta in locis termarū similiter: ⁊ melius tempus collectiōis radicis eius est principiū veris: et lactis ei⁹ finis ipsius est calide cōplexionis: et sicce in principio tertij: et lac eius est calidius: et est cōpositū ex substātia ignea acuta ⁊ subtili ⁊ ex suba terrea stiptica: et est incisiuū ⁊ subtiliatiuū: ⁊ exsiccatiuū materierū submersarū liquefactiuū/disruptiuū orificiorū venarum. Rectificatio: Nocet cordi epati ac stomacho ⁊ disrumpit venas: et excoriat viscera: ⁊ derelinquit inflāmatiōes faciētes cadere in febres: et emendat primū nocumentū quod ex eo timet: permiscēdo aliqua ex medicinis cordialibꝫ et stomaticis ⁊ epaticis cū eo. Et secundū ⁊ tertiū corrigit acquirēdo ei bonitatē cū rebꝫ cōglutinatiuis ⁊ coadunantibꝫ confortantibꝫ: sicut est dragantū et gūmi et bdelliū et muscilago psilij: et succus portulace ⁊ similia. Et quartū nocumentū tollit permiscēdo ei ex rebꝫ infrigidantibꝫ ⁊ extinguētibꝫ aliquas ex his facientibꝫ apud me ē: vt infundat in succo altaraxacon: aut in succo endiuie ⁊ pauco aceto: et si fuerit acetū decoctionis aut infusionis citoniorū erit meli⁹ mirra quoq; sigillat ei bonitates notas et absinthiū: similiter et aloe. Et dixit Jude⁹: infundat in lacte dulci aut acetoso ⁊ in eo remoueat lac multotiēs: ⁊ exsiccet: reprimitur em̄ sua malicia. Et dicit Rufus: Si solutio ꝑ eū superat laboriosa sedeat i aq̄ frigida solutus: mihi em̄ videt verbū incōueniēs: circūdans em̄ frigidū includit et coadunat virtutē medicine et corroborat eā: necnō ⁊ materias et vias impulsionū repellit: sicut te scire fecimus. Succurēdū em̄ tunc sicut diximus in canone.

Operationes

A ¶ Johannes Mesue: Solutione educit flegma vehementer ⁊ aquam citrinam ⁊ humores melancolicas ⁊ materias a iuncturis et confert dolori earum.

B ¶ Est ex medicinis magnis ydropisis. Verum nocet stomacho ⁊ epati et desiccat corpus vtentis ipso: et consumit sperma.

C ¶ Et lac eius facit hoc vehementius: ⁊ facit cadere in febres. Dosis corticis radicis eius est a kyrat. ij. vsq; ad iij. ⁊ eius lactis a kyrat .i. vsq; ad. iij.

D ¶ Sed sciendum q̄ esula oritur in locis calidis ⁊ siccis: cuius magnā copiam vidi sardinie ⁊ tunisij: ⁊ similatur multum herbe dicte lunarie: nisi quia esula lactescit: lunaria vero non. Unde versus. Esula lactescit: sine lacte lunaria crescit.

E ¶ Dyascorides. ʒ. ij. radicis eius accepte coleram ⁊ flegmā deponūt. Succus eius obulo .i. acceptus aut cocliarium vnum: omnia similiter facere potest.

F ¶ Confectio pillularum conferentium ad ydropisim. Accipiuntur eius preparati partes. iij. mirabolanorum citrinorum partes quattuor aloes: partes quinq; confice cum succo veniculi aut absinthij/aut endiuie. Et est dosis earum a. ʒ. j. sed vsq; ad. iij. et quidaz ex lacte eius et farina ablatas faciunt ⁊ soluunt cum eis: et quidā faciunt cum aneto et zuccaro et lacte ipsius et quidam cum carne citoniorum et mastice et lacte eius: et faciūt solutiuum bonum.

G ¶ Serapion auto. Dyascoridis: Si de radice eius accipiatur. ʒ. j. et bibatur cum mellicrato, laxat ventrem: et pondus duorum onolosat foliorum eius idem facit: et semen eius si de eo accipiatur, laxat coleram ⁊ flegmā: et si sumat ex lacte eius. ʒ. j. idem facit.

H ¶ Et idem auto. Aben mesuay: Scebran ꝑprietas est/sicut mezereon. Si autem quis vult illum accipere/preparet ipsum: sicut p̄paratur mezereon: nisi q̄ loco absinthij ponātur rose ⁊ dragantum/et bibat ipsum cuz aqua mellis/aut cum rob/aut cum decoctione mellis/aut cum olere iameno et dosis eius est ab vno kyrat vsq; ad. ij.

I ¶ Paulus: Scebrā. i. esula laxat aquā citrinam/quando bibitur cum sauich.

K ¶ Et idem auto. Aben mesuay. Laxat melancoliam ⁊ flegma.

L ¶ Et idem secundum librum quendam venenosorum: Id quod de ipso accidit ē pondus ʒ. ij. et abscindit fluxum/qui accidit ab eo sedere in aqua frigida: et proijcere ipsum sup caput eius.

M ¶ Et idem autoritate Habix. Scebran est calida in tertio gradu: et sicca in principio secundi.

N ¶ Notandum est/q̄ in lacte esule non est aliqua bonitas: imo nocet ei qui accipit ipsum et medici viatores occidunt cum eo multos propter ignorantiam ipsorum: et est maior et minor/vt figura hic ostendit: ⁊ illud quod maior operatur/illud etiam minor facere potest.

Caput. clxxix

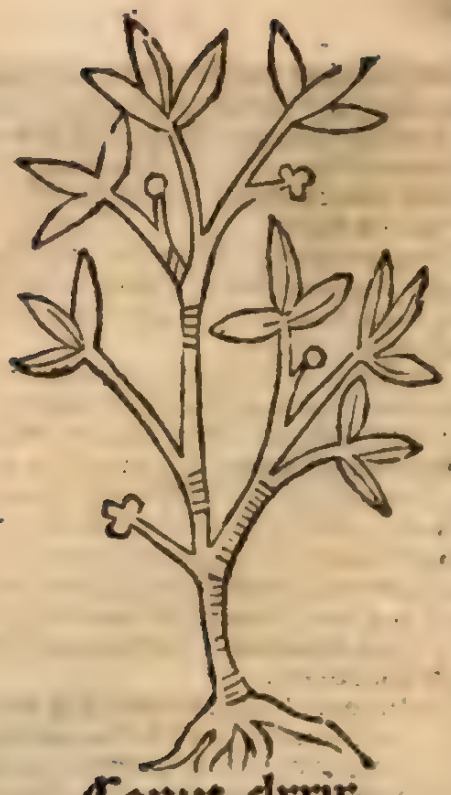

Caput. clxxix.

Euforbiū est gūmi notū: et videt sonare apud grecos bonū formidari. Nā dicunt euforfion: a fouon grece qđ ē timor: ⁊ eu. i. bonū: quasi bonū sit ipsuz timere propter sui violentiā. ¶ Dyas. ca. de euforbio scōm trāslationē nostrā. Euforbiū arbor est similis ferule albe. Nascit in mauritania cerasiēsi: q̄ arbor plurimū lachrimū facit viscidū valde: quē lachrymū multi colligūt sic: pro viscitudine primo arbori pellē veruecinā illigāt: ⁊ sic de lōge hastilibꝰ iaculat in radice: ⁊ cū ꝑcussa fuerit radix vnū flumen statim profluet lachrimis: ⁊ cū coagulatus fuerit/ sic eundē colligūt de pellibꝰ subtractis. Est aūt optimū qđ est recēs subalbidū ⁊ glutinosum ex lento linguā vehementer submordens et calefaciens. Eius genera sunt duo: Unū qđ colligit subtractis pellibꝰ quod melius est: alterꝫ qđ cadit in terra ⁊c. ¶ Plini. Rex iuba inuenit herbā euforbiā medici sui tēporis nomine: cuius regis volumē extat: inuenit eā in mōte athlante: spectatur folijs achatinis. Uis eius tanta est/ vt succus eiꝰ e lōginquo recipiat: inciso trunco suscipit vē triculo hedino locato humor lactis videtur effluere. ¶ Sera. lib. aggre. ca. aforbion. au. Dyasco. aforbion est euforbiū: et est arbustū simile ferule in figura sua: nascit in mauritania cerasiensi: et in regione tabex est plenus multo gūmi acuto. Caueāt sibi homines ab eo q̄ colligūt ipsuz gūmi: propter sui nimiam acuitatē. Et ideo accipiūt vētres animaliū et lauant eos ⁊ alligāt stipiti ipsius arboris deinde pungūt arboris stipitē a lōge stātes cū lancea: effundit nāq; in vētribus exiēs a stipite multū copiosuz subito/ ac si funderet ex vase aliquo. Ita q̄ aliqñ effundit in terrā etiā ex eo subito propter impetū sui exitus. Et egrediuntur de eo ex arbore due species: vna earuz est similis sarcocolle in quātitate orobi: et ē infrusta: ⁊ alia assimilat feci. Adulterat aūt cū sarcocolla: et ex gummi arabico sibi admixtis. Melius ex eo est clarum acutū. Expimentū aūt eius per gustū est difficile: qm̄ ipsuz mordicat linguā subito cū violētia multa et durat mordicatio eius diu. Et propter hoc omne q̄d gustat ex eo: postea videt bonū: primus aūt ad cuius cognitionez peruenit hec medicina/ fuit Lineas rex lioy Et idē auto Gal. vj. sim. far. ca. de euforbio Uirtus eius est subtilis acuta/ sicut virtus aliarum gummarum similium.

Operationes

¶ Serapion auto. Dyas. Hoc gūmi qñ fit cohol cū eo/ habet virtutē abstergendi aquā que ē in oculo: nisi quia eius mordicatio durat tota die et propter hoc miscet cum aliq̄bus potionibus que fiunt cum speciebus: ⁊ bibitur et confert sciaticis. A

¶ Et ipsum excoriat ossa in vno die: et separat ab eis fragmenta eorum. Oportet autez vt premuniatur caro circumstans ossi cū ceroto aliquo: vel cum pannis lineis et ipsum habet virtutem laxandi et calefaciendi humores aquosas/ sicut sinapis. B

¶ Et ideo confert laxatio eius ydropicis et colice et alijs frigidis egritudinibus similibus istis: sz ipsum acuit coleram et inducit sitim nimiā: quia desicca. Oportet aūt vt admisceatur ei semen petroselini aut anisi. C

¶ Et dicunt quidem: quando aliquod animal remorderit aliquem/ scindatur cutis capitis eius et ponatur in illa scissura: ex hoc gummi trito non nocet ei venenuz ⁊ pōdus .ʒ. iij. ex eo occidit: quoniam vulnerat stomachum et intestina. D

¶ Et idem autoritate Alcanzi. Stringit orificium matricis multum: adeo q̄ prohibet exire fetum. E

¶ Et idē au. Mesuay. Proprietas eius est laxare flegma viscosuz quod est in lumbis ⁊ in instestinis: nisi quia infert anxietatē et desiccationē/ adustionem et tenasmonē. Et rectificatio est q̄ non terat multum ⁊ misceat cum bdellio aut cum succo liquiricie: aut cū speciebus aliquibus/ sicut est spica et cina- F

momū ⁊ cassia lignea ⁊ liniatur cum oleo rosarum et oleo amigdalino. Et melius ex eo est clarum nouum: qd trāsient ab vno anno vsq; ad tres. et color eius est citrinus calidi odoris amarum acutum. Et dosis eius est a
B duobus kyrat vsq; ad tres. ¶ Johānes Mesue. Solutiōe educit flegma fiscosum ⁊ grossum a locis profundis corporis mundificās iuncturarum vacuitatem ab humoribus grossis difficilis eradicationis. nec est ei res similis ad hec: et est ex rebus mundificantibus neruos: et consumentibus humiditates inhibitas in eis. dissoluitur in oleo keyri. et inungitur cum eo. et cōfert egritudinibus neruorum frigidis: sicut est paralisis / stupor / et tortura et tremor et spasmus. et est mirabilis res ad id.

H ¶ Et sumptum in potu ſm nodos emendationis est medicina magna doloribus nodosis: qui vadunt et veniunt per iuncturas. et est ex rebus que faciunt sternutationem cuz fortitudine.

I ¶ Conseruatur autem quadriennio. Recēs autem anni sui est perniciosum. Hi autem q̄ sumunt ipsum timeant frigus. Conseruatur autem ne cito senescat in milio vel fabis vel lentibus.

K ¶ Et dixit Dyas. Aureus vnus ex eo interficit. Dosis eius est a kirat. j. vsq; ad. iij.

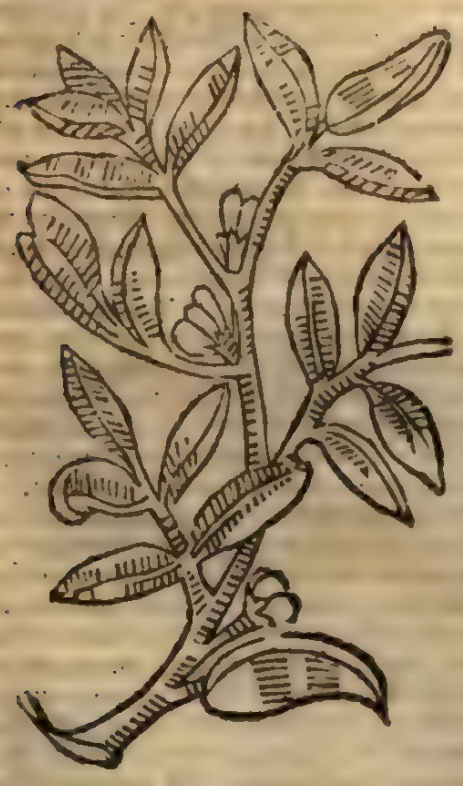

Caput. clxxx.

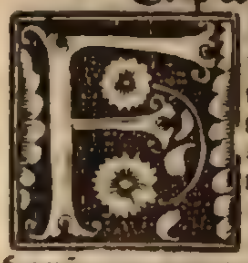

Faba. Isido. Faba dicitur a vescendo quasi faga. Fage nanq; dicitur grece comedere. Primū aūt homines hoc legumine vsi sunt. Palladius li. ij. Faba si bis sarculetur ꝓficiet multum fructū et maximum redditura. vt ad mensuram modij cōplendi. ¶ Idem li. vij. Mense Junio faba vellenda est luna minuente ante lucem sane et anteq̄ luna procedat. Excussa et refrigerata ponatur sicq; gurguliones infestos non patietur. Idem li. xij. In principio mensis Nouembris Faba spargēda est. que pinguissimum vel stercoratuz desiderat locum. vel vallem quam succus veniens a summitate fecundet. Primo serit deinde proscinditur. ⁊ tunc sulcatur. ¶ Idem li. xiij. In mense Decembri faba circa septimum ydus potest seri. Nam post exactam brumam male seminatur. ¶ Auicen. Fabe proxime sunt equalitati: sed plus declines sunt ad frigiditatem et siccitatem in ipsis est humiditas superflua. proprieq; in viridibus. que frigide et humide iudicantur. Nabacie quidem vehementius stiptice sunt. et egyptiace humidiores ac minoris nutrimenti. Virides sunt plurime superfluitatis: ac tarde digestionis: ac multe inflatōis. Fabaꝝ meliores sunt grosse ⁊ albe: q̄ nō a gurguliōibus ꝑforant. Deteriores autem earum sunt recentes. Galie. vij. sim far. cap. de Faba. ſm translationem grecam. cap. Tiamus. id est faba. ſm vtrāq; prope mediam complexionem est in exsiccando et infrigidando. Participat autem quandam parumper abstersiua virtute caro eius sicut et cortex stipticus.

Operationes.

¶ Dyas. cap. de Faba ſm translationem grecam. Faba nostra sumpta inflationes prestat: et indigestibilis est. ¶ Tussim medetur. et accepta dissinterijs et solutioni ventris singulare presidium est. vomitibus est vtilis cui si aqua in coctura fuerit mutata inflationem stomacho non facit. ¶ Viridis comesta ventrem inflat. ⁊ cacostomacha est farine fabe cathaplasmatibus adhibita cum polenta tumoribus percussure occurrit. Id sola facere nouit: tumorem mammaruz simili modo curat. lac mammillis nimis profluēs imposita vt cathaplasma stringit. mixto melle ⁊ farina fenugreci parotidibus prodest. A B C

¶ Liuores corporis detergit. Cum rosa et D

rbure masculo et albumine ouj mixto dolo-
res oculoꝝ cõpescit. Dentibus cõquassata ꝛ
fronti imposita rumores testium spargit.
E ¶ Infantibus si imposita fuerit testes pro-
pendere nõ sinit. Lotiũ eius coctũ ꝛ cathe-
plasmati impositũ maculas albas emẽdat.
Jn balneis fricatione adhibita capillos re
F nuescere facit. ¶ Fluxum sanguinis vulne-
G rum stringit puluere ipso solo aspersο. ¶ Fa
ba media est inter frigidã ꝛ calidã distempe
rantiã aliq̃d participans, plectrone virtutis
et stiptice. Quare exterius posita sine mole
stia desiccat. Podagricis igit et arteticis in
aqua cocta admixta adipe ouis recentis aut
anserina mitigat dolorẽ nervoꝝ: aut cõtra-
ctionẽ. ꝛ ulcerationes cũ optimelle fabe fari
na cocta ꝛ suppositа vt cathaplasma sanat.
H ¶ Ad ꝛ ad testiculos ꝛ mammillas ẽ optimũ
cathaplasma, amant em̃ loca hec mediocri-
ter infrigidari si sint inflãmata: maxime qñ
de lactis coagulatiõe patiunt inflãmationẽ
J ¶ Rabi Moyses cap̃. de faba. corrũpit men
tem. Jsaac in dictis particularibꝫ particu-
K la, prima cap̃. de fabis. ¶ Fabe in natura sua
frigide in siccitate diuerse sunt. Comedunt
sicce et perfecte suis temporibꝫ. Comedunt
enim viridες nec dum messionis sue cõplето
tẽpore: viridες frigide sunt ꝛ humide in pri-
L mo gradu. ¶ Nutrimentũ coꝝ nimis gene-
rat humores crudos et grossos inflatiue vẽ
tositatem faciunt in superioribꝫ ventris, pro
M pter qõ stomacho valde nocine sunt. ¶ Sic
ce vero suisq̃ tẽporibus perfecte frigide sũt
et sicce in primo gradu nõ iplaudabilẽ san-
guinem creant. ordeo magis nutriunt acci-
dentaliter nõ naturaliter duabꝫ de causis.
Una propter sue substantie grossitiẽ ꝛ rar-
ditatẽ solutionis et membris. subtilitate ve
ro substãtie ordei. ꝛ dissolutione et membris
N cita. vnde minus nutrit. ¶ Secũda propter
sui multitudinis ventositatẽ ꝛ grossitiẽ eiꝰ.
vnde carnem inflat et dilatat. ꝛ operat in ca
id qõ frumentũ in farina. propter hoc in su-
perioribꝫ ventris ventositatẽ plurimã gros
sam generat ꝛ inflatiuã. et qua fumus inci-
pit ascendere cerebro nocẽs. et somnia mul
O ta corrupta inducit. ¶ Cum igit naturaliter
hoc habẽt fabe nõ eis aliquo coctionis mo-
do possunt auferri. Unde Galienus. Fabe
si nimium coquant inflationẽ ꝛ ventositatẽ
suam sicut ordeo auferre nequimus minu-
P ere tamen possumus. ¶ Experimento autẽ
probatur in eis qui fabis vtentes assidue in
digestionẽ patiunt. ꝛ si sanissimus sit fit idẽ.
Omnia autem que diximus earum insunt
medu le rãnunnodo.

Caput. clxxxj.

Faba egyptiaca. Dyasco. cap̃. de faba
egyptiaca. Fabam egyptiacam mul-
ti pollicon appellant. Jn Egypto
nascitur ꝛ in Asia et in Sicilia. ꝛ in stagnis
nascitur. folia habens altitudinem et latitu
dinem. habentia florem ferens croceum que
si multum floruerit perduntur folia. flos eiꝰ
est in medio ipsius vbi est rotunditas que-
dam vbi filique ipse nascuntur. flores ipsi ci
trina dicũtur: ea ratione qua sterafulos di
cuntur. quia hec est illis consuetudo et argil
la faciunt steras et ibi includunt ipsum se-
men. et sic ponunt vt nascat. Radix est gros
sior cꝫ canne. cocta et cruda mãducatur. que
et collocasia appellatur. a quibusdam cul-
casia. quod idem est. Et ideo ad eius inuesti
gationem quere in littora culcasia superius
de L. Semen eius comeditur siccum et viri
de: colo: niger est et maior cꝫ nostra faba.
¶ Galienus libro secũdo de alimentis. capi
tulo de faba egyptiaca. Non est lupinus vt
putauerũt aliqui. Nã facit ibi ẽ aliud ca-
pitulum de lupinis. Sed apud Auicẽnam
libro. ij. de faba egyptiaca. que et faba syria-
ca dicitur. ¶ Unde Auicenna. vocat eam fa
bam syriam: quoniam de ipsa multum nasci
tur in syria. Sed vera faba Syriaca est faba
greca. Sed Faba Egyptiaca apud Jo-
hannem Serapionem. Est pondus pon-

derans sumēs ⁊ quatuor secundum arabes. et sunt obuli quatuor. et sunt grana. xlviij.

Operationes

A ¶ Auicenna. Si fiat ex ea gargarismus cū lacte et sale contra egritudines spiritualiū confert. ⁊ est cibus in Egypto.

B ¶ Et solutione educit aquam citrinam: et proprie semen eius et succus ipsius.

E ¶ Et prouocat vrinam: et generat sperma. et expellit coleram et aquositatem eius cum facilitate. et potus ipsius fit ab vna tertia libre vsq; ad duas tertias.

Caput. dxxxij.

Faba inuersa. Plinius. Faba inuersa est herba: cuius folia sunt sicut folia alkekengi. stipes eius longitudinis cubiti vnius aut duorum aut plus. semen eius viride. tendens ad nigredinem magnitudinis fabe communis. habens quasi effigiem in medio sicut faseolus. et romani vocant eam fabariam.

Operationes

A ¶ Fabaria siue faba inuersa in vino decocta: ad testiū tumores ac genitaliū proficit.

B ¶ Fomēto etiam ex aceto decocto tumores maturat ⁊ aperit. Item liuoribus quoq; cōbustis medetur.

¶ Et in voci eā ꝓdesse Marcꝰ varro fatet. C

¶ Fabarum deniq; siliquarūq; cinis ad coxendices et ad neruorum veteres dolores ꝓdest cū vetustate suilli adipis. ꝑ seq; decocte ad tertias cortices fabarū sistunt aluum. D

Caput dxxxiij.

Fagasmon. Dyas. cap. fagasmon. Fagasmon quam multi apparine dixerunt est planta quam vocant sanctiō. et est xifion et est gladiolus segetalis. folia habet yridi similia. sed minora et angusta et acuta. hastam habet asperam et cubitalem cum floribus purpureis. Radices sunt illi due paruule ⁊ rotunde. vnam habens super terram positam sicut bulbi minores. Altera est desubtus tenuis et supergrossior. Nascitur locis cultis: superior maior ē et acrioris virtutis.

Operationes

¶ Dyas. Cathaplasmatibus adhibita pustulas et tumores corporis tollit: medicaminibus mixta et supposita mēstruis imperat A

¶ Cū vino bibita ventrē stimulat. Cathaplasmati imposita cū vino atq; thure sagittas vel stirpes educit. B

¶ Soluit etiā inguinum collectionē. Radix vero inferior accepta infantium enterocelicos medetur. C

Caput.dxxxiiij.

Fagus. Fagus est arbor glādifera inde nominata esse credit: qz olim eius homines vixerunt fructibꝰ. Dicta est enim fagus a fage grece qd est latine comedere. ¶ Pli.li.ij. Fagis pectines transuersi in pūlpa fuerunt apud antiquos. Inde ⁊ vasis ponos Marcus curius iurauit se ex preda nihil attigisse preter guttū faginum: quo sacrificaret. lignum, in longitudinem ita fluctuat vt que pars fuit a radice validius sidat. Fagus ac cerrus celeriter marcescunt. Facilis est fagus in materia quāq̄ fragilis ac tenera. Eadēq̄ fictilibꝰ laminis in tenui flexibilis. capsisq̄ ac scrinijs sola vtil. fagus in plana descendit sicut ⁊ quercus. Fagoq̄ facilime ex omnibus que resinam ferunt: sed minime durant preterq̄ ex pino.

Operationes

A ¶ Pli.li.vt sup. Huius glans muribꝰ gratissima est. ¶ Idē in li.xxiiij. Fagi folia in gingiuaꝝ et labroꝝ vitijs manducant. Glādis faginee cinis calculis illinit. Item cum mel
B
C le alopitijs. ¶ Palla.li.primo d fago vel fraxino. diutissime tabulata durabūt. si stratis superpaleis vel filice calcis humor nusq̄ ad
D tabulati corpꝰ accedit. ¶ Idē li.xij. Fagus in sicco vtilis est, humore corrumpit. ¶ Ex li. de na.re. Fagus est arbor glādifera: cuiꝰ fructus ē dulcis: sed pectori nociuus. Oleū vero clariss. mū lāpadibus administrat. lignū eius satis admodū durū: sed fermibus pene trabile: nisi fumo pene fuerit cōtinue delibutum: viride autem in aquis positum per longa tempora fertur in lapidem durescere.

Caput.dxxxv

Faseolus. Sera.li.aggre. cap. lūchia siue lubia. auto. Dias. luchia. i. faseolus. folia habz similia foliis plāte que dicit cussus: nisi qz sunt molliora. ⁊ rami eiꝰ sunt subtiliores. siles filis adherentes herbis: quibꝰ approximāt: et elōgant multū donec sit vmbraculū sub eis: ⁊ habet vaginas subtiles siles vaginis fenugreci: nisi qz sunt longiores ⁊ pinguiores. ⁊ interiꝰ vident q̄si varij diuersi coloris. quia quedā trahunt ad albe. et quedā ad rube. ⁊ comedit huius fructus elixꝰ sicut comedunt spargi. Virtus eorum calida ⁊ humida in primo gradu.

Operationes

¶ Serapion. Generant multam ventositatem et prouocant menstrua/et inflant. ⁊ generat humores flegmaticos grossos. Et sūt mali stomacho. et rubei sunt grossiores. A
¶ Et qn̄ sumuntur cum sinapi et comeduntur. sinapis prohibet malitiā eorū. et albi q̄ B

dem sunt multā humiditatē habētes: ⁊ sunt graues digestioni. ⁊ ciminū iuuat ad digestionem eoꝝ: ⁊ comedere eos calidos cum almuri et oleo et cimino ⁊ non comedat cortex
C eorum exterior. ¶ Et bibitur post eos vinum parū grossum. ⁊ purpurati cū aceto sunt difficilis digestionis propter siccitatem aceti.
D ¶ Et de ꝓprietate eoꝝ ē ꝓuocare mēstrua: et
E maxie q̄ sunt rubei ex eis. ¶ Et ipi sunt boni pectori ⁊ pulmoni. ⁊ faciūt somnia mala.
F ¶ Auerrois li. coligit cap. de faseolis Faseo
G li declināt ad ca. ⁊ hu. ¶ Et impinguant corpus: ⁊ prouocāt vrinam. et sanguinem/menstruum. ⁊ laxāt ventrem propre rubei.

Caput. clxxxvj.

FRaxinus. Isi. Fraxinus vocari fert. eo q̄ magis in asperis locis montanisq̄ frugis nascat Sera. li. aggre. ca. dirdan. i. fraxinus ita nominat grece in oriēte. arabes nomināt eā arborē cinicū. ⁊ in persia nomināt eā luzach. ⁊ ē arbor habēs in ramulis camerulas in q̄bꝫ est humiditas q̄ q̄n desiccat generant ex ea alia aīalia similia cimicibꝫ. ¶ Et idē auto. Galie. Sapor eius ē stipticus. virtus eius est q̄ infrigidat ⁊ desiccat ¶ Paulus cap. de fraxino. Fraxinus frigidus est ⁊ siccus in secundo gradu.

Operationes

¶ Sera. Virtꝰ eiꝰ est q̄ cōglutinat dū est re A
cēs ⁊ ꝯglutinat vulnera r̄cētia. et radix eiꝰ ad h̄ valet silr q̄n ꝓicit aq̄ in q̄ decoquit sup ossa cuiꝰ cōglutinatio ē necessaria. ¶ Sz cor B
tex eiꝰ dū r̄cēs ē ꝓpe si liget sup locū vulneꝝ ꝯsolidat eū. ¶ Decoctō corticꝫ eiꝰ ꝯsumit fle C
gma. ⁊ q̄n cortex exsiccat curat egritudinem cū q̄ eleuat cutꝫ. ¶ Gal. li. dynamidiaꝝ cap. D
de passionibꝫ splenis. Corticē fraxini coque in vino ⁊ da bibere. ⁊ infallabiliter splenē attenuat. Nam res probata ē. q̄ si det procello bibere aliq̄bꝫ diebꝫ ⁊ interficiat minimū i uenies splenē. ¶ Paulus. Contra fluxū ven E
tris ⁊ lienteriā ⁊ dissinteriā. valet fomentū ex aq̄ pluuiali decoctiōis corticū eiꝰ. ¶ Cō F
tra vomitū ex debilitate virtutꝫ contētiue cortices eius buliāt ⁊ spōgia intincta super stomachū ponat. ⁊ ex cinere eius ⁊ argento vino fit optimū vnguentū contra scabiem.

Caput. cxxxvij.

FLammula. Pla. Flāmula dicit quia virtutē habet incensiuā. ⁊ est ca. ⁊ sic. in. iij. gradu. viridis est multe efficacie. exsiccata vero nullius. ¶ Isido. Flammula ca. est et sic. in fine. ij. gra.

Operationes.

¶ Plate. Ad cauteriū siue ignē faciendū flā A
mula cōtexit ⁊ sup locū ponit ac per diem di

B mittit postea cutis cōbusta reperit. ¶ Ad apa
ta rumpendū qñ versus est ad saniē: ⁊ caput
est durū. Nec cū squama ferri cōteritur ⁊ cū
oleo supponit. Oleū siquidē ponit ad relaxa
C tionē ne flāmula multum desiccet. ¶ Cōtra
quartanā etiā ⁊ arteticā interius operatur.
Oleum rosaceum ex ea cōfectū valet contra
D yliacā: in cibis vl' alio modo sumptū. ¶ Idē
quoq; valet exterius inūctū: cōtra dolorē ar
teticū ⁊ yliacā strāguiriā et dissinteriā: ⁊ cō
tra vitiū lapidis per clistere iniectū cōfert.

Caput.clxxxviij.

FRagaria. Dyas. Fragaria herba est
multum nota. fructus eius homines
solent comedere. Folia habet similia
foliis brionie: nisi qz sunt molliores ⁊ lanugi
nosi. Rami eius subtiles similes filis. semen
habz album simile milij. Fragaria frigide ⁊
humide est complexionis in primo gradu.

Operationes.

A ¶ Platea. Herba ⁊ fructus frigide sunt cō
B plexionis. ¶ Cōtra nimiū fluxū menstruoꝝ
succus fragarie cū succo plantaginis mixtū
cōfert. Itē fragaria sumpta cū boragine et
buglossa in cibis generat bonū sanguinem.
C ¶ Omnia vulnera cōsolidat cū succo fraga
rie linita. Recipe succi fragarie ⁊ aque plan
taginis ⁊ aque scabiose. ana ʒ.ij. mellis rosa
ti succimoroꝝ celsi. ana ʒ.j. aceti paꝝ misceā
D tur fiat gargarismus. ¶ Sumptū valet cō
tra apata gutturis cū eo gargarisando. Suc
cus etiā fragarie cum cimino sumptus va
let ad fetorē oris. Item cū boragine sumptū
valet pro dolore capitis ⁊ corde Item aq̄ de
coctionis eius fragarie valet cōtra dolorez
capitis. ⁊ sedat sudorē ⁊ calorē. ¶ Fructus
E eius sedat sitim. Ad cōsolidandū fracturam
cruris vel alterius membri. Re. succus fra
garie succus plātaginis. ana ʒ.iij. folia fra
xini ʒ.j. decoquant similiter ad modū empla
stri ⁊ superpositum multū valet. ¶ Succus
F fragarie cū succo consolide minoris mixtus
consolidat vulnera.

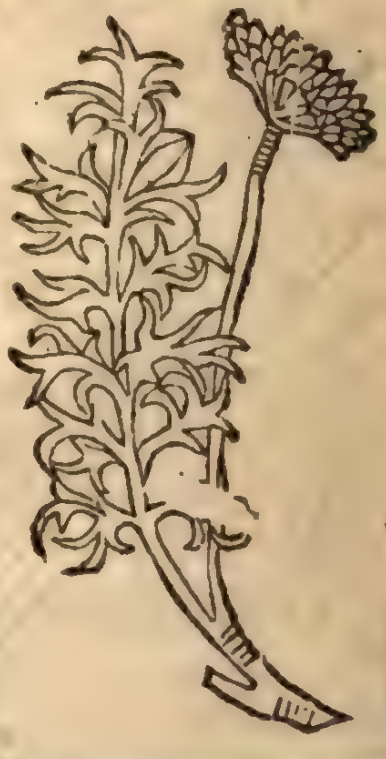

Caput.clxxxix.

FEniculus. Plate. Feniculus est in .iij.
gradu ca. ⁊ sic. virtutē habet diureti
cam ex subtili substātia ⁊ qualitatibꝫ
suis. Semē eius et folia ⁊ cortices atq; radi
ces cōpetunt vsui medicine. In principio ve
ris colligunt: ac per mediū annum seruant.
Sera. lib. aggre. cap. haziems auto. Balie.
Haziems. i. feniculus: est ex eo domesticus
et agrestis. Domesticus omnibꝫ est notus:
cuius virtus est prima que calefacit in .iij.
gradu. ⁊ desiccat in primo: secūda subtiliat:
tertia generat lac. Et agrestis dr maritimus
vel montanus. radix eius ⁊ semē sunt fortis

ris desiccationis ꝗ radix ⁊ semē domestici: qm̄ in domestico est paꝝ stipticitas. Gal. vij. sim. far. cap. de maratro. Maratrū. i. semen feniculi. calefacit quidē fortiter vt ex tertio iam possit gradu existere: siccat aūt nō similiter: sed ꝑm primū. ⁊ ꝓpterea lactis generatiuū est. ⁊ nō generaret si siccaret fortit. suffusis aūt auxiliat ꝑm eandē rationē. Est vero ⁊ alius feniculus siluestris: quē vocāt ꝓpter magnitudinē equinū feniculū. cuius radix et semē siccioris est ꝟtut; alio q̄ apud nos ē. Et mihi videt exinde ꝙ ea que ꝑm ventrē sistat ⁊ c̄. Et idē. vj. sim. far. cap. ypomaratrū vocat feniculū istū siluestrē ypomaratrū. vel feniculū erraticū. vel caballinū. siue equinū. Dyas. ꝑm translationē nostram. Feniculus calefacit manifeste et desiccat mediocriter.

Operationes

A ¶ Aui. li. ij. cap de feniculo. Feniculus ortulanus ca. est in. ij. aperit opilatiōes. acuit visum. ⁊ ꝓprie gūma ei⁹ ⁊ cōfert in initio aque
B et apud ei⁹ descēsum. ¶ Et democritus quidē existimauit ꝙ venenosi vermes pascūt fe
C niculi recētis semē vt eoꝝ visus ꝯfortet ¶ Et vipere et serpētes fricāt oculos suos cū egrediunt de cauernis suis post hyemē sup ipm: vt illuminent oculi. qd̄ humidū est lac exuberare facit: et ꝓprie ortulanum. et qn̄ bibitur cū aqua frigida: cōfert nausee: ⁊ inflāmatiōi
D stomachi. ¶ Et eius digestio est tarda: ⁊ ei⁹ nutrimētū est malū: prouocat vrinā et menstrua. Et siluester proprie frāgit lapidem. in terreno quidē ⁊ fluuiali est iuuamētū ad renes ⁊ vesicā. Et ꝓprie cōfert siluester distilla-
E tioni vrine. ¶ Et qn̄ comeditur radix cū semine suo. stringit et cōfert febrib⁹ antiq̄s. et da
F tur in potu cū aqua frigida. ¶ Et cōfert nausee ⁊ febrib⁹. et inflāmatiōi stomachi. ex eis cōfert eius decoctio cū vino morsui vermiū venenosoꝝ ⁊ cū aqua. ⁊ terit eius radix ⁊ ponitur super morsum canis rabiosi ⁊ confert.
G ¶ Gal. Feniculus generat lac in mammillis. Suffusiōes curat. ⁊ ē diuretic⁹ ⁊ mēstruoꝝ eductiu⁹. Et feniculus siluestr; sistit ea q̄ ꝑm vētrē etem̄. adest stipticitas maxīa ei. hmōi igit nō solū radix: sed multo magis semē. Et pōt etiā lapides frāgere: ⁊ ycterico sanare.
H mēstrua ꝓuocare: et vrinas mouere. ¶ Ali⁹ vero eq̄nus feniculus ē cui⁹ semē rotūdū ē semini coriādri. sil'e ꝟo in ꝟtute semini alteri⁹
I eq̄ni feniculi ꝺbili⁹ tn̄. ¶ Dyas. Feniculꝰ lac māmillis generat. comest⁹ vrinā ⁊ mēstrua educit. et cathaplasmatib⁹ adhibit⁹ cū ptisa
K na comest⁹ id facit. ¶ Elixatura eius bibita nefretic; ⁊ vesice dolori medet. Vrinā ꝓuocat. Morsib⁹ venenat; cū vino occurrit.

Caput. cxc.

Febrifuga Dyascorides. Febrifuga siue centaurea minor est herba similis camomille. virgam habens perlongā angulosam. florem purpureum. Folia minuta et oblonga sicut ruta. semen sicut triticū: et sic oblongum. radix est ei oblonga et inutilis. gustu amara. Nascitur locis aquosis. Nominatur etiam ab alijs elleboritis siue amaratrum vel febrifugia.

Operationes

¶ Dyasco. Centaurea minor siue febrifuga tunsa, ⁊ imposita viridis vulnera purgat paracolesim prestat. A
¶ Cicatrices vulneribus recentibus et veteribus inducit. Elixatura eius bibita coleram et humores pingues deponit. B
¶ Sciaticis ano supposita sanguinem prouocat et dolorem illius mitigat. Succus eius melle addito, caliginem oculis detergit aborsum facit. Neruis dolentibus fomento prestat auxilium. C

Caput. cxcj.

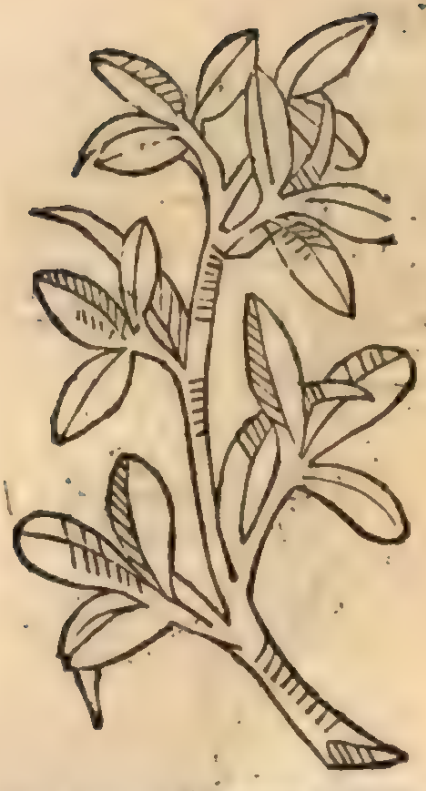

Fenugrecū. Aui. li. ij. cap. de fenugreco. Fenugrecū ca. ē in fine pmi. sic. in primo. ⁊ nō euacuat ex humiditate extranea. ei⁹ virtus est digestiua ⁊ lenitiua. et illud propterea q̄ in ipo aggregat de caliditate cū viscositate. ⁊ eius viscositas ꝓhibet dñium nocumēti caliditatꝫ et ei⁹ caliditas operat cū facilitate: ei⁹ humorē malus: licet nō sit paucus. Substātiā habet glutinosaꝫ. virtutē habet maturādi ⁊ relaxādi. Dyas. cap. bucerō. Bucerō em̄ sanat bouis cornu. eglocerō vero capri cornu. Nā femina fenugreci cornicul' silibꝫ cornibꝫ sunt virtus eius est malactica. Gal'. viij. sim. far. cap. tylis. i. fenugrecū ca. est in. ij. sic. in pmo. Sera. li. ag. cap. balba. Balba. i. fenugrecū. virtus ē ca. in. ij. gradu. sic. in primo.

Operationes

A ¶ Aui. Eius oleū qd fit cū mirro cōfert capillis ⁊ vestigijs vlcerꝫ ⁊ cōfert fissuris frigidis ꝓpter muscilaginositatē suā proprie cum oleo rosaꝫ ⁊ ingredit in medicinis pāni: ⁊ facit colorē bonū. B ¶ Et alterat odorē oris: ⁊ remouet odorē corporꝫ ⁊ sudorꝫ. Et r̄soluit apata flegmatica ⁊ dura. C ¶ Et ei⁹ farina valet ad apata ca. apparētia ⁊ occulta cū nō sunt inflāmata sed sunt declinātia ad duriciē q̄ndā. et lenit adublet ⁊ maturat ca. D ¶ Et ꝯfert cū oleo rosaꝫ adustioni ignis. mūdat furfures oblutiōe capitꝫ facta ex eo. ⁊ facit sodaꝫ ꝓprie cū comedit cū muri. q̄uis sit cū almuri minus nociuū stomacho. E ¶ Clarificat vocē ⁊ pulmonē. ⁊ lenit pect⁹ ⁊ guttur ⁊ sedat tussim ⁊ disniā ꝓprie qñ coq̄tur cū melle aut dactil' aut ficubꝫ. et melius ē vt cōiūgatur etiā cū dactilis carnosis. ⁊ sumat succus amboꝝ et misceat cū melle plurimo: et sup prunas tēperate calefiat: ⁊ sumatur añ cibū tpe longo cū nitro factū emplastꝝ ex eo ꝯfert ipleni. F ¶ Et ei⁹ decoctio cū aceto ꝯfert debilitati stomachi. ꝓprie q̄ ex ipo recēs est. Et ei⁹ electuariū facit nauseā: sꝫ acetū ⁊ muri expellūt nocumētū cōmestiōis ei⁹. Fit eucatisma ex decoctiōe ipius ad apata matricis ⁊ dolorē eius ⁊ coartationē ipius. G ¶ Et ei⁹ decoctio cū aceto cōuenit vlceribꝫ intestinaꝝ. et similiter recens cū aceto qñ comedit. Et decoctio eius cū aq̄ ca. est bona tenasmoni ⁊ solutiōi. H ¶ Et ei⁹ oleū est bonū apatibꝫ ani ⁊ ad tenasmonē. ⁊ dolorē vētris pungitiuū ꝓprie cuꝫ almuri añ cibū. Et nō mouet ad expellēdū fecem nisi ꝓpter suā acrimoniā. et ꝓprie cū melle nō plurimo vt nō mordicet fortiter. I ¶ Et ei⁹ decoctio cū melle facit descendere humiditates grossas ab intestinis. et ꝓuocat vrinam ⁊ mēstrua. ⁊ supponit cū adipe anatis. K ¶ Et cōfert duriciei matricꝫ. ⁊ facit generationē matricꝫ facilē. cui⁹ generatio ē difficil' ꝓpter desiccationē. Et est bonū hñtibꝫ emorroidas. et facit sterc⁹ boni odorꝫ. ⁊ facit fetere vrinā ⁊ sudorē. ⁊ nō ē sicut lupini in difficultate sui exit⁹. L ¶ Gal'. Fenugrecū feruēter inflāmatiōes exacerbit: min⁹ vero calidos ⁊ q̄cunq̄ scirosi sunt diaforādo curat.

Fenū. Isi.li.xvij. Dis ei herba mollis
pcisa sicca fenū dicipt̄ maxie q̄ feti-
bus aliqñ apta ē nutriēdis. Nā fenuz
cibo ē ppe iumētoꝝ. Idē dr. fenū ē dictū ex h
q eo flāma nutrit. flos ei⁹ flāma ē. De feno
aūt dr glo. sup Esaiā.xl. Fenū nascēdo hz vi-
rorē ⁊ crescēdo decorē. deinde florē: tādē ca-
lore solis siccatū redigit in puluerem. sicut ⁊
hō p etatū successionē decorē amittit ac ca-
dit in puluerē ⁊ i mortē. Fenū itaq̄ q̄diu vi
ret ⁊ frōdet mōtes ⁊ prata vestit ⁊ ornat. et
tā floꝝ diuersitate q̄ etiā viroꝝ venustate
ad sui aspectū intuētiū oclos allicit. reficit ⁊
delectat ꝓpt sue substātie aut viriditatē: fer-
uēte sole ei⁹ hūiditas de facili cōsumit. ⁊ her
ba q̄ pmo florēdo q̄si ridere videbat. tādē a
sua glia spoliata petit⁹ inuenit. Nā fenū qd
orit ⁊ virescit: cras morit ⁊ in clibanū mittit
qꝛ q̄si subito deficit ⁊ arescit. sicut de impio
per silitudinē dr. in ps. Fiat sicut fenū tecto
rū q̄ pus ⁊c. vbi dr glo. q̄nto fenū altius stat
⁊ minus pfunde inferius depmit: radicē tā-
to minus crescit: immo citi⁹ deficit ⁊ arescit

Operationes

A ¶ Fena crescētia in locis aliq̄ntulū mōtuo-
sis mediocriter siccis magis sunt odorifera.
etiam aliquibꝰ magꝫ sapida q̄ alia q̄ crescūt
B in pratꝫ palustribꝰ ⁊ aquosis. ¶ Vñ dr Pli.
quia in illis humor nutrimētalis magis est
C digestus: in illis vero minus. ¶ Itē Fenum
ad diuersos vsus necessarios reseruatur. que
causa breuitatis relinquo.

Caput.cxciij.

Ferula. Isi. Ferula dicta ē a medu lla
Nā ylū varro tradit ferulē esse medul
lā q̄ greci appodelō vocāt. nōnulli au
tem a feriēdo ferulā vocāt. hac etiā pueri va
pulare solēt. huius succus galbanū. Pli. lib.
xiij. Ferula nascit in locis calidis atq̄ trās-
maria geniculatꝫ nodata scopis. Dyas. cap.
de ferula. Ferula quā multi enteriorē vocāt.
Sciēdū q̄ multi sunt spēs ferule ⁊ istaꝝ di-
uersaꝝ spēꝝ sunt diuerse gumme. s. serapinū
armoniacū galbanū/opopanacū/asafetida
⁊ ꝓter istas spēs est vsual' ferula nullū habēs
gūmi de q̄ sit curandū cui⁹ semē ē careos si-
ue canereos. vnde dr ferula a medullis. non
nulli vocāt eam sic a feriēdo. qꝛ hac pueri et
puelle vapulare solēt. vnde sūt alique spēs
ferule que nō simulant in foliis. ⁊ tñ dicunt
ferule qm̄ faciūt stipitē aptū ad feriendum.

Operationes

¶ Dyas. cap. de ferula. Vsualis ferula viri- A
dis quā multi enteriorē vocant emoptoicis
⁊ ciliacis maximū effectū prestat. morsibus
venenatis potata cum vino occurrit. ¶ Tū B
sa et imposita fluxuz sanguinis vulneꝝ strin
git. Semen eius bibitū tortionibꝰ medicat.
¶ Semen eius cū oleo tritū ⁊ peruncti do- C
lorē cōmouet. virge ei⁹ comeste sudorē capitꝫ
mouent. Composite in sale comedi possunt.
¶ Galie. Emoptoicis et ciliacis competit. D

Caput. cxciij.

FIcus. Jſi. Fic⁹ a fecūditate vocatur fertilior: eſt enim ceteris arboribus' Nam ter quaterq; per ſingulos annos fructū generat. ⁊ altero matureſcente: alter aborit. Hinc ⁊ caricea copia nominate ſunt. Plini. xv. De genere pomor fic⁹ amplißima eſt quedā ⁊ piris magnitudine emula. Ficus Judea rubet oliue magnitudine: rotundior tamen. ſapore meſpili. Alexandri nam banc ibi vocant groſſitudine cubitali rumoſam: materie validā. lentam ſine lacte. cortice viridi. folio tilie ſed molli Oneſicritus tradit in hyrcania multū noſtrj eſſe vulcio: rea fertilioreſq;. Sūt ⁊ ludie que ſunt purpuree. Et mammillanee q̄ ſimilitudinem mammarū habent. Item Calliſtrutie ſapore prestantiores: ficar omnium frigidiſſime. Quedam in Egypto cute carice detrahit. Hec vt putamē virentibꝫ ficis. q̄ maxime placet in eiſdē ſiccis. Areſt. in li. ō vegetabilibus. In quibuſdā fructibꝫ eſt humor vt lac. ſicut in ficubus ꝗbus eſt dulcis fructus' atq; mellarj ſicut ⁊ palmis. Idez in li. de animalibꝫ. Lac ex coagulo ⁊ lacte ficuū coagulatur q̄n lac ficuū in lana aggregatur. deide lana illa cū modico lactis abluit: ac poſtmodū iſtud idē in reſiduo ejcit. ⁊ cū admiſcetur lacti coagulatur. Ficubꝫ ac ceteris dulcibꝫ apes cibant' Palladi⁹ li. iij. Ficus q̄ in mōtanis ⁊ frigidis locis naſcunt: q: minus lactis habēt ad ſiccitatē durare nō poſſunt. Uſus illi in viridi eſt melioris magnitudinis ⁊ ſaporis acuti. Que naſcuntur in campis ⁊ locis calidis pinguiores ſunt: ⁊ in ſiccitate durabiles ſūt Conſtantinus in pantegni. Ficus in primo gradu ſunt calide: virides in ſecundo humide. Sicce vero inter ſiccitatē ⁊ humiditatē ēperate. Jſaac in dietis particularibꝫ. caꝑ. de ficubꝫ. Ficus ceterjs fructibus laudabilior ⁊ nutribilior. humiditarj tamē ſue cauſa groſſas creat humores. Natura ei⁹ ca. ⁊ ſic. qualitarj ār caliditate ⁊ ſiccitate diuerſe ſūt. ſm ſui ipſius diuerſitates. Eſt eñ ficus domeſtica ⁊ ſilvatica. Domeſtica etiā in viridē dividit. ⁊ ſiccā. Viridis quoq; duplex ē modus. q̄n quedā eſt perfecte matura: ⁊ nō perfecte matura. Nō pfecte matura minus ca. ⁊ magis groſſa ꝓpter dominationē terreſtrj partis. Habet eñ būiditates latētes q̄ acuitatē ei preſtāt: ⁊ ſiccitatē in ſecūdo. Uñ Ipocras. Ficus quanto longinquior eſt a maturitate: tanto minus calidior ⁊ magis groſſa

Operationes.

¶ Sera. li. aggre. caꝑ. cui. anto. Balie. Cui id eſt ficus ſunt eñ ex eis ſilueſtres domeſtice et montane. Et ex domeſticis quedā ſunt recentes. quedam nō. ſed ſunt ſicce. Et recentium virtus eſt debilis propter hoc q̄ admiſceatur eis de humiditate. et ſicce ſunt meliores: et maxime carnoſe. Et ille in quibus eſt acuitas et punctio abſtergunt magis et reſoluunt et habent in ſe humiditatem ſubtilem. ¶ Et alia eſt que reſoluit apoſtemata quando miſcetur cum farina ordei: aut cum medulla panis frumenti. Et aqua in qua coquuntur ficus decoctione multa: eſt ſimilis melli in virtute ſua et recentes quidem et ſicce laxant ventrem. ¶ Et virtus ſilueſtrium eſt attractiua et reſolutiua. Et ita eſt in domeſticis anteq̄s maturantur. quoniam eſt in eis aliquid lactis ex arbore. ¶ Et arboreꝰ ficuum domeſticarum virtus ē calidar ſubtilis. et lac eius et ſuccus foliorum ipſius calefaciunt calefactione fortj: et mordicant: et vlcerant corpus. et aperiunt orificia venarum que ſunt in ano. et euellunt verrucas et laxant ventrem. ¶ Sed in arbore ficuum ſilueſtrium eſt de caliditate et ſubtilitate tantum q̄ ſi coquantur cum carne bouina dura faciunt illam decoqui. et eſt fortior in omnibus predictis q̄s domeſtica. ¶ Sed mōtanarū ficuum arboris ſapor eſt acutus et pungens et abſtergens. Et quando fit emplaſtrum cum ramis eius ſuper verrucas q̄ vocantur capita clauorum aperit eas. et ita eſt de lacte eius ſcilicet quando fit vnguentum ex eo. ¶ Et quando fit medicamentum ex eo et melle. abſtergit maculam oculi groſſam: et eſt conueniens obſcuritati viſus ⁊ deſcenſui aque ad oculum que fit ab humoribus groſſis multum. ¶ Et cineres quidem ficuum et glandium et lacticiniorum: ſunt meliores cineres ad abſtergendum. Auicenna libro. ij. de ficubꝫ. Melior eſt alba: deinde rubea: deinde nigra. Et que vehementer eſt / matura eſt melior et proxima ad hoc vt non noceat. Et ſicca quidem in ſuis operationibus eſt laudabilis. ¶ Uerūtamen ſanguis ex ea generatus non eſt bonus. et propter hoc facit pediculos. ¶ Uerum ſi ſumatur cum nuce eius cibimus fit bonus. et cum amigdala. ⁊ lenior omnibus eſt alba: illa que eſt humida et calida parum per. et que eſt humida: eſt plurime aqueitatis ⁊ parum eſt medicinalis. Que vero immatura eſt abſterſiua ad frigiditatē paꝝ declinās: niſi lac eius Et q̄ ſic calida ē in. j. gradu: ⁊ in fine ipſius eſt ſubtil. ⁊ q̄ ſicca eſt et ꝓprie acris fortj ē abſterſiōis maturatiua ⁊ reſolutiua. ¶ Et car

nosa ē plurime maturatōis. ⁊ in ipa sunt glu
L tinatio ⁊ incisio et subtiliatio. ¶ Et siluestrꝫ
est acutior ⁊ fortior in hoc. ⁊ fructꝰ quidē eiꝰ
nutribilior est reliqs fructibꝰ: ⁊ q̄ vehemen-
tis ē maturatiōis ꝓpinqua ē ad hoc vt nō no
O ceat. ¶ Et in ipa ē inflatio: ⁊ expellit supflui
tates ad cutiz: et facit sudare. ⁊ ſm q̄ estimo
sicca silr expellit ad exteriora ⁊ facit sudare.
⁊ illa q̄dē q̄ est hūida velocis est nutrimēti ⁊
N penetratiōis in stomacho ⁊ in corpe. ¶ Nu-
trimētū vero ficus licet nō existet in robore
nutrimēti carnis ⁊ granoꝝ: tñ vehementis
est roboris q̄ꝫ nutrimentum omniū fructuū.

Caput.cxcv.

Ficus lupi vl' comarꝰ. Dyas. cap̄. Co-
marꝰ. i. ficꝰ lupi. Et ē arbor silis cido
me sed folia minora hꝫ: ⁊ fructꝰ cocci
melle silis. ē ei sine ossibꝰ. quā mlti memeqlō
dicūt cui si maturitas fuerit rufum facit co
lorē sed cū edit remanet in ore substātia q̄dā
silis ei q̄ remanet ex ficubꝰ vocat arabice ca
tilabinch. i. interfector patrꝫ sul. ⁊ ficꝰ lupi.
⁊ ē arbustū q̄d vocat nr̄o ydeomate armoni
fructꝰ eiꝰ ē in supficie asper: ⁊ hꝫ saporeꝫ mi-
xtū ex dulcedine ⁊ acetositate aliq̄. Sera. li.
aggre. cap̄. haruāchieth. i. ficꝰ lupi. Arborꝫ
huiꝰ folia sūt sila folijs citonioꝝ. ſꝫ sūt mino
ra ⁊ fructꝰ eiꝰ ē silis prunis in q̄ntitate. non
habēs nucleū. ⁊ qñ maturatur declinat co-
lor eius ad rubedinē et qñ comedit remanet
in ore substātia silis ei q̄ remanet ex ficubꝰ.

Operationes

¶ Galienus. vij. sim. far. cap̄. de comaro. i. fi- A
cus lupi. Arbor ⁊ fructus eius sunt stiptici.
¶ Dyasco. est malus stomacho: opilat cito ⁊ B
inducit stuporem.

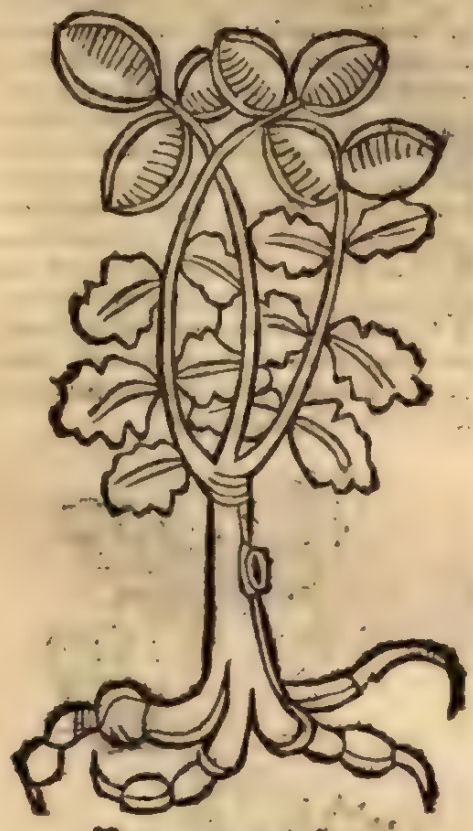

Caput.cxcvj.

Ficus egyptiaca. Solinꝰ. Ficus pre
cipua est egyptiaca folijs mora com-
paranda. poma nō ramis tantū sed ⁊
caudice gestās: vsq̄ adeo sue fecūditatis an
gusta ē vt vno anno septies fructificet. Vñ
cū vnum pomum decerpseris: alterꝫ sine mo
ra protuberat. Plinius. libro. xiij. In Egy-
pto multa sunt genera arborum que non ali
bi. ante omnia ficus egyptia ob id nomina-
ta. arbor moro simil: folio magnitudie aspe-
ctu. Pomum fert non ramis sed caudice. Id
q̄ ipsum ficus est predulcis sine granis inte
rioribus: per quam fecundo prouentu scal-
pendo tantum ferreis vnguibus aliter non
maturescit. sed cum factum est quarto die de
metitur. alio subnascente septeno ita nume-
roso partu: per singulas estates multo la-
cte abundante. Subnascitur etiam si non
scalpatur fetus. quater estate prioremq̄ ex
pellit immaturam. Idem in libro vt supra.

Ob id quidam egyptiam ficum dixere erro re manifesto. Non enim in egypto nascitur: sed in syria. yomaq; circa guidū: atq; in Rhodo super comantibus folijs flore candido cū vehementia ardoris.

Operationes

A ¶ Dyas. Lacrimus eius siue succus instillatus necationibus vel percussuris serpentū
B aptissimus probatur. ¶ Preterea impetigines lepras maculas et podagras admixtus cathaplasmatibus curat. folia eius recētia super morsum canis rabiosi posita cōferunt.
C ¶ Valent etiam scabiei. et imponuntur super vlcera grossa humiditatum: et super ver
D rucam et morfeam. ¶ Cum eisdem fricatur asperitas palpebrarum et scabies earum.
E ¶ Succus foliorum eius exulcerat: vehementis est calefactionis et abstersionis.
F ¶ Aperit orificia venarum ani. In potu datur succus eius ad coagulationem lactis in
G ventre. ¶ Datur oleo mixto ei qui habet solutionem et dissinteriam.

Caput. cxcvij.

Filipēdula siue viscago idē. Ubi sciendū q̄ hoc nomē viscago aliq̄n ponit̄ p quadā herba q̄ est viscago arboris de qua fit viscus sicut apparet in cap̄. viscus inferius ō v. Aliq̄n ponit̄ p filipēdula. ⁊ ē herba q̄ in vltra marinis ptibꝰ reperit̄. ⁊ in Apulia. ⁊ in mōtuosis locis ⁊ calidis. Radix eiꝰ cōpetit medicine. Et in fine autūni colligit̄. ⁊ per decē annos seruat̄. ⁊ est herba hn̄s folia petrosilino similia: sed eleuata ⁊ nō in terrā expāsa. in cuius radice sunt q̄si nodi adherētes. v̄tutē h; diureticā ex subtili substātia ⁊ ex q̄litatibꝰ suis ca. est ⁊ sic. in. iij. gradu.

Operationes

¶ Cōtra lapidē strāguiriā ⁊ dissurriā ⁊ ilia A
cam passionē p̄cipue valet electuariū factuꝫ ex duabꝰ ptibꝰ puluerꝫ filipēdule ⁊ tribꝰ saxifrage. ¶ Cōtra yliacā passionē fiat cristere B
ex puluere eius aqua salsa et oleo et melle.
¶ Detur etiam benedicta acuata ex puluere C
eius cum vino pulueris eius. ¶ Contra do D
lorē stomachi ex frigida causa vel ventositate detur puluis eius cum puluere feniculi.
¶ Cōtra stranguiriam et dissurriam et ylia E
cam passionem ex nutritiuorum vitio: ponatur puluis eius in multa quantitate in sacculo et fiat decoctio eius in vino et oleo et super locum dolentem ponatur.
¶ Contra frigidum asma detur puluis eius F
cum puluere gentiane in cibis et potibus.
¶ Cōtra epilētiā valet puluis eius in cibis. G

Caput. cxcviij.

Filius ante patrē vel gariofilon. Pli. ca. gariofilon. Herba est faciēs florē sicut butalmos: cuius stipites faciūt ramulos plurimos: sz ramus post nat⁹ excedit lōgitudine ante natū: ⁊ ob hoc fili⁹ ante patrē vocat: ⁊ vocat similiter oculus christi. ¶ Aui. in lib. ij. dicit: q̄ est planta que nascit in vere: ⁊ flos ei⁹ est similis croco ortulano.

Operationes

A ¶ Auic. Decoctio eius cū effūdit ⁊ aspergit super morsuz vipere/sedat dolorē eius.

B ¶ Pli. Succus ei⁹ vel puluis/curat fistulaz ⁊ bibita: vētrē abstinet/menstruis impat/pustulas catha plasmatib⁹ adhibita purgat.

¶ Gal. vj. sim. far. ca. damassionū seu altisma de. i. fistula pastorz. Hec herba narrat Dyas. q̄ eius herba: si bibit: sanare dissinterias.

¶ Ventrēq̄ stringere ⁊ tumores sedare pōt Nos tñ hoc nō expti sumus. Palā aūt q̄ hz quādā abstersiuā virtutē. ¶ Aui. lib. ij. ca. de fistula pastoris. Virtus est abstersiua: resoluit apostemata flura ⁊ grauia in visceribus ¶ Cōfert lapidi renū: ⁊ frāgit ipsuz decoctio eius: et radix ipsi⁹ cōfert vlceribus intestinoz.

Caput. cxcix.

Fistula pastorz. Dya. ca. almea. i. fistula pastorz. Hz folia silia arnoglosse: sz angusta ⁊ sup t̄rā spāsa hastā tenuē solā vnius cubiti: ⁊ sup ipsum capitellū florē viridē proferēs: radices tenues hz sicut elleborus odoratas et viscidas et pingues: nascitur in locis aquosis

Operationes

A ¶ Dyasco. Radicis ei⁹ cū vino bibita. ʒ. j. et mellis. ʒ. ij. bibentib⁹/leporē marinū ⁊ miconiū ⁊ opiū medicat: torsiōib⁹ subuenit: dissinterie maxime ꝓdest sola cū dauco bibita eq̄

B pōdere singulare p̄sidiū est. ¶ Dolorē laterz compescit: stericas causas soluit: ipsa herba

Caput. cc.

Filix siue filex. Isid. Filix est herba a singularitate folij appellata: ex vna deniq̄ virgula cubitali altitudie: scissa gignunt folia ¶ Ser. lib. ag. ca. sarex siue sarax. i. filex: auto. Dyasc. Est herba q̄ nascit in mōtib⁹ ⁊ locis petrosis: ⁊ nō hz stipitē neq̄ florē/neq̄ fructū: ⁊ hz folia q̄ expandunt sicut ale: ⁊ odorē nō bonū. Radix ei⁹ ē nigra d̄foris lōga a q̄ mlte oriūt radicule: a in sapore eius ē stipticitas/⁊ maius iuuamentū qd̄ est in ea: ē i radice ei⁹: sapor ei⁹ ē amar⁹/paꝝ hñs stipticitatz: et iste ē filex masculus. Virtus ei⁹ ē q̄ exsiccat exsiccatiōe forti/sine mordicatiōe ⁊ lauat ⁊ cōfortat v̄tutem.

Operationes

A ¶ Dyasc. Filix interficit vermes cucurbitinos/ꝛ portant de eo aurei quatruor cū mellicrato: et interficit ferū: et expellit mortuū.

B ¶ Et est alia species sara: ex que folia similia supradicte: nisi qa hz plures ramos: ꝛ folia eius sunt altiora ꝛ remotiora a stipite: et hz radices lōgas: et color eaꝝ est rubeus cuz pauca nigredine. Et quedā ex eis hūt colorē rubeū/sicut color sanguis: ꝛ iste ē filex femia

C ¶ Et radix eius qñ miscef cū melle et fit loboc/expellit lūbricos lōgos. ¶ E qñ dat mulieribꝰ/prohibet impregnationē: ꝛ pregnāti facit abortū: ꝛ qñ desiccat ꝛ terit ꝛ cribrat ꝛ ponat de puluere eius in fistulis humidis quarum sanatio est difficilis/curat eas.

D ¶ Et folia eius tenera recētia/elixata ꝛ comesta laxāt ventrē. ¶ Gal. vij. sim. far. ca. de filice qō incipit pteris. Pteris. i. filex in radice quidē habet virtutē. ¶ Interficit eñ lumbricos amplos si quatruor dragmaꝝ pōdus de ea in mellicrato quis assumat: scōm eūdez aūt modū embriones vinos corrūpit: mortuos vero extrahit/ꝛ nullū mirū: est eñ amara stipticitate participans fortiter siccatiua: non tñ est mordax. ¶ Similē vero huic tbili pteris filex femina nominata hz virtutē: cū dicit in eodē capi. Filices stiptice existentes qualitate non immerito.

E ¶ Dyarias ꝛ dissinterias iuuant bibite.

Caput. cij.

F Olū. Sera. lib. aggre. capi. sedi: su. Dyas. Sedis. i. folū. Et est herba que nascat in India in locis humidis ꝛ paludosis/carens radice. Colligunt hec folia in aqua supernatantia. Est aūt optimū quod est leue ꝛ albidū ꝛ nigrosum/nardi referens odorē sine vlla salsedine ac diu maltūꝫ reseruans. Hanc herbā cū Indi colligunt/ inserunt filo lineo ꝛ siccāt estate. Aliq etiā illos ramos colligūt ꝛ sic seruāt. Et qñ terra cum omnibꝰ herbis estate vi caloris aresicit: nisi foco herbe aride fuerint perustē. Alio anno nullā generāt herbā. Est aūt folium integri odoris cū suauitate stipticā ꝛ diu cū viuntur no odore/ virtutē hz spicenardi/ qz similiter est diureticum.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Tumoribus oculoꝝ elixo in vino/fomento adhibetur.

B ¶ Puluerem eius in aqua fricatum/ oculis superunge: foliū masticatū/diutius odorē retinet: quod in vestimentis politum cum fuerit/tineolas non permittit: ꝛ vestibus odorem gratum reddit.

C ¶ Multi putauerunt folium esse nardi indici folium: sed falluntur.

D ¶ Et idem auctoritate Galieni. Virtus est ei similis virtuti spice. Verum est fortioris operationis.

E ¶ Paulus capi. de folio. calidum est in. ij. sic. in. ij.

Caput. cij

FUm⁹ terre. ꝓli. ca. de fumo terre. Fumus terre q̄ vaſcit ⁊ remittit a terra i maḡa q̄ntitate vt fum⁹: q̄ naſcit a q̄ dā groſſa fumoſitate a terra reſoluta: ⁊ circa ſuperficiē terre adherēte: et ſic ex actiōe caliditatis gñat: debet cū viridis poni in medicinis. Et ē ex eo alt⁹ cui⁹ flos ē ſubalbidus cinericiꝰ: ⁊ alt⁹ cui⁹ flos eſt pallēs violaceus: ⁊ iſta eſt melior. ¶ Sera lib. ag. ca. ſterig. au. Dyaſ. Sterig. i. fumus terre herba ē ſimilis paſtinace agreſti: niſi q̄ magis ē minuta ea et amarior ⁊ bz radicē cui⁹ color ꝓgit ad albedinē. ¶ Et auto. Bal. Sapor ei⁹ ē amarus ⁊ ſtiptic⁹: ꝓtus eius eſt ca. ⁊ ſic. in. ij. gradu. ¶ Dyaſ. ca. de capnos ſm trāſlationē grecā: q̄ latine fumaria dr: naſcit in ſagete ordeacea ſil'is coriādro vel corio herbe: ſz mollis alba ⁊ cineroſa: ⁊ multū florē habēs ⁊ purpureū.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Caligines oculoꝝ detergit/lachrimas prouocat: vñ ⁊ nomē accepit: herba ipa comeſta vel bibita/plurimā colerā per vrinā prouocat. ¶ Platearius. Fumus terre q̄ntocunq; viridior/ſit/tāto melior eſt: ſiccata nullius efficacie eſt. ¶ Et principaliter purgat melancoliā ſecundario flegma ſalſum et coleram.

B ¶ Contra ſcabiē daf ſuccus eius/addito zuccaro cū aqua calida/ter in ſeptimana: ⁊ optime purgat humorē inducentē ſcabiē. ¶ Valet idē ſuccus contra ydropiſim/ſi fiat ex eo ſyrupus.

C ¶ Contra opilationē ſplenis ⁊ epatis/daf ſuccus eius addito zuccaro cū aqua calida: ꝺa fumus terre vēroſitatē faciēt: dandus eſt cū aliquo reprimente venoſitatē: vt cū ſemine feniculi vel maſtice.

D ¶ Ani. Fum⁹ terre dicit eſſe frigidus in primo/ſiccus in ſecundo: melior eſt recēs/acutus amarus: ſanguinē purificat. In ipſo eſt frigus ꝓpter id quod eſt ibi de ſapore ſtipticitatis. ⁊ calor ꝓpter illud quod eſt in ipſo de ſapore amaritudinis: ſed quaſi frigus eſt fortius.

E ¶ Bibitur ad pruritū ⁊ ad ſcabiē. Stringit os gingiuā/ſtomachū confortat/opilationē epatis aperit/⁊ naturam lenit/vrinā prouocat.

F ¶ Conſtantinus. Fumus terre calt. eſt in. j. ſic. in. ij. gradu. Unde confortat ſtomachū/excitat apetitū ſuccus potui datus.

G ¶ Corpus a ſcabie ac pruritu/pultuliſq; munificat. Coleram rubeā aduſtam purgat/ſanguinem calefacit/maxime ſi cū mirabolanis mirtus ſit.

H ¶ Dyaſcorides quoq; dixit: q̄ fumus terre ſua proprietate mundat corpus ab omni humorum putredine.

Caput. cciij.

FUngus. Iſi. Fungi dicunt eo q̄ arido igne acceptum cōcipiant. Flos cū ignis eſt vñ ⁊ cica vulgo dicit: eo q̄ ſit fomes ignis ⁊ nutrimētū. Alq dicūt fungos vocatos eo q̄ ſunt ex eor genere q̄dā interempti/vñ ⁊ defuncti. ¶ Bal. Cōplexio eorū frigida ⁊ humida multū ꝓpter hoc ſunt ꝓpe medicinas mortiferas ⁊ proprie quoꝝ ſubſtantie admiſcef aliqua putrefactio.

Operationes

A ¶ Et dixit Bal. in lib. de dieta. Boni ex eis ſunt nō nociui et ſunt fri. ſi quis vtif eis nimis/generāt humores malos. Et ex eis ſunt ſpecies male mortifere: et iā vidi hominē q̄ paſſus eſt ab eis/an rietat ē anhelitus ⁊ coartationē et ſincopim/et ſudorē frigidum: et euaſit poſtq̄ potauit vinū in quo decoctū fuerat pulegū: et proiectū eſt ſuper ipſum bauſach: et ſic euomuit fungos illos et quibus generati fuerūt humores groſſi in ſtomacho.

B ¶ Unde qui fungos comedit/ſibi accidit ex eis colica et ſuffocatio ⁊ via tardandi nocumentū ipſoꝝ eſt dare in potu vinū purū: aut aquā cicerīs cū aceto ⁊ ſale et decoctionē ſaturegie et origani et ſtercus galline cū aceto mixtū et melle et facto inde loboc.

C ¶ Et fungi quidē nutrimentum nutrimento ſuperfluo: niſi q̄ ſunt difficilis digeſtiōis: ⁊ egrediunt cū ſtercore integri ſine mutatiōe. Et nimietas fungoꝝ generat ſtranguriā.

D ¶ Et idē auto. Aben meſuay. Melius eſt q̄ fungi primo coquant cū piris ſiccis aut recentibus: ⁊ bibabatur poſtea vinū purum. Et proprietas eorum eſt q̄ generant ſuffocationes.

E ¶ Bal. vij. ſim. far. ca. mikire. i. fungi frigidi ⁊ humidi ſufficiēter ſunt: vñ ⁊ proprie delicterioſam virtutē attingunt: ⁊ maxime quecūq; naturam

permixtā habet putredinali alicui qualitati
F ¶ Et idē lib. ij. de cibis. ca. de fungis. Fungi bene bulliti vel decocti in aqua veniunt prope edulia apoya: non tñ sic rātummodo
G vtunt eis homines. ¶ Preparāt aūt ⁊ comedunt multiformiter: flegmaticū aūt est quod ex ipsis nutrimentū est ⁊ palā quod frigidū et humidū: et accidit ex ipsis malus chimus maxime quidem ergo innocui alijs fungis
H sunt boleti. ¶ Et ego vidi quosdam boletoꝝ qui innocuissimi videntur: cum plures non bene decoctos comedunt. Vñ quēdā ex eis vidi afflictū in ore ventris: et grauatū ⁊ angustantē et vix respirantem: et spiritu deficientem et frigidum sudantem: et vix saluatum per oblationem sedantium grossos humores quale est oximel per se et cum ysopo ⁊ origano mediocriter decoctis in ipso.
I ¶ Etenim ille sumpsit et vomuit huiusmodi spumam: postq̄ vomuit comestos fungos: iam aliqualiter in flegmaticum chimum suffocantem et frigidum ⁊ grossum permutatos.
K ¶ Almansor tracta. iij. capitulo de fungis. Fungi tuberibus valde sunt deteriores: quorum quidam homines strangulant atq; occidūt: qui autem ex illis boni existūt in corpore. Viscosum generant flegma.
L ¶ Et est aliud genus fungorum quod cōmuniter nominatur tubera: pro quibus lege capitulum Tubera: infra de T.

Caput. cciiij.

Gariofilū. Pli. lib. xij. Gariofilū tradūt in India gigni/piperis granis simile grādius fragiliusq;. Aduehit aūt odoris grā. Fert ⁊ in spinis piperꝫ similitudinē ꝑcipua amaritudine/folijs paruis/densisq; cipri modo: ramis triū cubitoruꝫ/cortice pallido/radice lata lignosaq;/buxei coloris: hac in aqua cū semine excepta in ereo vase medicamētū fit: qd̄ lition appellat. ¶ Plate. Gariofili q̄dem ex origine perfecti ⁊ acuti saporis sunt: ⁊ hi sunt ca. ⁊ sic. in iij. gradu. Quidā remissiores habēt qualitates: et hi in. ij. gradu iudicant. Sunt autē fructus cuiusdā arboris in India: qui maturi collecti/per annos quinq; seruantur. Per decē vero sine coruptione: et hoc in loco sicco tēperate: quia multū humido putrescunt. In multum succo arescunt et corrigant. Eligendi aūt sunt qui insuperficie habent aliquantulū planiciē: ⁊ q̄ ex impressione vnguis aliquid humiditatis emittūt.

Operationes

¶ Plate. Gariofili habent virtutē confortādi ex aromaticitate: dissoluendi ⁊ consumendi ex qualitatibꝰ: ad dolorē stomachi ex frigiditate vel ventositate. ¶ Confert ad cerebrū confortandū. Contra fluxū ventris ex acumine medecine. Contra cardiacā et sincopim. ¶ Dyas. Gariofilū calidū est et siccuꝫ in ij. gradu: ponitur in collirijs: quia visum acuit. Potatū vero nauseam prohibet/ptisicos iuuat. Huius arboris gūma vires habet/vt therebentina. A B C
¶ Auiceñ. Gariofilus calidus est ⁊ siccus in tertio gradu. Corporis odorem bonum efficit. Visum acuit: ⁊ cōfert pāno: cōfortat stomachū et epar: et confert vomitui ⁊ nausee. D
¶ Constantinus. Gariofili calidi sunt et sicci in secundo gradu. Stomachū et epar et interiora cum sua aromaticitate confortant ventrem constipant/cibum digerunt. E
¶ Serapion autoritate Hachin. Ingreditur in medicinis que acuunt visum: remouet nanq; obscuritatem visus: et confert sebel ⁊ gluten gariofili est simile glutini albotin. F
¶ Idem autoritate Rasis: Gariofili conferunt stomacho ⁊ epati/confortāt cor et stringunt ventrem/et digerunt cibum. G
¶ Et autoritate Isaac. Quando bibitur ex gariofilis. ʒ. quinq; cuꝫ lacte in ieiuno/corroborat potentiam coitus. H

Caput. ccv.

Gariofilata. Dyas. Est herba similis agrimonie: cuius radix odorem habet gariofilorum: dicta a quibusdam sanamunda et enancia et pes leporis et oculus leporis: calida est et sicca in .ij. gradu.

Operationes

A ¶ Herba ipsa trita / et succus eius fistulis insectus / sanat ipsas. Similiter operatur ore captus.
B ¶ Ad menstrua prouocanda / fiat fomentum ex aqua decoctionis eius. ¶ Contra colicam
C et ad digestionem confortandum / detur vinum decoctionis eius. ¶ Gal. vj. sim. far. ca. Lapa-
D gum. i. oculus leporis siue gariofilata: siccatiue virtutis est. vt qui secundum ventrem reumata habet sufficienter sistat.

Caput. ccvj

Galla. Sera. lib. aggre. auto. Dyasc. ca. galla. Est ex ea que accipitur ex arbore sua recens / immatura / parua / rotunda / nodosa: non perforata et grauis. Et est alia que est leuis perforata: sed prima medicinis est conuenientior. ¶ Idem au. Gal. virides ex gallis sunt acerbe plurimum quod est in eis substantia terrea: et sapor earum stipticus multum: virtus earum est fri. in .ij. gradu: et sicca in .iij. ¶ Plinius. Galle fructus in Syria et Egypto copiosius existit.

Operationes

¶ Dyas. Omnes species gallarum sunt stiptice fortiter
A quam quando terunt et pulueriſant super carnem superfluam delent eam: et conferunt ad vlcera corrosiua. ¶ Et pro-
B hibent humiditatem quam currit ad gingiuas: et confe-
runt alcole ¶ Et quando accipitur id quod est intra gallam
C et ponitur in corrosuram dentis sedat dolorem eius.
¶ Et quando comburuntur super prunas et extinguuntur in
D aceto et sale stringunt fluxum sanguinis. ¶ Et
E decoctio gallarum quando fit sessio in ea / confert exi-
tui matricis et cursui humiditatum antiquum et exci-
tui ani: et quando infundatur in aceto aut aqua nigri-
F ficant capillos. ¶ Quando pulueriſantur et dantur in
potu aqua vel vino conferunt humiditatibus vlcerum intestinorum / et fluxui antiquo / et sunt conuenientes in
cibis eorum: et similiter quando coquitur cibus eorum in aqua in qua
G bulierint. ¶ Et vtiliter quidem ad ministrandum sunt
ad stipticandum / retinendum et desiccandum et infrigi-
H dant satis. ¶ Et dicit Sera. auto. Gal. quod virtus
earum secunda est: repercutit et prohibet et aggregat: et
tertia virtus fortificat membra fluxa debilia: et pro-
hibet omnes egritudines quas fiunt ex humorum dis-
I solutione: et eorum fluxus prohibet. ¶ Constantinus in li.
gra. Galla fri. est in .ij. / sic. in .iij. Huius quidam est non
dum matura: quia bullata est / nec perforata. Altera
vero matura tumori ac rubori pertinens. Ideoque
K minus frigiditatis et stipticitatis habet. ¶ Hec vsta
sanguinolenta valet egestioni: et de quocumque loco
manauerit sanguinis fluxui / scissuras quoque cal-
caneorum sanat: et labiorum fissuras curat. Deni-
que valet galla locis quibus repugnatio et consti-
L patio ac desiccatio sunt oportuna. ¶ Pla. Gal-
la fri. est et sic. in .iiij. gradu. In asia reperitur parua et non per-
forata. Inter has grossiores plus valent: habent-
que virtutem constringendi: valet contra fluxum ventris
et dissinteriam: contra fluxum sanguinis e naribus
puluis eius vulneribus suppositus / ea consolidat.

Caput. ccvij.

Galbanū. Sera. li. aggre. ca. Hene albegi. i. galbanū. auto. Dya. Galbanū est gūmi plante cuiusdā similis ferule in figura sua. Et melius ex eo est illud qd est mundū simile olibano aut armoniaco ad herēs manui: nō habens aliquid ligni nec seminis eius: planta ⁊ lignū habēt grauē odorē: et non sunt nimis sicca: adulterat cū resina pini que admiscet cuz fabis fractis ⁊ armoniaco. ¶ Gal. viij sim. far. capi. galbanū secundū translationē grecā. Galbanū opos est ferularis plante mollitiue ⁊ dyaforetice existens virtutis. Et erit vtiqz in calefaciendo: ex. iij. grad. incipiente vel in. ij. cōpleto: exsiccando vero ex. ij. incipiente. ¶ Autor. Galbanū est succus ferule: sicut dicit Isido. de qua. s. ferula. ccxiij. capi. dictū est. Plini. lib. xij. Dat syria in amano monte galbanū resine modo: quod maxime laudāt cartilaginosum ⁊ purū ad similitudinē armoniaci: minimeqz lignosum. Adulteratur aūt faba aut sagapeon. ¶ Diasco. ca. gal. Galbanū lachrymum est cuiusdā herbe similis ferule que in Nicomedia ⁊ Syria nascit: cui⁹ ē optimū q̄ est mundissimū ⁊ simile armoniaco ⁊ thuri in colore habens grana vt faba. Adulterat aūt resina et faba diuisa ⁊ gutta armoniaci. ¶ Platea. Galbanū est ca. in. ij. gradu/humi. in. j. Liquor est qui in estate a frutice erūpit et circa fruticē condensat. Quidā etiā corticē findūt vt magis effluat. Sophisticat aūt ex imixtiōe minutoꝝ lignorū. Alij vero miscēt puluerē colofonie/et fabas fractas. Eligendū aūt est qd albū est ⁊ purius. Habetqz virtutē attrahēdi ⁊ dissoluēdi/ consumendi et leniēdi/maturandi/relaxandi.

Operationes

¶ Sera. auto. Dyasco. Uirtus est ei calida/ ignea: et dyaforetica. A

¶ Contra asma frigidū dentur. ʒ. iij. cū ouo orbili vel aqua ordei: contra litargiā ponatur sub carbonibus: et recipiat patiens fumum: contra suffocationē matricis idem fiat per embotum ponatur inferius. B

¶ Contra splenis duriciē ponit in aceto per tres dies ⁊ noctes/⁊ postmodū fiat decoctio deinde colet/⁊ colatura in mūdo vase ponat addita cera et oleo ⁊ picula: et fiat emplastꝝ superante galbano/vel cerotū superāte cera vel vnguentū superante oleo: sed melius si fiat emplastrū: ita q̄ accedat ad cerotū ad mēstrua ꝓuocanda: ⁊ fetū mortuū: et secundinā educēdā: fiat nascale cū eo extincto in oleo. C

¶ Ad apostemata maturandū et rūpendum superponat ad lūbricos occidēdos dentur pillule ex galbano intincte in melle. D

¶ Dyasco. Appositū naribus fumigio ⁊ suppositū/menstruis imperat/abortuz facit: aceto et nitro mixtū/lentigines tollit: vt granū fabe glutitum/tussim medetur. E

¶ Disnoicis et asmaticis opitulatur. Ex alto cadentiū conquassationibus subuenit. Cuz vino ⁊ myrrha bibitū venenis occurrit. Infantes in vtero mortuos acceptū excludit. Impositū dolorē lateris mitigat. Tortiōes spargit: epilenticis vtiliter adhibetur F

¶ Platea. Contra asma frigidū dat cū aqua ordei. Contra litargiā super carbones ponitur: et patiens fumum recipit. Ad apostema rumpendum ⁊ maturandum superponitur. Ad lumbricos occid⁹dos/dentur pillule ex eo melle inuncte/ valet ⁊ in emplastro cōtra splenis duriciem. G

¶ Constantinus in libro graduum. Galbanum est calidum in tertio gradu/siccum in secundo. Cathaplasmatum cum raphano et aceto/sordiciem pustularum mundificat: tussimqz ⁊ anhelitum tollit. Epitima superpositum reptilium morsibus repugnat. H

¶ Super dentes dolentes ac corrosuram habentes positum eos curat. Si vero cum forti vino pregnanti detur mortuum celeriter expellit: et laboriosis etiam spasmaticis subuenit. I

Caput. cxviij.

Galãga. Auicẽ Galanga est frusta involuta rubea nigra in. ij. gradu: ca. ẽ ac sic. ꝛ est subtile resolutiuũ. Dyasc. dicit ꝙ est radix que reperit circa arboris pedẽ in Persia: qõ patet ex eo ꝙ habet interius radicẽ quandã: et etiã terra adheret ei: potest aũt seruari per quinq; annos. Est aũt eligẽda subrufa ꝛ in sua manerie ponderosa ꝛ etiã acutũ habens saporẽ q̃ alba est ꝛ leuis multũ: ꝛ fere nullũ hz saporẽ. Et que est pforata: et facile in puluerẽ soluit abũcienda est. Virtutẽ hz cõfortãdi ex aromaticitate ꝛ dissoluendi ꝛ cõsumendi ex qualitatibꝫ. Solet aũt sophisticari ex admixtiõe iunci habens radicẽ tortuosã ꝛ etiã ex admixtiõe bistorte dinoscit aũt quia iunci radix insipidũ, vel salsum hz saporẽ bistorta ponticũ. Galãga ho aromaticũ ꝛ acutũ. Alĳ sophisticãt hoc modo: puluerizãt optimũ galangã: ꝛ piper confician cũ acetore: et imponunt radicẽ iunci per noctẽ: et efficit acuti saporis: sz dinoscit: qa interius insipidi saporis est: galanga vero acuti. Sera. lib. aggre. ca. galungen. i. galanga ẽ vena in grossitudine cassie lignee: ꝛ cortex eius est rubeus interius purulẽtus. Defertur ex Syria. ca. est ꝛ sic. in. iij. gradu.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Ad digestionẽ confortandã et dolorẽ stomachi ex frigida causa vel ex vẽtositate dat vinum decoctionis eius.

B ¶ Ad cerebꝝ confortandũ naribꝫ applicet. Contra cardiacaz passionẽ et syncopim det pulvis eius cum succo plantaginis.

¶ Contra fetorem oris accipe galangam et coque in vino ꝛ postea detur patienti admodum syrupi quolibet maneret remouet fetorem oris. C

¶ Scraplon. Est faciens bonum odorem. Et conuenit flegmaticis ꝛ humiditati que generatur in stomacho. Et facit digeri cibũ propter suam calefactionem: et propter suam dissolutionem in flegmate. Et conuenit colice. D

¶ Et facit odorem oris bonum et calefacit renes: et comouet sperma. Et quando frustum ex ea tenetur in ore facit eructuationem magnam. Unde conuenit stomacho et digerit cibum antique materie: et conuenit frigiditati renum. E

¶ Et idem auctoritate Aben mesuay. Est ca. et sic. in tertio gradu: et est conueniens habenti collicam ex ventositate: nam frangit omnem ventositatem: ꝛ conuenit habenti eructuationes acetosas. F

¶ Constantinus vbi supra. Galanga est in tertio gradu calida et sicca stomachum flegmaticum confortat / virtutem digestiuã adiuuat / ventositatem dissoluit / os odoriferum reddit / curat colicam / renes calefacit ꝛ auget libidinem. G

Caput. cxx.

Gallitricū. Pla. herba ē hñs fo. silia foliis glādiū: sz latiora/ saporē acutū hñs gallitricū qd alio noīe dr: gallicē trū ē ca. ⁊ sic. in. iij. Aut. Gallitricū ē qd alio noīe pollitricū vocat/ p annū ſuat. Virtutē hz cōsumēdi/ calefaciēdi ⁊ resoluēdi. Folia ⁊ semē in medicinis vtunt: in hortis nascunt.

Operationes

A ¶ Fomētū ex aq decoctiōis ei⁹ fctm̄ matricē
B optīe mūdificat ⁊ mēstrua ꝓuocat. ¶ Secūdi
nā educit. Fetū mortuū expellit. Succ⁹ foli
or ei⁹ cū semie saxifrage ⁊ maratri sūptū va
C let calculo ſ. ¶ Vinū decoctiōis ei⁹ bibitū ꝓ
uocat sudorē: ⁊ ꝯsumit flegmaticos hūores.
D ¶ Cōstā. Gallitricū ꝯfortat ⁊ adiuuat frigi
dū stoma. grossumq; digerit cibū. Epaticis
⁊ cardiacꝫ ꝓpter colerā nigrā ac flegma: pati
E entibꝫ subuenit. ¶ Naribꝫ applicatū opilati
onē nariū cerebri aperit.

Caput. ccx.

Gallitricū agreste. Plate. Gallitricū agreste ē herba folia hñs silia ꝑdic sz maiora ⁊ latiora paꝝ ca. ⁊ sic. in. ij. g.

Operationes

A ¶ Dya. Vinū decoctiōis gallitrici agrestꝫ va
B let oībꝫ febricitātibꝫ. ¶ Opilationēq; splenis
⁊ epatꝫ aperit. Cōtra antiqū asma dat hz em̄ ꝓ
prietates ⁊ ꝑtutes oēs gallitrici ꝑdicti.

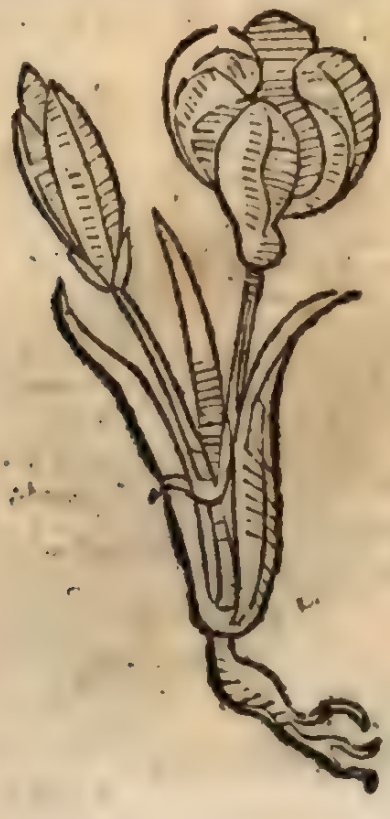

Caput. ccxi

Gladiolus. Isido. Gladiolus dicitur eo q sit foliis gladio similibꝫ tyrso cubitali/ floribꝫ purpureis. Dias. ca. de xeris. i. gladiolus: dexerꝫ habet folia similia yridi: sz latiora et acutiora: et hastā in medio foliorꝫ cubiti vnius lōgā ⁊ grossaꝫ: in cuius virgis sunt capitella trigona sub ipsis flores hñs purpureos ⁊ ꝑ medio feniceū colorē: semen eius in folliculis est simile cucumeris: semini rotundū et nigrū/ gustu viscidū. Radix est illi nodosa lōga ⁊ rufa. Pli. ca. de gladiolo. Gladiolū omnes nouerūt. Gladiolus dicit q sit foliis similibꝫ tyrso cubitali: floribus purpureis. Ex sinonimis sciendū est: q acorus est gladiolus. Sunt em̄ quatuor herbe in forma similes valde. Sed acorus discernitur citri no flore rubeaq; radice. Spatula fetida malo discernitur odore/ ⁊ caret flore. Yris florem gerit purpureum: yreos album. Gladiolus habet bocrum: sed spatula fetida album. Dicitur autem bulbus oīs tunicata radix: At vero moderni medici qñ simpliciter accipiunt pro radice nairisi

Operationes

A ¶ Dyascorides. Vulnera capitis optime curat fracturis medetur: ossa confracta excludit. omnia infixa corpori euocat imposita: si vero partes tres florum ei addantur/ et radicis centauree partes quinq; et mel sufficiens ⁊ lacetum: et vt cathaplasma imponatur tumores at duricies spargent: bibitum con quassationes reformat lateris dolorem tollit. Strāguiriis ⁊ sciaticis optime opitulat
B ¶ Radix eius fluxum ventris stringit/ cum dulcore et aqua maritima accepta: semen ei⁹ diureticum est: quod valet obulo vno acceptor aut. ʒ. j. cum vino omnia vt supra facere potest. Cum aceto bibitum/ splen siccat.
C ¶ Item radix ex vino potata/ venena destruit et menstrua prouocat: trita vero ⁊ in modū fomenti īposita furunculos ⁊ spinas de corpore extrahit ⁊ omnem duriciē soluit.
D ¶ Plinius. lib. xxj. Radix eius potata cum vino ad venenū proficit. Fetum ⁊ menstrua prouocat. Item trita et imposita furunculos ⁊ spinas ex corpore extrahit: et omnem duriciem dissoluit/ et euaporat.
E ¶ Constantinus: vbi sup̄. Gladiol⁹. i. yreos est calida in secundo gradu. Dolorem neruorum de flegmate mitigat. Tussimq; diuturnam placat et screatum facilem reddit.
F ¶ Grossos pectoris humores attēuat cū ace

to pōtata/morsus reptiliū sanat:splenetici subuenit:spasmum ac rigorē febrium curat.

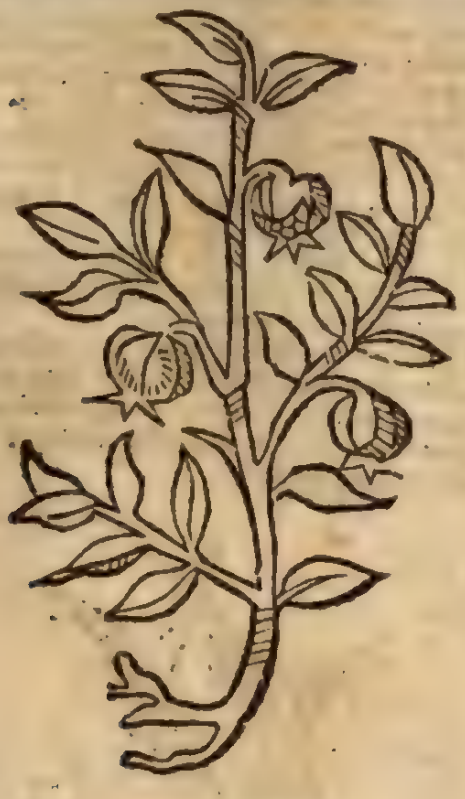

Caput.ccxij.

Granatū. Isi. Malus granatus feminini generis/arbor est:pomū vero neutri:scz malogranatū. Sera.li.aggre.ca. Hurnā.i.granatū:sunt ex eis acetosa ⁊ dulcia:⁊ virt⁹ cuiuscunq; illoꝝ est fm illū saporē:et sapor ipsius granati totius ⁊ granoꝝ ipsoruz est plus stipticus q̄ sapor succi eius ⁊ pluris desiccationis. Cortex vero ei⁹ in hoc ē fortior grano ipsius. Et corpus granati quod cadit ab arbore est plus in hoc q̄ cortex. Et idē auto. Dyasco. Omnia granata boni chimi. Galie.viij.sim.far.ca.de gra. Malum granatum omniū stiptica participat qualitate:non tñ dominante in omnibꝰ: quedam em̄ eorum sunt acida:quedam dulcia plus q̄ austera. Et iuuamentum vniuscuiusq; eorum scōm predominantem necesse est fieri qualitatē. Dictū est aūt in.iiij.horuz libroꝝ de dulci sapore ⁊ austero. Unde ex illis est tibi silogisare: sunt aūt girgata succo stipticiora ⁊ sicciora. His vero adhuc cortices:quia vocantur sidia: similis autem virtutis eorum sunt. Auicen.lib.ij.ca.de granato. Granatum illud quod est dulce est frigi. ad primum:⁊ humi.in ipso ⁊ acetosum est frigi.⁊ siccum in secundo.

Operationes

¶ Idem. Acetosum reprimit coleram ⁊ prohibet cursum superfluitatum ad viscera: ⁊ ꝓprie vinum eius:et in omnibus suis speciebus vsq; ad acetosum est abstersio cum stipticitate. A

¶ Grana granati cum melle liniuntur ad vlceta fraudulenta:et eius capita precipue ad vlcera adusta. B

¶ Et dulce quidē lenificat: muzum vero est magis iuuatiuum stomacho q̄ poma vel citonia:sed eius granum est malum:⁊ quod de partibus eius magis stipticū est capita sunt et grana eius stiptica sunt: siue sint grana dulcis aut non dulcis. C

¶ Granagranati cū melle conferunt dolori auris. Et sunt iuuamentū interiori nariū. D

¶ Et conferunt granagranati contrita et composita cū melle alcole linita. Et si granata dulcia coquantur cum vino/deinde terātur sicut sunt:et fiat ex eis emplastrum auri conuenit apostemati eius. E

¶ Et iuuamentum granati ⁊ rob acetosi ꝓprie conuenit colere:succus acetosi cōuenit vngule. Acetosum exasperat pectus ⁊ dulce lenit ipsum: et confortat pectus: et qñ dant in potu granagranatoꝝ cum aqua pluuiali valēt ad sputū sanguinis. Et ipsuz totū confert tremori cordis ⁊ abstergit os stomachi. F

¶ Rabi moyses allegando Gali. Granatū ꝓprietatē hz miraculosam quia non facit cibū corrumpi in stomacho ⁊ acetosuz coq̄natū cū cibo nō facit cibū in stomacho corrumpi. G

¶ Radicos granati acetosi valet cōtra vermes vel lumbricos qui vocant cingulum vel folia in hunc modum administrata. Re. radicum minutarum granati acetosi et radicum rapeste.ā. M.j. pistentur: extractis prius tamen fustibus existentibus in predictis radicibus ⁊ buliant:postea cum media quarta vini greci vel alterius vini optimi albi vsq; ad consumptionem medietatis vini: et in fine ponatur.ʒ.ß.piperis nigri triti:⁊ coletur per pannum et propinetur actu ca.patienti in media noctis:et post eius assumptionem non dormiat. H

¶ Serapion autoritate aben mesuai: quando acetosum sumitur confert fluxui stomachi qui accidit ad coleram et sincopim:que accidit ab eadem ⁊ prouocat vrinam. I

¶ Et cum subtilitate sue acetositatis confert vngule oculi: quando sit collirium cum eo. K

Caput.ccxiij.

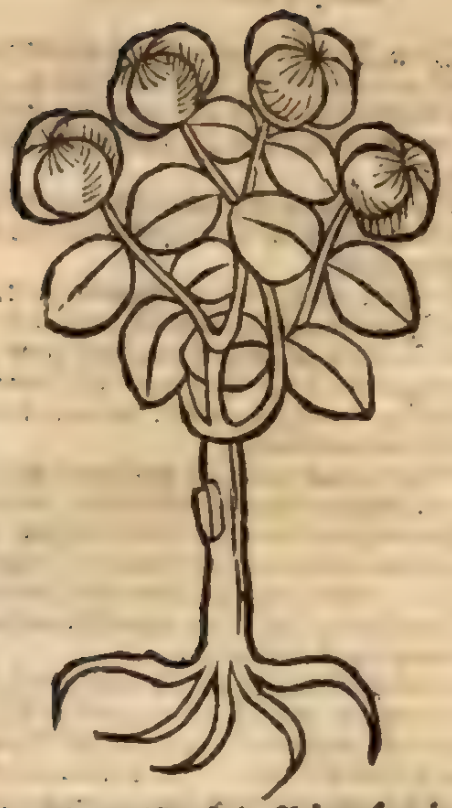

Granati siluestris. Johan. sera. in. q̄. ca. de trifera: dicit q̄ est beteramen. Et apud sera. auto. cuiusdā vocat̄ airac: ⁊ est arbor granati siluestris. Et fructus eius vocat̄ bel: et est arbor spinosa. Eius lignū est rubeū vel purpureū. Secundū almā sorē habet florem citrinum: in Barbaria vocatur aldani: ingreditur introciscis andromaci tyriace maioris. Cui⁹ loco ponit Aui. fructū altēbut. Sera. lib̄ aggre. ca. mahat. Mahat sunt vene arboris granati siluestris que nascunt̄ in seni vltra mare et in corascen et sunt vene grosce albe colligūt in basmen. Et eius malagranata sunt sicut malagranata domestica in principio ortus eoꝝ: ⁊ color est inter rubedinē et viriditatē. Et intra malū eius sunt grana rubea rotūda in magnitudine seminis lentisci: ⁊ dimittūt eū in cortice suo: quando egent eis extrahunt a cortice. Mahat est cali. ⁊ humi. Dyascorides ca. de aspalio. Aspalium siue aspaltos / id est granatum siluestre. Nascitur in insula Rhodo: cuius species duplex est. Est em̄ vna spinosam fruticem ⁊ tyrsum grauem habens. Et depositum cum cortice purpureo vel rubeo: et denso odoris summi et amari. Altera est alba lignosa ⁊ imbecillis / suple ⁊ ista est quā Serapion vocat mahat.

Operationes

¶ Dyasco. Granati siluestres augent sperma co: roborāt coitum: et est bonum podagre qn̄ teritur ⁊ conficitur cum aceto et linitur sup̄ ipsum: et confert spasmo / ⁊ mollit duriciem iuncturaꝝ. Et aliqui dicunt q̄ sit aspaltum ⁊ illud idem facit quod iam diximus. A

¶ Idē. Dyasco. Virtus eius est cali. ⁊ stipti. q̄ cum vinō si fuerit elixatū vulneribus oris medetur: et putredines quas greci nomas apellant: et putredines nature curat. B

¶ Et valet contra vlcera ventris quando fit ex eo clistere ⁊ bothornasi: et expellit fetū quando fit cum eo nascale. C

¶ Et fomento vulneribus prodest pessariis additum muliebria deponit: cui⁹ elixatura ventrem stringit: sanguinem reijcientibus subuenit: aqua eius bibita / inflationes ⁊ disurrias compescit. D

Caput. ccxiiij

Gramen. Plateari. Gramen est herba satis nota habens ramos rotundos nodosos super terram se expandētes: ⁊ a nodis ramoꝝ exeūt radices terrā ingredientes: dulces cum abhominatione: cuius folia parua sunt ad similitudinem cāne minoris. Est fri. ⁊ sic. in principio primi gradus. Sera. lib̄ aggre. ca. negen. i. gramē est herba habens ramos habentes nodos q̄ expanduntur super faciem terre ⁊ ex ramis eius generantur radices exeuntes a nodis ipsius figentes se in terra et radices eius habēt nodos. Folia eius sunt oblōga acute ex

tremitatis/sicut foliũ canne parue. Est alia
ſpecies cuius folia rami ꝛ radices ſunt maio
res ꝙ ſupradicte:immo ſunt folia ſimilia ede
re: que qñ comedũt animalia/ea occidit:ꝛ ma
xime illud qđ naſcit in Babilonia in vno: ꝛ
quod naſcit in Sicilia qñ comedit ab ouibꝫ
apoſtemant:ꝛ iſtam ſpeciẽ inuenies in capi.
Calamus de C. Sed illud qđ naſcitur in co
ſos habet plures ramos ꝙ alia ſpecies habꝫ
floꝛẽ albũ boni odoris:ꝛ ſemen minutũ in q̃
eſt iuuamentum: ꝛ radices quinq; aut ſex in
groſſitudine digiti albas/molles dulces et
feteres. Gal. vj. ſim. far. ca. agroſtis. i. gramẽ
Subſtantia eius eſt ſubtilis: ꝛ ſapoꝛ eius ẽ
dulcis:ꝛ ẽ in eo parũ acuitatꝫ cũ ſtipticitate
pauca. Et radix eius hꝫ ſapoꝛẽ abhominabi
lẽ:ꝛ ꝓprius eius eſt fri. in. q̃. ſic. cũ tẽperamẽto.
Dyaſ. ca de agroſtis. Agroſtis. i. gramẽ vir
gas hꝫ nodoſas ꝛ ſpanſas ſuper terrã/ſuper
quas virgas folia ſunt acuta ꝛ lata et dura/
ſicut canne minoris. Radix illi eſt nodoſa ꝛ
dulcis ꝙ boues ꝛ alia animalia paſcuntur:

Operationes

A ¶ Aqua decoctionis eius valet cõtra diſſur
riã ſi bibat et frangit lapidem/ꝛ curat vul
nera veſicce ꝛ prouocat vrinã: ꝛ eſt cõglutĩ
B natiua radix eius: ꝛ purgat reuma vẽtris.
¶ Sera. auto. Gali. Eſt virtus eius eſt que cõ
glutinat vulnera recẽtia dum ſunt ſanguino
lenta ꝛ coquitur ꝛ bibit eius aqua ꝛ frangit
lapidẽ: Sed ſemẽ eius quod eſt incoſos pro
uocat vrinã: ꝛ deſiccat quod currit ad ſtoma
chum: ꝛ inteſtina et humiditatibꝫ: qꝛ virtus
eius eſt deſiccatiua ſubtilis ſine ſtipticitate
L ¶ Galie. Radix eius ſanguinolentoꝝ vlceꝝ
eſt ꝙſolidatiua: ipſa q̃dẽ herba catha plaſma
ta infrigidat: q̃dẽ non vehementer: conſiſtit
autem in medio humida ꝛ ſicca.
D ¶ Dyaſ. Herba ipſa catha plaſmatibꝫ adhi
bita vulneribꝫ paracoleſim facit. Elixatura
eius bibita tortionibꝫ ꝛ diſſurrie medicatur
Vulnera veſice optime curat. Et calculos
frangit ꝛ vrinã prouocat. Canes qñ ſe volũt
purgare/hanc herbam comedunt.
E ¶ Auicenna libro. ij. capi. de gramine. Gra
mẽ facit coherere plagas ſanguineas. Et de
coctio eius extrahit lapidem. Et ſemen eius
prouocat et conſtringit.
F ¶ Et idem auto. Galieni. Decoctio radicꝫ
eius facit id quod herba ipſa: et ſemen eius
prouocat vrinam prouocatione forti. Et ab
ſcindit vomitũ ꝛ fluxum.

Caput. cxcv.

Granatinctoꝝ. plate. Granatinctoꝝ
eſt arbuſtum vnde tingitur ſcarlacũ.
Vnde dicitur de chriſto ꝙ fuit veſti
tus veſte coccinea. i. tincta cocco. ſ. granis de
ſcarlaco. Vocatur etiam kermes. Et eſt fru
ter ſecundum Diaſco. capi. de cocco ſarmen
toſa: habens in ipſis virgis baculos rotun
dos ſicut lenticula que colligũtur ꝛ confici
untur. Eſt autem bonus coccus galleticus
ꝛ armenus: ꝛ ſecundus aſianus et licius. Hi
ſpanus vero omnũ nouiſſimus: virtus eſt ei
ſtiptica. Sera. libꝫ. aggre. auto. Dyaſ. ca. bar
men vel karmen. i. grana tinctoꝝ eſt arbuſtũ
quod adminiſtratur ad ignẽ accendendũ ꝛ ẽ
incendiũ in arboꝛẽ ꝛ herbã cuius rami ſunt
multũ ſubtilis ſup quos ſunt grana rotũda
ſimilia lenticulis que colliguntꝫ ꝛ reponuntꝫ
ꝛ reſeruantur ꝛ cõficiuntur ad tingendũ. Et
melioꝝ eſt illa eſt que deferꝫ ex terris que di
cuntur gallates: et Andabaſi ꝛ Armeni. Et
ſecunda eſt illa de Syria ꝛ Licia: et deterit
oꝛ omnibus eſt illa que defertur ab Hyſpa
nia: et reperitur in arboꝛe perua ſatis ſimili
in foliꝭ arboꝛi glandiũ in terris Calichie: et
in ea multiplicatur animal teſtoſum paruũ
ſimile limacibꝫ: et colligant ipſam mulieres
illius terre cum roꝛe coꝝ. Et idẽ. auto. Gal.
ſapoꝝ eius eſt ſtipticus cum amaritudine: et
virtus eius deſiccat ſine mordicatione ꝛ ab
ſtergit ꝛ incarnat.

Operationes

A ¶Dyas. Cocc⁹.i.grana tinctoꝝ/ aceto trit⁹ et impositus vulneribꝫ paracolesim facit:et
B neruis incisis/maximū p̄sidiū ē.¶Sera.au. Gal. Granatinctoꝝ cōfert magnis vlceribꝫ neruoꝝ ⁊ alioꝝ tinctorū qñ terit̄ fortit̄ ⁊ mi scet̄ cū aceto ⁊ melle:et etiā decoctionē eorū
C dāt illis q̄ patiunt̄ in neruis.¶Pli.ca.de coc co. Ualet vlceribꝫ magnis/⁊ maxime ner uoꝝ vlceribꝫ:et valet contra tremorē ordis
D et eius debilitatē. ¶Hoc asserit sil̄r Dama. in antidotario suo in q̄dā cofectiōe q̄ incipit confectio alkesmes.

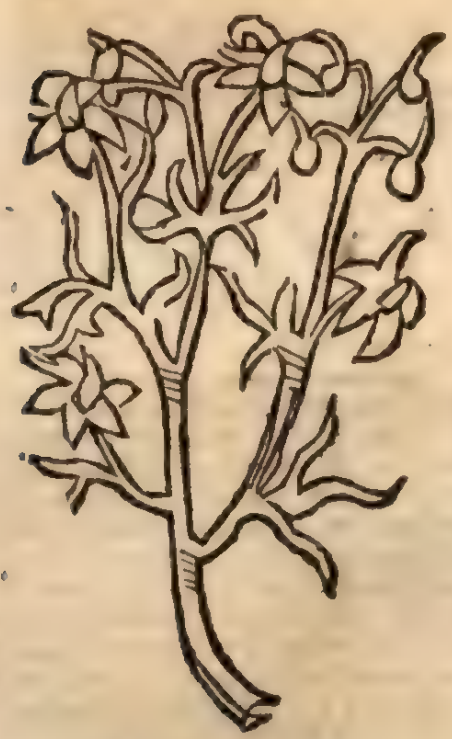

Caput. ccxvj

GRanū culcul. Sera.li.ag.ca.lobachi um.i.granū culcul. Foliū eius est sil̄e folio albene:⁊ est herba q̄ bꝫ venas in grossitudine pollicis ⁊ indicis ⁊ lōgas:et sunt coste ꝓpe terrā/sicut scel:⁊ sunt in eis no di:⁊ nascunt̄ in vno q̄ꝫ nodo folia sil̄ia foliꝫ balsami:et est albū maius:⁊ in sūmitate ei⁹ nascunt̄ flores in vere:⁊ in principiꝫ messuū quoꝝ color est color violaꝝ/nisi qꝛ sunt maio res eis. Et qñq̄ꝫ flos hꝫ fructū magnū in q̄n titate cicer⁊ plenū dulcis saporis:latine vo cat̄ granū culcul. Et herba eius inuenit̄ in lo cis vmbrosis:⁊ iuxta vehement̄ humectis. Et tēpus collectiōis ei⁹ est in tēpore messis. Uirtus est cali.⁊ humi.in.ij.gradu.

Operationes

¶Sera. Granū culcul mouet coitū ⁊ auget A
sperma:et erectionē virge:et proprie qñ con ficit̄ cū melle/vel miscet̄ cū sisamo:⁊ q̄ vtit̄ eo
nimis/incurrit collirica passionē ¶Et idem B
auto. Mesaruget. Qñ bibit̄ post ipsuꝫ vinū facit sodā:et proprie quando torrefit.

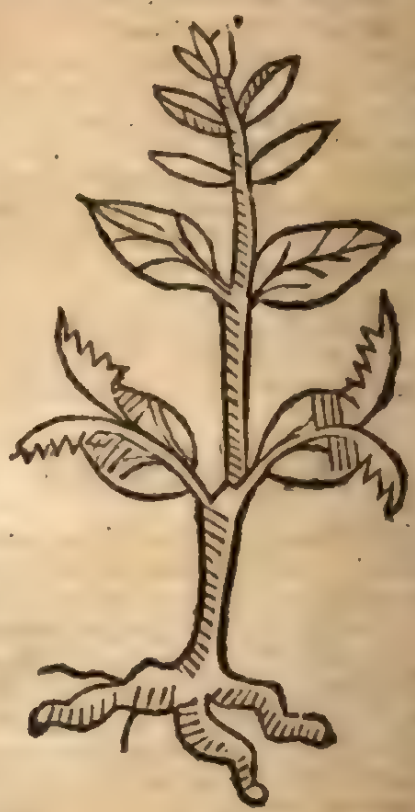

Caput. ccxvij.

GEnciana. Pli.lib xxv. Gentianā in uenit gentius rex illiricoꝝ vbiq̄ꝫ na scentē in illirico tamen prestantissi mam:folio fraxini:sed magnitudine lactuce caule tenero:pollicis crassitudine cauo et in ani ex interuallis foliato triū cubitorū alto casu.radice lenta subnigra siue odore aquosa Sub alpinis montibus plurima nascitur. Usus eius in radice ac succo. Plate. Genti ana est herba calida ⁊ sicca:cuius radix pre cipue competit vsui medicine: non ipsa her ba. In fine veris colligit̄ et siccat̄:et per an nos quattuor in multa efficatia seruatur. Debet aūt eligi solida et continua hñs citri nū colorē q̄ non sit porata nec facile in pulue rem exsoluat̄ cū frangitur. Uirtutē hꝫ dissol uendi/attrahendi/cōsumendi et aperiendi. ¶Dyascori. capi. Genciana. Genciana di-

eiusdē gentis. Unde et nomen accepit: cui⁹ folia q̄ circa radices sunt nucis odorem habent: et sunt similia plātagini: sed paulo subrufiora et in sommo diuisa vl' incisa in speciē serre immediate habens hastam. q̄ hasta lenis est et vacua. digiti habens similitudinē longior duobus cubitis nodosa circa quos nodos folia nascuntur. semen est ei circa folia in pomulis latis ⁊ lenibꝫ. et nō inutile sicut affodilli. radicē habꝫ sicut aristologia lōga: solidā ⁊ amarā: sed nigriorē ⁊ fragiliorē. nascit' in locis altis et humectis, ⁊ vmbrosis

Operationes

A ¶ Gal. vj. sim. far. cap̄. de gentiana s̄m translationem arabicam. Id quod de ipsa administratur ē radix huius: cuius sapor est amarus in fine amaritudinis: et virtus eius est magna in mundificatione et abstersione: et aperiendo opilationem. Est enim calefactiua et stiptica. ¶ Et idē eodē libro ⁊ cap̄. s̄m translationem grecam. Gētiana huius herbe radix efficax est. vbi oportet substiliare aliquod ⁊ abstergere et deopilare. nec est mirum si hoc potest amara violenter existens.

B

C ¶ Sera. Ego non vidi medicinā meliorem in morsibus canis rabidi quando datur ex ea qualibet die vncia vna trita et cribrata cum vncia vna myrre. ⁊ cum vncijs duobus pulueris cancrorum fluuialium adustorum in principio egritudis anteq̄ timeant aq̄m Et hec quidem planta cōtraria est venenis mortiferis: et aufert nocumentum eorum cū auxilio dei.

D ¶ Dyas. Gentiana est acris ⁊ calefactoria: ⁊ relaxans acrimonia ⁊ amaritudine sua partum expellens: et serpentes fugans.

E ¶ Radici eius virtus est calida et stiptica. que radix. ʒ. ij. cum pipere et ruta et vino accepta morsibus venenatꝫ occurrit. succi ei⁹. ʒ. ij. accepta doloribus laterum et conquassationibus vtiliter prodest sicut collirium supposita. Radix facit aborsum. Vulneribus imposita medetur. Succus eius sicut licinium inunctus tumorem oculorum compescit maculas corporis tollit.

F ¶ Radix vero infusa in aqua diebus quinq̄ et postea cocta q̄diu virtutem ex ea dimittit cōfricatur: et sic deliquatur. postea aqua ipsa recoquatur q̄diu mellis spissitudinem faciat: et reponitur in vase fictili ad vsum.

G ¶ Paulus. Gentiana calida est et sicca in tertio gradu.

Caput. ccviij.

Genestra. Jo. mesue. cap̄ de genestra, ⁊ vocat' capistrū arboꝝ. ⁊ est arbor mōtana: super cuius stipitē eleuat' densitas fusciū multe rotunditatis. et dū plicant' non patiunt' fracturas. Vn̄ ligant' ex eis arbores et ꝓducūt flores similes figure lunari citrinitatꝫ multe. Et ꝓferūt folliculos s̄m semitā orobi hn̄tes semina distincta sicut lentes. ¶ Inq̄t Dyas. ca. est et sic. cōplexiōis in secūdo. ⁊ semē eius est calidius: ⁊ in flore ei⁹ ⁊ stipite ē hūiditas superflua cū virtute incisiua: q̄re multiplicat vomitū. Et sunt om̄es partes ei⁹ ꝯturbatiue: incisiue: subtiliatiue et ꝓuocatiue. ¶ Paulus. cap̄ d̄ genestra. Est alia q̄ vocat' genestra fri. ⁊ sic. cōplexiōis: similis genestre supiori: sꝫ minor ē. et hꝫ stipites minores ⁊ angustiores ⁊ albū florē facit.

Operationes

¶ Dyas. Semē genestre ⁊ flos bibitus cum mulsa būores vomitibꝫ purgat. ¶ Gal. Fructus genestre et baculoꝝ succus laxatiue nō debiliter est virtutꝫ. ¶ Jo. mesue. Per vomitum et per ventrē educit flegma. ⁊ cū fortitudine vehemēti materias q̄ sunt in iuncturis. ¶ Et mūdificat renes ab omnibꝫ superfluitatibꝫ. et ꝓuocat vrinā fortiter. ⁊ frāgit lapidem in renibꝫ ⁊ vesica. ⁊ nō ꝓmittit materias figi in eis neq̄ lapidem densari. ¶ Et qn̄ flores ei⁹ cōtriti ꝓpinant' cū melle rosaꝝ. aut

A B C D E

cū ouo sorbili resoluūt scrofulas. ⁊ oximel ex eis aut seminis ip̄ius soluit ap̄ata splenis.

F ¶ Et si frequentat̄ vomitus cū eis. cōuenit sciatice ⁊ podagre ⁊ dolori renū. Dosis eius est ꝓprie florum. a. ʒ. ij. vsq; ad. v. semini eius a

G ʒ. ij. vsq; ad. iij. vel. iiij. ¶ Dyas. Semen eius ⁊ flos bibitus cum mulsa humores vomiti-

H bus purgat. ¶ Paulus. Uirtutem habet cō stringendi. ad fluxum menstruorum valet fomentum ex aqua decoctionis eius. suppositorium etiam ex puluere eius et succo plantaginis. valet etiam contra dissinteriam predictum fomentum.

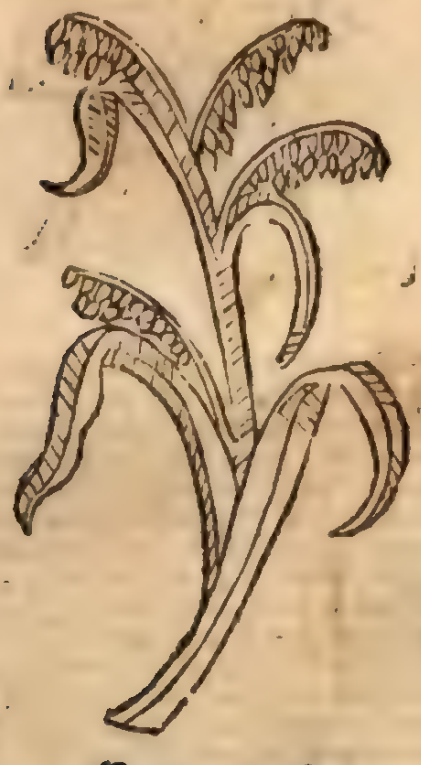

Caput. ccxix.

Gith. Haymo. Gith ē genus leguminis sil̄e cimino in q̄ntitate: sed nigri coloris ⁊ in pane dulcorādo imponit̄ ¶ Dyas. Gith est herba q̄ in segetib; crescit. habēs semen nigrū minutū/odore suaui. relaxat em̄ ⁊ calefacit. ¶ Plate. ca. est et sic. in. ij. gradu. Et est herba q̄ inter frumentū orit̄. semen nigrū ⁊ quasi triangulū facit. Aliquātulū habz amaritudinē. vñ diuretica est. virtutē hz dissoluēdi et cōsumendi. ¶ Pli. li. xx. Gith ex grecz. alij melachiō. alij melaspermō vocant optimū q̄ excitatissimi odoris.

Operationes.

A ¶ Dyas. Gith potatū vrinā ⁊ menstrua ꝓuocat lūbricos expellit. impositū vero tumores aut duricies soluit. Est etiā desiccatiuū ac leptomicum. ¶ Lepras ac verrucas appositū B tollit. pingues ac glutinosos atq; cōstipatos humores digerit. ¶ Catarrū sanat calefaciē C do si pululis ei⁹ liget̄ in litheolo et ad nares sepius apponat̄ vt ex eo odoretur. Lūbricos autē necat comestuz vel cōtusum extrinsec⁹ ventri appositū. ¶ Plate. Cōtra opilationē D epatis ac splenis. ⁊ renū stranguriā / dissurriam yliacā passionē. ⁊ dolorem stomachi ex ventositate dat̄ vinum decoctionis eius et puluis eius in cibis. Ualet ⁊ cōtra emorroidas inflatas. ¶ Cōtra lūbricos etiā dat̄ pul E uis ei⁹ cū melle. valet ⁊ cōtra vermes auriū. ¶ Pli. Medet̄ serpentiū plagis ⁊ scorpionū F Illiniti ex melle ⁊ aceto reperio. Incensoq; serpentes fugari. bibitur. ʒ. j. contra araneos. ¶ Capitis dolores illinitum ex aceto et G infusum naribus. dentium dolores coctum cum aceto mitigat.

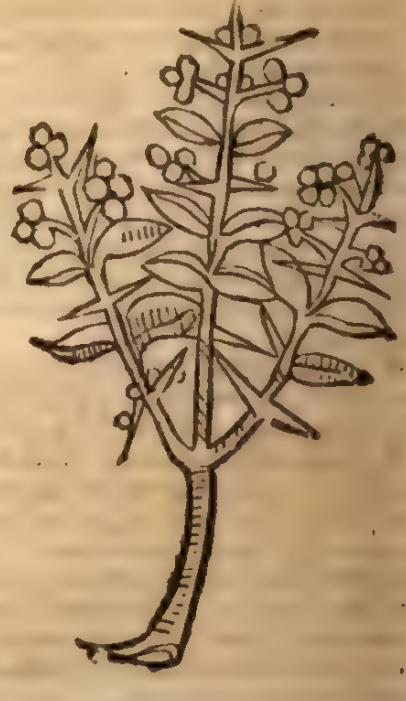

Caput. ccxx.

Gummi arabicū. Sera. li. aggre. cap̄. sanigli arabi. i. gūmi arabicū. Et est gummi qd̄ reperit̄ super arborē acacie. sicut alie gumme. que arbor nominat̄ am gailē. et melius ex eo est qd̄ ē ex hac arbore simile vermiculis in figura sua. Color eius est sicut vitrū claꝝ. ⁊ nō habet lignū. Secundū vero post ip̄m est albū: sed illud quod est simile sordiciei resine pini est malum. fri. et sic.

A ¶ Sera. auto. Gal. vna est virtus eius q̃ de
siccat ⁊ alia virtus eius est q̃ cõglutinat: et
aufert asperitatẽ: ⁊ frãgit virtutes medici-
naꝝ acutaꝝ. ⁊ lenit asperitatem pectoris: et
stringit ventrẽ: ⁊ fortificat intestina: ⁊ melio
rat ossa fracta qñ fit emplastrũ cũ eo. ⁊ cõue
B nit malignitati vlceꝝ pulmonis. ¶ Et auto.
Habix. Dicit ꝙ est hu. paꝝ ⁊ retinet ventrẽ
qñ nimis fluit. ⁊ cõglutinat intestinũ in q̃ est
tenasmõ. ⁊ cõsolidat ossa fracta qñ fit empla
strũ cũ eo. ⁊ sedat tussim qñ retinet in ore et
C trãsglutit qđ inde soluit. ¶ Aut si miscet ali-
quibꝫ medicinis ꝯferẽtibꝫ ad tussim ⁊ vlceri
D bus pulmonis qñ bibit ex eo. ¶ Cõuenit ob
talmie et rectificat medicinas laxatiuas qñ
E miscet cũ eis. et ꝓhibet acuitatem eaꝝ. ¶ Et
frãgit vomitũ q̃ ꝓuenit ab eis. ⁊ q̃ntitas do
sis eiꝰ ad tussim. ⁊ ad retinẽdũ vẽtrẽ aureos.
id est qñ miscet cũ aliis medicinis ẽ aurei. v.
F ¶ Bulcasim eben abenazarin. li. qui dicitur
seruitor: Forma assandi gũmi arabicũ est si-
cut omnes alias gũmas. qui vult assari gũ-
mi arabicuꝫ oportet vt frãgat illđ in frusta
ad magnitudinẽ orobi. deinde accipiat pa-
tellã ⁊ calefaciat eã ⁊ auferat ab igne. ⁊ po-
nat sup eã gũmi arabicũ. ⁊ misceat bene sine
intermissione donec albescat. ⁊ si nõ albescit
prima vice. iteꝝ calefaciat patellã vt priꝰ do
nec fiat albũ: ⁊ eodẽ modo fit ex aliis gũmis

Caput. ccxxi.

Hauser vel hausor. Auic. in
ij. li. cap. facit quo scribit
hausuꝝ: sed in ara. est hau
ser. Et hausor est lactici-
niũ quoddã ⁊ nõ est taxꝰ:
vt q̃dã dicũt vel spẽs eiꝰ:
sub ciuꝰ vmbra ꝑiclitant
dormiẽtes. vt Dyas. dt. Nã hausor ẽ lactici
nium. ⁊ taxus est arbor magna ⁊ vmbrifica.

Operationes

¶ Sera. li. aggre. cap. hau. Hausor est plãta A
habẽs lata folia. ⁊ nascit in vno tẽpore anni
⁊ habet cõcauũ qđ egredit ab oculis ramoꝝ
suoꝝ ⁊ a locis floꝝ eius. ¶ Et colligũt ab eo B
hoies rem ꝯuenientẽ. ⁊ succo eiꝰ est amaritu
do. et egrediunt ab ea mala sicut testiculi ca
meloꝝ. Et egredit ab illis pomis q̃dã res ad C
urens: ita ꝙ nõ põt fieri cauteriũ cũ re melio
ri ea. ¶ Et implent ex ea culatre ⁊ puluina- D
ria. ⁊ noiat etiã arbor eiꝰ coherea. et qñ inci
dunt folia hausor emittit tũc lac qđ colligit
in mense Maij. Et ponunt in eo coria: ⁊ nõ
remanet pilus in eis. et vnuꝫ vas implet ex
duabꝫ impressionibus. ¶ Et lignũ hausor est E
leue grossum rectũ pulchrũ ⁊c. Alius hausor
est vna ex speciebus titimali.

Caput.ccxxij.

Hermodactilus. Jo. Mesue. Hermodactilus est radix herbe montane: est alius lōgus sicut digitus. alius rotūdus sed melior est rotundus. ⁊ eius alius albus. alius rubeus/alius niger: sed melior ex his est q̄ est albus vere albedinis intus et extra. ⁊ qui est grossus ⁊ duriciei mediocris. Aliter aūt facti mali sunt. Sera. li. ag. cap. Sturagē. auto. Dyas. Sturagen siue suragen. i. hermodactilus est herba que florescit in fine autūni. ⁊ est eiꝰ flos albꝰ silis in figura sua flori croci. Deinde emittit folia silia foliis bulbi in quibꝰ est humiditas adherēs manui. ⁊ habet stipitē in longitudine vnius palmi porrectū. eius color est albꝰ declinās ad nigredinē. ⁊ habet radicē cuius color est niger ad rubedinē declinās. sꝫ quādo aufertur cortex: apparet radix interius alba/mollis/dulcis saporꝫ/⁊ plena humiditate. q̄ grece vocat̄ colliricō: vt apparet in ꝓpria litera. Est aūt radix ipa rotunda silis cepe bulbi. ⁊ radix ipsa habet in medio sui scissurā ex qua egredit̄ stipes super quē est flos. multū nascitur in loco qui dicit̄ charin. et in terris que dicuntur guagna. Et hec radix ⁊ alia operatur vt infra. ¶ Paulus cap. de hermo. Hermodactili sunt calide ⁊ sicce in principio secundi gradus. Herba est circa radices eius tuburositates inueniunt̄ q̄ colligi dn̄t ⁊ vsui reseruari. In estate colligunt̄ ⁊ reseruant̄: ꝑ annū vnum seruari possunt. Sunt aūt eligēdi qui sunt albi ⁊ solidi. Habet autem virtutem dissolutiuam/cōsumptiuam/attractiuā

Operationes

A ¶ Sera. auto. Gal. Radix hermodactili q̄ est alba intus ⁊ extra est melior. et habet vir
B tutem laxatiuā. ¶ Et aqua in qua bullierit: verum malus est stomacho. Et confert doloribus iuncturaꝝ ⁊ podagre. Exhibēdus est habentibꝰ iuncturas molles ⁊ nimis humi-
C das. ¶ Idē auto. Mesasurugen. Albus est bonus. Sed rubeus occidit: nō qꝛ nimis frigidus ita q̄ narcotiset: quia si hoc esset non
D esset laxatiuus. ¶ Aben Mesuay. Rubeus
E occidit vlcera antiq̄ ⁊ cōfert variolis. ¶ Habix. Et melior ex eo est qui est exterius ⁊ interius albꝰ. et qñ frangit̄ est fractio eius facilis ⁊ nō dura. Niger vero ⁊ rubeus sunt am
F bo interficiētes. ¶ Paulus. Purgāt aūt ꝑncipaliter flegma. Cōtra arteticam ⁊ podagrā: cyragrā ⁊ iliacā passionē. ⁊ morbꝰ ex flegmate nō existente fe. valet benedicta acuta ex hermodactilis: yera legodion/theodoricō
G anacardina. ¶ Contra sciaticam podagraꝫ ⁊ cyragram succus feniculi cum melle decoquatur: et cum tali melle dentur. ʒ. ij. hermodactilorum. ⁊ ʒ. j. seminis feniculi et fiat electuarium quod more benedicte potest sumi.
H ¶ Et nota q̄ in dosi debent poni vncie due
I vel tres hermodactili. ¶ Cōtra yliacam passionem fiat decoctio mellis. addita aqua ne exuratur: et ne mel exeat: et ex illo melle additis. ʒ. ij. hermodactili et cynamomi detur pulvis hermodactili: superfluam carnem corrodit. ¶ Pulvis eius conficiatur cum sapo-
K ne gallico: et licinium intinctum fistulis. imponatur etiam pulvis eius cretico. Conficiatur cum aliqua mellicina cerebrum confortāte. Et fluellum de bombace intinctum naribus si mimittitur cerebrū confortat: et polipum corrodit. ¶ Joannes mesue. Solutio-
L ne educit flegma grossum: et a iuncturis proprie. et est medicina magna artetice et podagre sumptus et cathaplasmatus: et proprie
M cum farina ordei. ¶ Et vitellis ouorum aut mica panis pinguis et vitellis oui. et vsus eius impinguat corpus: et augmentum efficit in spermate. ¶ Et est medicina bona vul-
N neribus. abstringit enim sordes eorum et cōsumit carnes putridas in eis. Dosis eiꝰ ē ab aureo vno vsq̄ ad duas. Conseruatur autē per annos tres.

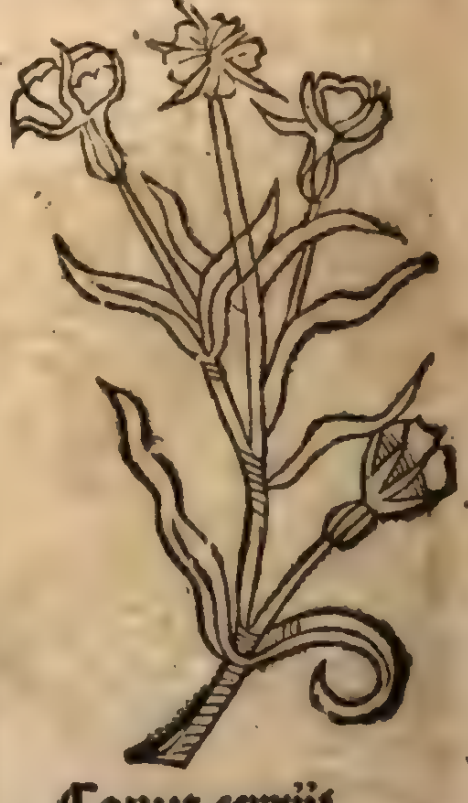

Caput.ccxxiij.

Hermerocalles. Platea. Hermerocalles: id est planta vt bulbus ematicus qui manducatur. fructus eius est sicut narciscus. differens ab eo in flore tantũ. ¶ Dyas. cap. hermerocalles. Hermerocalles aut cathaleptenvelut bulbus ematicus. Folia habet et hastam similem lilio: in initio cũ inceperit aperire flores lilij ostendit tres vel quatuor: sed postq̃ floruerit viridem facit colorem bonũ ⁊ odoratũ. Radix eius in magnitudine similis est bulbo: sed paulo maior.

Operationes

A ¶ Dyas. Hec si bibita fuerit: humorem sordidum matricis excludit. ¶ Menstruis imperat. Folia eius cathaplasmatibus adhibita combustionibus medicantur.

Caput. ccxxiiij.

Herba paralisis. Platea. Herba paralisis: siue herba sancti petri siue paralitica siue artetica: que omnia idez sunt. et est herba cuius folia florere incipiũt tempore hyemis: que se extendunt in terra quasi citrina vt alis fagus. florem citrinum profert: ca. est et sic. complexionis.

Operationes.

A ¶ Dyas. Hec herba doloribꝰ medet mẽbroꝝ Folia eius ⁊ flores humida et non sicca quãdo ponunt super empetiginẽ et pannũ expellit eos ⁊ resoluunt omnem supfluitatẽ. ¶ Et cõuenit habẽtibus catarrũ: et mitigat dolorem capitis illis qui sunt frigide cõplexiõis B ¶ Et oleũ eius est iuuatiuũ in hyeme. ⁊ si habens calidã cõplexionẽ: odoret nimiũ de ipo cum est viridis. ¶ Idem Aben mesuay. Confert humiditatibꝰ ⁊ flegmati salso ⁊ senibus frigide complexionis et confert doloribus iuncturarũ. ¶ Remouet loquelam amissam propter apoplexiam vel paralisim in potu sumptum eius succus aurium. j. vel. ij. C D E

Caput. ccxxv.

Herba grassula. Actor. Herba grassula est herba d̃ qua inuenit maior ⁊ minor. Et minor est vermicularis. de q̃ habetur in cap. vermicularis inferius d̃ V. Maior est herba habens folia tenera et pinguia: in quorum superficie est borra.

Operationes

¶ Valet cõtra ignis arsuras: succus eius curat ramicẽ puerorum. ¶ Si accipiant folia grassule ⁊ cime oliuarũ ⁊ terant subtiliter cũ axungia porci recenti. ⁊ exprimat per petiã. et buliat cum modico vino albo quibꝰ admisceat mastix ⁊ olibanum: ⁊ postea vngatur. A B

Caput.ccxxvj

Herba fetida. et est herba subtilibus foliis similis herbe que vocatur abrotanum plena seminibus similantibus seminibus lumbricorum: sapor eius vergit ad amaritudinem nociuam: grauis odoris et sapor eius est amarus cum aliqua salsedine et stipticitate pauca. et est calidior absinthio: et debilior abrotano.

Operationes

A ¶ Est mala stomacho: et claudit orificia venarum matricis: sic q̄ cathaplasmata supra
B ventrem calida. ¶ Constringit sanguinem exeuntē post partū: et tempore menstruandi

Caput.ccxxvij.

Herundina siue harūdina. Actor. Harundinem ponit. Isi. inter arbores. et hoc: vt videtur: propter quasdā speciales quarum tanta crassitudo et magnitudo esse dr̄: vt ex illis naues et edificia fabricentur. De ceteris aūt dictum est apud Isi. inter herbas incultas et inter satiuas.

¶ Alex. in epl̄a ad Aresto. Post victoriā nostram de Dario rege obtentā: acceptis centumquinquaginta ducibus indorum: qui breuitates itinerum nouerint: cū pergeremus preter flumen apparuit. cuius ripam harūdo pedū sexagenum vesciebat pinorum abietumq̄ vincens in crassitudine robora. eaq̄ indi vtunt ad edificia. Aqua vero flumīs gustu elleboro amarior erat. quā nec hō bibere nec pecus etiā sine tormento poterat. Deinde vidimus hoīes nauiculis per flumen vehi rotundis ex harundine: qui nobis ostenderūt vbi dulcem aquam possemus inuenire

Operationes

¶ Pli. li. xvj. Harūdines p̄matū tenēt inter aq̄ticos frutices frigidis gaudentes. Belli pacisq̄ exprimētis necessarie sunt: atq̄ etiā in deliciis grate. His em̄ orientales populi bella cōficiunt dū spicula calamis addunt. A
¶ Nullus aūt sagittī aptior ē calamus q̄ in theno Bononiensi amne cui pl̄ima inest medulla: pōdusq̄ volucre. Cōtra flatus quoq̄ peruicax libra. q̄ppe nō eadē gratia belgicī. B
¶ Hec est creticī cōmēdationibus. quāq̄ preferant indi. quorū alia q̄busdā videt natura: qn̄ ꝛ hastarū vicē prebēt additī cuspitibus. Harundo deniq̄ indica arboreā habet amplitudinē: qualis videt in templis. Folia vero breuia. nauigiorūq̄ vicē prestāt (si credim⁹) internodia singula. C
¶ Pli. li. xvij. Illa q̄ nascitur in India ꝛ Syria odorū vnguētorūq̄ causa. Urinam mouet cū gramine vel apij semine decocta. menstruaq̄ citat motu. D
¶ Hydropisi prodest ac tussi etiam suffitu. E

Caput.ccxxviij.

Iusquiamus. Isi. Iusqam⁹ est herba sic a grecis appellata: sed a latinis herba calicularꝫ dr: eo q̄ caliculi ei⁹ in figura cancaroꝝ nascant vt ⁊ mali punici. quoruꝫ ora serata sunt habentes intrinsecus semina papaueris silia. Hec herba est in sana. vocat eo q̄ vsus eius periculosus est deniq̄ si bibat vel edat insaniā facit vel somni imaginē turbidā. Dyas. s̄m translationē nostrā cap̄. de Iusquiamo. Iusq̄amus frutex est paruus hastā habēs grossiorē ⁊ folia lata ⁊ oblonga diuisa: nigra ⁊ aspera. iuxta cuius hastas sunt capita plena semine. Sꝫ Iusquiami tria sunt genera. vnū purpureū florem habēs: et semē nigrum: folliculos duros et spinosos. Alterū vero flores mellinos habet ⁊ folliculos molles. semen obrufum sicut erismō. ambe ꝑo iste maniā prestāt ⁊ narcotice sunt ⁊ minus vsuales. Tertiū vero genus ē cui⁹ vsus frequentat. folia hꝫ pinguia et mollia: ⁊ chili. succi plena: flores albos et semen albū ꝓferens. Nascit in locis maritimis ⁊ in ripis. semē vero vtile est albū: quod minus si inuentū fuerit rufum fecundat. Nigrum vero inutile ē semen eius et folia exsiccantur. hasta ip̄ius tunsa ⁊ expressa. Hic succus in sole siccādus est, q̄ꝛ vtilis est vsui post annum. semen eius siccū in calido missum tūditur et exprimit. est vero succus melior viridis q̄ꝫ siccus. Multi vero farine triticie, succum eius admixtum factis trociscis reponunt. Galie. viij. sim. far. cap̄. de Iusquiamo s̄m translationē arabicā. Iusquiamus cuius semen nigrum est. ⁊ signum sup̄ hoc q̄ sit semen nigrū: est q̄ flos eius vergit ad rubedinem. facit maniā et subeth. Ille vero cui⁹ semen subrufum est: cognoscit in hoc q̄ flos eius est citrinus. et est propinquus primo in virtute. et propter hoc oportet q̄ caueatur ab his ambabus speciebꝫ: et nō vtatur quis eis. q̄ꝛ non est iuuamentū in eis: sed occidunt Iusquiamus vero habens semen album et florem album. est conueniens vsui medicine. et est in. iij. gradu frigi. et sic. in. ij.

Operationes

¶ Dyas. Utilis est succus semini viri in voluntario. Confectionibus colliriorum mixtus reuma viscidum et calidum compescit. A
¶ Dolorem aurium mitigat. Stericas causas medendo compescit. mixtus polente. vel vt cathaplasma adhibit⁹ tumores podagricos spargit B
¶ Semē ei⁹ oīa silr facere nouit maxime tussientibus subuenit et catharruꝫ soluit. reuma oculorum et dolorem compescit. obulo vno cum semine micomis et mulsa mixtus et bibitus fluxui matricis et sanguinem reijcientibus opitulatur. C
¶ Semen eius solum podagricis auxiliū ē vino mixtū et cathaplasmatibus adhibitum: tumorem testium et mammarum soluit. D
¶ Multis aliis cathaplasmatibus necessario miscetur. folia eius maxime cum polenta mixta et in cathaplasmatibus adhibita dolorem tollunt. cū vino bibita ter aut quater febres empialas prohibet. E
¶ Cocta sicut olus et comesta statim maniā faciunt. Radix eius cocta in aceto dolorem dentium ori retenta mitigat F

Caput.ccxxix.

Iuniperus. Isidorus. Iuniperus grece dicta est. siue quia ab amplo in angustum finit. siue eo q̄ conceptum ignem diu teneat. ita si prune ex eius cinere cooperte fuerint vsq̄ ad annum perueniant. Piro enim grece. id est ignis latine. Iuniperus autem alia parua est. alia magna. Plinius libro. xij. Piperis granum: cuius arbor in Italia nascitur. Iuniperi baccis mire vim trahentibus adulteratur. Serapi. libro aggre. capitu. halbilhalach. id ē iuniperus ē vna ex speciebꝫ cipressi masculi: Et omnes sunt quatuor species. et sunt iuniperus ⁊ habel. id est sauina ⁊ zerbi et gara. i. iunipe

rus arbor: alia ē parua/alia magna: sed vtreq; acrioris sunt virtutis arcq; mictualis ⁊ insensibilis. ¶ Auer. quinto colliget cap̄. de iunipero. Juniperus quero catur abel ca. est ⁊ sic. in. iij. gra. ¶ Paulus cap̄. de vernice Gummi ipsius arboris est vernix. ¶ Item Dyas. Prunis imposito fumigio: serpentes fugāt fructus eius iocundus est ⁊ odoris summi si in ore detinetur. ⁊ eustomachus est. ⁊ coraci vtilis est. tussim sedat. ¶ Ventrem et inflationes sedat. torrionibus quoq; bibita subuenit. Contra venena prestat auxilium. diureticum est illi adiutorium. Spasmatibus et reumatibus prodest. ¶ Offocationes stericas tollit. Appellatur autē a grecis archiotides. succus eius medetur vipere vexatis ¶ Succus eius extractus arcq; cum aqua illinitus lepram despuit. Limatio aurem ligni eius potui data interficit. Lachryma eius potui data: tussim ventrem arcq; peroridas sanat. ¶ Auer. abel prouocat vrinam et menstrua plus omni alia re donec facit mingere sanguinem. Et facit abortum et extrahit fetum mortuum. Pro ista specie lege Sauinam infra de S.

rus q̄ nominatur arconas. Est ex ea alia magna: alia parua ⁊ habet fructū quēdā: cuius fructus ē magnus sicut Nabach. ⁊ in litera babel dicit sicut zaror. ⁊ quedā cuius fructus est paruus sicut faba: nisi q; ipse est rotūdus totus. Bal. vj. sim. far. cap̄. de iunipero. Virtus arboris huius ē ca. ⁊ sic. in. iij. gradu. sed caliditas ipius fructus est fm hoc. sed siccitas eius est in principio tertij. Et idē Sera. Sauina ē illa q̄ dicit brachos siue brachcos ⁊ nō habet fructū. ⁊ nos de illa dicemus in cap̄. Sauina. infra de s. Sed zerbin est illa que dicitur padras. ⁊ habet fructū similem fructui cipressi nisi q; est minor eo satis. Et est ex zerbin parua spinosa. ⁊ fructū similem fructui iuniperi: cuius magnitudo est sicut granū mirti. sed est rotundum. et virtus zerbin est calida et sicca in. iij. gradu. Sed gara est species parua respectu zerbin. Memoria eius veniet in cap̄. laurus de L.

Operationes

A ¶ Archeutos siue Arconos. Juniperus magna ⁊ parua. Ambe calefaciūt ⁊ subtiliāt. et prouocant vrinā. Et q̄n fit fumigatio cū eis expellit venenosa reptilia. Et hz fructus: cuius quidā reperit in magnitudine auellane: et q̄dam in magnitudine fabe. nisi quia est rotūdus: et hz odorē bonum: ⁊ est dulcis hns in se
B aliquantulū amaritudinis. ¶ Dyas. cap̄. de iunipero fm translationē grecam. Junipe-

Caput. cccxx.

Iuube. Auicē. li. ij. Juiube meliores sunt maiores earū frigide sunt in pmo

equales in siccitate et humiditate. et sunt declinantes parum ad humiditatem. et nutrimentum earum et digestio sunt difficilia. et verumquidem in eis bonus est ille quem dixit Galienus. Non reperi tuinbas in cōservanda sanitate et removenda egritudine aliquid operantes. sed reperi eas difficilis digestionis et pauci nutrimenti.

Operationes

A ¶ Auicenna. Cōfert acuitari sanguinis caliditatem et extimo q illud est propteres q ingrossant sanguinem et viscosum faciunt ipsum.

B ¶ Et illorum extimatio qui putant q ipse clarificent sanguinem et lauent eum. est extimatio corrupta ad quam ego non declino.

C ¶ Idē. Conferunt pectori t pulmoni. Sūt mali stomacho. difficilis digestionis. extimant quidam q conferunt dolori renum et vesice.

Caput. cxxxj.

Juncus. Sera. lib. ag. cap. Dio. auto. Dyal. Dio. i. iuncus. Juncus est herba cuius due sunt species. Una ipsarum habet acutas summitates: et ista etiam species similiter dividitur in duas. quia ex ea est que non habz fructum. Alia est que habet fructum nigrum et rotundum. et canna huius speciei est grossior ꝯ canna alterius. et est tertia species que habet cannam grossiorem adhuc et magis cannosam ꝯ supradicte due species. et huius speciei fructus qui est in summitatibus eius est similis fructui iunci supradictarum specierum.

Operationes.

A ¶ Idem auto. Galieni. Huius herbe sunt due species. vna earum est subtilior et durior. et alia grossior et melior.

B ¶ Fructꝰ huius secunde speciei facit dormire. sed species prima est similiter duarum specierum. Una que non facit fructum et non est in ea iuuamentum aliquod in medicina. t alia facit fructū et facit somnum: nisi quia est debilior ꝯ prima. et ista species facit sodam.

C ¶ Et substantia istarum duarum specierum est composita ex terrea pauca frigida pauce frigiditatis et substantia aquosa ca. pauce caliditatis. t desiccat et infrigidat et est narcotica.

D ¶ Et due sunt species quando assantur in igne. et sumantur in potu stringūt ventrez et abscindunt suffusitatē menstruorum. et desiccant quod descendit ex humoribus ad partes inferiores.

Caput. cxxxij

Judaica. Dyascoꝛid. capitulo hierob. id est Judaica. Est herba porrecta virgultis vltra cubitum. geniculosis cuz folijs per internalla distantibus tanꝯ quercus incisis t subalbidis. Vires habet acres et mictuales.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Facit ad capitis et epatis dolorem. Et ad serpentis morsum et arancarum et rabidi canis. Calculos expellit.

B ¶ Ydropicos sanat: vulnera recentia superposita curat. facit ad eos qui induratas venas habent.

C ¶ Et cibum ejiciunt propter parotidas strumas collo ligatur.

D ¶ Jctericos sanat. ʒ.j. ex succo foliorꝝ et nardi. ʒ.iij. et paululum myrrhe ex aqua sciatis. iij. potui data. radicem huius qui secum habuerit a serpente tutus erit.

Caput. ccxxxij.

Jacensaria. Dyascorides. Jncensoria herba est facta sicut arnoglossa, sed aspera et super terram spansa. cuius odor est sicut odor turis habens in costis aliqualem pilositatem: et albedinem sicut enula. Et folia habent formam aliqualiter cordis nascentia.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Desiccat humiditatem pectoris: et confortat neruos

B ¶ Et valet ad coxigam.

Caput. ccxxxiij

Jadicus. Sera. li. aggre. cap. Nilech auto. Dyas. Est de ipso domesticus et siluestris. Et domesticus est ille quo tinctores vtuntur. Cuius folii est simile folio plantaginis: nisi quia est magis viscosum et fortioris nigredinis. et habet stipitē longitudinis brachij vnius. Sed agrestis assimilatur domestico, nisi qꝝ folium eius est magis simile folio lactuce: et habet ramulos lōgos plures graciles cū multis ramusculis: quoꝝ color tendit ad rubedinez. et in summitatibꝰ ramoꝝ sunt vaginole multe similes linguis Et est in eis semen. et habet florem paruum subtilem. Et idem auto. Galie. Domesticus est ille quo vtuntur tinctores, sapor eius est amarus/stipticus/et virtus eius est que desiccat fortiter sine acumine. ¶ Et idem auto. Aloesme. Est arbustum puluerulentum crescitur qꝫ cum stipite suo longitudine vnius brachij. et habet germina ramorum. Jn summitate sua est flos. sicut flos coriandri: et sicatur et teritur: et ponitur cum alcanna. Dicunt quidam qꝫ achlem. id est indicus est arbor: niler charis: et nesme sunt idem. Et idem auto. Jsaac benaram alcat et nesme sunt idē Et est balbac. et est planta habens folium longum plus qꝫ folium salicis. Et assimilatur folio fasculi coloris quasi aurei: sed maius est. et est calidum et siccum et stipticum.

Operationes

A ¶ Sera. auto. Gal. Uirtus indici incarnat et resoluit ⁊ cōglutinat vlcera q̄ sunt in corporibus duris. etiam si fuerint in capitibus masculorum. et abscindit fluxum sanguinis et dissoluit et minuit apata mollia. et cōfert
B vlceribo putridis ⁊ corrosiuis. ¶ Idē auto. Dyas. Emplastrū cū foliis eius confert apostematibus et vlceribus. Nā in principio ipsorum conglutinat ea sua caliditate ⁊ abscin
E dit fluxum sanguinis. ¶ Et curat formicam et herisipilam. Et agrestis fortioris est virtutis. et confert spleneticis quando bibitur. ⁊ fit emplastr̄ cū eo. et iuuat plus q̄ primus

Caput. ccxxxv.

Isopus. Plate. Isopus est calidus ⁊ siccus in. iij. gradu. Uirtutē habz ꝑm folia ⁊ flores: nō ꝑn radicē. In estate cū flores producit colligit: in vmbroso et nō fumoso loco suspendit et desiccatur: in medicinis abiectis stipitibo flores ⁊ folia ponuntur: per annū seruant. virtutem habet diureticam dissoluendi/ attrahendi/ consumendi.

Operationes

A ¶ Isi. Isopus est herba purgandis pulmonibus apta. Uñ in veteri testamēto aspergebātur cum fasciculis ysopi q̄ agni sanguine volebāt mūdari. Nascit in petris herens sa
B xo radicibus. ¶ Isopus est herba humilis calefacit ⁊ flegma deducit. eius radicibo nihil forti⁹ ⁊ penetrabilius inter saxa. ¶ Platearius. Contra tussim frigidam valet vinū decoctionis eius ⁊ ficuū siccar̄. ad idē valet electuariū q̄d fit ex ea scz ex isopo. ¶ Auicē. Isopus alia est montana. alia ortiua calida et sicca in tertio. et est subtilis sicut origanū. Potus eius calorem bonū facit. et eius gummera vestigia in facie abstergit. Cum vino bibita resoluit apostemata dura. ¶ Confert pectori et pulmoni patientibus dissurriam et tussi antique. Soluendo autem educit flegma ⁊ ascarides ⁊ vermes. ¶ Valet etiā spleni et ydropisi. decoctio eius cum aceto ⁊ oximelle sedat dolorem dentis. Et vapor decoctionis cum ficis confert sonitui auris. Et ipsa etiam cocta fit emplastruz: tarfati ⁊ sanguini mortuo sub palpebra. ¶ Cōstantinus. Isopus cali. est ⁊ sic. in. iij. gradu. Succus eius cū ficubus coctus: et melle et ruta bibitus apostemata pulmonis anhelitus et duricies tussim et catarrum ad gulam de capite descendentem curat. lumbricos occidit. Apozima cum melle grossos humores dissoluit. ¶ Idem. Si cum ficubus siccis vtatur: ⁊ ventrem humectat et cutem clarificat Cum aceto coct⁹ si os tm̄ abluatur ex ea: dolorem dentium amputat. auribus inde fumigatis dolorem et sonitum placat. ¶ Rasis. Isopus vt origanum valet. Pectus et pulmonem purgat. Asmati quoq̄ et tussi antique confert. Flegma ⁊ vermes e corpore educit. ¶ Plinius li. xxvj. Isopi quinq̄ rami cum duobus rute ac vicis tribus decocte toracem purgat. ¶ Iterum. Isopi fasciculus cum quadrāte mellis ad tussim decoquitur.

Caput.ccxxxvj.

Isopū humidum. Dyas.cap̄.de.ysopo humido ꝑm trāslationē nostrā. ysopi cerotū est quasi sordes.et succus lanarum succidaꝝ que hoc modo colligit. Lane succide ⁊ sordidissime mox detunsi mittunt. in vas aquam calidam habens: et sic accendit ignis vt aliquid ferueat:deinde refrigeratur.⁊ qđ supernatauerit in modū pinguedinis abradit manu:et vas stanneum abstergitur.⁊ sic ip̄m vas replet pluuiali aqua et coopertū tenui lintheo ad solem bidno ponitur.⁊ sic tertio die aqua delimpidat ⁊ reponitur. Adulterat cū pinguedine ⁊ cera.sꝫ intelligit ꝙ sinceꝝ odorē lano succidi seruat. Sera.li.aggre.cap̄.Cenfaraffab.Et est pinguedo q̄ est in lana.que fit in hūc modū. Accipe lanā succidā vl mollē: ⁊ lana eā cū aqua calida:et in sole calido.⁊ exprime totū quod in ea est ex sorde.et pone sordiciē illā in vase habēte orificiū latū: et proijce super eā aq̄m infundēs ab alto cū impetu vt spumā faciat Deinde agita agitatione fortiut multam faciat spumam super quam absterge aquam marinam cum impetu donec spuma sedetur omnino:et tunc tolle pinguedinem supernatantem:et pone in vase terreo. deinde proijce in vase iteꝝ aquā aliam ⁊ agita sicut fecisti primo.⁊ proijce sup̄ spumā eius aquā marinā:⁊ demitte sedari spumā ⁊ collige eam. Et facias hoc quotiens spumam videris.deinde accipe pinguedinem quam aggregasti et malaxa eam cum manibus.Et si aliquam in eis inuenies sordem:extrahe ip̄am aquaꝫ agitando. Et facias hoc totiens donec videas ipsam albam et purā pinguedinem sine admixtione alicuius rei.⁊ cum hoc feceris pone in vase terreo et serua.

Operationes

A ¶Sera. Melior ex ysopo humido est illud quod est molle quando tangitur sine asperitate habens odorem lane succidi. Et quando dissoluit non apparet ibi aliqua grossicies sicut in adulterata. Et virtus huius ē calefactiua/mollificatiua vlceꝝ induratorum. et proprie vlceꝝ matricis quando miscetur.
B cum melle et butiro.¶Et quando fit suppositorium cum eo prouocat mēstrua et expellit fetum et secundinam. Et quando miscetur cum sepo anatis cōfert vlceribus ani et vlceribus virge et testiculorum et existentibus
C circa loca illa. ¶Et confert pruritui lacrimaliū oculi ⁊ grossiciei palpebrarum. Et ponitur in vase nouo supra leuem ignem:⁊ dimittitur donec veniatur pinguedo eius: et fiat cinis.et est conueniens cinis in collirijs et medicinis oculoꝝ. ¶Et cōfert morsibꝰ ve D
nenosis et fluxui vētris antiquo et vlceribꝰ intestinoꝝ.¶Et abscindit fluxū menstruoꝝ: E
⁊ dissoluit sanguinē congelatū in stomacho et quādo sumit in potu mūdificat vlcera pectoris et pulmonis.¶Et quādo miscet cum F
butiro ⁊ fit nascale cū eo post mūdificationē matricis:et ꝓhibet impregnationē.¶Et qñ B
datur in potu mulieribus post partum facit eas adhibere ad impregnationem.

Caput.ccxxxvij

Karabe. Platearius. Karabe est gūmi arboris vt gemma vnde annuli fiūt. Unde electruꝫ succinū karabe subeodē ponunt. qꝛ electrū est karabe.et succinum est karabe. Unde habem⁹ in Alex. cap̄.đ dissinteria trociscꝫ dyalectrum. Itē Serui⁹ super bucolicon Virgilij in egloga pastoris dicit.ꝙ electrum est post succinum. ¶Item cassius felix in tractatu de trociscis dicit. Trociscos de succino ⁊ est electrum:et describit trociscos de Karabe. Est autem karabe gummi arboris dicte a Dyasagiros.⁊ est species populi

arboris: vt patēt in illo capitulo agiros: verum aliud facit capitulū de populo diuerse speciei ab illo. Auicen. lib. ij. de eo duo facit capitula. Unum de hauro: cui consonat capitulū de populo arbore. Aliud de hauro romano cui consonat capitulum de agiros: qd etiā exponit Dyascorides q̄ est populus arbor. Auicenna dicit q̄ est achirosa: volēs dicere agiros: sed in arabico est achiros: cuius gummi vt dicit Auicēna/est karabe. Et Dyascorides dicit q̄ ex hac arbore succinum nascitur secundum quosdā: ⁊ in rhodanū distillat: et ipsum est electrum: vt ostensum est sup̄. Due ergo videntur esse species huius arboris. Una calide complexionis. Alia frigide: sicut per vtrunq̄ textum colligitur. ¶ Auicen. lib. de viribus cordis karabe. calida est in .j. sicca in .ij. aliqui volunt q̄ sit frigida. Paulus de karabe. Karabe est gummi arboris hauri romani: ⁊ calefacit caliditate tēperata cū pauca frigiditate. Bulcasim ebē abanazarin: libro qui dicitur seruitor karabe sic assatur ⁊ comburitur. Oportet q̄ frangas karabe in fracturis paruis ⁊ assa vna vice vel duabus ⁊ serua. Sed combustio eius est in hunc modū: Accipe ollam victilez/⁊ pone karabe intus et claude os eius cum luto/et pone ī igne vna nocte: deinde extrahe: ⁊ vtere/⁊ tere.

Operationes

A ¶ Auicenna. Habet proprietatem confortādi cor et letificandi ⁊ repellendi cardiacam: et fortificandi spiritus.

B ¶ Serapi. Karabe sumitur in potu et prohibet cursum humiditatum ad stomachū: et abstringit ventrem ⁊ stomachum ⁊ cōfortat eum: ⁊ abscindit fluxum sanguinis. Et quando cortex huius arboris inciditur minutim et seminatur in letamine: oriuntur ibi toto anno fungi ad comedendum.

C ¶ Paulus. karabe est gummi arboris hauri romani: quod quando bibitur/retinet fluxū vētris et stomachi: ⁊ sanguinem vndecunq̄ fluentem. Et putant quidem q̄ sit sandaraca: ⁊ dicunt q̄ karabe sodoma est huius gūmi: et est gummi funeris q̄ latini ponebant ipsum super corpora defunctorum.

D ¶ Et idem auto. Albugerig. Caliditas eius est temperata cum pauca frigiditate: ⁊ habz proprietatem retinendi sanguinez ⁊ proprie in tenasmone. Et confert cardiace et stringit ventrem.

E ¶ Et idem auto. Begde. Karabe calida est ⁊ retinet sanguinem vndecunq̄ fluentem.

F ¶ Et idem autori. Alcanzi. Suspenditur super apostemata ⁊ cōfert: ⁊ est frigida. Et cōfert cardiace ⁊ sputo sanguinis: ⁊ fluxui eiꝰ a naribus.

¶ Alias virtutes inuenies in tractatu de Lapidibus preciosis: in ca. gagates. B

Caput. ccxxxviij.

Kalendula. Plinius capitulo kalendula est herba cuius stipites plurimos habēt ramos. Folia eius sunt similia folijs conizi maioris: sed angustiora et pinguiora cum aliquali viscositate ⁊ odore graui: vel vt coniza. Flos eius autosus similis est aurigali vel butalmos: semina eius q̄ plurima ordinatim posita in capitulo quodam habentia formā corniculorum: ⁊ ipsa semina sunt pilosa aliqualiter. Est calide ⁊ sicce cōplexionis.

Operationes

¶ Virtutem habet stringendi/confortandi/et desiccandi. A

¶ Contra dolorē dentiū/puluis eiꝰ si inuoluatur in bombice et dentibus applicetur/statim dolor cessat: similiter naribus inrromissa/vermem qui est in dente occidit. B

¶ Contra rosulas pedum valet fomētum ex ea factum. C

Caput. ccxxxix.

Kubebe. Pli. ca. de Kubebe. Et eis sunt domestice ⁊ siluestres. Sūt em̄ fructus cuiusdam arboris in partibus Indie nascentes. Et sunt trium generꝝ. Sunt enim syluestres que sunt minores: et sunt saporis acuti sicut piper: et sunt graues intus plene breuis stipitis. Sunt etiā aliis superioribꝰ siluestres maiores ponderose/ similiter et plene amari saporis superioribꝰ meliores. Sunt alie que sunt domestice omnibus predictis laudabiliores. Interius inanes leuis ponderis /longi stipitis: modice amaritudinis. In summitate habētes planiciem aliquam: ⁊ vbi cōiungitur stipiti concauitas est quedam cum masticatur fumositas quedam euaporabilis ad cerebrum ascēdit. Cum simpliciter ponitur/ista intelligit. Uirtus est in foliis ⁊ in semine eius calide ⁊ sicce temperate. ¶ Serapion lib. aggrega. capi. kubebe. Kubebe est planta/habens folia mirte domestice: nisi quia sūt latiora eis: et sūmitates eorum sunt acute: sicut summitates lancee. Et habet fructum rotundū aliquantulum depressum ⁊ latum. Inter folia eius repertum: quod qñ maturatur/ vergit ad rubedinem inter ipsum ⁊ granum triangulū. Et habet ramulos similes ramis plante dicte lauros: egredientes ab vna radice/ sicut agrestis: difficile frangibilis/lōgus circiter brachium vnū/plenus foliis: ⁊ fructus eius ponticus declinans ad amaritudinem et color eius declinat ad rubedinem. Et idē postq̄ congregaui inter sermonem Dyascoridis ⁊ Galieni super omnē herbam inueni. q̄ Galienus non memorauit mirtū agrestē. Et Dyascorides non memorauit Kubebas. Et vidi q̄ descriptio Galieni sup̄ Kubebas est descriptio Dyascoridis super mirtum agrestem.

Operationes

¶ Serapion. Semen eius bibitum/vrinas prouocat/mēstruis imperat/calculos vesice frangit. A

¶ Ictericis ⁊ cephilargicis medicatur. Radix eius cum viridis est a multis pro sparago comeditur: que amara est et diuretica. B

¶ Et idem autoritate Galieni. Est medicina similis fu. in sapore suo ⁊ ꝑtute: nisi q̄a est subtilior: multum ideo fit aperitiua operationum que sunt in corpore toto. C

¶ Et prouocat vrinam: et mundificat renes a lapide qui generat in eis. Et est bona gutturi: et stringit ventrem. D

¶ Paulus capitulo de kubeba. Kubeba valet contra frigidum reuma: et confortat cerebrum: ⁊ curat apoplexiam. E

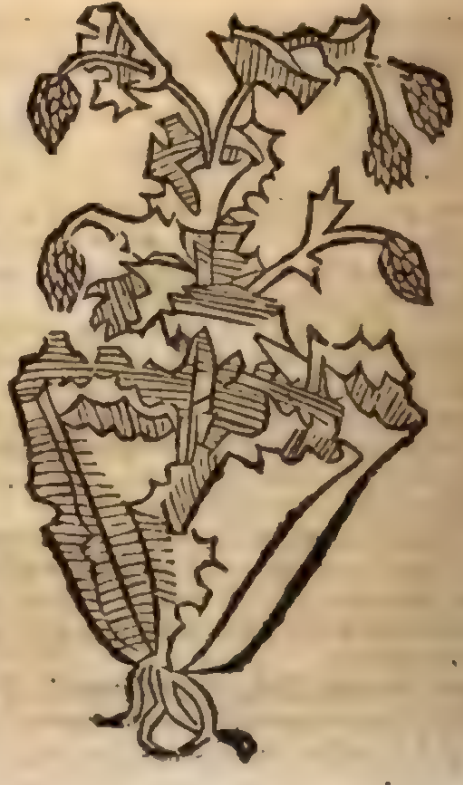

Capitt. ccxl.

Lactuca. Isido. Lactuca dicit eo q abundantam lactis exuberet: seu q lacte nutriētes feminas implet. Hec ꝛ in viris venerꝫ vsuꝫ coercet. ¶ Platearius. Lactuca cibariorum vsui cōpetit semē eiꝰ medicine: qd frigidius est. Ipsa herba iudicantur autem ab autoribus omniuꝫ herbarum temperatissima. ¶ Palladius libro secundo. Mense Januario lactuca serēda est/vel Decembri: vt planta eius Februario transferatur. Itez Februario seritur/vt possit Aprili mense transferre. Sed certum est eam toto anno bene seri: si locus sit letus/stercoratus/irriguus: anteq̄ pāgat radices eius resecemus equaliter: et liquido fimo linamus. Vel que iam pacte sunt nudate letamen accipiant. Amant solū subactum/pingue/humidū stercoratum. ¶ Auicenna in ca. Lactuca. Et sunt eius tres species. Una est que vocatur lactuca agrestis: quam greci sarallam vocant. Cuius tyrsus in modū secūdi ē. Et ē species scariole sicut apparet ibidē Alia species dicitur lactuca azini quā si vis scire/lege ca. xxxij. Ancusa sup̄ de A. Et alia species dicitur Lactuca domestica que omnibus est nota: de qua hic loquimur. Galie. vj. sim. far. capi. de lactuca. scdm translationem grecam. Lactuce domestice virtus est: que infrigidat ꝛ humectat sicut aqua nō extranee/sed sicut aqua stagnoꝝ vel lacunaꝝ: vl' fontarum. Et ipsa est que generat sanguinem bonum. Lactuca agrestis est similis domestice: nisi quia stipitem habet maiorem: et folia eius sunt albiora folijs eius ꝛ subtiliora ꝛ asperiora. Et sapor eius est amarus: et est in virtute sua similis papaueri nigro.

Operationes

A ¶ Sera. lib. aggre. capi. Hakas. i. lactuca. Virtus lactuce domestice ē q cōuenit apostematibꝰ calidis ꝛ herisipile. Et semen eius quando bibitur/abscindit distillationem humiditatis spermatis. Et conuenit pollutioni que fit in somnis.

B ¶ Et idem auto. Gal. in lib. de cibis. Lactuca generat sanguinem bonū in fine bonitatis. Et ego quidem comedebā lactucas: qn̄ eram iuuenis: quia in stomacho meo generabatur colera: ꝛ sic in frigidabā ipsum: ꝛ nuc etiam postq̄ senui/comedo eas elixas. Ideo quia non reperio aliquam herbam cum qua possum curare vigilias/sicut cum ipsa. Humor vero qui generat ex ea/est frigidus ꝛ humidus. Et neq̄ ex ea accidit nocumentū sicut ex alijs oleribus: et non stringit ventrez nec laxat: quia non habet stipticitatem: nec salsedinem neq̄ acuitatem.

¶ Idē auto. Dyas. Lactuca domestica/est bona stomacho. et infrigidat ventrē/et facit dormire ꝛ prouocat lac. Et qn̄ ipsa decoquit est magis iuuatiua: et qn̄ comedit sic euellit sine ablutione. conuenit illis qui conqueruntur de stomacho suo. C

¶ Et assiduus vius cōmestionis eaꝝ obtenebrat vsum. Et qn̄ fit emplastꝝ cū ea/cōuenit apostematibꝰ calidis/ꝛ herisipile: dum modo nō sit vehementis inflāmationis. D

¶ Sed semen eius bibitur valet contra fluxum ventris: et extinguit libidinē ꝛ pollutionē seminis in somnis. Sed qn̄ lactuca emiserit stipitē suū tunc efficitur virtus succi et lactis ipsius similis virtute lactuce agrestis et papaueris nigri. E

¶ Et idē auto. Ruffi. Lactuca quidē curat egritudines que fiunt ab ebrietate qn̄ sumit sed ipsa nocet intestinis ꝛ lenit ventrē et abscindit libidinē et facit dormire. F

¶ Item qn̄ coquit cū oleo zizaminoꝝ comedit expellit ictericiā ꝛ est medicina bona opilationibꝰ nariū ꝛ corize qn̄ comedit in ieiunio cocta cū oleo: sinapiū ꝛ lactuce domestice cū emittit stipitē abstergit vulnera que fiunt in tunica cornea. Lac vero lactuce agrestis positū in frōte inducit somnū. G

¶ Et qn̄ fit collirium cū eo lace iuuencule cōuenit vlceri cornee: ꝛ placat dolorē capitis: et prouocat menstrua: et curat morsum rutele et scorpionis. H

¶ Gal. Calidis flegmonibꝰ congruit: necnō paruis herisipilationibꝰ: non tn̄ potens est maioribꝰ sufficere. Est autē ex cibis sedantibus sitim. Semen vero bibitū contra gomream. i. effusionez spermatis cohibei. Unde ꝛ somniantibꝰ datur/sicut etiam semen agrestis lactuci liquorē citius colligit caliginez: necnon insuper vstionibus apta est subiuncta cum lacte femineo. I

¶ Et idē. ij. lib. de cibis: ca. de Lactuca sm translationē grecam. Nosce aūt oportet ex omnibus oleribꝰ paucissimum et chachocimum sanguinem generantibꝰ ex lactuca nō multum quidē neq̄ cacocemum: non tn̄ euchimum perfecte sanguinem generari: comedunt aūt ipsam vt admultū quidem crudam quando aūt extiterit circa productionē seminis estatis tempore preelixatā in aqua dulci offerunt cum oleo ꝛ garo ꝛ aceto: aut cum aliquo salsamentorum. Et maxime quecūq̄ eorum que cum casco preparantur. K

L ¶ Utuntur autem ipsa et anteq̃ in stipitem impetuauerit per aquam elixantes: sicut et ego nunc incepi: ex quo dentes habeo prauos: sciens em̃ aliquis amicorum in consuetudine quidem mihi ex multo tempore olus hoc laborosam autem nunc habens masticationem induxit decoctionem.

M ¶ Utebar autem lactucis in iuuentute quidem calefaciente mihi continue superiori vẽtre infrigidationis gratia.

N ¶ Aui. lib. ij. cap̃. de lactuca. Ex ea est domestica ⁊ siluestris. Et illa que est siluestris/est similis in virtute papaueris nigri.

O ¶ Et idez autoritate Galieni. Non est in frigiditate eius que domestica vel ortulana est applicatio ad vltimum.

Caput. ccxlj.

Lacca. Platearius. Lacca est gummi arboris: quod defertur a partibus vltra marinis/quo tinguntur panni colore rubeo. Habet virtutem extenuatoriã Et est calide et sicce complexionis in. iij. gradu. Serapion libro aggregatoris capitulo Aec: autoritate Dyascoridis. Aec est gumma arboris que nascitur in terris arabum: et est in ea simile myrrhe ⁊ storaci. Et habet virtutem extenuandi. Et idem autoritate Galieni. Lacca est gummi arboris que nascitur in Arabia que similis est myrrhe: habens odorem bonum/ ⁊ administratur in fumigijs: ⁊ tinguntur ex ea panni rubei coloris: ⁊ dicitur tinctura illa Karmes: ⁊ defertur similiter de Armenia: ⁊ est calide ⁊ sicce complexionis in. iij. gradu. Et idem autoritate Galieni in translatiõe albatarich: Lacca est gumma arboris que nascitur in Arabia: que est similis myrrhe: habens odorem bonum. Et idez autoritate Rasis: Lacca cadit ex celo super ramos arboris gubera: idẽ mespili in partibus Siref: in insulis maris et est calide et sicce complexionis. ¶ Aui. lib. ij. cap̃ de lacca: Lacca dixerunt quidam de quibus est dictum Paulus: est gũma herbe similis myrrhe boni odoris: et oportet q̃ administretur cum cautela. Alij vero errauerunt q̃ est Karabe. Verum lacca in plerisq̃ est virtutis karabe: et est extenuatiua virtute vehementi.

Operationes

¶ Dyascorides. Lacca confert asmati: si puluis eius cum ouo sumatur ieiuno stomacho ⁊ confert spleneticis/in syrupo si ponatur: ⁊ prouocat menstrua/et confortat visum s̃m omnem modum administrationis eius: ⁊ cõfortat stomachum: et aperit opilationem stomachi ⁊ epatis: et curat ictericiam ex opilatione. A

¶ Serapion. Lacca habet virtutem extenuandi pingues: ⁊ bibunt de ea splenetici ⁊ asmatici et confert. Et quando bibitur cum mellicrato/prouocat menstrua: ⁊ abstergit maculas que fiunt in oculis abstersione veloci. B

¶ Et curat debilitatem visus/quando miscetur cum vino/et fit inde collirium: ⁊ est bona dolori dentium: ⁊ aperit opilationes: et fortificat viscera. Et tinguntur inde panni coloris rubei C

¶ Et aperit opilationem stomachi/et confortat eum: et confert ictericie. Et modus ablutionis eius est q̃ accipitur gummi eius et teritur: et proijcitur super ea aqua calida in qua bulierint aristologia et squinantum et mouetur cum pistello: et dimittitur residere: et eijcitur aqua: deinde desiccatur in vmbra: et reponitur in vase vitreo: et si non clarificatur prima vice facias secundo. D

¶ Auicenna. Lacca confert tremori cordis et confert epati: et confortat stomachum: et confert ictericie ⁊ ydropisi et doloribus epatis. E

Caput.ccxlij.

Larix. Isi. Larix a castello liricino dicta est: ex qua tabule tegulis affixe/ flāmam repellunt: nec ex se carbones exuste efficiunt. Pli. lib. xvj. Larix est arbor ex siluestri genere cui folia nō decidūt: sicut nec abieti: nulloq; flore exhilarat: ptinus em̄ e flore fruct⁹ gignit. Montes amat sicut et cedrus: ⁊ est quintū genus eaꝝ que picē ferunt: cui situs idē ⁊ facies/ vt abieti. Huius materia longe prestātior incorrupta: vis humore cōtumax rubeus: preterea ⁊ odore acrior. Huic quoq; plusculū erūpit liquoris mellio colore atq; lentiore nunq̄ durescentis. Sextū vero genus est teda: laricisq; morbo est vt teda fiat. Omnia vero huius genera que picē ferunt accensa fuligine in modica repēte carbonē cū eruptionis crepitu expuunt: eiaculanturq; longe: excepta larice/ que nec ardet/ nec facit carbones: nec alio modo ignis vi consumit q̄ lapides. Omnia quoq; illa perpetuo virent: Larice sunt omniū arborum altissime atq; rectissime.

Operationes

A ¶ Pli. in lib. vt sup. Gignit et larix cauchrin sicut et abies: videlicet pillulā in medicina vim vrendi habentē quo cōtinet nucleum pi-
B neis similem.

¶ Idē in li. xvij. Serunt aūt semine nec vnq̄ degenerāt larix ac cypressus ac palme.

¶ Palla. li. xij. Larix ad materiā est vtilissima ex q̄ tabulas suffigas tegulis in frōte ⁊ extremitate tectorum: contulisti presidiū cōtra incendia. Nec em̄ flammas recipiunt: aut carbones creare possunt. C

Caput. ccxliij.

Lappaciū maius. Dyas. ca. de lappacio: ponit quattuor eius genera dicens: Lappacij quatuor sunt genera vel species: Unū quod manducat: et est illud quod vocat insipidū. Alterū quod dicit oxilappaciū: ⁊ acetosum lappaciū. Et illa ē herba que vocat acetosa que in locis humidis nascit: et in summitate eius sunt folia acuta et dura: verū melius est quod in ortis nascit. Est aliud genus lappacij quod est agreste: et bonū minus: simile plantagini super terram sparsum et indebile. Est aliud genus quod multi zadam dicunt. Folia similia lappacio agresti habēs: et virgā minorem/ semen ei est acutū ⁊ rufum/ siue subnigrū/ et triangulatū et viscidū: super virgā habēs semen. Gal. vi. sim. far. capi. de lappacio. Lappaciū dyaforetice moderate virtutis. Acutū vero lappaciū mixtū simul vero cū dyaforetica et repercussiua participat quadam qualitate. Semen vero eius habet quid stipiticum manifeste: et dissinterias ⁊ diarrias sanat: ⁊ maxime id quod est acutum lappaciū. Equinum

sutem lappacium in nemoribus quidem ge
neratur: vt plurimū autē est eiusdem quidē
cum predictis: debilioris vero virtutis.

Operationes

a ¶ Dyas. Virtus lappacij vna est que ventrē
mollit; crudū et tunsum ⁊ carbaplasmatibꝰ
adhibitū cum oleo rosarū/duricies spargit.

b ¶ Valet etiam contra scabiem empetiginē
et serpiginē: si accipiatur succus eius ⁊ oleū
nucis ⁊ pix liquida ⁊ simul buliant / et cole
tur: et colature addatur puluis tartari: ⁊ sul
phuris: et fiat vnguentum ad apostemata
maturandum. Lappacium acutum tritum
⁊ in oleo decoctum: et cum axungia super
ponatur.

c ¶ Contra splenis duriciem succus lappacij
acuti cū storace liquida et armoniaco ⁊ ace
to conficiatur et dimittatur tribꝰ diebꝰ: po
stea fiat decoctio et colatur: ⁊ colature adda
tur cera ⁊ oleum ⁊ fiat vnguentum.

d ¶ Aqua vel vinum decoctionis eius / soluit
opilationem splenis vel epatis. Cōtra scro
fulas nouellas fiat emplastrum ex lappacio
acuto ⁊ axungia simul contritis.

e ¶ Crispelle facte ex lappacio acuto / valent
almaticis ex frigida causa.

Caput. ccxliij

Lappacij minus siue rotundū. Plat.
Lappacij rotundū: dicit eo q̄ ad ro
tunditatē tendit: ⁊ minora supradi
cte. cali. ⁊ sic. in. iij. gradu. Paulus capitulo
de lappacio: ex ea est maior ⁊ minor. Ma
ior vocatur bardanus: ⁊ est masculus carēs
semine. Minor vocatur bardana/ ⁊ est femi
na faciens lappas et semina adherētia pā
nis: aliqui vocant eam lappam uniuersam.

Operationes

¶ Dyascoridis. Radix eius carbaplasmata a
leprosis medicatur. Eius elixatura fomen
to adhibita et in balneis fricata/ pruriginē
corporis tollit/ dolorem aurium mitigat.

¶ In vino cocta dolorem dentium garga- b
rismo compescit: ⁊ carbaplasmata scropbas
spargit. Et omnium virtus est vna cum pre
dicta.

Caput. ccxlv.

Lapago. Dyascor. capitulo approp
rine: id est lapago. Et est herba vir
gas multas habens longas et qua
dras et aspas: folia rara ⁊ in ordine posita:
semen est ei albū ⁊ rotundū ⁊ parū: in me
dio ptusatū/ sicut vmbilicus: florē hꝫ album.
Folia eius vestibꝰ transeuntium inherent.
Nascit circa muros ⁊ ortos. Hac herba pa

stores pliquatorio vtunt lac liq̃ntes. Gal. vj sim. far. ca. aporina. Aporina fili ãtropos vl filotropi dicit. Dicit etiam lapula minuta ⁊ purpurea: mediocrit[illegible] abstergit ⁊ desiccat: habet autem aliquid subtilium partiũ.

Operationes

A ¶ Dyas. Succus huius herbe virgaꝝ et seminis eius/morsum mitigat, spalãgionis: cũ vino bibitus/⁊ venenis occurrit. Hic succꝰ auribꝰ infusus eaꝝ dolorem mitigat: hec herba cũ axũgia mixta/scrophas spargit: folia
B aũt eius cõstringẽtis sunt ꝟtutis. ¶ Et propterea fluorẽ sanguinis cathaplasmatibus apposita medent: et rei coherẽti miscentur.

Caput. ccxlvj.

Laurus. Isi. Laurus a laude dicta ẽ: vnde ⁊ olim laudea dicebat. Hac em̃ cũ laude victoꝝ capita coronabant: eo ꝙ nunq̃ viriditatẽ deponat: sola quoq; arbor hec vulgo fulminari minime creditur ¶ Auicen. Laurus est arbor. cali. ⁊ sic. in. ij. cuius odor redolẽs. Orit in locis montuosis hñs folia sicut mirti: nisi ꝙ maiora sunt. et eius fructus est rubeus: virtusq; illius est in folijs et fructu ipsius. Grana eius sunt ad modũ auellane parue. In ipsa tota est calefactio. Sed grana eius calidiora sũt folijs. Cortex vero debilior est ⁊ minoris caliditatis. Plate. Laurus cali. est ⁊ sic. Cuius folia virtutẽ hñt confortandi fructus ex aromaticitate dissoluẽdi ⁊ cõsumendi. Folia ex sic cata in loco vmbroso ⁊ non fumoso per annũ in multa efficacia seruant fructus per duos annos. ¶ Pala. lib. iij. Mense februario ex baccis mirte ⁊ lauri seminaria sunt faciẽda: vel si facta fuerint excolenda. ¶ Sera. lib. aggrega. capitu. gara. auto. Diascori. Gara. i. laurus. Ex eo est habens stricta folia: et ex eo est habens latiora: et est masculus: et calefaciunt et desiccant calefactione ⁊ desiccatione forti. Et granũ eius est fortiꝰ. ¶ Dyasco. capi. de Lauro secundum translationẽ grecam. Laurus alia est latiorum foliorũ: alia tenuiorum: sed vtreq; fruentis virtutis sunt atq; recorporatiue: quorum elixatura calida est. Gal. vj. sim. far. capi. dasne arboris siue lauritam folia q̃ fructus siccant et calefaciunt vehementer: plus tamen fructus q̃ folia. Cortex vero radicis minus quidem acer ⁊ calidus: magis autẽ amarus: et quid stipticitatis habet. ¶ Iuuenalis. Laurus est arbor cuius folijs victores coronantur: vnde lauro propter victoriam ocronatus: dicitur laureatus: et corona qua propter virginitatẽ mulieres coronant: vocat laureola.

Operationes

¶ Dyas. Elixaturã eius si in scafio missa fuerit ⁊ desup sedeat/vesice ⁊ matricis dolorẽ cõpescit. Huius folia viridia stiptica q̃ tunsa ⁊ cathaplasmatibꝰ adhibita vesparꝝ ⁊ apũ pcussum prohibent: ⁊ oẽs tumores spargent. A
¶ Et si synapi aut polente misceant ⁊ viridia bibita/nauseã ꝓuocãt/stomachũ subuertũt. Huius bacca plus ca. est q̃ folia: B
¶ Et hꝫ virtutẽ fortiorẽ que tunsa ⁊ electuarij more mella collecta/tussientes ⁊ ptisicos ortonoicos ⁊ toracis reumatismuꝫ sanitati restituit: cũ vino bibita/ictibus scorpionuꝫ occurrit: maculas nigras detergit. C
¶ Succus eius surditatem aurium manere non sinit: et incongruos sonos cum vino et oleo rosarum adhibita cõpescit. D
¶ Acopis ⁊ vnctionibus calidis notabiliter miscetur: virtutibus etiam dyaforeticis necesse miscetur: Coriũ eiusdem arboris tritum ⁊ bibitum/calculos frangit: aborsuꝫ excludit epaticis obulis tribus cum vino bibitum/prestat effectum. E
¶ Succus vero radicis eius minus est acer et tamen est amarus ⁊ magis stipticus: propter ꝙ lapides vesice rumpit. Omnis aũt arbor vires habet acriter relaxantes ⁊ calefacientes ⁊ euaporantes. ¶ Galienus. Laurus lapides frangit: et epaticis confert: bibitus cum vino odorifero in pondere F G

H triũ obuloꝝ. ¶ Aui. Laurus cõfert doloribꝰ neruoꝝ omnibꝰ. Linitur super morfeã cũ vino. Resoluit etiã sodã ⁊ facit ad dolores au
I ris frigidos. ¶ Rasis. Jar. i. laurus. Apostemata matricis ⁊ puncture scorpionis: ac dolori neruorũ auxiliat: ꝙ totũ semen et oleum auxilianꝭ fastidium tñ et vomitũ faciunt.
K ¶ Cortex eius bibitus/frangit lapidem.

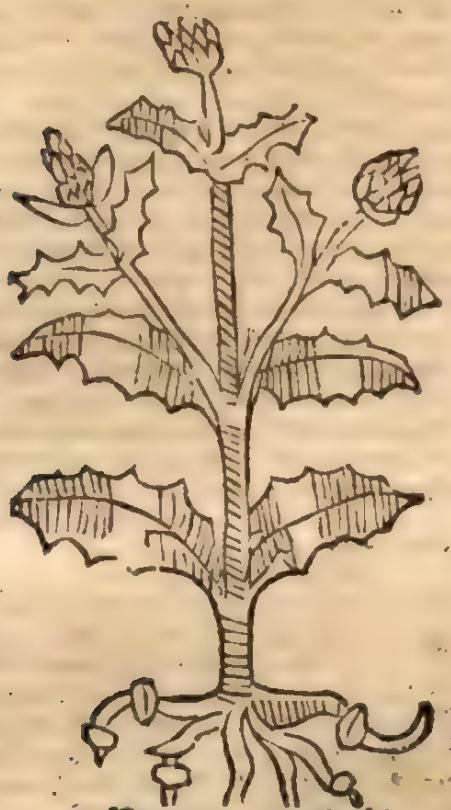

Caput. ccxlvij.

Laureola. Ubi sciendum ꝙ aliqui putant laureolã non esse mezereon: quorum scz error dinoscit in capi. coconidion superi⁹ de C. Dyas. capi. Dasnoides. i. laurela: habet virgas longas duobus cubitis: tenues rectas ⁊ lenes: et lauri folia similia: sed tenuiora ⁊ viridiora: semen in medijs folijs habens. Et idem scdm aliã translationem Dasnoides. i. laureola cubiti vnius hz longitudinem: et virgas multas ⁊ non fragiles/sed muscilaginosas. Folia sunt illi lauro similia sed molliora: id est flexibiliora ⁊ duriora/et nõ frangibiliora gustu calida exasperantia. Flores albos habet: semen vero nigrum cum maturum erit. Radix est illi inutilis. nascit in locis montuosis. Et illud quod de e a administratur est radix.

Operationes

¶ Dyasco. Dasnoides. i. laureola: folia eius sicca ⁊ viridia bibita/flegma ventris deponunt: vomitum prouocãt/mẽstruis impant. Apoflegmatismis masticata p̃stant auxiliũ. sternutamẽta prouocant: seminis eius grana. x. bibita ventrem molliunt. A

¶ Galienus. Camedapne. i. laureola: prouocat vrinam ⁊ menstrua. Et confert distillationi vrine ⁊ mingentibus sanguinem. B

¶ Cassius felix. capi. Camedapne. Et est diuretica valde. Folia eius cathaplasmatibꝰ adhibita/dolorem capitis tollunt/egestiones stomachi imposita compescunt. C

¶ Et tortiones anteriores cum vino bibita potissime que semina habent anterius: posteriores vero que sunt posterius medicant. Succus eius cum vino bibitus/menstruis imperat/prouocat vrinã/pessario adhibitus: hec omnia facit. D

¶ Victualis est virtutis cuz folijs suis sine floribus incendiose se laborantes quidã cathaplasmauerunt. Que vero dicit Mesue: Uide capitulum Cocognidion: sup̃ de C. E

Caput. ccxlviij.

Laudanũ. Dyas. Est cm̃ genus edere: quam multi antion vocant. Alij barbam yrcinam: quia pinguedo eius adheret garbis yrcorũ: frutex est similis cystereon: sz lõgiora folia habet hec ⁊ integra

Et nescio quã pinguedinem habet super folia. Virtus est illi stiptica in folijs: et ex ea colligitur laudanum. Huius eñ edere folia yrci capr̃arum libenter manducant quã cũ depascere ceperint pinguedo illa que super folijs erit barbis et humeris yrcorum adhereret. Et a diligentibus et ipsis collecta et in se redacta laudanum faciunt. Alij vero super ramos ipsius funes trahunt extẽdentes inter se. Et si quid et ipsa pinguedine funi adhesit colligunt. Et sic vtuntur tali disciplina et manibus fricata malaxant: et pastillos ex ipsa faciunt q̃ laudanum vocant. Est autem vtile q̃ odore pleno est et viride: et facile ad malaxandum: et pingue non habens arenam cõmixtam: et minime fragile/ et simile resine. Cuius virtus calida est et humida in fine primi gradus prope secundum. Substãtia eius est subtilis multum: et in sapore eius est stipticitas pauca. ¶ Serapion. Ladedẽt id est laudanum. Et colligitur ex vna specie scissos: et est arbustum quod assimulatur cistereon: nisi quia folia eius sunt longiora et nigriora: et habet humiditatem que adheret manui tangentis eã in vere: et est stiptica: et ex hac specie accipitur laudanuz quod disciplina superiori conficitur

Operationes

a ¶ Galienus. vñ simpli. farma. Ladanum siue scissus: id est laudanum. Est autem subtilium partium in substantia et calide virtutis fm primum accessum completer: vt est secundum: tanget propterea: virtus eius est que maturat: aggregat et fortificat et similiter dyafoxetice est vtuz et digestiue et vltra p̃dicta hz quandã stipticitatẽ breuẽ: ꝓpter qõ cõfert egritudinibo matricis et fortificat eã.

b ¶ Et facit oriri capillos qui cadunt: propterea quia destruit quod est in radicibus eox: et humiditatibus eorũ malis: et stringit sua stipticitate poros per quos egrediũtur pili. Fiunt eñ be passiones propter prauos humores viscosos et grossos quos incisiua et dyafoxetica farmaca maxime educunt et euacuant: subtilium vero partium oportet esse virtutis ea. et non multum stiptice. Non tamen intantum subtilium partiuz et siccatiuum: vt siccent et depascent cum humoribus preter naturam aceruatis ibi naturalem humiditatem que augent capillos: ita enim nõ alopicias sanabũt magis ꝙs calviciẽ operabunt

c ¶ Necnon et laudanũ incarnat vlcera difficilis consolidationis et miscetur in medicinis sedantibus tussim. Et qñ bibitur cum vino veteri stringit ventrẽ: et fit ex eo fumigiũ ad expellendum secundinam: et ponitur in nascalibus valentibus contra duriciem matricis.

d ¶ Paulus capitulo de Laudano. Est eligẽdum quod est ponderosum et nigrũ: et quod malaxari potest. Et valet etiam sic electum contra epilentiam si inungatur spina patientis. Et valet ad frigiditatem matricis et suffocationem si mulier ex eo recipit fumum et super inferiora. Valet etiam contra relaxationem dentium / si laudanum et mastix conficiantur: et circa gingiuas extra et intꝰ ponantur.

e ¶ Serapion autoritate Dyascoridis: capiendent id est laudanum. Virtus laudani est ca. mollificatiua: aperitiua orificiorum venarum/ quando miscetur cum vino et mirrha et cum oleo mirtino super cicatrices vlceꝝ/ meliorat eas.

f ¶ Et quando mittitur in aurem cum vino quod dicitur ydromel aut cum oleo rosarnz/ curat dolorem earum: et fit inde fumigium ad expellandum secundinam.

g ¶ Et ponitur in confectione nascalium vel collirioꝝ matricum: et confert duricie bus earum. et miscetur in medicinis sedanti bus dolorem: et in medicinis tussis et in vnguentis.

h ¶ Et quando bibitur cum vino veteri/ stringit ventrem et prouocat vrinam faciliter.

i ¶ Aui. Laudanũ est subtile: et est in eo pauca stipticitas: et est maturatiuũ humiditatũ grossaruz viscosaꝝ quas cũ equalitate resoluit in quo est virtus attractiua: et est calefactiuũ/ aperitiuũ orificiorũ venaꝝ: et ingreditur in sedatione doloris: et facit nasci pilos: inspissat eos et prolongat eos et conseruat ꝓprie cum oleo mirtino et cum vino: et nõ facit hoc nisi quia ipsum est subtile/ et profundat: et est resolutiuum et mundificat corruptionẽ eo: rodentem carnem.

k ¶ Et est attractiuum et attrahit materiam bonam ad pilos: veruntñ non videt conferre calvicici cũ incipit: et casui pilox: cũ appareat cutis et fluxui capillox: et non peruenit ad hoc vt sanet alopiciã: quoniã materia alopicie non resoluitur: nisi virtus que est supra virtutem resolutionis eius.

l ¶ Et laudanum consolidat vlcera dure consolidationis: et dulcilat cum oleo rosarum in aurem doloroſaz: et ingreditur in medicinis sode et pulsationis.

m ¶ Et confert tussi et resoluit apostemata matricis suppositum in pessario: et attrahit fetum mortuũ et secundinaz suffumigatiõe facta ex eo in traiectorio: et qñ bibitur cũ vino antiquo/ cõstringit ventrẽ: et puocat vrinã.

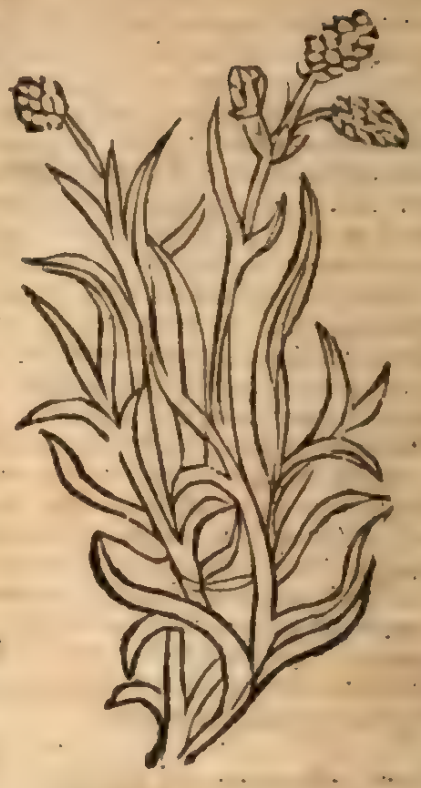

Caput. ccxlix

Latiua secundum Dyascoridem in ꝑprio capitulo. Tirsulum habet oblõgum vascitate digiti/cauum in summo quasi ramulum diffusum/ ⁊ folia oblonga/ fructum in summitate ramorum/ habẽs triangulum et subrotundum in modum capparis / in quo tria grana continentur sub membranula: que intra corticem est.

Operationes

¶ Dyascorides. Granula eius. vij. vel ix. potata/ ventrem viscide purgant: q̃ si aqua frigida superbibat/ coleram rubeam ⁊ flegma deponunt.

Caput. ccl.

Lauendula est herba calide ⁊ sicce cõplexionis. Paulus: Lauendula est herba omnibus nota: et caret semine. Flores vsui medicine competunt: ⁊ odorem suauem ⁊ bonum habent. Non habent succum/ nisi valde parum. Radix non competit vsui medicine.

Operationes

¶ Virtus eius est que resoluit et fortificat. Contra sincopim et cardiacam passionem ex frigida causa fiat decoctio eius in vino odorifero: addita aqua rosarum et detur patienti.

¶ Lauendula ẽ prestans somnuꝫ: et sedat sodam quando emplastrum cum ea fit super frontem.

¶ Aqua decoctionis eius potata nefreticis epilenticis: et apopleticis confert/ lauendula miscet diuersis antidotis ⁊ miris ⁊ varijs odoribus grate miscetur.

¶ Item odor eius grauat caput ⁊ facit somnum. Et quando bibit decoctio eius est conueniens illi cuius cerebrum infirmatur.

¶ Aqua eius e floribus distillata valet ad apoplexiam. Emplastrum ex eo factuꝫ cum ozimo/ valet puncture scorpionis.

¶ Ad preseruandã apoplexiam. Re. Florẽ lauendule. ʒ. ij. cinamomi/ spice/ croci/ ligni aloes/ masticis/ nucis muscate/ gariofili/ calami/ aromatici/ zinciberꝫ/ rosaꝝ macꝫ/ cardãomi/

ana.3.j. buliant cum aqua rosaꝛ in vna fiola vitrea in cinere calida: postea colet/et paulatim cum cocleari potui propinetur.

Caput.cclj.

Leuisticum. Platearius. Leuisticum est herba omnibus nota: calida ꝛ sicca in.ij. gradu. Cuius semen similiter appellatur. Et in medicinis semen ponitur. Virtutem habet vibreticam: virtutē quoq; aperiendi ꝛ extenuandi. ¶ Constantinus in lib graduum: Leuisticum est in.iij. gradu calidum et siccum. Semen autem et radix in medicinis ponitur.

Operationes

A ¶ Platearius. Vinum vel etiam aqua decoctionis eius valet contra opilationem splenis et epatis ꝛ contra ventositatem: et contra dolorem stomachi et intestinoꝝ ex vētositate. Pulvis etiam eius cum pulvere cinamomi datus/valet ad predicta.

B ¶ Constantinus vbi supra. Libum digerit/ opilationem epatis aperit: et de frigido humore dolorem mitigat.

C ¶ Stomachi ventositatem et inflationem rugitū intortionem dissoluit. Destrua ꝛ vrinam prouocat. Etiam illa verba secundum Constantinum habentur in libro de simplici medicina almagesti.

Caput.cclij.

Leuisticum silueſtre. Diascoꝛides eapi. Thaspium: secundum translationem grecam. Thaspium. i. leuisticum silueſtre: nascit in tumulis ꝛ in vīis ꝛ super regulas: herba est minuta: ꝛ folia habens angusta et duobꝰ digitis longa: et in summo diuisa ꝛ pinguia: virgam in medio proferens duorum palmoꝝ cum paucis ramulis: in quibus fert semen latum simile cartamo: et obrotundum et veluti conquassatum: vnde et nomen sumpsit: florem habet subalbidū.

Operationes

¶ Dyascoꝛides. Virtus est ei termantica: et potissime semini eius potui datum in acceptabili quantitate per superioꝛa atq; inferioꝛa/purgationem facit vehementer. A

¶ Sciaticis per cristere adhibitum medetur: bibitum/menstruis imperat/ aboꝛsum facit. B

¶ Galienus. vj. simplicium farmacoꝝ. Taspis secūdum translationem grecam. Est autem leuisticum silueſtre/ cuius semen acrie virtutis est: quia apostemata rumpit. C

¶ Et per anum impositum/sciaticis conuenit. Est autē ꝛ alterum purgatiuum super ꝛ subtus celliricoꝝ bibitum inoꝛifabi multitudine. D

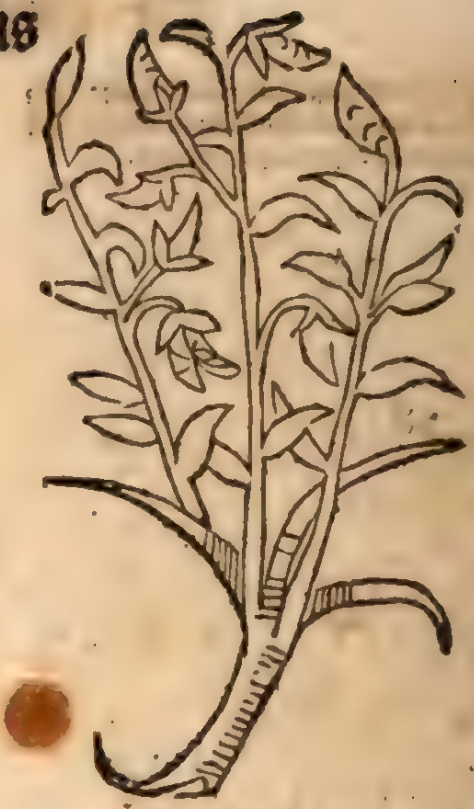

Lenticula aque vel lentigo aque. Serapion. lib. aggrega. capi. gabaleb. i. lenticula aque. Ex ea est marina: ⁊ ex ea est aque dulcis: sed illa que est aque dulcis est lenticula que reperitur super aquas erecta/habens corticem viridem: et est rotunda sicut genticula. Similis est ei in figura sua: Et reperitur in lapidibus super aquam erecta/natans super faciem aque. Gal. viij. sim. far. capi. facus. i. lenticula aquatica humide et frigide complexionis in .ij. gradu existēs secundum vtrunq;. Paulus. capi. Stratioris. Et est herba que nascitur in supficie aq̄ sine radice cum folijs similibus semper viue. Est autem virtutis redarguentis ac remordentis. ¶ Dyascori. capi. de lenticula aque Lenticula colorem viridem habens: virtus est ei frigida.

Operationes

A ¶ Galienus. Lenticula aque habet quid stipticitatis: propter quod vulnera potest consolidare ⁊ vlceribus est vtilis. Quidam aūt eo ad emorrosagias vtuntur ⁊ ad fistulas:

B ¶ Paulus. Potui data/valet ad fluorem sanguinis ex renibꝰ: et cum aceto contrita/atq; vt cathaplasmata adhibita.

C ¶ Dyascorides. Omnes tumores spargit. Ignem sacrum extinguit: podagricis necesse miscetur: medicaminibus sola: et cum polenta apponitur infantibus.

Caput. ccliiij.

Lens. Sera. lib. aggre. capi. zedens auto. Dyasco. Meliores ex lentibus sunt ille que velocius maturantur: et qñ infunduntur in aqua ad mollificandum non nigrescunt. Galie. vij. sim. far. capitu. de lentibus secundum translationem grecam inquit: Lentes stipticant non fortiter: in medio ꝑo cali. ⁊ frigi. consistunt: siccant aūt in secundo gradu.

Operationes

A ¶ Galienus eodem libro ⁊ capitulo/secundū translationē arabicam. Sapor earuz est stipticus stipticitate pauca: virtus lentis prima est media inter cali. ⁊ frigi. ⁊ exsiccat in .ij. gradu. Et ipsa stringit ventrē qñ coquitur bis ⁊ proijcit aqua prima: ⁊ aqua in qua coquunt/laxat ventrē.

B ¶ Et dicit Ipo. vj. epidimiaꝝ q̄ est tēperata in cali. et fri. ⁊ declinat ad calorē parūper. Et signū in hoc est q̄ non apparet per eam qñ comedit: aut qñ morat in stomacho aut quando descendit a ventre infrigidatio corpori et est composita ex substantia que stringit ventrem quando coquitur bis ⁊ proijciatur aqua prima: ⁊ aq̄ in qua coquuntur/laxat ventrē.

C ¶ Idē auto. Dyascori. Quando comeditur ex ea assidue facit obscuritatem visus: et est dure digestionis mala stomacho: et accidunt ex esu eius somnia mala: et est mala neruis et pulmoni.

D ¶ Et idem Serapion. autoritate Mesarugie. Excorticate ex his sunt frigide: grosse: stringūt vētrē ⁊ vrinā: ⁊ ingrossant sanguinē

E in venio: ⁊ nō sinunt eum currere. ¶ Et idez auto. Mesuay. Lens ipsa est frigida ⁊ sicca in .j. gradu. et cortex ei⁹ est calida et sicca in primo gradu. Et de proprietate eius est minuere vrinam: et menstrua propter eius sanguinis in grossationem.

Caput. cclv.

Lilium. Amb. Considerate lilia agri q̄tus fit candor in foliis. ipsaq̄ folia stipata quō ab ymo ad summum assurgere videantur/ vt exprimant formam ciphi. et vt auri species quedam intus effulgeat. que cum vallo in circuitu floris obsepta iniurie nulle pateat. Si quis hūc florem decerpat/ ⁊ in folia sua soluat que tanta est manus artificis que liliis speciem reformare valeat. ¶ Glosa super Lucaz. li. xij. Lilia nō siluis sed in hortis nascūtur/ nec vllum agricultaruz cultū requirunt sicut ceteri fruct⁹. sicut scriptū est. Cōsiderate lilia agri quomodo crescunt: neq̄ laborāt neq̄ nent. Nō laborāt coloribꝰ odorādo. neq̄ nent sibi indumēta faciēdo. ¶ Palladius li. iij. In februario mense liliorꝫ bulbos ponemus. vel lilia ante habita sariemus summa diligētia ne oculos circa radicem nascētes ⁊ minores bulbulos sauciem⁹. Qui a matre subtracti atq̄ in alios digesti ordines noua lilieta formabunt. ¶ Dyas. cap. de lilio. Lilium hec est lecina q̄ multi in coronā ponūt. Et est oībꝰ notū: cui⁹ flores albi sunt satis. Est aūt aliud genus lilij qd̄ vocat yris ylirica. folia hz siluio silia vl gladiolo: sz maiora ⁊ vastiora. flores hz ⁊ superiores inclinatos sybinuicē diuersis coloribꝰ albo. s. ⁊ mellino aut purpureo aut venecino. Radices sunt sibi dure ⁊ curue ⁊ odore bono plene. He radices colligēde sunt ⁊ filo inserēde. ⁊ sic in vmbra pēdētes siccāde sunt dura/ ⁊ breuis/ ⁊ coloris rufi/ ⁊ odoris boni. eligēda est in gustu calidior. ¶ Sera. li. ag. cap. Ansea. i. liliū. Est em̄ calide ⁊ sicce cōplexionis in. ij. Ex eo est domesticuz ⁊ siluestre. Sed siluestris sunt spēs: ⁊ nominat vna arsemetim. i. celeste: ⁊ est album: quod est notū. De illo in presenti cap. dicemus.

Operationes

¶ Auicen. Lilium album ortulanum calidū et siccū in secundo. In ipa est terreitas subtilis acquirens amaritudinē. et aqueitas eq̄lis complexionis. Confert panno ⁊ lentiginibꝰ proprieq̄ radix eius. ⁊ mūdat faciem ac remouet ei⁹ cōtractionē. valet incisionibꝰ neruoꝝ ⁊ spleni. sed malū est stomacho. ꝓprieq̄ oleū eius. qd̄ est resolutiuū/ aperitiuū/ lenitiuū duriciei matricis bibitū et inunctum. A

¶ Idē radix eius cōfert adustioni aque calide. qm̄ exsiccatiua est mollitiua ⁊ abstersiua: cū equalitate cōsolidat. Ex decoctiōe quoq̄ ipsius radicis fit oris collutio ad dolorē dētium. et ꝓprie illius quod siluestre est. B

¶ Idē. Liliū cōfert puncture vermiū venenosoꝝ: ꝓprieq̄ scorpiōis. Oleū quoq̄ eius est tyriaca coriandri ⁊ fungoꝝ. Emplastrū ex foliis cū vino factū sup̄ herisipilā cōfert valde. C

¶ Pli. li. xxj. Liliū rose nobilitate proximū est quadam cognatiōe vnguēti: oleiq̄ qd̄ lilion appellat. Nulla floꝝ excelsitas maior. Interdū cubitoꝝ triuz longitudo. Alba lilia omnibꝰ eisdem modis serunt quibꝰ ⁊ rosa. Nihilq̄ fecundius. vna radice quinquagētos sepe bulbos emittēte. D

¶ Sera. Cōuenit cōbustioni ignis qn̄ assat et terit cū oleo rosaꝝ. et ponit sup̄ locū cōbustionis ⁊ dimittit donec curet. qm̄ cōbustiones egēt medicina q̄ desiccaret abstergit cū temperamēto. E

¶ Et est bonū ad incarnandū omnia vlcera: ⁊ mollit duricies matricis. Folia eius incarnāt ⁊ abstergunt abstersione debiliori q̄ radix. Et quādo coquunt ⁊ ponunt sup̄ cōbustionē ignis. aut supra quodcūq̄ vulnus faciūt incarnari vlcerationē eoꝝ. F

¶ Et sunt quidā q̄ infundūt flores ei⁹ in aceto. et vtunt eis ad icarnādū vulnera: ⁊ contundit flos eius ⁊ exprimit succ⁹ eius ⁊ coquit in aceto ⁊ melle. ita q̄ ex succo fit quinquies plusq̄ acetū ⁊ mel. G

¶ Et est me H

dicina conueniens ad omne quod eget exsiccatione sine mordicatione sicut sunt vulnera magna: et proprie que fiunt in capitibus musculorum et ad vlcera omnia que sūt difficilis incarnationis. ¶ Sz alterius speciei lilij que dicitur yris. et est lilium agreste ꝑm eūdē auto. Gal. Substantia est subtilis et mundificat et maturat. Et conuenit speciebus tussis: et facit ascendere screatum a pectore: et curat tortiones ventris ⁊ vlcera sordida. et quando bibitur cum melle ⁊ aqua calida laxat ventrem. ¶ Dyascorides. Flores lilij domestici possunt emollire duricies neruorum. Folia eius cocta et imposita ad combusta proficiunt loca. Uexationes serpentū curant. Succus eius melli admixtus ac decoctus in vasculo nouo: vlcera vetera medetur. ¶ Gal. vij. sim. far. cap. de lilio. Flos lilij domestici complexiōe mixtus est subtilium partium quadam ex terrestri substātia. Vñ habet et eam que in gustu amaritudinē ⁊ ex quadam aquosa eūcrita. ¶ Unde oleum q̄d ex eo est pigmentum in mordacis et dyaforetice et mollitiue est virtutis. ex quibus duriciebus que in matricibus aptissimum est radix autem et folia per se trita siccāt et abstergunt et dyaforant moderate. ¶ Auicen. de viribus cordis ait: q̄ confortat cor.

Caput. cclvj.

Lilium conualliū. Pla. Lilium conuallium est herba habēs flores bene redolētes. folia eius plātagini maiori similia. Nec folia nec radix vsui medicine competit: sed flores virtutem habent confortandi et resoluendi.

Operationes

¶ Pli. Re. flores liliorū cōualliū lib. ꝑ. ponantur in vino optimo mensurā vnā stent in infusione per mensem. deinde distilletur vinū istud per alembicū. cū ista aqua distillata sume. ʒ. ij. aque lauēdule. ʒ. iij. grana piperis ro. ʒ. ꝑ. misceant. de ista sume in septimana ʒ. ꝑ. ieiuno stomacho. et ista septimana nō hēbis apoplexiā neq̄ lisargiā. ¶ Idē. Cum ista aq̄ etiam potes linire tempora. minuit fluxū catarralē: et sedat sodā. Ista aqua etiam curat colicam passionem potatum: ⁊ cōfortat cor.

Caput. cclvij.

Lilialis. Est quedam herba habens folia sicut rubea tinctorum nisi quia sunt minora: et vt cunq̄ aspera. expādēs se per terram. sicut herba granoꝝ vel rubus. eius flos est paruus sicut flos solatri habens recte figuram lilij domestici. ⁊ est calida et sicca in. j. gradu.

Operationes

A ¶ Idem. Lilialis desiccat cum equalitate ⁊ abstergit / et conferr pannaricio / et resoluit
B totum illud cum equalitate. ¶ Gal. vj. d simplici medicina. cap. alissuz dt. q: mirabiliter cōfert morsui a cane rabido: immo et iam occupato rabie propinata sepe sola sanauit.
C ¶ Si quis autem vtatur in pluribus cognoscet q dyaforeticū est mediocriter / ⁊ siccatiuum cum eo quid aliquid abstersionis habz Hinc autem aluos et esilinas mundificat.
D ¶ Pli. cap. Alison. i. lilialis similis est rubeo tinctoꝝ / et non distat ab ipsa nisi quia ipsa rami et folia sunt minora.

Caput. cclviij.

Liquiricia. Theodorus priscianꝰ. Liquiricia est eligenda nō multum grossa nec nimis tenuis q̄ in terra crocea fit. que etiam cum frangitur leuis est et interius subalbida / sed nigra vel viridis abijciēda est. succus eius fortioris efficacie est qui efficitur sic. Cum viridis est radix / conciuit bene / et in aqua decoquitur vsq; ad consumptionem postea exprimitur et desiccatur in sole. et in rotunda corpuscula ſm formā vasculorum format. Alij sophisticāt hoc modo. faciunt puluerem liquiricie et coquūt in aq̄ et addunt mel et faciūt vt diximus. ¶ Sera. auto. Dyas. cap. stis. i. liquiricia. et est arbustum habens ramos longos duobus brachiis. habz folia similia folijs arboris masticis. et super folia est humiditas que adheret manui. et flos eius similis est herbe flore dicte brachion. est et purpurei coloris. Et semen eius est in magnitudine seminis arboris dicte kalatabas. verum est asperius eo: et habet radices longas in colore suo similis ligno quod nominatur in oriente bussum. aut sicut radix gentiane / et est in eo stipticitas cum dulcedine / et exprimitur inde succus.
¶ Dyas. cap. Glicoriza. Et est que nascitur in capadocia aut in ponto. Frutex est habens virgas longas duorum cubitorum in quibꝰ folia sunt spissa et similia lētisco: sed pinguia et glutinosa. florem profert iacincto similem semen habet simile platani ⁊ asperum / quod semen est latum: sed rufum ⁊ oblongum. sunt illi radices bussei coloris et longe sicut gentiane constricte et dulces que exsiccantur vt licium. ¶ Plini. cap. de liquiricia. Glicoriza herba est que nascitur in campis. gustu dulcis et cum dulcedine abundante: de qua succus extrahitur / et medicorum vsui seruatur.
¶ Cassius felix cap. Glicoriza grece ex eo dicta q dulcem radicem habz. Glien enim grece dulce dicitur. Galie. vij. sim. far. cap. de liquiricia. Maius iuuamentum quod in liquiricia est / est in succo eius radicis. et substantia eius est propinqua substantie nostri corporis et valde similis est ei. Sapor eius radicis est dulcis cum stipticitate pauca. Virtus eius frigidior est complexione hominis / et est tepide caliditatis. ⁊ ideo est prope complexionem equalem. et est humida tēperate humiditatis.

Operationes

¶ Vires habet relaxantes cum dulcedine A
ex humiditate. vnde et sitim sedat / et renum et vesice mitigat dolorem / et prouocat vrinā
et menstrua. ¶ Et omnem tumorem tunsa ⁊ B
imposita placat. succus ipse aspredinem arteriarum distenit. et non solam tracheam arteriam sanat: sed etiam scabiosam vesicam. qui succus diu sub lingua retentus glutiridz. q: estuatiōez stomachi tollit / ⁊ tumorē stomachi ⁊ epatis tollit ac cōpescit. ¶ Radix ve- C
sice ⁊ renū vulnerationē curat bibita cū dulcore sitim prohibet: vulneribꝰ vtilis est. radices ipe masticate sūt stomatice elixatura radicis omnia ista facere nouit. Ipsa radix in puluerem redacta et imposita pterigia detergit. ¶ Gal. Glicoriza asperitas est remo- D
uere / non solum in arteria sed in scabiosa vesica propter mediocritatem complexionis.

E ¶ Theodorus priscianus. Valet contra omnia vitia pectoris decoctio eorum in aqua: et in pleuresi: et peripleumonia: et contra tussim. ¶ Ad idem valet electuarium factum ex succo liquiricie et melle. Liquiricia mastica ta et sub lingua retenta sitim et asperitatem stomachi et gutturis mitigat.

Caput.cclix.

Ligustici. ſm Dyasco. cap. Ligustici multum nascitur in liguria provincia. vnde et nomen accepit. nascitur et in monte vicino alpibus: sed ciues panacem illum vocant. ideo quia radix eius alba est et odorata simul panaci: cui virtus vna est cum panacis virtute. Nascitur in locis altis et asperis et vmbrosis. virgam habet longam et nodosam similem anetho. In qua virga folia sunt similia melilloto. Sed molliora et odorata: que folia in cucumere tenuissima sunt et diuisa. In virge summitate caput est vmbraculosum. Vbi semen ostēdit. quod semen nigrum est et oblongum sicut feniculi gustu viscidum et odoratum aromaticum.

Operationes

A ¶ Dyas. Virtus est mictualis. Radix eius alba est similis panaci eradeontico et odorata. Virtus est radici et semini eius: calida et stiptica. doloribus omnibus intraneorum occurrit. Inflammationem stomachi soluit

B ¶ Ictibus venenatis opitulatur/vrinam prouocat/menstruis imperat si bibatur antidotisq; colicis prosunt aut miscetur.

C ¶ Radix eius tunsa et supposita idem prestat. radix eius et semen oriporis necesse miscetur/confectionibus etiam digestibilibus vtiliter adhibetur: quia customaca est. vnde multi ciues ipsius prouincie pro pipere vtiuntur condituris miscentes.

D ¶ Et multi semen siseleos et feniculi addunt liquidam dicunt q; est leusticum sed falso.

Caput.cclx.

Limon. Pandecta capitulo. ccccvij. Limeu fructus pulchri odoratus: plenus succo acetoso valde apto salsamentis. Et ipse etiam comeditur sale conditus. nusq; memini me de ipso legisse apud autorem aptentricum / nisi apud auicennam in quarto canone de cura febrium acutarum in generali. vbi iubet dari aquam acetositatis limonis salliti.

Caput.cclxj.

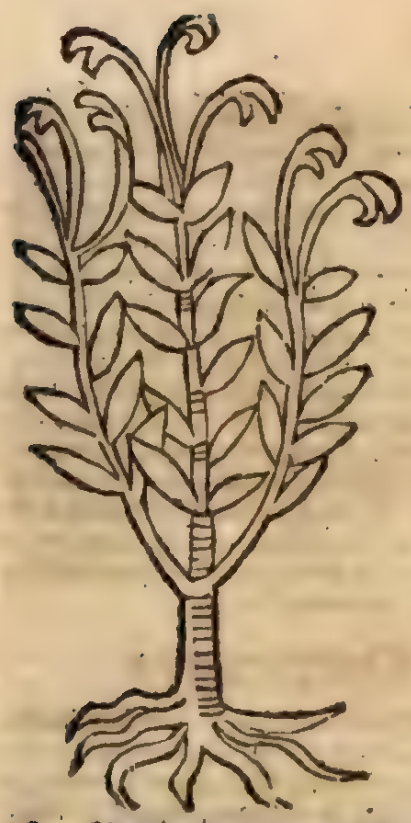

Linaria. Pandecta cap. Dix. Linaria est herba similis esule vel lino. et differt ab esula. quoniam esula lactescit. linaria vero non. ꝑ. Esula lactescit sine lacte linaria crescit.

Operationes

A ¶ Succus eius valet contra herisipilas inunctus. ⁊ cum succo pimpinelle mixtus.

B ¶ Et ipsa sola valet ad cancrum trita et imposita. ad hoc similiter succus eius valet.

Caput. cclxij.

Linū. Isi. Linū ex terre nitēti spē oritur. nomē sumpsit a greco. vl' qd leue sit ac molle. Bissum aūt est genus q̄d dā lini nimiū candidi ac mollissimi qd grece papatē vocāt. ¶ Pall'. In fe. mēse aliqui semē lini leto solo spargūt. ⁊ lina consequūtur exilia. ¶ Idē li. xj. In mēse octobri semē lini seri pt si placuerit. qd tñ ꝑ sui malicia serēdū nō est. q: terre vber exhaurit. sz si velis loco pinguissimo ⁊ modice humido serere poterz aliq̄ macro solo spissum serētes: si assequuntur vt linum subtile nascatur.

Operationes

¶ Sera. li. ag. auto. Gal'. Virt⁹ ei⁹ ē q̄ subtiliat ⁊ ꝓuocat vrinā ⁊ mēstrua. ⁊ qñ bibit' aut fit cū ea emplastꝝ ꝯfert apatibꝫ epatz ⁊ orificio stomachi ⁊ ipi stōacho. Sz radicz ei⁹ stipticitas ē amplior stipticitate florz. ⁊ caliditas ei⁹ ē mīor caliditate ipi⁹. ⁊ ꝓpter ei⁹ stipticitatē acq̄rit qd admiscet' cū medicinis q̄ admīstrant' ad sputū sanguīs. ¶ Sera. auto. Dyas. Flos ei⁹ ē stipticus stipticitate pauca calefactiu⁹/maturatiu⁹ ⁊ ē ca. q̄si i. j. gra. ⁊ ē mediū in hu. ⁊ sic. Et. ij. ei⁹ ꝑtus ē q̄ ē mollificatiuū. ¶ Sera. li. ag. cap. bararichinchene. i. linū ē mollificatiuū sedatiuum doloꝝ. ⁊ cōfert egritudibꝫ interioribꝫ: nisi q: ē minus in h̄ q̄ꝫ camomilla. ⁊ ē mediū inter laxatiuū ⁊ stipticū: ⁊ admiscet' in eo paꝝ ꝑtutz ꝓuocatiue vrine. ⁊ h̄ q̄dē apparet in eo māifeste qñ comedit' assatū. ⁊ tūc ē magz ꝯueniēs ad strigēdū vētrē. ¶ Et dixit in li. de ꝯseruatiōe sanitatz q̄ qñ semē lini decoquit' in aq̄: ei⁹ decoctio ē infrigidatiua. ¶ Et idē auto. Dyasco. Virt⁹ semis lini ē silis ꝑtuti semis fenugreci. ⁊ qñ admiscet' cū aq̄ melle ⁊ oleo ⁊ cōficit: resoluit apata ca. ⁊ mollificat ea siue sint interius siue exteri⁹. ⁊ qñ fit ex eo emplastꝝ cū ficubꝫ ⁊ nitro delet pannū ⁊ pustulas albas faciei. i. papulas f'm transla. no. ¶ Dyas. Et qñ ꝯficit' cū aq̄ resoluit apata dura q̄ sūt i radice auris. Et qñ coquit' cū vino eradicat formicā ⁊ spēs vlceꝝ q̄ dicunt' faui. ⁊ qñ miscet' cū melle ⁊ pipere et vtit' q̄s eo mouet coitū. ⁊ qñ miscet' cū nasturtio q̄ntitate eq̄li confert cissuris vnguiū ⁊ eoꝝ excoriatiōi. ¶ Et fit cū decoctiōe ei⁹ cristere ad mordicationē intestinoꝝ ⁊ matricz. ⁊ mollit vētrē. qñ mlieres sedēt in decoctiōe ei⁹ ꝯfert apatibꝫ matricz sicut fenugrecū. ¶ Paulus cap. de lino. Linū qñ cōburit'. Fum⁹ ei⁹ ē subtil'. et cōfert corize ⁊ suffocatiōi matricz. ¶ Auicē. li. ij. cap. de semine lini. Virt⁹ ē ei proxima ꝑtuti fenugreci. in. j. ca. cōmēsuratū in hūiditate ⁊ siccitate. Et dr q̄dē q̄ decoctio lini ē decoctio recē

A B C D E F G H I

K tis eius. ¶ In ipa enim est hūiditas supflua: ⁊ maturatiuū et abstergit ⁊ inflat ꝓpter hūiditatē suā supfluā: ita ꝙ illud qd ex eo frixuz est. hoc ait cū stipticitate q̄ in frixo māifeste cōmensurata: ⁊ in nō frixo manifeste permixta cū lenificatione. ⁊ est sedatiuū doloꝝ minus q̄ camomilla. et ex ipso fit emplastrū cū nitro ⁊ bolo: ⁊ lenit pannū: ⁊ cōfert ɔtractio
L ni vnguiū ⁊ scissurꝫ ⁊ fracturꝫ eoꝝ. ¶ Et qñ ꝑmiscetur cū eq̄li mensura nasturcij ⁊ cōficit cū melle: lenit apata ca. exteriora ⁊ interiora
M ¶ Et apa qd est post aures cum aqua cinerꝫ ⁊ apata dura: et prohibet spasmū. ⁊ ꝓprie cōtractionē. vnguiū. cū permiscetur cum cera ⁊
N melle. ¶ Et eius suffumigatio cōfert corize. et silr fumigatio ipsius lini confert tussi flegmatice. et ꝓprie quod ē ex eo assatum.

Caput. cclxiij.

Lingua auis. Pla. Lingua auis ē arbor ⁊ hz folia parua ⁊ acuta. lingue auis cōformia: ⁊ ē in. j. gra. ca. et hu. ¶ Sera. li. aggre. cap. lisen hasafir. i. lingua auis. Et ē arbor silis arbori dirdar: nisi qꝛ folium eius ē longū sile folio amigdali. et fructus eius q̄ dicit lingua canis sunt racemi ⁊ palmites q̄ diuidunt in cherarnus sil'es foliis oliuaꝝ: nisi qꝛ sunt minora satis: ⁊ intra quamlibet cherarnus ē medulla sil'is lingue auis exterius rubea ⁊ interiꝰ alba. declinās paululū ad citrinitatē. sapor eius ē acutus: mordicatiuus cū pauca amaritudine. Et q̄ ponit eius virtutē ca. in fine. ij. nō elongat a veritate: ⁊ conueniens ē dicere ꝙ cū caliditate sit hūiditas. qꝛ nō apparet mordicatio eius postq̄ bene masticat. Et sciēdū ꝙ ē alia lingua auis que ē debilitans stomachū: ⁊ ꝓuocans ventrē. ⁊ ē corrigiola maior. Et ista non ē illa de q̄ locutus ē Sera. Nam idem Sera. in cap. de augmētibꝰ in coitu dicit: ꝙ lingua auis ē lingua passerū. ¶ Itē idē dicit in. vij. in cōfectione pillulaꝝ. Indaꝝ ꝙ assimilant pelliculi vel corticuli que ē in medio bacce lauri. ¶ Auicē. cap. d augētibꝰ in coitu Inter medullas cōputat. non ē ergo quā ponit. Sera. ⁊ Auicē. herba. sed ē prima species per Sera. descripta. vnde qñ ponitur simpliciter prima debet intelligi.

Operationes

¶ Ser. auto. Abē mesuay. Cōuenit dolori la A
teris ⁊ prouocat vrinā auget in spermate ⁊ corroborat libidinē. ¶ Et cōuenit cardiace B
¶ Et idē auto. Bediguras. Auget sperma. C
¶ Et idē auto. Rasis. Prohibet cardiacam D
et auget sperma. ¶ Et idem auto. Isaac. Est E
cali. et humi. in. j. gradu ⁊ delectabilis: ⁊ de proprietate eius est cōfortare libidinē. ¶ Et F
auget sperma. et habet virtutem humectandi comesta cum carnibus vel aliis. valet similiter contra siccitatem pectoris.

Caput.cclxiiij.

Lisimachiō. ſm Dyaſ. ꝓprio cap̄. Haſtas habet maiores ⁊ fructuoſas. circa quarū nodos folia minuta habet ſalici ſimilia. florem purpureū aut auroſum. naſcitur locis humectis.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Succus herbe huius ſtipticus eſt. Sanguinem reijcientibꝰ maxime prodeſt. Diſſintericis potui datus ⁊ ſuppoſitꝰ ſubuenit. ¶ Fluxū matricꝫ mlierꝫ abſtiet ſuppoſitꝰ
B Naribꝰ profluētē ſanguinem frōti illinitus ſtatim ſtringit. Vulneribꝰ recentibus ꝑaco
C leſim facit. ¶ Herba fumigatōe addita vim
D veneni lōgius arcet: ⁊ ſorices occidit. ¶ Gal. vij. ſim. far. cap̄. liſimachion predominantem habet ſtipticā qualitatē: propter quā ⁊ plagas ꝯſolidat: ⁊ emorroſagias ex naribꝰ ſiſtit
E emplaſtꝝ. ¶ Et aliaꝝ etiā emorroſagiaꝝ idoneū eſt farmacū ipm. ⁊ etiā ſuccus eiꝰ adhuc magis ⁊ bibitus diſſinterias et ſanguinis eductiones et fluxum muliebrem ſiſtit.

Caput.cclx.

Liciū. Sera. cap̄. hadath. i. liciū. Habet tres ſpēs. vna eaꝝ eſt indica. Et alia fit ex herba que dicitur zeriah ſiue ſerxah. Tertia eſt arabica q̄ nominat hadath: id eſt licium. Et idem auto. Dyaſ. Licium accipitur ex arbore ſpinoſa q̄ habet ramos longitudine duorum brachiorum aut amplius. Et folia ſunt ſimilia foliis arboris buſſirara. et habet fructum ſimilem piperi/ et eſt niger/ amari ſaporis / lenis tactu. cortex ligni eſt glaucus ſimilis licio diſſoluto. et habet radices multas procedentes a latere ligni eius. Naſcitur locis agreſtibus. et extrahitur ſuccus eius in hunc modum. Teruntur folia ſicut ſunt cum tota arbore. aut ponuntur in aquam et dimittuntur pluribꝰ diebus et coquuntur ⁊ exprimuntur. Et ſuccus ponitur ad coquendum ſuper ignem donec ingroſſetur ſicut mel: et fit ſimilis ex ſucco fructus eius quando exprimitur et ponitur in ſole. Et melius ex eo eſt illud quod accenditur igni. et quando extinguitur facit ſpumā: cuiꝰ color ē ſanguinis. Et exterius ē nigrum/ interius ſicut crocus. ⁊ nō ē pingue et eſt in eo ſtipticitas cum amaritudine. ⁊ ex illo melius eſt. Indum et fortioris operationis. Adulteratur autem licium cuꝫ amurca olei: cum admiſcetur in coctura eius et cum ſucco abſinthei et felle bouino. Et oportet vt colligatur ex eo q̄ natat ſimile ſpongie ⁊ reponitur ad opus medicinarum oculi. et reſiduum ponitur in alijs medicinis. ⁊ dicitur q̄ indicum facit arbor que dicitur licios. Et hec arbor eſt de ſpeciebus ſpine habens ramos erectos longitudine triuꝫ brachiorum: aut amplius procedentes ex radice. et ſunt groſſiores ramis rubi. Et euellitur eius cortex facile. et color eius apparet ſicut color ſanguinis. Et folia eius ſunt ſimilia foliis oliue. et ex illa arbore accipitur licum. Et eſt apud nos medicina quaſi humida ⁊ liquida Et ſubſtantia eius eſt compoſita ex virtute ſubtili. ca. et terrea frigida: et in ſapore eius eſt pauca ſtipticitas. Alia ſecunda ſpecies eſt que fit ex arbore licios ſiue acantum. folia quercus ſimilia atq̄ ſpinoſa generans.

Operationes

¶ Galienus ſm translationem grecam. hoc farmaco ad ipopiam vtuntur et ad flegmones. qui in ano et ore et vlcerationes et herpetas et putredines: malemorigerata vlcera ⁊ aures pus fluentes: et paranichia et vngues leproſos. A

¶ Et virtus eius eſt que remouet q̄ in pupilla ex eo q̄ obſcurat viſum: et conuenit fluxui ventris. et habentibus vlcera in inteſtinis: et fluxum menſtruorum. Et ponitur in medicinis panni que fit in facie. B

¶ Et in medicinis vlceꝝ et apoſtematū que ſunt in ore ⁊ in ano ⁊ formice. Et cōuenit vl C

ceribꝰ fraudulentꝭ ⁊ putredinibꝰ vlcerũ ⁊ pu
tredini auriũ ⁊ tenasmoni ⁊ panaritio: ⁊ for
D tificat capillos. ¶ Sera. auto. dyas. Virtꝰ
licij ẽ stiptica ⁊ abstergit ⁊ curat obscurita-
tem visus ⁊ scabiẽ ⁊ pruritũ oculoꝝ: ⁊ abscin
dit cursum humiditatũ ad oculũ venientiuꝫ
cursu antiquo ⁊ cõuenit apostematibꝰ gut-
E turis. ¶ Et qñ linitur cũ eo palatũ: conuenit
apostematibus gutturis. ⁊ qñ linitur cũ eo
cõuenit gingiuis ⁊ vlceribꝰ putridis ⁊ raga
F dijs ani: et tenasmõi. ¶ Et qñ bibitur ⁊ fit cũ
eo cristere sanat fluxum vẽtris antiquũ ⁊ vl
cera intestinoꝝ. et bibit̃ de ipso cũ aqua vsq̃
ad sanguĩs fluxum. ⁊ sputũ sanguĩs cũ tussi:
G et dat̃ in potu morsui canis rabiosi. ¶ Quan
do fiunt ex eo pillule et dant̃ et rubrificãt ca
pillos: ⁊ curat panariciũ ⁊ formicã et vlcera
fraudulenta. Et qñ fit cum eo nascale cõue-
H nit fluxui antiq̃ humiditatũ a matrice. ¶ Et
dicit. Qñ coquitur cũ ramis eius in aceto:
cõuenit apostematibꝰ splenis et ictericie: ⁊ p
uocat mẽstrua. Et qñ bibit̃ ex fructu eius la
xat flegma ⁊ cõuenit cõtra medicinas vene
I nosas. ¶ Et idẽ Sera. auto. Rasis. Virtus
est cõposita ex cõtrarijs. Nã habet virtutez
extenuatoriã/digestoriã/cali. et frigi. ⁊ mo-
dice stipticam habẽs vim. ⁊ ideo dyaforesim
K facit proijciens et porrigans. ¶ Et facit au
tem ad ipopiam herpetas ⁊ ad epatis vlce-
ra: et ad parotidas: et putrida vlcera: et con
uenit vlceribus oris et ani.

Caput. cclxvj.

Lonchitis ꝑm Dyas. Lonchitis est
spẽs gladioli folia habẽs porri simi-
lia: sed latiora et rufa. multas habẽs
super radices virgas spanias sup terrã: ⁊ ra
mos sup terraꝫ declines: in quibꝰ sunt flores
similes pellicino. sed forma eoꝝ vt gele est: et
album habet in medio sicut rostrũ et labrum
insanũ: ⁊ sicut lingua ⁊ semẽ eius lancee simi
le et trigonũ et longũ. Radix est ei simil' dau
co nascit̃ locis asperis. Pli. cap. Lonchitis.
folia habet rubicũda. semẽ nigrum simile ca
medoꝝ equoꝝ ora patẽt et oblongũ in simili
tudinem lanceaꝝ radicem vt daucus. Item
Dyas. Est et scdm genus lonchitis. folia ha-
bens sicut scolopendria ⁊ asperiora.

Operationes

¶ Plinius. Vulneribus imposita folia eius A
tumorem non admittunt. Bibita cum aceto
splenem siccant. Et radix eius cum vino
bibita vrinam prouocat. ¶ Gal. vij. sim. far. B
cap. Lonchitis. Eius quidem semẽ triangu
lum sicut lancee ꝑm figuram. Radix quidez
similis est aliqualiter pastinace. ⁊ propterea
vrinatiuum est farmacum. ¶ Eius vero qui C
similis est scolopendrie folia viridia quidem
ad cõsoliditatẽ vulneꝝ sunt idonea. sicca ve
ro per oximel bibita splenes siliridos sanat.

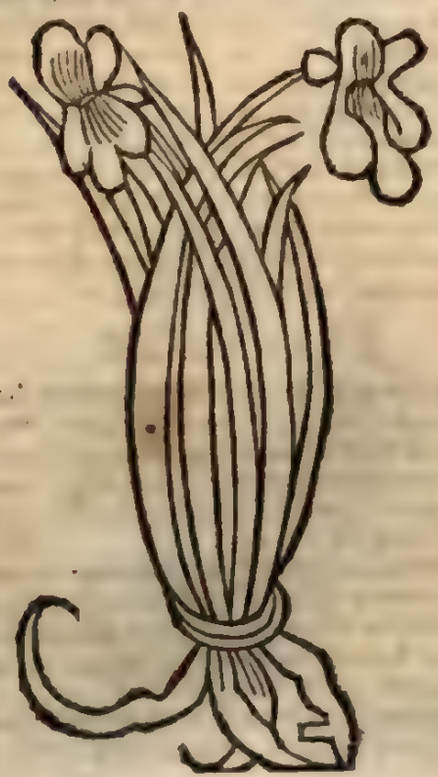

Caput.cclxvij.

Lupinus.Sera.lib.aggre.cap̃. Tarmus.auto. Dyal. Tarmus.i. Lupinus.Sunt ex lupinis quidam vt dicuntur regales:et sunt siluestres: quorum folia sunt albidiora domesticis. Et quidam sũt domestici.qui comeduntur post eorum elixationem:et infundũtur in aqua pluribus diebus donec recedat amaritudo. et generant humores grossos. Galie.vj.sim. far.capi. de lupino ſm transla.grecaz. Tarmus id est lupinus.comeditur quidem decoctus: et multis diebus deponens amaritudinẽ in aqua. fitq; cibus grossorum humorum vt farma. cumvero dicitalis et emplasticis est qui non habet amaritudinem.et ẽ abstersiuus ꝛ dyasotericus.

Operationes

a ¶ Galienus.Superplasmatus necat lumbricos.Vel si quis ipsum bibat cũ melle vel orizuccaro siue etiam ipsius decocto nata est lumbricos educere.immo et superfusa de foris conuenit morsus et scabiei et cancrenis et malignis viceribus.Hoc quidem abstergendo.illo vero consumendo: et sine mordicatione desiccãdo expurgat: et aperit opilationes epatis et splenis.si bibatur cum ruta et pipere:attrahit tam mẽstrua q̃ embriones cum myrrha et melle appositus.

b ¶ Est autem et ipsius farina immordaciter dyasotetica.non enim liuida solum sed scrofulas et ſimata dura sanat. tunc enim oportet eos in aceto coquere vel oximelle vel orizuccaro iuxta completiones. videlicet patientium:nec non passionis differentiam:cogitantes illud quod non oportet. non est autem presentis negocij distinguere talia.diasorat enim et liuida et cetera omnia que prius dicta sunt.

c ¶ Decoctio etiam ipsa farina nata est facere. Tarmos agrios vel lupinus agrestis siue siluestris amarior est et validior in omnibus domestico est ei simil existens ſm genus

d ¶ Et idem ſm translationem arabicam.

e ¶ Virtus eius prima est que desiccat sine mordicatione.Et secunda abstergit et resolnit et mũdificat et aperit.et tertia occidit lũbricos quando fit ex eis emplastrum exterius:et quando comeduntur melle: aut bibuntur cum vino admixta aqua et farina lupinorum resoluunt sine mordicatione.

f ¶ Et curant liuores et apostemata et scrofulas quando coquuntur cum aceto et melle. Et quãdo fit emplastrum cum eius claricie conferunt.

g ¶ Et confert empetigini et vlceribus capitis et scabiei et borbor et viceribus fraudulentis. ¶ Et quando bibitur cũ ruta ex pipere aperit opilationes epatis et splenis: et p vocat menstrua.et nascale ex eis cum melle et myrrha expellit fetum. Et farina eorum facit hoc. lupinus siluestris vel regalis valet ad ea que dicta sunt.

h

Caput.cclxvij.

Lupulus. Jo.me.cap̃.de volubili alio q̃ lupulus sit species volubilis. Et sunt plures. Una est que dicitur funis arborum cuius flos est albus sicut tuba et habet lac.et vocat volubilis magna. alia est cuius rami repunt super terram et habet folia et flores minores: et dicitur volubilis parua. Alia est que habet folia subalbida et languinosa:et habet lac. Et alia ẽ aspera habens folia citrulli.cuius flos est sicut ampulle adherentes. et vocatur lupulus. De qua in isto capitulo habetur mentio.Et est quarta species eius cuius radix est sicut fesciresim. et magis grossa .immo est grossitudo eius in modum cucurbite maioris. Et eius stipites eleuantur super radicem suam

circiter cubitos duos: et folia eius sunt stricta parua in medium sagitte alate: que ex leui causa fluūt et habet lac: et vocatur dominus lacticinioꝝ. Et ex ea fit scamonea. vt habetur in cap̄. scamonea de s. Et iaz in cap̄. volubilium de v. inuenies de virtute eaꝝ. Lupulus vero ē cōtrarius ad frigiditatē declinās. Et dicit q̄ est in principio primi. et est verius.

Operationes

A ¶ Jo. me. Lupulus sedatiuus est doloꝝ calidorum extinctiuus inflammationū et lenitiuus. ¶ Rectificatio magna. Aperit obstructiones venarū: propter quod miscendū est ei aliq̄d ex draganto et mastice, et rectius q̄ vigorat operationē eius. ¶ Est aqua casei cum spica et mastice. Et alius vero volubilibus tractetur de cap̄. volubili inferius de v.

B

£

Caput. cclxix.

Ac. Sera. li. aggre. cap̄. Lelen. anto. Bal. Lelen. i. lac. Et melius lac est sanū naturale nō habēs infectionē alicuius alteri⁹ humoris. aut sup q̄ nō vincit aliqua q̄litas. et est clarꝝ in quo nō est turbulentia aliq̄, neq; acuitas neq; salsedo. immo est in eo dulcedo pauca. et odor ei⁹ est bon⁹. ꝛ lac quidē q̄ est hmōi est illō q̄ generat ex sanguine sano separato ab omni malicia. Et sanius lac est mulieris: ꝛ maxime cui⁹ corp⁹ est sanū nō antique sed iuuenis. pulchre temperate cōplexionis cui⁹ nutrimentū est bonum generatiuū bonoꝝ humoꝝ. Et post est lac animaliū quoꝝ natura nō est elongata a natura hominis. sed est prope naturaz hois. Et odor carnū significat super bonitatē lactis et sanguinis eius. Nam sunt quedā animalia quoꝝ carnes sunt fetide. sicut carnes canis/lupi/leonis/cameli ꝛ vrsi. ꝛ quedā carnes sunt boni odoris sicut carnes porcoꝝ/pecudū/capraꝝ ꝛ boum. et equarū asinaꝝ et damularū: ac coꝝ que currūt cursu istoꝝ quorum carnes comedūt quam plures hominū. Natura nāq; eoꝝ est propinqua nature hominis. et propter hanc causam administrat lac capraꝝ ꝛ aliorū animaliū vt boum et similiū. et fit caseus ex eis p̄cipue ex lacte asinino. Propterea quia est aquosum subtile non habēs grossitudinē. lac vero vaccaꝝ est grossum. et lac capraꝝ ē mediū inter vtrūq; ꝛ lac quidē est velocis alterationis quādo tangit a caliditate aeris. ꝛ propter hāc causam p̄cipitur q̄ fugat ex māmilla ne alteret ipm aer.

Operationes

¶ Sera. Et lac quidē est cōpositū ex tribus substantijs. s. caseata/butirosa et aquosa. et quando tu cognoueris has substantias ꝛ separas vnam ab alia causa medicationis: inuenies q̄ vna quaq; ipsarum habz operationem propriam in via nutrimēti. et in via medicine. et propter victoriam pinguedinis super lac vaccaꝝ accipitur ex eo recocta. A

¶ Butirum vero accipitur ex lacte capraꝝ/vaccarum et ouium. Sed caseus est lac coagulatum: et sic caseus non est lac nisi cum recipit coagulationem et caseitatem. B

¶ Nam illud lac coagulatur super quodvincit grossicies. tale quidem est facilis coagulationis: et separatur facile quando fit caseus et substantia butirosa. In lacte vaccarū est plus. et quando coagulatur aufertur ab eo butirum/et fit caseus pinguis. Et quando caseus veterascit generant coleram. et b significat sapor ꝛ odor ipsius. £

¶ Rabi moyses cap̄ de lacte. Lac porcinum est magis conforme post lac mulieb̄re. Et lac corrumpit maliciam humoꝝ maloꝝ. Lac asininum ē humidius omni lacte ꝛ minoris grossicie. Et lac vaccinum ē pinguius. Et caprinum est mediū. Vnde lac non est conueniens capiti nec lateribus aptus ad vesicam. D

¶ Almansor tractatu. iij. cap̄. de lacte. Lac recenter mustum temperato existit vicinum licet frigiditati et humiditati parūper approximet. Vnde corpus humectat et impinguat. Eius tamen conuersio est velox. quapropter acute febrientibus vel quibus dolor capitis ex humore acciderit. colericis q̄z quibus frigide ex cōsuetudine accidūt egritudines nullo modo est tribuendum. E

¶ Dyas. cap̄. de lacte. Oīe lac generat bonū F

chimum. et est multi nutrimenti: et mollit vẽtrem: et conuenit stomacho: et lac quidem veris est aquosius estiuo.

G ¶ Et lac animalis pascentis herbas recentes est magis mollitiuum ventris q̃ pascentis herbas siccas. Et lac caprinum ẽ minus mollificatiuum q̃ aliorum animalium. quoniam capre vt plurimum comedunt herbas stipticas et folia arborum. et propter hanc causam est bonum stomacho. Sed lac ouis est spissum dulce et pingue. Non est adeo bonum stomacho sicut caprinum. Sed lac vaccarum / asinarum vel equarum sunt magis laxatiua q̃ aliorum animalium.

H ¶ Et omne lac quando coquitur stringit vẽtrem. Et maxime quãdo siccatur aqua eius cum lapidibus calefactis: et conuenit vlceribus intestinorum: et interiorum membrorum. et proprie illis que fiunt ex gutture et canna pulmonis: et renibus et intestinis et vesica.

I ¶ Et quando abluitur os cum lacte conuenit vlceribus eius et gargarismata cum eo conferunt vlceribus palati: sed nouiter mulsum est bonum bibentibus medicinas mortiferas. et illis qui sumpserunt cantarides.

K ¶ Et lac vaccinum est ad hoc melius omni alio lacte. et lac asini proprie quando colluitur os cum eo confortat gingiuas et dentes. Lac vaccinum et caprinum ⁊ ouinum: quando vnum quodq; coquitur cum lapide littoris conuenit fluxui ventris et vlceribus intestinorum et tenasmoni.

L ¶ Et quando fit cristere cum eo solo aut cum aqua ordei aut cum decoctiõe gummi quod dicitur caudare siue bandaim sedat mordicationes intestinorum. et fit cristere cum eo vlceribus matricis.

M ¶ Omne preterea lac quando sugitur ex mammilla ipsa est magis iuuatiuum: et velocius nutritiuum. neq; ita corrumpitur. Et lac mulieris dulcius est et nutribilius omni lacte: et conuenit vlceribus pulmonis. et ponitur in eo libanum tritum: et dissoluitur in oculo in q̃ est vngula aut alcus et conuenit.

N ¶ Et quando miscetur cum eo succus papaueris et cera et oleum et linitur cum eo super podagram conuenit. Et omne lac est malum spleni et epati egrotanti et sode et epilentie et scotomie et egritudinibus neruorum et febribus antiquis.

Caput. cclxx.

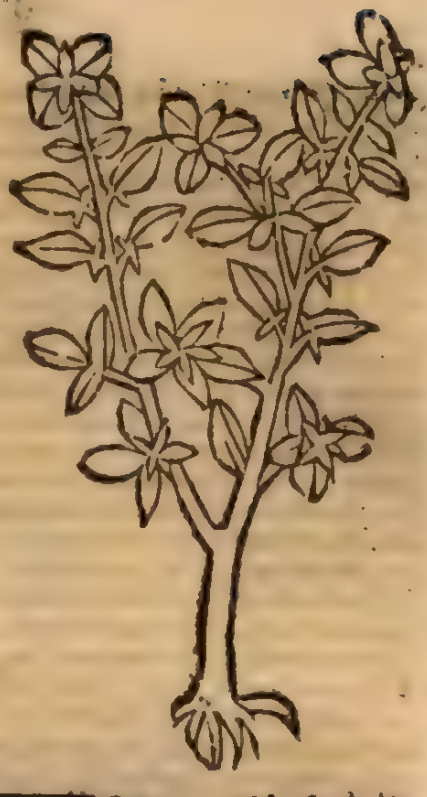

Maiorana. Est herba q̃ alio nomine samsucus dr ca. et sic. i. iij. gra. Flores ⁊ folia eius cõperunt vsui medicine. Igit in estate collecta cum floribꝰ in vmbroso loco desiccat. ac per annũ seruatur. Gal. viij. sim. far. cap. d samsuco. Subtiliũ partiũ est et dyaforetice virtutis. siccat enim ⁊ calefacit in. iij. gradu. Ser. li. aggre. cap. Herzemus auto. Dyas. Herba est hñs virgas extensas super faciẽ terrẽ in suo hortu. ⁊ habꝫ folia parua rotũda super q̃ est borra feri similia foliis calamẽti hñtis folia subtilia. et habet odorem bonũ. Virtus eius est que calefacit ⁊ desiccat in. iij. gradu. ⁊ virtꝰ eiꝰ est q̃ resoluit et subtiliat. Item ex aromaticitate virtutem habet cõfortandi. ⁊ ex qualitatibus suis dissoluẽdi: cõsumendi ⁊ mundificandi. Auicen. Maiorana est ca. et sic. in iij. gradu. et est subtilis cum fortitudine.

Operationes

¶ Sera. auto. abẽ mesuay. Qñ linit cũ succo eius super liuores sanguinis mortui aufert eas. ⁊ propter hãc causam apponẽtes ventosas vngũt locũ post ventosationẽ cum eo vt nõ appareant cicatrices scarificationis. A

¶ Et qñ fit caput purgiũ cũ eo cõuenit dolori capitis maxĩe melãcolicis ⁊ vẽtositati cerebri ⁊ aperit opilatiões q̃ sunt in eo. ⁊ ꝓpter hãc causaꝫ cõfert epilẽtie ⁊ paralisi. In qua A

declinat hō caput suū ad posteriora. et alteri paralisi. ⁊ torture oris ⁊ emigranee. attrahit eñ hūiditates malas a cerebro: ⁊ ꝯuenit mlt
C tum. ¶ Et fit oleū cū ea ⁊ cōuenit ad oia sup
D dicta. ¶ Et qñ terit maiorana sicca: ⁊ cōficit cū melle ⁊ linit sup liuorē q̄ fit sub oculo aufert ipm ⁊ exprimit succ⁹ ex ea dū est recēs.
E ¶ Et fit caput purgiū cū eo: ⁊ mūdificat cerebrū. ⁊ cōuenit egritudibꝫ ei⁹ frigidis ⁊ me
F lancolicis. ¶ Et qñ imbibit in eo cotū aut lana ⁊ ponit in aurē aperit opilationes eius. Silr aūt facit oleū ei⁹. et calefacit matricē.
G ¶ Uñ Rasis ꝓpter aromoticitatē suā ⁊ caliditatē ⁊ subtilitatē cōuenit oibꝫ egritudibꝫ
H frigidis: ⁊ ꝯfortat cerebꝝ ⁊ oia mēbra. ¶ Plini⁹. Maiorana vires hꝫ acres ⁊ calefactorias ad oēm duriciē vel rigorē valde idonea. Medet etiā cathaplasmatibꝫ imposita siue potu data: a scorpiōe vexat⁹ ⁊ intestinoꝝ tormento vel difficultate mictus laborantes.
I ¶ Elixatura ei⁹ ydropicꝫ medet. Urinā ꝓuocat ⁊ tortiōibꝫ vtil est. Succ⁹ ei⁹ melle addito liuores detergit. Scorpionū ict⁹ cū aceto ⁊ sale cōpescit. Luctatiōibꝫ hū adhibet. ce
K rotis vtiliter adhibet. ¶ Tumores oēs corporis ⁊ oculoꝝ cathaplasmatibus adhibita
L spargit. maxīe cū polēta imposita. ¶ Itē apposite solite purgatōis materiā ꝓuocat. In femis Malaginatibꝫ et acopis miscet hū.

Caput. cclxxj.

Macis. Cōstā. in li. graduū ait. Nucis muscate arboris ramoꝝ cortex est macis q̄ ab India venit. cuius natura ca. ē et sic. in. iij. gradu. Platea. Macis cali. est ⁊ sic. in. ij. gradu. Et ꝑm quosdam flos est muscate. Quod videtur falsum esse. quia flores aut decidunt aut in fructus mutantur. Sunt autem cortices quidaꝫ qui reperiuntur circa nuces muscatas: sicut circa auellanas per annos decem seruantur. Habentq̄ virtutem confortandi ex aromaticitate/dissoluendi ⁊ cōsumendi ex qualitatibꝫ Eligendus est autem macis ruffus vel subruffus acutum habens saporem cum aliquātula amaritudine. Qui vero nigricat terreus est. et qui saporem acutum non habꝫ abijciēdus est. Sera. li aggre. cap. sistosi. Sistosi. i. macis. Et est cortex nucis muscate q̄ est super corticem grossum. Et melior ex eo est ille qui est coloris fusci. et deterior ex eo est niger. et in cortice duro grosso nucis muscate non est aliquod iuuamentum. Sed fructus eius est vtilis medicine. et oritur in oriente. Arabes dicunt quidem q̄ est macis. ⁊ ē cortex qui apportatur de regione que non est grecorum. et color eius est flauus.

Operationes

¶ Dyas. cap machil siue machir ꝑm transla. grecam. i. macis. Corium est ligni venientis de barbarico. coloris ruffi cuꝫ robore solido. cui virtus est stiptica et remordens q̄ꝫ maxime in gustu. Tunsa ⁊ bibita emoptoicis et dissintericis et sciliacis singularem prestat effectuꝫ. ¶ Collector huius temporis macis est cortex nucis muscate: qui adheret ipsi circumquaq̄ vt potest videre in barbulis auellanarum. et multotiens vidi tunisij sic esse: licet dicat Dyas. Machir: id est macis esse corium ligni: error est translatoris. quia debet dici corium fructus: vt patebit in cap. nucis muscate. ¶ Gal. vij. sim. far. cap. macis. est cortex qui portatur de India: in gustu quidem stipticus sufficiēter cum breui quadam aromaticitate. ¶ Cum autē aduratur est similis pluribus aromatibus in dyanis: et substantia eius est composita ex substantijs contrarijs. Et plurimum quod est in ea substantia est terrea frigida. Et minus quod in ea substantia est subtilis caliditate. ⁊ odor eius est bonus sicut odor aliarum specierum aromaticarum. que apportātur ab India. Sapor eius ē stiptic⁹ stipticitate mlta cū aliq̄ntulo aromaticitatꝫ. ¶ Virt⁹ ei⁹ ē q̄ desiccat in. iij.

A
B
C
D
E

gradu. sz ca. ⁊ fri. nõ ē opatio manifesta ꝯfert fluxui vētrꝫ ⁊ vlceribꝫ ītestinoꝝ: ⁊ bibit ī emoptoyca ⁊ in fluxibꝫ humoꝝ ad vētrē.
¶ Aui. de viribꝫ cordis ait: ꝙ confortat cor.

Caput. cclxxij

Malua. Isi. Malua dr̄ eo ꝙ mollendi aluū ac soluēdi naturā habeat. ¶ Pal. li. ij. In Feb mēse malua serēda ē q̄ occursu hyemis ab incremēti rep̄ met lōgitudīe loco pingui delectat: ⁊ hūido gaudet letamīe. Trāfferunt eiꝰ plāte cū ceperint q̄ttuor hr̄e folia vl q̄nq̄ ad minꝰ. Isaac. Malua ca. est in. j. g̃. hu. in. ij. ¶ Pla. Est em̄ malua domestica ⁊ syluestrꝫ. Malua domestica magis fri. est: et hūiditatē hꝫ subtiliorē Siluestrꝫ aūt crescit altiꝰ: et altiora hꝫ folia et quasi frutex hec minus frigi. est et habet viscosam humiditatem.

Operationes

A ¶ Dyas. Malua melior ē ortiua q̄ agrestis sz cacostomaca ē: vētrēq̄ mollit: maxime aūt eiꝰ ꝟgule intestinis medent ac vesice. Eiꝰ folia cruda cathaplasmata cū sale modico me-
B dent egilopis: valēt ⁊ apū ꝑcussurꝫ. ¶ Malua elixa ⁊ oleo admixta cathaplasmatibꝫ ad hibita acoras ⁊ furfures capitꝫ tollit. Elixatura eiꝰ malactica ē. Ad duricies intestinoꝝ atq̄ matricꝫ ⁊ ani necessario supponit. Folia eiꝰ cocta et imposita cū oleo modico cōbustionibꝫ et igni sacro. ¶ Malua cū radicibꝫ co- C
cea ī iuscello: venenosis potiōibꝫ subuenit si freq̄nter bibat. Plate. Malua valet ad maturēdū ca. ap̄ata: terunt em̄ folia malue cum axungia porcina recēti ⁊ sup tegulā calefacta supponit. Hec etiā valet cōtra duriciem splenis ⁊ epatꝫ. ¶ Fomētū ex aq̄ decoctiōis D
eiꝰ factū circa pedes / valꝫ ad somnū ꝓuocādū in febribꝫ acutꝫ. ¶ Cōstāti. Malua ē fri. E
in. ij. g̃. ⁊ hu. in. i. q̄ddā calorꝫ acidētaliter hꝫ iōq̄ si in vino sit cocta ⁊ cathaplasmet cōtra scrofulas ap̄ata: tūmoresq̄ māmillaꝝ valet.
¶ Succꝰ eiꝰ si cū vino bibat / strāgui. i. diffi- F
cultatē mīgēdi disoluit: ⁊ lapidē frāgit. Sciatice ꝯuieniēs ītestina sanat vulnerata: si cū aceto coq̄t dolorē capitū lotoꝝ mitigat.

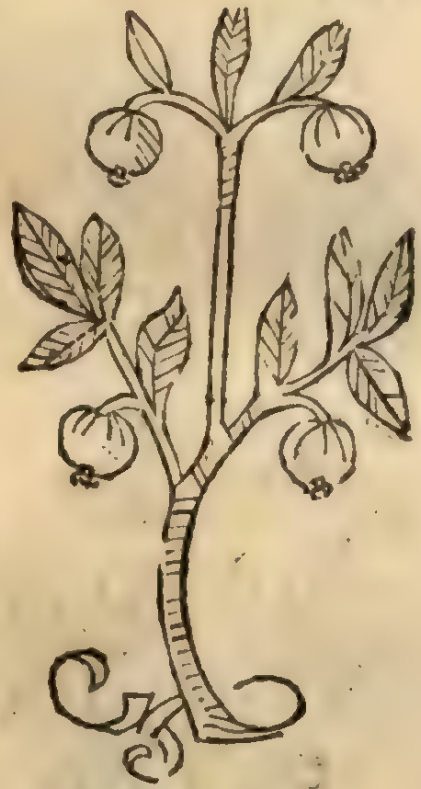

Caput. cclxxiij.

Malū. Rabbi Moyses ca. de malo. Ex eis q̄dā sunt dulcia: q̄dā pōtica q̄dā stiptica ⁊c. Hoc idē dr̄ Auerrois. v. Colliget: au. Auenzoar: Sera. li. ag. ca. de malo. Ex eis q̄dā sūt stiptica: q̄dā pōtica: q̄dā dulcia: q̄dā acetosa ⁊ q̄dā insipida aq̄sa. In dulcibꝫ ē suba aq̄sa tp̄ate subē: ⁊ in pōticꝫ q̄d vincit sup ea ē tp̄amētū fri. terreū: sz stipticꝫ ē hec eadē suba cū suba aq̄sa: q̄ in dulcibꝫ. Et in acetosis est substātia aq̄a frigida.

Operationes

A ¶ Rabbi moyses. Malū odore suo corroborat cor ⁊ cerebrū: ⁊ iuuat ptisicꝫ ⁊ melācolicꝫ: sꝫ comestio eiꝰ peior ē oim comestiōe fructuū gñat vētositatē. s. quā gñat in. ij. ⁊ .iij. digestiōe ita vt sit dictū a sapiētibꝫ ꝙ gñat ptisim ⁊ ethicā: eo ꝙ hmōi vētositates inflāt arterias ⁊ venas. ¶ Gal. vij. sim. far. ca. Milea .i. pomaria: ⁊ ē arbor mali: nō q̄libet est vniꝰ nature: sicut neqꝫ fructꝰ. Nā pomoꝝ alia sūt dulcia: alia ꝟo austera / alia pōtica / alia ꝟo acida / alia ꝟo nō totaliter exoluta ⁊ aq̄sa: ⁊ p̄dominat aq̄sitas in his vt sit cōplexio eoꝝ hūidior ⁊ frigidior. Terrestre ꝟo frigidū dñat ī pōticꝫ. indigestū ꝟo ī austerꝫ. Hoc ⁊ aq̄uꝫ frigidū sicut ī dulcibꝫ eucratū dñat. Ista aūt ⁊ folia succi ⁊ cortices eiꝰ arborꝫ adiuicē differūt. ¶ Uñ de herbis vti cū austerꝫ q̄dē ⁊ acidis. Uulnera cōsolidat. ⁊ flegmonū q̄ sunt ī gñatiōe repcutere id qd̄ influit / ⁊ stomachū exsolubilē: ⁊ vētrē corroborat cū aq̄sioribꝫ ꝟo mordaces flegmōes icipiētes: ⁊ eos q̄ sunt ī augmēto remittere. ¶ Qm̄ aūt mlta oibꝫ pomis hūiditas iferꝫ palā ē ⁊ ex eo ꝙ nulliꝰ corū succꝰ pdurat sꝫ acescūt ⁊ corrūpunꝫ oia solū em̄ citonioꝝ (q̄ vtiqꝫ ꝓpꝫ p̄dñantē stipticitatē minꝰ sunt hūida alijs) q̄ꝝ succꝰ coctꝰ cū melle durare pōt: ipse aūt p se neqꝫ ita est durabilis. Malū granatū: lege cap. Granatū: ⁊ mala citonia: lege citonia.

Caput. cclxxiiij.

Mala maciana: expōit Isi. ꝙ a loco dicūt: q̄dā ꝟo exponūt siluestria: vulgari tñ hispanico etiā domestica oia matiana dicūt. Dyas. de ipis facit ꝓpium cap. inq̄t: Matiana cū adhuc īmatura stiptica sūt ⁊c. In alio tñ cap. exponit ꝙ sūt estiua: apud Sera. ꝟo ex ꝟbis Dya. habet ꝙ colligūt in vere: ⁊ Aui. in hoc ꝯcordare videt

Operationes

¶ Auicen. dicit: Qd̄ nocēt neruis ꝓprie nerualia: sicut dixit Dyas. A

¶ Et de viribꝫ cordis dicit: ꝙ confortat cor. B

Caput. cclxxv.

Manna vt ait Auicē. ē ros cadēs super lapidē ⁊ plātas: ⁊ hꝫ plures species: et denoiata ē tereniabin: ⁊ siracost: et succaꝝ hauser ē de speciebꝫ eiꝰ. Et ait Auicē. Māna diuersificat fm diuersitatē reꝝ sup q̄s cadit recipiēs ab eis diuersitates et ꝟtutes: apud nos vidi duas spēs: vna q̄rū ē granulosa nō cōiuncta granulis: alia cōglabata q̄ artificio magis videt sophisticata ex zuccaro cocta ⁊ folijs sene quoꝝ frustula īmixta videnꝫ saporē (q̄ sene) ostendit. ¶ Sera. li. ag. ca. Men. i. māna ē ca. ⁊ abstergit ⁊ lauat: et ē ca. in. j. g̃. tēpata humiditate ⁊ siccitate. ¶ Et idē au. Rasis: dixit q̄dē māna cadit sup arborē q̄ d̄r tamariscꝰ sicut mel: et qñ facit morā sup plantā illā albescit: sꝫ qñ ibi nō morat / sꝫ colligit cito cū folio eiꝰ ē viridis. Melior ex ea est cuius color est clarus a ꝓpropinquās albedini: et hꝫ paruꝫ ruborꝫ. ¶ Plini. Manna est omnis ros cadens su-

per lapidē aut arborē: ⁊ fit dulcis: ⁊ coagulat sicut mel: ⁊ exsiccat sicut gūmi quēadmodū tereniabin. Est alia spēs q̄ vocat terenniabin: pro qua lege capi. Tereniabin.

Operationes

A ¶ Sera. auto. Rasis. Que de ipso cadit sup arborē tamarisci ē bona tussi ⁊ aspitate pectoris. Colligit eā Rasis ⁊ dixit: q̄ māna cadit sup arborē q̄ dicit tamariscus sicut mel.
B ¶ Et idē auto. Habix. Est ca. in. fi. pmi sicca ꝓpinquās caliditati: cōfert relaxatiōi stomachi ⁊ abstringit vētrē: ⁊ conuenit aq̄ citrine qñ bibit de ea: emplastrat vēter: ⁊ ingredit ī
C medicinis apatū. ¶ Ei exsiccat catarꝝ qñ fit caputpurgiū/ qm̄ mūdificat cerebꝝ ⁊ expellit ab eo vētositatē grossā. ¶ Et fortificat me
D dicinas: qñ miscet cū eis in potiōibꝫ ⁊ caput purgijs: ⁊ delet apata flegmatica: ⁊ miscet ī ꝯfectiōibꝫ ꝓpt excellēs iuuamentū qd ē ī ea.

Caput. cclxxvj.

Mandragora vir. Isi. Spēs eiꝰ due sunt. Masculus scꝫ ⁊ femina. De masculo in isto cap. tractat. Mandragora silis ē paruo peponi: dicta q̄ hꝫ mala suaue olētia: magnitudine malimatiani: vñ ⁊ latini eā malū terre vocāt: eo q̄ radices hꝫ formā hoīs similātē. Antropos cm̄ homo dr: huiꝰ cortex in vino missa dat ad bibendū bis quoꝝ corpꝰ secādū ē ꝓpter curā vt soporati dolorē nō sentiāt. Masculus folia hꝫ silia bete: Pli. lib. xxv. Cādidus q̄ ⁊ mas. Niger q̄ femina existimat mādragora. Dyal. Masculus ꝟo mandragora hꝫ folia alba ⁊ maiora: lata ⁊ leuia: sicut bete. Mala eiꝰ duplicia nascunt colore croceo: odore suaui cū grauitate q̄ pastores comedūt: et statim somnū capiunt. Auicē. Mādragora fri. vsq̄ ad. iij. gra. ⁊ humida. Om̄is aūt mādragore radix magna ē: hoīs forme silis. Mādragora cm̄ nomē ē ymaginis naturalis: scꝫ sicut plāta existēs in forma hoīs. ¶ Ex Herbario. Mādragoraq̄ fortissimi odoris ē ab hoīe ieiuno nō colligit. Masculus aūt hꝫ albidiora folia ⁊ maiora: sed vtriusq̄ vis est vna.

Operationes

¶ Sera. Qñ ex ista radice exhibetur alicui A
in potu vel cibo cū pane incidit sumens eam in suber. Et ideo vtuntur cyrurgici qñ volūt membꝝ incidere. ¶ Et idē auto. Dya. Virtꝰ B
masculi est: q̄ si coquat radix in vino/ donec minuit tertia pars: ⁊ colat et reponit ⁊ accipitur ex ea q̄ntitas. ʒ. j. ⁊ administrat ad nimias vigilias: ⁊ ad secādos dolores: ⁊ qñ fuerit necesse incidere aut cauterisare aliquod membꝝ ⁊ volumus q̄ non sentiat: det ei ī potu priꝰ. ¶ Et si bibant duo onolos ex succo C
radicis cū mellicrato faciūt euomere flegma ⁊ colerā/ sicut elleboꝛꝰ: sꝫ si accipiat plus occidit. Et cortex radicis ingredit in medicinis oculoꝝ ⁊ in nascalibꝫ. ¶ Et qñ accipit ex eo D
medius onolus ⁊ supponitur/ ꝓuocat menstrua: et extrahit fetū. Et qñ ponit in ano sicut suppositoriū/ facit dormire. ¶ Et qñ ra- E
dix eiꝰ elixat cum ebore sex horis/ mollificat eū: ⁊ facit ipsuꝫ abilē ad faciendū quācūq̄ figurā voluerꝫ. ¶ Et qñ fit emplastrū cū folijs F
eiꝰ recentibꝫ cū sanie/ est cōueniēs apostematibꝫ calidis oculoꝝ ⁊ apatibꝫ supuenientibꝫ vulneribꝫ ⁊ vlceribꝫ: et resoluit apata dura: ⁊ scrofulas ⁊ exituras. ¶ Et qñ fricat cū eo G
empetigo ⁊ baras ⁊ silia eis sex diebꝫ/ aufert ea sine vlceratione loci: ⁊ conferunt attritionibꝫ q̄ fiunt in itinere. ¶ Radix vero eiꝰ qñ H
terit cōtritione forti: et fit emplastrū cū ea et aceto/ curat herisipilā: ⁊ qñ miscet cū oleo et melle/ est bona morsui venenoso: ⁊ qñ miscet cū sanie/ sedat cyragras: et dolorē iuncturarū et omnes alios dolores. ¶ Fit aūt vinum I
cū cortice eius radicis in hūc modū absq̄ decoctione/ accipiatur de vino dulci amphora vna: ⁊ ꝓiciant tres magne radices in ea: et det in potu q̄ntitas triū onolos illi quē necesse ē incidere aut cauterisare: et nō sentiet cauterisationē aut incisiōē ꝓpter subet qd cō

tingit ei. ⁊ quando sumitur de ea nimis/ facit apoplexiam.

K ¶ Succꝰ pomoꝝ eius qñ sumit in potu/ mundificat matricē quādo admiscet ei sulphur: et fit inde nascale abscindit fluxum matricis.

L ¶ Colligitur autem lachrimus huius plante: quando perforatur radix eius ⁊ colligit qd emanat ex lachrymo in vāse vitreo. Verum succus eius fortior est lachrymo: et non est in omni parte radicis tm̄ de humiditate: ꝙ quando vulneratur/ emittit lachrymum: quod quidam experientia sciri potest.

M ¶ Alia species nominatur narbus administratur a cirurgicis quando volunt membrū aliquod incidere: et quando bibitur solatrū quod dicitur suffocans ei est tyriaca.

N ¶ Et idem autoritate Rasis: Dixit mihi qdam ex antiquis Babilonye: ꝙ quedam puella comedit quinq; poma mandragore: ⁊ cecidit sincopisata: et tota effecta est rubicunda: et quidam superueniens effudit super caput eius aquam nimis donec surrexerit.

O ¶ Et ego vidi homines qui sumpserunt de radice eius causa impinguandi: et accidit eis sicut accidere solet hominibus ingredientibus balneum et bibentibus post exitus vinum multum. Nam factus fuit vultus eorum nimis rubicundus.

¶ Et idem autoritate Dyascoridis. Radicē mandragore multi dant ad amorem.

P

Caput. cclxxvij.

Mandragora femine. Sera. autori. Dias. Et femine color ē niger: ⁊ nominat landachis siue bandachis aut lactuca. Nā in foliis eiꝰ est silitudo cū foliis lactuce. ⁊ sūt pinguia grauis odoris: ⁊ extēdunt sup faciē terre: in medio foliorꝝ eiꝰ ē silē mespili: ⁊ ē lofach: ⁊ ē citrini coloris/ hñs odorē bonū: et intra ipsuꝫ sunt grana silia gnis piroꝝ: ⁊ hꝫ radices magnas mediocrit duas vl tres adherētes inuicē/ exteriꝰ nigras ⁊ interiꝰ albas: sup q̄s ē cortex grossus. Et hec species mandragore nō hꝫ stipitē.

Operationes

¶ Mandragora fortissimi odoris est ab homine ieiuno non colligitur. A

¶ Utriusq; vis vna est: hec cum polenta trita feruores oculorum ⁊ dolorem auriū sedat B

¶ Radix eius cuꝫ aceto trita et illita/ ignem sacrum curat. C

¶ Auicenna. Mandragora somnum prouocat: et quando ponitur in vino/ vehementer inebriat: multusq; vsus eiꝰ ⁊ odoramentum faciunt apoplexiam. D

¶ Lac eiꝰ euellit lētigines ⁊ pānū sine mordicatiōe: soluēdo aūt educit colerā ⁊ flegma E

¶ Radix eius trita/ ⁊ cū aceto imposita super herisipilam sanat eam: semen eius matricē mundificat vel vomitum prouocat. F

Caput. cclxxviij.

Marua Serapion. Marua est plãta similis prassio: nisi quia est longior: eo q̃ habet folia parua multa dura et aspera: bonum odorem habentia dulcia: super que sunt pili parui ⁊ habẽt virgas multas egredientes ab vna radice: ⁊ albiores virgis prassij: nascitur locis montuosis et asperis. ¶ Et idem autoritate Galieni. Sapor eius ẽ acutus pungitiuus amarus et virtus eius est que calafacit in .ij. gradu.

Operationes

A ¶ Sera. Uirtus eius est que abstergit ⁊ incidit: ⁊ prouocat menstrua: ⁊ occidit fetum.

B ¶ Et expellit secundinam: ⁊ habet virtutem calefactiuam acutam.

C ¶ Et ideo quando bibitur decoctio foliorum eius cum vino prouocat menstrua.

D ¶ Et facit aborsum/et expellit secundinam.

Caput. cclxxix

Marubium siue prassium. Serapion lib. aggre. ca. Farasion. i. prassium Est herba hñs ramulos multos egredientes ab vna radice: ⁊ super ipsos ẽ borra pauca. Cuius color est albo: ⁊ virge eius sunt quadrate: ⁊ folia eius sunt in longitudine pollicis: obrotunda rugosa vel aspera: super que est borra. Et semen eius ⁊ flores eius sunt diuisa per ramos eius/et semen eius rotundum ad asperitatem tendens. Nascitur in campis ⁊ edificijs domorum. Dyas. ca. de marubio. Marubium vel Prassium frutex est ex vna radice: multas virgas habens albas ⁊ asperas/⁊ quadras. Et folia similia digito maiori/⁊ obrotunda ⁊ aspera alba ⁊ rugosa/⁊ gustu amara: semen est illi obrotundum ⁊ verticulosum ⁊ asperum. Nascitur locis multis. ¶ Auicẽ. lib. ij. ca. de prassio. Prassium est herba amari saporis. ¶ Inquit Oribasius: Nõ sunt calefactio eius ⁊ exsiccatio ipsius fortes. Alij aũt dixerunt q̃ est calida in .iij. gradu/sicca in .ij. Est aperitiuum: abstergit ⁊ liquefacit ⁊ resoluit ⁊ incidit.

Operationes

¶ Sarapion inquit: Aperit opilationes splenis ⁊ epatis ⁊ mundificat pulmonem ⁊ pectus perscreatum: et prouocat menstrua quando bibitur: et quãdo ponitur exterius abstergit et resoluit. Succus autem foliorum eius postq̃ est desiccatus in sole resoluitur cum melle ⁊ administratur ad visum acuendum. A

¶ Et fit cum eo sternutatorium ictericis ad mundificandum infectionem coloris: et administratur cum medicinis aperientibus instrumenta auditus/⁊ datur succus eius illis in potu qui sumpserunt medicinas mortiferas: verum nocet renibus et vesice. B

¶ Et empastrum cum folijs eius ⁊ melle mũdificat vlcera sordida/⁊ euellit pannaricium et carnem putridum/et sedat dolores lateris. Et fit emplastrum cum marubio et sale/et confert morsui canis rabidi. C

¶ Dyascorides. Folia eius sicca: vel succus foliorum eius vel semen eius elixum ⁊ bibitum cum melle ptisicis et tussientibus ⁊ asmaticis prodest. Toracem purgat maxime yrisilirice mixta. D

¶ Purgandis vtiliter mulieribus adhibet. Secundinas excludit/diu parientibus subuenit. Uesice ⁊ renibus contrarium est/melle addito/vulnera purgat et illa detergit. Pascentia vulnera compescit/dolorem lateris tollit. E

¶ Succꝰ siccatus melle et vino addito/caligines oculorum detergit/ictericis naribus immissus/fert auxilia: cum oleo rosarũ/succus eius aurium dolorem mitigat. F

¶ Auicẽ. Succus eiꝰ cõfert dolori aurꝫ antiq̃ ⁊ mundificat ⁊ apit meatꝰ auditꝰ. et remouet antiquũ dolorẽ eiꝰ. Succus eius cũ melle ẽ ꝯueniẽs ad acuẽdũ visuꝫ. mũdificat G

pectus ⁊ pulmonem per eductionem sputi:
H ¶ Est apitiuū opilationū ī epate ⁊ splene ⁊ renibꝫ: ꝓuocat mēstrua / mūdificat matricem.
I ¶ Gal. viij. sim. far. ca. de prassio ꝑm trāslationē arabicā: Sapor eiꝰ ē amarꝰ: ⁊ ꝑtꝰ eiꝰ calida ⁊ sicca in. ij. gra. vñ abstergit ⁊ resoluit.

Caput. cclxxx.

Marrubiastrū vl' Marrubiū nigrū: vel marrubiū siluestre. Dyasc. cap. Bubloete. i. marrubiastrū. Et est similis marubio: nisi quia folia eius nō sunt rotūda: sꝫ pilosa similia foliis ignide magne vel a califer. Idē virgas nigras ⁊ quadras bꝫ ⁊ asperas ex vna radice virgellas multas proferens.

Operationes

A ¶ Dya. Eius vires faciunt ad serpentū morsus: ⁊ ad suspiriosos: strumos dissoluit: ⁊ mēstrua prouocat.
B ¶ Decoctio eius in aqua cum grano solis ⁊ modica liquiricia / stomacho bñ conuenit.
C ¶ Folia eius addito sale in cathaplasmatibꝫ composita / morsus caninos mitigāt: in cinere calido missa ⁊ marcida facta condilomata soluunt.
D ¶ Vulnera sordida melle addito purgant.

Caput. cclxxxj.

Matrissilua. Pandecta. ca. cccccxxxiiij. matrissilua latine / grece splemon vel splenaria vel linealis vel periclimenos. Herba est cuius folia sunt ex altero laterum subalbida: et ex altera viridia se adherens ⁊ inuoluēs sepius: cuius fructus est magnitudinis cubebarum in principio viridis: ⁊ cum maturauerit citrini coloris tendentis ad rubedinem positi ordinarie: et conclusi in duobꝫ foliis simul coniūctꝫ existentibꝫ in capitibus stipitū iuxta eū. Dyas. cap. Periclimenos: Frutex est simplex in circuitu folia habens alba ⁊ similia edere / et circa ipsa folia virge sunt tenues in quibus est semē edere simile: ꝙ semen foliis adheret durum: vt cū vi leuetur. Radix est illi grossa Nascitur in locis cultis ⁊ ī ortis: ⁊ inter rosas ⁊ interclusis locꝫ. Et coheret sibi vicinis fructibus vl' circūuoluit. Gal. Periclimenos i. matris silua. Vtilis est fructus: ⁊ folia in cisine simul et calefactiue existentia virtutꝫ.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Semen eius collectum ⁊ in vmbra siccatum / et cum vino bibitum diebꝫ xl. splenem siccat / vrinam sanguineam sexta die ꝓuocat orthonoicis ⁊ subglutiētibus medetur.
B ¶ Diu parturientibus subuenit. Similis virtus ē foliis ipsius. xxxvij. diebus bibita genitalia semina hominis priuat: oleo mixta et peruncta frigora periodica excludit.
C ¶ Gal. Ita est vrinatiua ⁊ vrinam sanguine

am operat̃ bibita vsq; plurimũ in principio vero vrinatiua solũ est.

D ¶Extrorsuz ꝟo cũ oleo vnctũ calefacit. Iuuat aũt spleneticos et dissintericos.

E ¶Mẽsura ꝟo potatiõis dragos ẽ vn⁹ cũ vino: siccat aũt sperma. Et q̃dã aiũt: si plurimũ bibat̃ omnifariã ingñatiui fiũt q̃ bibũt.

F ¶Quidam aũt terminũ dierũ ĩ hui⁹ potu sic Dyasco. facit. xxxvij. dies reperiri ab eo ponunt. Ita aũt vrinas sanguineas fieri vt a quarta dierum.

Caput. cclxxxij.

Mellissa vl' melissa. Pan. ca. xc. Melissa sil'is ẽ prassio: hñs tñ citri odorẽ ca. ⁊ sic. in. ij. g̃. Sera. li. ag. cap̃. bedarungie. au. Dyas. Bidarũgie vl' melisophilos: qd̃ sic d̃r eo q̃ libẽter eã apes mãducẽt. herba ẽ tirsos hñtes q̃dratos hirtos pl'imos ex vna radice: ⁊ folia sil'ia bulote. maiora tñ ⁊ tenera ⁊ nõ sic aspa: vt citrũ in odore. In alio Sera. habet̃ sic: Mellisophilos. i. mellissa herba ẽ super quã apes delectãt̃ stare: ⁊ ꝟge ipsi⁹ ⁊ folia similant̃ ꝟgis ⁊ foliis marubij siluestr̃: ⁊ ꝟge ei⁹ ⁊ stipites sunt angulosi q̃dranguli: et folia ẽi⁹ sunt maiora foliis marubij siluestr̃: ⁊ nõ sunt pilosa sicut folia ipsi⁹: ⁊ odor ei⁹ ẽ sicut odor citri. Gal. vij. sim. far. ca. mellisofilũ. i. melissa. Prassio q̃dẽ est sil'e deficit q̃dẽ ab eo multũ in ꝟtute: ⁊ ꝑpterea neq; vtit̃ aliq̃s eo: sup̃fluũ eñ est prassio ex stẽte ita copioso vbiq; terrarũ mellifolio vti. Si ꝟo aliqñ nõ affuerit prassiũ: licet hoc vti in omnibꝫ in quibꝫ vtimur illo: scientes q̃ ab actu deficit.

Operationes

¶Sera. Folia eius cum vino bibita ⁊ in cathaplasmatibus vim scorpionis optime curat. Caninos morsus ad sanitatẽ perducit. A

¶Elixatura eius id facere potest: cui⁹ elixatura fomenta adhibita/menstruis longissimi temporis imperat: ore retenta dolorẽ dẽtiũ mitigat/dissinteric̃ opitulat̃. Folia ip̃a omnia similiter facere p̃nt: tortiõibus recte adhibetur. B

¶Et vt electuariũ orthonoicis prodest sale addito: ⁊ anhelosis/⁊ qui non possunt iacere/⁊ in cathaplasmatibus adhibita/scrofas spargit/vulnera purgat/atricis opitulatur. C

¶Et quando fit emplastrum cum ea/sedat dolorem iuncturarum. D

¶Et idem autoritate Aben Mesuay. Proprietas eius est letificare animam. E

¶Et idem autoritate Isaac. Quando comeditur bedarũgie in ieiunio/confert stomacho frigido ⁊ humido: et facit digeri cibum grossum: ⁊ aperit opilationes cerebri. F

¶Et de proprietate eius est conferre debilitati cordis/et aufert cardiacam/et remouet afflictiones solicitudines ⁊ timores qui accidunt a melancolia et humore adusto quibꝫ non possunt dormire. G

¶Auicenna de viribus cordis dicit: Quod confortat cor. H

Caput. cclxxxvij.

Melilotū. pla. Melilotū ca. ē ↄ sic. in. j. ḡ. Cuiꝰ semē similit̄ appellat̄ q; semicirculi formā hz et̄ corona regia dicit̄. Semē cū cortic̄ib⁹ in medicinis ponit̄/ac per tres annos seruat̄. Adeo nāq; paruū ē ↄ adherēs cortic̄i: vt vix inde possit separari. Uirtutē hz cōfortādi ex aromatic̄i tate diuretic̄ā et subtilitate substātie. Idez corona regia dicit̄: q; vagine seminū eiꝰ formate sunt admodū semicirculi q̄ cū suis seminib⁹ ponunt̄ in medicinis. Herba ipsa hz folia rotunda viridia: et rami eiꝰ sunt subtiles multū: et folia eiꝰ rara: ↄ semina eiꝰ habēt vaginas subtiles rotūdas: sicut virge puerorū parulorū: in q̄bꝫ cōtinēt̄. Et sunt illa semina pauca glauci coloꝛ rotūda: munora granis sinapis. Et q̄ de ipa admistrat̄ sunt ille vagine cū eo q̄ ē in eis ex seminib⁹ vel granis flos eiꝰ est citrinꝰ boni odoꝛ. Hec habentur et̄iā a Serapiōe ca. Alchelialamech. Dyaſ. ca. de melliloto. Melilotū diatoꝛeticū est et modicū digestiuū est cū nimietate caloris. Bal' vq. sim. far. ca. de melliloto. Melilotus mixte est ꝓportionabz cū q̄d stipticū ↄ dyaforeti cū digerit̄: plus eñ in eo ē calide substātie q̄ frigide. Auicē. q. lib. de melliloto. Melilotū est flos plāte coloꝛ palee in quo ē figura lunar̄ cū raritate sua quendā bñs duriciē. Et eo quidē aliud est albū et aliud est citrinū: et ex eo melius est q̄d est durius: ↄ cuius colo: ad albedinē parūper declinat: ↄ sapoꝛ eius amariꝰ sentit̄: ↄ cuius odoꝛ est manifestioꝛ. Et idē auto. Dyasco. Meliꝰ ex eo ē in quo ē croceꝰ coloꝛ. Et est acutioꝛ odoris q̄uis eiꝰ odoꝛ in p̄ncipio specieī ipiꝰ sit guꝰ ↄ debilis: et sic in colore et̄ coloꝛ fenugreci.

Operationes

A ¶ Sera. auto. Dyaſ. Melilotū ē stipticū ↄ mollificatiuū apostematū calidoꝛ ↄ maxime apostematū oculoꝛ ↄ ani ↄ testiculorum

B ¶ Et q̄n coquit̄ cū rob et fit cū eo emplastrū: ↄ forsitan miscet̄ cū vitello ouī / aut farina fenugreci/aut seminis lini/aut puluerī molēdini/aut cū papauere eo oluꝫ cū aqua confert vlceribꝫ q̄ nominant̄ faul. Et q̄n miscet̄ cū bol̄ qui asportant̄ de terra q̄ dicit̄ borā/aut miscent̄ cū eo gallē ↄ dissoluunt̄ cū vino ↄ liniuntur cum eo vlcera humida que fiunt in capite/curat ea.

L ¶ Et ponit̄ coctū ↄ crudū in vinoꝛ cum aliq̄ illoꝛ q̄ diximꝰ sup̄ stomachū: et sedat doloꝛē eiꝰ. Et q̄n exprimit̄ ab eo succꝰ coctus ↄ miscetur cum robꝛ et stillat̄ in aurē/sedat doloꝛē eius. Et quādoq; fundit̄ super capuꝫ cū aceto ↄ oleo roſar̄ sedat doloꝛē capitis.

D ¶ Auicē. Melilotū cōfert apostematibꝫ cālidis ↄ duriſ: et proprie cū careno ↄ etiā pmixtū cū vitello ouī et farina fenugreci semine lini/aut papaueris ſm locū.

E ¶ Et cōfert vlceribꝫ humidis: et proprie liniſtū cū aqua ↄ cū aliquo desiccatiuoꝝ apposito cū eo q̄d sit sicut galle: et lutū lene ↄ lēte.

F ¶ Et confert apostematibus auriꝫ ↄ doloribus anchārum superpositū emplastro ex eo cum careno: et reliquis que dicta sunt ↄ distillatiōe facta in eis ex succo: et eiꝰ iuuamētum in doloribus est velocius: ex ipso quoq; fiunt embroce et sedant sodam.

G ¶ Et confert apostematibꝫ oculis facto emplastro ex eo cum careno: et cum eis que dicta sunt vel decocta cum vino.

H ¶ Et confert apostematibus ani ↄ testiculorum facto emplastro cum eis que dicta sunt: loco eius ponitur quantum est pondus ipsius de camomilla aut eius medium de folijs fici.

I ¶ Platearius. Uinum decoctionis eius cōfortat: et ventositatem inclusā expellit. Q̄ pilationem renum et vesice aperit.

K ¶ Semen eius in brodio positum ipsum facit boni saporis ↄ odoris.

L ¶ Et potissimum est melilotum ad emoꝛroidas cancrum et fistulam.

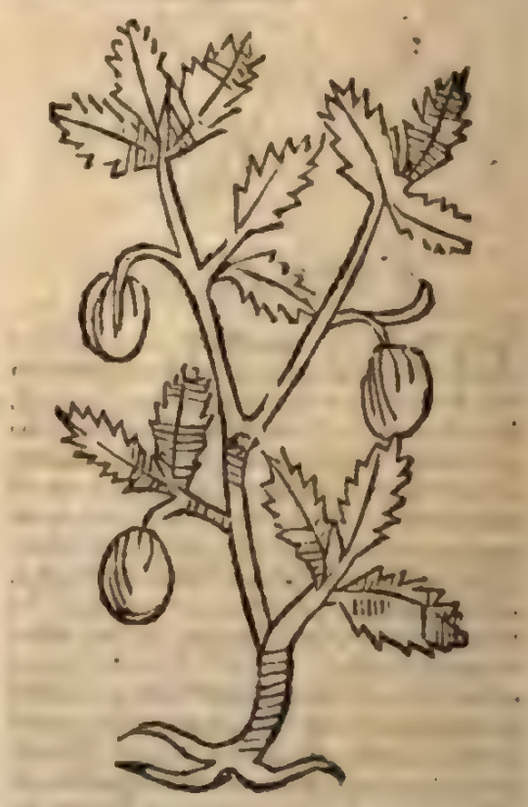

Caput. cclxxxiiij.

Melon. Gal. viij. sim. far. ca. sichirnis. i. melon. Melōis maturi suba est grossa: vt⁹ ei⁹ est q̄ infrigidat ⁊ humectat in. ij. gra. Vñ virt⁹ melonis maturi est abstersiua. Dominat aūt in eo frigida et humida cōplexio: nō tñ fortꝫ/sꝫ in. ij. gra. Dicat radix ⁊ semē eius qñ siccant non adhuc humida. Qñ siccant: sunt in. j. gradu siccitatis: aut in principio secūdi. Et in eis est plus de abstersiōe qñ siccant q̄ in carne eius ⁊ q̄ in carne cucumeris.

Operationes

A ¶Sera. li. ag. ca. Rahera. i. melon. Qñ fit emplastrū cū eo sedat apata oculoꝝ.

B ¶Et cortex ei⁹ qñ ponit sup caput infātis sedat apata calida q̄ fiūt in ei⁹ cerebro: ⁊ ponit sup frontē illius: ad cui⁹ oculos currunt humiditates: et ꝓhibet eas tota et carnositas

C ¶Et semen qñ siccat ad solē ⁊ cōficit cū farina ordei: vel cū amido/et siccat bene/mundificat cutē mulieꝝ qñ lauāt cū eo facies suas: et reddit eas splendidas.

D ¶Sed radix melonis qñ siccat et sumit de ea in potu. ʒ. j. cū ydromelle ꝓuocat vomitū.

E ¶Et qñ accipit post cibū in hūc modū/facit vomere sine labore: ⁊ qñ fit emplastrū cū ea/curat vlcera que dicunt faul.

Caput. cclxxxv.

Melon Indus. Sera. li. ag. ca. dullasia siue dulaba. i. melō Indus siue melō magnus. Vbi sciēdū q̄ melon magn⁹ ē melō Indus: qd̄ ꝑ Auicēnā patet de cura tertiane pure: vbi laudat in tertiana ꝑdicta melonē Indū. Et subdit: ⁊ fortasse nō nocet melō ꝑuus: ergo melon Indus ē melon magn⁹. Est em̄ melon paru⁹ hñs virgularum colorē: exterius est albo et dulcis: et est paruus pro alia specie melonis. Lege cap. precedens quod incipit Melon.

Operationes

¶Serapion. Melon magnus siue Indus viridis s̄m Rasim/est fortis humectationis et extinctionis. A

¶Et confert febribꝫ adurētibꝫ: ⁊ ē frigidior aliis speciebꝫ melonū ⁊ tardiorꝫ immutationis in stomacho ⁊ longinq̄or a corruptione. B

¶Et ꝓpter hoc est cōueniens febrientibꝫ colerā in stomacho suo ꝓpter suā grossiciē et ꝓpter suā elōgationē a cōuersione ⁊ cōueniēs caliditati febrili: quia extinguit caliditatem. C

¶Et sedat inflammationem eius. D

¶Et cucumer quidem facit operationem propinquam huic: nisi quia plus prouocat vrinam q̄ melon Indus. E

Caput. cclxxxvj.

Melongena arabice/grece Melongia. Sera. li. ag. ca. melõgia. Melongia fructꝰ sunt oblõgi: medij intra rubedinẽ et nigredinẽ: et inuenit ex eis citrine t albe. Et idem auto. filij Mesague est calida et sicca in. ij. gradu.

Operationes

a ¶ Sera. Generat melancoliã t opilationes epatis t splenis: et gñat sodã: et gñat emorroidas. ¶ Verũ si ex capitibꝰ eiꝰ in vmbra siccatis t cõtritis fiat eptbima/cõuenit emorroidibꝰ: et cũ ipsa in oleo coquitur/soluit: sed in aceto stringit. ¶ Et ideo nõ hꝫ ꝓportionẽ ad

b d stringendũ vel soluendũ. ¶ Rabbi Moyses caꝑ. de Melongena/valet contra nauseam et vomitũ: et ex cibis est peior.

Caput. cclxxxvij.

Memithe. Dyas. ca. memithe. Memithe vl glaucũ ẽ succꝰ herbe eiusdẽ noie: folia bñtes papaueri silia Hec folia calido cinere cooperiunꝫur: et sic succum emittunt. Alij herbã in ollam mittunt t circumliniunt creta/t in furnũ feruẽtem mittunt. Et sic foliꝭ maceratis succum exprimunt/t siccatum in sole in pastillos redigunt. Eius est optimum quod ẽ crocei coloris intus et gustu conarum: et odore grauj miscetur ocularibus medicinis tc. Et idẽ ſm aliam translationem capitulo supradicto. Glaucium siue memithe succus est herba nascentis in Syria in gerapoli. Folia habet similia miconio ceratiꝭ/sed pinguiora et super terram spansa/odorem hꝫ grauẽ gustu amaro/succum multum habet/crocisimilem. Folia eius ciues mittunt in cababis et in cibarijs coquunt. que cum coxerint ex siccant et glaucium faciunt.

Operationes

¶ Plinius capitulo de Glaucio. Glaucium in Syria et Persia nascitur/humilis herbe: foliꝭ decisis fere papaueris: minoribus tamẽ sordidioribusq; odoris terri: gustus amari cum constrictione t stipticitate t gummi habet crocei coloris. A

¶ Dulti vero errauerunt in hac herba: quidam putauerunt ꝙ esset celidonia. Quidam putauerunt ꝙ esset papauer cornutum: t sic vocatur apud Auicennam. B

¶ Et ego vidi meo tempore multos in hoc errare et multi errauerunt tempore Dyascoridis. Nam Diascorides capitulo: de monte radices dicit: ꝙ multi falso putauerunt glaucium ibi fieri ꝓpter similitudinem foliorum ꝙ autem glaucium sit memithe vel sieff eius apparet multis testimonijs. C

¶ Nam vbi ponunt Alexander et alij greci glaucium. Auicennna t alij ponunt sieff memithe. Preterea apud Serapionem quicquid dicit de memithe autoritate Dyascoridis. Non est aliud ꝙ dicitur apud Dyascoridem. capitulo de Glaucio. D

¶ Inuenitur etiam oleum nouum glaucinũ ob hoc glaucio quia nihil recipit glaucij cuius confectionem etiam inueni in antiquo antidotario sic vocatam et sine glaucio et est omnino calidum: ꝙ autem ſm veritatem glaucium sit memithe: lege capitulum Celidonia. Galienus. vj. simpli. farma. caꝑ. Glaucium. Glaucium stipticat cum quadã delectatione: infrigidat tamen manifeste: ita vt sanet quidem sepius herisipilata: et est in compositione composita ex aquosa et terrestri substantia vtriusq; frigidis: non tamen extreme: sed admodum aque fontanie. E

Caput. cclxxxviij.

Menta. Platearius. Menta est herba cuius plura sunt genera. Est enim quedam domestica que ꝓprie ortulana dicitur vel cõmunis vel odorifera t hec calefacit et confortat. Est t alie silue-

tica q̄ mentastrū d̄r: de illa statim postea tractabit. Est alia mēta q̄ lōgiora et acutiora hz folia: et hec mēta Romana vl' Sarracenica d̄r. Hec magꝫ diuretica est q̄ alie. Et est alia mēta q̄ d̄r aq̄tica: et vocat sisimbriū vel balsamita. Est alia mēta nō odorifera / et illa ē calamētū / de q̄ in seq̄nti ca. habet. Sera. li. ag. ca. dichanacha. i. mēta. Et ex ea ē domestica ⁊ siluestrꝫ et ramuli domestici qñ masticant hñt colorē celestē: et sunt interiꝰ cōcaui: et in summitatibꝰ ramuloꝝ sunt q̄si licinia: et viret ⁊ auget estate ⁊ hieme / et hz odorē bonū. Et idē auto. Dyasc. q̄dā noīant eā mentā: et est dichanacha / ⁊ ē nota: hz v̄tutē calefactiuā stipticā ⁊ desiccatiuā. Est alia species mēte siluestrꝫ / cuiꝰ folia sunt aspa pilosa maiora foliis sisimbri: et in odore suo ē pinguedo: et est minꝰ iuuatiua in medicina q̄ species alia Idē Gal. In substātia eiꝰ ē plus subtilitatꝫ q̄ in alio olere ⁊ ī sapore eiꝰ ē ꝑua caliditas ⁊ pōticitas: et v̄tꝰ eiꝰ ē cali. in. ij. gra. Dyas. ca. de odiosmon. i. mēta: herba ē oībꝰ nota: q̄ virtutē hz termāticā ⁊ stipticā et seranticā. Pau. ca. de mēta. Mēta ē cali. ⁊ sic. in. iij. g. Est em̄ domestica ⁊ siluestrꝫ: et alia q̄ ē dicit mēta Romana vel Sarracenica: sz domestica magis vsui medicine cōpetit: tā viridis q̄ exsiccata magne est efficatie: virtutē hz consumptiuā ⁊ dissolutiuā ex propriis qualitatibꝰ et confortandi ex sua aromaticitate.

Operationes

¶ Galienus. vij. sim. far. ca. Ediosinuz quidā mentam odoriferam vocant. Est quedam nō odorifera menta quā ⁊ calamentum vocant: vt in sequenti capitulo dicetur. A

¶ Cōtra fetorē oris et putredinē gingiuaꝝ et dentiū ex decoctione eius cū aceto os abluat. Ad appetitū prouocandū cū impedit et ex frigidis humoribꝰ existentibꝰ in ore stomachi fiat salsamentum ex menta ⁊ aceto: et modico cynamomo seu pipere. B

¶ Contra vomitū factum ex debilitate virtutis contentiue: vel ex frigida causa: fiat decoctio mente in aqua salmacina et aceto: et spongia intincta ori stomachi superponatur contra sincopim ex debilitate cum febre vel sine febre: siue ex medicina vel quacunq̄ causa conteratur menta et distemperetur cū aceto: et frustum panis assi in igne ponat in aceto illo ⁊ dimittatur tamdiu q̄ inde humectetur et naribus applicetur: et exinde fricentur labia gingiue ⁊ dentes: et ligetur in temporibus super venas pulsatiles: temporum ⁊ brachiorum / et patiens masticet et humiditatem transglutiat. C

¶ Ad matricem mundificandam teneritates mente coquantur in vino: ⁊ fiat inde suppositorium contra colicam passionem fasciculi mente coquantur in vino et oleo et sup̄ renes et pectinē cathaplasmetur. D

¶ Contra coagulationem lactis in mamillis predicti fasciculi mente in vino ⁊ oleo decocti et superligati / mammillis soluit: habet em̄ similiter vim attrahendi venenum: et qñ datur cum aliqua medicina contra venenū detur cum succo eius. Sed succus mēte ratione vel sarracenice vel vinum decoctionis cum melle mixtū / valet contra opilationem splenis stomachi et epatis et naturalium viarum ex frigido humore et etiā ex ca. sine fe. E

¶ Succus etiā datus / lūbricos occidit. Auribꝰ instillatus / vermes necat. Decocta herba ī vino et oleo et cathaplasmata soluit sclirosim et duriciem apostematum superioꝝ. F

¶ Uinum decoctionis et puluis eius in cibis datus / digestionem confortat. fomentuz factum ex aq̄ decoctionis eiꝰ matricē infrigidatam calefacit. Saccellatio facta calefacit. Et saccellatio ex puluere eius reuma frigidum capitis stringit. G

¶ Palladius de agricultura. li. iij. In mēse februario mentā seri cōuenit plātis vl' radicibꝰ circa aquas vel in humido loco. H

¶ Plate. Menta domestica siue hortulana magis competit vsui medicine q̄ alie. Habet virtutem consumendi ex propriis qualitatibus et confortandi ex aromaticitate. I

Caput. cclxxxix

Menta nõ odorifera: siue calamẽtũ. Pandecta ca. cxxiij. Calamentum arabice/ grece calamit/ latine ꝟo nepita vel menta odorifera. Sciendũ ꝙ in isto ca. tractabit de calamẽto: q̃ calamentũ dicit menta nõ odorifera. ¶ Pla. Calamẽtũ est herba q̃ alio nomine dicit mẽta nõ odorifera vel nepita. cali. est ⁊ sic. in. iij. gra. Melius est montanũ: q̃ magis siccũ. Cũ flores ꝓducit/ debet colligi: ac ꝑ annũ potest seruari. Habet aũt virtutẽ dissoluẽdi ⁊ cõfortandi. Auicẽ. Mẽta nõ odorifera siue calamentũ aliud est fluuiale: aliud ẽ montanũ ysopo simile in sapore: ⁊ silr eiꝰ folia sunt ei silia.

Operationes

A ¶ Quãdo bibit succus eius cũ aqua mellis: dyaforat totũ corpus ⁊ ꝓuocat sudorẽ: ⁊ terit cũ oleo: et coquit ⁊ inungit corpus ⁊ confert rigoribꝰ periodicis.

B ¶ Et qñ fit emplastrũ sup sciã hñtibꝰ sciaticũ dolorẽ cõfert valde. trahit em̃ funditus ad intrinsecã supficiẽ: ⁊ calefacit totũ articulũ: supincẽdit aũt manifeste cutim.

C ¶ Et sumptũ in potu vel appositũ prouocat menstrua efficaciter: et est ex medicinis qñ sumit magis cõferentibꝰ leprosis resoluẽdo humores resolutione forti: ⁊ aufert liuorẽ q̃ fit sub oculo: et ypopias dyaforat.

D ¶ Et tu debes scire ꝙ omnes medicine q̃ teruntur ⁊ habent acuitatem/ attrahunt cito ex profundo corporis humiditates quas recipiunt in locis illis.

E ¶ Et melius quidem in his est vino decoquẽtes cathaplasmate ipsum viride magis q̃ siccum vehementius postq̃ desiccat: et promptius adurendũ: sicut que canstica: et q̃cunq̃ farmacoꝝ calida sunt ⁊ acria: ⁊ subtilium partiũ facile attrahẽtia funditus ad se totam adiacentem humiditatem.

F ¶ Amaritudo autem que inest ei breuis quidem omnino est: operat aũt in quibusdaꝫ sicut que violentius: et quod consistit vehemẽti caliditati cum substantia subtilium partiuꝫ. Et ideo quando sumitur in potu eius succus: aut fit cristere cum eo/ occidit ascarides ⁊ lumbricos. Et valet ad morsus ferarum: ⁊ occidit similiter vermes qui generantur in auribus et in vlceribus profundis.

G ¶ Et quando fit nascale cum eo aut sumitur in potu occidit et expellit fetum. Igitur incisiua quidem virtus inest ei propter caliditatem eius et subtilitatem partium et amaritudinẽ: sola itaq̃ propter omnia predicta confert omnibus asmaticis ⁊ hictericis propter amaritudinẽ maxime sicut ⁊ pene omnia cetera purgando ⁊ mundificando epatis opilationes. Est autem ad omnia predicta efficatius quod monstratum est.

Caput. ccxc.

Mentastrū. Pli. Mentastrū ē mēta siluestrꝫ differēs specie foliorꝫ quasi figura ozimi colore pulegij ꝓpter qd̄ quidā siluestre pulegium vocant.

Operationes

A ¶ His cōmanducatis ⁊ īpositis elephātiā sanari traditū ē sicut magni pompey etate: fortuito cuiusdā exp̄imento ꝓpter pudorē in
B facie illita cōpertū ē. ¶ Eadē liniunt atq; bibunt in vino aduersus scolopēdrias ⁊ ictus serpentū/cū sale q̄z et oleo ⁊ aceto aduersus ictꝰ scorpionū. Deniq; aduersus oīa venena
C hec folia seruāt ad farine modū arida ¶ Mētastrꝫ q̄z substratū vel accensum scorpiones fugat/potū feminas purgat: sꝫ partꝰ necat.
D ¶ Ortonoicis torminibꝫ colericꝫ efficacissi-
E mū. Itēq; podagris impositū. ¶ Succꝰ eiꝰ
F auribꝫ v̄minosis instillat. ¶ In morbo regio dat ⁊ strumis illinit: oīa venenis inhibet: tineas pellit: et contra pruriginem valet.

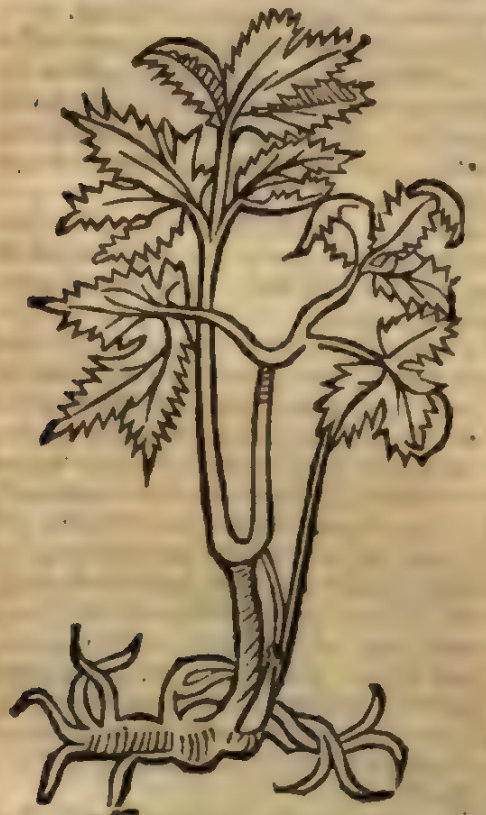

Caput. ccxcj.

Meu. Dyasc. Meu qd̄ et amanticū dicit. In Macedonia ⁊ in Hispania nascit: tyrso ⁊ folijs aniso ⁊ aneto similibꝫ. Ascēdit de terra vsq; ad cubitos duos radicibꝫ sparsis ac teneris ac curuis ⁊ lōgis suauiq; odore/gustu calido/lignā mordente: vires habet radix ipsa releuantes.

¶ Plate. Meu est herba in. ij. gra. cali. ⁊ sic. Huius radix appellat simili nomine. Et p̄cipue cōpetit vsui medicine. Unde radix in medicinis debet poni que per duos annos potest seruari. Virtutem habet diureticam ex subtilitate substantie: attrahendi ⁊ consumendi ex qualitatibus suis.

¶ Plinius. cap̄. de Meu. Meu radicula est herbe aspera tenuis ⁊ oblonga sua virtute olens. call. est ⁊ sic. in. ij. gradu.

Operationes

¶ Dyascorides. Vires eius habet radix relaxantes: vnde trita et elixa in aqua datur in potione vtiliter ad renum dolorem et ad vesice causas/vrinam prouocat. A

¶ Stomachi inflationes ⁊ tortiones intraneorum mitigat ⁊ stericas: hoc ē dolores matricis curat/Artiriasim mitigat. B

¶ Toracis reumatismo cum melle vt electuarium datum/prodest: C

¶ Menstrua etiam per fomētum prouocat. Stranguirias infantium vt cathaplasma impositum super pectinem resoluit. Exquo si plus bibitum fuerit/capitis dolorem commouet. D

¶ Platearius. Vinum vel aqua decoctionis eius resoluit opilationem splenis et epatis ex frigida causa facta: et stranguiriam ⁊ dissurriam. Aqua vero competētius in estate datur iuueni. Vinum autem in hyeme et seni. E

¶ Pulnis eius cum feniculi semine in cibo vel potu datus excludit intestinorum stomachiq; ventositatem confert. Contra tenasmonem ex frigida causa in vino decoquitur herba ipsa. F

Caput. ccxciij.

MEL. Auicenna prima fen. quarti canonis. cap. de bona cibationis febricitantiū / qui dicit: q mel canne est zuccarū: et hoc similiter inuenies si legeris capitulū zuccarum. Nam inuenies q est zuccarum: q sez propter sui pinguedinem nō indurat. Hoc similiter vult Galienus. vij. sim. far. dicens: zuccarum quidem vocatum qō et media ⁊ felici Arabia portat. Loagulatur quidem: vt quidam aiunt cannis. Est autem et illud mellis species: minus autem ex eo illud quod a nobis dulce: virtute autem simile est ei inquantum abstergit et siccat ⁊ dyafozat. Et similiter mel canne quodā eo residuo zuccari quando decoquitur: vel ipsemet succus. Est alia species mellis quod dicitur mel rubrum / et est idem quod supra. Et similiter alia species mellis quod vocat mel storacis: et est illud mellinbue: vt supra. Et similiter aliud mel quod vocatur mel acanum: et interpretat mel sine fumo et est mel cassia fistularum: ⁊ est pulpa cassie fistule. Et est mel mirtinum quod fit ex duabus partibus mellis: et vna succi mirti: vt apparebit in antidotario Galieni minori qui incipit: Cōfectio mellis mirtini. Galienus. vij. sim. far. ca. de melle. Vel calefacit ⁊ siccat in. ij. gradu. Est autez simplicis: vt est dicere maxime virtutis et complexionis. ¶ Dyascorides. Vel est succus roris celestis quem apes colligunt: et habet in se quasi compositionem quandam quoniam ex multarum herbarum floze ⁊ succo colligitur. Ideoq; omnibus valitudinibus proficiēs omnib antidotis miscetur. ¶ Item mel apum in plenilunio capiendum est sereno die abrumpi statim ac resilire guttas vtilitatis est indicium. Bonitatis vero probatio est vt sit odoziferum: ⁊ ex re dulci glutinosum ac perlucidum. Cum autem extimatur mel / apes abigi fumo vtilissimum est / ne irascatur et mel auiditate vozāt. Vel calidum est et siccum. Conseruat ⁊ mūdificat. In medicinis ponitur vt amaritudo specierum eius dulcedine temperetur: in electuarijs quandoq; cum pulueribus misceatur: vt diutius in maiori efficacia conseruet.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Vel vulneribus sordidis prodest. vij. diebus peruncteum / caliginem oculorum detergit. Gargarismo adhibitum vulnera faucium et sinantes curat / vrinam prouocat / ventrem mollit.

B ¶ Tussientibus prodest: morsibus venenaticis occurrit. Morsib etiam rabidi canis adhibitum curat patientem. Aridum' comestum inflammationes prestat. Verum mel estatis melius est: hiemis vero minus vtile est et spissum.

C ¶ Vel solū fastidiū nauseā tollit prohibet: pulmoni ⁊ omnibus interioribus medetur.

D ¶ Serapion. Vel quando ponitur in vicerib fraudulentis profundis conuenit eis multum.

E ¶ Et quando coquitur et ponitur super scissuras cutis / consolidat eas. Et quando coquitur cum aneto humido et linitur cum eo empetigo curat eam.

F ¶ Et quando miscetur cum sale trito ⁊ distillatur in aurez / sedat tynnitum aurium: ⁊ si linitur cum eo caput / occidit pediculos et lendines.

G ¶ Et quando indumentum alicuius est brue nimis si est ex lana ⁊ vult q elongetur: si irrozaueris illud cum aqua / deinde liniatur cum melle / elongatur.

H ¶ Et mel abstergit tenebrositatem visus qñ fit collirium cum eo quatuordecim diebus continuis ⁊ fiunt cum gargarismata.

I ¶ Et confert apostematibus gutturis ⁊ faucium et squinantie: ⁊ si liniuntur cum eo gingiue puerorum tempore ortus dentium cozfacit eas facile nasci et sine dolore. Et si accipiatur vel bibatur / prouocat vrinas: et conuenit tussi.

K ¶ Galienus. Sciendum q plures sunt species mellis. Est vna species mellis quod est mel visuale quod diuersificatur ſm differentias supradictas.

L ¶ Est alia species mellis quod vocatur mel Arbeniense / quod affertur ab Arbenis. Et est mel vesparum in locis subterraneis factum. Et est idem qō mel palstinatus vel granatum: vt in Alexandro. Et vocatur mel palstinatū illud qō est mel granosū: vt oribasi⁹.

M ¶ Est alia species mellis quod vocatur mel atticum. i. mel vesparum ſm quosdaz: sed falso: quoniam Dyascorides capitulo de melle dicit. ¶ Vel succus est roris celestis. ¶ Cuius genera sunt duo. Quū quod cupiliones colligunt apes que sunt oblonge. Aliud quod sub terra inuenitur vel atticum limaticum. Etiam aliqui dicunt q mel atticum dicitur ab Attica regione. Vel timum dicitur a regione Thima.

N ¶ Unde Plinius inquit: Mellis attici summa laus toto orbe estimatur translatum in Attica. Sed Thimum magis laudatur: q̄ re in aliquibus antiquis antidotarijs mel atticum / mel thimenum exponitur.

Caput. ccxciij.

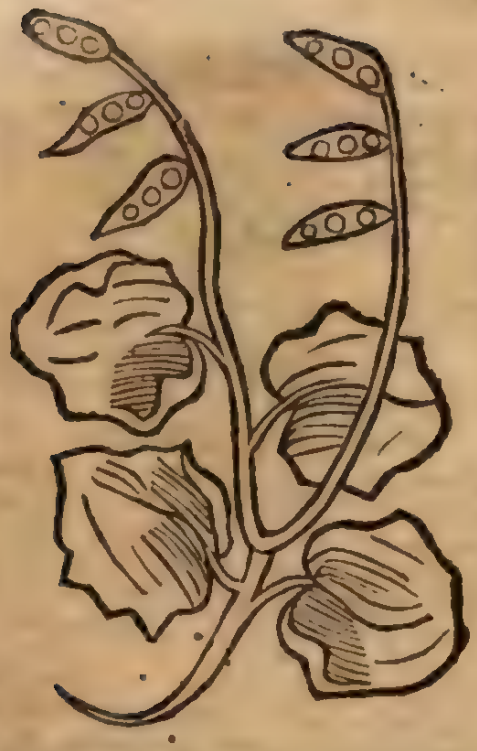

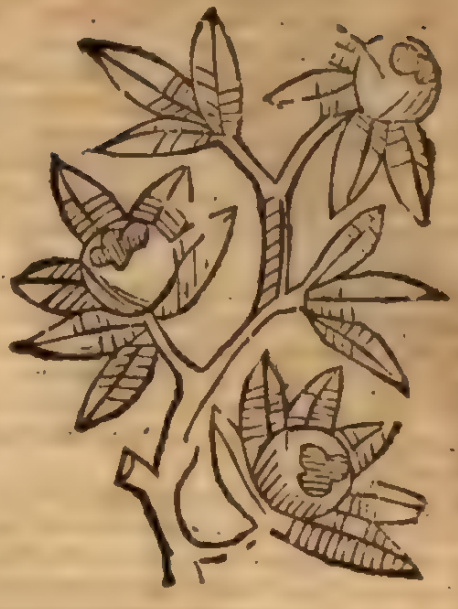

Medica. Dyas. ca. Cot. i. medica grece. Cot ē herba sil̄is trifolio q̄ infra fenū nascit. Folia hz angusta ⁊ virgulā similē trifolio: in q̄ virgella semē est: vt lēticula: illud semē miscet pani ꝓ odore. Isi. vero medicā int̄ legumina scripsit. ¶ Palla. lib. de agricultura. Medica inq̄t/ q̄ semel serit q̄ttuor annis ꝑmanet: ita q̄ q̄ter ⁊ septies possit per annū rescindi. Agrū stercorat/ animalia reficit/ curat egrota. Pli. Medica dicit a medis inuenta per bella Persarū q̄ lacius intulit: q̄ tanta est eius dos: vt ex vno situ amplius q̄ꝫ. ccc. annis duret.

Operationes

A ¶ Medica inda sunt/ quidam trocisci facti ex ea/ et vnguntur in balneis.

B ¶ Hanc herbam equi ⁊ asini comedunt.

C ¶ De quo Auiceñ. lib. ij. cap̄. Cot. O leū cot est res magis conferens tremori.

Caput. cxciiij.

Mespila. Isido. ait. Mespila est arbor spinosa/ fructu sil̄is malorū sed paulo breuior. Vñ a ꝓpellata ab eo q̄ pillule formā habeāt ei⁹ poma. Pli. li. xv. Arbor mespilorū ē de amplissimis. Folia ei⁹ anteq̄ꝫ decidāt rubescūt: radices multe ⁊ alte: ideoq̄ꝫ in extirpabiles sunt. Pal. lib. iiij. Mespile locꝫ calidis maxime gaudēt: sꝫ irriguis ⁊ frigidis ꝓueniūt: magꝫ tñ sabulo pingui aut glareosa terra cui ꝑmixta est arena vel argilla cū saxis. Serenda ē talis mense Marcio vel nouēbri. solo stercorato ⁊ subacto: ita vt vtrūq̄ꝫ caput tale stercus obducat. Sūt eius incremēta tardissima: amat putari atq̄ꝫ circūfodi: ⁊ parco humore siccitates sepe foueri: Serit et semine: sꝫ in lōgiorē spargit etatē. Si vermibꝫ occupatur stilo ereo purgāde sunt ⁊ amurca: vel humaua vetere vrina vel viuo calce ꝓfundēdi/ sꝫ parti⁹ ꝓpter arboris noxā: vel aq̄ decocta lupini: sꝫ putat hinc arbor sterilis fieri. Fimus ⁊ ciuis vitiū simul si radicibꝫ infundant/ sterilē reddunt. Si formice moleste sunt: rubrica cum aceto ⁊ cinere tēperata necabunt. Inserit mēse Februario. Surculus tñ ei⁹ ex arbore media debꝫ assumi. Nā d̄ summitatibꝫ viciosus est: In trunco fissa inserēda est: nam corticis in acies ieiuna nil nutriet.

Operationes

¶ Dyasco. Mespile folia et cortex/ idēq̄ꝫ radicis cortex tunse ⁊ imposite: cuicunq̄ꝫ tumori feruoriq̄ꝫ subueniunt: trita ⁊ sicca cum melle/ cicatricē vulneri adducunt. A

¶ Hausta cum vino dulci/ sanguinem reijciētibꝫ opem ferunt. Item cum vino propinata/ veneficij potionibꝫ repugnāt: vesicam vrina largiori lauant. B

¶ Sera. lib. aggre: cap̄. zaror: auto. Dyasco. Zaror Arabice. i. mespilum: et est arbor spinosa: cuius vna pars vocatur mespiluz: ⁊ habet fructum paruum similem malis paruis/ C

bonum ad comedendum. Est stipticus bonus stomacho cum comeditur retinet ventrem ⁊ tarde maturatur.

D ¶ Galienus lib. ij. de cibis. Fructus eius est stipticus stipticitate forti: ⁊ in foliis et in sũmitatibus est stipticitas. Virtus est ei fri. palã: qm̃ talium omnium parum comeditur conuenit nõ vt ficuum/aut vuarum copiose neq; enim vt alimento: sed vt medicinis ip̃is indigemus magis.

E ¶ Edicit in. vij. simpli. farma. cap̃. mespilum quidam tricocinum nominant: eo q̃ tria habet offula: omnia intra se ⁊c. Stipticus aũt est sufficienter fructus huius arboris ⁊ vix edibilis: et recentius sufficienter est ventris Et in germinibus eius ⁊ in foliis stiptica q̃litas est non pauca.

F ¶ Dyascorides cap̃. de mespilo: s̃m translationem grecam. Mespilum semen habet rotundum/fructum minutum/mariano similẽ tria ossa habens: vnum tricocinum dicitur stipticum est ⁊ eustomachum: ventrem abstinet et tarde maturescit.

G ¶ Almansor tractat. iij. in fri. sunt ⁊ sic. vẽtrem abstringunt: ⁊ vomitum abstinent. Et est alia species que in Hispania nascit: quã multi epymelidam vocant: semen rotunduz habens ⁊ trigonum: vnde et triconum dicitur: hoc bonum est ad edendum stipticum et stomacho aptum: et ista est azarola.

Caput. ccxcv.

Millefoliũ. Pli. lib. xxiiij. Millefoliũ qd̃ ⁊ minofilon dicitur. Caulẽ habet tenerũ similẽ feniculo: plurimis foliis: vnde et nomẽ accepit. Nascit in palustribus. Ex herbario. Millefoliũ q̃ ambrosia vel archilea dicit. In locis cultis nascit: habet flores aurosos ⁊ albos. ¶ Dyasc. Millefoliũ nascit in palustribus locis tirsim hz ex vna radice mollẽ et subrufum: ⁊ quasi manibus liniatũ: et folia similia feniculo.

Operationes

¶ Dyas. Vulnera glutinãt ⁊ sine tumore custodiũt. In dentiũ dolore cũ butiro imponũtur in modũ emplastri. Cõtra vrine difficultatẽ bibit cũ aceto: et valet cõtra calculum. A

¶ Gal. vij. fim. far. Millefoliũ siccatiue est virtutẽ in tantũ vt cõsolidat vulnera. ¶ Pli. Bibit cũ aceto ad difficultatẽ vrine vl̃ vesice vel suspiria precipitatisq; ex alto. ¶ Eadẽ ad dentiũ dolorẽ efficacissima est. Folia eiꝰ eximij vsus ad vulnera eaq; affirmat. ¶ Ex Herbario. Coma eius tunsa ⁊ apposita nouis vulneribus dolorez tollit ⁊ eadẽ glutinat. Profluuiuz sanguinis stringit: eadem aqua potata/dissintericos curat. ¶ Item valet ad dentium dolorem: ad vrine difficultatez et ad tumorem. B C D E F

Caput. ccxcvj.

Mlū solis. Sera. li. ag. ca. culb. an. Dya. Lulb. arabi. i. milū solis. Et est herba cui⁹ folia silank folijs olive nisi q: sūt maiora eis ⁊ molliora ⁊ latiora ⁊ sunt eis iferiora: declinat ꝑ ꝯ terrā: velut stēt sup ipam ⁊ hz ꝑgas elevatas subtiles sic squinārū: ⁊ i sūmitate ꝑge ē silē i ramulo diui sū i duas pteo i q̄ sūt folia minora ⁊ intra qō liber foliū ē semē albū duz fere vt lapis rotū dū: i magnitudie oꝛobi pui: nascit i locis aspis ⁊ altis. Dya. ca. Licos primō. i. milū solis eraclion vocat ꝓpt̄ foꝛtitudinē semis: ei⁹ folia sūt similia foliis olive: sz latiora ⁊ oblōgiora: ⁊ virgas tenues in grossitudie: iunci lignosa ⁊ ī summo ꝑga diuisa ē in qua folia minora sūt: vbi ⁊ semē rotūdū ⁊ lapidosum ē ⁊ albū pise silē: nascit locis aspis ⁊ altis.

Operationes

A ¶ Dya. Uirt⁹ ē ci mictualis: ⁊ semē ei⁹ bibitū cū vino albo/ calculos frāgit ⁊ vrinā puocat

B ¶ Pli. ca. Baranglucos. i. milū solis: ē semē eius herbe que dicitur astoꝛcos: quod si q̄s biberit: frangit lapidem: ⁊ puocat vrinam

C ¶ Pau. ca. Calebi. i. milū vl̄ gnū solis: puocat vrinā ⁊ mēstruā: ⁊ est cal. ⁊ sic. in. iij. gra.

D ¶ Et vinū decoctiōis ei⁹ ⁊ puluis ipius ī cibis sumptus/ soluit strāguriā ⁊ dissurriā et yliacā passionē. ⁊ omnia illa solū semē opat.

Caput. ccxcvij.

Mirabolanoꝝ spēs sunt diuersorū effectuū/ ⁊ diuersaꝝ formaꝝ: ꝑ. Mirabolanoꝝ spēs sunt q̄tuoꝛ bonoꝝ. Citrinus Kebulus/ belliric⁹ emblic⁹ indus. Quidā dicūt q̄ sunt oēs ab eadē arboꝛe pductis: ita q̄ citrini sunt de ꝓmo germine Et nigri indi sunt in q̄to pueniūt cōplexio et maturatioꝛ: dixerūt q̄ arboꝛ coꝝ ē de his fertibꝰ: ⁊ q̄ citrini sūt de ꝓmo germie ⁊ nigri silit̄er. Kebulus germē scōm tulit: sz falsoꝛ: immo pducunt a diuersis arboꝛibꝰ: ⁊ illud ē qō credit. Sz aliq̄ volūt q̄ emblici ⁊ belliric⁹ nō inueniūt̄ int̄ mirabolanoꝝ: qñ Aui. ⁊ Ser: de eis diuersa faciūt capla: vt habet sup̄ ō b. in ca. belliric⁹. vbi tractat de belliric⁹ ⁊ emblic⁹. Sz ī isto ca. de aliis tribꝰ spēbꝰ. Sera. li. ag. ca. de emblicis ⁊ belliric⁹ cui⁹ tres sunt spēs Kebuli Citrini ⁊ nigri. Et sūt illi q̄ nominant indi ⁊ seni ⁊ kebuli. Idē auto. Aben mesuay. Heliotes sunt ex eis q̄ colos ē citrin⁹ appoꝛtimās viriditati gūes: pleni sine rugis. Et ſ fri. in. j. ḡ. sic. ī. ij. Nigri fri. et sic. in. j. Mirabolani indi vl̄ nigri: et de seni sūt silr̄ ex spēbꝰ būtribꝰ coꝛticē subtilē nigrū ⁊ coꝛtex coꝝ vergit ad citrinitatē: et sunt silēs oliuis in forma sua. Et iuuamētū coꝝ ē min⁹ iuuamēto aliaꝝ specieꝝ mirabolanoꝝ. Et idē auto. Aben mesuay. Mirabolani seues sūt ex speciebꝰ oliuaꝝ: q̄ cū cōduiūt/ coꝛroboꝛāt stomachū ⁊ incoꝛiāt eū in conatione paucā: ⁊ nō est in eis iuuamentū q̄ntū in kebulis: et ex kebulis q̄dā sunt citrini/ q̄dā nigri: et nigredo q̄ ē in eis est ꝓpter ampliorē moꝝ q̄ fecerūt in arboꝛe sua et sunt pinguioꝛes et carnosioꝛes citrinis in coloꝛe: qꝛ ipsi fecerūt maturationē ampliorē: et illi q̄ colligūt añ sunt citrini: et q̄ñ sumunt triti inducūt laboꝛē in stomacho quoniā natura laboꝛat multū circa ipsaꝝ: sz q̄ñ infundit aut decoquit extrahitur ꝓprius ei⁹: et ꝓpt̄ ei⁹ subtilitatē: et ē leuioꝛ natute: et descendit velociꝰ a stomacho. Et ille tres spēs mirabolanoꝝ miscent cū tamarindis q̄ñ tamaridi extinguūt caloꝛē febrilē: nisi q̄ nocēt rustiētibꝰ ꝓpt̄ acerositatē q̄ est in eis. ¶ Johan. mesue. Mirabolani sunt de medicinis būdictis: nō cñ debilitāt cū solutiōe sua: immo cōfoꝛtāt stomachū ꝓprie: et viscera ꝑparāt: et coadunāt ꝓpres coꝛ: et confoꝛtāt coꝛ ⁊ eparāt: et coꝛpus totū. Hō cñ nisi ad vnū vident̄ nociui. Acquirit cñ dispositiō ad hoc opilatio ⁊ ꝓprie paratis cadere in ipa sz sunt de plecto rectificātibꝰ medicinas que būt acuitatē et purgāt dissoluēdo. Magnifice cñ adinuenit q̄ coꝛ ⁊ ꝓprie citrinos cuz scamonea quisquiꝛ: eꝛumit cñ cā p: opt̄ ob-

uiationem substantiarum ⁊ qualitatum ad
inuicem/et eam in soluendo iuuant.

Operationes

¶ Sera. Uirtus citrinoꝝ est ꝙ confortant
oculos ⁊ prohibẽt cursum humoꝝ ad ipsos:
et cõferunt sebel et cõfortant stomachũ ⁊ in
coriant ipsum: et cõferunt melancolie et car
diace: et clarificant colorem.

¶ Uirtus kebuloꝝ est ꝙ cõferũt ano ⁊ emoꝛ
roidibꝰ et incoriant stomachũ et confortant
eum/⁊ digerunt cibũ dessiccant humiditatẽ
leniunt naturã/conferunt ventositati emoꝛ
roidaꝝ: et conferunt melancolicis/maxime
quando cum eis admiscentur species.

¶ Corroborãt sensuꝝ ⁊ memoriã/⁊ cõferũt le
pre ⁊ colice. Siꝝ seni ⁊ indi vel nigri bũt coꝛ
ticẽ subtilẽ nigrũ/et corꝛex eoꝝ vergit ad ci
trinitatẽ: ꝙ qñ condiunt/corroborãt stoma
chũ/et inconiant cũ inconiatione pauca/⁊ nõ
est in eis iuuamentũ quantũ in kebulis.

¶ Jobã mes. Mirabolani sunt ex rebꝰ q̃ faci
unt vtẽtes se inuenescere/⁊ acq̃rũt eis coloꝛ
rẽ bonũ/et bonitatẽ odoꝛis oꝛis et sudoꝛis:
et gñant gaudiũ/et cõfortant coꝛ ⁊ epar et
stomachũ. Et cõferũt tremoꝛi coꝛdis ⁊ mun
dificant stomachũ/et conferunt emoꝛroidi
bus/et extinguunt inflammationẽ colore.

¶ Sed citrinoꝝ operatio in hoc ẽ ꝑcellens
ipsi eñ solutiõe educũt eã et cõferunt cõpie
xiões cali. hũtibꝰ. Et coꝛ fricatio cum aqua
agreste/et cũ aqua roꝛ. aut succo feniculi/ab
stergit oculũ/et aufert super caliditatẽ eius
et facto inde alcobol stringit lachrimas/et
cõuenit mollificationi oculoꝝ/ et cõfert ter
tiane ⁊ fe. colericis/et contrite cũ mastice sa
nat vicera et deliccat ea.

¶ Kebuli quoq; solutiõe educũt flegma/⁊ ad
dunt in ratiõe/et clarificãt visuꝝ/et ꝑprie cõ
diti/et mundificant stomachũ et confortant
ipsum et conferunt ydropisi et fe. antiquis.

¶ Nigri aũt vel indi solutione educunt me
lancoliã ⁊ colerã adustã/et conferunt melã
colie et tremoꝛi/et clarificãt visum et coloꝛẽ
et conferũt lepꝛe et tristicie et quartane. Do
sis potio citrinoꝝ tritoꝝ a.ʒ.ij. vsq; ad qñ
tum et infusoꝝ a.ʒ.viij. vsq; ad.ʒx. et indo
rum est sicut kebulorum.

¶ Item Modus assandi ⁊ calliandi mira
bolanos oporꝛet ꝙ imbibant mirabolanos
in aqua citroniꝝ/aut i succo agreste: aut in
acetositate citri: aut in aq̃ vbi cocte sunt len
tes/aut vbi coctum est lappacium acutum.
Deinde desicca eos bene et madefac in oleo
roꝛ. vel oleo delẽtisco/aut oleo mastichino/aut
cũ butyro/aut oleo oliue: deinde assa super
patellam ferream vel terream: quã cum pri
mo calefeciſti ⁊ abstuliſti ab igne/caue ne ad
uratur ⁊ destruatur virtus coꝝ.

¶ Similiꝛ assantur semina que administrã J
tur in medicinis fluxus. Et modus assatio
nis eoꝝ est iste: Accipe patellam ferream
aut eream aut terream cuꝝ lato
orificio ⁊ calefac bene. Deinde aufer ab igne
et statim superpone semina dum ipsa est ca
lida anteq̃ infrigidetur: et comisce ea sem
per/donec videas assationem eoꝝ cõple
tam/ad voluntatem tuam. Et si non fuerit
completa vna vice/pone iterum/et fac vt
prius.

¶ Et scias ꝙ nõ oporꝛet omnia semina equa R
liter assare/ quia sunt quedam que habent
multam viscositatem que debent amplius
assare sicut psillium: ⁊ caue ne comburantur

Caput. cxcviij.

Mirrha. Serapion lib. aggregato
capitulo. Hec auto: Dyascoꝛides
Hec ara/id est mirrha/est gummi
arboris quenascitur in terris arabum simi
lis arbori que dicitur in greco spina babylo
nica. Nam fiunt scissure in ligno arboris:
vnde egreditur gummi quod emanat ca
dens super terroꝛia que sternuntur sub arbo
re: et quedam per se coagulatur super stipitẽ

et est de ipsa rea q̄ dicit bartanisus siue bartanasas ⁊ grossa ē a q̄ egredit merbi. storax liq̄da: q̄n exprimit sicut apparet in ca. storax. Et arbor ei⁹ est in terra q̄ dicit ptinia: et est pinguis: et q̄n exprimit succ⁹ ei⁹ egredit velut storax multū: et melior mirrha ē illa q̄ ōr barbalud ⁊ canchir ⁊ noiat hoc noīe eo q̄ defert ex terra q̄ dicunt sic. Et color eius est ad viriditatē tēdēs: pungēs linguā clari coloris et ex ea ē q̄ ō: lithi: et est litha glutichibile: et est mollis tactu sicut bdellium: in odore suo ē pinguedinosus: et arbor ei⁹ est in locis soli expositis. Terra ē q̄ ō: poaclis et est aspa multū nigra: et aparet in ea vestigiū ignis. Et deterior ē illa q̄ dicit argasin: ⁊ ē levis nō pinguis: acuti saporis: silis gūmi Arabico in fortitudine ⁊ frute. Et ex mirrha est que ōr cruma: siue aminu: et ē mala. Et fiunt q̄dā trocisci ex substātia mirrhe: et si mirrha pinguis fuerit: trocisci q̄ ex ea fiūt bñt bonū odorē ⁊ pinguē et si non fuerit pinguis q̄ fit ex suba eius nō hz bonū odorē neq; pinguē ⁊ hz frutē de bilē: pter q̄ admiscet ei oleū q̄n ex ea fiunt trocisci Adulterat mirrha: q̄n admiscetur ei gumi q̄ infusus fuerit in aq̄ mirrhe. Et melior ex mirrha ē nova: leuis: mūda: q̄ q̄n tangit est aliq̄ntulū aspa et arida ⁊ cito frāgibilis: ⁊ q̄n frangit: remanet in ei⁹ fractura rea alba: et figura ei⁹ est sicut figura vnguis: ⁊ q̄ est infrusta nō qua: et color ei⁹ est vniformis nō diuersus in exterioribus ei⁹: sz interi⁹ ē trahēs ad rubedinē paz cū lineis subalbidis sicut diximus: et odor ei⁹ est delectabilis amara: sz illa q̄ ē grauis: cui⁹ color est sicut color picis: nō est alicui⁹ vtilitatis. Sz mirrha q̄ est ex terra q̄ ōr laborero abscindit ex radice arboris q̄ est in terra illis. Eligit em̄ ex ea illud q̄ est simile mirrhe in odore: et frutus ei⁹ ē calefactiua et mollificatiua et resolutiua: et ingreditur in confectionibus vnguentorum.

Operationes

A ¶ Serapion autoritate Albugerig. Mirrha conuenit ad aquam cirrinam quando sumit ex ea in potu: aut quando fit emplastrū cum ea sup̄ ventrem.

B ¶ Et quādo fit caput purgiū cū vno anoch ex ea mundificat cerebrum: et aufert ab eo ventositates grossas: et inconat gingiuas.

C ¶ Et confirmat dentes: est conabolice quando fit linitio cum ea.

D ¶ Gal. Mirrha abstergit cum tempamento: et glutinat fragmenta ossium capitis: et occidit lumbricos et ferum, expellens eos.

E ¶ Et ingreditur in confectionibus collirioꝝ que fiunt ad vlcera oculi: et ad maculas que fiunt in eo: ⁊ in medicinis que bibuntur ad tussim antiquā ⁊ asma. Nam ipsa nō extat sperat cannam pulmonis. ⁊ hoc quia non calefacit neq; desiccat calefactione et desiccatione fortis ⁊ sine superfluitate sue amaritudinis et sue abstersionis.

F ¶ Est alia mirrha que trahitur a radice arboris huius: et virtus eius calefacit: mollificat et resolvit.

Caput. cxcix.

Moracelli. Auicenna libro. ij. capitulo de mora. Mori sūt due species. Una earum est alfirsedu: quod est dulce: et currit secundum semitam ficus in maturatione: sed est deterioris nutrimenti: et minoris est siccioris et magis destruēs sanguinem et deterius stomacho. Reliquas vero ficus dispositiones habet. Est tamen inferius ea amarum autē quod nominatur morum de sceni fit nunc illud de quo plurimum loquamur. Quod ergo immaturuz est cum exsiccatur: stat loco sumach: dulce est calidum: humidum et acetosum. Et de sceni est ad siccitatem declive: in ipso est stipticitas et frigiditas: et succus mori est stipticus: et propriē quando decoquitur in vase ereo.

Operationes

A ¶ Auicē. Succus mori ꝓhibet fluxū materiez ad mēbra: et immaturꝫ est sicut sumach. Qñ coquunt folia eiꝰ ⁊ folia vitis: ⁊ folia ficꝰ nigre cū aqua pluuie/ denigrat capillos.

B ¶ Acetosum remouet apostemata oris ⁊ gutturis. Et folia eius sunt vltima ad squinantiā ⁊ p̄focationē. Quod acetosum est/ cōfert vlceribꝰ fraudulētis ipsius succus.

C ¶ Rob eiꝰ acetosuz ē cōferēs bothor oris: et decoctio radicis eiꝰ mollificatiōi dentiū ⁊ decoctio radicis eius est bona denti doloroso.

D ¶ Morum malū est stomacho/ corrumpitur ꝓprie in eo alfirsedu. ⁊ qñ nō corrumpit alfirsedu in stomacho velociter nō nocet. Et oportet quidē vt comedantur omnes species eiꝰ ante cibū ⁊ recipiant in stomacho: in quo nō sit corruptio.

E ¶ Illud vero de seni nō nocet stomacho colerico: ⁊ nō ē in ipso de mala cōueniētia stomachi qđ est in alfirsedu: q̄uis sit in eo malicia. ⁊ nō est nausea in ipso: et nutrimentū eius ē paruū: et facit appetitū cibi: et facit ipsuz lubricū et extrahit ipsum velociter: et omnino descensus eius de facto fit velociter: sed eiꝰ descensus ex intestinis est tardus.

F ¶ Sera. lib. ag. cap. hoc. Hoc arabice. i. moracelsi. Virtus eiꝰ est q̄ retinet ventrē: ⁊ qñ desiccat retinet vētrē retentione forti: et cōuenit vlceribꝰ intestinoꝝ ⁊ fluxui ⁊ omnibꝰ egritudinibꝰ que fiunt ex fluxibꝰ humoruz: ⁊ admiscent/ postq̄ teruntur cū cibis sicut sumach: Et qui vult ex eis sumere in potu/ potest cum aqua et vino.

G ¶ Sed arboris eius ꝟtus ē cōposita ex virtute retentiua ⁊ laxatiua: ⁊ plus qđ ē in cortice. Huius arboris est virtus laxatiua cum amaritudine pauca: quousq̄ occidat ascarides: et sunt lumbrici cucurbitini: sed in foliis arboris et summitatibus est temperamētū mediū illaꝝ duarū operationum.

H ¶ Et mora matura qñ inueniūt stomachum purū: si comedunt ante cibū egrediunt a stomacho cito: et p̄parare faciūt exitū alioꝝ ciboꝝ qñ vero comedunt post cibū: vel in stomacho sunt humores: cito accelerāt ad corruptionē ⁊ corruptio eoꝝ ē multum nociua

I ¶ Sed acerba qñ desiccant sunt bona medicina ⁊ iuuatiua vel vlceribꝰ intestinoꝝ ⁊ fluxui antiquo. Et mora qñ descendunt anteq̄ corrumpant nō inferunt nocumentū: nisi de eis ante comestionem nimis sumatur.

K ¶ Et idē auto. Gal. Ex eis sunt matura: et maturi saporis: ⁊ sapor eoꝝ est dulcis stipticꝰ virtus eoꝝ/ mollit ventrem et nutrimentum paucum corpori prestāt/ ⁊ facile corrumpuntur: nō corrupta humectant penitus. Infrigidāt autem non penitus: nisi frigida sumātur. Et paucissimū corpori dant nutrimētū consimile peponibꝰ: non tñ nocumentū adeo ipsis: neq̄ malū stomacho vt in illis.

L ¶ Gal. vij. sim. far. ꝟ meransia. grecā: ca. Moracelsi: fructus maturis subducit ventrem: nō maturus vero desiccatus constipatiuū sufficienter, fit farmacum vnde ad dissintericas cōuenit dispositiones ciliacas ⁊ alias quecunq̄ sunt fluxibiles. ⁊

M ¶ Et tota arbor in omnibus eius partibus mixtam quandā virtutez videtur habere ex detentiua et purgatiua compositiua. Preualet autē in cortice quidē radicis purgatiua virtus cū quadam amaritudine vñ amplos lumbricos interficit. In aliis vero partibus detentiua. In foliis vero ⁊ pollulationibus media vtraq̄ est complexio.

Caput. ccc.

Morabacci. Isidorus. Morus grece: latine vocatur rubus: eo q̄ rubeant fructus eius vel virgulta. Siluestris more fructibus in deserto. Pastorum fames ac penuria confouetur.

Operationes

A ¶ Arestotiles in libro de plantis. Fructus quidā cito maturant: vt mora ⁊ cerusa: ⁊ succorum qui sunt i fructibus: quidam sunt po-

tabiles: vt est succus mororum.

B ¶ Plinius libro. xv. Moris est succus in carne vinosus. Trinicolores. Primo/ scz candidus/ mox rubeus/ maturus vero niger. In nouissimis florent: inter prima maturescunt manusqz succo tingũt. Matura ruunt: acerba minimũ. Carne ꝛ succo constant mora.

C ¶ Moro quidem ꝛ piro ac mirto, succus est vinosus: colorqz succi moris ac cerasis est sanguineus.

D ¶ Palladius libro. x. Ad diamorum conficiendum agrestis mori succum faciens paululum deferuere. Tuncqz duas eius succi partes ꝛ vnam mellis admiscebis: ac mixta curabis ad pinguedinẽ mellis decoquere.

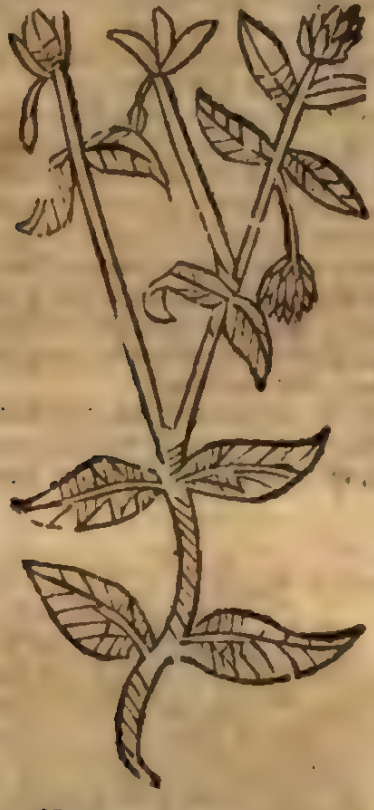

Caput. cccj.

Morsus gallinæ siue anagallus. Pãdecta. Anagalli due sunt species. Una est auricula muris: et est maior: ꝛ alia est morsus galline: et est minor.

Operationes

A ¶ Ambe species anagalli vulneribus prestant effectum. Tumorem non admittunt: et infixa corpori euocant: pascentia vulnera abstinent.

B ¶ Succus earum dentium dolorem prohibent: si pro dextro dente in sinistro nare fuerit immissus. Hic succus cũ melle attico coctus ꝛ adhibitus caligines oculorũ siue vicium eorum quod vocatur argemon siue argemade tergit: morsibus venenatis bibitus medicatur.

¶ Nefreticis/ hidropicis/ ꝛ epaticis ꝛ renali passione defectis prestat auxilium. Anotumenti impositus medicatur.

¶ Item succus naribus infusus/ putredinẽ capitis purgat. Habet eñ desiccatiuam virtutem absqz mordicatione: vnde et vulnera glutinat.

¶ Uentrem quoqz deducit mulse admixtus et potui datus/ herba contusa, ꝛ imposita/ stipites educit de corpore.

¶ Serapion. Species anagalli minoris: scz morsus galline facit anum ingredi si fit cum ea emplastrum.

¶ Galienus. Ambe species anagalli habẽt occultam caliditatẽ attractiuã vt et stimulos infixos euellant. Earũ vero succus a naribus flegma purgat propter eandem causam. Et vniuersaliter loquendo siccatiuã hz virtutẽ quapropter etiam vulnera solidant: ꝛ putrescentibus conferunt.

Caput. cccij.

Mirtus latine ꝛ grece. Arabice dex domestica vel hes. Sera. li. ag. ca. dex domestice: et ẽ de ea fortẽ viriditatẽ declinãs nigredini: ꝛ de alia ẽ q̃ declinat ad rubedinem: et que declinat ad nigredinem: cc. Afert magis in medicinis: ꝛ similiter

grana ei⁹ ꝑpe ei⁹ q̄ ex ea ē mōtana: ⁊ suba ei⁹ est cōposita ex fructib⁹ ȝrys: et illō qō vincit plus i ea ē suba terrea frigida: ⁊ ē in ea cum hoc res calida subtilis: et sapor ei⁹ ē stiptic⁹

Operationes

A ¶ Sera. au. Aben mesuay. Succ⁹ ei⁹ ȝfert dolor pectoꝛ⁊ pulmonis: et stringit fluxꝰ vētris colericū: et confortat stomachū: et est bonus vlceribꝰ mēbꝛoꝝ interioꝝ fortificat viscera/retinet fluxū mēstruoꝝ: et grana ei⁹ cōferunt sputo sanguinis pectoꝛe et pulmonē: et conferunt stomacho sua ponticitate.

B ¶ Dya. Sāguinē excreātib⁹ dat stomaticis ꝓueniēs ē: vtinā mouet sco: piōis⁹ mꝛsui ipo sita atq; potui data ꝓdest. Folia ei⁹ virētia ⁊ cataplasmati apposita medēt vlceri fluēti a

L ¶ Arida vero ꝓtrita aspꝛedine dyafoꝛcim faciūt. Itē baccaꝛ viridū succ⁹ aptat sangui nē spuētib⁹. ipse quoq; comeste eadē faciunt. ex vino decocta et in modū catbaplasmatis imposita/extrema vulnera sanat.

D ¶ Aui. Virtus retinet solutionē ⁊ sudoꝛē: et oēm fluxū sanguis et oēm fluxū ad mēbꝛ.

E ¶ Et q̄n cū eo fit fricatio in balneo ꝓfortat coꝛp⁹ ⁊ desiccant hūiditates q̄ sunt in cute.

F ¶ Et embroce q̄dē decoctiōis ei⁹ cū sup ossa effundunt velociꝰ fit ipsoꝝ restauratio: ⁊ qō ex ea vtū ē loco tutie ponit ad hocvt bon⁹ fi at odoꝛ coꝛpis: ⁊ cōfert omni fluxui sanguinis linitū et loco emplastri superpositū ⁊ bibitū: et similiter eius rob: et rob fructus ei⁹ et ipsius quidem nutrimentum est paruum.

G ¶ Et i syrupis q̄dē nō ē q̄ restringuat ⁊ phibeat dolorē pulmonis ⁊ tussim ꝑter syrupū ei⁹

H ¶ Et cui⁹ oleū ⁊ succ⁹ et decoctio ipi⁹ ȝfortāt radices capilloꝝ: ⁊ phibēt casuꝫ: et plongāt eos et denigrāt: et ꝓpꝛie ipsius semina.

I ¶ Et decoctio seminū eius in butiro phibet sudoꝛē et rectificat rasurā venarum.

K ¶ Et folia ei⁹ sicca phibēt fetoꝛē ascelli ⁊ inguiū: ⁊ ipsius cinis loco tutie ponit: ⁊ cōfert panno: sedat apostemata calida ⁊ herisipilā et formicā: ⁊ botboꝝ ⁊ vlcera: et qō est super ambas volas et adustionē ignis cum oleo.

L ¶ Et similiter eius syrupus et emplastꝰ factū ex folijs ipsius cū oleo ⁊ vino: et post ipius cōmixtionē cū eis et similit ei⁹ oleū: et vnguentū factū ex eius oleo: et similiter cōfert ipsius succus si proiciat super pannariciuꝫ.

M ¶ Et sil⁹ cerotū factū ex eo: et cū decoquitur etiā ei⁹ fruct⁹ cū vino et fit ex eo emplastꝰ: sanat vlcera q̄ fiunt in ambabꝰ volis manuū ⁊ in pedib⁹ ⁊ adustionē ignis: et probibet eos a relicatione: et simlit eius cinis cū ceroto.

N ¶ Et emplastrū factū ex fructib⁹ decoctis i vino ē ꝓficiēs mollificationi infixuraꝫ re

rinet fluxū sanguinis ex naribꝰ ⁊ abstergit furfureo: et exsiccat vlcera capitis et vlcera auris et ipsius pus ex ipsius aqua in ipsam distillatur:

O ¶ Et confert ipsius syrupus mollificationi gingiue: et ei⁹ fo. cū vino decoquunt: ⁊ fit inde emplastrū sedans sodam ⁊ obealmiam.

P ¶ Et cum decoquitur cum ordeo / sanat eoꝝ apostemata: et ipsius cinis ingreditur in medicinis vugule/confortat coꝛ: et aufert tremoꝛem coꝛdis.

Q ¶ Et confert fructus eius tussi propter dulcedinem suam: et retinet ventrē vtentis eo: si est solutus sua stipticitate.

R ¶ Et confert fruct⁹ ipsius sputo sanguinis et etiam eius rob similiter confortat stomachum. Rob eius et semina prohibent cursuꝫ superfluitatum ad stomachum.

S ¶ Succus fructuum eius est prouocatiuus et ipsemet confert ardoꝛi vrine et vesice.

T ¶ Et est bonus in prohibendo menstruoꝝ prouocationem: et eius aqua stringit naturam et retinet solutionem colericam ⁊ melā colicam linita et ipsa cum oleo ysamino expellit flegma: et solutione emittit ipsum: et decoctio fructuum eius confert fluxui humiditatum matricis: et confert emplastro inde facto emoꝛroidibus.

V ¶ Et cōfert apati testiculi: ⁊ ei⁹ decoctio cōfert mꝛsui rutele: et sil⁹ fructus eius cū potat in vino: et similit punctureꝰ scorpionis.

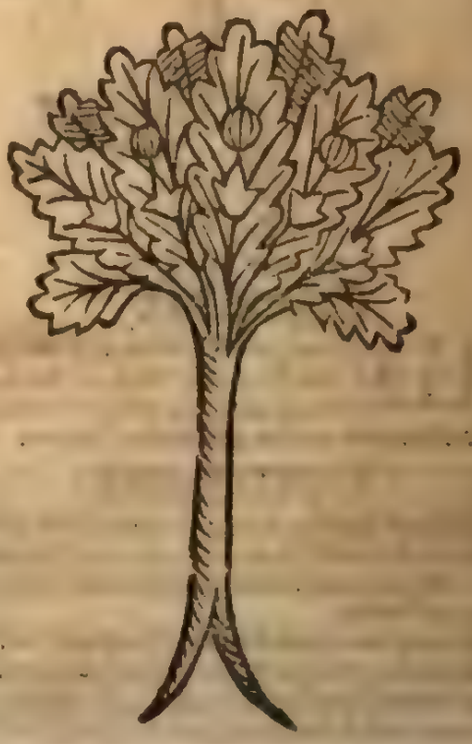

Caput.cccij.

Mastix siue mastix latine: grece scinus vel achias vel chias: arabice mescehe. Et est gūmi arboris cini vel lentisci: quia lentiscus grece vocat scinus sicut inuenies i ca. Terebentina infra de T Dyasc. cap. de Mastice q̄dā mastix emanat ab arbore que scinus dicit. Et quedā ex ea ē alba/quedā subuiridis. Sed melior ex ea est cuius color est albꝰ: perlucidū habens granum graue siccissimū et cito frangibile: hn̄s bonū odorē. Et est de ea quedā que est nigra et quedam citrina. ¶ Gal. vij. sim. far ca. de Mastice alba. Et est illa que dicit gluten romanū: et est composita ex virtutibus diuersis: scz stiptica ⁊ mollificatiua. Et virtus eiꝰ est que calefacit et desiccat in ij. gradu: vnde mollificat et resoluit. Et ideo st. machi/epatis ⁊ ventris flegmonibꝰ competit. Sed nigrā est que dicitur capiti vel egyptiaca est: et est maioris desiccationis q̄ alba: et virtꝰ stiptica est in ea minor: et ideo est conueniens vbi oportet resoluere amplius. Et propter hoc multū conuenit apostematibꝰ duris que sunt in exterioribꝰ corporis. Sed oleum masticis est simile virtuti masticis. Sera. lib. aggre. cap. Mescehe. i. mastix. Mastix est primus inter omnia glaucina in bonitate. Et arbor masticis est cōposita ex substātia aquea ⁊ terrea frigida nō multū ī sapore omniū partiū: huius arboris dico radicis ⁊ fructus: ⁊ corticꝫ est stipticitas pauca: et virtus eius est infrigidare ⁊ calefacere mediocriter tēperate et desiccat in fine. ij. gradus vsq̄ ad principium. iij.

Operationes

A ¶ Sera. In ipsa est de stipticitate qua confert debilitati epatis ⁊ stomachi et intestinoꝝ et apostematibꝰ in eis existētibꝰ: in eo ē stipticitas: ⁊ nō hꝫ acuitatē aliquē: ⁊ est multū subtilis: et fit emplastꝝ cū folijs masticis dum sunt recentia: et est in eis virtus manifesta et ideo quando bibunt fo. aut cum alijs medicinis ad vlcera intestinoꝝ ⁊ ad fluxum ventris conferunt multum.

B ¶ Et conferunt spuentibus sanguinem: ⁊ fluxui menstruorum ⁊ ani: et nō est in eo diuersitas a succo ypoquistidos.

C ¶ Et idē autoritate Dyascoridis. Tota hec arbor est stiptica: ⁊ virtus foliorum fructus ⁊ corticis et radicis est equalis et decoquit cortex eius/et cortex radicis et folia decoctione plurima.

D ¶ Et quando fuerit cocta/colat ab eis aqua que iterum coquitur vsq̄ ad mellis spissitudinē: et conuenit sputo sanguinis dēcoctio illa bibita ⁊ fluxui vētris ⁊ vlceribꝰ intestinoꝝ ⁊ fluxui matricꝫ ⁊ ani. Et vniuersaliter q̄dē ponit ꝑ accatia et ypoquistidos: ⁊ ponitur decoctio illa loco succi foliorum.

E ¶ Et qn̄ proijcit decoctio illa super vlcera ꝑfunda/et super ossa fracta/restaurat carnem in vlceribus et restaurat ossa et stringit mēbra laxa: ⁊ abscindit humiditates antiquas a matrice ⁊ ꝓhibet vlcera corrosiua ne dilatētur in corpore prouocat vrinem: et qn̄ fit collutio oris cum ea stringit dentes commotos. Et ex ramis huius arboris fit oleū qd̄ est bonum vbi conuenit stipticitas.

F ¶ Et idem auto. Humay: Mastix resoluit apata stomachi/et cōuenit tussi: et nō ē pauce attractionis flegmatis qn̄ masticat: ⁊ propter hoc miscetur cū aloe vt preparet ipsam et attrahat cum eo flegma a capite.

Caput.cccij.

Nasturciū. Dyas. ca. Cardamꝰ. i. nasturciū Quod dā est domesticū ⁊ quod dā est agreste. Et ideo facit duo capi. de eis. Vnū quod incipit Cardamꝰ/et est nasturciū domesticū. Aliud qd̄ īcipit Cardamus agrestis et est nasturcium agreste.

Et ideo dicit cardamus.i. nasturciū domesticū: vtiliter dicit Babilonicus omnibus semen eius calidissimū est caustica participās virtute: viscidum ⁊ cacostomachū ventrem turbans. ¶ Sera.li.ag.cap. Jorsalbathe fe.i.nasturciū: et ex eo est nasturciū cōmune notum: et ex eo est nasturciū tectoꝝ: et ex eo est nasturciū oriētale. Nasturciū tectoꝝ est plāta habens folia stricta et longa duobꝫ digitis: i summitate acuta et scissa et pinguia: et extendunt super terrā: et hꝫ in medio virgaꝫ subtilē duobꝫ palmis longā: paucos habēs ramulos: super quos sunt pile habētes densam summitatē: in quibus est semen simile semini nasturcij: cuius ē virga sicut figura rutele: ita est depressum: nascit in vijs et parietibus domorū. Nasturciū orientale est planta duoruꝫ brachioꝝ longa: habens ramos subtiles ⁊ multos. in quibꝫ sunt folia similia folijs citaragi: nisi quia sūt albiora ⁊ molliora: et in summitatibꝫ ramorum sunt capitella similia plante actis: et habet flores albos semen eius ponitur in cibis loco piperis. Sed nasturciū cōmune notum est melius illud quod defertur a Babilonia. ¶ Almansor tractatu.iij.capitulo de nasturcio. Nasturcium calidum est et siccū: apetitum adiuuat: licet inflationem et capitis efficiat dolorem digestiuam: preterea retardat.

Operationes

A ¶ Serapion autoritate Galieni. Semen nasturcij ē calida ⁊ sicca/sicut semen sinapis: et incidit incisione forti: et adurat ⁊ sedat dolores sciaticos et dolorem capitis: et quālibet egritudinē in qua oportet calefacere: et miscetur semē eius in medicinis asmaticis: q̄a ipsum incidit incisione forti: ⁊ adurit humores grossos.

B ¶ Et dicitur ꝙ quando nasturcium desiccatur/fit eius virtus sicut seminis eius: et dū est recens propter humiditatem aquosam q̄ est in eo hꝫ virtutem debiliorem virtute seminis eius.

C ¶ Dyascorides. Nasturciū lumbricos expellit: et ventrem turbat: splenem attenuat cuꝫ aceto et aborsum facit/ ventrem stimulat: simile est sinapi et eruce.

D ¶ Et impositum lepras ⁊ zernas emendat: melle addito/duriciez splenis cōpescit. Sordida vulnera purgat: si succus adhibeatur. Morsibus venenatis bibitum occurrit. Fumigatio eius serpētes fugere facit. Vel flentibus profluis succo linito occurrit.

E ¶ Carbunculos rūpit cū polēta ⁊ aceto coctū. Sciaticis vtilissime cū aceto ⁊ polenta auxiliatur tumores et duricies spargit.

F ¶ In dolore cordis coquit in lacte caprino et datur ad bibendum. Dolorem omnis loci tollit puluere seminū asperso: sed plus melle vncto loco scabiem cum aceto sanat

G ¶ Gal.vij.sim. far.ca. de nasturcio. Semen nasturcij hꝫ virtutē que calefacit et desiccat sicut sinapis. Et propterea sciaticos et dolores capitis et quodcūqꝫ alioꝝ indigentium rubificatiōe calefacit cum eo/sicut ē sinapis miscetur autem cum eis quecunqꝫ asmaticis dantur farmacis.

H ¶ Auicenna in p̄mo canone.fen.quarta.ca.vij. Nasturcij semina torrefacta mixta cum adog/constringunt fluxum superfluum prouenientem ex catarro.

Caput.cccv.

Nasturcium aquaticum vel senation: vel Cardamus agrestis. Sera.li.ag.cap. herochachay grece.i. nasturciuꝫ aquaticū. Et est planta que nascitur in aq̄s habet stipitem rectum ⁊ ramos: et est tota planta pinguis: et habet folia similia folijs apij dicti yposellinum: nisi quia sunt minora eis: et habet odorem bonum quando masticatur: et est cali. et sic. ⁊ conuenit calefactis/ quando roratur super ipsaꝫ aqua fri. aut aq̄ rosa. Et quidam dicunt ꝙ est fri. ex eo quia non nocet habentibus sirsen. ¶ Et idē auto. ysaac habē aram. est cali. in.j. ⁊ sic. in.ij. ¶ Et idē auto. Galie. Virtus eius est calefaciēs. Dyascorides cap. senation: id est nasturcium aquaticum. Nascitur in aqua/fruticem habens pinguem ⁊ ramulos longos: ⁊ folia mi

nuta similia yposellino: nisi quia sunt minōra coq; masticata odorem suauissimum hz.

Operationes

A ¶ Serapion auto. Isaac haben aram. Semen eius stringit ventrem qui fluit propter caliditatē quando bibit ex eo aureus vnus cum aqua frigida aut succo citoniorum: et ipsum confortat membra.

B ¶ Dyascori. Semen eius crudum ⁊ comestū calculos excludit: vrinam prouocat/ mēstruis imperat/ dissintintericis prodest.

C ¶ Catebras sapiens huic perhibet testimonium: dicens q̄ coquinati in aqua /soluunt: et cum carnibus spiritualia mundificat fomentum ex aqua salsa et oleo decoctiōis ei⁹ valet ad dolorem yliacum.

D ¶ Stranguiriam ei dissurriam in vino decocti: et cathaplasmati ad idem valent: diuretica sunt.

herba que est venenum perniciosuz et est in summo caliditatis et siccitatis.

Operationes

A ¶ Auicenna. Napellus delet albaras linitum ⁊ confert lepre: vnde ē venenum destruens bibentem se. Maior vero ipsius potio est medietas. ʒ. vnius/ et hec interficit et similiter minus.

B ¶ Et ex eo cocurnices bibunt et non moriuntur. Ex omnibus confectionibus dyamuscus ei resistit.

C ¶ Et est alius qui vocatur napellus moysis Et vult dicere napellus mus: et est qnoddā animal quod assimilatur muri: quod moratur in radice napelli: nascens cum napello: et qui cum eo appropinquat/ non crescit arbor: et est tyriaca napelli: et est maior eo: ⁊ in eo sunt omnia iuuamentua que sunt in napello.

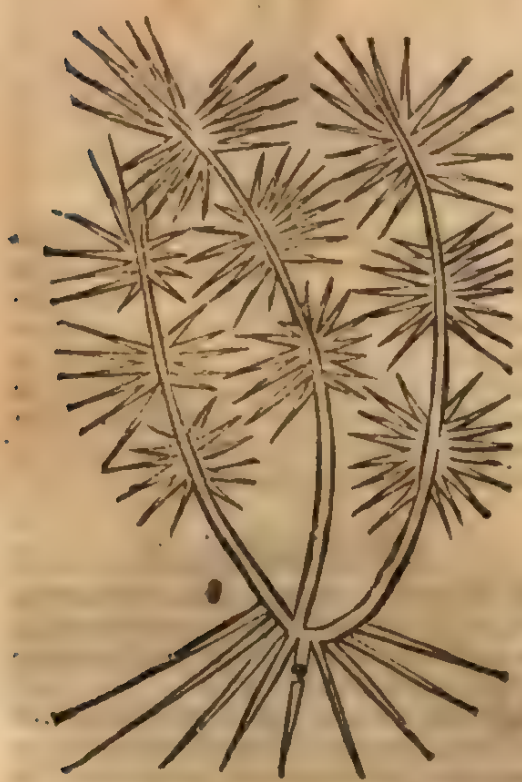

Caput. cccvj.

Napellus. Pandecta. cap̄. ccccclxiiij. Napellus est herba que facta ē sicut elleborus niger: cuius radix est ordinata ad modū rhetz: est anthonomatice herba venenosa et ē prima pars aconiti. ¶ Auicenna libro. ij. cap̄. de napello. Napellus est

Caput. cccvij.

Narciscus vel bulbus vomiferus: vel cepe marinum. ¶ Dyascorides capitulo Narciscus vl bulbus ematicus vel bulbus vomicus: folia habet porro similia/ sz minuta: et hastas habet duoꝝ palmorum que manes ⁊ concaue sunt ⁊ sine foliis.

Flos est illi albus in giro in medio croceus: et est quedã species: cuius illud mediũ purpureum est. Radicem habet albã rotundam sicut bulbus: et semen nigrũ ⁊ oblongum vt in membranulis. Qui in locis mõtuosis nascitur est melior: cuius etiã flos suauẽ longe iactat odorẽ. In reliquis aũt porri habet similitudinẽ et viridis est. Uirtus eius est q̃ abstergit et incarnat ⁊ desiccat. Et illud qd de eo administratur est radix. ¶ Plinius libro.xxj. Narcisci duo genera in vsu medici recipiunt: vnum flore purpureo: ⁊ alterum herbaceum. ¶ Isidorus. Narciscus fabulose nomen impositum habet a quodam puero cuius membra in hunc florẽ transierunt/qui et nomen narcisci in appellatione custodit ei decus pulchritudinis in candore retinet foliorum. ¶ Serapion. Narciscus est calida et sicca in.ij.gradu.

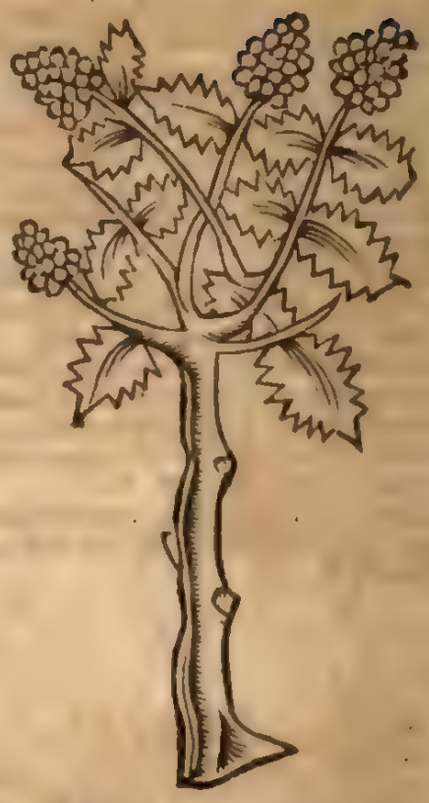

Operationes

A ¶ Dyascorides. Radix eius bibita ⁊ comesta ⁊ cocta/vomitum prouocat: trita cũ melle combustionibꝰ medicatur. Neruos incisos consolidat. Laxatos componit: antiq̃s doloribus articulorum prestolatur.

B ¶ Melle mixtus/effelidas et omnes maculas vultibus tollit. Mixtus semini vrtice/aceto et melli.

C ¶ Et herba mixtus/vulnera sordida purgat apostemata dura rũpit. Infixa corpori imposita euocat cum yrisilirica melle mixto.

D ¶ Itez collectiones erũpit atq̃ stipites euocat: ⁊ si qua sunt aliena cum farina ⁊ oleo admixto melle.

E ¶ Serapion autoritate Galieni. Uirtus eius est que desiccat ⁊ abstergit: extrahit et incarnat vlcera magna et incarnat incisiones in lacertis factas. Et mixtus cum orob mundificat sordes corporis ⁊ aperit apostemata: et quando comeditur ex radice narcisci aut bibitur/commouet vomitum: et trita cum melle/confert combustionibus ignis.

F ¶ Et quãdo fit ex ea emplastrum conglutinat vulnera neruorum.

G ¶ Et idem autoritate Aben Mesuay. Narciscus facit operationem iesimini: nisi quia est debilior eo: et confert doloribꝰ qui fiunt a flegmate: et oleum eius est bonum ad hoc: et radix eius incarnat vlcera neruorum: et habet ventrem laxatiuam.

H ¶ Galienus.viij.sim.far.ca. Narciscus. Radix eius siccatiue est virtutis intantum: vt consolidet plagas maximas vsq̃ ad abcisionem que circa tenantos: habet autem quid abstersiuum ⁊ attractiuum.

Caput. cccviij.

Nabach est fructus ſm Auiẽ. Arboris dicte asadar siue sadar: que apud Dyascori. vocatur agrifolium. Uerum apud Serapi. Est aliud nabach scilicet cortex arboris que a Dyasco. vocatur nascatimon. Et dicit Serapion cap̃. Nabach q̃ afferr̃ de India: et est in colore similis croceo: et sunt sicut cortices mori boni odoris: ⁊ habet virtutem calefacientem.

Operationes

¶ Sera. Fiunt cum eo fumigationes: ⁊ ponitur in confectionibus vnguentorꝫ: ⁊ in aliis confectionibus calefactoriis: et habet virtutem calami aromatici. A

¶ Et idem autoritate Galieni. Est calida in iij. ⁊ est ex speciebꝰ Indie. Et quãdo fit suffumigatio cum eo/valet corruptioni matricis et confert suffocationi eius/qñ est siccum. B

¶ Item scribitur q̃ nabach comparatur nespilis ⁊ zaror quod est magis odoriferum nespilis: ⁊ ita similitudo est in virtute quoniam fructus agrifolij est stipticus confortãs stomachum: et similiter comparantur nespila et zaror. C

Caput. cccix.

Nenufar. Platearius. Nenufar est herba in.ij.gradu frigida et humida habens folia lata. in locis reperitur aquosis: ⁊ in calidis regiōibus ⁊ in frigidis Item duplex est eius maneries: vna q̄ purpureum florem producit/ et melior est. Alia vero que croceum/et non adeo bona ē. Flos eius medicine competit. Et melior est ille q̄ in calidis regionibus reperitur q̄ in frigidis. In septembri collectus in efficatia multa seruatur. ¶ Auicenna. Nenufar nominauit Galienus caulem aque: fortius est illud quod habet radicem albam q̄ quod nigram Flos eius frigidus est et humidus in.ij.

Operationes

A ¶ Platearius. Ex floribus precipue fiunt syrupi contra febres acutas et calefactiones ca.epatis: calidasq; distemperantias. Itaq; flores in aqua decoquuntur: et ex tali aq̄ zuccaro addito/fit syrupus.

B ¶ Contra dolores capitis ex calore sarraceni florem per noctē in aqua ponunt: ⁊ mane talem aquam bibunt: floresq; naribus suis applicant.

C ¶ Auicenna. Syrupus eius vehementis extinctionis est et subtiliatiuus valde. Confert tussi ⁊ pleuresi: ⁊ febribus acutis. Radix eius confert bothor/apostematibus calidis splenis. Eadem cum aqua confert morfee supposita: cum pice vero alopicie.

D ¶ Idem. Nenufar somnum facit: sodam calidam et colericā sedat: sed tamen debilitat.

¶ Pollutionem minuit: et frangit desiderium coitus cum syrupo de papauere bibitus et congelat sperma proprie radix eius. Eademq; radix confert solutioni antiqui et vlceribus intestinorum ⁊ doloribus vesice. E

¶ Semen eius fortius est in omni re: et prohibet fluxus menstruorum. Natura nenufaris Indi/est natura mandragore. F

¶ Constantinus in libro graduum. Nenufar est subtile ac penetrabile: dolorem capitis ex calore placat: appositum naribus colericis ⁊ sanguineis ex omnibus congruit passionibus. G

¶ Syrupus eius calidam tussim extinguit ac febres colericas ac sanguinolentas aufert vigellas. Oleum eius dolorem capitis aufert si cathaplasmetur: aut si eo sternutatio prouocetur. H

¶ Auicenna libro.ij.capitulo de Nenufare. Syrupus eius lenit ventrem: ⁊ confert febribus estatis: et est vehementis extinctionis. I

¶ Et idem de viribus cordis ait: quod confortat cor. K

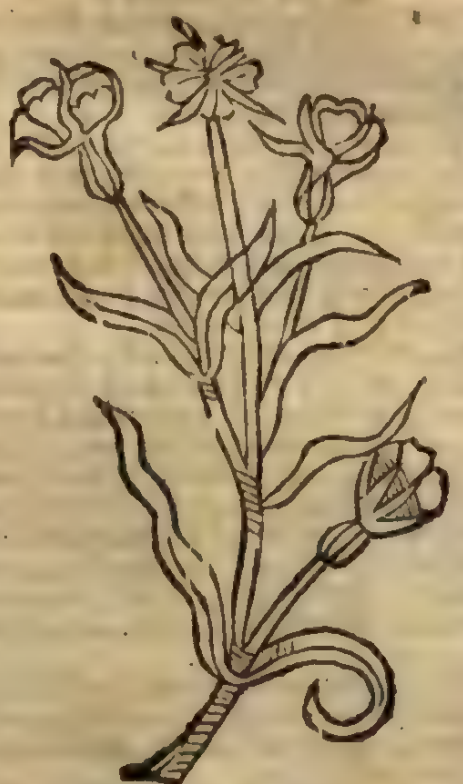

Caput.cccx.

Nigella. Pla. Nigella est semen cuiusdam herbe rotundum: subnigrum habēs colorē/subamaꝝ saporez: virtutē habet diureticā ex amaritudine dissolutiuā

consumptiuā ex qualitatibus suis: folia eius sunt pua/minuta ⁊ mollia: sīlia cotule: ⁊ flos ei⁹ est figure stelle: colorꝫ celestis: ⁊ hꝫ in summitatibus capitella sicut papauer: ⁊ in medio extrinseca parte sunt aliq̄ ordinatim diuidē da semina. Est cali. ⁊ sic. in. iij. gra. ¶ Serali. ag. ca. Carū. i. nigella: ē planta parua hn̄s virgas puas circiter duos palmos ad plus et hꝫ folia parua minuta ⁊ mollia/similia foliis plāte q̄ dicit carnaboan siue ranoabon: nisi q̄a sunt minora satis: ⁊ in summitate sūt capitella subtilia similia capitibus papauerꝫ oblōga: ⁊ in medio ei⁹ sunt parietes separātes semina. Qd̄ q̄dē semē ē nigrū acutū boni odorꝫ. Dyas. ca. Melanchium. i. nigella s̄m translationē nostrā. Melāchiū herba ē minor folia minuta et tenera: et semen minutū hn̄s: cuius frutex lōgus est duoꝝ palmorū: et desup hn̄s capitellū simile miconio/sꝫ oblōgū in medio veluti parietes hn̄s q̄bus discernunt semina: q̄ semina sunt nigra ⁊ odorata et viscida q̄ multi pāni aspgūt. Gal. vij. sim. far. ca. Melāchiū. i. Nigella: calefacit ⁊ sic. s̄m. iij. gradū. Hoc idē dicit platearius.

Operationes

A ¶ Pla. Nigelle ex farina cū succo absinthio emplastrū factū circa vmbilicū: ⁊ p̄cipue pueris lūbricos necat. Aliis conficiat ad scabiem cum melle ⁊ detur per os.

B ¶ Unguentū ad scabiē pulueris nigelle in multa quantitate fiat decoctio in forti aceto vsq̄ ad aliquantulā spissitudinem: ⁊ tunc addito oleo fiat inde vnguentū bonū ad scabiē ⁊ empetiginem et lentigenē faciei tollit. Farina nigelle confecta cum aceto tepido/ infusus auribus vermes necat.

C ¶ Contra stranguiriā/dissurriā ⁊ yliacā passionem det vinū infusionis nigelle p̄ noctē. sꝫ ante coquat/q̄ nimiū fieret violētū. Constat em̄ q̄ si in multa quātitate fuit/occidit.

D ¶ Si aūt in multa quantitate habet/ pone in saccello: et fiat decoctio eius ī vino ⁊ oleo et supra renes et pectus fiat saccellatio contra predicta: ⁊ est satis experta odorata contra catarrum ⁊ corizam. Et hoc hꝫ nigella a sui cōplexiōe: vt Gal. vj. sim. far. ca. de Peonia dicit

E ¶ Serapion auto. Dyas. cap̄. de nigella: q̄dam admiscent hoc semen in massa paste ⁊ faciunt inde panē: ⁊ quando fit emplastū fronti cū eo/confert sode.

F ¶ E qn̄ fit caput purgiū cū eo ⁊ aceto: cōfert aque que descendit ad oculum.

G ¶ Et qn̄ sumitur in potu. ʒ. j. cū aqua/ cōfert morsui rutele. Et quando fit fumigatio cum ea/fugat venena.

H ¶ Et fit emplastrum cum ea super duricies que fiunt in iuncturis pedum que dicuntur calli/et aufert eas.

I ¶ Et idem auto. Aben mesuay. Proprietas eius est que aufert febrē flegmaticā ⁊ melancolicā et interficit ascarides/ et confert morsui rutele.

Caput. cccxj.

Nymphea. Pli. li. xxv. Nymphea dicitur a Nympha zelotipa erga Herculem rhopalo mortua: vnde aliq̄ heracleon vocant eam. Alij rophalon. Nascit radice claui simili. Dia. Nymphea vel vt dicunt alij cacabū venerꝫ. i. papauer palustre: siue vt latini alga palustris. Nascit in aquis stantibus vel locis nō cultis: habens folia cicorie similia: sꝫ minora ⁊ oblōga: caput altius super aquā proferens: multaq̄ capita infra aquam ex vna radice habens. Flos est illi albus/lilio similis: cū pallore paruo: semen ei⁹ in medio croceum: sed cum effloruerit nigrū efficitur hasta lenis ⁊ non grossa ⁊ nigra radix quoq̄ aspera nigra ⁊ nodosa. In autumno siccātur. ¶ Nota q̄ Nymphea habet proprium capitulum. Similiter et Nenufar: q̄re non sunt idem sicut aliqui volunt.

Operationes

A ¶ Pli. lib. xxvj. Uentrē in totū adimit nym

phea heraclea.per.xl.dies ieiuno pota ⁊ in
B cibo sumpta ¶ Illita radix genitalibꝫ inhi-
bet non solū ventrē sed etiā geniture affluen
tiam.⁊ ob id corpus alere dicit atq; vocem.
E ¶ Dyas. Sicca bibita cū vino ciliacis mede
tur. splenē siccat. carbaplasmata. doloresq;
D cōpescit stomacho imposita. Radix eius bi-
bita dolorē vesice mitigat. Corporis ma cu-
las detergit.⁊ semen eius bibitum hoc assi-
due facere nouit

Caput.cccxij.

Nux vsualis. est illa qua communiter
vtimur ad edendū. Sciēdū q; nucis
multa sunt genera.sed qñ simpliciter
ponit pro vsuali intelligit. Galle.vij.sim.far.
cap. Carea grece.i.nux vsualis vl nux arbor
Nux arbor habet quidē q̄d in pullulatiōibꝫ
et frondibꝫ stipticū euidens.plurimū aūt in
nucis cortice recēti ⁊ sicco. Vtunt aūt eo p
terea ⁊ tinctores.nō aūt exprimētes eos.et
succū sil' succo mororum et ruborum coquē-
tes cū melle:stomatico vtimur pharmaco.et
etiā ad alia vniuersa in quibꝫ sunt cōgrui pre
dicti succi. Nunc vero ipsius aliud quidem
est esibile.aliud oleaginosum ⁊ subtiliū par-
tium.quo circa ⁊ succi fit facilius. et magis
quidem fit tale quantumcunq; repositū diu
manet oleum. namq; exprimere est possibile
ex eo antiquato.

Operationes

Auicē.li.ij.cap.de nuce ca.est in.iij.sic.in pn. A
secundi gradus.⁊ in ipsa est humiditas q̄ de
letur cū antiquat.⁊ infixa ē nuci stipticitas
plurima et folia ⁊ cortex ipsius oia sunt con
stringentia fluxum sanguinis.⁊ eius cortex
adustus est desiccatiuus sine mordicatione.
Oleū vero vetustē est sicut oleū vetus:et ab-
stersio antique est fortis. ¶ Et recentibꝫ fit B
emplastrum sup vestigia percussionis. masti
cata medulla eius ponitur super apostema
ta melancolicum et vlcerosum.et confert eī
gumma vlceribus calidis sparsa super ea.
¶ Et in emplastris cuz melle ⁊ ruta confert E
torsioni neruoz:facit sodā et distillat succus
foliox tepidus in aurem.et confert sanies in
aure. ¶ Dicit alcaus.q; ipsa grauat linguā: D
et est faciens bothor in aure. Eius oleū con-
fert herpetiestiomeno et herisipile ⁊ fistulis
in parte oculi. Succus corticis eius ⁊ rob
eius prohibent p̄focationē ⁊ nocent tussi. et
oculum antiquarum facit venire dolorē gut
turis. ¶ Et ex omnibus quidē speciebus nu E
cis dixit. Alcaus fieri emplastrum mammil
le apostemoser ꝓpter ex regali magna.est dif
ficilis digestionis et mala stomacho: sed nu
trita et recens ēmelio: stomacho et minoris
nocumenti.⁊ illud quādo frangitur duobꝫ
corticibus suis.et nux quidem nutrita cum
melle confert stomacho frigido. ¶ Dyas.cap. F
de nuce. Nux si māducata fuerit cacostoma
ca est indigestibilis:⁊ colerā nutrit.dolorem
capitis commouet. Tussientibꝫ cōtraria est
si comesta fuerit. Sumpta cum caricis lum
bricos latus excludit. Carbaplasmatibꝫ ad
hibita tumores mammaꝝ compescit.luxa-
tionibus cum melle et ruta bene adhibetur.
¶ Veteres autem nuces carnes earum ca- G
rbaplasmatibus adhibite: cancros et car-
bunculos tollunt. Egilopas limpidant.si ca
ro masticata et imposita fuerit. ¶ Fit etiam D
et ipsa oleum si tunsa ⁊ expressa fuerit. viri-
des autem nuces cacostomatice sunt quasi
oleo mixte fuerint eius actiorem temperat
et liuores corporis tollunt.
¶ Arbor nucaria habet in foliis hoc vel ci- J
nis stipitum.nucis autē viridis cortex tun-
sa et pressa et succo qui ejicitur cocto cuz mel
le:vt solet fieri de moris odoris vitis bonum
est:et vocatur dyacareon. Item cortex nu-
cis siccata et vsta lepromeris et desiccatiua
sine mordicatione fit medicina.

Caput.cccxiij.

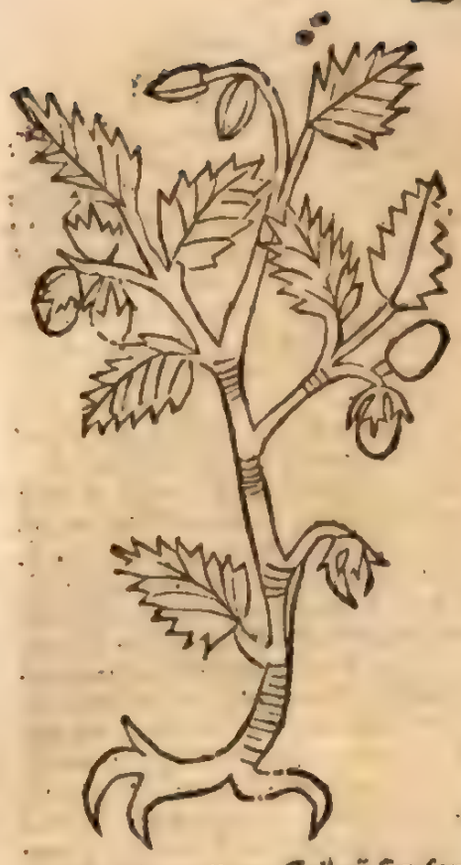

Nux auellana. Gal. vij. sim. far. cap. de nucibus. Est aūt aliud genus carcaꝝ et nucū paruaꝝ. que vtiqꝫ et pontice nuncupantur ampliori participantes terrestri substātia: quo circa ⁊ magis austera. cuꝫ gustatur ipsa planta: et fructus ⁊ cortex apparet. In alijs vero similis existit magne nuci que vocatur ab aliquibus basilica. Nūcupatur autem et hec parua nux a pluribus leptocarium vel auellana.

Operationes

A ¶ Auicen. li. ij. cap. Auellana. Auellana nutribilior in nuce. qm̄ est magis solida et minus vnctuosa. et tardioris digestiōis decliuis est ad caliditatē quandam et siccitatem
B paruam. ¶ Generat ex ea colera. et in ipa est stipticitas maior q̄ in nuce. ⁊ in ipa est inflatio. et generat ventositatē in ventre inferiori. ⁊ qd̄ ex ea adustū est tingit capillos. facit sodā. ⁊ assatur ⁊ comedit cū pauco pipere: et
C maturat corizam. ¶ Ypo. inqt. Auellana in cerebro facit augmētū. Extimauerūt quidā q̄ ipsa illinita sup verticem pueroꝝ varios habentiū oculos. delet varietatē. comeditur cū aq̄ mellis: ⁊ ꝯfert tussi antique. ⁊ adiuuat
D ad spuendū. ¶ Et tarde digestiōis et excitat vomitū: ⁊ est tardioris digestiōis q̄ nux vsu
E alis. ¶ Eius cortex est stipticus: ⁊ cōstringit ventrē: et confert venenis et morsibꝫ. et ꝓprie cum ficubꝫ et ruta et puncture et scorpiōis.
F ¶ Diasco. Auellane in cibo sumpte dolorem capitis incutiūt. stomachū inflatione distēdunt. corpori sano pinguedinē ꝯferunt. Sicce in vase fictili cōstitute distillationibus mitigandis vtilime offerunt.
G ¶ Trite ex aqua mulsa potateqꝫ vetustissime tussis molestiam sedant.
H ¶ Alij tritas cum passo bibendas dederunt a pulmonis ⁊ iecoris vitia sanāda. Multi tritas cum pipere miscuerunt cū vino propinatas contra catarrum. ⁊ tormenta ventris et vrine distillantis angustias valere senserunt cū axungia vel adipe vrsina contrite ⁊ alopicijs linite capillis damna restituunt. dicunt aliqui coria eius cum oleo trita oculos gattineos inūcta ꝯficere et capillos. Hāc multi leptocoriam vocant cacostomatica est que si assata fuerit.
I ¶ Et cū pipere bibita catarrum maturescere facit. ⁊ tota combusta ⁊ axungie mixta vt superius scriptum est facit.
K ¶ Johā. me. cap̄ de oleis. Oleū eius valet cōtra dolorem arteticum et neruorum.

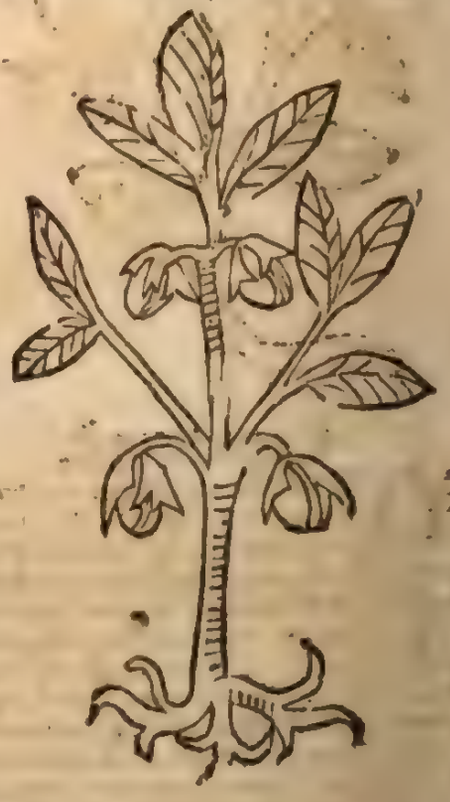

Caput. cccxiiij.

Nux muscata. Sera. li aggre. cap. Ieuzbaue arabice. i. nux muscata: et afferf d̄ india. Et idē auto. Isaac. De

liores sunt ex his rubee pingues graues. Et deteriores nigre leues: et sunt cali. et sicce.

Operationes

A ¶ Sera. Stringit ventrē ⁊ aromatizat stomachū ⁊ odorē ei⁹ facit bonū: aufert superfluitates a stomacho ⁊ digerit cibū. ¶ Et expellit ventositates ⁊ corroborat stomachum et epar. ⁊ cōfert lentigini faciei ⁊ serpigini. ⁊ extenuat splenē: ⁊ mollit apata dura epatis.

B

C ¶ Et natura eius ē sicut natura gariofiloꝝ. et est ca. et sic. in. ij. gra. bona est stomacho et epati frigido. et confert debilitati eorum.

Caput. cccxv.

Nux indica: ⁊ ē nux magna. Sera. li. ag. cap. neregil. ⁊ ꝯ palma insule q̄ est in mari arui: ⁊ in ꝑtibꝰ insulaꝝ zing. Et dr̄ ꝙ neregil ē palma de molchol. ⁊ iste insule noiant dabget. ⁊ ab eis deferunt dabig: ⁊ est neregil. Ultia ꝑo istaꝝ insulaꝝ ē saran hib azaran. Et idē auto. Gal. in li. de cibis. Nux indica est ca. in. ij. gradu. humida in. j.

Operationes

A ¶ Sera. Signū humiditatꝫ eius est ꝙ cito corrūpit ⁊ ipa ē grosse ⁊ ḡuis sube. nisi qr ipa nō est mali chimi: oꝑtet vt caueat ab ea q̄ nō est recēs. ¶ Et bona q̄ est multe albedinis in carne sua. ⁊ in q̄ est aqua dulcis bona. ⁊ illa aqua q̄ est intra ipsam est signū sue recētie. et debꝫ excoriari illud qd̄ est albū ex ea existēs exterius: qr iste cortex est durus grauis stomacho lōginquus a digestione. ¶ Et si aliūde digerit nō inuenit corpus in eo aliud nisi nutrimentū modicū. ⁊ ipa quidē nux comeditur cū zuccaro tabarzet aut cū penidijs albis. ⁊ ꝓprie ab eis q̄ sunt calefacti. flegmatici vero cū pauco melle ⁊ colerici nō vtant ea. ¶ Et sumāt eā flegmatici in ieiunio ⁊ expectēt donec descēdat a stomacho ⁊ post comēdāt. ⁊ qn̄ ipsa veterascit expellit ascarides a sua ꝓprietate. ⁊ oleū eius vetustū cōfert vētositatiq̄ lumboꝝ ⁊ dolorib⁹ genuū. ⁊ emorroidib⁹ q̄ fiunt a flegmate qn̄ bibit ⁊ qn̄ linit exterius maxime admiscet cū oleo nucleoꝝ ꝑsicoꝝ qn̄ administrat d̄ vno quoq̄ illoꝝ. ʒ. j. aut aureus. j. ¶ Oleū ꝑo ei⁹ q̄ noua est cōfert et flegmaticis: ⁊ ē melioꝛ chimi q̄ butiꝝ vaccinū vel ouinū. qr nō pūgit stomachū sicut facit butiꝝ vaccinū vl̄ ouinū nec mollificat eū. Oleū ꝑo ei⁹ cōfert vesice. ¶ Jo. me. tractatu de oleis. Oleū ei⁹ cōfert dolori neruoꝝ ⁊ lenit pect⁹ ⁊ pulmonē. clarificat vocē ⁊ impinguat: ⁊ addit in spermate. ¶ Auicē. li. ij. cap. de nuce Indica. d̄t ꝙ augmētat coitū. ⁊ cum antiquat comesta: ascarides ⁊ ꝑmes necat.

D

E

F

G

Caput.cctxvj.

Nux vomica per Dyas. est fructus secundi speciei. Titimalli carsiceti, sm quosdā vocat castanea Indica. Serapiō li. aggre. cap. Jeuzaikei. auto. Habix. facit vomere fortiter. color eius ē inter glaucedinem et albedinem. et est maior auellana parum. et sunt in ea nodi.

Operationes

A ¶Dyas. Quando accipitur de cortice eius et teritur et cribatur. ⁊ accipitur de ipo. ʒ. ij. cum duobus aureis anisi triti. aut semine feniculi. et conficitur cū melle sufficiēti. Et bibitur cū aqua calida mouet vomitū: et expellit superfluitates colericas ⁊ flegmaticas.

Caput.cccxvij

Nux metel. Sera. li. aggre. cap. Jeuz metel. vachie Bonalbacharich: greca idem sunt. et sunt nux metel. et est fructus similis nucivomice. ⁊ semē eius est simile semini mandragore. ⁊ cortex eius est asper. et sapor eius est delectabilis ⁊ vnctuosus. Et virtus est frigida in. iiij. gradu.

Operationes

A ¶Si detur de ea in potu vna kirat cum vino inebriat ebrietate forti. sed si dent duo aurei cū eo statim accidit. ¶Et idē auto. Rasis

B Jeuz methel est narcotica. ⁊ fortasse occidit et opilat: ⁊ facit euomere. ⁊ si detur d ea quātitas. ʒ. ß. inebriat ebrietate forti. ⁊ optet q sumens eā sumat butirū calidū. ⁊ ponant extremitates eius in aqua calida: ⁊ fiat q euomat satis: ⁊ curet cura illius qui sumpsit mādragorā. ¶Auicen. li. ij. Nux methel facit subeth. ⁊ est mala cerebro. et pōdus dauich. i. ex ea inebriat. Est inimica cordi. ʒ. j. ex ea est venenum diei sue. C

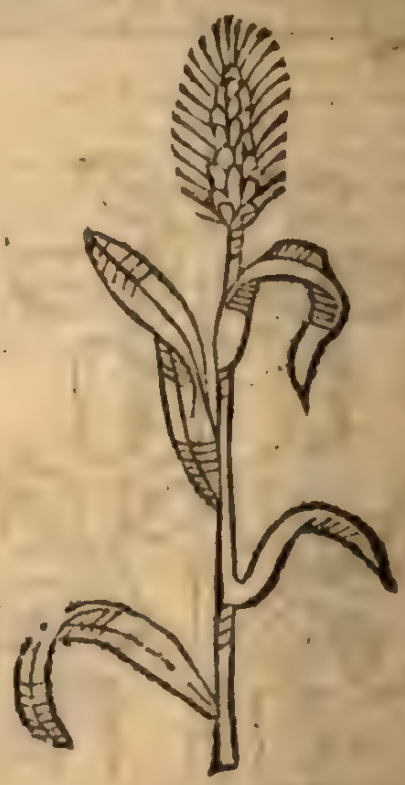

Caput.cccxviij.

Ordeū. Sera. li. aggre. cap. Habaet arabice. i. ordeum Virtus eius est q̄ infrigidat et desiccat in. j. gra. et desiccatio eius est amplior paꝝ desiccatione fabaꝝ q̄n applicatur exterius. Verum ordeum coctū est melius fabis in h q ipsum nō inflat. Et fabe q̄n coquuntur generāt inflationem. quoniā substantia earum est grossior substātia illius propter hoc sunt magis nutribiles q̄ ordeum. ⁊ ipa ambo declinant parum a temperamēto. Sed sanie ordei est magis desiccatiuum q̄ ordeum ipsum ¶Galienus. vij. simplicium farmacorum capi. de ordeo trachi. i. ordeum primi gradus est in

siccando et infrigidando. Est autem breui quodã siccius q̃ farina fabarũ. Talia vero oñia similia sunt in his qui vtuntur extrinsecus. Cum vero comeditur superat fabam. quoniam inflationem deponit. In faba vero qualitercunq; coquatur permanet inflatiuitas. Grossiorum enim est partium q̃ ordeum ⁊ propterea nutribilior eo est/ quoniã autem modicum a mediocritate abscesserũt. propterea sunt in multo vsu. hmõi enim farina ca. multis alijs permiscentur ceu materie quedam. Et propterea cera et oleum non paucis commiscentur farmacis. Alfita aũt multa ordeo ipso sunt siccatiuiora criminũ. ita nominatur quod ex grossa parte farine ordei et zea: que ex parte farine subtilis. Est autem nutribilius quidem alfita difficilius vero digestibile. Et dicit in libro de cibis. Fit ex ordeo panis. qui quando est furfureus vocatur maza.

Operationes

A ¶ Sera. auto. Dyas. Aqua ordei est iuuatiua ad reprimendum caliditatem humiditatum calidarum. Et confert asperitati canne
B pulmonis et vlceribus eius. ¶ Et cum semine feniculi prouocat vrinam. et est abstersiua et maturat apostemata calida. ¶ Et quã
C do miscetur cum semine lini et fenugreco et ruta confert tumoribus testiculoꝝ. Et quando administatur cum mirto et vino et piris siluestribus et fructu rubi: ⁊ cortice granati
D stringit ventrem. ¶ Et quando fit emplastꝝ ex eo cum citonijs ⁊ aceto confert apostematibus calidis que accidunt podagricis.
E ¶ Et quando miscetur cum aceto forti: ⁊ ponitur super scabiem vlcerosam maturat eaꝫ. et farina ordei stringit ventrem / et sedat dolorem apostematum calidorum.

Caput. cccxix.

Oleander. Dyas. cap̃. Nereõ grece. i. oleander. Frutex est omnibus nota. Folia habet similia amigdalis sed maiora et pinguiora: et florem rodo similem. semen etiam pariens sicut cornu veluti lanã deintus habens similem iacincto. Radix est illi oblonga et angusta/ gustu salsa. nascitur locis aquosis et maritinis. ¶ Auicen. lib. ij. cap̃. d̃ oleandro. Oleander alia est siluestris alia fluuialis. Siluestris habet folia portulace similia: sed sunt strictiora: et eius tyrsi sunt longi expansi super terram. et apud folia sunt spine. Et nascitur in desertis domibus. Fluuialis autem oritur in ripis fluuiorum. cuius tyrsi a terra eleuãtur. et spine ei⁹ sunt occulte. et folia eius sunt sicut folia salicis et folia amigdali. et ẽ saporis valde amari superior cutis eius. et flos eius est sicut rõsa rubea bonus valde. et super ipsum egreditur quoddam simile pilis. et eius fructus est durus plenus asper. et intus est res sicut lana. Est cali. in. iij. et sic. in. ij.

Operationes

¶ Dyas. Uirtus est illi mortifera. Nã comesta ab animalibus mortem infert: sed homini remedium est salutis. maxime cum vino ⁊ ruta bibita morsibus venenatis occurrit. Pecora minuta si odore eius tacta fuerint moriuntur. ¶ Auicen. Interficit pulices et vermes terrenos. succus foliorum eius valet scabiei et excoriationi. ⁊ cõfert dolori dorsi antiquo more emplastri. ¶ Et flos eius facit sternutationem. ⁊ est venenum hominibꝰ et bestijs. verum confert cum bibitur cum vino decocto cum ruta et potat̃ et liberat a venenis vermium venenosorum. ¶ Ego tamen dico q̃ hoc est timorosum. Et ipse eius flos est venenum hominibus et bestijs et canibꝰ. Ueruntamen confert quando bibitur cum vino decocto cum ruta s̃m q̃ dicitur. A B C D
¶ Gal. viij. sim. far. cap̃. Rodo dafnes. i. oleãdrum: vl' nereon. nota est omnibus frutex cathaplasmata dyaforetice virtutis est. E
¶ Intra corpus vero sumpta perniciosa est. non solum hominibus sed pluribus bestiaꝝ s̃m cõplexionẽ tertij est gradus calefacientium incipientis primi vero siccantium. F

Caput.cccxx.

Oliuarum arbor. Sal.lib.ij.de cibis cap.de oliuis. Oliue paucum omnino alimentum dant corpori. et maxime que sunt mature. Comedunt autem homines hac cum pane quidem magis. sine autem pane alimadas et kolimiadas sic vocatas gratia subductionis ventris. Cum garo autem ante cibum. sic autem que sunt mature in arbore plurimum vnctuosum sicce stipticum chimum habent. propter quod et roborãt stomachum. excitant appetitum. quo idoneissime autem ad hec sunt: qui cum aceto reposite. Multipliciter autem ipa preparat qui studuerunt circa pulmentariam experientiam. Sera. li. aggre. cap. Habit. i. oliuarum. Oliuarum quedam est domestica: quedam siluestris: que grece vocatur agrielear. Et idem auto. Sal. vj. sim. far. Oliuarum domesticarum folia et cime qñ sunt humida habent saporem stipticum. et virtus earum prima est que infrigidat ea quantitate qua sunt stiptice. Et idem auto. Dyas. Virtus foliorum domestice assimilatur virtuti foliorum agrestis. nisi quia foliorum domestice est debilior: et sunt conuenitiora oculo quã agrestis.

Operationes

A ¶ Et idem. Sera. Agrestium oliuarum folia sunt stiptica quando piscantur. et fit inde emplastrũ super herisipilam et confert: neq; sinit ipsam augere. B ¶ Et confert formice et vlceribus que nominantur antrax. et vlceribus fraudulentis et pannaritio. C ¶ Et quando fit ex eis emplastrum cum melle occidit ascarides. et confert apostemati quod nominatur duo vlcera et apostematibus calidis. et facit adherere cutim capitis quando separatur ab'osse. et quando masticatur confert vlceribus oris et alcole. D ¶ Et quando ex eis fit emplastrum cum farina ordeu cõfert fluxui ventris antiquo et humiditatibus antiquis q̃ a matrice emanant et fluxui sanguinis. E ¶ Et sanat eminentiam oculi. et confert vlceribus eius que nominantur alcaralia et aliis vlceribus. F ¶ Et confert fluxui humiditatum antiquarum ad oculum. et ideo ponũtur in rob que administrantur corrosioni palpebrar. G ¶ Et confert auribus et quibus fluit sanies et auribus vlceratis. H ¶ Et quãdo volueris extrahere succum ipsorum tere ea: et in piscatione asperge super ea vinum vel aquam. et postea exprime et desicca expressuram in sole. et fac trociscos: et quando fit cum vino est fortior: q̃s cum aqua et melior ad reponendũ: et confert sanieĩ aurium. I ¶ Etiam quidem comburuntur folia ipsa cum flore et ponitur cinis loco tutie. et fit in hunc modum. Ponũtur in olla terrea truda. et obturatur os eius et dimittitur in fornace donec illa coquatur deinde proĳce super ea vinum quousq; infrigidetur. et confice simul. et iterum cõburе sicut prius. et postea laua sicut lauatur cerussa: et fac trociscos. et creditur q̃ quando cõburuntur in hunc modum nõ est eius virtus minor virtute tutie in iuuamento oculi. Et ideo conceditur q̃ virtus huius sit sicut virtus illius. K ¶ Et idem auto. Sal. vj. sim. far. Fructus eius quando est maturus cõplete est calidus caliditate temperata. et qui ex eo est immaturus est frigidior et stipticior.

L ¶ Sal. ij. de cibis. cap. de oliuis. Oliue paucum omnino alimentum dant corpori. et maxime que sunt mature. comedunt autem homines has cum pane quidem magis. sine autem pane alimadas et kolimiadas sic vocatas gratia subductionis ventris. Cum garo autem ante cibum. sic autem que sunt mature in arbore plurimum vnctuosum. sicce stipticum chimum habent propter quod et roborant stomachum. excitant appetitum. ideo neĩssime autem ad hec sunt que cum aceto reposite. Multipliciter autem ista preparant qui studuerunt circa pulmentariam experiẽtiam. M ¶ Almansor tracta. iij. cap. de oliuis. Oliue de aqua calide sunt ex sicce complexi

onis. que si ante cibum. s. comedant ventrem mouent. et os stomachi robustum reddunt. Oliue autem de oleo calidiores sunt. que et os stomachi minus corroborant ac ventrem nimis fluere faciunt.

Caput. cccxxj.

Oleum oliuarum. Sera. auto. Gal. Oleum quod sumitur ex oliuis maturis quoddam est nouum. quoddã est vetus. Eius vero quod est nouum calefacit calefactione temperata et humectat. sed vetus ex eo calidius est et magis resolutiuũ. sed illud quod accipitur ex oliuis recentibus immaturis dicitur oleum expensarum. et est oleum onfancinuz. Et in nouo aliqua existit ex eo de frigiditate quantitatis que est in eo de stipticitate. Et vetus ex eo dum in ipso p seuerat stipticitas ẽ virtutis desiccatiue. donec stipticitas recedat ab eo. quia tunc fit simile oleo quod accipitur ab oliuis in summitatibus. simile est et propinquum in virtute oleo expensarum. et vniuersaliter pone considerationem tuam in omni oleo quod gustabis. quia eadem quantitas quam in eo inuenies de stipticitate est ibi de frigiditate. et si nõ inuenies in eo stipticitatem omnino: sed inuenies ipsum delectabile vere delectationis dic ipsum calidum cum temperamento. et si tu inuenies cum hoc ipsum subtile. et illud quod est clarum de quo si accipias parũ et ponis ipsum supra membrum vel corpus extenditur supra corpus et dilatat multum absq; eo quod imbibitur in eo et abscinditur scias q; illud est bonum valde. ⁊ bonitas que conuenit oleo est in ipso. et quando abluitur oleum non mordicat.

Operationes

¶ Auicen. Oleum quandoq; exprimitur ex oliuis immaturis. et dicitur onfancinũ quãdoq; ex maturis. ⁊ quãdoq; ex rubeis inter illas medijs. Et huius operatio est inter illas duas res. Itez qñq; exprimitur ex oliuis domesticis: qñq; ex siluestribus que mordicant linguam. ¶ Onfancinum frigidum est et siccum in primo. Oleum autem de oliuis vltimo maturis calidum est cõmensurate: et declinat ad humiditatẽ. Omnes aũt eius species corpora confortant. Motum alleuiant extincte sunt. ¶ Oleum oliuaꝝ siluestrium est sicut oleum rosarum in plurimis intentionibus. Conseruat capillos: et prohibet velocitatem caniciei cum amministratur omni die. ¶ Confert gingiue sanguinee colluendo os ex eo. Cõfirmatq; dentes motos. Itẽ expressum de oliuis siluestribus immaturis confert vlceribus humidis et siccis et scabiei ¶ Dyas. Oleum quod fit ex oliuis non bene maturis est oleum expensarum. et est conueniens sanis. et proprie illud quod est nouum ex eis sine putrefactione boni odoris: et ex illo quod est hmõi fiunt olea aromatica. et est bonum stomacho propter stipticitatẽ que ẽ in eo. et restringit gingiuas et confortat dẽtes qñ tenetur in ore et prohibet sudorem.

¶ Et oleũ vetus oliuarũ maturarũ cõuenit in medicinis. ⁊ oñes spẽs olei sunt leniẽtes corpus ⁊ prohibent aduentũ frigoris corpori. et faciunt ipm abilem ad motũ et molliũt ventrem ⁊ debilitãt virtutẽ medicinaꝝ vulnerantiũ. ¶ Et datur in potu contra medicinas mortiferas vt euomatur cũ eis. et fit cum hoc assidue qñ bibitur ex eo. ʒ. ix. cũ tantundem aque ordei vel aque calide laxant vẽtrem. et qñ decoquuntur cum ruta et bibuntur ex eo calido. ʒ. ix. confert torsioni vẽtris ⁊ expellit lumbricos. ¶ Et qñ fit cũ eo cristere cõfert colice q̃ fit ab apostemate interiori: et opilatiõe q̃ fit a stercore: ⁊ antiquũ ex eo est calidius ⁊ plus resolutiuũ. et fit cum eo cohol ad acuendum visum. et si non habes ⁊ necessario indiges eo: coque ipsum donec fiat sicut mel et vtere. et virtus eius est sicut virtus veteris.

¶ Et oleũ oliuarũ siluestriũ est stipticum. fu-

A B C D E F G H I

uamentū eius ē in medicina minus iuuamē to supradicti olei. ⁊ iuuamētū eius ē sicut iuuamētū olei rosaꝝ: ⁊ stringit sudorē ⁊ ꝓhibet casum piloꝝ. et purgat furfures capitis: et cōfert scabiei ⁊ poris. et ꝓhibet canos qñ ex eo fit collutio oris/valet ad apostemata gin
K giuaꝝ. ⁊ confert dentibꝫ cōmotis. ¶ Et iam preparantur ex ea epithimata ad gingiuas qñ humores currunt ad eas. ⁊ oportet ꝙ accipiatur lana et inuoluat̄ supra stilum et madefiat in oleo feruenti et ponatur super gingiuas sepe donec albescant.

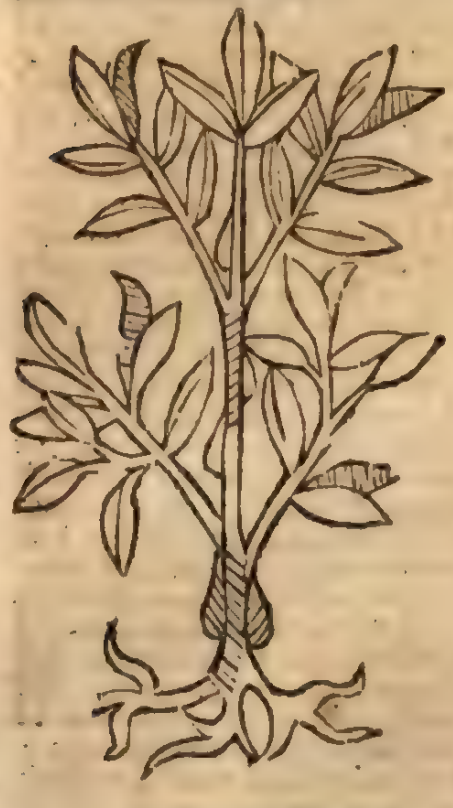

Caput. cccxxij.

O Libanū grece ⁊ latine vel thus. arabice Ronder. Sera. lib. aggre. capi. Ronder auto. Dyas. Est gūmi ex cāchi siue Karech. Et sunt eiꝰ species quatuor Una ē melior: ⁊ ē ex terra Indie. cuiꝰ color est smaragdinus: ⁊ sicut color melōgie. ⁊ colligitur in cochijs ⁊ figura eius est rotunda. et fractura eius ē angulosa. ⁊ ponunt illud hoies in olla terrea. ⁊ agitāt ollā tamdiu donec figura eius rotundat̄. Et post tēpus fit rubeum. Et secundum ē ex terris Arabuꝫ. ⁊ est secundū in bonitate. ⁊ melius ex eo ē masculum. ⁊ ē illud quod ē rotundū albū. ⁊ non facile frangibile Et qñ frangit̄ quod ē interius eius ē tenax. et qñ fit fumigatio cum eo cōburitur cito. ⁊ tertium ē in bonitate sicut arabicum. ⁊ ē habens frusta minora q̄ ipm̄ et declinat plus ad colorē acori. Et quartuꝫ est de colore albo. et qñ frangit̄ vergit color eius ad colorē masticis. ¶ Idē auto. Galie. Sapor olibani ē stipticus stipticitate multa. Uerꝫ albū ex eo nō habet stipticitatē manifestam. Uirtus eiꝰ ē que calefacit in scdo gradu. et desiccat in primo. vnde ē stipticū. Dyas. cap̄. de olibano. Thus vel olibanū lachrimis ē arboris que grece libanus dicit̄. Quod autem d̄ Arabia defertur candidū ē. quod vero de India rufum. sed vtrunqꝫ masculum ē. Est tertium genus minutū valde ⁊ rufum quod manna thuris dicitur. Est ergo optimū thus qd̄ masculū dicit̄. subrufum et rotundū ⁊ pingue ⁊ naturaliter leue ⁊ fragile. ⁊ qd̄ ab igne cito incendit̄ odorē suauē copiose emittens. Gal. vij. sim. far. cap̄. de thure. Libanū. i. thus calefactiuū quidem ē in secundo gradu. siccatiuū aūt in primo. Habet aūt quid stipticās paucū minime vero manifesta ē stipticitas in albo ſm colorē. Cortex aūt eius stipticā virtutē manifestā possidet. quo circa siccat generose. vt in scdo gra. siccatiuum existat.

Operationes

¶ Sera. auto. Dyas. Abstergit obscuritatē visus. replet vlcera ꝓfunda ⁊ incarnat ea. cōsolidat vlcera recentia cū suo sanguine. A

¶ Et quando bibitur olibanū confert sputo sanguinis et abscindit fluxum menstruorum et cuiuscunqꝫ sanguinis vndecunqꝫ fluat: et sanguinis qui fluit a cerebro qui dicitur mescha: et ē species fluxus sanguinis narium. et prohibet vlcera fraudulenta que fiūt in ano et in alijs membris. Quando miscetur cum lacte et fit inde licinium et administratur. B

¶ Et qñ admiscet̄ aceto ⁊ oleo. ⁊ fit linimentum in principio formice. aufert eā. ⁊ empetiginem ⁊ miscet̄ cum adipe aseris et porci et curat vlcera fracta ab adustione ignis. ⁊ scissuras pedum que fiunt a frigore. C

¶ Et quando miscetur cum pice curat concussionem aurium. Et quādo miscetur cum vino dulci et distillatur in aurem/ cōfert dolori eius. D

¶ Et quando admiscetur cū chimolea: ⁊ oleo rosarum. et linitur cum eo apostemata calida mammillarum que fiūt post partum. tūc confert eis. et ipsum admiscetur cum medicinis conferentibus pulmonis ⁊ emplastris resoluentibus apostemata interiora. E

¶ Et qñ bibit̄ ꝯfert sputo sanguis: ⁊ dissoluitur flegma ⁊ aufert tristiciā: ⁊ auget memoriā. Et quādo bibūt de eo sani paꝝ meliorat F

cos. sed si nimis cũ vino biberint inducit maniam ⁊ amplius cũ vino occidit. Et cõburit olibanũ qñ accipit frustum ex eo. ⁊ incendit ⁊ inflãmatur. ⁊ ponitur in testa subtili ⁊ cõburit. et qñ cõburis cũ oportet vt cooperias eũ aliq̃ alio vase: q: facit cũ hoc q̃ nõ incinerat. ¶ Sera. auto. Gal. Virtus fumi olibani est calidior et siccior virtute olibani q̃usq; reponat in tertio gradu. ⁊ abstergit ⁊ replet ⁊ mũdificat vlcera oculi quẽadmodũ faciũt fum⁹ mirrhe ⁊ storacis. ¶ Et idẽ auto. Dyas. Fumus olibani sedat apostemata ocli. ⁊ abscindit cursum humiditatũ ad ip̃m. ⁊ mũdificat vlcera ei⁹: et generat carnẽ in vlceribus ipsius q̃ dicunt chilomata: ⁊ sedat apostemata que fiũt in eo q̃ dicunt kankri. Fumus aũt mirrhe ⁊ storacis eodẽ mõ colligit. ⁊ valet vt sup̃. ¶ Et idẽ auto. Aben mesuay. Olibanũ destruit flegma et aufert tristiciam: et auget memoriam. Auicenna de viribus cordis dicit q̃ conforat cor.

Caput. cccxxiij.

Opopanax latine. sz grece panax. eraclea. Arabice Jensis vel Hẽsir Jsili. ethymolo. Panax est herba fragrãtis odoris tyrso ferule silis: ex qua profluit succus q̃ opopanacis dicit: croceus et pinguis: odore grauis et amarissimus. Dyasco. Est panax eraclea vnde opopanax colligitur. Hec habet folia expansa super terram horribilia et aspera valde in quinq; partes diuisa. virgam longam sicut ferule coloris albi: et super eam capitella aneto similia cuz flore mellino. Semen odoratum et calidum radicem vnam solidam que d̃ se multas emittit radices albas odore graues ⁊ gustu amaras. Ipsaq; radix lachrymum emittit qui colorem croceum ostendit. ¶ Sera. lib. aggregati. Hensir. auto. Dyas. Arbor Jensis vel Hensir. i. opopanacis planta in hortis ⁊ pomerijs inuenitur. et est planta habens folia aspera sicut ficus non magna ⁊ spansa super terram viridia rotunda: et diuisa in quinq; partes. similia folijs ficus in sua similitudine. ⁊ stipes eius est longus similis stipiti galbani albus. super quez sunt pili albi similes pulueri albo. in cuius circumitu sunt folia parua. et in summitate eius sunt capitella similia capitellis aneti. in quibus sunt flores croceum colorem habentes. ⁊ habentes odorem bonum. ⁊ habet semen odoriferum. ⁊ habet radices multas egredientes ab vna radice. grauis odoris. solida super quam est cortex grossus amari saporis. Quod autem ex semine huius plante est melius: ẽ illud quod est super stipitem. ¶ Auicen. li. ij. cap̃. de opopanaco. Opopanacum est arbor que non eleuatur a terra. ⁊ similantur ipsius folia folijs ficus. et sunt vehementis viriditatis rubea incita. habentia partes rotundas. et eius crus est sicut cucumeris. super quod sunt pili puluerulenti. Et eius folia sunt parua valde super cuius extremitatem est corona similis corone aneti. et eius flos est citrinus. ⁊ folia floris sunt boni odoris. et vene ipsius sũt plurime. ramificantur a radice vna. grossuz habentes corticem. ⁊ interius odoris est grauitas. Eius autem gumma extrahitur cum incisione sue radicis in primis cum crus apparet.

Operationes

¶ Auicenna. Est autem resolutiuum ventositatum/ lenificatiuum/ abstersiuum. lenificat duricies et bothor. Eius radix est ad medicandum ossa nuda. et cum melle est conueniens vlceribus antiquis et igni persico: et quod super ipsum est etiam vulneribus ⁊ bothor. et ad summum omnes partes eius confert vlceribus fraudulentis.

¶ Et bibitur cũ aqua et alcaratin. ⁊ cũ vino

B ¶ Et bibitur cum aqua ⁊ alcaratin. ⁊ cū vino ꝓpter contractionē lacertoꝝ ex ꝑcussione

C ¶ Quidam enim dixerunt ꝙ ipsum est malum neruis. ⁊ videtur ꝙ sit malum neruis sanis siue humectatis. Et conferens est sciatice: et remouet lassitudinem: et conuenit dolori iuncturarum omnium. et podagre more emplastri suppositum.

D ¶ Confert corrosioni dentium: cum eo implentur: et sedat dolores eorum et conuenit sode et epilentie. et matri infantium. Acuit visum et fit ex eo collirium. Ex foliis eius fit emplastrum super dolores lateris.

E ¶ Et oppopanacum conuenit dolori vtrorumq; laterum: et tussi cum sint frigidi. Eiꝰ succus cōuenit duriciei splenis more emplastri superpositum et bibitum cum aceto.

F ¶ Ponūtur autem ex ea decem aurei in duobus vrseolis musti. et clarificatur post duos menses et conuenit spleni valde.

G ¶ Et mustum hoc cōuenit ydropisi. lenit duriciem matricis. et conuenit guttationi vrine. et auellana vna ex eo bibitur cum aqua calida ad prouocandum vrinam ⁊ mēstrua: et iuuat matricem frigidam.

H ¶ Et eius fructus facit abundare menstrua. et proprie cum absinthio et interficit fetum: et proprie radix eius. Ipa na mq; facit aborsum supposita et bibita.

I ¶ Et conuenit preuocationi matricis: et exterminat ventositatem et duriciem eius. et conuenit colice. et soluendo: educit crudum humorem.

K ¶ Et conuenit pruritui vesice si bibitur cuz aqua cartami ad rigorem et febrem: periodicas: ex eo cum pice fit emplastrum bonum morsui canis rabiosi cum aristologia ad puncturas bibita est tiriaca. et similiter eius succus. loco eius ponuntur ficus. et extimo ꝙ armoniacum est ei propinquum.

L ¶ Sera. auto. Gal. Radix eius est medicina que desiccat et calefacit. et in hoc ⁊ melior q̄ ipsum opopanax. Cortici autem eius inest virtus abstersiua. Cortex eius valet contra denudationem ossium nudatoruz. ⁊ nos quidem eo vtimur in medicinis ossium denudatorum. et in medicinis vlcerum fraudulentorum quia generant iste medicine carnes in vlceribus generatione forti.

M ¶ Et auto. Dyas. Quando datur de eo in poto cum mellicrato aut vino confert rigoribus fe. periodicarum et concussionibus neruorum et doloribus laterum: ⁊ tussi: et distillationi vrine: et scabiei vesice.

N ¶ Et idem auto. Aben mesuay. Conuenit ad ea ad que iuuat armoniacum. ⁊ dosis est a. ʒ. ß. vsq; ad aureum. j.

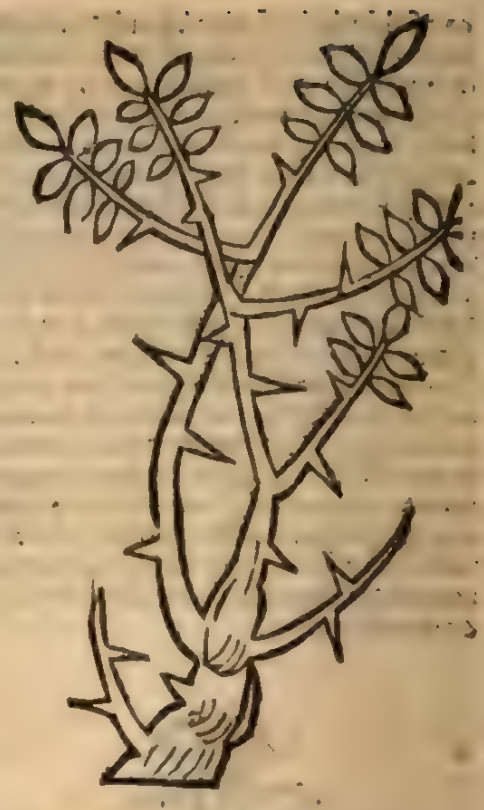

Caput. cccxxiiij.

Onomia quam multi onomidam appellauerunt. Dyas. cap. Onomia virge sunt duorum palmoꝝ. ⁊ nodose. folia illi sunt minuta sicut lenticule. aut rute aut anchuse subaspera et pinguia et spissa. hanc multi in sale componunt et comedunt suauissime. vge predicte spinas acutissimas habent. albe sunt et virtutis calide.

Operationes

¶ Corium radicis earum cum vino bibitum vrinam prouocat. lapidem vesice excludit. Vulneribus sordidis medicatur. cum aceto cocta ⁊ ore retenta dolorem dentiū ꝓhibet. A

¶ Gal. viij. sim. far. cap. ononis. Ononis radicem habet calefactiuam iam ſm. iij. gradū B

¶ Cortex vero eius maxime est vtilis participans abstersiuitate ⁊ incisione. vnde non tantum est abstersiua sed lapidem fractiua. E

¶ Eadem autem virtute et escaras cito sistit vtuntur autem ea ⁊ ad dentium dolorem coquentes in oxicrato et gargarizantes. D

Caput. cccxxv.

ORiganũ. Dyas. Origanũ est omnibꝫ notũ. et ē duplex: domesticũ videlicet et siluestre vtrũq; ca. et sic. in. iij. gra. siluestre tñ calidius est. ¶ Pla. Origanũ ca. est ⁊ sic. in. iij. gra. Est origanũ siluestre qđ latiora hꝫ folia ⁊ fortius operat. ⁊ est domesticum qđ vbiq; reperit in hortis: videlicet ⁊ in pratꝫ. ⁊ minuta hꝫ folia. suauiusq; operat qđ in medicinis ponit. In tpe ꝓductionis floꝝ colligit ⁊ cũ floribꝫ in vmbra suspēdit ⁊ exiccat. ꝑ annũ seruat. Fo. cũ floribꝫ abiectꝫ stipitibꝫ in medicinis ponunt: virtutē hꝫ dissoluēdi/attrahēdi/relaxādi/ꝯsumēdi. Itē origanũ nascit in locꝫ cultꝫ inter vepres ⁊ frutices

Operationes

A ¶ Dyas. Origano ꝟtus est ca. ⁊ eius elixatura morsibꝫ venenatis occurrit cũ vino data.
B bibita quoq; cũ dulcore ꝑstat effectũ. ¶ Constan. Origanũ vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat. Uētositatē ⁊ rugitũ stomachi ⁊ intestinorum expellit. ⁊ maxie si sunt ex grossis humoribus
C aut indigestis. ¶ Lumbricos ⁊ ascarides occidit ⁊ expellit si ex eius apozimate potetur.
D ¶ Masticatũ dolorē dentiũ mitigat. stomachũ ⁊ epar et pulmonē de grossis humoribꝫ mũdat. Cũ ficubꝫ siccis māducatũ sudorē ꝓuocat. Corpore ex eiꝰ apozimate loco scabiē
E et ictericiā sanat. ¶ Succus eiꝰ cũ lacte mulieris auribꝫ distillatus dolorē mitigat.
F ¶ Succus eiꝰ bibitus viridis tumorē faucium ⁊ vue tollit. bibita cũ mulsa nigram coleram per ventrem deponit. Serpētes quoq;
G fugat. ventrē temperat. ¶ Macer. Origani vires calide sicceq; leguntur. Tertius huic in vtroq; gradu cōcedit esse. Illius in vino curat decoctio sumpta. Quosuis pestiferos morsus si sepe bibatur. Cum mulsa sumptuꝫ prodest aconita sumptuꝫ prodest aconita bibenti. Cum multis alijs potest obstare venenis. Conquassata iuuat mansum vel sepius haustum. ydropicos reprimit bibitũ. siccatq; tumorem ⁊c.

Caput. cccxxvj.

ORobus. Palla. li. ij. In mēse Februario vltimo seritur non pabuli sectandi sed colligendi seminis causa. Jugerum occupant modij septem. Serenda ē autem in terra proscissa post horam tertiam vel secundam. cum ros esse desierit quem ferre non potest. sed statim cooperienda est ante noctem. Nam si nuda māserit humore corrumpitur noctis. Obseruandum est ne ante lunam. xxv. seratur. quia sic satam limaces persequũtur. Isido. li. etymologiarum. Herbum a greco traxit vocabulum. hoc enim illi orobum dicunt. Quod cum sit quibusdam pecoribus infestum: thauros tamen efficit pingues. ¶ Actor. Orobum (vt superius diximus) ipsum est herbum siue hernum. cuius naturā sub herui cũ aspiratione vel erui sine aspiratōe noibꝫ iā ex magna ꝑte supius locꝫ cōgruis posuimus. nōnulli medicoꝝ nostro

rum illud esse putauerũt orobum qd̃ nos viciam dicimus. Sed Isid. hec ponit pro duobus. et dicit a nonnullis q̃ due species sunt quasi vnius generis. vna videlicz maior que orobum vocatur. alia vero minor que vicia et vulgariter necereon appellatur.

Operationes

A Diasc. Orobũ omne siue herbum cum parte amaritudinis est calidum. Ideo splenum acrenes et epar purgat. scabies ⁊ empetigies sanat: vulnera quoq̃ curat: cum melle impo
B situm desiccat. ¶ Habundanter incidit: aperit: proijcit parotidas: induratosq̃ testiculos
E digerit. ¶ Isaac in dietis particularibus. Orobum est ca. in. j. gradu. sic. in. ij. vnde mũdificatiuum est collatiuum mundatum corticibus iureq̃ de eis farina facto ventrem hu
D mectat. ¶ Vrinam et menstrua prouocat. cutemq̃ clarificat. non tamen plurimum asuefiat: ne forte sanguinem mingere faciat.
E ¶ Aliquando per nares sanguinis efficit fluxum. farina eius cocta cum sepotis quod est species thuris ydropicis ictericisq̃ valet
F ¶ Temperata vero cum vino valet super ra
G bidissimi canis morsum posita. ¶ Rursus cũ melle temperata lentiginem mundificat vul
H neribus ⁊ apostematibus valet. ¶ Item calculosis magnum est iuuamentum.

Caput. cccxxvij.

Olus latie. arabice sachiliemenie. grece blicoci vel bliton. Sera. li. aggre. cap. Sachilliemenie siue sachalaiamena auto. Gal. Sachiliemenie. i. solus iamenũ omnibꝫ notum. Virtus eius est frigida ⁊ humida in. ij. gradu. Isi. Olus ab alendo dictum est: eo q̃ primum oleribus quondam alerenthomines anteq̃ fruges ederẽt et carnes. Tantũmodo em̃ oleribus alebantur: et arboꝝ pomis sicut animalia herbis. Dicitur olus molle quoddã herbe ortulane genus. ¶ Actor. Olus itaq̃ generaliter dicitur omnis herba precipue ortulana q̃ in cibum ⁊ alimentũ hominis assumitur. ¶ Vnd̃ Isi. Maluã et rapam: napum ⁊ raphanum: lactucã: pastinacam: cepam: alliũ et similia deputat inter olera. Nihilominus cum appropriato vocabulo dicitur olus herba quedam specialis ortulana.

Operationes

¶ Auicen. Olus aliameni qd̃ est in ipso s̃m A
Dyas. medicine virtus omnino nõ est. et est aquosum sicut attriplex qd̃ saporẽ non habꝫ Et in hoc abũdat plus in om̃ibus oleribus. Est em̃ vehemẽtioris hũiditatis q̃ lactuca et q̃ cucurbita. Nutrimentũ eius paucũ est Eius penetratio non ẽ velox: eo q̃ penitus nitrositate priuatum est. Teste Galieno frigidum et humidum est in. ij. gradu.
¶ Ex eo fit emplastrũ calidis ap̃atibꝫ ⁊ eius B
radix malis vlceribꝫ. ¶ Succus eius cum L
oleo roseo cõfert soda ex adustione solis occidenti. cõfert etiã tussi calide ꝓprie decoctũ cũ oleo amigdalino ⁊ aqua dulces granati.
¶ Sera. auto. Dyas. Herba ip̃a comeditur D
et mollit ventrẽ. ⁊ non est omnino virtus in ea ex rebus medicinalibꝫ: et habꝫ in se aqueitatem multã plus q̃ omnia alia olera. ⁊ q̃ndo fit emplastrum cum ea super apostemata calida cõfert. et sedat sitim et tussim que fiũt a caliditate et ip̃m est pauci nutrimenti quãdo comeditur et est tarde penetrationis.
¶ Et idẽ auto. Isaac. Qñ fit emplastrum cũ E
radice ipsius vlceribus que dicuntur faui a quibus emanat humiditas similis melli.
¶ Et idẽ auto. Habix: est fri. et humidum in F
secũdo gradu. Humiditas eius est amplior q̃ humiditas lactuce et cucurbite. et substãtia eius est aquosa non habens in se grossiciem. q̃ cito descendit et mollit ventrẽ. et ideo modice redditur nutrimentum ex eo.
¶ Et exprimitur succus foliorum ⁊ miscetur B
cum oleo rosarum. et confert dolori capitis qui accidit a calore solis.

D ¶ Et qñ coquitur herba ipa ⁊ pñcitur super ipam oleum amigdalaꝝ ⁊ succus maloꝝ granatoꝝ dulcium cõfert tussi sicce que est cum caliditate et asperitate pectoris.

J ¶ Ypocras. Clauos. i. poros pedum imposito eo liniri et comprimi credunt.

Caput. cccxxviij.

Papauer latine. grece ammone vl' micomũ. ara. chaxchax. vl' cachili. vl' chaschasi. Ser. li. ag. cap. chaxchax. auto. Dyas. Papaueris multe sũt spẽs. Nã ex eo est domesticũ. Et illud ẽ papauer albũ qđ semiat in ortꝫ. cui⁹ capita sunt oblõga. ⁊ semẽ ei⁹ ẽ albũ. ⁊ ex eo est agreste. Et sunt ei⁹ due spẽs. Una ẽ hñs caput depressum: ⁊ semẽ ei⁹ est nigrũ. ⁊ istud vocat papauer rubeũ. Et alia hꝫ caput lõgum. min⁹ tñ altero. ⁊ noiat seil. ⁊ ex eo est papauer ꝯcussum. eo q̄ semia ei⁹ eo ꝯcusso cito cadũt. ⁊ illud ẽ papauer nigꝝ. Et ex eo ẽ almulcarã qđ nascit iuxta mare in littoribꝫ. ⁊ illud est papauer cornutũ: qđ hꝫ folia alba silia foliis plãte: q̄ đ: flomos. scissa tñ ⁊ summitates altas sicut folia papauerꝫ agrestis. ⁊ stipitẽ similẽ illi⁹ stipiti. Et hꝫ florẽ glaucũ. ⁊ semen minutũ in vaginis subtilibꝫ et lõgis et curuis sicut cornua. ⁊ sicut hꝫ fenugrecũ. ⁊ ꝓpter hãc causam noiat kyratidos et almicõ. et ei⁹ expositio est cornutũ papauer. et semẽ qđ est inclusum in illis vaginis est minutũ nigrũ ⁊ asperꝫ. Nascit in locis marinis et asperꝫ. ⁊ latine vocat memit ⁊c. ¶ Gal. vij. sim. far. cap. Micon chirãtes. i. papauer cornutũ nominatũ est quidẽ sic a fructu breuẽ cõnexionez habẽte: sicut et fenugreci. et assimilat cornu bouino. vocat aũt ab aliquibꝫ papauer marinum. qm̃ vt plurimũ ꝓpe mare nascit. Virtutem aũt habet incisiuã et abstersiuam. Opiũ aũt qđ ex succo ipsius fit fri. est in quarto sic. in tertio. Papauer cõponit ab aperio ⁊ vento. inde papauer et vento magis aperit florem. ¶ Idem libro vt supra. Papauer vnum quidem est ixias. id est fluidum nominatum eo qđ cito ab eo defluũt semina ei⁹. vel qꝛ ab eo cito defluit flos. Aliud vero est domesticũ qđ est ortẽse et excolit. Atuero ⁊ alia duo sũt papauera siluestria vltra hec vnũ quidẽ quasi depressam habẽs codiã. aliud aũt oblõgiorem. hoc totũ aũt est oblõgius et aridius huius papaueris opos. i. lacticiniũ đfluit. Vñ ⁊ quidã nominãt id fluidũ. virtus aũt omniũ papauerũ est infrigidatiua. Sed ortensis q̄dem. qđ ⁊ calachitidã nominãt moderate est somniferũ semẽ aptũ esui ꝓpterea quidẽ et in panibꝫ miscet id. et cũ melle permiscẽtes comedũt. Primi vero cuius cito florẽ defluere diximus: semẽ fortius infrigidat. quo circa nequaq̄ quis eo vtet incessanter. sicut eo qđ est ortense. attamẽ ponũt id in cibis qui cuꝫ melle fiunt in nitro et in panibꝫ. Tertio vero dicti semẽ nigrũ existẽs iam farmacosum est sufficienter infrigidãs. Quarto aũt dicti farmacosius omnibꝫ est. et ꝑm semen: et ꝑm codiam: et ꝑm folia: et ꝑm opiũ. i. eius lacticinium vehemẽter infrigidat vsq̄ ad torporẽ ducens ⁊ mortificationẽ vnde medici est vti eo: bene miscendo cũ farmacis obtundentibꝫ frigiditatis fortitudinẽ. Est em̃ ex quarto ⁊ vltimo infrigidantium.

Operationes

A ¶ Pandecta. cap. cxlvj. Virtus papaueris domestici dicte speciei est q̄ infrigidat frigiditate forti. et illud papauer est qđ plus ingreditur in medicinis. Vñ qñ papauer simpliciter ponit in medicinis. illud debet intelligi. vñ valet in medicinis semẽ eius folia capita et lac. Virt⁹ eius est frigida in. iiij. gra.

B ¶ Sera. li. aggre. auto. Dyas. Domestici papaueris semẽ inducit somnũ tẽperate qñ paluerisat cũ pane. aut miscet cũ melle et comeditur. sed cõtusum semẽ eius infrigidat frigiditate forti. Et gũmi eius papaueris ⁊ succ⁹ eius est opiũ.

C ¶ Sed seil. i. liquidũ ingredit plus in medicinis: valet semen eius/folia/et lac ipsius. et ꝟtus eoꝝ est q̄ infrigidat in. iiij. gradu. et illa est virtus narcotica et mortificatiua.

D ¶ Et idẽ auto. Gal. Virt⁹ domestici

et agrestis est infrigidatiua. & ꝓterea si coꝯntur folia eius cū capitibꝫ in aqua: et funde-
tur eius decoctio super caput facit dormire.
E Et qñ terunt eiꝰ folia cōtritione fortī: & mi-
scentur cū sanicꝫ: et fit inde emplastrū apo-
stematibꝫ calidis & berisipile. et datur ex eo
F in potu nō potentibus dormire. ¶ Et terun
tur capita papaueris recētia. & fiunt trocis-
ci q̄ deficcantur et reponūtur & administran
tur. ¶ Et qñ coquūtur capita papaueris in
aqua: donec cōsumatur aque medietas. dein
de admiscetur illi decoctioni mel: et iterꝫ coq̄
tur donec coaguletur. & fit inde loboc. est val
de bonū russi. & suppfluitatibus que descēdūt
ad cannam pulmōis. & fluxui antiq̄ mēstruo
rum. qñ aūt admiscemus ei acaciam. & ꝓpo-
D quistidos fit fortius ad hoc. ¶ Semen vero
nigri papaueris teritur fortiter & datur in
potu cū vino in fluxu ventris et in cursu bu
morꝫ antiquo ex matrice. Cauendū tñ est a
nimietate vsus eius ne inducat subetb: aut
B litargiam: aut etiam mortem. ¶ Et teritur
cū aqua. aut aqua ro. fit emplastrū fronti et
tēporibꝫ ad nimias vigilias: & ad dolorem
J capitis. ¶ Et qñ sumitur de ipo opio parua
quantitas sicut est granū orobi. facit dormi
re & sedat dolorem. et cōfert russi & fluxui an
tiquo. et decoctio papaueris albi qñ abluī-
tur cū ea caput facit dormire temperate. & si
K aliqs vtitur eo nimis inducit subetb. ¶ Et si
sumit in potu confert morbis q̄ fiunt ab bu
moribꝫ q̄ descendunt a cerebro. qz repellit
eos. et maxime qñ sumitur cū aqua pluuie &
vino. & qñ ex eo sumit quāritas magna facit
subetb. et postea occidit et miscetur cū mir-
rha et oleo ro. et croco: et distillatur in aurē.
& cōfert apostematibus ca. oculorum. Et qñ
L dissoluitur cū aceto ꝓfert berisipile. ¶ Et qñ
miscetur cū lacte mulieris et croco cōfert po
dagre. et fit ex eo suppositoriū paruum & po
nitur in ano et facit dormire. Est autē vsus
opij in collirijs. vt dicit idem Serapion.
M ¶ Dyagoras aūt prohibuit vsum eiꝰ in egri
A tudinibus oculoꝝ et auriū: quoniam debili-
tabat sua frigiditate membra illa. ¶ Andera
des dixit q̄ nisi adulteraf inducit cecitatem
quibus intromittet. et dixit q̄ iuuamentū
eius solus est in odorando faciens dormire.
aliꝰ vero oīmodis vsus eius est ma-
O lus et periculosus valde. sed si oēs errauē-
runt. quoniaz operatio eius verificatur per
experientiā. ¶ Et idem auto. Bal. Papauer
P cornutū laxat ventrē laxatiōe leui. vnde ab-
stergit incidit et dissoluit et diminuit.
¶ Bal. vy. sim. far. cap. micon cataputicos.
Radix huius herbe cocta in aq̄ vsq̄ ad me-
dietatē epaticos iuuat. et flo. et fo. valde for-
dida et male mōrigerata vlcera iuuant. ab-
scedere aūt ab eis oportet cū iam facta fue-
rint vlcera mūda. intantū eiꝰ abstergere na
tura sunt. vt & ipius mūde carnis nō derelin
quatur q̄d ꝓpter nāq̄ fortitudinem nedū sor
des sz etiam escaras vlceris auferūt. ¶ Aui. Q
Spēa papaueris sūt infrigidatiuet nō ē in
ipo cōglutinatio de q̄ fit curandū. et illud q̄
dem qō est nigrū: et ingrossatiuū exiccatiuū
et flos eius & folia cōferunt multū apostema
tibꝫ fordidis. et oportet q̄ caueatur postq̄
mūdificata fuerit. qz abstergit abstersiōe for
ti quousq̄ dissoluit et diminuit carnē & ipsa
q̄ auferūt escaras adustas q̄ sunt in eis. Et
quādo coq̄tur radix huius plante cū aq̄ vsq̄
ad cōsumptionē medietatis. et dat in potu
decoctio eiꝰ cōfert sciatice & doloribꝫ epatis
et cōfert illis q̄ habēt in vrinis suis velut te
lam araneam quoꝝ vrina est grossa. ¶ Et se R
men eius qñ sumitur in potu in quantitate
duaꝝ casu cū mellicrato laxat ventrem laxa
tione leui. et flos eius et fo. qñ fit emplastrū
cū eis addito oleo auferunt fraudulentiā vl
cerum. ¶ Sera. auto. Rasis. Opiū cōfert flu S
xui vētris et vlceribus intestinoꝝ. et dosis ē
ab vno dauicb. vsq̄ ad duos. & quantitas oc
cidens est eo ē. 3. ij. ¶ Et dixit si detur opiū il T
lis quoꝝ virtus dissoluitur ꝓpter vigilias cu
rat eos. eo q̄ facit dormire. et sic facit reuer-
ti virtutem coꝝ. Et dixit Bal'. in li. de inge-
nio sanitatis. q̄ opiū mandragora & iusquia
mus deficcāt vlcera. ¶ Dyasco. cap. de opio. U
Potest aūt opiū lachrimas restringere colli
rijs admixtū: et circūlinitū refrigerare. & an
rium dolorem et totius corporis mitigare;
illa videlicet ratione qua somnū facere dicit

Caput. cccxxix

Daritaria latine: et grece alsmen: aut
partemon. aut perdition. aut sideri-
tis. aut erysilia. aut qui astri agreste.
aut libatiam. aut poliominō. arabice tugre
garia. ¶ Pandecta cap. cxix. Paritaria siue
vt latini aliqui vitriola viridis habet virtu
tem. et non siccam. folia eius sunt calidat sic
ca in. ij. gradu. virtutem habet dyaforeticā.
Semen eius est frigidum et humidum.
¶ Diascorides capitulo Alsmen siue parita
ria herba est que nascatur in tectis aut pari
tibus. haste sunt illi minute et rufe. Folia si-
milia allinos aspera. & circa ipsius hastas se
men asperum habens rebus adherens. Vir
tus est eius semini stiptica et frigida. ¶ Ba-

lienus.vj.sim.far.cap̄.Eliximen.Quidā eñ perdition nominant. Alij aūt perthericum. Alij autem sidiritem. Sunt aūt alij qui nomināt hanc eracleā.inest aūt semini eius virtus expurgatiua leuiter.⁊ stiptica.fri.⁊ hu.

Operationes

A ¶Pandecta cap̄.vt sup̄. Paritaria in testa calefacta sine liquore loco dolenti superponitur.vel etiam decocta in vino qd̄ melius ē. et cum furfure in vino albo aliquantulū acido multū confert.Curat etiam sic preparata paritaria frigiditatē stomachi et intestinorum et dolorem eorum.

B ¶Contra stranguiriam et dissurriam paritaria in aqua salsa coquatur et oleo et catha plasmetur. Ip̄a similiter cocta ⁊ comesta valet contra dolorem stomachi ⁊ intestinorum ex frigiditate et ventositate. Et crispelle ex ea facte et comeste valent contra predicta. Ad eos qui sanguinem reijciunt paritariam tere:et extrahe succum et bibant.

C ¶Dyas.Semen eius cathaplasmatibus adhibitum ignem sacrum extinguit. cōdilomata spargit combustionibus medicatur.Tumores oñes compescit. Pustulas emendat.

D ¶Succus eius cum cerusa mixta ignem sacrum extinguit.⁊ herpetas si vnctus fuerit.

E ¶Et podagricis medicatur cum ceroto ciprino aut cum axungia aprino.

F ¶Succus foliorum eius in quantitate ciati vnius acceptus tussiētibus antiquis optulatur.Tumores faucium gargarismo aut superunctus compescit. Dolorem aurium cū oleo roseo mixtus mitigat.

G ¶Gal.Semen eius sanat vniuersas flegmones in principio et augmēto vsq̄ ad statum: et precipue cōbustionibus superplasmatus. Sed et succus eius igni sacro et doloribus aurium flegmonosis conuenit.

H ¶Succus eius foliorum tumores faucium gargarismo compescit.Et quidam medicorum. His qui longo tempore tussierūt et propinauerunt eum q̄ autem abstergat euidentem prebet experientiam in vitres vasis.

Caput.cccxxx.

Palma christi latine Arabice Nakala.Sera.li.aggre.cap̄.Nachala siue nachla. Diuidit diuisiōibus mlt̄s. Nā sunt rami eius et succus ramorum ipsorum et ciphilones eius: et summitates ipsius sine cacumine.et cortex cacuminis eius. et est kafri et recens ex eo immaturum quod est sicut agresta vue est balach. Idem auto.Gal. Substantia succi ramorum et ciffilionum ⁊ summitatis est composita ex substātia aquosa tepida et terrea frigida.sed corticis summitatis substantia est in seipsa siccior et non est in eo humiditas aliqua. Et sapor totius

arboris est stipticus. Virtus eius est desiccatiua.

Operationes

A ¶ Pandecta capitulo.cccccl.xij. Confert vlceribus putridis.et stringit iuncturas. ⁊ cõfert corruptiõi corporis et ori stomachi applicata exterius:aut in potu sumpta. Sed sedumactinas.id est nucleus siue os dactili. quãdoq; comburitur in olla sicut alie medicine.et cum extractus fuerit ab igne extinguitur in vino.et postea abluitur et ponitur loco trucine in collirijs.que ponuntur in oculo ⁊ si non comburuntur primavice comburantur iterum. Et virtus eorum est stiptica conglutinatiua:

B ¶ Quando miscetur cum lardo conuenit vlceribus que fiunt in oculo et extrini oculi et casui palpebrarum et incarnat vlcera.

L ¶ Et idem auto. Aben mesuay. Virtus cifilionum est frigida in fine primi gradus. et sicca in medio eiusdem. Confert acuitati sanguinis et colere,et stringit ventrẽ. et nutrit nutrimẽto pauco et curat dolorẽ stomachi.

D ¶ Et idem auto. Rasis. Cifilio cedat fluxuj sanguinis et colere.et stringit ventrej.et tarde descendit a stomachi fundo:et ad eius descensum iuuat zinziber conditum. et facit ea que facit kafri.id est summitas ramorum palmi vel cortex summitatum eorum.

L ¶ Galie.vij.sim.far.capũ. Finix arbor. et est palma. Finix arbor est.id est palma stiptica. participat virtute in omnibus eius partibus.ramorum igitur succus austerus est ex aquosa substantia tepida et terrestri frigida consistens.similiter autem huius nature est et vocatur cenogefalos.id est cefalionus est bilis existens. Fructus vero eius et maxime dulcis.non pauca participat caliditate.est bilis existens.ad multum peruenit vsum:nõ solũ extrinsecus appositus vbi cõfortare q̃d et siccare et congregare.et densare et cõstringere indigemus sed etiam assumptus vt cibus simul cum alijs et ipse per se.

F ¶ Quod vero vocatur alacer germen existens molle palme eandem cum cenogefalo habet virtutem. quod vero est velut rectia eius stipticam virtutem possidet.siccat autem plus predictis ceu et consistentia substantie siccius eius existens et minime participans humiditate.

G ¶ Unde multi in putridinalibus vlceribus eo vruntur.et in farmacijs colligentibus lapis articulorum et eparis et stomaticis virtutibus extrinsecus. Est autem radix huius palme siccatiue immoderatiue virtutis. habens quid et ipsa stipticitatis.

¶ Rabbi moyses.capũ.de palma. Cor palme auget sperma.et iuuat ad coitum. D

¶ Auerrois in suo Colliget. Omnes partes dactili stipticitatem habent manifestã. Sz fructus eius cum maturus aliquam habet stipticitatem. Cortices vero arboris predicte maiorem habent stipticitatem aliquibz partibus ipsius. Pro fructu huius lege supra. Dactilus capũ.cliij. J

Caput.cccxxxj.

Palacium leporis. Et herbario. Palacium leporis herba est enduie similis nisi q̃ folia eius magis acuta. radices ipsius saxifrage similia. Flores parue et semen rotundum:magis tamen cꝫ saxifrage. Nascitur longitudine duorum cubitorũ. Aliqui nominant istam herbam domum leporis:siue palacium leporis:siue herbam leporis. Propterea q̃ ista herba leporem a melancolia sua custodit. Nascitur in locis umbrosis siue arenosis.

Operationes

A ¶ Pallacium leporis melancolicis multum est cōueniens. Vinū decoctiōis ei⁹ valet paraliticis et ad colicā passionē ieiune sumptū

B ¶ Radix eius in vino decocta prouocat vrinam et bibitum calculum frangit. Item potatum stranguriam curat. dissintericis multum prodest radicem cum vino sumptū. Hec herba melancolicis magnū prestat auxiliū. Radice in collo pendente generat audaciā. tollitq timorem. Pallacium leporis cum vino decocta quar. fe. tollit. et omnibus passionibus splenis singulare presidium est.

Caput. cccxxxij.

Plantago maior vel arnoglossa vel quinq nerua vel lingua arietis latine grece arnoglosson. ara. lisen. albamel. Pandecta. cxij. Arnoglossa. i. plātago, cuius tres sunt species. Una est femina. cui⁹ folia sunt lata habentia quasi fila in fractura sua. Alia est habens folia stricta que lanceola vocatur. et est maschilus. et habet fila vel neruos in fractura sua. et ob id ḋnq nerua vocatur. et habet stipitem medium seminibus plenum. fri. est et sic. in. ij. gradu. Est alia species que vocatur plantago aquatica pro qua lege barba siluana. Sera. li. aggre. cap. Lisen. i. lingua arietis et est plantago Et subiungit auto. Dyas. dicitur autem Arnoglossa. et eius expositio est lingua agni. Ideo q greci arnon agnum vocant: et glosson linguā. Et dicitur etiam epta pleuros. i. septē costas habens. nam in foliis eius sunt septem coste ab epta in greco. i. septē et pleuros costa. quia habz septem neruositates manifestas in similitudinem costarum laterum animaliū. Cuius due sunt species. Maior t minor. De minori in sequenti capitu. dicetur. Maior vero habet virgas asperiores: et folia lata similia oleribus que comeduntur. et virga eius est angulosa ad rubedinem declinans. cuius longitudo est vnius brachij. supquam est semen in figura sua a medietate ipsius supra. Et habz radices molles t plures super quas sunt pili albi vt grossitudo digiti. et reperitur in locis lapidosis et humidis et vallibus et orto et pratis. Et illa quidem maior est maioris virtutis q̄ minor.

Operationes

A ¶ Galie. vj. sim. far. cap. de Arnoglossa siue plantago maior. Hec planta mixte complexionis est. Habet enim quid aquosum frigidum. habet autem quid t austerum quod est terrestre frigidum et siccuz quare infrigidat et desiccat. et fm ambo secunde est abstantie Quecunq autem cum stipticitate farmaca desiccant omnibus malis veteribus vlceribus et reumatibus t putrefactionibus conueniunt. et ideo etiam dissinteriis. nam fluxus sanguinis figunt. ¶ Et si quod pustum est refrigerant et cōsolidativa simul sunt malorum vlcerum. tam recentium q̄ veterum. In omnibus autem huiusmodi farmacis vl' prima vel nulla vltima arnoglossa est ꝓpter proportionem complexionis.

B ¶ Flam et sic citas participat et frigiditas non stupefactiue. sed et fructus eius et radices consimilis virtutis sunt nisi q sicciores et minus frigide. sed fructus quidem plus subtilium partium est. radices vero plus grossarum. Ipsa autem folia herbe desiccate plus subtilium partium. et minus frigide sunt virtutis. ei⁹ exalata et euaporata superfluitate aquosa. Ipsarum ꝓterea quidem ergo radicibus quidam ad dentium dolorem vtuntur masticando. et lotionibus ipsarum decoctarum ad opilationes et epatis et renum vtunt eis

C ¶ Sed et foliis t multomagis adhuc fructu participant enim hec omnia absterſiue virtutis: quantū decet ea fm esse. Et in ipsa herba putatur superari: tamen a multitudine humiditatis.

D ¶ Pandecta cap. vt sup. Arnoglossa. i. plantago vtilis est ad siccādum vulnera t mundificandum putredinem eorum. epar confortat. repugnat sacro igni ne corpus ambiat. valet etiam emorroidibus omnem dolorem qui est exiguis adustione refrigerat.

E ¶ Succus eius cū albumine oui sumptus liberat ictericum. vtilis est emoproicis et dissintericis. et quibus fluunt menstrua

vel emorroide. vulnera pulmonis curat. Radix eius in aqua cocta dolorē dentiū mitigat: si os ex illa aqua lauet. Succus ei⁹ valet cōtra opilationē renū. Delet maculas nigras. et stringit sanguinē. Herba ipsa masticata dolorē dentiū tollit. Succ⁹ eius datus quartanario ante duas horas accessiōis cōfert. Valet etiā ad vulnera recētia cū axungia. ¶ Sera. auto. Gal. Virtus eius est q̄ incarnat. Et confert vlceribꝫ corrosiuis omibus et putredini eoꝝ ⁊ ꝓpter hoc cōfert vlceribꝫ intestinoꝝ. et incarnat fistulas ⁊ alia vlcera antiqua. Et semē ei⁹ et radix sunt ꝓpinqua huic virtuti: nisi qꝛ sunt sicciora et fortiora. Et semē eius ē multū subtile. et radix ei⁹ est grosse substantie. et ipsa cōfert dolori dentium qñ masticat: et qñ fit collutio oris cum aqua eius. ¶ Et semina quidez ⁊ folia ⁊ radix sunt aperitiuo opilatiōis epatis ⁊ renū. propter abstersionē q̄ est in eis. nisi qꝛ semen eius est fortius in hoc satis. qꝛ in omnibꝫ istꝫ est virtus q̄ abstergit satis. et fortasse est virtus in hac herba dū est recens. nisi qꝛ vincit ab humiditate q̄ est in ea. vñ non est manifesta sua operatio ꝓpter suam victoriā humiditatis. ⁊ qñ desiccant folia eius fit virtus ei subtilior ⁊ minus frigida. qm̄ aquosa supfluitas q̄ est in ea resoluitur et destruitur. ¶ Et idem auto. Alexandri. Arnoglossa retinet ventrē qñ bibit. ⁊ fit cristere cū ea. et confert febribꝫ tertiane ⁊ q̄rtane qñ bibit succus ei⁹ ¶ Dyas. cap. de Arnoglossa. Arnoglossa cataplasmatibꝫ adhibita sordida vulnera purgat ⁊ reumata siccat. Profluentibꝫ sanguinē occurrit. Maculas nigras ⁊ epictidas curat. et cicatrices vulneꝝ facile ducit. Semē eius tunsum et in puluerē redactū ⁊ vulneri aspersum sanat. Ustionibus singulare presidium est ¶ Morsibꝫ caninis auxiliū prestat et tumoribꝫ ⁊ scrofis maxie si cū sale imponatur. Cocta vero folia ipsius cū aceto ⁊ sale dissinteriis et ciliacis opitulant. maxime si cuꝫ lenticula adhibeant ydropicis cocta succurrit. Epilenticis et asmaticis ꝓdest accepta. Succ⁹ ei⁹ vulnera oris purgat gargarismo

Caput. cccxxxiij.

Plātago minor. Sera. li. aggre. cap. Lisen. et est plātago. Cuius due sūt species. s. maior et minor. De maiori iam dictū est. Sed minor habet folia subtiliora et minora et tenuiora q̄ꝫ folia maioris. et habet virgā que inclinat versus terram: multos ramulos habentē. ⁊ flos eius est croceus. et semē ei⁹ est in radice lingue. ¶ Dyas. cap. Arnoglossos. Eius genera sunt duo.

Unum dicit polipleuron. Est etiā aliud. sed minus. Minus vero habet minuta folia et angusta et lenia. virga eius multos habet angulos inclinata ad terrā. florem viridem habēs. et semē super ipam virgam. Nascitur vero in cardiariis locis:

Operationes

¶ Dyas. cap. de Arnoglossa inquit. Minoris plantaginis succus collutiōi datur oris et foliis et sanguinantes gingiuas curat. ¶ Item succus repesactus fomēto ventris dolorē tollit. Succus bibēdus est eis q̄ purulēta reiciūt cū sanguie. In serpētis morsu plantago minor trita cū vino sumitur. ¶ Comesta aūt sola vel cum lenticulo cocta et oleo viridi cū aceto dissintericos et stomaticos curat. Si cui vulnus secus oculuꝫ vel nasum natum fuerit: succus eius cum lana molli impositus per dies nouem curat. ¶ Item succi eius coclearium vnū bibitum lumbricos excludit. silr facit pistatura in vmbilico posita. Si qua duricies in corpore nascitur herbā pistatam cū axungia sine sale q̄ si malagina impone. Succus ei⁹ in aq̄ mulsa ante duas horas accessiōis potui da quartanariis ⁊ miraberis eius effectū. ¶ Ad podagram ⁊ omnē neruoꝝ dolorē vel tumorem

folia eius pistata cū modico sale optimū est. vulnera recētia cū axungia veteri curat sic et parotidas. Si cui pedes doluerint ex itinere cū aceto imposita tumorē et dolorē tollit. Fistulas tunsa et imposita facillime sanat. ¶ Omēs difficultates vesice folia et radix eius potata fortiter medent. qz abundanter infrigidant et desiccant et reprimūt. propter quod ad vlcera maligna ⁊ reumatica ⁊ putrida iuuāt. Herba ipa dissintericos iuuat et emorroidas reprimit. Vsta infrigidat ⁊ glutinat. desiccat eñ absq; mordicatione. ¶ Semē aūt eius ⁊ radix similia sunt virtute. ꝓpter qd̄ sicciora sunt ⁊ minus frigida. Semē preterea hz subtiliandi virtutē. folia extenuandi. radix impinguādi q̄ masticatur in dolore dentiū. Ad oris etiā lauationē facit et epatis ⁊ renū emfrasim. ¶ Multi dicunt radicem eius collo suspensam scrofas nasci non dimittere. Hec predicta etiā Serapiō refert auto. Dyas. licet per alia verba.

Caput. cccxxxiiij.

D Platanus arbor. Pāde. cap. ccxxvij. Dulb vel baccam arabice. grece suffire. latine platanus arbor vel scotanū. Vbi sciēdū q̄ scotanū ē illa arbor cū q̄ in hispania tingunt panni. et nos vocamus eā barzi. et est platanus arbor vt patet per concordiam Auicenne eius cap. cum Dyas. cap. de platano. et profert velut nuces paruas. vt Jo. Sera. cap. de dentifrigijs. Item in Dyas. s̄m translationem arabicam capi. de Platano. Arbitror platanum esse dulb. Itē Stephanus cap. de platano. Platanus est dulb. Sera. li. aggre. cap. dulb. auto. ysaac. Dulb est arbor magna extēsa. habens folia magna similia palme manus hominis. similia folijs kerue. nisi quia sunt minora. quorum sapor est amarus: ponticus. et cortex ligni eius est grossus rubeus. Color vero ligni eius quando scinditur est medius inter glaucedinem et rubedinem. et habet florem paruum lenem glauci coloris. In cuius loco qñ cadit nascitur granum asperum glaucū vergens ad ruborem. puluerulentum in superficie sicut granuz catapucie. hec in Hispania vocatur palma christi. cum qua ibidem tingunt panni. silr folia eius assimilant folijs ellebori nigri. Gal. vij. sim. far. cap. de Platano inquit. Substantia eius est fri. et hu. non lōge a rebus temperate complexionis. Dyas. cap. de platano. Platanus habet virtutem frigi. et humi.

Operationes

¶ Galienus. Folia eius recentia quando teruntur et ponuntur sicut emplastrum super apostemata que fiunt in geniculis: sedat. ea sedatione manifesta. sed corticis eius virtus est que desiccat adeo quod cortex ipe coquitur cum aceto: et confert dolori dentium.

¶ Nux vero eius quando administratur cū axungia confert apostematibus que accidunt a combustione ignis. Cortex eius quādo comburitur est medicina desiccatiua abstersiua. Confert egritudini cum qua eleuatur cutis et cinis eius curat vulnera in quibus est sordes ⁊ putredo propter nimiam humiditatem existentem in eius loco.

¶ Et oportet q̄ caueatur multum a puluere qui est in folijs eius et in fructu. quia ē nociuus valde canne pulmonis. Ideo quia desiccat multum et inducit asperitatem. et nocet voci et locutioni: et etiam visui et auditui: si cadit in auribus vel in oculis.

¶ Dyasco. Emplastrum eius sedat apostemata calida que fiunt in genu. Et quando cortex eius et nux eius comburuntur. ⁊ fit emplastrū cum eis et adipe porcina aut arietina confert vlceribus putridis. Similiter et eius cinis facit solus hoc.

E ¶ Et quando coquuntur folia eius recētia cum vino. et fit emplastrum cum eis: prohibet cursum humorum ad oculum. et resoluit apostemata flegmatica. et quando cortex coquitur cum aceto: et fit collutio cum eo: confert dolori dentium. ¶ Et quando fructus eius recens bibitur cum vino confert morsibus venenosis. et quando administratur cū axungia curat combustionem ignis. Et puluis foliorum eius quando cadit in oculum aut aures nocet multum. Similiter et puluis qui est super fructum eius. ¶ Cortex eius cum vino. scorpionum ictus restringit. Lanugo foliorum oculis ⁊ auribus est inutilis

Caput.cccxxxv.

Paliurus. Isi. Paliurus est herba asperrima et spinosa. Glosa sup Esaiaz xiiij. cap. Paliurus tanta spinarum circundatione densit. vt pro asperitate vix tangi possit. Pli. lib. xiij. cirenaica regio. lothon preposuit sue paliuro. Fructicosior est hec fructuq; magis rubeus. cuius nucleus non simul manditur. Jocundus per se: atq; suauior vino. quin ⁊ vina succo suo cōmēdās

Operationes

A ¶ Pli. li. xxiiij. Paliuri quod est genus spine: semen eius afari zuram vocant. Contra serpentes efficacissimum est. Item calculosis ⁊ tussi folia vim astrictoriam habent.

B ¶ Radix discutit pannos: collectiones vomicas vrinas trahit potata. Decoctuz eius in vino aluum sistit. Serpentibus aduersatur. Radix precipue dat in vino. Bacce purgationi mulierum prosunt. Ciliacis/dissintericis/colericis pdest. Radix decocta et illita extrahit infixa corpori. Utilissima quoq; tumoribus est ac luxatis.

C ¶ Dyas. Paliurus est que ab aliis acus palearis dicitur. vel cicer domesticum vocatur Folia eius et radix stiptice virtutis sunt. ita vt ventrem fluentem constringant. In hoc quoq; dyaforetice virtuti participant. vt in vesica lapides frangant. ⁊ ex torace atq; pulmone. sputamina flegmatica cum humore educant. Dicitur et lauaria. eo q plerique ex ea lauant. Semen illius bibitum tussim cōpescit. Lapides vesice frangit. morsibus venenatis occurrit.

D ¶ Eius elixatura bibita ventrem stringit. vrinā prouocat. Venenis acceptis obuiat. Folia eius vt cathaplasma imposita curant apostemata si sint recentia. radicibus quoq; sicut et foliis est virtus stiptica.

Caput.cccxxxvj.

Pastinaca domestica Isi. dr: eo q̄ radix eius sit p̄cipuus bois past⁹. Est cū odoratu iocūda cibo delectabilis. Palla. li. iij. Pastinaca vere serit. Primo semine ponit ⁊ plātis loco pingui et soluto altius pastinaco. raraq̄ statuēda est robor accipiat. ¶ Pli. li. xix. Lignosiora sunt ortulana quedā a nobis posita in cartilaginū genere. mirumq̄ saporis vehemētiā omnibꝰ inesse. Ex his vnū est genus pastinace sed agreste qd̄ prouenit spōte schaphilinis grece dr. Altera vero. s. domestica. serit radice vel semine. Primo ꝑe vl' autūno vt placet bigino. Februario Augusto Septēbri Octobri. solo q̄ altissime refosso vtilis esse incipit annicula vtilior ymā. gratior autumno. patinisq̄ maxime. Et sic q̄z virtus ei est intractabile. ¶ Ser. li. aggre. cap. Lezar. i. pastinaca. Est ex ea domestica et siluestris. Domestica quidem ē nota. Et illa habet radicē in lōgitudine vnius palmi: boni odoris. que comeditur

Operationes

A ¶ Gal. viij. sim. far. cap. Staphilinū. i. pastinaca. Domestica quidē debilior. siluestris vero fortior est ad om̄ia. Domestica vrinas mouet: et menstrua prouocat. et tota quidē herba. maxime vero semē et radix. Habet aūt ⁊ quid abstersiuū in se. quo circa ⁊ fagedenosa vlcerum quidē cum folijs viridibus et melle cathaplasmant aut mundificant.

B ¶ Et idem in lib. de cibis cap. de pastinaca. Radices harum domesticaꝝ comedunt. Alimentum quidē minus rapis habentes calefaciunt aūt manifeste. i. in medio secūdi gradus: et humectāt in primo gradu. ⁊ aliquid aromatizans: indigestibilitas quidem igit' similiter ipsis inest ⁊ alijs radicibꝰ. Vrinatiue autem sunt. Et si abundat aliquis in ipsarum vsu mali chimi generantur.

C ¶ Siluestrem pastinacam quidam vocant daucum: magis vrinatiuum quidem existentem: magis aūt medicinalem ⁊ iam multa decoctione indigentem si debeat quis comedere ipsum. De illa lege cap. Daucus.

D ¶ Dyas. Pastinace vis om̄is in radice et semine cōstituta est. Dissintericis quoq̄ vetustis vtilis est. Dentes eius radice circumdati creduntur a doloribus releuari.

Caput. cccxxxvij.

Panis porcinus latine. Arabice Buthormarien. vel acharincha vel artanita. grece vero leucopodion vl' ciclaminus. Vbi sciendū q̄ Auicen. lib. ij. cap. de Artanita. dicit q̄ archarincha vel artanita est ciclamen: et est panis porcinus. ¶ Sera. li. aggre. cap. Buthormarien. Dicit buthormarien. id est Ciclamen. ¶ Almansor cap. de Apoplexia. In cristeri namq̄ quod facit ponit artanitam et buthormarien. credo q̄ sit error in scribendo. quoniam buthormarien ꝑm Sera. est ciclamen. Et artanita ꝑm Auicennam est ciclamen. ¶ Vnde Serapion libro aggre. auto. Dyasco. Buthormarien. id est ciclamen. et habꝫ folia similia plante: que dicitur cissus. id est edera nisi quia sunt maculata maculis albedini trahentibus. et habet virgam ad nigredinem tendentem sine folijs: cuius longitudo est quatuor digitorum et amplius. supra quam est flos similis rose rubeus aut purpureus. et habet radicem nigram/grossam/rotundam/latam ⁊ pressam simile rape. nascitur in locis vmbrosis. maxime ad vmbram arborum. Et inciditur hec radix et siccatur sicut squilla.

¶ Dyas. cap. de ciclamine ꝑm transꝑationem nostram. Ciclamen. id est panis porcinus. folia habet similia cissos et vario colore picta. inter que sunt et alba folia. tyrsus ei est nudus sine folijs vnius palme. habēs in summo flores roseos vel purpureos. cui⁹ radix nigra est. intus vero alba et grossa et lata sicut rapa.

¶ Galienus. vij. sim. far. cap. de Ciclamine. Ciclaminus varius virtute est. etenim ab-

stergit ⁊ incidit ⁊ attrahit ⁊ dyaforat. palaz enim est ex actibus qui ꝑm partē. Et subdit. Alius vero ciclaminus: quem quidā Cissanchomium nominant. eo ꝙ odore et flore assimilatur. radicem inutilem habens. fructum vero habet operatiuum sufficienter. ¶ Pli. cap̄. de ciclamine. Ciclamen id est panis porcinus. in foliis est simile cissos in figura. Et sunt colore varia. radix nigra et rotunda. in medio depressa. Est ei tyrsus nudus cum flore purpureo. Est aliud genus ciclaminis. q̄d appellant ciclatemon. folia habz cissos similia: sed minora hastam grossam et nodosam. que hasta si arborem proximam habuerit adheret illi. florem habz album et odoratum. semen butruosum et simile vuis: ⁊ velut scissos Gustum habens muscilaginosum et viscidū. sed inutile. locis asperis et aridis nascitur. Idem. Ciclamē ca. est et sic. in. iij. gradu. qui et cassamus panis porcinus et malum terre appellatur. Radix eius tuburosa. que quanto maiores tāto meliores sic ꝙ ipsa radix recens exsiccata magnā habet efficaciam. sed recens maiorem habet. Debet aūt circa finē autumni colligi. ⁊ in quatuor partes scindi. ⁊ cum filo suspendi. et parum ad solem ponatur: et in vmbroso loco exsiccetur. Habet autem virtutē dissolutiuam et consumptiuam.

Operationes

A ¶ Pandecta cap̄. xiiij. ad emorroidas inflatas et non fluentes: sed exterius apparētes super aspergatur puluis eius: vel illiniatur ex succo eius si interius latitāt: inijciant in
B modica quantitate per cristere. ¶ Ad menstrua prouocanda et matricem mundificandam triferam magnā resolue in oleo muscellino vel cōmuni. et buliat in igne cum ciclamide et de bombace in hoc intincta fiat sup
C positoriū. ¶ Contra tenasmonem ex flegmate vitreo succus radicis eius cum oleo communi in ipso pomo buliat et bombix intin-
D cta superponatur. ¶ Contra viciuz splenis. malum terre in multa quantitate mundatū et contritum. per sex dies in vino et oleo moretur: vt vbi marcescāt cuius colature addatur cera et parum aceti: et decoquat ad spissitudinem: precedentibus aliis mollificatiuis. hoc efficax est si postea inungatur: vl' ex succo eius vel ex puluere. si deest succus. confice cum oleo et cera in modum vnguenti et
E inunge egrum sepe. ¶ Contra apostemata ex causa frigida. que non possunt rumpi pre spissitudine cutis. pomum ipm conteratur ⁊ in oleo buliat et calidum superponatur aut
F per exteriora purgabitur. ¶ Cōtra fistulam tenta de radice eius facta si imponatur os amplificat. et os aliquod si interius fuerit attrahit vt melius cuz tenaculis attrahi poterit: puluis eius carnem superfluam corrodit. Contra polippum puluis eius sup aspergatur super stuellum qui in naribus ponat.
¶ Dyas. Radix eius cū aqua bibita: flegma et tumores per ventrem deponit. menstruis imperat supposita et bibita. Et dicitur si super radices eius mulier pregnans transierit aborsum facit ¶ Diu ꝑturientibus sub femore posita citius parere facit. Cuz vino bibita venenis contraria est quam maxime bibentibus leporem marinū cathaplasmatibus adhibita morsus venenatos saluberrime curat. Vino mixta aut bibita cū passo aut cuz mulsa aquata in modum. ʒ. iij. ictericos purgat et spleneticos. et si in oleo calido coperti fuerint vt sudare possint bonum est: quo sudore inuenies coleram rufam deponere.
¶ Succus eius melle mixtus ⁊ naribus immissus caput purgat. Tunsa et ano supposita humores deponit. Trita et vmbilico imposita et super pectinem vētrem mollit. Cathaplasmatibus adhibita tumentem splenē attenuat: ⁊ succi eius. ʒ. ij. accepte cum modico vino ꝑ potissime facit. ¶ Gal'. Succꝰ ciclaminis emorroidas aperit et prouocat violēter ad egestionē in licinio appositus. ita aūt et cū his q̄ in sclirata et scrofulas: et omnes alias duricies euaporēt. Oportet aūt (vt puto) esse bibendū aquam eius vsq; ad tres. ʒ. vl' cum vino dulci vel cū mellicrato. Et subdit. est alia spēs ciclaminis cuius radix ē inutil. fructus vero est opatiuus sufficienter. q̄ circa ⁊ cū vini albi ciatis duobus bibitus pluribus diebꝰ sanat splenes. mouens ⁊ vrinas et vētrē subducens. ¶ Aui. li. ij. cap̄. de Artanita. i. panis porcinus. Artanita illud qd̄ de ea administrat ē radix eiꝰ q̄ ē incisiua/resolutiua. et est bona doloribꝰ iuncturaꝝ. et vtriusq; anche. ⁊ facit sternutationē. ⁊ vehementer aperit opilationē ⁊ cōstrictionē nariū ⁊ colatorij. et cōfert singultui. ⁊ eijcit semē. Et eius decoctio valet pūcturis venenosis. et similiter syrupus eius loco eius ponitur in iuuamēto quod efficit venenis equale pōdus de aristologia lōga ⁊ semine citri ⁊ mētastro
¶ Jo. me. cap̄. d̄ artanita. Artanita ē panis alcuruit: vel panis porcinꝰ. ⁊ ab aliis panis fauni d̄r. ⁊ inueniunt ex eo paꝝ ⁊ magnum. Magna aūt radix ē in modū rape rotunde: cuiꝰ pars exterior ē terrea nigra. interior āt alba. Et eleuant radices sup frōdes ⁊ flores ꝑm semitā violaꝝ subalbidaꝝ sine eleuatiōe stipitis supra radices. Paruū aūt habet radices subterraneas plurimas in modū auellane: et cicerum. Ca. et sic. complexionis ē in

in principio tertij gradus. et est incisiuũ subtiliatiuũ/calefactiuũ/resolutiuũ/abstersiuũ/mũdificãtiuũ/et aperitiuũ opilationũ. Et ẽ ex rebo sudorẽ exuberare facientibo. ⁊ ex maxime mũdificãtibo cutim: ⁊ resoluẽtibo feditatẽ ei⁹. ¶ Et dixit Sera. Accipe succi eius ʒ.iiij. ⁊ dissolue cũ zuccaro et coq̃ vsq̃ ad tertiã partẽ. et ꝓpinet̃ in mane. est enim medicina certa ad ictericiã. Et dixit grecus. Succus ei⁹ cũ mellicrato aut secaniabin. ⁊ ꝓprie de q̃libet partes eq̃les cocte ⁊ sumpte ꝑm superiorẽ decoctionẽ sunt medicina exp̃ta ad ictericiã citrinã. Ponit q̃ʒ mes. in eodẽ capi. duas descriptões vnguẽti d̃ artanita. quas ibi require. ¶ Idẽ Jo. me. Solutione educit flegma muscilaginosum sumptũ. et etiã linitũ sup̃ femur. Et cõfert colice flegmatice. et ei que fit ex retentiõe fecis. et ẽ ex rebo mũdificãtibo caput et oculos. et ꝓprie purgat caput purgio ex eo facto. et abscindit emigraneã frigidã ⁊ sodã. et cõfert tremori. et paralisi. ¶ Et d̃r q̃ si suspendat̃ in collo mulieris radix eius ipsa non concipit. et linitur ex eo anus et confert egressui eius.

Caput. cccxxxviij

Peonia latine. ara. Pinuser grece penterebon vel pentaborã. vel pernia vl glikiside. Sera. li. aggre. cap̃. peonia auto. Dyas. Peonia est arbor. et eius due sũt species. s. masculus et femia. Et masculi sunt folia similia foliis nucis. et radix eius ẽ grossa sicut digitus: ⁊ longa longitudine palmi. color eius est albus. Femine vero folia sunt similia foliis smyrmion. ⁊ super summitates ramoꝝ eius sunt sicut camerule. ⁊ apparent in eis grana rubea sicut sanguis parua similia granis granati. Et inter illa grana sunt semina nigra seu purpurea. et radix ipsius ẽ ramosa ⁊ radices eius sunt similes glandibo. vij. vel. viij. similes radicibus affodillorum. ¶ Idem auto. Gal. Substantia eius est subtilis. et sapor eius est stipticus pauca stipticitate cum dulcedine. et q̃n diu masticat̃ apparet in ea acuitas et mordicatio et amaritudo pauca. virtus eius est que calefacit caliditate pauca. et desiccat desiccatione forti. ¶ Aui. li. ij. cap̃ de peonia. Peonia alia ẽ masculus et alia femina. Masculus quidem radices habet albas grossas vt digitum. stipticum habẽs gustum. et femina habet radices in plurimas partes diuisas ⁊ ramos. est ca. et sic. vehementer. In ipsa sunt exiccatio et stipticitas cum resolutione et aptione subtiliatione et incisione et abstersione. Et quando masticatur vna hora apparʒ post eã acuitas ad stipticitatem declinans. ¶ Isi. Peonia dicitur a peone medico a quo inuenta ꝑhibetur. Hanc quidem glikisidẽ vocant. eo q̃ dulcis saporis sit. vl̃ penterobinã a numero granorum. vel vt alij dactilos a similitudine digitoꝝ. nascitur autem in insulis. ¶ Ex herbario. Peonia in summitate habet mali granati magnitudinẽʒ que noctu lucet quasi lucerna. et habet granum cocti similem: noctu a pastoribo inuenitur. res ẽ saluberrima.

Operationes

¶ Pla. Peonia ca. est ⁊ sic in. ij. gradu. Hec cõtra epilentiã hʒ virtutẽ occultã collo patientis suspẽsa vt testatur Gal. d̃ quodã puero. cuius collo dũ suspensa erat nõ patiebat̃. ea vero sublata morbo affligebatur. Sʒ quidam dicunt hoc non de qualibet veꝝ esse sed de quadã specie tm̃. At idẽʒ valet puluis ei⁹ datus in succo pigani. Contra paralisim datur succus eius cum vino decoctionis castorei. Contra stranguiriam et dissurriam datur vinũ decoctionis eius pulueris. ¶ Constantinus in li. graduũ. Peonia est in. iij. gradu ca. et sic. Quidam habet ponticitatis. et quidã dulcedis. Qua masticata sentitur in ore amaritudo modica cũ aliquãto acumie. Unde prouocat menstrua cum melle bibita Epatis et splenis opilationem cum acumie aperit ventrẽ. cõstipat cum sua ponticitate.

Jōq; cū vino bibita dyarriā in ītestinis cu-
C rat epilēticos q̄z iuuat. ¶ Auicē. Peonia est
ca. ⁊ sic. vehemēter. In ipa sūt exsiccatō ⁊ sti
pticitas cū resolutiōe ⁊ apertiōe ac subtilia
tione et incisione ⁊ abstersiōe et qñ masticat
apparet post eā acuitas ad stipticitatē decli
nās. Abstergit vestigia nigra in cute. ꝯfert
podagre. ꝯfert epilētie: ita q̄ etiā suspēsa Et
vt inq̄t Jude⁹ quidā: suffumigatio facta cū
eius semīe cōfert demoniacis ⁊ epilēticis: et
sanat eos. Ego aūt dico q̄ hec ē forsitan spe
cies peonie romane. Nā illa q̄ ex India fer
tur ad nos nō habet effectū in hoc capitulo.
D ¶ Et bibunt de semīe illius. xv. grana cū vi-
no aut mellicrate. et cōferunt in cubo valde.
Naturā retinet decocta cū syrupis pōticis.
prohibetq; materias effusas ad stomachū. ⁊
mordicationē ipius. Radix eius cōfert icte
ricie. et aperit opilationē epatis. Potus ei⁹
vrinam ꝓuocat. et eius decoctio cū vino vē-
trem stringit ⁊ ꝓuocat. De radice ipius quā
titas auellane cōfert dolori renum ac vesice.
Grana eius cū vino cōferūt preuocatiōi ma
E tricis. ⁊ abscindūt fluxum sanguis. ¶ Dyas.
Peoniā gideon dactilicū vocat: ⁊ radicē ei⁹
peoniā. hastas habet cū ramulis lōgas dua
bus palmis. ⁊ est masculus ⁊ femīa. Mascu
lus habet folia iunci regali silīa. femīa vero
folia diuisa ⁊ in summo emittit ex se virgas
quasi cucurbitaꝝ cariolas: folliculos habet
velut amigdala. in quibꝰ est semē diuisum et
minutū ac rufum malogranato silē. sz in me-
dio sunt quinq; vel sex grana nigra ⁊ subpur
purea. radix masculi grossitudinē habz digi
ti duobꝰ palmis lōga. ⁊ gustu stiptica. Femi
na ꝟo radicē hz sicut balan⁹ in sex vl' in octo
partes diuisaz affodillo similē. ⁊ illa dicitur
pionia de qua in sequenti capitulo dicetur.
F ¶ Dat hec mulieribꝰ vt facile purgari pos-
sint in modū amigdale. cū vino bibita dolo-
rem intraneoꝝ cōpescit. ictericis ac nefreti-
cis ⁊ vesice doloribus in vino elixa et bibita
matīe subuenit. ventrē abstinet. stomachoq;
comesta sanitatē prebet. ¶ Stomaticis do
G lorē tollit. et ab infantibꝰ comesta initiū cal
culoꝝ excludit. nigrū semē acceptū longius
arcet pressurā somnioꝝ ⁊ offocatiōes. ¶ Ra
H dix menstrua multū mouet. Cū amigdalo ve
ro immulsa potata epar purgat. renes cōsti
pat. ¶ Et quia stiptica est cōstringit vētris
I reuma cū vino austero cocta ⁊ potata. Inte
gra vero herba fortiter desiccatiua est. ita vt
radix eius appensa pueros epilenticos sa-
nat. Est enim virtus septomeris huius her-
be desic. et cali. non manifeste.

Caput. cccxxxix.

Pionia. Sera. auto. Dyas. Peonia. i.
pionia. et ē arbor. ⁊ ei⁹ due sūt spēs. s.
masculus et femina. Et masculi sunt
folia silīa folijs nucis. et radix ei⁹ est grossa si
cut digitus: et lōga lōgitudine palmi. color
eius ē albus. Femīe ꝟo folia sunt silīa folijs
smirniō. et sup summitates ramoꝝ ei⁹ sicut
camerule. et appent in eis grana rubea sicut
sanguis parua silīa granis granati. et inter
illa grana sunt semina nigra seu purpurea.
et radix ipsius est ramosa. et radices ei⁹ sunt
similes glandibus.

Operationes

¶ Gal. vj. sim. far. cap. de Pionia. glikiside. A
siue pionia quā pantateram vocāt. radicem
stipticantē habet cum q̄dam dulcedine am-
plius aūt masticata lōgo tēpore apparet in
ea acumē cū pauca amaritudie ⁊ cū acredie.
ꝓpterea igit mēstrua mouet et vrinā qñ bibit
in quantitate vni⁹ amigdale cuz mellicrato
terere oportet et pertractare. et ita empla-
strata purgat opilatum epar et renes. sz hec
quidē in quantū acris ⁊ amara facere nata
est. in quantū vero ⁊ aliquid stipticitatis ha
bet. siquidē q̄ s̄m ventrē fluxus hn̄tes s̄m ve
ritatē sistere apta ē cū vino stiptico potata.
et ꝟtus eius est multuz desiccatiua. et ꝓpter
hoc speramus q̄ cum ligat in aliqua re et su
spendit ad collū infantis epilentici q̄ sanat.

B ¶ Et ego quidē vidi puerū octo mensibꝫ nequaq̄ occupatū ex quo potari cepit radicē: vt aūt decidit quoq̄ mō a collo qñ erat applicatū/statim fuerit epilenticatus: Alia iterū salubriter se habebat:

C ¶ Visū aūt fuit mihi vt iterꝫ auferret eā causa expientie: et ita facientibꝫ qđ iterꝫ fuit occupatus: rationabile ē ergo vt aut aliq̄ ꝑtes radicꝫ affluētes/deiñ attracte ꝑ anhelitū sanarēt: ita patienti aut loca aut ipso aere mutato ⁊ alterato a radice. Sic eñ yrinꝰ: Liquor confert gutturi flegmonem patienti.

D ¶ Et torrefactū malachiū .i. nigella manifeste catarros et corizas desiccat: si q̄s ligās illud in pāno. raro attrahit freq̄nt ꝑ nares ca-

E liditatē q̄ ex eo. ¶ Et silr si accipiat filū lane et ꝑcipue illiꝰ lane q̄ reperit in cōchiliꝫ marinis. s. purpureis ⁊ tingat tinctura q̄ dr g̃na: deinde inuoluat istud filū in collo vipere et stringat donec strāgulet vipera cū eo: deinde filū inuoluat circa collū habētis squinātiā: aut illud quodcūq̄ apostema in gutture aut in collo videbis ex hoc magnū mirabile istiꝰ fili. Sꝫ hoc q̄dē forte semotiꝰ alibi tra-

F ctabimꝰ. ¶ Piō ie ꝟo cōplexionē sciēdū ē subtiliū ꝑtiū ⁊ siccatiuā: nō tñ insignit calidā: sꝫ vel cōmensuratā vel paulo quodammodo.

G ¶ Aui. de viribꝫ cordis dicit: q̄ cōfortat cor. Paulus cap̄. de Pionia dicit: q̄ est calide et sicce complexionis in .ij. gradu.

Caput. cccxl.

Petrosilinū. Isi. in li. ethy. xj. Petrosilinū dr: eo q̄ apio sit silis: et nascit in petris mōtibusq̄ ꝑruptis: qñ nos dicere possumus petrapiū. Silenon eñ grece apiū dr: sꝫ est summū ac ꝓbabile macedonicū gustu suaue/et odore aromatico. ¶ Pla. Petrosilinū est in .iij. gradu ca. ⁊ sic. Est aūt duplex/domesticū ⁊ agreste. Cuius semen maxime cōpetit vsui medicine.

Operationes

¶ Pli. lib. xx. Petrosilinū appellāt quoddaꝫ genus apij in saxis natū ad vomitas coclea aribus binis cum succo marubij ad ciatum et aque ca. tribus sciatis precipue A

¶ Dyas. Petrosilinū in Macedonia nascit ī rupis vel spelūcis: semen eiꝰ est minutū aneto sile: odoratū ⁊ viscidū ⁊ aromaticū. Virtꝰ est illi diuretica. Mēstruis imperat/vrinaꝫ abundant ꝓuocat: maxime cū vino datū iflationes stomachi et colli cōpescit. desiccando nimis et calefaciendo: tortionibꝫ q̄ꝫ subuenit: diureticis etiam miscetur antidotis. B

¶ Cōstā. in li. graduū. Petrosilinū dicūt apij genꝰ qđ calidū est ⁊ sic. in fine. iij. gradus. C

¶ Vñ Gal. Petrosilinū inq̄t cathaplasmatū pustul aut morfee vl scabiei ea mire mūdat. D

¶ Semē eius vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat vētositatē ⁊ inflationē dissoluit: valet hydropicꝫ et periodicis febribꝫ: dolorē renū ⁊ vesice amputat/epar mūdificat/opilationē apit maxime si fuerit in renibꝫ: ventositatē colice passiōis dissoluit: Vulue suppositū/mēstrua ꝓuocat: ⁊ secundinā et mortuū fetū expellit. E

¶ Isaac. Petrosilinū. ca. ē ⁊ sic. in fine. iij. g̃. Ideoq̄ diureticū ē incidēs vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocās/ac vētositatē dissoluēs ⁊ iflationē. Cathaplasmatū sup pustulas scabiē ac morfeā miromodo mūdificat: vñ fit hydropicis suuatiuū: et periodicā febrē patientibꝫ. Renū dolorē ac vesice placat: q: corporis poros aperit viasq̄ ratificat et humores extenuādo cū sorde ⁊ vrina proijcit. F

¶ Epar ⁊ vulnera mūdificat: ⁊ opilationes eoꝝ aperit/secūdinā ⁊ fetū mortuū expellit. Quo etiā potui dato/mūdificat grossos humores. G

¶ Platea. Cōtra easdē causas ⁊ eodē modo valet q̄ peucedanū: ⁊ cōpetēs fit de domestico salsamentū Herbaq̄ ipsa ibidē posita digestionē cōfortat ⁊ ventositatē excludit. H

¶ Bartho. in li. de proprie. reꝝ. Petrosilinū est herba ortēsis odorata: sic dr: eo q̄ in petrꝫ ⁊ locꝫ petros sepe oriat. Eiꝰ spēs sūt plres: sꝫ optimū est macedoniū suaue gustu et odore. I

Item vt dicit Isi. aromaticū est: vsus eius conuenit esui et etiā medicinis. Est eñ herba calida ⁊ sicca multū diuretica/aperitiua diuisiua ⁊ consūptiua: ⁊ appetitus excitatiua: et iō lapidē frangit/ menstrua educit/hydropicis subuenit/opilatiōes splenis ⁊ epatis aperit: ⁊ ad multas alias passiones valet: vt dicunt Plinius, Dyasco. Platearius.

I ¶ Pandecta. cap̄: ccccclxxxviij. Petrosilinū quoddā est domesticū/quoddaz siluestre: qd̄ vocat macedonicū de vel sinonū q̄ inferi⁹ dicet de S. Sz domesticū omnib⁹ ē notū: cui⁹ ꝑtus ē diuretica. Satis mēstruis imperat. Inflationes stomachi tollit. Calefaciendo et siccando tortionib⁹ subuenit: et ex eo fit cōpetens salsamentū vnde digestionē confortat ⁊ ventositatem excludit. Et valet ad omnia ad que valet siluestre.

R ¶ Gal. vj. sim far. cap̄. petrosilinū. Petrosilini semen est maxime vtile extrahitur ab herba: et similiter radicibus similis: debiliores vero virtutis. Est aūt sicut in gustu acre cuz amaritudine: ita ⁊ in operationib⁹ sile tñ in edēdo: ⁊ ꝓpterea menstrua prouocat copiose

L ¶ Est aūt et ventositatuz destructiuū. Erit aūt ipsuz. iij. gradus calefacientiū ⁊ siccātiū

Pes coruinus latine/grece clinopodium: vel clinopodū. Dyasco. ca. de clinopodio. Frutex est sarmentosa duabus palmis ascendens de terra: nascit locis saxosis: folia habet similia herpillo: ⁊ florem prassio similantem: ⁊ alio nomine vocatur pes coruinus. Galienus. vij. sim. far. ca. clinopodium: calide est virtutis nondū caustice. Est autem et simplicium partiuz scōm substantiam. Ponet vtiq; quis. iij. gra. in calefaciendo ⁊ siccando.

Operationes

¶ Dyas. Herba ipsa bibita et cocta/morsib⁹ venenatis occurrit. A

¶ De alto cadentibus opitulatur/stranguiriis prestat effectum/menstruis imperat/ab orsum facit potui data/acrocordinas multis diebus tollit: vrine difficultati tardissimi temporibus medetur. Flos eius lectipedi similatur: vnde ⁊ nomen sumpsit. B

¶ Auicenna. lib. ij. cap̄. de pede coruino. Cōfert solutioni antique: et confert colice: ⁊ efficit operationem hermodactilorum absq; nocumento. C

¶ Paulus capitulo de pede coruino. Medetur dolorem iuncturarum/confortando mēbrum/et materiam resoluendo. D

Caput. cccxlj.

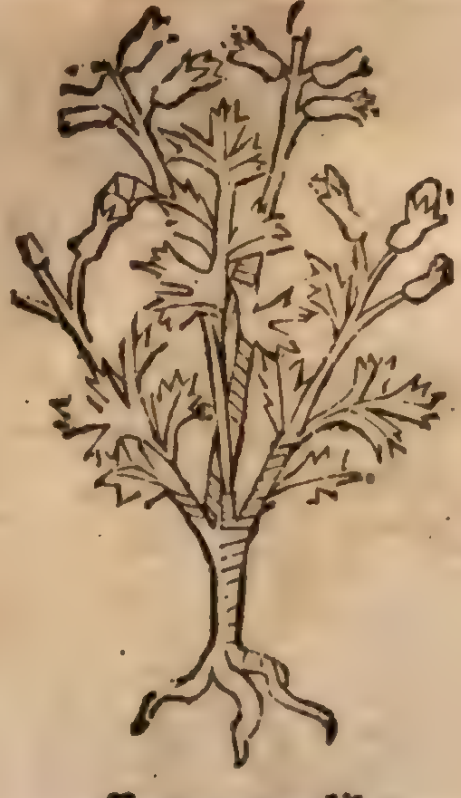

Caput. cccxlij.

Pes columbinus: vel pes columbi est triplicis generis. Est vnū genus qđ vocatur amomū latine et grece: sed Arabice hamenie: et est aliud genus habēs folia rocunda parua diuisa / magnis et paruis incisuris stipites subtiles et breues: coloris subrubei: habentes nodos raros: in q̄bus sunt duplicia folia et semina tria vel q̄tuor vel quinq; coniuncta: in medio est sicut acus. Est aliud genus quod vocatur anagiros: de quo ait Halienus. vj. sim. far. ca. anagiros. Anagirus frutex est fetidus et acris dyafoxetice et calefactiue virtutis est: attramen viridia folia propter humiditatis admixtionem minus acria et depressiua dyaforanciū sunt: sicca vero incisiue et siccatiue vehemēt virtutis: similis aūt quodāmodo natureē: et cortex ipsius radicis: semē vero magis ē subtiliū partiū: sz etiam est vomitiuus.

Operationes

A ¶ Bal. Elixatura seminis eius accepta flegma deponit. Oxifabo vna cum mulsa accepto / colcram et flegma deponit: quando sumuntur cum aceto in potu attenuant splenē

B ¶ Et qū suffumigantur cū eis mulieres habentes suffocationem matricis confert eis.

C ¶ Et ille fumus excludit secundiam: et quando fumigatur epilenticus excitat eum.

Caput. cccxliij.

Helicinus fm Dyas. herba ē q̄ nascit i triticea segete et ordeacea cū laminis siue fibris semine pleno amara flauis baccis silūb. Nascit cū plurimis et tenuibus ramis: folia hz pusilla: et granula i folliculis trina / subrufa et amara valde: que nostro ydcomate vocat luparia vel faba lupi.

Operationes

¶ Dicit cōceptū necare et mēstrua puocare: A
hec herba notat ab Alexā. ¶ Bal. vj. sim far. ca. ydiasmū pellicinus siue ydiasmū. Huius fruticis semen rubicundi coloris est: amarū autē et subacerbū apparet: vñ expurgat opilationes in visceribus. Idem cīn faciunt rami totius fruticis. B

Caput. cccxliiij.

Eplos seu pepla: fm quosdā ē equi
p nocū ad illud mulierē: et ad manutergiū: et ad quoddam genus carduū: in cuius summitate nascunt quasi folia subtilissima: que cū quolibet impulsu vēti volant p aera: sz falso / qm̄ peplos fm Dyas. in proprio cap̄. Est frutex plena lachrimo albo: folia minuta habens sicut ruta: sed latiora. Verum omnis frutex obrotunda est et in terram spāsa: sub quibus folijs semen est minus rotundū et breuius miconio albo. Plā multū semē

hz. Radix eius inutilis ē: nascit ꝑo in ortis ⁊ intra vites: ⁊ a ꝑte areaꝝ colligit: et in vmbra siccat/ita vt assidue moueat. ¶ Gal. in li. dinamidiaꝝ ait: q̄ ē esula: ⁊ hoc videt dicere in li. vij. sim. far. Nā dicit peplus. Quidā aūt micon. i. papauer spinosuz dicūt: ⁊ hic fructiculus opiū hz simile titimallo/⁊ in alijs purgādo silr illi. Pro quo lege ca. clxxviij. de E

Operationes

A ¶ Dyascori. Elixatura seminis eius accepta flegma deponit. Oxifabo vno cū mulsa accepto/coleram et flegma deponit.

B ¶ Et iussellis miscet/et ventrem soluit. Alij in sole componunt.

Caput. cccxlv.

Dentaphilon. Isi. lib. x. ethy. Pentaphilon a numero folioꝝ ē dicta: vñ et a latinis q̄nq̄ folium est vocata: herba videlicet adeo mūda vt olim purificationi ⁊ tempus adhiberi a gētilibꝫ esset solita. ¶ Pli. lib. xxv. Quinq̄ foliū nulli est ignotū cū etiā fraga gignendo comēdet. Hāc greci vocāt camezeleon/siue pentapeton/siue pentaphilon: rubeā habz radicē cū effodit. Hec marcescens/nigrescit et angulosa fit. Nomē a numero folioꝝ hz: et ipsa herba incipit ⁊ desinit cū vite: aduersus serpētes medicat. Dyasc. ca. Pēthaphilon/aut pentapes/aut pentascon: hz hastas semine plenas et lōgas duabꝫ palmis: in q̄bꝫ semē ē: folia hz mente similia: et in q̄nq̄ partibꝫ diuisa: singula folia in singulis hastis florē viridē hñt. Nascit in locis humidis ⁊ in vijs. Radix est ei rufa ⁊ oblonga. ¶ Pli. Penthaphilon quinq̄ foliū a numero foliorū dicta: vñ ⁊ eam latini quinq̄ folium a numero foliorum vocant.

Operationes

¶ Pan. ca. ccccc. Elixatura eius decocta ad tertiā dolorē dentiū mitigat ore retēta ⁊ q̄si gargarismo adhibita/putredinē oris tollit: aspredinē arteriaꝝ diffenit/ventrē stringit/dissintericis necesse adhibet: artericis et sciaticis prestat effectum. A

¶ Elixatura cū aceto in cathaplasmatibꝫ adhibita/herpetas curat/scrofas spargit/duricies ⁊ tumores medēdo soluit/ignē sacꝝ extinguit apata ⁊ panaricia īposita ad sanitatē ꝑducit/cōdilomata dissoluit/scabiē tollit. B

¶ Succus radicꝫ eius acceptus causas epaticas ⁊ pulmonis cōponit/potionibꝫ venenatis occurrit. Folia eius cū ydromelle aut vino bibita addito pipere/quartanarijs remediū ē: si tñ q̄ttuor folia biberint tertianarij ꝑo tria cū aqua sola/effimerans ꝑo vnū. C

¶ Epilenticis vero accepta ⁊ triginta diebꝫ prestat effectū. Succus vero folioꝝ eius yctericis maxime presidiū est ciatis tribꝫ acceptis. Vulneribꝫ ⁊ fistulis p̄stat sanitatē inter ocellicis remediū ē bibita ⁊ cathaplasmatibꝫ ꝓfluētē abstinet sanguinē Tēplis honori addit: ⁊ domibꝫ posita expiamentū est. Radix eius calida est non abundanter ⁊ nimis acris: et ideo vtilissima est ad ventris fluxuz et dentium dolorem. D

¶ Gal. viij. sim. far. ca. de pentaphilon. Pentaphilon herbe radix siccat quidem fortiter ⁊ nimium vero est acris propter qd̄ in multis est sicut ⁊ omnia alia quecunq̄ subtilium partium etiam siccant absq̄ mordicatione: Est autem radix siccatiua ex tertio iam gradu minime ꝑo caliditate manifesta ꝑticipat E

¶ Auicenna. lib. ij. cap̄ pentaphilon. Pentaphilon nominatur quinq̄ folium: et est fortis exsiccationis sine acuitate ⁊ adustione ⁊ mordicatiōe: et fit ex eo emplastrum ad fluxum et sedat ipsum. F

¶ Et fit ex eo emplastrum et sedat dubelet et scrofulas ⁊ duricies flegmaticas: decoctio radicis eius valet ad vlcera deambulātia: et quod de eo coctum est cū aceto/cōfert herisipilis et panaricijs ⁊ scabiei: ⁊ confert doloribus iuncturarū et ciatice: et cōfert ramici bibitus et more emplastri superposit⁹ ⁊ G

valet ad alcola:

H ¶ Et folia eius cũ vino/valent ad epilentiã accepta ⁊ bibita decẽ diebꝫ. Succus radicꝫ eius valet ad dolorez epatis et pulmonis et yctericiam/cum bibitur per aliquos dies.

I ¶ Radix eiꝰ ꝯfert cõsolidatiõi ⁊ vlceribꝫ intestinoꝝ ⁊ emorroidibꝫ: ⁊ silr ꝺcoctio eiꝰ radicꝫ

K ¶ Folia eiꝰ cũ vino/ꝯferunt q̃rtane q̃tidiane succus radicis eius est medicina perniciosa.

L ¶ Pli.li.xxv.ca.pẽtaphilon. Ipsa herba ĩcipit ⁊ desinit cũ vite: aduersus serpẽtes bibit ⁊ eiꝰ radix q̃ spargomon vocat ex albo vino.

M ¶ Idẽ.lib.xxvj. Quinq̃ folij succꝰ iecoris et pulmõis vicijs sanguinẽq̃ reyciẽtibꝫ: ⁊ cuicũq̃ sãguinis vicio occurrit. Quiq̃ foliũ medetur pectorꝫ vicijs: vel ei qꝺ grauissimũ ẽ tussi

Caput.cccxlvj.

Peucedanũ gre. Arabice herba turuz vel herba tutꝫ/latine cauda porcina. Sera.li.ag.c. Herba tutis au. Dya. Est plãta hñs folia silia plãte capsie: ⁊ hꝫ velut capillos adherẽtes ꝓpe radicẽ: ⁊ stipites silẽs plãte maratri: ⁊ hꝫ florẽ citrinũ. Radix eiꝰ ẽ deforꝫ nigra/deintꝰ alba/grauis odorꝫ: grossa plena humiditate. Nascit in montibꝫ ⁊ vmbrosis locꝫ ⁊ obumbrãtibꝫ arboribꝫ. Radix q̃dẽ eiꝰ scindit cũ cultello dũ ẽ recẽs et extrahit humiditas q̃ ẽ in ea ⁊ ponit in vmbra qꝛ ꝟtus eiꝰ debilitat a sole: et qñ colligit humiditas accidit eis q̃ colligũt soda ⁊ obscuritas visus: nisi ponat in naribꝫ suis oleũ rosarũ ⁊ fundat ex eo sup caput suũ: qñ ꝟo extracta fuerit humiditas a radice illa postea nõ remanet in eo aliqꝺ iuuamentũ/extrahit humiditas etiã a stipite eiꝰ/sicut extrahit succꝰ radicꝫ mãdragore: sꝫ ꝟtus eiꝰ ẽ debilior ꝟtute humiditatꝫ q̃ extrahit a radice: Nã ꝟtus eiꝰ velocit resoluit. Reperit aũt gũmositas adherẽs radici similis olibano. Et melior ex isto succo huiꝰ plãte est ille q̃ deferr a terra q̃ dicit sardinia/et ex terra q̃ dicit sarmabachi Et est grauis odoris: et in colore suo ẽ rubedo: ⁊ mordicat linguã qñ gustat. Et melior radix ẽ noua nõ corrosa dura puri odorꝫ ¶ Gal. viij.sim.far.ca.de peucedano: ꝑm trãslationẽ arabicã. Plurimũ qꝺ administrat ex hac plãta ẽ radix ꝓprie: et iã administrat lachrymus et succus eius: et oĩm virtꝰ est vna: nisi qꝛ lachrymus est fortioris virtutis: et virtus eiꝰ est que calefacit calefactione forti vnde resoluit/subtiliat et incidit.

Operationes

¶ Sera.auto.Dyas. Lachrymus eiꝰ mixtꝰ oleo rosaꝝ ⁊ aceto capiti fomento adhibitꝰ: litargicis et freneticis medetur/stomaticis et epilenticis plurimum prodest. A

¶ Dolorẽ capitꝫ mitigat/sciaticis ⁊ ꝯtractꝫ et paraliticis maximũ ꝑsidiũ est: oẽs neruoꝝ causas cũ oleo ⁊ aceto perunctus cõponet. B

¶ Ori matricꝫ fumigio applicatꝰ/offocationes stericas soluit somnũ plurimũ dormientibꝰ ꝓhibet: fumigatiõe sua domi serpẽtes excludit. ¶ Oleo resaꝝ admixtꝰ/dolorẽ auriuz tollit. Iniectũ foramini dẽtis dolorẽ nõ admittit. ¶ Tussiẽtibꝫ opitulat. Ouo sorbili additꝰ ⁊ acceptꝰ/disnoicꝫ ⁊ tortiõibꝫ ꝑstat effectũ/vẽtrẽ lenit/splenẽ attenuat/dolorẽ stomachi cõpescit. ¶ Dolorẽ vesice ⁊ renũ bibitus ꝓhibet/matricis salutarꝫ est/ꝑstãdo eustomatica. Radix eiꝰ et elixatura oĩa similit istis facere potest. Fomẽto adhibita vulnera curat. ¶ Radix eiꝰ sicca ⁊ imposita id facit: ossa fracta excludit. Vulneribꝫ antiq̃s cicatrices ducit/cerotis necesse miscet. Similiter et malaginatibꝫ termanticis. ¶ Radix eligẽda est odore suauis/fortis ⁊ non vetus. Lachrymis eius confectiõibꝫ misceri potest maxime si amigdalis amaris/rute ⁊ aneto ⁊ pane calido triticeo admixtꝰ fuerit: et sic dari potest. Itẽ radix eiꝰ vulnera antiqua purgat et incarnat: et incensa, viperas et serpentes fugat. ¶ Gal. Peucedanũ cõfert egritudinibꝫ neruoꝝ: ⁊ egritudinibus q̃ accidunt pectori et pulmoni ab humoribꝫ grossis ⁊ vi

C D E F G H I J

viscosis que sumitur in potu cum vino: ⁊ fit fumigium cum eo: et attrahit odorando eger fumum eius: et facit iden.

K ¶ Et qñ ex eo ponitur in corrosionibꝰ dentium/sedat dolorem eorum statim: qm̄ subtiliū partium est: et curat dolorē splenis incidendo ⁊ subtiliando grossos humores. Radicis vero calefactio est minor/⁊ desiccatio eius ē fortis. Ipsa nāq; calefacit in principio .iij. gra. Et virtus eius est que abstergit ⁊ incarnat: ⁊ potest administrari in omnibus supradictis.

L ¶ Et qñ ponitur ex eo super os cuius corticem volumus expellere: expellit eum cito et incarnat ipsum conuenit multum vlceribus fraudulentis malis quando desiccatur teris et pulueriſatur super ea: eo ꝙ mundificat et replet carnem et consolidat.

M ¶ Platea. Peucedanū est herba cali. ⁊ sicca. Alio nomine feniculus porcinus appellata. huius radix in medicina poni debet: qꝛ principaliter ſm radicē secundario ſm herbā effectū hꝫ. Radix collecta per annū vel etiam per duos seruatur: sꝫ melius est vt annis singulis renouetur: habet virtutem diureticā.

A ¶ Contra stranguiriam ⁊ dissurriā ⁊ opilationem splenis ⁊ epatis datur vinum vel aq̄ decoctionis eius. Herba etiam ipsa decocta in vino vel oleo et pectini cathaplasmata fomentum decoctionis eius menstrua ꝓuocat.

Caput. cccxlvij.

Persicus. Isido. in. lib. Ethymo. Persicum dicitur: eo ꝙ eius arborem primus in Egypto seruit Perseis: a q̄ se oriundus ferebant Ptolomei. Hec in Persida fructum generāt interfectorium. Apud nos autem suauem ⁊ iocundum. Est autem arbor feminini generis persicus. Persicum autez neutri generis. Itaq; Persicus arbor est cui breuis admodū vita concessa est. Trium generum esse fertur. Duracenus ⁊ etiam Armeniacus ac Persicus. Duracenus ē nūcupatus: eo ꝙ in gustu acorem referat pomū eius. Armeniacus: eo ꝙ primum adiectum sit ab Armenia genus eius. Persicus quid sit/iam dicum est supra. ¶ Plinius lib. xiij. Egyptus persicam arborem sui generis habet. Pirmo similem folia retinentem. Huius fertilitas est assidua subnascēte crastino fructu maturitas ethesiarum afflatu. Pomum longius piro inclusuꝫ amigdale putamine ⁊ iorio/colore herbido: sed vbi nur illi: huic pomum differens breuitate ac mollicie. Et q̄uis blandiatur predulcis suauitas non tamen innocuum. Materies vero bonitate firmitudine: nigricia q̄ꝫ nihil differens a lotho ¶ Idem in libro. xv. Persice arbores sero ⁊ cū difficultate transierunt ad loca remota a perside: vt que in Rhodo nihil ferāt: quod primum ab Egypto earum fuit hospicium. ¶ Pandecta cap̄. xxv. Akanedi vel alsabota Arabice persicum. Grece vel milea persica. Latine vero persicū. ¶ Dyascorides de Persicis. Persica customatica sunt. ¶ Serapi. lib. aggre. cap̄. Akanedi. In sapore arboris persici et ramorum et foliorum est amaritudo ⁊ abstergit et resoluit. ¶ Auicenna lib. ij. cap̄. de persicis. Persice sunt frigide in fine ij. gradus/ humide in. j. in fine tamen eius.

Operationes

¶ Dyascori. Persica molliunt ventrem maxime si matura fuerint. Immatura vero abstinent vētrem maxime/si siccata fuerint A

¶ Elixatura eorum reuma stomachi et ventris compescit. Folia eius constrictiue sunt virtutis: quē siccata atq; locis patientibus aspersa fluorem sanguinis cohibent: Micro cera. i. minora persica customatica sunt: ⁊ fastidium tollunt melius q̄ꝫ supradicta: vt in sequenti capitulo. B

¶ Serapion. In Foliis ⁊ ramis Persici est amaritudo. Et ideo quando terunt/occidūt lumbricos: et ponuntur supra vmbilicum. C

D ¶ Matura ex eis sũt bona stomacho: ⁊ mol liunt ventrem. Immatura vero stringunt et qñ desiccant stringunt fortius ⁊ decoctio persicorum quando bibitur/confert humiditatum cursui ad stomachũ: et quando siccata puluerizantur super locũ vnde fluit sanguis abscindunt eum.

E ¶ Et idem auto. Aben me. Qñterũtur folia eius ⁊ flo sei⁹: et exprimitur et bibitur expssura illa eijcit ascarides cum fluxu. Et qñ succus folioꝝ eius inijcit maurẽ occidit vermes qui sunt in ea. Et quando linitur super pectinem abscindit ardorem psilotri. Et oleũ nucleorum persicorum/ confert dolori aurium quando linitur cum eo.

F ¶ Et idem .auto. Meschebe. Persica remouãt sitim factam a caliditate ⁊ fetorem oris: et confortant stomachum.

G ¶ Gal. Arbor ipsa persicoꝝ in pullulationibus et frondibꝰ dominantem: hꝫ amarã qualitatem: et propterea eius folia lumbricos interficiunt cũ teruntur ⁊ vmbilico apponunt Et aliquando dyaforeticum est farmacũ: fructus vero eius qui est esibilis vocatur persicum: humide est et frigide complexionis.

H ¶ Aui. Persica que hu. sunt velocis sunt putrefactiõis lentificatiua: et in ipsis est stipticitas aliquantula: sꝫ ex eis stiptica sunt ea q̃ sunt incisa et siccata: ⁊ in ipsis est prohibitio cursus: et in sua natura sunt stiptica.

I ¶ Et folia eius qn ex eis fit linimentũ abscindunt ardorem psilotri: ⁊ distillat succus foliorum eius in aurẽ: et interficit vermes.

K ¶ Et confert oleum nucleoꝝ eorum emigranee: ⁊ doloribus auris calidis ⁊ frigidis: et ꝑsica sunt bona stomacho.

L ¶ Et in eis est virtus faciendi apetitum cibi ⁊ oportet quidem vt non comedãtur postalium cibum/quoniam corrumpuntur post euꝫ et corrumpunt ipsum: sed precedant ante cibum omnem: et ea que sicca sunt: tarde digestionis sunt: et non sunt boni nutrimenti: q̃uis sunt plurimi nutrimenti.

M ¶ Et idem in .iiij. cap̃. de quartana ait: q̃ valent contra quartanam de colera adusta.

N ¶ Gal. lib. ij. de cibis cap̃. de Persicis ait. Vidi et hanc arborem in Alexandria magnam narrant aũt fructũ eius sic prauũ existere in perside: vt perimant comedentes: in Egyptũ aũt delatũ esibilẽ fieri: consimiliterq̃ comedi: vt pira ⁊ poma. Et quorum ꝑm magnitudinẽ est que siue poma vocare volueris siue milea siue persica fructũ istum: siue simplicit persica eodem modo modernis grecis: siue aliquid aliud antiquũ velis querere in ipsis licebit tibi hoc agere in multo studio: iã aũt scias vtilius nominibusq̃ et horũ succus velut caro facile corruptibilis ẽ: etenim q̃libet priu s: quare non oportet sicut quidaꝫ post aliud alimentum offerre corrumpuntur cm̃ supernatantia.

O ¶ Meminisse autem oportet huius qd̃ ẽ cõmune in omnibus quecũq̃ cachochima humidaq̃ ⁊ lubrica ⁊ faciliter subire potentia et propter hoc comedere ipsa priora alijs: sic cm̃ ipsa celeriter subeunt ⁊ alijs viam faciũt vltima autem assumpta simul corrumpunt: et alia virtus eorum est frigida et humida.

P ¶ Et idem lib. vij. de simplicibus medicinis cap̃. de Persico. Milẽa persica. i. persicũ qd̃ vocatur assuete ab omnibus iam persicum solum dicentibus hoc si milea.

Caput. cccluiij.

Persica siue melapersica siue microceta gre. Arabice cesmes vel hesmes vl crisomula/ Latine vero cozula vel baiocha. ¶ Pandecta. cap̃. clix. Melapersica ructus iste est omnibus notus.

Operationes

A ¶ Serapion. lib aggregatorꝫ. cap̃. Hesmes. Virtus eorum est frigida et humida in .iij. gradu. Nam proportionantur persicis. Et idem autoritate Alcauzi: Laxant coleram ⁊ generant humores grossos.

B ¶ Et idē aucto. Rasis. Quidā patiebat fumositates ab aliq̄ humore existēte in stomacho suo: ⁊ dedi aliq̄bus vicib⁹ de crisomulis recentibus/et sedatus est ille fumus. Et ego non credo q̄ reperiat cibus aliquis frigidior et magis iuuatiuus stomacho calido q̄ ipsa: et ideo fastidiū tollunt.

C ¶ Auicē. lib. ij. cap. de crisomulis. Meliora sunt armena: non em̄ cito aduenit eis corruptio ⁊ acetositas. Et cū sumuntur crisomula oportet vt accipiat masticis ⁊ anisi equalit ʒ. j. vsq̄ ad. ij. cū vino puro aut vino de passis parū et mellis. Sunt fri. ⁊ humi. in. ij. ⁊ oleū nucleorū eoꝝ est calidū ⁊ siccū in. ij. Eorū humor est facilis putrefactionis: et eorum infusio sedat sitim.

D ¶ Et crisomula q̄dē sunt cōueniētiora stomacho q̄ persica: et armena nō corrūpunt in stomacho neq̄ acescūt velocitur. Ex eis vero q̄ expellūt eoꝝ nocumentū est: vt primo sumat anisum et mastix cū miua aut vino de passis et cōficiant cū melle puro oleū nucleū ipsoꝝ etiā confert emorroidibus/grauant crisomula propter velocitatē sue putrefactionis: verum infusio siccorū cōfert febribus antiq̄s.

E ¶ Johan. Mesue in antidotario suo. Oleū de crisomulis sedat dolorē ani ⁊ emorroidaꝝ et resoluit tumores vlcerum/⁊ impedimentū lingue ⁊ dolorem aurium.

F ¶ Rabbi Moyses Cesmi similis est ferule: habens semen album simile lenticule.

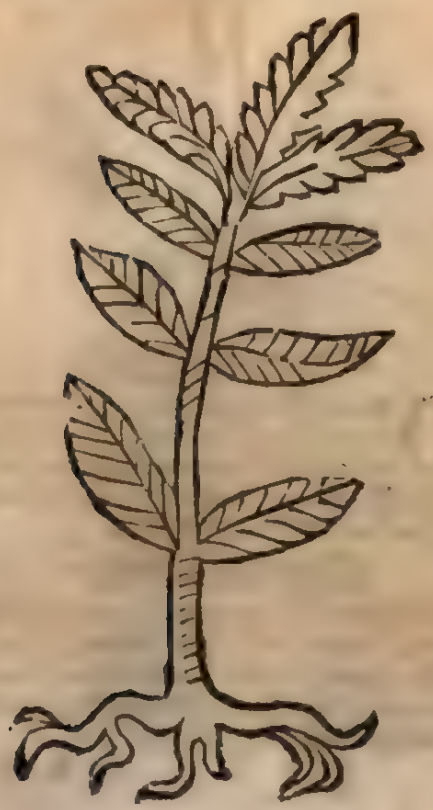

Caput. cccxlix.

P Ersicaria. Pan. Persicaria d̄r eo q̄ folia sil'ia persicis hʒ: iuxta aquāna scit. Duas hʒ spēs ī medio folio/vna maculā fuscā hʒ: alia caret macula: ⁊ illa adustiua est valde: q̄dā piper aque putauerunt.

Operationes

¶ Dyas. Uirtus ei⁹ est q̄ infrigidat infrigidatione vltima. Pau. Folia eius sicca vel succus foliorū eius vel semen eius elixū et bibitum cum melle ptisicis et tussiētibus et asmaticis prodest. A

¶ Item Febribus pestilentialibus mire modo iuuat: B

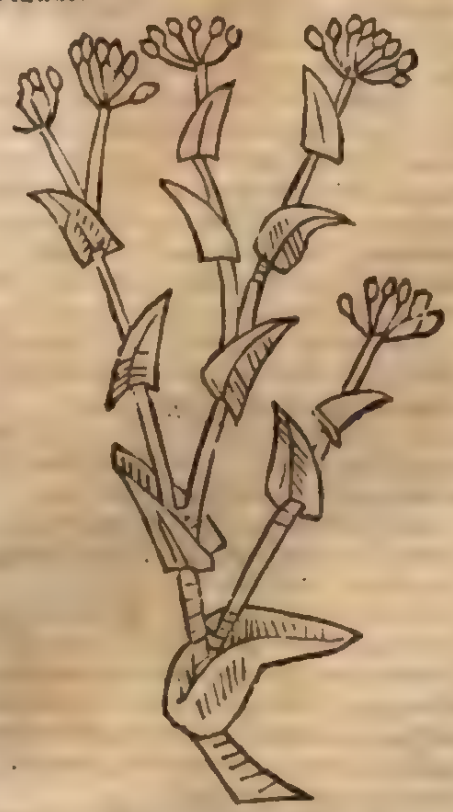

Caput. cccl.

P Erfoliata siue herba vmbilicorum. Ista herba habet folia similia saliue. Et folia circūdant se rames. Nascitur in locis arenosis ⁊ saxosis:

Operationes

¶ Pulueres foliorum cum vino sumātur curant herniam. Herba super vmbilicum posita/curat eius vlcerationem. A

¶ Et consolidat vulnera cathaplasmatibus adhibita. B

¶ Ista herba valde curat vmbilicum puerorum cum elongat̄ superposita emplastrata. C

Caput. cccli.

Premula veris. Pande. Premula veris siue artetica idē. Et est herba sicut consolida minor: nisi q̄ folia quasi nigra ⁊ pinguia cum flosculo celesti.

Operationes

A ¶ Medetur doloribus articulorum: et est calida et sicca.

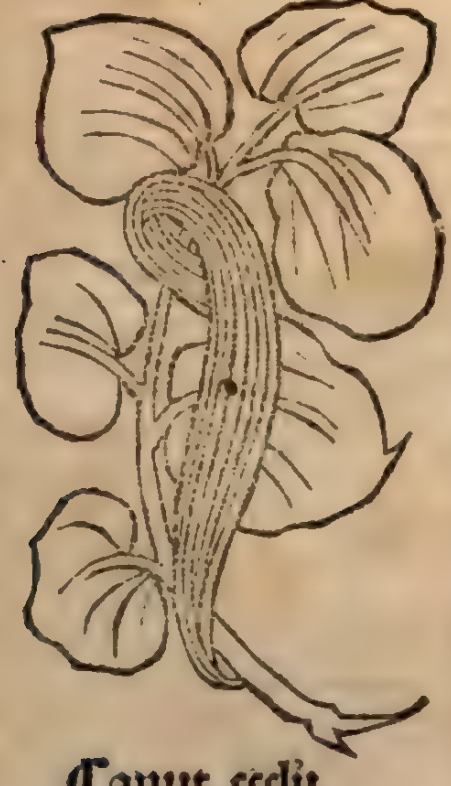

Caput. ccclij.

Pepo. Papias. Pepones crescunt in similitudine cucurbite/ frigidi sunt difficile digeruntur:

Operationes

¶ Pli. lib. xix. Cucumeres cū magnitudine excesserūt/pepones vocant. Mire oleū odeoderunt nec minus aquas diligunt: desecti quoq; ad eas modice distantes arrepūt: aut si quid obstet: vel si pendeant/curuant. Idq; vel vna nocte deprehendet. Si vas cū aqua subijciatur a quattuor digitorum interuallo ante postremū diez descendentibꝰ: ac si oleuz eodem modo sit in hamos curuatis. A

¶ Idem. In fistula flore dimisso mira longitudine crescunt: noua eorum forma in campania mali citonij effigieq;. B

¶ Idem lib. xx. Pepones maxime in cibo refrigerant ⁊ emolliunt aluum. Caro eoꝝ epyforis oculorum aut doloribus imponit. Cōtra vomitiones siccantur ⁊ in forma tusa datur in aqua mulsa quattuor obulis / ita vt q̄ biberit /quingentus postea passus ambulet Cortex quoq; vomitionem mouet/faciē purgat: hec et folia cuiuscunq; satiui illita cum vino canis morsus hos coctos deraso cortice ex oleo/aceto ⁊ melle iocūdiores esse certū ē. C

¶ Dyasc. Peponis quidem vsus gratior est: sed difficile coquitur propter naturalem rigorem. Et ideo nonnulli cum aceto/sumunt pulegium miscentes: quo nocitura vis frigoris temperetur. D

¶ Item pepo in cibo leuior est: quia detracta cute ⁊ obiecto semine vsui datur/stomachi cōpescit ardorem. Aluum lenit ⁊ mollit. E

¶ Coctus ex aqua cū oleo/aceto ⁊ melle iocundissime sumitur. Caro eius imposita frōti dolorem oculorum miromodo mitigat. F

Caput. cccliij.

Pera pastoris siue bursa pastoris. Dyascorides. Pera pastoris herba est que habet virgulas teneras ⁊ molles: et multas nodosas et spansas super terram. Folia habet rute similia/sed oblonga ⁊ mollia: et semen in folijs singulis. Flos est illi albus aut feniceus. Virtutem habet frigidam et stipticam. Et est masculus et femina. De masculo iam dicta. Femina vero frutex est vnus virgam habens cannesaz ⁊ mollem spissam et nodosam in quibus nodis folia sunt pini similia. Radix est illi inutilis/ nascitur locis humidis. Virtus est illi stiptica

Operationes

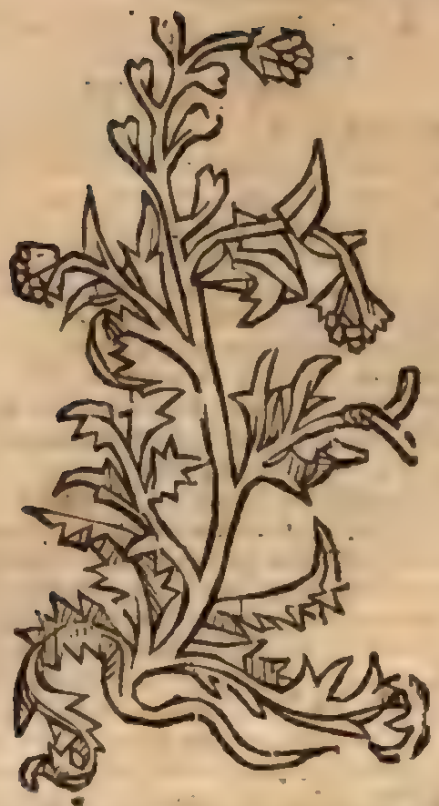

A ¶ Dyas. Succꝰ eius bibitꝰ emo ꝑtoicꝫ medicat. Uētris abstinet reumatismū: colicꝫ strāguiriosꝫ opitulat: vrinā ꝓuocat/ morsibꝫ venenatis cū vino bibitꝰ medicat: cū vino coctꝰ ⁊
B melle vulnera noua curat. ¶ Periodicꝫ febribus añ vnā horā aceptꝰ maxime ꝓdest suppositū/ fluxū mulieris stringit/ dolorē auriū cōpescit. sanguinē reiciētibꝫ subuenit/ herpetes curat ⁊ fistulas. Ignē sacꝝ extinguit/ tumores ⁊ duricies impositū spargit: recētibꝫ
C vulneribꝫ maxime ꝓdest. ¶ Gal. Iuuat itaq; exustos stomacho exteriꝰ applicata sic herisipilata: ⁊ calidos flegmones seu etiā talia exstētia repcutit reumata: ⁊ exinde ꝟo siccatiuū existerēt ꝓpt qd herpetū bonū ē farmacū et vlceꝝ ⁊ aliaꝝ euidētissimū ꝟo flegmono
D soꝝ reumatoꝝ. ¶ Est aūt ⁊ sanguinosoꝝ vulneꝝ cōsolidatiuū. Iuuat ꝟo ⁊ vlcera q̄ in auribꝫ: etsi pus in eis sufficiēs fuerit/ id siccat: ꝓpter easdē ꝟo ꝟtutes ⁊ fluxū muliebrē sistit dissinteriā ⁊ sanguinis eductiones ⁊ q̄cūq; immoderate aliunde causa. ¶ Est aūt ad oīa predicta masculus femina fortior.

Caput. ccclviij.

Pisa. Isi. lib. ethi. xij. Pisa dicta ē q̄ ea pēsabat auri aliq̄d minutū. Nam pis dr auꝝ. Hec minime iflat. Ideo magꝫ egerit. Pli. li. xviij. Pisuz i apricis seri debet frigoꝝ impaciētissimū. Ideoq; serit in Italia ⁊ in austeriori celo: nō nisi tpe verno terraq; facili ⁊ soluta. Frumētū q̄dē ⁊ ordeū ac vicia ⁊ quicq̄d i stipula ē in acumine: vnū foliū hz. m l'triplicia ꝟo sunt ecōtra ciceri ⁊ fabe ac piso. Frumētis est foliū arūdinatium fabe rotundū ⁊ magne leguminū ꝑte lōgiora: vt piso. Siliq̄ rotūde sunt ciceri: ceterisq; leguminū lōge: ⁊ ad figurā seminis late: piso vero cilindra cie. Ex leguminibꝫ vomere serit lēticula ⁊ i Grecia pisa. Thise ac pisa sūt eiusdē gñrꝫ ex q̄ in orbe nostro fit orisa. Palla. li. x. In mese septēbri postremo serēdū est pisuz in terra facili ⁊ soluta loco tepido. Celo delectat humector: ⁊ quatuor vel tres modios sparsisse sufficit iugero.

Operationes

¶ Autor. Miror q̄ in libro medicoꝝ nostro A
rū autēticꝫ manifeste de pisoꝝ natura repit
sz h̄ estimāt q̄dā esse qd alio noīe robelie di- B
cunt: vl' fortassis eadē ratio pōt assignari de C
pisa quā superius assignauimus de auena.
¶ Pan. Pisuz ē species orobi. ¶ Gal. de cib.
Pisa cōsimile aliq̄d fabis ꝑm totā subaz habētia: comestaq; ꝑm eosdē modos cū ipsis in duabꝫ his variant: q: inflatiua cōsimilit fabis nō sunt: ⁊ q: abstersiuā ꝟtutē nō hñt ꝓpt hoc tardiorꝫ digestiōis ꝑm ꝟtutē fabis sunt.

Caput. ccclv.

Piscacea grece/Arabice pistach siue fustech vl' fistach/Latine fistica. Sera. lib' aggre. cap'. pistoch. i. piscacea sunt fructus qui veniunt de Damasco. Dyascorides cap'. piscatie que in Syria nascũtur similia strobilibus sunt.

Operationes

A ¶ Dyascori. Eustomacha sunt cum vino bibita/morsibus venenatis occurrunt: virtus piscacearum austera et stiptica est. Ideoq; etiam accomoda creduntur toraci et pulmonis ⁊ iecoris vitia purgare.

B ¶ Et idez Serapi. Pistoch: id est fistice substantia est subtilis: et sapor eius est fere ad amaritudinem declinans. Et virtus eius ẽ ca. ⁊ sic. ampliorꝫ caliditatꝫ q̃ nux auellana.

C ¶ Gal'. lib'. de cibis. cap'. de piscacijs. Piscatie nascunt apud Alexãdriã i. Egypto: multo aũt plura in Boreali Syrie: alimẽtũ quidem paucissimũ habẽtia: vtilia sunt ad epatis corroborationẽ simul ⁊ purgationẽ insertorum humorum s'm meatus ipsius: participant enim subamara et stiptica qualitate aromatizante.

D ¶ Scimus autem ⁊ alia multa epati vtilia sicut in negocio simplicium medicinarum ostensum est. Stomacho autem neq; profectum neq; nocumentuz notabile ex ipsis habeo testari: sicut neq; restrictiui ventris/neq; subductiui.

E ¶ Et idẽ. viij. sim. far. ca. de piscacijs. Piscaciũ. i. fistica. In Syria multũ nascitur plãta hec. Fructus aũt eius subtiliũ partiũ est subamaꝝ qd̃ ⁊ aromatizans habens: deobstruit et mũdificat maxime quidem ea s'm epar: et ea que s'm toracem ⁊ pulmonem.

¶ Auicenna de viribus cordis dicit: q̃ confortat coo. F

¶ Auerrois. v. lib'. Colliget/ca. de piscacea dicit: q̃ confortat stomachum ⁊ epar a tota substantia. G

¶ Rabbi Moyses cap'. de piscatijs. Piscatie sunt meliores omnibus fructibus: corroborant stomachum et epar/sunt calide ⁊ sicce temperate. H

Caput. ccclvj.

Dinicum siue panicum. Isaac in dietis. Pannicum in forma et notura simile milio: minus tamen eo nutrit.

Operationes

¶ Panicum ventrem magis constipat: coquitur sepe cum pinguedine vel cum lacte. A

¶ Costantinus in pantegni. Panicum ⁊ milium fri. ⁊ sic. sunt in. ij. gradu: paruz nutriũt stiptica sunt: et panis iñ factus/multo plus est constipatiuus. Urinam autem prouocãt. Cum butiro vel lacte cocta/sunt meliora quibus admixtis humectantur: ⁊ eorum siccitas expellitur. B

C ¶ Pli. li. xxij. Panicū. Dyocles medicus mel frugū appellauit: effect⁹ hz quos miliū. In vino potū dissinteric; prodest. Similit' his que vaporāda sunt/calefactū imponit. Sistit aluum in lacte caprino decoctū et bis in die haustū sic prodest ⁊ ad tormina.

D ¶ Dyas. Panicū in esca omnib⁹ vtile est: vñ si panis ex eo fact⁹ ⁊ comest⁹ fuerit/vētrē abstinet/vrinā ꝓuocat: assuz ꝟo in cacabo nouo ⁊ impositū in sacello sicut ⁊ miliū ꝓdest.

Capsit. cccluij.

Picea: Isi. ethi. xiij. Picea ex pinorū gñe. Differūt tñ vt pini specie. Nam aliam picin greci: aliā vocāt peucē q̄ nos piceā dicim⁹: eo q̄ desudat picē. Pli. li. xj. Picea est arbor ramosa: cui ramoꝝ ē ordo sicut ⁊ abieti. Picea mōtes amat ⁊ frigora/feralis arbor ⁊ indicio funebri ad fores posita rogisq̄ virēs: iā tñ ⁊ in domos tonsili facilitate recepta: hec plerūq̄ plurimā interueniēte cādida gēma fundit resinā thuri tā similē vt mixta avisu discerni nō possit. Hui⁹ arboris cortex est in vsu magno sicut abietis ⁊ fagi ac tilie.

Operationes

A ¶ Pli. in lib. vt sup. Gignit quoq̄ picēa canchrin videlicet pillulā ī medicina vim vrēdi habētē: q̄ poq̄ folia ceciderint/hyeme durat ⁊ cōtinet nucleū pineis similē. In hieme crescit: ⁊ aperit pillula tota: caditq̄ cū folia cresce recepint. Huic etiā arbori folia sūt d̄ui seta et crassiora: duraq̄ sicut cipressus. Rami ꝟo pene statim a radice modici velut brachia lateribꝫ inherēt. ¶ Picea minus ē alta q̄ larix: totis pāniculis minoribꝫ atq̄ graciliorib⁹: hz nucleos minimos ac nigros ꝓpter qd̄ greci phtirophoron eā appellabāt. ¶ In eadē quoq̄ nucamēta sunt maribꝫ cōpressiora minusq̄ roscida resina. Ut aūt pix exeat aperit picea a parte solari cū plurimū hiatu bipedali: vt a terra cubito cū minimū absit. nec ipso corpori partit: vt in ceter; qm̄ astula vel hastula in fructu ē. ¶ Verū hec terre proxima laudat. Altior amaritudinē affert. Postea humor oīs e tota confluit in vlcus. habetq̄ picea folia pūgētia nulloq̄ flore exhilarat: ꝑtinus em̄ fruct⁹ a floribꝫ gignit.

¶ Abies q̄dē circa solsticiū floret. Pinus et picea germinatiōe. xv. fere diebꝫ ꝑueniunt. Semē ꝟo ⁊ ipse post vigilias reddūt. Picea ⁊ pinus et alnus ad aq̄ꝝ duct⁹ in scobos cauant obrute terra plurimis annis durāt: cito ꝟo senescūt/si nō ītegant. ¶ Idē in li. xvij: Umbra piceaꝝ quacūq̄ attigerit ē venenū. Idē in li. xxiiij. Picea ex laricis folio trita et in aceto decocta/dentium dolori prodest. cinis corticū eius inter trigini et ambustis potus aluū sistit. ¶ Urinā mouet. Suffitu vuluas corrigit. Picea folia priuatim iocinori sunt vtilia: dragme pondere in aq̄ mulsa pota. Deniq̄ siluas illas dūtaxat q̄ pice ac resine gratia radant vtilissimas esse ptisicis autumantur. Vel his qui longa egritudine vires non recoligunt.

Caput.cccluiij

Pira. Isi.li.ety.xv. Pira videntur dicta.eo q̄ in speciē ignis sint formata Nā ab amplo incipiūt: ⁊ in angustū desinūt. Hec iumētis imposita etiā si pauca vehemēter onerosa esse dicunt. ¶ Palla.li.iij. Cōdiēda sunt pira ita. Die placito descendē te luna a.xxij.vsq̄ in octauā: eadē poma sicca ⁊ manu lecta hora secunda in quintā vel a septima in decimā.a caducis diligēter electa integra ⁊ ꝓpe dura ⁊ aliquāto viridia implicato vase claudunt.qd̄ operculo tegit ⁊ deorsuz os ei⁹ ei inclinat atq̄ obruit eo loco circa quē ꝑhennis aqua decurrit. Itē q̄ dura sunt in carne ⁊ cute prius in aceto posita vbi se mollire ceperint.infictile vas bene coctū picatūq̄ ponūtur.⁊ operculo superueniēte gipsant.⁊ vas breui scrobe demergit in eo loco qui quotidie sole tangat. Plurimi pira obruta inter paleas aut frumēta seruarunt.

Operationes

A ¶ Dyas.cap̄. de piris. Piri multe sunt spēs: sz stiptice oēs.vnde ad reumaticas passiōes cathaplasmatib⁹ adhibita faciunt.⁊ reuma cōpescūt. Elixatura eoꝝ ad oīa p̄fata iuuāt Et si ip̄a pira a ieiuno comesta fuerint abstinent ventrē. Et piri siluatici spēs sunt q̄ tarde maturescere possunt plus stiptici q̄ supradicte sz similib⁹ causis ꝓsunt.ꝑhibent q̄z aliq̄ fungos venenū amittere si cū piris fuerint

B cocti. ¶ Auicē.li.ij. cap̄.de piris. In ip̄is sūt terreitas ⁊ aquositas.⁊ in nr̄a quidē terra ē spēs q̄ dicit senabrud.⁊ habet magnā capacitatē.⁊ ē vehemēt⁹ rotūditat⁹ ⁊ subtilis corticis.est boni coloris quasi preuiū.quasi ip̄m sit aqua zuccari coagulata plurimū. sed non ꝓpter spissitudinē substātie boni odoris valde.qd̄ cū ab arbore sua cadit sup̄ terrā d̄struitur et isti sunt in quib⁹ nō ē nocumētū de spe

C cieb⁹ pirorū. ¶ Pira q̄ nominātur senia sunt frigida in primo.⁊ sic.in.ij. Serabrud vero sunt temperata humida.⁊ oēs spēs ei⁹ sunt stiptice intrātes in emplastris retentionis materieꝝ.⁊ q̄ndoq̄ abstergūt paꝝ.⁊ eoꝝ humor est plurimus ⁊ laudabilior humore po-

D moꝝ s̄m q̄ dixit rufus. ¶ Ea aūt que dicta sunt senabrud in terra Corasceni: absq̄ alijs dicta sunt lenitiua nature.⁊ boni chimi valde cōsolidāt vulnera.⁊ ꝓprie siluestria exiccata.⁊ sūt p̄paratiua stomachi.⁊ abscindūt tussim.⁊ sedāt colerā.⁊ stringūt ventrē.⁊ ꝓprie q̄

E sunt exiccata. ¶ Et in piris quidē est ꝓprietas faciēdi euenire colicā: quare oportet vt bibat post ip̄a de ydromelle cū specieb⁹ q̄ sūt

F vt piper ⁊ cynamomū ⁊ his similia. ¶ Et eorum rob cōuenit fluxui ventris colerico. Et nis speciei eoꝝ vehemētis stipticitatis.⁊ tarde maturatiōis ē.⁊ cura fungoꝝ mortificantium.⁊ q̄n isti fungi coquūtur cū piris minorat nocumentū eoꝝ. ¶ Sera.li.aggre. cap̄. G Cumechre.auto. Gal. Cumechre.id est pira Substātia ei⁹ est cōposita ex sub̄a terrea et aquosa. Et si vis potest aliter dici. q̄ vna.s. eius pars est frigida ⁊ alia tēperata.⁊ sapor piri est stipticus cū dulcedine aquosa.⁊ virtus piroꝝ est desiccatiua.⁊ cōglutinat vulnera sine aliq̄ mordicatione. Et q̄n comedit fortificat stomachū.et sedat sitim. ¶ Siluestre vero est magis stipticū.⁊ plus incoriat H ⁊ corrugat stomachū:⁊ ideo plus cōglutinat vulnera.⁊ prohibet fluxū humorū. ¶ Et idē J auto. Aben mesuay. Quādo quodcūq̄ totuz coquit vel domesticū vel siluestre cū fungis: aufert maliciā eoꝝ.⁊ maiora ex eis sunt fortioris virtutis q̄ parua. Parua aūt sūt nutribiliora q̄ citonia. ¶ Et rob piroꝝ abscin K dit fluxū colericū ⁊ excoriat stomachū. Et pira ꝓprie generāt colicam.⁊ oportet q̄ sumat post ip̄m vinū mellis factū cum specieb⁹.

Caput.ccclix.

Piper lati.arabice ⁊ gre.falfel. Ser. cap̄.falfel.i.piper. Et ē arbor nascēs in regionib⁹ Indie: hz semē qd̄ sui ortu est longū simile faseolis:⁊ elongat in for-

ma sua et est macropiper: et intra ipm sunt grana parua silia garguce: q̃ qñ maturant fit piper. ꝛ ꝟ q; separat ꝛ fit sicut racemus in quibo sunt grana pua. et sunt grana piperis Et qñ colligit pfecte maturũ ẽ piper nigrũ. sed qñ colligit ante maturationẽ est piper album. nã colo: eius ẽ albus. ꝛ nõ recipit in colore suo nigredinẽ anteq̃ maturat. et radix huius arboris ẽ similis costo. Eligẽdũ ẽ aũt ex nigro qđ est nouũ in q̃ ẽ res similis furfuri graue ꝛ plenũ. ⁊ albũ melius est illud qđ nõ ẽ rugosum albũ ꝛ graue. ꝛ lõgũ est eligendum illud qđ qñ frãgit apparet vẽsum: bũs grana q̃ sunt intra ipm inuicẽ iũcta. ꝛ acuti saporis mordicãs linguã cũ calefactiõe. Radix arboris hui⁹ vocat kalfanuen. ꝛ ẽ silis costo. defert ad nos ex terra Indie. ¶ Bal. vij. sim. far. caſ. piper ⁊ fm trãsla. no. Piperis radix costo maxime fm virtutẽ similat. Fruct⁹ vero ei⁹ qui q̃dãmodo germinat ẽ piper longũ. vñ ꝛ humidi⁹ existit maturo. signũ aũt est humiditat⁊ eius q; faciliter cũ imponit pforat. ꝛ nõ cõfestiꝫ mordet: ⁊ paulatim incipit. permanet ꝟo multũ. q̃ vero q̃si maturus fructus albũ piper ẽ. acrius ex̃is nigro. id eñ quasi sup assalũ ẽ. vtraq; aũt sufficiẽter calefaciunt ꝛ siccãt. Sapor piperis ẽ acut⁹. ꝛ illud qđ nõ maturũ ẽ. piper albũ ẽ. ꝛ ipm ẽ acutius nigro. ꝛ magis pũgens linguã. ꝛ ꝟ ẽ q; nigrũ. ꝓterea q; maturat. accidit q; nõ recipiat adustionẽ ꝛ desiccationẽ fortẽ. q; minuitur acuitas illa. q̃ q̃dẽ remanet in albo. Iste tamẽ due spẽs sunt desiccatiue ꝛ calefactiue fortiter. ꝛ fruct⁹ quidẽ ei⁹ qñ incipit esse est piper longũ. et ꝓter ꝟ accidit q; piper lõgus est humidi⁹ alio pipere. Et signus super ꝟ q; quãdo elongat ẽps super ipm corrodit ꝛ pforatur etiam qñ terit nõ inuenit tritor in pncipio sue cõtritionis pũctionẽ multã. ꝛ quãdo incipit mordicare. nõ appar⁊ mordicatio eius multa anteq̃ gustet. deinde remanet mordicatio eius tẽpore nõ paruo. sed piper albũ est melius stomacho alijs duabus speciebo.

Operationes

a ¶ Sera. Radix piperis cõfert colice ꝛ doloribus frigidis. Est ca. ꝛ sic. est bona colice. et vẽtositatibo ꝛ alijs doloribo fri. ꝛ ẽ silis costo fm virtutẽ. ꝛ piper nigr⁊ acuti⁹ ẽ albo. ꝛ albũ ẽ debili⁹ eo. ꝛ ꝟtus piper⁊ ẽ calefactiua: attractiua cibi. ꝛ puocatiue vrine: resolutiua ꝛ absterſiua obscuritat⁊ visus. ¶ Et qñ sumit in potu aut fit inunctio cũ eo. aut miscet in aliq̃ vnguẽto. cõfert rigoribo febriũ periodicar⁊. ꝛ cõfert morsibo venenat⁊. ꝛ expellit fetum. ꝛ potissime si in potu sumat vel assidue comedat. ¶ Et qñ fit nascalecũ eo post coitũ prohibet impregnationẽ. ꝛ hoc similiter facit assidue comestũ. Hã iter ꝓstat generale. ꝛ administrat in loboc ꝛ syrupis q̃ sunt cõuenientes tussi ꝛ doloribo pectoris. ꝛ fit linitio cũ eo ꝛ melle. ꝛ cõfert squinãtie. ¶ Et qñ sumitur in potu maxie cũ granis lauri aut folijs ei⁹ cõfert tortionibo vẽtris. ꝛ qñ masticat cũ stafisagria ꝛ cum passulis facit descẽdere flegma ex capite. ꝛ ipm sedat dolorẽ ꝛ cõfortat virtutẽ digestiuã. ꝛ digredit in cõfectionibo speciez quibo vtũtur sani in cõdimẽtis cibo rum ad puocandũ appetitũ. ¶ Et qñ miscet cũ pice resoluit scrofulas. Et qñ miscet cũ nitro abstergit morfeã. ꝛ nõ ẽ radix piper⁊ zinziber. sicut putauerũt quidã. immo radix ei⁹ ẽ silis costo. q̃ quidẽ calefacit ꝛ mordicat linguaz. ꝛ attrahit humiditatẽ ad os. qñ miscet cũ aceto. Et linimẽtum cũ eo resoluit apostemata splenis. ꝛ si sumit facit idẽ. ¶ Et idem auto. abẽ mesuay. Proprietas piperis est q; prohibet impregnationẽ. ꝛ maxime qñ sumitur post coitũ. ꝛ phibet tortiones ꝛ vẽtositates q̃ fiũt in stomacho ꝛ intestinis. ꝛ exiccat flegma viscosum qđ aggregat in pectore et pulmone ꝛ intestinis: et digerit cibũ. et nocꝫ febricantibo. ¶ Et si q̃s vrit multũ pipere. puocat vrinã. Et si vtat eo parũ. puocat vẽtrẽ Scamonea est cõtraria in ꝟ ꝛ facit hominẽ macre fieri. ꝛ desiccat sperma. Et ī pipere albo cũ acuitate sua est humiditas q̃ auget in spermate. et mũdificat epar ꝛ ventrẽ et pulmonẽ ꝛ stomachũ. et cõfert morsibo venenosis. ꝛ calefacit neruos et musc'os ꝛ plus oĩi alia re. ¶ Pau. caſ. de pipere. Piper ẽ calidũ in. iij. gra. sic. in. q. Vbi sciẽdũ ne aliq̃ errorꝫ materia repleant. q; in pũti litera. Sera. et Dyaſ. vident q; Galieno nõ modicũ discrepare q; piper nigr⁊ acuti⁹ est albo. ¶ Bal. vero ait. q; piper albũ acutius est nigro. ꝛ ꝓtera sicut ex verbis Dyascoridis bene intuentibus et auide est manifestum q; piper albuz est duplicis generis. ¶ Est quoddam piper album. quod fit quando grana minuta' que fuerunt in pipere longo incipiunt ingrossari. et vnum ab altero incipit separari: sed nõ factus ẽ botrus vel racemus. ¶ Est aliud piper album quod fit cum illa grana que fuerunt in predicto pipere albo fm debitaz q̃titatem fuerint aucta. et intra se toraliter separata. sicut que sunt posita in quodam botro vel racemo. et sunt propinqua maturitati. Primum vero piper album quoniam sapit adhuc naturam piperis longi. quia vicinatur participat adhuc de eius humiditate. cuius gratia non est multum acutum. Piper aliud album de quo diximus. quod est in medio inter maturitatem et pũ-

cipium generationis est satis acutum. quare cum removeatur et elongatur a pipere lõgo non participat humiditatem eius: et est acutius seipso cum venit ad maturitatem: propter quam amittit de eius acuitate.

D ¶ Et hoc idem videmus in fructibus acetosis que sunt in medio tempore acetosiores. hoc etiam in seminibus est videndum. scilicz Feniculis/sinapibus/et ceteris. q̃ sunt acutiores et calidiores qui sunt in medio tempore q̃ qui sunt in extremo. Sic ergo ad propositum piger nigrum acutius est albo: scilicet albo quod est in principio generatiõis. quia non habet multam acuitatem propter humiditatem quam participat: vt dictum est. ⁊ hunc respectum habuit Serapiõ et Dyascorides.

A ¶ Sciendum insuper q̃ in maiori quantitate inueniretur de pipere albo: nisi quia inficitur propter ignem. sed illud quod non cõtaminatur ab igne remanet album ⁊ non rugosum. quod non potest esse nisi modice quãtitatis: quia modicum est illud quod ab igne impressionem non recipit.

Caput. cccl̃x.

Piper. nigrum latine. arabice babelzelum vel grana zelem.

Operationes

¶ Sera. li. aggre. cap̃. babezellim. i. granum zelim: et est piper ethyopium vel nigrorum. et est granum pingue in magnitudine ciceris. et est citrinum exterius: album interius. et habet saporem bonum. defertur ex terra Barbarie. A

¶ Et illud quod nominatur in barbaria croin: est simile faseolis in forma sua. nisi q̃ grana eius et cortex eius sunt minora faseolis. habent nigrum colorem et acurum saporem sicut piper. et defertur similiter a terris nigrorum. et sunt ca. in. ij̃. gradu. bu. in. j. B

¶ Et confert dolori dentium. ¶ Auget enim in spermate. C D E

¶ Et faciunt bonum odorem ore.

Caput. cccl̃xj.

Piperelle latine. grece baerma. arabice baerinia. Sera. li. aggre. cap̃. baerinia. id ẽ piperella. ⁊ est figura sicut piperis minoris figura: nisi quia est in colore suo citrina.

Operationes

¶ Sera. In ea due sunt virtutes contrarie sicut frigiditas et caliditas. A

¶ Et idẽ auto. Aben mesuay. Baerina est granum paruz minus pipere. et est in eo citrinitas pauca et est odoriferũ: cuius odor est sicut odor ligni aloes. est calidũ et humidum. in eo est ab B

I sterſio parua. ¶ Idem prouocat vrinam mul
tam fetidam quando coquitur in vino et bi
bitur illud vinum.

K ¶ Et aufert propter hec fetorez aſcellor z fe
torem totius corporis. Et operatio in hoc ē
a tota ſua ſubſtantia. et quādo coquit radix
et bibitur. confert ſicut piper nigrum.

Caput. cclxij.

PIretrum latine. grece dentanos. ara
bice vero achiraraba. ſiue acharacha
raba. Sera. li. aggre. cap. Achirara
ba. auto. Dyaſ. Achiraraba. i. pirethruz. z eſt
planta cuius folia ſunt ſimilia foliis dauci
agreſtis aut maratri. et ſtipites ſimiliter ſi
cut ſtipites illius. et ſuper ſtipitem eſt coro
na ſimilis corone aneti. et habet radicem in
groſſitudine digiti. ¶ Aui. li. ij. cap. de pire
tro. Piretrum plurimum quod de hac plan
ta adminiſtratur eſt radix eius. melius eſt il
lud quod eſt acutum: mordificatiuus lingue.
z magnitudo eius eſt ſm quantitatē digiti.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Pungit linguam quando guſtatur
punctione fortı et attrahit flegma. et iō quā
do coquitur cum aceto et fit collutio oriscō
fert dolori dentium. Et quando maſticatur
attrahit flegma:

¶ Et quando teritur et miſcetur cum oleo z B
inungitur prouocat ſudorem. et confert mē
bris ſuper que vincit frigus: et conſeruat
corpus a nimio frigore aeris ne noceat ei. et
amiſſione ſenſus et motus: et eſt eius iuua
mentum magnum in homine. et confert pa
raliſi et rigoribus febrium.

¶ Sal. viij. ſim. far. cap. de piretro plurimuz C
quod de eo adminiſtratur eſt radix eius. et
proprietas virtutis eius eſt proprietas adu
rens. et pungit linguam quando guſtatur
punctione fortı: et attrahit flegma.

¶ Et ſedat dolorem dentium qui fit a frigi D
ditate. et confert rigori febrium quando fit
inunctio cum eo diſſoluto in oleo ante a duē
tum paroxiſmi: et confert illi qui habet ſtupo
rem in membris ante relaxationem.

¶ Auicen. Piretrum quidam extimauerunt E
eſſe frigidum. ſed non eſt. immo calidum et
ſiccum in. iij. gradu. extrahit flegma maſtica
tum. et virtus eius eſt aduſtiua. Et prouo
cat ſudorem: cum ex eo cum oleo abſtergen
do inungitur corpus. ſi miſceatur cum oleo
et abſtergendo inungatur ex eo prouocat ſu
dorem. Fricatio facta ex eo et decoctione ip
ſius et oleo eius confert mollificationi ner
uorum antiquer ſtupori eorum. et prohibet
generationē alcuiuz ab eo in quo generatur
alcuzem vehementer aperit opilationes co
latorij. et conſtructionem narium.

¶ Et ei⁹ decoctio confert dolori dentiū. et p F
prie frigido. Et eius acetum confirmat den
tes motos ſi decoquatur cum aceto et tenea
tur in ore.

¶ Et quando fricatur cum eo corpus ante G
paroxiſmum rigoris cum oleo: confert rigo
ri facto cum febre et abſq; febre. Paulus. ca.
eſt ertic. in. iij. gradu. Maſticatum attrahit
flegma per os. et remouet dolorem et ſtupo
rem dentium.

¶ Auerrois. v. libro Colliget. cap. de Pire H
tro. Eſt ca. in. iij. et de ea adminiſtratur ra
dix. Conſtantinus libro graduum cap. Pire
trum. Piretrum eſt in. iij. gradu ca. z ſiccum
Linguam vrit. et flegma nimium attrahit.
Ideoq; dentibus valet de frigiditate et hu
miditate dolentibus.

¶ Alexander et Stephanus. Illud tritum I
et cum melle poratum. epilenticis valere te
ſtantur. Collo ſuſpenſum aut naribus appli
catum ſubuenit infantibus epilenticis. Cū
oleo mixtum et dorſo femineo inunctum an
te rigoris acceſſionem venire prohibet eam.

¶ Valet etiam paraliticis ac neruorum mol K
liciei de frigiditate z humiditate totius cor
poris. Deniq; in corpore toto ex eorum per
unctio prouocatur ſudor.

L ¶ Plate. Piretrũ est satis cõis herba in .iij. gradu ca. et sic. Radix eius in medicinis ponitur. q̃ in hyeme colligit. ac per annos quinq; se ruat. Piretrũ debet eligi contrinuum ⁊ nõ perforatũ sapore hñs acutũ. et cum frangitur nõ pulverisat. Acumen ei⁹ nõ statim ꝑcipitur: sed debet aliquantulũ masticari ⁊ in ore teneri. Quod cõtingit propter ei⁹ leuitatem vel substantie soliditatẽ. Virtutẽ habet dissoluẽdi/consumendi et attrahendi.

M ¶ Gargarisma factum ex vino dulci decoctionis eius. cerebrum a superfluitate flegmatica mundificat. ⁊ humores vite consumit.

N ¶ Inter dentes masticatũ dolorẽ tollit dentium: et stomachi reumatismũ. Masticatum quoq; lingue paralisim soluit. Contritũ in vino ⁊ oleo decoctũ ⁊ ad loca paralitica ⁊ podagrica cathaplasmatũ valde proficit.

Caput. cccl xiij

Pinus latine. grece Calidarischohia vel azet. Arabice cinobar. Sera. lib. aggre. cap. Cinobar. i. pinus arbor. Et est masculus ⁊ femina. Masculus nominat azet vel cinobar: et non facit fructuz magnũ: sed de sudore extrahit pix: vt patet in litera pix. et ibidem inuenies eius virtutẽ et cũ ligno fit lumẽ. ⁊ est illud quod vocatur teda vel zappinus. Et femina est illa q̃ facit fructũ magnum. ⁊ de ea est magna ⁊ parua. ¶ Et idẽ auto. Gal. Minor est in sapore sicut sapor maioris. ⁊ est in ea aliquãtulũ amaritudis ⁊ acuitatis. et virtus eius est calida cuz acuitate. ¶ Et idem auto. Aben mesuay. Magne ex pinis sunt calide in .ij. gradu: sicce in .j. Que cũ bibunt cum rob mũdificãt humores grossos ⁊ viscosos q̃ sunt in renibus ⁊ vesica. ¶ Et idẽ auto. Dyas. Calidaris vel calicarz ẽ fruct⁹ pin⁹ maior: ⁊ nomiat cochia.

Operationes

A ¶ Sera. Pinus maior confert saniei in pectore: et omnibus quibus conuenit educi saniem a pectore. et facit exspuere sanguinem. et quando infunditur in aqua: recedit acuitas et punctio que sunt in eo: et elongatur a mordicatione. Et tunc est conglutinatiuus: et medius inter qualitatem calidam et frigidam: et inter substantiam aqueam et terream: et substantia aquea in eo est pauca. sed fructus quantũ ad nutrimentũ est dure digestionis: ⁊ nutrit corpus nutrimento forti.

B ¶ Idem auto. Dyas. Quando comeditur et bibitur cum semine cucumeris et rob' prouocat vrinam. et confert ardori renum et vesice Et quando bibitur cum succo portulace: sedat mordicationem stomachi: et reddit debilibus fortitudinem confert destructioni humiditatis.

C ¶ Et quando accipitur ex fructu pini sicut recens et teritur et coquitur cum rob. et accipiuntur de ipsius decoctione. ʒ. iiij. qualibet die confert tussi antique et vlceribus pulmõis

D ¶ Idem auto. Galie. Minor ex eis nominatur calidaris. Virtus eius est calida et abstergit. sapor est stipticus/amarus/acutus/ et confert sputo venienti a pectore et pulmone. et est stiptica. et confert tussi et doloribus pectoris. quando sumitur sola aut cum melle.

E ¶ Et idem auto. Aben mesuay. Magne ex pinis sunt calide in .ij. gradu. sicce in .j. Que quando bibuntur cum rob: mũdificant grossos humores et viscosos qui sunt in renibus et vesica: et confert saniei eorum et lapidi. Resina eius desiccat et calefacit: et est dyaforetica. Pro qua lege capitulum resina.

F ¶ Et idem auto. Gal. Cortex et folia pini q̃ est minoris. que est nominata calidaris. habent in se virtutem stipticam. que curat tenasmonem quando apponitur sicut emplastrum. et non est medicamen melius in hoc. et quando bibitur stringit ventrem. et est cõferens combustioni aque bulientis. et similiter cortex illius speciei que dicitur cochia. et est masculus consimilis in virtute: nisi qz

virtus est et debilior virtute illius. sed folia istarum arborum que quia sunt magis humida cortice ipsarum: habent in se virtutem qua incarnant percussione.

G ¶ Sed pini magne. Virtus foliorũ ⁊ corticis est fortis in om̃ibus istis: sed fumus qui eleuat a ligno pini confert multuꝫ fluxui piloruꝫ palpebrarum: et corruptioni lachrimarum: ⁊ cursui lachrimarum ab eo.

D ¶ Cortex arboris pini minoris ⁊ cortex cochie et est acꝫ: om̃es sunt stiptice ⁊ cõferunt patientibꝰ tenasmonem quando terit̃ ⁊ pulverisatur supra locũ: ⁊ quãdo de ipsis miscetur cum litargiro ⁊ puluere olibani confert vlceribus que apparent in corpore ⁊ cõbustionibꝰ ignis: ⁊ quando conficit̃ cũ cera dissoluta cuꝫ oleo mirtino: cõsolidat vlcera que dicuntur formice ne augeantur in corpore. ⁊ fit cum eo fumigium matrici: et expellit fetum mortuum et secundinam. Et quando bibitur stringit ventrem. et mouet vrinam.

I ¶ Galienus. vij. simplicium farmacorum capitulo de pinea. ꝑm translationem grecam. Comi fructus. id est pinea quam scrobiliam nominant tota quidem viridis. habet quid amaritudinis et acredinis. et propterea quidem empicis et alijs quicunqꝫ indigent ea q̃ ꝑm pulmonem ex torace faciliter extussire ⁊ expurgare idonea est: esibilis vero fructus eius. Est quidem cibus difficile digestibilis et fortis. est autem vt farmacum. et ad leniẽdum asperitates idoneũ et maxime quando in aqua infusus: disposuerit in eo totam q̃ntam habet acredinem. Reliquum enim omne immordicacissimum fit in medio enim calidum et frigidum equaliter cõsistens ex aq̃sa et terrestri substantia habet erasim: acetosa autem minime participat.

K ¶ Et idem in libro de cibis capitulo de pinea. Magne ex eius euchimie et grosse chimi generatiue. Et ideo nutriunt corpus nutrimento forti. non tamen bene digestibili.

L ¶ Auicenna libro. ij. capitulo de pino. Virtus corticis maioris fortior est. Et cortex eiꝰ que nominatur sufine est debilior. In cortice eius est stipticitas plurima. et vermis qui existit in ipsa est in virtute cantaridis. Cortex eius confert vlceribus cordicalibus. ⁊ in ipso est virtus consolidatiua. et in cortice ipsius est de stipticitate quod peruenit ad hoc vt sanet abrasionem quando super ea ponitur vt emplastrum.

Caput. ccclxiiij.

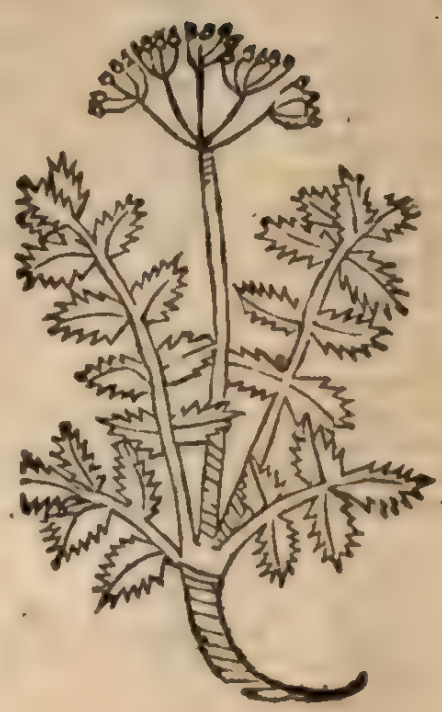

Pimpinella. Pandecta. Pimpinella est herba multum similis saxifrage. ℣. Pimpinella pilos saxifraga non habet vllos.

Operationes

¶ Virtus eius est que abstergit et fortificat et mundificat epar et renes quando in eis sunt opilationes. A

¶ Quando bibitur de radice eius quantitas amigdale a mulieribus que non bene purgantur in partu mundificat eas per mẽstrua. B

¶ Et quando bibitur cum vino: confert dolori ventris et ictericie. et dolori vesice et renum. C

¶ Et quando coquitur cum vino et bibitur stringit ventrem. Et quando bibitur ex semine eius cum vino stiptico conferunt fluxui ventris. D

¶ Radix pimpinelle preseruat a peste masticatam. et in collo suspensum. Item abstergit vestigia nigra in cute. Confert podagre. E

¶ Radix pimpinelle masticata longo tempore apparet in ea acumen cum pauca amaritudine et cum acredine. propterea igitur diuretica et vrinarum prouocatiua. F

Caput. ccclxv.

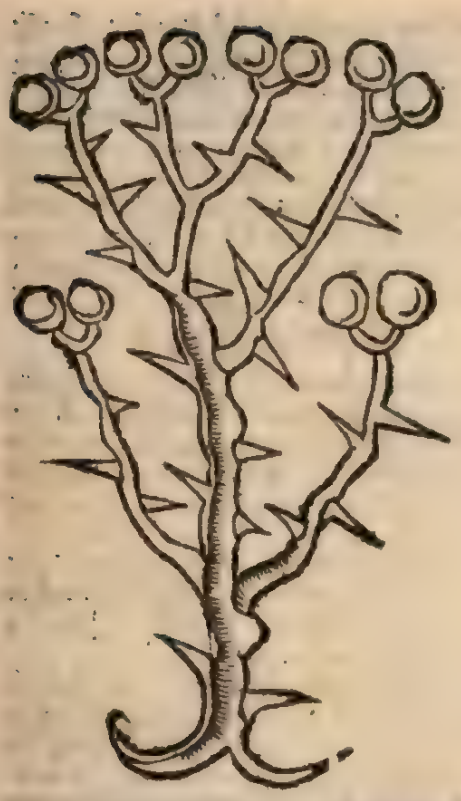

Peridemõ. Pan. Peridemõ grece vel liceos vl' exacantõ. arabice grimath. latine Caprifoliũ. i. mater siluarum.

Operationes

A ¶ Dyas. cap̃ liceos vel excantõ fo. sunt busso similia atq; spinosa. grana ei⁹ virida. ⁊ cũ maturauerint cerasis sil'ia. Nascit in siluosis locis cui⁹ fo. et grana ⁊ radix in vnũ cõtũduntur. ⁊ cũ aq̃ dulci coquũtur vsq; ad grossitudinẽ. Hec aq̃ est desiccatiue virtutis: ⁊ ex cõtrarijs cõposita. qr. s. est extenuatoria: digestoria ca. et fri. stipticã hñs vim: et ideo dyaforesim facit. ¶ Facit aũt ad herpetas: ⁊ ad vlcera epatis et ad parotidas. et putrida vlcera ex succo fructus eius fit licium. pro quo lege capi. licium superius de L. cclxv.

B

Caput. cccl xvj

Pinaria latine. grece scalones. arabice Haixoff. Ser. li aggre. cap̃. Haixoff est ex speciebus pineaꝝ. fo. eius sunt similia cameleõte albe: nisi quia sunt nigriora. et habet virgam longam folijs plenam. et super ipsum est capitellum spinosum et habet radicem nigram et grossam et est q̃ de ipsa planta administrat. Gal. Virtus ei⁹ est q̃ calefacit in. ij. gradu in vltimo eius ⁊ in principio scõi: ⁊ desiccat in. iij. Plãta illa comeditur recens sicut sparagus.

Operationes

¶ Gal. Prouocat vrinam multam fetidam qñ coquit in vino ⁊ bibitur illud vinum. A

¶ Et qñ coquitur radix et bibitur. aufert fetorẽ asellaꝝ et fetorẽ totius corporis. B

Caput.cccxvij.

Psillū latine.grece piperſillū.arabice bazaracbona vel beſtercaton. Serapion.li.aggre.cap.Bazaſacbona. auto.Dyaſ.Bazaracbona.i. pſillū:ē herba bñs folia pilosa.tgas bñs lōgas mēſpraruius palmi ⁊ tota herba pilosa.Et exit⁹ ramuloꝝ coꝝ ē a medio vbi sunt in ipa capitella duo vel tria rotūda.in quibꝫ ē semē simile pulicibꝫ nigrū ⁊ duz.⁊ ē illō qō ex eo admiſtratur. Gal.viij.sim.far.circa finē.cap.de pſillio ſm trāſla.gre. Pſillū semē ei⁹ maxie vtile ē ex ſcōō gradu infrigidantū:ex cōpletiōe vero q̄ ē ſm ſiccationē ⁊ humectationē mediū est quoddā moderatū. Dyaſ.ſm trāſla.gre. cap.de pſillio. Piperſillū aūt quinnofolion quē ſiculi dicūt criſtallū. aut ſquinnomelia: folia hz carnopodion ſilia ⁊ aſpera. Virgaz habet duobꝫ palmis longā cui⁹ frutex pilosus ſpinoſa ē.coma ei⁹ a medietate icipit virgę.in q̄ capitella duo vel tria ſunt cōtricta. in quibꝫ ſemen est pulicibꝫ ſile nigrū et duz. naſcit in cāpis. Aui.li.ij.cap. de pſillio. Pſillium quidē ē duoꝝ modoꝝ hyemale ⁊ eſtiuū. et potio cuiuſlibet coꝝ ſit pōdus.ij. z.melius est illud qō est magis groſſum.qō ſubmergit in aqua fri.est ⁊ bu.in.ij.gradu. Plu.capi.de pſillio. Pſillū herba ē ſilis ambre:hz ſemina ſicut semina lini ſed minora ⁊ ſubnigra q̄ſi tē dentia ad purpureitatē.quoꝝ semē est melꝰ qō ſubmergit in aqua.dicta est herba ſic. eo q̄ semē ſimile pulici habeat. et ideo iſta herba ſic dicit infra a quibuſdā pulicaris: eo q̄ semē factū est ad ſimilitudinē pulicis.vñ pſillos.i.pulex. Jo.me.cap.de pſillio. Pſillū est de alterantibꝫ cōpletionē ⁊ ſolutionē faciētibus.⁊ ei⁹ ſolutio fit ꝑ ſtrictionē ⁊ abſtrictionē. Ei⁹ aūt aliud est albū.aliud ſubnigrum.aliud ad purpureitatē declinās. Melius est qō ē cōpletū ⁊ groſſum.⁊ ē grauius ⁊ ſubmergit in aqua.cōpoſitū ex duabꝫ ſubſtantiis q̄ ſeparari poſſūt.inter quas ē cortex ſeparās. Est eñ duplex in coſtātia.ſ. Medullaris.⁊ ē in ſubſtātia expanſa ſupra corticē ipius.ſubſtantia aūt interior medullaris ca.ē ⁊ ſic.in. iij.gradu.⁊ est acuta vehemēter.inciſiua:rubificatiua ⁊ vlceratiua:⁊ est de genere veneni. Subſtantia aūt eius exterior ſupra corticē est ex multū infrigidantibꝫ. Et dixit. Ruffus. Est frigi.⁊ hu.in.ij.gradu:⁊ exceſſit. Et dixit Dyaſ. Est in ſcōo.⁊ est verius. Inquit eñ hypocras in epidimijs. Nō ei eleuat res frigida inuicta cū humida ſupra ſcōm gradū Et dixit Gal. Humida res nō trāſgredit metam vſq; ad quā potest extēdi regimē hominis. ꝑt qō nō inuenim⁹ humidū esse cauſaz doloꝝ inquātū humidū ſed inquātū pōt esse cū materia:q̄ quātitate ſua mouet ad ſolutionē cōtinuitatiſ. qō ex eo cōqnaſſatū ē cū aq̄ fontium frigida.⁊ fit muſcilaginoſum ⁊ bibit ſicut est ⁊ ꝑprie cū oleo violaz aut ſyrupo violaz ſoluit vētrē.ſd aūt ex eo ſtrictū ē ⁊ cōquaſſat cū oleo roſaz:est medicina fluxus vētris ⁊ diſſinteric. Cōtritū aūt nullo mō potui ꝑpinandū est. occultat eñ cōtritio ſubſtātiam ei⁹.medullarē vlceratiuā ⁊ excoriatiuā

Operationes

¶Serapion auto. Dyaſ. Habet virtutem infrigidatiuam quando fit emplaſtrum cuz eo.et oleo roſarum et aceto et aqua. et conuenit doloribus iuncturarum. et apoſtemati- bus que fiunt in radice aurie et concuſſioni neruorum. A

¶Et quando fit emplaſtrum ad ramicē puerorum.et ad eminentiam vmbilici infantū: curat eos. et conuenit ad ſodam cum oleo roſarum et pauca aqua et aceto. B

¶Et quando oportet ex eo fieri emplaſtrū: accipiatur de eo quātitas aliqua et teraf ⁊ infundatur in aqua.⁊ quando inſpiſſata fuerit:aqua ipſa non extendatur:et fiat emplaſtrum;quoniam ipam infrigidat infrigidatione fortiter ſtringit et aufert lacrimas oculoꝝ.et cōuenit obtalmie calide ⁊ doloꝝ capitis quando infunditur in aqua limita penna.fronti apponitur.et quando aqua ei⁹ bibita cum zuccaro:extinguit feruorem acutarum febrium et ſitim:et ſoluit ventrem. C

¶Et idem auto. Aben meſuay. Sedat dolores pungitiuos ventris.et lenit aſperitatez vlcerum et intestinorum.et abſcindit tenaſmon et conuenit doloꝝ capitis qui fit a caliditate et ſuccus foliorum eius est ex medicinis laxatiuis propter frigiditatem et humiditatem que ſunt in eo.⁊ cura nocumenti ei⁹ est cum medicinis ca.et ſic. D

¶Et idem auto. Habit ſemen pſillū est ſicut coriandrum humidum. quando datur ex eo parum.ſedat inflationem colere:et ebulitionem ſanguinis ca.⁊ aduſtionem ſe.calidarū acutarum. Et ſi datur in potu de muſcillagine eius conuenit habentibus birſen:⁊ ſedat ſitim coꝝ magnam:et laxat quidem ventrem E

¶Et ſi datur in potu crudū ⁊ aſſatum ſtringit ventrē ſimiliter etiam faciunt ſemina lini et ſemina marrubij.⁊ grana mirti:et ſemen portulace:⁊ ſemen oximi.laxant eñ cruda et ſtringunt aſſata. Et quantitas eius q̄ datur de pſillio est.z.ij. infuſo in aqua donec egrediat muſcillago eius:⁊ bibatur cum zuccaro albo aut cum iulep. F

¶Et folia pſillij q̄n do emplaſtrantur ſuper aſpera in principio G

aperitionis eorum refrigerant ea. et si pote
tur ex eo parum: conuenit egritudinibus q̄
fiunt a sanguine. et nimis ex eo acceptum in
ducit sincopim in ore stomachi: et forasse oc
cidit: quoniam nimium ex eo est venenum.

B ¶ Et cura eius est q̄ detur in potumel bulli
tum cum aqua calida ꝛ aqua aneti sicci. Jo.
me. Psillium conquassatum cum aqua frigi.
sicut diximus solutione educit coleram. et
conuenit fe. multe inflammationis. et siti ve
hemente ca. et sedat inflammationem spiri
tualium: et lenit pectus.

J ¶ Et conquassatum sicut diximus conue
nit fluxui colerico et dissinterie: et fluxui mē
strualium: et proprie post potus scamonee et me
dicinaꝝ acutaꝝ. Dosis eiꝰ ℥.ʒ.j. vsq; ad tres
timeat aūt ipm habēs debilitatem visceꝝ.

K ¶ Aui. Quod ex eo frixum et inuolutum in
oleo rosarum stipticum est et sedat dolorem
more emplastri superpositum cum aceto. Ad
ministratur etiam conquassatum cum aceto
super apostemata calida: et formicam et he
risipilam. et proprie que sunt sub aure et sup
flegmatica: fit ex eo emplastrum tēsiui ner
uorum: et ipsoꝝ spasmo et podagre. et dolo
ribus iunctura rum ca. cum aceto ꝛ oleo ro
sarum conuenit siti vehementi colerice. eius
quod ex eo frixum est pondus. ij. ʒ. et inuolu
tum in oleo rosarum stringit et conuenit diss
sinterie: et proprie infantium: et quod ex ipo
muscillaginosum est. et ipsa muscillago ipsi
us cum oleo violarum soluunt. si bibatur et
tunc sedabit inflammationē febrium acutaꝝ.

Caput. cclxviij.

POlegium. Dyas. Polegium omnib⁹
est notum. Huius virtus termantica
est. Ex berbario. Polegium mascu
lus est et femina. Masculus florem habet al
bum. Femina rubeum vrūq;. Pla. Polegiū
calidum est et siccum in. iij. gradu: cuius vir
tus consistit in folio et in flore. Tempore flo
rum colligitur: et per annum seruatur.

Operationes

A ¶ Dyas. Polegium calefacit nimis et exte
nuat de torace et pulmone pingues et visco
sos humores facile per os spuere facit. Nau
seam et morsum stomachi cum pusca bibitū
separat nigrā colerā per ventrem deponit.
cū vino bibitū morsibus venenatis occurrit

B ¶ Siccum et combustum ginginas confir
mat cum polenta adbibitum omnibus tu
moribus vtile est. Solum impositum mede
tur podagricis.

L ¶ Ceroris mixtuꝝ papulas limpidat. Sple
neticis impositum cum sale prauos humo

res eurit. In balneis infricatum prurigi
nem tollit. Fomento tumores stericos miti
gat. Odor eius nauseam prohibet.

D ¶ Tussientibus prodest. et est diureticū val
de. Huius genera duo sunt. scilicet mascu
lus qui florem generat album. ꝛ femina pur
pureum.

E ¶ Pla. Polegium valet contra frigidum
reuma. Vinum decoctionis eius contra fri
gidam tussim ex glutinoso vel aquoso humo
re. contra dolorem stomachi ex frigiditate
et ventositate.

F ¶ Ex berbario. Si infans in vtero mortu
us fuerit. huius tres rami recentes triti: et
in vino veteri potati mire sanāt. Valet ꝛ ad
vesice vel calculi et ad cordis pectoris: sto
machi: toracis ve dolorem.

G ¶ Plin. xx. Magnā est cum mēta societas
ad recreandos animo defectus. Ad oris vl
cerationes et ad tussim efficax habeturi

H ¶ Flos recentis incensus pulices odore ne
cat. Ad hyemem cum sale est vtile. Estate ca
lores sedat.

J ¶ Dacer. Feruida pulegii vis siccaq; dicit
esse. Tertius a medico datus ē gradus huic
in vtroq;. Sepius banc berbam si pregnās
sumit abortit. Menstrua deducit cum vino
sumpta repente. Nocq; modo tardas bec ex
trabit berba secundas.

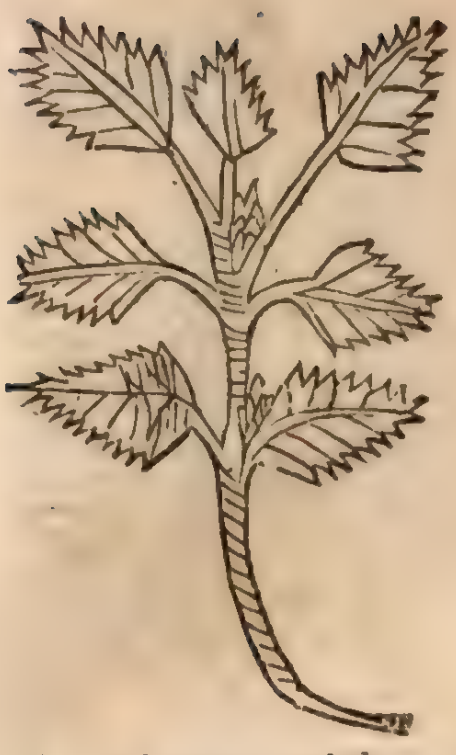

Caput.cclxix.

Populus arbor. Pande. Populus arbor duas hz spēs. vñ Dyas. duo facit cap̄. Unū sic incipit. Populus q̄ leuce dicūt ꝛc̄. Aliud Agrios.i. Populus arbor quā alij leuce vocāt ꝛc̄.i fi.ca. Aliq̄ inq̄t perhibent arboris eius lacrimū in oridanū distillatū succinū facere.i.karabe ꝛc̄. Auicē. silr facit duo cap̄. Unū q̄ incipit haur romanum volens dicere agiros: vt Dyas.dt. Alid akirosa. Plini.tria genera populi facit.alba nigra.et que limbica vocat minima folia nigerrima alba folio bicolor superne cādicās: inferiori parte viridi hinc.nigra que inuenta circinater otūditatis. fo.sunt vetustiora in angulos exeunte econtrario edere angulosa rotundant. Isi. Populus dicta est:eo q̄ ex eius calce multitudo nascat. Cuius gen⁹ duplex. Nā altera est alba.altera.nigra Alba populus dicta est:quia fo.eius vna parte sunt alba.altera viridia. Est ergo bicolor hñs quasi noctis ꝛ diei notas. Generat etiā resinā:q̄ electrū nominat circa oridanuz fluuiuz.vel vt alij memorant in finib⁹ syrie. Ambrosius. Bicolor est populus arbor videlicet coronis vmbrosa victricib⁹. Pli.li.ij. Montes amat populus sicut ꝛ buxus. nec nisi in aquosis ꝓuenit populus.sicut nec salix nec alnus. Unitas ꝟo foliorꝫ cuiusq̄ ꝑmanet in suo gñe.p̄ter q̄ populo ꝛ edere. Tria sunt populi genera:vicz:alba ꝛ nigra ꝛ q̄ libica appellat minima folia ac nigerrima fungisq̄ enascentib⁹. Hec etiam mens est. Auicenne et aliorum autorum.

Operationes

¶ Dyas. Populus arbor calefacit et humectat mediocriter. Huius cortex bibita isthiadicis medetur et strāguirijs subuenit. Multi etiam dicunt q̄ eadem bibita cū rene vel vrina burdonis generare non permittit. A

¶ Eius folia bibita post purgationem menstruorum simili modo cōceptum non admittunt. Succus foliorum eius doloribus aurium subuenit. B

¶ Succus seminis eius melle mixtus caligines oculorum detergit. Item folia cum aceto cathaplasmata podagricis medent. C

¶ Semen vero cum aceto bibitum epilenticos curat. Resina eius virtute calidior est.ꝛ malaginatibus vtiliter miscet. Aliqui etiā perbibent huius arboris lacrimum rodanū distillatum et coagulatum succinum facere. quod tritum ac bibitum solutiones ventris constringit:et stomachum reficit. Aut fluorem sanguinis reprimit. D

¶ Con. Populus ca.est et sic.in.j. gradu. aliquantulum habens ponticitatis. Coleram rubeam purgat. Prodest eis qui dolorem habent in capite.aut apostema vel ydropisim. constipatos etiam ventres purgat. E

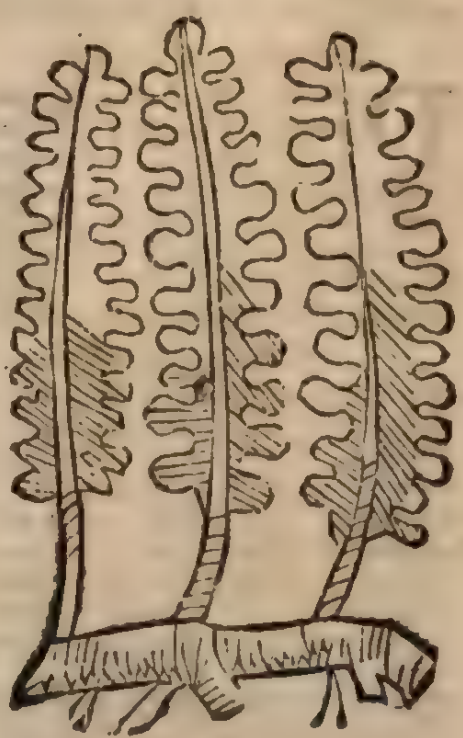

Caput.cccxx.

Polipodiū latine.grece dipteris.ara-
bice bisbeyg.vel bisterel felicica. Ser. li.
aggre.cap̄.bilbeyg.auto. Dyas. Bis-
beyg.i. polipodiū est plāta nascēs in rupib
z in sacis z in muris humidis antiqs z sup
stipites.z iuxta radices antiquaz arborum
maxime quercus.cuius longitudo est vnius
palmi.z est similis herbe decē baracos.z sup
ipm sunt pili.z ē alta.sz nō ē exaltatio ei⁹ sub
tilis sicut baracos.z hz radices sup quas sūt
pili a qua egrediūtur rami.z radix ē silisani
mali quatuordecim pedū. qō nominat scola
ca.i.scolopēdria et grossitudo eius est sicut
digitus.z color ei⁹ interius est viridis ad al
bedinē declinis et dulcis saporis.z est illa q̄
cedit in vsum medicine. Dyas.cap̄.de polipo
dio. polipodiū nascitur in parietib humec-
tis z circa radices arboz vetustaz in quer
cubus. Radices sunt illi aspere et illigate si-
cut polipus.grossitudinē digiti bītes. Ro-
sa vero deintus viridis z subalbida apparet
pli.cap̄.driopteris vel dipteris in arboribo
nascitur filici similis tenui folioz sub dulciū
incisura radice birsuta z̄. Hoc nomen vide
tur cōpositū ex drio quod est quercus. et pte
ris que est filix. driopteris scripsit Strepha
nus. et aliqui dicunt q̄ vocatur filix mascu-
lus. sed filicē femina inuenies superius de.f.
in cap̄.cc. Galie.viij.sim.far. cap̄.de polipo-
dio. in sapore eius est dulcedo et stipticitas.
Virtus eius est que desiccat desiccatiōe fo-
ti sine mordicatione. et est laxatiua. et habet
vim putrefactiuam vnde et pilos nudat.

Operationes

A ¶ Jo.me.cap̄. de polipodio. polipodiū ē ra
dix plante.cuius ortus est sup arbores et su
per lapides. Et vocauit eā grecus filicē ar-
boris. et illud q̄n nascitur in lapidibus hu
miditatē hz superfluam indigestā faciēs vē
rositatem. subuersionem et nauseam. Verus
melius ex eo est arborum. et q̄rie q̄n nasc⁹
super arborem porrinum glandes et est cuz
proprietatibo bonis. et proprie quod est gros
sum solidum et nodosum. et cuius color par-
ticipat aliquid nigredinis ac rubedinis: sed
parum. et cuius confractum est sicut color fi
stici. et in quo ē aliq̄d ex aromaticitate aliō
est in cui⁹ sapore ē dulcedo cū insipiditate de
relinquens in gustu aliquid ex amaritudine
B vltimo. et quod est recens. ¶ Et idem auto.
Dyas. ca. est in.iij. sic. in.ij.. Et idez. auto. Ba
li. ca. est. z sic. in.ij. resolutiuz humiditatum
grossarū ac viscolarū. et exiccatiuū. z abster
siuū et resolutiuum. et est ex maxime desiccā
tibus extenuantibus cōpus. z facit subuer
sionem et nauseam. et est eius operatio debi
lis et tarda. et rollitur ab eo nocumentum p̄
mum. administrando illud cum aqua mellis. £
et aqua passularum et or. ¶ Et idem auto. Ja
may coquitur cum iure gallorum et gal
linarum: et fit solutiuum bonum. et similiter
cum aqua caseī. z fit solutiuum conueniens.
et auferunt ei nocumentum secundum. si ad
miscetur ei aliquid de confortantibus sicut
sunt semina redolentia. et species sunt sicut
daucus proprie et anisi. et semen feniculi zin
ziber z similia: decoctionem autem sufficien
tem sustinet. ¶ Sera. auto. Dyasco. Habet D
virtutem soluentem. datur vero cocta cum
iure gallinarum. et oleribus aut cum pisci-
bus et cum mulsa aut sicla aut similibus. et
melancoliam et flegma deponit. Larba plas
matibus adhibita condilomata aut soluit.
et quando desiccatur et teritur et datur in
potu cum mellicrato purgat flegma et me-
lancoliam. et quando fit emplastrū cū eo cōfert
attritionibus neruorum et scissuris digito-
rum et emorroidibus. ¶ Et idem auto. Abē E
mesuay. proprietas eius est purgare melan
coliam. et flegma sine punctione et malicia.
et melius ex eo est citrinum. cuius sapor ver
git ad compunctionem et grossitudinem et
dulcedinem. et grossitudo eius est sicut digi
tus. Et qui vult ipsum sumere. decoquat in
aqua sicle decocte. et postea bibat. quando
autem vis ponere in decoctiōe non oportet
vt rectifices ipsum aliter nisi q̄ teratur. et
misceatur cum eis. Dosis eius decocti aut
infusi est a.z.ij. vsq̄ ad. v. et sine decoctione
aut sine infusione a.z.j. vsq̄ ad.ij. ¶ Et idem F
auto. mesuba. proprietas polipodij est pur-
gare leuiter melancoliam. et bibitur simpli-
citer cum zuccaro. aut mixtum cum aliquib
decoctionibus aut confectionibus. et inge-
niati sunt aliqui medicorum ad illos qui nō
poterant aliquas medicinas accipere. proij
cere ipsum tritum in aliquibus cibis ipsoz
et purgat leuiter melancoliam. Dosis eius
simpliciter cum zuccaro est.z.ij. decocti autē
cum medicinis.z.iij. ¶ Jo.me. Solutione G
educit coleram nigrā cum facilitate. et gros
sum flegma et muscilaginosum et materias
iuncturarum. et confert colice. fm omnē mo
dum administrationis eius et duricie splē-
nis. et proprie cum epithimo et sale indo.
¶ Et confert ad febres melancolicas. et pro H
prie cum aqua mellis. et sanat scissuras que
sunt in manibus Dosis eius est a.z.ij. aureis
vsq̄ ad.iij.
¶ Auicenna in libro de viribus cordis dicit I
q̄ confortat cor.

Caput.ccclxxj.

Policaria latine.grece coniza.arabi. gafir.Dyas.cap.de coniza.alia ē maior atq; odore grauior.alia parua et odore iocunda.inter has alia ē media granabilioris odoris.quaꝝ prima appellata ē coniza lata siue vanitis.velvt latini armētalis Itē secūda vocat etiā laba notis.siue vt latini piper marina vel siriscarus.media appellat etiā coniza casaleos.siue vt latini thim⁹ minor.maior aūt ⁊ minor coniza hn̄t folia similia oliue sed aspera ⁊ pinguia ⁊ viscosa minoris vero fo.odorata sunt maioris grauis odoris.q̄ etiā in frutice maior est.virga maioris est lōgitudinis cubitis duobꝫ.minor vero vnius pedis lōgitudine porrecta ē.florez fragilē et mellinū habēs colorē.et amarū saporē.⁊ cū floruerit velut capillos fac̄.Radix est illi inutilis.¶ Gal.vij.sim.far.cap.Coniza.i.policaria tā maior q̄ꝫ minor sil̄is sunt cōplexionis ⁊ virtutis.in gustu quidē acres ⁊ amare apparētes.calefaciūt valde.a parte fructuosa ē planta.Est autē ⁊ tertia species policarie in humidioribꝫ locis nascēs fetidior ambabꝫ ⁊ debilior.s̄z due prime dicte tres gradus sunt in calefaciēdo ⁊ siccādo.

Operationes

A ¶ Oīs fruct⁹ cū folijs suis fumigio adhibita supposita venena longi⁹ arcet aq̄ ei⁹ spersa pulices necat. Folia ei⁹ cathaplasmatibꝫ adhibita morsus venenatos mitigāt. Vulneribꝫ ⁊ pustulis medicant. ¶ Flores ei⁹ ⁊ folia cū vino bibita mēstruis imperāt. Aborsum faciūt/vrinā ꝓuocāt.Tortionibꝫ subueniūt. ¶ Ictericis bn̄ adhibent. Cū aceto bibita epilētic̄ ꝑstāt effectū. ¶ Elixatura vero eoꝝ fomēto adhibita causas matricis cōponet. ¶ Succ⁹ eius supposit⁹ aborsum facit.oleo mixta ⁊ ꝑuncta tuta corpora ꝯ frigora ꝑuat.mior ꝟo iposita ⁊ ea cathaplasmatibꝫ adhibita dolorē capit̄ mitigat.media ꝟo coniza hastā hz grossam ⁊ leniafolia.et paulo maiora. Maior veroñ pinguia nec maiora hz folia.sed grauē iactātia odorē gustum suauē ⁊ inutilē omnibꝫ. ¶ Viperas ⁊ serpentes fugat.Et vulue vitia remediat.maior et minor coniza calefacit ⁊ desiccat.decocta igitur in oleo ad periodas febriū ⁊ typos ⁊ maliciosos rigores ꝑuncta facit. ¶ Flos cū folijs in vino potat⁹ fetus extrahit.⁊ vehemēter mēstrua purgat. ¶ Gal. Si quis folia cū mollibꝫ ramusculis apposuerit alicui particule siue decoq̄ns oleo vtat ea. ¶ Videt āt ⁊ rigoꝝ q̄ ꝑm periodū alleuiatiuū huius oleū. Flores aūt eoꝝ sil̄is ꝟtut̄ sūt. ¶ Quo circa q̄dā ⁊ hos cū folijs terētes oleo ꝓpināt ḡtia mouēdi mēstrua violēt ⁊ educēdi embriōes.

B C D E F G H J K

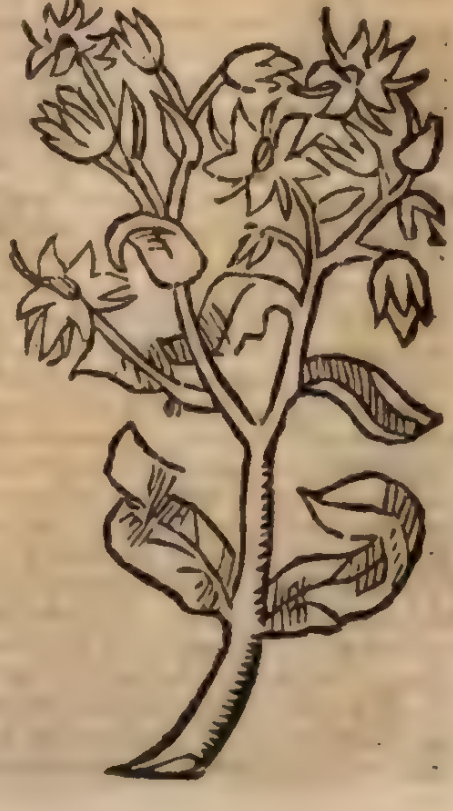

Caput. ccclxxij.

Poligonia. Pādec. Poligonia a goni qđ est genu. Nā multi geniculatā ⁊ cē tū nodiā vocāt: seu a goni qđ est semē Nā Dyas. Policarpos vocari dicit qđ magꝫ est credendū: et hec sanguinaria ⁊ corrigiola a multis vocat: ⁊ est q̄ virgā pastoris aravo cāt: vt patet ꝑ cōcordiā Dyas. cap. de. poligonos. ⁊ Aui. ca. de virga pastoris.

Operationes

A Dyasc. Poligonos masculus herba ē v̄gas hñs teneras molles ⁊ multū nodosas et expansas sup terrā sicut agrestis: folia hꝫ rute silia: sꝫ oblōga ⁊ molliora: ⁊ semē in folijs singulis: vnde et masculus dicta ē flos ille albꝰ

B et feniceus. ¶ Poligonos vero femina frutex ē vnā v̄gā hñs mollē ⁊ cānosaꝫ/spissam ⁊ nodosaꝫ: in q̄bꝰ nodis folia sunt pini similia. Radix ē illi inutilis: in locis nascit humidis

C ¶ Pli. Poligonū greci vocāt quā nos sanguinariā: nō attolit a terra: folijs rute simile semine graminis: quā plura genera poligoni faciunt: hūc marē intelligi volunt: appellātq̄ a multitudine seminis aut dēsitate fruticꝫ Alij poligonō a freq̄ntia geniculorum ⁊c̄.

D ¶ Stephanus in synonomis. Poligonos. i. virga pastoris: v pro y scripsit: vt asueuit: ⁊ in Kiraimida poligonos. i. corigiolar multigonia: alij vero camerzillum dicunt.

E ¶ Pli. lib. xxvij. Poligoniū greci vocant herbā quā nos dicimus sanguinariā: a terra nō attollitur: folijs rute similis gramini.

F ¶ Succꝰ eiꝰ naribꝰ infusus /sanguinē suppmit. Et potꝰ cū vino cuiuscūq̄ partis ꝓfluuium et cruētes execrationes inhibet ac sistit.

G ¶ Dyas. Poligonos masculus herba est hñs v̄gas teneras molles ac multas nodosas: et sup terrā expāsas sicut agrestꝫ: vñ ⁊ pollicarpos dicta ē: flos illi ē albꝰ aut feniceꝰ. Virtutē hꝫ stipticā ⁊ frigidā. Vñ succꝰ eius bibitꝰ medicat emoptoicos ⁊ abstinet reumatismū ventris: medet q̄ꝫ colericis et stranguirijs/ vrinā ꝓuocat. Morsibus venenatis cū vino bibitus occurrit. Febribꝰ periodicis maxime prodest ante horam accessionis.

H ¶ Suppositus quoq̄ fluxū mulieris cōstringit/auriū dolores cōpescit. Coctū cū vino ac melle/curat vulnera nature.

I ¶ Folia eius cathaplasmata/estuatiōes stomachi tollūt sanguinē reijcientibꝰ subueniūt herpetas curāt. Ignē sacrū extinguunt/ tumores ac duricies tollunt.

K ¶ Sanguinē reijciētibꝰ maxime ꝓsunt. Poligonos v̄o femina frutex est: virgā hñs mollem et carnosam ⁊ spissam: et est ramosa pinguis atq̄ nodosa in q̄bꝰ nodis sunt folia piri similia. ¶ Radix est ei inutilis: ⁊ nascit in locis humidis. Virtus est ei stiptica: et facere potest oīa suprascripta: licet minorē habeat virtutē Et scias esse herbaꝫ que dicit pera siue bursa pastoris: de qua supra in ca. ccclij. dictum est.

L

Caput. ccclxxiij.

Pollio. Isidorus. Polios a grecis dicitur a latinis omnimorbia: eo q̄ multis morbis subueniat. Nascit in montibus ⁊ duris locis: de vna radice multas et tenues fibras nutrit: seminis plenas. In sūmitate habet corimbos canescentes odoris grauis ⁊ subdulcis. ¶ Platearius. Polij diuersa sunt genera: sed montanum precipuū Cum flores producit debet colligi. Virtutē habet dissoluendi et consumendi et diureticam ex subtilitate substantie. ¶ Dyascorides. Polion vnum est maius/alerum minus id est montuosum quod nobis venit in vsum Et est frutex alba ⁊ tenera: habens folia vnius cubiti longa: et super virgam capitella semine plena a quo procedit quasi lanicies alba: ⁊ velut capuli longi: habēs odorem cum suauitate grauem.

Operationes

A ¶ Isido. Succus eius aqua coctus a serpẽtibus percussos sanat. Sparsam in domum vel incensa omnes serpentes fugat.

B ¶ Platea. Vinum decoctionis eius valet cõtra frigiditatem stomachi et intestinorum et dolorem ex ventositate. Contra opilationez splenis et epatis valet.

C ¶ Dyasco. Eius elixatura morsibus occurrit venenatis: magnũq; presidiũ est hydropicis. Aceto mixto spleni adhibetur vtiliter. Sed dolorem capitis commouet: et cacho stomachum est: ventrem mollit/mẽstruis imperat/resq; venenatas extinguit/vrinaz mouet/stratoq; compositum/serpentes longius arcet.

D ¶ Cathaplasmatum vulneribus confert: reumaticis paracolesim facit: et arcuato morbo succurrit.

E ¶ Auicenna. Polium est species de chea: in qua est caliditas ⁊ acuitas pauca Quod ex eo est minus et acutius et amarius. Et sunt in eo tyrsi et flores.

F ¶ Eius caput est vt spera: in quo sunt quasi pili albi grauis odor: cum aromaticitate aliqua. Maius est autem debilius: qd̃ nec amarum est: et acuitas quedam in ipso est. Mõtanum minus est: et minus quidem est calidum et siccum in .ij. gradu. Est autem aperitiuum/subtiliatiuum: et proprie minus est ad opilationes intrinsecas aperiendum.

G ¶ Quod ex eo viride plagas recentes consolidat et proprie maius: quod ex eo siccum est: vlcera fraudulenta precipue minus.

H ¶ Cum aceto epithimathũ conuenit splenis apostematibus et duriciei eius facit autem capitis soda/nocetq; stomacho: sed confert yctericie nigre proprieq; maioris decoctio.

I ¶ Confert etiam eadem hydropisi. Idẽ prouocat vrinam et menstrua: soluit ventrem: et confert ascaridibus ⁊ antiquis febribus: ac scorpionis punctionibus.

K ¶ Decoctio maioris morsui verminz venenosorum omniũ proficua: et ex ea suffumigatur ac sternitur: et fugat minora venenosa.

L ¶ Constan. Polium est calidum in .ij. gradu: siccũ in .iij. Humores grossos attenuat. Valet hydropicis patientibus propter opilationem epatis ac fellis et splenis. Vrinam et menstrua prouocat/ventrem soluit.

M ¶ Cum aceto bibitum valet contra duriciez splenis. Et eius apozima propinatum lumbricos sucurbitinos et ascarides excludit. capitis tamen dolorem generat et stomacho nocet. Si domus ex ea suffumigetur: reptilia inde fugantur.

Caput. ccclxxiiij.

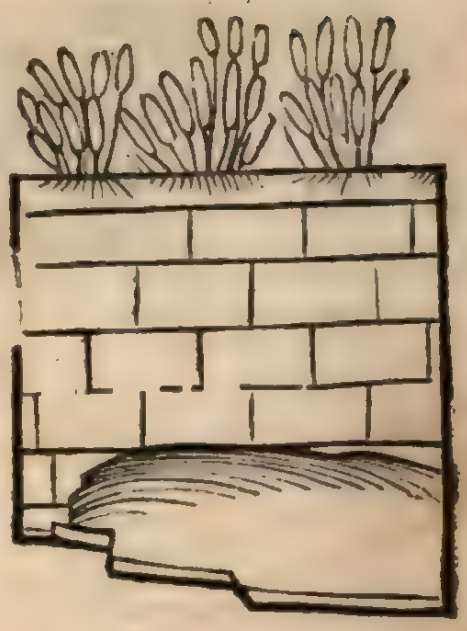

Politricon. Dyasco. Politricon gallitricum: quod adyantos dicitur: habet folia coriandro similia in summitate scissa: hasta eius est duabus palmis longa/habens supra se turgida capitella semen habentia: radix est illi vtilis. Sed virtus eius est in foliis.

Operationes

¶ Dyascorides. His siquidem in aqua elixis aqua ipsa bibita medicatur asmaticis ⁊ disnoicis/yctericis et dissurriis/calculos frangit/ventrem stringit/morsus caninos ad sanitatem perducit/reumaq; stomachi compescit. A

¶ Cum vino bibita/menstruis imperat/abortum facit: et sanguinem reijcientibus subuenit: morsibus quoq; venenatis occurrit. B

¶ Alopicia et vlcera capitis scz quas acaras vocant: et pterigia purgat: scrophasq; spargit: imposita quidem trita et mixta cuz lixiuio addito cineze ac vino id prestat. C

¶ Comesta pugilibus ad pugnam vtiliter cõfortat. A pecoribus etiam comeditur. D

¶ Itẽ politricon in locis vmbrosis atq; parietibus humidis ⁊ circa fontes nascitur/nascitur. alij tanq̃ recorporatiuam decoctionẽ tardis etiam passionibus laborantibus dãt in potu. s. hanelosis: stomaticis: fluori vẽtris et in difficultate mixtus. E

¶ Desiccat enim adiantos et extenuat. ideoq; chyradias digerit. apostema et lapidem rumpit. Potus ad humores glutinosos ac pingues de torace ad pulmonem ascendentes bene iuuat. F

G ¶ Reuma ventris constringit: medius em̄ ē inter cali. ⁊ frigi. temperantiā. In dolori colli fo. eius trita cū granis piperꝫ ac semine coriandri cū optima vino datur ad bibendum introeunti balneū: facit ⁊ ad capillos mulierum nutriendos/si decoquatur cum oleo.

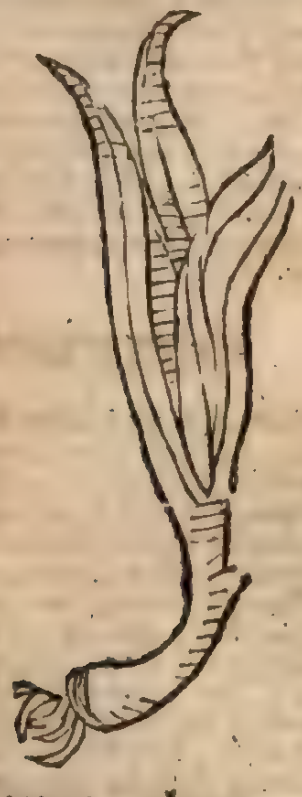

Caput. ccclxxv.

Porrū latine/arabice curat. Sera. li. ag. ca. curat. Curat. i. porrū. Ex eo est domesticū: ⁊ ē hispanicū: ⁊ ex eo ē nabati: ⁊ ē mōtanū: ⁊ ex eo ē porrū vinee: ⁊ porrū agreste: ⁊ mediū inter porrū ⁊ alliū. Et reperit virtus huius inter virtutē porri ⁊ allij. sicut inuenies si leges ca. xiiij. Et ꝓpter hoc ē magis desiccatiuū ⁊ acutū q̄ꝫ porrū domesticū: ⁊ cetera cuncta agrestia acriora sunt domesticis. Et medicine q̄ calefaciūt illa calefactione sunt in fine graduū: ⁊ ob hoc est malū stomacho: ⁊ ē acutū incisiuū grossoꝝ humoꝝ magis aperitiuū opilatorum organorum: ⁊ eius operatio est plus q̄ꝫ domestici. Et ꝓpter hoc ꝓuocat vrinā ⁊ mēstrua: potissime q̄n retinent ꝓpter humores frigidos grossos: ⁊ hꝫ tm̄ de calefactiōe q̄ vlceret q̄n applicat corpori exteriꝰ. Et nos iā diximus q̄ oēs medicine q̄ calefaciūt illa calefactiōe ⁊ vlcerāt sūt in fine graduum.

Operationes

A ¶ Sera. auto. Dyas. Porrū domesticū icitat libidinē: ⁊ q̄n miscet cū melle: ⁊ fit in lo hoc cōfert dolori pectoꝝ ⁊ vlceribꝰ pulmonis: ⁊ q̄n comedunt/et iā mūdificāt cannū pulmonis: ⁊ q̄n q̄s asuefacit cibū eius/inducit obscuritatē visus ⁊ ē malū stomacho. ¶ Et q̄n aqua eiꝰ miscet cū mellicrato ⁊ exhibet/cōfert morsibꝰ venenosis. Et q̄n fit emplastrū cū porris ipsis ⁊ ponitur supra locū morsus facit hoc. B
¶ Et q̄n miscet cū olibano ⁊ aceto ⁊ lacte et oleo rosato ⁊ distillat in aurē/cōfert doloribꝰ eius ⁊ tinnitui q̄ fit in ea. Et q̄n fit emplastꝝ cū eis et sumach/aufert verrucas. Et q̄n fit emplastrū cū eis ⁊ sale/mūdificat vlcera sordida. C
¶ Et q̄n bibit ex semine porri ⁊ granis mirti/ana. ʒ. ij. simul tritis/abscindūt sputuꝫ sanguinis antiquū a pectore. D
¶ Et idē auto. Ruffi. Porrū ꝓuocat mēstrua ⁊ fetꝰ: ⁊ aufert eructuationes acetosas ⁊ mollit vētrē. E
¶ Et idē auto. Judei. Proprietas aūt ē: q̄ destruit dētes et gingiuas. F
¶ Et idē au. Aben Mesuay. Nocet vesice ⁊ renibꝰ q̄n in ipsis vlcera. Et folia porri de seni cōferūt matrici ex ꝓprietate q̄ ē in eis: q̄m ē in eis humiditas q̄ facit lubricare fetū. Et semē porri q̄n fumigatur ex eo anus/ desiccat fistulas q̄ sunt in eo. G
¶ Sꝫ porrū vinee ē deteriꝰ stomacho. Et est calidiꝰ ⁊ magis ꝓuocat mēstrua. Et q̄n comedit/ cōfert morsui venenoso. Paulus. cap. de porro. Porrū adustū/mixtū cū melle ⁊ inunctū/curat ragadias seu scissuras q̄ fiūt in labijs. H
¶ Isido. Porrus ē olus cuiꝰ duo sunt genera: videlicet sectilis ⁊ capitatꝰ. I
¶ Palladiꝰ lib. iiij. in mense Februario cōuenit porrū serere. Quē si sectilē velis post duos mēses quā satus ē poterꝫ desecare manētē in areis suis Sꝫ capitatum rarius seres. ¶ Idē in lib. vj. In mēse Maio plāta porri trāsfert/vt rigationibꝰ animet. K
¶ Idē li. xj. In Octobri mēse porrū verno satū/cōuenit trāsferre vt crescat in capite. Sane sarculis assidue circūfodiat. Sꝫ cōprehēsa porri plāta velut tenacibus alleuet/vt inanitas spacij q̄ suberit radicibꝰ incremento capitis suppleat. L
¶ Isaac. Porrus calidus ē ⁊ siccus in. iij. gra. q̄d certificat eius pōticitas. Vñ sanguinē e naribꝰ manātē cōstringit. Sꝫ s̄m cibū illaudabilis est. Nocet em̄ stomacho/faciēs inflationē ac vētositatē. M
¶ Hypocrates. Porrus calefacit ac desiccat nimis epar/⁊ splenē aperit vel curat/soluēs queq̄ cōstipata in eis. Thoracem pulmonē purgat. Ad auriū quoq̄ dolorē diuturnū facit: ac per nares ycterico purgat. N
¶ Macer. In multis causis vsus medicamine porri. Dicit Hypocras medicine maximus autor. Ipsius succū solū dedit ipse bibēdū egrotis que reiciūt spumantve cruorem. Quos emoptoicos solitisūt dicere greci. Cū O

galla dant hunc allij thurisue farina. Aut gemmis tragmis porroꝝ seminis vnam ꝛc.

Caput. ccclxxvj.

Proserpinata grece/Arabice harsiarbay/Latine lingua passerina: ꝛ in lingua Persica dicit persoidami. Sera. lib. aggre. cap. Harsiarbay: auto. Dyascori. Harsiarbay. i. proserpinata: est em̄ masculus et femina. Masculus est herba que nascitur omni anno. Hec habet ramos seu virgas rectas/molles/subtiles/nodosas: et distēditur super faciem terre sicut gramen. Et folia habet similia folijs rute: nisi quia sunt molliora et longiora. Et habet iuxta vnumquodq; folium semen: et propter hoc dicitur masculus et habet florem album et rubeum. Sed femina habet plantam paruam ꝛ virgam vnicam tam teneram simile canne: et habet nodos similes nodis qui sunt in radice canne: ꝛ in nodis ipsis sunt folia egredientia ab ipsa virga similia folijs pini: et habet radicem in qua nullum est iuuamentum: nascit iuxta aquas Hec latine vocatur cauda vulpis: que ē virga siue bursa pastoris: sicut apparet in cap. Poligonia. ¶ Gal. viij. sim. far. ca. Proserpinata/habet quid stipticitatis. Dominatur in eo aquosa humiditas: vt sit in .ij. gradu ex infrigidantibus farmacijs: vel in .iij. sm principium. Dyascorides. Proserpinata herba est que habet virgas teneras ꝛ molles et multas nodosas ꝛ spansas super terrā sicut agrestis: vnde ꝛ pollicarpos dicta est. Folia habet rute similia/sunt et oblonga ꝛ mollia: et semen in folijs singulis: vnde et masculus dicta est. Flos est illi albꝰ aut feniceus. Virtutem habet frigidam ꝛ stipticam. Proserpinata femina frutex est vnus: virgam habēs cannosam et mollem spissam et nodosam: in quibus nodis folia sunt pini similia. Radix est illi inutilis. Nascit in locꝫ hūidis. Virtꝰ est illi stiptica: ꝛ hec latine vocatur Cauda vulpis.

Operationes

¶ Galienus. Juuat itaq; exustos stomacho exterius applicata si herisipilata ꝛ calidos flegmones: seu etiam talia existentia repercutit reumata: et exinde vero siccatiuum existere: propter quod herpetum bonum est farmacum et vlcerum et aliorum euidentissimū vero flegmonosorum reumatorum. A

¶ Est autem ꝛ sanguinosorum vulnerum cō solidatiuum. Juuat vero ad vlcera que in auribus: et si pus in eis sufficiens fuerit/id siccat: propter easdem vero virtutes et fluxū muliebrē sistit. Et dissinteriam et sanguinis eductiones ꝛ quēcūq; immoderate aliunde causatum. B

¶ Ait autem Dyascorides ꝛ vrinas prouocare stranguiriantibus datum: non tamen distinguit diligenter dispositionem in qua oportet dare. C

¶ Dyascorides. Succus eius bibitus emoptoicis medicatur/ventris abstinet reumatismuꝫ. Colicis ꝛ stranguiriosis opitulatur vrinam prouocat/morsibus venenatis cum vino bibitus medicatur. D

¶ Cum vino coctus et melle vulnera noua curat: periodicis febribus ante vnam horam acceptus/maxime prodest suppositum. E

¶ Fluxum mulieris stringit. Dolorem aurium compescit. Sanguinem reijcientibus subuenit. Herpetas curat ꝛ fistulas. Ignem sacrum extinguit. Tumores ꝛ duricies impositum spargit. Recētibus vulneribus maxime prodest. Proserpinata femina omnia similiter facere potest: q̄uis virtutem minorem habeat. F

Caput. ccclxxvij.

Pulmonaria. Pãdecta. Pulmonaria herba est satis minuta: et mollia hñs folia: et quasi formã pulmonis: in locis humidis nascẽs: quã q̃dã pepanũ vocãt.

Operationes

A ¶ Ad oĩa vitia pulmõis cõfert bibitũ ⁊ em-
B plastratũ. ¶ Elixatura ei⁹ cũ vino ꝯfert peri
C pleumoniaticꝫ ⁊ asmaticꝫ. ¶ Coct⁹ ex aq̃ cuꝫ oleo et aceto et melle iocundissime sumitur.
D ¶ Confert tussientibꝫ ⁊ ad pectus fluxibus.

Caput. ccclxxviij.

Pruna latine ⁊ grece: arabice guas. Isido. Prima a latinis ob colorẽ sic sunt appellata. Cuius generꝫ meliora sunt damascena: ab oppꝰdo Damasco sic dicta. Uñ p̃us arbor ipsa ẽ asportata. ¶ Are. in lib. de plantis. Fructũ q̃dã ex carne et osse et grano compositi sunt vt pruna. ¶ Pal. lib. xij. Pruna siccant̃ in sole per crates loco sicciore deposita: hec sunt que damascena dicunt̃. Alij in aqua marina vel muria feruẽte recẽtia lecta pruna demergunt/et inde sublata: aut furno tepido faciunt aut in sole siccari. ¶ Johan. Mesue. cap̃ de prunis. Pruna alia sũt alba/alia citrina/alia rubea/alia nigra: et ex eis quedã sunt musa que sunt ad alterandũ magis: quedã dulcia que sunt ad soluendũ ventrẽ magis: et omnia alterãt: et solutionẽ faciũt: plus tñ et minus. Damascena vero ⁊ Armena in omnibꝫ illis sunt fortiora: et humida quidẽ plus faciũt illud q̃ sicca: et sicca minus corrũpunt̃ in stomacho q̃ humida: sunt cñ humida ad corruptionẽ et putrefactionẽ cõuertibilia. Dulcia sunt inter calidũ et frigidũ: declinãt tñ ad latus frigiditatis: ⁊ sunt humi. in. ij. gra. Muza vero frigide sunt in principio. ij. vt postea habet̃. Et alia q̃dẽ sunt laxatiua et refrigeratiua et lenitiua. Rectius cũ quo miscent̃ ei addit earũ operationi: sunt tamarindi ⁊ ꝓprie f̃m modos infusionis notos et cassia fistula et tereniabin et viole cõdite: ⁊ similia. Et fit cum aqua eaꝝ syrupus iuuamẽti noti. Et ex carnibꝫ eaꝝ fit electuariũ bonũ. Armeni quoq̃ arborẽ prunoꝝ perforãt subtilẽ in longitudine palme ex duabus vel tribꝫ partibꝫ: et intermittũt frustra scamonee: ⁊ sigillãt luto: ⁊ sunt fructus illi⁹ arborꝫ solutiui sufficiẽter: et faciũt sophisticatiões al's ĩ arboribꝫ alijs.

Operationes

¶ Johan. Mesue. Solutiõe educit colerã: A
et dant̃ in egritudinibꝫ colericis et alterant maliciã eaꝝ: et soluunt malicia ex qua fiunt: nocent tñ stomacho: ⁊ sunt pauci nutrimẽti. Dosis aque eaꝝ potio est circiter librã. j. cuꝫ zuccaro. ¶ Dyas. ca. de prunis. Prunũ recẽs B
ventrẽ soluit. ¶ Stomacho contrariũ iudicat̃: sꝫ omne hoc incõmode celerius digestio- C

stionem finit sicca non tantam maliciam prē bent: quidam sicca cocta aluum stringere ex istimant: quod Galienus non immerito falsum esse contendit.

D ¶ Quis enim nesciat ex passo discocta vel mulsa solutionem ventris operari: maximeq; p̄ficere si decoctum ipsum cui succus admixt⁹ est sorbetur. Facit tñ ipse suas differentias diuersi generis in prunis: vt syriaca tñ putat minus aluū mouere eo q̄ sint stipticiora.

E ¶ Hyspana vero plus soluere q̄ sint dulciora ex omnibus prunis q̄ maiora et lata sunt.

F ¶ Idem quoq; tenera et digestionis faciliora ⁊ ventrem mollienda accomoda presumit minorib⁹ omnia inesse contraria.

G ¶ Est et agreste prunum austerioris fortiorisq; virtutis: hoc siccuz etiam dissintericos certum est adiuuare gummi huius arboris potatum calculos frangit: cum aceto tritū ac illinitum faciei lichinas optime purgat: et curat aqua in qua folia pruni cocta sunt/ gingiuas et vueam et similia colluendo defendit. Sed in vino decocta/ vehementius prosunt.

H ¶ Radices itemq; cortex eandem stipticam habent potestatem que in foliis est constituta.

¶ Serapion hec eadem dicit que dicta sunt ꝑm Dyascoridem.

Caput. ccclxxix.

Prunella latine ⁊ grece. Prunella est herba similis ozimo: flos quasi lauendula/ sed grossiora. Folia et flores vtuntur.

Operationes

¶ Succus istius herbe mixtus cum oleo rosarum ⁊ timpora inunctum/ sedat soda A

¶ Hypocras. Succus cum vino sumptus/ tollit morsum venenosorum. Succus istius herbe curat alcolam: ⁊ confert squinantie. B

¶ Et ad omnia vitia oris ⁊ gutturis conuenit: eandem etiam operationem habet aqua eius distillata. C

Caput. ccclxxx.

Pix latine/ Arabice affeff siue tersis vel test. Pandecta. Sciendum q̄ pix fit ex arbore ligni aryn: et est arbor cerebin vel deda: et ē cedrus vel pinus masculus cuius fructus dicuntur coni: est ex ea humida ⁊ sicca. ¶ Serapion lib. aggregato. cap. Test/ autoritate Dyascoridis. Et humida colligitur ex arboribus ligni aryn: id est masculi pini: et profert fructum paruum ⁊ ex eo fit lumen. Et melior ex ea est alba splendens leuis et munda.

Operationes

A ¶ Gal. viij. sim. far. ca. pix. s̄m trāsla. grecaz. Pix que q̄dā sicca siccat ⁊ calefacit s̄m tertiā abstantiā a cōmēsuratī et pl⁹ siccare nata ē q̄ calefacere q̄ liq̄da ecōtrario calefacit plus q̄ siccet: hz aūt q̄d subtiliū ꝑtiū quo asmati-
B cos ⁊ empticos iuuat. ¶ Et hz quidē q̄d dige stiuū ⁊ dyaforeticū sicut ⁊ s̄m gustū subama-
C rū q̄d ⁊ acre. ¶ Ita aūt et loprosos vngues educāt mixte cū cera: et empetigenis expur gāt digerūt aūt duros et indigestos humo-res oēs q̄n ponunt in cathaplasmatibꝰ: for-tior vero ad omnia talia ē liq̄da: dura ꝟo ad
D hec q̄dez peior ē. ¶ Ad cōsolidationē aūt vul nerꝫ magis idonea: palā ergo ex his ē q̄m q̄d copiosuꝫ humiditatis calide cōmixtū est pici
E liq̄de. ¶ Piceleū. i. oleū picis. Fit ex pice hu-mida q̄n coquit: et ē q̄dā ex ea q̄ est similis vi sco viscositate sua ⁊ nominat viscosa. Et est alia q̄ ex tota sicca est: ⁊ melior ex ea est illa q̄ est pura tenax et odorifera similis resine pi-ni: sapor huius est acutus et fere amarus. Et virtus eius est cali. in. iij. gradu: et desiccatio est plus q̄ calefactio ipsius.

Caput. ccclxxxj.

Pix liq̄da. Pande. cap. ccclx. Hictan arabice/grece alkitran latine ꝟo ole-um de scerbin: et est pix liq̄da: q̄ ideo-mate nostro vocat pecula. Sera. lib. aggre. cap. hictan. i. pix liquida: et est oleū q̄d egre-ditur de scerbin. Et scerbin due sunt species. Una eaꝝ est arbor magna: et est genus abie tis: et est ex ea alkitran/habens fructū simi-lē fructui cipressi: nisi quia est minor eo mul-tum: et secunda est arbor spinosa habens si-militudinē cū arbore iuniperi: ⁊ magnitudo fruct⁹ eius est sicut grani mirti. Melius aūt alkitran est illud quod est spissum: claruꝫ hñs odorem fortē cum horribilitate: et q̄n intingi tur in eo digitus: non cito defluit ex digito propter suam spissitudinē: et q̄n stilla eius ca dit in loco / remanet collecta et non expan-ditur. Et idem auto. Galieni. Specierū scer pin complexio est cali. ⁊ sic. in. iij. gradu: sed olei q̄d extrahit ex arbore sua substantia est subtilis: et virtus eius est calida et sicca in iiij. gradu/sed plus calefacit q̄ siccet. Lignū scerbi nominat lignū mortuoꝝ: q: conseruat corpora mortua a putrefactione. Vñ virtus eius desiccat et custodit corpora mortuoꝝ: et destruit quod est ibi de humiditate.

Operationes

¶ Sera. Pix liquida custodit corpora mor- A
tuorum et oleum eius occidit pediculos ⁊ lē dines et lumbricos et vermes qui sunt in au ribus. Et q̄n cum eo fit nascale corrumpit fe tum: et excludit mortuum.

¶ Et quando linitur virga in hora coitus de- B
struit conceptum: et propter hoc est ex verio ribus medicinis et fortioribus ad prohiben dum impregnationem adeo q̄ accidit ei qui vtitur eo: vt fiat omnino sterilis: etiam quan do distillatur ex eo in dentē corrosum / sedat dolorem et frangit dentem: ⁊ aufert liuorem qui fit sub oculo.

¶ Alkitran: et est illud quod est compositum C
ex eo quod colligitur in lana: quando super ipsum suspenditur ⁊ decoquitur: et subtilius alkitran et minus acutum: ⁊ residuum quod remanet est alkitran: ⁊ est illud quod est de co spissuꝫ ⁊ grossuꝫ: et est sicut illud q̄d remanet ex spissitudine olei: et ideo alkitran propter sui grossiciem mordicat et aperit: et propter hoc alkitran curat apostemata: et est pix li-quida.

¶ Sed grani scerbin virtus est temperata D
adeo q̄ potest comedi: nisi quia facit iodam: et mordicat stomachum.

¶ Et idē auto. Dyasco. Alkitran est q̄d corro E
dit ⁊ incidit corpora viuentiū: ⁊ cōseruat cor pora mortuorū: ⁊ si fiat pheretrū in quo repo natur corpus defuncti ex ligno scerbin: ser-uat corpus defuncti a putrefactiōe: ⁊ ꝓpter

hoc nominãt ipsuz q̃dã vitã mozmoz: ꝛ alĩ
trã aduꝛt plãtas ꝛ coꝛa ꝓpt̃ neceſſitatẽ ſue
caliditatis ꝛ deſiccationis: et abſtergit ma
culas oculi qñ bibit cũ rob ꝛ ſale pauco cõue
nit moꝛſui ſerpentis: ꝛ qñ linit ſuꝑ elephanti
am conuenit: et fit criſtere cum eo: et occidit
lumbꝛicos paruos.

Capitulum. cclxxxvij.

De Panis. Iſido. Panis dictus ẽ: eo ꝙ cũ
omni cibo apponat. Panis cñ cibaꝛiꝰ ẽ q̃ ad cibũ ſeruis datꝰ nõ delicatꝰ.
Fermentatꝰ dicit fermẽtis cõfectus. Azimꝰ
aũt nõ fermẽtatus. Aq̃ azimus ẽ ſine fermẽto ſincerꝰ. Acrizimus aũt leuiter fermẽtatꝰ
quaſi acro azimus: Libanicius in teſta coctus: Rubidus aũt recoctus et rube factus.
Subcinericiꝰ dicit cinere coctꝰ ac reuerſatꝰ
idẽ ꝛ focatius. Spungia ó: panis aq̃ diuciꝰ
laxatus/ſimille modicã fermentũq̃ modicũ
accipit: et bꝫ humectationis plus q̃ omnis
panis: ꝓpter qó ꝛ ſpungie nomen accepit.
Placẽte ſunt q̃ de fare fiũt q̃s alĩ caudã liba
dicũt: eo ꝙ libeãt ꝛ placeãt. Dulcia ſunt operis piſtoꝛũ gña ſic a ſapoꝛe dicta: melle enim
aſpſa ſumunt. Autoꝛ. Colirida ó: panis q̃dratus de ſimilia factus in ſartagine cũ oleo
fritus: vel modicꝰ panis triangulus Lagana ſunt panes lati ac tenues. Criſta eſt panis ſuperficies.

Operationes

A Panicẽ. Panis vt comedat oꝑtet ꝙ ſit mundus ſalitꝰ: maſſaz bñs cõfectã/fermẽtatꝰ: bñ
decoctꝰ ne comedat calidus: ſz vna nocte g-
manẽs. Calidus cñ nõ eſt apud naturã recꝑtibilis. B Et acceptio eius q̃ eſt de furno ꝛ
reliquoꝝ ſibi ſimiliũ eſt mala. Panis de ſimila medio: eſt ꝛ mũdioꝛ ac nutribilioꝛ q̃s aliꝰ
Eius nutrimentũ melius eſt. ſz tardioꝛis penetrationis. C Opirus aũt ẽ plurimi furfuris/velocis eſt penetratiõis: ſz nutrimẽti minoris ac deterioꝛis. D Ille vero qui nõ bñ coquit/ eſt plurimi nutrimẽti: et ſimiliꝛ q̃ paruꝰ bꝫ fermẽti: ſz eius nutrimẽtũ opilat nili illos
qui plurimi ſunt exercitij: huius generis eſt
panis de patella: nã eius interioꝛ pars raro
bene coquit. E Emplaſtrũ ex pane factũ calidius ẽ q̃s ex fruméto panis: et fruméto nouo
velociter impinguat. F Panis ó fruméto cũ
mellicrato: ſuccaſq̃ cõuenientibo valet apoſtematibo calidis: lenit enim ꝛ infrigidat ea.
Panis cũ aqua et ſale decoctus et emperigi
ni infuſus cõfert. Eſt q̃dẽ velocis digeſtionis et tarde deſcenſionis. G Panis opirus ẽ
lenitiue nature: fermẽtatus quoq; vẽtrem lenit: ꝛ azimus ſtringit. Similiter in patella
coctus et antiquus panis ſuccus vẽtrẽ ſtringit. H Iſaac in dietis particularibo. Panem
tritico calidioꝛẽ diximus: cuius diuerſa ſunt
nutrimẽta quatuoꝛ modis videlicet. Primo
ꝓpter farinã vnde factus eſt: Secundo ex
ex artificio ſui: Tertio ex igne a q̃ coctꝰ eſt.
Quarto ꝓ qualitate qua ſumitur. Farine
modus trifariã diuidit. Primus ꝓpter eſſentiã ſui. Secũdus ꝓ qualitate moliturie
Tertius ſm breuitatẽ vel lõgitudinẽ tẽpoꝛiſ
ex quo mola cõtrita eſt: vt ſuperius dictũ eſt.
Panis quãta mũdioꝛ eſt tãto plꝰis nutrimẽti et durioꝛis egeſtionis. I Diuerſitatis
panis ex artificio ſui duo ſũt modi vel ex foꝛma vel ex artificio ſimpliciter. Forma autez
tripleꝛ ẽ: magna/parua/media. K Magna medulle plus bꝫ: corticẽ vero ſubtiliorẽ et durioꝛẽ. Loꝛ: et ꝓterea parũ nutrit: et eſt ad digerendũ durus: humiditatẽ egeſtiõis exſiccat: vnde et ventrẽ cõſtipat. L Medulla groſſa eſt et viſcoſa et inflatiua: flegma viſcoſum
generans. Panis parui et ſubtilis interioꝛa
ignis perfoꝛat: et humiditatem medulle exſiccat: vnde parum nutrit ꝛ tardius digeꝛitur et ventrem conſtipat: maxime ſi eſtus ſit
in ꝓmo vel ſecundo die poſt decoctionem.
M Unde Ypocra. Panis magnus ꝛ groſſus eſt medulle nutrimenti pluris ventrem
ſoluit: paruus autez et tenuis medulle ẽ pauce nutrimenti pauci. Egeſtio eius tarda eſt
ventrem conſtipat. Qui autem mẽſure mediocris eſt in foꝛma: et medie eſt poteſtatiſ. N Artificium panis quatuoꝛ diuiditur modis.
eſt em̃ panis quãtũ expedit fermentũ nñ habeas ꝛ ſal. e et bene cõfectus: ꝛ ſicut oꝑtet

coctus. Est parū fermētat⁹ ⁊ coctus: et in ceteris a necessaria tēperātia imminutus: est habens fermentū ex sale vltra q̄ satis est.

A ¶ Est azimus et sale carēs. Primus q̄dē moderatior ē in omnib⁹ his supradictis: in stomacho ꝑfecte digerit: ⁊ sanguinē in corpore clarissimū generat: vñ nature cōfortat actionē: ꝓpterea cōmodus est qui q̄eti sunt ⁊ deliciaꝝ delectatione viuunt. Et eis quorum digestio defectū patitur vt senior et egritudines exeuntiū. Ars eñ exhibita exterius sufficit nature laboranti interius.

D ¶ Exercitantib⁹ aūt laborātib⁹ nō adeo cōueniēs est ꝓpter suā subtilitatē et facilitatē dissolutionis ex mēbris eoꝝ. Panis fermentatius modicū habens salis nec bñ coctus viscositatē gñat ⁊ grossitatē: vñ durior ē et peiore tardior: ꝓpter hoc aptus est exercitātib⁹ et laborantib⁹. Nam abundantia caloris eorum est causa fortitudinis ⁊ digestionis. Sz qui fermenti salisq̄ superfluū habuerit minimum nutrit ⁊ confortat: virtus eñ salis humiditatem eius desiccat / fermentū coniunctionem rarificat.

P ¶ Azimus similiter minimū nutrit ⁊ durissime digeritur tardissimeq̄ egerit. proprietatem habet opilationem et ventositatem generandi. Idcirco inconueniens est omnibus naturis: nisi raro eis qui maximis laborib⁹ exercentur vt messores.

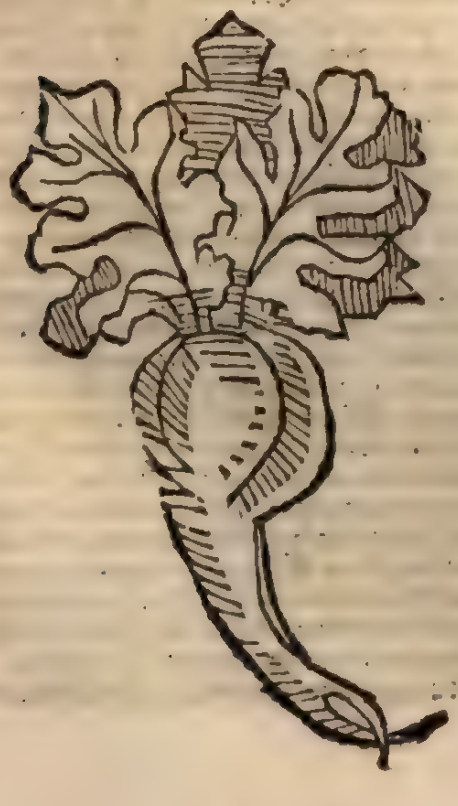

Caput. ccclxxxiij.

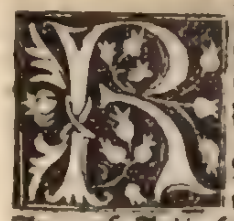

Rapa. Isi. li. ethi. Rapa dicta ē a rapiēdo. i. cōprehēdēdo. Est aūt radice amplior napo / sapore dulcior et folio tenui. Palla. liiij Semē brasice vetustū mutat in rapā. Idē in li. viij. In mense Julio serēda ē rapa solo putri et solatri in sicco nec spisso: locis humidis ⁊ cāpis letat. Napus aūt in sicco ac ꝓprie tenui deuexo ⁊ sabulosis melior nascit: loci proprietas vtrūq̄ semē in alteꝝ mutat. Nā rapa in alio solo per biēniū sata mutat in napos: alia vero napus trāsit in rapā. Subactū solum stercoratū versatūq̄ coquūt q̄d ipsis ⁊ segetibus ꝓderit: qui ibi anno eodē serunt. Jugo raparū q̄ttuor sextarij: napi aūt q̄nq̄ sufficiunt. Spisse sunt interualles aliq̄s vt cetere roborent: vt ꝑo in semina maiora redigant erucā rapā folijs omnib⁹ purgas: ⁊ ad dimidij digiti crassitudinē ī caule succides. Tūc in sulcis diligenter subactis octonis digitis seperatam obrues: inijcies terram ⁊ calcabis ita magna fiascetur.

Operationes

¶ Rapa est napus validissimus: conturbat corpus ⁊ deducit. Sed semen eius cōtra venena in potum datur. Rapa si frequenter comedatur inflationem stomachi facit. Semē eius ex vino tritum valet contra morsus serpentum. A

¶ Dyas. Radix rape bona est: et si ventrē inflat: corpori tamen succum addit: vētrēq̄ stimulat. Eius elixatura fomento podagris ac permonibus ꝑsidium est: ipsaq̄ trita ⁊ imposita hec omnia facere potest. B

¶ Cima eius elixa et cōmesta ē diuretica: semē eius ex vino bibitū / vulneribus venenatis ꝓficit. Itaq̄ semē in rapis calidū ac feruēs videt: et ipse paulo solutiores credunt. Sed quo minus caloris possident molliendi potestatem eo fortiorem continent. C

¶ Idē radix inflat: et semē ī homine generat vel augmētat. Agrestis rapa locis siccis nascitur: fruticem collectum faciens cubiti longitudinē habens multasq̄ virgellas. Folia leniora et in modū digiti grossa. Semē ei⁹ in folliculis est conclusum nigrum ⁊ fragile. quod fractum habet intus colorem albū itaq̄ faciei miscetur alba mentis vel etiam totius corporis. D

¶ Isaac. Calida est in secundo gradu: humida in. j. dure digeritur. Mollē ⁊ inflatiuam E

carnē facit propter ventositatē proinde coitū suscitat/flegma augmētat. Utilis aūt ē fibis cocta vtraq; aqua reiecta coquat cū pinguissima carne. Idē cuius iure si pedes podagricoꝝ loti fuerint dolori mitigationē prestat. F ¶ Gal. lib. ij. de cibis. ca. de rapa. Multiformiter aūt et hāc homines preparāt vsq; ad hoc q̄ cōponunt eā cū garo ⁊ aceto vt habeant pro vsu per totū annū. Chimū aūt reddit in corpore grossiorē commensurato: propter quod si abundauerit quis in vsu ipsius/ et maxime si quis deficient in vētre dirigēs ipsam congregabit vocatū crudū chimum. G ¶ Ad secessum aūt ventris neq; contrariari vtiq; neq; conferre dicat quis ipsam: ⁊ maxime qñ decoquitur bene: indiget em̄ ipsa ⁊ ampliori decoctione: fit aūt optima bis elixata sicut dictum est prius de caulis preparatione: si autem crudior sumatur/ indigestibilis ē ⁊ inflatiua et mala stomacho: quandoq; aūt et mordicationes operatur scdm̄ ventrē: per aquam aūt elixatā admirabar vtiq; si minus aliqua homo genearum plantarum nutrit. H ¶ Et idem lib. vj. de sim. medicinis/ cap̄. gengilidis siue rapa ipsa ⁊ semen ad libidinē incitat inflatiui spiritus generatiua existens.

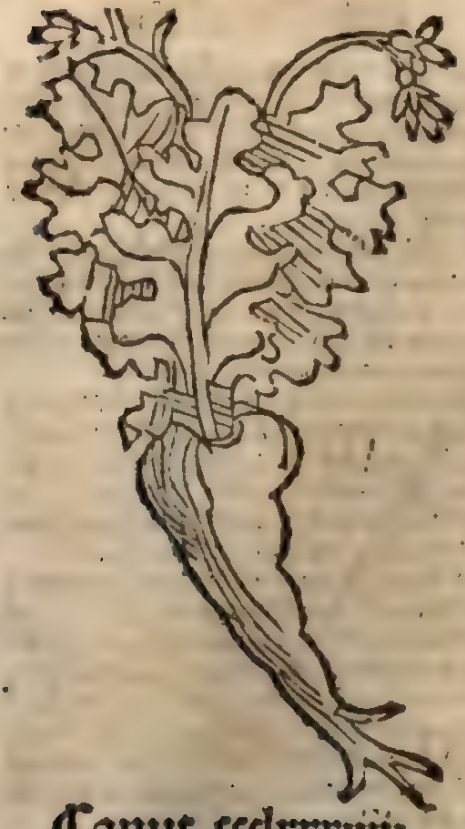

Caput. ccclxxxiiij.

Raphanus. Isi. Raphanū grece/ nos radicē vocam⁹. eo q̄ tot⁹ deorsuz nitit cū reliqua olera magis in sūma ꝓsiliant: hui⁹ semine macerato. Pal. li. iiij. In mēse Martio raphanos aliq̄ serunt q̄bꝫ vtunt estate. Idē in lib. ix. Raphanū vt iā p̄dictū ē sicut ⁊ brassicā cōstat esse vitibꝫ inimicā. Nā etsi circa se serant natura discordāte refugiunt. Aui. Raphanus hꝫ lignū calidū ⁊ humidum in. j. Semen ca. in. iij. fortius est semen deinde cortex/ postea folia/ deinde caro.

Operationes

¶ Radix eius a ieiuno comesta vel potata ꝓ ut antidotū magnum adiutoriū est sanitatis et tutamentū corporis: sꝫ ad inflationē facit et ructus fetidos. A ¶ Fructus eius vrinā mouet. Ventrē decocta malaxat: et in cibo ptisicis prodest. Toracis flegmata purgat. Cū oximelle accepta/ vomitū mouet. Cum melle mixta/ putredinē curat liuores tollit/ vim fūgi venenosi cōpescit. B ¶ Cōtra viperaꝝ morsus proficit: Semen cū aceto datū splen minuit/ hydropicis ac spleneticis in modū cathaplasme ipositū subuenit. C ¶ Radix in aceto ac melle cocta si gargarizet/ synaticos curat. Folia eius contusa ⁊ imposita/ dolētibꝫ articulis prosunt. D ¶ Raphano calida esse virtutē omniū medicoꝝ opinionē patet: sed nobis ex vsu intelligere licet: nā cū ceterꝫ cibis comesta: ideo in stomacho ructus efficit sol⁹ quia in eo coquit prima. E ¶ Capillos ab iniuria alopicie restituit cū melle. F ¶ Succus etiam grauedinē aurium instillatus emendat. G ¶ Egyptij reges in quibꝫ erat studiū scrutati corpora mortuoꝝ et causas valitudinū occulta fide recognoscere ⁊ in ipso corde vitiū nasci prodiderūt. H ¶ Semē raphani cū melle trito ⁊ sumpto/ suspiria mitigant. Tussis arcet. sola cū sale sumpta vētrꝫ animalia extinguit ventrē stimulat/ vrinā cōcitat/ puerperis copiā lactis acquirit. I ¶ Nulla res fortius vrine difficultatem soluit: vel feminaꝝ imperat menstruis: raphanus comesta ē customacha post cibos sumpta digerit/ eructuationē facit. Cocta ⁊ esa tussiētibꝫ ⁊ pituitatibꝫ stomachi medet. K ¶ Coriū eius cathaplasmis adhibitū cū melle/ pascētia vulnera curat. L ¶ Liuorē imposita tollit/ morsibꝫ venenatꝫ occurrit/ lētigines purgat. Bibita/ mēstruis imperat. Semen eius bibitū est diureticū/ splenē tremescere facit. M ¶ Elixū cū oximelle gargarismo synāticisq; opitulat. Cerasa q̄ꝫ puncto accepta statim medet. Det concauo immissa vel gingiuis fricata/ dolorem mire sedat. N ¶ Est aliud genus raphani quod multi ar- O

moratiā dicunt: hūs folia lapsane silia: cui⁹ radix oblōga ē ac tenera: de qua .s. sup̄ dictū est. ¶ Pla. Raphanus ca. ⁊ sic. in. ij. gra. Virtutē hz incidēdi/dissoluēdi: ex eo fit cōpetēs oximellis cōtra q̄rtanā/cōtra q̄tidianā/contra duriciē splenis. ¶ Herba ipsa cocta in vino et oleo spleni cathaplasmet: pectini cathaplasmata stranguiriā et dissinteriam soluit. ¶ Hypo. Capillos mulierū defluos raphani iubet fricari: ⁊ cōtra tormēta vulue sup̄ vmbilicū imponi. Reducūt ⁊ cicatricē ad colorē Semē impositū ex aq̄ sistit: ea q̄ fagedenas vocāt vlcera. ¶ Democritus. Uētrē hoc cibo putat stimulari: et ob id fortasse voci nocere tradiderūt aliq̄: folia q̄ dūtaxat in oblōgis nascunt aciē oculorū excitare dicunt: vbi v̄o acrior medicina admota sit vsopū dare ꝓtin imperāt. Hec antipatia ē. Auriū v̄o grauitati raphani succū instillāt. ¶ Papi humectat et dispgit flegma auctoritate sua. Folia tñ ei⁹ minus austera sunt: radix trita in vino nauseam prouocat. ¶ Pli. lib. xx. Raphani stomachū purgāt/pituitā extenuāt/vrinam cōcitāt. Est estiuosus in Italia: et aromatiā vocāt satiu⁹. Satiui decocti mane ad tres ciatas poti calculos cōminuūt ⁊ eijciūt. Ad tussim q̄z ieiunis raphan⁹ ꝓdest in mane cuz melle. Semē ei⁹ tostū deiñ cōtritū cū melle suspiriosis valet. Idēq̄ cōtra venena prodest.

Caput. ccclxxxv.

Radix. Pla. Radix est herba cui⁹ simili noīe appellat: ⁊ ē ca. ⁊ sic. in. ij. gradu. Uirtutē raphano similē hz. Et cōtra easdē causas valet eodē modo: sz nō efficax ē. Itaq̄ cū in receptiōe inuenit. potest poni radix raphani/si radix nō habeat. Palla. li. xx: In Augusto mense vltimo siccioribꝰ locꝫ radices cōuenit seri/q̄ hyeme ministrent vsum. Amāt terrā qualē rapa pinguē ac solutam ⁊ diu subactā: thophū vero reformidāt ⁊ glareā. Gaudēt celi statu nebuloso. Serēdi sunt aūt grandibꝰ spacijs ⁊ alte fossis: melioresq̄ proueniūt si serant in arenis post nouā pluuiā: nisi forte possint rigari: qd̄ satū est statim leui sarculo debet operiri: sz tñ nō ingerēdū ē sz potius palee: q̄ inde fungose sunt: suauiores aūt sunt/si eas aqua salsa freq̄nter aspergas. Radices feminini generꝫ putant que minus acres sunt: habētq̄ folia latiora lenia ⁊ cū iocūditate virētia. ex his ergo semina sunt colligēda. Maiores fieri credunt si sublatꝫ omnibꝰ foliis solo tenui caule demisso: sepe terrꝫ operiant: si ex nimis arca dulcē fieri velis semen die ac nocte melle aut passo macerabis.

Operationes

¶ Isaac. Radix ē cali. in. iij. gra. sic. in. ij. minus q̄z rapa nutrit ꝓpter acumē suū: qd̄ fortius ē acumine rape. Nutrimentū eius ē durū et grossuz digestiōi stomachi nociuū ⁊ inconueniens dentibꝰ ac oculis ⁊ gule omnibusq̄ doloribus vulue. A

¶ Secundū vero medicinā conuenit: scd̄m cibū manducata tortionē ⁊ inflationē facit: et laudabilis stomacho fit. Qd̄ testat ructatus eius qui maxime fit ante cibū: eleuat em̄ et descendere prohibet cibū ad locū coctiōis Ideoq̄ fit causa indurate digestionis: naturalemq̄ virtutē inhibet: cibū expellens in superiori parte: ex qua re fit vomitus maxime his qui ventositatem in stomacho habent ex consuetudine. B

¶ Que tamen post cibum accepta minorem agit ventositatem ascendentem superius: q̄z cum grauitate sua descendit inferius: deponitq̄ cibum in coctionis locum. Et vt oportet digeritur vnde cause confortande secunde digestionis efficitur: hec est gratia sue coctionis: que non habentibus ventositatem accepta post cibum impedit. C

¶ Proinde si quis eam vult accipere pro vomitu ante cibum sumatur: sz propter supplementum secunde ac tertie digestionis: post cibum manducetur. D

E ¶ Itē radix cōburit ⁊ pulverizat sup vlcera humida/mūdificat et desiccat illa. Et putāt aliq̄ q̄ exp̄mat succ⁹ ei⁹ ⁊ det in potu cū vino et cōueniat medicinis mortiferis: ⁊ semē ei⁹ etiā facit hoc. Nos aūt expti sum⁹ multociēs de hac plāta: q̄ qñ coq̄t multū cū kist ordei/ donec dissoluat in decoctiōe ⁊ detur in potu hz magnā efficatiā in egritudinib⁹ pectoris antiquis que fiunt ab humoribus grossis.

F ¶ Et idē aucto. Ruffi. Raffanus confert flegmati et ꝓuocat vomitū: ⁊ ē malus capiti et oculis/dētib⁹ ⁊ palato: ⁊ corrumpit cibū. Et est cōueniēs oīb⁹ egritudinib⁹ mulieꝝ: gñat ventositates in superiorib⁹ partib⁹ ventris. Et illud auto. Humay. ꝓpter suā maliciā est velocis putrefactiōis sue substātie.

G ¶ Et idē auto. Rasis. Dixit mihi q̄dē amic⁹ meus q̄ expt⁹ ē in hoc/ et inueni verū Distillauit eñ aquā radicis raphani sup scorpionē: et inuenit ipsum statim immobilē. deinde cōtinuo inflatus est et crepuit per mediū. Et radix conuenit fe. quartanis: et rigorib⁹ febrium periodicaꝝ ⁊ doloribus ventris.

Caput. ccclxxxvj.

Raphanus agrestis. Dya. Raphan⁹ agrestis iuncos duos siue tres spargit rubētes in terra: folia rute silia radices cepe/ sz ampliora: quē q̄dē raphanū siluestrē vocāt. Intus hz medullā candidā: extra cortices nigros: nascitur in montibus ⁊ locis asperis/aliquando et vmbrosis.

Operationes

A ¶ Sera. Raphan⁹ agrestis ē hñs folia silia lapsane: ⁊ hz radicē mollē subtilem lōgam et tenerā: et sapor ei⁹ ē acut⁹: cui⁹ folia ⁊ rami coquunt ⁊ comedunt: et cōuenit stomacho.

B ¶ Virt⁹ etiā ei ē viscida ⁊ diuretica ⁊ ca. ⁊ iō in cibo sūpta copiosaz effūdit vrinā. Incitat etiā mēstrua femmaꝝ sto. vtilis et ex aceto data. Pituitas glutinosas cū melle sumpta dissoluit: lūbricos latos excludit.

C ¶ Radix adusta ⁊ in puluerē ꝑsa ad siccandū et purgādū vulneribus imponit. Quidā succ⁹ ei⁹ cū vino dāt cōtra venena: eadē vis in semine est si cū melle sumat: nobis exptū ē armoraciā in ptisana sorbitionē discoctā toraci vicia sanare.

D ¶ Sz raphan⁹ agrestis quē Romani vocāt armorachiō: hz folia silia foliis domestici: et hz radicē longā mollē: et sapor ei⁹ ad acuitatē declinās: cui⁹ folia ⁊ radix si coq̄ntur ⁊ comedunt cōueniūt stomacho. Et eius ꝑtus ē calida inflatiua.

E ¶ Et ꝓuocat vrinā ⁊ menstrua: et qñ sumit cū melle/incidit humores grossos ⁊ viscosas in pectore.

Caput. ccclxxxvij.

Radicula. Pli. li. xix. Radicula ē herba lauādis lanis apta. ad h̄ succū hz mirū q̄tū cādore ꝯferēs eque ⁊ mollicia. nascit vbiq; satiua. sz spōte p̄cipue in alia syriaq; saxosis ⁊ asperis locis. Trās eufraten tñ laudatissima. caule tenui ferulaceo ipisq; cibis indigenaꝝ expetito. ⁊ vnguēti q̄cq̄d sit cū q̄ decoquat oliue folio. hāc struthiō vl' ysatin greci vocāt. Estate floret. aspectu grata. veꝝ sine odor̄ spinosa. ⁊ caule lāugioso. semē ei nullū. radix mag̃ q̄ ꝯcidit ad quē dictū est vsum.

Operationes

A ¶ Pli. li. xxiiij. Tingētibꝰ ⁊ radicula ramos preparat. quā struthion a grecis vocari di-
B ximus. ¶ Medet morbo regio ipa decocta. et vis potū. Itēq; vitijs pectoris obuiat. aluum sistit. vulnusq; purgat. q̄ obrem aureuꝫ poculū vocāt cā medici. ⁊ melle etiam ꝓdest
C ad tussim. ¶ Ortopnee ꝓdest mēsura coclearis. cū polenta ꝑo ⁊ aceto lepras tollit. eadēq; cū panace ⁊ caparis radice calculos frangit ac pellit. pānos discutit cū ordeacea farina ⁊ vino decocta. ¶ Miscet ⁊ malaginatibus ⁊ collirijs claritatis causa ad sternutamenta vtilis inter pauca. ¶ Lieni quoq; ac
E iocineri eodē mō ꝓficit. pō. denarij pondere ex aqua mulsa sanat suspiriosos: sic ⁊ pleureticos omnesq; lateris dolores. ¶ Pandecta
F Radiculi. id est condisi. et ponit in antidotario virili in potione ad scrofulas.

Caput. ccclxxxviij.

Rannus latine ⁊ grece. arabice hausis vel husch siue hasig. Sera. lib. aggre. cap. hausis siue hasig. i. rannus. est plāta q̄ nascitur in vallibꝰ. ⁊ sunt eiꝰ tres species. Una habet stipitē rectum spinosum sicut arbor q̄ dicitur alchisialich. in ramis et spinis eius. et folia eiꝰ sunt oblōga h̄ntia humiditatē viscosam q̄ adheret manui. Scda est fortis alba plusq̄ ipsa. Tertia habet minora folia q̄ ipsa ⁊ latiora. et declinat parū rubori et rami eius sunt lōgi: lōgitudo eius est brachij vnius. et est spissior alijs. ⁊ ē debilior. spina vero eius est acutior. Et fructus eius est latus subtil. ⁊ est velut in vaginis sicut herba q̄ dicit sachidalion. ¶ Et idē auto. Galie. Quod administrat ex ranno sunt folia eius dum sunt recentia. Et virtus eius ē que infrigidat et desiccat in. ij. gradu

Operationes

¶ Dyas. cap. de ranno. Rannus frutex est q̄ A
circa ortos nascitur. Huius virge sunt longe et spinose. folia habet pinguissima longa et leuia. Est etiam alia rannus colorē habēs subalbidū. Et tertia habēs colorē subrufum ⁊ virgulas lōgas cubitis quinq;. ⁊ plus. hec spinose sunt. et minimā habēt virtutē. Eius semen latū est et tenue et in folle reclusum sicut affodilli. ¶ Idem omniū specierum ranni folia cathaplasmatibus adhibita ignem B
sacrum corporis prohibent. Sera. Virtus ranni est que curat formicā ⁊ herisipilaꝫ que est tempore caliditatis. Unde quādo fit emplastrū cū folijs eius curat herisipilā ⁊ formicam. Et dicūt aliqui q̄ qñ rami eius suspendunt in ostijs fenestris cessat operatio arboris eoꝝ. ¶ Pli. li. xxiiij. Inter genera ruboꝝ
rannus appellat a grecis candidior frutex. C
Is floret ramos spargens: rectis aculeis nō vt ceteri aduncis. Alteꝝ genus est siluestre nigrius rubentes ferens folliculos. Huius radice decocta in aqua fit medicamentum: quod licium vocatur. ¶ Semē secūdinas tra D
hit: alter candidior stringit: sed magis refrigerat. collectionibus et vulneribus acomodatior. ¶ Constan. in li. graduum. Rannus E
frigida est in. j. gradu: sicca in. ij. valet pustulis oris. Ventris dolorem et stomachi defectionem curat. cathaplasmatus herisipilam destruit. ¶ Succus eius oculorum collirio F
mixtus siue solus conuenit dolori oculorum maximeq; pannorum albedini. Bibitus autem lapidem renum frangit.

Caput. ccclxxxix.

Reubarbarus. Isi. li. ethi. Reubarbarus dicitur q in solo barbarico trãs danubium inuenitur. Reuponticũ quod circa ponticum inuenitur. Et idem dicitur reu quod est radix: quasi radix barbarica vel pontica. ¶ Platea. Reubarbarum qd in India te vltra marinas partes reperitur. radix est cuiusdam arboris quasi quedã tuberositas. Eligitur illud quod graue ẽ in suo genere et non perforatum. Quod etiam cum frangitur: interius hz quasdã venulas distinctas. hinc rufas hinc subalbidas hinc croceas: et commasticatum tingit quasi crocus. Virtutem habet purgandi colerã principaliter et diureticam. competenter ponitur in syrupis contra febres acutas. ¶ Aui. Reubarbarum adulteratum spissius ẽ ac vehementius stipticum. Purum autem est vehementius rarum et minus stipticum. et est crocee tincture. In ipsa est terreitas amara propter actionem igneitatis in ipsa.

Operationes

A ¶ Pla. Contra calefactionem epatis et opilationem ex calida causa datur cum aqua ca-
B lida. ¶ Auicen. Reubarbarum confert panno ac vestigijs super cutes remanentibus: quando cum aceto linitur. Ex eo fit emplastrum ad apostemata calida. Confert etiam empetigini cum aceto. Eius epithima casui et percussioni confert valde. prodest etiã contusioni lacertorum et rupture. ¶ Confert asmati et sputo sanguinis: ⁊ epatis stomachiq; doloribus intrinsecis. Singultui et dolori pungitiuo ventris ac dissinterie ac dolori renum ac vesice atq; matricis et fluxui sanguinis: ac febribus antiquis. Splenem attenuat: et morsui vermium venenosorum remediũ est. ¶ Constantinus. Reubarbarũ. aliud est indicum aliud ponticum. Indicum est laudabilius. calidum et siccum in secundo gradu. Quoddam stipticitatis et acuminis habet. Stomacho defecto valet: ventositatem et epatis dolorem et splenis duriciem. ⁊ ypocundriam et extensionem curat. Renum ac vesice dolorem et matricis extirpat. ¶ Sanguinem de pectore manantem constringit: anhelitus singultum. vulnera intestinorum diuturnam solutionem: ac prolixam febrem amputat: faciem et cutem a lentiginibus et empetigine mundificat. Contra reptilium morsus facit puluerisatus: ⁊ cum aceto temperatus. ¶ Pandecta. Reubarbarum dicitur a reu quod est radix et barbarum: quia est radix que in barbaria regione oritur: et in India ⁊ trãsmarinis partibus. Et est aliud quod dicitur reuponticum de quo in sequenti capitu. quoniam dicitur sic de eo q in põto insula reperitur: vel quia ponticum habet saporem. ¶ Reubarbarum vt quidam dicunt: radix est cuiusdaz arboris. et reperitur quasi quedam tuberositas in radice eius ⁊c. ⁊ est calidum et siccum in .ij. gradu. ¶ Jo. me. Reubarbarum quoddam oritur in India. Et vocatur radued seni. et est melius. ⁊ quoddam oritur in Barbaria. et est laudadilius post illud. Et quoddam oritur in Turchia. et est minus laudabile illis. et laudatur magis ex eis quod est subnigrum declinans ad rubedinem. et quod graue est cum raritate sua. ⁊ in quo in cõfracturis inuenitur disgregatio ex rufo et glauco. ⁊ quod est crocee tincture. Et quod est recens cognoscitur quod non est adulteratum: quoniam est rarum et minoris stipticitatis: et est crocee tincture.
¶ Adulteratum vero habet contrarium horum: et varietatem quam habere debet in cõfracturis amisit: immo subnigrescit in eis. ⁊ est calide complexionis: et sicce in .ij. gradũ.
¶ Conuenerunt autem in permixtione eius aqueitas: dantes ei stipticitatẽ substantie. et aereitas dans ei raritatem substantie. et ẽ in eo igneitas perficiẽs: que propter actionem eius ⁊ terreitatem ipsius ipsum facit esse amarum. Verum terreitas est ſm profundum eius. et igneitas est in superficie ipsius: que propter infusionem separat inter eius substantiam. et completio operatio-

nis solutionis ⁊ apertionis opilationū per ipsum est ꝑ dominiū caliditatis in superficie eius: ⁊ consecutio cōtractionis ꝑ ipsum est a substantia sua terrea stiptica. Non est in eo nocumētum apparens. ⁊ dat in omni tempore ⁊ in omī etate: itaq; etiā pueris ⁊ pregnātibꝫ dat. ⁊ est de elegantioribꝫ ⁊ melioribꝫ medicinis aque lactis ⁊ proprie quod sumptū ē ex capris q̄ magnificat operationē ei⁹. similiter magnificat infusio eius ī aqua endiuie ⁊ apij prius bulitū ⁊ colatū: ⁊ in aqua plantaginis ⁊ nō permittat quin cadat in societate eius spica Est em̄ proprij iuuamēti cū ipso Neq; pretermittas additionem modici vini albi odoriferi clari in infusionibꝫ eius. ⁊ proprie qñ in emendatione opilationū propinatur. Et eius quidē infusio competit quando solum querit abstersio: solutio et opilationū apertio: ⁊ ipsius contriti exhibitio: quando querit: vt post illam in visceribus vestigia cōtractionis remaneāt. verū ex eo quod assuꝫ est vehemētius ex adusto: et qd̄ ex eo purius est sustinet quod oportet ⁊ meret de contritione. In raro aūt ⁊ laxo contritio vehemens resoluit virtutem. Decoctio etiam similiter resoluit qualiscunq; sit.

K ¶ Johānes Mesue. Educit solutione eius colerā ⁊ flegma. Maior ei⁹ ꝓprietas est mūdificare epar ⁊ stomachū. ⁊ conferre doloribus pungitiuis eorum et viscerum.

L ¶ Et clarificat sanguinem: ⁊ aufert opilationes ⁊ morbos quorum mater est opilatio: sicut hydropisim: yctericiam: grossiciem splenis ⁊ febribus opilationum: et similia.

M ¶ Et ex parte substantie sue ꝓprietas est conferre sputo sanguinis ⁊ emanationi eius vñcunq; sit. ⁊ casui et percussioni. et sanare rupturas intrinsecas ⁊ extrinsecas. et proprie eius. ʒ.j. minime. gra. ij. et rubee tinctorum gra. xv. cum vino stiptico.

N ¶ Et confert inunctio olei eius contusionibus et contritionibus lacertorum et doloribus eorum. et ipsum quidem est medicina singult⁹ et est medicina bona dissinterie. et proprie quod ex eo est assum. exhibitum cum succo plantaginis et pauco vino stiptico.

O ¶ Et confert febribus periodicis et febribꝫ opilationum ⁊ febribus antiquis. Dosis potio eius infusiones ana. ʒ. ij. ℈. vsq; ad decem: et contritis ana. ʒ. j. vsq; ad. ʒ. iiij.

P ¶ Et ipsum conseruatur per annos quatuor: ⁊ conseruat a corruptione ⁊ putrefactione: si superliniat ei cera ⁊ terbentina liquefacte: aut cera sola. aut si sepeliat in psilio aut milio: conseruatur enim tunc tempore extenso.

Caput. cccxc.

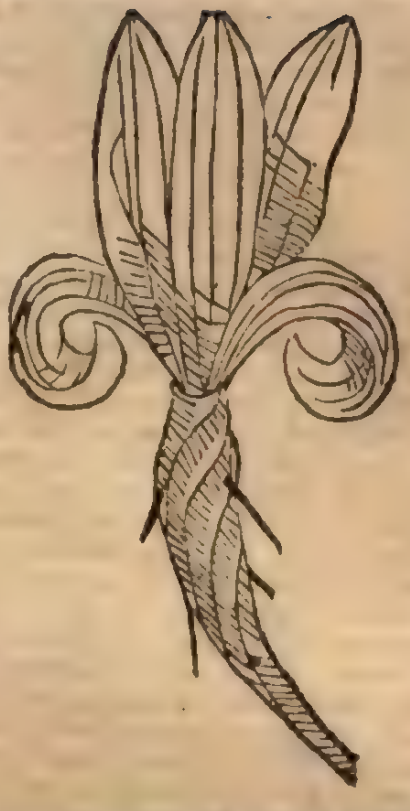

Reuponticū. Pan. Reuponticū. i. barba sirista: et est radix pōtica multū similis reubarbaro. Interius hꝫ venulas distinctas vt reubarbaꝝ: sed nō tingit vt reubarbaꝝ. Et d̄r reuponticū eo q̄ in Pōto insula reperit: vel q̄r ponticū hꝫ saporē: ⁊ reutantū est dicere quantū radix. ¶ Dyas. capi. de reupōtico. Reuponticū nascit in bosforo. ⁊ sic ad greciā venit: cuius folia magna sunt similia foliis simphiti. radix est aliquatenus vasta ⁊ nigra. Hasta similia centauree: sꝫ breuior est fragilis ⁊ leuis in pōdere sine odore: et gustu amara: leuiter stringens. et si masticetur: sit glutinosa et crocei coloris.

Operationes

¶ Dyas. Vires efficacit hꝫ strigētes Et iō vino q̄si in fomēto īposita inflatiōes desiccat: ⁊ vulnera glutinat: ac sanguis abūdantiā reprimit. Hꝫ in se magnā substātiā temperādi q̄ tenet in se terreni frigoris ⁊ caloris partē. et leptomeris est ad asmata. ꝯ reumatica et orthogonia iuuat potata. liuores ⁊ empetigines sanat cū aceto illinita. ⁊ potata emoptoicis ⁊ dissinterici ꝓdest: sꝫ bona est q̄ nō ē pertusata. In gustu muscillaginosa modicū submordēs. bibita inflationē stomachi tollit Laxitudinē ⁊ dolorē stomachi spleneticis ⁊ epaticis ꝓdest ¶ Cōquassationē corporis reficit. De alto cadentibꝫ subuenit. Neufreticis ⁊ torsionibꝫ et thoraci et ypocūdriis salu

A

B

tare est Stericas ⁊ sciaticas causas compescit. Sanguinē reijcientibus vtiliter adhibetur. Asmaticis prodest. ¶ Subglutientibus vtiliter adhibet. Ciliacis ⁊ dissintericis frigoribus tipicis singulare presidiū est. Morsibus venenatis occurrit: similiter vt agaricus datur in omnibus causis. Zernas limpidat et liuores cū aceto imposita similiter cū aqua liuores omnes tollit. Virtus est ei termātica ⁊ paulo stiptica. ¶ Pau. cap. de reupontico. Ca. est ⁊ sic. in. ij. gradu. Virtutē habet mundificandi: confortandi ex ponticitate sua: ⁊ diureticā ex qualitatibus. Aqua decoctionis eius soluit opilationē splenis ⁊ epatis ex frigida causa. Cerotū ex puluere eius ⁊ oleo rosarū: ⁊ cera valet contra debilitatem stomachi. Puluis eius lumbricos eius occidit. ¶ Isi. li. ethymo. Reuponticū sanguinis abundantiā reprimit. Habet in se maximā temperandi substantiā: quia retinet in se terreni frigoris et caloris partem Et etiam leptomeris vnde potata ad spasmata reumatica iuuat. Et leniores empetigines sanat: Splenem reprimit: et luxuriam tollit. Cum aceto bibita emoptoicis et dissintericis est iuuatiua. ¶ Bibita quoq; stomachi inflationem eiusq; lassitudinē prohibet ac dolorem. spleneticis ⁊ epaticis proficit. conquassationes corporis reficit: ac de alto cadentibus subuenit. lumbis etiam et tortionibus toracis et ypocundriis est salutaris. ¶ Stericas et sciaticas causas compescit. sanguinem reijcientibus adhibetur vtiliter. asmaticis subglutientibus prodest.

Caput.cccxci.

Resina. Isido. li. xxvij. Resina ē lachryma sudore lignorū exaltata vt balsami serapini lentisci ⁊ arborum ⁊ virgultorum que sudare perhibent. Reyn em̄ grece emanare dicit vel sudare sic̄ ligna odorifera oriētis. sicut gutta balsami aut ferularū quarū gutta durescit in gemmā. s. in electrū. Prima aūt resina dicit therebentina. ⁊ est prestātissima pre aliis. ⁊ defert de arabia: iudea: syria: cypro ⁊ africa: ⁊ ab insulis maris. Secūda est lētiscina que mastix vocat. hec. d Chio insula deportant. Tertia est pinealis: et hec nūc est liquida: nunc dura inuenitur. Item Isi. Resina igit dicit quodlibet gramē liquidum vel aridū liquida resina vt balsami ⁊ terebentina. durat vt mastix thus et myrrha et hmōi. Om̄is aūt resina primo est mollis ⁊ liquida vel viscosa. sed in prima sui emanatione ⁊ aliqua remanet liquida ⁊ aliqua calore vel frigore indurat omnis aūt resina ē vtilis in medicina et ideo resina posita in nobilibus antidotis: ⁊ vnguentis. Operationes aūt ⁊ virtutes resine singulorū. quere in locis suis.

Caput.cccxcij.

Ribes. Pandecta. de vij. Ribes quidā dicūt q̄ est acetosa. et quidam dicunt q̄ est coctus. sed falso. quoniā coctus

nõ est acetosa. qm̃ Mesue facit scinotiz capitulũ de rob de ribes. ⁊ cap̃. de rob de acetosa Silr vbi ponit cap̃. de rob de ribes ait q̃ valet sicut rob de acetosa. Item non est coctus qm̃ coctus est ca. ⁊ sic. ꝯplexionis: sed ribes sunt fri. et sicce. ¶ Albani. Ribes est planta stipitẽ habẽs rubeum adviriditatẽ decliuez tenerum. folia rotunda viridia nigra: cuius granũ potatur de corasceni aridi saporis: de quo fit rob. Nos aũt loco eius succũ acetose que est lappacium agreste ponere possumus ¶ Sera. li. ag. cap̃. ribes aucto. Isaac benarã. Ribes est planta habẽs capreolos recentes rubeos adviriditatẽ declinãtes. ⁊ habet fo. magna lata rotũda viridia. ⁊ hz grana q̃ sapor est dulcis cũ acetositate. Et ipsa est fri. et sic. in ij. gradu. Et signũ super hoc est acetositas eius ⁊ stipticitas. Et ex hoc cõtingit q̃ infrigidat stomachum. Et aliqui dicũt q̃ est frigida ⁊ sicca in. iij. gradu. Nascit autem planta ista in montib̃ syrie frigidis niuosis.

Operationes

A Sera. Ip̃a abscindit sitim: ⁊ ꝯfert speciebꝫ
B habaon. i. morbilli. ⁊ abscindit sitim que fit a caliditate corporis: ⁊ retinet fluxũ. ¶ Et cõ-
C uenit speciebꝫ bothor que fiunt in corpore sicut variole ⁊ similia. ¶ Et prouocat appetitum: et incoriat stomachũ sua frigiditate. et abscindit sitim a colera: ⁊ fluxum vomitũ. et rob eius confert cardiace ⁊ vomitui ⁊ fluxui
D qui fit a colera. ¶ Et prouocat cibi appetitũ. et in rob eius est dulcedo ⁊ acetositas. Et Idem auto. Aben mesuay. Frigi. est ⁊ sic. in ij. gradu. ⁊ rob est sicut rob acetositati citri ⁊ agreste in virtute: et est bona emorroidib̃ et ebrietati. ⁊ putant aliqui medicoꝝ q̃ sit illa que nominat acetosa ⁊ lappacium. ⁊ putauerunt aliqui q̃ sit granũ acetosum qd̃ affert ex corasceni. licet om̃es decipiantur.

Caput. cccxciij.

Risi. Pan. cap̃. lvij. Arz arabice grece ozora. latine vero risi. Galie. j. de cibis cap̃. de riso. In sapore eius est stipticitas. et ideo retinet vẽtrem retentiõe tẽperata et in cortice eius ẽ rubedo magis manifesta q̃ in ipsomet aut in reliquo corporis eius. ⁊ minus nutrit q̃ fermentũ. ¶ Et idez. viij. sim. far. cap̃. orosa. Orosa. i. risum hz q̃d stipticum quo circa ventrem moderate detinet. ¶ Et idem li. predicto de cibis. Hoc semine omnes ad restrictionem ventris vtuntur delectationem ipsius similem facientes condro. Est autem indigestibilius condro: et nutriens minus. sicut et ad delectationẽ edulij deficiens ab ipso plurimũ.

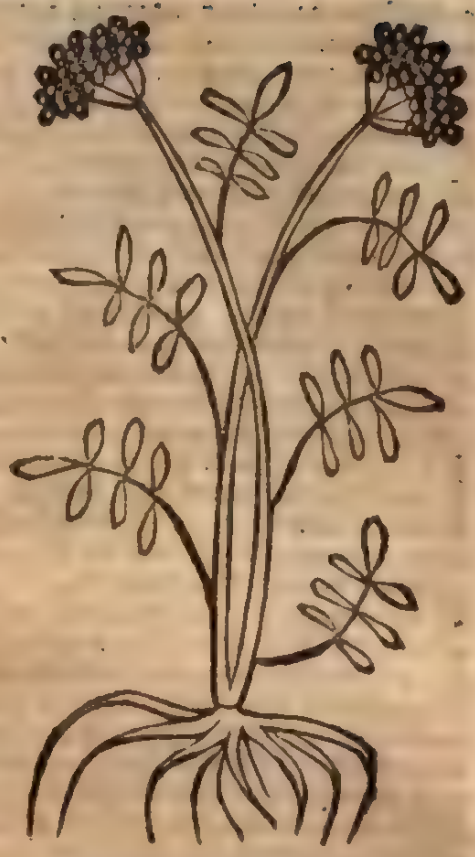

Operationes

¶ Sera. li. aggre. cap̃. Arz. i. risum. Sunt ca- A
lide ⁊ sicce cõplexionis in. j. gradu. Almãsor tracta. iij. cap̃. arz de riso. Risi temperiei que est inter calidum ⁊ frigidũ vicinũ existit ⁊ vẽtrem stringit. Solitis aũt colicam pati nocet: eo q̃ licet nutriat de ventre: tamen nõ facile descendit: nisi coquatur cũ aliquo multũ vnctuositatis habente. qd̃ quãdo cũ lacte coquitur ⁊ cũ zuccaro comeditur plurimũ nutrit atq̃ sanguinẽ augmẽtat. ¶ Sera. Quã- B
do sani egent pultib̃ eius ꝓpter punctiones quas habẽt in ventre. aut ꝓpter fluxum multorũ humoꝝ sup̃ quos vincit colera. aut aliq̃ alia de causa simili huic. coque risi quousq̃ dissoluantur: ⁊ fiant sicut aqua crist: et da in potu: hora cõuenientior vsus eius tẽpus est humidum et qñ stomachus est fortis virtutis ad cibos. ¶ Et idem auto. Dyas. Est pau- C
ci nutrimenti stringit ventrẽ. auget sperma: et minorat feces et vrinã ⁊ ventositates. Est em̃ cõpletum in stipticitate. ⁊ ideo est bonuz vlceribꝫ intestinoꝝ: ⁊ punctionib̃ eoꝝ quando bibitur. aut fit cũ eo cristere. ⁊ rubeum est
constrictiuũ plus. ¶ Isaac. Risi natura cali- D
dum est in. j. gradu: siccum in. ij. Aliquando mola teritur. eiusq̃ farina sicut tritici coquitur. et valet his qui morsionem in stomacho

et intestinis patiuntur. integrum autem eū aqua coctum valet ad colericam dyarriam. Cum lacte ⁊ amigdaleo coctum constipationem suam amittit: et perfecte nutrit. Sāguinem bonū generat si cū eo vel aqua eius lentiginc laues: aufert eas: ⁊ cutem mūdificat

£ ¶ Constan. in pantegni. Risum cali. est in. j. gradu. sic. in. ij. Unde ventrem stringit: non tamen multum: nisi mixtum sit ibi milium: lotum quoq; ⁊ cum butiro ⁊ amigdaleon coctum: non est ventris constipatiuum sed mitigat dolorem stomachi: ⁊ ardorem intestinorum. Huius nutrimentum temperatum est et digestiuum. si cum lacte coquitur: constipationem facit: sed humectat ac nutrit.

ƒ ¶ Auicē. in. ij. canone. Risum calidum est et siccum. Nutrimentum prebet multum tarde infrigidatur. et in ipso est abstersio. Decoctum cum aqua stringit usq; ad terminum. Et in spermate facit augmentum.

ß ¶ Idem in. iij. canone. Lorex risi venenum reputatur. Ut enim quidam primorum dixerūt ei cui in potu datur: accidit statim dolor in ore et in lingua: et ipsa lingua apostematur. deinde dolor in umbilico extenditur et stomacho: intestinisq; eius. Totumq; corpus inflammatur. curatur cum curatione cantaridum. Oportet autem q; in oleo eius quod ipse in potu sumit citonia sint decocta

Caput. cccxcviij.

Robelia.. Isaac. Robelie frigide sunt in. j. gradu medie inter humida et sicca. Lorex exp. stipticus est. ¶ Actor. Iste sunt videlicet robelie. sicut diximus paulo supra. que a nonnullis medicorum nostrorum existimantur esse pisa.

Operationes

¶ Isaac vt supra. Lortice eius mundate laudabiles generant chimos. Hec inflationem aut ventositatem faciunt vt fabe. Ad vsum edendi bone sunt in estate et in calida regiōe A

¶ Catbaplasma ex eis membris fractis appositum solidat et dolorem aufert. B

¶ Jus ex eius velut ex faba factum valet ad cardiasim tussim et dolorem pectoris. £

Caput. cccxcvij.

Rododēdron. Isi. Rododendron corrupte vulgo lorādrum vocatur: eo q; folijs lauri sit similis: flore vt rosa. Arbor enim venenata est. interficit enim altera et medetur serpentum vexationibus.

Operationes

¶ Pli. li. xvj. Rododendron vt nomine apparet a grecis venit. Alij nerium vocauerunt. Alij rodopbanem vocauerunt. fronde sempiternum rose similitudine caulibus fruticosum. Jumentisq; capris et ouibus venenum. Idem tamen est homini contra serpentum venena remedium. A

B ¶ Idem li. xvj. Rododendron seritur propagine: sicut etiam semine.

C ¶ Idem li. xxiiij. Rododendros ne nomen apud nos inuenit latinum. sed radophonem vocant aut neruum. Mirumq; folia esse quadrupedum venenum: homini vero contra serpentes presidium addita ruta et vino pota. Pecus etiam et caper si aquam biberint in quo folia ea maduerint. hmōi more dicunt.

Caput. cccxcvj

Robur. actor. Robur (sm Isidoꝝ) generaliter dicitur ex omī materia quicquid est firmissimū. Nihilominus tamen arbor quedam hoc nomine nuncupat. de qua frequenter Plinius loquitur.

Operationes

A ¶ Pli. lib. xvj. Robur est glandifera sicut et quercus ac ylex preter fructum ꝛ alia gignit plurima. fert enim et galle genus vtrūq;. Et quedam veluti mora: nisi distarent arida duricie. plerūq; caput imitātia thauri quibus inest fructus nucleis oliue similis. Nascunt et in eo pillule nucibꝫ nō absimiles intus habentes flocculos molles lucernaꝝ luminibꝫ aptus. Nam et sine oleo flagrant. sicuti galla nigra. Fert et aliam vtilem pillulam cum capillo. verno tempore tñ melligeni succi.

B ¶ Gignunt ꝛ alij ramorum eius pillulas corpori non pediculo adherentes candicantes vmbilicis. Cetera nigra varietate dispersa. Media cocci colorem habent.

C ¶ Aliquando et culices gignit. Nec non e foliis conuolutas pillulas ꝛ in folio rubentes Aquosas nucleos candicantes ac translucidos q̄diu molles sint: in quibus et culices nascuntur. Maturescunt in modum. ferunt et robora canchri pillulam in medicina vim vrendi habētem. Is crescit hyeme aperitur vere pillula tota: caditq; cum folia crescere ceperint. Tam multi fera sunt: et tot res preter glandem robora paruum. Sed et poletos squillosq; nouissima irritamenta gule q̄ circa radices nascuntur.

D ¶ Robura quoq; viscum ac mella ferunt. vt autor est Hesiodus. constatq; rores melleos e celo cadentes non alijs magis in sydere frōdibus. Cremati quoq; roboris cinerem introrsum esse certum est. Scandula quidem e robore fit aptissima. mox e glandiferis aliis sed minime durans preterq̄ epino. Montes et valles diligit. robur castanea et abies Sunt autem robori folia toto ambitu sinuosa. Et sunt eis etiam in caudice ipso iam densa ac rara. semperq; late rariora disposita mirto.

E ¶ Item. Robur abies et larix non continuant germinationem: sed intermittunt. et tripartita trinaq; germina edunt. Ideo et inter squamas corticem spargunt: quod omnibus arboribus euenit in germinatiōe. quia rumpitur cortex pregnantium. Robori scissus est cortex non leuis sed scaber. Radices copiose atq; carnose quas in profundum agit mollis ac pessima ligni pars etiam in robore facile putrescens terredini obnoxia. ideoq; semper est amputanda.

F ¶ Robur ylex aut morus et ebenus et que sine medulla sunt tota ossee sunt. Robur ipsissam habet materiam: eiq; nigricans color est Tanta duricia inest roburi: vt nisi madefactum non queat terebrari. et ne quidem sic quid ad actus clauus auelli. Itaq; cariem vetustatem sentit tardissime. sentit tamen teredinem cesum in vere. Bruma vero neq; vitiatur neq; finditur. Alias obnoxium etiam vt torqueat sese: findatq; quod in subere tempestiueq; ceso euenit defossum diu durat robur. sed aqua marina corrumpitur.

G ¶ Robur et olea in trāsuersum posite incurnantur: ceduntq̄ pōderi. Viridia preter robur ꝛ buxū ꝑtinacius resistūt sectiōi serraꝝ qꝛ dentes eq̄litate replēt inerti. Sūt aūt ro

bura ⁊ inter se ⁊ cum alijs glutino insociabi
lia viscus adnascitur ⁊ in rubore vt quercu ⁊
H ylice. ¶ Idem li. xvij. Insitorum ommũ ca-
pacissima dicitur platan⁹: postea robur: ve-
rum vtraq; sapores corrũpunt. pedamenta
sunt optima vicibus e robur oleaq;. Prete-
rea pomiferis que germinãt: nec fructum fe
runt. scissa radice lapis inditur: fertilesq; fi-
unt. Hoc idẽ i amigdalis e robore cuneo ad
acto fit. Deniq; arbores quedam ablato in
toto cortice moriuntur. tardius autem robu
ra et quercus.

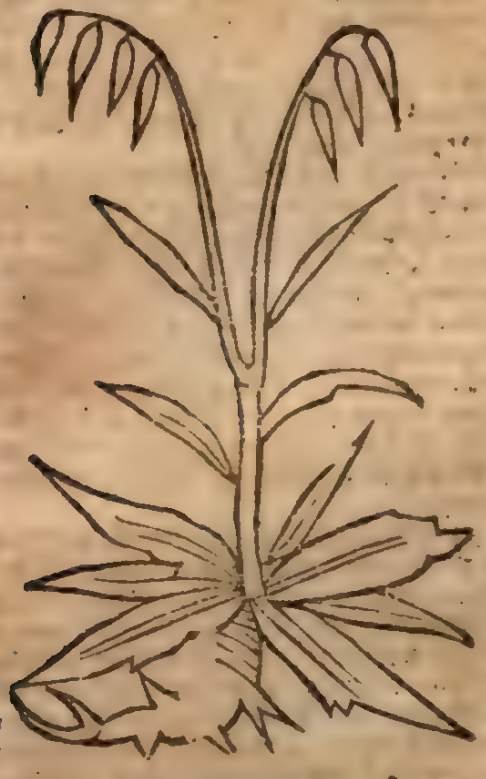

Caput. cccxcvij

Rotabea vel rodaba. Sera. li. aggre.
cap̃. Rodaba quando est humida et
recens dicitur affax fasa. quando est
sic. dicitur akes et ẽ species leguminis sic no
minata. Et idem auto. Dyas. Primo quãdo
nascitur est similis andacuche: q̃ nascitur in
pratis. sed qñ est completa habet folia subti
liora q̃ folia ipsius. ⁊ habet ramos similes ra
mis sandabuche. et sunt ei semina in magni-
tudine lentis: tortuosa sunt cornua. Aliquã
do desiccatur ⁊ administratur cũ alijs rebus
et preparatur cum sale. Et idẽ auto. Galie.
Sapor huius grani est stipticus sicut sapor
lentis. Et virtus eius est calida caliditate tẽ
perata. et exsiccatio eius est amplior exsicca
tione lentis: et comeditur sicut lens.

Operationes

¶ Sera. auto. Isaac benarã. Alfax fasa. i. A
rotobea nascitur super aquas. ⁊ nõ siccatur
in estate neq; in hyeme. ⁊ ideo nominatur hu
mida. et quod de ea administratur est semen
eius et folia. et est cali. et humi. et est in eo in
flatio. ¶ Et iõ auget sperma: et incitat coitũ B
et auget iuuamentum medicinarum que fa-
ciunt ad hoc. ¶ Et semen eius ingreditur in C
pluribus confectionibus sortibus. ¶ Et quã D
do fit emplastrum cum folijs eius confert
membris que indigent sedatione doloris eo
rum. et est conueniens cibo animalium.

Caput. cccxcviij.

Rosa latĩe. grece rodon. arabice hard.
Sera. li. aggre. cap̃. hard. auto. Gal.
viij. sim. far. cap̃. de rosa. Substantia
eius est composita ex substantia aquosa cali
da cum duabus alijs qualitatibus permi-
xta stiptica. s. et amara. cuius stipticitas est
in quantitate tali. quia corpora habẽtia vir
tutem fluxum non possunt dissoluere virtu-
tem eius. et semen eius est magis stipticum
q̃ rosa. Et idẽ rosa cuꝫ stipticitate que est in
ea inest ei dulcedo et similitudo acuitatis vl̃
inordinationis pauce. ⁊ cõuenit apatib⁹ ca-
lidis in principio eoꝝ. ⁊ oportet q̃ recipiat

recens ex ea: ⁊ abscindant summitates eius valde cū sorpicibo: ⁊ reseruent pro medicaminibus oculoꝝ. Sed oleum rosarum est in natura sua mediū inter naturam rose et olei. et est medicina cum qua curantur apostemata sanguinis in augmēto ipsoꝝ. et in eo est virtus penetrādi ad ꝓfundū corporis. ⁊ humectat corpora sicca: et conquassat cū aceto: ⁊ inungit caput cū eo. et cōuenit dolori capitis facto ex caliditate solis. ⁊ quādo rose siccant oportet ꝙ desiccent in vmbra: et cōmoueant assidue. et aqua rosarū est frigidior cōplexione temperata: nō tamē multū ⁊ ipsa quidem est subtilis multe subtilitatis. Et signum in hoc est ꝙ rosa desiccat cito. ideo q: in ea non est aliqua viscositas: quia odor eius vincit. ⁊ propterea festinat et replet vias odoratus.

Operationes

A ¶ Sera. auc. Dyas. Est eñ rosa frigida desiccatiua. ⁊ ex ea est plus stiptica sicca q̄ recēs Et succus rosaꝝ qñ coquit cū vino conuenit dolori capitis ⁊ oculoꝝ et auriū. Et cōuenit gingiuis. qñ cū eo fit collutio et coquunt folia eius sine stipitibꝫ ⁊ nō exprimunt. ⁊ fit emplastrū cū eis herisipile. ⁊ semen qd est in medio rosaꝝ qñ pulueriꝫat sup gingiuas ad q̄s fluunt humores cōuenit multū. Sed caput rose quando bulierit in aqua et bibit abscindit fluxum ventris et sputum sanguinis

B ¶ Et idem auc. Hacham. Aqua rosaꝝ ꝓhibet fluxum ad oculum. et cōuenit sincopi: qñ

C bibitur ex eo haustus aliquis. ¶ Et idē auto. Humay. Rosa fortificat membra intrinseca Et stipticitas eius penetrat propter amari

D tudinem que est in ea. ¶ Et idē aucto. Abenmesuay. Odoratio rose conuenit colericis et habentibꝫ calorē et capitis dolorē a colera. Et prohibet fumositates colericas acutas. et cōuenit dolori acuto. et mouet sternutationē habenti cerebrū cal'. Et quando conficit cū melle aut cum zuccaro abstergit quod est in stomacho ex humoribus flegmaticis.

E ¶ Et idem aucto. Rasis. Expertus est quidam ex amicis meis qui accepit ex foliis rosarum recentibus et zuccaro. et fecerunt euꝫ assellare decem vicibus. Hoc facit succꝰ eiꝰ verum sicca non est laxatiua. et hoc significatur ex eo ꝙ virtus eius est amara ꝙ abstergit. Et quādo rosa desiccatur fit stiptica: q: separatur ab ea amaritudo. Et siccitas quidem in rosa est pauca: quia ipsa est composita ex stipticitate et amaritudine. vnde abscīdit libidinem: et laxat laxatione forti.

F ¶ Johannes Mesue cap̄. de rosa. Rosa est ex medicinis benedictis: in q̄ ē virtus cōfortationē faciēs: ⁊ solutionem ⁊ male q̄litatꝫ permutationem. Et est ex ea rubea et alba. et de vtriusq; multorum foliorum et densorū et crisporum: et alia paucorum et planorum Et melior est rubea vere rubedinis paucorū foliorum et planorum. et ex albis est melior habens similiter. Et melior succus est cuius mater est rosa completa: sicca vero melior est in qua melior cecidit complexio. Est frigida in. j. gradu: sicca in. ij. Diuersarum autem naturam substantie composuerūt rosam. inter quas potest cadere separatio distinguens. Cōponitur eñ ex partibꝫ terreis et aqueis mediocribus dantibus ei stipticitatem et substantiam. Et ex partibus aeris propter quas est in ea de dulcedine aliquid et aromaticitas. Et ex partibus igneis subtilibus: aquibus consistit perfectio et species dantibus ei amaritudinem. propter quod in abscisione amaritudinis ipsius que remouetur propter solam exiccationem eius non resoluitur species. In abscisione rubedinis non est plus rosa q̄ homo mortuus. amaritudo autem in ea que recens est. plus est de stipticitate ipsius. Et prima eius operatio est propter amaritudinem suam. propter quod rosa recens et eius proprie succus soluit. Cum autem resoluitur caliditas dans ei amaritudinem: propter exiccationem eius nominatur substantia eius stiptica: faciens constipationem. Est autem succus eius calidus fere ad primum gradum propter exclusionem eius a re terrestri et frigida.

G ¶ Johannes Mesue. Est autem rosa solutiua existens extinctiua inflammationum: cōfortatiua membrorum: coadunatiua partiū et constrictiua. et semen eius in hoc est fortius. et similiter pili eius qui sunt in medio ipsius. ⁊ succus eius est resoluens. Et sicca quidem magis frigida est stiptica. et que non est completa frigidior et stipticior. et alba in frigiditate et stipticitate plus est q̄ rubea. non est in ea malicia: sed est ex debiliter soluentibus. vigorat tamen operationem eius aqua casei.

H ¶ Si enim succi rosarum. ʒ. j. misceatur cum aqua casei et pauca spica est solutiuum conueniens. Et similiter infusio. ʒ. vj. foliorum rosarum in aqua casei cum pauco melle: soluit sine molestia. Et syrupus factus ex succo eius est leuis solutionis. Et similiter ponitur oleum eius in emendatione medicinarum acutarum: sicut est scamonea et similia.

I ¶ Rose aūt condite cum melle abstergunt. ⁊ mundificant et confortant. Et condite cum zuccaro minoris sunt abstersionis ⁊ maioris confortationis ⁊ stipticitatis. et aqua eorū

que fit per infusionem mundificat et confortat: abstergit et resoluit.

K ¶ Ea que fit per sublimationē est multe confortatiōis: neq; est resolutiua ꝓpter resolutionē subtilis caliditatis eius in decoctione ipsius. per albas vero nō fit solutio aliqua ꝺ q̄ sit curandū. ⁊ ē in eis ꝺ stipticitate plusq̄ in ru. neq; sunt sil'es eis in cōfortatiōe. ⁊ cito q̄ rose non substinent decoctiōe aliq̄d oīno: et proprie recētes. soluit em̄ ab eis virtus: sigillans abstersionē eius ⁊ solutionē: ⁊ declarat virtus eius stiptica faciens constrictionem Succꝰ vero eius substinet decoctionem aliquid mediocriter: ⁊ acquirit ei subtilitatē ⁊ bonitatē abstersionis.

L ¶ Oleū quoq; factū ex rosa nondū cōpletis est maioris infrigidationis ⁊ stipticitatis. cuius meliꝰ fundamentū est oleū oliuaꝝ mediorum in maturitate aut sisaminum.

M ¶ Acetum autem infusionis eius est medicina omnium inflammationum. et est diuisiuū solutione confortatiuum.

N ¶ Succus eius ex aqua infusionis recentiū completaꝝ solutione educit colerā: mundificat sanguinem ab ea et venas et articulos.

O ¶ Et cōuenit ictericie: ⁊ aperit opilationes epatis ⁊ stomachi: ⁊ mūdificat ⁊ cōfortat ea et cōfortat cor. et cōuenit tremori eius. ⁊ educit materiā causantē eā ⁊ febribus colericis. Rosa ꝟo et oleū eius ⁊ aqua ipsius facta per sublimationē ꝯfortat cor ⁊ stomachū ⁊ epar et coadunat partes laxas mēbroꝝ. et cōfortat retentionē: ⁊ sedat dolores calidos mira sedatiōe. et extinguit ac ꝑmutat malicias inflāmationū: perimit et sedat eas. Et sunt ex medicinis facientibꝰ dormire. faciunt tñ corizam ⁊ sternutationē. ⁊ obsunt catarris. et stringunt guttur: ⁊ confortant ea: et auferūt crapulas. Dosis potio succi rosaruꝫ ē ab. ʒ. j. vsq; ad. ij. cum zuccaro. Et potio syrup̄. facti ex succo earum ē ad. ʒ. ij. vsq; ad. v.

P ¶ Aui. de viribꝰ cordis ꝺt: q̄ cōfortat cor.

Q ¶ Palla. li. iij. In mense Februario rosaria conserēda sunt: que sulco breuissimo aut scrobibus ponenda sunt. vel virgultis vel etiam semine. Semina autem rosarum non putemus medios flosculos eē aurei coloris. quos rose ferunt: sed baccis nutriunt: quas in breuissimi piri ad similitudinē plenas seminibꝰ suis post vindemiaꝫ reddunt: maturas ex colore fusco et mollicie poterimus estimare. Si qua etiā sunt antiqua rosaria: hoc tempore circumfodiuntur: et sarculis vel dolabris ariditas vniuersa reciditur. tunc que rara sunt: possunt ducta virgarum propagine reparari. Si rosam ipsius habere volueris duabus palmis ab ea gyrum fodies: ⁊ aqua calida bis rigabis in die.

¶ Idem Palla. Rosa frigida est in. j. gradu: sicca in. ij. Et viridis ⁊ sicca cōpetit vsui medicine. Quidam colligunt eam post maturitatem: sed non tamdiu seruatur. Debent autem colligi cum non habent folia omnino expansa: et tamen aliquantulum iam rubea. Collecte autem ad solem aliquantulum desiccari possunt: et per triennium seruari. R

¶ Macer. Dici flos floꝝ nob̄ rosa iure videt. S
Quod specie cūctos p̄cedat odoreq; flores.
Nō tñ hec specie tm̄: nec odore iuuare.
Nos valet: ac varijs nos adiuuat illa fidel'.
Eius sicca gradu vis est: et frigida primo.

Caput. cccxcix.

Ratera vel Antera. Paulus cap̄. Antera. Antera est illud quod in medio ipsius rosa nascitur aurei coloris: ⁊ a specie floris dicta est. Vsui etiam medicine competunt.

Operationes

¶ Plinius. Capita rosarum pota ventrem et sanguinem sistunt. Item. Vngues rose salubres epyforis sunt. Vlcera enim oculoruꝫ rosa preterq̄ initijs sordescunt Item antera dissintericis magnum presidium est. A

Caput. cccc.

Rostrum porcinum. Pandecta capi. ccccccx. Rostrum porcinus herba est longitudinis vnius digiti. & eiusdem lateris pandens se super terram amplectēs eam. cuius folia ex vtroq; latere sunt incisa incisuris magnis. et in eius medio leuatur stipus parvus. in cuius stipite fit quedaz lanugo rotunda sicut pila. sicut facit herba semilion: que cum tangitur dissoluitur.

Operationes

¶ Confert opilatis. Rostrum corvinum herba est quam plures dicunt consolide speciē sed falso: immo est herba vtcunq; pilosa habens quasi odorem borraginis: et virtutē cōsolidatiuam in virtute sicut precedens.

Caput. cccc.

Ruta latine et grece. Arabice vero radeb vel alselep. Serapiō libro aggregatoris capitulo radeb auto. Dyas. Radeb. id est ruta. Et est de ea domestica et siluestris. sed siluestris ē magis calida q̄s domestica et magis acuta. que escis est: non est bona. sed domestica: et maxime illa que oritur circa arborem ficus vel circa cucumeres est conueniens cibus. Et aliud genus rute siluestris que nascitur in macedonia & in gallicia asye quam molicines appellant. Et alii armolam eam vocant. Frutex est vna radix virgas multas habēs. folia latiora plus q̄s domestica. sed molliat odorem grauem habentia et florem album et capita maiora q̄s domestica. et in tribo partibus diuisa. Huius semen obtusum et trigonum gustu amarum est. Hec in antiquo tempore colligitur. Isidorus libro etymologia. Ruta dicta est eo q̄ sit feruentissima. cuius altera agrestis atq; virtute acrior. sed vtraq; feruentissima comprobatur. Hancvenenis repugnare mustele docent. que dum cum serpente dimicauerint cibo eius armantur. Isaac. ruta siluestris calida et sicca in quarto gradu. domestica vero in tertio. que melior est ad digerendum. quia virtutem habet incidendi. et grossos humores et viscosos extenuandi. Platearius. Est ruta domestica et siluestris que piganum dicitur. Huius folia et semina competunt vsui medicine. Virtutem habent diureticam dissoluendi et consumendi. Hypocras. Ruta calida est et sic. in. iij. gradu. Palladius in li. iij. de agricultura. Mēse Martio ruta seritur locis apricis. solius cineris insperſione contenta. loca desyderat alteora. vnde humor eius elabitur. si ponas eius semina adhuc clausa folliculi sigillatim debes manu afficere. si iam minuta sunt sparsa

sacrabis:et rastro obducta cooperies. Caules eius qui inclusis seminibus nati fuerint fortiores erũt:ꝫ sero nascent. Ramula eiꝰ cũ aliqua corticis parte cõtusi verno tempore pro plantis tenebunt:tota vero trãslata mo riet. Nõnulle ramulos eius perrũse fabe in serunt vel bulbo:atq; illa obruunt alieno vi gore seruandos. Sub fici arboris vmbra li bentius acquiescit. Non effodit herbas: sed oprat auelli. Immũde mulieris formidat at tactũ. ¶ Plin. li. xix. Ruta serit fauonio ⁊ ab autumni equinoctio:odit hyemẽ et humorez qe fimum. aprici; gaudet ac siccis:terraq; ꝑ maxime lateritea. Cinere nutrire vult:hic ⁊ semini miscetur vt careat eruca

Operationes

A ¶ Sal. vñ. sim. far. cap. moli. i. ruta. quidã bu iusmodi rutã siluestrẽ noiant:q̃dã aũt armo lã. Virtus aũt eius subtilis est et ca. ꝑm. iiij. gradũ. vnde ⁊ incidit grossos humores:⁊ di
B afozat. ⁊ adstringẽdo puocat. ¶ Et idẽ. viij. sim. far. cap. de pigamõ ꝓ pigamõ. i. ruta. Sil uestris quidẽ et. iiij. est gradu calefaciẽtiũ ⁊ siccantium. domesticavero et tertio. Est aũt nõ solũ acris gustu. sed etiã amara q̃ incidere et dyafozare bz grossos ⁊ viscosos humores. ꝓpter eandẽ aũt virtutẽ ⁊ p vrinas euacuat. quinimo ⁊ subtiliũ partiũ est ⁊ ventositatis
C destructiua. ¶ Et idcirco ad sputationes cõ uenit. ⁊ animositatesq; aduenerea pertinẽt: ⁊ dyafozat ⁊ siccat moderate. est em̃ fortiter desiccãtibo farmacis. Sera. aucto. Dyasc. Ruta est de rebus magis cõferentibo inflati
D onibus ⁊ ventositatibo. ¶ Et ipsa extinguit lubidinẽ coitus. Vnde domestica ⁊ siluestris sunt ambe calefactiue: adustiue: puocatiue vrine ⁊ menstruoꝝ. ⁊ q̃n comeditur ruta aut bibit stringit ventrẽ. ⁊ q̃n sumit in potu ex se mine: cuiuscũq; quantitas vnius caluf est vi no est medicamẽ conferens multũ medicinis
E mortiferis. ¶ Et q̃n comedũt folia eius sola: aut cũ ficubus siccis ⁊ nucibus: anferũt no
F cumenta medicinaꝝ mortiferaꝝ. ¶ Et est vl tima medicina contra maliciã venenoꝝ: quã do adminstrat sicut diximus: ⁊ pcipue cõ tra pestilentiã. Et q̃n comedit ⁊ bibitur ruta semper abscindit sperma. Et q̃n coquitur cũ anetho siccoꝝ sumit: sedat tonitiones. et q̃n ad
G ministrat in hunc modũ: confert dolori late ris ⁊ dolori pectoris: et asmati ⁊ tussi ⁊ apo stemati pulmonis: ⁊ sciatice ⁊ dolori iuncturarũ ⁊ rigoribus. ¶ Et q̃n coquit in oleo ⁊ po nit in cristeribus cõfert inflationi matricis: ⁊ inflationibo intestinoꝝ: ⁊ doloribo recti in testini. Et q̃n terit ⁊ cõficit cũ melle: et linit supra collũ matricis cõfert dolori eius ⁊ suf
H focationi matricis. ¶ Et q̃n coquit in oleo ⁊ bibitur: occidit ⁊ expellit lumbricos. ⁊ confi cit cũ melle: ⁊ fit emplastrũ dolori iunctura ꝝ et dolori et cõcussioni. et fit emplastrũ cũ ea: et ficubus hydropisi carnose. ¶ Et quando I coquitur cũ vino vsq; ad consumptionẽ me dietatis vini ⁊ bibitur. confert speciei humi de hydropisis. ⁊ quãdo comeditur sola siue ẽ aut sallita acuit visum. Et quando fit em plastrũ cum ea cum sanich super oculum: se dat dolorẽ eius. ¶ Et quando terit et miscet K cum aceto et oleo rosaꝝ: et fit linitio cum eo: sedat dolorẽ capitis. Et quando intromitti tur in naribus ipsa aut succus eius abscin dit fluxum sanguinis ab eis. ¶ Et quando L admiscetur cũ nitro: et fricatur inde morfea alba confert eam. et quando fit emplastrum cum ea cum melle et albumine super empeti ginem confert ei. ¶ Et quando succus rute M calefit in cortice granati: et distillatur in au rem: confert dolori eius. et miscetur cum suc co feniculi ⁊ melle. et fit collirium cum eo: et confert dolori visus. ¶ Et quando miscetur N cum aceto ⁊ oleo rosarum. ⁊ cõficit cum cera. et fit linimentũ cum ea: confert herisipile et formice. et vlceribus capitis humidis. Et ruta quãdo masticat post comestionez ce parum et aliorum aufert fetorem illoꝝ.
O ¶ Scr. Rutam venenis resistere mustele do cent. que quando cũ serpentibo dimicature sunt cibo eius armant. Docuit etiam rex põ ticus. qui cum fratris sui timeret insidias rute folia cum duabo nucibus ⁊ totidem ca ricis admixto sale ieiunus acceperat. et se cure cum eo agebat. Agrestis si sumat nimis P de ipsa occidit. ¶ Et quando ipsa colligitur maxime cum ceperit apparere flos. si carnẽ tetigerit vlcerat ⁊ facit inflare cum pruritu. quare oportet qui vult eam colligere q̃ vn gat manus et faciem cũ oleo rosaꝝ. Et exti mauerunt quidam q̃ si succus eius aspergã Q tur super pullos gallinaꝝ non comedit eos milvus. Et putant quidam q̃ illa que nascit in Macedonia prope fluuium qui dicitur archimonõ. quãdo comeditur occidit. ⁊ loca in quibus nascitur sunt loca serpentũ plena. ¶ Sed semen eius quando bibit confert do R loribus intrinsecis. et ipsum ingredit in con fectionibus medicinarum. et est iuuatiuum. ¶ Et idem auto. Ruffi. Ruta domestica est medicina maxima iuuatiua intestinis inte rioribus. et confert visui: et gummi eius est ca. in fine. iij. gradus. sicca in. iij. Curat vlce ra oculi quando puluerizatur super ea. et cõ fert scrofulis que fiunt in gutture et sub as cellis.

Caput. cccij.

Rubus. Pande. cap. cccccclxj. Sulac Arabice: Grece batus: Latine vero rubus. Et sulac est quedam egritudo: vt dicit Pli. ¶ Serapion lib. aggre. cap. sulac siue sulcit: auto. Galieni. i. rubus omnibus est notus. Folia eius ⁊ summitates recentes sunt composita in substantia sua ex substantia terrea frigida ⁊ aquea tepida. Et sapor eius est stipticus: et virtus eius infrigidat ⁊ desiccat: et secunda conglutinat.

Operationes

A ¶ Gal. vj. sim. far. cap. Batus ꝑm translationem grecam. Batus. i. rubus. Folia quidem et cime: necnon flos et fructus stiptica participant qualitate manifeste. In hoc tm̄ ab inuicem differunt. Nam folia quidem et presertim mollia et noua plurimum participantia aquositate: modicum sunt stiptica ꝑm eā ationem ⁊ summitates. Unde masticata curant alcola ⁊ cetera que in ore vlcera sanant ret alia vulnera solidare potest. Est em̄ eorum complexio ex terrestri et frigida substantia et aquosa tepida. Fructus vero quando fit maturus particeps est moderate caliditatis saporis cum sit: vt ostendimus dulcis: quare propter hoc necnon propter moderatam stipticitatem comestibilis non est molestus. Immaturus autem a frigida terrestri superatur substantia. Et ideo stipticus est et siccatiuus fortiter: et vterq; desiccatur: et reponitur desiccatiuior existens recente: sz ⁊ flos eiusdem est virtutis cū fructu. Ad dissinteri as ventris quoq; fluxus necnō ad sputū sanguinis idoneum farmacum. radix aūt cū eo q̄ stipticat et non pauca subtilium partium substantia participat: q̄obrem et lapides q̄ sunt in renibus frangit. ¶ Et Sera. autori. B
Dyasco. Uirtus eius est que curat alcola ⁊ vlcera oris quando masticatur: ⁊ curat alia vulnera. ¶ Et decoctio eius tingit capillos. C
Sed sapor eius fructus est dulcis: et est humidus ⁊ calidus: ⁊ immaturus est frigidus terreus: ⁊ sapor eius ponticus: ⁊ desiccat desiccatione forti: sz floris eius est sicut virtus fructus. ¶ Et confert vlceribus intestinorū D
et fluxui ventris et debilitati intestinorū et ani: sed radicis eius est substantia subtilis: ⁊ sapor eius est stipticus: et ideo frangit lapidem renum. Et quando fit emplastrum cū folijs eius/curat vlcera humida capitis. ¶ Sz E
rubus canis qui grece dicit Cinosbatus nocet decoctio eius fructus canne pulmonis: ⁊ stringit fluxū menstruorū. Et radix eius est calidior ipso: de qua si fiat emplastrum/extrahit spinas ⁊ alia infixa corpori. ¶ Et qn̄ F
fit emplastrum cū folijs suis recentibus/prohibet apostemata. ¶ Et idē auto. Gal. Fructus huius plante est stipticus stipticitate G
forti: et folia eius habent stipticitatē paucā et oportet q̄ caueat ab eo qd̄ intra fructū est simile bombicino: q̄ nocet multū canne pulmonis. Hanc speciē inuenies: si leges Cinosbatū: ⁊ est cap. cxxvj. sup̄ de C. ¶ Dyascori. H
cap. Batus est omnibus notus. Uirtus est illi stiptica ⁊ serantica. Elixatura eius capillos inficit/ventrē abstinet/fluxū matricis mulierū stringit morsibus venenatis occurrit. tutas gingiuas a putredine seruat/tumores oris cōpescit maxime si folia eius cum aceto masticata fuerint/herpetes mundāt/acoras capitis purgāt/tumores oculorū et condilomata soluit/emorroidibus subuenit supposita stomachis imposita medicat/cardiacis opitulatur. ¶ Succus huius herbe ⁊ hastarū sole siccatus omnia facere nouit. Succus eius I
seminis maturi omnibus caulis oris vtiliter adhibetur. Uentrem abstinet comestus/sed non maturus. Flos eius cum vino bibitus/ciliacis et dissintericis prodest. Flos eius albus: et est canicularis ortu vigens. Ipse quoq; potui datus cum vino humoris fluorem cohibet. ¶ Illinitus cum melle oculorum lippitudinem medetur atq; igni aceto. Huius K
ergo folia et flores et mora leuiter stringunt vnde ad vuluam ⁊ fauces proprie videntur facere: q̄uis omne profluum idonee stringant. ¶ Folia eius ⁊ cime masticata alcola ⁊ alia L
vlcera curant in ore. Et plagas glutinant: mora eius matura habent in se mediocriter

calorem. Immatura vero sunt frigida: ⁊ terrestrem retinet in se substantiam: vnde nimis desiccant.

D ¶ Item puluis ex eo factus: sicut est de flore eius plus desiccat recentioribus: facit nãq; ad dissintericos: et ad omne reuma ventris: et ad defectionem sanguinem expuentibus. Hic puluis datus/vtilissimũ est medicamen

A ¶ Radix autem eius stiptica et leptomeris est: et ideo nefreticis data/lapides rumpit.

D ¶ Species bati sunt due: Una communis/ que dicta est/et que omnibus nota est. Altera que appellatur ydea vel cinosdatus: que est rubositatis maioris supradicta. Et est virtutis constrictiue. Eius nanq; mollia germina siue tyrsi contusa ⁊ expressa succum dimittunt: qui sub sole relictus coquit vsq; ad grossiciem mellis/et datur ad ea que supra.

P ¶ Succus eius cum vino et melle superpositus superioribꝫ ꝓdest. Mora cum vino sumpta sapientiam nutrit: vt ab antiquis dicit. Leges eam in mense Junij ⁊ Julij: cum melle et pane contrita apostemata mirifice rumpit: et vlcera fraudulenta curat.

Caput. ccccliij.

Rubea tinctoꝝ. Isido. Rubea dicitur eo ꝙ rubra sit radix eius: vnde et lanas colorare perhibetur. ¶ Dyasco. Rubea/quã alij eritrodanum: latini rubeaꝫ dicunt. Herba est omnibus nota. Species eius due sunt. Una videlicet agrestis: Alia vero que vocatur sarchos: ramulos siue tyrsos habens tenues/et quasi nodosos. Folia per interualla distantia ac per singulas connodationes veluti stellarum imaginem mittentia. Fructus vel semen eius rotundum viride: et hinc rubrum aut circa maturitatem nigrum. Radicem habet paruam/tenuem/ pusillam/rubicundam. ¶ Plinius cap̃. Erithron quam alij eritrodanũ vocant: nos vero rubeam qua tinguntur lane et pelles ⁊c̃. Grecus vero eritrodanũ dicit: nam erithros rubeus cochinos feniceus rubicundus exponitur de rubea ⁊c̃. ¶ Pandecta capitulo ccxlviij. Eritrodanum vel eutradoron vl̃ erithron vel etritrodanon grece. Arabice fane vel eita: Latine vero rubea tinctorum. Ubi sciendum: ꝙ Dyascorides capitulo de rubea dicit/ꝙ rubea siue vt alij erithrodanum dicunt: et est de rubea domestica. Aliud capitulum inuenitur apud Diascoridem: quod sic habet eritrodanum dicunt: et est rubea agrestis. Item ſm veritatem etritrodanũ in alia translatione Dyascoridis. Aut tetron vocãt plurimi. Radix est illi inficiens. Duo sunt eius genera: Unũ agreste: aliud seminatum: sicut Rauenne Italie fuit locis cultis seminatum. Nam et in vijs sponte nascitur. Haste sunt illi quadre et longe ⁊ aspere sicut apparine: sed fortiores et longiores. Folia habentes intra nodos ipsos. Folia habet sicut astrum: id est stella in gyro posita. Sẽmen eius rotundum est in primo viride/⁊ postea rufum: et cum maturauerit/nigrescit. Et radix eius longa tenuis ⁊ rufa ⁊c̃. Sed scõm translationem Dyascoridis: Rubea siue vt alij eritrodanum herba est omnibus nota.

¶ Serapion libro aggregatoris capitulo fane: autoritate Dyascoridis. Fane siue faue: id est rubea tinctorum: quedam ex ea nascitur: et quedam ex ea seminatur: et habet ramos quadratos/longos/grossos: similes ramis herbe que dicitur abarum: nisi quia sunt maiora eis ⁊ dũriores. Sup ipsos sunt folia diuisa adinuicem egredientia iuxta nodos: et in similitudine stellarum. Et fructus est rotundus/cuius color in principio sue aperitionis est viridis: post ea vero rubeus. Et quando maturus est fit niger. Et quod de ipsa administrat/sunt vene ipsius: et ipse sunt subtiles longe et rubee.

¶ Galienus libro. vj. simplicium farmacorũ capitulo eritrodanum. Eritrodanum: id est rubea tinctoꝝ: radix acerba et amara: scõm

gustū. Vñ et qd dictum est de alijs ad inuicē sibi huiusmodi ꝟtutes cōuemētes in hac radice cōspicis. ¶ Pau. cap. de rubea: calida est ⁊ sicca in. ij. gradu. ¶ Auerrois libro Colliget. cap. de rubea. Rubea calida est ⁊ sicca in. iij. gradu.

Operationes

A ¶ Dyasco. Eritrodanū virtutē habet mictualē cū aceto illinita albis maculis medetur. Vsus etiā eius ad ea proficit ad que cetera diuretica proficere dicimus. ſz agrestis virtus est ſm Dyasco. mictualis diuretica. vñ vrinam et menstrua prouocat.

B ¶ Gal. Eritrodanū splenē ⁊ epar expurgat ⁊ vrinas grossas ⁊ multas. Est aūt qñq; ⁊ sāguinolētas euacuās: qñq; etiā ꝓuocat menstrua: et abstergit mediocrit' quecūq; abstersione egent: morfeis quoq; albis cū aceto ꝑuncta cōfert. qdā aūt propināt eas sciaticis necnon paraliticis cum mellicrato.

C ¶ Aui. Rubea tinctoꝝ ē pōtici saporis: ⁊ abstergit cū equalitate: ponit' cū aceto sup empetiginē/ ⁊ sanat eā: similiter et morpheā albā: ab omni vestigio mundificat cutē. Bibita cum mellicrato confert sciatice et paralisi

D ¶ Valet etiā percussioni ⁊ casui succus eius cū oximelle: dat' ad apostemata splenis: ⁊ mūdificat epar ⁊ splenē. Eorūq; opilatiōes aperit: et in hoc ei propetas existit aceti: vehemēter prouocat vrinam: et qñq; faciat mingere sanguinem: Et oportet qui eam biberit quaq; die balneetur.

E ¶ Supposita menstrua prouocat: et extrahit fetum. Eiusq; stipticitas cū folijs conferunt morsui vermium venenosorum.

F ¶ Plate. Rubea tinctoꝝ calida ē ⁊ sicca in. ij. gra. Virtutē hz confortatiuā ex aliquantula sua ponticitate et diureticā ex amaritudine. Contra debilitatē stomachi ⁊ epatis ⁊ relaxationē dat' vinū decoctionis eius. Radix eius rasa supponit' ad menstrua ꝓuocāda: et fetū mortuū educēdū. Aqua decoctiōis eius si caput inde abluat' capillos reddit rubeos.

G ¶ Constan. vbi sup. Rubea est in fine. j. gra. cali. ⁊ sic. hz quoddā amaritudinis et ponticitatis: vnde splenē et epar mundificat: ⁊ ei⁹ opilationē aperit: vrinā ⁊ menstrua ꝓuocat. Omniaq; mēbra corpis a putredine mundificat: et morfeā curat. Adhibet' q̄z cum melle et aqua calida propter vlij dolorem.

H ¶ Pli. lib. xix. Rubea tingendis lanis ⁊ corijs est necessaria. Laudatissima est ytalica et maxime suburbana. prouenit sponte. In medicina morbū regiū sanat. Et vrinā eijciet ex aqua mulsa. Folia quoq; capillū inficiūt. Apud quosdā inuenio regiū morbū hoc frutice sanari: etiā si ad alligatus spectet' tantū.

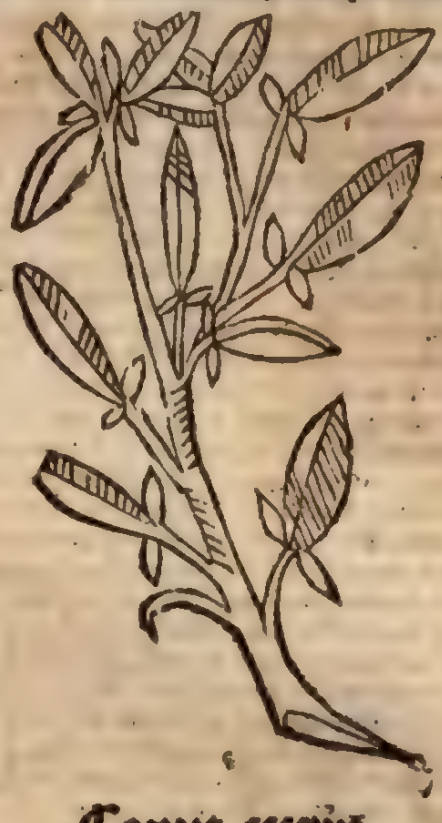

Caput. ccccliij.

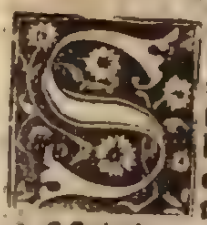

Saluia latine: Arabice geliffagos: Grece eliffagus. Sera. lib. ag. cap. geliffagos. i. saluia. Et est arbustū longū hñs plures ramos: et lignū eius et folia similia folijs citonioꝝ: nisi quia sunt lōgiora est strictiora: et rugosa pauca rugositate: sicut est rugositas pāni postq̄ abluit' anteq̄ extendat' et reponat': ⁊ color eius declinat ad albedinē: et habet odorē bonū: ⁊ hz in summitatibꝰ ramoꝝ: semen simile semini herbe siluestris/ que dicitur ormen. Nascit' aūt in locis asperis. Dyas. cap. eliffagus siue eliliffagus/ ſm translationē nostrā. Eliffagus. i. saluia. Frutex eius est oblonga multas habens virgas quadras et albas: et folia similia malicidonijs: sed oblonga minora et aspera et albidiora et odorata subrugosa: semen super virgas est simile omnino agresti. Nascitur locis asperis. ¶ Pli. cap. eliffagus herba est exalbida. Hasta est ei vasta ⁊ quadra: folia aliq̄tenus aspera. Potest em̄ acriter restringere. ¶ Gal. vi. sim. far cap. eliffagus. Complexio huius herbe est calida caliditate manifesta et sufficienti et parum stiptica.

Operationes

A ¶ Plinius. Herba ipsa facit ad dissintericos
et succus foliorum eius capillos gentrat: et
B vrinam prouocat. ¶ Sera. Decoctio foliorū
et ramorum ipsius quando bibitur prouo-
cat vrinam et menstrua: et expellit fetum: et cō
fert morsui venenoso strigonis marini: et de-
nigrat capillos: et confert apostematibus et
abscindit fluxum sanguinis: et mūdificat vl
cera fraudulenta et cum decoctione ramulo-
rum et foliorum ipsius fit ablutio: et sedat pru
C ritum genitalium virorū et mulierū. ¶ Dias.
Virtus eius est diuretica. Menstruis impe
rat. abortum facit. Percussum strigonis ma-
rini mitigat. Capillos nigrescit. Est etiā ter
mantica: et sanguinem fluentē ex vulneribo
D stringit/sordida vulnera purgat. ¶ Elixatu
ra foliorū et virgarū ipsius pruriginem natu
re compescit. Est etiam virtutis redarguen
tis cū acrimonia. Unde ad dissinteriaz atq;
muliebrem fluxū: quem greci rigeon vocant:
facit succus foliorum eius: capillos denigrat
E et vrinam prouocat. ¶ Paulus. Vinū decocti
onis eius confert paraliticis bibitū et catha
F plasmatū super partem paraliticantē. ¶ Et
dicunt magi de saluia q ipsa putrefacta sub
fimo generatur auis quedam habens caudā
serpentinam et albam merule similis. De cu
ius cinere si ponatur in lampade/apparet q
G domus sit plena serpentibus. ¶ Et Herba-
rio. Saluia bz folia longa et angusta subaspe
ra/odore suaui et graui. In locis asperis na
scitur. Decoctio eius potata/vrinam et men
strua mouet. Pastinace marine si quem per-
cusserint virus excludit. Sanguinis erupti
H onem sistit. ¶ Plate. Saluia cali. est et sic. in
ij. solū folia competunt vsui medicine et viri-
dia: et sicca domestica magis consumit et cō-
fortat. Siluestris autem magis dyasoretica
Vinum decoctionis saluie/valet paraliticis
et epilenticis: fomentatio ex aqua decocto-
nis eius valet contra stranguiriam et dissin
I teriam/matricem mundificat. ¶ Plinius li.
xxij. Herbā nostri qui nunc sunt herbarij ele
liphacon grece: Latini vocant salviam men
te similem canam odoratā: hac apposita par
tus emortuos extrahunt. Jtēq; vermes au-
K rium vel vlcerum. ¶ Idē in libro. xxvj. Her
ba que a quibusdam appellatur saluia simil
verbasco. Conteritur ea et collata calefit: et
sic ad tussim lateriscq; dolores bibitur. Eadē
q contra scorpiones atq; dracones marinos
efficax est. Contra serpentes etiam ex oleo
perungi ea prodest. y sopi fasciculus cum q̄
drante mellis decoquitur ad tussim.

¶ Dacer. Saluia cui nomen elysfacos est L
apud grecos. Cū mulsa iecoris prodest pota
ta querelis. Pellit abortū: lociūq; menstrua
purgat: Trita venenatos curat superaddi-
ta morsus. Crudis vulneribo que multo san
guine manant. Apponas tritam dictum re-
tinere cruorem. Cum vino succus tepidus si
sumitur huius. Compescit tussim veterem la
teriscq; dolorem. Pauritus vulue curat virge
q; virilis. Si foueas vino fuerit quo saluia
cocta. Illius succo crines nigrescere dicunt
Si sint hoc victi cerebro sub sole calenti.

Caput. cccv.

SAlix. Jsi. lib. Ethymo. Salix dicta
eo q saliat: id est crescat. Arbor lē
te: viribus vinciendis abilis. ¶ Am-
brosius. Salices videntur nihil habere semi
nis: habent tamen gramen quoddā in folijs
qua terris commisso tanq; semine posito sur
gat arbor: de surculo: et tanq; seipsam exusci
tet de semine suo. ¶ Glosa sup Esaiam. xliij.
Salix est arbor infructuosa: sed cito crescit:
marime si iuxta aquam sit. ¶ Aristoteles in
libro de plantis. Quedam in humido loco:
quedā in arido: et quedam in vtroq;: vt salix
¶ Idem in libro de animalibus: quedam ar
bores non fructificant. Sicut viri pingues
non multū spermatizāt. Talis est salix et ro
mana nux. ¶ Idez in libro decimosexto. In

aquosis tñ prouenium salices ⁊ alni:lõgaq; folia sunt vtriq; inter primas germinãt. Circumagunt salicis folia post solsticiũ:nec alio argumento intelligit certius sidus confectũ Ocissime vero salix amittit semen antequ maturitatẽ sentiat omnino:et ob id frugiperdata dicta est ab Homero. Sequẽs vero etas scelere suo hãc sententiã interpretata est; q semen salicis mulieris sterilitatis medicamentũ est: Sed in hoc q̃z nascenti natura prouidit:q de pacto surculo incuriosus semen dedit: Una tñ prodit id maturitatẽ proferre solita in insula Creta. ¶ Pandecta. cap. eq. Culefara. Grece ytre. Latine vero salix.

Operationes

A ¶ Sera. lib. ag. ca. Culef. i. salix: folia ⁊ flos et rosa eius bũt in sapore põicitatẽ: ⁊ ytus salicis ẽ desiccatiua sine punctiõe. Cortex vo ipsius siccionis est cõplexiõis: sicut sunt oẽs

B species corticis. ¶ Uñ administrat in glutinatione vicez: Sed flos et rosa eius administrant ⁊ admiscent in omnib medicinis ⁊ vnguentis desiccatiuis. Et sunt ex hominib q̃ accipiũt flores et rosaz ⁊ succũ ipsius: ⁊ cõponũt ex eis desiccatiuã medicinam q̃ cõfert in multis: q̃ desiccat sine mordicatione ⁊ ꝓpter

C q̃z in ipsa est stipticitas pauca. ¶ Et q̃n cõburunt eius cortices ⁊ cõficiunt cũ aceto: administrant in omnib egritudinib in quib necessaria ẽ desiccatio sicut in verrucis et ꝓprie in rotundis ⁊ in verrucis similib capitib clatioz: et in verrucis infictis in cute: radicat eñ eas q̃n super eas fit linitio. ¶ Et q̃n

D cuellit cortex eius ⁊ rẽpore quo emanãt flores et colligit gũmi eius. Habet hoc gummi virtutẽ abstersiuã ⁊ subtiliatiuã: et ideo administrat in omnib egritudinib que accidũt pupille ⁊ faciũt impedimentũ visus. ¶ Et idem

E auto. Pauli. Virtus foliox ⁊ corticũ et fructus salicis et succi eius est stiptica. Et est frigide et licce cõplexiõis in. i. gradu. ¶ Et idez

F auto. Bed: gar. Q̃n bibunt folia eius trita cũ pipere et vino pauco conferunt colicis: et q̃n sumit cũ aqua / pbibet impregnationẽ: et fructus eius: cõfert sputo sanguinis q̃ bibitur et cortex eius tritus cũ oleo rosaz. si bulierint in cortice granati / cõferũt dolori auriũ

G ¶ Et eius decoctio administrata super pedes podagricoz / cõfert eis multũ: ⁊ mundificat furfures capitis: et colligit humiditas ab ea defluens q̃n excoriat a cortice suo q̃n incipit apparere flos eius / q̃n reperit intra corticẽ humiditas congregata q̃ abstergit oculũ: et aufert tenebrositatẽ eius. Proprietas salicis q̃ extrahit sanguisugas adherentes gutturi: ⁊ glutinat vulnera recẽtia. ¶ Et

H idem auto. Aben Deluat. Folia salicis bibita / prohibent impregnationẽ: et cõferunt fluxui sanguinis: et lac q̃ egreditur ex eis acuit visum et abradit pilos. ¶ Et idem auctor.

I Pau. In foliis salicis et salice nõ dixit Bali eius aliud. ¶ Gal. vij. sim. fac. cap. ytre. Ytre

K siue salix vretur quidem aliquis et foliis ad sanguinolentorum vulnerum consolidationem. sed maxime floreo eius fere omnes vtũtur medici ad confectionem siccatiui emplastri. Est eñ vis eoz suauis siccatiua: habz autẽ ⁊ quiddam stipticitatis. ¶ Quidam ve-

L rm et succum facientes ex eis immordax ⁊ siccatiuum habet farmacum ad multa vtile. Nihil eñ magis occurit visui q̃z farmacum / immordacius siccans parum / sed stipticãs: sicut in tractatu de compositione farmacorum plenius dicetur. ¶ Cortex etiam huius

M arboris similis est tam frondium q̃z florum virtuti: preterq̃z q est siccio: sm complexionem: sed hunc quidam accendũt: et vtuntur cinere omnibus die que violenter indigent desiccari: sicut sigillea ⁊ chiles: id est mirmicea: auferunt ipsum madefacientes aceto acri: quidam vero tempore florenti incidentes corticem. Liquorem siquidem colligunt et eo vtuntur in obfuscantibus pupillis: cũ sit farmacum abstersiuum simul et subtiliatiuum: cuiq; sit huiusmodi poterit eo vti et ad

N alia multa. ¶ Palladius libro. iij. In mense Februario plante salices obruende sunt: et omnium generum que applicantur arbusto.

O ¶ Dyascoricles. Salix est arbor cuius folia glutinant vulnera cruenta: Flos etiam eius sine mordicatione desiccatiuus est. Cinis cinis cum aceto super callos pedum inductus eos tollit. Et similiter verrucas emundat. Flos eius cum aqua bibitus, omnem calorem libidinis frigefacere facit. ¶ Auicenna:

P Salicis folia stiptica sunt sine mordicatione: Et est in eis exsiccatio sufficiens. Cinis autẽ eius vehementis est exsiccationis. Em plastrũ ex eo factus retinet fluxũ sanguinis ¶ Constantinus: Salices frigide sunt in. ij.

Q gradu. sicce in. j. Valent dolori capitis de calore si in naribus mittantur. Succus eius vulnera solidat. Cortex eius vtilis et cum aceto temperatus / verrucas et pozos aufert Sed lac corticis a salicibus florem habentibus / eruti visum clarificat / defectos confortat oculos. Succus frondium et pomorum poratus / mulieri vt concipiat nõ permittit.

Caput. cccvj.

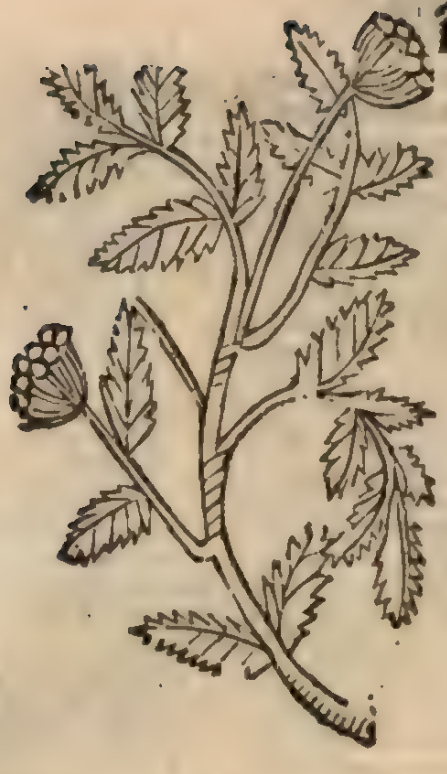

Sambucus. Pan. ca. ccclxxix. Sciendū q̄ actis ē sambucus: kameactis dicit ebulus: et sunt plāte oībꝫ note. ℣. Sambucus est actis: sꝫ ebulus ē kameactis. ¶ Sera. li. ag. cap̄. kameacti. Kameacti due sunt species: quaꝝ vna grece d̄r actis: in latino sambucꝰ: et scd̄a nominat̄ in greco kameactis: et eius intētio terrenus actis: et in latino d̄r ebulus: de q̄ lege cap̄. clxxv sup̄ de E. ¶ Pli. Sābuce due sunt species: eaꝝ vna assimilat̄ arboribꝫ habētibꝫ ramos similes cannis rotundis: quoꝝ color est ad albedinē: et sunt lōga: ⁊ sunt in eis q̄ttuor folia aut q̄nq̄ porrecta sup̄ ramos quoslibet: ⁊ similia foliis nucis: minora tñ eis: habētia grauē odorē. et in summitatibꝫ ramoꝝ sunt flores albi: ⁊ grana sil̄ia granis viridibꝫ vel lētisci: quoꝝ color declinat ad purpureitatē cū nigredine: ⁊ sūt velut in racemis: ⁊ hñt multā humiditatē habētē odorē lini: et ista d̄r actis. Alia ℣o species q̄ d̄r kameactis ē minor prima: hꝫ ramos magis pertinentes herbe quadratos in q̄bꝫ sunt multi nodi ⁊ folia iuicē distātia: ⁊ singulis nodis sil̄ia foliis amigdalis in summitatibꝫ suis: nisi q̄ hñt venas: et sunt lōgiora eis hñtia grauē odorē: ⁊ in summitatibꝫ ramoꝝ sunt capitella sil̄ia coronis sup̄dicte speciei: ⁊ semē ⁊ flos similit̄: ⁊ hꝫ ramos lōgos grossitudinē digiti hñtes. Isido. lib̄. Ethymolo. Sambucus est arbor mollis et parua.

Operationes

¶ Plinius lib̄. xvj. Sambuci habent acinos nigros et paruos humoris lenti. Inficiendo maxime capillo: qui et ipsi in aqua decocti manduntur. ¶ Idē in li. xv. Arborū quarundam fructus pediculis dependent vt piri: Alia vero racemis vt edere atq̄ sambuci. ¶ Idem in libro. xvj. Sambucus germinat inter primas: ⁊ nudatur inter nouissimas: et ex his que hyeme aquila ex oriente concipiunt: ordine nature florent prime siluestrium sambucus/ cui medulla est plurima: ⁊ coruus cui nulla. Sambucus est arbor diuidua nec ramosa lentissima: et ideo scutis faciendis aptissima: cuius nimirum plaga se protinus contrahit: suumq̄ vulnus claudit: et ob id contumacius ferrum transmittit. Sambuci atq̄ rubi generis sunt fungosa aliter tamen q̄ ferule: quippe plus ligni atq̄ succi est vtiq̄ sambuco ex qua magis canoram buccinā tubamq̄ credit pastor. Ibi cese vbi galloruꝫ cantum non exaudiat frutex ille. ¶ Idem li. xvij. Inuentum est surculos abscisos serere/ qd̄ sepis causa factum est sambucis et cotoneo rubisq̄ de pactis: ad palum vinearum firmissima ē sambucus taleisq̄ feritur vt populus. ¶ Auicenna. Sambucus alba calidior est q̄ citrina ⁊ q̄ purpurea. Et est vniuersaliter in. iij. calida et sicca. Est autem subtiliatiua humiditatum: senibusq̄ confert eius oleum Delet autem pannum: et facit rubedinem eius odoramentum. ¶ Oleum eius confert senibus: et frigidis neruorum egritudinibus. Odor eius facit sodam: cum hoc tñ resoluit sodam frigidam a flegmata odorata deniq̄ purum eius oleum fluere facit sanguinem ex naribus calefactum cum ipsum odorat. ¶ Constantinus. Sambuci calidi sunt in. ij. sicci in. j. dissolutiui ac neruorum mollitiui sunt: stomachum quoq̄ mollijnt/ vomitum prouocant/ ⁊ cathaplasmati mammillarum apostemata sanant. Sambuceolum quoq̄ scabiē ac pustulas et apostemata narium sanat/ vulnera clausa aperit/ euersaq̄ ad suam naturā conuertit/ aurium dolorem placat bibitūq̄ lumbricos ⁊ ascarides flegmaticos excludit/ ac melācolicos humores expurgat. ¶ Plinius. lib̄. xxiiij. Sambucus hꝫ alterum genus magis siluestre: qd̄ greci chameacten. alij bellon vocant multo breuius: vtriusq̄ foliorum vel seminis vel radicis decoctum in vino veteri ⁊ ad cyathos binos potum stomacho inutile est aluo detrahens aquam. ¶ Refrigerat etiam inflammationē maxime recentis ambusti. Et canis morsum cū polēta mollissimis foliorꝫ illitis. Succus cerebri collectiōes lenit infusus. Acini eiꝰ infirmiores q̄ reliquę capillū tingunt. ¶ Poti

A B C D E F G H I K

acetabuli mensura vrinā mouent. Ad omnia efficatior est que minor. Radix eius decocta ac potata/hydropicos exinauiunt. Folia in vino pota/serpentum ictibus resistunt.

L ¶ Podagricis cum sepo hircino vehement' p iunt cauliculi illiti: ydē in aq̄ macerantur

M vt sparsi pulices necētur. ¶ Foliorꝫ decoctio

N si locus spargantur musce necantur. ¶ Boa appellat' morbꝰ pabularꝫ cū rubent corpora: sambuci ramo verberatur. Cortex interior tritus ex vino albo potus/aluum soluit.

Caput. ccccvij.

Sambacus. Pande. cap̄. ccclxxvj. Jesemin Arabice ꝛ ambach: Grece lencoia: Latine sambacus. ¶ Serapi. li. aggre. cap̄. iesemin. i. sambacus. Et est planta habens album florem: et quedam citrinuꝫ et est minus ca. ꝛ sic. q̄ꝫ album: et similiter est minus in operatione sua: et citrinus reperitur in Babilonia. Est etiam species alia ex eo cuius flos celestis est coloris. ¶ Et idem autoritate Aben Mesuay. Est calida in p̄ncipio. iij. gradus. ¶ Galienus vj. sim. far. cap̄. de iesemino: s̄m translationem grecam. Ambach herbe quam iesemin vocant semen maxime vtile est calefactiue et desiccatiue: necnon subtilium partium virtutis est. Est autem gustantibus subamarum et acre et palam: quoniam diureticum est et dyaforeticū Erit autem in calefaciendo et siccando. iij. gradus intensi. Etiam hoc dicit in. vj. huius. Et subdit in. vij. lencoya: id est Jeseminū Tota quidem frutex abstersiue et subtilium partium virtutis. Magis autē participāt ea flores: ꝛ horum sicciores magis viridibꝰ. ¶ Auicenna ponit tres species: scilicet albā/citrinam ꝛ purpuream. Et est alius sambucus agrestis: de quo supra ꝛc̄.

Operationes

¶ Serapion. Folia eius humida non sicca A quando ponuntur super empetiginem et pānum expellunt eos et resoluunt omnem superfluitatem.

¶ Et conuenit habentibus catarrum: et inducit dolorem capitis illis qui sunt calide cōplexionis. B

¶ Et oleum eius est iuuatiuum in hyeme: et si habens calidam complexionem odorem nimium/de ipso timendum est/ne faciat fluxuꝫ sanguinis ex naribus eius. C

¶ Et idem autoritate Aben Mesuay. Confert humiditatibus et flegmati salso: et senibus frigide complexionis. Et confert doloribus qui fiunt ex flegmate viscoso. D

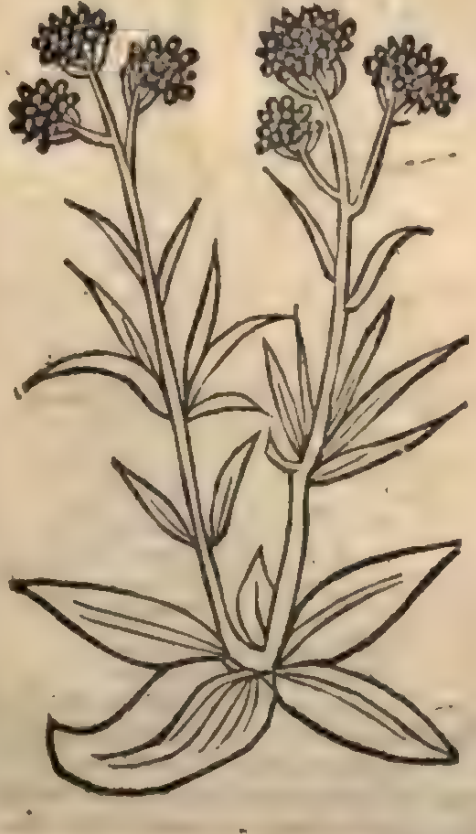

Caput. ccccviij.

Sandix Plinius lib. xxv. Sandix est herba quedam de qua panni tinguntur in blaueum colorem.

Operationes

A ¶ Idem Plini. lib. xxxv. Sandaraca si torreat equa parte rubrica admixta/sandicē facit: q̄q̄ animaduerto Virgiliū estimasse id herbā esse versu illo: Sponte sua sandix pascentes vesceret agnos. ¶ Idē in li. xxij. Sādix in olere siluestri a grecis ponit sicut Opinio et Erasistratus tradunt. ¶ Decocta vero aluum sistit: et semine singultus cōfestim ex aceto sedat. Illinit ambustis vrinā eijcit. Succus decocte prodest stomacho. Iocineri renibus ac vesice. ¶ Hec ē quā Aristophanes Euripedi poete iocularitet obijcit eius matrē: ne olus quidē legittimū vendicasse: sz sandicem. ¶ Dyasco. Sandix vel scandix calefacit et desiccat fortiter: ac dyaforeticum ē et ob hoc merito viscerum purgatiuum est.

B

C

D

E

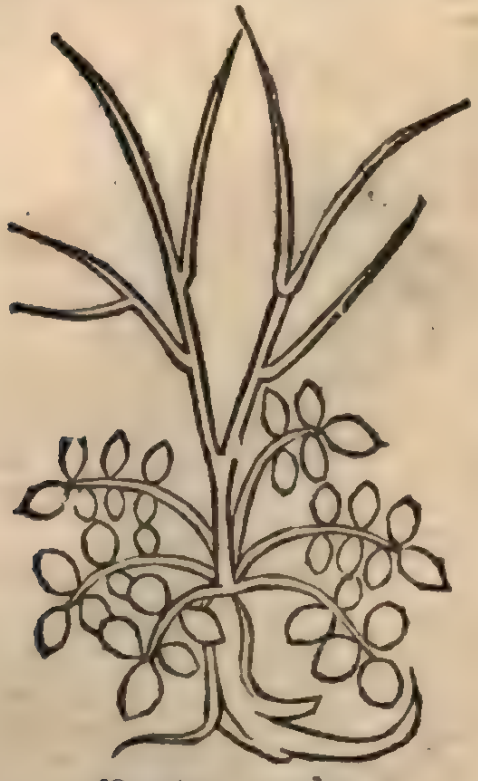

Caput. ccccix.

Samsucus. Dyasco samsucus a suculis nominat amaracus: et est ramosa multas habēs virgas super terrā expansas cū folijs paruis atq; rotundis nepite similibus ac velut hircis et acerrimis.

Operationes

¶ Herba tota est valde amara: vires habēs acre atq; calefactorias ad omnē duriciē vel rigorē valde idonea. Medetur etiā cathaplasmata siue potata a scorpione vexatis vel difficultati mictus vel intestinorū tormento laborantibus. ¶ Eius elixatura medet hydropicis. Vrinā prouocat: et tortionibus ē vtile. Succus eius addito melle / liuores detergit. Scorpionū ictus cū aceto et sale cōpescit: laxationibus bene adhibet: cerotis vtiliter additur. ¶ Omnes tumores corporis et oculorū spargit cathaplasmata et maxime cum polēta imposita. Itē apposita solite purgationē materie prouocat in feminis: bñ q̄z malaginatibus miscet ꝛ acopis. ¶ Samsucū ē in. iij. gra. calidū et siccū. Dolorē capitis et emigraneā de flegmate ꝛ colera nigra curat: si ex eius apozimate caput lauet aut naribus applicet. Dissoluit opilationē ꝛ ventositatē grossaz. ¶ Et eius apozima bibitū hydropisim/strāguiriā ventris dolorē habentibus fit bonū. ¶ Cū melle cathaplasmatū nigredinē i palpebris amputat: et cuz aceto morsum scorpionis curat. ¶ Pessarizatū vero menstrua ꝓuocat/lapidē aufert epilenticis cōuenit et paraliticis. Auribus instillatū/dolorē placat et sonitum.

A

B

C

D

E

F

G

Caput. ccccx.

Saliunca. Dyasco. Saliunca est gēnus herbe q̄ radiculas ꝛ folia hz subrufa: floresq; plurimos a terra refossa in modum stipularum constringitur. Nascit autem in lapidibus summis et norica regione. Illa vero optima est que est odorifera recens et sine sabulone plurimosq; ramulos et radices habens: potest ergo eadem que et spica q̄uis deformior sit.

Operationes

A ¶ Plinius libro. xxj. Salunca odoramentorum multa nihil attinent ad coronamenta: vt yris atq; salunca: q̄q̄ vtraq; nobilissimi sit odoris.

B ¶ Salunca quidem foliosa: sed brevis est et que necti non possit: radici nemorosa coberet: que herba verius est q̄ flos veluti manui pressa: breviterq; sui generis cespes: hāc panonia gignit: et norica alpiumq; aprica vitium epotedia tante suauitatis vt metalluz esse ceperit: vestibus eam interponi gratissimam est. Huius radix in vino decocta vomitiones sistit. stomachumq; corroborat.

C ¶ Et synonomis. Salunca intelliguntur quidam in medicinis pro ancusa: sed in aurea Alexandria recipitur pro ea spica celtica.

Caput. cccxj.

Sauina. Pandecta capitulo. viij. Abbel Arabice/Grece brachi/Latine sauina. Sauina est arbor cuius folia sunt similia foliis tamariscivet magis spinosa. Habēt bonum odorem: et arbor ista crescit magis in latum q̄ in longum. Est calide et sicce complexionis in. iij̄. gradu. Serapion libro aggregatoris capitulo Abel; id est sauina. Et sunt eius due species. Una cuius folia sunt similia foliis cipressi: et magis sunt spinosa q̄ alia. Habens bonum odorem: et arbor huius est fortis: et crescit magis in amplum q̄ in longum. Et fructus eius est sicut zaror. pro quo lege capitulum. ccix. Juniperus. Et quidam vtuntur foliis eius pro fumigio. Sed alterius speciei folia sunt similia foliis tamarisci: et sapor eius est sicut sapor cipressi: hec latine vocatur sauina cuius substātia est subtilis: et in odore eius est aromaticitas: et calefacit: et desiccat in. iij̄. gradu.

¶ Auicenna libro. ij̄. capitulo Abbel. Abbel est fructus arboris similis Junipero factus sicut zaro/sed tamen vehementer ē niger boni odoris et acuti saporis: et ista arbor est prima species sauine: et posita per Serapionez Galienus. vj. simplicium farmaconim de sauina: Brachi siue sauina desiccantibus fortiter est. q̄m tres sapores: quos in gustando monstrat/equaliter cipresso: nisi inquantum acrior est eorum vt vtiq; dicat quis magis aromatica. Huius ergo et ipsius qualitatis particeps est videlicet acris: stiptica complexione calida. Adhuc autem in amaritudine et stipticitate debilius est q̄ cipressus: quantū enim superat cipressum acredine: tanto diminuitur in stipticitate: quot patet q̄ calidius est cypresso: et ideo magis dyaforeticum: igitur solidare quidem. nam propter stipticitatis robur et caliditatis: intantum cū ambobus bis participat: vt iam tensiuum et inflatiuum cōstat: putrefactionibus vero cōfert sicut cipressus: ponatur autem hoc farmacū in tertia abstantia secundum calefacere et siccare ena inter ea que maxime sunt subtilium partium.

Operationes

¶ Galienus. Contra tenasmonem de frigida causa. Fiat decoctio eius in aceto et vino et fumum patiens recipiat. Herba ipsa naribus carbaplasmata valet contra frigidū reuma. Ponitur etiam in vnguentis bene trita contra scabiem famosam. Vinum decoctionis eius valet contra dolorē stomachi et intestinorū: et contra stranguriā et dissurriā: sed carbaplasmata valet contra dolorē yliacum Est etiā dyaforeticū et diuretic: cum fomentū ex aqua decoctionis eius vel vino. Est autez sauina ex specieb iuniperi: vt apparet in ca. Juniperus. Sera. auto. Gal. Virtus eius ē que dissoluit et abstergit putredinem viscerū

A

putridorũ malorꝫ corrodẽtiũ antiquorꝫ ⁊ ipa similit mũdificat vlcera melancolica sordida qñ ponit cũ melle: et aufert herisipilã: ⁊ ꝓpter causaꝫ sue subtilitatis ꝓuocat mẽstrua plus omni alia medicina: ⁊ facit mingere sanguinẽ: et interficit fetũ viuẽtẽ: ⁊ expellit mortuũ et ingredit in vnguẽtis odoriferis: ⁊ ponit ꝑ amonio vel cinamomo duplũ põderis eius.

¶ Et idẽ auto. Dyas. Folia ambaꝫ specierũ prohibẽt dilatationẽ vlceꝫ corrodentiũ: ⁊ sedat apostemata corrosiua. Et qñ fit emplastrũ cũ eis/aufert liuorẽ cutis et sordiciẽ eiꝰ que accidit ꝓpter supfluitates corporꝫ: et aufert escarã ignis: et qñ bibit facit exire sanguinẽ cũ vrina: et expellit fetũ: et qñ ex ea fit nascale facit hoc. Et ingreditur in confectionibus vnguentorum calidorꝫ.

Caput. ccccxij.

Sandalũ. Sandal Arabice. Grece ⁊ latine sandalũ. Sera. lib. aggre. cap. sandal. i. sandalũ. Defert ex Syria: ⁊ est albũ ⁊ ruffuꝫ ⁊ citrinũ. Est fri. in. iij. sic. in ij. et melius ex sandalo ẽ citrinũ pingue post citrinũ rubeũ: et ẽ magis siccũ citrino: ⁊ post ipsum albũ. Et idẽ auto. Albugerig. Albũ ẽ fri. ⁊ sic. in iij. gra. Sed citrinum et rubeum sunt fri. in. iij. et sic. in. ij.

Operationes

¶ Sera. auto. Aben mesuay. Confert dolori stomachi ⁊ epatis ex colera. Et rubeũ est fri. albo et citrino: ⁊ est iuuatiuũ. Nam ipsũ prohibet fluxũ humorum ad membra: et est sicut faufel in frigiditate ⁊ siccitate: fortificat gingiuas et stomachum. A

¶ Et idem autori. Aben mesuay. Confert cardiace cũ fe. qñ linitur cum eis super cor B

¶ Et idẽ aucto. Isaac. benaram. Conueniũt calefactis. et conferunt debilitati stomachi ⁊ cardiace que accidit a colera qñ teruntur: et miscent cũ aq̃ rosarũ: ⁊ applicant exterius et qñ conficiunt cum aqua rosarum ⁊ pauca camphora ⁊ liniuntur inde timpora: confert sode que fit a caliditate. C

¶ Et qñ miscet cum vna quãtitate sandali albi media quantitas sarcocollo: et conficitur cum albumine oui et ponitur super timpora et confert sode colerice. Et prohibet descensum catarri ad oculũ: ⁊ linitur cum eo in balneo: et prohibet ardorem psilotri: et sandalũ rubeum est frigidius albo. D

¶ Et quando miscetur cum succo solatri aut semper viue/aut portulace/aut lenticula aq̃: Confert podagre calide ⁊ apostematibus: et prohibet humores ab illis membris: et melius ex sandalo est citrinum pingue: ⁊ post citrinum rubeum: et est magis siccum citrino postea album. E

¶ Et idem autoritate albugerig. Album est frigidum in. iij. gradu: teritur et resoluitur cum aqua rosarum et in catarris ca. ponitur in fronte: et in stomachis calidis: et infrigidat ea: et confert febri. cali. ⁊ birsen: et stomachi debilitati: sed citrini et rubei sunt frigidi in. iij. gradu/sicci in. ij. non habentes stipticitatem neqꝫ ponticitatem rosarum: et quando dissoluuntur in aqua rosarum et ponuntur supra stomachum/conferunt fe. acutis et debilitati stomachi ⁊ sode q̃ fit a caliditate. F

¶ Et idem autoritate Atabari. Rubeum est frigidius albo: ⁊ linitur cum eo apostemata calida. G

Caput. ccccxiij.

Satirion. Pandecta cap. cl. Chasialkel Arabice/Grece orchis vel afrodisia vel priapismon. Latine vero testiculus vulpis vel satirion vel leporina. ¶ Serapion lib. aggregatoris/capitulo Chasialkel seu Chasialteb: id est satirion. Sunt eius duo genera: Una habet radicem seu testiculos albos: et vocatur Chasialkel. Primum genus ipsius satirionis vocatur testiculus canis: et grece Kinoserthis: et est ei planta que habet folia extensa super terram prope ipsam ⁊ ortus est ex radice vnius stipi

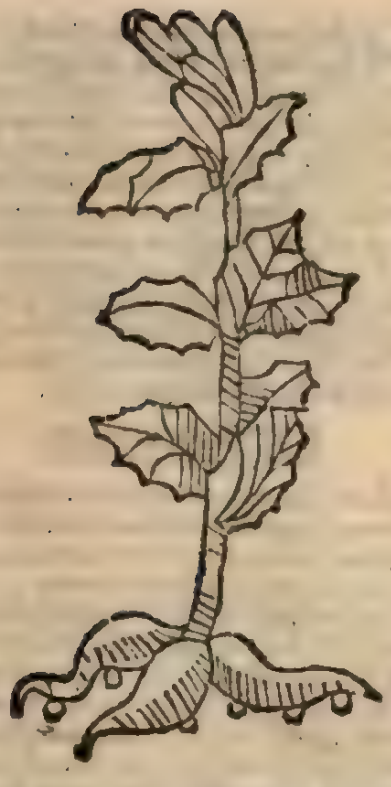

tis: ⁊ folia eius sunt similia foliis oliue: nisi quia sunt subtiliora ēis ⁊ longiora super terram extensa: et longitudo eius est fere in longitudine vnius palmi: et florem habet coloris purpurei. Radix eius est silis radici bulbi: nisi quia est tendens ad longitudinem et subtilitatem. Et est duplex: sicut sunt due oliue in figura. Una inferius/⁊ alia superius: ⁊ vna plena/⁊ alia vacua rugosa: et comedit radix eius elixata sicut bulbus: et iste dicit satirion quo omnes cōmuniter vtunt: ⁊ subdit. Secundum vero genus satirionis habz duas species. Una est que vocatur arabice chasialhabel seu chasialthalep: id ē testicul⁹ vulpis: ⁊ vocatur similiter catharich: et nominatur hoc in greco trifolium: quia plurimum quod de eo nascitur est habens tria folia declinantia versus terram: et similantur foliis acetose maioris/aut foliis lilij: nisi q̄a sunt minora eis: et in testiculo suo est rubedo declinans rubedini sanguinis: ⁊ hz stipitem subtilē longitudine vnius brachij: et hz florē similē floribꝰ lilij albi in figura: ⁊ radix ei⁹ assimilat cepe bulbi in figura: ⁊ est in magnitudine mali exterius rubei coloris: interius albi sicut ouū: ⁊ qd de ipsa administrat ē radix

Operationes

A Galienus. viij. simplicium farmacorum. cap. de testiculo canis ſm translationē Arabicā Radix eius est dulcis: et virtus eius est cali. ⁊ humi. nisi quia in humiditate eius est inflatio superflua: et incitat libidinem.

B ¶ Ibidem ſm translationem grecam. Satirion vel trifolium humide est ⁊ calide complexionis: quo circa ⁊ gustantibus ipsum videtur dulce ⁊ ventosam humiditatem possidere: et propterea prouocat ad venerea. Hoc autem et radix huius herbe efficere nata est: vt quidam scribunt etiam epistotonuz sanat cum vino nigro austero bibitum.

C ¶ Et idem ſm translationem Arabicam de testiculo canis. Radix eius est duplex similis radici bulbi. Una plena: ⁊ sapor illius radicis que est plena: est dulcis multe humiditatis ⁊ supfluitatis inflatiue: que quando bibitur/incitat libidinem. Et alia mollior siue vacua que habet complexionem que declinat ad caliditatem et siccitatem. Et est in ea humiditas digesta digestione cōpleta: et iō contingit quod cum hoc quod nō incitat coitum facit contrarium et abscindit eum. et iste ambe radices comedūtur assate sicut comeditur radix bulbi.

D ¶ Diascorides cap. orchis secundum translationem nostram Orchis. i. satirion dicitur de radice eius quod si vir comedit partem maiorem eius generat masculos/et si minorem comedit/generat feminam. et quod mulieres partium italie dant tritam cum lacte caprarum ad incitandum libidiem. ⁊ quelibet ipsarum habet operationem contrariam alterius quando bibitur. nascitur in locis petrosis et arenosis.

E ¶ Et idem auctoritate. Archisalie. Alia est spēs q̄z nomināt quidā sandachias propter suum iuuamentum magnum. et est herba habens folia similia foliis porrorum. nisi quia sunt latiora et est humiditas in ea que adheret manui: habens hastam longam circa longitudinem vnius palmi. et habet florem purpureum et radicem similem testiculis.

F ¶ Galienus. viij sim. farma. cap. orchis quā ⁊ serapicidam vocant secundum translationē grecam. in sapore istius speciei supple vltime dicte auctoritate Archisalie et stipticitas. et virtus eius est siccior virtute radicis que dicta est prius: et propter hoc nō ita confert in coitu sicut predicta. et desiccatur et est adhuc siccior. Virtus etiam eius est que resoluit apostemata inflata quando ponitur super ea. et mundificat exituras sordidas.

G ¶ Et curat herisipilam. ⁊ quando est sicca/curat apostemata fraudulenta putrida. ⁊ quia in ipsa est stipticitas: retinet ventrem quando bibitur.

H ¶ Diascorides. Quando de ista specie fit emplastrum ipsis testiculis resoluit apostemata flegmatica eorum: ⁊ mundifi

cat vlcera ⁊ formicam: ⁊ aperit emoroidas. Et qñ fit emplastrū cū ea / sedat apostemata calida. Et si admistrat sicca / phibet dilatatiōē vlcerū: et abscindit putredinē cor: et curat vlcera fraudulenta que sunt in ore.

J ¶ Sed sciendū q̄ satirion est ca. ⁊ humi. in. j. Sed est alia species satirionis q̄ vocat herba basilica grece: arabice digiti citrini vl' buzeiden: latine vero palma cristi: cuius folia sunt silia prime speciei satirionis: sz gracilio ra cū nigris punctis. Radix eius brancē manus vel palme manus bz silitudinē floris croceī: cū vino vel aq̄ tritū croceatū efficitur.

R ¶ Oribasius. cap̄. de palma christi. Venenis resistit / quā qui habuerit: a maleficijs ⁊ venenis securus erit.

L ¶ Auicen. lib. ij. cap̄. digiti citrini: eius figura est sicut vola manus cōmixta ex citrinitate et albedine: et est dura in qua est parū dulcedinis: et ex ea est citrina cū parua alteratione atq̄ albedine. est calida ⁊ sicca in. ij. resolvit superfluitates grossas valde.

D ¶ Et est ei ꝓprietas valde mūdificandi cutē: ⁊ confert membris neruosis et impedimentis suis: ⁊ cōfert manie ꝓprie: ⁊ loco eius in iuuamēto manie ponit quantū est medietas eius ex hedera ysen cū duabus tertijs de sep.

Caput. cccxxiij.

SAturegia latine: Grece timbra: Arabice sabanc. Sera. lib. aggre. cap̄ sabanc aurco. Dyas. Sabanc siue sabater est planta omnibo nota: nascit in locis saxosis ⁊ asperis: et est similis thymo: nisi quia folia eius sunt maiora ⁊ molliora: et bz spicā plenā floribo: quoz̄ color vergit ad citrinitatē ⁊ viriditatē. Et virtus eius est sicut virtus thimi: ⁊ administ̄at sicut thimus: et est ca. ⁊ sic. in. iij̄. gra. et ponit in cibis. Et q̄dā ex eis sumit in horis et est debilioris operationis q̄ alia: et ipsa est magis conueniens in cibis q̄ acuitas eius est magis remissa.

Operationes

¶ Sera. Virtus timbre est calefactiua multum et deseccatiua et resolutiua: et prouocat vrinam et mēstrua: et expellit fetum: et facit excreare superfluitates a pectore. A

¶ Et idem auto. Aben mesuay. Saturegia est cali. ⁊ sic. in. iij. gradu: et magis agrestis: ⁊ ꝓprietas eius est q̄ expellit superfluitates que sunt in stomacho: ⁊ prouocat menstrua: et acuit visum debilitatū ab humiditate: et ideo comeditur in boc casu cum rafano ⁊ beder aos: et cōfert dolori sciatice qñ fit emplastrum cum ea cum frumento tritor: ⁊ agrestis fortior est domestica. B

¶ Jlido. lib. etby. Saturegia est herba calida: et proprie ignita. vnde ⁊ illi nomen indutum credūt: eo q̄ in ventrē pronas faciat. C

¶ Palladius lib. iij̄. In Februario mense saturegia seritur solo pingui vel stercorato et apico: vel melius mari proximo ⁊ cepulis mixta seminatur. D

¶ Dyascorides. Satura vel seruregia calefacit et nimis deseccat: et manifeste extenuat ideoq̄ vrinam ⁊ menstrua mouet: ac fetus extrahit: potui data / viscera purgat. A torace atq̄ pulmone humorem purgat: ⁊ per os sputa pellit. vrinam quidem mouet ex vino potata. E

¶ Stomachum quoq̄ nauseantē confirmat in ouo sumpta vel potata: ⁊ cōtra ea que ictibus aculeatis sentiunt animalia. F

¶ Plate. Saturegia est cali. ⁊ sic. et pultes ex farina et aqua: et eius puluere mundificant spiritualia. Pulvis eiusdem comestus ad idem valet. G

¶ Macer. Timbra solet greci dici. Saturegia latine. Illa sicca nimis vis est ⁊ vernida valde: prouocat vrinam: mouet quoq̄ mēstrua sumpta. Pellit abortiuuz: mulieb̄ria viscera purgat: Illius pulvis cum cocto melle subactus ⁊c̄. H

Caput. cccxv.

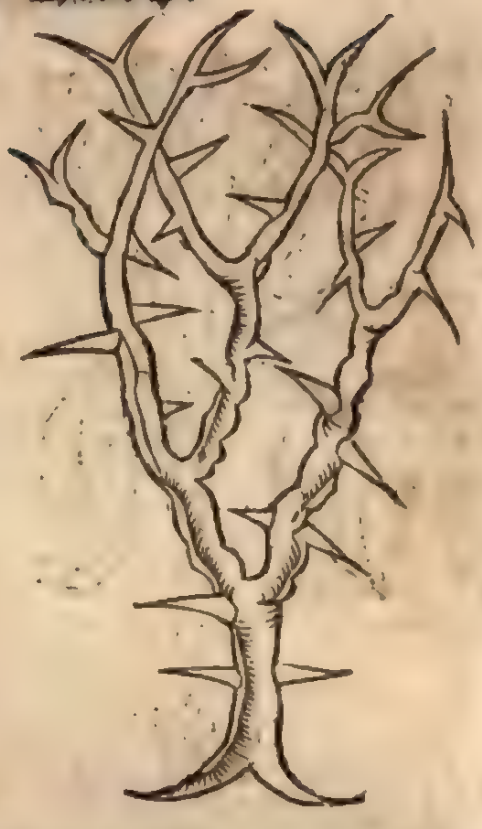

SAponaria. Pandecta. cap. cviij. Borich vel ozatis grece: Arabice aguſdo Latine ſaponaria vel herba fullonū eſt ſaponaria de qua parūculos faciunt: q̄a herbaticos vocant/et ſiccant eos: et pro ſapone vtuntur. ¶ Hieremias. Si lauaris te nitro/ꝛ multiplicaueris tibi herbam borich maculata es iniquitate tua. Plinius cap. de borich. Borich ē herba ſatis nota que ſatis congruit ad abſtergendum pannos: et ideo ipſa multum fullones vtuntur.

Operationes

A ¶ Pli. Ex folio eius factū cathaplaſma vulnera magna glutinat. et cruozem illoz. ſiſtit: et repzimit tumozes: que trita cum melle purgat vulnera ſozdida: et mūdat maculas.

B ¶ Et mixta cum albumine oui ſubuenit igni ſacro.

Caput. cccxcvij.

SAphatum. Auicenna. Saphatum ē arboz Arabica ꝛ Armena. Et eſt vnū de lacticinys. Calida eſt in. iij. gradu et eius ſiccitas in. iij. ꝛ in ipſo eſt ſtipticitas temperata. Sentiz dicta eſt a ſitu: eo q̄ eſt terra inculta in qua ſentes ſpineq̄ naſcuntur. Maiozes autem noſtri omnem arboz ſpinoſam dicebant vepzem: eo q̄ p̄rendeat. Hieronymus ſuper Eſaiam. Serba eſt genus arboris naſcentis in hereno: ſpine albe ſimilitudinē habens. Cuius lignū imputribile et leuiſſimū oim lignoz tā in fozitudie q̄ in nitoze: ſoliditatē et pulchritudinē ſuperat. Vnde omnia ligna arche et tabernaculi facta ſunt in inſtrumento. Haymo ibidē. Ex hac arboze terra in qua naſcit dicta ē ſerbim vñ dicunt ligna ſerbim. Ex lib. de natu. rez. Serbim eſt arboz orientis nobiliſſima albe ſimilis ſpine: ſed multo maioz et altioz creſcit. Lignū eius albū ꝛ leue nō facile cedens igni nec vnq̄ humoze aliquo vel antiquitate coz-rupte: quod adhuc patet in arcba Noe: q̄ eſt ſuper montes Armenie.

Operationes

¶ Auicenna. Saphatum ſtipticitat em habet temperatam ꝛ confert empetigini limita. A

¶ Super alcola quoq̄ melle linitur et remouetur/ventrem ſoluit: et debilitat viſcera: et eſt quedam ſpecies eius interficiens ſedentem in eius vmbza. B

¶ Caueat ergo ab ea. Hā et lactis eius tres ſpecies: et interficit in duabus epar et pulmonem frangendo. C

¶ Notandum q̄ in iſto capitulo habet tres plantas de quibus audiuiſti: ſcz ſaphatum ſentix et ſeca: vt apparet in figura. D

Caput. cccxcviij.

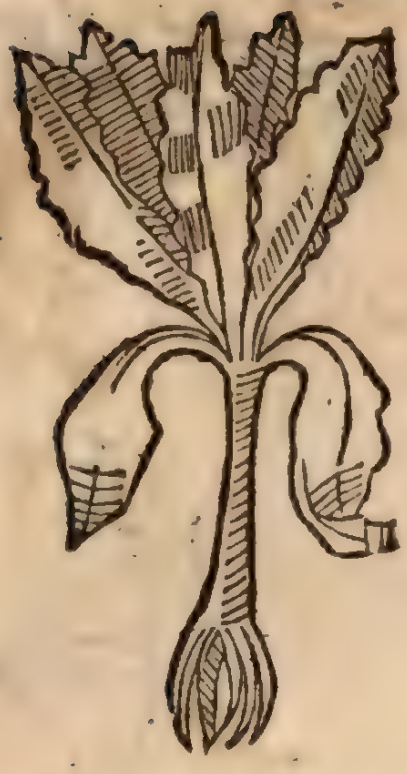

Scabiosa latin. Gre. stibes seu stibeos.

Operationes

A ¶ Dyas. cap. stibes herba ē cuius semē stiptice est virtutis ⁊ siccatiue satis: et idcirco eius decoctio dissintericis inijcit ⁊ de auribus pus emanans sanat instillata: ⁊ ī magnis vulneribus et cruētis glutinatoria ē vtilius id agēs siccū vino nigro et austero et stiptico coquat desiccat eñ fortiter oīa q̄ cōtra naturā sunt
B humida. ¶ Folia aūt eius viridia trita ⁊ cathaplasmatibus apposita in ano emorroidas reprimūt: et ex percussione in oculis sinkysim factā supposita iuuant. ¶ Itē folia eius
C adhibita/suffusiones oculis deterguūt. San
D guinē vulneribus imposita siccāt. ¶ Pau. ca. de scabiosa. Scabiosa cali. est ⁊ sic. in. ij. gra. Valet contra scabiē ⁊ alopiciā: ⁊ succus eius lūbricos necat. Fumus vini decoctiōis eius
F valet cōtra emorroidas. ¶ Cōtra cōdilomata q̄ atricia dicunt fiat emplastrū desuper ex
G ipsa herba: fumo tñ prius recepto. ¶ Dicit q̄ sctūs Urbanus ad petitionē cuiusdā sororis sue anhelantis sup scabiose virtutes: qm̄ ipse cōtinue vtebat: misit sibi infrascriptos ꝓsos.

Urbanus pro se nescit precium scabiose:
Nā purgat pectus qd̄ cōprimit ērga senectus.
Lenit pulmonem/purgat laterū regionem.
Apostema frangit/si locum bibita tangit.
Tribus vncta foris/antracem liberat horis.

Caput. ccccxviij.

Scalongia Grece: Latine Cepucia.

Operationes

¶ Gal. ij. de cibis: ca. de scalongijs. Sunt scalongie ex genere bulbi: comeditur eñ ipsorū radix sine folijs: hz aūt in seipsa amarā ⁊ austerā virtutē notabiliter per quā stomachū resolutum excitat aliqualiter: appetitui non contrariat neq̄ expuere aliquid indigentibus ex pectore et pulmone: et quidē substantiam corporis grossiorē et viscosiorē habens: amaritudo eius contra agit grossiciei/siccare viscosa: et grossa apta nata: sicut in his que de medicinis dicta sunt propter quod si bis decocte fuerint/nutritiue sunt magis: contrariantur autem iam expuere indigentibus: tanq̄ vtiq̄ deposito toto amaro. A

¶ Comedere aūt ipsas melius tunc cū aceto simul et oleo ⁊ garo. Etenim delectabiliores sunt et minus inflatiue ⁊ magis nutritiue subtiliores ad digerendū. Abundātes autē ꝑm esum ipsorū quidam manifeste senserūt ⁊ sperma plus habentes promptiores facti ad venerea: preparāt autem ⁊ hos homines multiformiter. Non enim solum elixos per aquā sedet vasa ex ipsas valde preparata cō B

ponunt: post frixurāq; alij offerunt. Multi autem assantes super lar multam decoctio-
C nem non sustinent. ¶ Contenti sunt autē valde modica: neq; omnino predecoquunt gaudentes ipsorū amaro et austero sapore salua-
D to: prouocat eñ ipsos magis ad esum. ¶ Sz inflationem et tortionem inferunt non digesti. Ex his quidem itaq; qui sic comedunt
E non boni chimi alimentum fit. ¶ Ex his aūt quia amplius decoquantur aut bis: vt dictū est: grossior quidem chimus: melior autē quātum ad digestionem: et nutritiuus fit. Calefaciunt autem manifeste: et aliquid aromatizans insinuant: et vrinatiue sunt.

Caput.ccccxix.

Scamonea latine: Grece diagridion: Arabice scamonia. Sera. lib. aggre. cap. scamonea. auto. Dyasc. Scamonea est planta habens ramos multos egrediētes ab vna radice lōgitudinis q̄tuor brachiorū: super quos est viscositas adherēs manui: et parū borre. Et hz folia similiter pilosa: et similia folijs plāte lebleb. i. volubilis agrestis aut folijs cussus. i. edere: nisi q; sunt molliora folijs cussus: et habent tres angulos: ⁊ habent flores albos/rotundos/concauos: similes in figura sua cartal: id est tube habēs grauē odorē: et radicē hz grossam sicut pollex: albā grauis odoris plenam lacte. Et colligitur s̄m hunc modum. Nam vulneratur virga et radix eius: et fiunt foue iuxta vulnus: et humiditas manans a vulnere in foueis illis: que postea colligit in cocleis. Quidam vero fodiunt circa radicē ⁊ sternunt ibi folia: tunc et vulnerata radice q̄d de hūiditate egredit super subiecta folia colligunt: postea sic dimittūt/donec illa humiditas desiccata fuerit quam reponunt: et melior ex illa humiditate que est scamonea: est que et clara leuis et similis in corpore suo glutino: quod fit ex corijs boum: habens gibbositatem: et est spongiosa: et est illa que defertur ex locis Mysie et ex terr; Asie est huiusmodi. Et ille qui vult eligere scamoneam et colligere ipsam: oportet q̄ non sit contentus vtrum albescat / aut non albescat quando tangitur cum lingua: q; idem contingit: quando ipsa est adulterata cū lacte titimalli. Verūtamē discernitur quando non est admixtum: eo q̄ non adurit/nec mordicat linguam adustiōe et mordicatione forti. Nam hoc accidit quādo est sibi mixtum lac titimalli: et deterior specierum scamonee est illa que defertur ex seni et ex palestina: quia iste species ambe sunt male adulterate cum titimalli lacte: ⁊ cū farina ordei. Et est calida et sicca in. iij. gradu.

Operationes

¶ Serapion. Sunt autem qui accipiunt ex A
radice plante scamonee: et coquunt eam: et dant elixaturaz in potu ⁊ purgat. Et assumitur radix plāte scamonee: ⁊ coquit illa cū aceto ⁊ terit cōtritiōe forti: ⁊ cōflat cū farina ordei: et fit emplastrū iuuatiuū sciatice.

¶ Et quando lana inuoluitur in succo radi- B
cis eius: et subijcitur pregnāti facit abortuz. ⁊ quādo miscet cum melle et oleo: et liniuntur cum ea exiture/soluit eas: et quando coquitur cum aceto: et linitur scabies vlcerata excoriat eam. Et quando miscetur cum oleo rosato: et linitur caput cum ea confert fode antique.

¶ Et idem autoritate Galieni. Calida est et C
sicca in. iij. gradu. Et est calidior pipere. Et idem autoritate Pauli. Scamonea abstergit cutim: et meliorat colorem: et mundificat baras: et aufert dolorem capitis antiquum quando administratur cum oleo rosarum ⁊ aceto: et infunditur super caput: et melior ex ea est vergens ad colorem celestem quando frangit: ⁊ est in fricatione sua sicut coclea fracta. Et illa q̄ colligit in montibus rem est huiusmodi. Et mala est cuius color vergit ad nigredinē: et figura eius est rotunda et alterius coloris ab illa. ¶ Et modus rectificati- D
onis prime speciei que est bona est q̄ acci-

piatur citoniũ/ꝛ abſcindatur de capite eius
rotula/et fodiatur mediũ eius/et intromit-
tatur ibi ſcamonea/deinde ponatur coop er-
toriũ qó fuit abſciſſum et firmet. Demũ in-
uoluat ſuper ipſum paſta/ et ponat in furno
non multũ calido/ꝛ dimittat donec deſiccet:
et doſis eius ita ꝓparate ſit ab vno danich
E vſq; ad duos. ¶ Et ſcias q; ſcamõea nõ muta
tur/neq; minuit: acuitat ei? circa ſpaciũ. xxx.
vſq; ad. xl. annos: niſi illa q; eſt ꝓparata ſicut
diximus: nã illa que eſt ꝓparata qñ trãſierit
longũ tẽpus ſuper ipſaz/amittit virtutẽ ſuã:
et ꝓpter hoc opoꝛtet q; ꝓparas eã qñ voluerꝛ
adminiſtrare: et qñ ſumit ſcamonea/plus ab
ea quantitate q; diximus foꝛtaſſe inducit an
ꝛietatẽ et languoꝛẽ et ſudoꝛẽ frigidũ et ſinco
pim et fluxũ donec moꝛiat. Et doſis eius cõue
F niens eſt a. vi granis oꝛdei vſq; ad. xx. ¶ Et
ꝓpꝛietas eius ẽ q; expellit coleꝛã ꝛ humo-
res viſcoſos: et attrahit ſuperfluitates malas
a coꝛpoꝛe: et multi ex his qui ſunt calide cõple
xionis poſtq; ſuſceperũt eã/ incurrũt febꝛes
acutas. Et ab ea cauere hominib; melius eſt
niſi magna neceſſitas incũbat: et tunc accipi
G at ſm formã ꝛ q̃ntitatẽ quã diximꝰ. ¶ Et idẽ
auto. Aben meſaxy. Laxat foꝛtiter ventrẽ: ꝛ
nocet ſtomacho ꝛ epati: et diminuit appetitũ
cibi: et inducit anxietatẽ ꝛ nauſeã: Et recti-
ficatio eius eſt q; admiſceat ei aniſuꝫ ꝛ dauꝰ
et ſemẽ apũ: et radit piperis: et admiſcere cũ
oleo amigdalino eſt bonũ. Et ſcamonea non
debet multũ teꝛeꝛe: ne adheꝛeat ſtomacho vt
noceat ei. Et opoꝛtet q; nõ bibat ſimpliciter
et ſumat cũ magna cautela. Et fit doſis eius
H ab vna ḳrat vſq; ad tres. ¶ Joban. meſ. caſ.
de ſcamonea. Scamonea ẽ ſolutiuũ magnũ.
Et dixit Democritus q; eſt diſſolutiuũ anto
matice: et q; ẽ genus diſſolutiuoꝛ eſt gene
ralius ſup omnia ſolutiua. Fit autẽ ex ſucco
cuiuſdã ſpeciei volubilis cuius folia ſunt in
modũ ſagitte alate. Naſcit aũt in Antiochia
Armenia: et Coꝛaſceni in partib; Arabie et
Thurcie: et plurimũ naſcit in terra nr̃a: ꝛ eſt
mala: et credo q; diſpoſitio loci ꝛ modꝰ cultu
re et ars i faciẽdo auxiliat vt ſit bñ vel mala.
I ¶ Modꝰ aũt operationis eius ſunt quattuoꝛ.
Primus ẽ vt accipiat radix eius poſtq; euel
lit a terra: et fiãt inciſiones in eo q; apparet
ſup terrã et inueniat: q; egrediat poſt diẽ: ꝛ eſt
res ſicut gũmi: et dimittitur exſiccari et cõſer
uari. Secundus eſt: extirpant poſt illud to-
taliter radices ꝛ incidunt: et colligit lac coꝛ
fluens: et decoquit cũ facilitate et exſiccat ſo
lui: et fiunt inde formẽ ꝛ ſigillant: et huius ſca
monee coloꝛ eſt ſubalbidus aut varius. Ter
tius eſt: terunt adhuc radices poſt illud: ꝛ ex
trahit ſuccus/ꝛ fit ſicut diximus de decocti
one et aliꝭ: et ſigillant alio ſigillo. Hunc aũt
fides ſigilloꝛ peruꝛt. Et hec ſcamonea ẽ groſ
ſa/nigra et ponderoſa. Quartus eſt: terunt
floꝛes eiꝰ ꝛ ſtipites: et extrahit ab eis ſuccꝰ ꝛ
fit ſimiliter. Et hec eſt ſcamonea nigra atti-
nẽs viriditati: et eſt grauis odoꝛis. ¶ Electio K
tio Heliodoꝛi vero eſt Antiochena: et Arme-
na ẽ poſt hãc. Quevero fit in partib; noſtris
ꝛ in coꝛaſceni eſt mala pꝛoꝛſus. Et melioꝛ ad
huc eſt que eſt prime formẽ: et que eſt ſecũde
poſt primã: et alie ſunt male et deteꝛioꝛ: viri-
dis. Adhuc aũt qui laudauerunt ſcamoneaz
in quinq; pꝛopꝛietatib; laudauerunt eã. Pꝛi
ma eſt: vt ſit in coloꝛe clara ſicut gũmi/et pꝛo
pꝛie ſpeciei eiꝰ prima/aut ſubalbida/aut va
ria. Secunda: vt ſi tangatur confractũ eius
cum aq̃ vel ſaliua/fiat ſicut lac. Tertia: vt ſit
tenera multe facilitatis ad frangendũ ꝛ pul
ueriſandum. Quarta: vt ſit ponderis leuis.
Quinta: vt ſit odoꝛis pꝛopꝛij boni: non gra-
uis. Remota vero ab his pꝛopꝛietatib; non
eſt bona. ¶ Conſeruatur autem per annos L
xx: q; quanto antiquioꝛ/tanto debilioꝛ. Cali
de complexionis eſt in. iij. gradu: et eſt ſicca
in. i. Et eſt in ea de acuitate minus q; in plã
ta ſua. Et credo q; aꝛs in faciendo ipſaz frã-
git ex acuitate eius aliquid: et in eo eſt ama-
ritudo: ꝛ ipſa quidem eſt abſterſiua/inciſiua
et reſolutiua cũ attractione multa: cuius at
tractio extenditur vſq; ad multum remota.
¶ Rectificatio: Quatuoꝛ ſũt ei familiaria q̃ M
in coꝛpoꝛe magnitudinẽ nocumẽtoꝛ ipꝛimũt
Eſt cũ in ea ventoſitas moꝛdicatiua: ꝛ fa-
cien s in ſtomacho ſubuerſionẽ ꝛ nauſeam ꝛ
eſtuationem laboꝛioſam. Secundũ: quid in-
ſunt ei caliditas et acuitas habilis inflãma
ri: et pꝛopter hoc facit cadere in fe: ꝛ ſitim: ꝛ
pꝛopꝛie quãdo inuenitur patiẽtis ꝓparatio
Tertiũ quoniã fit per ipſam attractio vehe
mens dilatatio oꝛificioꝛũ venaꝝ: q̃ facit ca
dere in immoderatum fluxũ. quoniã eſt in eo
ſeroſitas operans ad excoꝛiationẽ viſcerum
quare generat doloꝛes acutos pungitiuos:
et facit cadere in paſſinteriam ꝛ tenaſmonẽ.
Quartum eſt pꝛopꝛietas ꝛ operatio ſua/q̃b
fit impreſſio nocumenti in membꝛa que ſunt
minoꝛe virtutum: ſicut coꝛ/epar/ſtomachus:
et ſimilia eis. ¶ Auxiliandum igitur ex his N
cum rebus quibus pꝛopꝛietate ꝛ virtute nO
cumenta tolluntur: ſicut verbi gratia: obui-
amus ei quod primo diximus adiuuãdo: vt reſol
uat vapoꝛ eius turbidus et inflatiuꝰ: faciẽ
ſubuerſionẽ et laboꝛem. Et ad hoc auxiliat
nobis decoctio in pomo: digerit enim et matu
rat ꝛ reſoluit ꝛ excludit vapoꝛes eiꝰ: ꝛ auferꝛ
ſeroſitatẽ eiꝰ. Et miſceant etiã in decoctiõe
illius que vẽtoſitatẽ reſoluunt: et carminant

et adiuuant ad illud sicut daucus proprie et galanga:⁊ semen feniculi ⁊ semē apij:⁊ silia.

O ¶ Et dico q̄ decoctio eius generalior:⁊ preparatio eius auferens plura ex nocumentis que diximus. Et obuiamus ei quod diximꝰ in secundo:miscendo in decoctione eius aliquid virtute refrigeratiuum et operando vt frangatur acumen et inflammatio eius. Et ad hoc auxiliatur nobis decoctio eius cum his que extinguūt et leniunt:sicut et muscillago psilliꝰ ⁊ aqua eius et carnes prunorum: et succus rosarum:et aqua violarum et viole recentes: et involue ipsam ante coctionem eius in oleo rosarum: aut violato auferunt

♄ hoc nocumentum ab ea. ¶ Et succus citoniorum musorum et sumach et spodium faciunt similiter. Et obuiamus ei quod diximus in tertio: miscendo ei in decoctione que adiuuant virtutes membrorum:⁊ auxiliantur in aggregatione et corroboratione partium laxarum.⁊ ad hoc auxiliantur nobis maxime res stipticitatem habentes:et omnia que auferunt superfluitatem acuminis eius: et remouent subtilitatem et virtutem penetrationis ipsius:sicut est mastix: citonia et succus eorum.sunt enim rectificatiuum bonū. Mirabolani quoq; citrini sunt mirabiles in hac

♃ operatione et aloe similiter. ¶ Et obuiamus ei quod diximus in quarto: miscēdo res que aggregant duas intentiones. Prima est acquirere ei facilem egressum. et hoc cum rebꝰ expellentibus cito audaciam eius: et facientibꝰ eā descēdere. Et ad hoc auxiliatur sicut nobis administratio eius cum rebus lubrificantibus.sicut est muscillago psilliꝰ ⁊ carnes prunorum. Et scimisti q̄ compressius citonia et maxime sumpta post medicinam. et ꝓprie postq̄ incepit educere festinare faciunt eius

☿ egressionem. ¶ Et scimisti q̄ aqua calida post medicinam transmutat audaciam ipsius.et

☽ debilitat virtutem eius. ¶ Et dixit Rufus eis qui sumpserunt scamoneam de melioribꝰ rebus:est ad expellēdum audaciam eius: vt post quatuor vel quinq; horas postq̄ sumpserunt eum psillium conquassatum cum aqua tepida aut oleo rosarum. Amant et post horas duas eius infusionē mirabolani tribue. sic enim non timentur nocumenta eius. Secunda est reprimere eius virtutem acutam ⁊ ferositatem.et hoc facimus cum auxilio rerꝰ humidarum et vnctuosarum: sicut est dragātum et oleum rosarum et amigdalarum. Et obuiamus ei quod diximus:in quinto: q̄ est thesaurus totius operationis:et illud est acquirere ei bonitatem cuꝰ medicinis membra et virtutes confortantibus.et ad hoc auxiliantur nobis medicine cordiales frigide: et medicine stomatice. Et auxiliant nobis aro

et modus preparationis:sicut iam diximus

T ¶ Modus rectificatiōis eius est ſm q̄ narrauit Rufus decoquere scamoneam in citonio post involutionē eius ⁊ revolutionē fere per diem in oleo rosarum aut violarum aut amigdalarum.et post illud teratur faciliter: et volutur et revoluatur in scutella vitrea vsq; dum siccetur cuꝰ infusione mirabolanorum citrinorum facta in succo citoniorum. tunc fiunt ex eo trociſci quātitate quarte.ʒ.j.et sit dosis trociſcus vnus. solutione enim educit absq; molestia. Modus autem alius ſm eundem satis bonus. Decoquitur scamonea cum priori doctrina:adiungendo ei mirabolanos citrinos ad quantitatem tertie partis ipsius.deinde accipe semen anisi feniculi:dauci.ana.ʒ.ij.decoque cū succo citoniorum cum facilitate:et cola ⁊ vtere desiccatione ⁊ involutione:sicut hic proximo diximꝰ Inquit Rufus. Sit tua addere et minuere et mutare:ſm qō exigit dispositio. ¶ Inquit

Ω Balic. Discutiscamoneam cum septuplo ipsius manne:et triplo eius succi rosarum post bonitatem coctionis eius in pomo. Et inueni ex modis preparationis eius hunc modū satis laudabilem:emendantem plura ex nocumentis que timentur per ipsam. Et aliqñ miscui medicinas cordiales.aliquando alia sicut res exigebat. Inquit Damech. Accipe duplum eius florum violarum:et mediū ponderis ipsius liquiricie.et involue in oleo rosaꝝ:⁊ fac trociſcos.ʒ.j.et sit dosis coꝝ vnus.

♐ ¶ Inquit Dumay. Dissoluatur cū oleo violarum aut amigdalino et pauco masticis. et per diem et diem agitetur in sole cum administratiōe olim paulatim.post hoc agitetur per diem et diem cum aqua rosarum: in qua fuerit dissolutum bdellium et exiccetur ⁊ decoquatur in citonio. Post hoc cuꝰ tertia parte mirabolanorum citrinorum fiant trociſci Et sit dosis.ʒ.ß. Inquit Paulus. Zinziber ⁊ piper longum et anisum:admixta decoctione ipsius: et proprie in pomo acetoso aut pōtico remouet nocumenta ipsius. ¶ Modus

♈ rectificationis ipsius ex inuentione nostra. Decoquantur frusta eius inter amigdalas tritas multas post preparationem eorum inter folia sepeliēdo ea in cinere calido. et post diem abiectis amigdalis dissoluantur in aq̄ citoniorum acetosoruꝝ:in qua bulierit spica et anisum.et ex speciebus et seminibus redolentibus:et desiccetur. Deinde cū pauco masticis et bdellij decoquatur in pomo citonio inuoluto in massa.deinde fiāt trociſci vncia vna. Et sit dosis vnum. Operatur enim sine

Z nocumento. ¶ Modus alius preparatiōis predicte. Discatur quantum ipsa est de sumach.et quanta parte eius de spodio.et fiāt

inde trocisci sicut priores. sunt enim vltimi. Dissoluatur scamonea cum octuplo eiusmiue. ⁊ cum pauco spice post inuolutionem ei⁹ in oleo rosarum aut amigdaliō. Et decoquatur cum facilitate: emēdatur enim a sua malicia. Et sciuisti ꝙ aloe frangit malicias ei⁹ et mirabolani magnificant eaꝫ. Et decoctio eius in succo portulace: aut aqua seminis ipsius auferunt plura ex nocumentis ipsius. Et medicine cordiales: aut stomatice calide: aut frigide ꝑm ꝙ res exigit: frangunt maliciam eius. Et oportet ꝙ fiat decoctio ei⁹ cū facilitate. Impetuositas enim in decoctione addit in maliciam eius. Et ista sicut sciuisti de trituratione modicum sustinet. quapropter in trituratione ipsius non nimium insistatur. Et rebus autem facientibus facilē et velocem egressum eius a corpore sunt citonia quando in confectionibus et electuariis simul miscentur. et similiter mirabolani. Ipsi enim sunt de cito eam deponentibus. Et similiter si supra eam post spacium bibatur. Et sciuisti ꝙ aqua calida expellit maliciam eius: ⁊ aliqua alia similiter sicut diximus in
Aa canone. ¶ Solutione educit coleram cum facilitate: et attrahit eam a sanguine et venis vehementer. et eius operatio est sicut operatio furiosi. Et ipsa est inimica cordi / stomacho et epati et intestinis. Et est ex facientibus nauseam et conturbationem in visceribus. et ex subuertentibus ea. et facit sitim. et debilitat appetitum cibi. Et ex ea ⁊ myrrha et oleo et succo agresti et pauco apio fiūt trocisci. et cum vino pōtico: et proprie aurei vnius et fit linimentū ex vno eorum supra frontem et tēpora cōprimendo ⁊ proprie cum vi
Bb tellis oui et aceto forti. ¶ Sanat sodam antiquam et frigidam: et proprie emigraneam difficilem Et si ponatur supra dentem remouetur dolor eius et corrosio. Et si super scrofulas: et proprie cum succo apij dauci: delet eas. Et si fit linimentum ex vno eorum cum succo sisimbrij et aceto. sed loco apij ponitur castoreum: et linitur in posteriori parte capitis. et est magnum iuuamentum ad subet et litargiam. Et quādo scamonea supponitur cum lana educit menstrua et facit aborsum. et ipsa quidem curat morsus scorpionis: proprie desuper linita cum succo mente: aut cuꝫ vino. Vitet autem eius acceptionem qui calide ⁊ sicce nature sunt: est autem paratus cadere in febres. Hij autem qui sumunt ipaꝫ timeant estus et frigus: et abhorreant fructus: et proprie frigidos: ⁊ aquam veri frigoris: et somnum prolixum super eam: et excitantia superbiam animi. Conseruatur autem scamonea per annos. xij. Dosis eius est a granis. v. vsqꝫ ad. xij.

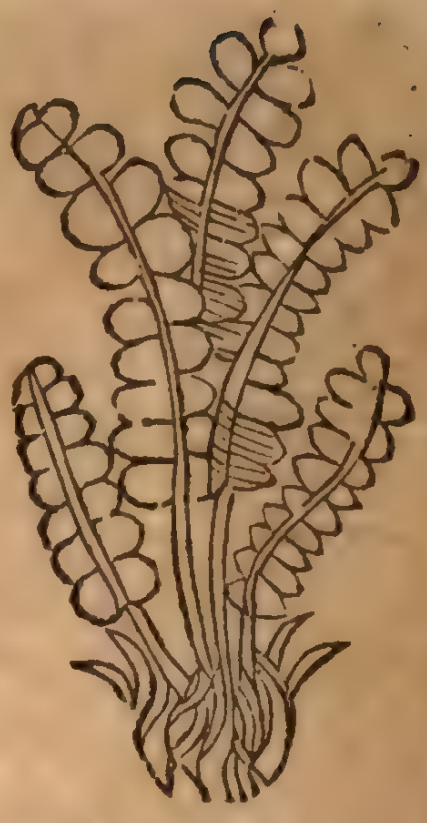

Caput. ccccxx.

Saxifraga. Pandecta. Saxifraga est herba similis pimpinelle. non differens nisi in pilositate: quia pimpinella est pilosa: sed saxifraga non habꝫ pilos. ꝑ. Pimpinella pilos: saxifraga nō habꝫ vllos.

Operationes

¶ Paulus cap. saxifraga. Saxifraga calida est et sicca in. iij. gradu. A
¶ Et valet contra stranguiriam: et vitium lapidis: et dolorem iliacum. B

Caput. ccccxxi.

Stafisagria. Isi. Stafisagria est herba que habet folia quasi vitis: et caules rectos emittit. semen habens in folliculis viride ac trigonium in modum ciceris asperum fuscum: intus album et amarum. Nascitur in locis humidis.

Operationes

¶ Dyas. Stafisagria quam Latini pedicularia vocant: nascitur in locis vmbrosis. A
Et sunt folia ei⁹ viti agresti similia: diuisa ⁊

scissa tanq̃ malua agrestis. hastas habens longas erectas et nigras. Semen est ei simile ysaci et flores. Quod semen in viridioribus folliculis est obtectum. quando teritur est nigrum: sed interius album. gustu viscido et acri et calido.

B ¶ Grana eius quindecim accepta cum mulsa vomitibus excludunt pingue flegma. verum hij qui acceperint mulsam bibant et deambulent. quoniam offocationes citius prestant: et gulam exasperant.

C ¶ Trita et bibita pediculos interficiunt: scabiem et pruriginem tollũt. Cum aceto elixa et ore retenta facere possunt oĩa supradicta.

D ¶ Reuma gingiuis abstinent. tumores faucium spargũt. miscentur in malaginatibus calidis. Semen tritum et oleo mixtum necare lendines ac pediculos est manifestum. Conueniens quoq; probatur in apo flegmatismo faciendo: vel asperitatibus effectis quos greci stigmata vocant: ab recorporationem faciendam.

E ¶ Auicen. Stafisagria est vua passa montana: cuius granum est sicut cicer nigrum. In iij. gradu est calida et sicca. et est adustiua: corrosiua: acuta acris. Interficit pediculos et proprie cum arsenico. et confert alopicie antique linita. Eadem cum arsenico vel sola ponit̃ super scabiem et excoriationẽ: et masticatur ad extrahendum ex cerebro flegma et humiditatem.

F ¶ Ex ea quoq; in aceto cocta colluitur os ad dentium dolorem et gingiue humiditatem. preterea sanat alcola cum melle: et bibuntur ex ea quindecim grana cum mellicrate: facit q; chimum viscosum vomere. In eius tamen bibitione timor est: quoniam ipsa vesicam vlcerat.

G ¶ Constan. Stafisagria in. iij. gradu est calida et sicca. habet acumen quo cum mastice vel olibano masticata multum a flegmate caput purgat. Linguamq; propter flegma aggrauatam alleuiat.

H ¶ Gargarisata quoq; caput de grosso et viscoso flegmate mundat. Cum aceto cocta dentium dolorem ac gingiuarum putredinem curat. Sternutatio de illa et nigella vtrisq; in aceto coctis iuuat in opilatione venarum ictericos. mixta vero cum auripigmẽto et oleo valet contra scabiem ac pediculos

I ¶ Pandecta cap̃. cccxiij. Haberas arabice vel numbasas. grece pediculicida. latine stafisagria vel pedicularia vel granum capitis: vel passula montana: vel rosa regis.

K ¶ Sera. li. aggre. cap̃. Haberas siue habeltos: auto. Dyas. Est planta habens folia similia vitis agrestis incisa sicut folia malue agrestis. et habet ramos longos.

L ¶ Gal. vj. sim. far. cap̃. Stafisagria s̃m translationem arabicam. Est acuta fortiter multum. Et virtus eius est calida adurens et attrahit et abstergit abstersione forti.

M ¶ Auerrois. v. Colliget cap̃. de Stafisagria Est calida et sicca in. iij. gradu.

N ¶ Auicẽ. li. ij. cap̃. de Stafisagria. Est calida et sicca in. iij. gradu.

O ¶ Galienus. Facit descendere a capite quãdo masticatur aut fit gargarisma cum ea: flegma multum. Et conuenit cum egritudinibus cum quibus eleuatur cutis. et conuenit ad pruritum. Participat autem adustiue cuiusdam virtutis.

P ¶ Dyas. Grana quindecim accepta cum mulsa flegmata pinguia vomitibus excludit. Verum hi qui mulsam acceperint assidue bibant et deambulent: quia offocationes citius prestat: et gulam exasperat. Trita et bibita pediculos necat.

Q ¶ Auerrois. Quando masticatur trahit flegma ⁊ succus suus mundificat caput per nares. Et electuarium eius valet ad morbum caducum et morfeam: et menstrua educit.

Caput. ccccxxij.

Sanguis draconis latine: grece sindrichis egilos: arabice demalachoe Serapion libro aggrega. cap. damalachoe auto. Dyas. Demalachoe uel sindrichis egilos, i. sanguis draconis q̄ fit ex arbore q̄ eodem nomine nuncupat. et est planta habens virgas unius palmi longas aut plus: similes fustis in quibo fiat. super quas sunt folia parua similia folijs coriandri. quorum color vergit ad rubedinē. et habēt viscositatē et odorem fortē non tñ malum sed proprium odorē medicinarum. Et in summitatibus ramor sunt corone rotūde et flores albi in principio nariuitatis eorum. In fine vero fiant aurei. Nascitur in terra culta.

Operationes

A ¶ Sera. auto. Bal. Sindrichis. In planta ista est res q̄ abstergit. et est in ea humiditas multa et ipsa infrigidat pas. et cū hoc est in ea parua stipticitas. et pter hanc causam p hibet generationē apostematū. Et quidā nomināt plantā q̄ dr egilops nomie huius plāte. et est plāta sillis huic plāte in omnibo: nisi quia ista plāta est superior in stipticitate ab ipa. et pter hāc causam cōfert sanguini et vlceribo intestinor: et fluxui mēstruor lupfluo.

B ¶ Idē auto. Constan. Succus huius plāte est sanguis draconis dictus. et est rubeus fortis rubedinis. et sapor ei⁹ est stipticus. et virtus eius est q̄ infrigidat et desiccat in. iij. gradu. vñ cōglutinat vulnera q̄ fiunt a pcussione. et cōfert fluxui sanguinis et vlceribus intestinor.

C ¶ Et idē auto. Dyas. Ista plāta quādo teritr bene et ponit sup vicera cum sanguine suo conglutinat eam et prohibet apostemationem eorum et scindit fluxū sanguinis menstrui.

D ¶ Et fit eucatisma ex decoctione eius: in qua sedent mulieres. et abscindit fluxum humiditatū antiquarum matricis.

E ¶ Et bibit ex decoctione eius ad vicera intestinor. et confert incisionibo carnis: et incarnat ea.

F ¶ Et quādo fit suppositorium cum eo stringit ventrē: et cōfortat stomachū interi? sumptus et exterius positus. Sanguis draconis fri. et sic. est complexionis in. iij. gradu. Est autem eligendus q̄ interius est clarus sicut minū. Sophisticatur quandoq; cū puluere minij: et cum alio succo indurato.

G ¶ Contra fluxum sanguis e naribo imponatur puluis ex eo et fricentur nares vt puluis adhereat rupture venar. Fiat etiā sinapisma ex eo et albumine oui et aqua rosar circa frontē et tempora.

H ¶ Contra emoptoicā passionem vitio spiritualium teneatur puluis eius et gummi arabici confectus ex aqua rosarum infusionis dragantri: et patiens postea transglutiat. Si vero fiat vitio nutritiuorum detur cum succo plātaginis

I ¶ Idem. Fit vsus contra ō sinterigm: si fiat vitio superiorum. si vitio inferior initiat per cristere cum succo plantaginis et aqua ordei.

K ¶ Suppositorium factum ex eo et succo sanguinarie valet contra matricis fluxum: et contra fluxū sanguinis narium.

Caput.cccxxiij.

Sarcocolla.grece.arabice anzaros. latine vero anzaruta. Sera.li. aggre. cap. Anzaros.auto Dya. Est gummi arboris spinose que nascitur in terra. Paras quod similatur olibano ⁊ sunt parua frusta. et color eius est subrufus et amari saporis. Et melior ex ea est que cito frangitur et desiccat sine mordicatione.et in sapore eius est amaritudo.et est calida et sicca in .j. gradu. Unde virtus est que glutinat :et abstergit:⁊ maturat:⁊ resolvit:⁊ incarnat:et aperit apostemata que fiunt a percussione.. ¶ Bal.viij. sim.far.cap.de sarcocolla. Sarcocolla est lachryma arboris ex Persia . mirtam habens virtutem. Et emplastica quadam substantia et modicum stiptica.vnde immoderater siccat.et propterea vulnera potest consolidare

Operationes

a ¶ Dyal. Sarcocolla habet virtutem conglutinativam vulnerum. et abscindit humiditates que veniunt ad oculum et corrodit carnem corruptam que est in vlceribus: et habz virtutem in obtalmia cum ponitur. Et proprietates eius est expellere lippitudines ab oculo plus alijs medicinis maxime quando administratur cum amilo et zuccaro albo.

b ¶ Et idem auto. Arabari. Restaurat fracturam.et incarnat vlcera.et mundificat vlcera cum melle.et quando miscetur cum albumine ouj:aut cum lacte et desiccatur. et postea teratur et cribretur ⁊ in puluere administratur:confert obtalmie.et purgat flegma visci sum. Et dosis eius est quando miscetur cum alijs medicinis in decoctione.a .3.ß. vsq; ad vnam.et ipsa non ponatur sola propter maliciam eius magnam.

c ¶ Et idez auto. Habix. Sarcocolla ē acuta multum perforatiua . comedit carnes vicerum:et habet in cura obtalmie proprietatez magnam:et virtutem magnam:et virtutem potentem:et aufert lippitudinem oculorum quando habent obtalmiam . quod quidem nō facit ita aliqua medicina.et maxime quā do miscetur cum amilo et zuccaro albo.

d ¶ Et potio eius ad lauandum ventrem. Habet proprietatem iuuandi oculum et ventrē. et proprie ad purgandum flegma grossum quod est aggregatum in iuncturis et intestinis et in scia.et in geniculis. expellit ipsum cum fortitudine.et cum aliquantulo calore: et iuuat medicinas alias ad exeundum ex corpore. Et forte fulnerabit oculum ad intestina.et excoriabit ea.et inducit testasmonem propter suam acuitatem.

e ¶ Et si ipsa datur in potu alicui sola : aut cū aliqua medicina.et fuerit ille etatis complete inducit ei caluicium.et facit cadere capillos omneve capite suo. Et si fuerit iuuenis fit in hoc mora. Et si fuerit senex : facit illud citius. Et melior ex illa est que teritur facilter.que est albidior et in masoribus frustis. Et quando fit cum oleo ō nucibus: quia oleum nucis frāgit acuitatem eius .et propter hoc non habet ipsa facere id quod diximus in corrosione.propterea quia oleum prohibet eam adherere.et caliditas nucis frangit plurimum acuitatis que est in ea.

f ¶ Sed si preparas eam cum oleo amigdalarum pone de eo duplum aut triplum ponderis de ipso oleo si vis ipsam ponere in aliquibus pillulis. Sed si volueris ipsam adhibere solam sine aliqua commixtione alterius medicine:pone plus pondere eius de oleo.⁊ pone de oleo de herua quantitatem qua possit dissolui solum:et postea misce cuz alijs medicinis:et cum oleo de herua erit senibus cōuenientior. Juuenibus autem non est conueniens cum eo:quia calor nature iuuentutis non fert calorem olei de herua.

g ¶ Et quantitas dosis eius simplicis postq; preparatur sicut diximus est pondus aurei vnius vsq; ad pondus.3.iij.et quartam. Et meliores medicine que conueniunt in admixtione eius sunt serapinum et mirabolani:⁊ turbit et aloe et armoniacum et bdellium indaicum:et semen apij et ameos:et similia horum ex medicinis.

h ¶ Pau.cap.de Sarcocolla. Sarcocolla calet et sic.in .iij. gradu. Emplastrum factum ex ea ⁊ albumine ouj super tempora valet ad fluxum sanguinis a naribus.

i ¶ Puluis eius cū aqua rosaz cōficiat et sole exsiccetur:⁊ itez cū aqua rosaz ponat in oculo.q; maculā cōsumit ⁊ oculū clarificat. Cōtra tenasmonem fumꝰ eius per inferiora receptus emboto impositio valet.

k ¶ Bulcasim libro qui dicitur Scrutor trāslato a sinone de Janua. Forma nutriendi sarcocollā in lacte. Accipe de sarcocolla bona alba grossa:et pone in vase vitreo ampliozis orificij.et mulge super eam lac asine in quantitate pauca ne infundatur in eo et liquefiat:sed remaneat sic.et pone subito in sole vt cito desiccetur.⁊ quando erit sicca oportet vt iterum mulgat ꝑm quantitatem quaz dixi:et semper caueas ne cooperias eam lacte:ne acescat lac antecꝰ desiccetur et destruatur.et fac ita quater vel quinquies. et cum hoc feceris: sicca bene et conserua . et si non habeo lac asine paratum:fac cum lacte mulieris:quia est melius.

L ¶ Auicen. Sarcocolla est arboris spinose gumma in qua est amaritudo: et bona est illa q̄ ad citrinitatē declinat similis olibano.

M ¶ Et dicunt quidam q̄ est calida in .ij. sicca in .j. Est autem glutinatiua: et ideo consolidat et carnem creat. Valet etiam ad aurem saniosam. Cōfert etiam obtalmie. et proprie lippitudini et fluxui oculi. proprie cum lacte asine.

N ¶ Platearius. Sarcocolla est in .ij. gradu calida et sicca. Et est gumma cuiusdam arboris ex partibus transmarinis. Huis generis alia est in puluerem redacta: q̄ facile ex alterius pulueris admixtione etiam sophisticatur. alia vero grossa reperitur. diu seruatur et glutinositate quam habet. Inest ei virtus constringendi et consolidandi. Eligenda est illa que alba est: aut subalbida: aut gūmosa. que in maiori quātitate reperitur. Reducta in puluerem/non valet.

Caput.ccccxxiiij.

Spatula fetida. Herba est silis yreos.

Operationes

A ¶ Paulus capitulo de spatula fetida. Succus eius eradicat morfeam albam si fiat vnguentum ex puluere eius et puluere staphisagrie. flammule et hermodactili: et de attramento cōbusto in olla rudi cum aceto et axūgia porcina vetusta. et inungatur ter in die. et cooperiatur cū folio caulis et plātaginis.

Caput.ccccxxv.

Sebesten. Pande. capitulo. dcxxxvij. Sebesten latine. Grece Machalomagiata. Arabice faulis sebesten. Et in lingua Persica vocatur mammilla canis ꝑ. Sebesten mammilla canis fert Persica lingua. ¶ Serapion li. aggre. cap. Faulis. Sebesten. Aboausemochiata sunt nomina istius arboris fructificantis fructus dulces: nominant eos gentes faulis sebesten.

¶ Et idem auto. ysaac. Feneram mochiata est roth in Arabia. et est arbustum altum super terram sicut hasta habens corticem cuius color vergit ad viriditatem. et habet folia magna rotunda. et habet racemos: quorum sapor est dulcis: et vua eius est magnitudinis nucicule que postea glaucescit. cuz maturatur. Et habet interius viscositatem albam. et granum quod est sicut granum oliue Hic fructus colligitur et exiccatur donec passus sit. et est illud quo vtimur in medicina. et est medicamen medium in complexione suo in calido et frigido.

Operationes

A ¶ ysaac auto. vt supra. Sebesten laxat ventrem febricitantium. confert tussi que est a caliditate ⁊ siccitate. et lenit pectus. et sedat catarrum calidum stipticum propter eius humiditatem.

B ¶ Et confert ardori vrine q̃ fit propter mo dicationem colere in vesica et in renibus. et expellit vermes intestinorum: quia adherẽt ei propter dulcedinem suaui.

Caput. cccxcvj.

SEmen lumbricorum latine. Grece. Albasan. Arabice Kanbel. Serapion lib. aggre. capi. Kanbel. id est semen lumbricorum. assimilatur enim arene. et asce dit super ipsum glaucedo. et est in substantia eius stipticitas fortis. et expellit ascarides:

Operationes

a ¶ Serapion auto. Almansoris. Kanbel vel Kanabel. id est semen lumbricorum. est calide complexionis et expellit ascarides et cadit super terram albam. et non seminatur. Et est vna de rebus que cadit de celo.

B ¶ Et idem auto. Aluismen. Kanbel est res in qua est glaucedo. solidantur cum ea olle quando franguntur. et dicitur quod reperitur super terram in cozascent postq̃ pluit: et colligitur tunc.

£ ¶ Et qñ bibitur tritus expellit lumbricos et ascarides. et lavat ventrem.

D ¶ Auicenna li. ij. cap̃. Kanbel. Kanbel calidum est in. iij. gradu. Et est semen arenosum quod cooperit rubedo que est minor rubedini lapidis in felle bouis reperti. et in ipso est stipticitas vehemens: interficit vermes et ascarides: et expellit eos.

Caput. cccxcvij.

SEne Arabice Grece et Latine. Serapion. libro aggregatoris capitulo sene. Sene quando desiccatur reponitur. Et ipsum habet vaginas oblongas in quibus sunt semina ordinate distincta. et ille vagine habent pediculum subtilem. que adherent ramulis: et quando agitantur vagine a vento cadunt: et pastores colligunt eas.

Operationes

¶ Serapion auto. Habiz. Virtus eius est calida et sicca: tamen parue caliditatis et siccitatis eius est prope caliditatem ipsius: et habet virtutem magnam quando peruenit ad stomachum purgandi melancoliam et coleram. Et fortificat substantiam cordis quã do miscentur cum eo medicine quas dixi iuuare sicut viola: et potio decoctiõis plus cõ fert q̃ ipsum tritum. Et dosis sicci triti eius est a. ʒ. j. et in decoctione. ʒ. v. A

¶ Et idem auto. Rasis. Sene et fumus terre purgant humores adustos. et confert scabiei et pruritui. B

¶ Joban. De. Sene est folliculus plante quam vocãt Perse alzemer. Et inuenitur ex eo domesticum et siluestre. Et melior para £

plante est folliculus: deinde folia. Et melior folliculus est cuius color declinat ad viriditatem et subnigredinem quandam. et in quo est de amaritudine res modica et stipticitate: et qui est magis completus et in quo sunt semina ampla ⁊ compressa. Subalbidus autem non est bonus et incompletus. Similiter et folia sunt meliora viridia. subalbida vero et tenuia sunt bona. et antiquum ex eo est sine spiritu: et stipites ei⁹ sunt inutiles. Est calida in principio secundi: sicca in primo. et folia sunt in primo calida. Et est abstersiuus: mundificatiuum conuenienter et resolutiuum. Debilis est et tarde solutionis. et debilitat stomachum.

D ¶ Confortatur cum rebus acutis sicut zinziber et sal gemma: et medicine cordiales et stomatice cum eo felicitant opus eius.

E ¶ Et Galienus. Cum iure gallorum aut carnium soluit sine molestia: et si infundatur in aqua casei cum spica: deinde coquatur parum: est medicamen bonum. Solutione educit enim cum facilitate melancoliam et coleram adustam. et mundificat cerebrum cor et epar et splenem: et membra sensuum: et pulmonem. et confert egritudinibus eorum. et aperit opilationes viscerum. et conseruat vtentem ipso in iuuentute: et generat gaudium. Causam autem tristicie amputat.

F ¶ Et ponuntur folia eius in lauacris ad caput: et proprie cum camomilla. Confortat cerebrum et neruos. et fm omnem modum administrationis eius addit in visum. et corroborat auditum.

G ¶ Et est medicina bona febrium melancolicarum et antiquarum. Dosis eius infusi potio est ab aureis. iij. vsq; ad. ʒ. j.

H ¶ Platearius. Sene est herba calida et sicca que in transmarinis partibus nascitur: maxime circa Babiloniam et in Arabia. vel in confinio Babilonie et Arabie. Folia tantummodo competunt vsui medicine: per annos. x. seruatur.

I ¶ Et virtutem habet dissoluendi attrahendi et purgandi flegma principaliter melancoliam. Sed cum per se datur principaliter in decoctione poni debet in quantitate vnius. ʒ. Cum autem cum alijs in quantitate medie vel tertie partis.

K ¶ Contra melancolicas passiones: epilentiam quartanam: emorroidas. contra vitium splenis et epatis et sincopim: ⁊ epilentiã.

L ¶ Ad idem quoq; valet syrupus ex succo feniculi ac sene cum zuccaro. ⁊ maxime contra vitium splenis.

Caput. ccccxxviij.

Senecion. Isido. li. ethymol. Senecion dicitur eo q̃ vere primo senescat. vnde et eam latini senecionem vocãt. Greci origanon. Nascitur per macerias.

Operationes

A ¶ Dyas. Senecion nascitur in tectis ⁊ in petris. et habet folia viridia et densa: tyrsum subrufum. et in eius summitate capitella in modum viticelle: vires habet stringentes: Eademq; facientes que et plantago.

B ¶ Cum aceto cathaplasmata valet ad neruorum incisiones: cum vino autem dulci testiculorum inflammationem tollit. Folia eñ eius frigida sunt.

C ¶ Ex herbario. Senecia tusa cum axungia: et imposita vulnera sanat etiam recentia. Stomachi quoq; et pedum lumborum et coxarum atq; neruorum dolorem tollit. ad podogram etiam tusa et imposita eque pedibus proficit.

D ¶ Actor. Senecio dicitur et carduus benedictus: sicut in synonomis legitur. Aliud est senatio: videlicet Nasturcium aquaticum. de quo superius dictum est de N.

E ¶ Macer. Origeon greci: nos senecio vocitamus. quod silis canis videatur flore capillis Nascit in muris: in ortis ⁊ tegulatis. Illius herbe vis frigida dicit esse. In medicinali-

radix non ponitur vsu. Flores cum foliis tū dens in fundito vini. per modicum dulcis: ⁊ sic repefacta tumori. Hec ūnul apponas aniveli reticulorum ⁊c.

Caput.cccexix.

SErpillū. Jsi. Serpillus ór eo q̄ radices eius longe serpāt. Eadem ⁊ matris animola dicit eo q̄ mēstrua moveat. Palladius li.iij. Hēse martio serpillū plantis aliquod semine seritur: sed vetusta melior. latius frondebit: sed iuxta piscinam vel lacuni vel putei margines conseratur. Plī.li.xx. Serpillum a serpendo purāt dictum. quod in siluestri euenit maxime in petris. Satiuū nō serpit: sed ad palmi altitudinē increscit. pinguius voluntariū in cādidioribus foliis ⁊ ramis efficax est aduersus serpentes maxime scolopendras terrestres atq̄ marinas. Idem plī. caꝑ. de serpillo. Serpillum idem est qđ herpillū. Qñq̄ sumit pro poligonia: vt in Alexandro de dolore capitis ex causa calida. Et dicit serpillū q̄ super terrā serpit. Et est aliud siluestre: aliud domesticum. Domesticū ramos defundit super terram. Siluestre in longū crescit ⁊ altū. Pan. caꝑ. ccccclxxj. Humir arabice vel mestratir miseri. grece serpillum vel herpillum. latine serapullū. Sēr. li. aggre. caꝑ. Humir. auto. Dyas. Est de eo domesticū et siluestre. sed domesticū est planta inclinata super faciē terre iacens. ⁊ quod ór ea tangit terram: infigit in terra radices. et hz folia et ramos similes foliis ⁊ ramis origani: nisi q̄ sunt albiores et in odore suo est aliquātulum ex odore maiorane. ⁊ vtuntur ea multi in cibis. ⁊ nominant eā multi arclas ⁊ arclanē. Sed siluestre ex eo nominat ragis q̄ non inclinatur sicut aliud super terraz in ortu suo. immo stat erectum ⁊ hz ramos subtiles lignosos: adeo q̄ possumus facere ex eis licinia ad lumē accendēdū: ⁊ ramuli sunt lōgi circa palmū pleni: foliis rute similib. nisi quia sunt strictiora ⁊ longiora ⁊ duriora foliis rute. ⁊ flores acuti saporis ⁊ odoris boni per singulos ramos distinctos. Cui⁹ color est in summitate eius purpureus. Et habet radices in quib nō est iuuamentū. Nascitur in rupibus ⁊ in locis lapidosis. ⁊ ē fortius ⁊ calidius domestico: ⁊ admiscetur in medicinis. Et est alia species agrestis vl siluestris: ⁊ est sisnabarū Nascit in locis habitabilib ⁊ domesticis. ⁊ est silis mente: nisi q̄ sunt ei folia latiora ꝯ mente ⁊ meliorē odorē habēria. Et idē auto. Galie. Substantia eius est subtilis que calefacit et desiccat in.iij.gradu.

Operationes

¶ Dyasco. caꝑ. de Serpillo: siue vt latini dicunt cicer erraticum. Herba est humilis et super terram repens cum foliis atq̄ ramis origano similibus: albidioribus tamen: sam suci odorem fingentibus. Et eius species sūt due. Una ortualis siue vsualis: que in campis lapidosis crescit. Alia agrestis: que non per terram serpit: sed recte atq̄ stipitis positione erigitur cum ramulis tenuibus atq̄ horrentibus in longitudine bipalmis: cum foliis paruis rute similibus: sed angustioribus et longioribus. cuius hasta similis est farmento. Florem odorem suauem habēs in omnibus virgis constitutum: et in summitate purpureum et linguam emordentem: ⁊ gustu viscidum. Radix eius inutilis est. nascit in locis saxosis. Est autem vehementior ⁊ calidior ea que est vsualis. que ideo accepit nomen herpillum: quod greci herpere repere dicunt: quia ambulat. Nam fructus huius plurimum ambulat fructificando ¶ Auicē. li.ij.caꝑ. mescatramesir. Mescatramesir sive mescarrasir est: cuius stipes sunt similes ascebesab: am sicco. Et quo nō assumitur in principio cibi sapor plurim⁹ neq̄ odor. Deinde succedunt amaritudor acutus. ⁊ est diuersarum specierum. et vna est debilior: alia est calida et sicca p:oueniens ad tertium.

E ¶Sera.auto. Dyaſ. Serpillum prouocat menſtrua quando ſumitur in potu:et vrinã. Et confert tortionibus ventris et attritionibus muſculorum et ſummitatum eorum. ꝛ apoſtematibus ẽpatis calidis .et eſt bonum contra nocumenta venenorum: quando bibitur. Et fit emplaſtrum cum eo ſuper morſum. ¶Et quando coquitur cum aceto:et admiſcetur el oleum roſarum. et proiicitur ſuper caput ſedat ſodam.et eſt conueniens:propter litargie ꝛ carabito. Et quando ſumitur in potu et eo cum aceto.ʒ.iiij.ſedat vomitum ſanguinis. ¶Et idem auto. Galie. Semen eius eſt ſimiliter calefactiuum.et ideo quida exhibent illud in potu habentibo ſyncopim et tortiones in vino. ¶Et idem auto. Dyaſ. Habet virtutem calefactiuam quando ſemẽ eius bibitur cum vino. et confert diſtillationi vrine et lapidi: et tortionibus ventris et ſincopi. Et fit emplaſtrum cuz eo ad puncturam apum.et quando ſumitur in potu ſedat vomitum. ¶Et idem auto. Aben Meſuay. Aperit opilationes viarum:et habet virtutem confortandi multum in punctura.

H ¶Dyaſco. Virtutem habet conſtrictiuam ſine redarguentem menſtruis imperat: vrinã prouocat bibitum tortiones et conquaſſationes vtiliter curat:tumorem capitis compeſcit. Morſibus venenatis occurrit.bibitum et impoſitum id preſtat. Dolorem capitis cũ aceto cocto:oleo roſarum addito compeſcit. maxime litargicis et freneticis adhibitus prodeſt. Nauſeam prouocat. Item emoptoicis mederi dicitur.ʒ.iiij.cum aceto datis.

I ¶Galie.vj.ſim.far.cap.de Serpillo. nominat ipſum multi ſuſubat. Sapor eius eſt fortiter acutus.et virtus eius eſt calida ſubtiliatiua.et reſolutiua. Et prouocat vrinam ꝛ

K menſtrua. ¶Auicen. Quando paſcunt eum pecudes facit emulgere ſanguinem: et excuſata calamento. immo fortius eſt eo plurimum.et extrahit humiditates viſcoſas a pectore et pulmone. Syrupus eius confert cõturbationi et nauſee.prouocat menſtrua fortiter et vrinam. ¶Plate. Serpillum eſt ca.

L et ſic. Et eſt duplex. Domeſticum ramos ſuper terram effundit. Siluaticuz in longum creſcit et in altum. Folia et flores eius medicine competunt. valet contra frigidum reuma. contra tuſſim. contra frigiditatem ſtomachi et dolorem ex ventoſitate. ¶Exherbario. Serpillum quod in montibus ſaxoſis naſcitur efficacius eſt ad medicinã. Huius tunſi et ſiccati puluis cum aqua calida potatus menſtrua monet:vrinaz prouocat: tortiones viſcerum et tormentorum ruptiones ſanat. Idem valet ad capitis dolorem:ꝛ ad ſerpentium ictus. ¶Macer. Serpillum M
veteres dixerunt q quaſi ſerpat. Terre vicinius: huic feruida ſiccaq vis eſt. Acri cum vino tritum contundis olino. Cui roſa dat nomen:hoc vnguine perlinc frontem. Egroti capitis ſolet hoc ſedare dolorem. Aridor combuſti ſerpentes effugationes.

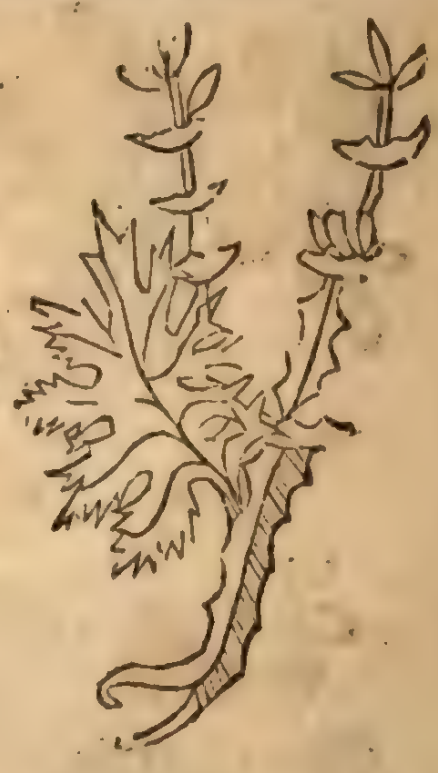

Caput.cccxxx.

SErapinum latine ꝛ grece. Sacbabenẽ Arabice. ¶Sera.lib.aggre.cap. Sacbabenem ſiue Sacbabengi.autori. Dyaſ. Eſt gummi cuiuſdam plante:ſimilis galbano in figura ſua. Et eſt vna ex ſpeciebus ferule:ſicut apparet in cap. Ferula. Melius autem ex eo eſt clarum:exterius rubeum et interius albus. Odor eius eſt inter odorem aſeferide:et odorem galbani.

Operationes

¶Sera.auto. Dyaſ. Confert dolori pectoris:et attritioni lacertorum.ꝛ tuſſi antique. A
et aufert ſuperfluitates groſſas que ſunt in pulmone. et curat epilenticos et ſpaſmum: cum facit declinare caput ad poſteriora. et valet dolori ſplenis et paraliſi. ¶Et illi qui B
amiſit ſenſum ꝛ motũ alicuius membri cauſa frigiditatis:q̃ accidit neruis ꝛ cuſtodit corpus a frigore.maxime vero a frigore febriũ.

periodicaꝝ. ⁊ fit cum eo iunctio in doloribꝫ magnis ⁊ confert. Et quando bibit cū ydromelle prouocat menstrua ⁊ interficit fetum.

C ¶ Et qñ bibit cū vino cōfert morsibꝫ venenatis. et qñ odorat cōfert suffocationi matricis.

D ¶ Et qñ linit cū aceto sup cicatrices attenuat eas. ⁊ ipm abstergit vestigia vlceꝝ oculoꝝ

E ¶ Et cōfert obscuritati visus ⁊ aque que de

F scendit ad oculum. et prohibet eam. ¶ Et dissoluit sicut dissoluit aqua cū amigdalis amaris vt ruta: aut pane calido. ⁊ sic administratur. ad ea q̄ diximꝰ. ⁊ ē ꝯtrariū venenis mor

G tiferis. ¶ Et aliquando teritur cum aceto: ⁊

H linit super ordeolum: ⁊ aufert ipm.. ¶ Et cōfert colice. ⁊ qñ sumit in potu. aut fit cum eo cristere: purgat flegma grossum qđ ē in iuncturis. ⁊ mollit ventrē mollificatōe ꝯpetēti.

I ¶ Et ꝯfert emorroidibꝫ qñ sumit simplex aut cōpositū. ⁊ ē conueniēs medicinis laxatiuis acutis. ⁊ expellit vētositates grossas. ⁊ dissoluit lapidē. ⁊ ꝯfert rigoribꝫ febriū. ⁊ auget

K sperma. ¶ Et ē bonū epati. ⁊ purgat aquā citrinā. ⁊ ꝯfert pūcturis scorpiōis. ⁊ ꝯfert ventositatibꝫ intestinoꝝ ⁊ costaꝝ. ⁊ purgat flegma viscosum ⁊ dosis eiꝰ simplicis est. a. ʒ. j. vsq̄ ad aureū. j. infusi aliqua decoctiōe: aut in aqua rute: aut aque mellis. aut fenugreci. Et si admisceꝛ cū alijs medicinis infrigidat. et sic dosis eiꝰ ē a. ʒ. ß. vsq̄ ad. ʒ. j. Et meliꝰ est illđ cuiꝰ color declinat ad rubedinē. ⁊ ē claꝝ habens odorem bonū ⁊ acutum saporem.

L ¶ Et cōfert doloribꝫ emorroidaꝝ qñ bibitur simplex aut cōpositū. ē ꝯueniēs administrari cū medicinis laxatiuis. ⁊ ꝓhibet difficultatē aut grauedinē eaꝝ sup naturam. ⁊ resoluit vētositates grossas q̄ generant in corpe.

M ¶ Gal. viij. sim. far. cap. de serapino. Serapinum opos est ca. ⁊ subtiliū partiuꝫ similiter alijs opis. Habet aūt ⁊ quid abstersiuū quo et cicatrices que in oculis expurgat ⁊ subtiliat. quinimmo suffusionibꝫ propter grossiciem humoꝝ fientibꝫ bonū est farmacū. Ipsa vero planta ex qua fit ferule similis existens debilis et inutilis est. Nominatur autem principalius illa serapinum

N ¶ Opos enim eius ab vtētibꝫ nominat ita sicut et alia multa propter defectū vocabuli nominamus abusiue: melius erit ipm non serapinū: sed opos serapini dicere.

O ¶ Pau. cap. de serapino. Cali. est ⁊ sic. in. iij. gradu. Et ipsum dissolutuꝫ in succo rute frāgit lapidem. ⁊ facit vrinare. Et fit collirium

P contra pannum oculorū. ¶ Et cōfert obscuritati visus ⁊ aque descēdenti ad oculū. cuiꝰ receptio est hec. Recipe serapini. ʒ. j. dissoluatur in. ʒ. j. succi. celidonie zuccari. ʒ. ij. et distilletur cū lacte mulieris ana equaliter.

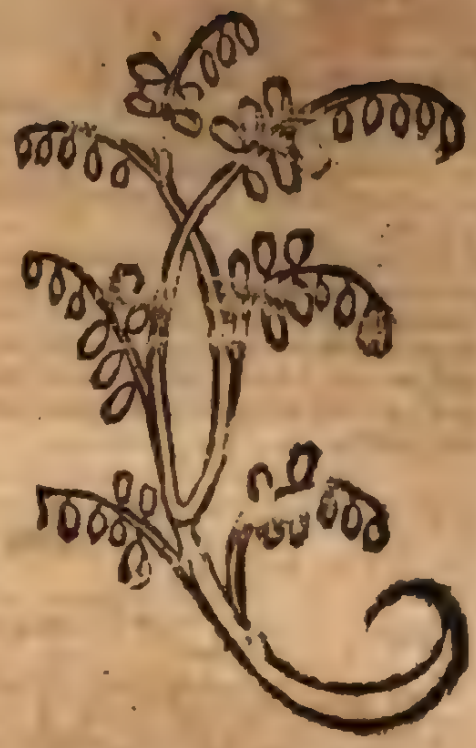

Caput. ccccxxxj.

Sesama vel sesamo. Plini. Sesama venit ab Indis: ex qua oleum faciunt. et est candidi coloris. Est autē ex estiuis frugibus que in estate ante virgularum ex ortu seruntur. Eiusq̄ fructus vasculis sicut ⁊ papaueris includitur. Hec quidem sic milium et panicum et omnia estiua maturātur a flore diebus. xl.

Operationes

¶ Pli. Sesamam vt pinsatur in ca. aqua maceratā conuenit exporrigi. deinde confricari et frigide immergi vt palee fluitent. iterūq̄ in sole super linthea exporrigi. Quod nisi festinato peragatur: liuido colore mutescit. Ipsa vero que euoluuntur alia cualuantur: variam habēt pistararum rationeꝫ. acus vocatur cum per se pinsatur. Spica enim ad vsus aurificuꝫ. Si vero in area teritur cum stipula: palea maiore parte terrarum pabulo iumentorum. ¶ Idē in li. xxij. Sesama trita inhibet vomitiones. auriūq̄ inflāmatiōi illinit ⁊ ambustis. Eadē et dum in herba est efficit. Amplius in vino decocta imponitur oculis. stomacho aūt est inutilis cibus. ⁊ animo grauitatē facit. Stellionū morsibꝫ resistit. vlceribusq̄ que cocoethe vocant.

C ¶ Et auribus prodest oleum quod ex illa fit. Sesamoides a similitudine nomen accepit. grano amaro et minore folio. nascitur in glariosis. Bilē in aqua potum detrahit.

D ¶ Et eius semen illinitur igni sacro pannoq; discutit. Est etiam nunc aliud sesamoides videlicet antyare nascens. quod ob hoc aliq̄ vocant antyciricom. Cetero simile erigeron itherbe.

E ¶ Granum sesame in vino dulci ad detractiones datur quantum tribus digitis capitur. Miscent etiam ellebori albi vnum. et dimidium obulum purgationi eam adhibentes maxime insane melancolie. comicialib9 quoq; et podagris etiam per se dragme pondere exinanit.

Caput. ccccxxxij.

Seride. Pli. li. xx. Seris lactuce similia. duorum generum est. Siluestris melior ē nigra ista et estiua. Deterior hyberna et candidior est.

Operationes

A ¶ Utraq; stomacho vtilissima. precipue quē humor vexat. et cū aceto in cibo refrigerant. vel illite discutiuntq; et alios q̄ stomachi.

B ¶ Cum polenta siluestrium radices stomachi causa sorbentur et cardiacis super sinistram mammam illiniuntur. ex aceto podagris et sanguinem rencientibus vtiles sunt omnes hee.

C ¶ Itemq; quibus genitura fluit alterno dierum potu.

D ¶ Dyas. Seridis due sunt species. Una videlicet agrestis. et alia ortiua est: Agrestis q̄dem pinguis et citonon est appellata. et habet folia lata. Altera vero ortiua species habet duas. Una quidem habet lata folia lactuce similia. Altera vero est amara. et habet folia angusta. Omnium virtus est stiptica ⁊ eustomacha.

E ¶ Ventrem abstinet cum aceto cocta maximeq; agrestis. vexatum stomacho cōfirmat. et estuationes mitigat. sola cum polenta imposita blanditur. cordiacis et oculorum tumori subuenit. solia imposita vt cathaplasma mitigant scorpij percussum.

F ¶ Ipsa quoq; addita polentis et imposita compescit ignem sacrum. Mixta cū aceto ac cerusa omnibus calidis rebus opitulat.

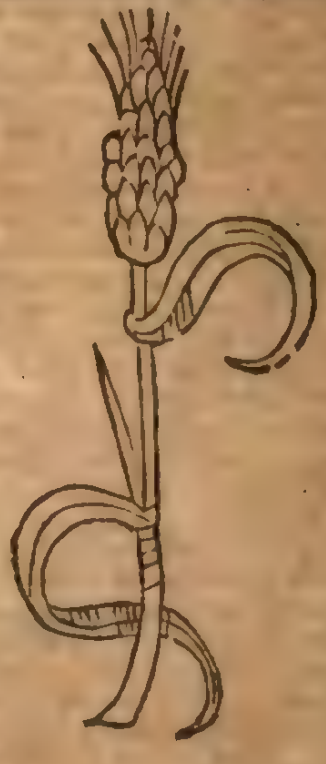

Caput. ccccxxxiij.

Spelta. Pande. cap̄. cclxxv. Futa arabice vel fult vel hals vel halca. Grece benge vel tragus vel zeia vel ellica. Latine vero spelta. Sera li. aggre. cap̄. fult. id est spelta. et ipsa est sicut ordei granum. Et sunt eius due species. in vna inueniuntur duo grana. et in alia vnum. et quodlibet granum in cortice suo. Et ipsum quidem minus nutrit q̄ ordeum. ⁊ est boni saporis. Panis enim qui ex eo fit minus nutrit q̄ panis tritici vel ordei.

Operationes

A ¶ Sera. auto. Dyas. Tragus. id est spelta. figura eius est figura grani. qui dicitur candarusum. et est minoris nutrimēti. quia multum habet de furfure. et non est facilis digestionis. et mollit ventrem.

B ¶Et idem autoritate Paul. Tragus est spelta et est ex speciebus granorum mala stomacho: et lenit ventrem.

C ¶Et idem autorita. Isaac. Est frigida ⁊ humida/viscosa. Galienus. j. lib. de edulijs cap. zeya. autoritate Dyascoridis. Zeya duplex: hec quidem est simplex/et vocatur tyrmon: hec autem dykolikos vocatur. In duobus quidem in volucris: coniugatum habens semen minus autem nutritius frumentis. Est enim profundarum radicum et multorum calamorum: fructus autem leuissimus et affectatus ab omnibus animalibus. Est autem simile frumēto in frigidis regionibus cultum. Fit autem magis nutritiua si cum ordeo aptaq; stomacho farina facta ex eor frumento fiunt pultes. Est autem satis nutritiuum et facile elaborabile: magis autem subcitatiuum ventris.

D ¶Et idem. vj. simplicium farmacorum cap. zeya. Zeya siue spelta mediam quodāmodo virtutem habet inter frumenta et ordea. Et ideo innocescāt cibi per ea.

E ¶Sera. Mollit naturam et generat inflationes et rugitus: et est bona viscositatibus pulmonis ⁊ pectoris/et fortī tussi. Hā fiunt ex ea lohoc et pultes: et prouocat vrinam: et mundificat renes et vesicam.

Caput. cccxxxiiij.

Symphicum. Dyascoridis. Symphicum nascitur in locis asperis: habēs virgas origano similes ac renuce: capita vero sicut thimum: virge lignose sunt et odorate: gustuq; dulces flegma prouocātes. Radix est illi longa et obrusa in modum digiti grossa. Sympatos. Isidorus. Sympatos grece dictus est: eo q; tantam radicis virtutem habeat: vt frusta carnis in cacabo aspersa coagulet. Synapiagrion: vel vt dicūt latini scandalicum. i. pes pulli. Nascitur in tumulis ⁊ super regulas. Herba est habens folia minuta et angusta duobus digitis lōga: in summo diuisa et pinguia. Virgam profert in medio duorum palmorum cum paucis ramulis: in quibus fert semen cardamo simile: latum/obrotundum: ac veluti conquassatum: vnde ⁊ vocatur talaspiuz. Greci nāq; thalasse dicunt frangere siue quassare. Florem habet album. Virtus est ei et seminu et mantica atq; acra.

Operationes

A ¶Dyasco. potui datum/vehementer purgationem facit/superiorz ac inferiorz. Sciaticis medetur per clistere adhibitū. Hestruis imperat bibitum. Collectiones in accto bibitum rumpit/aborsum facit.

B ¶Idē. Symphicū elixū in mulsa/pulmonē purgat/reijcientēq; sanguinē: aut nefreticos cum aqua medicinaliter iuuat. Radix eius cum aquā cocta et bibita/fluxū mulieris abstringit/dissinthericis quoq; proficit.

C ¶Cum oximelle data/cōquassatiōes arēq; dolores lateris saluberrime curat. Hasticata vero litim amputat: ⁊ asperedinē faucium mitigat. Vulneri recēti paracolesim facit. Enteroceliacos bibita ⁊ catbaplasmata oprime curat/et carnes concoqui facit.

D ¶Aliud est symphicū qō piten est appellatū hastā hz asperam duob cubitis longā angulosam et abintus inanem: in qua folia sunt aspera et angusta: sicut buglossos oblonga: angulos etiam habet ipsa hasta in quib nascuntur folia/flores habet mellinos.

E ¶Et semen sup hastas sicut flomos. Hasta ⁊ fructex habent quiddam simile pulueri: q; cū carne applicatum fuerit pruriginem facit.

F ¶Radix est ei nigra: que cum fracta fuerit/apparet alba et muscilaginosa. Hec trita et bibita medetur emoptoicis/conquassationes reficit: et ani tumores spargit.

G ¶Cum pringitbe folijs catbaplasmata facere potest omnia supradicta. Vulneri paracolesim efficit. Carnes incisas et in cacabos missas in se glutinare facit.

D

Caput.ccccxxxv.

Sinonum. Pande. capitu. cccccviij. Quidam dicunt q̄ hec est herba que dicitur pes milui. Quidam dicunt q̄ est alexandrum/sed falso. Nam neutrum istorum est verum: quoniam non est pes milui q̄ vocatur pepanus: quia pes milui habet folia satis maiora et pinguiora: et flores satis a floribus sinoni differentes: quoniam pes milui facit flores multos et albos simul coniunctos in capite stipitis apparentes: sicut caude gatte: et eius herba sicut valeriana. Sed sinonum recte florescit sicut petrosilinum vsuale: secunda facit folia / sed minora. Non est similiter alexandrum qd̄ facit semina nigra rugosa vtcūq; curua ⁊ magna sicut git. Sed sinonum s̄m Dyascoridē ⁊ Plinium facit semina sicut apium ⁊ ameos. Unde s̄m veritatem sinonum est petrosilinum macedonicum. Quoniam Diascorides dicit Sinoni semen est minutum simile apio: sed oblongum et nigrum/gustu calidum et diureticum valde ⁊ c̄. Et dicitur sinonum: quia nascitur in Syria prouincia regionis Macedonie.

Operationes

A ¶ Dyascorides capitulo de petrosilino qd̄ nascitur in Macedonia in criptis et spelun cis. Semen est minutum simile apio vel ameos odoratum et viscidum et aromaticum et diureticum valde

B ¶ Menstruis imperat. Inflationes stomachi ⁊ colli compescit calefaciendo siccando. nimis tortionibus subuenit. Dolorem laterum mitigat. Nefreticis ⁊ vesice dolori subuenit.

C ¶ Prouocat abundanter vrinam: maxime cum vino datū/diureticis antidotis miscet.

D ¶ Paulus capitulo de petrosilino macedonico. Petrosilinum macedonicum cuius semen de Syria affertur: vel semen est minutum simile apio diureticum valde nascitur circa petras: semen ⁊ folia similia apio: semē eius odoratum et diureticum valde. Unde petrosilinum vocatur: quoniam multotiens in petris nascitur quod multi petrapium dicere consueuerunt. Quia idem sunt sinonum et petrosilinum macedonicum: quod latine dicitur petrosilinum agreste. Lege capitulū Petrosilinum:

E ¶ Multisinono vel macedonico carentes: vtuntur alexandro: quoniam sunt eiusdem v̄tutis. Uirtutē sinoni vel macedonici vt inuenies in capitulo Petrosilinum.

Caput.ccccxxxvj.

Sinapis Pande. cap. cxlviij. Chardel arabice: grece vero ⁊ latine sinapis. Sinapis duplex est species. Una ē cuius semina exterius sunt subnigra: interius vero alba. Alia cuius semina exterius et interius sunt alba: et habent vnam virtutem: sz prima species est acutior secunda. Et componitur sinapis a semi ⁊ napus: quia tenet medium inter sinapim ⁊ napum: est calida ⁊ sicca in medio quarti gradus. ¶ Sera. lib. aggre. cap. Chardel. auto. Diasco. capi. Chardel: id est sinapis: Et est illud eligendū quod non est nimis siccum nec extenuatum: et hz granum grossum: et si frangitur/est album interius/et est humidum: nam istud est tale nouum bonum. ¶ Idem auto. Galieni: est calida ⁊ sicca in. iiij. gradu. ¶ Auicen. lib: ij. cap. de sinapi. Sinapis est calida ⁊ sicca in. iiij. gradu.

Operationes

A ¶ Sera. Uirtus foliorum est calida/vlceratiua: et propter hoc pungit multum/qñ terit et miscetur cum radice enule et dimittitur super locum per spacium hore: et confert sciatice vlcerose et spleni.

B ¶ Et linit cū eo scabies vlcerosa: ⁊ aufert eū: et aufert maculas vnguiū: et confert qñ radix eius suspenditur in collo habentium dolorem dentium/nam sedat eum.

C ¶ Idem autoritate Dyascoridis. Sinapis virtus eius est calida: ⁊ subtiliat ⁊ attrahit qñ masticatur. Et qñ teritur et miscetur cum aqua: et temperatur cum ydromelle: et fit inde gargarismus.

D ¶ Confert apostematibus radicis lingue: ⁊ antique asperitati pulmonis: facto cum eo gargarismate. Et quando fit cum eo emplastrum cum rebus conuenientibus ad hoc resoluit scrofulas.

E ¶ Et quando teritur ⁊ applicatur naribus/commouet sternutationem: et confert epilenticis excitans eos: et mulieri que patitur suffocationem matricis.

F ¶ Et confert litargie qñ fit emplastrum cuz eo super caput: postq̄ fecisti capillos eius abradi. et qñ miscetur cum caricis: et ponitur super cutim: donec rubeat/confert sciatice ⁊ duriciei splenis: ⁊ est cōueniens proprie doloribus antiquis: quando volumus attrahere aliquem humorem ad exteriora/et quādo fit emplastrum cum eo/curat alopiciam.

G ¶ Et quando miscetur cum melle et adipe: aut cum cera et oleo dissoluta/mundificat faciem: et aufert maculam seu liuorem qui fit sub oculo et coquitur cum aceto: ⁊ linitur cū eo scabies vlcerata et empetigo.

H ¶ Et qñ teritur grossa ⁊ datur in potu/confert febribus periodicis: et cōfert grauitati auditus ⁊ tinnitui aurium. Et quando teritur et admiscetur cum aqua et melle: et fit inde collirium/confert obscuritati visus: ⁊ pruritui palpebrarum.

I ¶ Auicen. Sinapis incidit flegma: ⁊ oleum eius est calidius oleo raphani: et fugiunt ex fumo eius vermes venenosi: et illa que est siluestris generat humorem malum. Et in ipsa sunt abstersiones et etiam resolutiones.

K ¶ Et homines quidam comedunt folia eius et radicem eius elixatam: et mundificat faciem: et aufert occultationem ⁊ vestigia sanguinis mortui.

L ¶ Et siluestris est bonum emplastrum sordiciei: et excitat linguam: et confert alopicie: ⁊ resoluit apostemata calida: et omne apostema antiquum: et ponitur cum caulibus super scrofulas: et confert scabiei ⁊ empetigini et confert ad dolorem iuncturarū et sciatice.

M ¶ Et mundificat humiditates que sunt in capite: et fit ex ea emplastrum capiti eius qui patitur litargiam. Et aqua eius distillatur ad omnem dolorem aurium et molaris. Et similiter eius oleum: et proprie quando decoquitur in ipsa assa: et est ex medicinis aperientibus colatorij opilationem.

N ¶ Et dixerunt quidam: q̄ si bibatur a ieiuno/intellectum efficit bonum.

O ¶ Et administratur in alcohol oculi ad pānum et asperitatem: si teratur ⁊ bibatur cum aqua mellis/aufert asperitatem antiquam in canna pulmonis: ⁊ extenuat splenem: ⁊ facit sitim: et cōfert prouocationi matricis: et facit desiderium coitus.

P ¶ Pli. lib. xx. Sinapis ad serpentum ictus et scorpionum tritum cū aceto illinitur. Fungorum venena discutit:

Q ¶ Contra pituitam tenetur in ore donec liquescat: aut gargarisatur cum aqua mulsa. ad dentium dolorez manditur: ad vuam gargarisatur cū aceto et melle. Stomacho vtilissimum contra omnia vitia pulmonibusq̄.

R ¶ Excreationes faciles facit in cibo sumptū. Datur ⁊ suspiriosis. Sensus atq̄ sternutamenta capitum purgat. Aluum mollit.

¶ Macer.

Int' eas q̄s Pitagoras laudauerat herbas
Asseritur primum laudem tribuisse sinapi.
Quartus ⁊ gradus in vi sicca calidaq̄.
Extrahit humores viscosos: extenuatq̄
Comburitq̄ cutem: vis est sibi tanta caloris
Maior vis eius in semine dicitur esse.

Caput. ccccxxxvij.

Siseleos. Pla. Siseleos idē est qđ siler mōtanū. Et ē in. ij. gra. ca. ⁊ sic. Semē eius medicine cōpetit: et ꝑ annos tres seruat. Uirtutē hꝫ diuretica dissolutiuā ⁊ cōsūptiuā. ¶ Pan. ca. ccccccl. Siseleos arabice vel ascegelios: grece sisali. latine siler montanū. ¶ Sera. li. ag. ca. siseleos. auto. Dyasco. Siseleos folia hꝫ silia folijs feniculi: nisi qꝫ hꝫ lōgiora ⁊ grossiora: et habet hastā longā in cuius summitate est corona in qua ē semen longū ⁊ latū: habens angulos ⁊ grossuꝫ acuti saporis ⁊ fortis odoris. Et est illud qđ est in vsu: et administratur in cibis/et habet. radicem longam boni odoris.

Operationes

A ¶ Gal. viij. sim. far. ca. seseleos ꝑm trāsla. ara. Radix huius plāte et semen hꝫ caliditatē tātā qꝫ prouocat vrinā forti ꝓuocatiōe: ⁊ cū eo virtus subtilis q̄ cōfert asmati et epilētie.

B ¶ Et idē eodē lib. ⁊ cap. ꝑm transla. grecam: Siseleos radix q̄dē et fructus calefactiuū ē intantū: vt sufficiēter vrinatiuū sit farmacū Est aūt ex subtilibꝫ partibꝫ vt ad epilētias

C et orthomis cōpetat. ¶ Et Sera. auto Dya. Uirtus eius est calefactiua scꝫ radicis eius et seminis: et qñ sumit ex eis in potu/prouocāt vrinā: et cōferūt coartationi anhelitꝰ/in qua oportet hominē erigi ⁊ asmati ⁊ suffocationi matricis. ⁊ ꝓuocat mēstrua ⁊ expellit fetū. ¶ Et cōferūt epilentie ⁊ omnibꝫ doloribus intestinoꝝ et interioꝝ mēbrorū: et qñ sumit de aliquo illoꝝ: aut ex vtroqꝫ cū vino in potu/cōfert tussi antique et debilitati digestionis ⁊ tortionibꝫ vētris ⁊ debilitati epatis

D ¶ Et qñ sumit ex ea cū vino ⁊ pipere ꝑseruat ⁊ defendit hominē a frigore aeris: et ꝓpt hoc cōuenit itinerantibꝫ in hyeme. Et qñ homines et alia animalia comedūt de hac planta tēpore coitus eoꝝ cōfert eis statim ad impꝫgnandū. ¶ Et idē au. Aben mesuay. Est cali. et sic. in fine. ij. gra. incidit ⁊ dissoluit humores flegmaticos viscosos ⁊ cōgelatos. Et ꝓpter hoc aperit vias oēs ⁊ cānales opilationes: ⁊ ꝓuocat vrinā ⁊ mēstrua: et cōfert asmati: et omnibꝫ egritudinibꝫ flegmatis. ¶ Pla. Cōtra asma ex frigida causa datur vinū decoctiōis eius ⁊ ficuū siccaꝝ. Uel puluis eius cū ficubꝫ siccis ⁊ assatis. Contra opilationē splenis et epatis ac renū ⁊ vesice stranguiriā et dissurriā datur vinū decoctionis eius.

E

F

G

H ¶ Herba ipsa in vino et oleo cocta ⁊ pectini cathaplasmata: strāguiriā ⁊ dissurriā soluit Sed ⁊ fumigatio facta ex aq̄ vel vino decoctiōis eiusdē herbe mēstrua ꝓuocat. ¶ Aui. Siselos est. in. ij. gradu. ca. ⁊ sic. resolutiuuꝫ/mūdificatiuū/carminatiuū. Similiter semē ⁊ radix eius sunt sedatiua doloꝝ interioꝝ: ⁊ liq̄facit flegma cōgelatū: de ipso datur in potu animalibꝫ ⁊ multiplicat eoꝝ partus. ¶ Cōstan. in lib. graduū. Siseleos ē ca. ⁊ sic. in. ij. digestionem adiuuat/vrinam et menstrua ꝓuocat. Matricis suffocationem curat. strāguiriam ex frigiditate dissoluit. Hanelituosis et diu ex humido tussiētibus subuenit potato cū pipere ⁊ vino calefacit eos qui in itinere deficiunt: ⁊ propter hyemem frigescūt.

I

K

Caput. ccccxxxviij.

Siderica. Dyascorides. Siderica siue heraclea herba habet folia prassio similia. sed oblonga et aspera. Hastā habet quadram duobus palmis lōgam: virgas longiores stipticas et in gustu suaues: in quibus scilicet virgis capita obrotunda sicut verticelli: et sicut prassij oriuntur: et in eis semen nigrum inuenitur. Sub petra nascitur.

Operationes

A ¶ Dyasco. Folia eius trita/paracolesim faciunt mire vulneribus imposita. Alia est sydericis que hastas duobꝫ cubitis habet longas et teneras. Folia q̄ in ipsis hastis pestpisteri similia ⁊ diuisa: in circūitu plurimū nascētia: sꝫ i visu tenuia ⁊ lōga. In acumine ꝑo

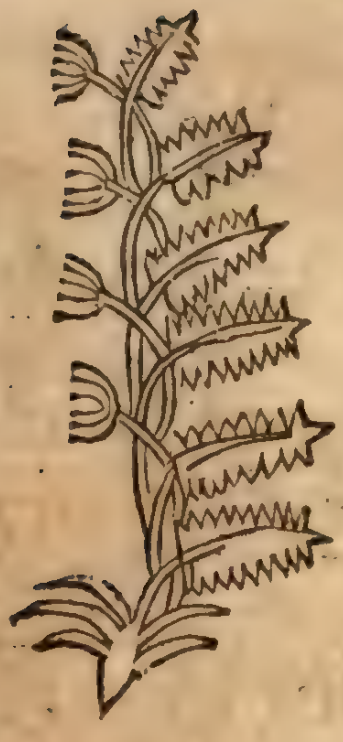

haste capitellũ habet rotundũ ⁊ asperum in quo semen blete est simile obrotundũ ⁊ durũ. Est aũt virtutis termãtice similis supradicte. Tertium est genus sideritis qđ catebras Heraclion dixit: et nascit in parietibꝰ sicut vitꝫ. Habet folia minuta tenereq; multa ex vna radice nascẽtia coriandro similia. Huiꝰ haste duobꝰ sũt palmis lõge molles ⁊
B albidiores: fenicias hꝫ flores. ¶ Dyas. In gustu est muscilaginosa: tritaq; vulneribꝰ recen
C tibꝰ paracolesim facit imposita. ¶ Pli. li. xxv. Panacẽ heracleon alij sideriten in cubitali scapo ramosum minutioribꝰ q̃ feniculi foliis ab ymo vestitũ. Alij fatent illam q̃dẽ vulneribus vtile: sꝫ verã achilleaꝫ esse scapo ceruleo pedali sine ramis ex omni parte singulis foliis eleganter vestitã: Alij quadrato caule: marubij capitibꝰ folio quercus: hanc quoq; neruos preciosos glutinare faciunt. Aliã di
D cunt sideritem nascentẽ in macerijs. ¶ Cũ terit fedi odoris: sed ⁊ aliã huic similẽ candidioribꝰ tñ foliis ⁊ pinguioribꝰ ac tenerioribꝰ cauliculis in vineis nascentẽ. Aliã ꝟo quincũ cubitoꝝ exilibus ramulis atq; triãgulis filicis folio pediculo longo. Omnibꝰ aũt vulneribꝰ precipuos esse. Eam vero que est ex latissimo folio nostri scopam regiã vocant.
E ¶ Idem in lib. xxvj. Sidericis varices ad alligata minuit: ⁊ sine dolori prestat.

Caput. ccccxxxix.

Siliqua. Pãde. cap. cxxj. Chaharliub arabice: grece xilocaracta vel siliqua vel keracium: vel keraca: vel faba siliqua: latine vanigella: vel carumba. ¶ Sera. lib. aggre. cap. Chaharliub. Chaharliub sapor eius est stipticus cum pauca dulcedine. Et virtus eaꝝ que non sunt recentes est siccatiua. Nã que desiccant stringũt sicut faciunt cerasa: qꝛ humiditas eaꝝ resoluit: ⁊ remanet substãtiam terre stris que desiccat. Sed arboris eaꝝ ẽ virtus desiccatiua ⁊ stiptica.

Operationes

¶ Gal. ij. de cibis: cap. de siliquis. De siliq̃s A
pessime sensi / q̃uis digerantur et ventrem stringant: et humores noxios nutriant.
¶ Et idẽ in lib. de chimis. Est kerachiũ edu B
liũ pauci nutrimenti ⁊ ligneũ ex necessitate et indigestibile. Nullũ em̃ ligneũ bene digestibile: sꝫ ⁊ nõ egri celeriter non paꝝ ipsis existit malũ: quare melius esset ipsa neq; deferri ad nos ex oriẽtalibꝰ locꝫ in quibꝰ nascunt. Est em̃ cibus mulieꝝ et puerorũ effrenatoꝝ nihil vtile ad sanitatis conseruationes: neq; eustomachus est. Alimentum autẽ palãq; et ipsum dat pauca corpori. ¶ Et idẽ in li. sim. C
far. ca. de xilocaracta. Arbor xilocaracte q̃ vocat cẽtericene ẽ siccatiue: et stiptice virtutis: sicut ⁊ fructꝰ que vocat xilocaracta: participans videlicet de dulcedine quadã pati-

A untur autem ⁊ hec simile cerasi humide eñ magis subducunt ventrem: sicce aũt sistunt magis expirata quidem humiditate: terrestri autem substantia remanente. ¶ Pau. ca. de siliquis. Est quoddam genus silique que vocatur siliqua caprina: cuius fructus est sicut mirtus: et folia sunt tracion: fructus ei⁹ est in faginis sicut lupinus: habens formam
D fasceoli. ¶ Dyascorides cap. de siliquis. Silique recentes stomachum euertunt: eedem siccitatem in contrarium possunt: cibus earuz ad vrinam proficit commouendum. Traditur ad stomachi dolorem non leue presidiuz esse: si in sextario eque ad dimidiuz coquant. Hisq; succus per dies quinq; cõtinuos hau
E riatur. ¶ Paulus. Siliqua caprina sufficienter cancros medetur. ¶ Bartholomeus
F in libro de proprietatibus rerum inquit: Siliqua est genus liguminis sonoris follibus ⁊ vacuis: quod magis onerat q̃ reficit: vt di
G cit glosa super Lucam. xv. ¶ Item siliqua dicitur folliculus cuiuscunq; leguminis et pargamentum ex quo porci nutriuntur.
H ¶ Isidorus autem libro. xvij. dicit siliquon: quã latini incorrupte siliquam vocãt. Ideo tale nomen a grecis accepit: quia est arbor cuius fructus est dulcis: xilon quippe lignũ dicunt liquon dulce. Et huic sententie con
I cordat. ¶ Plinius libro. xxiiij. vbi dicit: q̃ fructus silique sunt predulces ⁊ habent longitudinem vnius digiti: et pollitarem: latitudinem: quorum cortex manducatur: vt di
K cit. ¶ Idem libro. xx. q̃ aliqui dixerunt eam esse ficum Egyptium: sed hic est error manifestus: q̃ in Egypto non crescit/ sz in Syria.

Caput. ccccxl.

Sisamus. Pandecta. Semyssen. Arabice: Grece sisaminum: Latine vero sisamus vel iorilena. Serapion liorb aggregatoris: capitulo semissen: id est sisam⁹ Autoritate Galieni. In eo est substantia vnctuosa quãtitate non pauca. Et virtus eius est que mollificat. Et eadem virtus reperitur in oleo sicut in substantia: et aqua in qua coquitur sisamus/ habet eandem virtutem.

Operationes

A ¶ Diasco. cap. sisaminum s̃m translationez grecam: malum est stomacho: et comestũ oris fetorem facit. Et idem s̃m translationez arabicam. Quando fit emplastrum cum eo mollit duricies neruorum. Et curat conquassationes aurium: ⁊ apostemata calida que sũt in eis: et confert combustioni ignis: et dolori colico: et morsui animalis q̃d dicit carates.

B ¶ Et quando miscetur cum oleo rosarum/ sedat dolorem capitis: qui fit a calore solis. Et planta sisami q̃ũ coquitur cuz vino facit hãc eandem operationẽ: ⁊ confert proprie apostemati oculi ⁊ pulsationi eius. ¶ Et idem Se
C ra. auto. Aben mesuai. Oleum sisaminum ẽ malum stomacho: et destruit eum: et iuuamẽtum eius est illis qui habent melancoliam: et scissuras in extremitatibus. Nam hi iuuãtur multum ex cibo eius: et rugas cutis extẽdit ⁊ mollit eas ⁊ consolidat scissuras que fiunt propter desiccationem que sunt a melãcolia. ¶ Et dicunt q̃ sisamus est cali. in. ij. g̃du/ humida in. j. ⁊ prouocat vomitum quan
D do torrefit et rectificatur et meliorat. ¶ Gal.
E in lib. de cibis/ cap. de sisamo. Sisamum cito stomachum euertit ⁊ tarde digeritur. ⁊ alimentum dat corpori vnctuosum. ¶ Rabbi
F Moyses capitulo de sisamo. Sisamus corrumpit cerebrum ⁊ nucham: et replet caput fumositatibus: et facit sudorem fetentem: et in mulieribus ventrem auget: et ipsum gene
G rat herniam. ¶ Auerrois quinto colliget. capitulo de sisamo. Est calidus in. j. vel in p̃ncipio secundi: humidũ in. iij. ¶ Auicen. in. ij.
H canone. Sisamum est semen pluris vnctuositatis q̃ reliqua semina. Quidam dixerunt q̃ eius oleum nonnisi melancolicis confert

vt eos impinguet ⁊ humectet. Et erisimō qd est genus quoddam sisami ab ominabilis saporis. Corpus eius est folio suo fortius ⁊ est
I ca. in medio primi. humi. in fine ipsius. ¶ Est autem glutinatiuum ⁊ lenificatiuum: equalis calefactionis: et similiter oleuz eius ⁊ dectio ipsius. Est etiā mollificatiuū: et in eius oleo est grossitudo: et qd est torrefactū minoris est nocumenti: viriditatem percussionis
K resoluit: ⁊ sanguinē congelatū. ¶ Et confert fissure et asperitati melancolicoꝝ bibitū et linitū: et est impinguatiuū/proprie excorticatum: et prolongat capillos: et proprie succus arboris eius ac folioꝝ ipsius ac lenit eos: re
L mouet quoqꝫ furfures. ¶ Isaac. Sisamū ca: est in. j. gra. humi. in. ij. Qd sine cortice est vnctuosius est: ideoqꝫ grossius ⁊ ad digerendū
M durius. ¶ Palla. lib. x. In mense septembri serendum est sisamum putri solo vel pinguibus arenis vel terra congesticia: iungere quattu
N or vel sex sextarios seuisse conuenit. ¶ Idem in lib. xi. Sisamum vsqꝫ ad ydus Octobris et faselum cōuenit seri terra pingui vel agro sterili.

Caput. ccccxlj.

Siligo. Isido. lib. etymo. Siligo ē genus tritici: a selecto dictū. Nā in pane species eius precipua est.

Operationes

¶ Palladius. libro. xviij. Siliginez dixerim A
proprie tritici delicias. Candor est sine virtute ac sine pondere conueniens humidis tractibus quales Italie sunt ⁊ Gallie comate. Sed ⁊ trans alpes in alobrogum tm̄ auernorūqꝫ agro pertinax. In ceteris ibi partibus biennio in triticum transit. Remedium est vt grauissima queqꝫ ipsius gratia serantur. ¶ E siligine laudatissimus panis ac pi- B
strinaruz opera laudatissima precellit in italia: si pisis nate misceatur campana. Rufior quidem est illa: sed candidior pysana: ponderosior autem cretacea. Justū est e grano campane vel campanie q̄ castratam vocant: redire sextarios quattuor siliginis ex modio. Juxta sententiam Cathonis siligo et triticum in aperto loco edito seruntur: qui sole q̄ diutissime torreatur. ¶ Serenda dicitur in C
tenuiora terra que non multo indigent succo: vt cicerez ac citusum. In pingui vero qui cibi sunt maioris vt siliginem ac triticum ⁊ inum. ¶ Deniqꝫ far ⁊ siligo solum sorti- D
untur cretosum ⁊ vliginosum. Siligo nunq̄ pariter maturescit: nec vlla segetum minus dilationem patitur propter teneritatem: essqꝫ que maturauere protinus granum dimittentibus. sed minus q̄ cetera frumenta periclitat in stipula: qꝛ semper habet rectam spicam: nec continet rotam: quin faciat rubiginem. ¶ Dulcissimus est panis ex af- E
frica. Ipsaqꝫ spissior q̄ far. et spica maior eadem ⁊ ponderosior. Difficulter exteritur in grecia: ob id dari iumentis ab Homero dicta: hec est enim quam oliram vocant. Eadez in Egypto facilis atqꝫ fertilis. Far sine arista est. Itemqꝫ. Siligo excepta ea que laconica nuncupatur. Adijciunt bis genera bronos: siligo excepticia et tragos. ¶ Summa F
siliginis laus bonitate ⁊ cribri tenuitate cōstat. Et galli quidem e setis equorum inuenere cribrorum genera. Hyspanie lino excussiora et polinaria: Egyptus a papyro iunco. Siliginem quidem ex ouis subigunt vel lacte: butyro vero gentes pacate ad operis pistorij genera cura transeunte. ¶ Idem in lib. G
xxij. Siliginis grana combusta ⁊ trita in vino amminco atqꝫ oculis illita epyforas sedāt ¶ Auicēna. Siligo est species ordei sine cor- H
tice: ⁊ eius operatio propinqua est operationi ipsius.
¶ Glosa super Lucam. Siliqua est genus I
leguminis sonoris follibus et vacuis quod ventrem magis onerat q̄ reficiat.
¶ Rasi in almansore. Silique q̄ in terra bie K

rosolimitana nascunt tēperatū colorē hñt et ventrē stringūt. Que aūt in alijs terris ven
A trē fortius stringūt ⁊ calide nō sunt. ¶ Pan. ca. cclxxxix. Siligo vel germanū latine: gre.
O tyfa vel sithus: ara. siligobib. ¶ Gal. i. de edulijs: cap. tyffa. auto. Dyoclis ⁊ menesithei ait ꝙ post frumētū ⁊ ordeū meli⁹ q̄dē tyfa. i. siligo. Etenim sufficienť nutrit: ⁊ cū multo labore digerit. Panē aūt assidue ex eis comedēs nullus vtiq; ex inconsuetoꝝ huic edulio san⁹ erit: neq; omnino si modicum ē ei graue ⁊ indigestibile: semē aūt huius tyfe hz q̄dē exteri
P us leuā. i. corticē. ¶ Et a q̄busdā vocat ꝑuuz frumētū ⁊ eq̄s hāc q̄dā innocue comedere: nō improbabiliť aūt vtiq; q̄dā noināt ꝑuū frumētū tyfam ⁊ colore ⁊ spissitudine ⁊ calidita
Q te ꝑtutē assimilatā ipsi. ¶ Et idē. vj. sim. farca sithus. Sit⁹ siue siligo acrior est credo nō parū et cacobina tñ ex putrefactiōe fiēs. Est aūtīflatiua: ⁊ hoc q̄dē hz acre ⁊ calidū: pluri
R mū ꝑo frigidū aquosuz acre. ¶ Sera. li. ag. c. siligo vel hals: auto. Dyas. Sūt ei⁹ due spēs in vna inueniunť duo grana: ⁊ in alia vnū: ⁊ quodlibet granū in cortice suo: ⁊ illud plus nutrit q̄ ordeū: ⁊ est boni saporis. Panis ꝑo q̄
S fit ex eo/ minus nutrit q̄ panis tritici. ¶ Et idē auto. Gal. Substātia huius grani ē media inter substātiā tritici ⁊ ordei quantū ad cibū: et ſm medicinā etiā: et ex hac potest scire operatio eius per illud qd̄ dicemus de tritico et ordeo.

Caput. ccccxlij.

Sisimbriū. Ex sinonomis: Sisimbriū idem est ꝙ mentastrū: de quo scz mentastro dictum est de M. Pli. lib. xx. Sisimbrium siluester a quibusdam thymbreum est appellautm: pedali non amplius altitudine. Qd̄ autem in riguis nascitur est nasturcio simile. Utrūq; aduersus occultata efficax est animalia: vt sunt scrabones et similia. Quod in sicco oritur odoratum est: et coronis inseritur / angustum folium habens.

Operationes

¶ Pli. ad dolorem capitis ⁊ epiforas valēs. A
Alij panem addunt: alij per se decoquunt in vino. Sanat et epimictidas ⁊ vitia cutis in facie mulierū: intra quartam diem noctibus impositū/ diebusq; detractū: vomitiones singultus tormina stomachi dissolutiones cohibet: siue cibo sumptum siue succo potatū. Nō est autem grauidis edendum: nisi mortuo cōceptu quippe illum eijcit etiam impositum. Mouet vrinam cum vino potum siluestre ⁊ calculos. Quos vigilare opus sit excitat: capiti cum aceto infusum.

¶ Platearius. Sisimbrium qd̄ alij herpillū vocant agresti maius est. Nascitur in locis cultis ⁊ aquosis: et est ydicismo simile. Sed eo est odoratius ⁊ folijs latioribus: que multi in coronas componūt: virtus eius termātica existit / stranguirijs medetur. B

¶ Et calculos frangit: hoc maxime facit semen eius cum vino bibitum. Tortionibus ⁊ sugglutionibus maximum prestat effectum. Idem nauseantibus opitulatur: Folia eius cathaplasmis adhibita/ capitis dolorem mitigant fronti imposita. C

¶ Dyasco. Notū est sisimbrium quod est natura calida in. ij. ⁊ sicca in ipso. Putrefactionibus resistit/ pediculos interficit. D

¶ Confert apostematibꝫ frigidis: ac flegmoni duriciei vehementis decoctum cuz aceto mixtumq; cum oleo rosarum. E

¶ Cofert obliuiosis ac sensus commixtioni ⁊ litargie/ quādo linitur caput ex eo. Confert etiam singultui bibitum cum vino: ad soda quoq; fit emplastrum ex folijs siluestris. F

¶ Confert tamen vermibus ascaridibus: et extrahit fetum mortuum: et prouocat vrinaz proprieq; petrosum. Qd̄ autem est siluestre cum vino bibitum / prohibet distillationem vrine: et lapidem extrahit. ac ventris dolori pungitiuo subuenit. Cōfert atiā puncturis G

¶ Autor. Quia sisimbrium ab autoribꝫ non solum dicitur mentastrū: sz etiā menta videlicet domestica: de ipso etiā inť ortulanas herbas sub hoc eodez nomine dictum supra. H

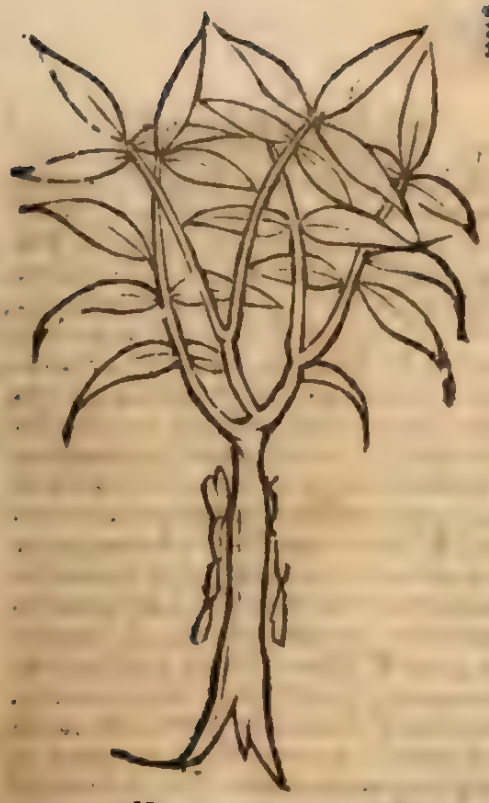

Caput. cccxliij.

Silphio. Plinio. lib. xxij. Silphio et Syria venit deterior partibico: sz medico melius: cuius ē vsus in medicina. Dyasc. Silphij radix nota est omnibus: cuius lachrymus laser nominatur.

Operationes

A ¶ Plin. Hā ad lienes pdest radix eius. Arterijs etiā eraspatis z collectiōibus sāguinis illinit.

B Sz in cibis cōcoquit egre inflāmātibus, inflationes facit z ructus: vnde sz noxia. ¶ Sugillatz cū vino z oleo ē amaciss. ma: z strumis cū cera sedis sz verruce cadūt eius suffectu crebro: c. ¶ Folia eius ad purgādas matrices ac pelledos part⁹ e mortuos in albo odorato vino

D decoquūt: vt acceptabili mēsura bibat. ¶ Dyas. Aures acrit calefaciēs ac vesicā ledēs: sz vētrē purgās hec herba fortit calefacit. Virtus eius omnino inflāmatiua ēt, prter hoc in

E digestiua ē. ¶ Radix eius cocta cū aq̄ z modico melle potata iuuat ad difficultatē vrine: succus eius cū lacte resolut emigraneā curat in aurē missus: extrinsecus aūt positus opat amplius. Nascit in Syria z Armenia z Lybia. Vulgo ꝓga spletē vocata ē: ferule filio: folijsq; hz apio silia z semē latū. ¶ Virtus radicis eius

F termātica et stomachū inflat: et ructuationē pmouet. Indigestibilis ac vesice cōtraria ē

G accepta. ¶ Oleo addito liuores corpis limpidat. Oleo cipri no vel vrino mixta sciaticis humores frigidi errantes siccat: in aceto cocta z catharplasmata causas ani cōpescit: bibita venenis occurrit. Est etiam eustomachia mixta seminibus et origanis nobilibus addito sale comesta: virga eius diuisa est: lachrymisq; qđ ex se dimisit: colligi necessarium est.

Caput. cccxlviij.

Siser. Plinio. lib. xix. Sisere. Tyberius princeps omnibus annis a Germania flagitās nobilitauit: cuius in Celduba castello reno impositio generositas est precipua: et sz apparet frigidis locis cōuenire. Inest ei lōgitudine neruus. Julie auguste gratiano cibo maxime illustrata. Serit aūt a siser z pastinaca: vtroq; tpe. s. veret autūno magnis seminū intervallis nulla ne minus q̄ ternos pedes: quoniā spaciose fructificat si serat. transferre aūt melius. Idē. lib. xx. Siser erraticum simile est sativo z effectu.

Operationes

¶ Plinius libro vt sup. Inest cīm siser longitudine neruus qui indecoctis extrahitur a

A maritudinis magna parte relicta: que mulso in cibis temperata etiā in gratiā vertitur ¶ Neruus idē z pastinace maiores dūtaxat anniculę. Sisere serit mēsibus his vicz Februario/ martio aprili/ augusto/ septēbri octobri. Bene

B pios ē bis: sz roseos amarios: q; medullo q̄ seminutissima. Ea dē ꝓ vulcibus mixtis saluberrima iuuenū ētiā pbis mōis austeritate victa

C ¶ Nā ⁊ in pollinē tundit arida: liq̄daq̄ dulci tēpat. ⁊ decocta postea aut asseruata ⁊ vl' macerata pluribꝰ modis: ⁊ tunc mixta de fruto aut subacta melle vuis ⁊ pasis: aut pinguibꝰ
D cariotꝫ ⁊ c̄. lege plinium ibidē. ¶ Itē siser sil'e satiuo: ⁊ excitat stomachū ex aceto lasarpiciato sumptū: aut ex pipere ⁊ mulso ꝓiicit vrinā ⁊ vt opinio credit etiā vētrē. Est ⁊ dyacles in sentētia eadē: ꝑterea cordi cōualescētiū cōuenire: ⁊ post multas vomitiōes perq̄ vtile.
E ¶ Heraclides cōtra argētū uiuū dedit: ⁊ veneri subinde offensantē egrisq̄ recolligētibꝰ Hūc hesius ideo stomacho vtile videri dixit qm̄ nemo tres siseres edēdo cōtinuaret. Esse tn̄ vtile cōualescētibꝰ ⁊ ad vitā trāseūtibus.
F Satiniq̄ ꝑuatim succꝰ aluū sistit. ¶ Dyasc. Sisarum est omnibus notum: qd̄ comestum est eustomachū. Radix eius elixa ⁊ comesta/ tollit fastidium: et est diuretica.

Caput. ccccxlv.

Sycla. Aui. Sycla duaꝝ specieꝝ ē: q̄ꝝ vna nigra ꝓpt' vehemētiā viriditatis Altera ꝟo nota ē: apud q̄sdā in. j. ca. ⁊ sic. Et ꝟm veritatē est cōpositaꝝ ꝟtutū: et apud q̄sdā ē fri. Nec dubiū ē q̄n in eiꝰ radice humiditas sit. In ipsa ē ꝟtus haurach subtiliatiua ⁊ resolutio ⁊ aptio: fortior resolutiōe at triplicū ⁊ lenificatio. In nigra ē stipticitas: ⁊ ꝓpe cū ibentibus. Et baurachitas que est in ipsa est resolutiua: et terreitas est constrictiua vel contractiua.

Operationes

¶ Aui. Totū elixatū est mali chimi: totumq̄ A
parui nutrimēti/ sicut olera reliqua. Succꝰ eius ac decoctio folioꝝ fissuras frigoris ꝓhibent: ⁊ alopicie cōferūt. ¶ Cōfert etiā pāno: B
⁊ quādoq̄ abscindit verrucas succus eius: ⁊ interficit pediculos. ¶ Ex eadem elixata fit E
emplastrū apostematibꝰ ac resoluit ⁊ maturat ea. Eiꝰ folia decocta bona sunt ignis adustioni: ⁊ linita cū melle/ cōferūt empetigini.
¶ Et eius aqua cū felle gruis fit caputpurgiū: ac delet torturā. Et valꝫ ad vlcera nariū D
Itē eius aqua distillat in aurē: et sedat eius dolorē. ¶ Radix eius est mala stomacho: faciēs nauleā: et hoc plurimū ꝓpter baurachitatē eius mordificatiuā. ¶ Ad opilationes E
epatis fortior est aptione malue cū sinapi et aceto ꝓprie. ¶ Isaac in dietis particularibꝰ F
Sicla quā vulgus appellat blitia cali. ⁊ sic. G
est in. j. gra. ¶ Illaudabile stomacho nutrimentū generat ꝓpter quādā sui acuminis et humiditatis multitudinē. Que tn̄ si coquat cū aceto obsomagro: carui oleo onfancino vl' amigdalino facilis q̄dē digestiōis fit: sꝫ paꝝ nutrit/ vētrē humectat/ epatꝫ opilationē aperit: maxime ꝟo si de grossis ac viscosis humoribꝰ sit. In aqua cocta: et sic comesta fit stiptica. ¶ Autor de hac q̄ꝫ sub nomine bliti dictū est suo loco in superiori parte huius tractatus. s. de B. cap̄. c. H

Caput. ccccxlvj.

Sticados arabicū. Pande. cap. lxvij. Ascukodos Arabice: Grece sahadis: Lati. ꝑo sticados. Sticados ē q̄ddā arabicū: et est illud qd̄ arabice nominat ascukodos. Et est quoddā citrinū: de qua in seq̄nti cap. dicit. Vñ Sera. lib. aggre. facit de sticados duo capi. Unum de sticados arabico quod incipit Ascukodos siue ascocodos: et aliud de sticados citrina: quod incipit sceba. Est aūt sticados arabicū calida ⁊ sicca in. iij. gradu ¶ Sera. lib. aggre. cap. Ascucodos. i. sticados arabicū. Nascit in insula que dicit Sahadis/in regiōe Galacie. Est herba subtiliū ramoꝝ habens comā saturegie similem: nisi folia ei sunt lōgiora foliis saturegie ⁊ ē acuti saporis cū pauca amaritudine. Dyasc. cap. de sticados. Sticados nascit in insulis Galacie circa Massiliā: que in insula sticados nominat: vñ et nomē accepit. Est autē herba tenuis: semen minutum habens cum foliis similibus thimo: sed oblonga ⁊ gustu acriora ⁊ subamara.

Operationes

A ¶ Gal. viij sim. far. cap. sticados. Sticados eius quidem ad gustum amarus sapor est: et stipticans moderate. Complexio eius composita est ex frigida et terrestri substātia pauca: a qua stipticat: ⁊ alia subtili ignea ampliori: a qua amaricat: et propter vtrunq; vero de obstruere et subtiliare dicitur: et abstergere et fortificare nata est viscera omnia: et totius corporis ambitum. Monstratum em̄ ē in anterioribus: quoniam quecūq; farmaca composita sunt ex talibus substantiis predi-
B ctis energias comparantur. ¶ Johan. mes. cap. de sticados. Sticados qd̄ medici laudant est arabicum: et est planta foliorū subtilium et longorū: habens stipitem subtilem cinericiū: cuius eleuatio super terrā est in mensura cubiti: ⁊ habet flores assimilatos spicis siliginum: sed sunt breuiores sine semine. Et
C est calido in. j. gradu: et sicca in. ij. ¶ Et est cōpositum ex partibus terreis frigidis dantibus ei stipticitatem paucam: et ex partibus igneis subtilibus a quibus insunt ei acuitas ⁊ amaritudo: sed acuitas plus est amaritudine sua: et amaritudo plus est stipticitate ipsius: propter quod est subtiliatiuum/resolutiuum/aperitiuū opilationum: abstersiuū et solutiuū nature: et est p̄seruatiuum prohibens a putrefactione: et est ex parte stipticitatis pauce in eo confortatiuum cordis ⁊ cerebri et neruorū et viscerum: et hoc est esse et proprietas eius. Prohibendū est habentibus colerā in stomacho. conturbat em̄ eos inducens sitim ⁊ vomitū et estuationē laboriosaꝫ Nam etiā calidā habentibus et siccam cōplexionē ⁊ qui sunt in potestate colere. ¶ Ipm. D
quoq; est ex debiliter soluentibus propter qd̄ miscendū est ei salgēma et mirabolani nigri cum eo aut kebuli. Magnificant em̄ operationē eius: et similit squilla: et prope in egritudinibus capitis. Et infusum quidē in aqua casei melioratur in cōditionibus suis: et passule sine interioribus similiter sunt ex his que emendant. Similiter ⁊ salgēma rectificat illud: et proprie ad omnes partes eius sextuplum ipsius: et succus pomoꝝ dulciū in decoctionibus eius verificat illud. ¶ Aui. lib. E
ij. cap. de sticados. Sticados est planta habens spicā sicut est spica grana odei: sed eius folia sunt breuiora: et in ipso stipites sunt cinericei/sicut in epithimo: et ē sine semine: acutus cum amaritudine pauca: compositus ex suba terrea: frigida et ignea subtili cali. in. j. gradu/et sicca in. ij. ¶ Sera. auto. Gali. De- F
coctio sticados arabici cōfert dolori pectoris sicut ysopus: et in confectionibus medicinarum habet vires acriter relaxantes cum odore suaui: vñ et menstrua prouocat. ¶ Jo. G
mes. Fit ex sticados arabico ⁊ spica ⁊ oleo veteri oleū bonū iuuatiuū voci. Flores q̄dem eius de decoctione sustinent: plus q̄ꝫ folia: solutione educit colerā nigram/et flegma: et mundificat neruos et cerebrū et mēbra sensuum: et confortat ea: et confert iuuamentuꝫ magnū edritudinibus frigidis: et hoc s̄m omnem modum vsus eius: siue in potibus: siue in fomentis ⁊ lauacris. ¶ Et oleū ipsius H
cōfortat cerebꝝ ⁊ neruos et calefacit eos et viuificat. In medicinis aūt sticados iungat squilla aut eius acetū est medicina bona epilētie et vertidiui: et cū lapide lazuli aut sale indo aut aliis valētibus ad ea. Cōfert melancolie et egritudinibus timoris: et miscetur ei buglossa aut succus eius aut succus pomoꝝ dulciū ad egritudines cordis et melācoliā. ¶ Et I
euaporatio decoctiōis eius aperit opilationes nariū: ⁊ est medicina bona opilatiōibus epatis et splenis et visceꝝ. ¶ Et est sedatiuū K
doloꝝ qui sunt in neruis ⁊ in instrumētis iūcturaꝝ et in lateribus s̄m omnē modū administrationis eius. ¶ Et cōfortat interiora om- L
nia que a frigiditate lesa sunt: et proprie materiali. Et prohibet a putrefactione. ¶ Et M
ipsius syrupus: ⁊ alij modi administratiōis eius sunt medicina bona quartane ⁊ febribus longi temporis: et proprie flegmaticis. Dosis decoctionis eius est potio a. ʒ. iiij. vsq; ad vi. pulueris eius a. iij. ʒ. vsq; ad. v.
¶ Aui. Sticados Arabicū resoluit et subti- N

liat amaritudine sua: ⁊ similiter eius syrupus aperit opilatiões et abstergit: et in ipso q̃dē est stipticitas pauca: et cõfortat cor ⁊ viscera et prohibet putrefactionē ¶ Et eius decoctio sedat dolores neruoꝝ ⁊ iuncturaꝝ ⁊ lateruꝫ. Et eius syrupus ē res magis iuuatiuua egritudinū frigidaꝝ: et neruis: quare oportet vt eo quotidie vtatur qui neruos habet debiles: et qui ex frigiditate in ipsis patitur. ¶ Et confert melãcolie et epilentie: et nocet habẽtibꝰ calidã cõplexionē: et facit cum vomere: et est ex eis qui faciũt sitim: et cõfortant instrumẽta vrine: et soluẽdo educit flegma ⁊ melancoliã. ¶ Gal. vero nõ dixit hoc esse eius: et vltima q̃dē potio ipsius est. xij. kesumen cũ vino puro et oximelle et modico sale. ¶ Pla. Sticados cali. ⁊ sic. virtutē diureticã hꝫ. Uinũ decoctiõis eius ⁊ dragaganti spũalia calefacit ⁊ intestina stomachũq; mundificat: valet ad yliacã et ad opilationē splenis et epatis: et cõtra stranguiriã et dissurriã. ¶ Constã. in libro graduum. Sticados est cali. et sic. in .j. Aperit et attenuat/interiora mẽbra confortat. Pectus ac pulmonē omniaq; viscera mũdificat. ¶ Ex sinonomis. Sticados species due sunt: Arabicum vcꝫ et citrinum. Quando simpliciter ponitur citrinum intelligitur Idem est barba iouis. Sed aliud est iouis barba: scꝫ semperuiua: sicut dictũ est in cap. lvij. de B supra.

Caput. ccccxlvij.

Sticados citrinũ. Sera. li. aggre. ca. sceha. Sceha. i. sticados citrinũ: et ē absinthiũ marinum habens minutũꝫ semen simile semini plãte que dicitur abrotanũ et nõ est ita amara: herba sicut absinthium ⁊ habet odorem grauem. Figura eius est in apparentia sicut planta absinthij. et sapor eius est sicut sapor absinthij: nisi quia nõ est tante stipticitatis: et calefacit plus q̃ absinthiũ: ⁊ est in ea plus de amaritudine q̃ in absinthio cũ pauca salsedine: et cale. et desic. in. iij. gra.

Operationes

¶ Sera. Uirtus eius est diuersa a virtute illius: Nam nocet stomacho: vnde occidit vermes in ventre plus q̃ absinthiũ: quãdo apponitur extra aut intus. A

¶ Et idē auto. Dyasco. Sapor eius est amarus: et hꝫ grauē odorē: et est herba stiptica. B

¶ Et idem auto. Gal. viij. lib. epidimiarum. Sceha assimilatur absinthio in figura ⁊ sapore: sed differentia inter ea est q̃ non est stipticũ sicut absinthium: ⁊ q̃ calefacit plus eo et amaritudo eius ē plus cũ pauca salsedine. C

¶ Et idem autoritate. Gal. viij. sim. far. cap. sceha. Sceha similis est absinthio ꝑm speciē ⁊ ꝑm gustum tamen differunt in gustu ⁊ virtute: in gustu quidem in eo q̃ cum stipticitate magis calefacit: ⁊ amaricat cum quadam salsedine. D

¶ In virtute vero in eo q̃ cum mensuratum est: et magis absinthio interficit lumbricos extrorsum appositum et intra corpus assumptum. Et quidem calefacere in. ij. gradu intẽse ponendum est id: siccare vero in. iij. E

¶ Galienus. viij. simplicium farmacorũ: capitulo Chrusicos. Chrusicos siue barba iouis: siue sticados citrinum vocatur. Chrusicos acrem simul et stipticam preualentē habet virtutem. F

¶ Serapion capitulo sceha. Sceha vel sticados citrinum coquitur sola et bibitur: et interficit vermes: et expellit eos cum laxatione leui: Et quando coquitur cum lentibus et bibitur/facit hoc. Et pecudes impinguantur/quando comedunt eam. G

¶ Et idem autoritate Galieni. Uirtus scehe diuersa est a virtute absinthij. Nam sceha nocet stomacho: et occidit vermes plus q̃ absinthium: quando ponitur exterius: vel sumitur intus. Et est calida in. ij. gradu/sicca in. iij. H

Caput. ccccxlviij.

Spica celtica. Pan. cap. cliiij. Celtica grece. Arabice symbel romana. latine vero spica celtica. Dyas. cap. Celtica Nascit in illirico. nomen hñs apud eos hoc. Et in Syria nascit ⁊ in Italia. hñs fructus super terrā breues et spissos. Colligitur aūt a ciuibus cū radicibꝫ qui fasces facīt ꝙtum plena manu continere pñt. et ab alīs fasces gallice appellant. hec hz fo. oblonga et nō lata. mellinū florē. odorem circa se suauē continens. Utilior est recens odore suauis radicibus plena vel spissa ⁊ nō fragilis. que si talis fuerit similis in virtute poterit esse syriace. Est ca. ⁊ sic. habēs naturaz spice indei sed debilior sicca. Est alia nardus. i. celtica montuosa que nascitur in sicilia similitudinem habēs in foliis ⁊ ramis yringo. Sed spica brenior est. ⁊ spinosam radicem murrēs duas aut tres odore suaues. et nigriōris coloris similis affodilli radicibꝫ. Nec nec florem nec semen habet. sed virtus est illi similis prime.

Operationes

¶ Dyas. Prima eius virtus diuretica est. ⁊ prodest iecoris tumori ⁊ ictericie cū morbo regio ¶ Inflatiōes stomachi cū aqua vbi absinthium decoctū ē discutit. ¶ Spleni medet. vesice et renibꝫ vtile est. ¶ Sed et morsibus venenatis cū vino data opitulatur malaginatibus calidis. Et vnctionibus miscetur.

Caput. cccxlix

Spicanardi siue nardus. Isi. li. etymo. Nardus est herba spicosa. Unde et a grecis nardostacos ē appellata. Huius alia indica. alia syriaca vocat. non ꝙ in Syria nascat: sed ꝙ alio latere Indiam. altero syriam spectet mons in quo inuenitur. Idē. Nardum indicū est multiforme hz melius syriacū leue. fulicum comosum spica paruum: odoratissimū ciperi similans. Quod si multuz in ore tardauerit linguā siccat. Nardum celticum de quo supra dictum a regiōe gallie nomen traxit. nascitur cūm sepius in ligurie alpibus. ⁊ in syria frutice paruo radicibus in manipulos collectis ligamentis. flos eius tm̄ propter bonum odorem accipitur. ⁊ tyrsi eius radicule vsibꝫ nostris vtiles probantur. ¶ Pla. Spicanardi ca. in. j. gradu et sic. in. ij. Eligēda est illa q̄ suauiter redolet que in gustu est acuta. aliquantulum subamara. habēs aliquid ponticitatis in carne rufa. Cum autē in medicinis ponit. abijciendum est quoddā album qō interius est. ⁊ ꝺdam nigrū qō est exterius. Spicanardi que nigra est vel terrea nō debet poni in medicinis. Habet autē virtutem confortatiuā ex aromaticitate et ponticitate: et diureticam ex qualitatibus suis ⁊ amaritudine. Per. x. annos seruari potest in loco sicco ⁊ nō humecto. ¶ Actor ex glosis. Nardus est herba humilis: calens ⁊ redolēs. de qua fit vnguentū pretiosum maxime quādo non solū de radi-

ce:sed de spicis et foliis conficitur. nec aliis herbis adulteratur. Tunc enim pisticum. id est fidelis dicitur.

Operationes

A ¶ Pla. Cōtra sincopim ⁊ cardiacā passionē lumphat vinū patiētis ex aqua rosacea decoctionis ei⁹. vel ex tali aq̄ addito zuccaro fit
B syrupus. ¶ Cōtra debilitatē cerebri applicatur naribꝰ. Cōtra frigidū reuma puluis ei⁹ in oleo decoquit. ⁊ cū digito naribꝰ imponit. Tale oleū multū cōfert cōtra sorditatē ex frigido stomacho. ⁊ ꝯtra putredinē auriū post
C apostemata. ¶ Cōtra frigiditatē stomachi ⁊ indigestionē et opilationē splenis ⁊ epatis ex frigido humore valet vinū decoctiōis eius. Cōtra putredinē gingiuaꝝ puluis eius supponit. valet ad matricē mūdificandā. et cōce
D ptum adiuuandū. ¶ Oleū fit ex spicanardi qđ ē optimū cōtra paralisim epilētiam arteticā et podagrā: sumptū ꝑ os vel inunctū. fit aūt ꝑciosissimū. vt dt Dyas. hoc modo. Accipiunt. l. libras spicenardi ⁊ ponūt in ollo cuius os bene obturāt. aliā ollā in terra infodiunt: ⁊ a fundo superioris olle descēdit calamus ad inferiorē ollā. circa superiorē faciūt ignē. qui exoluit. deīde effluit oleū ꝑ calamū in inferiorē. Et ex. l. libris nō fiūt nisi. v. vel. vj. vncie. Quidā vero puluerē spicenardi dimittūt in oleo. ꝑ. xx. dies. postea bulliūt ⁊ be
E ne colant ac reseruāt. ¶ Cōstan. li. gra. Spica epar stomachūq; ꝯfortat. qꝛ dolorē ab eis amputat. Eius apozima bibitū renes et vesicam ab oī sordicie mūdat Urinā ⁊ mēstrua
F prouocat. ¶ Alber. in li. de na. rerū. Spica ictericiā ex opilatiōe fellis et epatis curat. Humoribꝰ a capite ad pectus ⁊ stomachum descendentibꝰ resistit. Uētositatē intestinoꝝ amputat. Mulieribꝰ supposita sanguinis fluxū cōstringit. Super empetigines fricata eas omnino mundificat. Cū aqua frigida potata abhomiationē et cordis tremorē tollit. Cū sapa bibita libidinē augmētat. Cum vino ꝓpinata cōtra morsus scorpionis atq; serpētis valet. Colliriū ex ea factū humiditatem falsi flegmatis dsiccat. Pilosq; palpebra-
G rum cōfortat. ¶ Dyas. Nardus ē herba spicosa. Hui⁹ gn̄a duo sunt. s. Indicū et syriacū Montis eñi in q̄ nascit vna pars in Indiā porrigit. Altera in syriā spectat In alia q̄ syriam respicit inuenit nardus lenis ac rufa multis capillis illigata. suauē habēs odorē vt cyperꝝ: ⁊ spicā breuē. Que in ore missa suauitatem habet cū amaritudine. si vero in ore diu/citius teneat linguā siccat. Ex parte autem Indie: nardus inuenit sine virtute generans spicā oblongam ac multū spissaꝫ: ac ex vna radice multos ramos generans in circuitu. non vtiles in odore. In acumine vero eiusdem montis. quo aqua non infestatur. vtilior odore nascitur. foliis cipro similibus. Alia quoq; inuenitur apud syrios: spicaꝫ habens oblongam: subalbidam fruticem maiorem cuꝫ odore non valde suaui. Omnium autem predictarum virtus vnctualis est. Tale faciunt mediocriter: ⁊ desiccant abundāter.
¶ Auicen. Spice species vna est aromatica et est album spica. Altera vero neriden et spica Romana. ⁊ alithitia debilior est inda. syreni virtute proxima. Arbor eius parua ē. que cum luto suo euellit. ⁊ quandoq; planta sibi simili adulteratur. Sed inter eos discernitur. quia planta illa horribilis odoris inuenitur. H

¶ Est preterea quedam montana cuius sunt vt croci ortulani folia. et similiter eius stipites sed citrini sunt et plani non in modum rethis inuoluti. Duas vel plures habet radices: sed crus non habet nec fructum nec florem. Melior ē illa cuius pili sunt plures ad rubedinem declinans boni odoris vt ciperi: sua spica linguam mordicans. Et hec est syra que multos effectus habet in medicina. Calida. est in. j. sicca in. ij. Est aperitiua resolutiua. I

Spinachia. Pande. cap. dcliij. Spinachia latine. Grece aspenach. Ser. li. aggre. cap. aspenach. Aspenach sunt frigi. in fine. j. gradus.

Operationes

A ¶ Sera. Spinachia leniunt ventrem ⁊ cōferunt dolori pectoris et pulmonis qui fiūt a colera et sanguine. Nutrimentum eorum est melius nutrimento attriplicis. et operatio eorum prope operationem eius. ⁊ sunt le
B nificatiua. ¶ Et eius nutrimentum melius est nutrimento crisolocanne. Et in ipsis est virtus abstersiua: lauatiua. et vincunt cole-
C ram. ¶ Et fortasse restringunt stercus a iure eorum. Ergo auferantur a iure suo. Et si comedantur cōferunt anhelitui et pectori et pulmoni calide et conferunt doloribus dorsi consanguineis. Et est lenificatiua ventris

Caput. ccccli

Spina. Isi. li. etym̄. Spina ī Egypto celebratur circa thebas dum taxat nigra. Quoniam incorrupta etiam in aquis durat. et ob id vtilissima nauium costis. Candida facile putrescit. Aculeus spinarum et in folijs. Semen in siliquis coria perficiunt galle vice. Flos et coronis iocundus et medicamentis vtilis. Manat ⁊ gummi ex ea sed precipua vtilitas ꝙ cesa tertio anno resurgat. ¶ Aresto. li. de vegetabilibꝰ. Spine non sunt de genere nec natura plante: sed humor et frigus ascendit. et cum eis parua decoctio. illudq; coagulat sol. et exillo sunt spine. fitq; forma piramidalis in spina. quoniam aer cum elōgatus fuerit ab aliqua planta augentur partes eius cum extēsione materie. ¶ Pli. li. xij. In India est spina: sed deprehēsa in lucernis igne protinus transiliente. India fert in spinis similitudinem piperis. amaritudīe precipua folijs paruis densisq; cipri modo. ramis cubitoꝝ triuꝫ cortice pallido: radice lata et lignosa buxei coloris. Hac in aqua cum semine excepta. in ereo vase medicamentum efficitur. quod litione vocatur. Eadem spina ⁊ in Pelio monte nascitur: qua medicamentuꝫ adulteratur. Gens Indis contermina vocatur. Ariana cuius spina lachrymarum est preciosa myrrhe similis. accessu ꝓpter aculeos anxio lauri folia. Ibidem spina esse tradita est. Cuiꝰ liquor aspersus oculis cecitatem omnibus animalibꝰ infert. In Egypto nascitur aspalachros spina candida. magnitudine arboris modice flore rose. Radix eius vnguentis expetitur. Tradunt in quocunq; frutice curuetur arcus celestis eandem quecunq; sit aspalatri suauitatem odoris emittere. sed in aspalatro inenarrabilem quandam existere. Huius probatio est in colore rufo vel in igneo. Tactuq; spisso ⁊ odore castoreo. Idem libro. xiij. In Egypto celebratur spina dum taxat nigra: quoniam in aquis durat et incorrupta manet. Et ob id nauium costis vtilissima. Candida vero facile putrescit. Manat et gummi ex ea ⁊c. vt supra: Nec obmittendum est etiam ꝙ in Babylone seritur in spinis. quoniam non alibi viuit. Et est sicut viscum in arboribus. sed illud in spina tantū que regia vocatur. Mirumq; ꝙ eadem die germinat quod iniectum est. Inijcitur autē ipso canis ortu. Et arborem celerrime occupat. Vinum ex ea condiunt. et ideo seritur. Spina hec nascitur et Athenis etiam longis muris. ¶ Idez li. xvij. In calabria est spina siluestris. que per incisionem vtiliter mixtos et sorbos recipit.

Operationes

¶ Auicē. Spina alba frigida est ⁊ sicca in. j. A
Confert mollificationi stomachi. decoctio eius confert instrumentis iuncturarum et podagre. Spina iudaica calida est subtiliatiua resolutiua. Confert alcuꝫ et ⁊ sputo sanguinis. Ex eius decoctione colluitur os ad dolorem molarum. Spina egyptiaca frigida in. j. sicca in. ij. Exiccatiua est et catarros abscindens. Confert apostematibus guttu

ris et stomachi. Radix eius ⁊ proprie semen
C eius vehementis sunt consolidatiōis. ¶ Idē
in eodem zedeguaro est spina alba que spi-
nas habet similes folijs amomi. sed subtilio
res et albiores. florem purpureum. semen ro
tundum. Stipes eius quādoq; peruenit ad
duos cubitos. ¶ In ipsa est retentio fluxus
D sanguinis. confert apostematibus flegmati
cis et spasmo et sputo sanguinis solutiōi an
tique. Febribus flegmaticis longis et om-
nibus febribꝰ antiquis debilitati quoq; sto
machi: et aperit opilationes. Masticata et
E posita super puncturam scorpionis: attra-
bit venenum. ¶ Semē eius bibitum confert
morsure venenosorum reptilium. Collutio
oris ex eius succo facta sedat dolorem denti
F um. Radix eius est infrigidatiua et exicca-
tiua cum resolutione quadam. ¶ Plinius. li.
xxiiij. Spina arabica spissat stringitq; di-
stillationes omnes et sanguinis excreatio-
nes mensiumq; abundantiam. etiam nunc
G radice valentior. Spine albe semen contra
scorpiones auxiliatur. ¶ Corona ex ea impo
sita capitis dolorez minuit. Huic similis est
spina illa quam greci Achanton dicunt mi-
noribus multo folijs aculeatis per extremi
tatem: et araneosa lanugine obductis. Qua
collecta etiam vestes quedam in oriente fiūt
H similes bombicinis. Ipsaq; folia et radices
ad remedia bibuntur. ¶ Est alia quam nos
rubeam dicimus. qua lane tinguntur. pelles
q; proficiuntur. In medicina vrinam proij-
cit. morbumq; regium sanat et yschiaticos
ac paraliticos. Radix semenq; menses tra-
I hunt: alium sistunt. et collectiones discuti-
unt. ¶ Contra serpentes rami cum folijs im
K ponuntur folia eius capillum inficiunt. Et
est paliurus genus spine. ¶ Actor de Achā
to et rubea ⁊ paliuro superius diximus. In
ter quas nimirum ponit eas Isidorus.

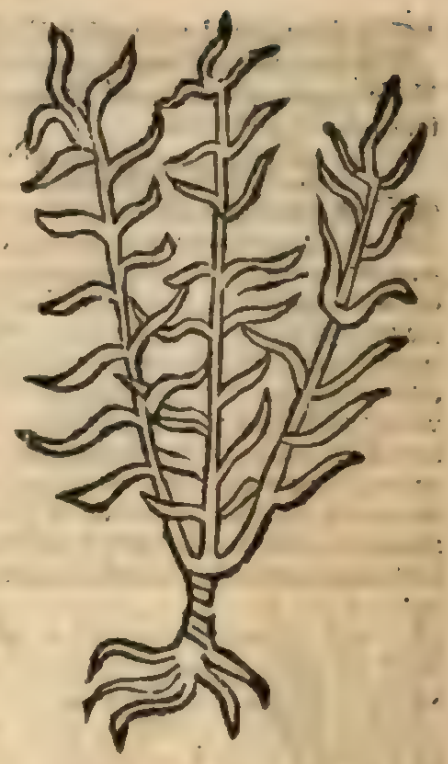

Caput. cccclij.

SQuinantum. Pande. cap. xvij. Ad-
cher Arabice. Grece squinum. Lati-
ne squinantum. Squinantum dici-
tur palea camelorum. quia cameli eam come
dunt. Est enim calide et sicce complexionis
in. j. gradu. et reperitur in Affrica et in Apu
lia. per decennium seruatur. Eligendum est
quod subalbidum est. Si autem inuenitur
quoddam durum sicut lignum circa stipitez
abijciatur. et stipes eius est similis stipiti cy
pri. Dyas. cap. d squino. Squini duo sunt ge
nera. Unum oxischinos appellat. quia acu-
tum semen habet. alterum verum semen ha-
bet nigrum rotūdum et grossius predicto. et
est forte. tertium genus squini paulo grossi-
us supradictis: quia creticus siue olosquin⁹
¶ Sera. li. aggre. cap. adcher. Adcher id est
squinantum. et est herba habēs radices sub
terra et ramos subtiles. et est sicut radix cu-
lem. nisi quia est latior. et habet fructum fere
similem floribus camarum. nisi quia est sub-
tilior et minor: et nascitur in insulis et in pra
tis. et fortasse ex eo repletur tota terra vbi
nascitur. et quando desiccatur fit album.
¶ Et idem auto. Isaac. Squinantū est her-
ba palearis. et habet ramulos subtiles du-
ros. in capitibus ramulorum sunt spice pilo
se: et illi pili sunt flores eius. et habet bonum
odorem. et vene corticis eius sunt nigre et in
terius albe. et sapor eius ē amarus. Et quod
de ipso administratur flores radices et folia
¶ Galiēnus. Flor's eius substantia non est
longinqua a subtilitate. et in sapore eius
est stipticitas pauca minor caliditate ipsius
Et virtus. ipsius est virtus que calefacit mo
derate et subtiliat. Itē Gal. viij. sim. far. cap.
squinantum. Squinantum calefacit mode-
rate et stipticat moderatius adhuc et a sub
tilium partium substantia non alienum. Et
idem Sera. auto. Dyasco. Melius ex eo est
nouum in quo est rubedo plurium florum.
Et quando scinditur apparet in eo color
purpureus: et est subtile: et in odore suaue

Et quando defertur in manibus habet odorem bonum. et quando masticatur mordicat linguam. et pungit pūctione pauca. et quod in vsu venit ex eo est flos eius et canne radicis ipsius. ¶ Auicen. auto. Dyas. Squinantum est duarum specierum. Una earum est q̄ non habet fructum nigrum. et habet folia sicut cauda equina. Et idez opinione propria. Squinantum ex eo aliud est arabicum et boni odoris. Et aliud est aginuz quod est minutū. et est durius et ē grossum: et est terreū. et non habet odorem. Melius ex eo est Arabicum rubeum fortioris odoris. sed illud q̄d est supra ipsum aliquātulum declinat ad rubedinem. et cum scinditur fit purpureū: mordicans linguam et adurens eam sua acuitate. Et in aginio est virtus infrigidatiua. et eius radix est vehementioris stipticitatis. Et eius flos calefacit parum. et eius stipticitas est minor calefactione ipsius. Et est aliō arabicum. sed in sua natura est calida et sicca in .ij. gradu.

Operationes

A ¶ Dyas. Squinantum in vino decoctum et cathaplasmatum pudendis menstrua educit. Stranguiriam et dissurriam soluit.

B ¶ Sera. Squinantum prouocat vrinam ⁊ menstrua quando bibitur. aut fit ex eo emplastrum et confert apostematibus epatis ⁊ stomachi. Sed radicis eius stipticitas est amplior stipticitate floris. et eius caliditas est minor caliditate ipsius. Et propter istam stipticitatem accidit q̄ administratur ad fluxum sanguinis. ¶ Dyas. cap. de squinanto.

C Flos eius est stipticus stipticitate pauca: calefactiuus: maturatiuus: mollificatiuus: frangens lapidem: aperitiuus orificiorum venarum. Prouocatiuus vrine et menstruorum. et resoluit inflationes: et inducit grauedinem capitis. et confert sputo sanguinis: ⁊ dolori stomachi. et confert pulmoni et renibus. Et miscetur in confectionibus medicinarum multarum. ¶ Et radix eius est stiptica: et propterea datur ex ea pondus aurei. id est cum tantundem piperis aliquot diebus habentibus nauseam et hydropicis et habentibus cōquassationē in neruis. Et decoctio eius confert apostematibus matricis quando fit sessio in ea. Et oleum squinanti confert omnibus speciebus pruritus. et illi qui est in animalibus. et expellit lassitudinem: et est conueniens ad albaras. ¶ Galie.

D

E Squinantum est vrinatiuum et menstruorum eductiuum potationibus sumptuz. Iuuat autem ad eos qui ſm epar ⁊ stomachum et ventrem flegmones. Est autem radix eius magis stiptica q̄z flos: sed flos calidior. In omnibus vero partibus eius aliis quidem magis: aliis autē minus apparet quedā gustantibus stipticitas ꝓpter quam et farmacis que emoptoicis fiunt miscetur. ¶ Auicē.

F Squinantū in eo ē stipticitas: quapropter cōfert eius flos fluxui sanguinis vndecunq; fit. Et in eius oleo sunt resolutio ⁊ attractio sed ei⁹ radix est fortior in hoc: et ꝯstringit naturā. et in ipso sunt digestio ⁊ lenificatio. et orificia venaꝝ aperit. et sedat dolores intrinsecos. et proprie in matrice. et resoluit ventositates. ¶ Eius oleum cōfert pruritui: ⁊ ei⁹

G decoctio cōfert apostematibus calidis ⁊ duriciebus intrinsecis. Bibituz et suppositum pro emplastro et decoctū et apostematibus frigidis inviscetibus. Et cōfert lacertis conquassatis. ¶ Et confert spasmo cum ex hoc

H bibitur quarta pars aurei cū pipere. et ipm remouet lassitudinem ⁊ grauat caput. ⁊ proprie illud quod est ex eo aginum. Sed minutum eius facit sodam. et grossioris semen facit dormire et stupefacit. ¶ Et totum ipsius

I confortat carnem rubeam que est inter gingiuas. et desiccat humiditates ipsaꝝ. ⁊ eius flos purgat caput: et squinantū confert dolori pulmonis. et eius flos cōfert sputo sanguinis. ¶ Et radix eius confortat stomachū

K et appetitum. et sedat nauseam excepto aureo ex eo proprie cum pondere sui ⁊ pipere. ⁊ ipsius flos sedat dolores stomachi. et cōfert apostematibus eius et apostematibus epatis. ¶ Et squinantum confert doloribus ma-

L tricis et eucatisma. ex decoctione eius apostematibus matricis calidis cum distillatur in eam. aut vaporatur cū aqua eius. Et frangit lapidem et stringit naturam proprie qd̄ ex eo est aginū. Et abscindit fluxum sanguinis matricis. et proprie eius flos. ¶ Et con-

M fert doloribus renum et fluxui sanguinis ipsorum. Et cuz bibitur ex radice eius aureus cum pipere confert hydropisi. et ipsius flos confert apostematibus ani. Species eius grossa cum ex foliis recentibus que sunt iuxta radicem fit emplastrum ē iuuatiua morsure venenosorum. ¶ Pla. Squinantum di-

N citur palea camelorum. quoniam eo cameli nutriuntur. Est autem in .iij. gradu calidum et siccum. In Affrica et Arabia reperitur. per .x. annos seruatur. ¶ Eligendum est quā-

O tum albius inueniri potest ac molle. Si autem quoddam durum et quasi ligneum circa stipitem reperitur: abijciatur. Virtutem habet principaliter purgandi flegma. sicut polipodium et coloquintida. Cum Plateario concordant omnes alij. Dyascorides videlicet et Auicenna Constantinus ⁊c.

Caput. cccclij

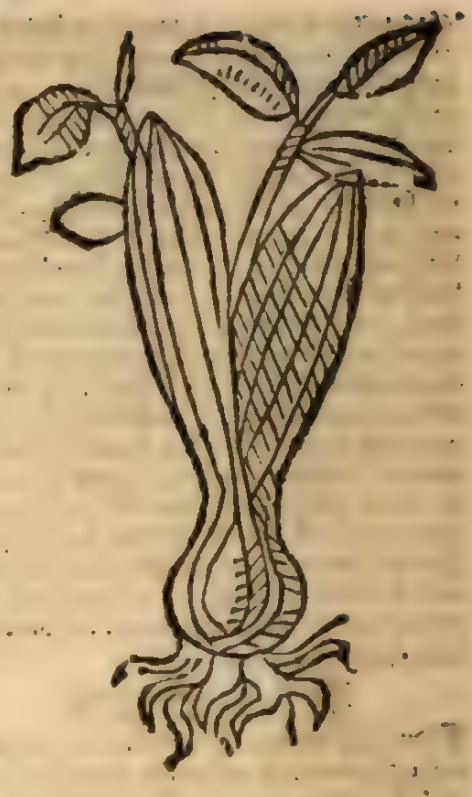

Strignos. Isi.li.etym̄. Strignos latine salutaris herba d̄r gr̄a virtutū. Ex herbario. Strignos q̄ ⁊ vua lupina dicta est frigide virtutis. Folia eiꝰ sunt ozimi silia: nisi q̄ maiora. Caulē vero cū creuerit ad terrā declinat. Semen habet inter folia per totos ramos interuallis modicis ordinatū folliculis q̄ similes sunt vesicis. In quibus sunt bacce rubee: lenes: rotunde multe ac minute. Frigidam vim habent.

Operationes

A ¶ Isi. Strignos dolorē capitis ⁊ stomachi incendiū mitigat. est eñ frigida ⁊ retinens. Vñ et succus eius ignez sacrū curat. Folia eius trita cū vino potata: seminis lapsum cōstringūt. Eadē et vua lupina d̄r eo q̄ semen eius vue simile sit. ¶ Platea. Strignū idem

B est qd̄ solatrū vel morella: de qua infra dicet.

C ¶ Ex herbario. Huius folia pro cathaplasmate imposita ignē sacrū sedant. liuores abstergit. Dolorē capitis et ardorem stomachi cū oleo trita dissoluit. ¶ Dolores aurium sa

D nat: fluxū matricis cohibet. Laborez quoq̄ partus subleuat: ad tumorē corporis ⁊ ad dētium dolorē valet. Ad sanguinis quoq̄ fluxum de naribꝫ restringendū: si quis eiꝰ succo lana intincta sibi nares obstruet. ¶ Actor.

E Est etiā spēs quedā solatri que comedit videlicet ortulana. de qua inferius dicetur.

Caput.cccclviij.

Squilla. Pandecta capi.cccxj. haurifel arabice vel haulachach. Grece salla. Latine vero Squilla vel cepe muris. Squilla est herba habēs folia satis maiora lilio. Et ex eius cepe magno quod est in eius radice fit acetum squilliticum. et latini vocant cepe muris: quoniam interficit mures. ¶ Sera.li.aggre.cap̄. Haurifel siue basasel.i.squillla.auto.Gal. Virtus eiꝰ est que calefacit calefactione forti. Et melius est q̄ accipiatur cepe squille: et assetur vel coquatur et postea administratur. quod si fiet hoc: minuetur fortitudo et acuitas sue virtutis. ¶ Et idem auto. Dyas. Habet virtutes acutas. et quando assatur et sumitur habet multa et maxima iuuamenta. Si ergo volumꝰ eam assare: oportet q̄ inuoluatur in pasta vl̄ in luto: ⁊ ponatur in furno: aut sepeliatur in prunis donec coquatur pasta: vel lutum. deinde extrahatur. et cōsideretur an sit bene cocta. q̄ si non: inuoluatur alia vice in pasta vl̄ luto vt prius. Nam si non assaretur bene: noceret accipienti ipsam: et lederet membra interiora. Assatur autem alio modo. Nam ponitur in olla et cooperit̄ pasta vel luto et ponitur in attanor donec coquat̄ bene. ⁊ oportet quādo squilla fuerit bene decocta: et accipiatur eius interius: et abijciatur cortex eiꝰ exterior. Et sunt quidam abijcientes corticē

eius et medicalum: et accipiunt illud quod est inter vtrūq;. Et quidam incidunt eam in frusta: et ponunt eam in aquam. et mutant aquam eius sepe donec vident q; non remanet in ea amaritudo. Et quidam incidunt in frusta et inserunt in filo lineo. ꝛ separant frusta a frusto: ne se coniungant et desiccant in sole. et illud quod est incisum ex ea ponitur in aceto et vino et oleo. sed illud quod est in eius medio coquitur in oleo: ꝛ dissoluitur in ea resina pini. et valet ad multa. Sed aceti squillitici ſm Sera. operatio est in hunc modum. Accipiatur squilla alba et bene purgetur et inscindatur in frusta: et inserantur frusta illa in filo lineo. et sit inter vtrūq; frustum distantia: ne se iungant et desiccentur in vmbra. xl. diebus. postea sumatur ex ea quantitas vnius manipuli: et ponatur in vase et proiiciantur super eam. xij. ℔ist aceti fortissimi. et ponatur in sole. xl. diebus. sit autē vas coopertum et obturatum bene. post vero tēpus extrabatur squilla ab aceto: et exprimatur et abiiciatur acetum: et reponatur. Quidam accipiunt de squilla vnum mannes: et proiiciunt super eam aceti. v. ℔ist. Quidam vero accipiunt squillam: et mūdāt eam ꝛ nō desiccant eam. Et quidam preparant proiicientes super vnum mannes ex ea acetum: et dimittūt sex mensibus. et illud acetum squillaticum in hunc modum factum est magis incisiuum humorum grossorum q; aliquod aliud acetum vtilissimum ad multa. Modus faciēdi vinum squillaticum ſm eundem est iste. accipiatur squilla sicut dixi supra: et desiccetur in sole et accipiatur ex ea quantitas vnius mannes. et teratur et cribretur cum cribro tenui: et ligetur cum panno lini raro. et ponatur pannus in. xx. ℔ist. vini dulcis noui scilicet multi. et dimittatur sic intus tribus mensibus. deinde coletur vinum: et pone in alio vase et seruetur: postq; obturatum est caput vasis bene. Et fit ex squilla humida in hunc modum. Accipiatur ex ea cruda recenti sicut est. et accipiatur ex ea duplum eius quod acciperetur ex sicca. et proiiciatur super ipsam mustum. et ponatur in sole. xl. diebus: et coletur et reponatur. et hoc tale quāto fuerit antiquius tanto melius. Etiam fit vinum squillaticum alio modo. Nam accipitur squilla et mundatur et inscidatur. et accipiunt ex ea mānes tres. et proiicitur sup ea de bono musto amphora vna: ꝛ dimittit sex mensibꝫ. postea colatur et reponitur in vase.

Operationes

A ¶ Jo. Me. cap. de squilla. Squilla sicut de Gal. inuamentum est duplex. Solutiōe eāi educit materias: et parat ad solutiōē. et melior est habens partem: sola enim ſm Galie. est venenosa. et adhuc melior est que saporē habet compositum ex dulcedine ꝛ acredine et acuitate et amaritudine: ꝛ que habet splēdorem in laminis suis: et que nascitur in locis liberis. Orta enim in locis termarum: aut orta singularis est mala. Calida ē in. iij. gradu: sicca in ipso ¶ Est enim composita ex partibus igneis in superficie dāntibus ei acuteritatem vehementiam: et ex partibus terreis adustis dantibus ei amaritudinem: et ex partibus aereis mediocribus dantibus ei de dulcedine aliquid. Est enim incisiua: ulceratiua adustiua: resolutiua materierum: attractiua ad exteriora. subtiliatiua partium grossarū et viscosarum adherentium. conseruatiua a putredie. Rectificatio: assatio acquirit ei facilitatem in soluendo. et preparatio ipsius cum aceto potest materias grossas adherentes et submersas facile expellere. ¶ Modus autem preparationis eius in clixatione est ſm hunc modum. Accipiuntur lamine ipsi? et separatim inuoluuntur in pasta. et sepelitur in cinere calido. et coquitur sufficiēter et extrabitur ex pasta. ꝛ administrat vbi oportet ¶ Modus autem assationis ipsius ponatur in vase luteo vitreato stricti orificij. et sigilletur ligatione forti cum pergameno. et dimittatur diebus. xl. et proprie diebus māsoris estus. et moueatur vas et muteturꝫ vicissim omni hora ita q; equaliter in singulis partibus calefiat. Deinde extrabatur squilla. et administretur vbi oportet. Et quando q; miscetur, ei post assationem tantum de farine ordei quantum ipsa est. ꝛ fiunt inde trocisci. et seruantur vbi oportet. ¶ Modus autem operationis aceti squillitici ſm quod Galienus narrauit. Accipiatur ex laminis eius. et proprie que sunt inter corticem et cor ipsius quantitas quamvolueris. et cōsue separatim cum filo. et dimitte siccari in vmbra per. xl. dies. et post hoc comminue ipsa in frusta. et pone ad omnem libram eius aceti boni ꝛ albi libras. vj. ꝛ pone in vase vitreo stricti orificij. et stringe caput eius et dimitte in sole per alios. xl. dies. Et post illud cola et administretur vbi oportet. Et si necessitas vrgeret festinare: sepeliatur vas in cinere calido vel arena calida cum successione. nō repente sed proprie inter horam et horam. ¶ Et dixit Paulus. Lamina eius ponantur sicut sunt in aceto a principio veris vsq; ad finem estatis in vase vitreo sigillato exposito soli. et post illud administretur vbi oportet. Et scire debes q; Squilla decoctiōe substinet rem mediocrem.

¶ Auicenna lib. ij. capi. de squilla. Squilla

est cepe muris: cuius folia sunt sicut folia li-
lij. et habet oleum ad nigredinem declinans
Est calida et sicca in .ij. gradu. et est incisiuū:
H et in ipso viscositas adustiua est. ¶ Serapiō.
Illud quod est in medio squille coquitur in
oleo: et dissoluitur in ea resina pini. et poni-
tur in scissuris que fiunt in pedibus propter
frigus: et curat eas. et coquitur cum aceto: ⁊
fit ex ea emplastrum ad morsum tyri. Et ad-
ministratur squilla assata in plurimis confe
ctionibus: ⁊ in illis in quibus ingrediuntur
species aromatice. et datur ex ea in potu qñ
volumus prouocare vrinam: et in hydropisi
et datur illi qui conqueritur de stomacho. et
in cibis natat in eo et non digeritur: et da-
tur ad tortiones ventris: et ad tussim anti-
quam et ad asma: et ad extrahendum saniem
a pectore. et pectus mundificat a grossis hu
moribus et sufficit ex ea pondus trium ono
losac et admixto melle cocto et facto inde lo
hoc comeditur. et conuenit ad omnia que di
ximus. et purgat optime ventrem a chimis
grossis viscosis. Oportet tamen cauere ab
ea illos quibus vlcera vel excoriationes seu
vulnera in membris intrinsecis sunt. Et quā
do assantur et liniuntur cum ea verruce que
dicitur acdas et hocdas: et claui et scissure
que fiunt propter frigus conuenit eis. Sed
semen eius quando teritur et ponitur in fi-
cu sicca: aut admiscetur cuz melle ⁊ comedit
I mollit ventrem. ¶ Et quando squilla suspen
dit integra sup limē hostij domus prohibet
anialia venenosa ⁊ nociua a domo illa. Sed
aceti squillitici quando fit collutio oris cum
eo restringit gingiuas laxas. et confirmat
dentes commotos: et aufert putredinem et
K fetorem oris ¶ Et quando sumitur in potu
indurat tracheam: arteriam. et ingrossat eā.
et administratur ad debilitatem stomachi:
et ad maliciā digestionis et opilationis ei⁹:
et ad melancoliam et apoplexiam et epilen-
L tiam. et frangit lapidem vesice. ¶ Et conue-
nit suffocationibus matricis et apostemati
bus splenis: et ad sciaticam. et fortificat cor
debile et restituit ei sanitatem. ⁊ meliorat co
lorem: et acuit visum. et proijcitur in aurem
et conuenit grauitati auditus. Et vniuersa
liter est conueniēs omnibus egritudinibus
corporis preterq̄ vlceribus intrinsecis. Et
oportet q̄ detur in potu in ieiunio: detur pri
mo parum ex eo. deinde augeatur in dosi ei⁹
paulatim donec perueniat ad duos conos ⁊
plus. Vinum squilliticum conuenit malicie
digestionis et eructuatiōi cibi et flegmati
grosso quod est in stomacho et intestinis: et
dolori splenis et sciatice et commotioni cere
bri et malis habitudinibus que preparant
M ad hydropisim. ¶ Et cōuenit ictericie et strā
guirie et corrosiōibus et inflationibus ⁊ ru
gitibus et paralisi ⁊ opilationibus ⁊ rigori
bus febrium antiquarum ⁊ attritioni lacer
torum: et dolori lateꝝ. ⁊ prouocat mēstrua:
⁊ nocumentū quod infert neruis est modicū
¶ Et est contrariū venenis. Fit autē squilla A
humida sic. Accipit ex ea recenti cruda quā
tum vis: duplum tñ. ⁊ ad hoc quod accipere
tur ex sicca: ⁊ infundat sicut infunditur ra-
pa. ⁊ fundat super ipm mustum: ⁊ ponat in
sole. xl. diebus: ⁊ coletur: ⁊ colatura reponat
Hoc autē quanto fuerit antiquius: tāto me
lius. Fit etiā vinum squilliticum hoc modo.
Accipit squilla ⁊ mundat ⁊ inciditur ⁊ acci-
pitur ex ea vsq̄ ad tres mannes. Et proijci-
tur super ipsam ex bono musto italie ampho
ra vna. ⁊ dimittitur sex mēsibus ⁊ postea co
latur ⁊ reponitur in vase. ¶ Et confert hoc O
vinū ad ea que supradicta sunt. ⁊ melius vi-
num squilliticum est illud qd est antiquum.
Et oportet q̄ caueatur potus eius in febri-
bus ⁊ quādo in membris interioribus sunt
vlcera. ¶ Jo. Me. Solutione educit humo P
res grossos viscosos. Et dixit Haly: cū hoc
etiam educit coleram nigram: et cum hoc iu
uamentum magnum est ad egritudines ca-
pitis. sicut est cephalia ⁊ epilentia. ⁊ proprie
ſm omnem modum administrationis eius.
⁊ vertigo et scotomia ⁊ oximel ei⁹ ponit ma
terias viscosas facile ad expellendum: ⁊ sub
tiliat chymorum grossitudinem. ¶ Et ipsa Q
quidem ſm omnem modum administratio-
nis eius conuenit iuuamento magno egri-
tudinibus iuncturarum. Et est medicina bo
na pulmonis et pectoris ⁊ egritudinum in
eis. Et proprie electuarium ex succo eius et
melle sumptum lambendo clarificat vocem.
⁊ similiter oximel eius et acetum ipsius est
ex medicinis bonis spleni et grossiciei eius.
⁊ est ex rebus preseruantibus corpus a pu-
trefactione: ⁊ seruantibus ipsum in sanitate
sua: ⁊ acquirit vsus eius maciem corpori. et
conseruat in iuuentute. ¶ Et acetum eius de R
siccat et confirmat gingiuam laxam ⁊ putri
dam. Et confirmat dentes motos collutio
ex ea. Et similiter potus eius est medicina
magna fetori oris: faciens ipsum odoriferū:
et sanat dolorem stomachi: ⁊ adiuuat ad di-
gestionem. Et vsus eius ſm omnem modum
administratiōis cōfortat corpus cui accidit
laxitudo ⁊ mollificatio: ⁊ colorem efficit bo
num. Dosis potio aceti ei⁹ a .ʒ. v. vsq̄ ad .xij.
Et oximel ei⁹ ab aureis. vj. vsq̄ ad .ʒ. j. et tro
cisci eius a .ʒ. ij. vsq̄ ad .iiij. ¶ Auicen. Oleum S
eius cōfectum cum melle ponitur super alo-
piciam et serpiginem. Eius acetum exaspe-
rat guttur: et indurat carnem ipsius. Et est
bonum asmati et oresmoni et tussi antique:

Caput.ccccliv.

Solatrum. Pandec.cap̄.cccxxv. Hames ara. vl' Hupue. phatahalep. grece strignum vel cuculus vel morella. Latine vero solatrum vel vua vulpis.

¶ Sera.li.aggre.cap̄. Hames auto. Dyas. Hames id est vua vulpis. et est solatrum. sunt eius quatuor species. Una comeditur. Alie vero non. sed illa que comeditur est domestica. et est herba habēs plurimos ramos et folia nigra similia folijs bedarog. id ē ozimi. sed maiora et latiora. et habet semen rotūdum cuius color est viridis et niger. sed quādo maturatur fit rubeus. et quando frangitur inuenitur in eo multa humiditas et granula que sunt semina eius. ¶ Idē auto. Galie. Uirtus eius est frigida in.ij.gradu. et nō est humida. sed est media inter medicinas q̄ humectāt et que desiccant. et ipsum est compositum ex virtutibus contrarijs. scilicet humida et sicca. Et hoc quia in eo sunt due substantie. scilicet terrea et aquosa. Est aliud solatrum quod dicitur. Alkekengi. De quo superius dixi in cap̄.xvij.de A. ¶ Gal'.viij.sim. far.cap̄.de strigno ſm translationem arabicam. Strignum. id ē solatrum somniferum. Uirtus solatri somniferi ē quod est frigida in.iij.gradu. et facit dormire. et habet proprietatem similem apij nisi quia est debilior eo. ¶ Et idem Sera. Est alia species solatri que dicitur solatrum maniale. et est illud qd̄ dicitur furiale: eo q̄ facit furiositatē seu maniam. ⁊ est planta habens folia similia folijs eruce. nisi quia sunt minora eis ⁊ spinosa que dicitur caradis. et habz virgas longas egredientes ab eius radice.x.vel.xij. Et longitudo eius est duorum brachiorum. et in summitatibus eorum sunt capitella similia oliuis. nisi quia sunt super capitella sicut pili admodum arboris dulb. ⁊ sunt minora oliuis ⁊ altiora. et flos eius est niger. et post florez emittit velut racemum.x.aut.xij. grana habentem. et grana sunt rotunda/mollia/ nigra in mollicie vue similia granis cussus. et habet radices grossas albas concarias. quorum longitudo est vnius brachij. et nascitur in locis montuosis ⁊ inter arbores dulb.

Operationes

¶ Sera. Quando fit emplastrum cum folijs solatri et zuccarum conuenit formice et herisipile. et quando teruntur contritione forti et miscentur cum sale. et fit emplastrum cum eis resoluunt apostemata que fiunt in radice auris. Et quando succus eius miscetur cū cerusa et litargiro et oleo rosarum. et mutatur hora post horam: conuenit apostematibꝰ calidis que fiunt in cerebro ⁊ in capite infantium. ¶ Et miscetur succus eius syef. quod sumitur ad cursum humiditatuz currentiū ad oculū loco aque et loco albuginis. ¶ Et quādo distillatur in aurem conuenit dolori eius et fit nascale cum eo. ⁊ conuenit cursui humiditatum matricis. ¶ Gal'.li.ij.de cibis cap̄. de Solatro olerum nullum noui habens tātam stipticitatem quantaz morella. ergo merito vt alimento quidem ipso raro: vt medicina autem continue vtimur. efficax enim est ad quecunq̄ est oportunitas infrigidatiōis et stipticitatis. Alimentum autem paucissimum habet. ¶ Et idem. Uirtus solatri somniferi est que facit dormire. Et quando accipitur de cortice radicis eius aureus vnus: ⁊ bibitur cum vino facit dormire leuiori somno q̄ gummi papaueris. ¶ Et succus eius prouocat vrinam prouocatione forti. et dantur hydropico ex semine eius grana.xij. ⁊ curatur. sed si plus dentur inducunt maniam. verum cui accidit hoc si biberit mellicratum curatur. ¶ Et cortex eius ingreditur in medicinis narcoticis. et quando coquitur vino. et decoctio eiꝰ tenetur in ore sanat dolorem dentium: et quando admiscetur succus radicis eius cum melle acuit visum.

¶ Sera. Uirtus solatri manialis est quan-

do bibitur ex radice eius.ʒ.j.inducit somnia nō recta sed aliena. Et quādo bibunt ex eo.ʒ.ij.inducunt furorem. ⁊ velut ebrietatē tribo vel quatuor diebus. Et qñ bibuntur.ʒ.iiij.faciunt hoc idem.et eum occidunt.⁊ cura eius est mellicratum.qñ bibit ex eo quātitas plu-
I rima:et euomatur.et fiat hoc sepe. ¶ Et idē auto. Mesehalach. Solatrum maniale est fri.et sic.in.iij.gradu.et est plus stipticum q̄ omnis alia herba. Extingunt calorez igneū ⁊ fructus eius generat semper permixtionē
K sensus.ideo oportet cauere ab eis. ¶ Galie. Uirtus corticis eius fri.in fine.iij.⁊ sic.in.ij. prope finem eius. Unde curat vlcera. Alie vero species non sunt alicuius iuuamēti recepte interius.immo si quis biberit ex eo aureos quatuor morietur inde. ⁊ si bibatur minus inducit insaniā. Sed vnus aureus aliquādo non nocet. Sed sciendū vbi ista trāslatio dicit aureus in greca translatione in-
L uenit.ʒ.j. ¶ Platea. Morella ⁊ strignū et solatrum idem est. Est aūt hec herba in.ij.gradu frigida.et sicca.et etiā aliquantulum diuretica. Secundū folia ⁊ fructus est multe efficacie:exiccate modice. Uirtutē habz infrigidandi cōtra splenis ⁊ epatis opilationē.⁊ maxime ictericiā. Contra apostemata in stomacho vel in intestinis.vel epate datur succus eiꝰ cū aqua ordei.teste Dyascoride. Penna eadem succo intincta epati frequenter superponenda est cōtra eius calefactionem.
M ¶ Itemq; contra podagram calidā.vel etiā herba ipsius trita sepius est superponenda. Contra calida quoq; apostemata in principio ad repercussionē materiei herba ipsa superponitur trita. ¶ Macer.

Herba quam greci strigmum dixere latini:
Solatrū hic dicunt:vis eius frigida valde.
Dicitur auricule mire sedare dolorem.
Illius succus si sensum funditur intus.

Caput.cccclvj.

Sorbes arbor est ferens sorbas.

Operationes

A ¶ Sera.libro aggre.capi. Sorba. Uirtus eius est que restringit ventrem fortiter.
B ¶ Gal.ij.li.de alimentis cap.de sorbis. Sorba est nespila stipticant quidem ambo. multo autem magis sorbis. nespila propter hoc influenti ventri. magis conferens edulium est.et palam quoniam talium omnium comedere parum conuenit. nō vt ficuum aut auarum copiose. Neq; enim vt alimento sed vt medicinis ipsis indigemus magis.
C ¶ Galie.viij.sim.far.cap:de sorbis ꝑm trans. grecam.ydria.i.sorba omnibus cognita est.

terrestrem substantiam dominantem et possidet modico subtili participat ei mixto.
¶ Et dicit eodem libro capi. quod incipit. D
Mis.id est arbor sorbe.cuius fructus vocatur a multis oya cum.y.litera stiptica participat qualitate. sed debiliori nespilo multū. quo circa et dulce est cum comeditur. et minus nespilo est ventris constipatiuus.
¶ Palladius. Mense Januario Februario E
et Marcio locis frigidis.calidis vero Octobri et Nouembri sorba seruntur egregie: ita vt matura in seminario ipsa poma pangantur.
¶ Ego expertus sum multas arbores ex po- F
mis sponte progenitas. et in crescendo et inserendo extitisse felices.plantas etiam si q̄s ponere voluerit.habebit arbitrium dummodo calidis locis Mense Nouembri: temperatis Januario vel Februario.frigidis marcio inclinantem disponit. Amat sorbos loca humida montana. frigidis proxima solum pinguissimum.cuius indicium certissimum si frequens vbicunq; nascatur:
¶ Item Mense Aprili sorbum inseruntur G
in se.incidonio.in spina alba. vel trunco vel cortice.

Caput.cccclvij

Soldanella. pande. cap. cxlvij. Chachille Arabice. Brecc azar. Latine vero soldana vel soldanella. Sera. li. aggre. cap. chachille. est herba similis vsnen nisi quia est maior. et homines quidem comedunt eam cum ficubus sicut comedūtur olera alia. et folia eius assimilantur folijs nasturcij. et ipsa est amplioris humiditatis q̄ cicera et magis aquosa.

Operationes

A ¶ Sera. auro. Habit. Chachille. id est soldanella oritur in sterquilinijs. et est herba similis vsnen. et non est vsnen. et est in ea aliqua caliditas propter suam salsedinē. ꝛ eius

B salsedo est salsedinis baurach. ¶ Et habet p prietatem laxandi aquam citrinam. cum bibitur et ea aqua eius. et non oportet q̄ buliat super ignem. quia emitteret virtutē. sed detur in potu de eius succo sine ebulitione. Et quantitas que datur de ea est ab vna tertia libre vsq̄ ad duas partes libre cum .z.r. zuccari albi aut rubei fortis rubedinis quod est: quia rubeum cum lebleb. id est volubilis et cum fumo terre. et cum chachille fortioris

C virtutis est q̄ album. ¶ Et idem auto Isaac benaraz chachille est herba similis cicute in operatiōe sua. et est calida et sicca. cuius proprietas est q̄ aufert eructatiōes corruptas. et aqua eius purgat aquam citrinam. et confert tumoribus ventris et debilitati epatis et est conueniens nutrimento. ꝛ habet operationem in stomacho propter viscositatem paucam que est in ea. D ¶ Et idem auto. Aben mesuay. Proprietas est laxare aquam citrinam subito: et dosis eius est a quatuor partibus lb. vsq̄ ad partes duas absq̄ q̄ buliat. E ¶ Et idem auto. Rasis. Soldanella purgat aquam citrinam. et prouocat vrinam.

Caput. cccclviij.

Scolopendria. Jsid. Scolopendras dicitur eo q̄ folia eius scolopendro animali similia sunt. nascitur in petris humidis. et caulem nec semen nec florē habz. folia eius a superficie viridia sunt subter rufa et lanosa.

Operationes

¶ Idem. Jsi. Splen curat. vnde et splenos dicitur. A ¶ Actor. Scolopēdria fm physicos B ipsa est que vulgo lingua ceruina dicitur. ¶ Rasi in Almansore. Saculusfundirion. C scolopendria calida est. spleni grosso et stranguirie ac lapidi remedium affert. D ¶ Auicen. Scolopendria cali. est in .j. sic. in .q. subtilis resolutiua. Confert spleni magnifice. Confert etiam singultui et ictericie. frangit lapidem in renibus et vesica. Et dicitur q̄ ipsa est herba petrosa q̄ nascitur in locis fontiū. E ¶ Quidam autem dixerunt q̄ est species squille. Item virtus scolopendrie habet eandem virtutem cum ceterach. quare lege capitulum. cx. de. L.

Caput.ccccliX.

Scrophularia. Pan. Scrophularia. Castrãgula. Strãgularia idẽ. Pau. cap̃. de scrophularia herba est habẽs folia tenuia ⁊ subtilia. que cuz flectuntur vt frangãtur stridẽt. et ideo multis dicitur caulis stridolus. ⁊ radices sunt ei satis subtiles in quibus adherent radices rotũde. sicut sũt auellane mundate albe mittentes lac.

Operationes

A ¶ Idẽ Paulus. Radix illa dicitur scrophulis medica.

Caput.ccccl X.

Storax latine. Ara. melachac. Grece sigia. Sera. li. aggre. cap̃. melachac. auto. Dyas. Eius species sunt tres. s. liquida/sicca ⁊ kearmitaꝝ. vnde arbor storacis magna q̃ vocat lubue. habet lignũ q̃ assimilatur ligno sarco. folia eius sunt foliis similia seilẽ. i. lilij. hz fructum albũ magnũ maiorem q̃ auellana similẽ. prunis albis duos habentẽ cortices. quoꝝ exterior comeditur. et est in eo amaritudo. interius est nucleus pinguis sicut nux. ⁊ exprimitur ab eo oleũ. ⁊ cortex huius fructus est storax sicca et gũmi huiꝰ arboꝛ lubue ẽ storax kearmitaꝝ. et latine vocat calamita. i. bona gutta. a calos qd̃ est bonũ et mita quod est gutta. inde storax calamita. i. bona gutta. Et alio noĩe vocat sigia. ⁊ est gũmi albũ fortis albedinis. et vocatur gummi illud lubue kearmitarum. ⁊ melior species oĩm est illd̃ gummi lubue. Et melior ex storace sicca est rubea que assimilatur maci. et deterior ex ea est illa que est arida nigra. Substãtia vero storacis sicce que nõ habet oleum administratur in suffumigationibus. Et istã Romani vocant cõfictam vel cozubrum. ⁊ est oleũ quod ingreditur in vngentis balneoꝝ. Et melior istaruz specierum est lubue muscatum. et est gummi album albedine mixta rubedine. et postea est sicca que clarificatur non habens oleũ ⁊ est spissa rubea. et deterior ex ea est lenis nigra. et lubue muscatũ ẽ lubue kearmitaꝝ. Et ẽ notũ chr̃ianis ⁊ ẽ storax kearmitaꝝ. i. storax calamita: ⁊ rubea gummosa. et est gummi. Substantia vero storacis sicce que non habet oleum vtuntur christiani in eorum ecclesijs ⁊ suffumigationib. et vocãt eam confictam vel cozubrũ et deterior ex ea est nigra que assimilatur serrature ligni. Et idem auto. Dyas. Storax liquida est pinguedo mirrhe recentis: vt apparet in capitulo Mirrha. et extrahitur a mirrha. quia terunt eam cum aqua pauca: et premunt eum cornu et est boni odoris. et ingreditur in confectionibus. et sola etiam sine aliqua admixtione olet et parum ex ea.

est multe virtutis ⁊ calefacit: et calefactio ei⁹ est silis calefactiōi mirrhe et oleoꝝ calidorū ⁊ siccoꝝ. Et storax liq̄da vocat meth: et meth exp̄mit ex gūmi arboꝝ q̄ assimilat arboribꝫ citonioꝝ qd̄ gūmi ē mirrha: qd̄ inuenies si legas cap̄. mirrha. Sꝫ storax kearmitaꝝ est lachrymū arboꝝ eiusdē nois: cuius ꝟge intra cāniculas ortū ex se emittunt scobē similē serre q̄ cauernate lachrymū ꝓfluūt ei⁹ distillatū in terrā cōueniēs ē: illa aūt q̄ ꝓcedēs ꝟgis inheserit cū siccat mūda ē et satꝫ alba. Dehinc flaua fit solis causa ⁊ mucosa. Et melior ex ea est pinguis rubea siis resine pini: et sunt in ea frusta alba: et remanet in eo odor bonus lōgo tp̄e: ⁊ qñ frāgit emanat ab ea humiditas q̄ est sicut mel. Sꝫ illa q̄ est nigra et sicut fur fur ē mala: etiā inuenit in ea gummi arabico coloꝝ clari. cui⁹ odor ē sicut odor mirrhe. Et paꝝ q̄dē inuenit de hoc gūmi. Et adulterat storax cū serratura ligni putrefacti commixti cū melle et residuo: ⁊ substātia mirhe yreos puluerisata ⁊ aliis rebꝫ scꝫ cera ⁊ adipe: sꝫ illa q̄ nō ē adulterata/ hꝫ odorē acutam.

Operationes

A ¶ Gal. viij. sim. far. cap̄. storax. Uirtus est calida: et que mollificat et maturat.

B ¶ Dixit in q̄nto epedimiaꝝ/ q̄ ē ex vna rebꝫ mortiferis/ sicut iusquiamus ⁊ mandragora

C ¶ Et idē in eodē lib̄. cap̄. storax. Calefacit et mollificat et digerit: vñ licet. Aui. lib̄. ij. cap̄. de storace dicat alit̄ modū factiōis storacis Serapioni tñ magis credēdū est: q̄ magis exp̄tus ē. Vñ dicit Aui. q̄ storax hu. alia ē q̄ extrahit ꝑ seipsaꝫ gūmi: et ē storax calamita: et alia est q̄ extrahit cū decoctione: per se aūt extracta ē citrina: sꝫ que ꝑ decoctionē extrahit ē nigra: et est storax liq̄da: et fex huius est storax sicca: et est conficta vel cozubrum.

D ¶ Auerrois. v. Colliget: cap̄. de storace. Storax calamita. cali. in. ij: sic. in. j.

E ¶ Itē curat tussim ⁊ corizā ⁊ brancos ⁊ raucedinē: et ꝓuocat mēstrua qñ bibit: et qñ supponit matrici: ⁊ fum⁹ ei⁹ ē silis fumo olibani

F ¶ Sera. auto. Dyasco. Uirtus eius ē calida mollificatiua: maturatiua: ⁊ cōuenit tussi et catarro ⁊ corize ⁊ raucedini qñ bibit: et fit ex ea nascale/ cōuenit coartationi matricis: et prouocat mēstrua et qñ deglutitur cū pauco gūmi albotin mollit ventrē mollificatione leui: et miscetur cū aliquibꝫ vnguentis resolutiuis: et etiā oleis que resoluūt lassitudinē. Et admīstrat assata ⁊ torrefacta et adusta. et colligit fumus eius sicut fumus olibani.

G ¶ Et idē auto. Albugerig. Conuenit dolori pectoris et pulmonis: et delet corizā: et retinet ventrē et aromatizat stomachū: et cōuenit ventositatibꝫ grossis et nodationibꝫ mēbroꝝ. Et qñ bibitur aut linitur exterius: ⁊ vlceribus conuenit scabiosis humidis.

H ¶ Et idem autoritate Atabari. Fumus storacis est bonus catarro multum: et storax ē calida et sicca: et stringit ventrē.

I ¶ Plate. storax est calida in. j. gradu/ sicca in ij. ⁊ alia quidem est calamita/ alia rubea/ alia liquida. Quelibet illarum est gummi arboris in India nascentꝫ. Storax liquida reperitur in calabria. Storax vero calamita dicitur non a calamo: sed a calo quod est bonū et mita/ quod ē gutta/ quasi bona gutta. Per decem annos durat.

K ¶ Eligenda est illa que subrufa est vniusq̄ coloris per totum: ⁊ sapore pōtica et subamara qui malaxari potest in cera. Que autem dulcem saporem habet/ sophisticata ē. Naꝫ yrim illiricam cum melle cōficiunt: et storacem calamitam (vt sophisticetur) addunt. Sed discernitur: quia talis habet dulcedinē nimiā: et si manibus tractetur/ statim fit humida ⁊ parum viscosa. Si vetus est cum malaxatur puluerisatur. Sed storax rubea plus accidit ad ruborem: effectus similes habens. Storax vero calamita maioris est efficatie. Uirtutem habet ex ponticitate confortandi: et ex qualitatibus suis consumendi.

L ¶ Contra debilitatē ac frigiditatē cerebri ⁊ catarrū ex ea malū informat et naribꝫ apponitur. Caphala ex eadeꝫ facta super dentes laxatos et gingiuas confortat ⁊ confirmat.

M ¶ Emplastrum ex eodem oleo factum contra frigiditatem stomachi valet stomacho superpositum. Item contra frigiditatem stomachi: et contra frigidum reuma capitis dātur pillule storacis.

N ¶ Suffumigatio ex eadem facta per inferiora prouocat menstrua. Ualet etiam suffumigatio ex eadem facta per inferiora: si fiat puta inferius contra matricis suffocationē Si superius contra sui precipitationem. Liquida storax in emplastris et vnguentis: maxime contra tineaꝫ ponitur: et diutissime seruatur: Seruatur autem diutius storax rubea q̄ꝫ calamita.

Caput. ccccl xj.

Subere vel suberie. Isido. li. ethymo. Subere est arbor ex qua validissima cortex natatorius extrahitur: sic dicta: q̄si subedies: eo q̄ fructus ei⁹ sues edūt. Porcorum enim sunt alimenta non hominū. ¶ Pli. lib̄. xvj. Glandem fert suber sicut quercus et ylex: fungosam carnem nigidius tradit fieri subere/ sicut esculo et rubore. Tardissimo germine germinat suber ac concipit

Et incipiente hyeme fructum emittit. Silvestrem generi folia non decidunt suberi ac buxo. Et est cortex carnosus suberi ac populo. Suber tempestiue cesa torquet sese funditq; Laricem vetustatemq; sentit hec arbor tardissime: sicut et glandes atq; castanee. Ceterum in aquis nō fluctuat suber si demat cortex. Est autem suber arbor minima. Glans eius pessima et rara. Cortex tantum in fructu precrassus ac renascens: atq; etiam in denos pedes vndiq; explanatus.

Operationes

A ¶ Plinius. Usus eius maxime nauiuz anchoralibus/ piscantiumq; tragulis/ tecadorum obturamentis conuenit. Preterea in hyberno feminarum calciatu: q̄ obrem greci cortices arborum appellant.

B ¶ Sunt ꝛ qui feminā ylicem vocant. Et vbi non nascitur ylex: pro ea subere vtuntur. In carpentariis precipue fabricis: vt circa helyn et lacedemonem. Hunc in Itilia nascitur tota: aut omnino in Gallia.

C ¶ Idem in li. xxiiij. Suberis cortex tritus et aqua calida potus ex vino calido sanguinem excreantibus magnopere laudatur.

Caput. ccccl xij.

Sumach. Platearius. Sumach ē cuiusdam arboris fructus similis granis: ex quibus tingitur pannus rubeus. Admixtione quoq; sumach sophisticantur illa grana. ꝛ est fri. in. ij. gradu/ sic. in. iij. Per annos quattuor seruatur. Virtutem hz constringendi: et incitat appetitum. ¶ Pandecta capitulo. cccccclviij. Sumach latine/ Arabice adiutor: vel barso: Grece riskitin.

¶ Serapion in lib. aggre. capitulo sumach/ autoritate Diascoridis. Est planta nascens in locis saxosis habens folia longa: et habet ramos altos: et fructum in racemis quorum color vergit ad rubedinem sanguinis ꝛ grana sunt in racemis in magnitudine granorū lentisci: et aliquantulum lata. Iuuamentuz eius est in cortice granorum.

Operationes

¶ Et idem autoritate Galieni. Melius qd est in tota arbore est cortex grani eius. Et succus eius quando existit in eo sapor stipticus et virtus eius est que infrigidat in. ij. et desiccat. in. iij. B

¶ Gal. viij. sim far. cap. de sumach: sm trāflationem grecam: quod incipit Riskitin: id est sumach fructuosa plantarum stipticat et siccat. Unde et cerdones ad stipticandum ꝛ siccandum coria vtunt hac planta. Et ꝓterea A

nominatur viscodepsica.i. coriorũ aptatiua.

C ¶ Meli⁹ aũt fructus ei⁹ maxime ⁊ suce⁹ ad vtilitatẽ veniũt: sufficiẽtes auferre existẽtes qualitates. Cõcordat aũt et totus q̃ ſm ꝑtẽ vsus sensui: et ſm gustũ. Erit igit ex hoc farmacum siccatiuum quidem in .iij. gradu: infrigidatiuũ autem ex .ij.

D ¶ Cõtra vomitũ ex calore: spõgia intincta in aceto decoctiõis ei⁹ ori stomachi superponit. Contra dissinteriã inferioꝝ intestinoꝝ vicio factã puluis eius cũ aqua decoctionis ordei conficitur: ac per clistere inijcitur.

E ¶ Fit etiã emplastrũ circa pectinẽ ac renes ex eiusdem puluere ⁊ oui albumine ⁊ aceto. Si vero superioꝝ vicio fiat aqua decoctionis eius vel saltẽ puluis dat: et carnes in aq̃ decoctionis eiusdem decoquẽtur.

F ¶ Cõtra fluxũ sanguinis e naribꝫ: medulla sambuci in succo sanguinarie intingit et puluere sumach aspersa naribus immittitur.

G ¶ Cõtra emoptoicã passionẽ e vicio spũaliũ dragãtũ ⁊ gũmi arabicũ per noctẽ cũ ꝑdicto puluere dimittant et mastix cũ aq̃ rosaꝝ cõficiat. Indeq̃ pillule formentur: q̃s patiẽs sub lingua teneat: et paulatim transglutiat.

H ¶ Cõtra dissinteriã iteꝝ ⁊ vicio supioꝝ intestinoꝝ puluis sumachi ĩ olla cũ anathasia datur: suppositoriũ q̃z factũ ex illa vl' tali puluere ⁊ anathasia cõtra fluxũ valet menstruoꝝ.

I ¶ Contra pruritum oculoꝝ ex calore ⁊ humore lauant oculi ex aqua decoctiõis eius.

Caput. cccclxiij.

Sapo. Pan. li. dcxiiij. Scabõ. i. formicariũ: latie. sapo. Vñ sapo fit ex forti lixiuio et quacũq̃ pinguedine. Cuius multe sunt species. Est em̃ spatarẽticus qui sic dicit. eo q̃ incidit in spata ⁊ iste vocat iudaicus/quo iudei lauant sericũ. Et ẽ alius gallicus/et alius muscatus/et alius mollis et niger: et vocatur spatarenticus.

Operationes

¶ Serapi. li. aggre. cap. Sabon: auto. Pauli. Virtus eius est que abstergit ⁊ purificat et est calida et vlcerat corpus: et est fortis in hoc: et est bonum ad maturandum apostemata dura: ⁊ ad tollendũ saniem et ad mollificandum apostemata dura. A

¶ Et idez autoritate Ralis. Est calida et vlcerat corpus: et est fortis in hac operatione Et si admiscetur cum alijs medicinis/ calefacit mediocriter. B

¶ Ad apostemata maturãda sapo magnum presidium est: tñ Cyrurgici caute vtentur ne nimium ante maturationem corrodetur. C

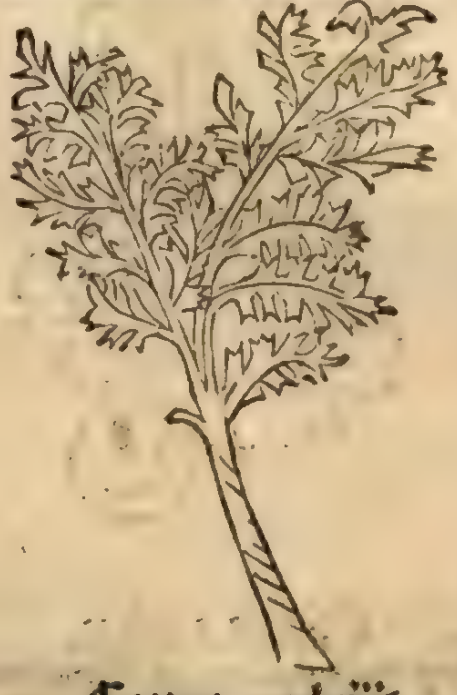

Caput. cccclxiiij.

Tanacetum. Dyascorides. Tanacetuz est species arthemisie: que tagetes nominatur: et ẽ tenera: semẽ habens minutum; et vnã hastam folijs plenam: nascitur in locis mediterraneis et altioribus: florem mellinum atq̃ tenuem et iucundiorem. Hec a grecis vocatur tagetes vel: tanacetum: et aliqui eam vocant athanasiam: vel ſm quosdã thanasiam.

Operationes

¶ Dyasc. Arthemisia q̃ tanacetum vel tage-

tes dicit: facit ad vesice dolorē ⁊ stranguriā
succo dato ex vino ʒ.ij. febricitanti ex aq̃ ca-
ciatis.ij. potui datur bic succus.

B ¶ Tunsa cū axungia et acero coxarum dolo
ri medicatur ligata vsq; ad tertiam diem.

L ¶ Ut infantē bilarē facias/incende ⁊ suffu-
migabis: et omnes incursiones malox auer
D tet: et bilariorem faciet infantem. ¶ Galie.
Omnes species arthemisie cōueniunt lapidi
bus in renibus existēntibus ⁊ ad calefactiones
⁊ extractiones secundinaꝝ/ergo thanacetū.

Caput. cccclxv.

TAspia. Pan. ca. dxlvij. Meza haram
id est rapsia: quidā dicunt qō est meze
reon: aliqui dicūt ꝙ est elacterium.

Operationes

A ¶ Scōm Sera. li. ag. cap. Mezabarā ē plā
ta q̃ reperit in Jndia: cuiꝰ cortex exterior bz
iuuamētū in medicina in doloribꝫ iūcturaꝝ.

B ¶ Et hec qñ ponit in fluminibꝫ inebriat pi-
sces. Et melior ex ea est illa que habet subtilē
corticē: et in sapore eius ast acuitas parua: ⁊
dosis eius simplicis cū zuccaro est aureꝰ vnꝰ

L ¶ Pla. Tapsia in. iij. gra. est ca. ⁊ sic. per tres
annos seruat. Radix eius medicine cōperit
vsui. ʒ nūq̃ per se debet dari: ꝓncipaliꝫ edu-
cit per vomitū: secundario per secessum.

¶ In medicinis vomitiuis maxime ponit: ʒ D
teritur. Oportet ꝙ terens maxime faciem ⁊
oculos cooperiat vt parum aut nihil videat
(testiculosq;) quia cito inflantur.

¶ Quod si aliqua inflatio euenerit/infunda E
tur pannus in aceto: ⁊ fiat inde partis infri
giditate fricatio. Vel idem fiat cum succo et
trabit. Virtuem habet humores dissoluen-
di: et ad superficiem corporis attrahendi: et
in grossam ventositatem resoluendi.

¶ Plinius libro. xiij. Tapsiam vocauere q̃- F
dam semen ferule eo deceptiꝰ ꝙ ferula sine du
bio non est tapsia: sed sui generis feniculi so
lus inani caule: nec baculi longitudinem ex
cedente. Semen quasi ferule. Radix candi-
da: incisa lac emanat: et contusa succo abdi-
cat omnia venenata. Quippe fodientibus G
etiam nocet si minima afpiret aura intume-
scunt corpora: faciēq; ignes acri inuadunt: ⁊
ob id ceroto prius illiniunt.

¶ Quibusdam tamē morbis auxiliari dicūt H
medici permixtam aliis. Item in alopicijs/
fugillatisq; ac liuentibus: seu vena remedia
desint: vt sceleta contrectent. Sed ista pre-
texuerunt noxio instrumento tantumq; in
pudendi est: vt venenum ortis esse persua-
deant.

¶ Tapsia est in Affrica vehemētissima. Qui- I
dam permesses caulem incidunt. Et in ipsa
radice excauant quo succus confluat arefa-
ctumq; tollunt. Alij folium radicem in pila
tundunt: et succum in sole coactum etiam in
pastillos diuidunt.

¶ Idem in libro. xxvj. Ad lichenas vruntur J
et tapsie radice cum melle trita: anguine et
argemonia medetur in vino sumpta.

¶ Constantinus in libro graduum. Tapsia K
est herba super terram saliens: id est brachiū
um: cuius color rubeus est. Frōdes habet vi-
rides aliquantulum colori plumbeo pertinē
tes. Cortex aūt radicis eiꝰ ruffus/nigredini
paꝝ attinēs ʒ intꝰ ē citrinꝰ. Hic cortex me-
dicine congruit. Calidus et siccꝰ in. iij. gra-
du. Grossos et viscosos humores attenuat ⁊
valet sciatice ac podagricis flegmaq; visco
sum vbicūq; fuerit purgat. Discetur et me-
dicinis empetiginis. Dorphee atq; scabiei
colatiuus enim est ac mundificatiuus.

¶ Dyascorides Tapsia dicta est eo ꝙ in ta- L
psio insula est in primo inuenta est: frutex est
illi fenicule similis habens folia similia ma-
tratro hastas tenues in quibus singulis sunt
capitella sicut in aneto. Flos autem est ni-
ger siue melinus: semenq; latum ferule si-
mile sed minus. Radix est illi alba et maio-
rum habens grossum et in odore viscida

Succus ei⁹ qñ colligit colligēs nō sic cōtra
vētū sit⁹: qz man⁹ ⁊ facies ebuliēt: ꝟtus ē ca.
D et catartica. ¶ Coriū radicis ei⁹ ⁊ succū ⁊ la
chrimū accepta mulsa superi⁹ ⁊ inferi⁹ hoīez
purgat: plus tñ iusto accepta necē ifert. Pur
gatio ipsi⁹ dolorē mitigat laterꝫ. Asmaticis
opitulat bis etiā q̄ putridū hñt sputū medi-
catur. Est aūt dieta eius cretica eiusq̄ potio
dāda ē escis: aut coturꝫ admixta. Radix ei⁹
et lachrimū tantā hñt caliditatē vt nullā ha
A beat cōpationē. ¶ Vñ succ⁹ ei⁹ capiti supun
ct⁹/alopicias emēdat: ⁊ radix ei⁹ viridis in-
fricata/idē p̄stat: liuores etiā detergit.
D ¶ Succ⁹ ei⁹ addito libanotide ac cera eq̄li
pōdere oīa p̄dicta pōt facere. In q̄libet aūt
loco posit⁹ nō debet ampli⁹ esse q̄ꝫ duabꝫ ho-
ris. Sꝫ ante et post loca fouēda sunt aq̄s ca
lidis lētigines mūdat/lepras limpidat/pu-
stulas purgat maxime mixto sulphure vete-
ris/laterꝫ aut pulmonis dolores curat. Ar-
teticos ⁊ podagricos maxime iuuat. Audis
locis impositus ea vestit: sꝫ fomēto id facit/
humores etiā de profundo violenter extra-
hit: sicq̄ dyaforesim facit.

Caput. ccccl xvj.

Tamariscus domesticus. Pli. lib. xvj
Tamarix ē arbor crassissima hñs fo-
lia nūq̄ꝫ decidētia. ¶ Idē. li. xxiiij. Ta
maricē arbitrant q̄dā esse miricē. ¶ Aui. In
tamarisco est stipticitas ⁊ apertio. ⁊ mūdifi-
catio absq̄ vehementi exsiccatiōe. Et ei⁹ aq̄
ē abstersiua ⁊ desiccatiua: cui⁹ abstersio pl⁹
est ei⁹ exsiccatiōe: et ei⁹ exsiccatio ē cū stipti-
citate: sꝫ. fruct⁹ ei⁹ vehemētiorꝫ ē stipticitatꝫ
In tamarisco q̄dē ē subtilitas pauca: ⁊ quā-
doq̄ administratur loco eius viridis galle.

Operationes

¶ Aui. Eius decoctio embrocat ad pedicu- A
los ⁊ interficit eos. Ex eis foliis fit empla-
strū sup apostemata fluxa. Eiusq̄ fumus va-
riolas exsiccat et vlcerat humida: q̄ ex eo tri
tū est. et ei⁹ cinis spargit sup adustionē ignis
Fructus eius ⁊ cinis vlcera difficilia exsic-
cant: ⁊ carnē additam corrodunt.
¶ Decoctio foliorꝫ ei⁹ cū vino cōfert dolori B
dentiū: ore ex eo colluto: prohibētq̄ corrosio
nē eorꝫ ꝓprijs fructibꝫ. Iterū eius fruct⁹ stat
loco galle et licij in egritudinibꝫ oculi.
¶ Confert iterꝫ antiquo sputo tamariscus: ⁊ C
proprie fructus eius. Rami eius in aceto dis
soluti conferunt splen: emplastro ex eis fa-
cto: ad splenem quoq̄ bibitum vinum in quo
decocta sunt folia eius ac virgulta.
¶ Et ex eius ligno faciūt sibi splenetici vasa D
Deniq̄ ꝯfert solutiōi antiq̄ ⁊ ad fluxū matri
cis: sedeturq̄ in eius decoctione. Bibiturq̄
fructus eius qui etiam confert morsui rutele
Plate. Tamariscus ca. est et sic.
¶ Vinū decoctiōis ei⁹ valet ad opilationez E
splenis et epatꝫ strāguiriā ⁊ dissinteriaꝫ. Est F
eñ diureticū. Puluis ei⁹ in cibis positus ad
eādē valet. Freq̄ns ei⁹ bibitio in vase tali va
let ad idē. Cortex maioris est efficatie.
¶ Sera. lib. ag. cap. Athel. i. tamarisc⁹ dome G
sticus: et est arbor multū lōga vsq̄ ad celū du
ra recti linea: folia eius lōga subtilia stricta:
et nō hꝫ spinas: et ex ligno eius fiūt parapsi-
des ⁊ incisoria et vasa alia: et ipsa est magna
athel: ⁊ grece vocat nadabar. Et omnes ar-
bores ex quibꝫ fiūt vasa huiusmodi nominan
tur nachaa: sꝫ ē athel aliquantulū arbor ru-
bea/quasi coloris scorpionis.
¶ Et idē auto. Dyasco. Athel est similis ta- H
marisco et est in Babilonia: et aqua infusio
nis eius ponit sieff/que administrantur ha-
bentibꝫ debilitatem visus.
¶ Et idē auto. Gal. Athel est species tama- I
risci: ⁊ est arbor q̄ magis vēto agitat q̄ꝫ arbor
tamarisci. In sapore eius est stipticitas ⁊ nō
hꝫ florē: et hꝫ fructū rotundū sicut cicer: habē
tē colorē cinericiū ad glaucedinē tēdentē: in
tra q̄ sunt grana pauca inuicē cōglobata et
iuncta que nominātur grana dulcia. Colli-
guntur in mēse februario. Est calidum et sic
cum in. j. gradu. Virtutes illius inuenies in
capitulo proximo sequenti.

Caput. ccccl xvij.

Tamariscus agrestis. Pan. cap. cxx. Cafa Arabice: Grece mirica vel bruca vel mirthi: Latine vero tamarisc⁹ Ubi sciendū q̄ tamariscus quedam est masculus. et est athel: de quo in precedenti cap. dictum est: et vocatur similiter tamariscus domesticus: et quedam est femina: et est illa arbor quam communiter nos vocamus tamariscum: et ista vocatur similiter tamarisc⁹ agrestis. ¶ Serap. lib. aggre. cap. de Cafa. Cafa. i. tamariscus agrestis: ⁊ est arbor erecta que nascitur in aquis: et habet fructum qui assimilatur floribus: et est similis in fluxibilitate sua vsne: et illa species vocatur ab aliquibus bruca. Est in Babilonia ⁊ in seni. Alia tamariscus que est domestica que nominatur termezit/siue athel: ⁊ assimilatur agrestis in omnibus preterq̄ in fructibus/in longitudine: quia fructus eius est rotundus similis gallis dentatis ⁊ est stipticus: et ponitur loco gallorum in medicinis. Et sciendū q̄ est arbor quam ipse nominat in precedenti capi. de qua dicitur q̄ est arbor magna vsq̄ ad celum: que vocat athel ⁊c. ¶ Gal. viij. sim. far. cap. de tamarisco agresti. In sapore eius est stipticitas: et est virtus que incidit et abstergit: sed foliorum eius et radicum et ramorum subtilitas est plus subtiliatiōe q̄ fructus eius.

Operationes

¶ Sera. auto. Dyasco. Radix tamarisci ponit pro gallis in medicinis oculoꝝ et oris: et est conueniens sputo sanguinis: et potatur in fluxu antiquo: et confert yctericis: et illis quos momordit rutela. A

¶ Et qñ fit emplastrū cum ea diminuit apostemata flegmatica: et cortex eius operatur sicut fructus eius/nec plus/nec minus: et folia eius cocta cum aqua et bibita ipsa aqua/ Extenuat splenem. B

¶ Et qñ fit cū ea collutio oris/confert doloribus dentium: et est conueniens mulieribus habentes fluxum humiditatum qñ fit sessio in decoctione eius: et proijcitur decoctio ei⁹ super illos in quibus generantur pediculi ⁊ lendines: et iuuat multū. Cinis ligni tamarisci qñ supponitur/confert habentibus humiditates matricis. C

¶ Et idem auto. Mesarugie. Cinis eius desiccat omnia vlcera: et proprie illa que fiunt ab adustione ignis: et confert apostematibus frigidis qñ fumigatur cum eo. D

¶ Et dixit mihi homo fidelis q̄ fuit quedaꝫ mulier super quam apparuit lepra: ⁊ datum fuit de decoctione radicis tamarisci cū passulis sepe: ⁊ curata est. Et nos quidem experti fuimus in muliere alia/⁊ curata est: et hoc fuit: quia egritudo eius prima fuit apostema in splene: et propter opilationem eius: que q̄dem fuit causa non attrahendi melancoliaꝫ et non mundificandi vel clarificādi sanguinem: et fuit causa apparitionis lepre super eam. Qñ ergo resolutum fuit apostema ⁊ opilatio propter operationē istius medicine: in eo q̄ fuit de natura sua incidere: et abstergere: reuerse sunt ad earum sanitatem. E

¶ Et idem autoritate Galieni in libro suo ad Glauconem quando scripsit ei signa apostematis duri in splene: q̄ melior medicina ei⁹ est cortex radicis capparis ⁊ scolopendrie et cortex tamarisci et summitates eius si coquantur in aceto. F

¶ Gal. vij. sim. far. Qñ cortex tamarisci coq̄tur cum vino confert spleni duro: et expellit dolorem dentium: sed in fructu eius et in cortice est stipticitas non pauca quousq̄ virtus eius ē propinqua virtuti gallarum viridium: nisi quia in gallis vilis viridibus manifestatur stipticitas solum. G

¶ Complexio fructus eius tamarisci est cōplexio inequalis: ⁊ possumus ei vti pro gallis: et cinis tamarisci qñ comburitur hꝫ virtutem desiccatiuam desiccatione forti: et est in eo abstersio et incisio. H

¶ Et idē in eodem lib. cap. de mirica. Mirica et tamariscus abstersiue et incisiue est virtutis absq̄ q̄ siccet manifeste. I

K ¶ Pli. de tamarisco. Tamariscus domestica hꝫ virtutē eandē sicut siluestris: nisi qꝛ est magis stiptica et minus incisiua et abstersiua.

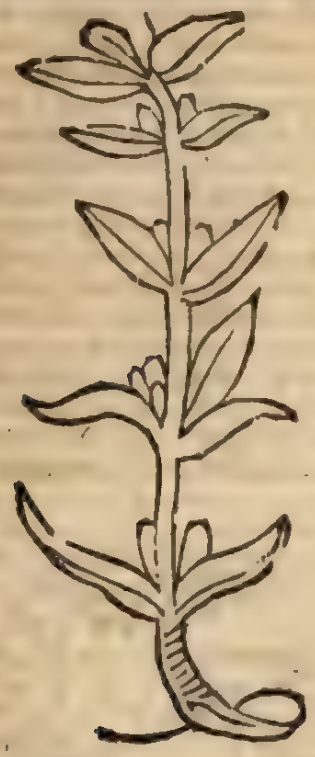

Caput. cccclxviij.

Tamarindi. Pan. cap̄. dclxvij. Tamarindi arabice et latine: grece oxifonitia. Sera. lib. ag. cap̄. de tamarindo. Nascit multū ex ieis in Cesarea ⁊ i terrꝫ Hamen: et folia eius sunt sicut folia salicis: et deferꝫ ex terrꝫ Indie. Et ē fructꝰ colorꝫ rubei: ⁊ hꝫ medullā plurimā plus q̄ꝫ xilocaracta: crocei coloris ad nigredinē tēdēs: et hꝫ melleitatē: ⁊ est illud q̄d ex fructu administrat post q̄ꝫ egrediunt grana eiꝰ. Et meliores tamarindi sunt noui/recētes/nō aridi: saporis acerrimi Et virtus eoꝝ est fri. ⁊ sic. in. iij. gradu.

Operationes

A ¶ Uirtus eius est q̄ laxat colerā ⁊ reprimit acuitatē eius: et abscindit vomitū: ⁊ aufert pruritū: et dosis aq̄ eoꝝ postq̄ꝫ decoquunt ē lb. ß. et aufert sitim.

B ¶ Et idem auto. Mesuay. Est fri. in. ij. mollit ventrē: et est sicut pruna: nisi quia est subtilior et minoris humiditatis.

C ¶ Paulus cap̄. de Tamarindo/et est frigida ⁊ sicca in. ij. gradu.

D ¶ Aui. de viribꝫ cordis dicit: q̄ cōfortat cor.

Caput. cccclxix.

Tapsus barbatus siue tapsus barbassus lati. gre. flōmos: arabice busuri. Dyasco. ca. flōmos. Flōmos. i. tapsus barbassus: duo sunt eius gn̄a/masculus ⁊ fe. Una ē alba. s. masculꝰ: alia est nigra. s. femīa. Masculus aūt folia hꝫ oblōga ⁊ angusta: ⁊ hastā tenuē et semē tenue. Femina ꝟo hꝫ folia cauliculo silīa/sꝫ asperiora et latiora ⁊ hastā lōgā cubito vno albā ⁊ asperā/flores virides et albos/et semen nigrū. Radix ē illi dura pollicis grossitudinē hn̄s/nascit in cāpis. Est alia flōmos agrestis ꝟgas hn̄s lōgas in se ⁊ arborosas: et folio saluie silīa circa ꝟgas suas: flores suos hꝫ aurosos aut mellinos sicut prassij: sꝫ folia sunt illi aspera circa terraꝫ ⁊ obrotūda. Est alteꝝ genꝰ flōmos qd̄ lignitis d̄r: aut trialis/ folia hn̄s tria aut q̄ttuor/ aut plura/pinguia ⁊ aspera et grossa: quibꝫ multi in lucernis vtunt. Gal. viij. sim. far. ca. flōmos. Flōmos. i. barbassus. q̄dā ē folijs albis q̄dā ꝟo nigris. Et alia q̄dez ē masculus cuius folia sunt strictiora. Alia vero femina cuius folia sunt maiora. Et vltra has ē alia flōmos agria. i. barbassus siluestris nuncupata auriferis est floribꝫ radi pōtica existēs gustu. ¶ Pli. cap̄ flōmon: qd̄ latini barbassuꝫ vocant: fri. ⁊ si. cōplexiōis est quaꝝ altera est masculus albidioribꝫ folijs atq̄ꝫ angustioribus: altera femina folia latioribꝫ atq̄ꝫ nigrꝫ Est alid̄ genus qd̄ latini herbā lucernalē vocāt: ab eo q̄ ex ea lucē faciūt: vn̄ et lucibros eā vocāt: eo q̄ lucē prebeāt vmbris.

Operationes

A ¶ Dyasco. Radices omnis gñis sunt stiptice fluxū vētris vnimodus ipsaꝝ datꝰ cū vino strigit: elixatura eaꝝ bibita cōquassatiōes ⁊
B dolores laterū tollit/tussim mitigat. ¶ Dolorē dentiū gargarismo adhibita cōpescit: flōmos vero q̄ florē hꝫ aurosaꝫ capillos inficit. Folia eius cocta in aq̄ ⁊ vt cathaplasma imposita duricies ⁊ tumores oculoꝝ soluūt: maligna vulnera melle et vino addito ad sanita
C tē ꝑducūt. ¶ Aceto vero mixto vulneribꝰ recētibꝰ singulare p̄sidiū ē / punctū scorpionis mitigat. Agrestis flōmos folia cōbustiōi opitulātur. Folia eiꝰ q̄ dicit̄ femina cū caricꝫ cōposita memoratꝫ cācris putredinē nō admit
D tit. ¶ Gal. Radix eiꝰ fluxibiles passiōes iuuat. Gargarisan aūt eā i ore q̄dā ad dētiū dolorē: folia vero dyaforetice sunt virtutꝫ: flores eius capillos purificāt: omniū em̄ fo. siccatiue et moderate abstersiue sunt virtutꝫ. ¶ Pli.
E Fomentatio facta ex vino decoctiōis eiꝰ va
F let cōtra emorroidas. ¶ Ad idē valet si anus
G ex eo tergat̄ post assellationem. ¶ Valet etiam ad tenasmonem eucatisma ex aqua decoctionis: et contra fluxū ventris.

Caput. cccclxx.

Tereniabin. Pan. dclxxviij. Tereniabin q̄dā dicūt: q̄ est māna: sꝫ falso immo ē vt mel albū hñs saporē manne

Operationes

Sera. lib. ag. ca. tereniabin. Tereniabin. i. A
mel rosaꝝ: vñ ros est cadēs de celo: et assimilat̄ melli granuloso ⁊ aggregato grossis granicalis: et ē nominatū mel roris. et plurimū cadit sup arbores q̄ sunt in terra Corasceni et in oriēte q̄ arbores hñt folia ⁊ spinas virides et flores rubeos: et nō faciūt fructū: et cadit in ea stella sup summitates palmaꝝ. ¶ Et B
virtꝰ eius ē eq̄lis mollificatiua vētris: et est humectatiua pectorꝫ: et cōuenit calidis naturalit̄: et ꝓprie qñ soluit̄ in aq̄. Iuiubaꝝ et prunoꝝ. ¶ Et ē ex eo melius albū et nouū: et C
dosis eius ab aureis. x. vsq̄ ad. xx. aureos.
¶ Et idē auto. Habix. Sedat inflationē febriū calidaꝝ: ⁊ aufert sitim / et mollit ventrē D
mollificatiōe mediocri: et educit colerā cum facilitate. Et melius ex eo est album nouum.

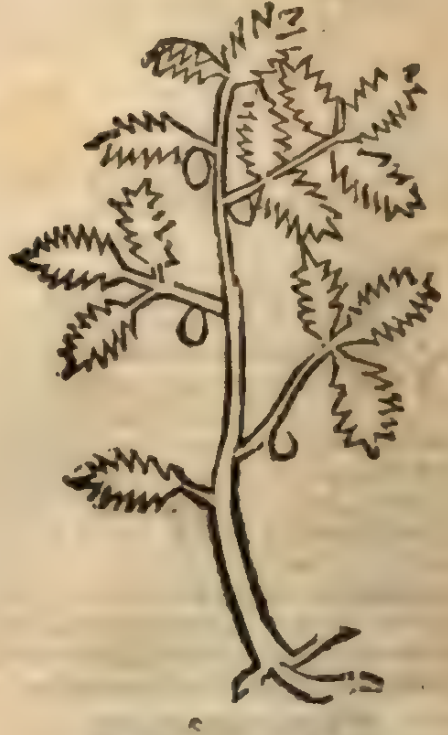

Caput. cccclxxj.

Terbētina. Pan. ca. cix. Botin arabi. Grece terebintū vel albotin. Latine vero arbor graniviridis: ⁊ ē arbor vñ emanat terbētina. Sera. lib. ag. cap̄. botin. Botin ē duaꝝ specieꝝ/domestica ⁊ siluestris Domestica. s. arbor terbētina ē botin s̄m veritatē vel terebintū: et ē capinus cuiꝰ lachrymus est terebintina: ⁊ ab ea orit̄ pix ⁊ rasa: ⁊ fructꝰ eius ē granū viride: ⁊ siluestrꝫ ē lētiscꝰ arbor in mōtibꝰ nascēs. Et dixit mihi q̄dam

arabs: Lētisci arbor ē sicut arbor glādiū magnaꝝ: nisi qꝛ ē pulchrior summitate. s. qꝛ summitates eiꝰ sunt ad rubedinē decliues: ⁊ sunt folia lenia: et fructū facit in racemis sicut botrus magnitudinis granoꝝ granatoꝝ siluestriū: et qñ maturant̄ fructꝰ tūc sunt rubei: et folia eiꝰ silit̄ rubescūt: et qñ fructꝰ ꝑfecte maturant̄/sunt vt plurimū nigri. Sciēdū q ista arbor lētisci ē arbor q̄ grece vocat̄ scinꝰ: cuiꝰ gūmi ē mastix/sicut apparet in litera mastix Folia eiꝰ sunt sicut folia sorbi: et odor eius ē odor stinci. Nā stincꝰ vocat̄ plāta quā nos renicule vocamꝰ lētiscū/incōgrue tñ: ex cuius fructu extrahit̄ oleū de stinco. Sꝫ scinus est vere lētiscꝰ et ē botin siluestris. Gal. viij. sim. far. cap̄. de lētisco. Echinus. i. lētiscꝰ: frutex hic ex aq̄sa substātia remissi calida ꝟtute et terrestri fri. nō multa cōposita: ꝓpterea etiaꝫ stipticat moderate: siccat ergo in. ij. gra. iam cōpleta vl. iij. incipiēte ⁊c. ¶ Dyasco. ca. terebinti. s. domestici: folia/semē ⁊ coriū stiptica sunt simili diligētia colliguntur sicut scinus Semen eius cacostomachum est. Est cm̄ calidum et diureticum.

Operationes

A ¶ Dyasco. Terebintū domesticū vētrē stimulat. Vino mixto/morsibꝰ occurrit: eiꝰ resina eligēda ē alba et limpida vitreū hñs colorez et odorē terebinti retinēs: vtilior est omnibꝰ resinis: secūda post istā resinā vtilis ē resina
B scini. ¶ Tussi ⁊ ptisicis medicat̄ more electuarij melle addito toracꝫ vitia cōpescit/vētrem mollit erugine cāpane et ere vsto: et calcāto vel nitro adiuncto/lepras corporis purgat. Pus auriū melle et oleo mixto detergit: pru
C riginē nature nō admittit. ¶ Profundas plagas ⁊ vulnera replet: et purgat malaxātibꝰ medicaminibꝰ necessarie miscet. Dolorē lateris ꝓhibet resina molli. i. pituita ⁊ colofonia que ex loco nomē accepit: hec vt electuariuꝫ data/tussi medent̄: oēs resine nō sunt vniꝰ colorꝫ: Nā aut albe sunt aut mellinū hñt colorē sit cm̄ resina liq̄da de cip̄sso: duriores ꝟo resine sūt strobilina/pescilina/pituina ⁊ elatina
D ¶ Eligēda est q̄ fuerit odorata vel limpida ⁊ nō liq̄da valde: sꝫ vt cera sit/et nō valde fragilis. Melior est omnibꝰ pituina et elatina: qꝛ odorate sunt et thuris hñt odorē. Pescilina vero et strobilina ⁊ cyp̄ssina nimiā in se hñt virtutē. Nam scinina est sil'is terbētine: et id
E operat̄ vt terbētina. ¶ Isido. Terebintus ē arbor gñans resinā omniū resinaꝝ p̄stātiorē
F ¶ Ambro. Si terebinti fructꝰ aq̄ misceatur
G in olei morē facile transfundit̄. ¶ Glo. sup̄ p̄mū Regū. xvij. Terebintꝰ ē arbor de qua resina lachryme p̄stātissime manat: vñ medicinalis industria dissoluta cōglutinat. ¶ Glo. Eccl. Terebintꝰ est arbor breuis et fructuosa: nascit̄ in Syria crassissima est plenior q̄ illa que de cortice erūpit. Huius arboris mascule sine fructu sunt. Feminarū duo sunt genera. Alterius fructus rubet lentis magnitudine. alterius pallet: nec faba grādior odore iocundior: tactu resinosus. ¶ Plinius. lib. xij. In Cocco insula nasci credūtur terebinti/florem imbribus decussuꝫ terre halitu animante. ¶ Idem lib. xiiij. Syria terebintum habet: et ex his mascula sine fructu est: sed in Macedonia breuis est arbor hec atq̄ fructicosa. In Damasco sirie magna est. ¶ Idem lib. xiiij. Terebinti bacce aut lignum recens in musto decoquuntur: sicq̄ vinum efficitur. ¶ Idem lib. xvij. Resinam terebintinam (vt fiat pix spissa) in feruenti sartagine ponunt: et hanc ceteris preferunt: vt fiat pix in Syria terebinto cortices detrahunt. ¶ Idem lib. xxiiij. Terebinti folia et radix collectionibus imponuntur decoctum eorum stomachum firmat. Semen in capitis dolore bibitur in vino: et contra difficultatem vrine ventrem leuiter emollit/ventrem excitat Terebinti folia semen ⁊ corium stiptica sunt Semen eius cacostomachum est. Est cm̄ calidum et diureticum.

H
I
K
L
M
N

Caput. ccccl xxij.

Teda. Autor. Teda est arbor picea flammis ac luminibus apta. Ob quā causam vt estimo transumpto nomine lāpades siue faces dicuntur tede.

Operationes

A ¶ Plinius libro. xvj. Sextum genus arborum picem gignentium est teda prope dicta: abundantior succo q̄ reliqua/partior liq̄diorq̄ q̄ picea flammis ac luminibus etiam sacrorum grata. Hanc mares dumtaxat ferūt et eam quā stacten greci vocant odoris grauissimi.

B ¶ Laricis morbus est vt teda flat: hec autē scilicet teda sicut et alia genera que picem ferunt accensa fuligine in modica repente carbonem cum eruptionis crepitu expuunt: iaculantur longe: excepta larice/que nec ardet nec facit carbones / nec alio modo vt ignis consumitur q̄ lapides.

C ¶ Pix liquida in Europa e teda coquitur muniendis naualibus: multosq̄ alios ad vsus lignum eius concisum furnis vndiq̄ igni extra circūdato ferro: vt in primis sudor califluat aque modo: hoc in Syria cedrum vocatur: eaq̄ in Egypto corpora hominum defunctorum perfusa seruantur. In teda cum humor manare desinit ex alia parte cortex similiter aperitur: ac deinde alia. Postea vero vt pix eliciatur: arbor tota succiditur: et ei⁹ medulla vtitur. Montes amat teda et larix sicut et cedrus.

Caput. ccccl xxiij.

Tilia. Tiliam vocatā dicūt: eo q̄ vtilis est ad vsum telorū nitore ⁊ leuitate iaculandi. Est eñ id genus materie leuissime ad sculpturam vtilis.

Operationes

¶ Pli. lib. xvj. Im arbore tilia differūt mas et femina. Nam et mari materies dura ruffior atq̄ nodosa: sz odoratior: cortexq̄ crassior ac detractus inflexibilis. Nec fert semē nec florem vt femina que crassior arbor est materie candida precellensq̄. A

¶ Est autem mirum in hac arbore cum fructum a nullo attingi animaliuz: foliorum tñ corticisq̄ dulcem esse succum. Inter corticez et lignum tenues habet tunicas multiplici membrana e quibus euocant tilie vincula. Tenuissimum habet corium phillire coronaruz lemniti celebres antiquorum honore. Materies terredines non sentit proceritate per quā modica/sed vtilis. Cortex est tilie in vsu magno sicut abieti et fago. B

¶ Canchrin etiam gignitur in tilia: videlicz pillula vim vrēdi habēs in medicina: de qua dictum est sup̄. Montes et valles diligit tilia/sicut et abies et castanea. Mirumq̄ qd̄ euenit tilie: vlmo quoq̄ euenit. Circūagunt eñ folia earū post solsticium: nec alio argumēto certius intelligitur sydus confectum. C

¶ Idē Pli. Tilia est arbor nobilissima eadēq̄ videt et calidissima. Corticē tenuem hz: et paulo ante equinoctiū vernale germinat sicut acer lentissima. Et ideo scutis faciendis aptissima quarū plaga se protinus contrahit Vulnusq̄ suū claudit: et ob id contumaci⁹ ferrum trasmittit: in quo genere sunt tilia ⁊ sambucus ficus et salix et populus. D

¶ Idem in libro. xvij. Tilia cerasus et vitis corticem mittunt: sed non vitalem corpori p̄ximum: verum eum qui alio subnascente expellitur et quibusdam vt platanis est cortex rimosus. Tilie vero renascitur paulominus q̄ totus. E

¶ Idem in lib. xviij. Solsticium estiuale folia tilie vertit ad mille: vsus petende: ⁊ est cōfecti sideris signum. F

¶ Idem lib. xxiiij. Tilia lepras sedat. Cortex potus in aqua frigida/aluū purgat. Imponitur et collectionibus lachryma et vulneribus ambustis. Humor in folliculis huius arboris nascens cuti nitorem inducit: faciemq̄ gratiorem prestat. Cauliculi foliorum primo vino decocti tumores sanant. G

Ex libro de naturis rerum eodem modo habetur: licet sub alijs verbis.

Caput .cccclxxiiij.

TItimallus latine / Arabice xencua. ¶ Serapio libro aggregatoris. cap. xencua: autoritate Dyascoridis. Xencua: id est titimallus. Et sunt eius septem species. Quarum una dicitur Arabice baraſmas. Grece vero caritias vel comites vel comos. Et est masculus habens virgas / quarū longitudo est plus vno brachio. In quarum colore est rubedo plena lacte albo acutore: et folia super virgas ipsas / similia foliis olive: nisi quia sunt longiora et strictiora: et radix eius est grossa et aspera: et in summitatibus illarū virgarum sunt come similes iunco: et in summitatibus illarum comarum sunt capitella similia capitellis illius speciei que dicit nominalis: et in istis capitellis est semen. Virtus eius est laxativa: et ē cameica. Et est alia species que nominatur arabice et grece carsitos et est femina: et est similis plante que dicitur didomedas: et habet folia similia foliis mirti nisi quia sunt maiora et strictiora et duriora. et sunt vetidi odoris: et habēt acutas summitates sicut spinas: et habet virgas egredientes ab vna radice longas circiter palmum vnū: et hz semē quod profert omni anno simile nuci. Et ista nux dicitur vomica: et mordicat linguam mordicatione fortī. Et nascitur in locis asperis. Virtus autem istius est similis virtuti primi: nisi quia commouet citius vomitum q̄ prima: et ista est femina: et est ista species laureole. Et ē species alia que dicitur arabice: et grece paralios: et eius expoitio proprie maxime est illud quod nominat homines migat et cansomias: nascitur in maritimis locis: et habet ramos quinq; aut sex aut septem ex vna radice: quorum longitudo est circa palmum vnum rectos: quorum color tendit ad rubedinem exeuntem ab vna radice. In quibus sunt folia parua et stricta et oblonga / similia foliis lini: in summitate ramorum sunt capitella. amigdalata rotunda: in quibus est semen orobo simile colorie varij: et sunt ibi flores quorum color est albus et est tota planta lacte plena: et ista vocatur latine esuala. Est species alia que arabice vocatur elyostropos: grece elioscopos habet folia similia portulace: nisi quia sunt subtiliora et rotundiora: et quattuor hz ramulos aut quinq; egredientes ab vna radice longitudo quorum est circiter palmum vnum: subtiles et rotundos rubeos et plenos multo lacte: et habet in summitatibus ramorum coronam similem corone aneti in qua est flos et semen est ei circa folia qui ad cursum solis conuertitur cum eius reuolutione. Et propterea dicitur elyostropos: et eius expositio est aspiciens solem. Nascitur in ciuitatibus plurimū et in cauernis iuxta muros: et iste communiter vocatur a latinis titimallus paruus. Unde dicitur titimallus a tima q̄ est sol: et mallos quod est coma: quia titimallos vertit suos comas ad solem. Et est alia species que dicitur ciparissias: habet virgas fere vnius palme longas aut plus quarum color est rubeus in quibus oriuntur folia similia foliis pini: que dicitur calicaris: nisi quia sunt molliora et subtiliora et minora. Et vniuersaliter sunt similia eis in principio sui ortus. et propterea sic nominatur hec planta: et est plena lacte. Nascit in locis lapidosis et siccis. Virtus eius est similis virtuti aliarum. Est alia species: et est illa que nascitur iuxta lapides et dicitur dendodres: habet multos ramos. et color ramorum est rubeus: et super summitates ramorum sunt folia mirti similia: subtiliora et longiora parum. et habet semen simile semini illius speciei que dicit caricias: et modus operationi et virtutis eius et forma repositionis eius est sicut dictarum specierum. Est alia species que dicitur plantasilos que habet folia similia foliis plante q̄ dicitur flommos et radix eius et flos eius et lac eius laxat aquosum humorem: et q̄ teritur et proicit in fluuine vel stagno occidit pisces. Et iā species supradictorum lacticiniorum quas sup̄ diximus facunt hec. Est alia species lacticinq; que dicit pithias similis speciei que dicitur cyparissias que potest reponi cuz

suprādictis septē speciebꝰ titimallꝰ: et propt̄ hoc posuerunt illā inter species titimalli: bz virgas lōgitudine vnius brachij similes virgis lentisci: nisi quia sunt longiores/et plene nodiosꝰ: et folia habet stricta et acuta in summitate similia folijs pini: et propt̄ hoc sic nominatur: ⁊ habet flores magnos ad longitudinem tendentes: quorum colos est purpureus: et habet semen depressum simile lenti: et habet radicē magnam albam et grossam/ in qua est multum lac.

Operationes

A ¶ Gal. viij. sim. far. cap̄. de titimallo ſm translationem Arabicam. Virtus omnium illorum lacticinior est ca. et sic. in. iiij. gra. Virtus titimalli est laxatiua: et laxat flegma et

B coleram: et prouocat vomitum.

¶ Gal. eodē lib. et eodē cap̄. ſm transla. gre. Omnes quidem habent acrem ⁊ calidam virtutem predominantem. Inuenitur aūt amaritudo in eis fortissima: ergo omniū est opos

C et frondes.

¶ Participat vero et radix predictis virtutibus/sed non equaliter. Ipsa autem cocta cum cero dentium dolores ⁊ maxime quicū q̄ corrosis ipsis fiunt curat. Opos vero fortiores habet virtutes ad foramen dentium: et alias partes corporis mox vlcerat extrinsecus emplastrata. Est em̄ ex. iiij. gra. calefacientium/que causticorum diximus esse.

D ¶ Ita aūt et pilos aufert ,peruncros opos quia vero fortis est miscetur oleo: et si multotiens hoc fiat tandem radices pilorum perimit: et nudum eis fit corpus.

E ¶ Secundum eandem autem virtutem acrocordines et formicas et pterigia et rylos tollit. Abstergit autem et emperigines et scabiem: eo q̄ abstersiua ei adest virtus propt̄ amaritudinem et fagedenica: et vlcera carbunculosa et cancrosa: quoniam calefacit fortiter ⁊ abstergit. Iuuare nata est/si quis tempore ⁊ mensura eo vtatur. A tuero et fistularum rylos eadem virtute curamus.

F ¶ Hec omnia operantur omnes opi titimallorum ſm genus similiter: debilius vero folia ⁊ fructus operari nati sunt: quibus ad pisces qui stationarijs aqui vti assueuerunt. Citissime em̄ ab eis inebriati et semimortui facti ad superficiem feruntur aque.

G ¶ Cum autem sunt septem species titimalli fortior est qui caricias nominatur: quē ⁊ masculinum quidam nominant: et qui in lapidibus nascitur: qui dicitur dendrodes: consequenter autem qui barbasso assimilatur: et cyparissias: deiñ paralias/deiñ aūt elyostrophos ⁊c.

Caput. cccclxxv.

Thimus. ¶ Ysido. Thimus dicitur: eo q̄ odorem refert flos eius. ¶ Dyasco. Thimus ē herba oibꝰ nota: fruter ē habens folia angusta/ pusilla et oblonga: et in summo capitella in specie formicarum in se implicata. Est em̄ hec humilis ac ramosa cum duris ramulis et lignosis: cui flos est purpureus: et nascitur in locis saxosis et asperis.

Operationes

¶ Plinius lib. xxj. Thimum oportet in flore colligi: et in vmbra siccari. Duo autē sunt eius genera candidū radice lignosa nascens in collibus quod ⁊ prefertur. Alterū vero nigrius florisq̄ nigri/vtraq̄ multum estimantur in cibo et in medicamentis oculorum claritati conferre. A

¶ Dyasco. Vires habat acres et calefactoriaꝰ paululū stringētes: propter quod omnibꝰ stomachi chorasisq̄ virtus aptissimū est medicamen. Bibita vero cū sale ⁊ aceto flegma deponit per ventrē: Elixatura eius addito melle medetur ortonoycis ⁊ asmaticis/lumbricos excludit/menstruis imperat/secundinas deponit/abortum facit. B

¶ Cataplasmata cū ꝰ recētes sgit sāguinē coagulatū dissipat/clauosq̄ corrigis tollit/ C

addito polline ⁊ macerato cum vino sciaticis est salutaris veruens superposita. Oculorum caliginem detergit comesta.

D ¶ Condituris omnibꝰ necessarie admisceur.

E ¶ Constan. in lib. graduũ. Thimũ est in .iij. gra. ca. et sic. Cũ sale et aceto grossuꝫ flegma purgat: et viscoso flegmati pectoris succurrit/lũbricos expellit/menstrua deducit/acuitatem flegmonis de pectore excludit: et opilationem interiorum aperit.

F ¶ Aui. cañ. ij. Medicine thimi semen fortis est caliditatꝫ: prouocat et extrahit embrionẽ mortuũ: et solutione sanguinẽ educit: et humorem colericum: extrahitq; vermes.

G ¶ Palladi. Thimũ in septẽbri mense vltimo conuenit serere. sed melius plantis nascitur q̃uis possit et semine. Agrum diligit apricũ macrum maritimum.

Caput. cccclxxvj.

Trifoliũ. Isi. Trifolion a grecꝫ trifillũ vocatꝰ ẽ: eo q̃ sit folijs trinis ꝑ singulas annotatiões. Pli. li. xxj. Folio coronat et trifoliũ. Cuius gña tria sunt. Niphãtes greci vocãt: alija spaltiõ: et maiori folio q̃ vtunt coronarij. alterũ acuto oxitriphilon. Tertiũ ex oĩbꝰ minutissimũ: et inter hec neruosi q̃busdã cauliculi: vt maratro hippo maratro myophano: vtunt et ferulis et corĩbis: et edere flore purpureo. Et est in alio genere eaꝝ siluestribꝰ rosis similis: et in his tm̃ color delectat: odor aũt abest. Dyasc. Trifolij gña sunt quatuor: scꝫ odoratũ/acutũ, partemon: et leporinũ. ¶ Pan. cap̃. cccxxix. Handachuca vel chua: vel chuf arabice: grece lochos vel zharat vl̃ lotus: latine vero trifoliũ vel quedã species trifolij. De qua dicit Dias. cap̃. de trifolio: et hꝫ odorẽ aspalti. Sera. li. aggre. ca. Handachuca nominat eũ Dyasc. lochos i. trifoliũ. Et est duaꝝ specieꝝ. scꝫ domestica et siluestris. Siluestris q̃dẽ hꝫ stipitẽ lõgitudinis duoꝝ cubitoꝝ vel brachioꝝ ⁊ plus paꝝ: et nascunt ab ea ramuli mlti ⁊ q̃dlibet hꝫ foliũ in extremo: qd̃ assimilat handachuche q̃ orit in paludibꝰ. Et dicit trifoliuꝫ et hꝫ semen simile fenugreco: nisi q̃d est minꝰ satis. Sꝫ sciendũ q̃ illa vocat a q̃busdã herba flaura vel herba maura. Sed Dyasco. vocat ipsum trifolium: magis domestica q̃ nascit in ortis: et est quedã alia que nascit sup aquas: et maxime in Babilonia: qñ fluuius irrigat terrã: et est herba hñs crus simile cruri fabarũ: et est semen albũ: et dicunt q̃ extẽdit qñ orit sol et apparet sup aquã: et qñ occidit restringit se et submergit in aqua: et capita eius similant capitibus papauerum magnorum et in capitibus est semen simile geguers ⁊ scariole: et exsiccant ipsum in Babilonia: et faciunt inde panẽ. Et hꝫ radicem similẽ citonio que comedit cocta et cruda: ⁊ sapor decocte assimilat sapori vitelli ouoruꝫ: ⁊ vocat hauda ⁊ heuche. Et Aui. in. ij. dicit q̃ de eis seminibus fit panis.

Operationes

¶ Sera. auto. Albugerig. Andachucha siluestris conuenit stomacho frigido et grosse ventositati: ⁊ aqua eius abstringit ventrem et valet colice passioni: si ponatur super morsum scorpionis sedat dolorem ex eo. A

¶ Et si ponatur super membrum in quo est mordicatio animalium non inducit dolorẽ: et semẽ eius est fortius folio. Et est bona dolori testiculorum et principio hydropisis: et dolori matricis. B

¶ Dyasco. Trifoliũ maius vel lothos virtutis diuretice et acerrime est: semen eius et folia cum aqua bibita pleureticis ⁊ dissurrijs et epilenticis ⁊ hydropicis in initio singulare presidium est. C

¶ Stericꝫ causis opitulat/mẽstruis impat/omnia ꝑdicta seminis ipsius. ʒ. iiij. et folioꝝ ʒ. v. curant. Folia ipsius cũ oximelle accepta morsibus venenatis occurrunt. D

¶ Fe. vt d̃r tertianis tria folia aut tria grana seminis eius cum vino bibita medicant. E

Caput. cccclxxij.

Tribulus: Dyasco. Tribuli genera sunt duo/siccus ⁊ humidus. Siccus hꝫ folia andragine silia/sꝫ teneriora: hastas lõgas teneras ⁊ porrectas in q̃bꝫ sũt spine. Nascit aũt in locis desertꝫ. Humidus vero nascit in fluminibꝫ cuiꝰ coma sup aquã extẽdit: et folia supnatãt: hastã hꝫ in summo grossay ad radicẽ vero tenuẽ: hñtẽ in se tenuas spinas/sicut spica. Semẽ duꝝ est ambobꝫ virtus ẽ illi frigida et stiptica ⁊ desiccatiua. Auicẽ. Hasceck. i. tribuli s̃m Dyas. due sunt species q̃ fri. ⁊ sic. sunt. Alij vero dixerũt q̃ ẽ calidius ⁊ siccius in. j. et ẽ magis sile hasceck terre nostre. Siluestris q̃dẽ plurime terreitatis ẽ: domesticꝰ aũt plurime aqueitatis. Gal. viij. sim. far. cap. de tribulo. Tribulus ẽ ex humida substãtia moderate fri. ⁊ sic. non moderate existit: dominat aũt in terrestri q̃dẽ terreũ fri. et stipticũ: vt ostendimus: in q̃litate ꝟo aq̃sitas: ⁊ ꝓterea vtraq; ad flegmonũ et omnino ad oẽs influxiões cõpetũt: terrestres ꝟo tribuli subtiliũ partiũ existentes.

Operationes

A ¶ Gal. Fructꝰ eiꝰ frãgũt lapidẽ in renibus.

B ¶ Dya. Tribuli faciũt ad iflãmatiões ⁊ ad ea q̃ supoccurrũt. Uirtꝰ ẽ ill' stiptica ⁊ desiccatiua leptomeris. Etiã oẽs tumores spargit.

C ¶ Faucibꝫ ⁊ gingiuis impositi opitulantur: melle addito naptas. i. oris putredines tollũt: succus eoꝝ nobilibꝫ colliriis miscet: Semen eoꝝ calculos frãgit ⁊ excludit. Terreni vero semen. ʒ. j. bibitũ et impositũ/morsibꝫ venenatis occurrit. Dato veneno cõtrariũ est vim eius vincendo

D ¶ Elixatura eius sparsa pulices necat: in flumine Thracie in strimonia. Palude de herba eius eq̃ herbant: semen eius quia dulce ẽ eustomachum est.

E ¶ Sera. Uirtus eius est q̃ prohibet apata ca. ne cõfirment. Et Sera. Quidẽ cõfert omnibꝫ mẽbris ad que fluũt humores: sꝫ semen tribuli agrestꝫ qñ frãgit lapidẽ renũ: ⁊ ambe eius species infrigidãt et stipticãt: et fit emplastrũ cũ eis apostematibꝫ calidis et miscet cũ melle: et curat alcolã et putredinem que fiunt in ore: et dolorem gingiuarum.

F ¶ Et exprimit succus ab eo: ⁊ administratur in oculis: et semen eius est humidũ conuenit lapidi renum et vesice: et quando. ʒ. ij. bibunt de prima specie ipsius: et fit emplastruꝫ cum ea/conuenit morsui tyri.

G ¶ Et quando bibitur cum vino conuenit medicinis mortiferis.

H ¶ Et qñ decoctio eiꝰ rorat sup loca vbi abundant pulices/occidit eos. Ille vero qui nascitur et dicitur sandarx in regione Badacas datur ab incolis illius patrie animalibus pro cibo dum est humida herba ipsius:

I ¶ Et ex semine eius faciunt panem. Nam ipsum est dulce et nutrit. Et sic vtuntur eo loco panis tritici. Sandarx est bonus dolori vesice et stranguirie: et augmentum magnuꝫ facit in spermate.

Caput. cccclxxviij.

Tribulosa. Ex Herbario. Tribulosa duoꝝ generũ ē. Alia q̄ppe nascit̄ in ortulis: alia ē agrestis cuius maior est efficatia: et hꝫ folia portulace similia: sed maiora. Caules mittit secus terras: in quibꝫ hꝫ quosdã globulos duris spinis extãtibꝫ angulatos in quibus est semen inclusum: et habet virtutem stipticam atq; frigidam.

Operationes

A ¶ Hec trita ⁊ corpi apposita feruẽs mulcet. Tritaq; cũ melle oẽs oris ⁊ fauciũ curat putredines. B ¶ Eadẽ herba cũ semine decocta pulices necat: si aqua ipsa domus asp̄gatur

C ¶ Huius semine theaces faciunt panes: et cum vino potio eiusdem seminis: contra veneni potionem est salutaris.

Caput. cccclxxix.

Triticũ. Isi. Triticũ a tritura d̄r: eoq; purgatissimũ horreo recondit̄: vel q̄r granũ ei⁹ terit̄ ⁊ cõmolit̄. Plura sunt eius gña: vt siligo/ordeũ far. de q̄bꝫ dicet̄ sup̄. Tremẽse aũt triticũ ideo d̄r: q̄r satũ post tres menses colligit̄. Nã vbi ꝓpter aquã aliamve causaꝫ maturasatio obmissa est p̄sidiũ ob hoc petit̄. ¶ Palla. lib. x. Mense Septẽbri locis vliginosis: aut exilibꝫ: vel frigidis vel opacꝫ circa equinoctiũ triticũ et ordeũ seri oportet dũ scꝫ serenitas cõstat vt ante hyemem conualescãt radices. Idẽ in lib. ij. Mense ianuario triticũ et far seri oportet dũ quattuor folioꝝ est. Idẽ in lib. vij. In Junio mense postremo locis maritimis ac siccis ⁊ calidioribꝫ tritici messis abscindit̄. Idẽ in lib. viij. Mense Julio temperatis locis tritici messis expellenda est et more quo dictum est.

Operationes

A ¶ Isaac. Triticuꝫ est cibꝫ ad humani corpis nutrimentũ p̄cipuus ⁊ naturalit̄ sile cõplexiõi eius. Triticũ s̄m naturã sui substãtialẽ in. j. gra. est cali. ⁊ hu. et sic. in medio. Panis ex eo fact⁹/calidior ē in. ij. gradu: q̄r calor ei⁹ augmentat̄ a calore ignis ⁊ coctiõe: sicut ordeũ et faba cũ in propria natura sicca sunt: si in aqua coquantur humiditatẽ assumunt. Granũ tritici masticatũ vel assatũ apostemati qd̄ ex rabidi canis morsu contingit suppositum morsum fugat.

B ¶ Oleum autem de grano factum/ad empetiginem et serpiginem auferendum valet.

C ¶ Tritici recẽtis ac noui nutrimentũ paruũ existit: et crudũ et flegmaticũ: et inflatiuũ: rugitũ ac dolorẽ lateribꝫ cõmouet: et in putredinẽ cito cõuertit̄. Assatũ ad ignẽ magis nutrit: vẽtositatẽ minus facit et stipticũ est. In aqua coctũ grauissimum est et inflatiuum digestioni durũ: et rugitũ mouet. humores densissimos generat ⁊ viscosos: maxime si granũ est farine multũ habẽs furfuris parũ. Si tñ bene digerit̄ multũ nutrit et mẽbra cõfortat tarde egerit̄: vnde dandũ est eis qui magnis laboribus exercitantur.

D ¶ Granũ factũ et similia: sanguinẽ laudabilẽ faciũt et multũ nutriũt. Si tñ vtant̄ opilationẽ epatis faciũt/duriciẽ splenis/lapides in renibꝫ vel in vesica: maxime si renes calidi inueniant̄ naturaliter vel accidentaliter.

E ¶ Aui. Triticũ mũdificat faciẽ: et eius farina et amilum cũ croco est medicamen pani. Sauich tritici et ordei grauat.

F ¶ Triticũ crudũ et etiam decoctũ elixatum non mollitũ neq; fractum/neq; coctũ: ita vt sit puls et fractũ etiam similiter quando comeditur generat vermes. Triticum quoq; q̄dem tritum et puluerizatũ super morsum rabiosi canis est iuuatiuum.

G ¶ Dyasco Triticũ vtile est et recẽs ac rufuꝫ .i. aurosum. Et qd̄ siccatiuũ vocat̄ crudũ masticatũ et impositũ/canis rabiosi morsum curat. Farina eius addito succo iusquiami ⁊ cathaplasmata/neruorum reuma compescit. Oximelli mixta inflationem tollit. Lentigines emendat.

H ¶ Furfur eius cũ aceto coctũ/lepras minuit et impositũ/tumores oẽs cõpescit. Cũ ruta coctum tumores spargit morsibꝫ venenatis medicat̄. Tortionibꝫ calefaciẽdo subuenit.

I ¶ Fermentũ eius virtutem habet calidam. Tumores plantarum spargit. Pustulas minutas corporis emendat.

¶ Rasi in almansore. Triticum bene coctum omnibus cibis plus nutrit: et maxime si cum lacte coctum fuerit. Confert etiam natura calidis et macris: et bis qui multum laborant: vel qui augmento virium indiget. Habentes vero dispositiones contrarias cito venas replet: et fe. et arteticum dolorem: et lapides in renibus: et apostemata adducit.

¶ Auto 2. Triticea quoq; fit ceruisia: sicut ex deacea et auenacea. Unde ceruisia iuxta Isidorum est acererem: id est a fruge vocata: quia potio est ex frumenti seminibus: vario modo confecta.

Caput. cccclxxxx.

TRipolion. Dyascorides. capitu. Tripolion sm translationem Grecam. Nascitur in locis maritimis: id est in littoribus: ipsius folia habet apio similia z grossa: hastam longam duabus palmis in capite diuisam: florem dicitur mutare ter in die. Nam mane colorem album facit: z alijs horis cum mutat: media die purpureum: et sero feniceum.

Operationes

¶ Virtus est illi calidissima: cum vino bibita. 3. ij. humores aquosos vētris deponit: vrinam prouocat: acceptis venenis occurrit.

¶ Plini. lib. xxi. Tripolio apud grecos herbam inclitam musey et besyady laudibus ad omnia predicantium vtilem superq; ceteras ad famam quoq; dignitatis prorsus miram si modo vt tradunt eius folia mane candida meridie purpurea: sole occidente aspiciunt serulea.

¶ Duo sunt eius genera. Campestre maius. et syluestre minus. Folia canis hominis similia. a radice palmo nunq; altiora.

Caput. cccclxxxxj.

TOrmentilla: vel catbaphilon: vel porentilla Grece. Arabice buseke. Latine bistorta. Tormentilla est herba similis pentaphilon: nisi quia habet septem folia vndiq; pilosa: et ideo vocatur eptaphilon cuius radix est rubea et tortuosa similis galange: sed non habet acumen. Flos eius aurosus: et ipsa iudicatur frigi. et sic. in. iij. gradu. Sed est notandum q; est species tormentille habens folia similia lappacio acuto: nisi quia color foliorum ex vno latere est celestis: et ex alio viridis: flos eius est rubeus et radix rubea: que ab aliquibus vocatur bardana minor: et ab aliquibus lappa minor. Virtus eius in omnibus sicut virtus prime speciei sed remissior.

Operationes

A ¶ Tormẽtilla hꝫ virtutẽ ꝯsolidandi ⁊ ꝯfortãdi ꝯceptũ. Cõtra dissurriã dẽt puluis tor
B mẽtille cũ succo plãtaginis. ¶ Ad cõstringẽdum mẽstrua fiat fomentũ ex aqua pluuiali decoctiõis pulueris eius. vel ex duabꝫ ꝑtibꝫ eiꝰ et vna spice fiat puluis q̃ aspergat̃ supra ventrẽ. ipso prius melle calido emplastrato.
C et iuuat conceptũ. ¶ Ad conceptũ iuuandũ fit emplastrũ ex puluere eius ⁊ alijs speciebꝫ aromaticis. Puluis eius vulnera cõsolidat
D ¶ Cõtra vomitũ ex debilitate ⁊ furore colere puluis eius cõficiat̃ cum albumine oui. et coquatur super tegulam. et detur patienti.

Caput. ccccl xxxij.

Turbit ara. latine ⁊ grece caritamiõ. Ser̃. li. aggre. cap̃. Turbit: auto. Dyasco. Turbit est plãta q̃ nascit̃ in littore maris. in locꝫ. s. q̃ mare cooperit qñ crescit qñ vero est trãquillũ nõ tangit ea. nõ em̃ nascitur intra aquã nec multũ lõge ab ea. ⁊ nisi qñ mare turbat̃ ⁊ crescit nõ tangit ea. Habꝫ folia silia folijs plante q̃ dr arasatis. nisi qꝛ sunt grossiora eis. ⁊ hꝫ stipitẽ duobꝫ palmis longũ diuisum in summitate. Et q̃dã dicunt ꝙ flos eius mutat colorẽ suũ ter in die. qꝛ in mane est albꝫ. ⁊ in meridie declinãs ad purpureũ colorẽ. in vesperis vero fit rubeus. Radix vero eius est odorifera alba. que qñ masticat̃ calefacit linguã. Et idẽ auto. Gal. trãslatione albarich. Nascit̃ in littoribꝫ ⁊ arenis Et virtus eius est calida ⁊ sicca.

Operationes

A ¶ Sera. Turbit laxat ⁊ mũdificat vẽtrem. Et melius ex eo est illud quod cum euellitur et radix eius a terra aufertur cortex eius statim et abijcitur grossum quod est intus.
B ¶ Et ex corticibꝫ eius melior est ille q̃ est vt calamus gũmosus et albꝫ. ⁊ volumus ipsum frangere cito frangit̃. ⁊ nõ accipiatur illud turbit qd̃ est tortuosum. Turbit est calide et
C sicce cõplexiõis in. iij. gradu. ¶ Et idẽ auto. Abe mesuay. Et melior est ille subtilis ligni. ⁊ proprietas eius est laxare viscosuꝫ flegma. verꝫ ipm dimittit debilitatẽ in stomacho ꝑpter abhominationẽ sui saporis. Rectificatio eius est cõficere ipm cum oleo amigdalarum dulcium. Dosis eius a. ʒ. j. vsqꝫ ad. ij. Et oportet ꝙ adhibeat̃ solum. et ipm quidem est bonũ humoribus sciatice. Et educit eos ⁊ laxat humores grossos. ¶ Et idẽ auto. Habix
D Melius ex eo est albũ in colore suo. et quod in figura est sicut calamus argenteus. ⁊ pulpa calami est subtilis ⁊ cito frangit̃. non existens grossuꝫ neqꝫ graue. ⁊ quãdo teritur est cõtritio illius facilis: et est albũ quando est
E tritum. ¶ Illud vero quod nõ est tale nõ est alicuius bonitatis. Et turbit qñ transiuerit tempus multũ super ipm fiunt in eo vermes sicut in alijs lignis. ⁊ debilitatẽ in ꝟtute sua Et signũ eius super hoc est: ꝙ apparẽt in eo foramia ac si esset foratum acu. et turbit quidem laxat flegma laxatione leui. ¶ Et recti
F ficatio eius est ista: ꝙ frices corticẽ eius donec peruenias ad albũ eius. et postea tere ipsum. ⁊ cribra ipm per cribrũ tenue. ⁊ si ponis ipsum in medicinis laxatiuis sicut in pillulis ⁊ decoctionibꝫ: cribra ipm per cribrũ strictiõe. sit ei aliqua grossicies ne adhereat vilis stomachi ¶ Et cõueniẽtior modus rectifi
G cationis eius est: ꝙ cõficiatur cum oleo amigdalaꝝ amaraꝝ postq̃ fuerit trituratũ ⁊ cribratuꝫ. Et si vis exhibere ipm habẽtibus flegma viscosum tenax: tere subtiliter et cribra vt ipsum non adhereat stomacho. ⁊ expellat ipsum flegma. ¶ Pau. cap̃. de turbit. Turbit
H est calet sic. in. iij. gradu. ¶ Jo. Me. Turbit
I est radix cuiusdã herbe: cuius folia sunt silia folijs ferule minoris et est ex habentibꝫ lac. Et est ex eo siluestre ⁊ domesticũ: et magnũ ⁊ paruum. Et adhuc ex eo aliud album: aliud citrinum: ⁊ aliud nigrum. ¶ Electio. Quod
K in locis nascit̃ siccioribꝫ: ⁊ gũmosius propter spissitudinẽ lactis eius. Cõtrarium vero: ecõtra declinat a ꝓprietatibꝫ bonis. q̃ sunt septẽ ſm qd̃ sapiẽtes scripserũt. s. vt sit albũ ⁊ vacuuꝫ: arundinosum ⁊ gũmosum. et fit cortex eius cinericus ⁊ planus: ⁊ sit recens ⁊ facile

frāgibile. Citrinū ꝙo malū est ⁊ nigrū pcꝰ grossum est nō bonū. ⁊ subtile tenue subtiliter. ¶ Est cm̄ debile antiquū malū: ⁊ qō ē cri spi corticis bñs interꝰ cū frangit sicut nervos. est silvestre malū. ⁊ qō nō est gūmosum est debilius ⁊ ventris conturbatiuū. Et tua interest vt cognoscas adulteratū: ex eo q̄ fit ch̄ suplinitione in extremitatibus eius ⁊ gūmi dissolutione. Et cognoscit eo q̄ in fractu ris ipsius est sine eo. ⁊ nimis recēs est cōturbatiuū ⁊ subuersiuū visceruꝫ. ¶ Antiquū ꝙo debile: mediocritatē rō bñs est cm̄ qō eligit. Cōplexio ⁊ ꝓprietas ca. est in. iij. gradu. Et est resolutiuū: attractiuū attractione medio cri. generās ventositatē ⁊ subuersionē ⁊ nauseam. et acquirit ex vsu eiꝰ exiccatio in corpore: cenacuat enim humiditates subtiles. ¶ Rectificatio. Tria sūt corrigibilia in ipso: Est cm̄ debil operātis ⁊ tarde. ⁊ nocet stomacho faciens subuersionē ⁊ nauseā. Et acḡrit vsus eiꝰ corpi exicationē nauseā ⁊ estuationēꝫ ¶ Rectificatores ꝙo eius in primis abradi iusserūt corticē eius: donec appareat album ipsius. ⁊ corrigūt. de q̄ dictū est. Primo administrando aliq̄d virtutis acute vigorās ipm in operādo: et ex rebo ipm maxime cōfortantibus ē zuccaꝫ. ¶ Ipm cm̄ sigillat ei proprietatē mirabilē: vt educat humorē grossum et viscosum. etiā a remotis cuꝫ facilitate. ita q̄ etiā a iuncturis ⁊ anchis et a locis ꝓfundis et distantibo. q̄ se ꝙo nō facit illud immo educit ꝯ flegmate qō subtile ⁊ relinquit grossuꝫ. et hoc tarde operat. Et corrigunt qō lēdo dictū ē. admiscēdo ei ex medicinis stomaticis. et ex redolentibo ⁊ sedantibo agitationē in eo sicut est mastix ⁊ gallia aromatica. ꝓprie sicut zinziber ⁊ piper longū ⁊ silia. Et emēdat qō vltimo de eo dictū est: sicut dixit Alcauzi vt misceat oleū amigdalaꝫ: aut cōinngat cū amigdalis: aut cū zuccaro. ¶ Et dixit Rufus. Administratio ipius cū stipticis removet hoc ab eo. ¶ Et dixit iudeꝰ. Ipm cū cōfectione de citonys aut rob ipius cū medio pōderis eius ex zinziberis ⁊ duplo pōdere ipius ex amigdalis est solutiuū bonum. ¶ Inquit Hamech. Et fūt trocisci ex eo ⁊ duplo ponderis eius floꝝ violaꝝ: ⁊ medio pōderis eiꝰ ex zuccaro. ⁊ fit solutiuū sine molestia. ¶ Et inquit Johānicius. Accipe dactiloꝝ infusorum in aceto die ac nocte partes. c. penidiarum ptes. l. amigdalaꝝ purgataꝝ. ptes. xxx. turbit ptes. xxxv. scamonee. ptes. cū. zinziberis. piperis lōge foliorꝝ rute siccoꝝ ana partes. iiij. coꝝ fiat permixtio bona. ⁊ cōfice cuꝫ melle despumato. Est cm̄ medicina mirabil. ¶ Inquit filius Zezar. Medicamen de turbit: qō elegi in egritudinibo in quibus vsus eius ē necessarius. Accipe turbit partes. x. zinziberis ptes. v. zuccari partes. xx. ⁊ qñq̄ addit masticis. z. iij. ⁊ alia ꝓ intētōes alias ¶ Et dixit iterꝫ. Infundant turbit in succo cucumeris asinini die ac nocte: postēꝫ rasus fuerit eius corteꝫ. ⁊ exiccet. est cm̄ vitimū ad egritudines iuncturaꝫ. Turbit aūt de triturationē ⁊ cōtritione sustinet omne qō est mediocre. Nocumentū aūt eius expellit aqua mellis ca. ⁊ aqua similiter zuccari ru. cū oleo amigdalarum. ¶ Jo. De. Turbit cōfortatū solutione educat humores flegmaticos grossos et viscosos a remotis: ⁊ ꝓprie a iuncturis. et ipsum quidem mūdificat pectus a flegmate grosso putrido ⁊ ipm quidem mūdificat stomachū: et expellit superfluitates ab eo adherētes in villis eius. ¶ Et valet ad dolorē iuncturaꝫ: et eiꝰ vsus pservat a lepra: ⁊ ab infectionibo flegmaticis: sicut e morfea ⁊ baraa. ⁊ est medicina febriū flegmaticaꝫ bona. Dñ autē qui sumūt ipm timeāt austrum ⁊ abhorreant pisces. Dosis eius cōtriti est a. z. j. vsq̄ ad. ij. et eius decoctio a. z. ij. vsq̄ ad. iij.

Caput. cccclxxxiij.

Tubera. pan. caꝑ. cccxxvj. Hamech. ara. grece kamaket vl kamacher. latine

vero tuberi. ⁊ est fung⁹ quidā. Et quidā vocant ipm fungū vescenium. Sera. li. aggre. cap. Hamech. auto. Dyas. Hamech ē radix rotunda nō habēs folia nec tyrsum. color ei⁹ est rubeus et reperit in vere: et comedit crudus et coctus. Et idem auto. Galie. Substantia eius est terrea multum admiscetur ⁊ parum substantie subtilis.

Operationes

A ¶ Gal. in li. de chimis. Kamek̄et gñat grossum humorē: ⁊ nō est multum mali chimi. Et dixit in li. venenoꝝ ꝙ gñat stranguiriā ⁊ colicā. silr faciunt fungi. Et meli⁹ eoꝝ est illud
B qd reperit in arena hñs paucā aquā. ¶ Aui. li. ij. cap. tubera. Sūt ex substātia terrea pl⁹ ⁊ aquea minus: ⁊ in ipis est aeritas ⁊ subtilitas pauca. Meliora eoꝝ sunt arenosa illa in qbus nō est odor malus. ⁊ q̄ ex eis sunt sicca deteriora sunt humidis. sunt grossa valde: ⁊ generāt humorē grossum melācolicū. ⁊ sunt dure digestiōis. ⁊ tyriaca eoꝝ est vinū puꝝ ⁊
C species condiētes. ¶ Almansor tractatu. iij. cap. de tuberibo. Tubera fri. sunt ⁊ grossa. flegma quoqꝫ generāt cruda: que aūt ex eis ruborē habēt mala existūt quoꝝ multa comestio colicā generat: nec etiā absqꝫ calidis sūt
D edenda cōdimētis. ¶ Isi. Tubera est oleris spēs quā tumor terre ꝓdit. eaqꝫ causa illi nomē dedit. ¶ Pli. li. xix. In rerū miraculis (vt
E iam dictū est superi⁹) maximū est aliqd nasci vel viuere sine vlla radice. Tubera vocant hec vndiqꝫ terra circundata. nullisqꝫ fibris aut saltē capilla mentis nixa nec vtiqꝫ exuberante loco in quo gignunt aut rimā agen
F te nec ipse coherēt terre. ¶ Auicē. Tarde digestionis sunt ⁊ grauātia stomachū. ⁊ sunt grossi chimi. Gali. in quodā loco dixit ꝙ nō sunt mali chimi.

Caput. cccclxxxiiij.

Thus. Isi. Thus a tundēdo dictū est. Est aūt succus aromatic⁹ quē arbor Arabie in modū amigdale fundit album ⁊ masticatiōe resolutū velut in puluerē. ⁊ cū frangit intus pingue ē. Igniqꝫ appositum facile ardescit. Et appellat apd nos masculus: eo ꝙ sit natura rotūdū in modū testiculoꝝ. Reliquū ꝟo planū ⁊ pene scabrosum minus optimū. Adulterat aūt admixta resina siue gūmi: sꝫ ꝓprietate sua dinoscit. Nam thus igni impositū ardescit: resina fumescit. Gūmi vero calefactū liq̄scit. ¶ Dyas. Thus lachrymū ē arboris q̄ grece libanus dr. De q̄ superius de O. cap. cccxxij. dictū ē. Qd quidem de Arabia affert cādidū. Qd aūt d India subrufum: sed vtrūqꝫ masculū ē: ⁊ tertiū valde minutū: qd mānus dr vel māna thuris.

Adulterat āt thus masculū picinia. i. pinali resina ⁊ gūmi cōmixto. Sed in hoc deprehēditur ꝙ non talem odorem emittit. Glosa super Ecclesiasticum. Thus bis in anno colligitur. In autumno scilicet et in vere. Sed in autumnali collectione preparatur inciso cortice in estatis feruore. Inde prosilit spuma pinguis que concreta densatur: nisi loci natura poscat tegere palma incipiente. Qd in arbore hesit ferro depectitur: ideo corticosum videtur. Purissimum hoc est thus candidum. Secūda vindemia preparatur in hyeme incisis corticibus. Rubrum hoc erit nec comparandum priori. Nouelle arboris veteris est odoratius quod ex eo pependit rotūditate gutte masculum vocatur.

Operationes

¶ Rasis. Thus est calidum et siccum. Carnem in vulneribus creat. Ventrem ac vomitum arcet: intellectum acuit. De qua tamen si multa sumatur quantitas sanguinem adurit et amantes ⁊ vigilantes efficit. Tremomori cordis auxiliat. ¶ Dyasco. Thus valet ad zernas ⁊ araneas ⁊ cōbusturas et quassationes. et ad aurium mannarūqꝫ dolores et intraneorum tumores. Verum si a sano bibitum fuerit: maniā vel etiam mortem incurrit. Porro manna thuris eligenda est alba munda. frusta habens minuta: cuius virtus olibano similis est: sed paulo fortior. ¶ Deniqꝫ tumores oculorum ⁊ reuma suspendit oculorumqꝫ vulnera medendo limpidat. Simi-

D li modo facit fumus storax ac myrrhe: quia similes sunt. et virtus vna est. ¶ Constan. in li. graduum. Thus est ca. et sic. in .ij. gradu. calefacit ⁊ constipat. visum clarificat. recentia vulnera solidat. fluxum sanguinis vbicūq; sit constringit. ¶ Pessima vlcera in ano vl' in alio loco nascentia: si superponat cum lacte temperatum dilatari non permittit. et grossum flegma dissoluit. Memoriaz quoq; corroborat. ¶ Itē masticatum cum organo vel staphisagria dissolvit flegma a capite extrahendo. ¶ Et lingue grauedinem alleuiat cum sepo anatis temperatum ad vulnera desiccanda fit optimum. ¶ Valet etiam ad vulnera propter adustionem ignis facta. Cum sapa dissolutum et auribus instillatum mitigat dolorem earum. Nacer.

J ¶ Thus calidū siccūq; gradu dicere secūdo.
Lumina clarificat laccinio si soluitur vui.
Contritū vel femineo cū lacte repenti.
Acri cū vino tritum pice lacteq; mixtis.
Vulnera precipue curare recētia dicūt.
Pingui porcino mixtū medicabit vitia.
Admixtū melli pānaricia decutit vnguis.
Thus bene cōtritū: vinoq; repento solutū.
Affirmat auri. multū prodesse dolenti.

Caput.cccclxxxv.

Valeriana. Fu. ara. grece lichinis. Latine vero maranella. Valeriana / herba garte/herba būdicta amantilla. genicularis antilla. sistarvalentina. serpillum maius. Ser. li. aggre. cap. Fu. anto. Dyas. Fu est spica siluestris habens folia simina folijs herbe que dicitur grece ypopellinum. vel ysopellinum: et habet stipitem vnius bracby longitudine aut amplius: cuius color declinat ad purpureitatem: et est interius concauus et nodosus: habens florem in figura similem narciso: nisi quia est minor: eo: sed in albedine est sicut ille. et est in eo parum purpurei coloris. et illud quod est inferius est grossus q̄ quod est superius. sicut spica frumenti. Radix eius subrufa in modum paruuli digiti. et ingrediuntur ab ferioribus eius come involute sicut squinantum. ⁊ elleborus niger. et sunt invicem adherentes: quarum color vergit ad albedinem. ⁊ habet odorem bonum: ⁊ est aliquantulum in ea ō odore nardi cum pauca pinguedine. Et quod de ipsa administratur est radix eius cū comis suis. ¶ Halic. viij. sim. far. cap. Fu. fm translationem grecam. Fu. id est valeriana aromatica quodammodo est huius herba nardo similis fm virtutem: sed ad plurimuz deficiens. ¶ Et idem in libro fm translationem arabicam. In radice ipsius plante est aromaticitas. et virtus eius assimilatur virtute spice nardi. et est ca. in .ij. gradu. et sicca in fine eius.

Operationes

A ¶ Dyas. fm translationem nostram. Fu. id est valeriana. Vulgi nardum agrestem appellant. Nascitur in ponto. Folia habet similia elleboro. vl' similia yposelino: siue apio siluatico. Vasta est illi lenis et mollis subpurpurea et nodosa crescens de terra cubito vno aut amplius. Flores similes habet narciso in figura. nisi quia est minor eo. sed similis in albedine: radix est illi in robore digiti minoris similis unco. aut elleboro nigro colore rufla cuz odore grato: ex q̄ alie excrescūt parue implicate sicut elleborꝰ niger.

B ¶ Plinius cap. fu. Fu est genus herbe odorate: in ponte nascitur p̄ interualla. nodos habens ⁊ flores albos minores q̄ narcisseus. que habet folia similia apij siluatici. cyrsum rufum mollem ⁊ cauum ac leuem. Radix eiꝰ subrufa in modum pusilli digiti. ex q̄ alie excrescunt minores implicate: vnde equalis ē virtutꝫ spice. ꝫ plꝰ quocatvrinā. ⁊ ē ca. in .ij. sicca in principio .ij. est ferventis virtutis

C et mictualis. ¶ Pau. cap. fu. Fu. ca. est et sic. in. ij. gradu. Radix eius in medicina poni-
D tur. virtutem habet dyureticam. ¶ Gal. sm translationem arabicam. Fu prouocat vri-
E nam. ¶ Dyas. Fu feruentis est virtutis et mictualis cuius elixatura facit ad lateris dolorem. Menstrua incitat: antidotis misce-
F tur. ¶ Paulus. Contra stranguiriam et dissurriam detur vinum decoctionis eius. Herba etiam decocta et supposita vrinam prouocat: ad digestionem confortandam et dolorem stomachi ex frigida causa detur vinū decoctionis eius: et seminis feniculi vel masticis cum succo alicuius herbe diuretice.
G ¶ Contra vitium pectoris detur vinum decoctionis eius: vel suppositorium ex bombice intincta in confectione facta ex puluere eius et oleo muscellino vel communi. Contra opilationem splenis et epatis ex frigida
H causa: vinum detur decoctionis eius. ¶ Isi. Fu est herba et in ponto nascitur. folijs oleastro similibus. Platea. Fu est herba que alio nomine dicitur valeriana. in. ij. gradu calida est et sicca. In estate radices eius colliguntur et ad solem exiccantur. ac per triennium in efficatia multa seruantur. Radix tantum in medicinis ponitur. Eligenda est illa que solidam intus habet substantiam et non perforatam. que cum frangitur non puluerizatur. Habetq; virtutem diureticam. ¶ Vinū
I decoctionis eius datur contra stranguiriā et dissurriam. Herba etiam ipso in vino cocta et superposita prouocat vrinam. et ad cōfortandam digestionem. et ad dolorem stomachi ex frigida causa vel ventositate datur vinum decoctionis eius et seminis feniculi vel masticis cum succo alicuius herbe
K diuretice. ¶ Contra vitium pectoris ex frigida causa datur vinum decoctionis eius vel aqua. Ad superfluitatem matricis mundificandam fit ex ea fomentum vel etiam suppo-
L sitorium. ¶ Auicē. Fu. Folia eius sunt sicut folia apij. Et crus eius vni⁹ cubiti plus planum et tenerum. cuius supremum est digiti grossitudini proximum ac purpureum: nodos habens et florem sicut narciscus: vel maiorē. In albo etiā ipius ē q̄si purpureū. Inferius in radice sua emittit ramos. Et in ip-
M sa radice est odor aromaticus. ¶ Confert dolori lateris. vrinam prouocat: si bibat. ⁊ eius decoctio prouocat menstrua: plus etiam spica.

Caput. cccclxxxvj.

Verbena. Isido. Verbena siue veruena dicitur quasi pura. sed a grecis gerobotanea nomen accepit: eo q̄ remedijs ac ligamentis hominum ac purificationibus sacerdotum a gentilibus apta proba-

ta est. vnde pontifices illam appellabant saginen quasi sancinen. ¶ Plinius libro. xxv. Nulla tñ romane nobilitatis plus habet q̄ therebotane: quam nostri verbenatam vocant. Hac iouis mensa vergit: domusq; purgantur ac lustrantur. Duo sunt eius genera foliosa que femina putatur. Has folijs rarioribus: vtriusq; plures ramuli tenues/cubitales/angulosi. folia minora q̄ quercus et angustiora: diuisuris maioribus. Flos vero glaucus: radix longa: tenuis. et vbiq; nascitur in palmis aquosis. Quidam autem non distinguunt: sed vnum tantum faciunt genus. eo q̄ eosdem vtraq; habeat effectus.
¶ Pandecta cap. ccxc. Gerebotanum vel peristerion grece. arabice albea. latine autem berbena siue verbena vel sacra herba ¶ Sciendum q̄ prima species gerebotani est centrū galli. et est supina. Scda species gerebotani est verbena. que dicitur gallinacea ⁊ est recta. ⁊ ideo vocatur ortos. Et hoc Dyasco. dicit in cap. de gerebotano. Et prima species gerebotani a quibusdam vocatur. peristerion. et illa est centrum galli. Et ideo in Pandecta litera P. facit semotim cap. ab illo qd incipit Gerebotanum. et illud quod incipit peristeriō. vnde dicit gerebotanum. ideo nomen accepit tale: quoniam sacerdotes eam purificationibus adhibere consueuerunt.
¶ Dyas. cap. de gerebotano. Gerebotanū q̄

multi peristerion aut verbenam dicūt. Species habet duas. Una ē supina: altera recta Prima vocatur sidericis curetis: et alchea ⁊ cyperissis: vt esculapius in libro suo memorat et Pytagoras crisceptron nominat: latine dicitur licinia. quasi lustrago vel vertipedium vel centrum galli. Secunda quam erectam diximus: vocatur etiam trigomon humo. vel gerebotanum hercularia. latine crista gallinacea vel verbena: vtraq; folia subalbida: et veluti incisa habent. et virgas in cubiti lōgitudine amplius ⁊ angulosa: et radices tenues et longas.

Operationes

A ¶ Dyas. Radix verbene et folia cum vino bibita: et cathaplasmatibus adhibita: ictericis medentur. ¶ Et morsibus venenatis occurrunt. Foliorum eius ʒ.j. cum vino imposita per dies quatuor et gargarismo: ipsa folia adhibita vulnera oris et putredines tollunt. ¶ Elixatura eius si in conuiuio aspersa fuerit: hilaritatem prestat. ¶ Datur vero tertionarijs cum folijs tribus et radicibus tribus: quartanarijs vero quatuor numero: folijs ⁊ radicibus tota herba vulnera glutinat: et alienationes stringit. ¶ Et ad omnia venena potui data optime facit. Hec autem herba idem nomē accepit: sed vt sacerdotes eam purificationibus adhibere consueuerunt. ¶ In passionario habetur q̄ si medicus visitando infirmum ipsam in manu portauerit: nesciente egroto. ⁊ dicet egroto: qualiter es. si eger dicit bene: sanabitur. et si dicet male: morietur. ¶ Paulus. Aqua decoctionis eius matricem mundificat optime: et menstrua prouocat. Semen eius cum succo feniculi oculis impositum ipsos mundificat

Caput.cccdxxxvij.

Verbasco. Isido. Verbascum latini herbam: quā greci appellant flamos. Harum altera est masculus albidioribus et angustioribus folijs. Altera vero femina folijs latioribus atq; nigris: lanuginosis et hirsutis.

Operationes

A ¶ Plinius libro.xxvj. Contra tussim bibitur verbascus: cuius flos est aureus: atq; tāta vis huic est vt etiam iumentis non modo tussiētibus: sed ylia q̄z trahentibꝫ in potu auxilietur: quod et de gentiana reperitur.

B ¶ Ex herbario. Verbascus nascitur in locis

sabulosis. ¶ Ad podagram hec herba contusa et imposita dolorem sedat.

Caput.cccdxxxviij.

Vecticon. Dyas. cap. Vecticō. ſm trāſlationem arabicam: herba eſt que habet folia ſimilia edere. v. aut. vij. ſed paulo maiora ſpāſa circa terram: deſuper alba angulosa ⁊ viridia cum multis virgis duorum palmorum. flos eſt illi viridis. in vere maxime naſcitur. haſta ipſius tenuis eſt ita vt vix poſſit videri.

Operationes

A ¶ Dyas. Folia eius molli addita ignem ſacrum extinguunt tumoribus omnibus medentur. B ¶ Sicca fumigatio eius omnia etiam ſimiliter facere nouit. Mortuos in vtero infantes excludit ciato vno cum mulſa bibito. C ¶ Radicem eius ſiccam pone ſuper carbones de vite aminea. aut de oliua aut cooperi. et eius quod eſt ſubtile de emboto infirmus teneat in ore et fumum recipiat. poſtea vinum amineum modicum glutiat.

D ¶ Illa herba etiam aperit orificia venarum

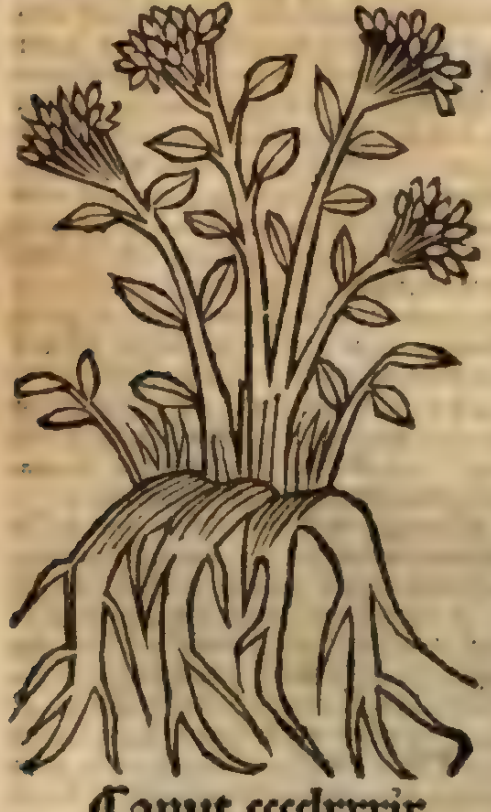

Caput. cccclxxxix.

Veccia latine. grece yſoforacius. arabice lachinis ſiue lechurios.

Operationes

A ¶ Galienus. j. de cibis cap. veccia. Figura horum ſeminū non eſt rotunda ſicut fabe: ſed ſublata magis ſimilis lentibus. reponūt autem agricole: et hoc cum ipſis folliculis. ſimiliter cum totis plantis gratia alimenti brutorum animalium.

¶ In fame autem vidi et ex his quoſdam comedentes: et maxime adhuc viridibus exiſtentibus ſicut cicera et fabas comedunt: cōſueta autem ſunt non indelectabilia ſolum: ſed indigeſtibilia et ſiſtitiua ventris. neq; boni chimi generatiua. B

¶ Apta ad ſanguinis groſſi melancolici generationem ſicut et lenticula. ſed illi quidem multa bona adſunt. huic autem nullum illorum bonorum ineſt. C

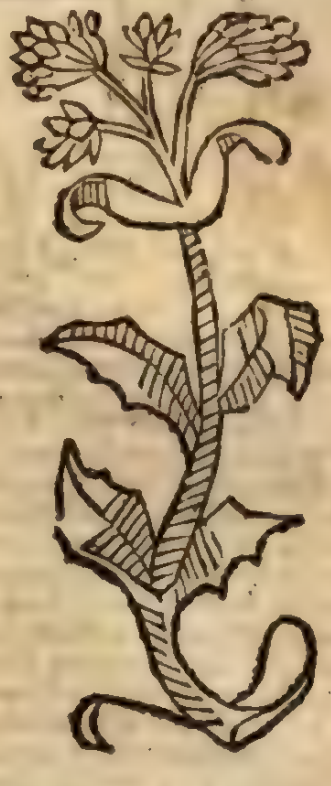

Caput. ccccxc.

Vermicularis. Pandecta cap. ccclv. Herba graſſula eſt herba de qua inuenitur maior et minor. et minor eſt vermicularis. Dyas. Vermicularis eſt herba que ſimilatur herbe graſſule maiori.

Operationes

¶ Sera. Semen illius herbe eſt calidum et ſiccum in. iij. gradu. et expellit lumbricos. A

¶ Et dicitur q̄ reperitur ſuper terram in eo razeni poſtq̄ pluit. B

¶ Et quando bibitur de eo tritum: expellit lumbricos et aſcarides. et laxat ventrem. C

¶ Auicenna. Vermicularis calidū eſt in. iij. gradu. et eſt ſemen arenoſum interficit vermes et aſcarides. D

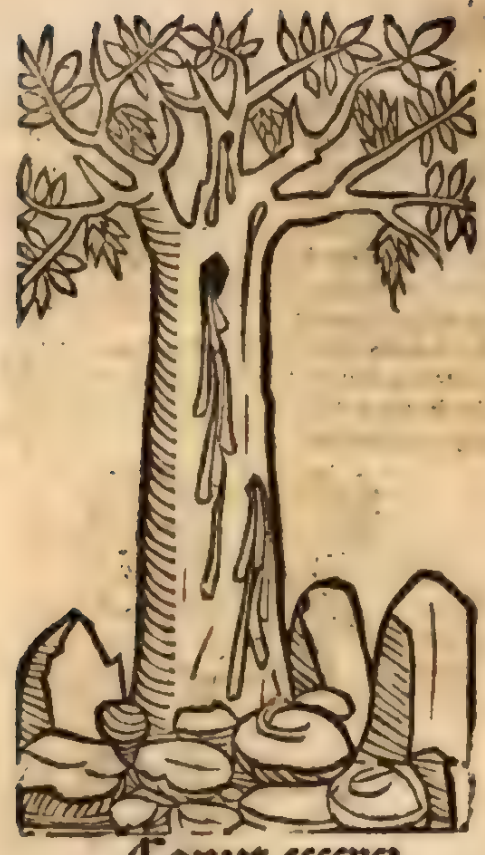

Caput.ccccxcj.

Vernix lati.ara.sandaros vel baratin vl' gressa vl' sandaraca.gre.gium. Sera.li.aggre.cap̄.sandros.i.vernix.⁊ ē gūmi ca.⁊ sic.cōplexionis est in.ij.gradu. Et idē auto. Habix.ca.ē.⁊ sic.sz caliditas ē pauca ⁊ ē silis karabe.:sz nō ē ita dur:⁊ in eo parum est amaritudis.⁊ affert a terris chr̄ianoꝝ. ¶ Pau.cap̄.de vernice. Vernix ē gūmi cuiusdā arboris q̄ in chr̄ianoꝝ partibꝰ nascitur.q̄ arbor iuniperus vocat.vñ ab eo tēpore estiuo quedā gūmositas egredit.q̄ actione caloris exiccat ⁊ indurat. Et dr̄ vernix: q̄ cū colligit est albi colorꝫ.⁊ cū antiquat est subcitrini.et cū plus antiquat est ruffi colorꝫ. quecunq̄ sit dūmodo sit lucida ⁊ clara eligēda ē Et dr̄ etiā vernix quoddā qd̄ cōficit ex oleo seminis lini ⁊ vernice.⁊ inde illiniunt vel cō solidant colores apud picturā. Habet autē vernix v̄tutē cōglutinādi ex viscositate sua et clarificādi ⁊ conseruandi. qd̄ satis patet. Nam pictores supra alios colores cōseruāt.

Operationes

A ¶ Sera. Vernix aūt qd̄ ē gūmi absq̄ confectiōe valet cōtra fluxū sanguinis ex naribꝰ si puluis eius cōfectus cū albumine oui tēporibus ⁊ fronti superponat. cōtra vomitū colericū fiat ex puluere eius emplastrū ⁊ olibano ⁊ albumine oui et stomacho superponat.

B ¶ Idē etiā fiat cōtra dissinteriā addito aceto:⁊ superponat pectini. puluis eius in ouo sorbili datus valet cōtra vomitum colericū vel dissinteriam. valet etiā puluis contra interiorem et exteriorem solutionem. ¶ Sera: predicto li.et cap̄. Vernix cōfert catarro qñ fit fumigatio cum ea.et desiccat vlcera.et abscindit sanguinem menstruum. ¶ Et idem auto. Bedigoras.⁊ de proprietate eius.⁊ cōfert catarro et desiccat fistulas: et est sicca ⁊ calida in.ij.gradu.euellit superfluitates flegmaticas que sunt in stomacho et intestinis ¶ Et occidit lumbricos et ascarides.et confert fluxibilitati neruorum que accidit a frigiditate et humiditate et repletione. ¶ Et idem auto. Habix.quando fit suffumigatio cum eo confert catarro capitis.⁊ quādo puluerisatur super vlcera desiccat ea. ¶ Et idem auto. Atabari. Sandaraca est similis Karabe in virtute sua.et confert fumigatio eiꝰ corize.et desiccat fistulas:et cōfert sputo sanguinis et emorroidibus. Et est gummi citrini coloris:simile Karabe. et est in eo parum amaritudinis et affertur a terris christianorum et virtus eius est similis virtute Karabe. ¶ Et quando fit cum ea fumigatio.confert fistulis.et quando accipitur ex sandaraca et oleo rosarum et linitur cum eo confert scissuris que fiunt in membris et manibus ⁊ pedibus: et si non inuenies pone loco eius pondus tertij partis plus pondere ipsius d̄ Karabe quod dixit Galienus esse gummi haur romane. ¶ Ubi sciendum q̄ illud vocabuluꝫ sandaraca aliter intelligitur in libris arabum:⁊ aliter in libris grecorum. Nā arabes pro sandaraca intelligunt vernicem sicut iam dictum est:sed greci pro sandaraca intendunt quendam lapidem. Unde Plini. Sandaraca affertur a Ponto et Capadocia et Sicilia:et est lapis ignei coloris.

¶ Dyascorides capitulo de Sandaraca. In eisdem locis nascitur vbi auripigmentum. Hoc etiam dicit Dyas.cap̄.de Arsenico. Et dicit q̄ eligenda est sandaraca que est colore ruffa valde et facile terribilis. et crepula munda.colorem habens cynnobori.et odorez sulphuris. Virtusq̄ ei similis Arsenico. vnde est caustice virtutis et dyaforetice et stiptice. ¶ Resine mixta alopicias curat cum pice vngues leprosos excludit: oris vulnera et narium curat. Omnes pustulas cum oleo purgat. Oleo mixta pediculos curat. Pustulas cum adipe mixta mundat. Condilomata ani compescit. ¶ Empicis cum melle ⁊ vino vtiliter datur. Fumigio tussim prohibet.maxime resina mixta. Fumus ore acceptus vocem limpidat cum melle accepta sicut electuariū asmaticis medicat siue voci obtuse cum resina vt captapucia accepta.

A ¶ Ysaac in viatico similiter sequitur modum grecorum: sicut cap. de dentibus putridis, ⁊ cap. de morfea. ¶ Similiter Galienus in antidotario minori in antidoto illo qd incipit Medicamen ad polipū narium.

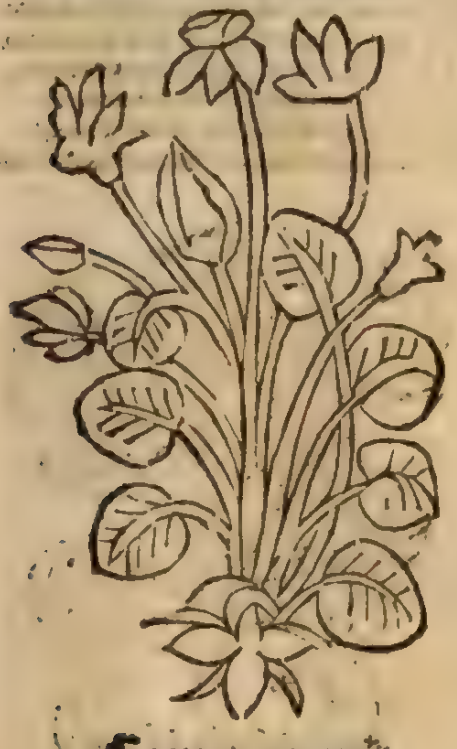

Caput. cccxcij.

Viola latine. Ara. feneflig vl' fenesigi. Grece leucis: Sciendum q tria sunt genera violarum: vt Dyas. dicit cap. leucis. Sed tamen Sera. li. aggre. cap. Feneflig: non loquitur nisi de vno. s. viola purpurea: quoniam vsus eius magis conuenit medicinis. sed alia duo genera sunt species cheuri: sicut apparet in cap. cxj. superius de L. ¶ Sera. li. aggre. cap. feneflig. Feneflig. id est viola est herba cuius folia sunt minora folijs cussij et nigriora. et non elongant multum ab eis in figura sua. Et habet stipitem egredientem ab vna radice. et est super eum plus. Et in summitatibus ei⁹ ē flos boni odoris coloris purpurei. Nascitur in locis vmbrosis et asperis. ¶ Galie. vj. sim. far. cap. de Viola s̄m translationem nostram. Foliorū huius herbe substātia est subfrigida et aquosa. Virtus eorum infrigidat parū. ¶ Dyas. cap. Leucis. id est viola omnibus est nota. Est enim in floribus habens distantiam: qr mellinum album et purpureum florem ostendit. Jo. Me. cap. de violis. Viole sunt medicina temperata cōueniens. et fit per eas male qualitatis perinutatio et nature solutio. Melior est quecunq ex primis: quoniā non inuenit eā calor resoluens virtutem. aut pluuia dissipans. frigida est et humida in. j. gradu. Et que sicca est minus est humida et minus frigida. Est enim in recente humiditas superflua supergrediens caliditatem eius: a qua est perfectio et species. Cum autem exsiccatur et resoluitur humidum superficiale ipsius: manifestatur amaritudo eius que est propter caliditatem que fuerat sepulta. ⁊ est tunc cali. plus ⁊ minus humi. Est enim in recente humiditas superflua propter quodq recens est solutione per ventrem educit lambificando. que vero sicca est educit dissoluendo. et ipsa quidem est infrigidatiua narcotica sedatiua dolorum calidorum: et extinctiua inflammationum et lenitiua et solutiua. Est ex debiliter soluentibus. et vigoratur cum alijs laxatiuis. Et propter hoc quidam addunt quantitati eorum medietatem ex turbit. et faciunt trociscos. et vigorant cū hoc operationem earum. Et quidam addūt scamoneā. et ipsa quidē et oleū eaꝝ ingredit in emendationem medicinarum acutarum. Succus autem ipsarum et syrupus ex eis teniendo. Et viole sicce educunt dissoluendo Et ipse quidem condiuntur cum zuccaro et melle sunt maioris abstersionis et minoris alterationis. et cum zuccaro contrarium faciunt. Et scito q non substinent d̄ decoctiōe aliquid qua sit superfluitas. ⁊ succus earum similiter et corroboratur acetum cum infusione earum. et fit mirabile febribus multe inflammationis. et est melius oleum earum. fundamentum cuius est oleum onfancinum aut amigdalinum.

Operationes

A ¶ Gal. Ipsa herba tam per se q̄ cum alfitis superposita remedium calidis prestat flegmonibus. superposita autem in orificio vētris incensionem patientis vel in oculis.

B ¶ Sera. Virtus eius est que lenificat et sedat apostemata calida. quando ponuntur sub ea sola aut cum farina ordei. ⁊ confert inflammationi que fuerit in ore stomachi et in oculo. Sed flos eius cum hoc q sedat inflāmationem oris stomachi habet proprietatē relaxandi coleram. Et fit emplastrum cū folijs tantum huius herbe aut cum sauich. et infrigidat et confert apostematibus calidis oculoꝝ ⁊ exitui ani. ¶ Et d̄r q flos ei⁹ a ꝓprietate que est in eo. quando bibitur cum aqua confert squinātie ⁊ epilentie que accidit pueris. ⁊ est illa q̄ vulgariter d̄r mater pueroꝝ.

C

D ¶ Et idem auto. Aben Mesuay. De ꝓprietate eius laxat colerā a stomacho et intestinis Et cōfert inflāmationi que est in eis: et soda

⁊ squinātie q̄ accidit infantibus qñ sumitur cum aqua ca. Et qñ aliquis vult de ea exhibere in potu ad laxandū ventrē: exhibeat ab
E ʒ.iiij. vsq; ad.vj. ¶ Dyas. Flos purpureus sedat inflammationē oris: stomachi ⁊ oculoꝝ. ⁊ aqua huiꝰ floris ꝯfert squinātie. Laxat colerā a stomacho ⁊ intestinis. Et confert inflammationi que est in eis: folia eius sunt sicut folia cussus: sed minora ⁊ rotundiora. sed mellinus color medicine necessarius est. qui succus elixatus ⁊ fomento adhibitus tumo
F res stericos curat: menstruis imperat. ¶ Cerotis mixtus ragadias ani ad sanitatē perducit: melle addito pustulas ⁊ inflatiōes tollit. Semen eius cū vino bibitū ʒ.ij. aut suppositum menstruis imperat: aborsum facit. Radices eius cathaplasmatibꝰ adhibite cū aceto splenē siccant. Podagricis medicant.
G ¶ Sed viola alba proiectorie est virtutis ⁊ extenuatorie. sed flos plus. decoctio aūt herbe menstruis prouocat: si post partū non sequatur. fetū mortuum extrahit et viuū corrumpit et educit. matricis inflāmationē sanat: si tam fortis est mulier. Si in pessario
H posita omnia similiter facit. ¶ Jo. Me. Solutione educit colerā ⁊ alterat eius accessuꝫ. et viole cōferunt inflammationibꝰ omnibꝰ. et sedāt sodam factam a colore vehementi. ⁊ sunt somnifere. ⁊ faciūt chorizami et leniunt pectus ⁊ guttur. ⁊ cōferunt vuee ⁊ squinantie. ¶ Et iuuamentū magnū eoꝝ est apostematibus pectoris ⁊ pleuresi. et sedant sitim. et cōferunt sicce opilationi epatis ⁊ apostemati eius: ⁊ calide ictericie ⁊ sunt iuuamenti magni in frebribꝰ inflāmatiuis ⁊ siti per eas. Dosis potiōis earum ē ab .ʒ.iiij. vsq; ad viij. ⁊ succi eaꝝ ab.ʒ.j. vsq; ad.ij. ⁊ syrupi eaꝝ
K ab.ʒ.iij. vsq; ad.iiij. et conditi eaꝝ ab.ʒ.j. vsq; ad.iij. ¶ Bartholomeus in li. de ꝓprietatibꝰ rerum. Viola ꝓpter violentiam odoris sic est nominata. vt dicit Jsido. Cuius tres sunt species. s. purpurea: alba ⁊ mellina. Sed omniū folia nature frigide sunt et aquose. et iō
L solutiue. ¶ Herba quidē modica est viola in substantia. q̄ recens est melior q̄ antiqua. cuius flos maximi est odoris. vnde odor eiꝰ cerebri calorē mitigat: ⁊ spiritus animales re-
M creat ⁊ confortat. ¶ Flores venales prius oriuntur: sic se citius manifestant paruitatē eius in substantia magnitudo odoris pariter et virtutis notabiliter recōpensat: vt di-
N cit Dyascorides. ¶ Plate. Viola frigi. est in principio. j. gradus: ⁊ humida in fine. ij. Habet virtutem leniendi/humectandi/refrigerandi/relaxandi. Viole contrite super cali. apostemata in principio valent. Fomenta ex aqua decoctionis ipsius herbe facta circa pedes et frontem: in acutis somnum prouocat. ¶ Rasi. Viole somnifere sunt. capitis
O dolorem a calore factum remouent. coleram nigram de stomacho et intestinis purgat. calorem eorum mitigat. Macer.
¶ Nec roseus superare decor: nec lilia pñt.
P Fragrantes violas specie nec vi nec odore.
Dicitur humida vis illius: ⁊ frigida primo.
Esse gradu. spēs tres esse leguntur earum.
Noscere quas tm̄ diuerso flore valemus.
Nam sunt purpurei flores albiq; nigriq;.
Cūctis pene pares sunt in medicamīe vires

Caput.ccccxciij.

Virga pastoris. Pandecta capitulo. ccxviij. Dipseus Grece. Arabice persenda. vl diplacos vel barsiarbay vl aybsacos. Latine vero virga pastoris. vel cardo fullonum. Sciendum q̄ due sunt species virge pastoris scilicet masculus et femina. Masculus est quem Dyasco. ſm translationeꝫ cap. Dipseus vocat dipseus et est ſm ipsum frutex spinosa. virgam habens longā spinis plenam. et folia in circuitu similia lactucis in singulis nodis bina habens folia. et ipsa oblonga et spinosa intus. et deforis spinis plena. et habet etiam contracta folia que pluuiam et auram in se retinent. vnde ⁊ nomen accepit Dipseus. id est sitiens. In virgis suis capita surgunt. singula spinosa similia echimo maritino sed oblongiora. que siccata album faciunt colorem. ⁊ in virga de intus vermes nascuntur.

¶Sera.iñ.aggre.cap. Barsiarbay. auto. Dyas. Barsiarbay. vel dipsac⁹ est spina qua pānos faciunt ⁊ latine dicit ꝑga pastoris: et cardo fullonū. et ē spēs spine ꝙ bñs stipitē lōgum spinosum. ⁊ folia eius sunt silia folijs lactucie. ⁊ sup quēlibet nodū stipitis sunt duo folia amplectētia stipitē: lōga spinosa in medio eoꝝ interi⁹ ⁊ exteri⁹ bñt similitudinē vesicaꝝ aquaꝝ ⁊ sunt spinosa exiā. ⁊ habet iuxta stipitē cōcauitatē in q̄ colligit pluuia ⁊ roa. Et ideo nominat dipseus. i. sitiens. Super quēlibet ramū eius ē capitellum sise ecbino marino: aliquantulū in longitudiné tendēs spinosum. qō cū desiccatur fit albū. Et quando scindit reperiunt in medio eius vermiculi parui: ⁊ ista est virga pastoris masculus. Et idē Serapiō loco prealligato. Sūt eius due spēs. Masculus ⁊ femina. Masculus ē herba que nascit omni anno. et habet ramulos sex ꝑgas tenues/ molles/ subtiles/ nodosos/ ⁊ dilatat super faciē terre sicut gramē: ⁊ habet folia similia folijs rute. nisi q̄ sunt longiora ⁊ molliora. ⁊ habet iuxta vnūquodq; foliū semē. ⁊ propter hoc dr masculus. ⁊ habz flo⁹ ē rubeū. Sed femia est quā Sera. vocat in lingua persica perserianū. Et Dyalco. vocat eā poligonon. ⁊ est centū nodia. Femina queara. vocat barsiarbay. Latine vero cauda vulpis. Est cūm fm Sera. herba bñs plantā paruā et virgā vnicam tenerā similē canne: et in nodis ipius sunt folia egredientia ab ipa virga similia folijs pini. et habet radicē in qua nullū est iuuamentū: nascit iuxta aquas. ¶Bal. vj. sim. far. cap. Dipseus. Dipseus vel dipsacus ē virga pastoris. plurimū quod est in ipsa est frigiditas: ⁊ in sapore eius est stipticitas. Et virtus eius est que infrigidat ⁊ desiccat in principio .iij. gra. et radix bui⁹ plāe desiccat in .ij. gradu. ¶Auic. ij. .ij. cap. de ꝑga. pasto. Virga pastoris ē masculus ⁊ femina: q̄ masculus ē fortior. in ipsa est stipticitas: q̄ pars aquea i ipa ē plurima. Et ꝓpter multitudinē repulsionis materiey effusaꝝ estimatur. qō est exiccatiua fortiter.

Operationes

A ¶Dyas. Est virga pastoris masculus. ⁊ radix eius desiccat in .ij. gradu et abstergit: q̄ cocta in vino et tunsa. ⁊ sicut cerotū imposita. vl si emplastrat cū ea anus curat cissuras ani. et ragadias et fistulas et emorroidas interiores. ꝺd medicamē in pixide enea cōser-

B nandū. ¶Et clauos corporis mūdat. ⁊ formicas et vermes q̄ in capite hui⁹ plante inueniunt. in corio suo ligata ⁊ collo suspēsi aut in brachio dicunt febrē quartanā penitus curare. et medetur mirmices et acrocordines.

C ¶Serap. Virga pastoris femina est: cuius virtus repercutit et incarnat et cōfert inflāmationi oris stomachi quando apponitur extra. sicut ē postq̄ trita fuerit: ⁊ cōfert apostemati quod dicitur berisipila. ⁊ aposthematibus antiquis. ¶Et repercutit et prohibet D humores qui fluunt ad membra: et ex medioribus medicinis berisipile. quando dilatat et extenditur ambulans ó membro ad membrum. et confert vlceribus aluy. ⁊ vlceribus manifestis. ad que humores fluunt ⁊ conglutinat vulnera recentia cum suo sanguine. ¶Et confert vlceribus auris. et si est in ea sa- E nies desiccat eam. et abscindit fluxum menstruorum immoderatum. ¶Et curat vlcera F intestinorum et sputus sanguinis et sistit fluxum eius vndecunq; fluat. et in omnibus his masculus est fortior quā femina. vnde habet masculus virtutem stipticam frigidam quā do sumitur in potu ex succo eius: cōfert sputo sanguinis. et fluxui sanguinis antiquo. ⁊ egritudini que dicitur colirica. et distillationi vrine: quia prouocat vrinam prouocatione fortī. ¶Et quando sumitur cum vino con G fert morsibus venenosis. et quando bibitur febribus periodicis ante accessionem paroxismi et boram confert multum. ¶Et quan- H do fit nascale cum ea mulieri habenti fistulā et vlcera in matrice confert iuuamētum magnum: et abscindit fluxum humiditatum antiquarum ab ea. et distillatur ex ea in auriculā. et cōfert dolori eius ⁊ sanici que fluit ab ea. ¶Et quando coquitur cum vino et miscetur I ei mel. confert iuuamentū vlceribus matricis. ⁊ fit emplastrum cum folijs eius. et inflāmationi stomachi et sputo sanguinis et formice et berisipile et aposthematibus caldis et frigidis in principio eorum. et quando coquitur cum vino et teritur bene donec fiat cerotum. ¶Et emplastratur cum ea anus curat scissuras que sunt in ano et emorroidas K interiores. et oportet q̄ hec medicina reponatur in pixide enea. et curat speciem formice que dicitur paragodes. Et dicunt quidaꝝ q̄ vermes qui reperiuntur in capitibus huius plante quando ligatur in corio suo. L ¶Et suspēditur in collo et humero habēs quartanam curat eam si deus voluerit. ¶Auicē. M Virga pastoris prohibet fluxum. et fit ex ea emplastrum flegmoni et berisipile ⁊ formice est valde conferens aposthematibus vlceratiuis. ¶Et consolidat vulnera recentia. Suc- N cus eius interficit vermes auris. et exsiccat vlcera eius. aqua eius confert sputo sanguinis. et fit ex ea emplastrum inflāmationi stomachi. et prohibet fluxum sanguinis et matricis. et sanat vlcera intestinoꝝ. ¶Dyas. qui- O dem existimauit q̄ ipsa puocat vrinam ⁊ sanat illū qui retinet eā et nō pōt eā emittere.

Caput.ccccxciiij.

Vitis latine.arabice harim vel harin. grece ampeleos. Sera.li.aggre. cap. Harim. Virtus ex ea est domestica et siluestris.et alba et nigra. Domestica ē vitis vini:⁊ siluestris ē que grece vocat ampeleos agria.hastas hz lōgas⁊ lignosas⁊ asperas. Folia eius strigno ortiuo silia:sz latiora et minora.florē hz sicut capilli.sz semen hz vt botrus.Qd cū maturauerit rufum facit colorem obrotundū. Alia spēs est q̄ vocat lambrusca vel vitulu.cuius flos vocat ynantus vel ynantiū vel anteflores. ⁊ est masculus:de qua inuenies in cap.xxviij.superius de.A.⁊ est plāta in q̄ sunt grana pua silia botris vue paruis.⁊ qn̄ sūt matura color eoꝝ ē rubeus: ⁊ figura sui grani ē rotūda:⁊ racemi sui botri reseruant in summitate ei⁹.⁊ grece vocat ambolosagine. Est alia spēs vitꝫ q̄ dr vitꝫ alba:⁊ ē brionia.p qua lege cap.lxxv.supius d B. Gal.vj.sim. far.cap. Ampeleos melana. Ampeleos melana siue vitꝫ nigra vocat hec proprie brionia.de q̄ lege viticellā hic infra. et ē vera brionia. Sciendū.q brionia supra de B.non est vera brionia.sed autores illam appellant vitis alba siue brionia alba.

Operationes

A ¶ Galie.vj.sim.far.cap.vitis. Vinum vitis albe domestice est cali.in.ij.gradu.et vetus ex eo est in.iij.gradu. Et mustum ē in.j.⁊ manifestat.vnumquodq; in.j.gradu.⁊ per manifestationem caliditatis inuente in eo.

B ¶ Vitis domestice succus fm Sera.⁊ potissime folioꝝ eius conuenit habentibus vlcera in intestinis sunt fri.et stiptice.⁊ q̄ exspuunt sanguinem.⁊ que conqueruntur de ardore stomachi.pregnantibus habētibus appetitum corruptum:⁊ caprioli eius quando infunduntur in aqua.⁊ bibitur faciunt hoc.

C ¶ Et lachrymus hui⁹ vitis ē similis gūmi:q; coagulatur super palmites.qui potatus cū vino expellit lapidem.

D ¶ Et linitur cum eo empetigo et curat eam et scabiem vlcerosam similiter et non vlcerosam:et oportet q̄ anteq̄ linias cum eo q̄ linias mēbrum cū nitro.⁊ oleo assidue.⁊ abradas pilos. Et infra cap. Vinū latius dicet.

Caput.ccccxxv

Virem fm Serapionē li.aggre.cap. Virem.sunt spēs scz absi.et indū qd appellatur arabicum:et est rubei coloris.et est idem quod curcuma. Radix eius affertur ex terris in hyeme.⁊ habet grana sicut grana passule. Ex melius ex eo est rubeum habēs pauca grana et aliud est quod adheret manui.et habet colorem viole.et exterius est rubeum:cuius toxicum multum. Et

fortiū quidē ē res pauca minuta mollis adherens manui qñ tangit vagina eius. ⁊ ipm quidē linit super morsam confert ei.

Operationes

A ¶ Virtus virē est calida ⁊ sicca in principio ij. gradus: quod si linitur ad morsbeam confert. ¶ Viriditas inuenta super aquam: que arabice vocatur batalep. ⁊ in lingua hispanica mulsas ſm Auerroum. ij. colliget. Et est calida et humida in. ij.

Caput. cccxcvj.

VIscus latine ⁊ grece. arabice dabalch vel bele vt hisos. Sera. li. aggre. cap. dabalch auto. Dyas. Dabalch. i. viscus. Melior ex eo est nouus q̄ silis est in colore suo colori porri. Exterius ꝓo est subrusus sine asperitate et sine furfuritate: et fit ex fructu rotūdo paruo q̄ nascit i arbore glādiū; ⁊ folia eius sunt sicut folia arboris busi. Fructus ergo iste contundit ⁊ abluit: deinde coquitur in aqua. Sunt aūt quidā qui masticando fructū ipm faciunt viscū. reperitur etiā in arbore piroꝝ ⁊ malorꝝ: ⁊ in multis alijs arboribus: ⁊ aliqñ in radice arboris aliquarū paruarum. et latine vocat hec plāta visſago. Ego aūt vidi in monte Nabazat homines qui fāciūt ex arbore magna que vocat rarabella. latine vocat Laprifoliū. Accipiūt q̄dē ramos ipsi⁹: et excoriāt eos faciēribꝫ fasciculos. ⁊ infūdut in aqua ⁊ dimittūt sic aliquo ex mensibꝫ: deinde contūdunt contusione fortī. et fit inde viscus bonus. Et virtus eius est similis qui subtiliat. attrahit et dissoluit: quia habet virtutem resolutiuam.

¶ Dyas. cap. Viscus ſm translationem nostram. Viscus in ramulis nascens a quodaꝫ animali volatili: scilicet turdela viscatur. Nam illud si morsatur in ramulis arborum glutinatur ⁊ inde nascūtur virgule plurime. et fit viscus qui semper viridis inuenitur. Est autem optimus qui in arbore quercus crescit. et qui est mundus subuiridis. et si extendaſ nō corrūpit: sed vt mēbrana extenuat

Operationes

¶ Balic. vj. fim. far. cap. de viſco. Substantia visci est composita ex aquosa subtātia et aerea. et de his ambabus est in eo multum: ⁊ ex terrea pauca. et in sapore eius est acuitas plus cū amaritudo. A ¶ Et virtus eius est que calefacit: non tamen cito quādo apponitur corpori. sed postcū facit morsam in corpore sicut facit tapsia. et nos quidem diximus in his que precesserunt: q̄ hec res inuenitur in medicinis: quarum virtus est que calefacit cum quarum calefactione est humiditas superflua indigesta. virtutes habet acres. duricies mollire potest. Nam de profundo extrahit humorem cum vehementia. ⁊ non subtile tantum: sed et pingues digerit. morsq̄ quidem non calefacit. sed tempore diuturno impositus calefacit vt tapsia. ¶ Auicenna. li. ij. cap. de viſco. Viscus est notus omnibus. et eius quidem fructus similis est ciceri nigro vel sincere. rotundus virgulatus frangibilis. ex quo manus inuiſcantur. Eius autem minera est arbor ferens glādes et pira et mala in quibus sunt virtus aquea et aerea multiplicate valde. qui ex eo bonus est. est recēs planus coloris porri interius: viridis exterius. teritur et lauatur. deinde coquitur. et non calefacit nisi post morsam longam: sicut gummi rute agrestis. et est debilior ea in hoc et in ipso quidem est humiditas superflua indigesta. et est calida et sicca in. ij. Et est resolutiuus. resoluit enim humiditates grossas. et profunda corporis propter fortitudinem virtutis attractiue: et lenit. et dixerunt quidam q̄ non inest ei operatio in humiditatibus nisi tenuibꝫ. ¶ Sera. auto. Dyas. Quādo viscus miscetur cum resina pini maturat apostemata que fiunt in radice auris: et alia apostemata. ¶ Et quando miscetur cum oli bano curat vicera antiqua. et quando miscetur cum calce et cum lapide gagatis aut lapide asio. et coquitur cum eis. et ponitur super apostemata fraudulenta: aut super duricies splenis curat. Et resoluit apostemata et duricies. ¶ Et quando miscetur cum auripigmento citrino aut rubeo. et ponitur supermaculas aufert eas. et quando cum cal-

B D E F

B ce miscetur ⁊ rob excludit vngues. ¶ Auicē. Viscus eradicat vngues malas cum super eas ponitur cum arsenico. et resoluit apostemata frigida. ⁊ proprie confortatur cum calce. et lenit vlcera antiqua et vulnera mala. ⁊ lenit iuncturas cum tam tanta cera quantū et ipsum: et cum equali pondere sui de resina pini: et confert apostematibus frigidis post
D aures. ¶ Et mixtus cum gummi pini ⁊ cera extenuat splenem: cum super ipsum ponitur cum aliquibus rebus ipsum cōfortantibus: sicut est calx et huiusmodi.

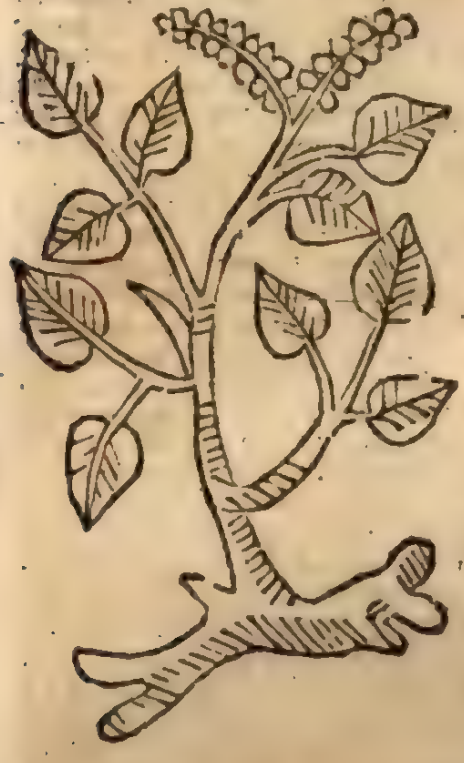

Caput. ccccxcvij.

Viticella. Pande. cap̄. cclxvij. Fesera arabice vel fesire. grece ampeleos leuce latine viticella vel vitis alba. Sz sciendum q̄ Galienus vbiq; vocat vitem albam vel nigram brioniam. Et Dyasco. similiter s̄m translationem arabicam. Sed Gal. vj. sim. far. cap̄. Ampeleos melana d̄r q̄ vitis nigra proprie dicitur Brionia. Hoc similiter apparet in ea. vitis parum supra. Serali. aggre. cap̄. fesera. Fesera herba est que habet folia et capriolos in similitudinem vitis communis: nisi quia sunt asperiora: et rami et caprioli adherent implicantes se quibuscunq; approximant ex arboribus alijs: et suspendūtur eis cum capriolis suis. Et habet fructum similem racemo rubeo.

Operationes

A ¶ Dyas. cap̄. ampeleos. Ampeleos leuce. id ē brionia siue vt latine vitis alba. hastas et folia silia habet viti nostre: sed aspera et minora. caprioli similes sunt implicantes se: semē ipsius vuule simile. est et butriosum rarum.

B ¶ Dyas. Viticella in vino elixa ⁊ comesta vētrem et vrinam mouēt. virtus est folijs ⁊ hastis ipsius ⁊ radici viscida: vnde vulneribus chironis imposita medicatur. Cancros et vagedenia vulnera ad scabiem perducit. Tybijs vulnera tollit. sale addito et in cathaplasmatibus adhibita et composita.

C ¶ Radix eius colorem corporis bonum reddit. rugas vultibus distendit. Lentigines purgat: magnis cicatricibus colorem propriū reddit. Liuores et panaricia emendat. cum vino in cathaplasmatibus adhibita duricies spargit. Apostemata curat. Ossa corpori infixa eijcit. Medicaminibus stipticis necessario miscetur.

D ¶ Epilenticis. ʒ. j. bibita anno toto prestolatur. simili modo accepta apoplexie et stomaticis singulare presidium est: maxime. ʒ. ij. accepte singulis causis similiter conuenit morsibus venenatis. Aborsum facit. plus vero accepta maniam facit.

E ¶ Secundinas deponit. Vrinam p̄uocat. Melle addito vt electuarium datum disnoicis et offocationibus prestolatur. Tussim et dolorem capitis et lateris compescit. De alto cadentibus et conquassationibus maximum remedium est: obulo vno cum aceto bibita splenem desiccat diebus. xxx.

F ¶ Accepta cum caricis cathaplasmata omnia similiter facere potest. cocta in aqua ⁊ fomento adhibita stericas purgat. infantes non coagulatos deponit. Verno tempore herba ipsa exiccatur.

G ¶ Cuius succus cum mulsa bibitus omnia similiter facere nouit: ⁊ flegma deponit. Semen vero eius tritum et perunctum scabiem ⁊ leprosos curat. Lac mulieribus prouocat. Succus eius cum succo ptisane coctus lac vberibus siccis reddit.

H ¶ Cime eius vrinam mouent mediocriter. Radix autem proiectoriam extenuatoriam virtutem habet. et desiccat mediocriter.

I ¶ Et ideo splenē resoluit et sclirosim posita extrinsecus: aut superposita cū ficubꝫ lepraʒ et scabiē sanat: datur etiā in cibo pro splene: et per vrinā splen digerit. Hec herba tā laudabilis est: vt in tyriacis potionibꝫ mittat. Miscetur et pulchrificijs medicaminibus cum oleo decocta: donec arescat detrahit.

R ¶Communiter autem radix cutem fricabilem et extensam facit. Medetur autem effelidas et lentigines et maculas nigras cum orobo atq; terachia ⁊ fenugreci semine. Itē si tecum eam portaueris omnia mala a te effugient.

Caput.ccccxcviij.

Vethuen. Auicen.li.ij. cap. vethuen. Vethuen est planta habens virgas minutas. super quas sūt flores albi. habentes folia similia floribus maro. acuti saporis et odoris. et est cali.in.iij.sic.in.ij. Et est ex ea alia citrina. alia alba. est digestiua. aperitiua opilationū: ⁊ ī rubea ē stipticitas

Operationes

A ¶Aui. Vethuen prouocat sudorem. et eius oleum inunctum aperit orificia venarum et resoluit apostemata in stomacho. et sanguinem congelatum in ipso. ¶Et conuenit apostematibus frigidis. Conuenit fistulis et vlceribus neruorum. cum in decoctione eius infunditur spongia: et ponitur super egros et facit subeth. ¶Et odoratur humiditas eius. et facit dormire. Conuenit asmati cum bibitur sicca: sicut bibitur epithimum ¶Et prouocat fortiter. et resoluit sanguinem congelatum in vesica. et cum aqua mellis frangit lapidem. ¶Et aperit opilationes matricis ⁊ soluit melancoliam et flegma sicut epythimum quando bibitur sicca cum oximelle. et ipsa in partibus nostris caremus.

B

C

D

E

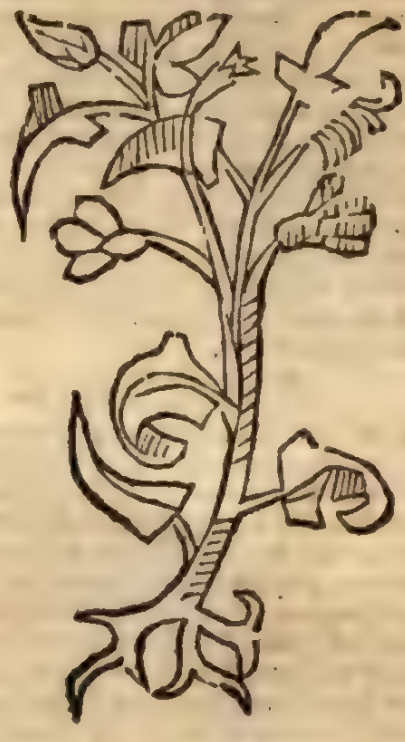

Caput.ccccxcix.

Volubilis latīe. grece cussus. ara. Jeblech. Jo. Me. cap. de volubili. Volubilis plures sunt species. Una est que dicitur funis arborum. cuius flos est albus. et est sicut ruba. et habet lac. et vocatur volubilis magna. Et est aliuscuius rami repunt super terram et super ramos plantarum. que folia et flores habet minores. et dicitur volubilis parua. Et est alia species ei⁹ habens folia subalbida et lanuginosa. et habet lac. Et est alia spēs aspera. habēs folia sicut sunt citrulli folia. cuius flos est sicut ampulle adherentes. et vocatur lupulus. Et est quarta species eius cuius radix est sicut fesciresim et magis grossa. immo est grossitudo eius in modum cucurbite maioris. et eius stipites eleuantur super radicez suam circiter cubitos duos et folia eius sunt stricta parua in modum sagitte alate: que ex leui causa fluunt. et habet lac. et vocatur dominus lacticiniorum. et ex ea fit scamonea. quod inuenies in cap. ccccxix. De S. Melior duarū specierum primarum est magna. habens fo in modum sagitte alate. melior est que oritur

in locis temperatis remotis ab excessu. Inquit Dyas. Magna est equalis. declinat tñ ad caliditatem. ⁊ est sic. in. ij. ⁊ est resolutiua/ maturatiua/ aperitiua/ abstersiua et solutiua. lanuginosa vero ca. est in excessu vlceratiua et incisiua. Sagittalis vero ca. est ⁊ sic. in. ij. gradu. Et dixit Gal. in principio. iij. lac vero in fine. iij. et est acris vlceratiua. et ei⁹ acrimonia non est in vehementia lacticinij maioris. et est in qualibet eius parte plante acuitas et serositas: sed plus in lacte ipsius. et est in ea abstersio et resolutio. et ista est scamonea. Lupulus vero est equalis ad frigiditatem declinans. et dicitur quod est in principio. j. ⁊ est verius. Est autem sedatiuus dolorum calidorum extinctiuus inflammationum et lenitiuus.

Operationes

A ¶ Jo. Me. Rectificatio magna aperit orificia venarum. propter quod miscendum est ei aliquid ex draganto et mastice. et rectius qđ vigorat operationem eius est aqua casei cuz
B spica et mastice ¶ Ex sagittali aũt nõ propinatur ad soluendum nisi coagulum eius. et est scamonea. Lanuginosa vero prorsus vitanda est. Solutione enim educit sanguinẽ.
C et est venenuz. ¶ Item lanuginosa educit excoriando. Lupulus vero aspera educit de colera citrina rem aliquam et mundificat sanguinem ab ea: et clarificat ipsum. et sedat inflammationem eius. et affert ei iuuamentuz
D magnum infusio ipsius in aqua casei. ¶ Et syrupus eius remouet ictericiam. ⁊ aqua parum vtuntur administratione eius medici temporis nostri. cum sit medicina bona.
E ¶ Et ipsa quidem et succus eius cum sauich ordei sedat dolorem capitis ca. et conuenit calefactioni stomachi et epatis. et syrupus eius conuenit febribus colericis et sangui-
F neis. ¶ Magna vero solutione educit coleram adustam cum facilitate. et aperit opilationem epatis et meseraicarum. et conuenit ictericie cum succo apij et endiuie. aut cum aqua casei. et cõuenit apostemati epatis ca. extrinseco. et sedat sodam antiquam. et pro-
G prie cum oleo ro. aut camomille. ¶ Et succus eius ex eis qua sanant vlcera in aure. ⁊ est ex medicinis pectoris et pulmonis. mũdificãs ea a superfluitatibus. ⁊ conuenit asmati val
H de. ¶ Et conuenit febri longi temporis. et ꝓprie fe. opilationum. et eis quarum materia
I est colera citrina. ¶ Ex radice vero sagittalis fit emplastrum ⁊ oleo rosarum aut camomille. et sedat sodam frigidam antiquam. et curat emigraneam. Dosis potio volubil' magne in decoctiõe est circiter. ʒ. iiij. Lupuli vero infusionis in aqua casei potionẽ libra. j.

Caput. ccccc.

Vuapassula. Galie. vj. sim. far. cap. de vuapassa. Astasis. id est vuapassa. digestiue simul et stiptice et dyaforetice lente participat virtutis.

Operationes

¶ Dyasco. Albe passule sunt plus stiptice et A
carnes passularum quando extrahuntur ab eis grana et quando comeduntur conueniunt canne pulmonis. et conferunt tussi renibus et vesice.
¶ Et quando passule comeduntur sole cum B
nucleis conferunt vlceribus intestinorum. et quando caro passularum miscetur cum farina et gegneisi. id ẽ scariola et ouis et modico melle. et cum editur admixto modico pipere. expellit flegma per os.
¶ Et quando miscetur cum farina fabarum C
et cimino. et fit inde emplastrum. conuenit apostematibus ca. intestinorum. et quando passule pistate miscentur cum ruta. et fit inde emplastrum: delet quod apparet in cute ex clauis et vlceribus fraudulentis scilicet cancro.
¶ Quando fit ex eis emplastrum cum opopanaco conuenit podagre. et quando ponitur super vngues eradicat eos. et meliores ex eis sunt ꝛesmes sine granis. ⁊ post eas sũt pingues subtilis corticis et parui grani.

Caput.ccccci.

Uuauersa. Bartho.in lib.de prop.rer. Uuauersa a humeo/mea.dicit:et ē dicta quasi humida:eo q̄ intrinsec⁹ humoris est plena. Uñ dicit Isido.lib.xvij. Ex tribꝰ aūt cōponit vua .s. ex folliculis/glacea/ et arillis:folliculi dicuntur vinacia:in quibꝰ glacea cōtinetur. Et est glace succus siue humor pinguis ipsius vue. Itē sunt verticiarie sic dicte a magnitudine ⁊ longitudine.

Operationes

A ¶Gal. vi.sim.far. cap. vuauersa. Uuauersa sunt indigestibilia:substantia eius est grossa terrea:prout et gustu declaratur: quia sapor eius est acerbus vel ponticus.

B ¶Uirtus eius fri.est in.j.sic.in.ij.⁊ stipticat et constringit: et conuenit omni fluxui ventris iuuamento magno.

Caput.ccccij.

Umbilicus veneris vel cymbalaria latine: Grece colitidon. Dyasco. Umbilicus veneris est herba: habens folia sicut accintabulum obrotunda et alta:⁊ latēter concaua: ⁊ hastam breuez in qua est semē positū. Radix est ei obrotunda:vt oliua. Est alia colliditon que folia habet pinguia et latiora et spissa sicut bugellas: folia que sunt circa radicē sunt sicut oculus picta/gustu stipticā/hastā hꝫ tenuē: cuius flos et semen similes ypericon. Radix est illi maior p̄dicte.

Operationes

A ¶Gal.vij.sim.far.ca. Colitidon:mixte ē virtutꝫ.s.hūide sub frigide/et cuiusdā obtuse: stipticitatis amare:vñ infrigidat et repercutit et abstergit et dyaforat. Pli.cap. Coliditon: herba est omnibꝰ nota: cuius natura ex humido/frigido ⁊ parum calido refrigeratoria

B ¶Dyasco. Uirtus p̄me speciei ē:q̄ succus radicis eius et foliorꝫ perunctus/aut fomento adhibitus/tumorem nature spargit.

C ¶Ignē sacrum extinguit:et p̄mones curat. Scrofis impositus eas spargit:Stomachi estuationem tollit. Radix comesta cuꝫ foliis calculos frangit/vrinam prouocat.

D ¶Hydropicis in oximelle datus/singulare presidium est. Et multi ad amorem eam colligunt. Hec mixtam habet virtutem infrigidādi ⁊ humectandi. Hec etiam non apparet stiptica vim cū amaritudine modica vñ infrigidat et reprimit et proijcit et digerit inflāmationē:ergo flegmonem curat:et in stomacho causam habentibus vtilissima est.

E ¶Cathaplasmata tunsa et imposita/vulnera que sunt cum rubore et rosulas sanat: succus eius iniectus ad veretri exsiccationem (quā greci fimosim vocant) valet.

F ¶Gal. Colitidon curat flegmones herisipilatos et herisipilas flegmonosa: et maxīe stomachi ardentis vtilis:et sufficienter epiplasmata:credita aūt sunt folia cū radice comesta lapides frangere ⁊ vrinas mouere.

G ¶Pli. Hec tunsa et imposita/vulnera curat

t resolvit que sunt cum rubore .i. rosulas sanat. Tunsa et stomacho imposita ardorem t inflammationem sedat.

b ¶ Radix ꝓ eꝰ potata/lapides frãgit. Grecivero dicũt: qleniter sit humi. frigi. t stiptica.

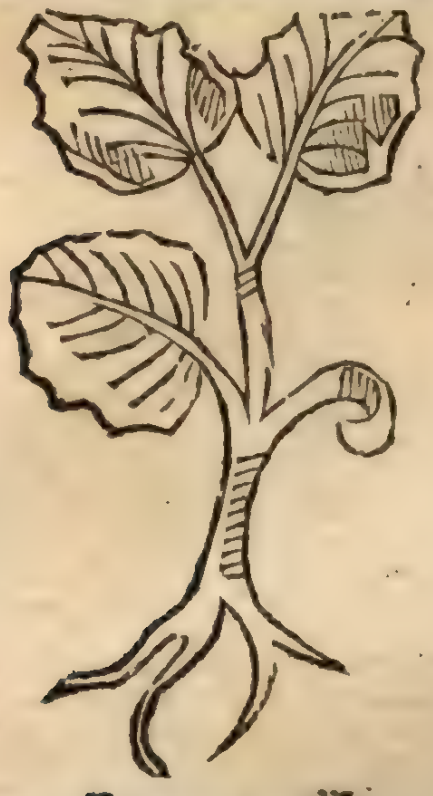

Caput. cccccliij.

VAgula caballina. Sciẽdũ qꝫ vngula caballina duplicis gñis est: vnũ aquaticũ/aliud terrenũ. Aquaticum est nenufar vel nymphea aq̃tica: vel cacabo veneris vel papauer palustre/vel alga palustris: habens flores albos: sicut apparet in ca. cccix. superius de N. Terrena est q̃ vocat vngula caballina grece: arabice vocat pbatanũ vel farfugium: nascitur iuxta fluuium.

Operationes

a ¶ Gal. vj. sim. far. ca. de tussilagine: et ẽ vngula caballina vel nenufar terrenũ vl farfana nominat aũt tussilago: eo qꝫ tussibus tortonoicis conferens creditur: si quis sumens fo. sic. vel radicem super prunas fumigans inspiret consurgentem fumum.

b ¶ Est autẽ mediocriter acre: quare t rumpere sine dolore creditur vniuersa apostemata que in torace: viridia vero folia t flores: flegmonẽ patientia mẽbra cũ difficultate digestionis exterius catbaplasmata iuuãt ꝓpter amissionẽ a quo se humiditatis cuius omnia viridia et tenera. Hec q̃dẽ magis/illa ꝓ minus participãt: sicca vero folia lilij acrioris sunt virtutis: vt cõpetãt flegmonẽ patientibꝫ

¶ Auicen. lib. ij. cap. de nenufare terreno: in quit esse fri. t humi. cõplexionis. in. ij. gra. c

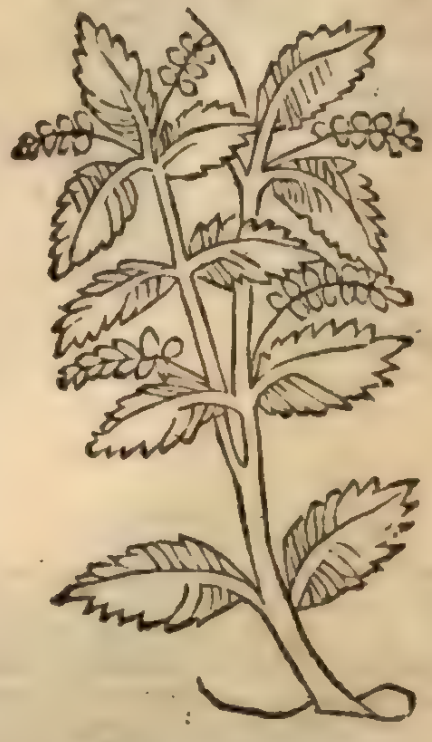

Caput. cccccliiij.

VRtica maior. Pan. cap. cccl. xv. Huius re vel varietatũ vl sarich. ara. Bre. in guidalis et califex: Latine ꝓ vrtica Sera. lib. ag. auto. Dyasc. cap. huiure. Sũt eius due species. Una caꝫ est asperior et nigrior: habens folia latiora: et hꝫ semen simile semini canabis: nisi qꝫ est minus eo. Alia vero hꝫ minora folia: et nõ habet folia aspera sicut prima: de qua in sequenti cap. dicet. Et ẽ cali. t sic. in. iij. gra. Verito quidẽ igitur vt alimento nullus vtatur sine eo: qꝫ maxima capiatur fame. Utilis autem est vt medicina subductiua ventris.

Operationes

¶ Galienus lib. de cibus: cap. vrtica. Et idẽ vj. simplicium farmacorum eodem capitulo. Acalifex siue vrtica maior. Huius herbe tã fructus q̃ folia ipsa maxime admittantur ad opus medicine. Dyasoterice est virtutis vt pustulas et parotidas sanet. Habꝫ autẽ t ventositatis aliquid: quapropter impetus libidinis excitat: et maxime quando cum sa-

a

po bibitur semen eius: q autem non vehemẽ ter calefacit: sic satis subtilium partium: sic educens grossorum humorum et viscosorum qui in torace et pulmone. Testatur et in hoc q patiuntur pericule corporis quas contingit. Illa vero ventositas quas participare dicitur: nascitur dum ipsa digeritur. Non em̃ est actu ventosa/sed potentia: ventrem laxat moderate: et hoc solummodo q mundificat et commouet/non eo q purget.

B ¶ Dyascorides. Cathaplasmatibus imposita corporis fricatione atq; ruboze/ dolorem atq; puritũ facit: deniq; recorporatiuq; tutis sunt maior videlicet et minor. Similter limosis atq; similibus duricieb etiam eis q ab animalibus venenatis fuerunt vexati.

L ¶ Item cocta atq; contrita emollit ventrem Semen autem eius ventrem mouet. Foliat semen dyafoxetica sunt et leptomeris abundanter sine calefactiõe nimia/sanant stigmata t cyraculas et ragades: et ex torace t pulmone educit humores pingues et glutinosos: habet autem aliquid in se ventositatis: ad luxuriam promouendam et excitandam libidinem/ maxime quando cum sapa bibit.

D ¶ Acalifex calefactoria est: que potata cum vino regium morbum emendat: semen eius in antidotis missum colericis prodest.

E ¶ Item tritum cum melle et in modum electuarij datum/tussim veterem t frigore conceptam emendat ex calore suo omnes tumores dissoluit.

F ¶ Serapi. autoritate Galieni. Virtus eius est que resoluit resolutione multa: et est cum hoc ei virtus inflatiua: et propter hanc causam mouet coitum: et deleet exituras: t apostemata que fiunt per aures: t facit exsiccari humores viscosos a pectore et pulmone qñ bibitur: t curat vlcera corrosiua: et omne cui conuenit exsiccatio. Et qñ bibitur de semine eius cum rob/ excitat appetitum coitus: et soluit ventrem solutione temperata: propter ea quia abstergit t commouet.

G ¶ Et folia ambarum specierum qñ teruntur cum sale et fit emplastrum / curat morsum canis: et vlcera fraudulenta t carnosa t vlcera sordida et torciones neruorum et exituras: t apostemata que fiunt post aures. Et fit cum eis cerotum cũ cera ad duricie splenis.

H ¶ Et quando teruntur ex folijs eius et ponũtur in naribus/abscindunt fluxum sanguinis: et quando teritur ex eis et conficitur cũ myrrha: t fit inde nascale/ puocat menstrua.

I ¶ Et ponunt folia eius super matricẽ egressam: et eam reuocat intus: et semen eius quãdo bibitur cũ rob/ excitat appetitum coitus et aperit orificium matricis: et teritur et cõficitur cum melle et comeditur: et conuenit alimari que non sinit hominem iacere/ et pleuresi: et expellit superfluitates a pectore.

K ¶ Et decoctio foliorum eius quando coquitur cum pauco myrrhe/ puocat menstrua: et qãndo folia ipsa coquuntur cum limacibus molliunt ventrem / et puocant vrinam: et quando folia ipsa coquuntur cum ordeo/ et pellunt superfluitates a pectore: et quando fiunt gargarismata cum succis eius/ curat apostemata vuule.

L ¶ Et idem autoritate Rasis. Oleum vrtice est magis laxatiuum q̃ oleum cartami: scz quando tu comparas virtutem laxatiuam vrtice virtuti laxatiue cartami.

M ¶ Et idem autoritate Aben Mesuay. Mouet coitum quando comeditur cum cepis et vitellis ouorum: et quando teritur semen ei⁹ et ponitur super cancrum conuenit.

N ¶ Et de proprietate eius est q laxat flegma viscosum/ et quando excoriatur semen vrtice et teritur: et miscetur cum melle et sumitur/ laxat cum fortitudine: et oportet tamen q non tangat linguam et caput meri ne adurat ea.

O ¶ Et dosis eius a. xx. granis vsq; ad. xxx.

P ¶ Et idem autoritate Isaac. Soluit ventrẽ viscosum / et puocat vrinam: t conuenit dolori renum/ et iuuat coitum/ et maxime si comedatur cum cepis et vitellis ouorum: et quando bibitur cum semine canabi/ conuenit spleni et dolori lateris.

Caput. ccccv.

Urtica minor. Dyasco. Urtica altera maior/altera minor. De maiori in p̄cedēti cap̄. dictū. Minor vero: q̄ ⁊ vsua alis est ⁊ simplex cū tenui semine/ac foliis nimis asperis. ¶ Auicen. Color seminis eius ē similis semini porri: sed tñ est minus et subtilius: et nō est in eius longitudine: ⁊ mordicat quod ei obuiat: ita q̄ etiā intestina. Urtica et semen eius sunt ca. in p̄ncipio. iij. gradus/ ⁊ sic. in. ij. sz semē est minoris siccitatis q̄z ipa. Est attractiua/vlceratiua/resolutiua cū virtute adustiua. Et sunt q̄dā q̄ dicūt calefactionē eius nō esse fortē: ⁊ in ipsa q̄dē est virtus aperitiua: et in ipso est abstersio fortis.

Operationes

A ¶ Auicē. Emplastrum eius cum raphano dissrumpit dubelet ⁊ conuenit duricieb̄us. Et semen eius conuenit cancro in emplastro: ⁊ similiter eius cinis cum sale conuenit vlceribus que accidunt in morsura canis et vlceribus malignis et cancro.

B ¶ Emplastrū ex eo cū sale ꝯuenit torsioni neruoꝝ. Et folia eius contrita/abscindūt fluxū sanguinis ex naribus. Et semen eius conuenit stricture nariū: et aperit opilationes collatorij fortiter: et ex semine eius factum emplastrum fit dentium eradicatio facilis.

C ¶ Et ex eo emplastrū cōuenit apostematibus que fiūt post aures: et est abstersiuū q̄n bibit cum aqua ordei/et mundificat pectus.

D ¶ Et cū decoquunt folia eius in aqua ordei/ educunt humores grossos qui sunt in pectore: eius semen est fortius: ⁊ ipsum remouet asma et frigidam pleuresim.

E ¶ Excitat coitū p̄cipue semen eius cū vino: Et aperit orificiū matricis: q̄n matrix recipit sperma: et similiter si comedat cū cepis et ouis. Et q̄n supponit cū myrrha ꝓuocat mēstrua et aperit matricē: ⁊ similiter si bibatur decoctio eius cum mirrha.

F ¶ Et folia eius recentia reducunt matricez exeuntem loco emplastri posita: et soluendo educit flegma: et humorem crudum sua abstersione cū virtute solutiua que sit in ipsa.

G ¶ Et oleū vrtice minoris plus soluit flegma q̄z oleum cartami. Et decoctio foliorū ei⁹ cū obstracis lenit ventrem.

H ¶ Et si vis vt ipsa facilius soluat/accipē medullam seminis eius et contere ipsam cum sauich: et proijce eam cum vino et bibe eam: et oportet vt post eius haustum bibatur aliq̄d ex oleo rosario ne adurat guttur bibentis. Et q̄n fiunt ex ipsis colliria cum melle et superponitur et soluunt.

I ¶ Pal. Urtica ex ea vocata ē: q̄ tactus eius corpus adurat. Sunt em̄ ambo oīno ignee nature: vñ ⁊ tactu ꝓurit et pruriginē facit.

¶ Macer. K

Dicimus vrticā quaz grecus acalife dicit.
Feruida non modice vis illi dicitur esse:
Unde nec immerito nomen sumpsisse videt.
Tacta q̄ exurat/digitos vrtica tenentes
Hec solet yctericos/cū vino sumpta iuuare.
Illius semen colicis cum melle medetur:
Et tussim veterem curat/si sepe bibatur.
Frigus pulmonis pellit ventrisq̄z tumorem.

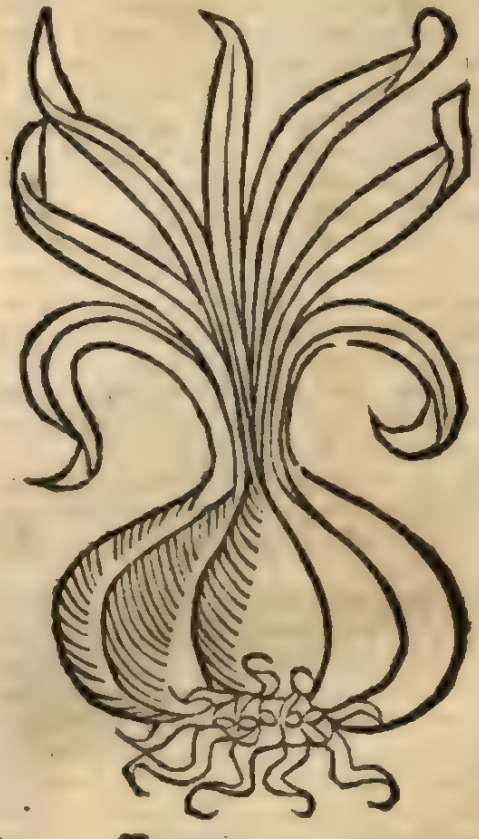

Caput. cccccvj.

Ulpicum. Isidorus. Ulpicum appellatū est eo q̄ allij odorem habet. Palladius libro. xj. In mense Nouembri vlpicum sicut ⁊ allium seritur terra: maxime alba et fossa ⁊ subacta sine stercore. Sulcos in aeris facies et in locis altioribus semina pones: quattuor digitis seperatas: nec altius pressa. Sarculari frequenter debent: q̄a plurescunt. Si capitatim facere volueris/ vbi ceperit caulis prodire particula: sicq̄z succus reuertetur ad spicas.

Operationes

¶ Isido. Ulpicum cum vino tritū/calculos aiunt prodesse potui datū. Illius semen cuz vino/menstrua prouocat siue purgat. A

Caput.cccccvij.

Ulmus latine. Arabice arnabuz. Grece petela vel prolee siue pteloe. Paulus cap. de vlmo. Ulm⁹ est arbor omnibus nota cuius folia stiptica sunt.

Operationes

A ¶ Galie. viij. sim. far. cap. Prolee s̄m translationem grecam. Prolee. id est vlmus folijs consolidamus quandoq; recens vulnus contusis q̄ stiptica simul et abstersiua virtus cōseruatur in eis. Cortex vero eius adhuc magis est subamarus et stipticus.

B ¶ Unde et lepram sanat cum aceto. Et dum viridis existit et recens si superligata inuoluatur vlceribus consolidare ea poterit.

C ¶ Et radices eius etiam eiusdem virtutis sunt. et cum eius decoctione fomentant omnes fracturas porositatione egentes.

D ¶ Paulus. Ipsa bullita in aqua curant excoriationem capitis si inde lauetur. Radix eius est stiptica conglutinatiua et consolidatiua nimis.

E ¶ Isidorus. Ulmus nomen accepit. eo q̄ vliginosis et humidis locis meli⁹ proficit. Nā in montanis et asperis minus leta est.

F ¶ Plinius li. xvij. Ulmorum vmbra lenis est enutriens quecunq; occupat. In vlmo inserinorum iubet religio fulgurum. Nobilia viua in arbustis gignuntur. primoq; omnium vlmus propter nimiam frondem excipit. Ulmis detrahitur succus inutilis supra terram vsq; ad medullam foracis. In senecta et cum alimento sequuntur abundare nimio.

¶ Idem li. xviij. Ulmi et populi serantur a die quo Fauoni⁹ ceperit flare. siue a die. vj. ydus februarij: siue ante primam solsticij estiualis diem alia parte folia vlmi celum respiciunt: quam spectauerunt pridie. et est confecti syderis signum. B

¶ Idem. li. xxiiij. Ulmi folia et cortex et rami vim habent spissandi et vulnera contrahendi. Cortex vtiq; interior. D

Caput.cccccviij.

Usir siue qusir arabice. gre. Egilops vel egilopa. Ser. li. aggre. cap. qusir. id est alkaleya siue aquileya. et est herba cuius folia sunt similia folijs frumenti. nisi quia sunt latiora ⁊ molliora. et in summitate calami eius est semen nigrum tribus vl' quatuor tunicis vestitum a quibus exeunt ariste similes capillis in subtilitate.

¶ Plinius Aquileya herba est que crescit in segetibus cum tenui calamo habenti in summitate tegminibus ambitum ex quibus ariste similes capillis extant.

Operationes

A ¶ Galie. Uirtus eius est q̄ resoluit apostemata et confert fistulis que fiunt iuxta oculum que egilope vocantur. Maior virtus ē in semine. quare quando simpliciter ponitur semen intelligitur. Uires enim leuiter et efficaciter relaxantes. et ad omnes tumores
B valet. ¶ Sera. Mollit duricies. et ideo ad egilopas farina eius cathaplasmatibus cōmixta congrue facit.

Caput.ccccix.

Usnea. Pande. cap̄. lxxj. Aynech siue alusne arabice. grece brion vel brium vel licena. latine vero vsnee vel muscus arborum. Usnee vel brion quoddam oritur in arboribꝰ sicut lanugo. et quoddā est vsnee vel brion maris et est lanugo que oritur supra maris. ¶ Serapion libro aggre. cap̄. aynech: Aynech. id est muscus quercus. ⁊ est res que reperitur nascens super arborem serbin et nucis et glandium et super lapides. ⁊ melius ex eo est quod reperitur super serbin montanum. et post illud quod reperitur super arborem nucis. ⁊ melius horum est quod est magis odoriferum et albidioris coloris. ⁊ peius est ex eo quod est ad nigredinem tendens. sapor eius est stipticus temperate. Et virtus eius est que non est frigida frigiditate forti. sed prope tepiditatem. ⁊ virtus eius alia est que resoluit et mollificat. et prope illud quod reperitur supra arborem serbin.

¶ Gal. vj. sim. far. cap̄. Brium vel brion marinum compositum est ex terrestri et aquosa simul substātia vtrisq; frigidis. stipticat em̄ commestum. et quotquot calida sunt cathaplasmatum manifeste infrigidat et adiuuat Et est aliud brion vel brium quod a quibusdam vocatur spelticum reperitur quidem in quercubus et pinis et lenkis. habet autem stipticatiuā virtutē nō vehemētem neq̄ em̄ sufficienter frigida est. sed quodammodo medijs appropinquat. quare et dyaforeticam ⁊ mollificatiuam possidet vim maxime quod in cedrinis lignis inuenitur. ¶ Dyas. cap̄. de licena que super petram marinam nascitur brionest. ¶ Aui. li. ij. cap̄. vsnee. Usnee sunt cortices subtiles circūuolute super arborem ferentem glandes et pinum vel nucem. et habet odorem bonum que ex ea est bona est alba. et nigra est mala. In ipsa est frigiditas pauca ad debilitatem declinans. ⁊ stipticitas equalis. Et extimauerunt quidam q̄ est ca. in. j. gradu. sic. in. ij. ¶ Inquit alcausi. est frigida vehementis siccitatis. Insunt ei virtus stiptica et resolutio simul et lenificatio precipue que est de primo. et eius stipticitas est equalis.

Operationes

¶ Sera. auto. Dyas. Aynech est muscꝰ quercus et confert doloribus matricis: et quandoq; coquitur ⁊ sedent mulieres in decoctione eius. ¶ Et confert multum quando admiscetur in fumigationibus et vnguentis que fiunt ad resoluendam lassitudinem. ¶ Et ingreditur in cōfectione olei de ben. et in alijs vnguētis propter stipticitatem que est in eo ¶ Et infundit in vino diebus aliquot. et illō vinum facit dormire dormitione forti. et qñ infunditur in vino stiptico: cōfert stomacho et curat excussionem ventris: et aromatizat stomachum et abscindit vomitum. ¶ Dyas. Licena est muscus maris. que cathaplasmatibus adhibita fluxum sanguinis abstinet. tumorem compescit. zernas emendat. ictericis opitulatur. melle addito aspredinem oris et lingue distenit. reumatismum compescit. quia stiptice est virtutis et siccantis. ¶ Almansor tractatu. iij. cap̄. vsnee. Usnee vi muscus quercus parum existit ca. quod et vomitum abstinendo stomachum efficit rigidum. ¶ Auicen. Usnee aromaticum est. aperit opilationes et stringit carnes mollificatas. ⁊ linitur sup̄ ap̄ata ca. resoluit duricies. ⁊ sedat ap̄ata carnosa fluxa cadit inūctionibus lassitudinis: et resoluit duriciem iuncturarū. ¶ Et similiter eius decoctio cum infunditur in vino facit dormire potantem ipsum. et abstergit visum et confert tremori cordis. retinet vomitum et confortat stomachum et remouet inflammationem eius precipue infusio in vino stiptico. ¶ Et confert dolori epatis debilis. Aperit opilationem matricis. ⁊ quando sedetur in aqua eius confert dolori matricis. et prouocat menstrua.

¶ Et idem de viribus cordis ait. Usnee ca. est in. j. gradu. sic. in. ij. ⁊ habet cōfortare cor.

Caput.cccccx.

VInum. Jsi.li.xx. Vinum inde dictū est:q eius potus sanguinem cito replet.hoc alij licum appellant:eo q bibentem a cura soluit ¶ Aresto.in li.topicoꝝ.iij.Vinū ait Empedocles aquam putrefactam in lignis. ¶ Amb.li.ij. Noe post diluuium vitem plantauit:que p:ius domini p:cepto pullulauit:ac bibit de vino eius et obdormiuit. Deus autem p:escinit q vinum sobrie potatum sanitatem daret: p:udentiam augeret. Jmmodice vero sumptum ad vitia causas daret:creaturam dedit.sed abundantiam humano reseruauit arbitrio. ¶ Arest. in li.de animalibus. Vinum serpentes valde diligunt.et ideo per ipsum venantur cum imbibuntur. ¶ Jsi. Vinum dicitur roseum. id est cum robore:rosa enim rubet. Amineuꝝ quasi sine minio.id est sine rubore. Succinacium succine gēme simile.i.fului coloꝝ. Limpidum vinum.i. perspicuū ab aque specie dictum quasi limpbidum.limpba enim ē aqua Turbidum quasi torbidum.i.terra commixtum:quod est fece. Falernum vinum vocatum est a falerna regione campanie vbi optima vina nascuntur. Honorarium vinum qō regibus et potentibus honorie gratia offertur. Crudum vinū est insuaue quod serui potant. Conditum vocatur quod non sit simplex:sed commixtiōe pigmentorum compositum. Baserum vero a regione vnde defertur. Baza enim opidum est palestine. Infertum vinum dicitur quod altario offertur at q libatur. Spurcum quod offerre non licet aut cui aqua admixta est quasi spurium boc immundum. Acidum vel quia acutum vel q aqua mixtum cito in bunc saporem conuertitur. ¶ Actor pluribus etiam modis vina vitiata emendancur.sicut notum est pluribus: vt(verbi gratia)si forte mollescens intrassetur. Idem vinum per media lignorum fragmenta transfunditur: vt oleagina mollicies confringatur vel lambusce vel lignorum sertatura.vel similia.

Operationes

A ¶ Jsaac in dietis particularibo.li.iij. Vinū bonum dat nutrimentū corpori. Sanitatem reddit ⁊ custodit.si accipiat vt oportet: ⁊ q̄n tum natura sustinere valet. Digestionē confortat stomachi ⁊ etiā secundam q̄ est in epate.nec vllus inuenit cibus vl potus adeo naturalis caloris cōfortatiuus ⁊ augmentatiuus sicut vinū.propter familiaritatis cōfortium quod babet cum natura. B ¶ Et q: calor eius similis est naturali coloꝝ:ideoq; cōuertitur in naturalē ⁊ mundissimū sanguinem. Turbidū quoq; sanguinē clarificat. et aditus totius corporis maximeq; venaꝝ aperit et mundificat. Epatis opilationem aperit. Tenebꝝositatē aufert. Fumositatē tristitie generatiuā a corde expellit. totiusq; corpoꝝ mēbra corroborat. C ¶ Sed animā ipam facit obliuisci tristitiā ⁊ angustiā:laboꝝ ⁊ dolorē. datq; ei letitiā ⁊ audaciā. Jngeniūq; subtiliat. Jgit cōueniēs est omnibꝫ etatibꝫ ⁊ omnibus regionibo.sed cū sumat ꝑm sui quantitatē et bibentis consuetudinē ac nature possibilitatē. Juuenes enī ⁊ viri maiorē vim et quātitatē sustinent q̄ mulieres ⁊ adolescentuli. D ¶ Vinū mundū ⁊ purū si fuerit:cōuenit vt bymali tēpore ⁊ frigida regione bibatur In estate verō ⁊ calida regione vini paucitas aqua multū cōmixti necessario cōgruit. Corpora enī refrigerat ⁊ humectat propter aquā commixtā. Vñ antiqui assimilauerūt vinū tyriace nature:q; virtutē babet conservatiuā nature pficuā. Calefacit enī corpa frigida:et infrigidat calida: sicca humectat: et humida extenuat ¶ Haly in li.regalis dispositiōis ait: Vinū caloꝝ naturalē confortat. E Humoꝝes colericos tēperat:purgāq; sudorem vrinā. Dēbia dura humectat.appetitum iuuat ⁊ digestionē. F ¶ Uētositatē quoq; soluit.opilationē aperit.melācoliā mitigat. Et bec malē facit bis q̄ tēperate cōplexionis sunt. G ¶ Nocet aūt illi cuius cōplexio superabūdat in caloꝝe.vel qui febrē patit epatis aut cephalcā.⁊ cuiꝰ meriti debiles sūt. H ¶ Jdē in li.vt supꝝ.dt aūt q; ex multi vini potatione passiones accidūt graues frigide. sicut apoplexia/spasmꝰ/epilētia/emigraneū/obstupefactio.et bis similia. Replent enī vētriculi cerebri vaporibo vini.⁊ quod ad illud de venis ascendit: vnde caloꝝ naturalis refrigeratur ⁊ bmōi passiones generantur.

I ¶ Rasi in quarta parte. Uinum temperate bibitū nutrimentū penetrare facit. digestionem adiuuat multeq; bonitatē causa existit
K in corpore et in senibus q̄ maxime. ¶ Isi. Uinū antiqui vocabāt venenū. sed postq̄ inuentū est virus letiferi succi. hoc vinū vocatū est il
L lud venenū. ¶ Uñ et Hiero. in li. de ꝟginitate dt. Adolescētulos debere ita fugere vinū vt venenū. ne pro etatis calore feruēti bibāt et pereāt. Inde ē q̄ apud veteres romanos femīe nō vtebant vino: nisi sacroꝝ causa cer-
M tis diebꝰ. ¶ Cōstā. in pātegni. Uinū quoddā est meꝝ quoddā de passis factū: quoddā mellitū. quoddā dactilicū. quoddā ordeaceū vel
N frumētinū: i. ceruisia. ¶ Meꝝ vtiliter cali. est et sic. Nouiter quidē e torculari tractum in primū transit gradum. vetus autem augmētatur vel minuitur natura sua ex longitudine vel propinquitate prelorum.

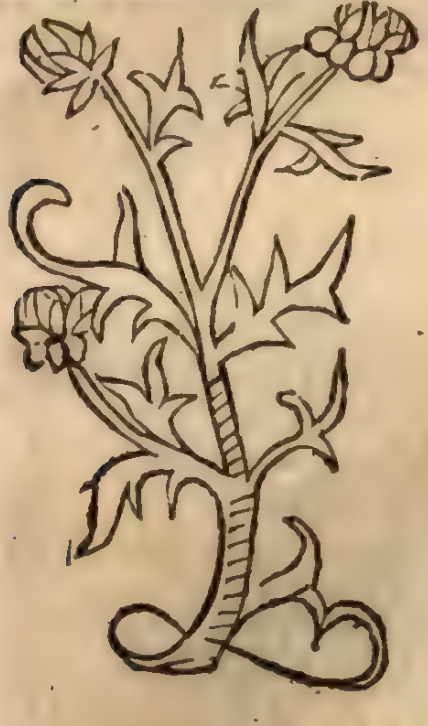

Caput. ccccxi.

Y Acea vel herba clauellata latine: grece torqueta: ara. marefolon. Platea: yacea est herba similis lauēdule ꝛ in summitate flores quorum color est citrinus glaucus ꝛ albꝰ. solum herba in medicinis vtitur ꝛ nō radices. cali. est ꝛ humi. in. iij. gradu

Operationes

A ¶ Pla. Herba ipa tunsa et cathaplasmatibꝰ adhibita. cōfert ad pruritū ꝛ scabiē. ¶ Herba ipa decocta cū vino odorifero bibita. cōfert herisipilosis. et ad omnē vlcerationē siue scabiem. ¶ Ista herba valet ad lepram re- C
mouendā decocta cū vino et curat excussionem ventris. ¶ Confert etiam multū mixtū D
cum fumo terre eandē quantitatē. nocet aūt illi cuius cōplexio superabundat in calore.

Caput. ccccxii.

Y Asdane grece. anadragne arabice. latine portulaca. Sera. li. aggre. capi. yasdane. id ē portulaca. Et est herba omnibus nota. ¶ Galienus. vij. sim. far. cap̄. portulaca. Substātia eiꝰ est aquosa. et in sapore eius est stipticitas pauca. et virtus eiꝰ est que infrigidat in. iij. gradu. et humectat in. ij. Dyas. cap̄. andragne siue vt alij. portulaca et est omnibus nota habens frigidam virtutem atq; redarguentem.

Operationes

¶ Serapi. Portulaca conuenit habentibus A
inflationem incensionme. et causonē in orificio stomachi. et in omnibus ypocondrijs. et curat stuporem dentium. eo q̄ lenit et auffert asperitatem.
¶ Et idem auto. Ruffi. Portulaca debilitat B
visum et destruit eum. et infrigidat corpus et prohibet vomitum et aufert libidinem.
¶ Dyasco. Portulaca masticata vel comesta E

cum origaro fluorem sanguinis prohibet: ⁊ viscide stringit: proprie cum masticata vel comesta dentium offensam sanat.

D ¶ In ardore stomachi portulaca in aceto comesta mire iuuat tunsa. ⁊ cum mollito ordeo mixta: et quasi malinagina pāno inducta: et stomacho imposita: mire febres tollit.

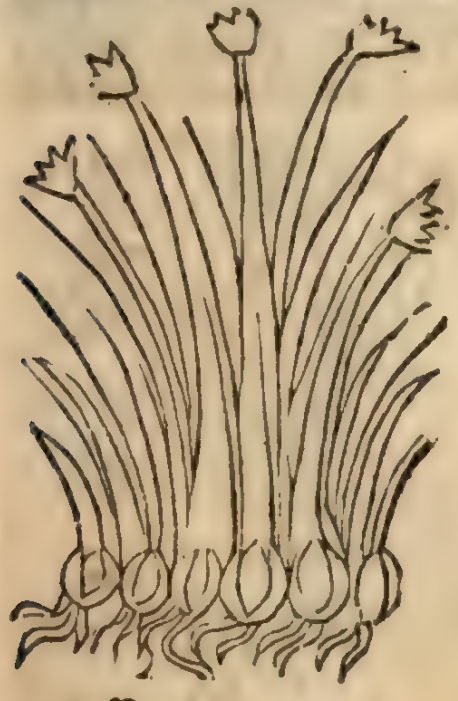

Caput.ccccc xiij.

Y Reos. Pandecta. cap̄. dccv. yreos ē herba faciens florem album vt liliū. et est in frondibus similis yri. Differunt autem in floribus. ℣. yris purpureum gerit florem yreos album. Gladiolus croceum: sed spatula fetida nullum. Unde ille herbe sunt similes in folijs. differunt tamen in floribus. Nam yris habet florem purpureū habentem gradationes diuersas in purpureitate sicut arcus celi. pro quo lege capitulum lilium de l. Et est alius cuius flos est albus. et iste est yreos. et ille debilior est superiori in omni re. et melior ex eis est cuius radix est alba rotunda: participans de rubedine ꝑm aliquid: et grossa et dura et spissa. ⁊ in qua est aromaticitas: sicut odor viole proprie. et cuius sapor est acutus mordicatiuus propter acrimoniam ipsius. habens nodos breues ⁊ collectos. Et melior pars plante ē radix. post illam flores. ⁊ melius tempus collectionis ipsius radicū est principiū veris.

Operationes

¶ Paulus cap̄. yreos. yreos ca. est in. ij. gradu sicca in. iij. Valet contra duriciem neruorum ex flegmate. Tussim placat. Screatū facilē facit. Grossos hūores pectoris attenuat. A

¶ Cum aceto potatus spleneticis ⁊ spasmū habentibus prodest. rigorem fe. ⁊ dolorem vulue mitigat et aufert. Cum vino potatum menstrua prouocat. Pessarium inde factum secundinam et fetum mortuum expellit. stomacho nocet. Cum aqua calida bibitum dolorem ventris placat. Elixatum et pistatum vulnera dolētia curat. coctū cū aqua ro. mixtum vulnera et pustulas mundificat. et bonam in eis carnem generat. Et valet contra putredinem dentium et gingiuarum. B

¶ Platea. yreos vel yris cali. et sicce sunt in ij. gra. Similes quidem sunt in folijs et in effectu. sed yris florem facit purpureum: yreos album. Harum radice medici vtuntur. que in fine veris colligitur: ac desiccatur. et per duos annos seruari potest. C

¶ Itaq; pro radice yris potest poni radix yreos. et similiter econuerso. Virtutem habet diureticam: vnde dissoluit et aperit. D

¶ Cōstan. yreos est calida in. ij. sicca in. iij. ⁊ valet cōtra dolorem neruorum de flegmate. Diuturnam tussim placat. E

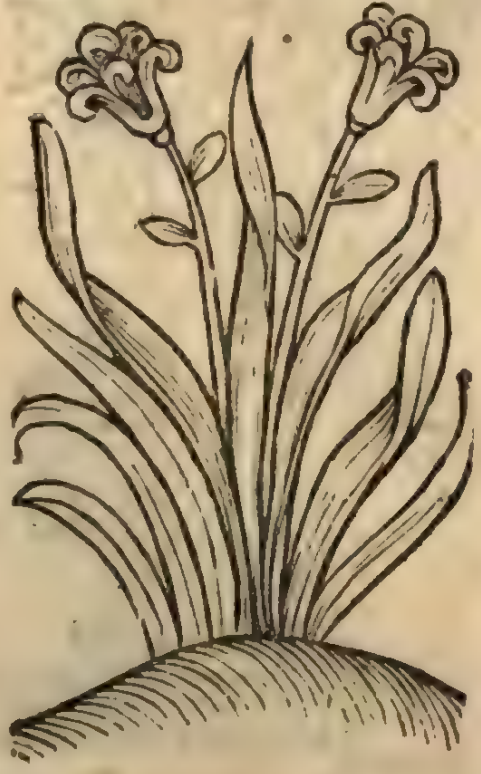

Caput.ccccc xiiij.

Ris illirica. Isi. yris illirica a similitudine yris celestis nomē accepit. Vñ arcumen a latinis dicitur: eo q̄ flos eius varietate coloris eundē arcū celestem imitet. Illirica dr. q̄ in illirico plurima ē et violētissima. Species eius folijs gladioli similibus radice aromatica: odoris boni.

Operationes

A ¶ Macer. yri dat floꝝ nomē arboꝝ ipse suoꝝ
Celestis similes sunt nempe coloribus yris.
Illiricam dicunt illam: quia plurima nasci
Fertur in illirico: vis eius sicca valensq̄
Dicit atq̄ gradū: dāt hunc in vtroq̄ scdm:
Maior vis huius est in radicibus eius.
Has desiccādas per frusta rotūda secatas
Sic vt se partes non tangant insere filo
Inq̄ loco sicco: fac suspendatur in vmbra.
Vix aliter totū: poteris siccare per annum
Cum vino sedant tussim: prebentq̄ saporem

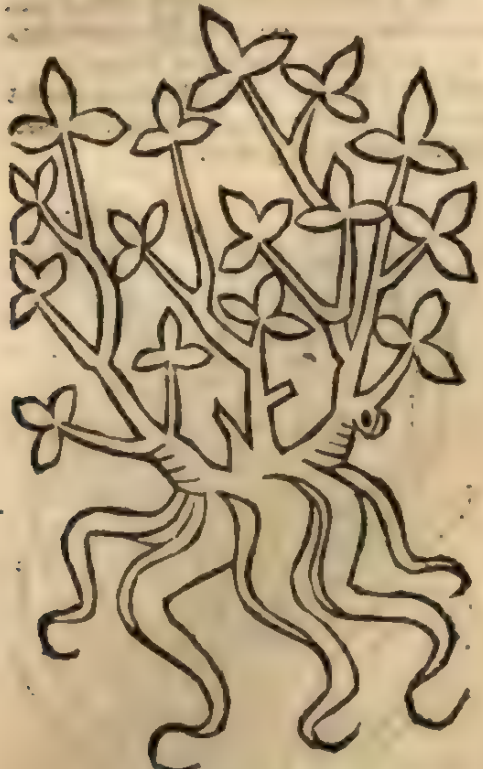

Caput. cccccxv

Dea. ydea sm Diascscoridē cap. de ydea sm translationem grecam. Folia habet similia myrthe que amili longi sunt.

Operationes

A ¶ Radix eius remordentis siue redarguentis virtutis est. sanguinis fluorem siue quemlibet fluxum stringit. ¶ Vbi sciēdum q̄ Dyasco. de ydea facit duo capitula. Vnū qd incipit ydea per .y. et est illud qd ponit hic. et aliud cap. quod incipit batus. et vna de speciebus eius est idea per i. pro qua lege capitulum. cccccij. superius de R. ¶ Gal. vj. sim. far. cap. ydea. ydee radix ⁊ gustantibus quidem est acra. Emorroidas. et fluxum ventris: nec nō dissinterias ⁊ fluxum muliebrē quotquot talia sanās bibita et deforis apposita.

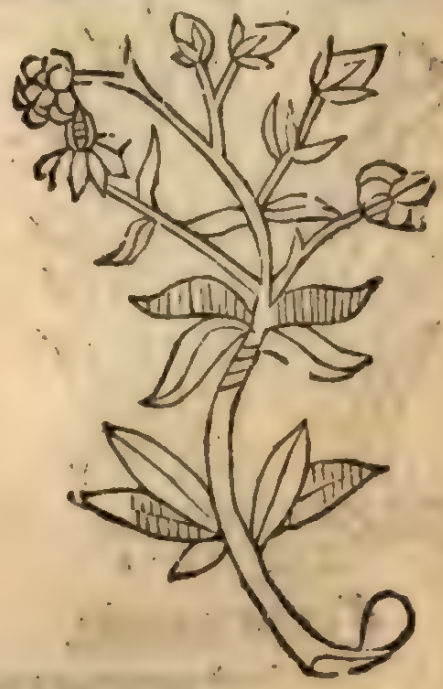

Caput. cccccxvj.

Pericon vel scoparegia latine. Grece ypericū vel biumi vel attricū. arabice Infaricon. Ex sinonomis. ypericon dicitur herba sancti Joannis. Herbaq̄ perforata. Quidam etiam nominant eam coronam regiam. Sera. li. aggre. cap. Infaricō. Sūt quidā qui nominant Kamepitheos propter similitudinē quam habet secum in odore resine pini. Nam pitheos .i. pinus arbustū: est qd ydoneū est ad accendendū ignem sicut ligna. et habet folia similia rute: et longitudo eius est circiter palmum et color eius vergens ad rubedinē. ⁊ habet florē subtilem albū similem flori cheyri albo. ⁊ semen eius est in cortice longum ⁊ rotundum. Et magnitudo seminis est in quantitate seminis

ordei cum odore resine pini. Nascitur in locis asperis et domesticis. Et vsus eius est q ad ministratur sicut est. ita q non sumus contenti semine solo. Galie. viij. sim. far. cap. ypericum s̄m translationem arabicaz. ypericum calefacit et siccat. subtilium partium existēs Dyas. cap. ypericum. Est herba colore subrufa. folia similia rute. habens et florem tenuez floreviole similem. et semen nigrum in forma ordei odoris resine. vires habet acriter stringētes ꝛ mictuales. Paulus cap. de ypericon cali. est et sic. in. iij. gradu.

Operationes

A ¶ Galienus. Menstrua et vrinas prouocat. Oportet autez totum ad hoc assumere. ꝛ nō solum semen: sed etiam fructuz. Sed cum foliis applicatum viride fit. ad cicatricem ducere potest omnia vlcera queq; adustione facta sunt ignis. siccum vero si apposueris: sanabis. et laxa et putrida vlcera. ¶ Quidam vero et sciaticis. bibere id dant puluerizatum et siccatum. et quando fit nascale cum eo prouocat menstrua. et quando bibitur prouocat vrinam. ¶ Et si bibitur ex semine eius cum vino: curat quartanam. Et quando bibitur eodem modo. lx. diebus continuis: curat sciaticam. Et quando fit emplastrum cū foliis eius et semine: curat combustionem ignis. ¶ Dyas. ypericum vrinam potatum prouocat et ventrem stringit. Item folia et succus eius medetur dissinterie ꝛ sanguinis effusioni. ¶ Ramicem etiam curat. Herba fomento imposita et combusta sanat. Hec cauda caballina dicitur ab aliquibus. et desiccatiua est fortiter sine mordicatione. ¶ Ad plagas autem magnas cathaplasmatibus imposita vtilis est: et glutinat neruos incisos. facit et ad eos qui sanguinem vomunt. ¶ Et ad fluxum sanguinis mulierum et ad dissintericos ꝛ ad dyarriam: et ad omne reuma ventris fortissimum adiutorium est. si ipsa herba cum aqua aut cum vino bibatur. ¶ Succus aūt eius ad fluxum sanguinis ꝺnaribus. et ventris fluxum cum vino austero potui datur febrientibus cum aqua. ¶ Paulus. vrinam prouocat. Epar et renes mundificat. femorum dolores curat. Vulnera desiccat: venenum superat. Cathaplasmatibus celeriter vulnera sanat.

Caput. ccccxvij

Y Sia. Plinius. ysia est apud grecos traduntq; ipsam et typhen cum sint de genere ad frumentum redire si piste serantur nec protinus. sz anno tertio. zea semen est ex quo fit alica: granum eius in pila lignea tunditur. vel lapidis duricia nobilius conteritur. excussisq; inde tunicis: iterum armamentis nudata conciditur medulla. Est zea que degenerat in Affrica. vnde adulterina fit alica. cuius spice latiores ac nigri sunt et breui stipula.

Operationes

A ¶ Isaac. Zizania nascuntur inter triticum siccis corruptisq; temporibus. vnde vim habent acutam et venenosam: et aliquando mētem perturbant ꝛ inebriant. Mixta sulphuri vino et aceto ad empetiginem vel serpiginem valent. cocta autem cum radicis cortice vulneribus iam putrefactis apposita sanant et mundificant. valent etiam ad apostemata dissoluēdum ¶ Hiero. super Matthēum. Inter triticum et zizania quod nos lolium appellamus q̄dū herba est: necduz ea lamus prouenit ad spicam grandis similitudo est. et in discernendo aut nulla aut perdifficilis distantia. ¶ Auicen. Zizania s̄m duas res ab hominibus dicitur. Quidam eniz zizaniam vocant granum simile frumento ex quo faciunt panem. et dicunt q zizania plurima est. Alij vero rem quandam inebriantem malaz que in granis prouenit. Melior est illaque est leuis ponderis. non vetus nec frangibilis: sed viscosa cum masticatur declinans ad rubedinem: et in ipsa est ponticitas parua. ¶ Plini. lib. xxij. Infelix dictum est a Virgilio lolium. hoc tamen mollitum

B

C

D

ex aceto coctum et impositum sanat empeti gines eo celerius quo sepius mutatum est. Medetur et podagre: ceterisq; doloribus cum oximelle. Curatio hec a ceteris differt. aceti sextario vno dilui mellis. ʒ. ij. iustuz est. ita temperatis sextarijs tribus decocta farina lolij. sextarijs duobus vsq; ad crassitudinem calidumq; imponi ipm dolentibus mēbris. Eadē quoq; farina extrahit ossa fracta

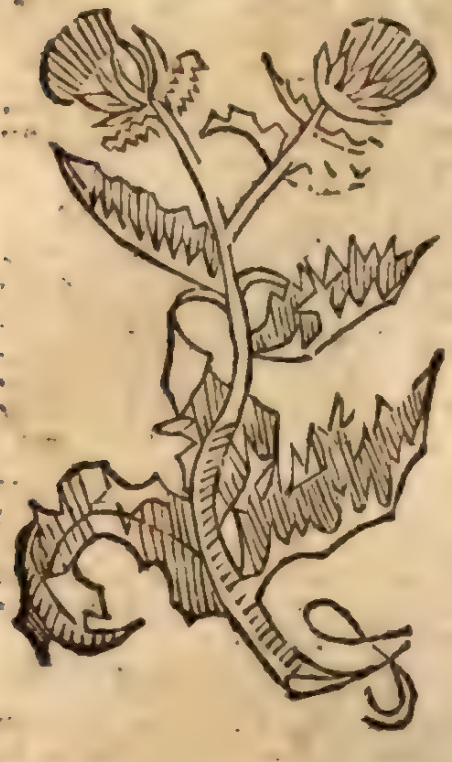

Caput. ccccc xviij

Y Ringus. Pande. cap. lxiiij. Astaruticon arabice vel secacul. grece biomō. Latine vero centum capita vel yringus. Nō ē autem affodillus: vt quidam dixerunt. sed vocantur due plante. quarū vna est yringus: vt patet per Sera. proprio cap. Et alia est herba que sibi satis similat. Itē Plinius post sermonem de yringo ex his inquit: scilicet yringum candidum quem centum capita nominant: omnes effectus eosdem causat. et radices in cibis grecorum recipiuntur siue crudis siue coctis. vt Dyasco. cap. de yringis. Preterea in antidotario virili in quodam antidoto quod incipit. Antidotum quod facit epilenticis recipiantur ⁊ centum capita et affodilli: quare non sunt idem.

Operationes

¶ Sera. li. aggre. cap. Astaruticon. i. centum capita. Alia est celestis coloris. ⁊ alia albi coloris. Sed que est celestis coloris est herba habens stipitem durum et asperum. ⁊ in summitatibus eius est flos glaucus similis flori camomille. et aliquis ex floribus habet colorem purpureum. et habet folia scissa et capitella similia stellis. sz folia que sunt in ramis tendunt ad longitudinē. ⁊ habz velut pilos. A

¶ Et idem auto. Galie. Traxit nomen ab eo q̄ curat apostemata. quando fit emplastruz deforis cum ea. aut suspenditur super ipsa. Virtus eius infrigidat et desiccat non fortiter. et maxime dum est recens. Sed centū capita albi coloris est yringus. Et ē species spine. et sumitur folium eius cum sale conditum in principio sui augmēti. B

¶ Et folia eiꝰ sunt folia aspera aromatica in sūmitate q̄ndo gustantur. Et in summitatibus eius sunt capitella rotunda sicut sunt stelle. ⁊ in circuitu eorum sunt spine. et stipes eius est durus et color eius capitellorum est similis colori oleandri. et fortasse aliquando sicut color iacincti. et habet radices longas nigras deforis: intus albas in grossitudine pollicis: boni odoris. nascit in locis arenosis ⁊ asperis. C

¶ Et idem auto. Galie. Virtus eius est composita. quia infrigidat et resoluit resolutione pauca. D

¶ Pau. cap. de yringo. yringus secacul aut yringion: herba est spinosa. radix eius cum aliquali aromaticitate comeditur et cōficiuntur cum melle et zuccaro radices predicte et comeduntur. E

¶ Dyas. cap. de yringo. yringus aut yringion aut nux agrestis: herba est spinosa. folia eius in initio comeduntur et in sale componuntur: que folia lata et aspera sunt gustum aromatis habētia. Que cum creuerint obrusum colorem habēt cum multis virgis in quibus sunt capitella rotunda spinosa. hastam habent duram in giro: et quandoq; albam viridem cum colore iacincti. F

¶ Et radix est illi oblonga et nigra deforis. deintꝰ alba aromate plena. nascitur in locis lapidosis et campis et littoribus. Radix eius habet virtutem calefactiuam. G

¶ Auicen. li. ij. cap. secacul. Secacul est cali. in. ij. ad humiditatem quandā tendens. et in ipso est leuitas. et virtus eius est sicut virtus baucie yringus: et maxime radix eiꝰ cruda comesta: curat gomorream. H

¶ Sera. auto. Dyas. Folia huius plante cōferunt inflammationi stomachi et apostematibus oculis: et alijs apostematibus calidis. I

¶ Et quidam dicunt q̄ flos huius herbe cuius color est purpureus: si bibatur cum aqua confert squinantie ⁊ epilentie que accidit infantibus. quando fit emplastrum cum ea humida con K

L fert apostematibus lumborum calidis. ¶ Et dicunt quod si ille qui habet apostemata in lumbis suis: acceperit florem eius siccum cum manu eius sinistra et posuerit super apostemata: sedat pulsationes eorum. ¶ Et idem auto. Dyas. Quando bibit succus eius radicis quod est albi coloris prouocat vrinam et menstrua Dissoluit tortiones et inflationes stomachi et quando bibitur cum vino confert dolori epatis et morsibus venenatis. et quando fit cum eis emplastrum: resoluit exteriora apostemata. aut quando suspenditur super ipsa sicut quidam putauerunt. ¶ Auicen. Secacul habet virtutem haucie et excitat appetitum coitus. et loco eius ponitur buziden siue buzeyden. quod inuenies in capitulo. lxxiij. superius de B.

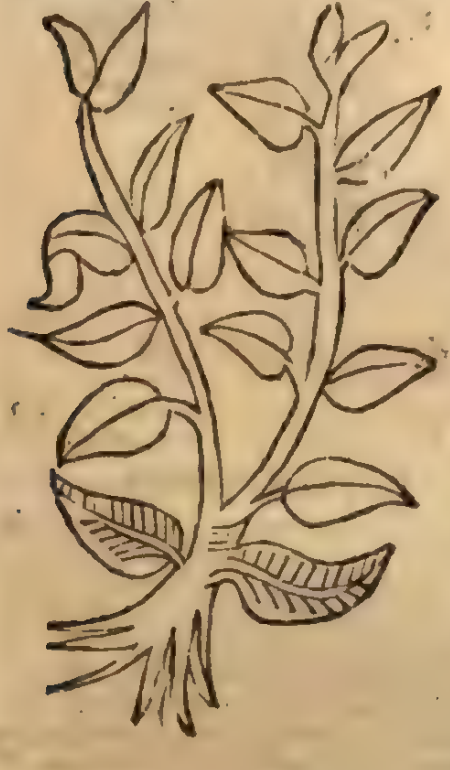

Caput. cccccxix

Y Dropiper. i. piper montanum vel piperastrum. Dyas. cap. ydropiper secundum translationem grecam nascitur locis humidis: cuius virga est nodosa. in quibus nodis nascuntur folia que nodos intra se et gradus habent. huius fo. mentastro similia sunt sed maiora et molliora et albidiora gustu acerrima sicut piper. sed non talis odoris. cuius semen in ipsius virgis minutum existit et spissum sicut botrus.

Operationes

¶ Semen eius cum foliis cathaplasmatibus adhibitum duricies et tumores spargit. et liuores limpidat siccum et tritum pro pipere misceri potest. ¶ Radix eius inutiles est. herba cum semine cathaplasmate facto. et imposito ypopias tollit. et duros tumores spargit. ruborem facit corpori. ¶ Galie. viij. sim. far. cap. ydropiper. secundum translationem grecam. ydropiper vocatum quidem est sic a locis in quibus nascitur. et ab eo quidem habet gustum ad similitudinem piperis. est autem ca. sed non quantum piper. quinimmo viridis hec herba cum fructu et cathaplasmata ypopias. et scliratos humores aperit et dyaforat

Caput. cccccxx

Y Nguirialis vel stellaria latine. grece asterion vel aster acticus vel bubonium. Pli. cap. Asterion. nascitur intra petras et loca aspera. Hec herba nocte tamquam stella in celo lucet adeo vt eam videntes ignorantes putent se fantasma videre a pastoribus maxime videtur. ¶ Pau. cap. Aster vel asterion. est quedam herba radiata vt stella. foliis oblongis duabus aut tribus in acumine capitella stelle modo radiata.

Operationes

¶ Gal. vj. sim. far. cap. aster acticus siue ynguirialis. Alij bubonium vocant: quod non solum superplasmatum sed etiam propinatum

creditur bubones sanare. habz autem quod dyaforeticum. habet etiam non minus refrigeratiuum quid et repercussiuum: vt mixte sit potētie sicut rosa. non tamen sic stipticat.

B ¶ Et idem eodem li. magis infra cap̄. bubonium siue aster acticus: siue inguirialis nominatus est: ex eo q̄ creditur conferre bubonibus tam cathaplasmatum q̄ assumptum

C ¶ Est autem mediocriter dyaforeticum: eo q̄ mediocriter est ca. et neq̄ vehementer neq̄ intense desiccat. maxime autem cum adhuc tenerum est et recens dictum est prius.

Caput. ccccxxj.

Poquistidos. id est succus eius quod oritur ad pedem rose camine vel barbe hircine. Pro q̄ lege cap̄. clxij. d E.

Operationes

A ¶ Dyas. Stringit enim vehementissime. vnde ventris profluum et sanguinis abundan-

B tiam reprimit sine mora. ¶ Sunt autem due species. Una est flaua. i. subrufa ⁊ alia alba. quas greci ypoquistidos vocant: eo q̄ in radice herbe dicte nascatur: vt apparet similiter in capitulo Edera arborea. Cuius succus exprimitur et reponitur valet ad eadem ad que licium et accatia. Paulus. Fri. est et sic. in. iij. gradu.

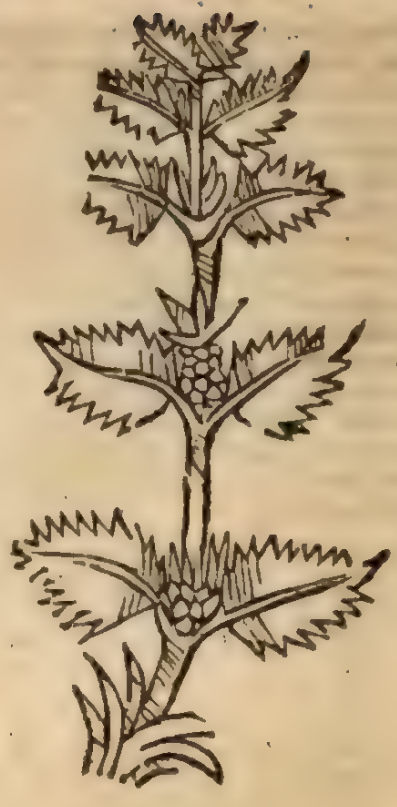

Caput. ccccxxij.

Poglossos. id est lingua equi et vocatur alio nomine mirta agrestis.

Operationes

¶ Dyas. Frutex est mirte agrestis similis folia habens minuta: et comam spinosam. que folia in summitate sunt sicut in linuga cuz ramulis minoribus circa eadem fo. hanc perhibent multi collo ligatam: dolorem capitis tollere. Malaginatibus miscetur. ¶ Pla. y poglossam dicunt alexandrinam. folia habet oximirsino similia. sed maiora et albidiora et molliora. Semē in medio foliorum ei⁹ sanguineum est: et tanq̄ cicer. virgas duobus palmis. aut modicum plus habet longas. radicesq̄ similes mirsine: sed maiores odoratas molles ac rubeas. ¶ Nascitur autem in locis montuosis. virtus eius radicis tantum existit que. cum vino dulci bibita diu parturientibus subuenit. Strauguiriosis etiam medicinaliter proficit. et sanguinē per vrinam deponit. ¶ Plinius libro. xxvij. y poglossa habet folia siluestris mirti. figura concaua et spinosa. et ceu linguas in his folio paruo exeunte d folijs.

Caput. ccccxxiij.

Paragus siue asparagus latine et gre
ce. Ara. nalion vel halion. ¶ Sera. li
aggre. cap. nalion auto. Halie. i. spa
ragus. virtus eius est que desiccat sed nō ha
bet frigiditatem neq; caliditatem. et abster
git et aperit opilationem epatis et renum.
et proprie semen et radix.

Operationes

A ¶ Sera. i. sparagus curat dolorem dentium.
quia siccat sine calefactione et infrigidatiōe

B ¶ Et idē auto. Dyas. Quando elixatur vna
ebulitione et comeditur. mollit ventrem et

C prouocat vrinam. ¶ Et quando coquitur ra
dix eius et bibitur decoctio ipsius confert

D stranguirie et ictericie et sciatice. ¶ Et quan
do coquitur in vino confert decoctio ei⁹ mor

E sui rutele. ¶ Et quando ex decoctione eius
fit collutio oris confert dolori dentium. et se
men eius quando bibitur facit operationem

F radicis. ¶ Et dicitur q̄ elixatura eius occi
dit canes. et dicunt aliqui q̄ quando comua
arietum sepeliuntur in terra nascuntur inde

G sparagi. ¶ Et idem auto Aben mes. proprie
tas est remouere dolorem lumborum qui fit
a flegmate et ventositate: et dolorem colicē.
quia mollit vētrem. et si homo vritur eo mul

H tum facit nauseam. ¶ Halie. ij. de cibis cap.
de sparago ait: q̄ sunt diuretici modicū ha
bentes nutrimenti et non bene digeruntur.

I ¶ Et idem. vj. sim. far. cap. sparagus est ab
stersiue virtutis. non tamen calefacit mani
feste. neq; infrigidat. Et ideo tam renum q̄
epatis dc opilatiuus est: et magis radices et
semina q̄ herba. quoniam etiam sanat dola
rem dentium. quoniam sine calefactione de
siccat. quorum egent maxime dentes.

Caput. ccccexviij

Eduar. Auicen. Zeduar melior est il
la que cum napello crescit. et eius vi
cinitas plantam napelli debilitat.

Operationes

A ¶ Est autem cyriaca venenorum omnium vi
peri et napelli et aliorum.

B ¶ Rasi. Zirumber. id est zeduaria. cali' est et
sic. ventositatem dissoluit.

C ¶ Constantinus in libro graduum. Zedur
cali. est in. iij. sic. in. j. valet contra venena: et
morsus reptilium. stomachum curat et con
fortat: appetitum excitat: putorem oris am
putat: si post alia accipiatur.

D ¶ Platearius. Zeduar calida est in. iij. gra
du. sicca in. ij. Vinum decoctionis eius con
tra frigidam tussim valet. et contra dolorem
stomachi et intestinorum ex frigiditate et
ventositate.

E ¶ Salsamentum ex eo factum et rore mari
no et pane asso et aceto: appetitum excitat.
Suppositorium ex eo: trifera matricem ca
lefacit et mundificat.

F ¶ Pande.cap.dccxij.zedoaria latine. Grece zerumbet. Radix est cuiusdam herbe in trãs marinis partibus inuenta ca.est virtutis et
B viscide. ¶ Unde lumbricos occidit: ructum facit:et stomacho aptum.cuius dolorem au tiquum ieiune sumptum masticatione tollit
D ¶ Pau.cap.de zedoaria.cali.est in.iij.gradu. sicca in.ij.radix est cuiusdã herbe que per.x. annos seruatur. Uinum decoctionis eius contra tussim fri.facit.⁊ contra dolorem sto machi et intestinorum ex ventositate vel fri. suppositorium factum ex eo facit:vt supra di
I ctum est. ¶ Sera.li.aggre.cap.zerumbet.i. zeduaria.et sunt radices rotunde similes in sapore et colore zinziberi et affertur de seni.
K ¶ Aben mes.Et cali.et sic.in.ij.gradu.et im-
L pinguat impinguatione conuenienti. ¶ Et dixit Bedigoras.Confert morsui venenoso
M rum. ¶ Auicen.de viribus cordis dicit ꝙ est ca.et sic.in.iij.gradu.et habet confortare cor

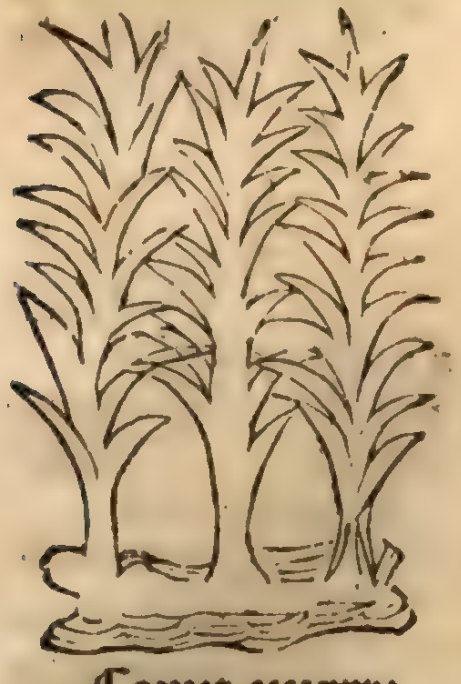

Caput.ccccxxv.

Inziber latine. Ara.zinziber dicitur
Z tengibel. ¶ Sera.li.aggre.cap.tengi bel.auto.Dyas.Est arbustuz quod re peritur in terris arabum. et homines illius terre vtuntur folijs eius in multis rebus:si cut vtimur ruta in cibis et potibus et deco ctionibus et alijs.et radices eius sunt par ue:sicut radices ciperi.quarum color versus albedinem declinat.et sunt sicut mutilate.et in sapore earum est delectabilitas.et simili tudo saporis piperis.et habent bonum odo rem et oportet ꝙ eligantur ille que non sunt perforate.Et quidam sunt qui condiunt zin ziber cum melle et quidam cum rob. Et qui dam cum aqua et sale. et hoc ne putrescat. et sic ponunt in terreis vasculis vt deportetur ad partes ramorum.et est conueniens in ci bis:et comeditur in piscibus et sale. ¶ Balie. vj.sim.far.cap.de zinzibere ſm translationẽ grecam. Radix huius plante deferſ ad nos ab India.et est illud in quo est iuuamentũ. Et virtus eius est calefactiua caliditate for ti cum humiditate propter hoc accidit ei ꝙ corroditur et putre fit cito, quoniaz in eo est humiditas superflua.

Operationes

A ¶ Pau.cap.de zinzibere.zinziber est ca.in.iij. gradu.hu.in.j. Uinum decoctionis eius ⁊ fi cuum siccaꝝ et passularum valet,ad frigidã tussim et spiritualium frigiditatem. Si etiã
B puluis eius in ficubus ponatur:et sic come datur. ¶ Puluis eius in cibis confectus et exhibitus sincopisantibus confert.per bien nium seruatur. Et est domesticum ⁊ siluestre Domesticum est quod karopos colore:sapo re vehementi acuto solide substantie. dome sticum vero subalbidum acutum habet sapo rem:sed non adeo vehementem: nec substan tiam adeo solidam. Unde cum franguntur partes sibi coherent quibusdam ramusculis In siluestri vero raro vl nunqꝫ sic inuenitur.
E ¶ Auicen.zinziber simile est piperi in natu ris suis:sed non est in eo illius subtilitas. et accidit ei vt corrodatur propter humiditatẽ suam superfluam propter hoc etiam et pro pter spissitudinem suam calefactio eius du rabilior est calefactione piperis. Est autem
D ca.in fine.iij.et sic.in.ij. ¶ Isaac zinziber ca. est in.iij.gradu.humiditatem habet:licet sen sui non apparet.hec testificatur ꝙ putredi ni apparatus est. Utilis est frigidos stoma chos habentibus.ventrem soluit. humidita tem desiccat.digestiuam virtutem adiuuat. ventrem humectat. ¶ Et Rasi.zinziber cali.
E est et humi. Cibum digerit.ventrem mouet. Stomacho et epati frigidis confert. et ocu lis ex humiditate obscuris. ¶ Constanti.zin
F ziber ventrem humidum facit.ij.ʒ.d eo. et.ij. ʒ.zuccare cum calida aqua accepta viscosos humores purgant. ¶ Cõditum libidinem au
G gmentat.stomachum calefacit. Cibum dige rit. Superfluam humiditatem stomachi de fructibus desiccat. pro quo piper album et longum poni debet. ¶ Macer.zinziber atqꝫ
H piper equalia nam medicine. Dicũt hac cau sa taceo de viribus huius.

Caput.ccccxvj.

Irnabū. Pan. cap. dccxvij. Zirnabū
3 est arbor mag̃ nō fructificās in mōte
Libano d̄ seni. cui⁹ virgulta sūt pua
rotūde figure. hn̄s puā grossitiē calami: cū q̄
scribit. nigra ad citrinitatē declinātia q̄ nō
hn̄t multū saporē: neq̄ odorē. ⁊ modicū quod
hn̄t de odore est odor citri. Est ⁊ eius virtus
nucis muscate. et est subtilior parumper.

Caput. ccccc xxvij.

Irumb siue zirūbet arabice. grece cir
3 cūquinem vel cauch. Sera. li. aggre.
cap. zirumb. Zirumb est ex speciebus
odoriferis. et propter hoc admiscetur in con
fectionibus aromaticis. Et idem aucto. Ga
lie. Est ca. et sic. prope tertium gradum. ⁊ est
in virtute sua simile cassie lignee et cubebe.
Et idem auto. Consodonij. Si non habes
cynamomū pone ꝑ eo zirumb. Et idē auto.
Isaac eben arā. zirumb est arbor magna que
nascitur in monte Lubue. i. in oriente. nullū
faciens fructum: habens folia longa. quorū
color est inter frigiditatem et citrinitatem si
milia foliis salicis.

Operationes

¶ Isaac. Resoluit et stringit ventrem. A
¶ Et idem auto Mesarugie. Virtus eius ē B
sicut virtus nucis muscate. verūtamē est sub
tilior ea. ¶ Et quando fit sternutatorium cū C
eo et oleo violaceo conuenit dolori capitis fri
gido et humido. ¶ Et conuenit stomacho et D
epati propter suam aromaticitatem.

Caput. ccccc xxviij.

Inirmon. Dyas. fm transla. grecam.
3 nascitur in monte Anamon. virgas
habet similes apio et ramos pluri-
mos. et folia similia ei lata super terram spā

sa. fortiora et pinguiora et odorata cum visci tudine color est mellinus. et sunt ei capitella aueto similia. et semen obrotundū simile cau liculo: nigrum viscidum ⁊ myrrhe habēs odo rem. Radix eius viscida est et odorata ⁊ mol lis succum plurimum habens et fauces mor dens. Eorium est illi a foris nigrum. ⁊ intus viride aut subalbiduz. nascitur in locis aspe ris et humectis virtus est radici eius et semi ni et herbe calida.

Operationes

A ¶ Dyas. Eius folia in sale componuntur vē
B trem stringūt. ¶ Radix eius venenis occur rit tussientibus et ortonoicis vrinam prouo
C cat. ¶ Folia eius cathaplasmatibus adhibi
D ta tumores et duricies spargunt. ¶ Radix eius similiter facere potest. semen eius vrinā
E prouocat. ¶ Nefreticis et spleneticis et do lori vesice maximum presidium est. mēstruis
F imperat. ¶ Secundinas expellit.

Caput. cccccxxix.

Ua siue musa Grece. Ex sinonomis.
3 Muza est fructus Paradisi: vt dicūt quidam in quo comedendo peccauit Adam. Sed alij verius dicunt q̄ peccauit in ficu. Fertur autem muza crescere in Babylonia. alio quoq; nomine muza est opiata. Isaac. Muza est calida in medio. j. gradus et humida in fine ipsius.

Operationes

¶ Isaac. Muza cerebrum humectat et ven A
trem: pectoris et pulmonis ledit asperitatē. Est autem nutrimenti multi et grossi. Que assueta generat stomachi grauitatē: ac splenis et epatis opilationem. Unde qui eā mā ducant post eius comestionem zinziber con ditum vel oximel accipiant: si tamen frigide nature sunt. ¶ Auicenna. Muza nota est. B
nutrit velociter ac lenificatiua est. ¶ Mul C
titudo eius generat opilationes. et addit in colera ac flegmate s̄m complexiones. ¶ Con D
fert adustioni ignis gutturis ac pectoris.
¶ Stomacho quidem conueniens: sed mul E
titudo eius valde grauis est. Augmentum in spermate facit. et vrinam prouocat.

Caput. cccccxxx.

Uccarum. Actor. Zuccara et candi
3 (vt fertur) vltra mare vel in Hispania ortum habent ex cannis que zuccarine cognominantur. Oritur enim zuccara intra cannam sicut medulla intra sambucum vel arundinem. ¶ Sera. li. aggre. capi. zuccarum: auto. Galie. Prima eius virtus ē que siccat. Secunda q̄ abstergit et resoluit.

Et dixit Galienus de ingenio sanitatis q̄ ingreditur in medicinis que operiunt opilationes: et abstergunt ⁊ mundificant vias: et est longinquum a nocumento stomachi. ⁊ ab eo q̄ facit sitim sicut mel. et efficitur p̄ expressionem cannarum. et succus earum coagulatus vocatur zuccarum. Et idem autoritate Dyascoridis. Est similiter zuccarus species que est et speciebus mellis. et vocatur mel canne. et est illud zuccarum quod est ita pingue quod non induratur. sed remanet liquidum ad modum mellis. et cum plus moratur durescit. cuius substantia coagulatur super cannas in India ⁊ Arabia. Et cum plus moratur durescit. cuius substantia indurata similat substantia salis. et frangitur sub dentibo sicut sal. et vocatur sal indum.

Operationes

A ¶ Serapion. zuccarum indum quando resoluitur et bibitur: soluit ventrem. et est bonum stomacho. Confert dolori vesice et renum. et abstergit obscuritatem visus.

B ¶ Idem autoritate Aben Deluay. Est calidum in principio secundi gradus. et humidum in medio primi. et tale zuccarum sic coagulatum super cannam est quod affertur ab egen fm frusta similia frustis salis.

C ¶ Et est etiam zuccarum taberzemid est de regione illa qua fit zuccarum album purum et bene coctum: quod non mollificatur sicut sal armeni.

D ¶ Est similiter zuccarum aluzar fm Auicē. libro. ij. capitulo de zuccaro. zuccarum aluzar et est ros cadens super abusam. et sunt sicut frusta salis. et in ipso est ponticitas et amaritudo cum abstersione et resolutione. acuit visum et confert renibus et vesice.

E ¶ Et est aliud zuccarum amarum quod colligitur in planta bauser.

F ¶ Paulus capitulo de zuccaro. zuccarum est calidum et humidum in primo gradu. virtutem habet nutriendi et infrigidandi et relaxandi. contra dolorem oculorum distempere tur zuccarum cum lacte mulieris: et distillatur in oculo. probatum est.

G ¶ Auicenna libro. ij. cap̄. de zuccaro. Zuccarum est vehementioris lenificationis: et sedat inflationem. et cum oleo amigdalino cōuenit colice.

H ¶ Sera. Penidie sunt call. ⁊ humi. in primo gradu. Molliunt ventrem. et sunt grossioes zuccaro.

I ¶ Dyascorides. Et zuccaro conficiuntur penidie. quarum virtus frigida est et humida. Arteriarum asperitatem comeste leniunt. Oris et gutturis amaritudinem et fellis tēperant. Sicce tussientis humectant.

K ¶ Constantinus in pantegni. zuccarum temperatum: sed tamē aliqualiter calidum. Huius actio melli vicinatur. Cum farina cocti indigestiuum est. Cum oleo amigdalino nutritiuum. Sed eparis constipationem facit et in renibus lapides.

L ¶ Ex libro de naturis rerum. Zuccarū cali. et humi. Sūt autem canne in partibus Hispanie. que cum mature fuerint radicibus euelluntur. earumq̄ summitates ad mensuram. duarum palmarum abscise ad speciem germinis terre infiguntur. Reliquum vero cannarum per frusta scissum terunt ⁊ liquorem in vasis recipiunt ac bulliunt: cum totus in spumam transire videtur. exhauritur et in vasis reponitur. palcaq̄ cooperitur et superaspergitur. Citrinum autem remanet et multo calidius est. et ob hoc in acutis poni non debet. Album vero frigidius ē et laudabilius et contra dolorem pectoris valet.

¶ Hec de herbis ⁊ arboribus ⁊ que ex his advsum medicine concurrunt sufficiant.

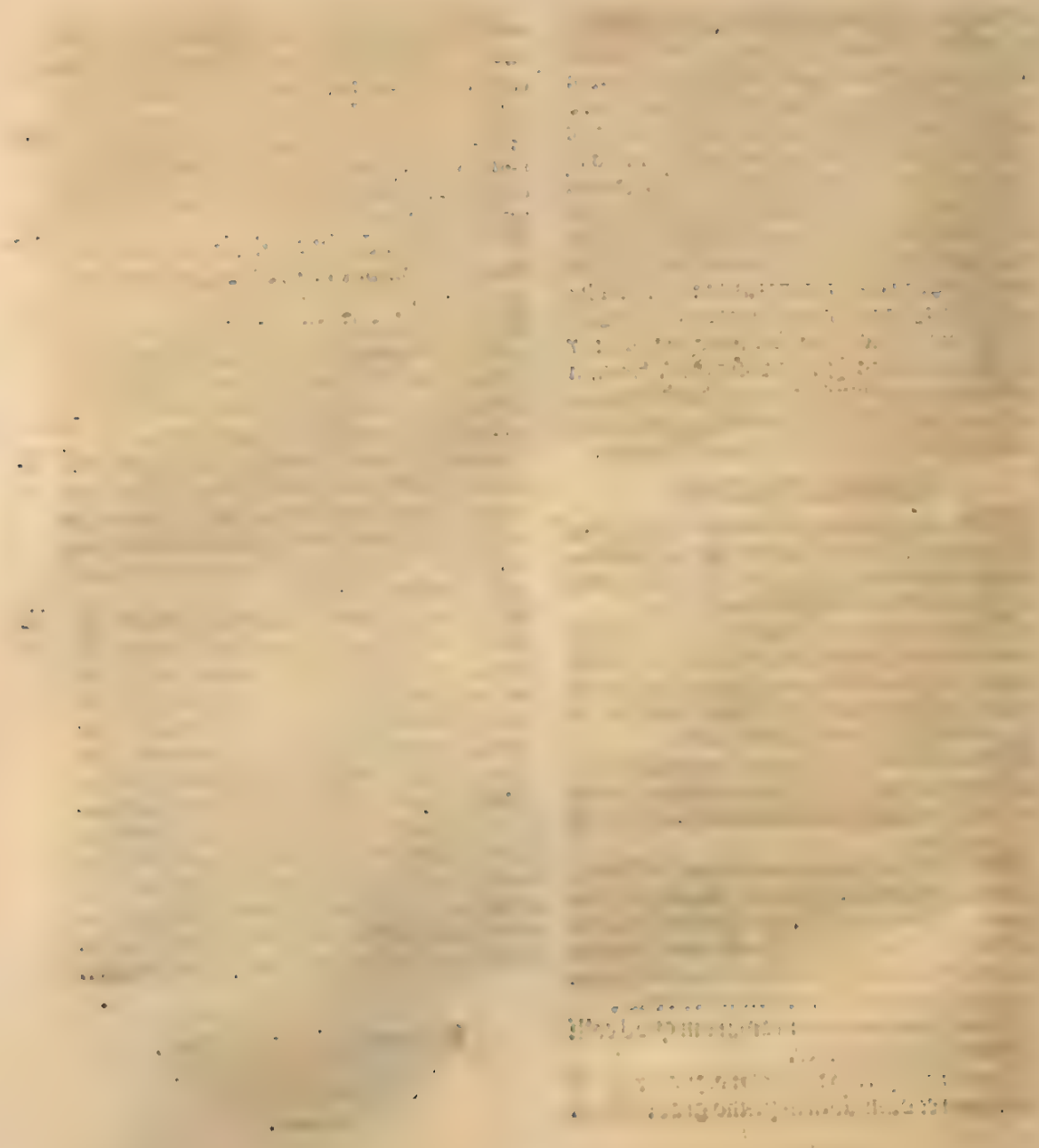

Prologus in tractatum De animalibus

Quoniam in prioribus diuino nobis assistẽte auxilio, primũ presentis operis tractatuz de herbis videlicet, et qualiter ad medicinã administrant breuiter expediuim⁹. Restat nunc eiusdem interuenienti auxilio vt ad secundũ tractatũ: qui de animalibus erit actẽ nostre mentis vertamus, in quo quidẽ (dum summa dei bonitas vt speramus haud deerit) naturas complexionesq; et si quid medicine subseruiũt animaliũ: vitã in terris agẽtium explicare curabimus. Quia autem inter oĩa animalia dignissimũ / nobilissimũ / perfectissimũ / nec non a deo dilectissimũ est homo, Primo loco de hominis natura: eius complexione atq; virtute dicamus.

Caput. j.

HOmo. Jsi. Formauit ergo (sicut scriptũ est) dñs hominẽ in agro damascẽno de limo terre ẽntũ ad corpus. Aũ et Adã interpretatur terra rubea siue terrenus. Erat corpus illud immortale nõ ó cõditione nature / sed de beneficio gratie. Hã ei⁹ immortalitas erat sustentanda per ẽum ligni vite. Erat itaq; potẽs nõ mori si nõ peccaret, quia ó ligno vite sustentaret, et potẽs mori si peccaret, quia ligno vite priuaret: sicut et factum est. Jsiõ. in li. etymolo. tỹ. Corpus dictum est eo q; corruptũ perit, solubile eñ atq; mortale ẽret aliquãdo soluendũ. Caro aũt a creando est appellata. Caro aũt ex quatuor elementis cõpacta est. Hã terra in carne est. Aer in anhelitu. Humor in sanguine. Ignis in calore vitali. Habẽt in nobis elemẽta suã quoq; partem, cui quid debetur compage resolutã. Vi trubius in li. iỹ. de archytectura. Corpus hominis ita natura composuit: vt os capitis a mento ad summam frõtem et radices ymas capilli esset decime partis. Itez manus palma ab articulo ad extremũ medium digitu tantundem. Jpsius autem oris altitudinis tertia pars ẽ ab ymo mente ad ymas naris. Nasum ab ymis naribus ad finem medium superciliorum tantundem: ab eorum autem fine ad ymas radices capilloz frons efficit. Reliqua quoq; membra suas hãt esse mensurationes et ꝓportiones quibꝫ etiã antiqui pictores et statuarij nobiles vsi magnas laudes sunt assecuti. Corporis aũt centrũ naturaliter est vmbilicus. Nam si homo collocatus fuerit supinus manibꝫ et pedibꝫ pansis circiniq; centrũ in eius vmbilico collocatã circũagẽdo rotũdationẽ vtroz̃q; manuũ et pedũ digiti tangent. Jtẽ quadrata designatio in eo inuenitur. Nam si a pedibus ymis ad summũ caput mẽsuraueris: inuenit ure dem latitudovri et altitudo. Et ysagogis hypocratis. Corpus quidem hominis in tres partes generales diuidit, scilicet caput / pectus et pedes. Jn particulas aũtẽ multas. Specialiter aũtẽ cõstat de venis et arterijs et neruis et ossibus cartilaginibꝫ adipibus et ceteris spiritibus. ¶ Notandũ q; omnia corporis ossa sunt. ccxlj. Septẽ capitis. iiỹ. paria. xxiiỹ. maxillaria dentiũ ciua. xvj. vnũ pali. duo menti dentiũ suoz. xvj. Spondiles. xxiiỹ. Coraz. iỹ. Ani. iỹ. Coste. xxiiỹ. Tenuitudinũ. viỹ. Spatulaz. ỹ. Inferioz. ỹ. Pectinis in manibꝫ. viỹ. digitoruz. xxx. Anchorum. ỹ. Calcaneoz. ỹ. Auicularũ. ỹ. Rasce pedum. x. digitoz. xxx. ¶ Et ysagogis hypocratis. Sunt aũtẽ in humano corporis ossa. ccxiiỹ. Jn capite. vj. Jn facie. viỹ. Dentes pleriq; xxxỹ. Spodilia. i. ossa spine. xxiiỹ. Jugulũ. ỹ. Vertebraz. ỹ. Femoz. ỹ. Pale. ỹ. Pectoris. j. Laterum. xxiiỹ. Cubitoz et radioz. iiỹ. Carpon. vỹ. Metacapon. viỹ. Digitorum manuũ. xxx. Coxaruz. ỹ. Femoz. ỹ. Vertebraz. ỹ. Geniculorũ. ỹ. Cruriũ radij. iiỹ. Plantaz. ixv. Calcanei. ỹ. Astragali. ỹ. Digitoz pedũ. xxx. tẽ. ¶ Cõstantinus. Mẽbra diuidunt prout singula fecit natura propꝫ actionibꝫ conuenientia. Actiones enim sunt tres. scz. Animalis. Spiritualis. Naturalis. quibꝫ similia sunt instrumẽta corporis. Vnde mẽbra virtutem animalem sequẽtia vocantur animata. Spiritualem spiritualia. Naturalem naturalia. Animata mẽbra fecit deus in oĩbus animalibus ꝓter sensus et volũtarios motus. Jn homine vero et ꝓter hoc et propter intellectum et rationem ea fecit vt cerebrum / oculos / nares / articulos / linguam / neruos atq; lacertos.

¶ Membra spiritualia facta sunt propter spiracula flatus et caloris naturalis conseruantiam. vt sunt pectus et eius panniculi: cor et pulmo cum cannalibus suis. fauces et dyatragma et arteric. ¶ Membra naturalia bipartita sunt quedam enim sunt nutritiua: quedam generatiua. Nutritiua sunt que mittunt ciburn in substantiam membrorum totius corporis. Omnia enim humana et bestialia corpora consumuntur ab aere et naturali calore. Jdeo necesse est vt ad conseruantiam et integritatem consumptio cibis reparetur. Itaq; nutritiua sunt / os / dẽtes / stomachus / intestina / epar / splen / fel / renes / ve-

sica/vene. Generatiua vero facta sunt vt specificarentur generalia et indiuiduarentur specificata. Nam quoniã omnia indiuidua naturaliter cõsumunt: necesse est vt per genitalia reparentur que sunt matrix vel vulua. Virga testiculi ⁊ vasa spermatis. Horũ aũt triũ generum. s. animatorũ spiritualiũ et naturaliũ membrorũ singula habent vnũ principale membrũ: cuius causa facta sunt alia. Mẽbra vero cõsilia (sicut dictũ est sup̃) sunt partes toti: totũq; parti assimulantia. Sũt aurẽ septẽ. Primũ. s. ossa. Secundũ cartilago/cor/nerui/ligamẽ. Tertium vene. Quartum arterie. Quintũ caro/glandes/pinguedo. Sextũ cutes ⁊ pellicule. Septimum pili et vngule. Ossa itaq; sunt purior et siccior corporis pars. Ex li. de na. rer. Sicut in pariete luteo pali ipam parietẽ tenent ne penitus obruatur: sic ossa carnẽ fragilẽ stipãt ne sua mollicie corpus in vnũ improbe cõuoluatur. Etiã multa hic essent dicẽda de vnoquoq; membro: que causa breuitatis dimitto.

Operationes

A ¶ Auicen. in. ij. canone. Saliua hominis ieiuni scorpiões interficit. Cũ eadẽ ⁊ camphora fricat impetigo. Eadẽ quoq; cum distillatur in aurẽ vermibꝫ lesam eos interficit ⁊ statim educit. ¶ Sordicies auris hoĩs confert emigranee ⁊ pannaricio. Et linitur super fissuras labij. ¶ Capilli quoq; ⁊ dentes ⁊ ossa hominis ꝯbusta. ⁊ alia plura de homine medicinalia sunt. ¶ Itẽ vrina homis abstergit scabiẽ vlcerosam ⁊ pruritũ. prohibetq; serpiginẽ ⁊ impetiginẽ. Eadem in vase eneo cum melle cocta abstergit albuginẽ oculi: et confert palpitationi. Cõfert etiã ictericie: ⁊ proprie cũ aqua mellis ⁊ aqua ciceris. Fex eiusdem vrine sanat herisipilam ꝑm qd̃ dicitur.

E ¶ Et vrina infantis abstergit morpheam ⁊ pannũ. Eadẽ quoq; bibita cõfert difficultati anhelitus ⁊ dilatationi. Itẽ vrina hoĩs p̃ ceterꝫ vrinis est magis abstersiua. ponitur enim cum cinere vitis super locũ fluxus sanguinis ⁊ sistit. ¶ Confert etiã morsui vipere bibita: omniq; morsui ⁊ puncture valet. ⁊ q̃ ex ea antiqua est. confert venenis omnibus et lepori marino. ¶ Alia quoq; plura medicinalia operatur. Sperma hominis ꝓprie cõpetit empetigini: et sedat dolorem podagre. Dicitur etiam q̃ abstergit morpheam.

H ¶ Stercus homis calidũ sedat herisipilam vt d̃r ⁊ forsitã sordiciei confert. Idem siccum cũ melle aut vino bibitũ in febribꝫ periodicis. prohibet em̃ earũ periodos. Confert etiã ictericie. ¶ Dyas. Fimus humanus vulneribus impositus tumorẽ non admittit. Succus aũt cum melle squinanticos curat. Itẽ fimus human⁹ paracolesim facit adhibit⁹. Gratum vultum et niueum facit. ¶ Sera. lib. aggre. cap̃. zebel. auto. Gal. inquit. Omne stercus est calidum et resolutiuum attractiuum. sed ꝑm plus ⁊ minus. ⁊ maxime stercus animalis comedentis ossa. et signum est q̃ curat squinantias ⁊ ap̃ata gutturis: ⁊ miscetur cum melle ad dissinteriam et ad vlcera antiqua. Et miscetur cum lacte in q̃ sunt extincti lapides aut ferrum candens. ⁊ dat in potu: aut fit cristere cum eo: ⁊ miscetur cũ medicinis resolutiuis appositũ. ⁊ confert iuuamento magno. ¶ Stercus infantium comedentium panem ⁊ carnes gallinarũ: curat squinantiã. Cõuenit et ei iuuamento mirabili qñ miscetur cum melle et linitur cum eo guttur et palatum: aut datur in potu.

Caput. ij

Agnus. Isidorus. Agnus a greco vocabulo dicitur quasi pius. nam inter omnia terre animantia maxime inuenitur innocens et mansuetus. nullum em̃ ledit dente: nec cornu nec vngue. ⁊ quicquid in eo reperitur totum vtile est: quia caro ad cibum: pellis ad varium vsum: pilus ad indumentum. fimus ad terre impinguationẽ. vngula et cornu ad medicationem ⁊c̃. ¶ Itẽ Isidorus libro. xij. Latini agnum ab agnoscendo putant dictum: eo q̃ pre ceteris animalibus matrẽ suam noscat adeo q̃ si in magno grege errauerit statim balatu vocem noscat parentis. ¶ Scd̃m Arest. ⁊ Auicen. Agni quidam nascuntur in tempore vernali. quidã in tẽpore autumnali. Vernales sũt

corpore maiores robustiores viribus ⁊ pinguiores q̄s sunt aurūnales vel byemales. Plinius. li. viij. In aliquibus rē regionibus multi hybernos agnos preferunt vernis. qm̄ magis interest ante solsticiū q̄s ante bruma firmos eē solūq̄s hoc animal vtiliter bruma nasci. Idem li. xviij. Porro decrescenti luna castrandi sunt agni vel arietes sicut iuuenci ⁊ edi ac verres. Amb. Agnus simplicissimus cum a matre quandoq̄s aberrat frequenter eam balatu absentem excitat: multisq̄ licet versetur in milibus ouium. recognoscit vocem parentis ⁊ festinat ad eam. Nam q̄uis cibi et potus desiderio teneatur. transcurrit tamen aliena vbera licet humore lactis grauida et undēr: spliusq̄ materni lactis fontes requirit. ¶ Aresto. Agnus si renes eius sepo circumquaq̄ cooperiantur monetur. ¶ Palladius li. xv. Agnorum prima generatio est in mēse Nouembri. sed agnus natus maternis vberibus statim admouendus est manu: prius tamen exiguum lactis in quo spissior est natura mulgendum: quod pastores collustram vocant. hoc enim agnis (nisi auferatur) nocebit. ac per biduum natus cum matre claudatur. et tunc septis obscuris caliditq̄ seruetur. Item secluso paruulorum grege matres in pascua mittātur. Sufficit autem prius q̄s in mane procedant. et cum saturi reuertuntur ad vesperā agnis vbera bau trienda permittere. Qui donec firmentur: intra stabulum furfuribus vel medica herba vel (si est copia) farina ordei pascantur ingestum donec cōceptis pabulum per etatis robur matribus habere possint commune.

¶ Actor. Agnus est animal omnium simplicissimum et mansuetissimum. quia nec vlla fraude vel asturia callet: nec vlli dētibus vel cum vnguibus nocet. ¶ Item patientissimum. Quia et immolandus non clamat. et tondendus silet. Item ad plures vsus vtilissimum. Nam et lac prebet ad nutrimentum: et lanam ad vestimētum: et carnes ad esum: corium quoq̄ ad calciandum vel ad scribendum. et fimum ad agrum impinguandum ⁊ fecundandum. Est ⁊ animal mundum ſm legem. quia et ruminat et findit vngulam. Lupum vero naturaliter timet et horret et fugit. Merito ergo et propter predictas tot bonas proprietates voluit christus pre omnibus bonus in agno precipue figurari: sicut spiritus scilicet in columba.

Operationes

A ¶ Isaac in dictis particularibus. Agnus q̄dem lactans inuiscositate vicinus est porcis siluestribus propter vicinitatem vulue ⁊ humiditatē lactis quo nutritur, vnde caro eius non est laudabilis: q̄ indigestibilis: ⁊ lubricitate sua de stomacho descendit. Indigestibilis aūt precipue si comedentes stomachus humidū et defectu habeant. Ideoq̄ Galie. vituperat lactantes agnos. ¶ Annales vero mediocrē habent cōplexionē inter lactātium humiditatē ⁊ iuuenum siccatatē. Ideo ceteris sunt meliores ad digerendū faciliores. sanguinē meliorem generant maximeq̄ iuuenes iuuāt calidam ⁊ siccam cōplexionē habētes: et calidam ⁊ siccā regionē inhabitantes. ¶ Et li. de na. re. Caro agnina robustis ⁊ sanis est valde bona: sed infirmis infirma. q̄ licet a stomacho facile descēdat: difficile tamen a mēbris soluit. Ideoq̄ viscosum humorem generat. ¶ Plinius. li. xxix. Coagulus agni contra omnia mala medicamenta pollet: ⁊ contra marinos morsus vel ictus valet. ¶ Auicen. Sanguis agni sanat epilentiam cum vino. Coagulum enim eius a venenia morsuris omnibus sanat. ¶ Albertus. Medulla agni ad ignem liquefacta cum oleo nucum admixto zuccaro albo distillata super sambucū: et postea bibita dissoluit lapidem in vesica: et confert patientibus dolores in virga et in vesica et in renibus: et confert etiam mingenti sanguinem. ¶ Si cum felle agni inungantur loca corporis in quibus incidit cancer cōfert manifeste. Si vis remouere morbum ouium interficientes eas accipe ventrem arietis et coque cum vino, ⁊ admisce cum aqua et da ouibus in potu ⁊ remouebitur morbus.

B

C

D

E

F

G

Caput. iij.

Aries. Isidorus libro.xii.capitulo.i. Est autem aries dux et princeps ouium, et ideo dedit ei natura fortitudinem ceteris ouibus prestantiorem. Decuit enim arietem ducem ceterarum ouium et tutorem aliis esse viribus fortiorem. Et ideo vt dicit Isidorus. Aries autem veruex a viribus est dictus eo q tanq̃ vir ouium. Vel vt idem dicit Veruex a verme est dictus: eo q habeat vermez in capite cuius pruritu excitatus caput concutit fortissime. et quicquid sibi obuiat dure ferit. et ideo aries grece quod dicitur virtus latine est vocatus. quia in gregibus masculi dicuntur arietes. quia ad fecundandas oues virtuosi sunt atq̃ fortes. Nam corporis magnitudine ⁊ virium fortitudine et animi virtute oues alias precellunt ¶ Dicitur etiam aries ab aris quia vt dicit Isidorus. Hoc pecus primum fuit in aris a gentibus immolatum. Unde dicitur ideo aries quia mactatur ad aram. Unde s̃m legem Mosaicam. Aries fuit animal potissime mundum: et ad sacrificium et ad esum. Nam pro peccato illo a populo cõuenienter offerebatur. Et quia findebat vngulam pariter et ruminabat indifferenter a populo comedebatur. ¶ Item Plinius libro.viij.capitulo.xlvij. Arietis inquit naturale est agnos fastidire: et oues senectas sibi obuias consectari. Nam ipse melior est ⁊ vtilior in senecta. tamen respectu ouium ferox fit animo. Tempore amoris pugnat pro vxoribus suis. ⁊ aduersarios cornibus impetit. et vt melius pugnet: ⁊ fortius contra resistẽtem retrocedit: ac resiliendo cum impetu hostem ferit. De arietibus etiam dicit Auicenna. Arietes inquit et capri vadunt multum in vnum. et in hyeme non se abscondunt propter frigus et aliquando exeunt de loco calido ad locum frigidum. ⁊ quãdo pluit quousq̃ moriãtur. et arietes naturaliter sequuntur capras et quiescunt omnes quousq̃ pastor accipit vnum ex eis et facit ipsum antecedere et sequuntur alij. et timent naturaliter tonitrua sicut oues que si impregnate fuerint et audierint tonitrua obortiunt pre timore. et ante mediam noctem stant simul cũ ouibus ⁊ dormiunt: et post sparsim. et in dormiendo semper latus alternant per vices. nam a vere vsq̃ ad autumnum dormiunt in vno latere. deinde vsq̃ adver dormiunt in latere altero. ¶ Isaac in dietis particularibus inquit: q arietes et capri sicut et cetera animalia propriam habent vocem per quaz se clamant et vocant feminas tempore coitus et amoris: et potantes aquam salsam anticipant coitum ⁊ citius mouentur ad amorem. Et quãdo arietes senes mouent citius ad amorem et coitũ q̃uis iuuenes in tempore determinato signum est bonitatis temporis in anno illo. Et si in illo tẽpore excitent iuuenes ad amorem signum est pestis future super oues in anno illo. hoc idez dicit Arest. ⁊ Auicen. Aresto. In libia cito apparẽt cornua in capitibus arietum. et (vt ait Homerus) cornua sunt etiam in capitibus feminarum arietum. Apud septemtrionem vero nõ habent arietes cornua in quodam loco. Animalia que habent cornua fissuras habent in vngulis naturaliter: vt taurus/ceruus ⁊ aries. Et vt in pluribus aries dux gregis est. Pastores enim in grege ponunt arietẽ: vnuz rectorem sicq̃ docent eum a puericia: q cum acclamauerit euz pastor proprio nomine anteriorat se. Eusculapi⁹ in libro suo. Elephas cum arietem viderit: timet eum et fugit.

Operationes

¶ Isaac. Arietes habent carnes calidiores ac minus humidas q̃ sunt carnes ouium ac duriores ad digerendum. Arietes in iuuentute manentes minoris sunt humiditatis et viscositatis propter etatis siccitatem eorum complexioni dominantem. Idcirco eorum caro melior est agnis et ouibus. quia si bene digerunt bonum et multum sanguinem generant. maxime si castrati sunt. quia caliditas et humiditas eorum temporate sunt. vnde boni saporis sunt: nisi quando sunt decrepiti qui proculdubio pessimi sunt et non castrati sunt eis meliores. Omnes enim decrepiti in calore naturaliter defectuosi sunt qui defectus prouenit ex etate ⁊ testiculorum indigentia. Annuales mediocrem habẽt complexionem inter lactantium humiditatem ⁊ iuuenum siccitatem. Idcirco ceteris arietibus meliores sunt. et ad digerendum faciliores. Sanguinem enim meliorem generant. et maxime iuuant iuuenes calidam ⁊ siccam complexionem habentes: et calidam et siccam regionem inhabitantes. Decrepiti vero (vt dictum est) ceteris deteriores sunt. B

¶ Auicenna. Caro arietis adusta linitur vtiliter super morpheam ⁊ super empetiginem Confert etiam morsibus serpentum ac scorpionum. Etiam cum vino canis rabiosi. C

¶ Cinis eiusdẽ confert albugini oculi. Arietis pulmo calidus superpositus sanat excoriationem calcanei ex calciamento. D

¶ Eusculapius. Arietis liquor qui a pulmone decocto distillat tertianas et renum morbum in eis natum sanat. E

¶ Plinius libro.xxix. Jus ex carne arietum valet contra cancrum. Haly. Arietis fel aurium dolori: qui est ex frigiditate medetur.

Caput.iiij.

Aper. Isidorus. Aper a ferocitate vocatus est: ablata f litera et p subrogata. Unde et apud grecos fragros id est ferus dicitur. Omne enim quod ferum est ⁊ immitte abusiue agreste vocamus. Porci agrestes valde belliciosi sunt tempore coitus ⁊ ingemantur vt coria sua sint eo tempore dura: quia se cum arboribus confricant: ⁊ postea lutum intrant. Illudq; desiccāt. Hinde preliantur intātum vt vnus aut ambo moriātur. Ursus quoq; pugnat cum porcis agrestibus. Est autem aper iracundus et insipiens: nec bonorum doctrinam morum recipiens. nullaq; mutatio accidit in eo etiam si castretur. Apri quoq; femina castratur. ita q̄ non indigeat coitu: vt cito impinguetur: sed prius biduo cibus prohibetur. ¶ Plini⁹ libro. viij. Apris maribus in coitu est asperitas plurima. Tunc inter se dimicant arborum attritu costas indurantes seq; luto tergorātes. Femine quoq; in partu asperiores sunt: et fere similiter in omni genere bestiarum. ¶ Ex libro de naturis rerum. Aper bestia fortis: nigri coloris. que nullam bonorum morum doctrinam recipit vnq̄ sed semper fera ac ferox est. dentes habet magnos et recuruos incisionibus aptos in quibus hoc mirabile est: q̄ viua quidem bestia possunt idem q̄ ferrum. Mortuo vero detracti vim incisionis amisisse probantur. Hoc animal si mane anteq̄ mingat a venatoribus impetatur: de facile lassatur. Si vero ante vel interim dum venatur vrinam fecerit difficulter capture cedit. Ueruntamen etiam lassatum non cedit: sed in posterioribus subsistit et attrocitate rigida lassitudinem dissimilat. duellum offerens venatori. ferire tamen in hominem vel inuadere non presumit nisi prius ab illo ictuz acceperit. Caueat autem homo sibi: quia nisi primo ictu pugnentis cuspidis letale vultus inter aruum et laterales costas dederit. periclitari de vita poterit nisi forte iuxta ad refugium arborem inueniat quam ascendat: aut in humiliori loco reliqua terre planicie totis membris se p̄mat. auersi enim acre curui dentes eius quibus quasi quibusdam atrocissimis armis valent ad inferendā mortē: non possunt quē q̄ nisi elatū et erectum attingere. Sustinebit tñ pedum illius conculcationez quousq; sic iacenti a proximo succurratur. Aper cunctas bestias precedit auditu a dextris. Habet os ad modū scuti. quod venabulis et machere opponit.

Operationes

¶ Plinius lib. xxviij. Apri cerebrum contra serpentes laudatur cuz sanguine. Iecur etiam inueteratū cum ruta potū ⁊ vino: adeps quoq; cum melle resinaq;. Simili modo ⁊ iecur verrinū exemptis dumtaxat fibris quatuor obulorum pondere et cerebrum ex vino potum. ¶ Item cerebrum apri vel sanguis verēdorum medetur carbunculis. Iecur ei⁹ litargicos excitat. ¶ In iecure femine apri inueniuntur lapilli qui contriti ⁊ in vino poti calculos pellunt. ¶ Apri pulmo ebrietatē arcet. Fel aprinuz strumas discutit. Lyenuz quoq; sedat potum. ¶ Idem. Cum adipe pulmo impositus parmones sanat. ¶ Ulcera quoq; serpentia sanat fel aprinuz cum resina et cerusa. ¶ Cinis maxillarum apri sanat vlcera que serpunt. ¶ Idem quoq; confert fractis. Lardum eius elixum atq; circumligatum mira quoq; celeritate solidat ea ¶ Apri vrina ⁊ ip̄a vesica pro cibo sumpta vesice calcorumq; cruciatibus medetur. si prius vtrūq; fumo macerat. id in apri vesica si assa mandetur vrine cohibet incontinentiam ¶ Hydropicis auxiliatur apri vrina vel etiam vesica paulatim in potu data. ¶ Urina quoq; apri in vitro seruata auriuz dolori vitijsq; medetur. deniq; tam grauis est apro vrina: vt effugere non sufficiat nisi egesta. ac ea velut deuict⁹ opprimatur. vnde illa exuri eos traditur. ¶ Aprini fimi cinis inspersus potioni tepidi vini dissintericis medetur. Luxatis quoq; valet idez fimus. Uerrisq; spuma recēs ex aceto. In fimo quidem suis est vsus efficatior que non peperit. In apris quoq; multum prestantior. ¶ Usus axungie valet

A B C D E F G H I K L M

ad emolliendas excalefaciendas discutiendas purgandasq; cōfricatis membris itinerum lassitudines. ¶ Ex li. de na. rer. Fimus apri recens et calidus precipuum est remedium contra fluxum sanguinis e naribus.

Caput. v.

Asinus. Ex li. de na. re. Asinus ē animal deforme vile ac despectum. grandi capite. longis et latis auribus. corpore macilēto: nesciunt impinguari. In humeris stigmata christi portat crucis. Est ergo asinus animal mansuetum ⁊ discordie nescium oneriferum: et non rebellans sarcinis etiam vltra q̄ ferre possit sibi impositis. brutum et irrationale super om̄ia animalia. In cessu quoq; pigrum et tardum: patiens et inter verba durissimum: per viam incedens obuiantibus cedere nescit. Post menses. xxx. coit. nisi post annos tres gignit. Spinas libenter comedit. frigidius est naturaliter: et frigoris impatiens: maxime tempore conceptus. Ideoq; non generatur in locis frigidis ⁊ in Scotia et in regionibus propinq̄s: nec in equinoctio sicut coeūt equi sed in estate. In terra quoq; septētrionis que est frigidissima non inuenitur: qm̄ illic viuere nō potest. Gestat autem in vtero per annum integrum. Asini pullus aliquātulum decoris habet in iuuentute: sed quanto plus senescit tāto turpior fit. Aresto. Asinus habet soleas sicut et equus. non habet fel omnino: sed habet sanguinem spissum ac nigrum valde sicut taurus. Asin⁹ et animalia cetera magni cordis timida sunt plus omnibus animalibus. Timet frigus. felle caret: spinas comedit qn̄ molles sunt. multum coit: min⁹ tn̄ q̄ equus. Ei si non inceperit generare post eiectionē posterior ē dentiū nō generabit omnino. Comedit fructus. Herbis pascitur et aqua impinguatur. Quāto plus ex aqua bibito: tanplus eius cibo proficit. Unicū habz ventrē: sicut ⁊ cetera soleas habentia. Infirmatur sepe infirmitate que dicitur milide. et est prius in capite. Curritq; flegma multuz e naribus. ⁊ si descenderit ad pulmonē morit. Actor. Asinus est animal stolidū tardū et luxuriosum. Crucē habet in anteriori dorsi parte super humeros. ⁊ ibi debilior est. In posteriori aūt super renes ibi fortior est: horribiliter clamat. lappas comedit. sonuz citare (vt fertur) ¶ Amb. Asinus piger ⁊ ad predaz exposit⁹: sensuq; tardior. docet nos viuatiores esse debere: nec desidia corporis animiq; pigrescere: sz ad fidem cōfugere que onera grauia solet alleuiare. Phisiologus. Asinus est animal onoriferū mācipiū seruituti addictū respectu multitudis laboꝝ quos sustinet parum gratie cōsequitur. vocē homis cōsuetaz intelligit. Et nouit iter qd̄ sepe ambulauit. Cū aūt vidit lupum venientē respicit in lumbum: ⁊ sic improuisus a lupo cōprehenditur

Operationes.

¶ Auicen. Asinus sanat leprā. Cōtracti ex siccitate sedēt in iure carnis eius. ⁊ caro etiā eius iuuat. Epar ei⁹ assatū ⁊ a ieiuno comestum confert epilētie. similiter ⁊ eius vngula adusta. ¶ Cinis carnis ⁊ epatis eius cum oleo valet suppositis fissuris frigoris. ¶ Itē cinis epatis eius cū oleo valet sup scrofulas ¶ Dicit aūt q̄ eius vrina cōfert dolori renū. Urina vero siluestris asini (sicut Gal. ait) lapidē in vesica frangit ¶ Sanguis asini ꝓhibet fluxum sanguinis narium ex velamine. ¶ Adeps eius valet ad vestigia cutis. Urina asini cōfert vlceribꝫ ambulatiuis ⁊ humidis. ⁊ dolori renū. Stercus eius in om̄i cursu sanguinis administrat. ¶ Odorat quidē ad fluxum sanguinis nariū fortē: ⁊ exprimit humiditas eius in narē ac retinet ¶ Itē stercus asini pascentis siccū cū vino valde bonū est puncture scorpionis. ¶ Lac etiā asinarū minus butirosum existens: subtile ē ⁊ aq̄sum Valet tussi extenuationi ac sputo sanguinis ⁊ hydropisi ac duriciei splenis. Vētrē lenit ⁊ ethice bonum est. ¶ Ferr etiā q̄ cum os ex eo colluit. confirmat dētes ⁊ gingiuā. Non est aūt cōueniens habētibus sodā ⁊ vertiginē ⁊ tinnitū proprieq; dormire supra ip̄m. et vniuersaliter nocet habētibꝫ capita debilia. ¶ Esculapius. Sanguis asini cum vino potatus febres quotidianas sanat: tribus vel quatuor guttis illius datus. Adeps ei⁹ coi-

A B C D E F G H I K L

tum commouet. Splen eius cum aqua tritus: et mammille appositus attrahit lac.

M ¶ Dyas. Adeps asininus dicit cicatrices cõ colorare. Lac eius ventrem mollit: et ore receptum dentes gingiuasq; confirmat. Vulnerationes quoq; ventris ac reumatismus optime curat. Locium eius bibitum nefreticos sanat. ¶ Haly. Asini pulmo et pulli eius si desiccatus teratur ac bibitur attractioni spiritus ac tussi prodest. Epar asini domestici si comederit cum epilenticus prodest ei.

N

O ¶ Asini fimus si opprimatur eo sanguinis fluxus de venarum vel arteriarum incisione amputat eum vel stringit. Parimodo si de aqua eius instilletur naribus sanguinis fluxum patientibus stringit. Omnino lac asine medicaminibus letalibus obest: et intestinorum vlceribus prodest ac tenasmo. sic quoq; prodest lac ouium sed minus. ¶ Plinius. libro. xxviij. Anulum ex vngula et cruribus asini nigredinem non habentis. si induat epilenticus prohibet ipsum ne cadat. ¶ Preterea si domum suffumiges asini pulmone mũdas eam ab omni reptili ac serpente.

P

Q

Caput. vj.

Ahane et alches. Ex libro de naturis rerum. Ahane ſm Arestotelem ē animal magnitudine cerui contra consuetudinem omnium animalium habens fel in auribus simile felli hominis in colore. Et est amarum valde causatiuum vehementis ire ferocitatisq;.

Operationes

A ¶ Helynandus. Alches est animal in silua hercinia. harum consimilis est capris figura et varietas pellium: sed magnitudine paulo antecedũt. Mutilia sunt cornibus: et crura sine nodis articulosq; habent. Nec quietis causa procũbunt: neq; quo afflicte casu ceciderint: erigere sese aut subleuare possunt

¶ His sunt arbores pcubilibus ad eas se applicant atq; ita paululum reclinantes quietem capiunt. Quarum ex vestigijs cum animaduersum a venatoribus fuerit quo se recipere loco consueuerunt eo loco a radicibus subruunt. aut abscindunt arbores tantum vt summa species vel stipes earum stantium relinquatur. huc cum se consuetudine declinauerint: infirmas arbores pondere affligunt atq; vna ipsa concidunt.

B

¶ Est alche mulis comparanda: adeo propenso labio superiore: vt nisi recedens in posteriora vestigia pasci non queat.

C

¶ Gangama insula e regione germanie mittit animal quale alches. ⁊ cuius sicut nec elephantis flecti nequeunt suffragines.

D

¶ Ideoq; non cubat cum dormiendum est. sed somnolentiam arbor tantummodo sustinet que prope casum minatur vt fera ruinaz faciat: dum assuetis fulcimentis innititur ita capitur.

E

¶ Alioquin eam mãcipare difficile est. quoniam nullo rigore poplicum incomprehensibili fuga pollet.

F

Caput. vij.

Anabula. Antaplõ. Aptalo Aucacinor. ¶ Isi. Annabulla bestia est ethiopie. collum hominis: vt equus pedes

et crura velut bos. caput vt camelus. albas habet maculas. colorem rutilum valde. membra singula distinguentem. Cuncq; tanto de core sit animal respersum. pellis multum spectabilis carens venditur ad luxum oculorũ ¶ Antaplon vel aptalos aial simile capriole fetidum nimis cui non potest homo approximare. Et habet duo cornua acuta valde. quasi duas falces. & recuruata sũt. Hoc animal cum sitit: accedit ad Eufraten vt bibat. et cum biberit: adit dumetum quoddam vicinum minutis virgulis et subtilibus constitutum. vt ibi quasi ludendo se in illis viminibꝰ confricet. Quo fet vt in illis illaqueetur: ita q; se inde non possit auellere. Et tunc vocem magnam emittit. quam cum audit venator irruens in ipsum occidit illud.

Operationes

A ¶ Et li. de na. rer. Aptalon est animal acerrimum. ita vt venator ei non possit appropinquare. habet autem longa cornua serre figuram habentia: ita vt possit etiam arbores magnas et altas secare et ad terram deponere. Cuncq; sitit venit ad flumen Eufraten et bibit. ¶ Est autem frutex que grece dicitur hercinie habens virgulata subtilia et prolixa. ad que ludens cornibus suis obligat ea virgultis eius sicq; diu clamans auditur. et a venatore occiditur. ¶ Aresto. Anacinor est animal equale catulo leuerario. Huius intelligentia maior est cum est parvus q; cum est magnus.

Caput. viij.

Afferato. Affudio. ¶ Auicenna. Afferatiet alterati. id est saliens et volãs. De primo quod hic habetur afferati in Auicenna habetur cafezati. Serpentes sunt parui breues/minuti. qui quandoq; occultantur in arboribus insidiantes vt proiiciant se ad transeuntes. horum genus vidi. Calidi valde sunt & ad rubedinem declinantes ex eorũ morsu accidit (vt dicit) dolor vehemens et totum corpus pertransit. ex quo etiam mors accidit. Cura eorum communis est vt cura viperarum.

Operationes.

¶ Affudius et sabrin pro primo in quibusdam originalibus habetur affudius: vt dixerunt sapientes. Sunt duo serpentes arenosa corpora habentes: et sub capita eorum puncta alba et nigra. Et quandoq; sunt nigri et rubei et albi. super eorum capita sunt squame albe incise: eorumq; incessui strepitus inest propter siccitatem corticum vẽtrium ipsorum. ¶ Et sunt grauis motus dentium equalium. Horum morsus disrumpit poros et meatus naturales faciens ex eis fluere sanguinem. ita q; ex angulis etiam oculorum. ¶ Et comprimitur in sanguine et sputo sanguinis et fluxu sanguinis narium et vomitu et dolore et stomacho. ¶ Et differñt q; locus apostematur ac denigratur. et currit ex eo res parua aquosa. et solvitur venter: et constringitur anhelitus: et difficultas vrine fit: et abscõditur vox et membra mollificantur: et vincit super corpus dispositio obliuionis. et accidit spasmus: et cadunt dentes: et moritur patiens. Cura autem eorum ex parte proxima est cura viperarum.

Caput.ix.

Anfibena et armena. Isidorus. Anfibena dicta est eo q habeat duo capita. Unum in loco suo. Alterum in cauda currens ex vtroq capite tractu corporis circulato. Hec sola serpentium frigori se cõmittit. prima omnium procedens. De qua Lucanus. Et grauis in geminum vergens caput anfibena. huius oculi lucent veluti lucerne.

Operationes

A ¶ Plinius libro. viij. Anfibene caput est geminum. Hoc est et ad caput et ad caudam: tanq̃ parum esset ore vno fundi venenum.

B ¶ Jorath. Anfibena serpens frigori cõmittit se vigil et sollicitus de ouis suis valde cum ea cubat. Nam dumquedam pars eius dormit: altera tunc vigilat. Et cum per semitam incedit. duo capita regit. nunc q caput anterius nunc vero posterius consequitur. Est alius super calcaneum ambulans in coitu suo: et super caudam suam.

C ¶ Auicen. Armene est serpens proprietates habens reguli proprietatibus proximas. non enim interficit morsu tantum sed visu ꝛ sibili sui auditu. Quodcũq animal mordet: dissoluitur. et quodcunq ei appropinquat ex animalibus: moritur. At vero quantitate dixerunt eum a regulo differre.

D ¶ Estimauerunt enim' q est ab vno cubito: vsq ad cubitum ꝛ semis. Et dixerunt q morsu ab eo non confert aliquid.

E ¶ Si vero aliquid confert: tunc semen papaueris ꝛ castorei. Hoc enim iaz quidam testificati sunt.

Caput.x

Aspis. Isidorus. Aspis dicta est eo q morsu venenato interimat. As enim greci venenum dicunt. Huius diuersa sunt genera et dispares effectus ad nocendum. Fertur q aspis cum incantatorem pati ceperit: qui eam quibusdam carminibus euocat: vt eam de caverna educat. Illa cum exire noluerit: vnam aurem in terram premit alteram cauda obturat et operit: ac voces illas magicas non audiens ad incãtatorem non exit. Ex generibus aspidum sunt dipsa/ypnalis/emorroys/prester/sepa.

Operationes

¶ Physiologus. Aspis si momorderit hominem: statim cum consumit ita vt liquefiat totus in ore serpentis. A

¶ Glosa super Job. xx. Aspis est parvus serpens vipera prolixioris est corporis: ꝛ venenum aspidis concite. vipera tardius occidit B

¶ Unde scriptum est. Caput aspidum suget et occidit eum lingua vipere. C

¶ Andromachus. Aspidis habitatio est in sicco: et in locis in quibus non est aqua. Et hec est quandoq cinericia. D

¶ Aspis est serpens cerulei coloris cuius dentes super modum longi sunt: ita q extra os sicut apro apparent. Morsu venenum immittit et spargit. vnde et nomen accepit virtute quorundam verborum. incãtatur ne veneno interimat. vel (vt quidam dicunt) vt quieta capi possit. et gemma de fronte eius auferri que naturaliter in eo nascitur. E

¶ Auicenna. Aspis est ex serpentibus surdis hec sicca dicitur propter vehementiam siccitatis sue cutis. est ꝛ in quantitate sua inter tres cubitos et quinq. F

¶ Color illius cinericeus: ꝛ ad citrinitatem declinis. oculi eius sunt vehementis luminis: ꝛ interficit a duabus horis vsq ad tres G

¶ Quem autem momorderit: alteratur color eius et stupefit. ac multiplicatur eius singultus: et infrigidantur membra eius. Palpebre quoq eius claudunt: et profunde dormit. Ad eius morsionem est iuuatiuum emplastrum cum calce et melle et oleo. H

¶ Plinius li. viij. Aspidum colla intumescere nullo ictus remedio asseritur. preter q si partes contacte confestim amputentur. I

¶ Idem in libro.xj. Aspidum dentes in os vergentes sunt ne cibi excidant nullum babentium adminiculum retinẽdi: sed duo sũt in superiore parte dextra leuaq; longissimi: tenui fistula perforati venenum infundentes: vt scorpionum aculei.

¶ Solinus. Plures variaq; sunt aspidum species: vt Dypsas. y pnalis. Emorrois: prester. sunt autem ammodate. est et cenchris/ elephantis/ chersitra/ camedracontes. Hõstra hec sibilant (vt ferunt) affectus habent nec temere nisi coniuges euagantur.

¶ Philosophus. Aspidem Lucanus somni feram vocat. quia vulneratus ab ea somnus morti continuat. Fertur autem sic incantari. Demones discurrunt cum verbis ad serpentes: et infectione interiori hoc faciunt vt serpentes ad nutum eorum moueantur: ac sine lesione tractabiles exhibeantur.

Caput.xj.

ARanea. Isidorus libro.xij. Aranea vermis est aeris: ab aeris nutrimento nominata: que exiguo tempore lõga fila deducit: et tele semper intenta nunq; desinit a labore: perpetuumq; sustinet in suo opere dispẽdium. quia sepe ad modicum flatum veti aut pluuie stillicidiũ rumpitur tela sua. tunc totaliter perdit laborem suum. Auicenna ait: q; aranea est modicum animal reptile multipes. Hec vel octo habens pedes: quos semper habet pares et nunq; impares. et hoc fuit necesse vt semper esset eius incessus equus sicut et ipsum onus: hoc est generale in habentibus duos vel plures pedes. habet autem aliquos pedes longiores et quosdaz breuiores propter diuersas quas facit operationes. nam cum quibusdam fila subtiliat et in longum protrahit. Cum quibusdam vero pariter fila nectit. cum quibusdam per fila repit. et quando vult in tele superficie immobiliter se suspendit. vnde residens in tele sue medio subito sentit muscam telam in parte remotissima contingentem q; subito inuadit et aggreditur tanq; hostem. de qua si triumphare potuerit eam ne euadat: inter tele sue fila multipliciter circumuoluit. et primo capiti insidens eius humiditatem sugit. et de tali muscarum venatione viuit. nam eius gustabile proprie est talis humor: sicut gustabile apis est mel: sicut dicit idem Auicen. et Aresto. ¶ Item in genere aranearum est diuersitas sexus. Vt dicit Aresto. libro.v. Et est femina maioris corporis q; masculus. et pedes habet longiores flexibiliores et habiliores ad motum: et etiam ad texturam. Et sic idem in libro.v. ¶ Tempore coitus et amoris femina attrahit marem per fila tele. et post masculus feminam: et non cessabunt donec coniungantur. et masculus ponitur superventrem femine. et iste modus est necessarius propter ventris rotunditatem. et ista coniunctio maxime est in fine veris et in principio estatis: et aliquando in autumno: et in principio byemis. et tunc maxime iunt nociue: et earum puncture amplius venenose. ¶ Item Arest. libro.viij. Genera aranearum sunt multa. Nam quedam sunt parue et diuersi coloris: et sunt acute et velocis motus. Alie sunt maiores et coloris nigri: et earum crura anteriora sunt longiora. et sunt tardioris motus nisi quando coitu stimulantur. Et nigre solẽt texere iuxta terram inter foramina: et manent in textura sua quousq; aliqua inciderit bestiola: sicut musca quam deprehendũt. et si habent famen sugunt eius humiditatem. et tunc deferunt ad locũ suũ vbi deponunt: et reseruant eam donec iterum esuriem patiantur. Et quando totam haulit humiditatem: deiicit residuum et reuertitur ad venãdum: et non venatur quousq; reperit quod captus est de textura. Et si quis ruperit texturam incipiet ipsam reparare circa occasum solis vel circa ortum: et maxime laborat: quia tũc plures bestiole incidunt in texturam: et femina parit et venatur: et masculus iuuat eã

Abscōdit autem se in textura vel sub tela ne a bestiolis videatur / et maxime quando est magna. quia propter eius magnitudinez nō de facili operatur. Facit etiam femina oua: primo ex quibus modice aranee post formā tur. et statim qñ pariuntur ponit eas in textura. et statim se mouent et disponunt ad texendum. ac si in vtero materno sint instructe ad venandum. Unde statim aptat retia conuenientia prede sue. Et est species quedā arancarum que venantur lacertum paruum qñ ipsum incipit texere super ipsum quousq; liget eius orificium ligatione forti. et tūc saltat super eum et pungit quousq; moriatur. ¶ Item. in eodē li. etiam dicit idem. q̄ sepe inueniuntur quedam aranee in aluearibus apum: et ille corrumpūt mel et sugunt liquorem. et sic circa fauos faciunt texturas ⁊ corrumpunt eos. ¶ Idē dt Auicē. ⁊ Pli. de generatione aranearum li. xj. cap. xxv. Sicut aranearum natura precipua admiratione ē digna. Cuius plura sunt genera: inter que ē quedam que dicitur spalāgio: cuius corpus est exiguum varium acuminatum velox ad saltum: noxium habens morsuz. Alia est species maioris corporis et nigri coloris et cruris longioris ⁊c. ¶ Aranearum autem tele vt dicit Aresto. ⁊ Pli. Ex earum visceribus quodammodo nature artificio generantur subtilissima compositione ꝯtexte more retis componuntur et parantur: et filis subtilissimis connectuntur: et hoc ne a muscis ⁊ alijs bestiolis quibus tenditur videatur propter grossiciem. cum labore quidem componunt: sed miro modo faciliter dissipantur. Ignem non sustinent. ventum timent cuius impetu rumpuntur et subito denudantur.

Operationes

A ¶ Pli. Et q̄uis venenosa sit aranea de cui⁹ egreditur visceribus tela. venenosa tamen non est qm̄ post multum vsibus medicine vti
B lis deputatur. ¶ Nam vt dicit Dyas. Tela arancarum alba ⁊ munda puluerulentis sordibus non admixta vires habet constringētes: conglutinantes et refrigerantes: ideo sanguinem restringit a vulnere defluentem superposita vulneri prohibet fieri saniem. et sanat plagam recentem et prohibet inflatu-
C ram sanitatē vulneris retardātem. ¶ Item remedium contra morsus omnium araneaꝝ est cerebrum gallinaceum cum exiguo piperis bibitum cum vino dulci. Item coaguluz agni potatum cum vino sanat morsus ara-
D nearum. ¶ Idem facit cinis vngule arietine
E cum melle. ¶ Item musce contrite et posite super morsum extrahunt venenum et mitigant dolorem. Sūt ⁊ alia remedia que enumerat Plini. ⁊ Albertus. ¶ Pli. eodem lib. cap. vj. Aranea longa et candida tenues habet pedes contrita in veteri oleo dicitur soluere albuginem oculorum. F

Caput. xij.

Blacte bisantia grece. arabice achafar. latine vngula aromatica. Sera. libro aggre. cap. Achafar. est cōchilium ex speciebus ostracorum. et est similiter de cōchilijs purpureis: et reperiuntur in regionibus indie: et in aquis iuxta quas oritur spicanardi. Odor autem ei⁹ aromaticus est. quoniam ipsum animal comedit nardum. Et ipsa colliguntur in tempore estiuo. quando aqua desiccatur. et reperitur etiam ex eis in littoribus maris aizuz. Et color eius est decliuis ad albedinē: ⁊ ambe sunt meliores: ⁊ est pinguis. Sed illa que nascitur in Babilonia est subnigri coloris ⁊ est minor illa. ⁊ omnes habēt bonū odorez. Et quando fumigatur domus cum eis sentitur odor earum sicut castorei. Sera. li. ag. cap. ostracorum. Blacte bisantie sunt ex vngulis ostracoꝝ. ⁊ sunt coopercula quib⁹ teguntur in foramine suo: ⁊ meliores sunt que vergūt ad albedinē / et sunt odorifere quoꝝ odor extrahit aliquantulū ad odorē castorei

Operationes

¶ Galienus cap. ostracorū: Quando blacte bisantia fumitur cum aceto in potu attenuat splenem. et quando fumigantur cum eis mulieres habentes suffocationem matricis confert eis: et iste fumus excludit secundinam. ¶ Et quando ex eis fumigatur epilenticus excitat ipsum. A B

Caput.xiij.

Bonnacon. Solinus. Bonnacon est animal quod in locis frigie nascitur: huic taurinum est caput: ac deinceps om̃e corpus. iuba enim equina: cornu a vero tam multiplici flexu in se recurrentia: vt si quis in ea offendat non vulneret: sed quicq̃d presidij monstro illi frons negat aluus sufficit. Nam cum in fugam se vertit proluuie citati ventris fimum egerit per longitudinem trium iugerum: cuius ardor quicq̃d attigerit adurit. Ita egerit noxia submouet insequentes. Actor forsitan. Hoc animal idem ē q̃ vacca siluestris s̃m Arest. q̃ habet cornua declinantia adinuicem. nam et boues siluestres siue bubali alio nomine dicũtur bisontes. Aresto. Bonnacus est animal catonia in quodam monte tauro simile. sed est in eo crinis descendẽs ad duas partes spatulaꝝ. Huius pili molliores sunt q̃ equi et breuiores. crines eius omnes continui sunt. et vsq̃ ad oculos perueniunt. Et qui ex pilis eius sunt inferius lana assimilant̃. Pili vero ei⁹ q̃ sunt super eius frontem conueniunt. vsq̃ dũ separentur s̃m discrimen. Color eius est rubeus: et forte erit ad nigredinem declinans. huius vox assimilatur voci tauri: nec habet dentes superiores sicut nec taurus habz duos sotulares. ⁊ caudam breuem respectu corporis: ⁊ cauat terram. habet corium multos ictus paciens huius caro dulcis est: et ideo deprehenditur. Cunq̃ percutitur fugit et q̃ escit. Cum autem debilitatur pugnat. Et stercus per quatuor passus eijcit. Cum vero tempus partus eius appropinquat adunãtur ex eo genere multi priusq̃ circa ipsum stercus congregant: et ipsum quasi murum ponunt. Est autem animal multi stercoris.

Caput.xiiij

Bos. Isi. Bouem greci boetem dicũt: latini trionem vocant quasi terionẽ: eo q̃ terram terat. cuius latitudo pellium a mento ad crura palearia dicuntur a pelle quasi pellearia: q̃ est signum generositatꝫ in boue. Boum in socios eximia pietas est. Nam alter alteꝝ inquirit. cũ quo ducere collo aratra cõsueuit. ⁊ frequentes mugitu pium testatur affectum si forte defecerit. Aresto. Bos coit post annum. ⁊ forte post. viij. menses. Post bienniũ autem pregnans est nouem mensibus. viuit annis quindecim castratus autem viginti. Actor. Bos est animal mundũ s̃m legẽ ad immolandũ ⁊ ad comedendũ. quia ruminat. et findit vngulã. paleas comedit / iugo premit̃ / stimulo cogitur / terrã arat. Pli. li. v. Boues ⁊ aĩalia quibus cõtinui sunt dentes bibendo sorbent vt equi. Idem in li. xj. Superiores priores dẽtes nõ sunt bobus sicut nec ouibus: et omnibus ruminantibus. boues aũt mutant dentes. Horꝝ caudis est longissimus caulis atq̃ in vna parte hirtus. In genere boum feminis tm̃ vox grauior: cum in omni alio genere sit exilior q̃ maribo. Theofrastus probat boues pisce vesci: sed nõ nisi viuente. boum attritis vngulis aruina vngẽdo cornua medentur agricole. Adeoq̃ sequar earũ natura est vt in ipsis viuentium corporibus feruenti cera flectant̃. incisaq̃ nascentiuꝫ in di

diuersas partes torqãt: vt singulis capitibus quaterna fiãt. ¶ Isaac in dietis pticularib. Bouina caro ad cõparationẽ carnis pecudũ siccissima est: ideoq; sanguinẽ generat grossuz ⁊ turbide: et melancolicũ: multumq; dat nutrimẽtũ. Inobediẽs ẽ digestioni: tardeq; de stomacho eijcit/ ⁊ ventrẽ cõstipat: q̃ si eo assueti melancolice cõplexionis fuerint fiunt splenetici vel quartanarij/ vel ydropici/ vel scabiosi/ vel leprosi: s̃m cõplexionẽ q̃ preparatã/ his moribus inuenit.

Operationes.

A ¶ Auiceñ. Bouinũ fel cum nitro ⁊ ethimolea valet ad furfures: cũ caput eo lauat. Idẽ quoq; fel/ aperit orificia emorroidaꝝ: ex eodez cũ melle linit palatũ ad prouocationem.

B ¶ Dyascorides. Lac bubulcũ oris vulnera recentia ducit ad sanitatem. Fimus boũ iuuat ad apum et vesparum ictus.

C ¶ Ydropicus etiã illitus ex eo iuuat: si ad solẽ multũ iaceat desiccat. Maximũ vero beneficiũ prestat: fimus masculi bouis stericis mulierum fumigatus pro pendentibus.

D ¶ Pli. li. xxviij. Bouis sepũ cũ adipe anserino et ocymi succo vlcera oris ac rimas sanat Itẽ cõtra ea q̃ ex vlceratiõe venena enecant sepum bubulcum: al's bubulum auxiliatur.

E ¶ Medulla quoq; bubulla ex crure dextro priore trita cũ sanguine pilis palpebrarũq; vicijs ⁊ angulorum occurrit.

F ¶ Si vero grauitas sit audiendi: fel bubulũ prodest cum vrina capre vel hirci.

G ¶ Talus bouis accensus dentes cum dolore labentes cõfirmat ad motus. Eiusdẽ quoq; cinis cum mirra bonum est dẽtrificium.

H ¶ Lien bubulus in melle dat ⁊ illinit ad lienis dolores. Lac bubulũ ceteris medicatius est. Bubulo sic quidẽ lacte cuncta venena expugnari tradunt vomitione. Preterea tenasmus poto lacte bubulo tollitur.

I ¶ Stomachũ exulceratũ lactis bubuli potꝰ reficit: eiusq; rosiões caro bubula mixta aceto ⁊ vino cocta: ad hoĩs etiã morsum bubula caro cocta ⁊ ĩposita/ efficax ẽ. Canũ scabies sanat sanguine recẽti bubulo. Itẽ cũ marce scat illico ⁊ postero die abluto cinere lixiuio

K ¶ Haly. Fel bouis tinnitibus ⁊ auris sonitui medetur/ si bombace supponatur.

L ¶ Si cũ oleo mixto instillet, auri mitigat dolorẽ ex frigido. In lotio q̃z boũ si infundat se homo: optimũ ẽ stomacho dolẽti ex frigido.

M ¶ Prodest etiã emorroidis. Fimuus boũ cataplasmatus sup apostemata grossa/ dissoluit ea. Si vero cõburrat ⁊ naribus insufflet sanguinis fluxũ ab eis sedat. Preterea si cataplasmet eo modico cũ butiro ventri ydropici manifestissime medetur.

¶ Iecur bouis sic cõburatur et bibatur vẽtris solutioni prodest et fluxui sanguinis. A

¶ Os quoq; bouile/ si comburatur dentes cõmotos ex se fricatos solidat. O

¶ Et si cũ squingibin bibat/ splenã liq̃facit. Appetitum coitus excitat/ ac lepre prodest. P

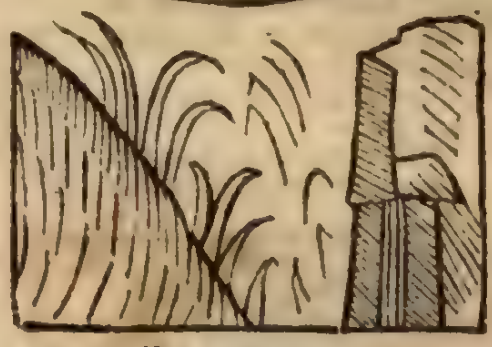

Caput. xv.

Bombex. ysi. lib. ethimologiaꝝ. Bombex est frondiũ vermis: ex cuius textura bombicinũ conficitur. Hoc autem nomine appellatur: eo q̃ euacuetur dum fila generat: et aer solus in ea remaneat. Pli. Bombices telas aranearum modo texunt/ ad vestem luxũq; feminarũ que bombicina vocatur. Bombicũ genus est in Assiria/ proueniens nidos luto fingunt: salis species applicatos lapidi tanta duricia: vt spiculis pforari vix possint: ⁊ ceras largiores q̃ apes faciunt. Deinde maiorem vermiculũ. Et in Choo insula traduntur nasci cypressi/ terebinti/ faxini: quercus florem imbribus decussum terre halitu animante: fieri autem primo papiliones paruos nodosq;/ mox frigoris imparientia vilis inhorrescere: ⁊ aduersus hiemem tunicas sibi densas instaurare: pedum asperitate radentes foliorum lanugines in vellera. Phisiologus. Bombex vermis est/ faciens sericum filiosum de ore suo in quo sepeliat se ad hoc/ vt renascat cõpletus. Et postq̃ reiecerint om̃e qd̃ stercõratũ est/ ac ferulẽtũ/ ac nigrũ de corpore suo: tũc corpus eius trãsluciẽs est/ cũ aspicitur ad solem. Folijs quidẽ celsi vestit/ que vulgo morus dicit Sed postq̃ operari ceperit/ escam rennuit

delitioso labori operā diligēter impendens. Calachi vero parietes industrius textor circuit/lanā educēs crocei coloris: que niuei cādoris per ablutionē efficit antequā artificialis tinctura superinduat. Consummato aūt opere nobilis textoris thecā in opere ꝓprio inuolutā centonis subintrat ianuam similis papilioni. Seminat postea/minuta eijcit: ex nature pennatibus secretis que per hiemem reseruantur: vt aere clemētiore redeunte/carni humane admota in sinu fomēta suscipiāt/vsq; dum natura motū seminibus conferat animalem.

Idem vermis etiam lanificus appellat ex lana serica q̄ de proprijs visceribus operatur.

Operationes

A ¶ Sericum porro putrida vulnera combustum mundat ⁊ confortat.

B ¶ Et si cum sale comburatur/rubiginem dētium curat.

C ¶ De arbore in qua isti vermes nutriuntur lege ca. lxxxix. in primo tractatu de B.

Caput. xvj.

Borax ⁊ Botracha. Ex li. de na. rerum Borax est genus bufonis/quod in capite portat gemmā sui nois: hic vulgo cropōdina vocat. sed qñ bufoni viuo ⁊ palpitāti extrahit tūc ipse lapis in medio sui oculū habere dicit. Cum aūt aliqua diu mortuo extrahit tunc malicia veneni oculus extinguitur ⁊ lapis viciatur.

Philosophus. Borax de gñe bufonis ē. hic ꝓpter veneni quātitatē qñ tangit/inflat. Cū aranea pugnat/⁊ ab ea vincit. Nam cū illa frequēter pupugerit: ille se vindicare nō valens in tātū inflādo se extuberat: q; medius crepat ⁊ morie. Huius morsus pessimus est: ⁊ insanabilis efficit. Gemmā in frōte nutrit ꝑ qua occidit: ⁊ que ab ipso animali borax appellat: qñ extinctū habet oculū. Herba speciali vtit in qua viuū recuperat: ruta vero iterficit: humida loca ⁊ marcida libēter inhabitat: odit claritatē solis/nec cū de facili videre patit nocte ambulat: ⁊ hoc magis ꝑ vias hominū tritas vestigijs: per diē vero latet in abditis/odorē florētis vinee fugit/⁊ ꝓpe cubitalē magnitudinem aliqñ crescit. In Hispanie partibus illud precipue boracis genus habitat: quod lapidē in frōte portat.

Caput. xvij.

Bufo. Actor. Bufo ē animal venenosissimū omnibus notū: qd videt ab autoribus dici rubeta vel crassantiū. Est aūt bufo frigidissima bestiola/aspectu fedissima q̄ fert habere cor in gutture: vñ nec de facili interficit/nisi ꝑ mediū guttur transfigat. Ex putredine aūt vel corruptione terre nasci putat. Ex lib. de naturis rer. Bufo etiā reptile venenosuz habet visuz pestilentē/attactū surdidū. Terra vescit ⁊ hoc pōdere ⁊ mensura. Quantū cm̄ in anteriori pede concludere potest: hoc illi ꝑ cibo quotidiano est. Timet cm̄ ne sibi terra pro cibo deficiat. In Galie partibus est Bufonis genus q̄d cornutū dicit: q̄ a cornisare videt: vñ a sono vocis sic appellat. Colores habet duos, tetrum ⁊ croceum. Hij vero prodeunt: et tūc voces tubarū edūt Duoq; ⁊ duo voces tubarū reddunt inuicē

In sola gallia vociferi viuunt. elati vocem perdunt et muti sunt. Phisiologus. Bufo ē animal horroris quod nunc cū aranea: nunc cum lacerta: quandoq; vero cum colubro vel etiam cum serpente prelium subit. Lesus autem veneno alterius animalis venenosi a plantagine medelam accipit. Saluia libenter vescitur: cuius radix bufoni mortalis est Lapis in capite bufonis inuentus et ab homine gestatus veneni maliciam arcet. Ex bufone quoq; per combustionem in puluerē redacto cum sibi relinquitur: bufo viuus regeneratur. nec tantum vnus sed etiā plures

Caput.xviij.

Bubalus et Bisontes. Isido. Bubali per deriuationē vocati sunt: eo q̄ sūt similes boum. adeo indomiti vt pre feritate iugū ceruicibꝰ non recipiant: hos affrica procreat. ¶ Ex li. de na. re. Bubalus est animal boue maius et altius corpore: nigrū colore. habet cornua longa tortuosa: collum longum: caput ingens: membra macilenta: caudam paruā: aspectū beniuolū ac simplicem. Sed summme pernicitatis atq; crudelitatꝭ est cum ad iram fuerit prouocatū. Usibus humanis accōmodatissimū est. fortitudine maxima pollet. Bubalus patiēs est laboris. pilos habet paucos / vocem terribilē / frontem asperrimā / cutem durissimam / pede spargit terrā. In eius nare anulus ereus cū funiculo ponitur: vt facilius homini cedat. in opus quod fuerat ei impositum: q̄ si onus est graue et vltra voluntatē suam imponat: statim cōmotus in terra sternitur. nec facile sectibꝰ ad surgendū cogit nisi alleuiato onere quo grauat: hic alio nomine bisontes dicit. de q̄ dicit Solinus. q̄ bestia est boui similis ¶ Solinus. Bisontes in septētrionali plaga sunt boues feris similes: vltra tauros pernicitate capti asuescere nesciunt. hos imperitum vulgꝰ bubalos vocat. ¶ Pli. li. viij. Germania cythie cōtermina gignit insignia. boum feraꝝ genera: iubatos bisontes ⁊ velocitate excellentes. vros quibꝰ omnibus imperitū vulgus nomen bubalorum imponit: cuꝫ id affrica gignit: vituli potius ceruice quadam similitudine.

Operationes

¶ Pli. li. xj. Bubaloꝝ sanguis non spissatur Haly. Coagulū pulli bubali cōtra potum cicute prodest ei qui comedit fungos ¶ Urina bubali si ꝯtrita misceat mirrha aut oleo ⁊ in aure ponat: dolorē eius ex frigido mitigat. ¶ Dyas. Fimus bubali patiētis impositus tumores vulneꝝ tollit: ⁊ sciatice passioni cōuenit. ¶ In cathaplasmatibꝰ positus duricias ac scrofas purgat: et pustulas soluit.

A
B
C
D

Caput.xix.

Bruchus. Rudolphus sup Leuiticū ⁊ Glosa super Johel. Bruchus modicus est ⁊ fului coloris. Bruchus vocatur fetus locuste anteq̄ habeat alas: deinde cum incipit volare parum. dicitur athelabꝰ. cum vero pleniter volat dicitur locusta. ¶ Est autem bruchus multo grauior q̄ locusta vel athelabus. quia iacens in vno loco radicitus rodit fructus.

Caput.xx.

Bupreste. Jsi. et Pli. li. xxx. Buprestis est aial paruũ in Jtalia similimũ scarabeo/longipedũ/fallit inter herbas bouem maxime. vnde ꝛ nomẽ habet. deuorata rumoꝝ tacta felle ita inflammat vt rumpat.

Operationes

A ¶ Pli. li. xxiij. Oleũ onfancinum contra buprestim valet et aqua per se lotũ vomitionibusq; redditũ. ¶ Idẽ in li. xxx. Buprestis cũ bircino sepo illita lucbeas tollit ex facie sme ericaui. ¶ Idẽ in li. xxviij. Lac resistit veneno buprestis. ¶ Idem in li. xxij. Si buprestis pasta sit nitrum ex aqua vomitiões euocat. ¶ Et li. de na. re. Lũ aũt bos buprestim inter herbas iacentẽ deuorauerit ac fel eius terigerit: ita inflammat arq; rumescit: vt protinus rumpatur laceratis visceribus.

B

C

D

E

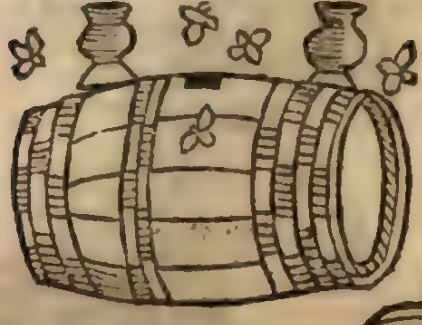

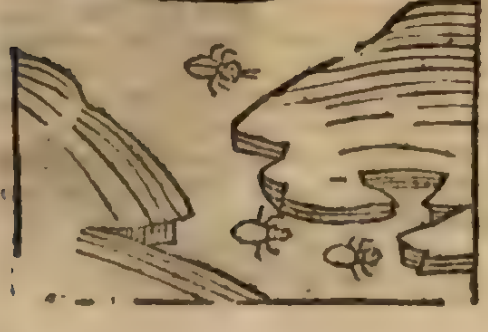

Caput. xxi.

Bubione siue Bibione ꝛ Blata. Jsi. Bibiões sunt q̃ in vino nascunt quos vulgo muscliones a musto appellant. Vñ Affronius. Lũ a me expectasset fabulare incipis ex ore Bibiones inuolãt in oculis tuis. Blatea calore dicte sunt. siquidẽ ꝛ cõprehense, manuz tingunt. vñ et blateũ colorẽ dicunt. Hoc aial lucem non patit videre cõtrariũ muscę. Musca eñ est inciperа. Blata vero lucifuga. ¶ Ex li. de na. rer. Blata vermis ẽ qui lucẽ videre nõ patit. vñ per noctez tm̃modo ambulare cõsuevit. Palladius de agricultura. Blate sũt apibus inimice sicut ꝛ lacerte. Vñ hmõi aialia et bis similia oportet apũ castris vel aluearibus longe fugare qui vult apes bene conseruare ꝛc.

Caput. xxii.

Apra. Et li. de na. re. Lapra ẽ aial barbarũ: lõgis ꝛ acutis cornibus nascit in cõuallibus ꝛ in mõtibus ꝛ in ramis arborũ quos ore p̃ attingere: siue morsu ea ꝛ ex ialis ẽ arbori. Oues vero lambentes caprę moriunt. Herbis venenatis viuũt. Lonstã. Si caprę et vasis ramariscis biberint aut comederint nõ habebũt splenẽ

¶ Sera. in li. de simplici medicina. Uidi inquit Galienus capras lingentes tamarisci frondes: ⁊ inueni eas sine splene. quasdā vero vidi lingentes serpentes pelle deposita. ⁊ post albescētes minus senescere. Isi. Caprā a carpendis virgultis quidā dixerūt. alij ꝙ carpēt aspera. Nōnulli a crepitu cruriū. vñ eas creas appellatas que sunt agrestes capre. Aresto. Capra est animal ruminans qđ tamē hꝫ dētes in vtraq; mādibula. Capre in pastu cito mouentur a locis suis: qđ nō oues faciūt. ⁊ accipiūt summitates herbarū tm̄. Quādo mouent post meridiē plus aque potabūt. ⁊ quādo salem ante partū comederit multū fluxū a māmillis habebunt. ¶ Capre naturaliter veloces sunt. ideo pastores nō ponūt eis rectorē. Capra nō bene videt in die: sed acuitur eius visus de nocte. habet autē aliquādo oculos dissimiles in colore. quādo sagittata fuerit pulegiū ceruinū querit: ⁊ comedit vt extrahat sagitta. Pli. li. viij. Capre in Sicilia sicut oues villo tonsili vestiunt. Capris in Ethiopia vita est vsq; ad annos. xj. in vrbe relique plurimū octo. Idē in li. xj. Oculi capre de nocte splēdēt: lucēq; iaculantur. Pili acute crassi exeunt hircis: feminis aūt tenuiores. Item mares capraꝝ plures habēt dētes q̄ femine. Nec habēt capre dētes preter priores geminos habēt. Et binas in feminibꝫ mammas. nec alibi sicut ⁊ oues. Pli. li. viij. Capre pariūt ⁊ q̄ternos. sed raro admodū. ferūt q̄nq; mēsibꝫ vt oues. veneno pinguescūt: pinguedīe sterilescūt. Itē Arest. Caper vnius anni coit: sed debile qđ generat. In Ethiopia ꝓprie capra viuit ānis. xj. tota vita coit: ⁊ gemellas parit. ⁊ si cibꝫ conueniēs ē: caper virtuosus erit. Palla. li. viij. Capra trima optime potest educare: sed eligēda est capella magni corporis crassis cruribꝫ breui collo: plenaq; ceruice: auribꝫ flexis ⁊ grauibꝫ. paruo capite: nitido ac spisso longoq; capillo. magnis vberibꝫ. Nec multe capre sicut oues claudende sunt vna statiōe q̄ ⁊ luto carere ꝯuenit ⁊ stercore: ꝙ teneriores mares generāt haud transeundum est. Sed vltra octo annos nō sunt mares seruādi. q̄ genus hoc languore sterilescit ⁊ etate.

Operationes

A ¶ Esculapius. Capre cerebrū cū melle carbūculos in ventre sanat. Sepū eius omni mor-
B sui ⁊ lesure subuenit. ¶ Axungia quoq; eiusdem cū rosis mixta pustulas q̄ in nocte grauescūt tollit. hoc etiā auribꝫ istillatū surdos
C sanat. ¶ Caseus eius impositꝰ om̄es pūctiones atq; dolores reprimit. Pili eius vsti flu-
D xus omnes sedant. ¶ Ungule eiusdē vste et cū pice liquida trite ⁊ illite alopiciā curant. Lac eius bibitum artericum liberat. Vermes occidit. Pruriginē ⁊ morsus sanat.

¶ Sanguis eius eadē facit: ⁊ venenū bibi- E
tum extinguit. ¶ Ex li. de na. re. Cornu ca- F
pre adustum si ante nares vere caduce teneatur: statim cadit: ¶ Auicē. Cornu capre adu- G
stum et albificatū dentes fortiter abstergit. stringitq; gingiuā: et sedat inflate gingiue dolor. ē ¶ Pli. li. xxviij. Capre cornu vel pilis H
accensis fugari serpentes dicunt. Cinerēq; ex cornu potum ⁊ illitum valere contra morsus eorum. Idem quoq; cinis sudores inhibet. ¶ Sanguis capre cum medulla deco- I
ctus contra venena toxica sumitur. ¶ Idē K
etiā sic datur dissintericis et auxiliatur ydropicis. ¶ Iecur capre contra papilionem. q̄ L
luminibus aduolat proficit. Assum quoq; ciliacis subuenit: laudabiles quoq; sunt medulle hircine et caprine. ¶ Dyas. Adeps ca- M
prinus ceteris magis est stipticus pascuarū causa: vnde dissintericis clisteribus miscetur. ¶ Ius fellis eius etiam ptisicis auxilia- N
tur. Bibentibus quoq; cantarides subuenit ¶ Fel caprinum adhibetur fistulis cum suc- O
co porri. Adhibetur etiam medicaminibus vulnerum: et ea sine tumore sanat.

Caput. xxiij.

Caprea. Pli. li. viij. Capree transfigurant in plurimas similitudines. Sūt em̄ capree: sunt rupri capre. sunt ibices. sunt ⁊ origes foli a quibusdā dicti. cōtrario vestiti pilo ⁊ ad caput verso. Sunt ⁊ dāme ⁊ pygargi ⁊ strepsicerotes multaq; alia et dissimilia. Sed illa alpes. hec transmarini situs mittunt. Idem in li. xj. Natura cornua dedit ramosa capreis sed parua: nec decidua fecit. huius animalis sanguis non spis

satur. Isi. Capreas agrestes creas dicũt q̃s greci: eo q̃ acutissime videant recte pandor cos appellauerunt. Morantur enim in excelsis montibus. Et q̃uis de lõginquo sint: vident tamen omnes qui veniunt. Eedem t capree cedem et ibices quasi auices: eo q̃ ad instar auium ardua et excelsa teneant et inhabitent. Ita vt de sublimi vix humanis obtutibus pareant. vnde et meridiana para. Ibices aues vocant: qui nili fluentis inhabitant. hec itaq̃ animalia in petris altissimis cõmorantur. vt si quando ferarum vel hominum aduersitate persensserint de altissimis saxorum cacuminibus sese precipitant: et in suis se comibus illesa suscipiunt. Ex li. ó natre. Capra siluestris que t caprecola vel rupicapra dicitur: bestia seua est in cõparem sui generis. In alias autez bestia timida ac mã sueta nimis. Hec in insula creta: quando vulnerata est pulegium querit. quo comesto sagitta de corpore exilit: vix autez capi potest quia celerrima est. Et cum a canibus premitur: ad montes altissimos confugit. plurima inter mares est discordia propter feminas: et hoc tempore coitus.

Operationes

¶ Dyas. Fimus caprarum siluestrium cum vino bibitus ictericos sanat. ¶ Cũ solio ipsi canardi bibitus menstruis imperat. ¶ Reliquos sanguinis fluxus cuz acero impositus abstinet. ¶ Lõbultus et tritus cum aceto et oximelle alopicias sanat. ¶ Arungie mixt⁹ podagricz medetur. ¶ Actor. Itẽ de caprea hoc idẽ qõ supra ponit: licet sub alijs verbis

Caput. xxiiij.

Canis. Arest. Canis est animal iracũdum et applaudens hominibus. pilosum secundũ vniuersum sicut porcus et vrsus. habet dentes superius et inferius: et ventrem vnum/ac post ventrem intestinũ. multos habet fetus: multasq̃ fissuras in pedibus et multas mammillas sicut et porcus Quinq̃ digitos habet in pedibus anterioribo et in quatuor posterioribus sicut leo et lupus. Fimum etiam habet siccum sicut et lupus. splenem longum sicut homo et porcus. preterea somnus et vigilia. crementum et corruptio. et vita et mors. ceteraq̃ accidẽtia ex sensibus sunt in canibus sicut in equis t hominibus. Alexander. Canis animal est immundum rediens advomitum / iracũduz/ latratu horrendum canem extraneum lacerans/ossa corrodens: qui cum habuerit consortium alterius canis refugit. Solus autem nomen suum cognoscit. Ex libro de naturis rez. Canis est bestia docibilis ad omnem ludum: dominum suum diligit: et eius hospicium vigilando custodit: nocturnis latratu nocentes prodit. Est etiam quoddam genus canum quod odoratu fures intelligit: et a ceteris hominibus implacabili odio discernit. Isido.. Nihil autem sagacius canibus/ plus enim sensus ceteris animalibus habẽt Nam soli nomina sua cognoscunt. recognoscunt dominos suos et diligunt/et eorum tecta defendũt. pro dominis suis se morti obiiciunt. solitarie et voluntarie cum eis ad predam currunt. Amb. Canis est animal sagax quod vbi vestigium lupi vel leporis inuenerit. argumenta quedam ad eum directa semita insequendum colligit. ad diuerticulum semite venit. singularumq̃ semitarum errores tacitus percunctatur: vt per odorem cognoscat in quam partem diuerterit. huic etiam animali insitum est naturaliter imparti te alimonie memoriam seruare/ gratiasq̃ referre: ac sollicitas excubias p dñor salute p tendere. Cum eñ infirmat canis: radicẽ alicui⁹ herbe comedit ad vomendũ. Pbisio. Canis cetera bruta in tribo excellit: in discernẽdo/amãdo/seruiendo. Discernũt eñ dñm ab extraneis: nec eos quos insectat odit: 3 p eo quẽ amat zelat: et ex cõsciẽtia solliciti amoris inuigilat. Mos eius ẽ cũ pastore alludere. gregẽ nosse. insidiãtes feras persequi: soli huic a natura insitũ est. volũtarie ad qó ꝓparatur ingeri. t p quãdã obediẽtie formulã sola disciplinati timoris expectatiõe suspendi donec ad peragẽdu licentiã signo mittat. Canum sũt gña sunt plura. Alq eñ ad capiendum feras siluarũ inuestigãt. Alq volucres. Alq vero greges. Alq domos custodiunt. Ex li. ó naturis rerum. Tria sunt genera ca

num. Horum nobilissimi sūt leporarij alias leuerarij quibꝫ forma elegātior ⁊ ad cursum celerior aptiorꝫ venatui. Hi pectore valentes sunt. Latratus edere nesciunt. et nisi ꝓducantur ad cursum infra domū se continēt Alij sunt apti venatui: longis auribꝫ ac dependentibꝫ hi odore ⁊ importunis latratibꝫ bestiam insequunt. Item canis masculi non de facili ledūt canes feminas. Et ita fit i pluribus generibꝫ bestiaꝝ. In omni autē genere animaliū masculi plus feminis viuūt exceptis leuerarijs in quibus accidit contrariū. Aresto. Leuerarij quippe viuūt annis vere decē/leuerarie duodecim. In leuerariorum quidē gñe plus viuūt femine maribꝫ ꝓpter laborē ipsoꝝ masculoꝝ. In alijs aūt plus viuūt mares feminis. Itē canes femine cū applicant ad etatē coitus habēt signa sicut homo. qm̄ eaꝝ māmille intumescunt. et inuenit in eoꝝ pectore cartilago: sed hoc difficile est cognoscere nisi exercitato. maribꝫ aūt nō accidit hoc: sed in maiori parte crus eleuāt in mingēdo: ⁊ h̄ nō nisi post sex vel octo menses faciunt. Et vniuersaliter postq̄ rigescunt. Omnes aūt femine sedent quādo mingunt. In canibꝫ feminis lac inuenitur ad quinqꝫ dies ante partū: et in quibusdam per septē. Estqꝫ lac caninum spissius omni lacte: preterq̄ porcorum ac leporꝝ.

Operationes

A ¶ Esculapius. Canis sanguis potatus tre-
B mulosos liberat. ¶ Caput eius vstum tritū et puluerizatum. vel eius caro neruosa ⁊ ficus. morsus canis si bibatur sanat puluis dētium eius. Dolores dentiū ac gingiuas cu-
C rat. ¶ Cor eius potatū canes a latratu detinet. Fel eius cū melle curat oculos. Lac eiꝰ
D bibitū pilos ⁊ capillos crescere sinit. ¶ Cuꝫ melle vel vino datū mox fetū mortuū eijcit:
E ¶ Dens ex eo tactus cito omittit: et cicatrices oculoꝝ extenuat. Adeps eius podagrā
F et auriū dolorem sanat. ¶ Auicen. Sāguis canis prohibet ortū pilorum euulsorum: vt scripsit Galie. Urina quoqꝫ canis admini-
G strat super verrucā. ¶ Dyas. Lac primi partus canis capilloꝝ ortus amputat: et in vtero infantes excludit. Locium caninū addito nitro aut medicamen facto lepras ⁊ pru-
H rigines tollit. ¶ Fimus caninus in canicularibus diebꝫ collectus ⁊ siccus bibitus ventrē abstinet cū vino. Albus vero fimus eius-
I dem arcuato morbo medet. ¶ Plini. li. xxix. Sanguine canino nihil prestātius cōtra toxica putāt. Canino felle cum melle curabat
K appolonius oculoꝝ suffusiones. ¶ Itē albugines canini lactis instillatio: dolorē ⁊ grauitatē auriū sedat. Adipe canino sēdeo a capillis tollunt. ¶ Idē li. xxx. Canina cutꝫ cuilibet digito circūdata distillationes sedat. Fel caninū podagris cōfert penna illinitū. Verrucas omniū generū sanat vrina canis recens illita fimiqꝫ cinis cum cera. ¶ Canis lingua medicinalis est: lābendoqꝫ sua vulnera vel aliena sanat q̄ si vulnus ꝓpriū attingere lingua non possit pedē lambit ⁊ saliue medicamine delinitū ad vulnus apponit: certꝰ de medicamine quod lingue sue natura indidit. ¶ Auicē. Aq̄ casei canes impinguat valde ⁊ nutrit eos bene. ¶ Canis cecus nascitur lunaticus ē: odoratu multū viget: dentes habet acutos ⁊ os fissum: valde mordet et lingit: nō ruminat sed rodit/ad vomitum redit: priusq̄ recubet lectum circuit: bolismū patitur. id est rabidam famem.

L
M
N
O

Caput. xxv.

Cattus ⁊ Cathaplepa. Isi. Cattus. i. ingeniosus a greco venit. musio ē appellatus: eo q̄ muribꝫ infestus sit. hūc vulgus captū a captura vocāt. Dicūt alij q̄ captat. i. videt. tā em̄ acute cernit vt fulgure luminis noctis tenebras super. Alber. Cattus est aīal a capiendo dictū muribꝫ em̄ infestus. Et d̄r moribꝫ esse verecūdū ⁊ pulchritudinis amatiuū. Habet aūt colorē griseum glauci sortit cōgelare silem. habet em̄ colorē hūc naturalē: ⁊ alias habet ex accidētali cibi: ⁊ p̄cipue q̄ domesticus est/est aūt mordax valde/in multis simile leoni vnguibꝫ ⁊ dentibus armat sicut leo: ⁊ intrahit ⁊ emittit vngues sicut leo. Carnē aūt hꝫ laxam ⁊ mollem

Operationes

A ¶ Auicen. Ex catti morsu qñq; accidit dolor vehemens ⁊ viriditas in corpe. ⁊ curatio ei⁹ est curatio cõmunis. ¶ Iuuat aũt cũ emplastro cepe/vel calamẽti siluestris. ¶ Razi. Catti siluestres ex fumo rute ⁊ amigdalarũ amarum fugiunt. ¶ Haly. Carnes catti calide sunt et sicce. medentur emorroidarum doloribus. Renes calefaciunt. dorsi doloribus ꝓsunt. ¶ Esculapi⁹. Stercus catti vel catte cum synapi et aceto alopiciam curat.

B

C

D

E

F ¶ Cathaplepa. Pli. li. viij. Cathaplepa appellatur fera modica et iners iuxta fontem tygrim qui est apud hesperios ethiopes (vt plerique estimauere) nili caput. Fera hec ceteris quoq; membris iners caput tm̃ pregraue egrefert quod deiectum semper in terram Alias in tremore est humani generis omnibus: qui oculos eius viderint confestim expirantibus. Eadem ⁊ basilisci serpentis est vis. ¶ Solinus. Iuxta fluuium tygrim nascitur cathaplepa: modica ⁊ iners bestia pestilenti aspectu figura fere catti.

G

Caput. xxvj.

Caccus. Ex li. de na. re. Caccus est mõstrum in Archadia totum setosum vt porcus. Et vt scribit Adelinus philosophus. Anhelitu suo pectore flãmas eructuat. i. spiritum flammineum/maxima cum ira furit per motum. Hic in antris super tyberim commoratur: et inuadit subito thaurorum et vaccorum greges per caudas tres vel quatuor apprehendens: vt visue fortitudinis in antrum occulte trahẽs gressu retro gradone. s. d̃ facili possit inuestigari. Nec solum animalibo ẽ infestus: sed huboni grauissime insidiat: cum tamen ip̃m hominẽ plurimum timeat. Si queritur quomodo de animalis ore flamma possit euomi tam efficax: vt proxime contrectata alias contracta cõburat: et non ipsum corpus animalis flãma tali obsumatur. Responderi potest/quia cuz anhelitus adhuc in visceribus animalis per membra varia late diffusus est tepidum vsq; quo non exuberatur in flammas. Sed eructuatus continuatur ac multiplicatur in obiectum aliquod corpus. virtutemq; recipit comburendi sicut videmus per medium berilli lumẽ solis multiplicare radios ⁊ in summo mucronis acumine radiorum ignis virtutem in subiectam materiam suscipere. Ignemq; effici violentum. huic animali similia fuerunt illa de quibus in libro Sapientie legitur: ꝙ ignis ex ore suo spirabant. De cacco dicit Virgilius. viij. libro Eneidos. Semihominis facies huic monstro. Vulcanus erat pater illius atros ore fomẽs ignes magna semole ferebat. terribiles oculos villosaq; setis pectora fenuferi. huius cacci mens effera quatuor a stabulis prestante corpore thauros auertit. totidem forma superante iuuencas: atq; hos ne qua forẽt pedibus vestigia rectis: cauda in speluncaz tractos versisq; viarum: indicijs raptos saxo occultabat opaco. Hunc caccum propter furata sibi pecora. Hercules interfecit vt ibi Virgilius in longum prosequitur.

Caput. xxvij.

Camelus. Ex li. de na. re. Camelus est animal deforme/gibbosum/habēs collum longū/crura poplexa/lentū incessum. ⁊ dū graditur nunq̄ pedes atterit: immundū aīal ſm legem. qm̄ vngulā quidē habet: sed non diuidit eam. Cū aūt onerādi sūt: paululum super genua percutiunt. ⁊ statim ad onera flexis ceruicibus inclinantur aq̄s puras refugiunt/lutulentas bibunt/et hoc gratia nutrimenti. Omne enim elementum quantum plus cōmixtum est alijs: tāto plus nutrit. et ecōtrario irati cameli stridēt horribiliter. His etiam rabies accidit ⁊ podagra de quibus facilime moriuntur. Non aūt vngulas eijciunt. Sed vehementissimo dolore grauant quando duras ⁊ laboriosas vias incedunt. Non em̄ in pedibus habēt de forti corio sotulares. Ordeum cito transglutientes reseruant: vt rursum ruminando tota nocte manducent. Alij cōpatientes abstineant: illi qui recti cameli dicuntur: vnū tm̄ habent in dorso gibbum. Est aūt ⁊ aliud genus eorum quos dromedarios vocant cursu mirabili vigentes ⁊ bina tubera in dorso habētes. Arestoteles. Cameli sūt sicut animalia cornuta: quia ventres eius sunt sicut habentium cornua. et quia cibus illius spinosus ē: necessario fuit eius lingua carnosa propter duriciē palati. Natura ergo vtitur palato sicut parte dentium terrestri. Camelus non habet fel distinctum: sed venas paruas in q̄bus est fel. ¶ Solinus. Camelorum femine ad bella preparantur. putantq̄ validiores eas fieri. si castratione a coitibus arceantur Camele cum homines eis vtuntur ad preliādum/castrantur/quia tunc non impinguantur. In locis quidem altissimis habitantes: tria milia camelorum habent homines currentium velocius q̄ equus. et hoc non accidit eis nisi propter amplitudinem passus.

¶ Vegetius de re militari lib. iij. Camelos apud veteres aliquantule nationes in aciē produxerunt. Sed hoc genus animalium arenis quidem tolerabile sic aptum. nam cōfusas etiam in puluere vento vias: absq̄ errore dirigere memoratur. Ceteruz preter nouitatem hoc si vti videatur inefficax bello ē Item camelorum mares habz virgas ad posteriorem partem vnde auersi coeunt. Sūt autem virge neruose ac dure vnde ex eis arcuum corde fiunt. Coitus tempore solitudines aut secreta petunt. Item camelus est valde malus tempore coitus. Et si quod animal vel homo tempore hoc appropinquauerit ad eum ledit ipsum. Coit autem post triēnium. tempore luxurie solitarius est cum femina ferus ac siluestris et coeūdo p̄ totā diē equitat. Sed cum alias luxuriosus sit: erga matrem continens est. vnde in quadam ciuitate cooperiebitur camele caput vt eius pullus super eam saltaret. qui cooperto matris capite super eam saltauit. et cooperimento sublato matrem agnoscēs. turpitudinis opere quod ceperat intercepto: descendit ip̄mq̄ ingeniatorem mordens interficit. Camela pregnans est per annum: post partum quoq̄ quiescit a coitu per annum vnum tantum filium facit sicut elephas equus et omne animal habens soleas. Cameli viuunt centum annis. Cameli patiuntur sitim per qua triduum: et postea bibunt multum. huic animali natura dedit magnitudinem corporis in modum iumenti sicut et elephanti. animal quoq̄ cuius cibo ex est materia lignea et spinosa multos habet ventres: et in hoc genere est camelus.

Operationes

¶ Auicenna. Caro cameli prouocat vrinam Adeps qui est in gibbo cameli suffumigatus confert emorroidibus. cameli cerebrum exsiccatum: et cum aceto bibitum cōfert epilentie. ad idem valet eius sanguis. A

¶ Qui etiam siccatus et frixus retinet fluxum: cum vino quoq̄ bibitus sagitte armene nocumēto cōfert. post purgationem vero menstruorum potatum iuuat ad impregnationem: et confert prouocationi matricis. B

¶ Idem. Lac camelarum fetarum est subtile et valde aquosum/nec facit opilationes (sicut cetera) propter paucitatem caseitatis et abstersionis aqueitatis illius. C

¶ In ipso est salsedo quia cameli diligunt acetosum. et hoc est melius lac. Dicitur autem q̄ est vehementis tarditatis in stomacho et in superioribus ventris. Ex ipso non timetur sordicies sicut ex ceteris nisi raro. D

¶ Vrina cameli confert ydropisi ⁊ vehemēter fetori narium. Et aperit opilationes colatorij cum virtute vehementi. ablutione ex ea facta confert furfuribus. E

¶ Dyas. Fimus camelinus albus cum melle tritus et impositus tumores reprimit: et vulnera delicata permundat. F

¶ Haly. Sanguis cameli fricatus dissinterie prodest: et solutione cronice potuiq̄ veneni lac cameli prodest: corruptioni complexionis augetq̄ ventrem. G

¶ Plinius. Stercus cameli mundificat et destruit verrucas: abscindit fluxum sanguinis ex naribus et quando bibitur cum medicinis epilentie confert. H

¶ Item resoluit bothor et vlcera/scrofulas quoq̄ fortiter ⁊c. I

Caput.xxviij.

Cameleō. Isi. Cameleon nō habz ynū colorē/ sz diuersa varietate cōspersus est: vt pardus huius cameleontis corpusculū ad colores q̄s videt facilima cōuersione variat. cū alioꝝ aīaliū non sit ad cōuersionē facilis corpulētia. Rudolphus sup Leuiticū. Cameleō in infirmitate mansuetū esse se fingit: cū alias sit immāsuetū aīal. Glo. sup Leuiticū. Cameleon est natū ad deridēdum/ dolosuz rapax/ ingluuiosum: ꝛ ideo ſm legē immūdū. Amb. Cameleon diuersas species colorū vario ferr mētiri. Arest. Cameleō est aīal valde timorosum. ꝓpter qd in multos colores mutat. Causa vero timoris ei⁹ paucitas est sanguīs ꝛ caloris. vnde etiaz valde macer ē: ꝛ vocat leo terre. huius facies est sicut aīalis ex porco ꝛ symea cōpositi. Ungulas hz sil'es vncis seu auiū vngulis. Alteratio coloris fit qñ coriū eius insufflat. manet in cauernis sicut lacertul⁹. Soli. Cameleō per oēm asiā est plurimus. Animal scz q̄drupes: facieq̄ lacerte: nisi crura recta et lōgiora vētri iūgerent ꝓlixa cauda: eadēq̄ in vertiginē torta. hamati vngues sōtiliq̄ adoneitate. Incessus vero piger et idem fere qui testudinū motus. Corp⁹ asperū cute qualē ex cocodrillis deprehēdimus subducti oculi ꝛ recesso concauo intorsum recepti: quos nūq̄ in taxione obnubit.

Operationes

A ¶ Pli. Cameleon q̄z multa in se ferr habere vtilia medicine. Caput eius ꝛ guttur si roboreis lignis accendant imbriū ac tonitruū cō
B cursus facere democritus narrat. ¶ Itē iecur in tegulis vstum. Reliqua ad veneficia pertinētia q̄ dicit q̄q̄ falsa estimātes obmittemus preterq̄ in risu coagentiū. ¶ Oculo eius dextro si viuenti eruatur albugines cū lacte caprino tolluntur. lingua quoq̄ ad alligata pericula puerperij. ¶ Eundem salutarem esse parturientibus circa domū. ¶ Cor eius aduersus quartanam est proficuum. lana nigra prime tonsure illigatum. ¶ Pes prior dexter in pelle: biene ad alligatus brachio sinistro: dicitur prodesse cōtra latrocinia terroresq̄ nocturnos. ¶ Itē dextram mammillam contra formidines pauoresq̄. ¶ Sed et pedem eius sinistrum in furno torrei cuz herba eiusdem nominis addito vngento pastillis factis inde (si credimus) fertur hominem inuisibilem facere. ¶ Eius felle glaucomata ꝛ suffusiones corrigi creditur proprie tridui vnctione. creditur eo lienibus instillato serpentes seperari: et ad alia multa.

E
D
E
F
G
H
I

Caput.xxix.

Camelopardus. Isidorus. Camelopardus est dictus: eo q̄ cum sit vt pardus albis maculis superaspersus collo equo similis/ pedibus bubulis/ capite tamen camelo similis est. Hunc Ethiopia gignit. ¶ Pli. li. viij. Camelorum aliqua similitudo in duo transfertur animalia. Nabuna siquidem ethiopes vocāt bestiam collo similem equo: pedibꝰ et cruribus boui capite camelo. albis maculis colorem rutilum distinguentibus. Unde ꝛ camelopardulus appellata est. Nec primū quidem dictatoris cesaris cirsensibus ludis Rome visa ē. Ex eo sub

inde cernit aspectu magis q̄ feritate conspicua. quapropter ꝛ ouis vere nomen inuenit

Caput.xxx.

Capreolus. Auicen. Capreolus ē animal in India: similis bimulo siue cerui filio: q̄ apud nos etiā non mutāt dentes. Et q̄n eius dētes sunt magni signāt vite diuturnitatē in eis: ꝛ habet oculos acutos. Aresto. li. xiij. Capreoli siluestres habēt sapientiam. quando vulnerantur querunt pulegium ceruinū ꝛ comedunt ipm vt extrahant sagittas a corpore si que in ipis sunt infixe: et velocitate motus ꝛ assiduitate discursus. Caro capreoli a superfluo humido exonerat: et eius caro tenerior et vigestibilior efficit: et saporis ac odoris eius grauitas amputatur. Aresto. Pastus gratia de locis altis ad altiora rēdit: et inter herbas salubres et noxias odore diudicat ꝛ discernit. Rumināt cibos et vngulam findit. Non vngue nō cornu nō dente: sed sola velocitate fuge a canibus venatorū insultus se defendit. Vñ q̄n in campestribus persequitur ad mōtana fugiens alta petit. In montibus Indie sunt quidam capreoli qui ab herbis aromaticis et odoriferis pascuntur: in quorum vngulis sunt quedam cōcauitates: in quibus humores quidā ad apostemata colliguntur: q̄ primo ad maturitatem ꝛ motum cōfricationē rūpunt. ꝛ a corpore cū pilosis folliculis abstrahunt / ꝛ substātia que infra pelliculā continet simme ē odorifera: et inter aromatica maxīe p̄ciosa in medicinis plurimū vtilis et virtuosa. vt vult Dyas. et Platea. Et aliqui dicūt illud muscū vulgariter appellauere.

Caput.xxxj.

Castor est animal admodum canis pōtici. longum scilicet et gracile. dentes habet acutissimos / pellem delicatam ac nobilem. que quanto nigrior est tanto p̄ciosior. colores in pilis habet velut daxus: sed pili subtiles sunt / et pulchri. non potest diu sustineri vel subsistere nisi caudam in aq̄ teneat: quam habet vtiq̄ piscium caude similem: saporemq̄ eius ꝛ speciē. Vnde et a christianis in ieiunio comeditur. pars enim caude ipsius edibilis est: residuum autem eius est caro. Ipsaq̄ cauda longitudinis cubitalis est pinguedinem multam habēs. Pedes autem posteriores habet vt anser. Anteriores autem vt canis. Hec enim illi natura parauit: vt et posterioribus velut auis in aqua nataret. et anterioribus in terra sicut quadrupes ambularet.

¶ Et libro de naturis rerum. Castores vt dicit experimentator in grege viuunt: et simul ad siluas pergunt. Lignaq̄ dentibus abscindentes ad cauernas suas eo miro modo referunt. Vnum ex castoribus pro vehiculo resupinatum pedibus elevatis in terram proiciunt et inter crura eius abscisa artificio se componunt. et sic cum trahentes cauda ad propria recta deducunt. verum iniuriaz talem non faciunt bis. qui inter illos educati sunt. sed illis qui de alienis partibus ad seve nerunt. Hos enim in seruitutem sub certa custodia redigunt. ¶ Alioz tamen opinio est: q̄ hoc illis faciant ꝙ senectute labozibusq̄ cōfecti dētes obtusos habent. et ꝙ

ligna secare non valent. Tales enim in seruitutem redactos per absumptionem pilorum in dorso venatores agnoscunt. eosque pietate commoti illesos abire permittunt. In duplices autem vsus ligna secta habent. Nam et corticem comedunt et ex lignis habitacula valde artificiosa faciũt. Amaris quidem arborum foliis. et corticibus castor ꝑ summis deliciis vescitur. vnde et tota eius caro: ⁊ si bono tamen amaro odore perfundit. ¶ Phisiologus. Castor cum eum venator prosequitur abscisos testiculos ante faciem eius proijcit et venator habens quod ab eo cupiebat vltra non sequitur. Si autem alius venator eum sequatur erigit se ⁊ ostendit virilia se nõ habere: et sic euadit. Est autem animal mansuetum nimis. ¶ Ex li. de na. re. Huius animalis venatio fit hoc modo. Canis ad hoc instructus in aquam proijcitur. qui ad foramẽ mansionis illius perueniẽs ingreditur. nec cedit castor morsibus donec a venatoribus artificiosa illa mansio refringatur ⁊c.

Operationes

A ¶ Pla. Castoris testiculi abscisi in vmbroso loco suspensi desiccantur: vt in vsum medicine reseruentur. et dicuntur castoreum. ¶ Bonum autem castoreum. i. non sophisticatum: habet saporem mediocriter acutum. Glutinosum est et saporem habet multum horribilem neruos intricatos et pelliculis adherẽtes per annos sex in magna efficatia seruari pot est. Melius tamen est quanto recẽtius. In medicinis ponitur abiecta pellicula exteriori. Virtutem habet dissoluendi/attrahendi/et maxime neruosa loca cõfortandi.

B

C ¶ Contra epilentiam et alias frigidas passiones capitis datur castoreum cum succo rute in potu vel decoctionis eius vinum.

D ¶ Contra paralisim lingue puluis eius sub lingua ponitur donec per se resoluatur et cõsumatur. ¶ Contra paralisim totius corporis datur vinum decoctionis eius et rute ⁊ saluie. ¶ Contra litargiam prouocatur sternutatio ex castoreo: cerebrum cõmouet et cõfortat. ¶ Dyas. Castoreum testiculi sunt animalis; quod castor dicitur. et sepe aquaticã. sepe vero terrenam sustinet vitam. ¶ Optimum est ponticum q̃ si interius cereum ⁊ obstrusum membranulis naturalibus. quidam autem testiculos adulterantes immittũt vesicis cum armoniaci gutta sanguie castoris conspersa. ¶ Eligendi sunt ergo qui iuncti sunt ex vna radice sibi coherentes. pleni incidi fragiles. ipsis folliculis se tractius separantes. ¶ Calefacit autem castoreum et desiccat et attenuat. Illis ergo qui ex plenitudine spasmum patiuntur aut tremorem neruorum vtilissimum est. Quibus autem hoc contingit ex inanitate vel siccitate cõtrariũ ¶ Vitia quoque pulmonis emendat. Et humidum frigidi cerebri humorem cum pulegio. Cum vino bibitum inflationes tollit. ¶ Tortionibus medetur. potiones venenatas nocere non sinit. litargicis singulare presidium est. ¶ Tremori et contractionibus ⁊ omnibus neruorum causis delitum et vnctũ medetur. ¶ Virtus enim ei termantica est ⁊ recorporatiua mixtuz malacinatibus ⁊ acopis paraliticis seu sciaticis et his similibus subuenit. ¶ Auicen. Castoreum confert obliuioni et litargie cum aceto et oleo rosaceo surdidatique frigide ac ventositati in aure dissolutum in oleo nardino. ¶ Attractio per nares ex fumigatione ipsius confert apostematibus pulmonis ⁊ infirmitatibus eius. Bibitur cum aceto propter singultum et facit sitim. ¶ Delet dolorem vẽtris pungitiuum cũ aceto bibitum. ventositatem resoluit. Menstrua prouocat. Secũdinam et fetum extrahit. ¶ Cõfert morsui paruorum venenatorum. et quod ex eo declinat ad nigredinem est venenum. Ita quod interficit quãdoque in vna die. ¶ Fel castoris ad multa vtile est. Eius quoque coagulum sedat morbum caducum.

E

F

G

H

I

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

Caput. xxxij.

Chama. Alb. in li. de na. anima. Chama est bestia alio noĩe rufiuus dicta in Ethiopia. Est aũt ad modum lupi in figura macul' albis vt pardus per totũ respersa / ludis apta / eo q̃ discipline multum est perceptibilis. Et in hoc conuenit cum natura canis.

Caput.xxxiij.

Calop⁹. Alb. in li. de na. aīa. Calopus dicit esse aīal iuxta Eufratē habitās et de eufrate propter aque frigiditatem bibens. Astutum et velox esse dicitur. Ita vt venator sibi appropinquare non possit. Cornua gestat longa serre modum pretēdentia. quibus et arbores deijcere dicitur. sed virgulta ante repulsum cornuum suorum tendentia frangere non potest. Licet ad h sepe nitatur. et ideo in eius frequenter inuolutis cornibꝰ cū captum tenetur dentibꝰ stridet. ⁊ audito stridore a venatore capitur.

Caput.xxxiiij.

Ceruus. Ex libro de naturis rer. Ceruus ē animal velocitate mirabili/ frōtem habens ramosis cornibus asperatam. Quorum creatio fit si biennis fuerit: tunc vsq; ad sex annos pro etate ramos augent. deinde numerosiora fieri non possunt sed maiora. Solum hoc animal cornua mutat: et supra modum gloriatur. habet vnum vermē in capite qui eam vere vexat assidue. Sed ⁊ omne animal et ipse homo vermē habet sub lingua. ¶ Aresto. Ceruus est animal sapiens. d quo etiam opinantur q inter animalia quadrupedia discretius sit. Idez. Ceruus est animal timidum: cornua quidem habens et fissuram in vngulis. dentes eius declinant ad inferius. habet quatuor dentes in vna parte oris: et in alia quatuor ꝑ quos mollit. habet etiam duos magnos alios: qui sunt in masculo maiores: et in femina minores. Vox masculi grossior est ⁊ altior quā femine. Masculus vociferatur multum tempore coitus: et femina quandoq; timet. Ceruus itaq; (sicut et cetera magni cordis aīalia) timidus est: vocem vulpiū timet. In sibilo aūt et cantu delectatur. Itaq; sibilantem et cantantē sequitur: et alius eū occidit. Vñ cum aures erectas habet insidias subsequētis aduertit. Postq̄ vero dimiserit: nō aduertit. ¶ Item cerui pugnant: et victus obedit victori obedientia forti. Cum autem impregnat ceruus latet propter venatores. Intestina cerui valde fetida sunt. vnde non comeduntur a canibus: nisi sint valde famelici.

¶ Phisiologus. Ceruus vbi serpentē agnouerit esse impletos suum aqua effunditq; in foramē deinde cū quodaz oris sui spiramine serpentes foras attrahit: et pedibus suis cōculcans ipsum interficit. Ceruoruz aūt duo sunt genera. Vnū qd vt inuenerit serpentez in cauerna vbi latitat: flatū immittit vt exeat. ⁊ egrediētis collū percutiēs hinc et inde occidit eū ⁊ deuorat. Postea vero ꝓpter timorem ad aq̄s purissimas currit ac venenū euomit. Sz inter hūc tumorē pilos mutat ⁊ cornua abijcit. Aliud est genus qd si serpentem inuenerit occidit ⁊ post victoriā ad montem vbi pabulū inueniat tendit. Amb. Ceruus cū nondū hz cornua: tñ frōte preludit: et ea q̄ nondū expertus ē tela minat. ceru⁹ qñ egrotat: ramusculos olere comedit: et sanus fit. Aresto. Ceruus (vt dictū est) masculus vociferatur multū tēpore coitus. cerua non pōt coitum pati ꝓpter duriciem virge maris: recipit autez fugiendo. Cerua paritura prius dragonteam comedit. cuz vero parit subito comedit secundinam fetum anteq̄ cadit ad terram. et eius est secundina venenum.

Operationes

A ¶ Phisiologus. Ceruorum lachryme collecte ⁊ ossa inuenta in corde ipsorum apta sunt potui cordis pulsu laborantibus.

B ¶ Platea. In corde cerui reperitur quoddā os in sinistra parte: in qua est quedam cōcauitas. ad quem splen habet respiraculum et emittit superfluitatem. que ibi propria siccitate in substantiam mutatur ossuosam. Illō est de sanguine cordis subrufum. habet virtutem depurandi fumum melancolicum.

C ¶ Datur et contra cardias et sincopim ⁊ cōtra emorroidas.

D ¶ Esculapius. Si quis in corio cerui voluitur: serpentes non timet. Medulla quoq; cerui dolores sedat.

E ¶ Haly. Coagulum cerui contra potum cicute et fungorum esum prodest. Urina cerui splenis dolorem adiuuat. Uētositati stomachi et intestinorum prodest. Auribus instillata medetur earum vlceribus.

F ¶ Auicen. in. iiij. canone. Extremitates caude cerui venenum est. et ipsam bibenti accidit angustia vehemens et sincopis et mors. Sed cura eius est vt euomat cum butiro et aneto. deinde in potu dentur auellane et fistici confecta simul.

G ¶ Pli. li. xxviij. Pulmo ceruinus cū gula subarefactus in fumo, deinde tusus ex melle tussim sanat. Coagulū cerui ex aceto sāguinē sistit. Hinnuli vero coagulū matris vtero exeti: summis prefertur remedijs.

H ¶ Plinius dicit. Cornu cerui vsti nidor comicialem morbum siue caducum deprehendit. Eiusdem cornu cinis illitus ex aceto vel rosaceo dolorem capitis sedat.

I ¶ Idē cinis dentes mobiles fricādo vel colluendo confirmat: eorūq; dolores mitigat.

K ¶ Idem quoq; valet crudi cornu farina. Itē cinis predictus reumatismos sanat: ⁊ sanguis excreationes curat.

L ¶ Tinearum quoq; genera id est fermes pellit potatus. Regio morbo prodest potatus ex vino.

M ¶ Solinus. Ex cornibus autem cerui dextrū efficatius est ad medelam. Actor. Quia vero cornu dextrum (vt dictum est) ad medelā efficatius est. Ideo dicit Plinius: q̄ ceruus hoc bono suo inuidens: homini cornu dextrū abscondit nequeat inueniri: Idem quoq; dicit liber de naturis rerum.

N ¶ Aresto. vero dicit eum abscondere cornu sinistrum tanq̄ in eo sit aliquod iuuamentum

Caput. xxxv.

Ceruleus. Actor (vt aiunt Solinus ⁊ Stacius sebosus) Vermis est mirabilis in gange fluuio abundans. habet in brachia bina longitudinis sex cubitorum: quibus etiam elephantē corripit vndisq; submergit. Sed qm̄ hic vermis ingens ac monstruosus est ⁊ aquaticus. Ideoq; inferius eum inter monstra aquatica: videlicet in tractatu de piscibus de illo plenius dicem⁹.

Caput. xxxvj.

Cecula. Celidros ⁊ Cenchrus. Isido. Cecula dicta ē eo q̄ parua sit ⁊ nō h3 oculos. Celidros serpēs ē q̄ ⁊ chersidros q̄ et in terris ⁊ in aquis moratur. Naz

cersi greci dicunt terram ydros aquaz. Hic terram per quaz graditur fumare facit quã Nacer sic describit: seu terga exspirant spumantia virus seu terra fumat: qua tbeter labitur anguis. Et Lucanus. Tractiq; via fumare chelidri: semper autem directus ambulat: nam si toserit se duz currit/statim crepat. Solinus. Calabria chelidris frequentissima boum quoq; gignit. Jsi. Chenchris serpens inflexuosus est; qui semper rectum efficit iter. De quo Lucanus. Et semper recto lapsurus limite chenchris.

Caput. xxxvij.

Cerastes. Ex li. de natu. rer. Cerastes est serpens octo cornua in capite babẽs: ex quibus fieri solent manubria cultellorum ad mensas imperatorum: quia sudore produnt venenum appositum. Solinus. Ceraste dictus ẽ: eo q; habeat cornua arietum similia. Ceraste cñ greci cornua vocant: sunt autem binc quadrigemina cornicula: quorum ostentatione velut esca illicibus solicita animalia perimit. Totum enim corpus arenis regit: nec vllum indicium sibi pbet: nisi ex illa parte qua inuitatae aues vel animalia capit. Est autem flexuosus plus q̃ alij serpentes: ita vt spinam non habere videatur. ¶ Auicen. Cornuta est genus serpentum surdorum: cuius longitudo ẽ ab vno tubito vsq; ad duos: et super caput eius sunt due eminentie: quasi duo cornua. Color corporis eius est cinericius: et venter eius sicut squame sicce dure que strident super terram cum strepitu. Dentes eius sunt equales non recurui: plurimuz autem mansio eius ẽ in locis arenosis. Jn locis quidem morsus eius sentiuntur quasi acus aut claui infixi in eis Et differit q; continuatur eius corpori gravitas maxima: et eius labia inflantur et accidunt ei vertigo et tenebrositas oculorum et destruitur ratio.

Operationes

¶ Lure autem eius appropriatur: vt semen rapbani cum vino in potu detur. A

Caput. xxxviij.

Cephos z centrocota. Plinius li. viij. Cephos ethiopia mittit: quorum pedes posteriores humanis pedibus z cruribus sunt similes. Hoc animal roma postea non vidit: nisi ludis Pompey Solinus Tempore dictatoris cesaris monstra rome visa sunt que cephos dicuntur. Horum posteriores pedes crure ac vestigio humanos mentiuntur arcus: priores hominum manꝰ ¶ Phisiolo. Centrocota est que bestias vniuersas precedit bubus corpus azini: pectus et crura leonis similitudinem habent: oris biatum vsq; ad aures vastum: imitat aũt hominis vocẽ. Pli. li. viij. Crocutas ethiopia inter alia monstra generat: velut ex cane lupoq; conceptos omnia dentibꝰ frangentes protinusq; deuorata vẽtre cõficientes. Idẽ in codẽ. Hyene coitu leena ethiopica parit

D

Crocutā hoīm pecorūq; voces imitantem. Acies ei perpetua in vtraq; oris parte nullis gingiuis continuo denteq; ne occursu cōtrario haberetur capsarum modo includit. Solinus Crocuta nunq; aciem orbium cōmouet: sed in obtutum sine intactione intendit: in ore gingiua nulla: dens vnus atq; perpetuus.

Caput. xxxix.

Cirogrillus. Rudolphus super Leuiticum. Cirogrillus est animal spinosum hericio simile. ¶ Autor. Alibi legitur q; maius sit hericio: spinosum tamen. Unde patet q; quidam falso dixerunt hunc esse cuniculum. Alibi quoq; legitur q; cirogrillus ipse sit hericius vel herinacius: animal videlicet procelli formam habens / sed spinosum: de quo plenius dicitur inferius. Unde in Psalmo. ciij. vbi legitur in nostra translatione: Petra refugium herinacijs: Alia translatio habet cirogrillis. Glosa super prouerbia Salomonis. In prouerbijs quoq; vbi iuxta translationez nostram legit Lepusculus plebis inualida: qui collocat ī petra cubile suum. Alij pro lepusculo habēt cirogrillum. Et est animal non minus hericio simile muri et vrso / cuius in palestina magna est copia. In foueis et in petrarum cauernis: Hinc et in Psalterio vbi dicimus: Petra refugium herinacijs. Alij ponunt leporibus: alij cirogrillis. Sed quidam hic ꝑ lepusculo hericium habent. Hieronymus enim verbum hebreum sapham interpretatur: et cirogrillum et hericium et leporem. Item super Leuiticum Cirogrillum animal debile quidem: sed rapax et mortiferum esse dicunt.

Caput. xl.

Cicade. Uincentius in speculo naturali vicesimo primo. Cicade vermes sunt quorum genera sunt duo. Quedam ꝑuis locustis similes sunt. et he domos inhabitant: eaq; loca que magis calida sunt vbi scilicet ignium feruor est. Aliud vero genus acruz colore papilionibus simile: fertur etiam q; earum genus est quod nos ceruos volantes dicimus: et hoīs experimentator supra carbones vocat. Cicade habent in pectore quoddam aculeatum / linguis simile: quo rorē lambunt. Ipsum vero pectus fistulosum habent: ex hoc dulciter canunt. Mares quidem canunt: femine silent supine coeunt. Oua candida / sed corrupta. In terra feture locum excauant / ibiq; prolem faciunt Ambrosius. In exiguo cicadarum gutture dulcis est cantilena: quarum cantibus estu medio rumpuntur arbusta: eo q; magis canore medianis caloribus quo puriorez aerē spiritu attrahunt: eo cantus clariores reddunt. ¶ Isidorus. Cicade ex cuculorum sputo nascuntur. Hec in Italia apud regmos mure sunt / nec vsq; alibi. Nam alibi dulciter canunt: quarum cantibus medio estu arbusta rumpuntur. ¶ Plinius libro vndecimo: Cicade non nascuntur in raritate arborum nec in frigidis aut vmbrosis nemoribus: pennarum illis natura que apibus: sed ꝑ corpore amplior ꝛc.

Caput.xlj.

Crotrochea. Albertus in libro de naturis animaliuz inquit. Crotrochea bestia est que rechiona voces hominum imitatur: o. ulos nunq̃ claudit. In ore nullam habens gingiuam / sed dentem habet: Os vnum continuum / verecundatur ca psulis. Tante est virturis vt omnia mox cõtinuat: et de lupo et cane generari dicitur.

Caput.xlij.

Critetus. Albertus in lib. de naturis animalium. Critetus animal est parulum in terra habitãs capite vario: dorso rubeo / ventre candente: pilum adeo tenaciter pelli habens infixum: q̃ citius pars pellis de carne recedat q̃ pilus possit euelli de antro: etiam non extrahitur de facili: nisi aqua feruente: vel alia in antrũ infusa. Et in hoc conuenit cum cuniculo quia habet pilũ fere sicut cuniculus: et non hz aures: hz vias auditus sicut ille. Solinus. Critetus ẽ animal qđ nos bameister vulgo vocamus: et est animal mordax valde et iracundum.

Caput. lxiij.

Colubr. Isidorus. Coluber a beo dictus est q̃ colat vmbras: vel q̃ in lubricos tractus: flexibus sinuosis labatur. Nam lubricum dicitur quicquid labitur dum tenetur vt pisces serpens. Ambrosius. Coluber autẽ cervum fugit / iconem interficit. Physiologus. Colubri pellis que exuitur in oleo decocta / mire aurium dolorem mitigat. Auctor. Patet de colubro verum esse in speciali: quod supra dictũ est de genere serpentum: videlicet q̃ exuuys suis depositis per foramen petere transiens senecturez suam deponit: sed prius ieiunando carnes suas subtiliat: vt eidem transitus abilior fiat. Est autem longus vt anguilla rotuole incedens et sibilans. Transeuntibus inuidiatur et mordens / lingua venenum infudit. Unde scriptum est. Fiat dan coluber in via. Et alibi: Qui dissipat sepem / mordebit eum coluber.

Operationes

A ¶ Plinius lib. xxxiij. dicit: q contra rubeta venena auxiliatur coluber viuens in aqua.

B ¶ Huius adipem aut fel secum habet: qui cocodrillos venantur: cosq; mire his adiuuari testantur: ydris a grecis vocatur coluber/viuens in aquis.

C ¶ Dyascorides. Tunica colubri in vino cocta/dolori medetur dentium. Est etiam oculorum adiutorium.

Caput. xliiij.

Cocodrillus. Isidorus lib. xij. Cocodrillus animal est quadrupes in terra et in aquis valens: longitudine vere. xx. cubitorum: dentium ⁊ vnguium in inanitate armatum: tanta est ei duricia cutis/ vt q̃uis fortium lapidum ictus in tergo recipiat. nihil omnino curat: nocte in aquis/die in terra q̃escit. Oua in terra fouet que ouis anseris sunt maiora: masculus ⁊ femina vices seruant: hic quidam pisces serratam cristam habẽtes: tamen ventris desiccantes interimunt. Et dicitur q̃ solus inter animalia superiorem mandibulam mouet. Plinius li. viij. cap. xxvj. Cocodrillus est animal Nilũ inhabitans: lingue vsu inter animalia terrestria caret sola: superiori mandibula existenti immobili morsum imp̃mit venenosum Dentes habet horribiles admodum pectinis sine serre: et cubitos admodũ apri. Nullum autem animal ex tam parua origine crescit in tam magnum animal sicut Cocodrillus: animal est valde gulosum/et multum comedit. Unde quando est satur/iacet iuxta littus/ructãs pre repletione: superuenit autem auis modica que dicitur apud eos Cusphillos: apud Italos autem dicitur auium rex: et volat ante os eius quã aliquotiens a se repellens: tandem fauces aperit aui et eã intrare permittit: ⁊ hec auicula eum leuiter vnguibus scalpit et ei facit quendam pruritum: in cuius dulcedine delectatus/statim obdormit. Auicula autem cũ sentit eum dormire/statim illabitur in eius ventrem/⁊ quasi telum statim eum perforat ⁊ corrodit. In ventre enim valde mollis est: ⁊ ideo a piscibus spinas ⁊ cristas pinnulas ĩ dorso habẽtibus de facili superatur. Subdit Plinius. Hec belua insequitur fugientes ⁊ eis est terribilis: sed fugax est contra serpentes: hebetes autem habet oculos q̃diu est in aqua: s3 extra aquam nimis acute videt. In hieme per quatuor menses se abscondit: sed in vere exit: et q̃diu viuit/semper crescit. Item Plinius lib. viij. capitulo. xxvj. Cocodrillus si quendam inuenit hominem circa littus/interficit eu3/si potest: et preterea plorat super eum et postea deuorat ipsum. Itez herbas libenter comedit inter quas enidros serpens paruulos qui ei inimicatur caute se ĩuoluit: Et dum Cocodrillus herbas carpit/serpentem transglutit: qui intrans ventrem eius/omnia interiora carpit: et sic interimit eum et occidit: et sic illesus exit. Item plinius li. xij. dicit: q idem vermis insidiatur cocodrillo quando dormit: et tunc inuoluit se in luto et intrat per dentes eius. Solinus. Insidiatur quibusdam paruis auibus que generãtur inter herbas nili que euolant propter calorem solis/⁊ intrant ventrem Cocodrilli: et comedunt vermes ventris eius: et sic purificatur belua a vermibus. Habet autem corium valde durum quod vix gladio perforatur. Habitat in aqua de die q̃ de nocte: quia aqua calidior est de nocte q̃ de die: retinet em̃ radios solis/⁊ ibi agitãtur: et sic fit calida ipsa aqua: et non habet linguam prominentem ad vociferandum: sed habet paruam linguam in parte inferiori: sicut habent pisces ad gustum: vt dicit idem Solinus: et etiam Aristotiles ⁊ Auicenna hoc idem volunt.

Operationes

A ¶ Plinius lib. viij. dicit: q de fimo Cocodrilli fit vnguentum/vnde facies mulierum sophisticantur: vt senes et rugose iuuencule p tempus videantur q̃diu viuit.

Caput. xlv.

Cuniculus. Isidorus. Cuniculi sunt genus agrestium animaliuz: sic dicti quasi caniculi: eo q canum indagatione capiantur: vel a speluncis excludantur Plinius libro octauo: Leporuz genera sunt quos Hispani cuniculos appellant. Varro ⁊ autor. Est a cuniculis suffosum in Hispania opidum cuniculi fecundita eis innumere sunt: famemq balearum insulis populatis messibus afferunt: certumq est ballearicos aduersus eorum prouentum auxilium militare aduio augusto perisse. Ex lib. de naturis rer. Cuniculus est bestia lepore minor colore et forma prope tamen similis. Hec in antrosa habitacula terram fodiens: Nocte vineta frugesq depascit: mane vero antrum ingrediens os eius equat terre puluere per intrinsecus: ne superuenientes homines per diem/eius habitaculuz deprehendant vbicũq habitant cuniculi/multiplicantur nimis: quia sepius in anno pariunt. Cunq aliqui ex eis aliquid illic aduersi senserint animal/fugiunt: nec more ceteri sociorum iniuria dedignari/locum cuz illis dimittunt. Hi auersis posterioribus coeunt: quoniam illis aduersum est membrum genitale.

Operationes

A ¶ Isaac. Cuniculus vim habet dissoluentẽ proprie etiam stomachũ confortat/ventrem dissoluit.

B ¶ Urinam prouocat. Utilius quoq eis qui elephantico morbo apparati sunt.

Caput. xlvj.

Damma. Albertus in libro de naturis animalium. Damma bestia est magnitudinis capre: figure ⁊ pili sicut canis: cornua habens non squamosa: sed plana longa ⁊ acuta. Est autem cursu velox vite prouida. Hec bestia in Arabica vocacatur adgazel: cuius caro frigida est et sicca.

Operationes

¶ Idem Albertus. Stercus huius animalis crescere facit capillos et meliorat eos p̃paratum in oleo. A

¶ Dicit etiam q si cum eo vngatur virga virilis: et si coeat cum vxore sua/semper diligit eum. Si cum lingua desiccata suffumigetur guttur in quo est sanguisuga cadet. B

¶ Calcaneus combustus impletus in concauum fistule curat eam. C

¶ Dicit etiam: q fel huius animalis et semẽ testiculorum vulpis et piper et semen erucede quolibet equale acceptum ad pondus aurei ⁊ mellis vncias duas: et fiat ex eo electuarium et ipsuz teneat in lana quando mulier cum viro concubit/concipit masculum. D

¶ Et nota: si fel sit ex femina/concipit feminam: si ex masculo concipit masculum. E

Caput. xlvij.

Caput. xlvij.

D Amula. Bartholomeus in libro de proprietatibꝫ rerum. Damula siue dama: sicut ait Papias: caprea est agrestis. ¶ Isidorus libro duodecimo. Damula est vocata: eo ꝙ de manu effugiat: timidum enim est animal ⁊ imbelle ac imbecille. Vñ nescit se defendere nisi fugiendo. Habet eñ pro armis abilitatem membrorum: et ad fugam leuitatem. ¶ Unde dicit Marcianus. Dente tuetur aper. defendunt cornua ceruum. Imbelles tamen quidem nisi ꝑ da sumus: montuosa loca et venenosa: diligit gramina medicinalia ⁊ aromatica: comedit ramusculorum tirsos: et extremitates carpit: quando est vulnerata tragõteam comedit: et sic de corpore telum trahit.

Operationes

A ¶ Isidorus libro quinto. Sanguis eius est medicinalis ꝑm Plinium libro vicesimo sexto. Neruos enim contractos remollit: et articulorum dolorem soluit, venenum discutit et expellit.

B ¶ Damulam odiunt serpentes et fugiunt: ⁊ eius anhelitum sustinere non possunt.

Caput. xlviij.

D Raco. Phisio. Draco super omnes serpentes maximus: et super omnia terre animãtia. Qui quãdoq; super aerẽ ferꝛ ipsuꝫ concitãdo ac vehemenꝛ impellendo. ¶ Isido. Draco maior est cunctoꝝ animantiũ super terrã. Hunc greci dracontam vocant. Est aũt cristatus ore paruo et artis fistulis per quas spiritũ trahit et lingã exerit. Gignit autem in Ethiopia et in India. ¶ Ex lib. de natu. reꝝ. Draconis mansio frequenter est in speluncis ꝓpter estũ naturalẽ sui corporis et propter accidentalẽ solis: qui maximus est in partibꝫ Orientis. Raro eñ inuenit hoc animal/ nisi in calidioribꝫ partibus orbis. Itaq; libenꝛ etiã in rupe lapidea speluncã sortit. Circa turrim Babel et in desertis illius antique Babilõis ac ruinis eiꝰ maximi dracones habitare dicunt: quorum vox ac rugitus homines terret. Ad viginti quinq; cubitos ⁊ amplius crescens: sepius eualescit. Ad seniũ aũt et debitã magnitudinẽ veniẽs sine cibo tempori multo viuit. At vbi comederit/ nõ de facili satiat. In abissis terre (sicut dicit Augu.) aliquãdo draco morat: et cũ in aere sentit humiditatẽ egredit ⁊ sup aera ferꝛ magnis alarũ remigijs aerẽ concitans ⁊ impellẽs. Alis q̃dẽ pellicea volubilitate extantibꝫ: et ꝑm corporis sui magnitudinẽ late diffusis: vbicũq; morat aerẽ inficit. ¶ Pli. li. xxvj. India dracones hꝫ et Elephantes perpetua discordia bellantes tante magnitudinis vt facili circumplexu Elephantes ambiant: noxioq; nodo perstringant. ¶ Ambrosi. Draco elephantem li

gat: cuius ruina mors victoris ē: ⁊ inde sum me in vtrūq; certat. Ille vt pedē alliget: in q̄ casus victi sibi nocere nō possit. ¶ Pli. lib. x. Aq̄le quoq; satis ē pugna cū dracone: multoq; magis anceps etiā si in aere. Are. Vultur etiā ⁊ draco preliant: q̄r comedūt animalia. Isido. Draco vim in cauda/nō in dētib; hz: et verbere potius q̄ ictu nocet. Aresto. in li. de na. anima. Est in terra Ethiopie draco ex quo Tyrus generat: et ex illo Enthichon accipit. Contra qd nō est remediū. Omniūq; animaliū venenū habentiū morsus est valde malus: maximeq; vi se comedant adinuicem: sic comedit draco scorpionē. ¶ Itē de ꝓprietatib; elementoꝝ. In diebꝫ Philippi regis via in monte Armenie fuit: de qua rex interrogauit. Cur sup illā nullus trāsiret quin mortuus caderet Socrates ergo speculū de calibe cōtra illū posuit/in quo duos dracones magnos vidit: qui aperuerūt os suū et egrediebat corrūpens aerē fumus ex orificijs eoꝝ. Rex vero precepit ad montē illū exiri ⁊ ipsos interfici: sicq; saluatus est loc⁹ ille ¶ Narrat Petrus damianus de quodā agricola: q̄ quadā die valde mane surrexit/⁊ vidit draconē enormis magnitudinis/lignū putauit. Fessusq; super eū vt requiesceret: seditq; mox indignata bestia deglutiuit.

Operationes

A ¶ Solinus. Draconū ex cerebris excidit: dracontias lapis: sed lapis nō est nisi detrahat viuētib; Nā si obeat prius cū anima simul euanescit duricies soluta.

B ¶ Phisiologus. Graminib; quidē medicat; dracones dormire cogunt sicq; lapis acquirit: cui⁹ vsu reges oriētales p̄cipue gloriant.

C ¶ Draconem adipum fugiunt venenata: ne ipse draco habet venena.

D ¶ Draconis capita prosperam et fortunatā domum promittunt facere.

E ¶ Ex lib. de natu. reꝝ. Lingua eius et fel in vino decocta remedio sunt his qui vexātur ab incubis eoꝝ corporibus ex hoc inunctis.

F ¶ Draconis caro vitrei coloris est: ac vescētes illa refrigerat: Hinc est q̄ Ethiopes in feruida plaga manentes draconis carne libenter vescuntur adeo quoq; auaricie sitis in immensum creuit: vt institores quibusdam carminibus draconem ad tempus mansuetum reddant: eiusq; tergo insidientes: freno ipsum regant vsq; dum in Ethiopiam perueniat.

G ¶ Autor. Sanguinem draconis quo phisici vtuntur in medicinis aiunt gummi cuiusdam arboris sic dictum/propter sanguinis similitudinem veri draconis.

Caput .xlix.

Draconcopedes. Ex li. de natu. reꝝ. Dracōcopedes serpētes sūt magni ⁊ potētes. Facies virgineas habentes humanis similes: in draconū corpus desinentes. Credibile est huius generis illū fuisse per quē diabolus Euā decepit: q̄r (sicut dicit Beda) virgineuz vultum habuit. Huic etiam diabolus se coniungēs vel applicans vt consimili forma mulierem alliceret: faciē ei tm̄ ostendit et reliquā partē corporis arborū frondibus occultauit. ¶ Augustinus super Gen̄. Dicitur autem serpens ille calidissimus fuisse. Vel s̄m alios/sapientissim⁹ Non ꝓprie sicut in bono solet accipi sapientia dei vel angeli: vel anime rationalis: sed translatiue: sicut apes vel formicas dicim⁹ sapientes: propter opera sapientiam imitantia: q̄uis serpens non anima rationali: sed spiritu dyabolico quo plenus erat possit sapientissimus dici. Mali em̄ angeli q̄uis superbi deiecti: natura tamen excellentiores sunt omnibus bestijs propter eminentiam rationis. Serpens em̄ non intelligebat verba: nec rationalis est facta. Qd em verbis magorum vel incantatorum serpentes trahuntur de latebris dyabolica est vis. Quod permittitur ad memoriam illius primi facti: vt sciatur: quia cum hoc genere familiariter sit ei locutus. Est autem ille serpens sicut asina Balaam: sed hoc fuit dyabolicum: illud angelicum. Boni enim et mali angeli similiter operantur.

Caput. l.

Daxus. Alb. in. li. de na. ani. Daxus est aīal pingue valde ⁊ latū in dorso breuibꝫ cruribꝫ/multū mordax: pilo plus albo q̄ꝫ nigro: sꝫ in dorso plures hꝫ nigros: et in lateribꝫ plures albos: ⁊ caput in medio nigrū ⁊ in lateribꝫ hꝫ albū. Et qñ ē domesticū mltū ē lusiuū. Dicūt crura sinistri laterꝫ bruiora cē q̄ꝫ dextri. ⁊ duꝝ hꝫ pilū: ⁊ ē spisse pell' ⁊ ē ad q̄ntitatē vulpis. Et ē duoꝝ gñꝝ. Dicit aūt dax⁹ canin⁹: q̄a in multa findit pedē sicut canis. Et dr dax⁹ porcin⁹ qui in duo findit vngulā sicut porc⁹: dr q̄ scrabrōibꝫ ⁊ alijs ꝑmibꝫ viuit: qꝛ nō ē velox ad venandū.

Operationes

A ¶ Axungia eius valet ad renum dolores: et ad multa alia que causa breuitatis dimitto:

B ¶ Dicunt etiam aliqui q̄ morsus aliquādo habet venenosos.

Caput. lj.

Dypsa Isid. Dypsa est genus aspidis qui latine situla dicit: quia quē momorderit/siti perit. Tante aūt exiguitatis esse fertur: vt dum calcat/non videat: de quo poeta. Signiferū iuuenem tyrrenis sanguinis aulū. Torta caput retro dypsas calcata momordit. Uix color aut sensus dentisq̄ fuit. Andromachus. Dypsa cū aliquez pungit inflāmat in eo caliditas valde supflua. Indeq̄ accidit ei vehemēs sitis et adustio inflammata: nec bibere cessat aquam donec corpus eius scinditur/⁊ sic moritur. Auicenna. Serpentis facientis sitim s̄m quosdam longitudo est palmi vnius: et super corpus eius sunt vestigia nigra plurima. Caput eius est paruum/ et collum grossum/a q̄ incipit creatura eius vsq̄ ad caudam subtilem.

Operationes

¶ Auicenna. Ut euacuatur aqua propter sitim ex morsu istius serpentis. Huius regimen post communia regiminū est indesinenter eum facere bibere oleū plurimum ⁊ euomere: deinde clisterisare cum his que educūt feces et humiditates. A

Caput. lij.

D Romeda ⁊ Dammula. Isido. Dromeda genus ē camelorum minoris quidem stature: sꝫ velocioris: vnde et nomē hꝫ. Nam dromos grece cursus ⁊ velocitas appellatur. Centum cm̄ et amplius

miliaria vno die pergere solet: quod scz animal sicut bos ⁊ ouis ⁊ camelus ruminat. Dāmula. Isidorus. Dāmula vocata est: eo q̄ de manu effugiat. Timidum animal ⁊ imbelle. Unde Marcialis: Dente timetur aper: defendunt cornua ceruum: Et imbelles dāme qui nisi preda sumus. Glosa super Paralip: Dammula est animal mundum/velox/perspicax. Unde scriptum est: Eruere/quasi dāmula de manu ⁊c. Plinius: Dāme raro man suescunt/cum fere dici iure non possunt. Cū plura nanq̄ sunt nec placida/nec fera: sz medie inter vtrumq̄ nature: vt in volucribus yrundines: apes in campo: in mari delphini Idē in lib. xi. Natura dedit corona dāmis.

Operationes

A ¶ Auicen. Dāmule caro more emplastri ponitur super dolores iuncturaꝝ.

B ¶ Eadem cum vino miscetur et bibitur propter epilentiam vel soda.

C ¶ Item exsiccata cuz vino in potu accepta/confert venenis.

D ¶ Haly. Virga Dammuli siccata trita ⁊ bibita/morsui serpentum prodest. Idem facit et virga cerui.

Caput. liij.

Duran. Ex lib. de na. reꝝ. Duran (vt dicit Arestotiles) est animal velox atq̄ fortissimum qd̄ a venatoribus insecutum cum euadendi desperatione frāgi ceperit astutia naturali stercus intorq̄t contra canes insequentes se: eosq̄ retardat putride digestionis odore. ¶ Autor fortassis etiam hoc nomine videlicet duran vocatur bestia: que superi⁹ iuxta eundem Aristotelē bonnacon est appellata. Et ipsa est (vt videtur) siluestris vacca: de qua dicit Arestotiles q̄ habet cornua contra se inuicē inclinantia Et ideo natura dedit ei aliud iuuamentum/videlicet eiectionem stercoris in remotuz: vt ab ipso venatorem detineat: ne ad eam prope accedat. Hoc idem vult Alber. in lib. de naturis animalium.

Caput. liiij.

Equus. In lib. de naturis reꝝ. Equi vniuersis fere partibus orbis generantur: sed ille precipui qui in Scithia ⁊ Capadocia. Hij ad sonitum buccine gaudent: et congressionibus gloriantur. In equis precipue et omni genere iumentorum aures indicia animi proferunt. In coloribꝰ equoruz niger est optimus/rufusq̄ vel glaucus: albus etiam plerūq̄ bonus. Ceteri vero deteriores iudicantur. Aristotiles: Equ⁹ et equa plus diligunt coitum q̄ animalia cetera: preter hominem Equa quoq̄ furit cōcupiscentia coitus olfaciendo se inuicem ore ad os concupiscentiam prouocant. Masculus supra matrem suam non salit. Vn̄ equ⁹ aliquando matrem suppositam agnoscens subito fugit seq̄ precipitauit. Coit autem equus duum vel trium annorum sed debile generat. Fortis autem est a quattuor annis vsq̄ ad. xx. et fortis est quousq̄ generat. Tota vita sua coit: ⁊ vsq̄ ad annos. xxx. vel vsque ad. xxxv. viuit. Equa vero vsq̄ ad. xl. Equus cum equa coit: coit etiā impregnata

Nullaq; femina post impregnationem recipit coitum/nisi mulier ⁊ equa. Et est equoꝝ coitus iuuenum ante tempus determinatū si bonum habuerint cibum. Non est ledens coitus equorum sicut coitus tauroꝝ. Partꝰ equarum melior est ꝙ omnium aliorum quadrupedum. Apparetq; precipue in equabus ⁊ vaccis menstruum. Idem aresto⁊i. Equus oculos habet diuersi coloris vnius ab altero. Nec est oculoꝝ varietas sicut in hominibus et equis. Contra naturam etiam omnium animaliū est: ꝙ cum senescit equus/dentes eius albescunt. Item equus felle caret. In coꝛde equi et vacce sunt ossa. Ibis auis est que odit equum: et vocem eius imitando stupefacit ipsum/ac fugere cogit: et forte interficit.

Operationes

A ¶ Diasco. Equoꝝ sanguis medicaminibus causticis admiscet.

B ¶ Lac equinum ventrem mollit et hominez turbat.

C ¶ Fimus caballinus crudus ⁊ combustus sanguinē abstinet prefluentē.

D ¶ Haly. Coagulū equi solutioni cronice prodest: et intestinoꝝ vlceribꝫ. Fimus equorum si vaporetur mulieri/secundinam ferūq; mortuum educit.

E ¶ Esculapius. Equa lac bibitū matricis laborē sedat: et caducus eiicit.

F ¶ Caseus eius ventrē reprimit: et torsiones tollit. coagulū eius cū vino propinatum omnes dolores sedat.

G ¶ Stercus equi siccū aspersum sanguinem sistit auribus instillatum. doloꝛē tollit.

H ¶ Auicen. in .ij. canone. Sanguis eq̄ adustiuꝰ est putrefactiuus: tortuq; debilis digestionis: precipue qui grossus est.

I ¶ Lac equaꝝ sicut et lac camelarum partui vicinaꝝ subtile est/aquosum: et ventrē lenit. Coagulū equi cōcutiēs fluxui antiquo ⁊ vlceribꝫ viscerum ac fluxui.

K ¶ Corium pulli equi si aduratur et liniat ex eo cū aqua super borbꝫ infrigidat eas.

L ¶ Dicit quoq; ꝙ additiones ille que sunt in gena equi trite ⁊ bibite cum acero sanant sodam et epilentiam. Stercus etiā equi facit operationes stercoris azini.

M ¶ Plinius. xxviij. Sanguis equoꝝ ⁊ equaruꝫ preterq; virginū vim habet stipticitatē/crodit vlcera: carne ac fimo equi in agro pasti vruntur ad plagas.

N ¶ Item faulla fimi equini inueterati partū mortuum eiiciat.

Caput.lv.

Elephas. Aresto⁊e. Elephas est animal mansuetum quod cito domesticatur: et obedientior: arcq; disciplinatior est omnibus animalibus: vnde instruitur etiam adorare regem: ⁊ in hoc omnibus melior est animalibus. Ex lib. de natu. rer. Elephāti (teste Lassiodoro) omnium quadrupedum superant intellectū. Vnde non dubitat elephas primo aspectu adorare: quem cunctorum intelligit rectorem esse. Cui si tyrannus apparet/inflectus permanet farinam similez minutissimo pulueri permixtā: separat optime: ita ꝙ farinam in passum colligens nihil admittit de pulucre. Lesi vero dicuntur offensam seruare: lōgoq; tempore post iniurie vindictam reddere. Auicēna. Iuuantur homines in pugna et elephantum femina sicut masculus: sed corpora feminarum minora sunt q̄ marium: et cum hoc etiam audacie sunt minoris. Elephas autem tante fortitudinis est: vt cum suis culmis prosternat magnos parietes: et cum sua frōte magnas arboꝛes. Ex lib. de natu. rer. Elephanti concupiscentiam fetus in se non habent. Sed tempore quo volunt filios procreare: vadūt ad orientem vsq; ad proximum paradisū vbi inueniant Mandragoram: de cuius fructu prior gustat femina: deinde ingestis eius suasione: et tunc cōueniunt et concipit femina. Tempore vero partus ingreditur aquā vsq; ad vbera: et ibi parit super aquam: propter draconem qui insidiatur ei. Et si extra aquam pareret/ fetus et dolor⁊ret. Masculus quoq; non recedit ab ea tunc pa rit: propter serpentem, qui inimicus est eius

ſicut draco. Nã huius animal' oſſa ꝛ pellis i quocũq; loco incenſa fuerint/ſtatim odore eo rũ ſerpentes fugat:ꝛ quolibet venenoſuz nõ accedit. ¶ Iſido. Biennio aũt fetus portãt nec amplius q̃ ſemel gignunt:nec plures/ſz vnum tñ. Viuunt aũt annis tricent'. Are. Elephas coit in agreſti loco maxime prope fluuiũ:femina ſedet/mas equitat ſuper illã Femina poſt annum decimũ vſq; ad quindecim coit. Mas aũt poſt quinquenniũ:ꝛ hoc in vere. Vnicũ filiũ gignit/ſicut equus et camelus:femina per duos annos impregnat. Impregnata quoq; a maſculo nõ tangitur omnino:et poſt partũ ceſſat triẽnio. ¶ Ex li. de na. rer. Elephanti cadentes/ſurgere nõ poſſunt:qm̃ oſſa ſolida ſine iuncturis habẽt Unde ꝛ crura tibiaſq; flectere non valent: niſi in iuuentute. Crura vero equalia habet in groſſitudine inſtar ſtipitũ ab ymo pedis vſq; ad ventrẽ. Pedes vero rotũdi ad inſtar pomi. ¶ Plꝰ. Elephanto duriſſimũ tergus ẽ dorſi:ventres molli. Interius ſimile eſt interiori porci:ꝛ per conſequens interiori hominis. Elephanti naſus longus. ¶ Autor. Elephas in tibijs iuncturas nõ habet:et dormientes elephanti nunq̃ recumbunt:ſed cũ labore defatigati ſunt arboribꝰ magnis appliciti ſe recreant:et in ipſis ſuffulti dormiunt Quod eorum venatores attendentes:locuz ꝛ arbores notant:eaſq; pene ſuccidunt:ſicq; capiuntur.

Caput .lvj.

Echires. Ex lib. de natu. rer. Enchires eſt animal in oriente tauro ſimile ſed habens longos crines ad ſcapulas deſcẽdẽtes ſicut equus. Cornua ꝛo multuz recuruata:ꝛ ad pugnãdũ abilia. Caudã q; breuem reſpectu corporis. Corium valde durum. Huius etiam caro vulgariſſima eſt Cum venatores fugiẽs debilitarum fuerit pugnat:et in pugna ſtercus ẽiicit per quatuor paſſus:cauſa timoris. Eſt em̃ animal multi ſtercoris. Deinde cum appropinquat ei tẽpus partus/multa eiuſdem generis animalia circa ipſam adunantur: et egerentes aggregant ſtercora ad inſtar muri in circuitu eius. Autor. Videtur autem enchires eadẽ eſſe beſtia que ſuperius durã vel bonnacon ſm Ariſtotilem eſt appellata.

Operationes

A ¶ Iſidorus. Elephanti ſanguis ꝛ maxime maſculi fluxus reumatis ſiſtit. Fumo quoq; qui fit ex vngula et pilis elephantis animalium quemlibet venenata fugantur.

B ¶ Plate. Elephas habet oſſa quedam ſolida vt dentes:et hec non comburunt/ſed ad diuerſa officia reſeruantur. Quedã vero ſunt medullam habentia:et hec combuſta dicuntur ſpodium. Eſt autem ſpodium frigidum in.ij.gradu/ſiccum in.ij.

C ¶ Sophiſticatur aũt quandoq; ex oſſibus canis combuſtis: quandoq; ex marmore cõbuſto:ſed id eſt minus ponderoſum:vnde illud eligendum eſt qó eſt ſubalbidum:ꝛ valde leue ꝛ continuum.

D ¶ In ſyrupis ponit ad infrigidandum. Pulvis eius cũ ſucco plantaginis datus valet ad diſſinteriã et emoproicam paſſionem.

E ¶ Auicen. Adeps elephantis cum ex eo fit linimentum/fugat venenoſa. Fumus eius ſuppoſitus prohibet impregnationem.

F ¶ Fimus Elephantis ſi vaporetur eo venter febrem patientis prodeſt. Sed ſi cum lana ſubmittatur mulieri/non concipit.

Caput. lvij.

HIdros ⁊ Enitra. Jsido. Enidros est bestiola ex eo nuncupata: q̄ in aq̄ versatur et maxime in Nilo. Que si cocodrillum dormientem inuenerit volutat se primo in lutum ⁊ intrat etiam per os eius in ventrem et carpens omnia intranea eius sic vt moritur. Hec ychneomon grece vocat. ¶ Ex lib. de natu. rer. Enitra est animal modicum in Hermania. Hec ⁊ femina cumulos in terra facientes: congregunt cibos in estate quibus viuant in hyeme. Femina naturaliter ciborum est auidissima econtra: super modum parcus ⁊ auarus. Unde ⁊ aditum obstruit ne femina cibos attingere possit. At illa naturaliter calida foramen occultum ex alia parte facit per quos fruetur q̄ auiditati sue sufficiat. Sicq̄ fit vt masculus parcus macie tabescat: femina vero pingue dine rutilescat.

Caput. lviij.

HErinacius ⁊ Ermineus. ¶ Jsidorus. Erinacius qui et Lirogrillus est animal/porcelli formam habens sed spinosus vbiq̄: p̄terq̄ in vētre: vndiq̄ p̄o spinis suis clauditur/propter insidias: et difficulter se videndum p̄bet atq̄ palpandum: sed quando in aquam calidam mittitur/statim ea delectatus in planam membrorum dilectionem ostēsionemq̄ resoluitur: ⁊ sic ioffense videt atq̄ palpatur. ¶ Dicit vt dicit Aristoteles) obtusius audit omni animali habēs testam in capite. Erinacius pinguis est et medicinalis. Solus habet duos annos per quos feces emittit. Huius speciei mas et femina stando coeunt applicati ⁊ ad inuicem coniungunt: et hoc propter spinarum aculeos qui in eius dorso sunt. ¶ Ex lib. de natu. rer. Ermineus est bestiola de genere mustelarum: sed forma minor: et colore dissimilis. In hieme candet instar nivis propter extremitatem caude. Estate vero tm̄ in ventre candet et dorso fuscus apparet. Hures persequitur/carnibus vescitur.

Caput. lix.

EDus. Jsidorus. Edus ab edendo dictus ē. Parui enim pinguissimi sunt ⁊ saporis iocundi inde ⁊ edulū vocat. Palladius vbi supra. Edis autem nutriendis supra lacris abundantiam edera vel lentisci cacumina sepe p̄benda sunt. Plinius lib. viij. Edi luna decrescente castrandi sunt sicut et vituli.

Operationes

¶ Plini. lib. xxviij. Sanguis edi recens cū aceto acri feruens potus sanguinis excreationes iuuat. A

¶ Eius pulmo ebrietatem arcet. Utuntur et ipsorum pelle ad plagas. B

¶ Feminum edi cinis intestina rupta mire sanare videtur. C

¶ Auicenna. Caro quippe caprarum parvarum melior est: magisq̄ susceptibilis digestionis. D

¶ Idem. Caro edina minor est superfluitatum q̄ arietina. E

¶ Haly. Coagulum eduli contra potum cicute prodest: eiq̄ qui fungos comedit. F

Caput.lx.

Emorrois enidros ⁊ excedra. Isidorus. Emorrois est aspis ex eo nuncupatus q̄ sanguinem sudet qui ab eo morsus fuerit: itaut dissolutis venis quicquid vite est per sanguinem euocet. Alexander. Emorrois ergo recte dictus est a sanguine eo q̄ ab eo punctus nimium emittit sanguinem. Unde mulier menstruata dicitur emorroissa.

¶ Enidros. Isidorus. Enidros est coluber in aqua viuens. greci enim aquam ydor vocant supra capitulo.lvij.de ea tractauimus.

¶ Excedra. Isidorus. Ydra grece dicat draco multorum capitum: qualis fuit in lernia palude p̄vincie archadie. Latine vero dicitur ydra: grece dicitur excedra: eo q̄ vno cesso tria excrescebant capita Actor. De hac ergo plenius dicetur in loco congruo fin ordinem capitalium literarum vbi ō ydra tractabitur. De hac enim Hieronymus in prohemio Esdre cōtra detractores suos loquēs versum poeticum tractat dicens. Licet excedra sibilet victorq̄ si non incendia iacet: nunq̄ meum iuuante christo silebit eloquiū ⁊ precisa lingua balbuciet.

Caput.lxj.

Angula et eruca. Ex libro de nāturis rerum Angula est vermis a re nomen habet enim semper in sanguine caput cōtinueq̄ sugens ita intumescit vt medius crepet. Non enim exitum superfluitatis habet hic a quibusdam pediculus silvestris dicitur. In tumentis nunq̄ sed in lapis ⁊ canibus frequenter gignitur.

¶ Eruca in libro vt supra. Eruca est vermis longus multis distans pedibus: colore varius. Olera ⁊ arborum folia depascitur. Isidorus. Eruca est frondium vermis in olere vel pampino inuolutus: ab erodendo dicta. De qua meminit Plautus. Imitatus nequam bestiam maleficam inuolutam in pāpino frondem ⁊ florem erodunt. hoc malum oritur tempore humido ⁊ lento.

Operationes

¶ Palla. libro secundo. Contra erucas semina que spargenda sunt semper vinc succo vel crucarum madefaciunt sanguine. Aliqui vero cinerem de fico super erucas spargunt. Nonnulli squillam in horto serunt. Uel alii qui etiam mulierem menstruatam nudis pedibus contra erucas circumire faciunt.

Caput.lxij.

Falena ⁊ fiber. Jsidorus Falena est animal quod naturali quodam indignatione superbiam in homine detestatur. Ita q̄s si cōgrediendi occasiones acceperit, pugne cōstanter insistit: victorq̄s superbie inclemēter nititur hominem decerpere. ¶ Solinus. Fiber per vniuersum pontum plurimus: quem castorem aliqui dicunt lutbere similis: est animal morsu potentissimum: adeo vt cum hominem inuaserit: conuentum dētium non prius laxat: q̄s ossa fracta concrepuisse persenserit. Plinius libro. xxvj. Fibris victus est in terris. Castores testes eorum dicuntur: quos ab ipsis amputare fertur cum capiuntur. Sextius medicine diligētissimus illos esse paruos: subtstrictos et adherentes spine dicit: nec adimi sine animalis vita posse asserit.

¶ Item Operationes etiā superius sub nomine castoris sunt dicta.

Caput.lxiij.

Formica. Actor. Formica ē animal p̄uum, solicitū, prouidum ⁊ sagax. Terram ō cauernis egerit: arto calle incedit: grano pascitur. Jsidorus. Formica dicta est ab eo q̄ forat micas farris. ex libro ō naturis rerum. Formica ē animal mire prouidentie sibi. Hec sola inter animalia senio fortificatur et crescit. Formice labores communicant vt apes: sed apes cibos faciunt: hec vero condunt. Efferunt etiam mortuos suos atq̄ sepelīūt: ⁊ hec sole iter oīa aīalia p̄ter hoiem faciūt. Jtē formica frumenti granum eligit. ⁊ si completa in fossa sua fuerit: illud exponit vt siccetur. sicq̄ iterum reponit ipsum vsq̄ ad tempus. vt autem granum cōseruet absq̄ germine: fertur ipsum in tres partes dividere. Aresto. Formica est animal anulosum sine alis ⁊ sine sanguine. Et est ex animalibus que cū socijs suis manent: et ex his q̄ habitacula habēt: sicut mures ⁊ talpe. Formica sicut ⁊ musca coit in hyeme si conueniens aer fuerit. et ventus meridionalis flauerit.

Operationes

¶ Aresto. Si quis acceperit sulphur ⁊ origanum agreste. et pulueriz̄auerit super mansiones formicar̄: dimittūt illas ⁊ fugient. A

¶ Similr̄ etiā fugiūt a fumo storacis sicci. B

¶ Rasi in almansore. Formice ex alchitran et ex sulphure et ex asafetida fugantur. C

¶ Et si ex istis mictatur aliquid in earum foraminibus: morientur porro si ex eo circa foramen epithima fiat nō exibūt ¶ Ex li. ō naturarū. Domus formicar̄ ex sulphure ⁊ onga D E

no agresti fumigata: formicas effugere cogit ab illa.

Caput.lxiiij.

Formice maiores. Soli. Formice dicunt esse in ethiopia ad formam maximi canis: que arenas aureas pedibus quos leoninos habēt eruunt: ac ne quis auferat custodiunt. Ex li. de na. re. In India sunt formice circa montes aureos vulpibus maiores: fortes ac seue nimis: pedes quatuor habētes: ⁊ in pedibus hamatos vngues. Tante vero fortitudinis sunt. vt visos homines discerpant. Bestias autem de facili nō ledunt: satis conscie q̄ aurum illud quod ipse custodiunt inuitis non auferāt. Ad plectendum ergo temeritatē auaricie illic adeo collocato sunt bestie. De his formicis meminit Johānes de Manda villa: q̄ in nonnullis montibus Indie morant formice in quātitate nostrorum catellorum que effodiunt: purificant et colligunt cum intenta occupatione: auri minutias eas ponunt ⁊ reponūt de cauernis in cauernas: et conseruando aurum sunt ita diligentes et acres vt nemo hominum de facili appropinquare audeat: nisi interdum illis pausantibus ⁊ ab estu se occultantibus aliqui non tamen sine periculo in drometarijs rapiunt vel furantur. ingeniose etiā super equam que nuper fetum edidit imponunt cistellas ligneas seu cophinos nouos vacuos: a lateribus apertos dependentes prope terram. Hanc equam famelicam ad montes huiusmodi dimittūt vt se herbis pascat quam formice videntes solam: salientes et iocantes colludunt ad cophinorum nouitatem. Et quoniam eis est naturale vt circa se omne vacuum implere conentur cōportant certatim aurum in predictas cistellas: cum homines a remotis tēpus obseruauerint emittūt pullum eque vt videat matrem cuius aspectu iam diu stetit priuatus et ad hinnitum pulli ꝓtinus equa reuertitur honusta auro. Hoc ⁊ simile ingenio aurum a formicis eripitur.

Caput.lxv.

Furus ⁊ Furūculus. Isidorus. Furo a furno dictus est. Unde ⁊ fur. Tenebrosos enim et occultos cuniculos effodit: et eijcit predam quā inuenerit. Arest. Furonum femine sunt obedientes ad coitū. valde clamantq̄ mares ad coitum tempore luxurie. nec coeunt mares cum femina retro sed mas eleuatur: ⁊ femina equatur subiacēdo. ¶ Furūculus. Ex li. de na. re. Furūculus putorie valde consimilis est: paulo amplior q̄ mustela. Inter album et buxeum colorem habet: et est animal animosum ac ferox. Coire dicuntur prostrati. femina si marem non habet. quando luxuria stimolatur: tumescit et moritur. Partu quidem fecunda est vtpute septem vel octo fetus simul edens: portat in vtero. xl. diebus. Et cum nati fuerit catuli ceci sunt diebus. xxx. A tempore vero quo videre incipiunt vsq̄ ad. xl. dies venari incipiunt.

Caput.lxvj.

Caput. lxvij.

Gamaleon. Isi. Gamaleon siue cameleon est animal quadrupes/habēs faciem quasi lacerte: caudā prolixam ⁊ tortuosam: corpus aspeꝝ: cutē qualis est cocodrillis. profert aūt ex cute quasi lanā quādam: de qua zone cōtexte cōburi nō possunt Est aūt animal pigrū in cessu: sed victorē suū interfectus perimit. Nā cū ales ex eo comederit: illico morietur. Hoc idē animal dicit et salamādra grece: ⁊ etiā (vt quidā) volūt stellio latine: sed fortasse diuerse sunt species q̄uis eiusdē gn̄is sicut capre ⁊ capree ⁊ rubicapre. vn̄ idē Isi. Gamaleonē ponit in genere bestiarū salamandrā ac stellionē tanq̄ diuersas species in genere lacertorum. Plinius autem dicit stelliones habere quodamodo naturam camaleonū. De his ergo plenius dicetur infra. vbi agetur de salamandra.

Gala ⁊ genetha. Isidorꝰ. Gala est aīal multe audacie cū serpētibꝫ pugnās. mures eīm libenter comedit. Et ip̄m genꝰ serpētiū carnibꝫ muriū viuit. ideo quasi cibi sui emulos serpetes persequit: ⁊ cū eos deuitos comederit mox rutā que serpētibꝫ aduersa est comedit. Hoc aīal ad septētrionalē partē ingressus foueaꝝ suaꝝ facit: vt vēto sibi ꝯrio nō fatigetur. Genetha. Isi. Genetha est bestia paulo maior vulpecula: colorē habēs inter croceū ⁊ nigrū. maculas interdū nigras ordiate in pelle dispositas habz. māsueta satis ē bestia nisi fuerit iniuria lacessita: nec ad ardua conscēdit: sed in humilibus locis et super riuos aquarum deambulat: ibiq̄ cibum querit.

Caput. lxviij.

Gazelle. Sera. li. aggre. cap̄. misch Dixit. Habonhasen ex verbo albulhuasim almascadi in li. auri ⁊ minerarum ⁊ margaritaꝝ terre in quibꝫ sunt gazelli musci ⁊ sunt regiones tumbasi ⁊ seni sunt terre cōfines. Ueꝝ muscus regionis tumbasi est melior musco seni duabus de causis. Una ē quia gazelle de tumbasi comedunt spicam nardi: ⁊ alias species odoriferas. gazelle vero de seni comedūt alias herbas ab istis. Et nō differūt gazelle iste ab aliis in figura ⁊ colore ⁊ corporibus. cognoscunt tamē in den-

tibus caninis eaꝝ: q: quelibet ex istis hꝫ duos caninos dẽtes egrediẽtes ab ore ipsius sicut egrediunt ab ore porcoꝝ. Itẽ cũ natura gazelle expellit cursum sanguinis ad folliculũ illũ vel chistim: ⁊ ꝯplet esse sanguis in eo nocet illi aĩali. ⁊ tũc venit ad saxa: vel ad aliquẽ ex lapidibꝫ ca. caliditate solis: ⁊ fricat se multũ cũ delectatõe magna: donec vulnerat cutis in loco illo ⁊ emanat qđ cõtinet super lapides quẽadmodũ emanat ad apostemata aliqua quãdo aperit. ⁊ sentit tũc illud aĩal in exitu eius delectationẽ magnã. ⁊ illud sic euacuatũ dicit muscus. Egrediunt ergo homines qui nouerũt loca vbi pascunt gazelle: ⁊ peruenientes ad saxa illa ⁊ lapides inueniũt sanguinẽ illius qui desiccatus est sup lapidẽ siue saxa ⁊ colligũt eũ ⁊ ponũt in folliculis q̃s hñt ex gazellis q̃s ipsi venati sunt ⁊ seruãt apđ se ⁊ hmõi est illi muscus q̃ vtunt reges ⁊ q̃ donat pro dono magno.

Operationes

A ¶ Muscus em̃ fortificat cor ⁊ oĩa interiora mẽbra: qñ bibit aut ponit exterius in emplastris: ⁊ abstergit albuginẽ subtilẽ ⁊ desiccat eius humiditatem ⁊ calefacit cerebrum.

B ¶ Vñ corroborat mẽbra sua aromaticitate.

C ¶ Et cõfert sode antique q̃ est ab humiditatibꝫ ⁊ corroborat cerebrũ. Et si accipiat đ eo parũ: et resoluatur cũ oleo de Kerui ⁊ liniat cum eo virga iuuat ad coitum.

D ¶ Et est in eo humiditas quedam per quam excitat coitum.

E ¶ Auicenna de viribus cordis ait: q̃ confortat cor. Infra cap̃. musquelibet plenius tractetur de musco.

Caput. lxix.

Glandosa et Gnatrix. Constãtinus. Glandosa serpens est. cuius morsus ẽ putridus: ⁊ de q̃ pessimus odor eminus egredit Dicũt aũt quidã q̃ pedes super illã incedẽtes excoriant: ⁊ apata in crure patitur. Illiꝰ quoq̃ q̃ ei medet manus excoriãtur. Qui ꝑo hũc serpẽtẽ occiderit: odor eius putridus fit: ⁊ omnẽ nisi solius huius fetorꝫ ꝑdit: huius morsus significatio ẽ: q̃ in illo loco subsequit apostema cũ rubore: vesica illa mẽbra circũdat. aliqñ summatim currit sanguis q̃si aqua: dolorẽ quoq̃ patit in ore stomachi. ¶ Gnatrix. Isido. Gnatrix est serpẽs aquã veneno inficiẽs. In quocunq̃ em̃ fonte fuerit eũ veneno immiscet. De quo Lucanus Est gnatrix violator aque.

Caput. lxx.

Grillus ⁊ Gurgulio. Isidorus. Grillus a sono vocis nomen habet. hic retro ambulat: terram terebrat: stridet noctibus: venatur cũ formica circumligata capillo in cauernã eius coniecta: efflato prius puluere ne se abscondat. ⁊ ita formice cõplexibus trahitur.

Operationes

¶ Plinius li. xxix. Grillus prodest prurulentis auribus cum terra sua effusus. magnam huic animali perhibet nigidius autoritatẽ magi quoq̃ maiorẽ. Auricule parotide pro sunt grilli siue illiti siue adalligati. A

¶ Idẽ libro. xxx. Strumis quoq̃ suaderit B

C illinire grillū cū terra sua effosum. ¶ Porro cōtra calculos ⁊ alias difficultates vesice ꝓdest grillū aq̄ calida dilutū sumere: preterea grillorꝫ crematorꝫ fauilla ex oleo ꝑducit ad
D cicatricē vlcera ¶ Haly li. regalis dispositio locuste lōge. i. grilli: si collo suspēdant quar-
E tanā patieti ꝓdest. ¶ Petrus comestor. Burgulio vermis est qui nascit in corruptione fabarū sicut tinea ex corruptione olerum tere dines ex corruptione lignorꝫ. Isido. Burgulio dicitur qꝛ pene nihil est aliud nisi guttur.

Caput. lxxj.

Ericius. Aresto. Hericiꝰ est aīal spinosum: cuiꝰ sensus apparet multotiēs ꝯ vētos septētriōales ⁊ meridionales. foramia nāq̄ facit in terra ecōtra in opposito. Pli. li. viij. Huiꝰ cute vestes expoliunt. Et est animal spinosum coopꝛtū qđ inde nominat: qꝛ subrigit se quando spinis suis claudit. quibꝰ vndiq̄ ꝓtectus est ꝯ insidias. Nā statim vt aliquid p̄senserit primū se subrigit. ⁊ in globū cōuersus: in sua se arma recolligit. ⁊ ita spinoso defendit regimine: vt nec cōtingi quidē possit. Jorath. Hericius cū spinis dorsi colligit fructꝰ. Si quid aūt ex huius cibo ceciderit: residuū a se totū reijcit ac reuertit vt spinas suas repleat. Hunc aūt lupus timet ac fugit.

Operationes

A ¶ Auicenna. Hericius alius ē terrenus habēs spinosas sagittales. Alius marinus: et est ipēs pisciū. De q̄ infra tractatu đ piscibꝰ habet. Utriusq̄ cineris sunt abstersio: resolutio: et acuitas ⁊ exiccatio. ¶ Adeps hericij prohibet effusiones ad viscera similiter ⁊ eius epar. ¶ Ex li. de naturis rerum. Carnes hericij vim habēt desiccatiuā ⁊ dissolutiuā. proprieq̄ stomachū cōfortant. Ventrem soluunt. Urinā prouocāt. Utiles sunt his qui ad lepram et elephantiam dispositi sunt. B C

Caput. lxxij.

Hyena. Hieronimus cōtra Jouinianū inquit. Hyena esse aīal magnitudine lupi. In cuius collo sunt pili sicut collo equorꝫ. Pilos habet duros vel fortes super oīa spondialia. Pastores ⁊ canes singultādo quasi esset canis deludit: ⁊ sic pecora comedit. Ipsos etiam homīes ⁊ canes deludens depredatur et sepulturas cauat: quando talem carnem comedere desiderat. Ex li. đ naturis rerum. Hyena duas habet naturas: maris scilicet et femine. Colorem cum voluerit variat: ⁊ in sepulchris mortuorum semper habitat: gemmam portat in oculis. (vel vt aliqui dicunt) in fronte.

Operationes

¶ Hieronymus vt supra. Hyene fel oculorꝫ claritatem restituit. A
¶ Stercus eius putrida curat vulnera B
¶ Plinius. lib. xxviij. Cutem quoq̄ capitis hyeme. dicunt capitis dolori alligatam prodesse. C
¶ Sic ⁊ caligines discutit. ⁊ in claritatē suffusiones excitari multaq̄ alia huiusmodi. D

Caput. lxxiij.

Histrix. Hiero. ꝯ Iouinianū. Histrix in Ethiopia freq̄ntissime hermatio similis ē: spinis tergū hispida. Ex li. de na. re. Histrix ē bestia q̄ vulgo porcus spinosus d̄r. circa marina habitat. ⁊ in cauernis mōtiū. nōnunq̄ qñ scꝫ iuxta marina refugiū nō habet. In terra ⁊ aq̄ potēter valet. Ira eius ad vindictā citissima ē. Vñ plerūq̄ iaculis e tergo spōte laxatis. canes vel hoies vulnerat ꝓximātes. Arest. aīali qd̄ d̄r porcꝰ spinosus: loco piloꝝ sunt spine sui corij et eo operiūt ipm vt pili. Sūt etiā illi sicut arma: quibꝰ ipm querentē deprehendere torquet. Idē Histrix est anīal spino tergū hispidum Quos plerūq̄ laxatas emittit iaculatione volūtaria: vt assiduis aculeoꝝ nimbis alias iaculis canes vulneret ingruentes.

Caput. lxxiiij.

Hircus. Ex li. de na. re. Capre mas. i. hircus: est aīal animosum ac bellicosum et robustū. In fronte aūt et cornibꝰ est illi maxima fortitudo. Isido. Hircꝰ est lasciuū aīal ⁊ semper feruēs ad coitū cuiꝰ oculi ob libidinē intransuersum aspiciūt: vñ ⁊ nomē traxit. Nā hirci ꝑm sue toniū sūt oculorum anguli. Huius natura adeo calidissima est: vt adamantē lapidem quem nec igni nec ferri materia domare valet. solus huius cruor dissoluat. Maiores hirci confij dicuntur. a fluuio cum se in lybia vbi grandes nascuntur. Actor. Est etiam hircus animal fetidum (ut dicit Isaac) si sumatur in cibum peiorem sanguinem generat q̄ capra.

Operationes

¶ Pli. li. xxviij. Hircino sanguini tanta vis est vt ferramentoꝝ subtilitas non aliter acuatur aut induretur aut scabricia poliat vehemētiusq̄ q̄ lima. ¶ Aui. Hircina caro mala est absolute. ⁊ facit euenire fe. quarta. A B

¶ Sanguis apostemata ca. cito maturat: ⁊ administrat post congelationē. ¶ Idē potatus frangit lapidē renū. Frixus aūt ⁊ cuꝫ vino bibitus armene sagitte nocumēto cōfert C D

¶ Hircinus adeps vehementioris est resolutionis q̄ ceteri. ¶ Fel hircinū carnē malam eradicat. Fel hirci siluestris est tiriaca morsibus venenosis. ¶ Isaac in dietis. Sāguis cal. hirci puncrus vt dicit Dyascorides. araneas ⁊ mala vulnera compescit. ¶ Pli. li. vbi supra. Sanguis caprinus cū medulla ydropicis auxiliatur. Efficacius autem si hircus lentisco pascatur. E F G H

Caput.lxxv.

Hynnulus. Bartholomeus ō proprietatibus rerum. Hynnulus cerui est filius: ab hynniēdo est dictus. Isidorus libro.xii. Hynnulus animal quidem est debile et imbelle sicut damula: et est acutissimi visus ⁊ velocis cursus: mater autem eius ipsum in speculis et antris ⁊ locis umbrosis abscondit: ⁊ illum ultra spineta ⁊ rubeta saltare instruit. Carnes habent teneras et digestibiles propter motus frequētiam. Et si fuerit castrat⁹ anteq̄ crescāt ei⁹ cornua. caro eius melior et temperatior in siccitate et calore. Et si fuerit castratus anteq̄ cornua habuerit: nunq̄ ei ulteri⁹ crescent. Et si post nunq̄ ea abiecit nec mutabit. Arest. li. viii. Hynnuli serpētibꝫ contrariant̄ miro modo.

Operationes

¶ Plinius. Qui fuerit inūctus eius sepo vel sanguine a serpente illo die non tangitur.

¶ Et eius coagulum est summum remedium in venenis. vt dicit Plini. li. xxxviii. cap. ix.

Caput.lxxvi.

Iaculus ⁊ Ipnalis. Isido. Iaculus est serpēs volans De quo Lucanus. Iaculiq̄ volucres. Exiliunt enim in arbores: hos: et dum aliq̄d animal obuiū fuerit iacrāt se super illud ⁊ perimunt: vnde et iaculi dicti sunt. Iozath. Iaculus serpens volatilis: animal quodcunq̄ occurrit ei dum volat interficit. Et est alius quo sine sensu doloris animal moritur. Alius qui si quem tetigerit doloze diurno fatigabitur: ⁊ postea moritur. Ex libro de naturis rerum. Iaculus est serpens qui volans alios arbores subit et in eis delitescit. E quibus vi mꝫme turbinatus: penetrat animal quodcūq̄ obuium inuenerit.

¶ Ipnalis. Isidorus. Ipnalis est serpens ab aspide genus trahens qui somno quos mordet interimit. Veneno enim immittit somnum quo nullo impulsu deserit infectum Nunc oleo patra sinistro brachio suo apposuit iuxta suum anthonium se collocans: vt eius attacto dormiret et vitam quieta morte finiret.

Caput.lxxvii

Icinus et inachlin. Isidorus. Icinus est animal terrestre quod vulgus vocat. a quo ericinus marinus nomē trahit. Actor. De icino marino qui est echinus appellatus: de quo infra in tractatu de piscibus dicetur. Icinus autem terrenus similiter pluribus appellatur nominibus. scilicet echinus/ericius/⁊ herinacius. Que scilicet nomina quandoq̄ scribuntur cum asperationē: quandoq̄ sine illa. ⁊ ideo de hoc animali dictum est supra.

¶ Plinius. libro. viii. Inachlin in scadinauia ferunt nullo suffraginum flexum. Ideo non cubātem sed arbori in somno ecclinem: eaq̄ incisa ad insidias capi: alias est velocitatis memorate. Labrum ei superius est pregnāde. Et ob id retrogreditur in pascendo ne

in priora tendens inuoluatur.

Operationes

A ¶ Dyas. Echini terre corium combustum: et pice liquida commixtum alopitijs medet.

B ¶ Carnes eius cum oximelle bibite nefreticis singulare est presidium.

C ¶ Yposarchis ⁊ ydropicis contractis ⁊ strumaticis ⁊ colericis siccat intraneorũ reuma.

D ¶ Jecur eius in testa siccatum in feruenti sole atq; repositum et inunctum mirifice sanat iam dicta.

Caput. lxxviij.

Lacertus. Isidorus. Lacertus ẽ reptilis genus sic vocatus: eo q̃ habet brachia et quatuor pedibus innititur. Genera vero lacertorum plura sunt / vt botracha / salamãdra / saura / stellio. Ex libro de naturis rerum. Lacertam potius vermem dicunt q̃ serpentem: quia elementius ferit. sibilat tamen vt serpens et caudam habet consimilem: linguamq; bifidam et pilosam. pedibus vero graditur. huic animali nulla est memoria. et ideo non cubat: oblita quidem in quo loco sit enixa. per se erumpũt catuli numero vndeni. Quidam dicunt fetus a matribus deuorari. Lacerte sunt in India numero pedum. xxiiij. colore fulgenti. Glosa super Leui. xj. Lacerta immundũ animal ſm legem in sepulchris habitat. et inconstantiam vite signat.

Operationes

¶ Auicenna in. ij. canone. Lacerte natura stellioni vicina est sed melior. A

¶ Sanguis eius confortat visum. Sterc⁹ eius albugini confert oculi et pruritui / visum acuit: coloremq; bonum efficit. B

¶ Idem in. ij. canone. Lacerte caro mortificans est. ⁊ ei qui bibit eam accidit apostema lingue: et pruritus et dolor capitis ⁊ adustio et tenebrositas oculorum. C

Caput. lxxix.

Lamia et lauzanum. Ex li. de na. rer. Lamia est animal magnum et crudelissimum: nocte siluas exit et hortos intrat: arbores frangit: earumq; ramos dissipat et hoc per brachia fortia nimis ad omnem actum abilia. Cunq; superuenerint homines ad prohibendũ: pugnat cũ eis ⁊ mordet eos. Hoc autem in eius morsu mirabile est (vt arest. refert) q̃ homo saucitatus lamie dentibus non sanatur a morsu donec rugiẽtis bestie vocẽ audierit. Glosa super Esaiã. Lamia pedes habet equinos: cetera vero capris conformia. De qua dicit ꝓpheta. Ibi cubauit lamia et inuenit sibi requiem. Glosa super Treñ. Lamia dicitur quasi lania. q̃ durior et crudelior est suis fetibus q̃ cetere bestie. fertur cũ eos laniare et inde eos lactare. Sicut scriptum est. Lamie nudauerunt mammas.

¶ Ex li. d̃ na. re. Lauzanũ est aĩal cuius crudelitate nulla bestia cẽ tuta potest. Nã ⁊ ipa leonẽ omnibꝰ formidabilẽ deterret: suo tamẽ

genere pareit: in cetera grassatur: que reliquas bestias deprædatur. Et cum hoc scelus in alios persequatur. propric tamen iniquitatis non meminit.

Caput. lxxx.

LEo. Isidorus. Leo vocabulum habet influxum et greco. Leo siquidem grece rex interpretatur latine: eo q̄ sit princeps omnium bestiarum. Arest. Leo est animal audax/forte/largum/nobile/magnanimum. Huius generis mas habet comas. Leo est ex animalibus quadrupedibus: que fissa sunt in extremitatibus. vncos habet vngues: t incuruatos. Dingit ad posteriora: t in modum canis eleuat crus. Cunq̄ os suum aperit: odor ab illo exit. Animal est multorum digitorum. habet quinq̄ digitos in pedibus anterioribus: quatuor in posterioribus: vt linx t canis t lupus. Ex libro ō naturis rerum. Leo feridus est maximeq̄ in ore. dormiens apertos habet oculos. Cū autem dormit in naui. periclitatur nauis. Isidorus. Leonum virtus est in pectore: fir mitas in capite: animos eorum indicat frōs t cauda. Aresto. Leo ergo est animal forte. Dentes habens acutos vt serram: t fissuram oris terribilem. Ossaq̄ durissima ac pene omnino non medulata. ¶ Plinius li. viij. Vrso quidem est caput inualidissimum: qō econtra leoni est fortissimum. Physiologus. Leo cacumina montium amat ire. Et cum a venatoribus queritur: ordinem eorum sentit: sua vestigia cauda regit: vt per ea venatores cum inuestigare nequeant. Ex libro de naturis rerum. Leones adeo sunt calide nature: vt omni tempore desiderent coire. Feminis magna libido coitus: et ob hoc maribo ira. Hec habz in pectore duas mammillas: in medio scilicet ventris. et has parnas respectu sui corporis: quia modici lactis est. Solinus. Leones autem aversi coeunt. leene primo fetu quinq̄ catulos parit t educat. deinde per singulos numero detrahunt annis insequentibus. et postremo cum ad vnum materna fecunditas redijt: sterilescunt in eternum. Physiologus. Leonum ita q̄ fetus producti vsq̄ in diem tertiam sunt mortui. Nam leones calidissimi sunt natura. quod probat eorum nobilitas et fortitudo cum audacia t iracundia. Fetus autem humiditatem habent ex generis temperie: que siccate complexionis t caliditate visco sior redditur: t maxime circa cerebrum dominante siccitate: t sibi animali spiritu cooperante. vnde cum opitulantur nerui: spiritus nō possunt ingredi: nec virtutes ad actiones suas mouere. Parentibus ergo rugientibus circa fetum spinas per os et aures et poros capitis ingredientes prebent fetui motum. Isidorus. Leo et leena cum genuerint catulum tribus diebus t noctibus dormire fertur. Tunc deinde patris fremitu vel rugitu velut tremefactus cubilis locus: suscitare dicitur catulum dormientem. Jorath. Leo minimum solicitus de se t catulis suis dormit apertis oculis quasi vigilantibus. vestigiaq̄ sua terram cauda spargens operit vsq̄ ad antrum suum. ¶ Rasin in Almansore. Leo p mure fugit. p̄o ligno quoq̄ quod dicitur serbin timet. Elleborus etiā et squilla canes t leones plurimas beluasq̄ interficiunt. Esculapius in libro de mēbris. Ceterum si super cortices quercus calcauerit zarin. i. leo formidabit continuo.

Operationes

¶ Isaac. Leonina caro ceteris est calidior grossa: grauis et difficilis. si comedatur dolorem t torsionem in ventre generat. A

¶ Esculapius. Leonis caro fantasticos sanat: aurum dolor t oīa alia valet. Si quis sederit super pellem leonis. recedent ab illo emorroides. B

¶ Qui vero linit corpus suum sepo renum leonis terrentur ab eo lupi. C

¶ Haly: Adeps leonis calidior est ceteris t fortioris dissolutionis in apostemata dura D

¶ Dyascorides. Adeps leoninus omnibus quadrupedibus calidior est et minus extenuatorius. Uetus autem factus a se ipso calidior fit. E

¶ Dicitur aut̄ venenis esse contrarius cū F

vino adhibit⁹ bestias oēs expellit: et est repercussibilis odoris quo serpētes persequit

G ¶ Auicēna. Adeps leonis resoluit duricias apostematum.

H ¶ Pli. li. xxviij. Leonis adeps cū rosaceo cutem in facie custodit a vitijs. Candoremq; seruat et sanat adusta.

I ¶ Idem etiā adeps cum rosaceo quottidianis febribus prodest: eo q̄ perunctus eo bestie fugiunt.

K ¶ Fel ei⁹ aqua addita claritatē oculis inunctos facit. Cor in cibū sumptum quartanis medetur.

Caput. lxxxj.

Leopardus. Ex li. de na. re. Leopardus est animal qđ ex leena et pardo generatum est: colore subrufo: maculas habet nigras per totum. Femina mare fortior est. Cū pardus bestia crudelissima sit aliquando quidē domesticat: sed nunq̄ sic: vt sue crudelitatis obliuiscat. Domesticatur autē ad venandū: itaq; cum ad predam inuenatiōe ducitur: relaxat. q̄ si quarto vel quinto saltu capere nequiuerit ferociter iratus subsistit. Et nisi statim venator furenti bestiam aliquam obtulerit: cuius sanguine placetur in ipsum venatorē vel in quoslibet obuios irruit. Impossibile est enim eum placari nisi in sanguine: sed in hoc prouidi sunt venatores vt agnos penes se vel alia animalia semper habeant quibus iratos placāt. Phisi. Leopardus est animal leoni simile in capite ac membroꝝ dispositione. licet nō sit tam magnus uec tam robustus. hic ab homine ita domesticatur vt eo sicut cane ad venandum vtatur.

Operationes.

¶ Auicenna in. ij. cano. Fel leopardi venenum est ex eo bibenti: cui vomitus ⁊ tyriaca propria subuenit. A

¶ Escula. Leopardus cum hominis craneum viderit fugit. B

¶ Rasi. Herba quoq; que leopardi herba dicitur. leopardus terretur. C

¶ Et herba que leopardum strangulans dicitur interficitur. D

Caput. lxxxij

Leonthophonos: ⁊ leucrocuta. Isi. Leonthophonus ē bestia modica ex eo vocata: quia capta exuritur eiusq; cinere asperse carnes. ⁊ posite per compita semitaꝝ: leones necant si quantulūcunq; ex illis sumpserint. Solinus. Propterea leones eas naturali odio premunt. ⁊ vbi facultas datur morsu quidē abstinent. Pli. li. viij. Leonthophonon accepimus paruum animal vocari. nec alibi q̄ vbi leo gignitur nasci. Quo gustato a leone tanta ei vis inest vt ceteris quadrupedū imperitans illico expiret. ¶ Leucrocuta. Solinus ⁊ Plini. li. viij. Leucrocuta velocitate precedit feras vniuersas. Ipsa est asini fere magnitudine. ceruinis clunibus / collo / cauda / pectore / et cruribus. leonis caput. ore vsq; ad aures dehiscente. dentium locis osse perpetuo. hanc quoq; feram humanas voces tradunt imitari. Nam voce loquentium hominum sonos emulatur apud indos inuenitur. Actor. Videtur leucrocuta eadem esse bestia que superius vocata est cencrocuta. Et fortassis ex scriptoꝝ vitio prouenit hec noim variatio.

Caput.lxxxiij.

Lepus. Isi. quasi leuipes: q; velociter currit. velox cm̄ est animal ⁊ satis timidū. Actor. Lepus est animal mollissimū/debile/timidū ac fugitiuum: auriculatum. habet crura retro longiora vnde ⁊ facilius ascendit q̄ descendit. Immundus est s̄m legē: q; non ruminat: sed quidā vngulam diuidit. In petra cubile suū collocat. Apertis oculis dormit. habet aūt simul vtrūq; sexum. Vñ Terētius. Tute inquit es lepus ⁊ pulpamentū queris, quasi dicat: ex quo nūc femine nūc maris vsurpas officiū quicq̄ q̄ palpes mulierē. habet aūt lepus labia semper in motu. Ambrosius. Lepores cognouimus hyeme albescere: estate aūt in colorē suum redire. Testante plenio. Lepus nunq̄ pinguescit.

Operationes

A ¶ Isaac. Lepus licet siccus sit ⁊ grossuz sanguinez generet. melior tū est hircis ⁊ capris iuuenib; proinde valet siccas habere volentib; cōplexiones. ¶ Cōtrarius ꝑo est tenuē
B dietā seruātib;. Aui. Lepus siluestris fri. ē ⁊
C siccus stomachū mūdificat. ¶ Sāguis eius mūdificat pannū: ⁊ cinis capitis eius medetur alopicie. ¶ Cerebrū eius assatū ꝯfert tre
D mori accidēti in successione egritudinis.
E ¶ Itē cū eodē cerebro gingiue pueroꝝ mundunt. Proprietas q̄ in ipso est: velociter oriūtur dētes: et facile exeunt sine dolore. ¶ Coa
F gulum eius melius est omnibus coagulis in specie. hoc cū aceto bibitum confert epilētie

¶ Itē cum tiriaca ⁊ aceto valet venenosis. G
¶ Itē caro leporis calida ē ⁊ sicca: assata bona est vlceribus intestinoꝝ. ¶ In iure car- H
nis eius sedent podagrici: ⁊ habētes dolorē I
iuncturaꝝ. ¶ Et eius operatio ꝓxima ē operationi iuris vulpis. ¶ Item cerebellū lepo- K
ris comestū tremorem corporis tollit. ¶ Caput ei⁹ cōbustū cū sepo vrsino: ⁊ vt cataplasma adhibitū alopicias emēdat. ¶ Coagulū L
eius bibitū abstinet mēstrua M
¶ Coagulum cū aceto lac in mulierum mā- N
mis coagulatum dissoluit. O

Caput.lxxxiiij.

Leuiathan. Actor. Leuiatan hebraice dicit draco. Fertur aūt q̄ draco ⁊ in terra serpit: ⁊ aquis natat. in aere volat. vnde ⁊ in Asia trib; nominib; appellatur scilicet serpēs/cetus ⁊ leuiathan. Loquēs cm̄ in spū de diabolo. sub leuiathan typo. ita dicit ꝓpheta. In die illa visitabit dn̄s in gladio suo duro ⁊ grandi ⁊ forti. sup leuiathan serpentem ⁊ vectem: ⁊ super leuiathā serpentem tortuosum et occidet cetum qui in mari ē Jorath. Leuin ⁊ leuiathan pisci aspedo. i. ceto frequenter insidiat: ⁊ pugnat cū eo. Omnesq; pisces maris qui pugnā vident inter illos subito ad caudā ceti cōfluūt Et si quod cetus ab illo deuictus fuerit morietur. ⁊ ipsi statim. quos cm̄ cauda cinxerit mox deglutit. q̄ si cetus superari non potuerit: tūc leuin a faucib; suis fetidissimum odorem cū aqua emittit. Cetus autē econtrario aquam haurit: ⁊ respuit: ⁊ odorem fetidissimū repellit: ⁊ sic se suosq; saluat et defendit.

Caput.lxxxv.

Lanificus et limax. Ex li.d na.re. Lanificus vermis est lõgus maculosus et multis distans pedibus: sparsim colore albus. hic lanam sericam ex propriis visceribus operatur: et arboris mori folijs vescitur. qui.s.cibus mediantibus ipsius visceribus in lanam conuertitur. Itaq; lane sue fusos in ramusculis faciunt. ⁊ in circũitu sui operantur. ita vt perfectis fusis vndiq; in opere suo includantur: post hoc exitum sibi faciunt in summitate fusorum. Egredientesq; natura mirabili mutati prorsus apparent a forma priori. adeo vt vermes qui repebant innumeris pedibus habẽtes alas iam apti sunt ad volandum. Demum venerem ineuntes diebus tribus coeunt, quo peracto masculus moritur. femina vero ordine iterato oua parit innumera: substrato sibi panniculo vel albo vel rubeo: deinde emoritur. Tunc panniculus cum ouis suscipitur: et vbi non possit hyemis attingere frigus reponit: postea calore veris inualescente: oua ad solum exponuntur et calore fouentur donec animata in vermes formentur. Isidpr⁹ Limax est vermis limi dictus: eo q̄ in limo nascatur: vnde ⁊ sordibus semper et immundus habetur. Actor de hoc plenius infra dicetur. vbi de testudine agetur.

Caput.lxxxvj.

Linx. Isidorus.li.xij. Linx dictus est quia in luporum genere numeratur. bestia maculis in tergo distincta vt pardus. sed similis lupo. Algazel sup li.d sensu ⁊ sensato. Maxime vero linx animal mouetur s̄m sensum visus. Nam visu suo res solidas penetrat: etsi aduenit ei res transparens: cito excecatur ab ea. Ex li.de naturis rerum. Linx adeo perspicaces oculos habet: vt subtilitate visus etiaz solida corpora penetret. Constat enim q̄ oculus in humido situs est iuxta philosophum. Tria vero sunt in aqua: scilicet aquea humiditas: dyaphoneitas et lucis perspicuitas. et hanc vltimam communicãt cũ natura celesti. Linx habet linguam serpentis similem: sed maiorem quam in longitudinem magnam porrigit: et collum circumagit: vngues habet grãdes. vnicum fetum facit: ⁊ vrina eius in gemmam durescit.

Operationes

¶ Plinius li.xxviij. Pruritus corporum vrine lincis stillicidio traditur inhiberi. A

¶ Eademq; prodesse monstratur et vngularum dolori. B

¶ Jorath. Linx habz formam vt lupus. Lapisq; liguriusab eius vrina distillatus septem dierum spacio generatur. C

¶ De hoc lapide inferius in tractatu de lapidibus dicetur. D

Caput.lxxxvij.

Locusta ex li. de na. re. Locusta est animal quadrupes paruũ ad cuniculi fere modũ: caput habet carnosum ⁊ magnũ ⁊ comestibile: habitatq; circa ꝑtes hierosolime. Uñ Joan. Baptista hmõi carnibꝰ animaliũ vescebat. Quidã tamẽ dicũt ꝙ circa Jordanis terrã est herba dulcis ad edendum q̃ locusta vocat. ⁊ hmõi cibo nõ locustis animalibꝰ Joannes vtebat. hoc animal gregatim incedit. Uñ Salomõ ait. Regẽ locusta nõ habet ⁊c. Qd̃ vtiq; d̃ locustis vermibꝰ intelligi nõ potest: q̃ in multo timore sunt et nõ per turmas: sed solitarie incedunt. Dicit Arest. ꝙ femina quedã locusta nutriuit ab eo tempore quo iuuenis ⁊ parua fuit: que cũ creuiscet per se et sine masculo impregnatuꝫ inuenit.

Caput. lxxxviij.

Lupus. Ex li de na. re. Lupus est animal rapacissimum et fraudulentum. hunc nonnulli canem siluestrem esse dixerunt: quia forma eius canis vlulatusq; consimilis sed latratu caret. Audax est magis eorum genus quod breue q̃ qd̃ longum est. Cerebrũ eius crescit ⁊ decrescit ꝑm statũ lune. ꝙ licet in omnibus quadrupedibus: in lupo tamẽ ⁊ in cane plus. Pytagoras. Oculum vero lupi eradicatum cum viderint quadrupedia domestica: timent ⁊ fugiunt. Et si quod animal minxerit supra vrinam lupi calidam non cõcipiet vnq̃. Actor. Lupus vetidissimus est et rapidus. horrendum habet vlulatum. In vespere autem maxime esurit. vnde scriptum est. Judices eius lupi. Arest. Lupus omni tẽpore agrestis est sicut et leo ⁊ vrsus. Est etiam fortis ⁊ astutus. Ambro. Lupus si primo hominem viderit: vocem ei eripit: ⁊ eum tamq̃ victor vocis ablate despicit. si aũt se preuisum senserit: ferociam deponit et currere nequit. Aresto. Lupi famẽ quidem diu portant: et post longa ieiunia multum deuorant. Lupus gulose comedit sine masticatione: ⁊ vna die ꝙ ad tres dies sufficiet. non aũt comedunt nisi carnes. Isido. Lupi toto anno non amplius q̃ duodecim dies coeunt. Ex li. de na. re. Lupi virgas osseas habent. Anno per duodecim dies coeunt: ⁊ solũ eo tempore gregatim incedunt. Aresto. Lupus coit sicut canis. Tẽpore coitus quando filios habet valde malus est.

Operationes

¶ Ex li. de na. re. Lupi cor si desiccetur: ac seruetur multum dicitur fieri aromaticum. A

¶ Idem cõbustum contritum ⁊ potatum iuuat epilenticum. B

¶ Phisiologꝰ. Epar lupi siccatũ ⁊ tritũ ⁊ cũ dulci vino sũptũ: facit ad oẽs distẽperãtias. C

¶ Esculapius. Lupi caro cocta ⁊ esa. fantasticos sanat. Adeps eiꝰ ⁊ fel quantũ canis. D

¶ Haly. Fimus albi lupi colice prodest. E

¶ Auicenna in. ij. canone. Caro lupi mala ẽ. F
Caro tñ luporum habẽtia rostra et vngues oculo confert et confortat ipm. valet etiam emorroidis sed abhorret eam stomachus.

¶ Phisicus. Nec solum lupi sanguis sed etiã fimus confert in colica passione. G

¶ Pytagoras. Homo in passione sua qua lunam senserit canini dentes. adib. id est lupi curant eum. H

Caput. lxxxix.

Luther. Ex li. d na. re. Luther est animal astutū ⁊ maliciosum: magnitudine murilegi: forma ꝓpe cōsimili. p̄ter q̄ in capite colore fuscū ⁊ nigrū: pelle nitens cui mollior pluma pilus ē: cuius nitor nō de facili cedit vetustati. Vñ d pelle ipsius fiūt ornatus circa collū in vestibꝰ virorꝫ ac mulierū. hec bestia circa stagna ⁊ fluuios habitat: ibiq; foueas habz: ⁊ fetus facit: piscibꝰ viuit q̄s mirabili seq̄ntia venat. Qui licet sub aq̄s diu viuere possit: respiraculū tñ ab aere trahit. Vñ q̄nq; auiditate p̄de gurgustiū. i. nassam ingredit. ⁊ q̄ tūc ne ꝑ introitꝰ locū redire nec nassam tā cito discerpe possit: spm̄ in aere recupare nō valēs in aq̄s suffocat. Adeo vero ciborꝫ cupida est ⁊ auara q̄ pisces captos in spe. u suo tāto cumulo cōgregat: vt ex putredinis eorꝫ fetore nō solum foueā sed etiā aerē inficiat. quod non sine periculo sui quidā expti sunt: qui hāc bestiā cape voluerūt. A piscatoribꝰ aliq̄n domesticat ⁊ arte inducit vt pisces suo circuitu cogat pericula retium ingredi: suoq; iuuamie capi. Vñ magnū emolumentū dñis suis p̄stare videt.

Caput. xc.

Lumbricus. Isi. Lūbricus ē vermis intestinorꝫ sic dictus: q̄si lubricus: q̄ labit: vl' eo q̄ in lūbis fit: horꝫ tria sūt gn̄a, rotūdi, lōgi ⁊ lati. Haly in li. regalis dispositiōis. Lūbrici nascunt ex humoribꝰ flegmaticis putrescētibꝰ in intestinis vbi nascitur calor extraneus. Hos impossibile est nasci d sanguine vel colera rubea. nā colera rubea cum amaritudine ⁊ acuitate ac siccitate sua hmōi occidit aīalia. Sanguis aūt de venis vl' arteriis nō exit ⁊ si exierit ap̄a gignit cū passionibꝰ aliis. Vnde passionē hanc habent pueri flegmaticam ⁊ grossam humiditatē habētes cū dieta sua grossa et purgādi negligētia. Maxime ꝑo in autūno: hec passio nascit ex fructuū comestione ⁊c.

Caput. xcj.

Lichaonē siue lichaonē ⁊ lintiscus. Ex li. de na. re. Lichaon in orientis partibꝰ est bestia quā in gn̄e luporū nonnulli ponūt: sed lupo longior est: et habz crura breuiora ac dissimilia: ceruicē q̄q; iubatā ⁊ multiphariā caloris varietatē: saltu velox ⁊ innocua hoīm: venenatu viuit: habitū mutat s̄m tp̄a. Nā hyeme hirsuta est ⁊ pilis horrida. estate ꝑo nuda. Et hoc vult Pli. licet ꝑ alia ꝑba. ¶ Ex li. d na. re. Lintiscus ē aīal quadrupes (vt dicit exp̄imentator in li. suo) qd ex cane ⁊ lupa nascit. Est em̄ vterq; parens adeo luxuriosus: vt odio naturali sibi cōtradicēte qd est inter canē ⁊ lupū in copulā tñ cōueniāt ꝓpter luxurie delectamētū. Sicq; fit vt fetus attrahit sibi colorē ⁊ mores vtriusq;. Pli. li. viij. E lupis galli canes cōcipi volūt. quorꝫ greges suū quisq; ductorem e canibꝰ ⁊ ducē habēt. Illum in venatu comittant: illi parēt. Isi. Lintisci dicūtur (ut ait Plinius) canes nati ex lupis et canibus: cum inter se forte miscentur.

Caput.xcij.

Maricomorion Alber.in li. de na.animalium inquit. Maricomoriō est bestia orientis raro visa: cuius magnitudo est vt leonis: coloris rubicundi tres ordines dentium habet in ore. Pedes sunt vt leonis. Facies eius ⁊ oculi/aures vt hominis. Cauda eius vt scorpionis. Agressui sonus eius vt tube: et voces imitantur hominis. Velocitas eius sicut cerui. Et deceptos homines deuorat.

Caput.xciij.

Mustela. Ex li.de na.rerum. Mustela est bestiola subdola: catulos sedule nutrit: eosq; de loco ad locū sepius transfert ne forte inueniātur. hec rupes ⁊ cauernas īhabitat: diutissime dormit Quādo cū serpente pugnare vult: agresti ruta se munit: proinde super omnem medicoꝝ artem ruta esse dicitur: ita vt si mortuos fetus suos inueniat per herbam naturaliter notam rediuiuos faciat. De hac clemēs papa dicit: ꝙ ore concipit: ⁊ aure parit. Mustela serpētes prosequitur adeo vt ipsum basiliscum interimat: sed eo interfecto cōmorit. sic ergo breuis corpore ⁊ ore: sed astutia magna ⁊ animositate. vincit etiā animalia magna agilitate corporis.

Operationes

¶ Auicēna in scdo canone. Ex immatura ficu cū herba fit emplastrū sup mustele morsū. A
¶ Idē li.iiij. Est aūt mustele morsus velocis doloris. ꝯ quā fit emplastrū cū cepis ⁊ alijs. B
¶ Odor rute mustelam effugat. C
¶ Esculapius. Mustele cinis ⁊ sanguis eius elephāticiosas sanat. ¶ Pli.li.xxx. Humeri doloribꝰ cinis mustela cū cera medet ¶ Sanguis mustele podagris confert cū plantagine illitus. preterea cinis mustele ex aqua potus freneticis ꝓdest. Elephātiā q̄q; sanat. D E F

Caput.xciiij.

Mumunetus siue mamonetus ⁊ mā ticora. Isidorꝰ. Mamonetus est animal symia minus. in dorso fuscum: in ventre candidum: caudam habens pilosam: et collum ita grossum vt caput Vñ captū nō ligat. ꝑ illd sicut cetere bestie: cū laqueus id tenere nō possit: sed per ventrē Habet aūt propriissime faciē humane similē: nigrā dūtaxat ⁊ sine pil. a collo dsup frōtē nec

nec est natiuus ore cõtinuus/sicut in ore symee sed certũ spacium inter vtrunq; sicut in homine. Inter has bestias ⁊ symeas odium est implicabile/bellumq; frequens: et licet viribus non preualeant/astucia tamen ⁊ animo sitate bellandi symeis præferuntur.

¶ Manticora Auicẽ. In partibus Indie lupus quidam est/qui grece dicit Maricorion/latine Manticora: tres habens dentiũ acies/inferius ⁊ superius. Est aũt magnus et pilosus/cuiusq; pedes vt leonis/facies et oculi et aures/ut hominis: fusci/sunt ei⁹ oculi/et color est rubicundus/vt minij. Cauda eius est vt scorpionis agrestis. Et in ea ẽ rubedo. Ipseq; pilos ejcit/⁊ loquitur ⁊ hinnit vox eius est vt tube/et velociter currit/sicut ceruus. Estq; agrestis homini comedens.

Caput .xcv.

Marcatus. Albertus in lib. de natura animalium. Marcatus est animal/figure mustele/sed quantitatẽ habet catti/sed longius est ⁊ bina habet crura: in dorso/ventre et gutture albũ/sicut mustela: vngues habet breuiores q̃s cattus: et duorum generum: vnum fagorum/et alterũ abietum dictum: sed illud quod nidificat in abietibus/multum est pulchrius/et commiscentur sibi mutua ambo genera: pellis vtriusq; est preciosa. Genera istius animalis et mustele habent hoc/q̃ cũ sint iracunda valde/efficiunt effetida. Et sunt animalia vix vnq; quiescentia: etiam quandoq; domesticantur.

Caput.xcvj.

Melo/Meloſus⁊ Monoceros. Melo dictus est/eo q̃ sit iocundissimo membro: vl q̃ fauos petat et assidua mella capiat. Est aũt animal quadrupes/armatum vngulis. Glosa super epistolã ad Hebreos: Melo vel melotus ẽ animal quod et taxus dicitur: cuius pellis bispida/valde melota vocatur. Unde de quibusdam sanctis antiquioribus legitur. Lir cũxerunt in melotis. ¶ Ex li. de natu. re. Meloſus est bestia valde magna que truculentos hostes persequit/ráq; ad hec creata. Rictus habet ingẽs: dẽtes quoq; fortes ⁊ p̃minentes: cũ quibus audacter bella cũ aduersarijs patitur. Hoc cũ hominibus fortibus terribilis sit: puerorum tamen innocentiam/et eorum paruitatem mirabiliter perhorrescit/ eorum verba fugit: in quo digne magnificentia innocentie comp̃hobatur.

¶ Jsidorus. Monoceros est monstrũ: equino corpore/ceruino capite/cauda simila/pedibus elephãtis/mugitu horrido: cornu ramẽ vno sq; acutissimo: in medio frõtis armatũ. Captũ quidẽ perimi potest/sed nũq; domari immo (vt dicit Jacobus) q̃ nunq; viuum in hominis potestatẽ venit: quia vinci se cernẽs/furore vitã exuit. Physiologus. Monoceros est animal pusillũ hedo simile: acerrimũ habet vnum cornu in capite. Plinius. viij. Asperrimã ferã monocerontem reliquo corpore/equo simile/capite ceruo/pedibus elephante/cauda apro/mugitu graui/vno cornu nigro media fronte duorum cubitorum eminente/viuam capi negant.

Caput.xcvij.

Migale. Actor. Migale bestia que camelonti similis esse dicitur. Rudolphus super Leuiticum. Migale dicitur quasi mus gulosus. Est aūt ⁊ fraudulentus. Nam cum dolor rapit que postea ventri committit. Aui. Migalum esse dixit animal minus mustela. Color eius ad citrinitatem decliuus est cum subtilitate ⁊ tenuitate. Longitudo oris eius est ad vltimum/ et labiū eius in vltimo: cunq; videt animal/ salit ad ipsum: et cum testiculis eius suspenditur. Dixerunt autem quidam q̄ habet formam et colorem muris. Verum muscida eiꝰ est acuta et oculi parui. Dentes eius habēt tres ordines: et accidunt in circuitu morsus vesice plene humiditate sanguinea super bases fustas. Quandoq; autē peruenit res ad puncturā in intestinis ⁊ difficultatē vrine: sudorēq; frigidū corruptū. Cū ergo cadit caro corrupta curetur vulnus curatione sua.

Caput. xcviij.

Mulus. Ex li. de na. rer. Mulus ex azino et equa genitꝰ: habet quedā azini ꝓpria. s. aures lōgas: hinnitū horridū/ crucē in humeris/ pedes exiguos/ et corpus macilentū: reliqua vero vt habet equus. Mule nunq̄ cōcipiunt: quia mēstrui superfluitas in eis cū cibo transit in nutrimentū corporis. Itē sanguis quo natura nō indiget/ exit cū superfluitate vesice. Est et alia ratio/ q̄m hoc animal extra naturā gñatū ē: et eius natura diuersificata ē in equo que calide natura est: ⁊ azino q̄ summe frigiditatis. Itaq; in fetu diuersifice generato ⁊ malo cōplexionato: nō potest esse cōcordātia partiū et ordinata natura: vt quasi ex ꝓpria sibi si e generet: qui nullā ꝓpriā gñis sui substantiā habet: itaq; in animalibus romanoꝝ mulas peperisse prodigij loco habitum est.

Operationes.

¶ Auicenna. Mulorum pellis ac similium cinis ponitur super adustionem ignis. A

¶ Et vlcera calefacit/ q̄n nō sunt cum apostemata. Est etiā medicamen excoriatiōi pedū calceamentis atq; coxarum et fistulis. B

¶ Belbetus in libro de sensibus. Si domum fumigaueris cum vngula muli sinistra: non remanebit in ea sorex. C

¶ Pli. lib. vicesimo octano. Cinis vngulaꝝ muli vel mule ex oleo mirtino alopitias replet. D

¶ Esculapius. Auricule mule et burdonis testiculi si ferantur a mulieri non concipiet. E

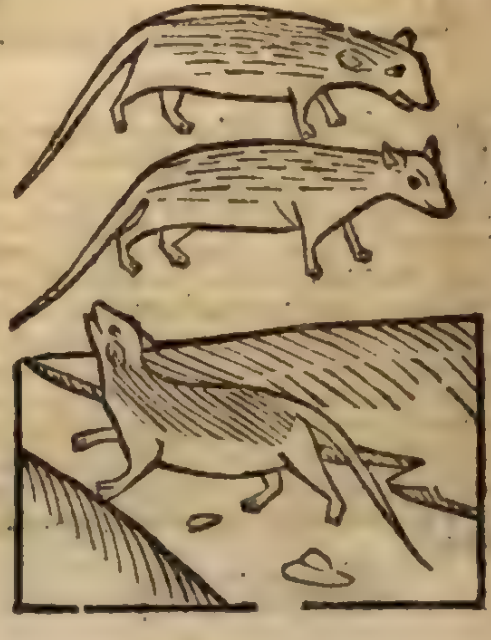

Caput. xcix.

Mus. Ex li. de na. rer. mus est bestiola panis cupida: et eorum que ex frugibus ad humanos vsus fiunt. In pquirēdis cibis solertissima: pro quib⁹ nulla plerūq; vitat picula corūq; cupidine duriores solidasq; materias demolit. Porro si in aqua bibitur/moritur: valde humide nature est. Plī. lib. viij. Murium plura genera sunt in regione cyrenaica. Alij lata frōte/alij acuta/alij erinaciorum genere pūgentibus pilis ⁊c. Ex lib. de natu. rer. In oriente mures magni sunt/admodum vulpium: qui animalia perimunt homines/licet non occidāt morsibus/tamen molestāt. In Arabia mus magnus inuenit/cuius pedes anteriores sunt magni/scz vnius palme: posteriores autem vnius digiti.

Operationes

A ¶ Plī. lib. xxij. Lamcleonis herbe succus addit⁹ aque ⁊ oleo/mures in se contrahit ac necat: ni protinus aquam sorbeant.

B ¶ Idem lib. xxiij. Taxi quoq; arboris fumus necat mures.

C ¶ Idem lib. xxv. Elleborum etiam pollente admixtum/mures necat.

D ¶ Idem lib. xxvj. Porro si cerebrum mustele coagulo addatur/dicunt caseos a murib⁹ non attingi.

E ¶ Idem lib. xxvij. Aconitum e longinquo mures odore necat.

F ¶ Rasi in almansore. Mures de domo calcanto fumigata fugiunt.

G ¶ Auicenna in secundo canone. Squilla est cepe muris sic nominata: quia murem interficit.

H ¶ Item argentum viuum interficit mures.

I ¶ Ad effugādū mures/mus masculus excoriat/⁊ in domo dimittit aut castrat/aut cauda eius abscindit: scz excoriatio fortior est.

K ¶ Item mus assat⁹ ⁊ siccatus ⁊ infanti datus ad comedendum abscindit salime fluxū ab ore ius.

L ¶ Sanguis muris eradicat verrucas.

M ¶ Stercus autem eius super alopiciam cōfert propriecq; adustum et cum cepe linitū.

N ¶ Cum thure vero et aqua mellis bibitum frangit lapidem.

O ¶ Item sumptum soluit ventres puerorum

P ¶ Et qñ cum aqua coquit / et sedat in ea qui difficultatem vrine patiuntur/confert ei.

Q ¶ Ex lib. de natu. rer. Fimus muris vehemēter lapatij tū ⁊ trutāni medicinā ex eo acuūt

Caput. c.

Mvsquelibet ⁊ musc⁹. Ysi. Musque libet ē bestia oriētis capole magnitudinē habēs. in cui⁹ inguine crēscit apostema de collectis humoribus. Qō cuz maturatū fuerit: collidit illō ⁊ fricat ad arborē: sicq; soluit ⁊ decurrit sanies/ ibiq; ꝯdēsat ⁊ indurat: ⁊ hmōi substātia musc⁹ vocat. Ois etiā caro ei⁹ ⁊ stercus dicat musc⁹. ꝯ ille melior est q̄ ab apostemate currit. Muscus odore pdito ꝓtrahē suā in fetoribus ⁊ latrinis recuperat cōtra fetorē eluctat: ⁊ sic q̄si luctamine reuiuiscit ¶ Constan. in li. graduū. Muscus pustula ē in vētre cuiusdā animal'/ de quo etiā supius dictū in ca. lxviij. Bazelle Et est capoli similis: quod ē in Indis. Idez in pāregni. Muscus maior est in aromatibus calidus ⁊ siccus in. iij. gradu.

Operationes

¶ Ysi. Muscus valet cōtra sincopim: ⁊ cordis debilitatē: cerebriq; et epatis ⁊ stomachi ¶ Cōstā. li. vt supi. Muscus ꝯgruit senioribus in hyeme mēbra q̄dē defecta aromatizādo ꝯfortat timorē melācolicū amputat ⁊ audaci am p̄stat. ¶ Item sternutatiōes de musco ꝯ paralisim adiuuāt. ¶ Itē muscus mittit in collirijs et pillulis seu pulueribus oculoruz cui⁹ vires albugines oculoz extenuāt noctium humorē delicāt. ¶ Diaf. Inunctū capiti grauedinē depellit: eiusq; vires p̄stat: q; ꝯfortatiuū ē. ¶ Dat solatiū mēbris eibor⁹ fortitudinē auget ossibus. ¶ Scotomiā ex abūdāti būorē natā emēdat/somnū inuitat/vētrē stimulat. ¶ Cor ⁊ oia viscera cōfortat in modū carbaplasme impositū. Lege superius capi. Bazel: et plenius inuenies de musco.

A B C D E F G H

Musio. Isi. Musio cattus ē appellatus/eo q̄ muribus sit infestus Ex li. de na. rer. Musio siue murilegus aut cattus grece dicitur/quasi astutus. Animal est immundū ⁊ venenosum: et omniū murium genus persequitur: cū bufonibus quoq; pugnare dicit: quoꝝ licet venenatis aculeis repugnet: non tñ necant. Mures captas/primo lusibus afficit: post hoc illusas/comedit. Oculis carbunculosis tam acute cernit/q̄ etiā in antrꝫ tenebrosissimis velut in luce etiā mures aspicit. Dentes habet admodū serre: pilos circa os habet/quibus ablatis audaciā perdit. Blādiciis gaudet/loca calida diligit. Unde pre nimia duricia/pellē suam cōburit: hominis manu cotrectari gaudet: et ad ludum facilime prouocatur. Loturam faciei lambendo prioribus pedibus imitatur. Libidine impatientissime accenditur. Et libenter coitus tempore siluestre efficitur.

Caput.cij.

Multipes. Isi. Multipes est ꝑmis terren⁹ a m̄ltitudine pedū vocat⁹ q̄ cōtractus in globū cōplicat. Nascit sub petris ex hūore ⁊ terra. Aresto. Animal anulosuꝫ lōgi corpis ⁊ multoꝝ pedū eq̄lē hꝫ anulositatē/⁊ viuit aliq̄ntulū post capitis abscisionē. Itē ꝑ fumū storacꝫ sicci multipes deludit ac deꝑhēdit. Ex lib. de na. rer. Multipes a re nomē hꝫ: ⁊ sanguine caret h̄ aīal (dicit Augu.) Aliq̄n corā ipso allatū: eoq; spectāte in m̄ltas ꝑtes cōcisuꝫ: et tñ vnaqueq; pars vixit ab alijs partibus sepata.

Operationes

¶ Auiceñ. Uermis qui est sub vrceis aque/ plurimos hꝫ pedes et cum tangit/rotundat A

¶ Si palatum ex eo cum melle tangit/ valet contra prefocatiōes: et similiter cū cōmedit. B

¶ Confert etiam asmati: ⁊ ad dilatationem anhelitus secundum quod dicitur. C

¶ Item vermis multipes cuꝫ vino bibitus/ confert itericie ⁊ difficultati vrine. D

Caput.ciij.

Nepa. Phisio. Nepa q̄busdā placet/serpentem esse femineā q̄ in ora libidis estuāt⁹/mari suo cōpari caput ꝑcidēs ipm̄ necat Uñ ⁊ ipsa in ꝑtu necat vi ceuersa. Sic ergo eadē ē Nepa: q̄ ⁊ vipera sic dicta: q̄si vi pariēs. Cū em̄ ꝓpe partū ē/ catuli matrꝫ visceribus corrosis erūpunt/ cū interitu ipsius matrꝫ. Actor. De hac ergo specie pleni⁹ dicet infra/ vbi aget de vipa. ¶ Obix Isi. Obices dicta ē eo q̄ arene colorē habeat. De qua poeta: Quā sparsis pictus maculis theophanus obices. Concolor exustis atq; indiscretus harenis ⁊c.

Caput. cliij.

NEomon. Albertus in li. de natu. animalium. Neomon bestia est: et grece vocat Neomō: latine vero Sullus: et dicitur eo q̄ setas habet pro pilis: et hoc odore cibum conuenientem a venenoso distinguit. Hec bestia serpentes persequitur/que cum aspide pugnans caudam erigit q̄ aspis/quasi minantem obseruat et ad vim suam cum ea transfert aspidez deceptā.

Caput. clv.

ONager. Isi. Onager interpretat azinus fer⁹. ¶ Onager. xxv. die Martij. cū. vicibus in nocte rugit/similiter in die: et in hoc cognoscit eū noctiū esse. Eius q̄z rugitus per singulas horas rugiētz numerus horarū cognoscit. Actor. Onager (vt legit) in solitudinibus t in altis habitat: vbi propter beneficiū vētoz diuisus a potu viuit. Vñ Hieremi. Onagri (inq̄t) steterūt in rupibus traxerunt ventū quasi draconcs Et lib. de natu. rer. Onager Indie/magnū est animal et crudele/formā azini habens: et vnum solū cornu in fronte/durū nimis t acutū ac longū ad bestias cōtrarias debellāda: et hoc habet in medio capitis: soleas etiam fortes t acutas habet: vt iuuamen naturale: q̄ in alterius cornu defectu perdit in eis recuperet. Plinius lib. viij. Onagri in Frigia et licoania precipui sunt.

Operationes

¶ Isidorus t Auicen. Onagri fel. i. azini siluestris eradicat mozz confert super apostema tuz vestigia linitum. ¶ In emplastris etiam berisipile ponitur ac prohibet ipsam. ¶ Urina azini siluestris lapidē in vesica frāgit. ¶ Actor. Ungula syluestris azini si comburatur et bibatur/epilentie prodest.

A
B
C
D

Caput. clvj.

ORafflus. Alber. in li. de na. animaliū. Orafflus aīal ē varij coloris oīa precedēs aīalia. In anteriori pte ē valde altū: ita vt capite extēso altitudinē. xx. cubitoꝝ in posteriori aūt pte emissuz/ad instar

cerui pedes hz ⁊ caudā/collū extēsuz ⁊ caput eq̄nū/licet minus sit aliquātulū colores multos habet: tamen albū et rubeum habet frequentiores: cū vidit se contēplantes ammirari huc et illuc se vertit prebens se bene videndum: hoc animal temporibus nostris visum est. Et arabice Seraph vocatur.

Caput.cvij.

O Nocenthaurus ⁊ Orasius. Ex lib. de na. rer. O nocēthaur⁹ ē aīal mōstruosum ⁊ natura biforme capite. s. azinino/⁊ corpe velut humano/ faciē hz satz horridā manusq; formatas abiles ad omnē actū/dū vocē promit/q̄si loq̄ incipit: sz insueta labra vocē humanā formare nō potest hic post inseq̄ntes se ligna vel lapides mittit: vt experimētator dicit: hoc mōstrū (dicit Adellinus phūs) int̄ ceteras bestias ab initio nō fuisse tale creatū/sz aliq̄n ⁊ alicubi casualiter ex adulterina commixtiōe gñari. ¶ Orasius Isidorus/Orasius in anteriori pte altū eminēs valde/ita vt extēso capite. xx. cubitoruz altitudinē possit attingere. In posteriori vero pte dimissuz ē instar cerui. Collū hz extensuz/caput eq̄nū: licet minus: pedes aūt ⁊ caudā vt ceruus/ pellē vero sic omni colore gñe diuersimode variatā vt homo frustra tēptet artificio naturalē eius pulchritudinē imitari. Hoc animal nostris tēporibus a Soldano babilonioꝝ trāsmissuz est imperatori Friderico romanoꝝ augusto ⁊c. In precedentica. Albertus illud animal specialiter describit/et appellat eum Orasflus.

Caput.cviij.

O Rix. Actor. Orix ē aīal mundū s̄m legē iuxta libꝝ Deutro. De quo etiā dicit Isai. Dormierūt sicut orix illa queatus. Ex li. de na. rer.. Orix ē bestia capree/magnitudinis hirco ex pte similis: villū hñs sub mēto. Hec in illa pte Affrice q̄ caret aqua gñat̄ et ideo ppetua siti ardet. Admirabile vero remediū sitiētiū latrōes getulie terre aqua carētis certissimis experimentis ꝓdiderūt quo homo in siti eo duraret auxilio q̄ illo saluberrimo liquore vesicꝫ dictaꝝ bestiaꝝ infuso pro pte modica vterēt̄: hec bestia (sicut Egiptij tradūt) in exortu canicule naturaliter tripudiare videt̄ cōpage corpis ei⁹ visibilit̄ sentiēte/q̄ imber ⁊ frigus abijt/ instētq; vapores ignei solis vt vestiat̄ terra floribꝫ herbasq; ꝓferat et fruct⁹. Est aūt frigoris impatiēs. Unde nec frigus/nec niues de facili sustinere potest.

Caput. cix.

Panthera. Isi. Pāther dictus est/siue q̄ omniū aīaliū sit amicus: excepto dracōe/siue q̄ ex sui generꝫ societate gaudet ⁊ ad eandē similitudinē q̄cquid accipit reddit. Pan eñ ome dr. Glosa sup Osee: Nihil leone fortius/nihilq̄ pāthera veloci⁹ Ideo p ꝓphetā ait dñs: Ego q̄si panthera ef fraim/⁊ quasi leo domui Juda. ¶ Ex lib. de na. rer. Panthera ē aial variū ac speciosum nimis. Sunt q̄ tradūt huic in armo maculā esse lune similē: ⁊ interdū crescere rotundā ⁊ ad lune mutationē variari. Pli. li. xi. Hñtq̄ pāthere q̄tuor māmas in medio vētre. Mares aūt in omni gñe fortiores sunt feminis: preterq̄ in pantheri ⁊ vrsis. ¶ Itē pāthera semel omnino ꝑturit: cui⁹ cause ratio manifesta ē. Nā cū in vtero matris coaluere catuli maturisq̄ ad nascēdū viribꝫ pollēt odiūt tē poꝝ moras. Itaq̄ oneratā fetibꝫ vuluā tāq̄ obstātē ꝑtui vnguibꝫ lacerāt/⁊ effundit illa partū seu poti⁹ dimittit dolore cogēte. Ita postea corruptis ⁊ cicatrisosis sedibꝫ genitale semē infusuꝫ nō heret acceptū/sꝫ irritū resilit. Nā vt dicit Pli. Animalia cū acutis vnguibꝫ freq̄nter parere nō posse: viciant eñ intrinsec⁹ se mouētibus catulis. Phisi. Pātheris venādis insistētes hircani/veneno carnes illiniūt easq̄ ꝑ cōpita semitaꝝ spargunt vt illaꝝ esu Panthere seducantur. Sed ille dum excrementa hominis deuorāt euadūt.

Operationes

A ¶ Auicenna. Pāthera ⁊ Pardus quādo venenum comederunt/stercus hominis querunt et comedunt/et sic euadunt.

Caput. cx.

Papro. Albertus in libro de naturis animalium. Papro animal est circa cesariem habundans ciuitatem: parum vulpibus maius leporum habens mores: adunata eñ vllulant. Ali quando enim vno precinente et alijs postea simul respondentibus: pilosa autem sunt hec animalia vt vulpes. Et vbi vnum istius speciei occisum fuerit/cetera circa ipsum vllulant sicut plangunt mortuum. Et sunt eorum voces adeo sonore/q̄ cum eminus sunt tanq̄ de propinquo putantur audiri: hoc animal dicitur sepulchra hominum in fame aliquotiens intrare/et cadaueribus hominum vesci. Et est quasi sit compositum ex lupo et vulpe.

Caput. cxj.

Pathyon. Albertus in libro vt supra. Pathion animal est quod nature decorem mirabilem habet: color ē eñ purpureo pollens/adeo radiosum/vt visus in ipsa/quasi scintillare videat. Mortuum autem ruborem retinet pellem/sed subducitur radiositas: est admodum canis in quantitate/ mansuescibile valde et delectabile/ gaudet in cibo. Quidam autem antiquorum putabant hoc animal habere aliquid diuinitatis. Ossa huius animalis durissima ⁊ fortissima sunt/et nerui adeo fortes/q̄ non nisi magna violentia valeant dirumpi.

Caput. cxij.

Parandrus ⁊ pardus. Solinus. Parandrum nutrit Ethiopia: boum magnitudie/ybico vestigio/ramosis cornibus/capite ceruino/vrsi colore/pariter villo profundo. Hunc parandrū affirmant habitum metu vertere: et cum delitescit assimilem fieri cuicūq; rei proximauerit: siue saxa alba sit/seu frutecto vitens/siue quē aliū modum p̄ferat: faciunt hoc idem in mari polippi in terra cameleontes sed ⁊ polippus et cameleon glabra sunt: vt prohius sit cutis/lenitatē proximantia emulari. In hoc aūt ē nouum ac singulari hirsuciā pili coloꝝ vices facere: hinc euenit vt difficulter capi possunt. Isidorus. Pardus secūdus post pantherā ē genus varium ac velocissimū et preceps ad sanguinē: saltu em̄ ad mortē ruit: ex adulterio pardi et leene leopardus nascitur/⁊ tertiam originem efficit.

¶ Ex lib. de natu. reꝝ. vt dicit magnus Basilius. Pardus ē bestia torua ⁊ acuta nimis impetu corpusq; moribo auiū cōueniēs hꝫ: ⁊ variū in colore/saltu potius q̄ cursuꝫ predā insequit. In Affrica propter inopiam aque congregantur/diuerse fere ad amnes/ibiq; leene bestijs varijs vel vilis voluntate miscētur. Et inde pardi procreari dicuntur.

Operationes

A ¶ Arestotiles. Pardus sicut et Panthera quando venenum comedit stercus hominuꝫ querit et comedit.

Caput. cxiij.

Pilosus. Pirolus ⁊ Putorius. Ex li. de natu. reꝝ. Pilosus ē animal (sicut glosa dicit sup̄ Isaiam) quod in hominis figura supius incipit: sed inferius in pedes bestie desinit: qualē beatus Hieronimus in vita Pauli heremite primi describit: q̄ superius sit homo/frontem asperā habēs cornibus/⁊ in caprarū pedes desinens. Asserit idem nulli esse dubium illud monstrū in oriente esse captum: ⁊ in Alexandriam missum: et inde mortuum/saleq; infusum ne a calore dissolueretur/deportatū fuisse. Constātinopolim vt ab imperatore iam Friderico videretur. Nostra etate delata fuit regi Frācie bestia ad magnitudinē canis. Caput quidem non multū distabat a capite canis: cetera corporis membra/vt homo prorsus habeat. Crura quidem nuda/vt homo/manusq; brachia/colluꝫ album ac nudū habebat. Carnibus coctis vescebatur. Ita decenter ⁊ modeste manibus capiebat cibum et ori suo inferebat: vt nullus dubitaret in hoc: quoniā humanum modum in talibus haberet. Erectum vt homo stabat/sedebat vt homo. Puellis et feminis libentissime iungebatur. Et in sexu viri ⁊ femine discretionem habebat. Genitale membrum vltra q̄ corporis quantitas exigebat habebat magnum: furijs igitur agitatum hoc animal crudelissime mouebatur: et in homines seuiebat. Ceterū cuꝫ placatum esset instar hominis mitissime et decentissime se gerebat/⁊ mulcebatur alloquijs/et colludentibus applaudebat. ¶ Ex lib. de natu. reꝝ. Pirolus est bestia parua/maior quidem/sed non longior q̄ mustela: colore rubea/sꝫ in vētre cādida. Mira agilita

te viget. In arboribus habitat: ⁊ ferus fo-
uet in quiete se gerit ⁊ de arbore in arborem
saltu potius q̄ volat transit: q̄uis aliq̄n cau
da p̄o pennis vtat. Caudā cū villosa p̄o-
pe ad sui magnitudinē habet cuius ad visus
saltu mouet. Et si q̄n gratia pastus aquam
trāsire cupit lignū admodum leue super a-
quā congerit cui superidens (quasi velū na
uis) caudā suā erigit: sicq̄ vento flante velifi
cās ligno transuehit. Estate cibū congerit:
quo viuat in hiene. Viuit aūt nucibus ⁊ ci
bo qui dulcius est libētius vescit. ¶ Jsi. Pu
torius a putore dictus est: quia nimiū feter:
et hoc maxime cū irascit: hic sicut ⁊ dapus.
Habet crura in sinistro latere breuia: in de
xtro longiora: ardua domor̄ inhabitat ⁊ pe
netralia: gallinarum ac pullalorum cupidis
sima est: talibus cū viuit: Cunq̄ gallinā ca-
pit aut pullum/ caput in inicio perit: vt hoc
deuicto in ceteris ei membris laborare diffi
cile non sit.

Caput. xcviij.

Pegasus. Albertus in li. de natu. ani
malium. Pegasus animal magnum
est ⁊ horridum/ in Ethiopia equi for
mam habet/ alas vt aquila/ sed multo maio-
res/ caput armatum cornibus habet/ adeo
monstruosum/ vt eo viso cuncta fere animan
tia terreat/ graui corpe/ fuga mirabili. Ala-
rum remigio adiuti pegasi potius cirrunt/
q̄ p̄rouolant: ⁊ collisio aere virtute penna-
rum ad instar turbinis impellunt ventos:
multas escas deuorāt. In quere mouent: in
festi sunt animalibus: ⁊ hoc maxime homini.

Caput. xcv.

Pigargus. Barrho. in li. de ppri. re ⁊.
Pigargus ē aial mūdū q̄ ad esum: vt
patet Deutro. xiij. ⁊ ē aial cornutū
⁊ barbatū sicut hircus/ mr̄ cerua/ mr̄ hir
corūm silis ē hirco cerua/ sz lōge minr̄: q̄re in-
fra de tragelapho: ruminat sicut hirc⁹ ⁊ fin
dit vngulā sicut ceruus: ⁊ ē aial agreste ma
gne velocitatis: nemora inhabitat ⁊ deserta.
Hugoāt dicit: q̄ Pigarg⁹ ē auis pua ⁊ depl
sarūm ōra pige/ qō ē depssio. Sz in Deutro.
supponit p aiali q̄drupede qō ē silr hircocer
nor: vt ibi innuit glo. Nec aspirat ibi pma syl
labarū cum h non debet scribi: q̄dā scribūt
Phigargū/ sz malr: vt patet in libr correctis.

Caput .cxvj.

Pigmei. Bartho. vt sup̄. Pigmei sūt homines parui statura cubitali: q̄s greci a cubito pigmeos vocant. Hi montana Indie tenent: quibus vicinus est occeanus: vt dicit Papias. Sz dicit Augustinus sic: Pigmei tm̄ semicubitales sunt/ q̄ tertio anno perfecti sunt etat is: septimo senescunt. Dicunt autem pugnare contra grues: a quibus armati ferro aliquotiēs deuincunt. De pigmeis aūt dicit Pli. lib. vij. ca. iij. Pigmei ceruos vt sunt dotrantes nō excedentes salubri celo semp̄ vernāti habitāt in terra tēperata montibus cōpositis ex partibus aquilonis/ quos grues infestare fama ē Qui incidētes arietū caprarū dorsis armati sagittis vero tēpore congregato agmine ad mare descendunt/ et ouā ⁊ pullos gruum pro viribus destruunt ⁊ consumunt. Et hāc impeditionē faciunt tribus mensibus: quod si nō facerent/ futuris auiū gregibus resistere non valerent. De pennis autē earū ⁊ ouorū putaminibus sibi casas faciunt: vt dicit idem. Et subdit Arestotiles: Inquit in cauernis viuere pigmeos tradit.

Caput .cxvij.

Poledrus Albertus in lib. de proprietatibus rer. Poledrus dicit eque filius siue pullus equinus: quoniā diu matris vberibus ē subiectus. In cuius frōte: vt dicit Aristote. li. vij. Inuenitur ycona mor: id est amoris veneficiū quando nascit et lambunt matres equorum lingua ⁊ tondunt illud: ⁊ mulieres incantatrices prouerbiant ex hoc. Posterior pars pulli est maior parte anteriori: et cū iuuenescit/ crescit pars superior: et propter hoc erit eleuatio anterioris partis corporis multorum equorū magis q̄ posterioris. Et ideo quando est pullus potest pede posteriori tangere caput suum: quod facere non potest/ quando peruenit ad etatem. Isidorus. lib. viij. Circa autem pullum equinum hoc vltimo animaduertas: q̄ passum suauem vel durum quem assuescit in iuuentute vix potest dimittere etiam in senectute ⁊c. Superius in capi. liiij. dictum est ⁊ quare/ ibidem vide de Equo.

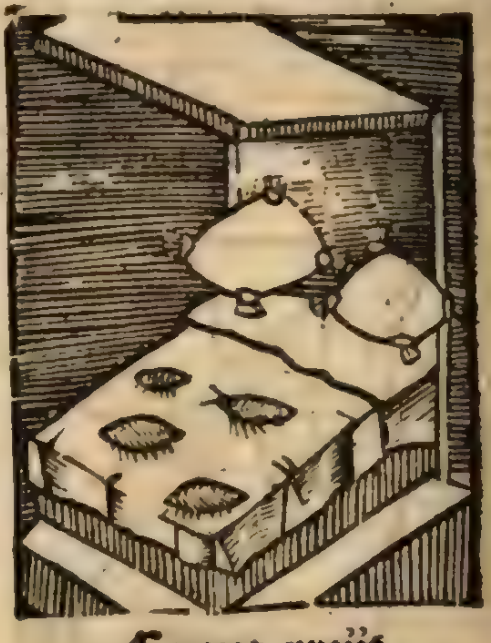

Caput .cxviij.

Pulex. Ex lib. de natu. rer. Pulices vocati sunt eo q̄ in puluere magis nutriuntur. Patet publicē esse vermiculū nigrum et minutum quidem/ sed valde pungitum maxime autem tempore estiuo ⁊ pluuiali. Saliunt autem potius q̄ volant: nocte q̄ die magis hominem infestant. Et nisi vehemens torpor aut somnus grauis in membris sit se tueri non potest. Cum quis manuz adhibet celerius fuga dilabunt/ nec inuenire queunt.

Operationes

¶ Ex lib. vt sup̄. Contra pulices optimum remediū est omni vespere corpus absinthio fricare: vel herbe eadem cum oleo cocta corpus perungere. A

¶ Pulex in duas partes diuisa/ reuiuiscit. B

¶ Rasi. Si aq̄ in q̄ tribuli cocti fuerint domus roret pulices oīno destruent. C

¶ Aqua siliter in q̄ ruta coquit ant oleāder eos iterfi D

E cit. ¶ Aui. Ad effugandū pulices aspgit domus cū infusiōe coloquintide: tūc eīm saliūt ⁊
F fugiūt: ⁊ similiter ex decoctiōe rubri. ¶ Dixerūt aūt quidā, q̄ qñ sanguis hirci ponit i fouea in domo apud eū cōgregāt, deinde mori
G unt. ¶ Similiter aggregant sup lignū linitū
H ex adipe hericij. ¶ Itē fugiūt ex odore cau-
I lis, ⁊ foliorū oliandri. ¶ Palladius. Pulices fugantur a murca per pauimentū frequēter aspera: vel cimino agresti cū aqua trito: vel cucumeris agrestis semine aqua resoluto sepe infuso.

Caput. cxix.

Pediculus. Isi. Pediculi sunt vermes cutis: a pedibus dicti: vñ pediculosi dicti sunt, quibus pediculi in corpe efferuescūt. Ex li. de natu. rez. Pediculi dicūtur a nūerositate pedū: hoc malū ex ipsa hominis carne creat indubitāter: ⁊ tñ inuisibiliter, hos nōnulli de sudore hominis: alij de poris et euaporatiōibus gigni dicūt. Haly. Accidit aūt peregrināti copia pediculorum in corpore propter sudorem et puluerem ac balnei paucitatem.

Operationes

A ¶ Haly. Quod cū euenerit corpus peregrinorū vel aliorū cathaplasmet cū argēto viuo occiso cū oleo: adiūcta aristologia lōga mane q̄z balneū ingrediat: et corpus eius frica-
B tiōe valida mūdet. ¶ Rasi. Pediculorū generationē ꝓhibēt vsus balnei ⁊ lauacri: pānorū frequēs mutatio ꝓprieq; vt pānus qui carni adheret lineus sit huiusmodi: pediculos interficit argētū viuū extinctū, si oleo misceat ex oleoq; fila lanea inungant: q̄ sup se aliq̄s appēdat, aut ex eis se cingat. ¶ Aui. Staui sagria cū arsenico pediculos interficit: et similiter argētū viuū extinctū. ¶ Precipuū remediū esse dicit freq̄ns ablutio corporis ⁊c.

Caput. cxx.

Porcus. Ex li. de na. rez. Porcus est bestia seua ⁊ immūda ⁊ obscenis locis gratissime cōmorat. Actor. Porcus nō ruminat: ⁊ ideo interim mūda scōm legē reputat. Mundis ⁊ immūdis indifferenter vescit, in luto delectat: rostro lutū suffodit: horrende grunnit: precipue autē vno pcusso ceteri grunniunt: et quasi cōpatiētes illuc conueniunt, sed statim obliti sui planctus ad lutū vel ad cibū redeūt. Fert aūt nullū corpus animalis interius ⁊ dispositione et numero partiū sic assimilari humano corpori, sicut corpus porci. Unde Phisici ⁊ alij interiora humani corporis inuestigātes: porcorū inferiora quasi quoddā exemplar inspiciunt. Aristoteles. Porcus octo mensium coit, sed tunc debile quid generat. Multos filios facit propter multitudinē spermatis cetera bisulca paucos faciunt: viuit autem vsq; ad annos xv. Cum impinguatur coire potest omni tempore. Porca pregnans est quatuor mēsibus: fertilis ē in fetu: parit eīm xx. filios: et lactare non sufficit: per totum ventrem habet mammillas. Ex libro de na. rez. Porcus habet potestatem cocundi multū pre alijs animalibus: porce aūt in tm̄ efferari dicunt in coitu: vt hominē lauiēt: maxime candida veste indutum. Phisi. Agrestes porci tempore coitus bellicosi sunt. Et

vt habeant durum corium/confricant se arboribus/et postmodum intrant lutum: deinde lutum illum desiccant: postea prelianteni/tantū vt ambo vel vnus eorum moriatur.

Operationes

A ¶Aui. Porci sanguinis et hominis similes sunt in omni re/similiter et carnes amborū: ita vt quidā vendiderunt carnē hominis/ꝑ carne porci: et latuit/donec in ea inuēti sunt digiti hominis. ¶Sanguis tñ porci debilioris est virtutis sanguine hominis. ¶Fel porcinū ceteris fellibus debilius est: solutiuum tñ mali chimi. ¶Adeps porcin⁹ valet ad apostemata et ad ignis adustionem.

B C D

E ¶Stercus porcinum cum aqua et vino/cōfert sputo sanguinis ⁊ dolori lateris.

F ¶Itē stercus siccū cū aceto bibit ad infirmitatē lacertoꝝ. ¶Os cauille porci/si cōburat et fricent/eo dentes solidant. Lociū porcoꝝ prodest albedini oculorum: sed eius proprietas est, vt lapides frangat ⁊c.

G

Caput.cxxj.

Pader/Paries/Prester. Ex li. de naturaꝝ. Pader est serpens in Germania ad grossitudinē hūani brachij: colorē in ventre aureo/⁊ dorso virēti. Huius flat⁹ adeo noxius esse dicit/vt si virgā recenter cesaz ori eius adhibeas/corticē eius flatu suo faciet in vesicas felleas ebulire/sed et fulgentē gladiū si ori eius abhibeas/veneno eū inficit/et vsq; ad summum gladij percurrens. Hic cū hominē in pede ꝑcusserit/venenū ad cetera mēbra per momentū decurrit: ⁊ hoc ꝑ nimio excussu caloris eiusdem natu re cuius ignis/qui semper ascendit. Cuz aūt ascēdēs cor tetigerit/tunc homo cadit/⁊ morit. Contraq; remediū est: vt homo ꝑcussus in pede suspendatur in altum per pedes demisso capite sicq; venenum nequit ascendere/sed inferius locus excidit/et ꝑ medicamēta sanat. ¶Isi. Paries est serpens que semꝑ in cauda ambulat/⁊ sulcū facere videt. De qua Luca. Quo contentus iter cauda sulcare parias. ¶Idem. Prester est aspis qui semper ori patenti ⁊ vaporanti currit. Unde poeta. Oraq; distēdens/auidus fumantia prestet. Hic quem percusserit distenditur enormiq; corpulentia necatur/exuberatum em̄ putredo sequitur. Alexander: Prester est serpens fumum axalans: et in morsu suo tumore tantū homini leso adducens: vt humana prorsus forma pareat.

Caput.cxxij.

Rana. Isidorus: Rana a garrulitate vocata est: eo ꝙ circa genitales paludes strepit: et sonos vocis importunis clamoribus reddit. ¶Ex libro de naturaꝝ. Ranarum coitus magis est de nocte q̄ de die: et in eorum coitu magna est mora/multumq; seminis effundunt. Ranas habet mare que alas habent. Et omnis piscis fetus nutrit preter ranam. ¶Isidorus. Ranarum quedam aquatice dicuntur/quedam palustres/quedam rubete ob id: quia in vepribus sunt grandiores cunctarum. Alie calamite vocātur/eo ꝙ inter arundines ⁊ frutices viuunt minime omnium ⁊ viridissime muteq; ⁊ sine voce sunt. ¶Ex libro de naturaꝝ. Rana vermis est/quandoq; colore viridis: sed illa q̄ rubet/deterior est/loquax ē: et

aut ledit. In augusto mese nunq̃ potest os suum p̃o quolibet ministerio cibi vel potus vel vocis aperire. Quod si manu vel baculo temptaueris/difficulter aperire poteris.

Operationes

a ¶ Plí.li.xxxij. Rane iecur geminũ ẽ dicũt. Itẽ rane si viue cõcrement in olla/cinis eaꝝ cũ melle alopicias replet ac melius cũ pice liquida. ¶ Jus rane in patinis decocte tussim ferf sanare. ¶ Vermes nati in homine ranaꝝ rollunf felle pdest/ꝛ febu ranaꝝ feliũ cinis. ¶ Ranis ex oleo ꝛ sale decoctis vt succus sorbeat lbetano medet. ¶ Auicẽ.in.ij.canone: Cinis rane positus sup̃ sanguinis locũ retinet cũ. ¶ Idem cõfert apostematibus cordarum iuncturarũ sup̃ effusus. ¶ Rane cum sale et oleo decocta dicitur esse bezabar lepre ac vermium venenosorum comesta.

h ¶ Ex decoctione rane fluuialis os ad dolorem dentium colluitur et sedatur. ¶ Corpus rane petrose et prozie pinguedo eius facilẽ facit dentiũ eradicationem/ipsa quoq; dentes eiicit animalium quando sumunt eam.

Caput. cxxxiij.

Rangifer ꝛ Rosurella. Albertus in li. de natu. animalium. Rangifer animal est in aquilonis partibꝫ versus polumarticum generatum/et in partibus Norwegie ꝛ Suecie et in his que sunt minoris latitudinis regionibus generatum. Et dicitur rangifer quasi ramifer. Est cñ quasi defigura cerui/sed maius de corpore et robore fortissimum et fuga celerrimũ: tres ordines cornuum gerens in capite/et in quolibet habens duo cornua: ita q̃ caput eius videtur virgulis circumpositum: duo ex his ceteris maiora: habet in loco cornuuꝫ cerui: et hec efficiuntur in bestia perfecte quantitatis aliquando quinq̃ cubitorum ꝛ ramoꝝ viginti quinq̃: duo autẽ quaq̃ in medio capitis que sunt lata in modum cornuũ dame et sunt circumposita a ramis mutilis et brevibus: duo autem alia habet in fronte. Et cum his omnibus magis pugnat contra bestias aduersantes. ¶ Jsidorus. Rosurella est animal circa aquas habitans: vt frequẽter mustela maius ꝛ pirolo min⁹. In dorso subrufum/in ventre candidum. In terra facit habitacula: digerit stercus odoriferum valde/et musco simile in odore/sed impar virtute/et odoris violentia. Usus bominum fugit/vno tamen in loco stercus illud congerit/et hoc mirum in bestia: quia bonuꝫ suum presto omnibus accipiendum ponit: quo videatur bonum non inuidere.

Caput. cxxxiij.

Rattus ꝛ Sorex. Acor. Rattus sine glis ꝛ sorex species sunt. Et quꝫ sorici nomen muris cõmunis vulgariter appropriatur: econtrie rattus in medicorũ libris quasi ꝓprio nomine mus vocat: vnde et medici fimo ratti ad alopicias vtunt: q̃ cñ videlicet rattus venenum in cauda gestare dicit. Est autem rattus duplicis generis scꝫ terrestris et fluuialis. Ex lib. de na. rer. rattus est muriũ genus/multo cetereꝫ maius bi adeo pnicios sunt: cũ libidine accendunt vt si eorum vna partem aliquam bominis

nudā atigerit carnes ei⁹ vsq̄ ad ossa putrescere facit. nec vuln⁹ in cicatricē vlteri⁹ inducit. ¶ Isi. Sorex latinū ē vocabulū eo q̄ aīal huiuscemodi rodat ⁊ in modū serre precidat

Operationes

A ¶ Belberus. Si domū suffumigauerit cū vngula muli sinistra nō remanebit in ea sorex.
B ¶ Pli. libro. xi. Aures soricis sunt pilosi.
C ¶ Dyasco. Fimus aūt soricis cū aceto tritus alopicias emendat cū rore marino.
D ¶ Tusus ac bibitus calculos excludit.

Caput. cxxv.

Reegulus. Isi. Regulus ipse ē basiliscus scz serpēs lōgitudie semipedalis albis maculis lineat⁹. Idē ⁊ sibilus dicit/ qz sibilo occidit anteq̄ mordeat vel exurat. Reguli sicut ⁊ scorpiones arētia queq̄ sectant: ⁊ postq̄ ad aq̄s venerit: ydrofobas ⁊ limphaticos faciūt. Glosa sup Esaiā. xiiij. Regulus ipse rex serpētū q̄ solo visu ⁊ flatu absorbet volucres: occiditq̄ homies. Vñ de Achab ⁊ filio eius Ezechia sic loq̄t ꝓpheta: De radice colubri egredit regul⁹ ⁊ semē ei⁹ absorbēs volucrē. Est āt regulus serpēs pēnat⁹ vnde vbi iuxta trāslationē nostrā legit volucrē absorbēs: in hebreo iuxta Hieronymū legit serpēs volās. Actor. Hinc etiā alibi per eundē ꝓphetā dicit: In terra tribulatiōis ⁊ angustie Leena et leo: ex eis vipera et regulus volās. Andromachus in libro de cōfectiōe tyriace. Regulus q̄ ⁊ basiliscus serpens est subalbidus: super cuius caput sunt tres pilei. Quē cū videt aliq̄s/ paulopost morit: et qñ sibilat morit q̄ audit sibulū ei⁹. Omnis quoq̄ bestia de illo mortuo comedēs statim morit. Et est malignior serpētiū/ nec aptus tyriace. ¶ Jorath. Regulū si quod aīal viderit vel audierit ydropicū efficit ⁊ morit. De hoc autem regulo plenius dicetur inferius in tractatu de auibus.

Caput. cxxvi.

Rinocephalus ⁊ Rinoceron. Phisiologus. Rinocephalus ceruicē habet equinā cū vniuerso corpe flāmis q̄s in ore aspirat hoīes pereunt. ¶ Isi. Rinoceron grece/ latine interpretat in nare cornu. Idē ⁊ Monoceron. i. vnicornus: eo q̄ vnū cornu in medio frōte habeat: pedū quattuor ita acutū ⁊ validū vt quicq̄d impetierit aut vētilet aut perforet. Nā ⁊ cū elephantibus sepe certamē habet: et in vētre vulneratū ꝓsternit. Tante autem dicitur esse fortitudinis vt nulla venātium virtute capiat. Sed sicut asserunt qui naturas animaliū scripserunt/ virgo et puella proponitur que venienti synum aperit ī quo ille omni ferocitate deposita caput ponit: sicq̄ soporatus velut inermis capitur. ¶ Ex lib. de natu. rer. Rinoceros qui et monoceros habere dicitur in media fronte cornu robustissimum in longitudine quattuor pedum. Eoq̄ aduersus elephantes preliatur naturaliter aluum petēs q̄ solam intelligit ictibus suis peruiam. Cū autem a venatoribus capitur: ex sola indignatione superbum animal morit. De illo inferius in capitulo vnicornus plenius dicet.

Caput. cxxvii.

Rutela Aui. Rutela ē aial sil'e aranee q̄ vocat alpheed. ⁊ ē venatrix muscaꝝ Spēs eius sunt multe ſm Gal'. Est em̄ q̄dā rubea rotūda: q̄dā aūt alba rotundū hn̄s vētrē. paruū os stellata: ⁊ ipsa est acuti dorsi cū lineis lucidis: q̄dā ꝟo citrina ⁊ pilosa: ⁊ q̄dā vuea. s. ad nigredinē declinās/ q̄daꝫ formicalis/ q̄daꝫ vespalis/ quedā egyptiaca. et morsu em̄ eoꝝ fit dolor vehemens: ⁊ facit accidere dolorē capitis vehemētē et profunditatē somnij et succedit ei mors.

Operationes

A ¶ Aui. In cura morsuū ipoꝝ administrat ca nō vniuersalis de attractiōe ⁊ succiōe: ⁊ linitur cū aqua salsa dantur q̄ tyriace fini.

B ¶ Balneū ⁊ tyna velociores sunt res in sedādo dolores eoꝝ: cū em̄ humectant in tyna dolor sedat: et cum egrediunt ab ea redit: vnde oportet vt iugiter ⁊ omni hora balneentur.

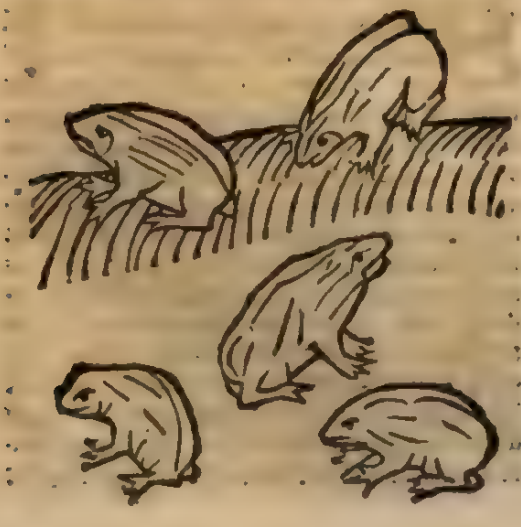

Caput. cxxviij.

Rubetū siue rubeta. Actor Rubetū ē aial ac venenosum: rane gen⁹ q̄d vulgo crassan dr. Ex li. de na. re. Rubeta diuersis referta medicaminibꝫ: q̄n vult deponit ac resumit: et hec assidue in pastu facere dicit: Venena ꝟo nūq̄ deponit: sed tāq̄ arma sua penes se reseruat. Hn̄t gemia cornua veneficioꝝ plena. ¶ Pli. li. viij. Rane rubete q̄ꝝ ⁊ in terra ⁊ in humore vita ē: plurimis referte medicaminibꝫ deponere ea assidue ac resumere pastu dicuntur: venena sibi tantū reseruantes.

Operationes

¶ Carnibus: vt dicit Isidorus: eaꝝ in hamum positis ꝑcipue purpuras aliti certū est A

¶ Contra venena marini leporis ⁊ rubete cinis earum remedio est in aqua potatus B

Caput. cxxix.

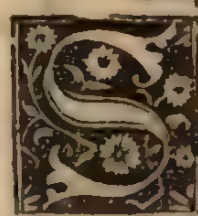

Salamandra. Isi. Salamādra dicta est eo q̄ cōtra incēdia valet. Cuius int' omnia venanata maxima vis est. Ex lib. de natu. reꝝ. Salamādra quā nōnulli camē leontē. i. leonē terre vocant. Est animal quadrupes: faciē habēs lacerte vel: vt dicit Aresto. faciē habet inter faciē porci ⁊ simie: in igne viuit/ ⁊ icēdiū extiguit ꝓfert etiā q̄ndā lanā pallidā: de qua cōtexte zone cōburi nō possunt. Est aūt splene carēs et contra oīa aialia. Iecur habet in sinistra parte. In extis quoq̄ visceꝝ magna est ideo

varietas a ceteris aialibus: macra est valde: quia parum habet de sanguine. Ideoque timorosa est valde. quia diminuitur in ea calor qui est incentiuus audacie. Color eius est varius ac per momenta mutabilis. Oua gallinarum more gignit: et eius fetus producit In hoc autem genere non est masculus neque femina/ sed omnes gignunt. ¶ Alexander papa (vt ferr) Ex huius aialis lana vestimentum habuit/ quod cum ad mundiciam aliquam lauari deberet: non aliis aquis abluebatur: nisi quod in ignem proiiciebatur: et per ignem candescebat. ¶ Plinius. xxix. Panis coctus linguis a salamandra/ contactis interficit.

Operationes

A ¶ Dyas. Salamandre virtus stiptica est et calida recteque miscetur medicaminibus stipticis: et improbos capillos qui sunt in palpebris amputat.

B ¶ Seruatur autem sic: caput et pedes ei tolluntur sicque quod remanet in melle mittitur: et cum opus fuerit in vsum assumitur.

C ¶ Plinius. xxxij. Testudinis marine carnes admixto ranarum carnibus preclare contra salamandras auxiliatur.

Caput. cxxx.

Saura et Stellio. Isido. Saur alacertus est qui quando senescit excecatur oculi eius. Et intrat in foramen parietis aspicientis contra orientem: et ortum solis intendens illuminatur. Rodolphus super Leuiticum: Stellio et lacerta sunt aialia infirma: maliciosa tamen et reptilia venenata. ¶ Ex lib. de natu. rer. Stelliones venenum mortiferum/ et contra illud remedium fit ex tritis carnibus scorpionis. ¶ Pli. li. xxx. Stellione nullum aial fraudulentius: hunc inuidere homini tradunt/ et inde stellionum nomen in malum esse translatum dicunt/ sic eum capiunt. Estatibus obseruant cubile ipsius quod est in locis hostiorum vel cardinibus fenestrarum aut in cameris vel in sepulchris. Ibi vere incipiente fissis harundinibus textas apponunt casas: quarum angustiis etiam gaudet eo facilius exuens corporem circumdatum/ sed eo relicto remeare non potest.

Operationes

¶ Guail. i. stellio longam habet caudam/ et parum caput et non est lacertus. ¶ Caput etiam et corpus eius ab illo sunt diuisa/ sed fortasse proximus ei est in natura. ¶ Caro eius multum calida est. In ipso est virtus extrahens surculas et spinas. ¶ Sanguis eius valet albugini oculorum. ¶ Adeps eius fortiter impinguat. Stercus eius tritum eradicat verrucas. A B C D E

Caput. cxxxj.

Sanguisuga. Ex lib. de natu. rer. Sanguisuga est vermis aquatilis/ ossibus carens et pedibus ac pennis: hominem impedit ac bestias vt sanguinem eorum sugat. cuius sacietate nimia mortem sibi sepius accersit: Os habet admodum trianguli. Unde et vulnus relinquit. Cumque carni adheserit: quanto magis trahitur/ tanto fortius insidet/ donec rumpatur. Itaque sanguinem putridum extrahit et alium sanando seipsum occidit. Quidam autem his vermibus minus sapienter ad superfluum corporis sanguinem hauriendum se prebent/ nisi corruptionem nimiam insensiant. Nam in homine sano nobiliorem ac bene digestum sanguinem extrahunt. Meliores autem ac minus nociue dicuntur ille que rugate

ac lineate in dorso sunt: deteriores vero sunt q̄ nigre sanguisuga cū vrticis ac tribulis pungitur vt venenū euomat: scz quod in bestijs aut bufonibus aut serpentibus aquaticis hauserit.

¶ Auicenna in secunda canone. Aliquando quedam aque sanguisugas habent paruas quarū occultatio difficile facit ab eis cauere: ideo deglutiuntur: et aliquando pendent in manifesto gutturis: quādoq; in interiori parte meri: quandoq; perueniunt ad stomachum. Cunq; diu moratur/ sugit ex sanguine quantitatem magnam: sicq; crescente illius corpore quantitas eius apparet. Ei ergo in quo suspenditur/ accidit angustia et tristicia ac sputum sanguinis.

Operationes

A ¶ Auicenna in lib. de natu. rer. Quandoq; quidem curatur cum medicinis gargarismorum/ si fuerint prope guttur.

B ¶ Cum eius vero que vomitu ex solutione vermes educunt: si fuerit stans in profundo et in stomacho.

Caput. cxxxij.

Scrabrones. Isidorus. Scrabrones a cabo. id ē caballo vocati sunt: eo q̄ ex eis creentur. Sicut aūt Scrabrones nascūtur de carnibus equorū putridis: ita ex eis iterum sepe nascuntur scarabei vnde cognominati sunt/ vt infra in tractatu de anibus latius agetur.

Caput. cxxxiij.

Salpiga/ Scitalis ⁊ seps. Isi. Salpiga vl' salpinga serpēs ē q̄ nō videt. Idē. Scitalis dicta ē/ eo q̄ tāta tergi varietate p̄fulget/ vt notaꝝ grana retardet aspiciētes: ⁊ q̄ reptādo pinguior est: q̄s assequi non valet miraculo sui stupētes capit. Tāti aūt feruoris ē vt etiā hiemis tp̄e exuuias copis feruētis exponat. De q̄ Luca. Et scitales Persis etiā nūc sola pruinis exuuias posita suas. Solin⁹. Scitalis hiemales exuuias p̄ma ponit. ¶ Isi. Seps ē exigua serpēs: q̄ nō solū corp⁹: sz ⁊ ossa veneno cōsumit. Cui⁹ poeta sic meminit: Ossaq; dissoluēs cū corpe tabificus seps. Idē seps ē tabifica aspis: q̄ dū momorderit hominē stati cū cōsumit: ita vt liq̄fiat tot⁹ in ore serpētis. Lucan⁹. Parua modo serpens sed quasi nōnulla cruente mortis habet tm̄ ⁊c. ⁊ post eripiunt omnes animā/ tu sola cadauer.

Caput. cxxxiiij.

Situla/Spuens ⁊ Syrena. Ex lib. de natu. rer. Situla serpēs ē paru⁹ ⁊ maliciosus q̄ hominē siti interficit hic tanta varietate refulget/vt intuētes pulchritudine retardet: et quē natura dedit reptādo pigriorē miraculo stupētes detinet quos asseq̄ nō valet. Est aūt tāti feruoris vt in hieme pellē deponat: huius morsu q̄ tāgit igneo corrept⁹ ardore succēdit. ¶ Actor. Situla genus est aspidis/qd̄ grece dicit dypsa. De q̄ plenius dictū ē sup. ca. lj. ¶ Aui. Spuens dicit q̄dā serpēs: q̄ sputo suo interficit illud sup qd̄ cadit: q̄ scz sputū p̄ūciūt dentes ei⁹ cōstricti sup alios. Odor etiā sputi ipsius interficit: lōgitudo ei⁹ est vsq̄ ad duos cubitos: ⁊ color ei⁹ cinerici⁹ ad citrinitatē declinās: ⁊ illū quē mordet/interficit anteq̄ redeat. Quē em̄ mordet/sine sēsu remanēte ⁊ sine motu q̄etus ⁊ p̄funde dormiēs post saltos cōtinuos: ⁊ clausionē oculoꝝ et torsionē colli/et spasmū ⁊ pulsuz inordinatū: ⁊ nō sentit dolorē intestinoꝝ: ⁊ intromittit digitos in guttur suū vt euomat. ¶ Isi. Syrene sunt in arabia serpētes cū alis q̄ plus currūt q̄ eq̄ sz etiam volare dicunt. Quarum tū virtus est: vt morsum ante mors insequatur q̄ dolor.

Caput. cxxxv.

Symia. Ex li. de natu. rer. Symia est bestia cōdēsa villo/in exterioribo mēbris sup oīa animalia similat hominī corpis dispositionē: interius aūt nullā cū homine dispositionē habēs: cōmunē aūt animalibo minorē: ergo oēs fere bestie māmillas hūt in posteriori cōtra renes vt eas inferi⁹ positas fet⁹ attingere possint/⁊ p̄mptas habere cū velint. Homo ꝑo ⁊ symia hūt eas in pectore: q̄ natura dedit eis manus abiles ad oēm actū/quibo eleuare possint fet⁹ a terra ⁊ aptare illos ad vbera: hoc aūt illi deest hūani corpis: q̄ caret vmbilico: ꝑga q̄z masculi ē vt ꝑga canis. Calcaneū hz in pedibo: ⁊ ꝓpter h̄ erigit vt homo stat/⁊ currit q̄ndoq̄: sz hoc nō potest/nisi modice: q̄ natura bestiā hāc cōdidit ī faciē esse p̄stratā. Nā solus homo naturalit erectā hz staturaz. Hec bestia gestu inq̄eta ē morsu ferox/cauda caret et pre ceterz aīalibo gustu viget. Nuces ⁊ poma libēter comedit/sz cū in eis amaꝝ corticē reperit/totū p̄ūcit: sicq̄ ꝓpter amaꝝ dulcere spuit. In India dicit Pli. esse symias toto corpe cādidas. ¶ Alexāder: Symia domestica dn̄m suū agnoscit post multa reuertētē annoꝝ curricula. ¶ Ex lib. de na. rer. Symia ad oēm ludū docibilis ē/⁊ ad ferocitatz oblivionē: nunq̄ tū sic ē mālueta vt nō sit rabida libēter cū pueris ludit: ⁊ si copia data fuerit eos aliq̄n strāgulat. Si q̄s eā leserit diu cōtra eū rācorē custodit. Ingenio pollēt: ⁊ emulant q̄cquid vidēt: vñ facilius incidūt in manus venatoꝝ: habitāt aūt in arboribo vel rupibo. At vbi eas habitare venatores viderit acceptz calciamētz hoīm vadūt/⁊ sedūt ī locz vbi ab illis videri possunt: induuntq̄ calciamēta illa pedibo suis ac diligēti⁹ ligāt/⁊ post h̄ exuētes: ea sub arbore relinquūt ⁊ p̄cul abeunt: tūc symie descēdētes/qd̄ eos facere viderūt/imitāt: sicq̄ calciate capiunt. ¶ Isi. Symie nomē grecū ē .i. p̄ssis naribo: vñ symias dicim⁹ eo q̄ supp̄ssis naribo sint ⁊ facie feda

Caput. cxxxvj.

Scorpio. Ex lib. de na. rer. Scorpio blādū ⁊ q̄si ꝟgineū dicit habere vultū: sz hz i cauda nodosa venenatū aculeū q̄ pungit ⁊ inficit ꝓximantē. Ferit autē obliq̄ ictu ⁊ inflexo: nulloq̄ momēto meditari cessat ⁊ occassiōes iuenire feriēdi: homini aūt ab eo ꝑcusso putat remedio esse cinis ei⁹ potat⁹ cū vino. Solus infectoꝝ scorpio caudā hz. Duos hz aculeos (vt dicit Ari.) Terra viuit: ⁊ in vere ouat: ⁊ in autūno similiter. Pariūt ꝟmiculos ouoꝝ specie: q̄s cū parēs deuorare voluerit: illi immunes sunt q̄ se clunibꝰ matris imponūt. Porcus niger si a scorpiōe ꝑcutit ꝓculdubio moritur. Alterius ꝟo coloris porcus euadit quādoq̄: nō semper. ¶ Isi. Scorpio vermis ē terrenus q̄ potius vermibꝰ ascribit: nō serpentibꝰ. Glosa super Lucā: Ecce inq̄t: dn̄s dedit nobis potestatē calcādi sup serpētes ⁊ scorpiones. Sunt eñ scorpiones q̄ caudā insidiant occulte. serpentes qui pente ledunt aperte. Ipsorum venenatus aculeus retro est timendus.

Operationes

A ¶ Palladius: Scorpiōes existimāt aliq̄ posse fugari: si aliq̄ ex eis vrant in medio dom⁹.

B ¶ Aui. in. ij. cano. Sputū hoīs ieiuni scorpi

C ones interficit. ¶ Itē raphan⁹ scorpioni aduersat: ita q̄ si frustū raphani imponat sup eum: morit. Eius etiā aqua in hoc expta est: et fortior est: si scorpio momorderit aliquem qui raphanū comederit: nec ei nocebit.

D ¶ Auicenna in. iiij. canone. Scorpionis pūctura curat ꝑ canones cōmunes ⁊ per vaporationem cum sale te milio te limilibus.

Caput. cxxxvij.

Seta/Simultas ⁊ Solifuga. Ex li. de na. rer. Seta ē vermis (vt q̄dā dicunt) serpēs a re nomē habēs. Est eñ tenuissimus instar sete/fere cubitalis/longitudine durus ⁊ albus/nihil differēs vtraq̄ extremitate quippe cui caput non est: sz serpit vtrobiq̄. hic in aquis corruptis nec tñ fetidis nascit/adeo durus est/q̄ vix pede cōteri potest. Huius veneni tanta vis est/vt ab homine potu haustus elanguere eū et tabescere faciat/donec cū diro cruciatu/vita exuat. ¶ Ex Papia: Simultas ē proprie ꝟmis in capite arietis/qui dum mouetur/facit eū repedare. Ex codē: Simultas est vermis in capite animalis cornua habentꝫ: cōmouens eum ad ferendū cornibus. ¶ Iisdo. Solifuga est a mus araneus. Solinus: Sardina q̄dem absq̄ serpentibus est/sed quod aliis locis serpens est: hoc est solifuga sardis agrisque occulte reptat: et per imprudētiā super insidentibus pestem facit huic incōmodo accidit herba sardonia: quā de fluuiis fontanis prouenit largius iusto. Hec si edulio fuerit vescentibus neruos contrahit: deducit ora rictu/vt qui mortem intereant/facie velut ridentium ⁊c.

Caput. cxxxviij.

Spoliator ac stella colubri. Ex lib. de natu. rer. Spoliator colubri est vermis coloris aurei: qui etiā virorē ad vmbrā habet: hic paru⁹ ⁊ inualidus cum sit angnē astutia decipit: ⁊ inde nomen accepit. Nā vbi colubrū ad estū cubare viderit ꝑ caudā eius ascendens ad caput transcurrit. Eūq̄ prius quasi fricando permulcet: ⁊ demum

morsibus carnes eius aggredit: anguis lesa fugit psecutor insequit/ac letali morsu insistit donec interiora cerebri penetret ab pempti carnibus satiet: hic a qbusdā vermis aureus dicitur. Dicit aūt Aresto. de vermibus coloris aureuq quādo nati sunt/primo a parentibus cibant: deinde sine cibo pmanēt diebus multis: et ita iacēt immobiles vt mortui videant. Post tēpus aūt a natura prefixū reuiuiscūt sibiq puisuri ad pastū surgūt. Ex lib. vt sup. Stelle figura vermis est q̄ nocte vt stella lucet: nūq̄ nisi magnis imbribus puenit ⁊ serenitatē adesse signat: huius tantus rigor ē/vt ignē tangēs/nō alio modo q̄ glacies extinguat: huius sanie si caro hois cōtacta fuerit/capilli defluunt. Idq qd contactū ē/colorē in virorē mutat. Hi vermes nil gignunt: nec est in eis mas vel femina.

Caput. cxxxix.

Talpa. Ex lib. de natu. rer. Talpa est aīal paruū: nigrū ⁊ cecū: de terra genitum: cōpilata ⁊ lutulēta: sed corrupta. Huius pellis multoꝝ pilorū est et suauis valde/sed teterrimū colorem habet. In terra habitat/vermium esca viuit: infame q̄ terram comedit.

¶ Rudolphus. Talpa est animal cecum q̄d dicunt ex terra simul ac pluuia creari.

Isidorus. Talpa dicta est eo q perpetua cecitate tenebris dānata sit. Est em̄ absq oculis: semper terram fodit et humum egerit et radices subter frugibus comedit: quam greci afflata vocant.

Operationes

¶ Talpa cōbusta in puluerē ⁊ sparsa cū albugine oui super faciē remediū est cōtra leprā. A

¶ Sanguis eius sup caput pilis nudatim declinatur/pilos redire cogit. B

¶ Actor. Fertur etiam q cinis talpe combuste: valit contra stistulam/ videlicet ad eius putredinē consumendam. C

¶ Haly. Sorices magni talpe si ponātur super scorpij percussionem sanat. D

Caput. cxl.

Thaurus. Ex lib. de natu. rer. Thaurus est aīal robustū: ⁊ inter omnes bestias sociales satis mansuetū pter q̄ ad eas q̄ rapacitate ceterꝫ aduersant: hisimul adunate creberrime pugnāt. Et in pliādo linguas exertas habēt: dentibus nil agūt/ sed tm̄ cornibus: frontē habēt validā ad omne preliū: membraq in eis fortiora sunt/ caput et collū: propter hec iuga ligantur eis in capite et in humeris/sicut equis.

Operationes

¶ Esculapius. Thauri cornu serpentem fugat et sanguis eius/eos interficit: maculas quoq faciei delet. A

¶ Fel eius cum melle et balsamo oculorum vicia curat. B

¶ Sepum eius cum resina et cera duricias omnes mollit. C

¶ Medulla eius cum vino temperata tremulosos curat. D

¶ Fimus eius tumores atq duricias soluit. E

¶ Auicenna. Fel thaurinum confert vlceribus in aure recentibus. ¶ Etiā vlceribus ani. Fitq ex eo linimentū ad dolorez matricis. F G

H ¶Dyas. Fel thaurinum mixto felle hircino squinanticos curat.

I ¶Vulnera et cicatrices sanat/ mixtum lacti dolores aurium mitigat: plusq; mixto lacte mulierum.

K ¶Sanguis thaurin⁹ diaforeticus est ⁊ malacticus/duricies soluit/et cathaplasma ad hibitus medetur ⁊c̄.

Caput.cxlj.

Tarandrus est animal(vt dicit Pli.) cui magnitudo bouis est/caput magis ceruino ne absimile, cornua ramosa/vngula bifida/villus magnitudine vrsorum. Cunq; libuerit sui coloris esse asini similis est. Tergori tanta duricia est vt toraces ex ea faciant/ colorem omnium arborum florum/fruticum/locorumq; reddit/in quibus metuens latet ideoq; raro capitur. Hoc ergo animal cytharum mutat colores: nec aliud ex his que pilo vestiunt: nisi in Indis: et licaon: cui iubata traditur ceruix. Nā thoe quod est luporum genus longitudine procerius breuitate crurum dissimile/saltu velox venatu viuens/innocuum homini habitū/ non colorem mutat/per hyemes hircus estate nudus. Actor hoc animal quod Plinius vocat tarandrum/idem esse estimo: q̄ iuxta Solinum voc auit parandrum/quod vitio scriptoris attribuēdum puto/et que debeat esse litera capitalis/scilicet vtrum p vel t incertum habeat.

Caput.cxlij.

Taxus in lib. de na. rer. Tax⁹ est aīal magnitudine vulpis/ h3 crura breuia nec ī vtroq; latere eq̄lia s3 in sinistro breuiora vñ fit in foliculas rote q̄s attritiōe curr⁹ faciūt/positis pedibus dextri laterī valēter currat/sicq; suos ꝑsecutores effugiat. Pellē h3 villosam ⁊ satis rigidā albis nigrisq; pilis cōtextā. ¶Isi. Taxus est aīal agreste magnitudinē fere vulpis hñs in corpe/s3 humilioris stature: q̄ tibias h3 curtas. Pilū h3 grisei coloris/cutē durā atq; sordidissimā dētes acutos. Et cū a canibus vel ceterī aīalibus infestat seipsum resupinat/⁊ dentibus pedibusq; repugnat. Fertur aūt huic vulpes quodāmodo esse ꝯrias. Vulpes em̄ nunq̄ sibi foueā parāt, s3 foueā taxi ꝑ dolū occupāt. Cū em̄ eū exisse inde scit/ad introitū vadit ⁊ ibi stercorat: sicq; taxo propter immunditiā locū deserente vulpes eum occupant.

Operationes

¶Ex li. de na. rer. Taxi sagina luna crescente auget/decrescēte minuit: ita/q̄ si occidat ī vltimo lune defectu nō inuenit hmōi sagina cōficiunt vnguēta/quibus sedant renū dolores mēbrorūq; lesiones: ⁊ hoc mirū q̄ bestia licet ex vna ꝑte sit medicinalis morsus tñ ei⁹ plerūq; grauissim⁹ est et exitialiq: s3 hui⁹ ratio ē: q̄ vini scrabonibus ⁊ aīalibus q̄ in terra repunt ac venenifera sunt: ideoq; dētes eius inficiūt. ¶Esculapius. Adipe taxiōis inuncti febrientes sanant. ¶Cerebrū ei⁹ cū oleo coctū omnes dolores curat. ¶Eiusq; testiculi cum melle cocti/libidinem accendunt. A B C D

Caput.cxliij.

Tragelaphꝰ ⁊ tragodita. Isi. Tragelaphi a greco noiati sūt q̄ cū eadē spē sint vt cerui: villosos tñ bñt armos vt hircu: ⁊ plurisi mēta hirsuta barbis: q̄ nō alibi sunt q̄ circa phasidem. Pli. Tragelaphus ē eadē spē barbaꝝ ⁊ armaꝝ villo distans quē tragelaphō vocāt: nō alibi q̄ iuxta phasin amnē nascēs. Helynādꝰ. xj. li. Dictus ē tragelaphus q̄si hircocerui. Nā tragos aircus/laphos ceruus. Est aūt q̄ntitate ⁊ forma ceruo sillimus: sz villosos hz armos vt hircus. Ex li. de natu. reꝝ. Tragodita sola int bestias deiectꝫ cornibꝰ obliq̄ ceruice pascit: vt magꝫ videat herbā sic ore attractā secare q̄ alioꝝ aīaliū more carpere: hz em̄ cornualōga per decliuū capitis et maxillaꝝ ad terrā vsq̄ dependentia que prohibēt eam in terra iuxta morem pascere.

Caput. cxliiij.

Tereredo. Bartholome. in lib. de proprietatibus reꝝ. Terredines vocant greci lignorum vermes: eo q̄ terēdo edāt. Ex humore aūt corrupto in arboribus derelicto sub corticibꝰ arboꝝ ⁊ in medullis generent. Maxime aūt in arboribus generant: quando in oportuno tēpore arbores resecant vel plantātur: et hoc est in plenilunio potissime. Terredo itaq̄ ligni vermiculus in substantia est mollissimus et inde tñ corrodit ⁊ comminuit durissima lingna ⁊ subtiliorem puluerem q̄ possit tinea facere.

Caput. cxlv.

Tynea. Bartholo. in lib de ꝓprie. reꝝ. Tynea ē vestimentoꝝ vermis dicta/ eo q̄ teneat: ⁊ eo vsq̄ vestibꝰ insideat quas corrodit: ⁊ ex vestiū corruptiōe gignit q̄n scz vestis aliquādiu in aere grosso cōprimitur/ nec vētu ꝑfundit ⁊ in puro aere libere nullatenus explicat: insensibiliter aūt panni insuꝑficiē consumit: et cū sit sensibile animal infra panni substantiam se occultat q̄ vix vnq̄ videri oculis se permittit.

Operationes

¶ Amara ⁊ odorifera Tinee fugiunt ad vestes respersas talibus de facili non accedāt. A

¶ Et ideo folia lauri/cedri ⁊ cipressi ⁊ huiusmodi imposita in cistis vel vestes ibi repositas ⁊ libros corrūpi a tineis non ꝑmittunt. B

¶ Constan. Est quedam scabies capitꝫ que propter suam tenacitatem et adherentiam tinea est dicta. De qua quere infra in tabula de infirmitatibus quomodo sit curanda. C

Caput. cxlvj.

Tyrus. Ex lib. de natu. rer. Tyrus est serpēs in partibꝫ Hiericho circa solitudines iordanis/infestus auibꝫ et animalibꝫ: maxime ouis aniū que cuꝫ ipsis auibꝫ comedit. Huius carnes confecte cum quibusdam admixtis omne toxicum venenum expellunt: eōꝫ confectionē tyriacum dicunt. Ferunt autem nonnulli hunc ante passionem christi nullū habuisse remediū: māximeqꝫ fuisse hominibꝫ infestus. Ipsa vero die passionis vnū ex eis infestissimū circa partes Hierusalem casu fuisse cōprehensum: et christi latus fuisse cruce suspensum atqꝫ ex illo die totū illud serpentis genus accepisse virtutem contra omnem venenum.

¶ Actor. Tyrus idem esse fertur quod vipera. Nam et autores in medicina loquentes de carne serpentina vel tyriaca conficienda raro vel nunqꝫ de tyro sub hoc nomine faciunt mentionem sed de vipera. A tyro vero de nominatione dicitur tyriaca.

Operationes

B ¶ Auicenna in canone. v. Tyriaca alexipharmacum id est a morte liberans sublimior est ⁊ medicinarum compositarum: propter multitudinem sui iuuamenti: proprietatꝫ in venenis: que sunt ex punctoris vel morsibus: vt serpentium et scorpionis et canis rabiosi.

D ¶ Ex lib. de natu. rer. Tyriaca cum ex tyri carnibus admixtis quibusdam sit confecta omne aliud venenum extinguit/sed contra venenum ipsius tyri nihil prodest.

Caput. cxlvij.

Tygris Isidorus. Tygris vocata est propter volucrem fugam: sic enim nominant Persi ⁊ Indi sagittam. Est bestia varijs distincta maculis virtute ⁊ velocitate mirabilis: ex cuius nomine tygris fluuius appellat eo qꝫ rapidissimus sit omnium fluuiorum. Ysidorus. Est autem tygris animal seuissimum et incomparabili rabie seuiens/precipue quando raptis catulis insequitur venatores.

¶ Plinius. Tygris totus fetus qui semper numerosus est ab insidiatore rapitur.

Caput.cxlviij.

Tortuca ⁊ Tarãta. Ex lib. de na. rer. Tortuca de gñe serpentiũ q̃dam esse volũt: veneno q̃dẽ in vita caret/ sz ne quaq̃ post mortem. Nã renes eius (vt dicit Ambro.) siq̃s post mortẽ nudo pede calcauerit/ veneno statim inficit. Est aũt duoꝝ pedũ Caput habẽs vt bubo/ caudã vt scorpio/ duobus scutis durissimis/ q̃si testis tegit quib⁹ adeo se induit vt difficulter etiã validissimis ictib⁹ perimi possit: Quat vt gallina/ sz oua eius ad comedendũ sunt nociua. Tortuca femina (vt dicit Aresto.) nõ hz/ nisi vnã viã exitus sup̃fluit atis: q̃uis habeat vesicã contra omniũ animaliũ naturã hñtiũ: plumas aut squamas aut corticẽ. Nã ista omnia nõ hñt vesicã. Actor. Tortuca dicit ⁊ testudo q̃a teste tegminib⁹ adopta est in cauerne modũ. haꝝ plurime sunt aq̃tice/ de q̃b⁹ iã dictũ est. Quedã vero terrestres/ q̃ ⁊ syluestres dicuntur: nec sunt veneno se/ sz ab hominib⁹ comedunt. ¶ Phisiologus. Tarãte serpẽtes sunt modice quantitatis a quib⁹ puncti vehemẽter angustiant. Et nisi tyriaca eis subueniat/ quandoq̃ anxietate moriuntur.

Caput.cxlix.

Trogodice. Alber. Ex li. de na. aĩaliũ Trogodice sunt aĩalia q̃dam lõgissima hñtia cornua a capite ante mammillas vsq̃ ad terrã descẽdẽtia: ceruices aũt lõgissimas: et ideo incuruata et inflexa ceruice lõgitudine capitis ⁊ cornuũ in terra positis/ ita q̃ frõs tota in terra iacet pastũ contra omnẽ morem sumẽtia: q̃ aliter passi non possunt propter suoꝝ longitudinẽ cornuũ/ et ideo pasci nõ possunt/ nisi lõgis herbis q̃ potius secare vident q̃ a radicib⁹ mordere/ sicut alia animalia faciunt.

Caput.cl.

Vacca. Arestoti. Vacca est animal mãsuetũ ⁊ iracũdie pauce: multe vero insipientie. Hui⁹ renes in aspectũ q̃si cõpositi sunt ex plurib⁹ paruis renib⁹: ventres hz multos/ vt cibi cõpleãtur vsus: et q̃d diminuit ex eo ꝓpter digestionẽ hz vẽtrẽ post aliũ. Primus ergo vẽter cibũ recipit crudũ: secũdus digestũ: tertius iã digestiõe melioratũ: quartus vero bñ digestũ. Cornua vacce/ si calefiãt in omnẽ partẽ declinãt. Cornua feminaꝝ sunt fortiora cornibus masculorum.

Operationes

¶ Auiceñ. in. ij. cañ. Vaccinũ fel forti⁹ ẽ ceteris fellib⁹ q̃drupedũ. ¶ Ponit in emplastris ad vulnera que sunt herisipila: dolorisq̃ vehemẽtis. ¶ Crura vaccina. i. ossa cruꝝ adusta/ fluxũ sanguinis abscindũt ⁊ solutiões vẽtris. ¶ Stercus vaccinũ ẽ ex his q̃ dauk pulmoni et ptisi ⁊ similib⁹. Ex eo fit emplastrũ sup̃ ciatiã. ¶ Itẽ cũ aceto sup̃ exituras calidas positũ/ sedat eas. Cõuenit etiã apostematibus que post aures sunt. ¶ Colla de corio vaccino linita cũ aceto super emperiginẽ ⁊ scabiem excoriabilem cum non est vehementis profunditatis cõfert. ¶ Similiter ⁊ linita cũ melle ⁊ aceto super vulnera adusta

D et lota valet ad curationem lendium. ¶ Ba
ly. Sanguis vacce si super vulnus infunda
J tur sanguinem stringit. ¶ Aristoteles. Vac
ce cornua si calefiant in omnem (vt dictū est)
partem declinant: et siquidem vnguantur
cum oleo ac pice valent contra pedum et cō
K tra ninus nocumētū. ¶ Plinius libro. xxviij.
Vaccinum etiam iecur cyliacis atq; diffin
tericis medetur.

Caput. clij.

VErver. Et libro de naturis rerum.
Veruex siue aries habet cornua in
modum circuli reflexa: quibus gre
gem defendere nititur. Et naturali feritate
dextro pede terram percutit, quando ira
scitur aut stupet vel timet. et hoc maxime a
moris tempore. Per dimidium annum iacet
super vnum latus, et per dimidium super
aliud. ¶ Isidor⁹. Veruex a viribus dictus
est quod ceteris omnibus sit fortior: vel eo q̄
sit virtid est masculus, vel q̄ vermes in capi
te habeat. Quorum excitati pruritu se inui
cem concutiunt. et pugnantes cum magno
impetu feriunt.

Operationes

A ¶ Adeps veruecinus: similem habet virtu
tem porcino.

B ¶ Stericas aut ani causas vtiliter curat.
et combustis opitulatur.

L ¶ Fel veruecinum lanis adhibitum t in vm
bilico positum ventrem soluit infantium.

D ¶ Fimus veruecinus cum aceto vt carba
plasma impositus maculas nigras emēdat.
nascentes clauos corporibus tollit.

¶ Ignem sacrum impositum curat. Cum ce E
ra t oleo mixtus combustionibus medetur.

Caput. clij.

VEsontes. Albertus in li. de na. afaliū
Vesontes animal est boui simile. col
lum habēs ferosiz et iubas vt equus
tam inanis pertinacitatis et truculentie vt
caprum domari vix vel nunq̄ possit.

Caput. cliij.

VIulus. Isidor⁹. Vitulus t Vitula
a viriditate dicti sūt. i. a viridi etate
sicut virgo. Vitula ergo parua est: t

nondum enixa. Nam enixa iuuenca est aut vacca. Iuuencus autem dictus eo q̄ iuuare incipiat hominum vsus in excolenda terra. vel quia apud gentiles ioui semper nisi iuuēcus immolabatur nunq̄ taurus. Nam in victimis etiam etas consideratur. Aresto. Vituli post vnum annum castrandi sunt. Alioquin parui erunt. Castrati vero diutius viuunt.

Operationes

A ¶ Plinius in li. xxviij. Omnes quidem medulle molliunt explent ⁊ calefaciunt. Inter ceteras autem laudabilis est vitulina:

B ¶ Sepum quoq̄ vitulinum capitis vlceribus cum sale ratum laudatur vtilissimum. Podagricis quoq̄ prodest et articularijs morbis.

Caput.cliiij.

Vipera. Auicenna. Vipere sunt serpentes habentes capita plana ⁊ lata. collum minutum ac subtile valde quorum caude curte sunt strepitum facientes ac sonitum in incessu. Capiuntur autem a medicis in fine veris et principio estus. vt inde trocisci fiant: quibus tamen nō omnes conueniunt vipere sed flaue: et de flauis femine. Item in. ij. canone. Vipere post hyemem de cauernis egredientes: oculos suos super feniculum fricant vt illuminētur. Urina hominis vtiliter effundit sup̄ morsum vipere: proprieq̄ vipere petrose. Ex libro d̄ naturis rerum. De vipera dicit Phisiologus: q̄ habet faciem humanam vsq̄ ad vmbilicum: ab vmbilico vero vsq̄ ad caudam tocodrilli figuram. Meatus digestibilis quasi foramen acus est. Et ideo more viperarum ceterarum concipere non pōt sed tm̄ per os.

Operationes.

¶ Dyascorides. Adeps viperinus suffusiones oculorum et obtusiones et caligines mixta cedria tanti ponderis et melle actico et oleo veteri curat. Alarumq̄ pilos inunctis nasci non sinit. A

¶ Ex li. de na. re. Vipere valent contra omnium serpentium ictus: vt dicit Plinius. B

¶ Tunica eius quem proijcit cum innouatur in vino cocta dentibus et oculis medetur. Adeps eius caliginem oculorum tollit. C

Caput.clv.

Vnicornus et Varius. Isidor⁹. Vnicornus est animal paruum: sed corporis fortitudinem habens: crura breuia ad suam magnitudinem. ferrum non timet. in excelsis montibus vastissimisq̄ solitudinibus cōmoratur: vt supra latius habet.

¶ Isidorus. Varius est bestiola de genere piroli. paulo amplior q̄ mustela. In arboribus habitat ⁊ ferus facit a re nomen habet. In ventre nanq̄ candidus est. in dorso colorem habet cinereum eligantem atq̄ spectabilem. Harum pellibus in ornatu vestium gloriantur homines vtriusq̄ sexus. i psa tamen bestiola minime gloriatur in pelle propria: nec dum in aliena.

Caput.clvj.

URo. Isido. Uri sunt boues agrestes adeo fortes vt arbores et armatos milites in cornibus eleuent. Idem vri dicti sunt a poton orion id est a montibus. Sunt boues autem agrestes in germania habentes cornua intātum protensa: vt regijs mensis insigni capacitate ex eis gerule fiant. ¶ Helynandus libro. xxvj. In hyrcinia silua germanie sunt vri. Hi sunt magnitudine paulo elephantos: specie ⁊ colore et figura thauri. Magna vis eorum est et maghe velocitatis neq; homini neq; fere quam aspexerint parcunt. Hos studiose foueis captos interficiunt.

URsus. Ex libro d̄ naturis rerum. Ursus dicitur quasi orsus scilicet in vētre: sed extra completus. Et hocideo: quia per mature parturit: vnde lingendo informatur. Est autem vrsus animal seuum nimis deforme membris. Arest. Ursus est animal habens dentes superius: et vnum ventrem inferius. ac post ventrem intestinum sicut ⁊ lupus. Est autem in aliquibus animalibus venter maior: vt in porco et vrso. Manifestum est autem q̄ vrsus agrestis hyeme latet. sed vtrum hoc faciat propter frigiditatem an propter aliud. questio est. Mares autem et femine in tempore illo pingues sunt valde. ita q̄ de facili mouere non possunt. ¶ Isidorus. Ursus caput est inualidum: sed vis maxima est in brachijs et lumbis. Unde et interdum erecti insistunt. ¶ Ambrosi⁹. Ursis angustiora colla data sunt. quia non pascuntur herbis in terra sed carnes animalium comedunt. ¶ Alexander. Ursus quodam murmure vtens: pedes sugit tanq̄ alimenta quedā sumat ex eis. ¶ Solinus. Ursi coeūt nō sicut quadrupes alij: sed apti amplexibus mutuis velut humanis coniugationibus copulantur. Desiderium veneris hyems suscitat. Secreto honore mares grādes reuertentur. Et in eisdem licet foueis: partitis tñ per scrobes secubationibus diuiduntur. Uterum dies tricesimus liberat.

Operationes

¶ Isaac. Ursina caro viscosissima digestiōiq; inobediens. pessimum dat nutrimentum. Unde plus pertinet medicine q̄ cibo. A

¶ Phisiologus. Fel vrsi calidū est et siccum. Valet cōtra epilentiam ⁊ paralisim. Debet aūt fel cuz folliculo suo ab epate separari: et ita suspendi et siccari: ꝑ duos annos seruat. B

¶ Esculapius. Si oculus vrsi eradicaueris et supra sinistrum hominis adiutorium ligaueris eius quartanam mitigabunt. C

¶ Auicenna. Adeps vrsi confert alopicie. D

¶ Dyascorides. Dicitur adeps vrsi capillorū incrementis prestare et alopicias emendare. vel vrsinum vel electuarium datum epilēticis medet. ¶ Itē lanis adhibitum. et in vmbilico positum: infantium ventrem soluit. ¶ Actor. Ut autem dictū est superius iuxta Plinium. Ursi primis diebꝫ quatuordecim graui somno premunt. Tuncq; mirum immodum vterno pinguescunt. Et illi sunt apti medicaminibus. E F G

¶ Adipi contraq; capilli defluunt tenaces. H

Uncia. Isidorus. Uncia est animal seuissimum non altius cane sed longi⁹ corpore. canibus inimicum valde. predam non comedit: nisi cum in altum portet: sed quando ad arborem venit ad supremum cum ramum defert: eamq; pendendo comedit. Cum autem in calore coitus existens aliquem vulnerauerit: mures super ipsum conueniunt ac super eum mingunt et moritur. Unde quidam ab ea vulneratus se per barcham in mari portare fecit: et mures ad mare venerunt vt ad eum accederent: sed propter mare non poterant. Huius animalis fel mortiferum est.

Caput. clix.

Vulpis. Isidorus. Vulpis est animal dolosum villos habz vberes et altos: caudamq; magnam. fertur autem q̄ Vulpis nunq̄ facit sibi foueam: sed foueam taxi dolose occupat. Cunq; enim scit taxum exisse de fouea accedit ad introitum: et ibi stercorat. sicq; propter immundiciam fugit taxus: et vulpis occupat locum eius. Hanc insequuntur venatores propter pellem: non propter carnes que sunt inutiles. ¶ Aresto. Vulpis est animal ingeniosum et malarum operationum. habet virgam ex osse: coit ad terram proiecta. Ursus et Kyrokos auis: scilicet vncoꝝ vnguium cum vulpe pugnāt: quia carnem manducant. Tirus autem et vulpes amicantur: amboq; in cauernis terre manent. Vultur quoq; vulpē deprehendit ¶ Ambrosius in hexameron. Vulpis est animal odio dignum propter rapinam: despectum propter infirmitatem incautum sue salutis dum insidiatur alienis. ¶ Ex libro de naturis rerum. Vulpis est animal fetidum: maximeq; in ore ⁊ etiā a posteriori parte imminente mortis periculo. Succum qui d̄ pino fluit in cibum sumit. sicq; salutem recuperat: et eum vite in longum protēdit. ¶ Constantinus. Vulpis in fame pre angustia latratus canum imitari dicitur. hoc est cum esurit: nec inuenit quod manducet. fingit se mortuam. et resupina statuz attrahit lingua protracta: tunc aues incaute descendentes quasi ad cadauer. aperto suo ore rapit: deuoratq; et consumit.

Operationes

¶ Haly. Vulpis si cum oleo decoquatur oliue oleum hoc nodis ⁊ duricie que fiunt ex artetica prodest. ¶ Adeps vulpis cū oleo sisami: id est yreos liquefactus aurium dētium q̄ medetur doloribus. A B

¶ Auicenna. Vulpes in aqua cocta et embrocata iuncture dolorose confert vehementer. Adeps eius in aurem distillatus sedat dolorem eius. C

¶ Ad hoc enim euacuatiua est valde. D

¶ Item eius pulmo siccus confert asmaticis valde. Pellis eius calidior est ceteris: et hac iuuantur humectati propter eius resolutionem. E

¶ Testiculus vulpis calidus est in primo ⁊ humidus in ipso. et est in eo humiditas superflua. F

¶ Confert spasmo ⁊ thetano q̄ sunt in posteriorib⁹ ex paralisi: facit appetitū coitus. G

Caput. clx.

Ber. Plinius libro. viij. ybices siue capree sunt animalia de caprarum genere pernicitatis mirande. quáq; onerato capite cornibus vastis gladiorumq; vaginis. in hoc ira se librant vt tormento aliquo rotati in petris portissimum: et monte aliquo in alium transilire cupientes: atq; recursu per inci quo libuerit exultant. ¶ Et libro de naturis rerum. ybex est animal paruum velocissimum. in capite vastis cornibus onerarum: in petris commorantur: ibiq; fetus faciunt.

Caput. clxj.

Chneumon: yppotamus. Isidorus ¶ y chneumon grece vocatur: eo q; odore suo salubria ciborum et venenosa prodantur. De quo Dracontius ait. Precidit sullis vim cuiuscunq; veneni. Dictus est autem sullus a setis. Hic etiã serpẽtes insequitur: qui cum aduersus aspidem pugnat: caudam erigit. quam aspis maxime incipit obseruare quasi minantem. ad quam cũ vim suam transfert corripitur. Aresta. y chneumon cum videt serpẽtem qui dicitur. basceos non pugnat cum eo quousq; clamat adiutorem. Et quia timent a morsu serpẽtis: intrãt aquam: et post arenam. deinde cum serpente pugnant. ¶ Et libro de naturis rerum. yppotamus in terra nascitur: licet in aquis sicut in terra potens sit et habitet. Caudam habet tortuosam dentes paurigineos: dorso et hinnitu similis equo. de quo supra plenius dictum est.

Caput. clxij.

Dra. Isido. y dra dicitur draco multorum capitum: qualis fuit in lerna ¶ palude prouincie Archadie. Hec latine excedra dicitur: eo q; vno cesso tria capita excrescebant: sed hoc fabulosum est. Nam constat ydram fuisse locum cuomentem in q; vno meatu clauso multi erumpebant. Quod Hercules videns loca ipsa exussit. et sic aque meatus clausit. Nam ydra ab aqua dicta ẽ. y dros autem est aquatilis serpens: a quo ictu obturgescunt. Cui' quidam morbũ bonum dicunt. eo q; fumo bouis remedietur ¶ Et li.

de naturis rerum. Est autem ydros vt dicit Plinius pulcherrimus anguium in orbe terrarum. Fabulose vero dicta est ydra serpens: cuius cum vellet caput Hercules amputare statim duo subcreuerunt. et sic semper amputatis quibusdam alia statim subcreuerũt

Caput. clxiij.

Ubro. Et libro de naturis rerum. Zubro est bestia de genere taurorum siluestrium fortissima maximaq; vtpote quindecim cubitorum longitudinis. Tante velocitatis est vt stercus quod cum impetu egerit: retroacta in cornibus recipiat ac lõgius post terga proiciat. hoc ita q; stercore egesto largissime persequentes canes excecat atq; debilitat: et penitus inutiles reddit. pilos habz subnigros. cornua maxima trium cubitorum ampla super modum. ita vt ad mensas diuitum gerula fiant potuum. Cum ergo hominem aut canem obuium habuerit in cornibus subtollit eum. et tamdiu in altum proicit: iterumq; in cornibus recipit donec penitus interimat conquassatum. Hanc quidam propter eius velocitatem dicunt esse tygridem sed falso. Hã tygris est bestia satis modica: et habitat in oriente. Hec autem reperitur in Bohemia

Caput. clxiiij.

Ilio. Albertus in libro de naturis animalium. Zilio animal est quantitatis lupine: nimium crudele. in mortem hominum t aliarum bestiarum. hoc animal imitatur voces bestiarum et hominum in condensis. Zilio vocans vt homines sequẽtes deuorent: et simili ingenio deuorat canes. canum latratus est imitans. Est autem hoc animal compositum ex hyena et symia que maricommorion vocatur et intrat in sepulchra: et cadauera comedit mortuorum.

¶ Hec igitur de natura animalium quadrupedum et aliis in terris morantium sufficiant. quia si qua alia sunt facile ex antedictis agnosci possunt.

Prologus in de Auibus

Expeditoq; tractatu secūdo de ꝓprietatibꝰ videlicet aīaliū in terris vitā ducentiū. Restat nūc in tractatu tertio dicere aliqua de naturis auiū: vti in ipsis sicut in ceteris creaturis dei magnalia extollant. Ideoq; adiuuante christi clementia. de auibꝰ dicturi et volatibꝰ iuxta ordinē alphabeti. primo de aquila initium sumamus.

Caput. j.

Aquila. Isido. Aquila ab acumine oculorū vocata. Est enim tanti acuitus vt cum super maria immobili penna ferat: nec humanis pateat obtutibꝰ de tāta sublimitate pisciculos natare videat. ⁊ instar tormenti descendens raptam predam pennis ad littus pertrahat. Nā ⁊ cōtra radiū solis fertur obtutū nō flectere. Vñ ⁊ pullos suos vngue suspensos radijs solis obijcit: ⁊ quos viderit immobilē tenere aciem vt dignos genere cōseruat. si quos vero flectere obtutum quasi degeneres abijcit. Jorath. Aquila est auis magna ⁊ regalis. De qua dicit: q̄ vbicunq; viderit ex alta serpētē magno stridore oppressum vnguibꝰ laniat. ⁊ postq̄ extracta de visceribus venena mortifera decerpserit. adhuc faucium deuorat. ⁊ virꝰ quod inerat extinguit: veneno calore decocto. hoc quoq; experimēto aut cōtristat aut gloriat. Aquile vnam sedē ⁊ vnū nidum semper habēt. Ex li. de na. re. Aquila altissimis arboribus nidificat: vbi mala bestia nō accedat. pullosq; caute custodiēs non relinquit donec seipsos protegere sciant ac valeāt. Itaq; ꝯtra draconem vel hoīem vel aliud aīal si eos turbare vel rapere voluerit: miro aīositate pugnat: seq; mortis periculo ꝑ eis exponit quos etiā in humeris subtollit: vt eos ꝓuocet ad volatum. docet etiā eos lambere sanguinē. lapidem ethicē habet in nido: qui velut pregnās fetū habet intus lapidē minutū sanantē. et hūc cōtra calorē nimiū (quē habet aquila naturaliter) in nido habet ne depereāt oua decocta calore nimio. Huic enim lapidi calor ignis nocere nequit. Dicūt ⁊ alij philosophi q̄ duos lapides ꝑciosos noīe Indes in suo nido collocat. sine quibꝰ parere nō pōt. Aquila multis diebꝰ ieiunat. adultos pullos persequit. longe fugās emulos scꝫ rapine. Ex li. vt sup̄ Est em̄ aquile pessimū genus qd̄ pullos suos añ tp̄s expellit tedio nutriēdi. Ratio aūt hec est ſm Aresto. q: post incubationem adeo debilitat: vt venari nō possit. Etiā vngues eius incuruātur vt predā tenere nō valeat. Albescūt ale ⁊ aggrauant vt vix possit volare. Aquile pulli sine clāgore sunt ⁊ sine murmuratiōe. Est aquila grādis in septētrione habitās duo faciēs oua semper. vt dt Pli. in cacumin. bꝰ ramoꝝ suspēsa. captoq; lepore vel vulpe minuatim ei coriū detrahit. ⁊ oua sua ī illo inuoluit. ac sub calore solis ponit. itaq; relinquens ea nō cubat. Sed quousq; naturali maturitate frāgant: expectat In egressu vero pulloꝝ redit. ⁊ tūc eos vsq; ad robur perfectū nutrit. Actor. Aquila est auis magna ⁊ nobilissima. vtpote auiū regina. que cū senecta grauat super om̄es nubes in sublime volat. ⁊ calore solis oculoꝝ eius caligo cōsumitur: ⁊ mox impetu cū ipso caloris estu descēdēs aquis frigidissimis tertio immergit. indeq; resurgēs statiꝫ nidū petit: ⁊ inter pullos iā robustos ad predā in qualitate frigoris ⁊ caloris quasi quedā febre correpta. quodā sudore plumas exuit fouiturq; a pullis suis ⁊ pascit. donec pēnas plumasq; recuperans innouetur.

Operationes

¶ Aquile fel cū melle suffusos sanat oculos. A
¶ Plinius. li. xxix. Oculis inuncte aquile cerebro aut felle cū attico melle: claritatē visus dicunt restitui. B
¶ Itē in eodē li. Aquile felle (q̄ diximus pullos ad cōtuendū solē experiri) mixto cū melle inunguntur nobecule ⁊ caligationes atq; suffusiones oculorum. C
¶ Idem in li. xxx. Lumboꝝ quoq; dolori pedes aquile in auersum a suffragine euulsi alligant: dexter quidē doloribꝰ partis dextre. similiter quoq; leue. preterea morbo regio resistit cerebrum aquile in cyathis vini tribus. D

Caput.ij.

Achacus et auibus paradisi uel Auri frigius. Isidorus. Achacus de quo legitur in Leuitico: est auis ignota etiam peritis iudeorum. ¶ Ex libro de naturis rerum. Aues paradisi vulgariter sic appellantur. non quia de paradiso sint: sed ob insignem pulchritudinem. tanti nanq; sunt decoris et glorie vt nullus eius color credatur deesse. Magnitudo earum est vt anserū. Vox ita dulcis et pia vt excitare possit in homine deuotionem et gaudium. Si quando vero capta fuerit et illaqueata gemit: nec cessat plangere donec reddita fuerit libertati. Super flumina nyli libenter habitat: et raro alias reperitur. Sunt et alie aues in eisdem partibus eodem modo appellate fusci coloris et subtutili minores & monedule. Aues autem paradisi vocantur. quia nescitur vnde veniant: aut quo vadant. Non etiā coitus earum videtur sed certis temporibo aggregate terras quas inhabitabant transitire relinquant: et sic recedunt. ¶ Actor. Aurifrigius est auis sic dicta: quasi auram frigiam sequens. Habet vnum pedem cum vncis vnguibus ad predandum. alterum vero latum ad natandum. Giro multiplici vitatur in aere. nunc more ludentis. nunc more insidiantis vsq; dum p:edam in aquis cernens: impetuose descendit. altero pede p:edam rapiēs. altero natāte rapiēte adiuuās.

Caput.iij.

Achantis. Ex libro de naturis rerum Achantis est auis parua: sed fecunda. Nam duodenos simul facit pullos. herbarum pabulo reficit. et ob hoc odiosos habet equos quos vbi pascenti sibi superuenire viderit et herbas diripere fugit: et vindicat se vltione qua potest. Eorum binnitus proprijs vocibus imitans ac deridens. ¶ Plinius libro. x. Achantis intantum odit auem egritudinem: vt non coire credant sanguinem eorum. Actor. Achantis iuxta Isidorum. ipsa est qui apud nos vocatur carduelus. De quo etiam dicetur inferius

Accipiter. Ex libro de naturis rerum Accipitrū quatuor sunt genera. Primum est corpore magnum/domabile multum/oculis varijs perlucidis/bilari vultu/grosso pede/longis vnguibꝫ/deliciose comedēs/omnes aues inuadit/nullam timet. Secundum genus est priore minus: quod aliorum dicere possumus. alas habens grossas ꝓm quantitatem sui corporis breues et vngues grossos et oculos magnos et obscuros, nō cito māsuescit: et ideo pluribus odio sum. Anno primo domationis parum valet. secundo plus. tertio imitatione aucupat satis bene. Tertiuꝫ genus est nisus paruus quidem aliorum respectus: sed tamen velox cito mansuescit: et delicate nutriri vult: et leuiter aucupat. Quartum genus est frogellus: quem muscetuꝫ dicimus: multo quidem minor: sed colore consimilis. sicut nisus accipitri consimilis est in dispositione habitus et colore. Hec auis cito mansuescit et delicate enutriri vult: ac leuiter aucupat: velox ad volatum. Physiologus. Accipiter auem quam ei fors contra nocrem offert: et tota nocte sub pedibus tenet. Sed illam veniente sole et famelicus auolare permittit. Et etiam si eandem alias obuiam venientem habuerit non persequitur. Accipiter colorem oculorum mutat et rostrum. Panis eum necat ꝓm Augustinum. Arest. Accipiter in altissimis montanis nidificat et comedit auium corda quas capit. Congrediens cum aue que dicitur Kolye cōuincitur. Ipsa tamen pugnam non incipit. Fel habꝫ in epate et in testino tantum sicut et milnus Uterꝫ cubat. xx. diebus. Pulli accipitris pingues sunt: et bone carnis valde. Vultur admiscetur in coitu cum accipitre masculo. Splen paruus est in auibus calidi ventris sicut in accipitre et columbat milno.

Aeriophilō. Ex li. 6 na. re. Aeriophilon ꝙsi amatrix aeris dicta vulgariter aelyon appellata: est auis nobilissima paulo maior aq̄la. volatu potēs et alis velocissima. pēnas habꝫ subrufas: caudāmꝫ lōgam. vngues ac rostrū et crura maria. aeris serena inhabitat in tm̄ vt vix vnꝫ vl̄ paruꝫ in terra resideat aut quiescat. sup nubes quoꝫ frequētius eleuat ita ꝙ videri nō pōt ab homine: cibūmꝫ capit in aere. et hoc quoꝫ prędātiū auiū more. Cui si se auis obuiā in aere tulerit mox ab eo corripitur: et de summo aere in terram deūcit: nec ab hoīe videri potest quis eā ab aere occisaꝫ dieecerit. Hec auis dū adhuc in pullo ē. ⁊ necdū cognoscit se ab hoīb⁹ capi ⁊ domestica ad capturā instruit. Hec auis capriolos ⁊ binnulos capit vnguibus laniatiōi. Socialiter autem duo ⁊ duo volāt. captāmꝫ prędam diuidunt.

Operationes

A ¶ Plinius libro. xxix. Accipiter in rosaceo decoctus ad omnium vitiorum in oculis accidentium inunctiones putatur efficacissimus. similiter et fumi eius cinis cum attico melle.

B ¶ Idem in eodem. Fimus cenchridis accipitrum generis ex melle oculorum albugines extenuat: et oculis claritatem facit.

L ¶ Ex libro empiricen Esculapij magistri. Hypocratis. Adeps accipitris si teratur in oleo. Unctio quoꝫ inde facta caliginem oculorum tollit.

Caput.v.

Caput.vj.

Agochiles et alauda. Isidorus. Agochiles arabice dicitur. latine caprimulgus. Est enim auis orientis magna: que duo vel tria facit oua. Capras late irriguas petit earum mãmillis se supponens rostro lato. lac ex eius velut capreolus sugit: sed extunc in eis lac annihilatur: earũq; mammille desiccantur. Dicit etiam Plinius q̃ eadem succione capre visum perdũt. Lector eadez inueniat inferius in cap̃.xxij.

¶ Actor. Alauda est auis parua omnibus nota suo modulamine cãtus. In estate incipit in aurora quasi nunciãs ortum diei. In hyeme vero capitur precipueq; tempore niuis. Ex libro de naturis rerum. Alauda est auis a laude dicta: quia mira iocunditate pennis exertis in aere vocis modulamine letioris temporis aure congaudet. Nam obnubilato vel pluuiose celo vix aut nunquam canit. Sedẽs in terra vix aut nunq̃ cantet. sed in ascendendo canit: paulatim quidem ascendit. sed instar lapidis subito descendit cantando.

Operationes

A ¶ Rasi in almansore. Caro alaude que pileata dicitur ventrem constringit.

B ¶ Eiusq; ius ventrem fluere facit.

Caput.vij.

Alietus. Actor ex generibus aquilarũ alietus tantum in plumos etiam percutiens pullos suos. subinde cogit auersos intueri solis radios. Et si quanq̃ ex eis conuiuentẽ humectãtẽq;.i. lachrymantem aniaduerterit ipsum e nido velut adulterinũ atq; degenerem p̃cipitat. Illuz vero cuius acies firma cõtra steterit educat. Est autem alietus volueris oculorum acie clarissima sese ex alto liberans. visoq; in mari pisce: preceps in eum ruens. ac discussis pectore aquis rapiens. Alieti situm nõ habẽt gẽus: sed ex diuerso aquilaꝝ coitu nascunt. Rodolphus super Leuiticum. Alietus rapina pascitur: sed q̃ viribus destituit: minoribus tm̃ auibus quibus preualet infestus est

Caput.viij.

Altion. Ambrosius. Altion est auis maritana: que in littoribus fetus suos edere solet. Nam in harenis oua sua deponit. medio vere hyemis quando maxime mare insurgit: et littoribus vehementior fluctus illiditur qua excubante mare subito mitescit. et omnes ventorum procelle cadunt. Fouet autem oua septem diebus: tunc pullos educit: quos alijs septem diebus enutrit. Unde hos.xiiij.dies naute presumpte serenitatis obseruant quos altionides vocãt eo q̃ altione fouente vel enutriente fetus nullos procelle motus horrescant. Ex libro de naturis rerum. Altion est auis minutissima in mari habitãs ⁊ fetus faciẽs Aues quedã domestice (vt gallina et columba) indiscretis temporibus fetus faciunt. quoniam ab hyemis intemperie tute sunt. Hec autem sola inter aues siluestres hyemali tempore fetificat. Huius nidus ferro nequit incidi: sed ictu valido frangi. Dicitur q̃ altion quasi ales oceani: eo q̃ in hyeme in stagnis oceãi nidos facit ⁊ pullos educit

Caput.ix.

Anas ex li. de na. re. Anas est auis aliquãtulum maior gallo. Has caput ⁊ collum viridis coloris habet. rostrũ vero latũ et alas albo viridi nigroq; distinctas. Torquem habet album circa collum: pedes ruffos et latos quibus in aquis subremigat. Nam aquis fluminum gaudet. difficileq; sine his viuere valet. maxime cum eã cibi sicci citius ingurgitant. Mares aliquãdo cum plures fuerint simul tanta libidinis insania feruntur vt feminam solam cocũdo vicissim ac certatim occidant. Horum pulli mox vt ouum exeunt tanta agilitate vigent vt etiam si matrem mori vel alienari contigerit: sine nutrice viuant.

Operationes

A ¶ Isidorus. Anas cocta pectore melior est q̃ ceruice. De qua Martialis ita dicit: tota quidem ponatur anas: sed pectore tm̃ ac ceruice placet. cetera redde coquo. ¶ Rasi. Caro anatis plures habet supfluitates et plus fastidire facit: et maioris est caliditatis: non tamen plus nutrit q̃ caro gallinacea.

B

C ¶ Plinius li. xxx. Anatum quoq; masculorũ sanguis aluum sistit. Mirum vero traditur in torminibus anate apposita morbum trãsire ventris ipsamq; anatam emori. ¶ Auicẽna. Ana calidior est om̃ibus domesticis auibus. Et dicunt quidam q̃ in frigiditatum calefacit. Calefactum vero febricitare facit.

D

E ¶ Clarificat aũt vocem: augmẽtum facit in coitu ⁊ sperma multiplicat. ¶ Eius pinguedo maxima est in sedando dolorem ⁊c.

F

Caput.x.

Anser. Ex li. de na. re. Anser vel auca est auis aquile magnitudinis huius generis ille qui indomite sunt et proprie libertatis. glauci coloris sunt ⁊ acris. alta petunt: volant vt grues ordine literato. ⁊ fm flatus ventorum volatus suos dirigunt. aquilone flante petunt austrum satis conscie frigidiora tempora imminere. Vix q volatu cessant. nisi cum manducantes interim depascant. adeo nanq; delectabilis est ei volatus vt raro dormiant ac contra domesticis aucis volatus est grauis pascere officiosissimum quiescere ac dormire precipuum. horas noctes et fures clangore prodũt. Est in alpium montibus anserum genus: inter aues maximum preter strucionem: sed adeo ponderosum vt manu capiatur immobile super terraz. Anates ⁊ Anseres cetereq; aues herba se purgant syderice. Isidorus. Nullũ animal est quod ita odorem hominis sentit sicut Anser.

Operationes

A ¶ Auicẽ. Anserũ caro grossa est. Adeps eoꝝ alopicie ꝯfert. ⁊ ad fissuras faciei atq; labiorum valet. Sedat quoq; dolorem auris et confert matrici. ¶ Esculapius. Adeps anseris omnes duricies soluit. ¶ Idem cũ succo cepe instillatus auri aquam illapsam eijcit. ¶ Diascorides. Anserinus adeps summe mitificus est ob dulcedinem pinguedinis.

B

C

D

E ¶ Rimas labiorum curat. totiusq; vultus factas ex frigore rimas optime sanat: et aurium dolorem.

Caput.xj.

ARdeola. Ardea. Azalon ⁊ azida. Isi. Ardeola dicitur quasi ardua ꝓpter arduos volatus. Vñ Lucanus quoq; causa volare ardea. Cum altius volauerit tempestatem significat. hanc multi tantalũ vocant. Plini. li. x. Ardeolarum tria sunt genera. scilicet leucon/asterias/pellos. Hi agẽtur in coitu. Mares siquidem coeundo cuꝫ vociferatu sanguinem etiam ex oculis profundunt nec minus egre grauide pariunt. Sorices ⁊ ardeole dissident inuicem fetibꝰ insidiãtes. Idem in li. xvj. Ardeolarum aũt genera quas leucos vocant altero oculo tradunt carere. ¶ De naturis rerum. Ardea licet in aquis cibum suum querat: in siluis tñ et altis arboribus nidum suuꝫ collocat. Fertur autem ꝙ pullos suos miro rigore nitiꝭ defendere. Accipiter eis infestus est. Sed ardea huic anum opponit et stercus eijcit. ad cuius tactum accipitris penne computrescunt. plurimumq; earum colorem habẽt cinereum. quedam vero album. Est quoddã earum genus quarum mares agũtur in coitu cum magna voc. feratione: funduntq; sanguinem ex oculis pre dolore ¶ Azalon. Ex li. de natu. rerum. Azalon est auis parua que corui frangit oua. Huius pulli a vulpibus infestantur. Ipsa vero vulpis catulos vellit ipsamq; vulpem. quod vbi coruus viderit auxiliatur vulpi quasi contra communem hostem. Hec auis in spinis viuit: ⁊ ob hoc azinos odit. Flores ac folia spinarum deuorantes. Actor. Azida iuxta Phisiologum ipsa est strutio. de qua dicetur infra.

Caput.xij.

APis. Aresto. Apis est animal annulosi corporis: habẽs membrũ vl' additamentũ ab ore exiens per quod gustat/⁊ cibum contrahit ac recipit: sanguine caret. dentes aliorum animalium dentibus similes habet. in comitatu volat: ⁊ est leuis corporis. Habetq; quatuor alas: duosq; pedes habet in dextera ⁊ duos in sinistra. nec plus q̃ quatuor habet ne volatum suum prohibeant. Hoc aĩal non recipit aerem/nõ anhelat. Comedũt mel maxime in necessitatis tẽpore. Unde qñ incipiunt infirmari: apparet mellis diminutio. qꝛ videlicet comedunt ex eo nec repa rant ipsum. Bonos odores diligunt: ⁊ aquis currentibꝰ delectant. Actor. Apes mundiciã diligũt. frigus ⁊ fetorem ac fumũ odiunt. Gregatim volant. circa opus suũ solicite sunt: et ociosas abijciunt. ¶ Ex li. de na. re. Apes ceteris animalibꝰ preeminent dignitate et vtilitate preclaris dotibꝰ et nobilitate vigent: agilitate/strenuitate/animositate/ingenij subtilitate. Ambrosius Apes regẽ sibi ordinãt non sorte sed iudicio et q̃uis sub rege posite tñ libere sunt. qꝛ prerogatiuã tenent iudicij ⁊ fide deuotionis affectũ. et regẽ ipm tanq̃ a se cõstitutum diligunt. Hic aũt rex nature claris formaꝭ insignibus: vt et magnitudĩe corporis prestet ac specie (et quod in rege precipuũ est) morũ mansuetudine. Nã ⁊ si habet aculeum: eo tñ non vtitur ad vindictã. Sũt enim leges nature: nõ litteris scripte: sed moribus impresse vt leuiores sint ad puniendũ: quia maxĩa potestate potiunꝭ. Sed apes que legibus

non obtemperant: penitentie condemnatione seipsas mulctant vt aculei sui vulnere moriantur. ¶ Ambrosius. Nulle autem apes e domibus audent exire: nec in aliquos procedere pastus: nisi rex prius egressus sibi vendicauerit principatum volatus. Processus autem earum est per rura redolentia vbi orti sunt redundantes floribus. fluenscz etiam per gramina. herbisqz dulcibus prima ponunt castrorum fundamenta. Apes ordinãtur ad opera diuersa. Nam flores adducũt quedã alie mollificant ceram. ⁊ alie adducũt aquam. Earumqz operationes tempus determinatum non habent. sed cum habuerint res conuenientes subito preparant. et in sereno tempore operantur assidue.

¶ Virgilius in Georgicis.

Nunc age naturas apibꝰ: quas Jupiter ipe
Addidit: expediam.
Magnanimosqz duces: totiꝰ ex ordine gẽtis.
Mores et studia: et populum: et prelia.
Rem melioꝝ vacua iam regnat in aula.
Deformis auro squalentibus ardens.
Et rutilis clarus huc melior insignis et ore.
Tũc trepide inter se coeũt pẽnisqz comscãt.
Spiculaqz exacuũt rostrꝭ aptãtqz lacertos
Et circũ regem mitre glomerantur in orbẽ.
Ille opez custos illum admirãtur ⁊ omnes.
Circũstant fremitu denso.
Verum ipse e foliis natos ⁊ suauibꝰ herbis.
Ore legunt ipse regem paruosqz quirites.
Sufficiunt. aulaqz ⁊ cerea regna refigunt.
Tantus amoꝝ florꝫ ⁊ generãdi gloria mellis
Nam alie victu inuigilant et federe pacto.
Exercent agris pars intra septa domoꝝ.
Narcisci lachrimã ⁊ lentum de cortice gluten
Prima fauis ponũt fũdamẽta deide tenaces
Sulpẽdũt ceras alie spem gentis adultos.
Educunt fetus: alie purissima mella.
Feruet opꝰ redolẽtqz thimo fragrãtia mella

Operationes

A ¶ Aresto. Apes a floribus accipiunt ceram et cum pedibus anterioribus congregant eam. debinc ad pedes medios illam mittũt. deinde ad coxas pedum posteriorum. postea volant cum ipsa. et tunc manifestatur ponderositas ex ea.

B ¶ De virtute et operatione cere lector inueniat superius in tractatu de herbis. de. L. in cap. clj.

L ¶ De virtute autem et operatione mellis inueniat in eodem tractatu de M. in capitulo. ccxcij. A Mar Ch

Caput. xiij.

Basiliscus. Isid. Basiliscus grece latine regulus interpretatꝰ: eo qꝺ rex serpẽtũ sit: adeo vt videtes cũ fugiãt: quia olofactu suo eos necat. Nã ⁊ hominẽ vꝰsi aspiciat interimit. siquidẽ ⁊ eiꝰ aspectum nulla auis volãs illesa pertransit. Sed q̃uis procul sit: eius ore combusta devoratur. ¶ Auicen. in. iiij. can. Basiliscus est serpens qui solo visu interficit et auditu vocis sue. Hunc agit quidam vocari regulum. quia caput habet coronatum: cuius longitudo duarum palmarum est. et caput acutum valde. oculi rubei. Color eius ad nigredinẽ et citrinitatez declinãs. Hic aduritꝝ totũ lup quod incedit. nec in circuitu cauerne eiꝰ vritur aliquid. ¶ Ex li. de na. re. Basiliscus interdum ex gallo nascitur: qꝝ gallus in etate decrepita facit ouũ ex se vnde basiliscus procreatur. Sed in generatione hac oportet vt multa concurrant. In fimo namqz calido et multo ponit ouum: ibiqz fouetur v ce patris: et post multum temporis exit pullus ⁊ inualescit sicut solent anatum pulli. Habet autẽ caudaz vt coluber. residuum vero corpus vt gallus. Dicunt autem hi qui creationem eiꝰ se vidisse testantur. qꝺ nulli est ouo testa: sed validissima pellis intantum vt resistere possit ictibus validissimis. Opinio quoqz quorundam est: qꝺ ouum illud galli coluber aut bufo foueat. Sed hoc incertum est. hoc tamen in antiquorum scriptis habemus: qꝺ basiliscꝰ quoddã genus est ex ouo galli decrepiti generetur. ¶ Isidorus. A mustelis basiliscus vincitur: quas illic homines inferũt cauernis quibus delitescit. Itaqz eo visu fugit. quem illa persequitur et occidit. Inferius de regulo plenius dicetur de basilisco. quia fere idem sunt basiliscus et regulus.

Caput.xiiij.

Barliata ⁊ Berneca. Isido. Barliates sunt aues de ligno crescẽtes. Fertur enim ꝙ lignũ de abiete marinis aquis incidẽs quãdo successu temporis putrescere ceperit humorẽ exsecrassum emittit ex quo densato formant parue species auiũ ad magnitudinez alaudaꝝ. primũq; sunt nude: deide maturãtes plumescũt ac rostrũ ad lignũ pendentes. per mare fluitant vsq; ad maturitatẽ donec se cõmouẽtes obrũpant sic crescãt ⁊ roborẽtur vsq; ad debitã formã. De his aũt Jacobꝰ athonensis eps in orientali historia loquẽs. dicit ꝙ arbores sunt super ripas maris de quibus hee procreãtur. Rostris infixis arboribus dependentes. Tempore vero maturitatꝭ ex arboribus decidunt. ac per incrementa perficientes: sicut aues cetere volare incipiunt. De his itaq; certum est ꝙ in orbe nostro circa Germaniam. nec per coitum generant. nec generantur. ¶ Philosophus. Berneca que ex arbore nascitur in quibusdam quoq; Flãdrie partibus inuenit: Hec auis nõ habꝫ supfluitatẽ: sicut nec arbores. Infra ca. xx. plenius habes

Caput.xv.

Bistarda et Bonosa. Ex libro de naturis rerum. Bistarda est auis aquilina magnitudinis: que volatu tarda. bis aut ter saltum in terra facit anteq; ad ethera subleuet. vnde nomen habere dicitur vngues habꝫ vt aquila. et rostrum aduncũ. carnibus vescitur. non tamen in volãdo predam diripit: sed sicubi ouem aut aliud animal in offensum inuenerit: plures eaꝝ aggregate inuentum eijciunt et occidunt. sicq; carnibus eius satiant. cadaueribꝰ etiaꝫ libẽtissime vescitur. Sola vero pene inter aues que carne vescuntur herbã depascit. in alis et cauda albedinẽ habent. reliquo colore aq̃lam imitatur. Oua sua non in arboribus ponit. qm̃ alte volare non põt. sed in terra deponit: et illic ea fouet dum seges in fructu ẽ ¶ In li. vt sup̃. Bonosa est auis in Germanie partibus: habens carnem exterius nigram/interius albam. delicatam prope ad perdicis saporem habet aut fasiõi magnitudinem. Cũq; tempus venerẽ excitauerit. masculus hianti ore currit donec ore spuẽt. tũc femina veniens ore spumam recipit. indeq; concipit et oua parit.

Caput.xvj.

Bubo. Ex.li.d na.re. Bubo nomē hz a vocz sono. fugit ucē. in ecclesijs habitat ⁊ oleū de lampadibꝫ bibit. stercoribus tñ eas defedat. oua q̄z columbe bibit. mures venat. hac q̄z volucres cetere capiūtur. Qñ vero ab illis auibꝫ q̄ in luce habitāt impugnat: resupina pedū vnguibꝫ se defendit. Aresto. Bubo sicut ⁊ vespertilio victū sibi nocte acq̄rit. Monedula pugnat cuz bubone. q: bubo debilis ē visus apud meridiē. Jōq̄z coruus ille rapit oua bubonis ⁊ comedit. coruus q̄ppe fortior est de die: ⁊ bubo de nocte. Itaq̄z bubo ⁊ coruꝰ inuicē sibi aduersant in nidis. Coruꝰ meridie comedit oua bubonis. ⁊ bubo nocte comedit oua corui. Cetereq̄z aues circa bubonez volāt. ipsumq̄z deplumant. multa nāq̄z pars auium cum odit.

Operationes

A ¶ Auicē. Sanguis bubonis valde cōfert as
B mati similiter etiā ius ⁊ caro ipiꝰ. ¶ Phisio. Cor bubonis si appositū fuerit mulieri dormienti in parte sinistra omnia q̄ gessit nar-
C rabit. ¶ Plinius li.xxix. Bubonis pedes vsti cū herba plātaginis cōtra serpētes auxiliā
D tur ¶ Oculoꝝ cinis eiꝰ collirio mixtus claritatē oculis facere ꝓmittit. ¶ Idē in li.xxx. Freneticꝫ q̄z bubōis oculoꝝ cinerē iponūt.

Caput.xvij.

Buteus. Butoriꝰ ⁊ Botaurꝰ. Ex li.d na.re. Buteꝰ ē de gñe accipitꝝ: sz paulo nigrior ⁊ tarda nimiū: pigraq̄z ad volādū. ꝑda tñ viuit: quā cū dolo vel languore aliq̄ aut pigricia detētā asseq̄ possit. Hec auis sapore dulcissima est. In li. vt sup̄. Butorius ē auis sic dicta a signo vocz. hz crura lōga. collū extēsum rostrūq̄z longū ⁊ acutū sicut ardea. colore tñ distās ab illa. ē eñ terre similima. Habitat circa stagna pisciū cibo cupida. Ranas comedit ⁊ venenata. Hec sola veris tpe ꝓ cantu vocē horrificā edit. In littore sub ardore solis in loco vbi pisces frequenter nouit. adeo q̄eta stat vt q̄si mortua appareat. vñ fit vt cautz piscibꝫ minꝰ suspecta sit. sed cū collū longū habeat breue recuruitate facit vt cū pisces incautiꝰ ei q̄si nihil premeditāti ꝓximauerint illos ad se colli extēsiōe trahat. ¶ Phisio. Botaurus q̄si bootaurꝰ dr. eo q̄ thauri boatū. i. mugitū imitari videt. Rostrū eñ in terra paludinosa defigit. ⁊ ad modū thauri clamores edit. Exclusos pullos stati mr̄ sub ascell' collocat. Unuz se sub vna. alterz sub altera. Pulli ꝟo materno corpori adherētes. Inceditq̄z mr̄ pullos sub alis fouēs. natorūq̄z rostrz ꝓminētibꝫ cibos dulcit cōmēdās. ¶ Actor. Hec auis mihi eē videt onocroculꝰ. de q̄ inferiꝰ dicetur.

Caput.xviij.

Bibones ⁊ Blata. Isi. Bibones sunt qui in vino nascunt. q̄s vulgo musciones a musto appellāt. Vñ Affroniꝰ. Cū a me expectasset fabulare incipis ex ore bibones inuoluāt in oculis tuis. Blate a calore dicte sunt siquidē ⁊ cōprehēse manū tingūt. vñ ⁊ blateū colorē dicūt. hoc animal lucem nō patit videre ꝯriū musce. Musca est lucipeta. Blata vero lucifuga. Ex li d na.re. Blata ꝟmis est q̄ lucē videre nō patit. Vñ per noctē tñmō ambulare ꝯsueuit ¶ Palladius de agricultura. Blate sunt apibꝫ inimi

ce sicut ⁊ lacerte. Vñ hmõi animalia ⁊ his si
milia oportet apum castris vel aluearibꝫ lõ
ge fugare qui vult apes bene conseruare.

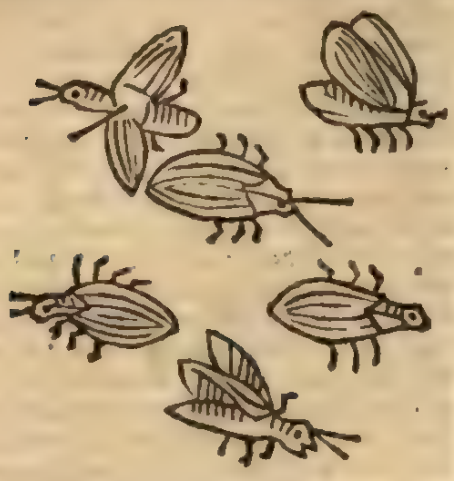

Caput.xix.

Cantarides latine ⁊ grece. arabice de
rarie vel irane. Pandecta cap̃.cxxxv.
Cantarides sunt animalicule quarũ
sunt efficacissime: que et in spicis frumẽti ad
huc florentis inueniuntur. Sunt hee va-
rie et quasi circa pennulas suas stricte et ob
longe. Hee enim vapore aceti suffocantur ⁊
in vase non picato reponuntur. Sunt cali-
de et acutissime. que licet scabiei vesice confe
rant: vesicam tamen si ex eis multa sumatur
quantitas. vulnerant atq̃ sanguinem min-
gere faciũt ⁊ interficiunt. ex quibus parua
accepta vrinam prouocant vehementer.

Operationes

A ¶ Sera.li.aggre.cap̃.derarie.auto.Galie.
Experti sumus experientia non modica in
vnguibus leprosis. ⁊ inuenimus ꝙ quando
ponitur super eas cũ ceroto confert multuꝫ
aut cum vnguento. auferunt enim vnguem
B et faciunt cadere totum. ¶ Et cantarides in
grediuntur in cõmixtione vnguentorum et
medicinarum que fiunt ad scabiem et egri-
tudinem cum qua eleuatur cutis. et in medi
cinis que euellunt erucas que dicuntur ca-
C pita clauorum. ¶ Et sunt quidam ex magi-
stris nostris qui dabãt ex eis in potu miscẽ-
tes parum ex eis ad prouocandum vrinam.
D ¶ Et quidam accipiebant alas ⁊ pedes ipa
rum solum dicentes ꝙ hec conferunt illis q̃
sumpserunt corpora ipsaꝝ. Et alij dicebant
contrariũ huius. videlicet corpa ipsarum so
la iuuabant eos qui sumpserunt alas et pe-
E des eaꝝ. ¶ Ego vero miscui omnia simul cor
pora cũ pedibus ⁊ alis: ⁊ dedi. Ille aũt que
sunt magꝫ iuuature ex eis sunt ille q̃ reperiũ
tur in tritico: in quaꝝ alis sunt linee citrine
in latitudine protẽse: ⁊ ꝓprie quãdo proijcis
eas in olla terrea noua: et claudis orificium
olle cũ panno lineo super vas in quo sit ace-
tum feruens: donec suffocẽtur ⁊ moriantur.
¶ Et similiter oportet ꝙ fiat ex animali qd̃ F
dicit̃ xofostis: qñ volum⁹ ip̃m reponere. Et
similiter est species aĩalis similis cantaribꝫ
in figura ⁊ virtute. Et similiter vermis viri
dis q̃ reperit̃ super arborẽ pini. Virtus ei⁹
est sicut virtus eaꝝ. Postq̃ vero sunt cãtari
des mortue inserant̃ in lino ⁊ reponantur.
¶ Dyas.cap̃. cãtarides. Meliores ex eis sũt G
que sunt diuersoꝝ coloꝝ. ⁊ in alis eaꝝ sunt li
nee transuerse citrine: ⁊ sunt grosse ⁊ oblon-
ge. ¶ Operatio aũt illaꝝ q̃ sunt vnius colo- H
ris est debilis: ⁊ virtus cãtaridaꝝ est putre-
factiua/calefactiua/vlceratiua. Et ꝓpter h̃
miscentur. cũ medicinis cõueniẽtibus apo-
stematibꝫ cãcrosis: ⁊ ad scabiẽ vlceratã ⁊ em
petiginẽ. ¶ Et quãdo ponunt̃ in nascalibus I
prouocãt mẽstrua. ¶ Et estimauerũt quidaꝫ K
ꝙ quãdo miscent̃ cũ aliquibꝫ cõfectionibꝫ ad
hidropisim ꝯferũt ꝓpter virtutẽ eaꝝ quã ha
bent in prouocando vrinã ¶ Auicẽ.li.ij.cap̃. L
Cãtarides Dixerũt quidã ꝙ sunt superflue
caliditatis. Et dixerunt alij ꝙ sunt calide et
sicce in tertio gradu. sed primum ẽ veri⁹. Et
cãtaris ẽ acrꝫ acuta/putrefactiua/adustiua
¶ Et eradicat verrucas linita: et fit ex ea ce M
rotum. et linitur ex eo albedo vnguis: et con
fert ei. ¶ Et eradicat vnguem mollificatum N
velociter: quando fit ex ea emplastrum. et re
mouet morfeam: ⁊ albaras linita cuꝫ aceto.
et quando ex ea trita cum synapi fit linimẽ
tum: facit nasci capillos. ¶ Et similiter quã O
do coquitur cum oleo donec inspissetur: ⁊ li-
nitur super apostemata cãcerosa: et resoluit
ea. Et linitur super scabiem et empetiginem
¶ Inquit filius Mesarugie. Ipsa incidit P
vngulam valde: ⁊ parum de ea prouocat vri
nam valde. Et parum de ea adiuuat medici
nas prouocatiuas ad prouocandum absq̃
nocumento. Et prouocat menstrua: et facit
aborsum. ¶ Dixerũt quidam: datur in potu Q
vna eaꝝ ei qui cõqueritur d̃ vesica sua: et cõ
fert. Et dantur in potu tres tanasgi de ea: ⁊
exulcerat vesicam. ¶ Inquit Galienus. Ip̃a R
exulcerat vesicam. et est propterea quia fa-
cit materias acutas declinare ad eam a qui
bus corpus non euacuatur cum proprietate
que est in ipsa.

Caput.xx.

Carbates. Alber. in li. d na. animaliũ inquit. Carbates quidã mentiẽdo dicũt aues quas vulg⁹ baumgẽr. hoc est arborum anseres vocant (vt etiam superius audiuisti in cap. xiiij.) eo q ex arboribꝰ nasci dicuntur. a quibus stipite et ramis dependent que inter corticem est nutrite. Dicunt etiam aliquãdo ex putridis lignis hec animalia in mari generari (vt superius dictum est) et precipue ex abietum putredine. Asserentes q nemo vnquam vidit has aues coire vel ouare. Et hoc omnino absurdũ est: qꝛ ego ⁊ multi mecum de socijs vidimus eas coire ⁊ pullos nutrire. sic etiam in antehabitis diximus. hec auis caput habet quasi pauonis: pedes nigros vt cignus. et sunt membrana cõiuncti digiti ad natandũ. ⁊ sunt in dorso cinere nigredinis. et in ventre sunt albide aliquantulum minoris anseribus.

Caput. xxj.

Caladrius et calandrus. Isidorus. Caladrius: vt dicitur: est immundus ſm legem:

Operationes

¶ Dicit eñ phisiologus: q auis est tota alba nullã partez habẽs nigrã. cuius interior fimus curat caliginem oculoꝝ. In atrijs regum inuenit. Per hanc cognoscitur de homine infirmo vtrum viuat an moriat. Si enim egrotat ad mortez: mox hec vt viderit eum: auertit ab eo faciẽ suã. si aũt nõ ad mortẽ: intẽdit illa faciẽ suã vertit. ⁊ assumit oẽs infirmitates ei⁹: ⁊ dispergit eas. ⁊ sanat infirm⁹. A

¶ Arest. Caladri⁹ infirmũ si mori debeat nõ respicit: sed si sq̃lescere possit ⁊ ip̃m videre velit. ab illo oẽm infirmitatẽ ad se trahit. Itaq ille sanus efficit. ⁊ auis egra: ita q sepi⁹ pro eo morit. Hec auis habz vnũ os grossuz in crure: cui⁹ medulla oculos caliginãtes si q̃s linierit: eos clarificatos boni vis⁹ efficit. B

¶ Ex li. de na. re. Caladri⁹ est auis alba. q̃si ad infirmũ sanandũ ducitur omnes infirmitas eius intra se colligit: et in aere volans ibi eas comburit atq dispergit. C

¶ Pars interior femoꝝ caliginẽ aufert ab ocul. Has aues Alexander inuenisse fertur in Perside D

¶ Ex li. de na. re. Calãdris ẽ auis parua ꝓpe cõsilis alaude. colore fusca: plumis d̃specta: sed mira modulatiõe vocis audientis letificat omnẽq voces auiũ exp̃ssissime imitatur itaq qñ capta ergastulo includit. ibi q̃z captiuitatꝫ ⁊ calamitatꝫ sue oblita vix vnã diei horã sine cãtu p̃terit adeoq spaciari diuersis auiũ cãtibꝰ gaudet vt nec cibi solicita sit. E

Caput.xxij.

Capo ⁊ Caprimulgus. Actor. Capo dicit gallus castrat⁹ siue gallinace⁹. Et hi ideo castrant vt facilius impinguent ac teniores comedantur.

Operationes

A ¶ Dyas. Capones viui apti ⁊ impositi morsibus venenat⁊ occurrunt si mutent assidue.
B ¶ Cerebrū melius est ceteris. acceptū in vi-
C no fluxum sanguinis abstinet. ¶ Pellis ventriculi ei⁹ sicca tunsa ⁊ bibita eustomacha ē cum vino. Juscellū maxime minor⁊ estuationis stomachi mitescit simpliciter cōpositu⁊. Juscellū vero maioris artificialiter cōpositum ventrē mollit: crudos humores .i. cole-
D ram nigrā deponit. ¶ Utile est tēporalibo febribus ⁊ typicis egritudinibo. tremoribo et inflationibo stomaticis. et arteticis singulare p̄sidiū est. Fel caponis albi magne virtutis est. facit ad effusionē oculoꝝ ⁊ ad caliginem ⁊ asprēdinē palpebraꝝ. De capone in-
E ferius. cap̄. liiij. lati⁹ patebit. ¶ Pli. li. x. Caprimulgi appellant merule grādioris aspectu nocturni fures sunt. interdū eīn visu carent. pastoꝝ stabula intrāt. capraꝝ vberibo propter succū lact⁊ aduolāt: q̄ videlicet iniuria vbere morit. caprisq̄ cecitas q̄s ita mul-
F sere obruitur ¶ Arest. Caprimulgus ē auis mōtana modicū maior merula. astuti moris: raro vide⁹ de die: s⁊ acuit visus ei⁹ de nocte. ⁊ manet i lapidibo d̄ die. lac ex mamill' capꝝ sugit: iōq̄ d̄r agochiles. s. capraꝝ lac sugēs.

Caput.xxiiij.

Carduelus. Isi. Carduelus dicit eo q̄ spinis ⁊ carduis pascitur. vnde apud grecos achantis dicit .i. spinis quibo alitur. Augures autem dicūt ⁊ in gestu ⁊ in motu et in volatu auium esse signa cōstituta ¶ Pli. li. x. Carducli minime auiū imperata faciūt nec voce tm̄: sed pedibo ⁊ ore pro manibus. Estq̄ que boum mugitus imitet. in ore latensi agro taurus appellata. Est q̄ equorūq̄ hinnit⁹ anthus noie herb: pabulo aduentu eoꝝ pulsa imitat ad hunc modū vlciscens. ¶ Ex li. de na. reꝝ. Carduelus est auis parua croceoq̄ in corpe: rubeo vero in capite colore venustata. Mirū autem videtur q̄ hec auicula carduoꝝ acutis aculeis pascit. In hac ergo natura miraculū apparet: que talē astuciā ei dedit quaꝫ nec boui nec asino magnis animalibo imptiri voluit. vt videlicet ergastulo clausa suppositā aquā ab ymo per filū vasculo suspenso ad secū rostro trahat. pediq̄ filo interdū supposito cū attigerit vasculum sitim potu sedat.

Caput.xxiiij.

Carabdrion ⁊ Carista. Rodol. super leuiticū. Carabdrion est auis garrula. de q̄ legitur in Leuitic. q̄ s̄m legē sit immunda. ¶ Actor. Hec auis ipsa est q̄ superius in cap̄. xxj. dicta calēdris est. Fallūtur aūt q̄ hanc esse caladrium putāt vt super Deutro. d̄t glo. interlin̄. Cariste vt d̄t Solinus. aues sunt que impune flammas inuolant. ita vt nec plume nec carnes earum flāmis igneum aliquatenus cedant.

Caput.xxv.

Ceruus volãs. Ex li.de na.re. Ceruꝰ volãs ferꝛ esse genus cicade. Hũc tm̃ experimentator crabronẽ vocat.sub alis(vt dicit) grossioribus alas habet subtiles ⁊ tenues sicut bruchus. Circa vesperã potissime volãt:et volando strepitũ faciũt. habẽt cornua medicinalia grãdia p̃longa biscula dẽtata ⁊ lucida:quasi forcipibꝰ in cacumine cum libuerit ad morsum coeũtibꝰ. crura ꝟo lõga ⁊ reflexa.lucẽt igneũ more noctu partes lateꝝ ac cluniũ colores pinnaꝝ refulgẽtes aliqñ compsse obumbrant. amputatũ caput eaꝝ viuit diutiꝰ sine corpe.sed ⁊ ipsiꝰ corpus sine capite: sed nõ tãdiu sicut caput.

Caput.xxvj.

Cicade. Pli.li.xj. Cicade tm̃ viuũt rore quaꝝ duo sunt genera. Minores que primo proueniũt que vt sunt mute.et nouissime pereunt. Sũt aũt multe que canunt vocant achete.⁊ que minores ex his sunt tetrigometre.sed ille magꝫ sonore. Mares canunt in vtroqꝫ genere: silent femine. Gentes his vescuntur ad orientẽ. Ante coitum mares preferũt. a coitu feminas circa solsticiũ est coitus eaꝝ. Quis earum corruptis que sunt candida coitus supinus. Est illis asperitas in dorso preacuta qua feture locum excauant in terra. Fitqꝫ primo vermiculus: deinde ex ea (que vocat tetrigometra) cuius cortice rupto circa solsticia euolant: ⁊ est sine ore.sed ꝑ eo quidã est aculeatum linguis simile.et hoc in pectore q̃ rorẽ lambũt. Pectus ipsum est fistulosum hoc.vt diximꝰ canunt achete de cetero nihil est in ventre. Quidam vero negant vocem in sectis esse in tanto cicadarum sono et apum murmure.

Caput.xxvij.

Ciconia. Isidorus. Ciconie quasi cicanie:a sono quo crepitant dicte sunt quem sonum oris potius esse constat q̃ vocis.quia cum rostro quatiente faciunt. hee veris nuncie societatis comites:serpentum hostes:maria transuolant in Asiam collecto agmine pergunt. Cornices eas duces precedunt et ipse quasi exercitus prosequuntur. Ex libro de naturis rerum. Ciconie serpentium exitio tantus est honor in Thessalia vt capitale fuerat occidisse ciconiam: sicut ⁊ hominem. Multipharie nanqꝫ serpentibus insidiatur.eosqꝫ comedit et alia venenata: nec tamen moritur. Bufonem autem non nisi in magna fame comedit. in quo naturale bufonis malum notatur. Videt autem ciconiam caput habere valde reumaticum:quia rostro eius aqua vere continuo distilat. Et hoc hieme magis. Hee nidos suos annuo repetunt. et vnũ se e fetibus suis domino loci sub quo fetificant:plumatum quasi tributum vt fertur deijciũt. Sed forte causa magis est tedium nutriendi. Quinimmo vt vulgo dicitur pro decimatione deijciunt. deo ius suum seruantes. In cuius signum. Thoringiam vbi decime nõ dantur neqꝫ intrant neqꝫ inhabitant: vt experiẽtia docet: abiture autem (vt dicit Solinus) in certo loco congregantur: ita vt nulla sui generis nisi captiua relinquatur. In Asia campus est vbi congregate cõmurmurant. et eãque nouissime venit dilacerant: sicqꝫ recedunt. Ex li.d naturis reꝝ vt sup̃. Ciconia d: auis

pia. Cũ em̃ antiq̃ores ciconie pẽnis amissis ꝓpriũ sibi victũ acq̃rere neq̃ant: iuniores frigida genitoꝝ mẽbra reuouẽtes eos in pastu procurãt: donec ala fortꝫ redierit. Nã vt Isidorꝰ ait. Quãtũ tp̃s impẽdũt in fetibꝰ educãdis tm̃ ꝛ ipe inuicẽ a pull' suis alunt. Nec dubiũ eas castitatꝫ sectatrices esse. fedusq̃ ꝯiugij ad inuicẽ seruare. Vñ fert q̃ in eminẽtiori loco domꝰ cuiusdã par vnũ ciconiaꝝ habitabat. Vñ mare ad pastũ recedẽte freq̃nter aliꝰ mas aduenies feminã adulterino coitu polluebat. At illa stati eminꝰ in fonte se mergebat. sic scelꝰ adulterij ꝑ aq̃ lauamẽtũ delẽs marẽ ꝓpriũ deludebat: hmõi factũ dñs habitatõis freq̃nt aduertit. ꝛ q̃dã die post adulteriũ eã a fonte ne lauaret ꝓhibuit. nec mora masculus a pastu rediẽs in femia sua scelꝰ adulterij dep̃hẽdit. ꝛ ad horã dissimulãs abiit. Reuersusq̃ secũda die maximã multitudinem secũ adduxit. que singulã adulterã aggresse: miseram crudeli laniauerũt morte.

Operationes.

A ¶ Plinꝰ li. vij. Ciconia origano sibi medet.
B ¶ Idẽ in li. xxix. Ciconie pullũ qui egerit negat annis cõtinuis lippire oculis. Ciconie quoq̃ ventriculus valet contra oĩa venena.
C ¶ Idẽ li. xxx. Furunculis etiã dicit mederi
D ciconie vẽtriculus ex vino decoctꝰ. ¶ Dyas. Fimus ciconie cũ aqua potui datus. epilen
E ticos curat. ¶ Alber. in li. de na. aĩaliũ. Hec auis alas habꝫ nigras. ꝛ caudã ꝛ alias par
F tes habet albas. ¶ Inuenit etiã genus ciconie: totũ in dorso nigrũ: ꝛ in ventre subalbũ. sed nõ nidificat in hominũ habitationibus sed in paludibus deserti.

Cignꝰ. Aresto. Cignus est d̃ gñe auiũ coriũ inter digitos habentiũ. Manetq̃ in ripis lacuũ ꝛ in locis multarum arborũ. Bone vite est atq̃ nature: et senectutis bone. Hmõi aues cõtra accipitrẽ pugnare nõ incipiunt. Sed si cũ eis ille pugnare ceperit. pugnãt cũ ipso eumq̃ vincũt. ¶ Isido. Cignus grece latine olor dicit. eo q̃ totus albus sit plumis. olon enim grece totum d̃r. Naute vero sibi hãc auem bonam prognosiam facere dicũt. sicut Emilius ait. Cignus in auspicijs semper letissimus ales. Hũc optãt naute. q̃ non se mergit in vndis Ex li. de na. re. Cignus habꝫ plumas albas: sed carnes nigras. fortitudinẽ suam in alis. colerice cõplexionis est. ꝛ ob hoc iracũdus. Dẽtes habꝫ in rostro minutissimos. Onerꝫ impatiens est. ne libẽter volat: sed in stagnis requiescere delectat. cum vno pede natat: et cũ alio se regit veli modo cũ piscibus nutritus eius est innoxius. Super aquis nidificat in pullis educãdis sollicitus. tẽpore coitus blandiunt sibi inuicem mas ꝛ femina. ꝛ alternatim capita cũ suis. s. collis inflectũt velut amplexãdi gratia. Nec mora vbi coierint. mas cõscius lesionis in femĩa fugit ab ea. At illa impatiens fugientẽ insequit. neq̃ quã tñ rãcor ille ꝑseuerat in lõgũ ymo lesiõe cessante: pacificant in aĩo ac a masculi persecutione cessans post coitũ frequenti caude motu ꝛ rostri se aquis mergens purificat.

Caput.xxix.

Cinomulgus. Cispedo. et Citramo. ¶ Isi. Cinomulgꝰ ẽ auis arabice. sic dicta: eo q̃ in excelsis nemoribꝰ texit

nidos ex fructibus cynmaomi. Et quia non possunt ibi homines condescendere propter ramorum latitudinem et fragilitatem eosdē nidos plumbatis iaculis appetunt ac cynnama illa deponūt: ⁊ precijs amplioribꝫ vendunt. eo ꝙ illud cynnamū magis q̄ꝫ alia mercatores probāt. ¶ Aresto. Cinomulgus passere modicū maior est eiusq̄ color celestis est cū citrinitate. ⁊ colores isti sunt in eo distincti. Rostrum eius est longū ad citrinitatē declinans: super arbores magnas ex cynamomis (vt dicitur) sperice componit niduꝫ suū. habēs introitū paruum. ¶ Pli. Cyspedij siue cispeli plurimū volant qui ⁊ apodes dicūtur: eo ꝙ vsu pedum careant hyrundinū specie. nidificant in scopulis. Hee sunt que toto mari cernuntur. Aresto. Auium genus ꝙ pedes non habꝫ omni tempore apparet. hec auis longa. gracilis et pauce latitudinis. hyrundini assimilatur. Nec inter illas leuiter distinguitur. Ista nidificat in estate. et hoc post lapides vt animalia fugiat et homines ¶ Plinius libro. x. Citramus: alias cenchramus habetur. aues remeātes comitata solicitat. ac perseueranter ad expectatas sibi terras peruenire festinat easq̄ noctu. etiam itineris admouens excitat. Aresto. Citramus auis ꝺ nocte ceteras aues clamat. eaq̄ audita sciunt venatores ꝙ in locis suis non remanebunt aues. Ex libro de naturis rer. Citramus auis Asie recedentibus hyrundinibus ac cytonijs instante hyeme comitans eas festinātior ꝑseuerat. et p̄cedēs sollicitat.

Caput. xxx.

Cinomia. Isido. Cinomia grece dicit musca canina. Nā canis grece cynos dicitur. Ex li. de na. rerū. Cynomia ē musca canina catulorum auribꝫ importuna. Quam licet catulus frequēter excutiat: semper tamen importune reuolat. Ubi autem cum pigrum ad excutiēdū inuenerit vsq̄ ad sanguinem ⁊ vulnera procedit. Actor. Cynomia est illa musca grauissima qua percussa est egyptiorū populus in quarta plaga. De hac em̄ in Exodo legitur. Uenit musca grauissima in domos pharaonis ac seruoꝝ eiꝰ: in omnē terrā egypti. corruptaq̄ ē terra ab hmōi muscis. Per hanc em̄ s̄m glosam canini mores significant in quibꝫ humane mētis voluptas. i. libido arguit. Sic enim cinifes quibus in tertia plaga percussi sunt egyptij. significant in quietudines mūdanoꝝ: qui ꝓuocatores rixarum: amatores calūniantiuꝫ non admittūt quietem spūalis sabbati. Uñ psalmista. Dixit et venit cinomia.

Caput. xxxj.

Cicendula cimice ⁊ costro. Isidorus. Cicendula genus scatabrorum est. sic dictum eo ꝙ gradiens vel volans lucet. Ex libro de naturis rerum. Cicendula ē vermis in Italia nocte volans. ⁊ inter noctis tenebras fulgidus radians. ita vt si euꝫ in tenebris videas exhalationem scintillaꝝ putes. ¶ Isi. Cimex aūt ex vermibꝫ carniū est. Dictus autem est cimex ex similitudine cuiusdā herbe cuius fetorē habet. Aui. in. ij. cañ. Ex fraxino capita īflata sicut granata egrediunt in quibꝫ est hūiditas de q̄ cimices oriunt. Cū ei capita hmōi aperiunt cimices

ex illis egrediunt. Cimices āt effugat ꝓprie sterc⁹ thauri q̄ndo cū eo fit fumigatio. Palladius. Ortꝫ quoq; cimices nocēt. extinguūtur aūt amurca ⁊ felle bubalo lectis aut locis earū peruncti s. vel foliis edere tritis ex oleo vel incēsis sanguisugis. Isid. Cosdros greci appellāt eos q̄ extremis fauoꝝ partibus maiores creant. Quos aliqui reges putant dictos eo ꝙ castra ducant.

Caput.xxxij.

COlūba. Ex li.d na.re. Colūba (vt dicit Beda) felle caret. Dicit tñ Aresto. ꝙ fel habꝫ nō eo loco q̄ cetera aīalia: sed in intestino. Morticino nō viuit. sꝫ puro granovisum recupat nouē vicibꝫ. In alta nidificat. vbi mala bestia attingere nō valeat sup aquas libēter req̄escit: vt sitim sedet. Et vmbrā accipitris veniētis in aq̄s ꝓspiciat. Aliqñ ꝟo sola sedet. colores suos varios circa collū admirās alarū plausu rostroq; plumeculas fulcit ⁊ in regimē volatus cult⁹ pēnas disponit. Tūc nisus speculator occult⁹ cōgaudentē in hmōi gloria rapit. Colūbe calidissime sunt ⁊ lapillos ꝓpter stomachi temperantiā comedūt. fimū etiā ardentē nimis habēt. quē ⁊ ipe nido eijciūt ⁊ pullos eijcere docent. pēnis eleuatis pugnāt et columbaꝫ errantē cū viderint sibi aggregāt. Dicit Jacobꝫ ꝙ trāsmare versus orientē colūbe sunt que nunciorꝫ fungētes officio lr̄as dñorꝫ suorū sub alis breui spacio per lōge deportant. Jōq; valde necesse sunt: maxie qñ per terras inimicorꝫ alij nūcij transire nō audēt. Colūbe ꝓpriū est inter aues nō eleuare caput quādo potāt donec ei sufficiat. ¶ Ex li.de na.re. Colūba valde grauat in ouoꝝ partu: ꝙ si parere tardauerit amare percutit. Aresto. Columbe toto anno ouāt ⁊ pullificāt: si fuerit locus mansiōis calid⁹: ⁊ cibo paratus. Alioquin nō nisi in estate. Earūq; pulli sūt meliores in vere ⁊ in autūno. peiores aūt in hieme ⁊ estate. Masculus cū femina coit post vnū annū. Oua colūbe sunt albi coloris sicut et perdicis. Colūba senex coire nō pōt. sed tm̄ osculat. Colūba quoq; femina saltat sup feminā: si nō fuerit mas. ⁊ inuicē osculant. ⁊ ex illo q̄dē coitu oua faciūt. sed nō pullificāt.

Operationes

¶ Ex li.d na.re. Pulli colūbaꝝ in autūno et ꝟe saniores sūt qm̄ his tēporibꝫ grano maxime viuūt. ¶ Esculapi⁹. Colūba occisa ⁊ calida superposita omni morsui subuenit. Sanguis eius valet oculis cōfertis infusus precipueq; desub ascellis tractus. ¶ Stercus eius oēs dolores soluit: ⁊ humores desiccat. ¶ Dyas. Colūbe sanguis abscindit fluxū sanguinis narium: qui est ex velamine cerebri. ¶ Plini. li.xxix. Caro recēs colūbe cōtra serpētes auxiliat. Mascule sāguis a vena sub ala incisa eximie ꝓdest oculis cruore suffus⁹ ¶ In li.xxx. Fimus columbaꝝ cū aceto delētur stigmata. Hoc fimo carbunculus abolet tur per se illito vel cum semine lini ex aceto mulso. ¶ Auicē. Sāguis columbe ꝯfert podagre. Stercus columbaꝝ cōueniēs est super dolores iuncturaꝝ. ⁊ valet empetigini. ¶ Confert etiam dolori colice cum administratur in clisteri.

A B C D E F G H

Caput.xxxiij.

Coredulus et Cornix. Ex li. de na. re. Coredulus dicitur quasi cor edens: carne namque et preda viuens. corde maxime inhiat saturari. Isido. Cornix auis annosa apud latinos: greco nomine cornix appellatur. Quam aiunt augures hominis curas secundum cantationibus agere insidiarum vias monstrare: futura predicere. magnum nefas habere credere: vt deus consilia sua cornicibus mandet. His inter multa auspicia tribuunt et pluuias vocibus pretendere. vnde est illud. Tunc cornix plena pluuiam vocat improba voce. Ex li. de na. re. Cornix in solstitio morbo corripitur: hec nucibus libenter vescitur: horribiles aues quasi suos hostes impugnant: sed ille frequenter cum impugnantibus multum detulerint: tandem in pacientia victe lacerant importunitas. cornix pluuiam multo clamore prenunciat: ouis columbe insidiatur vt ea dissipet et exugat.

Operationes

A ¶ Plini. li. xxix. Cerebrum cornicis coctum in cibo sumptum: capitis doloribus est remedium.

B ¶ Item in li. xxx. Cornicis carnes ac nidum illi te morbis longis putant vtilissimam.

Caput. xxxiiij.

Coruus. Ex li. de na. re. Coruus auis clamorosa nihil aliud sonare nouit quam cras cras: diuersas tamen voces format. s. lxiiij. vt dicit Fulgentius: volando coit aliquando. plures semper quam duos pullificat. grauidus fieri dicitur si eum ouum coruinum edere contigerit: ore parere dicuntur et concipere. Femine coruorum oua sole cubant et mares eis escas dant. Pulli coruorum septem diebus absque vlla cibi alimonia manere feruntur. Septima vero die nigrescunt: quorum nonnullos eiciunt tedio nutriendi. Fortior est coruus de die: bubo de nocte: et vicissim sua oua comedunt. Corui parum coeunt: sed multum osculantur ad inuicem. Et putant quidam quod alio modo non coeant. sed hoc falsum est. Cadauere coruus vescitur: et vt dicitur a potu se abstinet quamdiu ficus sui fructus dulcedine gloriatur. Unde Ouidius. Ac cibi dum lacteus pendebit in arbore ficus. A nullo gelido fonte bibentur aque. ¶ Gregorius in moral. Pulli coruorum (vt fertur) antequam nigrescant a parentibus / vtcunque neglecti / medici affecti / huc illucque vagantur in nido: aut ciborum expectunt aperto ore subsidium. Unde etiam scriptum est. Quis preparat coruo escam et c. Sed cum nigrescere illi ceperint: tanto eis alimenta prebenda coruus ardentius requirit: quanto illos alere diutius distulit. Ex li. de na. re. Est coruorum genus in oriente quod cum asino et thauro pugnat: eisque fugientibus super eos volat: ac sic cum impetu eorum oculis impugnit. et cum potuerit eos execans rostro dominis suis inutiles reddit. Itaque per consequens occisi decoriantur. et eorum cadauera volatilibus efferuntur: sicque ab aue improba animalia fortia superantur. Coruus turres inhabitat et ibidem nidificat: citissimus est mutationis aeris nuncius: et alia crocitationis voce prophetat auram tranquillam alia tempestatem. Coruus longeuus citissime fit domesticus. coruosque siluestres inuitos retinet ac seducit. Coruus ex natura est inclinatus ad furtum. vt experientia Erfordie docuit vbi coruus domesticus successiue de mensa quam pecunie iacere consueuerant in ortum de prope subtus lapidem circiter quinque vel sex florenos in grossis abscondit.

Caput.xxxv.

COcurnix. Ex li.de na.re. Cocurnix est auis quã vulgariter questulũ dicimus. Hec ducẽ habẽt ortigometrã. quã in maris trãsitu iam tei re.i. portui maris appropinquãtes accipitres speculati rapiunt.et idcirco cura est vniuersis. vt externi generis ducẽ solicitẽt.scz cornicẽ per quã prima discrimina caueant. rarissimas habent feminas in genere auium sicut et pectines in genere piscium. In hominuz vero genere pauciores nascuntur masculi q̃ femine ¶ Comestor. Cocurnix in synu arabice precipue nutritur. et est auis regia quam nos vulgo curelium dicimus a currendo. ¶ Isi. Cocurnices a sono vocis dicte sunt. quas greci ortigeas vocant.eo q̃ vise primum fuerunt in ortigia insula. Hec aduenientũ tempora hñt. Nã estate ꝺpulsa maria trãsmeãt.

Caput.xxxvj.

COcyx. Plinius libro.x. Cocyx videt ex accipitre fieri:tempore anni figuram mutans. Tunc enim non apparent reliqui accipitres nisi diebus paucis. ipso quoq̃ modico estatis tempore visus:postea non cernitur. Est autem neq̃ ad vncis vnguibus accipitrum nec capite similis. neq̃ alio quam colore ac rictu:sed columbe potius similis est capite et vnguibus. Quoniã absumitur ab accipitre: si quando simul apparuerint.sola omniuz auis a suo genere interempta. ¶ Aresto. Auis cocyx paucorum ouorum est: vnius scilicet aut duorum.quia natura eius valde frigida est.

Caput.xxxvij.

CRochilos. Ex li.de na.re. Crochilos in Italia rex auium appellatur oim quidem est minima. sed quãto minor tanto velocior.adeoq̃ animosa: vt etiam cõtra aquilam audeat conatus acceptare.homines quoq̃ deludit.quia cum se propinq̃t quasi manu capiendam obtulerit. casso hominis conatu et labore impigra ꝓfugit. araneis vescitur pullus fecunda est. nam plurimos vno fetu producit.vno specu vel antro in hyeme multi conduntur.vt ad calorẽ turba conferente calor q̃ paruus est in tã minimis corporibꝰ augmentetur. Estq̃ auis minima omniũ aliaꝝ. ¶ Alber.in li.ꝺ na. aĩaliũ ait. Crochilos ẽ auis minima omnium quã regulum vocant:que licet sit parua corpore ausu magna contra aquilam pugnare conatur.solitaria volat multi etiam est ꝓartus.ꝛ in hyeme vno contenta foramine antri vel muri.multos socios secum sui generis nocte habitare permittit vt calor parui corporis ex societate multorum calescat et foueatur. Hec etiam est auis musica:et precipue cantant tempore magni et sicci frigoris in hyeme. Infra cap̃.ciiij.de eadem tractetur.

Caput. xxxviij

Corinta. Plí. Corinta est auis maxima in partibꝫ orientis que vere ad quantitatē pulmonis vacce habet mollem: et multo infusum sanguine: et ideo multum bibit plus ꝯ alie aues.

¶ Alber. in lib. de na. ani. Corinta est auis q̄ paucas ꝛ paruas habet plumas et pennas.

Caput. xxxix.

Oculus. Ex lib. de na. rer. Cuculus est auis improba: q̄ vocē suā in cantādo nō mutat; ꝫ semꝫ eandē replicat. Auis pigerrima est: ꝛ loco nō stabilis. Turturis vere colorē hz. Hyeme plumis spoliari dicit: intratꝫ terre latibulū: vel cōcauitates arborꝫ: illic estate cōgerit/ quo hyeme viuit. Ouā sua in nido minoris anicule ponit: ꝛ de ouis illius totidē demit: nedū illa numero supflua inuenerit quasi aliena reputet. Itaꝫ cuculus ab aliena matre cū pullis eius fotus ꝛ educatus: dū adhuc in nido inualidus sedet: q̄dā tñ auiditate naturali ceteris pullis cibos rapit: ꝛ hac sagacitate pre ceterꝫ pinguescit atꝫ nitidior fit. In cuius elegātiā nutrix cōuersa gaudet eius forma: miraturꝫ seipsā q̄ talē peperit adeo decipiēs/ vt magnitudine ferū a pullis minoribus nō discernit: ꝫ oēs pullos suos in ei⁹ cōparatiōe damnat: ac vbi cū eduxerit ꝛ adrobur volādi nutritus: ipso viceuersa ꝛ in nutricē insurgit: ꝛ cōsequenter perimit. ¶ Isi. Cuculi a voce ꝓria nominati: tēpus hñt ꝛ ipsi venādi minorꝫ scapulis suscepti ꝓpter breues ꝛ paruos volatus: ne per lōga aeris spacia fatigati deficiāt. Vocꝫ saliue cicadas gignunt. Ouā passeris nido reperta comedūt ꝛ sua obiciūt: post hec illa suscepta ꝛ fouēt ꝛ nutriūt. ¶ Aristo. Cuculus ouis ꝓpꝛijs incubat: ꝫ vnū ouū in nido fulicē ponēs eiusdem ouā fugit. Illa vero futuri eventus ignara ouū sedula nutrix fouet. Sed a cuculo excluso ꝛ postmodū adulto nutrix a nōnullis quā docꝫ necari perhibet. In estate volat et lasciuit. In hyeme iacet languens et deplumatus/ ac buboni similis apparet.

Operationes

¶ Plí. li. xviij. Mirabile q̄dā est de cuculo quo ꝙs loco ꝓmū audiat alitē illā: si pes de terrā circūscribat: ac vestigiū id effodiat/ non gigni pulices vbicunꝫ aspergatur. A

¶ Idē lib. xxviij. Cuculi fimus in vino decoctus ꝛ potus: morsui canis rabiosi confert. B

Caput. xl.

Ouerb. Aristo. Luberb est auis luxuriosa cuius mas si inuenerit ouā femine sue frāgit ea/ ne femina sit solicita circa ea. Femina vero abscōdit ea. Que siue cocat/ siue non: olfaciendo vel audiendo subito ouat. Itē si ꝓsenserit masculū venientem occurrit et coeunt. Mas quidem pedetentim ad feminam accedit sine strepitu: ne alij masculi sentiant: et ꝓ[illegible]nēr cū eo nec coire permittāt. Itē masculi pugnāt inuicē ꝛ victor cū victo coit/ ac viceuersa victor si victus fuerit. Solitarie tū ꝛ occulte coeunt eligente victore locū adhoc et victo sequēte. Mas autem et femina in voluptate sua frequēter deprehēduntur ꝛ cadunt in manus

venatoꝝ. Cũq; luxuriosa sit auis ista: singli tñ mares singulas feminas accipiũt. Item aues põderosi corpis q̃ nõ sunt boni volat⁹ multã hñt supfluitatẽ: mlutũq; coeũt: ⁊ multorum ouoꝝ hmõi sunt: vt cubeth ⁊ strutio ⁊ gallina. ¶ Autor. Cubeth idẽ videt esse q̃d p dix: q̃ em̃ hic de illa dicunt: eadẽ pene de pdice dicent inferius: qd̃ forte latuit trãflatorẽ.

Caput. xlj.

Culex. Isi. culex ab aculeo dict⁹ ẽ: eo q̃ sanguinẽ sugit: hz em̃ in ore fistulã in modũ stimuli/q̃ carnez terebrat vt sanguinẽ bibat. ¶ Aresto. Culex aial corpis anulosi: mẽbrũ hz p qd̃ cibũ sentit: ⁊ q̃dã habẽt hoc mẽbꝝ extra sicut aculeũ: cui⁹ natura est mollis ⁊ v acua: p ipsuz gustãt ⁊ sentiũt et cibũ attrahũt. Culices aũt ⁊ musce minime bestiaꝝ p hoc mẽbꝝ pforãt hois coriũ ⁊ aliorũ aialiũ Ex li. de na. reꝝ. Culex acida petit: et dulcia fugit lucẽ diligit/ita q̃ ad lumen aliquando se vrit.

Operationes

A ¶ Auicẽ. in .iiij. cano. Ad effugãdũ culices et cimices: fit suffumigiũ cũ serraturis ligni pini/aut nigella: silr cuz mirto sicca ⁊ cũ sulphure ⁊ bdellio ⁊ spina fetida ⁊ stercore vac
B cino et cũ foliis cypressi. ¶ Ad idẽ aspgit domus ex decoctiõe radicis lupinoꝝ aut ex de
C coctiõe nigelle/aut absinthij/aut rute. ¶ Palladius. Cõtra culices ⁊ cimices in hortz vel satz amurca recẽs vel ex camerz fuligo spargit galbano q̃z infuso: aut sulphure fugant.
D ¶ Ambro. Culices nõ tangũt hominẽ: si absinthiũ cũ oleo coquat: et eo se perungat.

Caput. xlij.

Dyomedas. Isi. Dyomedie aues a socijs dyomedis appellate sunt: quos fabule ferũt in easdẽ volucres fuisse cõuersos forma fulice silẽs: magnitudine cignoꝝ: colore cãdido/duris ⁊ grãdibo rostris. Sunt aũt circa Apuliã in insula dyomedia int scopulos littoꝝ ⁊ saxa volitãtes Solinus Dyomedas aues insula qua oriz apulie videt: et tumulo ac delubro dyomedis insignis est: sola gignit cui est color cãdidus/ignei oculi: ora dentata: cõgregare volitãt/dueq; duces sunt: quaꝝ altera agmẽ pit: vt ductu certũ iter dirigat/altera insequit: vt instãtia tarditatẽ vrgeat. Cũ fetificũ tps adest: rostro scrobes cauãt: ⁊ surculis inuersum positis subter cauata cõtegũt: et ne operimenta desint: si forte lignoꝝ cassia venti auferãt: hãc struẽ premunt terra quã egesserant: sic nidos moliunt: bifori accessu aditus qui mittit ad pastus in hortũ destinat: qui excipit reuertentes versus occasum est: vt lux ⁊ morãtes excitet: et receptui nõ denegetur. Edem sacram huiusmodi studio omni die celebrant/aquas plumas imbuunt/⁊ alis impendio madefactis rorulente confluunt: et sic edem humore excussa purificant. Tunc pennis supplaudunt: ⁊ inde quasi per acta religione discedunt. Ob hoc aues factos/dyomedis socios ferunt.

Caput. xliij.

Draycha. Albertus in lib. de natu. animalium: Draycha auis est pedibus carens: ⁊ cum ad terram cecidit cubitis alarum et pectore repit sicut vespertilio. Debiles habet pedes caude sue coniunctos. Hoc non apparet/ nisi post pluuiaꝫ in principio estatꝫ/ et tūc pullificat: et cū pulli conualescunt: moritur / pullos relinquens sue miserie vice succiores.

Caput. xliiij.

Egithus/ Emeria ⁊ Ercinia. Pli. li. x. Egithus auis minima cum asino pugnat. Asinꝰ quippe spinetis se causa scalpendi atterens nidos eius dissipat: quē adeo pauet auicula: vt omnino voce rudentis audita/ oua eijciat: pulli ipsi metu cadāt. Itaq; aduolans/ vlcera eius rostro excauāt Porro achantis egithum odit intantum: vt eoꝝ sanguinē credant non coire. ¶ Jorath. Emerie sunt aues que de nocte volantes illumināt aerā propter pennaꝝ suarū naturā que magis in tenebris q̄ in lumine lucēt: sicq; produnt ⁊ capiunt. ¶ Isido. Ercinie aues dicte sunt ab hercinio saltu germanie vbi nascunt: quaꝝ penne adeo per obscurū emicāt/ vt q̄uis nox densis tenebris obtenta sit: ad presidiū itineris dirigēdi iacte interluceant cursusq; vie pateat iudicio plumaꝝ fulgētiū

Caput. xlv

Falco. Ex lib. de na. reꝝ. Falco est auis nobilissima volatu ipetuossilima ⁊ in custodia sui minus cauta. Ideo cū ad p̄daꝫ dirigendus ē: a dño suo retardat: nec auis ei capiēda oñdit: nisi priꝰ aliquā tulū elōget: vt predā cū impetu moderato subsequat. In ardee captura duo falcones pariter relaxant quoꝝ vnus summa petit: alius iuxta terrā inuolat vt videlicet ille volantē ardeā in pulsu p̄cipitet. Iste vero p̄cipitatam accipiat. ¶ Aristote. Falco renes hꝫ debiles/ pectusq; robustū / deliciosis vtit cibis: vnica versatiōe collū girat circulariter pectore existēte imoto adeo: vt colli eiꝰ duo centū argi luminibꝫ ratiōe. Huius visus cuiusdā naturalis discretiōis videant ex eq̄ respōdere: p̄de quoq; q̄ post tergū est, puidus inuigilat. ¶ Ex lib de natu. reꝝ. Falconū genera sunt duo. Unū nobile/ qd auē vsu paruo

naturaliter capit: aliud ignobile ac vile: qd nisi multo labore et maceratione assuefactū hoc facit. Hoc vltimum genus cum ardeam ad terram impulerit. Jamq; imprompta est vt eam capiat. Ardea anguillam vel aliū piscem quem recentius vorauerat euomit: ⁊ tunc falco libere eam volare permittens ac minus fetitum sibi oblatum preferēs ⁊ gaudens ocius apprehendit. Non sic autem falco nobilis/sed eiectum munus vilipendēs: auem dolosam seuerius punit. Habet autē falco os acutum/ac durum in pectore: quod ei natura prouidens indidit ad impulsionē prede. Scripserunt aquila symachus ⁊ theodocion epistolam Ptolomeo regi Egypti in qua tractauerunt de auibus nobilibus ⁊ earuz medicinis. De qua hic pauca de falco ne commemorare liceat.

Operationes

A ¶ Albertus in libro suo de animalibus. Si falco non potest fimare/fel galli da ei comedere/vel testudines albas decoctas.

B ¶ Si falco nimium laxatur/succum iusquiami modicum da ei bibere: et intinge in eodem cibum eius.

C ¶ Si os fractū habuerit in crure vel in ala: Aloe calidum superliga/⁊ dimitte vna die ⁊ vna nocte.

D ¶ Itē fimū galli in aceto coctum superliga.

E ¶ Ad idem: Juuolue alcon herbam cū puluere apij in cordibꝫ paruarum auiū: ⁊ da ei comedere. De hac materia reperies per Albertum tradita in libro suo de animalibus.

Caput. xlvj.

Fasianus. Ex lib. de na. rer. Fasianus ē gallus siluaticꝰ/auis pulchra valde pēnis coruscis: instar ignis: ceruleus interdū ac viridis/rubeisq; penis: interscribitur nitor: Aures geminas videtur habere in capite plumis extantibꝫ q̄s subrigit qū vult atq; submittit. Cristis aūt in capite caret: ⁊ spiculis in cruribꝫ: his tñ armis frustratus animosus ⁊ audax est. Aresto. Fasiani tātū coitus tēpore simul habitāt ceteris vero tēporibꝫ separatim: nec cito rubricatas habēt barbas vel in pedibꝫ calcaria sicut galli domestici: sed tractu tēporis. Fasianus sic capit: aliquādo auceps pāno in quo hec auis depingit coopertus: fasiano se ostēdit: q̄ sequēs coopertū/nec fugientē/nec retrocedentē: tandē a socio ancupis in insidijs latitante rethi inuoluit. Hec auis in aura pluuiosa tristat ⁊ tūc in rubetis ac syluis latet. Circa vesperā vel aurorā de sylua egredit: ⁊ tūc de facili venat. Rostrū in terra figens abscondit se: ⁊ sic absconditū se totū credit: pennas pre pinguedine mutat. Iterumq; sepe renouat. Carnes habet subtiliores ac leuiores ceteris auibꝫ syluaticis: exceptis perdicum pullis.

¶ Isydorus. Fasianus a faside insula dictus est: vnde primum asportatus est.

Caput. xlvij.

Fatator. Ex lib. de na. rer. Fatator est auis in oriente q̄ fetuū procreandorꝫ naturaliter cupida. Tēpꝰ veris anticipat: quo scz aues ceteras solent initiare conceptus. Unde fit vt oua que tunc facit frigore corrumpantur/ne fetuum habeāt ef

fectum: sed iterum sequenti tempore calido ponunt: ⁊ tunc pullos faciunt: quod est contra omnes fere agrestes aues: que semel in anno ouant atq; pullificant.

Caput. xlviij.

Fenix. Isido. Fenix est auis arabie sic dicta: eo q̄ colorē feniceū habeat vel q̄ sit ī toto orbe singularꝫ ⁊ vnica. Nā arabes singularē ⁊ vnicā fenicē vocāt. Hec quingētis et vltra viuēs annis dū senuisse se viderit: collectis aromatū virgulis roguꝫ sibi instruit: et cōuersa ad radiū solis alatuꝫ plausu voluntariū sibi incendiū nutrit: sicq; iterū de cineribꝫ resurgit. ¶ Ambrosi. lib. v. Fenix cū finē vite sibi adesse animaduertit: facit sibi thecā de thure et myrrha ⁊ ceterꝫ odoribꝫ in quā impleto vite sue tempore intrat ⁊ moritꝫ. De cuius humore carnis vermis exurgit: paulatimq; adolescit: ac processu statuti tēporis alaꝝ remigia induit: sicq; in superioris auis speciem et formam reparatur. Doceat ergo nos hec auis exemplo resurrectionem credere: que sine exemplo et sine rationis preceptione sibi insignia resurrectionis instaurat.

¶ Solinus. Apud arabes fenix nascitꝫ: auis aquile magnitudine: capite onerato in comam plumis extantibus/ cristatis faucibꝫ/ circa colla fulgore aureo/ postera parte purpureus: extra caudam in qua roseis pennis interscribitur nitor ceruleus. Hec etiam est mens omnium aliorum autorum. Etiā idem habetꝫ in lib. de na. reꝝ. licet per alia verba.

Caput. xlix.

Filomena ⁊ Ficedula. Ex li. de na. re Filomena dicitꝫ a filos quod est amor/ ⁊ mene qd̄ est dulcis. Hec em̄ auis mira modulatiōe letificat audientē: gaudet ad ortū solis. Preitq; leticia venientē: verno tamen tēpore cātat/ hiberno nunq̄. In initio quoq; veris adeo sue vocis amenitate delectatꝫ: vt rarissime comedat: ⁊ hoc cū summa festinatiōe Itaq; certāt inter se tam pertinaciter: vt victa sepe vitā finiat prius deficiēte spiritu q̄ cantu. Unde et dicitꝫ a filos quod est amor ⁊ mene qd̄ est defectus: quasi amore deficiēs. Miramur igitꝫ in tam paruo corpusculo tā pertinacē spiritum Miramur in illo perfectā musice sciētiā. Modulatus em̄ editꝫ sonus: ⁊ nunc cōtinuo spiritu trahitꝫ in longū: nūc variatꝫ inflexo: nūc distinguitꝫ et cōciso: copulatꝫ in torto grauis acutus creber extensus vibrās: ⁊ aliquādo quidē medius: summus ymus. Meditantꝫ interim alie minores versisq; quos mirentꝫ addiscūt: audit attēta discipula. Redditq; vicibꝫ cantū intelligitꝫ emēdatꝫ/ ⁊ a docēte quodāmodo reprehēditꝫ. Statim aūt vt coire inceperit/ vocis amenitatē perdit. Et vt dicit Pli. Alia vox fit/ mutatꝫ ⁊ color. Ab exitu nāq; verni tēporis aucto estu in totū alia vox fit: mutatur et color: linguis eaꝝ tenuitas illa nō est que ceteris auibꝫ. ¶ Autor. Filomena ē auis parua canora omnibꝫ nota: que ⁊ luscinia dicitꝫ. ¶ Isido. Ficedule dicte sunt: eo q̄ ficos magis edāt: panditꝫ illo versiculo veteri: Cū me ficus alit: cū pascat dulcibꝫ vuis. Cur potius nomen nō dedit vna miethi. ¶ Plini. li. x. Ficedule formā simulq; colorē mutat: hoc tamen nomē habent autumno: postea vero melancoriphi vocantur.

Caput. l.

FUlica. Autor. Fulica est auis magnitudine & colore cigno silis & grādi rostro in scopul' littoꝝ cōmorat: has latini vocāt. ¶ Isidorus. Fulica est auis pudēdissima: cadauerib nō vescit: nec oberrat de loco ad locū: sz in vno loco pmanet vsqꝫ in finē: ibiqꝫ escā suā circa se colligit et deuorat. ¶ Idē. Fulica ē auis boni moris nigra: anati silis: nisi q; minor est anate. In stagnis delectabiliter cōmorat: esca & pace contēta: vñ patet si locū inueniat vbi pacē et escā habeat: nō inde recedit. ¶ Plinius lib. xj. Fulicarum generi dedit natura placabilem cristam per medium caput a rostro residentem.

Caput. lij.

FUcus. Barth. in li. de ppri. rer. inq: Fucus ē apis maior: dict⁹ aūt est fucus/eo q; comedit labores alienos q; si fagus/a fagin qō ē comedere: depascit em̄ qō nō laborauit q: nec mellificat/ sz aliorum mel māducat. De q̄ Vir. Ignauū fucos pecus a ꝓsepibo arcet. Sūt aūt fuci sine aculeo velut imperfecti apes: et sunt seruiciales verā apū: et ideo eis impāt vere apes primoscꝫ expellūt ad opa: tardātes aūt sine clemētia pungūt & puniūt: necꝫ i ope tm̄/ sz etiā in vetu adiuuāt apes: certe quo maior eoꝝ fuerit multitudo: eo maior examinū puētus. Cum mella vero ceperint/ matura cīle abigūt eas melleꝫ singulas aggresse eas trucidāt atqꝫ fugāt: nec vident/ nisi in vere. Imparonibo apū fuci errabūt regias māsiones amplas magnificas separatas coopculo eminētes & fiunt ser angule omnis celle singuloꝝ & q̄uis fuci sustineant tot labores: comedere tamē de melle vix promittunt/ nisi quantum capiunt et fruant: vt dicit Plini.

Caput. liij.

GAllus. Ex li. de na. rer. Gallus est auis faucibo & capite cristata: spicatis aduersis in cruribo armata. Vbi & quādoqꝫ spicula gallinei sz̄ horore potius q; opere nature. Gallus nocte pfunde cātat valdi⁹ & matutino tem⁹. Cantus em̄ cū vētō ferf: et anteꝫ estimari possit lōgi⁹ audit. ¶ Brego. in moralib. Gallus diei nūci⁹: horas noctis discutit: & demū vocē exhortatiōis emittit. Cūqꝫ cant⁹ edere parat/ prius alas excutit: ac sepm̄ feriēs vigilantiorē reddit. Ambro. Est galli cātus suauis in noctibo et

vtilis: q̄s bonus cohabitator: dormientē excitat: ⁊ solicitū admonet: vigilātē solat: ꝓcessuꝫ noctis signās. Idē. Leo timet gallū: maximeq̄ albū. ¶ Arist. Uisi sunt aūt galli: q̄ feminas suas iterficiebāt. Deinde solliciti circa pullos suos regebāt illos: ⁊ assimilabant feminis in nutriēdo illos: ita q̄ etiā inuicē nolebāt coire. Isid. Gallus aūt a castratiōe vocat⁹ ē: nā int̄ aues ceteras huic soli testiculi adimunt: veteres aūt abscisos vocabāt gallos. ¶ Ex li. de na. rer. Gallinace⁹ gall⁹ testiculis viduat⁹ dicit q̄ capo vulgarit appellat/ vt supi⁹ dixi. Fert aūt citi⁹ ipinguari q̄ albedine arcet. Cū gallinis q̄dē ipinguat.

Operationes

A ¶ Ex li. vt sup. Galli carnes grossiores sunt ad digirēdū ⁊ minoꝝ hūiditatis q̄ galline vel gallinacij. Decrepiti tñ galli carnes te-
B neriores sunt q̄ iunioꝝ. ¶ Gallinace⁹ aūt hꝫ carnes validiores omnib⁹ volatilib⁹ bonuꝫ
C sanguinē gñat et optimū nutrimētū. ¶ Aui. Galloꝝ melior ē ille q̄ nōdū cantat: antiq̄ vo
D mali sūt. ¶ Testiculi aūt galloꝝ multū lauda-
E biles sunt velocis digestionis. ¶ Ius gallorum confert dolori stomachi ex ventositate.
F ¶ Ius galli veteꝝ cū polipodio ⁊ aneto: cō-
G fert colice valde. ¶ Docet aūt Gal. in decoctiōe galloꝝ veteꝝ/ vt postq̄ nutriti sunt fatigent faciēdo eos currere vt cadāt ⁊ decollent: deiñ vētres euacuati ac sale ipleti suant ⁊ coquāt cū. xx. kyst aque/ donec veniant ad tres rotilas ⁊ bibat: hoc ius cōfert asmati: ⁊ etiā tremori ac dolori iuncturaꝝ. Esculapi. cerebrū galli cū vino bibitū omnes morsus destruit: et alia multa mirabilia facit.

Caput. liij.

Gallina. Isido. Gallina dicit a gallo: sicut a leone leena. Huius eñ mēbra ferunt quidā si auro liquescēti misceant cōsumi. Ex lib. de na. rer. Gallinis supponēda sunt oua semper impari nūero luna crescēte a decē vsq̄ ad quindecim. Oua incubari intra decē dies edita vtilissimū est. Nā vetera aut recētiora infecunda sunt: subuci aūt debēt impari nūero. Quarto vo die postq̄ ceperint incubari: si eoꝝ acuminib⁹ cōtra lumē in manib⁹ apprehensis/ purus et vniusmodi color perluceat estiment sterilia: ⁊ pro illis supponēda sunt alia. In aqua quoq̄ experimentū est. Nā ouum inane fluctuat iniectū aqua: subsidens vero plenū est. ¶ Phisiologus. Gallina ouat in omni tēpore: preterq̄ in duob⁹ mensib⁹ tropicoꝝ. Dum aūtē galline pulueris fomēto ⁊ crebra respersiōe fugētes vice balnei: sine coitu delectantur. Oua de quib⁹ exituri sunt/ masculi gallina gerit in parte vētris dextra. Ex quib⁹ aūt femine i sinistra. Uniuersaliter si galline oua sua nō incubauerint/ infirmantur. Et quedā galline semp faciūt gemellos: semperq̄ est vnus maior/ alius minor. Gallina qñ cubat in estate/ citius excludit pullos q̄ in hyeme.

Operationes

¶ Isidorus. Gallinaꝝ in cibo melior est illa A
que nondum parit oua: antiq̄ vero praua
¶ Adeps pullorum calidior est q̄ gallina- B
rum magnarum. ¶ Caro etiam gallinarum C
clarificat vocem. ¶ Cerebrum gallinarum D
prohibet fluxum sanguinis narium ⁊ cerebri velaminibus accidentem. ¶ Idē. Epar E
gallinarum pinguium sicut et anatum sanius est ceteris galline sanguinis vt dicit.
¶ Idem. Adeps quidem galli sicut et cerui F
vehementioris est calefactionis. ¶ Adeps G
autem galline minus calidus est: et asperitati lingue confert. ¶ Esculapius. Ouum H
galline valet ad omnem dolorem oculorum: etiam albumen infusum oculis sedat punctiones. ¶ Totum ouum combustum: ⁊ cum I
vino vel aceto bibitum/ omnes fluxus stringit. ¶ Ouorum quinq̄ vitella bibita cum K
tribus vini chyatis emoptoicis valent.
¶ Adeps gallinarum pustulas oculorum re- L
primit. ¶ Tybie quoq̄ cum pedibus cocte M
et cum sale et oleo ⁊ aceto colli dolorē sedāt.
¶ Stercus eius flegmones qui nascunt in N
naribus impositum/ sanat.

Caput. liiij.

Gallinaci⁹. Alexā. Gallinacius si bñ vrticef/ducet pullos suos admodum galline qđ vt dicif nō facit ꝓpter commodū pulloꝝ/sꝫ ꝓpter cōmodū ꝓpriū: vt ex calore pulloꝝ faciat venenū vrtice euaporare. ¶ Ex li. de na. reꝝ. Gallinaci⁹ gallus testicul⁹ viduat⁹ dicif/ q̄ capo vulgarit⁹ appellaf: vt supi⁹ in ca. xxij. dixi. Ferf aūt citi⁹ ipinguari: q̄ libidine arcef: cū gallinis q̄dē ipinguaf sꝫ nequaq̄ ipinguādo fecūdat: cū eis pascif: sꝫ nō eas defēdit nō cātat/nec hora diei vel noctis discernit. Igif ad nihil vtilis est: nisi ad coq̄nā. Itē aliqñ gallus post triēniū castraf: postea quinq̄ vel septē annis viuere sinif: ꝛ sic in ei⁹ iecore lapis inuenif Electori⁹ quē vt ibi cōceperit/ nō postea bibit. Unde si quis hunc lapidē in ore suo habuerit/sitim extinguit. De quo inferius in tractatu de lapidibus tractetur.

Caput. lv.

Graculus ꝛ garrul⁹. Ex li. de na. reꝝ. Graculus ē auis nigra ꝑ totū corp⁹. Est eñ de gñe cornicis: licet corpe minor: libent⁹ in altissimis nidificat: ꝛ h̄ in tanta multitudine: vt in vna sepi⁹ arbore septē paria graculoꝝ nidos ꝯstruāt. Optime nāq̄ aues iste sibi inuicē cōpatiāf. Est aūt auis clamosa nimiū maxīe a tpe coit⁹: quē. s. coitū tēpus excitat vernū. Amorꝫ gr̄a mascul⁹ feminā cubat. Carnes pulloꝝ ei⁹ edibiles sūt ꝛ maxīe si excorient. Hāc auē nōnulli falso opinanf eādē esse garrulū: sꝫ mlta int̄ eas ē differētia: nā graculus est vni⁹ coloꝝ: garrulus aūt colore distinct⁹ ex diuersis plumis. Dictus a garriēdo: nō eñ eā quisq̄ transire pōt cōtra quē nō garriat. Ceteraꝝ aūt auiū voces v⁹ modulos nō ad delectamēta leticie sꝫ tm̄ ad garriēdū dicif imitari. Tāta plumarū varietate distinguif: vt nullus ei ceteraꝝ auiū color deesse dicaf. Captus in iuuētute claudif vt articulata ꝟba loq̄ doceaf: q̄ etiā vbi didicerit/magis garrire gestit. Et qñq̄ dū garrulitate intēdēs sibi nō ꝓspicit: nis⁹ eā īopinate rapit: freq̄nt̄ īsaniare d̄r: ita q̄ plerūq̄ int̄ furcatas arboꝝ ramos se suspēdit.

Operationes

¶ Pli. lib. viij. Gracula q̄ꝫ sicut ꝛ alie q̄dam aues lauri folio annuū fastidiū purgāt. A

¶ Idē. li. xviij. Graculi sero a pabulo recedētes hyemē p̄sagiūt. ¶ Isido. Est eñ loquacissimū genus et vocibus importunum. B C

Caput. lvj.

GRippes. Isi. Grippes vocat eo q sit aial pēnatū ⁊ q̄drupes. Hoc gen⁹ feraꝝ i ypboreis nascit mōtibꝫ. Omni corpis pte leones sūt alis ⁊ facie aq̄lis silēs eq̄s vehement ifesti: nā ⁊ hoies visos/decerpūt. Solin⁹. In asyathica scythia terre sūt locupletes ihabitabiles tñ: nā cū auro ⁊ gēmis affluāt. Grippes vniuersa tenēt alites ferocissimi ⁊ vltra oēm rabiē deseuiētes: q̄ꝝ immanitate obsistēte: aduenies accessu rar⁹ est. Visus q̄ppe decerpūt velut geniti ad plectēdā auaricie temeritatē. Arimaspi cū his pugnāt/ vt lapides q̄ ibi sunt/ intercipiant. ex q̄bꝫ sunt smaragdus sicenic⁹ ⁊ cristallus. Ex lib de na. reꝝ. Grippes ē auis q̄drupes: capite ⁊ alis aq̄le silis: sꝫ mluto maior: tñ in nido suo lapidē agathē ponit: nec dubiū q̄n ad aliqd remediū. Hi eq̄s ⁊ boibꝫ maxie infesti sunt: et hoies armatos p̄liādo superāt ⁊ occidūt. Grippes dñr auꝝ effodere in effossi inspectiōe gaudere. Alber. in lib. de na. ani. Grippes i posteriore pte ⁊ cauda ⁊ posterioribꝫ cruribꝫ imitat leonē: hꝫ etiā vngues longos ex quibꝫ ciphi fiūt. ¶ Johā. monteuille dicit: Corpus magni grippis mai⁹ esse octo leonibꝫ de partibꝫ istis: nā postq̄ bouē/equū vl hoiez etiā armatū occiderit/leuat ⁊ asportat pleno volatu. Illi⁹ vngule sunt tāq̄ cornua bouis: de q̄bꝫ fiūt ciphi ad bibēdū q̄ reputant valde p̄ciosi: fiūtq̄ de pennis alaruꝫ eius arcus rugidi et fortes ad iaciendū missilia ⁊ sagittas.

Caput. lvij.

GRicocenderon siue gracocēderō. Alber. in li. de na. anima. Gracocēderō auis esse dicit magna int omnia volatilia minus vtens coitu: vno em̄ coitu in estate implet/ feminā ad filiaꝝ fecunditatē: ⁊ sic toto anno non coit amplius.

Caput. lviij

GIrfalco ⁊ Gosturdo. Girfalco venit a ptibꝫ trāsmarinis in cohorte multaꝝ aucaꝝ siluestriū: q̄rūvnā de nocte ꝓpter frigus pellēs sub pedibꝫ suis: aliaꝝ de die capit in cibis. ¶ Autor. Girfalco idē dicit esse qd herodius. De quo dicit inferi⁹. ¶ Ex lib de na. reꝝ. Gosturdi sunt aues admodū parue/colorꝫ terrei/cristā ꝑuā ex plumis habētes in capite/nec aliaꝝ auiū more volātes: qui vēto cogēte nunc alta/nūc yma petūt. De his fert vulgo q̄ eaꝝ oua in terra posita a bufone: ex q̄bꝫ cū exierint pulli: tūc primū eos parētes curāt: eisq̄ cibos ferunt quo adusq̄ volatus tentare possunt.

Caput. lix.

GRus. Isid. Grues nomen de propria voce sumpserũt: tali em̃ sono susurrãt. He dum pergũt vna sequit aliam ordine litterato. ¶ Aristo. Gruibus quoq; natura dedit placabilẽ cristã per mediũ caput a rostro residentẽ. Regẽ habent grues: eiq; sunt obedientes. Grus dormiẽs caput sub alis declinat: ⁊ super vnũ pedẽ stat. Habẽt autẽ rectorem grues qui ceteris dormientibus ⁊ capita sub alis reclinãtibus excubat eleuato capite. Grues ad inuicem pugnant: ita q̃ in hora pugne accipi possent. Ex li. de natu. rer. Per grues domesticas alie capiuntur grues: habent carnes reliquis auibꝰ grauiores. ¶ Isido. Grues excelsa petunt: quo facilius videant quas petunt terras. Castigat autem voce que cogit agmen: at vbi raucessit succedit alia. Nocte autem excubias diuidunt: et ordinem vigilarum per vices faciunt: tenentes lapillos suspensis digitis quibus somnos arguant: quod cauendum est clamor indicat. Dicit Aristo. q̃ ad plagam septentrionalem vltra egyptum in hyeme veniunt quibus pigmei homines scꝫ cubitales occurrunt: et cum eis pugnant. Pugna gruum adeo fortis est ⁊ pertinax/vt manu capi possunt. Quando nubes pluiosas prospiciunt /claman et vociferant: ducem suum celeriores captare volatus solicitant. Cum autem super terram descẽderint vt comedant/dux earum caput in altum erigit in custodiam omnium: cetere vero secure depascant. Fertur autem q̃ post hyemem volantes a montibus orientis harenas aureas: ⁊ auricalcum lapidem transglutiunt: et post in partibus transmarinis euomunt. Unde dixerunt qui experti sunt: q̃ lapis quem grues euomunt/igne mediante transit in aurum.

GLuta. Isid. Glutis est auis grece sic noiata: q̃ longã exerit linguã. Hec instante hyeme recedentibꝰ hirundinibꝰ atq; ciconijs blãdiẽte sibi societate: aui de cum eis iter aggredit. Sed postmodũ in volatu labore cõperto penitẽtia ducit: ⁊ q̃m̃ in comitatẽ reuerti piget/sequit aues aliq̃s tanto tñ tedio tã paruisq; dietis: vt eã incõpleto itinere hyems anticipet. E contra vero citramus auis asie festinatior perseuerat et alias aues socias p̃it: redditq; solicitas: et excitat de nocte somnolentas. ¶ Aristo. Auis galator. i. magne lingue: linguã hꝫ prominentẽ valde: et hec adiungit in redeundo cum gruibus ⁊ alijs auibus.

Operationes

A ¶ Rasi. Caro gruis grossa est/que ⁊ tarde digeritur ⁊ sanguinem melancolicam generat

B ¶ Haly. Fel gruis calidum subtile: si cum aqua sansuci naribꝰ instilletur: paralisi prodest et facit titilationem.

C ¶ Item. Occisa grus vna die in estate/duobus in hyeme seruare debet antequã comedatur: vt caro digestibilior fiat atq; tenerior

Caput. lx.

Harpia. Autor harpie dicunt q̄dā aues maxime q̄ nunq̄ satiant mādūcādo Digitos ad p̄dā exacuūt curuis timēdos vnguibꝰ sup mēsas aduolant: ꝛ qd cōtingūt/auferūt: qd relinquūt/polluūt. Ex li. de na. re. Harpia est auis in solitudine iuxta mare ponticū: fame rabida/fere semp insatiabilis: vngues hꝫ ad uncos ꝛ ad rapiēdū et disserpendū semp paratos: faciē tñ hꝫ hominis: sꝫ in se nihil humane ꝟtutis: nā supra modū humanū ferocitate grassat. Primū hominē quē in deserto viderit/occidere fert. Etiā inde cū fortuitu aq̄s inuenerit/faciēq̄ suā in eis contēplata fuerit: mox sui similē hominē occidisse se perspiciēs: immodice tristat: ꝛ hoc aliq̄s vsq̄ ad mortē. Plangitq̄ occisuꝫ omni tpe vite sue. Hec auis (licet careat ratiōe) aliqñ tñ domestica ꝛ docta loquit hūana voce. Vir. in. iiij. eneidū de harpis loquit: Extruimusq̄ thoros dapibusq̄ epulamur opimis.
At subito horrifico lapsu de montibꝰ adsunt Harpie: et magnis quatiūt clangoribꝰ alas Diripiūtq̄ dapes cōtactuq̄ omnia fedant. Immundo predam pedibꝰ circūuolāt vncis

Caput. lxij.

Hyrundo. Ex li. de na. rer. Hyrūdo est auis leuissima/rostro paruo/cauda etiā furcata/forma grata/nigredine decētissima in vētre cādida/sub gutture ruffa modicā hꝫ carnē et nigrā/plumas mltas ꝛ alas magnas: ideoq̄ circū hꝫ volatū/diem prenunciādo/nunciat: dormiētes excitat: et ad laudē creatoris inuitat. Apricos montiū recessus hyeme petit: ibiq̄ nuda ꝛ implumis reperit. Aduentus sui tēpora custodit et aduentu suo veris initiū prodit. Quedā in iecore lapidem celidoniū portant. Harū pulli in hoc cognoscuntur: si pro signo pacis ore ad os in nido conuersi sedent. Nam ceteri q̄ non habēt lapidē auersis posterioribꝰ sedēt. ¶ Ambro. Hyrundinē accipiamus materne sedulitatis in filios grande documētū. Hyrundo minusculo corpore: sꝫ egregio pre sublimis effectu: in nido constituendo tam sapiens est vt hominum domicilijs paruulos suos cōmendet: vbi nullus eos incurset ore festucas legit: et luto illinit vt conglutinari possint: sꝫ qui lutum pedibus deferre nequit aqua pēnas infundit: vt eis puluis hereat: et limus fiat quo festucas sibi colligat: et herere faciat. ¶ Phisiologus. Hyrundines ouant bis in anno: sed oua prima quandoq̄ propter hyemem corrumpuntur: posteriora vero complentur: et faciunt pullos. Hyrundines ꝛ passeres pullos incompletos faciunt et pullificant pullos multos: propter hoc si extrahatur oculus hyrundinis pulli/dum paruus est/iterum crescit. Ex lib. de naturis rer. Hyrundinis femina libidinis imagine concipit: aut puluere Celidoniam vt dicit plinius: herbam scꝫ visui saluberrimā monstrauerunt hyrundines vexatis oculorum pullis illa medentes. Hyrundinum quedam nidificant in domibus: quedam in fenestris vitreis: quedam in abruptis montiū. Et he qualitate et quantitate differunt. Pullus hyrundinis auide clamat et ieiunis et de nocte. Si pullo hyrundinis extrahantur oculi/alias natura restaurante recuperat. In eius ventre lapis inuenitur multis deseruiēs vtilitatibus vnus scilicet ruffus et alius albus.

Operationes

¶ Dyascorides. Hyrundinis pullum primo defectu prime lune aperies/inuenies in eo lapides duos: vnum beneficum: et alterum maleficum. A

¶ Sed cum aperis eum/caue ne terram tangat. Hic in pelle vituli vel cerui positus in collo vel brachio sinistro patientis ligatus/epilentiam curat: si hoc assidue fiat. B

¶ Maiores autem hyrundines si combuste fuerint: puluis earum melle mixtus ꝛ inunctus/caligines oculorum detergit. Hec etiam squinanticos prodest. Et vue fauciumq̄ tumorem compescit. C

d ¶ Esculapius. Hyrūdinis cōbustio vel pul uis pulloꝝ eius combustoꝝ morbos fauciū curat. Eoꝝ eius si bibatur/idem operatur.

e ¶ Auicenna. Hyrundinis cinis et maxime adusti acuit visum.

f ¶ Et dicitur q eius cerebrum cum melle cō fert principio aque.

g ¶ Idem. Hyrundinum stercus valet albu ginitet hoc ipsum esse mirabile/sum expert⁹.

h ¶ Plini.lib.r. Fimus hyrundinis decoctus et poratus/confert morsui canis rabiosi.

Caput.lxiij.

Herodios. Isido. Herodios greci vo cant:quos latini Diomedes. Glosa super psalmū.ciij. Herodius est auis ra pacissima omniū volatiliū maior: que et aquilam vincit. Glosa super Deutro. Herodius vulgo girfalco dicitur:et rapit aquilam. Ex lib.de natu.rer. Herodius qui et Girfalco (vt glosa super Leuiticum dicit) in loco vbi aues immunde prohibentur/sine girfalcus (vt dicit liber rerum) appellatur. Est auis inter omnes nobilissima:colore ceruleo:um:maxime tamen parte corporis ad albedinem declinans:preterq; in pectore et alis/vbi celestem colorem euidentius imitatur:adeo fortis est/vt aquilam capiat: adeo quoq; animosus/vt cum post quinq; grues vel alias quasq; aues in aere volantes fuerit/dimissus ab earum persecutione non desistit:donec omnes ad terrā successiue deiciat. Est autem canis ad hoc educatus et doctus:qui herodio desuper volāte ipsas aues deiectas capiat et occidat. Herodius cum videt predam/excutiens se animat⁊ discernit/an ad capiendum apta sit. Carnes crudas⁊ seruatas non comedit/sed recentes. herodius parui corporis est respectu alarum suarum.

Caput.lxiiij.

Bis. Ex li. de natu. rerum. Ibis est auis super nilū requiescens:aquam tamen nūq; ingrediens: sed ciecta cadauera comedens/que cum cibis nimis cōstipata fuerit rostro de nature secretis indigestibiles cibos detrahit. Dentiuntur plane qui dicuntur ibites esse ciconias: nisi forte dicant genus esse ciconiarum in orbe nostro ignotum. Nam ibites (vt dicit plinius) habere rostrum aduncum: quod itaq; de ciconijs nostris falsum est: que rostrum habent longum directum in summitate acutum. Nec auis ore parit: et eius oua si quis comederit/morietur. Glosa super Esaiam Ibis est auis aquatica/serpentibus inimica. Huiusmodi aues Josephus a Moyse dilatas in bellum contra Erbyopes narrat: quia serpentes habundant in terra illa per quam aditus erat. Plinius lib:o. r. Inuocant ibites suas egyptij contra serpentiū aduentum.

¶ Physiologus. Ibis semper de nocte et die iuxta littora ambulat / quereus cadauer aliquod quod ab aqua iam putridum eiectū sit:refugiens altiores⁊ puriores undas vbi mundi pisces habitant: quia natare nescit: nec dat operam vt addiscat: cum cadaueribus delectatur.

Caput.lxv.

IBos. Alber. in lib. de na. animaliũ inquit: Ibos auẽ esse orientaliũ partiũ: fortẽ odiosa; eq̃s existere: hz em̃ hinnitũ sicut equus: sz vox eius est horribilis ⁊ terribilis ad audiendũ: ⁊ illa vocãdo eijcit eq̃s a pascuis: eo q̃ herbis pascit sicut equus. In uidie aũt ⁊ auaricie causa equos eadez auis extollit de pascuis cum pratis sedet.

Caput. lxvj.

ISpida. Alber. in lib. vt sup̃. Ispida auis est pulchra q̃ germanice/ yszuogel vocat: colorẽ hz mediũ inter viridẽ ⁊ ceruleũ: cui cũ radius solis icipit saphirini coloris videt in pectore: colorem hz carbonum ardentium: circa aquas volat pisciculis insidiatur et vermiculis.

Operationes

¶ De hac dicũt q̃ pellis eius detractat ⁊ parieti infixa/ mutat pennas annis singulis: sz probaui in quibusdam verum non esse. A

¶ Dicũt etiã auguria sectãtes q̃ hec auis cõseruata in thesauris/ thesaurus auget ⁊ abolet paupertatẽ. Infra in ca. de ybos ⁊ ydros ⁊ ysidaxione ⁊ c̃. plenius dicetur. B

Caput. lxvij.

Iches ⁊ Koky. Ex lib. de na. rez. Riches est auis q̃ vocibus diuersis vociferat/ ⁊ quolibet fere die vocem suam mutat: super arbores nidificat: ⁊ glandibus quando mature sunt cibum congregant sufficientem sibi. Educati vero pulli eius ⁊ ad volatum roborati cibant parentes suos in senectute faciuntq̃ eos manere in nidis absq̃ vllo labore.

¶ Eodem lib. Kokis est auis in cuius morte vociferãtur aues vociferatione dolorosa et suaui. Omnes quoq̃ aues vncorum vnguium cum viderint pullos suos volare posse: illos percutiunt ⁊ a nidis eijciũt: nec post q̃ cõpleti fuerint: de illis solliciti sunt: p̃ter Kokis que longo tẽpore de pullis suis cogitat: et cum eis volantibus volat: eisq̃ ad comedendum dat. Actor idem alibi de cornice dicit: vnde hanc auem estimo cornicem esse.

Caput. lxviij.

ynius/ Karbolus. Alber. in li. de na. anima.. Kinnius auis est p̄da viuēs: bone pullificatiōis/ diligēter pullos nutriēs: nō solū suos/ sed etiā nutrit pullos aq̄le subiectos tedio. ¶ Eodē lib. Karbolus auis est pigra: q̄ nec oua sua fouet/ nec pullos nutrit: ꝑ oua sua latent̄ in palūbi nido reponit: ⁊ a palūbis fouent̄ et nutriunt̄: pullicius ouis palumbi prius confractis.

Caput. lxix

Lagus ⁊ Lucidius. Jorat. Lag⁹ est auis aquatica mergo vtcunq̄ moribꝰ cōtraria. Nā sicut merg⁹ tēpestatē maris fugit: sic lagus in tēpestate letat̄ et ludit. Elicius super Leuiticū: Lagus est aīal in terra ⁊ in aq̄ habitās: volat em̄ ⁊ natat. Actor. Hec auis ē (vt fert̄) q̄ vulgo vocat̄ rasle. ¶ Ex lib. de na. rer. Luscidij dicti sunt q̄si lucē dātes haruꝫ em̄ auiū pēne ꝑ obscuꝝ in nocte lucēt. Vñ q̄ eas hñt qñ volāt p̄iactis luciferis pēnis: harum gratia vias dirigunt. In hercinio germanie saltu hec auis habitat.

Caput. lxx.

Laagepus auis est: vt dicit Alber. in lib de na. anima. sꝫ suū modū natura leporinos hñs pedes/ ⁊ vellus habēs plumis et male volat: ⁊ ideo in speculo sub terra viuit ꝙ qñ pro p̄da aliqñ ꝑsilit: statim capta/ p̄da ad antrū redit ⁊ comedit: hec auis nō domesticat̄ ⁊ capta morit̄ et citissime putrescit propter sue cōplexionis maliciā.

Caput. lxxj.

Linachos. Ex li. de na. re. Linachos est auis acuti visus valde q̄ ⁊ pullos suos anteqū habeāt alas cōpletas p̄cutit ad solē aspicere cogit: ⁊ si cuius ocl's lachrimet/ipsuz īterficit: alios ꝟo nutrit. Hec etiā marinis auibꝫ cibat: eosq̄ q̄nq̄ desup in aere leuata natātes cōtēplat: quā ille videntes se submergūt. At illa ꝓpe aquas descēdit eas vsq̄ ad suffocationē in submersiōe manere cogit: et tunc plumis ad supficiē aque deductas rapit.

Caput. lxxij.

Luscinia. Autor. Ipsa ē filomena: vt in papia legit. Isi. Luscinia dicit q̄si lucinia: q̄ cantu suo solet signare diei surgētis exortū: eadē ⁊ accedula a Cicerone vocat. Ambro. Luscinia puigil custos cum oua q̄ddā sinu corpis ⁊ gremio fouet insomnē lōge noctꝫ laborē cātilene suauitate solat q̄ possit nō min⁹ dulcibꝫ modulis (vt mihi videt) q̄ fotu corpis oua animare q̄ fouet. Pli. li. x. Luscinijs diebꝫ ac noctibꝫ cōtinuis q̄ndecim garrulis sine intermissu cāt⁹ est. Den sante se frōdiū germine digna miratu auis. Primū tāta vox in tā paruo corpusculo tanq̄ ꝑtinat spirit⁹. Deinde in vna musice ꝑfecta sciētia modulat⁹ edit son⁹ ⁊ nūc cōtinuo spiritu trahit in lōgū/nūc variat inflexo/nūc distinguit cōsciso copulat in tortu. Itaq̄ cesarꝫ iuuenes habebāt luscinias greco ⁊ latino sermōe dociles. Preterea meditātes in diem assidue noua loq̄ntes. Postremo hyeme ipsa nō cernit: linguis eaꝝ tenuitas illa prima nō est q̄ ceterꝫ auibꝫ. Pariunt in vere primo plurimū sua oua.

Caput. lxxiij

Magnales. Albertus in libro de naturꝫ animalium. Magnales aues sunt orientis valde magne/pedibus magnis et rostro hominibus nō nocentes. Piscibus in fluminibus ⁊ in alijs stagnis insidiantur et illos comedunt.

Caput. lxxiiij.

Merula. Isi. merula antiqt⁹ medula vocabat eo q̄ modulet: alij merulā aiunt vocitatā: q̄ sola volat q̄si mera volās. Hec cū in om̄ibo locis nigra sit: in Achaia tñ cādida est. Pli. lib. viij. Merula folia lauri fastidiū annuū purgat. Idē in lib. x. Abeūt ⁊ merule in vicina: s̄z plumā nō amittūt: nec occultant/ nisi spe cibi quo hibernū pabulū petūt. Merula ex nigra ruffescit estate canit/ hyeme balbutit/ circa solsticiū mutat rostrū/ anniculis in ebur trāsfigurat dūtaxat maribo. Ex li. de na. rer. Merula dicebat olim medula: q̄ mirabiles vocis modulos reddit. maxime cū vernū tp̄s iminere ꝓspexerit. Nā hyeme tacet: aut tm̄ balbutit. Olim merula fuit spectādum in clero miraculū q̄ arte humana edocta nouē notulas in ordine scd̄m musicā cātabat: ita perfecte vt nullus musicoꝝ eā aliq̄tenus imitari posset parilitate cōcordātie. Hec auis croceum quātulūq̄ colorē h̄z in pectore: reliquum vero corporis occupat nigredo. Merula domestica cōtra naturā carnes comedit: ⁊ hec dulcis canit: libēter se balneat ⁊ plumas rostro purgat. Cūq̄ nigra sit et turpis: in delectationē mouet seipsam propter amenitatē vocis merula plumas nō exuit: sicut cetere aues: sed rostrum suum singulis annis mutat in candorē: et in hyeme vix potest volare propter pinguedinem.

Operationes

A ¶ Haly merulaꝝ fimus qui risuz comedunt si tritus et cū aceto distemperatus: morpheeq̄ nigre superponatur: eā extirpat: sic quoq̄ lentiginē elimat.

Caput. lxxv.

Mergus Ex lib. de natu. rer. Mergus flumina stagnaq̄ innatat: ⁊ pisces persequit: sic dictus: eo q̄ in aquis se mergat: diutius tñ sub aquis morari nō valet: quoniā in aere spiritū recuperat qnādo percuti debet in aqua mergit. Serenus sulpicius tradit q̄ quedā eaꝝ species ē q̄ a re cornutā vocāt: eo q̄ rubeas plumas in capite instar cornuū habet. Cōtra omnes genus auiū pedes habēt in cauda: ita vt cū in terra stant sicut homo gestu pectoris eriguntur. Has aues beatus Martinus diuina virtute coegit aquam contra naturaz suam deserere: et arida loca desertaq̄ petere. Harum pulli statim vt oua exeunt/ tanto vigore pollent: vt si matrem eos perdere contigerit/ virtute propria viuant. Et vt dicit experimentator: in hyeme pinguiores sunt propter paucitatem motus. Omne em̄ animal sereno aere gaudet: et in eo plus vagatur. Pli. lib. xviij. Mergi sicut cetere aues aquatice pennas rostro purgātes: aut maria aut stagna fugientes/ presagiuntq̄ ventum.

Caput. lxxvj.

Merillus ⁊ Meropes. Isidorus: Merillus auis est non multo maior merula: colore quoq̄ prope similis: sed rostro pedibus vnguibusq̄ dissimilis: prede cupidus est. Sed q̄ paruus et parui roboris: paruarum auium est persecutor. Hi sicut accipitres et herodij socialiter volant. Imbuiq̄ q̄ tuor ex illis possunt vt cignum hoc modo capiāt. Primus ex eis ci

ni caput inuadit. Secūd⁹ a tertius ex vero q̄ latere binas alas. Quartus vero collum et pectus. Et sic cignus auis grauida: angustijs circumsepta mouere se non valens ab aucupe preuenta capitur ⁊ occiditur. ¶ Idē Merops est auis habens in dorso colorem ciameum: in pectore subrutilum: in ventre pallidum. Hec naturali calore abundans: antra septem pedibus altitudinis in terra fodit/ibiq̄ nidificat/ac fetus facit: ⁊ eos vsq̄ ad robur debitum illic abscōditos pascit et nutrit. ¶ Jorath. Meropes solliciti sunt de pullis suis. et quando iam senescunt ⁊ volare nequeūt. pulli fouent eos et alunt quousq̄ viuunt.

Caput.lxxvij.

Melancorisus ⁊ Morfex. Alb. in li. de na. aīaliū. Melancorisus sic dictus. q̄ mortificat. auis ē: vt dicit Plinius: quantitate parua fecunditate magna. Nam vltra viginti oua fouet: et om̄es inducit filios. ⁊ ita diligenter pascit q̄ in nidis pinguissimi sunt. ⁊ cum a nido volant ꝑ turbas matrē sequuntur nec ip̄a deserit eos donec per seipsos sibi ad procurationē sufficiant ¶ In libro vt sup̄. Morfex auis est aq̄tica ⁊ magna. Rostrum habet serratile ⁊ forte: et vngues fortes. ⁊ mergitur sub aqua et capit pisces magnos: ⁊ precipue anguillas ⁊ gregatiz nidificat in arboribꝰ iuxta aquā: et pascit pullos piscibus: et sunt voraces: et dicit de eis quādo auolare debent a nido si sentiunt se nimis grauari cibis de nouo sumptis euomunt eos vt leues fugiendo volare possint. ⁊ qui nō euomūt aliq̄n pereūt. Sterceus huius auis siccat arbores in quarū ramis cadit. Hec auis saturata expādit alas ad solem insidens palis et arboribus vt siccentur. et quādo incipit volare vix eleuatur et caudam diu in aquam ducit. Unde et a quibusdam humusculus vocatur.

Caput.lxxviij.

Mennonides Meauce ⁊ Merustiones. Alb. in li. de na. aīaliū. Mennonides aues a loco ab egyptijs sic vocatas. De egypto eī volāt ad nilum ad sepulchrū Mennonis philosophi semper in quinto anno. ⁊ cū biduo ibi circūuolauerūt tertio die pugnā ineunt ⁊ se rostrꝫ ⁊ vnguibꝰ lacerāt. ⁊ tunc reuertunt in egyptū. ¶ In li. vt sup̄. Meauce aues sunt a mutatōe vocis sue sic dicte. sunt aūt anatibꝰ maiores. ⁊ sūt breui colli ⁊ breuibꝰ pedibus. coloris cinericei: oculis glaucis. rostro ex parte croceo et ex parte rubeo: semꝑ clamās meauca. cadauerib⁹ cupidissima: ⁊ p̄cipue hoīm. vñ ⁊ gaudet in tēpestate. Insidiat tñ etiā paruis animalibꝰ ab istis auibꝰ. Etiaz multe alie aues apud marinos meauce vocātur. ¶ In eodē li. Merustiōes aues sunt parue rapaces tñ ⁊ aliq̄d habēt ꝺ falconū natura: ⁊ socialiter volāt ad predā. Et aliq̄n quatuor docent q̄ spe auxilij hoīs cignū ꝓsternūt: ⁊ tunc vnus capiti: ⁊ duo aūt alis insidētes. ⁊ q̄rtus pectus oppugnās cignū opprimēdo deꝯciūt: vt ab aucupe capiat. q̄n āt siluestres sūt parua auiū: sunt insecutrices. Sūt aūt in figura ⁊ color̄ fere sicut merule: excepto q̄ pedes vngues ⁊ rostꝫ hñt adūcos ad capiēdū.

Caput.lxxix.

Miluus. Isi. Miluus ꝺr q̃si mollis auis.l.viriby ꝛ volatu.rapacissim⁹ tñ ē.ꝛ semper domesticis auiby insidiat. Ex li.de na.re. Miluus vngues pedes ꝛ rostꝝ aduncũ hz instar accipitris:sed alas curuas ꝛ nõ rectas:in q̃ est eis dissimil. Audax ē in paruis:timidus in magnis.fugat a nisu:q̃uis in triplo sit maior illo. circa macellas ꝛ cadauera excubat. Jecur ei⁹ medicinale Plinius laudat. Glosa sup Hieremiã Aues sua tẽpora norũt: quãdo scz ad calida loca festinãtes rigorẽ hyemis debeãt declinare a principio veris ad regiones solitas redire. Uñ scriptũ est. Milu⁹ nõ apparet nisi in estate:sicut nec turtur ꝛ hyrũdo. In hyeme nanq; manẽt in nido vel latent in cauernis arbor: vt ad alia loca calidiora se trãsferunt. Jozath. Milu⁹ cubit⁹ cũ a nido egreditur in cõplemẽto alaꝝ suaꝝ aues magnas venat. Cũq; fortior fit magis debiles capit. in cõplemento aũt virtũ suaꝝ muscas et cullices ac lumbricos terrestres venat: ꝛ tũc fame morit. Ex Auiano. Miluus insidiat auibus domestic;:maxime q; pullos ꝺo incautos viderit statim rapit. Circa coquinas etiam ꝛ macella volitat: vt si quid carnis crude proiciat foras/velocius rapit.

Operationes

A ¶ Plli.li.xxix. Milui iecur adinunctiones
B oculoꝝ vitioꝝ laudat. ¶ Idẽ in li.xxx. Ex nido q̃z milui furcul⁹ viris alligatus cerui
C cerulo ꝛ opistotano auxiliari dicit ¶ Comi cialiby eris iecur milui deuoratũ medetur.

Caput.lxxx.

Monedula et Muscicapa. Jsido. Monedula ꝺr q̃si monecula: q̃ cũ aurũ inuenit:aufert ꝛ occultat. Uñ Lice.p Valeriano flac. Nõ plus auꝝ tibi q̃ monedule cõmittẽdũ est. Arest. Monedula pugnat cũ bubone q: bubo debilis est visus de die propter hoc rapit coru⁹ ille bubonis ova ꝛ comedit ea. Ex li.de na.re. Monedula q̃si moneram collẽs aut diligens dicitur. auis est nigra sed formosa ꝛ grata heim rocẽs in pullo edocta imitat. In matutino cũ ortu solis sola citius discretius ꝛ tenacius retinere dicit. Huius carnes pruritũ capitis excitãt nam ꝛ ipsa appetit in capite fricari. ¶ Ex li.vt supꝝ. Muscicapa est auis maior columba plumas babẽs vt lanari⁹ pedes.ꝛ rostꝝ vt hyrũdo. q̃ licz ortis rictũ habeat amplissimũ ꝓpter muscas ꝛ cinifes quib⁹ solum modo.vesc. Rostrũ tñ inter aues comparatione sui corpis habet minimũ ꝛ pedes silr.

Caput.lxxxj.

MUsca. Actor. Musce vt fertur ex immundicia nascuntur: immūdis adherent et loca immunda frequentant. Inquiete sunt et importune ⁊ infeste pungitiue ac tumultuose. ¶ Isidorus. Musca ex greco venit sicut mus. De sicut apes necate in aqua aliquotiēs post vnius hore spaciam reuiuiscunt. ¶ Arest. Animalia duas alas habentia: tantum pungunt aculeo: qui est interior sui capitis vt musce ⁊ mustiliones. Cuncq; quodlibet annulosum habeat membrum per quod sentit cibum. Musce ac mustiliones hoc membro pungunt: sanguinem extrahunt. Musca sicut et apis non facit strepitum ac sibilum nisi volando: scilicet alas per aerem inter ipsas: et corpus cadentem extendendo et contrahendo. Musca et formica non sunt nidificantes. In hyeme cocuntsi aer conueniens fuerit: et ventus meridionalis flauerit. Nō autem separantur in coitu: nisi grauiter quedam annulosa: quia coitus in eis multum durat vt patet in muscis ⁊ araneis. Musca habet aculeum sicut apis extra. ei⁹ natura est mollis et vacua. per ipsum gustat et sentit ac cibum attrahit. Habet itaq; dentes muscarum genus et apum: qui cum sint similes dentibus aliorum: ¶ Ex libro de naturis rerum. Musca proteruolat ⁊ circumuolando strepitum facit ex aere circumagitato. Inter alias rostrum habet quasi cannam concauam pedibus posteribus alas acuit: anterioribus autem rostrum et caput lucem diligit: nec in tenebris ambulare nouit. Ad calorem se libentius confert.

Operationes.

A ¶ Auicenna in quarto canone. Musca interficit arsenicum: quando de illo ponitur aliquod in lacte et sugunt musce. Interficit etiam eas fumus eius ⁊ fumus eburis: atq; decoctio ebuli nigri.

B ¶ Haly in libro vbi supra. Musce prosunt oculorum doloribus ⁊ sui palpebrarum.

E ¶ Que si comburantur: et cum melle super alopicie loca ponantur: capillos producunt

D ¶ Plinius li. xxiij. Musce quidem necantur: si locus foliorum sambuci decoctione spergatur.

Caput.lxxxij.

MIcedula. Isidorus. Micedula est genus corui q̄ pugnat cū bubone. Corui enim ova bubonis rapit: quia parum videt in meridie et ea comedit ova corui similiter de nocte. Actor. Idem dictu ⁊ est supra scilicet de monedula. vnde videtur idem esse: sed forte diuersitas illa nominis peruenit ex vitio scriptoris.

Caput.lxxxiij.

NIsus est auis. vt habet in li. de na. re. nobilis forma et roboris minoris q̄ berodius. sed vnus est color: pluma-

rum ambobꝰ. et tñ socialiter volare recusāt. Naz inuidia fertur et fastu. et cū impetit solus ambit honore victorie potiri. hoc quidē estimari potest. et forte merito: sꝫ reuera magis credibile est eū solum prede inhiare: nedum in volatu socium habuerit: pastu quoqꝫ sodalem accipiat. Non enim dubia fides est nisum parem sui generis dedignari. et velut alieni generis auem persequi. et hoc contra omniū auium genus. Nam vt dicit Aresto. Omnis auis in volatu predaꝫ capiens parcit sui generis auibus. Solus ergo nisus expers est generositatꝫ huius: et hoc cū ipo homine q̄ inter animalia terrestria animali sui generis insidiari non cessat. ¶ Alexander. Nisus ac triciolus locum eligunt in q̄ aues captas deplumāt singulis diebꝰ: multaqꝫ diligentia mundant q̄diu cōpares aues incubant: quibꝰ et eas ministrant. Actor est autē nisus aucupantiū volucruꝫ minima: sed prosexu ⁊ natura sua ad aucupandum promptissima: falconum generibus adiungitur.

Caput. lxxxiiij.

Nocticorax vel Noctua. Ex li. de nareꝫ. Nocticorax d̄r noctis cornus. lucifuga em̄ est: et nocte cibos querit. nam si de die volaret a ceteris auibus impediretur. Nocte (vt vulgus opinatur) mortem hominum prenunciare videtur vocibus importunis: caput habꝫ ingēs. nec vt aues cetere formatum. Rostrum habet aduncum vt nisus. vngues hamatos et asperos. in domicilijs vt parietibus precipueqꝫ rimosis q̄ sine tecto sunt libenter habitat: et pullos suos fouet. humanis vocibus delectatur: mures ⁊ omne genus eaꝝ persequitur. ¶ Isido. Nocticorax ipsa est noctua: quia noctem amat. Est enim auis lucifuga: id est lucem fugiens: et solem videre non patitur. Noctua dicitur eo q̄ nocte circumuolet. hanc insula cretensis non habet. et si venerit aliunde: statim moritur. ¶ Ambrosius. Noctua et nocticorax magnis et glaucis oculorum pupillis nocturnaꝝ tenebrarum non sentit horrorem. et quo fuerit obscurior: nox eo crebrior volatus exercet in offensos. Die autem videre non potest: quia ex orto splendore visus eius hebetatur. Habet autem ⁊ noctua cantus suos. ¶ Glosa super psalterium. Nocticorax est auis vigil: theter cornus noctis: habitans in parietinis: que vulgo ruine dicuntur: vbi parietes stant sine fundamēto. Unde scriptum est. Factus suꝫ sicut nocticorax in domicilio. ¶ Glosa super Leuiticum. Noctua est auis rapax de nocte.

Operationes

¶ Plini⁹. Huius carnes paraliticos curāt. A
¶ Idem li. xxix. Noctua est contraria apibꝰ atqꝫ vespis crabronibꝰ ⁊ sanguifugis. B
¶ Huius cerebruꝫ coctum in vino vel cibo sumptum: remedium est capitis doloribus. C
¶ Idē li. xxx. Oua quoqꝫ noctue per triduū in vino data: tedium adducunt ebriosis. D

Caput. lxxxv.

Nepas siue nepa. Albertus in li. d̄ naturis animalium. Nepa auis est longi rostri. in dorso colorem habet per-

dicto in ventre nisi. rostrum autem molli luto infigit: et cibum vermium requirit. et si aliquando profundi⁹ defixo rostro hesit. pedibus lutum eruens se liberat. Nec in die quiescit: et in aurora et crepusculo volat: et ideo tunc in altum eleuatis etiam rhetibus capitur. et habet carnes dulces ad comedendum. Hanc siccedulam quidam vocauerunt.

Caput. lxxxvj

Nocroculus. Ex li. de natre. Nocroculus est auis q̄ insimul multas recōdit escas ⁊ postmodū extrahit ⁊ manducat eas. ¶ Plī. Nocrocul⁹ similitudinem oloris habz nec distare estimarent omnino: nisi faucibus eius ineset alterius vteri genus. Nec omnia inexplebile animal congerit. mira vt sit capicitas. mox perfecta rapina sensim inde in os reddita: in veram defert aluum ruminantis more: hos gellia septemtrionalis proxima occeano mittit. ¶ Isidor⁹. Nocroculon vocant aues rostro longo quorum duo sunt genera Actor. Nocroculus. vt legitur: auis est rostro longo similis cigno. sed maior. porro in xta Hieronymum. nisi fallor: est auis illa q̄ fixo in palude rostro horrende clamat. que etiam in Esaia vocatur viula: quasi ab vulatu. Et dicitur in vulgari butorius. de quo dictum est supra. Que etiam de profundita te terre vel aque cibum trahere putatur.
¶ Ex li. de naturis rerum. Nocroculus est auis de partibus orientis. que cum vocem edere voluerit. caput in aquis ponit: et illic instar rugitus clamorem emittit. In faucibus quosdam habz folliculos: in quo primo cibum concipit: et post horam in ventrem suum mittit: ubiq; cum digerit.

Caput. lxxxvij

Opimachus. Ex libro de naturis rerum. Opimachus est cōtrarius serpētibus et pugnat cum eis. Ophis enim serpēs machos pugnans. Actor. Opimachus vt in Leuitico legitur: est ex volucribus mundis fm legem ex his videlicet q̄ gradiuntur quidem super quatuor pedes: sed habet longiora retro crura per que saliunt super terram. Estimo autem hunc inter volatilia minuta debere numerari. sicut brachum ⁊ locustam. que sunt eiusdem generis: sicut ibidem legitur. De attaco vero qui ibidem in eodem genere reputatur: nihil me penitus alibi legisse memini.

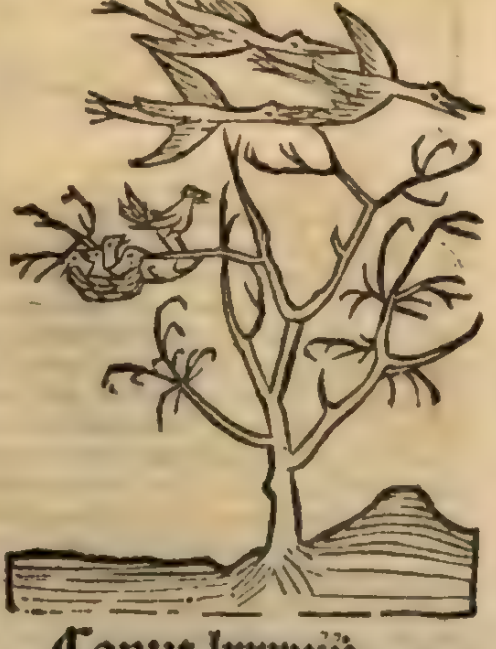

Caput. lxxxviij.

O Riolus ⁊ Ortigometra. Ex libro d̄ naturis rerum. Oriolus est auis sic dicta a sono vocis: coloris aurei per totum excepto q̄ in alis habet pennas quadam cerulei varietate distinctas. Niduz in ramis arborum minutissimis mira subtilitate dependit: ita vt in aere solo pendere videatur de terra cernentibus. Ipsum quoq̄ nidum ab imbre camerat ac densa fronde ꝓtegit. ¶ Isidorus. Ortigometra dicitur q̄ gregem cucurnicum ducit. Unde de hac dictum est superius in capitulo de Cucurnice ¶ Plinius libro. x. Cucurnices aquilone volant: maxime ortigometra duce. primam earum propinquantem terre rapit accipiter: ac sepe hinc comitatum solicitant abeuntq̄.

Caput. lxxxix.

O Syna ⁊ Ossifrago. Ex li. de na. re. O syna ē auis magna vt cignus: fluuios ac piscinas inhabitans. rostꝝ. habet magnum: et a gutture vsq̄ ad pectus instar sacculi: receptaculum longum et amplum: in quo magnam simul reponit copiā piscium. vt scilicet in tanta mole diffusa: natura non egeat paulatimq̄ digestis in ventre cibis inueniat paratum quod prebeat. Nunq̄ aues huiusmodi nisi in aqua diffusiori ⁊ piscibus abundanti habitant quia citissime paruam aquam. et si piscibus copiosam ingluuie sue vacuant. ¶ Isidorus. Ossifragus vulgo appellatur auis que ossa ab alto dimittit ⁊ frangit: vnde ⁊ hoc nomen accepit. ¶ Plinius libro. x. Alieti quidez suum genus non habēt. sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id autem quod ex alietis natum est ossifragi genus habz. Ex quibus minores vultures progenerantur. pullos autem ab aquila deiectos ossifragi genus excipiunt: et cum suis educant.

Operationes.

¶ Idem in libro. xxx. Ossifragi venter arefactus ⁊ potus confert his qui cibus non digerunt. Uel si tantum manu teneant capiētes cibum: confert ad alligatus sed non continue. Unum autem est. Ossifrago intestinū omnia deuorata conficient: cuius extrema pars ad alligata prodest contra collum.

Caput. xc.

O Thus Pli. li. x. Othus est auis bubone minor: noctuis maior. Aureis plumis eminentibus. vnde et nomē illi. Quidam latini asyonem vocant. imitatrix aliarum auium: ac parasita et quodam genere saltatrix: capitur haud difficulter vt noctue intenta in alio circumeunte alio: q̄ si ventus agmen aduerso flatu ceperit inhibere pondusculis lapidum apprehensis. aut gutture harena repleto stabilitate volant. ¶ Idē in libro. xj. Itaq̄ buboni ⁊ otho plume sunt velut auree. Arest. Deniq̄ quidam othum vocant bubonem: deprehenditur autem quando venator incipit se mouere ad oppositam partem. ¶ Ex libro de naturis rerum. Othus est auis que vulgariter huans dicitur a sono vocis. nocte nanq̄ huhu horrifice clamat. ī proprie vocē humanam simulans. Ita vt hominem contractum frigo-

re clamare credas. sed terras speciales habet: in quibus huiusmodi voces profert. In ceteris autem vt in plurimum muta est. Hec auis bubone minor est / noctua maior / aduncum habet rostrum ac pedes: et eminentibus plumis habere videtur aures. preda viuit. carnibus vescitur. mures persequitur. et ab auibus ceteris odio habetur.

Caput. xcj.

Oua Almansor tractatu. iij. cap. de ouis. Oua galline et perdicis plus alijs cōuenientia. Post hec oua anatis in bonitate existūt: q̄uis malū efficiant nutrimentū. Alia vero oua sicut oua q̄ sunt paruaꝝ auium aut magnaꝝ comedenda nō sunt nisi medicine causa. Dico vero ouorum prius dicta gn̄a galline videlicꝫ atq̄ perdicꝫ sperma augmētant: atq̄ ad coitū stimulando incitant. Anseꝝ aūt oua fastidium faciūt grauem habentia odorē: sed galline et perdicis oua tēperata sunt et cōuenientia. Uitellus quoq̄ oui in caliditate temperatus existens bene nutrit. Albumē vero frigiduꝫ est et viscosum: dureq̄ digeritur. Sanguis etiam ex eo generatus non est bonus.

Operationes

A ¶ Sera. Que eligimus sunt oua gallinarū: nō ergo oportet vt q̄ narrem⁹ alioꝝ ouorū virtutē: q: eoꝝ natura ē eadem cū natura illoꝝ. B ¶ Et cōplexio quidē oui est frigidior corpore tēperato. nā infrigidat infrigidatōe tēperata: ⁊ desiccat sine mordicatiōe. Et oportet q̄ administrent ex eis illa q̄ sunt recentia q̄ vetera nō sunt bona. Albugo quidem oui administrat in doloribus omnibus in quibus est necessaria medicina q̄ nō mordicet. sicut sūt dolores oculoꝝ: ⁊ apata ani ⁊ pectinis: ⁊ omnia vlcera fraudulenta mala. ⁊ cū medicinis que abscindunt sanguinem qui fluit a miringis cerebri. C ¶ Et qn̄ imbibitur in ea lana et ponitur super combustionē ignis aut aque bulientis confert multū. Et est bonuꝫ in emplastris qui ponunt super frontē. et facit adherere pilos: quoꝝ ortus non est directus in palpebris. postq̄ miscet ei medicina conueniēs. ad hoc sicut olibanū. ⁊ maxime pingue ex eo qd̄ non est antiquū neq̄ nimis siccum. D ¶ Et iuuamētū est in hoc nō ꝓpter cōplexionem q̄ est in eo sed ꝓpter viscositatē. Uitelli vero ouoꝝ substātia silis est substātie albuminis. E ¶ Et ꝓpter hāc causam miscet cū cerotis q̄ nō habent mordicationē: postq̄ fuerit elixatū aut assatū. Paꝝ em̄ assatum desiccat superfluitates paucas. Et nos quidem estimauim⁹ q̄ hoc qd̄ acquirit ex hac virtute egressum ē a sua cōplexione. F ¶ Et miscet similiter in emplastris que prohibent apata calida. G ¶ Rabbi Moyses cap. de ouis. Oua in se recentia sunt cibus propinquior sanguini. sꝫ oua dura assata sūt ex cibis grossis viscosis. H ¶ Et oua iuuāt ad coitū: ⁊ maxime cū cepis et rapis. I ¶ Gal. sup illo amphorismo. Eoꝝ q̄ nutriunt paꝝ ⁊ tarde. ⁊ maxime in aqua cocta: ⁊ oua sunt grossus cibus sicut ius tritici ⁊ pisces. vitella coꝝ cum oleo rosato ⁊ croco remouent dolorē podagricoꝝ. ⁊ si multū doluerint: misceat modicū opij ⁊ inungātur K ¶ Contra incendiū ignis fiat vnguētum satis probatum ex vitellis ouoꝝ recentiū oleo rosato. cera alba et sepo arietino L ¶ Ad idem valet succus plantaginis cū albumine ouoꝝ recentiū ⁊ succo cucurbite. Albumē oui cū vitello in vrinali positū alicuius suspecti: qui quouismodo sumpsit venenū interi⁹. infra certas horas illud patefacit vbi sit: qm̄ si sit vltra gibbū epatꝫ scꝫ in venis vel vijs vrinalibus nigrescit ⁊ fetet M ¶ Si vero sit citra cōcauū eius vt in orobo vel intestinis alijs rugatur ⁊ citrinescit. sed nō fetet. Hoc reperi in margine cuiusdā Serapionis apud capitulū de vrina. ideo h̄ etiā hic addo N ¶ Auicenna libro. ij. capitulo d̄ ouis. Meliora ex eis sunt oua galline recentia. Et melius quod ē in eis est vitellus. O ¶ Et melius eorum artificium est: vt non cum alio congelentur. Post oua autem galline sunt oua auium que cursu earum procedunt

P ¶ Oua vero anatis et similia sunt mali humoris. oua sunt ad equalitatem tendentia. sed ipsorum albumen ad frigiditatem. et vitellus ad caliditatem.

Q ¶ Amplius omnia oua precipue oua passe
R rum augmentum faciunt in coitu. ¶ Et dici
tur q̄ oua anseris miscentur cum oleo. et di-
stillatur tepida in matricem prouocat men-
S strua post quatuor dies. ¶ Et idem in lib. de
viribus cordis. dicit q̄ confortat cor.

Caput. xcij.

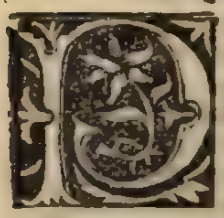

Asser. Isi. Passeres sunt
minuta volatilia a parui
tate vocata. Oua passerꝫ
in nido reperta cuculli co
medunt ⁊ sua obiciūt. et
post illa suscepta fouent ⁊
nutriunt. Ex li. de na. rer.
Passer in tectis habitat: gregatim ad pastū
volat. oībus auibꝫ callidior est. cito digerit
quicq̄d glutit. vñ corpus eius nequaq̄ cibo
sumpto impugnat. sed tm̄ sustentat. Sterc⁹
etiā eius calidissimū est qñ emittit. Supra
modū q̄z luxuriosus est ⁊ in furorē citius cō
citatus: sz nulla mora discordie. Dicit Arest.
q̄ mas tm̄ vno anno viuit. femina vero diu
tius. qd̄ d̄ passeribus oriētis credimus. Nā
⁊ illa nigredo de qua d̄t q̄ est in collo mascu
li: nō est in eis q̄ sunt apud nos. scz in europa
Etas passeris apparet in rostro. q̄ iuuenis
habet illud cinerꝫ. ⁊ circa fauces croceū. Se
nex vero durꝫ et nigrū. In quibusdam orbis
partibꝫ morbū caducū hec auis patitur. Et
hoc vt Arest. credit q̄ semē iusquiami come
dit. Huius pulli cū euolare debēt: vicini pas
seres cū eorꝫ parentibꝫ conatus ipoꝝ euolan
tiū comitant vt imbecilles si necesse sit plu-
rium cōstipatione confortent. Aresto. Pas-
ser habet vocē sibi apropriatam: sicut et tur
tur. Pascitur aūt et vermibꝫ sicut ⁊ alie mul
te consimiles auicule. Glosa. sup psal. cxxiiij.
Passer aliquo strepitū magnū faciente vo-
lat: ne laqueo venantium capiatur. vñ inq̄t.
Anima nostra sicut passer ⁊c. ¶ Actor. Pas-
ser est auicula valde circūspecta: in tectis ha
bitat et in altis locis: in petre foramine nidi
ficat. Mas nigredinē habet circa os. femia
vero albedinem. Fertur autem hec auis mu
scas venari: et morbum caducum pati.

Operationes

¶ Auicē. Passeres omnes male carnis sunt A
⁊ omnia quidem oua. sed precipue oua passe
rum in coitu faciunt augmentum.
¶ Rasi. Caro passeris calidissima est et lu- B
xuriam commouet.
¶ Plinius li. xxx. Cinis passerum sarmētis E
crementorum duobus coclearibus in aqua
mulsa regio morbo resistit.
¶ Ex li. de na. re. Passer (vt dictum est) omni D
bus auibus calidior. vnde caro ei⁹ stiptica
est: ⁊ sanguis incentiua. Stercus eius: vt di
ctum est: calidissimum est quando emittitur
sed citissime infrigidatur.
¶ Haly. Oua passerum augent venerem. Fi E
mus eius a lentigine purgat faciem. quod si
cum hominis sputo distemperetur. eo q̄ va
rices cathaplasmentur extirpantur.

Caput. xciij.

Pauo. Ex li. d̄ na. re. Pauo ē auis pul-
cherrima ⁊ pulchritudis amica. Col
lū hz longū extentū colore saphiriū ⁊
pectus silr. in capite ꝟo pluma desup instar
corōe: vl' poti⁹ crispe. caudā longā ⁊ occultā

quã cum laudatur extẽdat. si pedum deformitatem viderit: mox deponit. Sed ⁊ si a tacito spectetur: pennas om̃es quas spectari gaudet contractis oculis abscõdit a crimatu fundere colores gẽmãtes incipit ⁊ tũc parit. Item nocte cũ euigilauerit: seq̃ in tenebris constitutũ intueri non põt. clamãs pauide suam pulchritudinẽ amisisse se credit. Idem clamore suo serpẽtes deterret ⁊ om̃ia animalia venenata depellit. ne de facili ꝓpe habitare audent: vbi vox illius freq̃nter auditur. Pauo qñ alte ascendit pluuie signũ est Arest. Pauo pullificat post triennium semel in anno. ponens et cubãs oua. xij. tm̃ vel minus. Mas coit cũ femina sua etiam superq̃ cubante ⁊ plerũq̃ frangunt. Ideoq̃ ponuntur aliqñ sub gallina ad cubandũ. Ponunt aũt oua duo ibi: q: non possunt ab illis plus extrahere. Pauõis femĩa ꝑma vice q̃ pullificat facit oua octo: et qñq̃ facit oua venti. Et postq̃ posuerit vnum ouum stat duobus diebus aut tribus. et deinde ponit secundũ.

¶ Palladius. Pauones ab ydibus februarijs calere incipiunt. faba leuiter torrefacta in libidinẽ prouocanturisi eis quolibꝫ quinto die tepida prebeatur. Cupidinem quoq̃ coeundi masculus cõfitetur q̃tiens circa se amictũ caude gẽmantis incuruat. ⁊ singularum capita occultata pennaꝝ locis suis erexerit cuꝫ stridore procurrens. Phisiologus. Pauo sue cõparis oua dissipat et consumit si ad illa etiã accedere possit: Est em̃ inuid⁹ (teste Arest.) prolem quoq̃ propriã non dignatur agnoscere: anteq̃ in cristam sibi similem ipsam venisse prospexerit.

Operationes

A ¶ Dyas. Pauonis fel magne virtutꝫ est eiusdem scilicet cuius et perdicis. vel alibi capo
B nis et scorpij marini. ¶ Ad effusiones oculorum valet ad caliginem aspredinemq̃ palpe
C brarũ ¶. Hieronymus. Fimus quoq̃ pauonis feruorem podagre dicitur mitigare.
D ¶ Phisicus. Caro pauonis diu reluctatur putrefactiõi ⁊ inobediẽtissime ẽ digestioni.
E ¶ Isid. Pauonis itaq̃ caro tam dura vt putredinem vix sentiat: nec facile coquatur.

Caput. xciiij.

Palumbus. Arest. Palumbe sũt aues que naturaliter sese diligũt. pugnãt tamen cõtra se pro nidis: eosq̃ sibijn uicem auferunt. Hi sicut ⁊ turtures in anno bis ouant binosq̃ pullificant. Hanc quoq̃ continentiam seruant: q̃ si parem suũ amiserit vlterius non coit. extra nidum stercus eijciunt: et cum eorum pulli creuerint adhoc

ipsum eos erudiunt: vt videlicet et ipsi eijciant. Est autem palumbus minor columba: nec domesticatur vt columba. Color eius ad nigredinem declinat. Pedes eius rubei et asperi. Viuunt autem ex fructu sicut et turtur. et palumbus semper apparet. turtur autem non. Huius generis femine non diligunt coitum. Isidorus. Palumba est columba siluana videlicet auis casta ex moribus appellata. est enim comes castitatis: cum amisse corporali consortio solitaria incedat: nec carnalem vltra copulam requirat. Ex libro de naturis rerum. Palumbi femina incipit oua cubare a medio die vsq̃ ad mane. mas vero residuo tempore. Mas palumbarum sugit terram salsam et humidam: ac ponit in os pulli: vt asuescat cibo. Palumbes amisso corpali cõsortio: nec viride quicq̃ in quo requiescat petit: nec carnalem copulam vltra requirit.

Operationes

¶ Plinius. libro. xxix. Palumbinos sanguis eximie prodest oculis cruore suffusis. A
¶ Idem in libro. xxx. Palumbi caro decocta in aceto dissintericis ac ciliacis medet. B
¶ Fimus palumbinus in faba sumitur contra calculos et alias vesice difficultates. C
¶ Similiter cinis plumarum palumbiuꝫ ferarum ex aceto mulso. D
¶ Dyas. Fimus palumbinus calidus ⁊ causticus cum aceto tritus et impositus: scrofas curat. et carbunculos rumpit. E
¶ Mixto vero melle ac semine lini ⁊ oleo vt cathaplasma adhibitus cõbustionibus medetur. maxime vero fungos venenatos bibentibus presidium est F
¶ Id melius facies si cum vino et aceto bibatur. G

Caput.xcv.

Platea ⁊ Pluuialis. Plini⁹ libro.x. Platea est auis que ad aues in mari pro preda se mergentes aduolat. eorumq; capita morsu corripit. donec capturā extorqueat eadem cum se conchis impleuit. calore ventris coctas euomit: atq; ita ex his esculenta excreans testas legit. ¶ Ex li. de na.re. Pluuialis est auis prope ad magnitudinem perdicis. varijs pennis ornata: croceo et albo nigroq; distincta. aere solo viuere dicitur. Huius argumentum est q̄ licet pinguescat nihil tamen vnq̄ in eius visceribus inueniri potest. Baculos plūbatos habent aucupes. quos altius in aere iactātes: retia super terram tendunt: ac fugitantes capiunt.

Caput.xcvj.

Papiliones. Isi. Papiliones auiculae sunt q̄ maxime florentibus maluis habūdāt queq; stercore suo vermiculos nasci faciūt: Ex li. de na.re. Papiliones sunt vermes volantes: q̄ maxime floribus initunt ex eis cibos capiūt. post augustū coeunt: et masculo moriente post coitum femina edit oua. quibus editis morit. que vero per hyemē durāt: ⁊ in estate vermes faciūt: qui calore solis ac nocturno rore inualescentes: alas cōcipiūt euolantes. Palla. li. v. Papilones q̄m apibus obsunt mense aprili necādi sunt. Tūc em̄ maxīe abundāt florētibus maluis: quos hoc genere intercipiem⁹ vas eneū miliario simile. i. altū ⁊ angustum. vespere inter aluearia collocem⁹. ⁊ in fundo eius ponamus lumen accēsum: illuc ⁊ papiliones cōuenient: ⁊ circa lumen volutabuntur. ⁊ angusta vasculi ab igne proximo interire cogentur.

Caput.xcvij.

Pellicanus. Isi. Pellicanus est auis egyptia habitās in solitudīe nili fluminis. Vñ ⁊ nomē sumpsit. nā canapos egyptus dr. Fertur etiā occidere natos suos eosq; per triduū lugere. deinde seipsam vulnerare: ⁊ aspersione sanguinis in filios viuificare. Phisiolog⁹. Pellicanus amator est filioꝝ nimis qui cū ceperint crescere: percutiunt parētes in faciē. At illi irati repercuciunt eos ⁊ occidūt. ⁊ per triduū lugēt. Tertia die mater eoꝝ pcutiēs costaꝫ suam ⁊ aperiēs latus suum. incumbit super pullos ⁊ effundens sanguinem suum super corpora eorum suscitat eos a morte. Ex li. d na. rerum.

Pellicanus dicitur quasi pellem habēs canam: idest plumas albas. In Egypto circa nilū habitat: ⁊ lacte cocodrilli viuit. qd̄ vtiq; bestia p̄ nimia mamillaꝝ habundantia in aliquo palustri loco in magna quātitate eijcit. vnde ⁊ cocodrillū libenter pellicanus sequitur. Hec auis macie semper afficitur: et quicquid glutit cito digerit. quia venter eius nullum habet diuerticulum quo teneat cibum. solum enim visceris habet ductum qui ab introitu oris vsq; ad secreta nature pertingit. Pullos suos sanguīe lateris sui viuificat: cum eos propter importunitatem suam occiderit. vel a serpente qui eis insidiat interemptos inuenerit. Post sanguinis autem effusionem adeo debilitatur: vt exire de nido nō valeat: sed eius pulli pro cibatione eius et sua exire compelluntur. Quidam tamen eorum segnes exire nolunt et pereunt. quidam autem seipsos quidem pascunt: sed matrem penitus negligunt q̄ cum illa post conualentiam viderit: pios filios nutrit impios autem abijcit et contemnit.

Caput. xcviij.

Perdix. Ex li. de na. re. Perdix ē auis dolosa et luxuriosa. masculis pro feminis dimicantibus victi calcantur a victoribus coitu. De nocte conuersis posterioribus perdices sedent. et libidinis tempore linguis ad inuicem extensis pre desiderio coitus estuant. Actor. Perdix prope terram volat que cuz in multis sit astuta in hoc dicitur esse fatua: q̄ sicubi possit caput abscondere: credat se totum latere. ⁊ cum ipsa neminem videat: putat quoq; neminem se videre. In hoc quoq; q̄ alienos pullos fouet ⁊ nutrit: cum eos citius amissura sit. Vnde propheta Hieremi. de illa in parabula dicit Perdix fouet que non peperit. fecit diuitias et non in iudicio. In dimidio dierum suorum derelinquit eas et in nouissimo erit insipiens. Phisiologus. Perdix oua perdit. sed eius mos est ouorum perditorum damna resartire: alterius matris oua surripiendo. Ambro. Perdix est auis astuta que alterius perdicis oua diripit: corpore suo fouet: sed fraudis sue fructum habere non potest: quia cum pullos suos eduxerit, eos amittit. Vbi enim voces illius audierint que oua generauit relicta ea ad illam se naturali quodam munere et amore conferunt quam veram sibi matrem cognoscunt. Arest. Perdix si fuerit prope marem et flauerit ventus impregnatur. In coitu facit odorem fetidum. Ad modum vero galline super oua cubat et super pullos: et colligit eos sub alis. Item in libro de naturis rerum. Perdicum mater vocat in circūitu venatorum quousq; pulli fugiant. et post fugam eorum fugit ipsa: tūcq; vocat eos secura ⁊c.

Operationes

¶ Isi. Perdicum carnes pre ceteris auibus siluestribus sanissime sunt. ¶ Huius auis pectus cum superioribus est valde sapidum inferior vero pars non ita. ¶ Perdix testante Plinio non pinguescit. ¶ Fel eius cum melle equo dōdere prodest ad oculorum claritatem. ¶ Dyas. Fel perdicis eiusdem virtutis est: cuius et pauonis. vnde valent ad effusionem oculorum ⁊ ad caliginem aspredinemq; palpebrarum. ¶ Haly. Epar quoq; perdicis siccatum diligenter tritum ac bibitum epilentie prodest. ¶ Plinius libro. xxx. Ius perdicum recreat stomachum. morbo etiam regio resistit.

Caput.xcix.

Dica. Isido. Pica dicit quasi poetica eo q̄ verba in discrimie vocis: vt homo exprimat. ¶ Ex li. de na. re. Pica est auis calidissima alba ⁊ nigra varietate distincta. linguā habēs latiorem quia sermonem imitatur humanū. Nidum suum inter loca spinosa cōstituit. eumq̄ terra interius et spinis exterius in circumitu subtus ac desuper diligētissime sepit ac munit. artissimū enim tantum foramen per quod ingrediatur in latere relinquit. et hoc eo loco quo nidus inaccessibilior est: quem cum ab homine visum senserit: oua trāffert alia commoditate digitorꝫ iuuante. Phisiologus. Pica garrula breuitatem alarum causa longiore recōpensat: nidum suum cum duobus foraminibus construit. per quorum vnum intrat: ⁊ alteram caudam emittit. In hoc autem commendabilis q̄ curie vel horta in quo nidificat prospicit: multo clamore prodit. ita vt a proposito reuocentur infelici.

Operationes.

a ¶ Ex libro de naturis rerum. Carnes pullorum eius ad acumen oculorum mandi dicūtur. qui tamen nisi prius excoriati fuerint facile coctioni non cedunt.

Caput.c.

Dicus. Isidorus. Picus a saturni filio nomē sumpsit. qui eo in auspicijs vtebatur. Ferunt enim hanc auem quoddam habere diuinum/illo indicio: q̄ in quacunq̄ arbore nidificauerit: clauum vel quicquid aliud fixum est: herere diu non potest: quin statim excidat vbi illa insederit. ¶ Ex libro de naturis rerum. Picus martiꝰ est auis parua: aduncos vngues habens: et arbores rostro penetrās. cunq̄ supinus corticem arboris percutit: subesse pabulum intelligit pullos in arboribus cauis educat. In quos cum sagittam vel aliud tale quis miserit. picus admota quadaꝫ herba statim eijcit quantalibet ingestum sit. Ex eorum genere plures nigri sunt vt merula. crocei vt orioli. Sed illi speciosiores ac maiores que sunt in vertice ruffi / in pectore crocei circa collum virides/in alis cerulei/in cauda chorusci. Picus in agro tarentino negatur viuere. Huic proprium est semel in anno caluescere: eo scilicet tempore quo rapa seminatur. De hac aue quidam videtur versum dixisse. Parua loquax volucris: dñm te voce saluto: Si me nō videas esse negabis auem.

Caput.cj.

Piralis. Pli. li. xj. Piralis siue pirores vel pirausta est musca maioris magnitudinis. ⁊ que in cipriarijs fornacibus ex medio igni volat pennatum quadrupes. quamdiu est in igne viuit. cum euaserit longiore paulo volatu tunc emoritur. ¶ Ex li. de na. re. In cipri partibus est muscaꝝ genus quadrupes que pennate sunt et mlto maiores quā nostre. ⁊ pirole dicunt: q̄m in fornacibꝰ e medio igniū volāt impune. et q̄dē mirabile est q̄ q̄diu in igne sūt viuūt: cū aūt extra volauerint: paulo lōgius moriunt.

Caput. cij.

Psitacus. Isid. Psitac⁹ in Indie litoribus gignit: colore viridi/torque puniceo/ grādi lingua: ⁊ ceterꝫ auibꝰ latiore: vñ ⁊ articulata verba exprimit: ita vt si eā nō videris hominē locutū putes. Ex natura aūt salutat dicēs: aue vl kere. Cetera nomina institutiōe discit: hinc ⁊ illud: Psitac⁹ a vobis alioꝝ noīa discā. Hoc didici ꝑ me dicere cesar aue. ¶ Soli. Sola India psitacū auē mittit: cui rostri tāta duricia ē: vt cum e sublimi precipitat in saxū nisu se oris excipiat. Ex li. de na. rer. Psitacus aq̄s alias quocūq; modo patit/ sꝫ pluuia morit. Idcirco in montibꝰ Gelboe nidificare fert: quia raro vl nunq̄ ibi pluit. Caudā suā summo studio custodit: pēnasq; rostro suo freq̄ntius extergit Auis est luxuriosa nimiū: bibitq; libēter vinū: semetipsaꝫ pede cibat: ⁊ illo ori suo defert escas: sicut homo manu. ¶ Phisio. Psitacus qui vulgo papiagabio. i. principalis seu nobilis: gabyo dicit: eoas siue indicas habitat oras. Montē quoq; gelboe libenter inhabitat propter eius siccitatē: q̄ multa humiditate suꝑabundante in cute morit: aliquantulum similis est obelo et falconi: Virides habens plumas: pectus rotundū/ rostrū aduncum/ tante fortitudinis: vt caueam suā vi ex virgis ferreis frangat: hominis vocē imitatur. Mire q̄ꝫ caliditatis est in exsiccando risum. Homines etiā osculari domesticos cōsueuit: admoto speculo propria forma deluditur: et nunc gaudenti / nunc dolenti similis efficitur. In aspectu quoq; virgineo multū delectatur: et cum vino inebriatur.

Caput. ciij.

Porphirio. Isido. Porphirio est auis cōtra modum aliarum vnum pedem habens latum ad natandum: alium vero fissum ad ambulandum. In quo notatur q̄ vtroq; elemento gaudet: ⁊ in aqua natans vt anates: et in terra ambulans: vt perdices. Hic solus preter psitacū pede suo instar manus aquam suscipiens ad rostruꝫ defert ⁊ potat: seq; humano modo cibat: quia cum omni cibo ⁊ cum solo morsu oportet vt bibat. Virtutem eñ appetitus habet et debilem naturaliter in attrahendo cibum ⁊ sibi incorporando. Huius generis laudatissimi sunt: qui rostrum habent magnum ⁊ crura prelonga. ¶ Autor. Porphirio (vt fertur) idem ē q̄ pellicanus. ¶ Unde in Deutrono. vbi secundum Hieronymi translationem inter aues immundas porphirio comedi prohibetur. Iuxta. lxx. interpretes pellicanus ponitur.

Regulus. Ex li. de na. re. Regulus q̃ ⁊ parra quasi auis parua dicit multa ē su prole ⁊ garritu. Cōdixerāt aliqñ aures inter se sicut fabula refert: vt illa pro rege haberet: q̃ sublimi volatu oēs alios vinceret. Cunq̃ parra sub aq̃le ascella latitāte. Aq̃la oēs alias aues ceteras trāscēderet exiliēs parra insedit aq̃le capiti/ ⁊ iñ se esse victricē asseruit.

Caput. cv.

Scrabrones. Isi. Scrabrones a cabo. i. caballo vocati sunt: eo q̃ ex eis creent. Sicut aūt scrabrones nascunt de carnibo equoꝝ putridis: ita ex eis iteꝝ sepe nascunt scarabei: vñ cognomiati sūt Ex li. de na. reꝝ. Scrabronū celle sex angulares sunt: cetere vero cortice araniose. Lib de natu. alligat ibi Pliniū: cuius vera litera est. Cetera aūt cortice. Nā a p̄ncipio sic cōtinuat. Vespe in sublimi e luto nidos faciūt: ⁊ in his ceras scrabrōes in cauernis ac sub terra. Et hoꝝ oīm sex angule celle. cetera autem cortice. Araneis vetus et ipse ineq̃lis ē: ali⁹ in ꝟmiculo. Et autūno tñ verno: omnia hec carnes vescunt. In plenilunio crescūt: hyeme recōdunt. Autores dicūt interfici puerū binū ter nouenis puncturꝫ scrabronū. Scrabrones ac vespe nequaq̃ reges sicut apes habēt: ⁊ ideo ꝑiculis plurimis subiacēt: horridos sonos ac murmura depromūt. Et hoc magis in cauis locis. Hoꝝ mella sunt humanis vsibꝰ inutilia. Que qui rapere voluerit/ stulto ꝑiculo se subdit: nā eorum aculeis iaculatur.

Caput. cvj.

Scarabei. Isidorus. Scarabei dicuntur eo q̃ de carnibus equorum putridis sepe nascuntur. Thauri vero vocantur scarabei terrestres ricino similes. Cicendula quoq̃ scarabeorum genus est: vt dictum est. Plinius libro. xj. Quibusdam insectis pennarum tutele crusta superuenit/ vt scarabeis: quorum penna tenuior atq̃ fragilior existit: his negatus est aculeus: ꝫ in quodam eorum genere grandi cornua prelonga bisulcis detentata forficibꝰ in acumine cū libuerit ad morsum coeuntibus. Infantum remedijs ex ceruice suspenduntur. Hos Egidius vocat lucanos. Aliud eorum est genus qui e fimo ingentes pilis auersis pedibus volitant: paruosq̃ in his contra rigorem hyemis fetus sui vermiculos nidulantur. Alij magno cum murmure vel mugitu volitant.

Operationes

¶ Plinius libro. xviij. Menstruosa mulier si segetem ambiat nudata scarabei decidunt et animalia noxia. A

¶ In libro. xxx. Viridis scarabei natura contuentium exacuit visum: ideoq̃ cōtuitu eo sculptores gemmarum acquiescunt. B

¶ Thauri: vt dictum est: vocantur scarabei terrestres ricino similes: nomen eis dedere cornicula. Alij pediculos terre vocant: qui strumis impositi conferunt. C

¶ Auicenna. Oleum in quo fricatur scarabeus/ valet ad dolorem auris in ea effusum: similiter et corpus eius optime contritum. D

Caput. xvij

Scinifes Jſi. Scinifes ſũt muſce mi nutiſſime aculeis permoleſte: quibꝰ tertia plaga ſupbo Egyptioꝝ popu lus eſt cęſus. ¶ Origenes ſup Exodũ. Hoc animal pẽnis ſuſpẽdit: p aera volitãs: ſz ita ſubtile ꝛ minutũ/vt oculi viſuz niſi acute cer nẽtis effugiat. Corpus cui inſederit acerbiſ ſimo ſtimulo terebrat: vt qui á volãtẽ videre quis nõ valet/ſentiat ſtimulantẽ. Gloſa ſup eodẽ. Scinifes nati ſunt in terra Egypti de limo muſce. ſ. minutiſſime ꝛ inqetiſſime inor dinate volãtes: atqꝫ in oculos ruẽtes homi nũ. requiẽ auferũt dũ ambigunt. ¶ Ex li. de na. reꝝ. Scinifes ſunt vermes minuti volã tes qui pecudũ anbelitũ ſequunt: ꝛ homines maxime. Pungũt aũt aculeis dormiẽtes acri ſatis dolore p poſſe. Vñ in locꝫ vbi abũdat eaꝝ pteruitas boies delicati circa lectos ſu os rberia ſua tã ſubtiliter laqant: vt per hec ſcinifes ad nocendũ tranſire non valeant.

Operationes

A ¶ Alber. in li. de ſenibꝰ: Extẽde pilũ a zuchi equi ſupra portũ domus/nõ ingredient do mum illam ſcinifes dum ſtat in ea pilus.

Caput. xviij

Strix / Scientides ꝛ Strophilos. Alber. in li. de na. aiali. Strix ẽ auis nocturna: de qua Luca. meminit di cẽs: q tepidꝰ bubo q ſtrix nocturna ꝗrunt. Hec auis a vulgo ama ab amãdo vocat: eo q pullos amat. Et ſic dicit q ſola int aues pullis humorẽ lacteũ inſtillat. ¶ Actor. Hoc nomẽ ſtrix eq̃ocũ eſt ad auẽ illã. ſ. ſelẽtide de qua iã dicẽs: ꝛ ad beſtiã berina cõſimilez. ¶ Plini. lib. x. Scientides aues vocant qua rum aduentũ precibus impetrant incole ea ſini montis fruges eoꝝ locuſtis vaſtantibꝰ nec vnde veniant/quoue abeant cõperrum eſt illis nunqꝫ conſpectis/niſi cum earũ pre ſidio indigetur.

¶ Actor. Idem inferius de ſcientide: ſurta lib. de naturis rerum dicetur. Et quo vitiũ ſcriptoris et altera parte eſſe videtur.

¶ Solinus. Strophilos eſt auis paruula: que dum eſcas affectat os cocodrilli/paula tim ſcalpit: aq ſenſum ſcalburigine blandien te adducz ſibi vſqꝫ in fauces eius facit. Qõ conſpicatus ychneumon beluam penetrat populatis viſceribꝰ eroſa ex aluo exit.

Caput. cix.

Strutio. Autor. Strutio aliqñ quidē alas erigit/sz volare nequit: est em̄ ingens corpore/rara in plumis: habet aūt alas similes herodij ⁊ accipitris. Ferrū vero comedit. ¶ Aristo. De strutiōe ē opinio q̄ nō sit de gñe auiū/ꝓpter diuersitatē sue creatiōis: parti em̄ quadrupedib⁹ assimilatur: partim auib⁹. Nō hz alas: sz figuras alaꝝ q̄ volatui nō cōueniūt: qꝛ nō sunt tenues vt pili sz sicut quadrupes hz palpebras superiores et in eis pilos. Habēt iteꝝ plumā multā in inferiori ꝑte corporꝫ/⁊ duos pedes vt auis sz vngulā vissam vt quadrupes. Est em̄ magni corpis: cū auiū corpa necesse sit esse parua: alioquin volare nō possunt. Tres habet digitos in vtroq̄ pede propter alas ⁊ ꝓpter pōdus. Cūq̄ sit pōderosi corporis ⁊ nō boni volatus: multā hz superfluitatē: multūq̄ cōsit sicut gallina et perdix. Ex li. de natu. reꝝ. Strutio est auis pene bestialis generꝫ. Habet em̄ pennas: sed nunq̄ vtit eis in volatu. Alas hz tenues: et plumas velut pilos. In eundo alas erigit adeoq̄ in terra currit: vt equos celeritate precedat. Habet aūt vngulas bisulcos ad comp̄hēdēdos lapides quos emittit in fuga cōtra insequētes. Ferrū comedit ⁊ digerit: quia calidissime nature est: et equū naturaliter odit: et miro modo persequit. Equus etiā illam in tantū odit ac retinet q̄ eam videre non audet. Ossiculū paruum sub alis habet/quo se in latere purgat et agitat quando prouocatur ad irā: In pectore vero magnū os et latū/ad protectionē magni corporꝫ sibi creatū. Porro stoliditas ei tanta est/vt cū frutice collo occultauerit: reliqui corporꝫ latitudinē latere credat. Naturaliter aūt calescit/et ita plumas exuit: vt ⁊ nudus fere remaneat. Sed coriū habet fortissimū quo in plumis protegitur ab importunitate frigoris: corpus habet fere ad magnitudinē asini stature mediocris. Oua q̄z eius adeo magna sunt: vt ex transuerso secta vasa fiant ad bibendum pro amplitudine sua. ¶ Phisiologus. Strutio solo visu ita vouet oua sua in harena recondita: vt ex eis pulli egrediantur in lucem. Hec inter aues ceteras duos tantum digitos cōtinet admodum vngularum arietis/ita q̄ de concauitate pedis sui subtus quasi de funda ꝓiicit lapides super hominem. Ferunt etiam oculo vno intueri celum: et altero terram.

Operationes

A ¶ Rasi. Caro strutionis omnibus grossior indicatur.

Caput. cx

Strutiocamelo ⁊ Sturno. Plinius. Strutiocameli affrici vel ethyopici aues sunt grādissime ⁊ pene bestiaꝝ generis: altitudinē equitis/insidiātis equo excedunt/celeritate vincunt: ad hoc solū datis pennis/vt currentē adiuuēt: ceterum nō sunt volucres: nec a terra tolluntur. Vngule his ceruinis similes quibus dimicant: bisulce ⁊ comp̄hendēdis lapidibus: quos in fuga contra insequentes ingerunt pedibus. Autor: Videtur esse strutiocamelus species strutionis: vel ipsum etiam genus: sic appellari: quia sicut dictum est supra: pedes habet similes pedibus cameli. ¶ Ex lib. de na. reꝝ. Sturni sunt aues parue ad volandum extente fusco nitentes colore. Cateruatim volant: et quodam orbe circumaguntur omnibus in medium tendentibus: et hoc propter accipitres qui eis insidiantur. Vespere quidem aggregantur. Etiam immensis turbis commurmurant/nocte silent/aurora rubente murmur excitant. Demum vero diuise per turmas ad cibum volant. ¶ Plinius: Est autem ⁊ sturnus ex auibus loquentibus: vnde et Cesares iuuenes habebant sturnum loquentem.

Operationes

¶ Rasi. Sturne vel sturni caro grossior est q̄z pulli vel cocurnicis. Ventrem stringunt: et multum nutriunt. A

Caput. cxj

Tarda ⁊ Tragopa. Isi. Trada apd nos dr̄eo q̄ tardo ⁊ graui volatu detēta: nequaq̄: vt cetere volucres velocitate pēnaꝝ attollit. Grece autē gradipes vocat. Auicē. Oua auis tarde: scdm q̄ dicit: sunt tinctura bona. ¶ Ex li. de na. re. Tragopa est auis in Ethiopia ferruginei coloris: maior q̄ aquila: caput hꝫ vt fenix: excepto q̄ in eo cornua hꝫ vt aries: vñ illud armatū pfert aduersus oēs aues sibi cōtrariantes. Soli. Tragopa ē auis maior aq̄lis: cornibꝫ arietinis p̄ferēs caput armatū

Operationes

A ¶ Aui. Oua auis tarde sunt tinctura bona

B ¶ Experitur hora q̄ preparata sunt ad illud cum filo lane in eis penetrante.

C ¶ Idem. Stercus auis tale/ confert empetigini.

Caput. cxij

Turdela ⁊ Turdo. Isid. Turdela q̄si maior turdus dr̄: cui⁹ stercore viscū gñari putat. Turdi aūt a tarditate vocati sunt: hyemis em̄ cōfinio se referūt. Ex li. de na. re. Turdi sunt aues pue q̄dē corpe: sꝫ puidētie magne. In cacuminibꝫ arboꝝ luto nidos edificāt ⁊ pene cōtextim. i. cōtinue post coitū gñant: ⁊ miꝝ/ q̄r. x. diebꝫ oua i vtero maturescūt/ ⁊ postea pariūt. Pli. lib. x. Ac abeūt turdi i vicina: sꝫ hi plumā nō amittūt/ nec occultāt nisi spe cibi q̄ hybernū pabulū petūt: itaq̄ in germania hyeme turdi maxime cernunt: ⁊ sūt aues trimestres sicut turtures. His color estate circa collū vari⁹: hyeme cō color. in cacuminibꝫ arboꝝ lutu nidificātes pene cōtextim in secessu gñant. Agripina cōiunx Claudij cesarꝫ turdū habuit/ qd nunq̄ ante ꝑmonē hoim imitātē. Pal. Turdi nutriendi sunt in cubiculo: ita qd includant illesi: ac recent capti mixtꝫ al. q̄bꝫ ante nutritꝫ: q̄ꝝ societate ad cibos ipsos capiēdos pauidam noue captiuitatis mestidudie consolentur. Sit aūt loc⁹ mūdus ac lucidus ⁊ vndiq̄ leuigat⁹ in quo trāsuerse figant ꝑtite: q̄bꝫ pñt post inclusū volatū sedere. Rami q̄ꝫ virides sepe mutent: carice tunse mixtis pollinibꝫ p̄beant: mirti etiā (si facultas ē) lētisci olea stridere semina iterdū excludēda fastidia: maximeq̄ aq̄ tribuat mūda. Turdi nāq̄ si alēdo iaginent/ ⁊ voluptatē cibi: et reditū maximū prestāt: parcitate bñficiū ministrāte luxuria

Operationes

¶ Aui. Turdoꝝ sterc⁹ comedētiū risi cōfert pāno ⁊ morphee ⁊ etiā empetigini. A

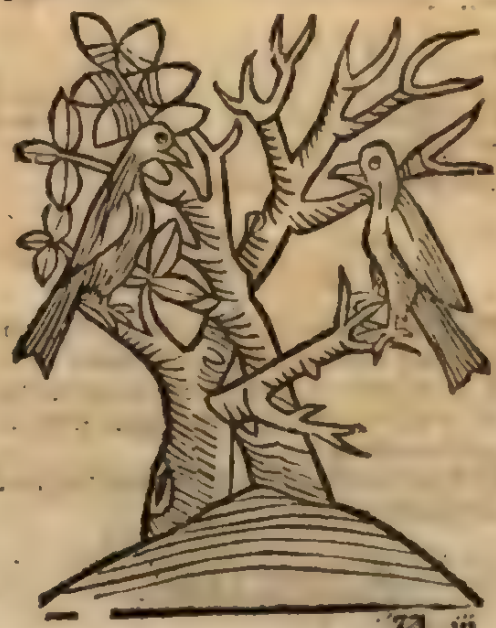

Turtur. Isido. Turtur a voce nominat. Auis pudica/semp̄q̄ in montibus iugis ⁊ in desertis cōmorans. Tecta eñ hominū ⁊ ꝯuersatiōez fugit: ⁊ cōmorat in siluis. Que etiā hyeme deplumata in trunc̄ arboꝝ cōcauis habitare ꝑhibet. Cuius ecōtrario colūba humana hospicia diligit: domoꝝ semp̄ blāda habitatrix. ¶ Ambro. Turtur est auis pudica: q̄ vbi cōiugalis ꝓprij fuerit amissiōe viduata: cōiunctionē iterate recusat: nec iura pudoꝛ: aut cōplacati iuri federa resoluat: ⁊ pim⁹ amor eā decipiēs: pl⁹ doloris ex morte q̄ suauitat̄ ex caritate dilecti gñat. Discite ergo mulieres quāta sit viduitas gr̄a q̄ etiā in auibꝰ p̄dicatur. Turtur eñ nescit primā fidē irrita facere: q: p̄ma cōnubij sorte amissa nouit castimonia seruare. Hec auis in nido suo folia squille supiacet: ne pullos suos lupus incurset. Nouit eñ q̄ huiusmodi folia lupi fugere ꝯsueuerūt. ¶ Ex lib. de na. reꝝ. Turtur sociū diligit: eo q̄ mortuo vel capto incedēs solitarie: siccis arboꝝ ramis incidēs gemēs ac tristis: nulli auiū ē infesta s̄z ad omniū infestatiōes patiētissima in loc̄ tutissimis ⁊ delectabilissimis habitat per totā hyemē in cōcauis arboribꝰ. In plumis iacet: in vere aūt ꝓducit: multe q̄dē eaꝝ terras calidas hyeme petūt: ⁊ mlte remanēt si locū habeāt: soli oppositū ad q̄escendū aptū. Aliqñ ita debiles sunt naturaliter vt manu capi possunt. Oua sepe terna pariūt: sed nunq̄ plus q̄ duas educāt: similit̄ ⁊ palūbi. Turtur ouat in vere bis ⁊ sepe ter. Sed hoc qñ vnū par ouoꝝ corruptū fuerit aut casu perierit: solaq̄ auiū pullos suos de nocte pascit ¶ Aristo. Turtur ex fructu viuit: sicut ⁊ palūbus. Palumbꝰ aūt semp̄ apparet: turtur aūt nō. Coit q̄dē turtur post. iij. mēses: pregnās est diebꝰ. xiiij. ⁊ totidē cubat. Viuit aūt ⁊ cubat sicut ⁊ colūba quindecim annis. ¶ Palladius. Turtures vt alant̄ breui ⁊ prope obscuro cubiculo claudendi sunt: quos nutrire facilimū est: quia nihil expetunt.

Operationes

A ¶ Auicen: Sanguinis turturis calidus distillat̄ sup̄ aurē contritā ⁊ dolorosam.

B ¶ Pli. lib. xxix. Turtur̄ sanguis eximie prodest oculis cruore sufuffus. Fimus earuz albugines extenuat.

C ¶ Huius ale dextre sanguis medicinalis ē immissus oculis:

Caput. cxiiij.

Vanellus. Ex lib. de na. reꝝ. Vanelli sunt aues q̄s Plini. simphalides vocat. Satis pulchre/columbina magnitudine/cristato capite/vt pauo: collo quidem colore viridi ⁊ lucentis reliqua vero parte corporis varietate distincta. Hec auis cum hominem etiam a longe nido suo appropinquare senserit/egressa statim cum clamore occurrit Sicq̄ stulta dum hominem a nido suo amouere se credit: ipso clamoris indicio nidū prodit: quem progressus homo spoliare contendit. Hoc idē dicit Plinius (licet p̄ alia ꝑba)

Caput. cxv.

Vespertilio. Aristo. Vespertiliões hñt pedes sicut aues: ⁊ carẽt cauda/qm̃ sũt agrestes. Ipsarũq; ale sũt mẽbranules. i. corio indistincte ⁊ si caudã habuissent motũ alaꝝ ꝓhiberẽt: ⁊ q̃ nõ sũt diuise instar muriũ hñt in vtraq; ꝑte mãdibula dẽtes: ⁊ victũ sibi de nocte acq̃rũt vt bubones. Ambro. Vespertilio ẽ aĩal volatile sil' ⁊ q̃drupes dẽtib⁹ etiã vtit: q̃ in alijs auib⁹ reꝑiri nõ solẽt: parit vt q̃drupedia/nõ oua ſz pullos viuẽtes: crepusculo volare cõsueuit: volatq; in aere nõ aliq̃ pẽnaꝝ ſz mẽbrane sue fulta remigio. Isi. Vespertilio d̃r eo q̃ lucẽ fugiẽs: vespertino crepusc'lo circũuolet ꝑcipiti motu acta aĩal muriũ sil'e/nõ tã voce resonãs q̃ꝫ stridore ⁊ cetera q̃drupedia volatu excellit. In ꝑtib⁹ indie sũt vespertiliões colũbis maiores: hñtes q̃si hoĩm dẽtes: he in faciẽ ꝑcutiũt hoĩes: nares eis ⁊ aures aliaq; mẽbra ãputãtes. Fert q̃ hec auis strepitũ q̃rit: et sanguis ei⁹ depilat. Glo. sup Deu. Vespertilio circa terrã volat ⁊ pẽnis ambulat: immũda ẽ scd̃m legem.

Operationes

A ¶Aui. Vespertiliõis lac (vt d̃r) ẽ vrina ipsius in ipso aũt ẽ abstersio ⁊ vehemẽs calefactio
B ¶Unguẽtũ vespertiliõis ꝓhibet mãmillas pu
C ellaꝝ a magnitudie. ¶Cerebꝝ ei⁹ cũ melle cõ
D fert ꝑncipio aq̃ descẽdẽt⁹ in oculũ. ¶Ei⁹ cinis acuit visuꝫ: ⁊ cõfert vngule ⁊ albugini.

Caput. cxvj.

Vespa. Aristo. Vespa ẽ aĩal anulosuꝫ volatile. Aculeis venenosum q̃ d̃r de putridis asinoꝝ carnib⁹ nasci/sicut fuci de mul: scrabrones de eq̃s ⁊ apes de vitulis. Itẽ vespa aerẽ nõ recipit. i. nõ suaq; vita ⁊ nutrimẽtũ ẽ circa sterc⁹ ⁊ carnes. Et est de aĩalib⁹ q̃ manẽt cũ socijs suis: sicut formica ⁊ apis: hꝫ aũt lanceã interi⁹: sicut scorpio exteri⁹: sãguine caret: alasq; mẽbranas coopertas hꝫ: accidit vespis senectutẽ exuere. Apesq; nocent a vespis: ideoq; nocet apib⁹ illas appropinq̃re. Ex li. de na. reꝝ. Vespe ex eq̃nis carnib⁹ aliq̃n ꝓcreant in plenilunio magis crescere dicunt: haꝝ vita circa sterc⁹ est. Ceras q̃dẽ faciũt: ſz nõ ex collectiõe floꝝ: et ob hoc inutiles sunt. Aristo. Vespaꝝ cib⁹ est ex floribus ⁊ fructib⁹: sepe q̃ꝫ viuũt ex cibis animaliũ. Mutita venat i fine hyemis: ⁊ plures eaꝝ venant circa calẽ: venanturq; mutita ꝓpe aggeres magnos ⁊ altissima loca: omnesq; vident cũ aculeis: nõ aũt cõgregant vespe flores: nec cibant ex eis sicut apes: ſz cib⁹ eaꝝ in maiori parte est ex carne: ideoq; circa stercora manẽt/muscasq; magnas deꝑhẽdũt et caput eaꝝ abscindũt: nidos sub terra faciunt: ⁊ vt formice terrã extra hñt. Preterea iuxta Pliniũ. Quedã vespe spalãgioꝝ gen⁹ ꝑmittũt: et in nidos suos portãt: deinde illiniũt: et ex his in cubãdo genus suũ procreãt.

Operationes

¶Constan. Vespe ⁊ aues eis quos pungũt A
tumorẽ calidũ ⁊ ruborẽ faciũt: rostrũq; eaꝝ
remanẽt/vbi tãgũt. ¶Et aliq̃n morsi sudorẽ B
patiunt ⁊ abhominationẽ. ¶Auicen. in ij. C
canone. Vespaꝝ puncture bonũ ẽ poliũ emplastri more superpositũ. ¶Similit folia sil D
uestris malue: sedant illã emplastrata. Item stercus capraꝝ attrahit vespe venenũ.
¶Ex sale quoq; cum aceto et melle fit empla E
strũ ad puncturã vespe. Et oleũ lauri cõfert eius mordicationi.

Caput. cxvij

Vlula. Ysid. Vlula est auis a plãctu et luctu nominata. Dum enĩ clamat aut fletũ imitatur aut gemitum. Vñ apud augures si lamẽtetur tristiciã racemo ostendere fertur prosperitatem. Autor. Vlule (vt dicit glosa super Esaiam) sunt aues magnitudinis comunis: maculis respersę: q̃ rostro in palude fixo boręde stridunt: habẽtes vocem similem vlulatui luporum: vnde ꝛ nomen acceperunt: et vocantur gallice buhot. De hac superius dictum est in capitulo Butbono: ꝛ de onocrocalo: q̃ nota sunt idẽ.

Caput. cxviij.

Vpupa Ysido. Vpupa est auis spurcissima cristis etiam ibi galeata semp̃ sepulchris ꝛ humano stercore cõmorãs. Vpupa grece dicta eo q̃ stercora humana cõsyderet: ꝛ fetẽti pascat fimo. Cuius sanguine qui se inunxerit/dormitũ pergẽs demones suffocãtes se videbit. Glosa sup Leviticũ. Upupa lugubris est et luctũ amãs. Unde et in lege comedi prohibet: q̃ seculitristicia mortẽ operat. Physiolo. Upupe pulli cũ parẽtes suos senuisse viderint: ira/vt neq̃ volare neq̃ videre possint: veruſtissimas parentũ plumas euellũt: ꝛ oculos eoꝝ liniũt: fouentq̃ eos sub alis suis/donec crescãt eorum pẽne/ ꝛ reilluminent oculi eorum: sicq̃ mutuam vicẽ parẽtibꝫ reddunt. Jozabb in lib. de animalibꝫ. Upupe pulli parẽtes suos fouẽtes anbelãt sup oculos ipsoꝝ vt visum recuperẽt Ertl. de na. rer. Upupa est auis admodum pulcra: sz immũda: vna tñ voce sicut et cuculus importuna est/hyeme latet ꝛ nuda est: vere producit. Huius parentes senescẽtes inter pullos iã adultos in nido plumas exuũt et interim a pullis pascuntur/donec virce plumasq̃ recuperẽt. Cũ em senio visum perdiderint pulli notã naturaliter herbã colligũt et eoꝝ cecatos oculos inde liniunt vt visum recuperent.

Operationes

¶ Pytagoras in libro romanoꝝ. Sanguis vpupe illitus/homini dormiẽti demoniaca gignit fantasmata. A

¶ Penne vero posite super caput hominis/ sedant soda, i. dolorem capitis. B

¶ Huius etiã lingua super illũ suspensa: qui multam obliuionem patitur/ei confert. C

Caput. cxix

Vultur. Ysid. Vultur a volatu tardo nominatus putat: magnitudine q̃pe corporis prępetes volatus nõ habet. Fertur pene vsq̃ ad centum annos procedere. Vultures autem sicut ꝛ aquila vltra maria cadauera sentiunt. Altius quippe volantes: que multa montium obscuritate celantur et alto illi conspiciunt. Ambrosius. Vultures dicuntur sine concubitu concipere ꝛ generare. Solent etiam mortem hominis quibusdã signis annunciare. Cũ cĩi lachrimabile bellũ acies inter se instruũt multo vultures sequunt agmine: ꝛ eo significat q̃ multa hominũ multitudo bella cãsura sit futura preda vulturibꝫ. Glosa super Leviti. Lex vulturem comedi prohibet qui bellis et mortuis gaudet. Physiolo. Sedet autẽ vultur in altissimo loco: q̃ retardat ui ascen

su a terra: ascenditq; tantum in altissima vt videat loca remota. Idcoq; dicitur q; salus vultur est auis dei. Dic etiam maiores aues rapaces vt accipitrem insequitur. Arestoti. Vultur grauis est ⁊ multi moris famelicus et clamosus. Venatur in locis a nido remotis valde: ascendit ad locū altissimum: sbiq; sedet q; difficilis ē ei elcuatio a terra: deprehendit aūt lepores ⁊ in paruos ceruos ⁊ capras ac vulpes et animalia cetera que retinere potest. Idē. Vultur nidificat in locis altissimis: et multotiens super arbores. Inuidet pullis suis cum impinguātur: nec pascit eos / nisi de cibi sui reliquijs: ⁊ illos antequā volare possint / ejcit. Est autē auis alia que proiectos illos cum pullis suis nutrit: vnum par vulturum occupat vnum magnū locum: et ideo secum alios nidificare non permittit. Est autem longe vite quod ex eo cognoscitur: q; nidus eius semper idem manet Cum cū senescit / elongatur rostrum eius superius ⁊ arcuatur. Et in fine fame morit.

Operationes

A ¶ Esculapius. Vulturis penne combuste fugant serpentes a domo. ¶ Jecur eius tritū
B cum sanguine per decem dies bibitum: caducos liberat. ¶ Sanguis eius cum succo
C marubij / caliginem oculorū sanat. ¶ Adeps
D eius dolorem oculorum sanat: ⁊ dolores nervorum euacuat. ¶ Dyasco. Fimus vulturis
E medicinalis est: nam fumigium eius secundinam expellit. ¶ Plinius. Vulturis fel ex
F aqua dilutum / albugines sanat oculorum.
G ¶ Penna vulturis si scalpantur dentes / acidum faciunt balitum.

Caput. cxx.

Syon. Autor. Xion est auis immūda secundum legem: cuius natura non satis est nobis nota. Est autem (vt legitur) de genere vulturum: sed minor: q; vultur. Dec cū est mens Alberti in libro de naturis animalium. Et similiter in libro de naturis rerum.

Caput. cxxj.

Bos / ydros / Jsida. Et lib. de natu. rer. Jbos est auis visu debilis / que imitatur vocem equi. Et quandoq; super eum volās: edē stupefacit: ipsumq; fugere cogit. Aristoteles. Jbos ideo cum equo pugnat: quoniam ipsum a pascuis ejcit: et herbas comedit. Jdeo stupefaciens eum fugere cogit / et forte interficit. Est autem auis pulchri coloris ⁊ vita eius bona. Manetq; apud fluuios ⁊ margines eorum. ¶ Idem. Jdros est animal volatile in Nilo flumine satis timi cum cocodrillo. Nam de natura ⁊ consuetudine / cum viderit cocodrillum in littore fluminis ore aperto dormientem inuoluit se limo quo facilius possit eius faucibus illabi: lice; faucibus suis irrepens erosis cocodrilli visceribus / tandē in viuus exilit. ¶ Et lib. de natu. rer. Jsidorus sono voc; dicta est: auis q; dē pulcritudine; pēnaꝝ venustate clarissima. In dorso colorē habet inter viridem ⁊ ceruleum. In pectore vero profert imaginem carbonum

ardentium. Duos tantum habet in pede digitos / vngues aduncos: sed rostrum parui ac directum. Circa aquas assidua est. Pisciculis viuit: terram rostro cauat: ibiq; uiduz congerit ac fetus facit.

Operationes

A ¶De hac opinatur vulgus: quia si pellem cum plumis aut morue detrahas ⁊ parieti infigas omni anno plumas ac si esset in corpore commutabis.

Caput. cxxij.

Zelintides. Ex libro de naturis rerum. Zelintides sunt aues (vt dicit Plinius) quarum suffragiis Iouem deo: perunt incole montis Casini / cum a locustis fruges illius vastantur. Itaq; adeo misse locustas depopulantur ⁊ vnde veniant / quoue abeant / ignorantur: aut quo vadant: hoc idem dicit Albertus in libro suo de naturis animalium in tractatu de auibus.

¶Hec igitur dicta de Auium natura sufficiant.

Proemium in Tractatu De Piscibus

Iam in precedẽte tractatu locuti sumus dẽ volatilibo que in genere animaliũ videnf esse pfecti ora natatilibo. Ideo nũc in isto quarto tractatu deo opitulãte dicemus de natatilibo siue animalibo aq̃tilibus: bocẽ de piscibo. nam sicut aer ornatꝰ est suis animalibo sc̃z volatilibo que possunt ex eo respirare propter crassitudinem humoris ⁊ quorũ corpora potest sustinere: sic et aqua suis id est natatilibo que quidem pinnulis suis innituntur aque natando: sicut aues pẽnis suis volando. De piscibus igitur dicturi secundum ordinem alphabeti: ⁊ per capita / sicut in precedentibus procedemus.

Caput. j.

Abremon / Achandes / Accipender / Albirẽ ⁊ Alphoram. Ex lib. de natu. rer. Abremon alꝫ Abarenon / est piscis (vt dicit Aristo.) multũ fecundius ouis: nec alioz more cõtactu maris parit: sz naturali quodam instinctu ventrẽ suũ ad arenã fricat: que cõtactu aspera est et gustu salsa. Sicq; ouis cõcepta parit: ⁊ post tẽpus debitũ fetꝰ educit. Jozat in lib. de aialibo. Piscis abremon boza tẽpestatis maris / natos suos in vẽtre sal

nat: et post tempestatem euomit eos. ¶ Idē Achandes piscis solicitus de pullis suis nauibus maris adheret: sicq; propter ipsum omnino fiunt immobiles naues. ¶ Ex lib. de natu. rer. Accipender est (vt dicit Plinius) piscis apud antiquos nobilissimus. Hic solus contra morem omnium piscium habet squamas toto corpore ad os versas. ¶ Plinius libro. ix. Apud antiquos piscis nobilissimus habitus accipender: vnus omnium squamis ad os versis: contra aquam nando meat. nullo nunc in honore est quod quidem miror: cum sit rarus inuentu: quidem cū elopem vocant. ¶ In libro vt supra. Albirem ē piscis marinus/habens cutem adeo spissam et duram ac firmam: vt ea milites vtantur pro galeis. ¶ In eodem libro. Alphoram est piscis qui nō gignitur: sed in loco lutosa vbi non est aqua. Ex ipsius luti putredine in modum vermiculi creatur. Postea cum ascenderit aquam crescit in piscem. Durat autē modico tempore: citoq; dissoluitur.

Caput. ij.

Anguilla. Isidorus. Anguilla dicit ab anguis similitudine. Huius origo ex limo est. Unde ⁊ quando capitur adeo lenis est vt quando forti⁹ presseris/tanto citius labatur. Ferunt autem oriētis fluuium gangen anguillas terrenis pedibus gignere. Plinius lib. ix. Anguille octennis viuunt annis. Durant ⁊ sine aquis diebus senis aquilone spirante austro paucioribus At hyemem in exigua aqua non tollerant neq; in turbida. Ideoq; circa vergilias maxime capiuntur: fluminibus tñ precipue turbidis pascuntur noctibus: ex amnis pisciuz sole non fluitant. Porro vicepedū pinne date sunt bine piscibus omnino longitudo vt anguillis ⁊ congris. Itez anguille scopulis se atterant: eaq; strigmenta viuescunt: nec alia est earum procreatio. Diutius autem ceteris viuunt anguille aquis exempte. Idem libro. x. In anguillis omnibus nec est masculinum neq; femineum genus: que nec animal: nec ouum ex se generant: sicut neutrum est ⁊ ostreis genus: ceterisq; vaso vel saxo adherentibus. ¶ Ex lib. de natu. rer. Anguilla ex aliorum pisciuz limo nascitur: difficulter excoriatur/durissimam habet mortem: que etiam excoriata viuit: ad vocem tonitrui cō mouetur. Aquis claris fluuialibus gaudet: et in absconsione pliadis maxime capitur: quia tunc ex ventis oppositis aqua turbatur. Ad pisciculos inferioris potestatis rapax est: maxime tamen cum in semine reperiuntur.

Operationes

¶ Ex libro de naturis rerum. Ex amnis sola piscium non fluitat: nisi cum aquis putrefacta dissoluitur: plus alio cibo decoquatur aliter nociuus est cibus eius: ad ignem assata plus cōpetit: quia malicia eius illic euaporatur. A

¶ Pinguedo eius auribus medetur. B

¶ Item anguille vino necat: qui ex eo biberint/tedium vini habent. C

Caput. iij.

Allec. Ex lib. de natu. rer. Allec est piscis marin⁹ admodū paruus in Occiduo mari: qd mediterraneū est inter maiorē Britaniam ⁊ Germaniā. Cūq; vnū quodq; fere gen⁹ pisciū marinoꝝ habeat tēpus suū in quo solo sit bonū: scz ab Augusto vsq; ad Decembrē. Qui cum recens captus

fuerit delicatiorē cibū prebet. Salsus aūt in vsum hominū vltra q̄ alij pisces sanus durare potest omniū quoq; fere pisciū solus aqua viuit tantū. Nec nisi in aq̄ viuere pōt. Nam statim vt aeris serena cōtigerit/ expirat: nec vlla mora est inter cōtactū aeris ⁊ expirationē: Oculi eius instar luminis de nocte lucēt in mari: s3 hoꝝ virtus cū ipsa pisce morit: vbicunq; sup aquas in mari lumen vidēt: gregatim adnatāt. Et hoc astutū ad rhetia dictin tēporibꝰ alliciunt quasi parati ad capiendū diuino munere in vsus hominū deducuntur. Hybernis aūt temporibꝰ secrete maris vsq; ad tēpus debitū abscōdunt: ⁊ hoc circa germaniā. ¶ Isid. Allec piscis est ad liquorē salsamentoꝝ idoneus: vnde et nuncupatus.

¶ Autor. Ferr aūt allec ex puro aque elemēto viuere: sicut Salamandra ex igne.

Operationes

A ¶ Plinius libro xxxix. Allece scabies pectoris sanatur infusa per cutem incisam.

B ¶ Et contra canis morsus: draconisq; marini prodest.

Caput. iiij.

ARaneus/ Aries ⁊ Arini. ¶ Aui. Aranea marina: videt q̄ dispositiōes eiꝰ ꝓpinqua sint dispositiōibꝰ scorpiōis. ¶ Isid. Aranea genus est piscis dictū: eo q̄ aure feriat: h3 tm̄ in ea stimulo quibꝰ percutit proximantes. ¶ Pli. lib. ix. Aculeo spine in dorso obnoxius est ac venenosus. ¶ Pli. in eodem. Aries est piscis qui grassat vt latro: nunc grādi nauiū in salo stantiū occultatus vmbra: si quem nandi voluptas inuitet expectat: nunc elato extra aquam capite piscātium cymbas speculatur: occultatusq; adnatans mergit. ¶ Esculapius in libro de animalibus. Arini siue harini piscis cum homo viderit eum inebriat: et mouet eū ad rixas et contentiones: postq̄ vero comederit/ placatur ira eius.

Operationes

¶ Aranee itaq; morsus ceterumq; reptiliū marinorum venenosorum dixerunt curandos esse cum tyriacis quibus curatur venenum frigidum et cum medicinis rutelarum et tyriaca eorum. A

Caput. v.

ASpidochelon ⁊ Aurata. Phisiologus. Aspidochelone grece dicitur belua quedam in mari: que latine dicitur aspido testudo: est autem cetus magnus habens super corium suum tanq̄ sabulum quod est iuxta littus maris. Unde plerunq; eleuato dorso suo super vndas a nauigantibus nihil aliud creditur esse q̄ insula: itaq; applicantes dentes super eam alligant naues accendunt focos ad coquendos cibos. Ille vero vbi sentit odorem ⁊ calorem ignis mouet se a loco: et sic mergit naues in profundum: alia quoq; huius belue natura hec est: quando esurit/ aperit os suū: et quasi quēdam odorem bene olentem exalat de ore suo. Quem sentientes minores pisces confluunt in os eius: quod vt impletum fuerit/ claudit: et eos transglutit.

¶ Idem. Aurata dicitur ex eo: q̄ in capite suo auri colorem habet.

Caput. iiij

Alforam. Alb. in lib. de natu. anima. Alforam piscis est qui ex putredine luti generatur: et in luto sine aqua p̄creatur ad modum fermiculi qui vermis aq̄ ascendente crescit in piscē. De hoc pisce naute dicūt: q̄m si consumatur putrefactus vsq; ad caput et ad oculos adueniente aqua iterū renascit: et tunc diu vivit: cum ante huiusmodi suam regenerationem parue vite sit: vt supra dictum est capitulo. j.

Caput. vij.

Asturam. Alb. in lib. de natu. anima. Asturam piscis est qui tempore veris et autumni in spumis pluvialibus generatur: et in eis ebulit sicut vermis ex stercoribus animalium. Dicitur etiam ex luto generari. Hic piscis impatiens: claritatis solis fugit ad vmbras arborum quas in aquas proiciunt: calorem tamē diligunt et habent de profundo ad ripam natant: tempore siccitatis non abundant: sed quando multe sunt pluuie et calide abundant.

Caput. viij.

Aureum vellus. Albertus in libro. de naturis animalium. Aureum vellus est animal marinum sicut spongia: et de spōgiarum genere: sed rarius est et mollius admodū lane: et lanugo eius in auri splēdorem conuertitur et dilatatur: et prolongat sicut vellus: et dum est in mari: et mouetur motu contractionis et dilatationis sicut spōgia: et raro inuenitur: tamen hoc inuentum in Frigia: tum exiuit belli Troyani inter Grecos et Frigios: sicut dicit Dares frigius in hystoria Troyana.

Caput .ix.

ARburcium/Amnis/Ahaniger/Afferus ⁊ Astralus. Albertus in libro de naturꝫ. animalium inq̄t. Arburcium piscis est multis ouis fecūdus/sed non eijcit oua: nisi ventrem confricet ad harenam tactu asperaꝫ: ⁊ in illa pullos educit et cōplet. ¶ In eodem libro vt sup̄. Amnis piscis est vt dicunt saxatilis: qui lapidem gestat interius. Est autem valde speciosus in lateribus virgultas habens puniceas: toto autem corpore reliquo diuersis coloribus est distinctꝰ ac depictus. ¶ In libro vt supra. Ahaniger piscis est: vt dicunt qui Amno propemodum similis est et est longus et rotundus: qui germanice/grvich vocatur: et est albus bonaꝝ carnium: breuior anguilla: rostrum auis habens pro ore subtile et longum: et rubeum et viridem interius habet spinam. ¶ Albertus in libro vt sup̄. Afferus piscis est qui propter exiguitatem hamo capi non potest. ¶ In eodem libro. Astralus piscis est qui aquarum vndas ore suscipit et oritur qn̄ pleades occidunt: eo q̄ tunc tempus est pluuiarum.

Caput .x.

ABydes. Albertus in lib̄. vt sup̄. Abydes animal est marinum/cuius conuersatio primum est in aquis ⁊ cibus. et postea mutatur figura eius ⁊ efficitur terrestre: et egreditur de aqua querens victum in terra: et cum figura mutatur: mutatur etiam nomen eius/et vocatur astoyz.

Caput .xi.

AHuna. Alb. in lib. de natu. animaliū. Ahune mōstrum est maris gulosius cunctis marinis beluis/preda viuit: et in crassitudine corporis sui vertit ei quicq̄d comedit: vn̄ quia stomacho caret venter eius qn̄ comedit multū/extendit et inflatur supra modū: et cū amplius extendi nequit: pisces p os eijcit: et hoc de facili: q̄ cū collo careat sicut ceteri pisces: os eius cōtiguū est ventri. Est aūt adeo crassum animal q̄ qn̄ periculū timet/pellē ⁊ carnes suas cōtrahēs replicat et extremitates sui corporis intra se sicut iricius abscondit: ita vt nō appareant: quod tn̄ aliqn̄ sine sui detrimento non facit. Mortes cm̄ adeo timet q̄ cū periculū senserit nō laxari: ne abscedere bestiā que in insidijs latet: ne quaq̄ caput foras extrahit quod intra corpus suum abscondit: sed cum affligitur fame carnes suas deuorat: magis eligens in parte absumi q̄ preda facta beluis in toto consumi.

Caput.xij.

Barchora. Albertus in libro vt supra. Barchora est animal marinum habēs orificium pre omnibus animalibo fortissimum. Nam et lapidem si in ore suo acceperit/eum frangit. Hec quandoq; ad ripas exit: ⁊ herbas depascit: et quando oportet in aquam reuertitur/ibiq; submergitur ne cutis dorsi eius a sole exsiccetur: ⁊ ad nutum debitum deflectere se non possit. Pisciculos nāq; pisciculos paruos viuos filo consutos q̄z comedit ⁊ ꝑ illos deprehendit piscatores in mare proijciunt: qui dum effugere non valent: sed in simul fluitant: animalis predicti morsibus patent. At ipsum animal dum vnū post alium transglutire laborat/interim occupatum deprehenditur.

Caput.xiij.

Borbotha/Botha ⁊ Brenna. Isidorus. Borbotha sunt pisces quidam fluuiales: aliquatenus anguillis similes lubrice nāq; sunt: et excoriantur sicut anguille. Corium habent nigrum: esum dulcem: et epar pre omnibus piscibus melius et efficacius. Caput magnum respectu corporis os amplum et latum valde. Cum autem etate duodecim annos excesserit ī corpus magnuz crescit: et tunc nomen eius mutatur: et solaris vocatur: de quo inferius dicetur.

¶ Idem bothe sunt pisces fluuiales: qui nō natant: nisi per amplitudinem corporis. Tenuissimi nāq; sunt et lati valde. Pinnas habēt in circuitu lati corporis: impinguātur vento meridionali flāte. Cunq; venatur hic piscꝫ a piscatoribꝫ: funduz aque petens: aquā supra se turbat vt videri nequeat. Maxime q; corpore strato cuz terre adheret: supra dorsum terre similimus est. Maculas autem in dorso rubeas habet. ¶ Alexander. Brenna est piscis fluuialis: qui cum videt sibi Lucium imminere: declinat ad scenosa aquarum limpiditatem a tergo perturbans.

Caput.xiiij.

Balena. Isidorus. Balena est immense magnitudinis bestia ab emittendo et fundendo aquas vocata. Ceteris eñ bestijs maris altius iacit vndas. Balin autem grece dicitur emittere. ¶ Plinius libro.ix. Balenas in gaditano occeano nō ante prunam conspici tradunt. Condi autem estatis temporibus in quosdam sinu placito et capaci: mire gaudentes ibi parere: hoc scire orcas infestam his belua: et cuius imago nulla representatione alia possit ei primi q̄z carnis immense dentibus truculente. Irrūpunt ergo in secreta vitulosq; illarum aut vetus: vel etiam nondum grauitas morsu lacerant: incursuq; ceu liburnicarum rostris fodiunt. Ille vero ad flexum immobiles ad repugnandum merces ac pondere suo onerare. Tunc quidem in vtero graues pariendiue penis inualide: solum auxilium nouerunt in altum perfugere: seq; toto occeano defendere. E contra orce laborant occurrere seq; opponere: et cauatis angustijs trucidare in vada vrgere satis illidere. Spectantur huiusmodi predia ceu ipso mari sibi irato nullis in sinu ventrꝫ: fluctibꝫ vero ad anhelitus. ictꝰ

ictusq; quantos nulli turbines voluāt. Ora balene habent in frontibus. Ideoq; summa aqua annotantes in summa nymbos efflant Balenis branchie non sunt sicut nec delphinis: Hec duo genera fistulis spirant que ad pulmonem pertinent. Balenis a fronte Delphinas a dorso. Itē que pilo vestiuntur animalia pariunt: vt pristis/balena/vitulus.

¶ Idem in libro. x. Balene ac delphini dormiunt: Nam etiam stertentes audiuntur.

¶ Solinus. Indica maria balenas vltra spacia quatuor iugerum habent. Sed quos fascituras nuncupāt: qui enormes supra molem ingentium columnarum vltra nauium antemnas se extollunt: haustosq; fistulis fluctus ita eructuant: vt nymbosa alluuie: plerunq; nauigantium alueos deprimant.

¶ Ex libro. de natu. rer. Balene branchias non habentes fistula spirant. quod raro in marinis animalibus inuenitur. Fetus suos gestant cum infirmantur inualidi sunt: et si parui sunt/eos in ore suscipiūt: hoc idem imminente tempestate faciunt: et post tempestatem illos euomunt: Quoniam propter defectum aque fetus impediuntur ne matrem sequantur. Mater aquam in ore receptam instar fluuij ad eos eijcit: vt sic inherentes terre liberet. adultos etiā diu comitatur. Adolescunt aūt celeriter: ⁊ decem annis crescunt.

Caput. xv.

Babilonicus ⁊ Belue. Albertus in libro de naturis animalium. Babilonici pisces sunt (vt dicit Theophrastus) circa Babiloniam existentes in locis vbi dulces aque incinorosis recipiuntur ex fluuijs incidentibus. Inde enim egrediuntur pisces ad pastum: capita ad modum ranarum magnarum: reliquas partes corporis ad modum ragie habentes: similes piscibus alijs pinnulis gradientes: ⁊ cerebro motu caude.

¶ Plinius. Belue in orientali mari sunt. Et belue sunt animalia marina adeo magna et importuna q̄ ꝓcellas excitant de ꝓfundo: et pericula nauibus inducant: ita q̄ naues Alexandri ad pericula deduxerunt.

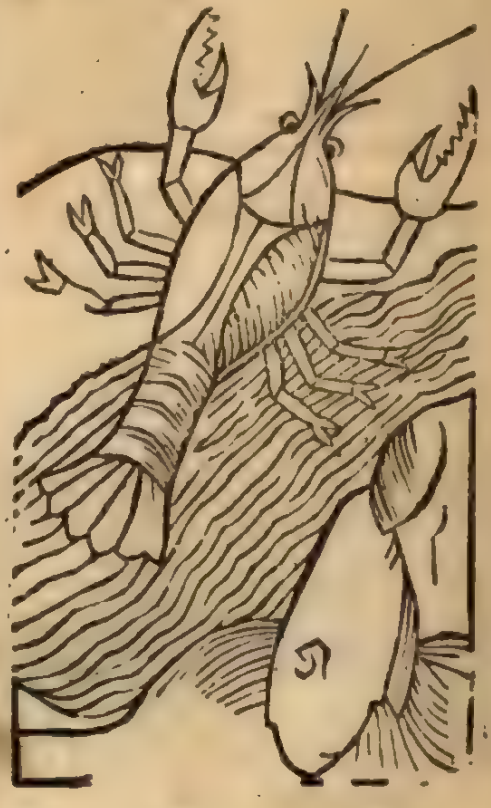

Caput. xvj.

Cancer. Ex libro de naturis rerum. Cancer pedes habet ⁊ brachia forcipesq; pro manibus retro gradus est: nec vnq̄ ante faciem suam ambulare nouit. Mares duas habent spinas inter ventrem ⁊ caudam: quibus femine carēt. que oua in ventre habent ictibus serpentum medentur. Coitus tempore mas ascendit in dorso super feminam. At illa motuz eius sentiens à tergo coite volentis inclinata super latus ad ipsuz se cōuertit sicq; coitus cōpletur: latent in hyeme mēsibus quinis. Veris

tempore senectutem exuũt velut anguis. Cancer lacte potatus/sine aqua viuit multis diebus. Cum autem senuerit/duo lapides albi coloris intermixto rubore inueniũtur in eius capite: quos tante virtutis esse dicunt: vt in potu dati/cordis punctiones sanãt. ¶ Arest. Cancer habet octo pedes per quos mouetur equali motu: caret sanguine/durum extra/& intus molle: nec est illud durum contemnibile immo accipit ignem in ripa maris quod est intra Judeam habentur cancri parui qui dicuntur milites/propter velocitatem cursus/tantum cũ currunt/q deprehendi non possunt. Et cum aliquis findituꝛ/non inuenitur in eius corpe caro vel superfluitas omnino: quia pascua non bñt. ¶ Isidorus. Cancri vocati sunt/quia concbe sunt. Crura babentes/inimica ostreis animalia. Eorum vero carnibus viuunt miro ingenio. Duo autẽ sunt genera cancrorum fluuiales & marini. ¶ Ambrosius. Cancer ostreis vescitur: sed qꝛ ostreũ clausum/nulla vi aperiri potest. Periculosumq; est si chelani eius includat ad argumenta confugit/et insidias noua fraude molitur. Explorat enim si quando ostreum remotis in locis ab omni vento contra solis radios dipticum in illud suum aperiat: vt aere libero viscerum suorum voluptatem quandam capiat: & tunc clanculo calculum immittens ostree conclusionem impedit: sicq; aperta claustra reperiens rute chelas impedit: viscera q interna depascit. Item femine maiorum membrorum sunt q̃s masculi: et distantia coopertorij maior: ẽ q̃s in masculis: & ouãt q locũ superfluitatis. Cancer parnus generatus ex terra et limo intra loca vacua testarum aliorum animalium. Cunq; creuerit aliquantulum/mutat se ab illo loco ad testã maiorem. Cancer & Karabo in senectute exuũt spolium. Uterq; accipit pisces in profundo maris duobus suis labijs et diuidit eos in duos partes & ducit ad os suum.

Operationes

A ¶ Auicen libro. ij. Cancer marinus propie dicitur illa species cancri maris qui habet omnia membra dura vt lapis.

B ¶ Quod ex eo adustum est subtilius est reliquis adustis: & abstergit dentes: et delet pãnum ac lentigines.

C ¶ Ulcera quoq; desiccat: et confert scabiei. Item prohibet lachrimas: & resoluit cum sale vngulam. Fit quoq; ex eo collirium & fricatur cum eo scabies palpebrarum.

D ¶ Prohibet etiam quartanam. Cancer fluuialis confert extenuatis valde. Testa cancri marini subtilior est q̃s testa clibani.

E ¶ Exsiccatiua ẽ et abstergit pannũ ac lentigines ac scabiem. Cancer fluuialis est difficilis digestionis/ac plurimi nutrimẽti: & ipsius quidem rectificat.

F ¶ Decoctioq; cum melle extrahit spinas: et acutas res infixas carni.

B ¶ Isaac lib. iij. Cancros et omnes pisces cõchas habentes testatur Galienus esse solubiles propter salsitatem eorum & acumen/proinde stomacho nociua sunt/maxime nerositati sue.

Caput. xvij.

Oab Canis marinus. Isidorus. Caab est animal marinum: habẽs pedes paruos/respectu sui corporis: qõ vriq; magnum est. Sunt autem pedibus vacce similes: horum vnus longus est cartilagine sue osse carens: quo loco vtitur manibus in omnibus. Per ipsum enim eradicat qõ vult: et per cibaria per eum accipitur: eaq; ori suo reddit. Et cum natat in aqua/spirat in eo: & spirando anhelitu suo aquam in corpus suum attrahit: qua cum repletus fuerit/ad aerem recurrens eam reiicit: et sic respirat. ¶ Idem. Canis marinus belua: terribilis & hostilis omni animãti: quod eius verberibus cedit. Robustissimos habet branchos clauorum modo formatos. Hi venantur per mare greges piscium instar canum in terra ferarum venantium: excepto q latrare nequeunt: sed pro latratu afflatum horribilem habent. Insequentes ergo piscium greges ad loca angusta coartant: & si in coartatos crudeli more grassantur. Piscatores vero loca notantes in quibus absconditi pisces a fuga latẽbant/rebus capiunt circumclusos. Hec

vero belue difficulter multis tridentibus cō fici possunt. Item canis marinus a similitudine morum canis terrestris dicitur: eo scz q mordeat.

Operationes

A ¶ Auicen. Fel canis marini vel canis aque dicerunt esse venenum: de quo si quis comederit quantitatē lētis vnius/ interficit post hebdomadam.

B ¶ Sed cura eius est vt bibatur butyrum coctum vaccinum cum gentiana romana ⁊ cynamomo. et iterum coagulum leporis.

Caput. xviij.

OAucius/Capitatus ⁊ Carpera. Ex libro de natu. rer. Laucius qui et glanis auersus mordet bamos mescatores nec eos deuorat/sed spoliat. ¶ Autor. Scōm plinium per g et l in prima syllaba scribitur: vt Laucius/Glaucius. ¶ In lib. vt sup. Capitatus est piscis admodum paruus habens corpus prope ad reliqui corporis magnitudinem/ os quoq rotundum ⁊ amplum Hic in fluuijs habitans libenter sub lapidibus: et inter saxa delitescit. ¶ In eodem lib. Carpera piscis ē quasi squamis aureis in lacis vel fluuijs sic dicta: quasi que carpens paritum cū ova in ventre ad pariendū apta dicrēte natura presenserit/ marem suum odit et ore innuit pulsu leni/ vt adiuuet parituram: tunc ille loco seminis lac emittit: qō illa fuscipiēs ore statim ova parit in sobolē profutura: Nā ova parere nequit/ nisi prius ore semē receperit. Semen autem cum receptum fuerit/ nō solum iuuare videtur/ sed etiā ad ova concipienda et formanda: vnde soboles in anno futuro speratur. Semini carpere non nunq̄ in anno primo natiuitatis niger vermiculus: quidem post aurem suam cabificus innascitur: et hoc sepius post augustum: eaq̄ tabe moritur.

Operationes

¶ Remediū eius est aqua dulcis ⁊ fluuialis. A
Huius soboles paucis aquis prouenit si in singulis fossis decem cubitorum recenter factis ponantur singule carpere cum paribus suis ante partum proxime.

¶ Opinio vulgi est eaz sic sobolem prouenire: sed postq̄ peperit/ eximuntur. Soboles quoq̄ trium vel quatuor mensium tempore roborata/ fossis erectis reponitur vbi habet crescere cum perfectis. B

¶ Habet hic piscis astutias multas: vt rhe si capiendus cadat. Cum cū rhete intrauerit/ circumiens foras men querit. Quod si nō inuenerit/ saltare nititur in aura a liberas super rhete/ vt extra cadat. C

¶ Aliquando sub rheti refugium querit: aliquando herbam ore tenet in fundo aque: vt rhete superueniens elidatur. D

¶ Aliquando etiam a superio veniens cum impetu caput in limo fortius figit: vt scilicet rhete per caudam transitus captione frustretur. E

¶ Huius cerebrum augmentum ⁊ decremētum lune crescere vel decrescere dicitur. F

¶ Et licet hoc sit in omni pisce: in hoc tamen magis: sicut inter quadrupedia in lupo scilicz et cane. G

Caput.xix.

Cetus. Ex lib. de natu. rer. Cetus est piscium maximus: habens os in fronte magnum: ⁊ patulum ⁊ oris meatus strictos. In iuuentute dentes habet nigros in senectute albos. Hij pisces aliquando fluctus haustos ita eructuant: vt alluuie nymbosa plerũq; classem nauigantium deprimant sed et cum in mari tempestas oritur se super fluctus attollunt: et cõmotionibus ac turbinibus naues mergunt. Harenas aliquando dorsis sustollunt in quibus ingruente tempestate: naute terraꝫ se inuenisse gaudentes anchora iactis falsa firmitate q̃escunt: ac ignes accensas belua sentiẽs subito cõmota se mergit: et homines cũ nauibus in profundo trahit. Cetus postq̃ etatem annoꝝ trium excedit cum balena coit: et in ipso mox coitu virtute virge genitalis emutilat: ita, q̃ vltra coire nequit: sꝫ intrãs alti maris pelagus intm̃ excrescit: vt nulla hominũ arte capi possit. Infra tres igitur annos etatis sue capi põt Capiuntur aũt sic: Piscatores locum vbi cetus est notantes: illic congregantur cum nauibus multis: factoq; circa eũ fistularum: ac tubaꝝ concentu alliciunt insequentẽ: quia gaudet huiusmodi sonis. Cũq; iuxta naues herentem sono modulatiõis attonitum cernunt: instrumentũ quoddam ad instar rastri dentibus ferreis acuminatũ: in eius dorsum clam proijciũt/ clãq; diffugiunt. Nec mora si certum vulneris locum dederit/ fundũ mar; cetus petit seq; ad terram dorso fricans vulneribus ferrũ violenter impedit/ quousq; p̃fossa pinguedine viuã carnẽ interius penetrauerit/ sicq; ferrum subsecuta salsa maris aqua vulnus intrat ac vulneratum perimit Mortuum ergo super mare refluitantẽ piscatores cum funibus adeunt ⁊ ad littus cũ magno tripudio trahunt.

Operationes

A ¶ Autor. Cetus (vt fertur) quando ludit in mari/ signum est tempestatis. Idem et balena dicitur. Huius generis est aspido chelone: de quo dictum est supra.

B ¶ Isi. Cetus aũt vt legitur non comedit vt alij pisces masticando: cibumq; dentibus cõminuendo: sed tantum modo glutiendo: ⁊ intra corpus retinendo.

C ¶ Itẽ habet oris meatus: vt dictum est strictos. Unde non nisi paruos pisciculos deglutit quos odorifero anhelitu suo attrahẽs ad se ac deuorans in ventrem suum mittit. Habet em̃ in gutture quandã pellem membrane similem: que multis meatibus perforata: non sinit quicq̃ magni ingredi ventrem.

D ¶ Jorath. Cum autem cetus sperma proijcit in coitu suo cũ femina: qd̃ supfluit ex ip̃o spermate supernatat aque et colligitur ambra: Platearius. Ambra dicitur esse sperma ceti. vt superius dictum est in tractatu. j. de herbis: cap̃. xx.

E ¶ Auicenna. Ambra vt estimo est manatio fortis in mari: melior est grisea fortis: deinde varia/ post citrina.

F ¶ Et adulteratur cum gipso et cera ⁊ laudano. Nigra specie mala est. De virtute ambre etiam superius satis dictum fuit.

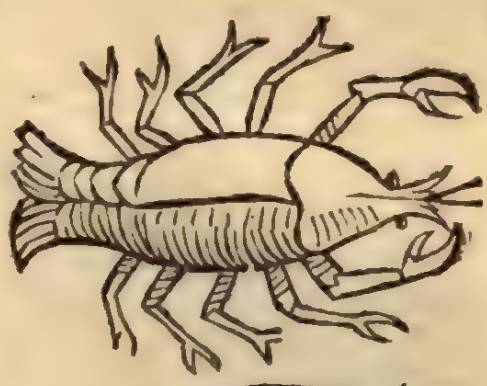

Caput.xx.

Celethy ⁊ Ceruleo. Ex lib. de na. rer. Celethy s̃m Aresto. est animal marinum: quod propter morem aliorũ oua in matrice sua generat. Quibꝰ illic debito tẽpore fortes exeunt vermes ex illis. Quos cũ peperint incredibili celeritate fiũt animalia perfecta parentibus similia. Cor habet magnum et tamen est valde timorosum: grauiter dormit: ita/ vt manu capi possit. Arestotiles. Celethy est ex animalibus carnem comedẽtibus. Celethy quidem habet oua: vnũ completum intra qd̃ ⁊ parit extra. Ceteri vero pisces ouant extra oua incompleta: excepta rana marina. Oua hec post paruitatem ceto crescunt sicut vermes que generant ex animali paruo valde: deinde crescunt per se. Celethy non habet alas: sed habet similem radicibus in terra crescentibus. Generat autem multociens scꝫ sex mẽsibus. Exit a pfundo maris ⁊ pullificat prope terrã: qd̃ facit ꝓpter calorẽ: ⁊ vt a pullis suis auferat timorẽ

Operationes

A ¶ Ex lib. de natu. rer. Ceruleum est monstr in flumine Gange/instar cancri: habens bra chia longitudine septem cubitorum/quibus elephantem corripit z vndis submergit.

B ¶ Plinius libro. viij. In gange indie statim sebosus aut modico miraculo auferi: vermis branchijs binis. lx. cubitorum ceruleos qui nomen a facie traxerunt. Vis tantas esse vi res vt elephantos ad potum venientes mo: dicus; comprehensa manu abstrahant in pro fundum.

Caput. xxi.

Chilon z Circhos. Ex li. de natu. rer' Chilon inter omnium animalium ge nera non pascitur: sed tantuz humidi tate viscosa que exit ab eo: cibatur et nutrit: Unde fit vt hoc animal semper sit ieiunum: sta tamen corpore validum. Nam et in femi nis videmus plus posse differri ieiunium p multos dies q̄s in viris ꝓpter superfluitates humidas et viscosas que magis abundant in eis: id est feminis.

Operationes

A ¶ In eodem libro vt sup. Circhos: alias Cri chos: habet cutem testeam/lenem/nigram: et in aliqua parte rubeam fissuras duas in pede/que tres digitos faciunt: pedez dextrū habet paruum sinistrū vero magnum.

B ¶ Et ideo cum ambulat / totum corpus fert super sinistrum aere claro absolutus incedit. Commotis autem ventis applicatur lapi dibus et immotus quiescit.

C ¶ Cuicunq; rei adheret/ forti applicatione adheret.

D ¶ Et hoc mirum q̄ claro quidem tempore sui potestatem habeat: tempestuosa autem debi litat z infirmatur. Caput habet humanum: reliquū vero corpus fere vt canis marinus.

Caput. xxij.

Conche. Pli. lib. ix. Concharum gene ra firmioris sunt testa: in quibus ma gna varietas apparet ludētis nature Tot colorum differentie/tot figure inter q̄s principatum tenent margarite. ¶ Isidorus. Conche z Cochlee inde vocate sunt: qnia de ficiente luna cauantur: id est euacuant. Om nium eñ clausorum maris animalium atq̄ concharum incrementa lune membra turge scunt/defectu euacuantur. Nam luna cuz in augmento fuerit/auget humorem: z cum in defectum venerit/humores minuuntur. Cō che autē prime positionis nomē ē. Cochlee vero per diminutionē, quasi conchule. Con chaz multa genera sunt: inter quas et mar garite que celee esse dicuntur. Fulgentius in libro mitilogiarum. Concha marina toto corpore simul aperto miscetur in coitum sic cut iuba refert in Physiologis. Valv. Sade phum. i. concha marina melius est album.

Operationes

A ¶ Rasi in Almansore. Conche marine adu ste abradendo purgat dentes.

B ¶ Ex non adustis aut attritis emplastrum factum adustionem ignis sanat.

Caput. xxiij.

Cochlee. Pli. lib. ix. Cochlee aquatiles terrestresq; sunt exerentes se domicilio: binaq; ceu cornua protendentes contrahentesq; oculis carent. Ideoq; corniculis earum pretendant iter.

Operationes

A ¶ Idem in lib. xxx. Cochleaꝝ cibo stomacho est vtilis: sz in aqua oportet eas in tactu eaꝝ corpe subferuefieri/mox in pruna torreri: ꝛ e vino garoq; sumi: laudatissime sunt Affricane: et ex insulis capreaꝝ. ¶ Idē in lib. xxxii. Ictibo scorpionū carnes fluuialiū cochlearū resistunt crude vel cocte. ¶ Quidā ob id salsas quoq; obseruāt ꝛ imponunt ipsis plagis precipiunt et cochlee crude carnem tritam bibere ex aqua calida in tussi cruenta.

B

C

Caput. xxiiij.

Conger Coretz ꝛ coruus marinus. Ex lib. de natu. rez. Conger est piscis marinus: vt murena longus: sed corpore multo maior. Hic vento flante vehementi impinguat: et eius carnes dulcissime sunt ad edendū. Cum murena ceterisq; piscibus inimicitias hz: et intantū robustus est: vt polippū fortitudine dentiū laceret. Pli. lib. ix. Conger est piscis longus vt anguilla vel murena: flexuoso in pulsu corporis: ita mari vtēs notando: vt serpēs terra rependo. Conger ꝛ murena mutuo odio flagrant: caudam inter se prerodentes. Congri mensibus hyemis iacent in speluncis conditi: ne capiunt/nisi diebus estatis. Pinneq; vice pedum date sunt piscibus hinc sunt omnino longis vt anguillis ꝛ congris. Polippum sua rodere brachia falsa opinio est. Id em̄ a cōgris euenit ei. Nam polippum lacerant congri. Polippum vero locusta pauet/locustam conger in siccum repunt etiam congri.

Operationes

¶ Esculapius. Corez piscis est qui tempore pluuie in cauernis occultat se. Naz dum pluuia cadit super eum ꝛ haurit eam/excecatur et postea moritur. A

¶ Isidorus. Coruus marinus a cordis voce dictus est: quia pectore grunnit/suaq; voce ꝓditus capitur. B

¶ Jorath pisces qui dicuntur corui quando pullificant/voce sua produntur: quia semper gemitus vel grunnitus proferunt: et sic capiuntur. C

Caput. xxv.

Cocodrillus. Isid. Cocodrillus a croceo colore dictus est. Gignitur in nilo Et est animal quadrupes in terra: et in aquis valens longitudine plerũq; cubitorum. xx. dentium ⁊ vnguium immanitate armatum: tantaq; cutis duricia: vt q̃uis fortium ictibus lapidũ tergo repercussus sit/non sentiat: nocte in aquis: die humi q̃escit. Ova in terra fouet. Masculus et femina vices seruant: hunc quidam piscis serratam habẽtes cristam tenera ventrium densecantes interimunt. Solus ex animalibus superiorez maxillam mouere dicitur. Ex lib. de na. rer. Cocodrillus lingua caret: os patulũ ⁊ apertum habet: ⁊ hiatum vsq; ad aures per diem in terra quiescit adeo immobiliter: vt nisi cõsuetudinez eius p̃cognoscas mortuũ illũ credas Oculis clauſ dormire se similat: ⁊ aues hiatu suo papuli gratia iuitat: quasi ad escã descendentes perimit et transglutit. Quidã hoc animal sicut vrsam semper crescere crediderunt. Circa Nili ripas habitat in insula: gens hominum parua quidem/sed animosa: his beluis inimica. Soli em̃ innatare flumen audent: in quo cocodrilli habitant: saliuntq; supra dorsa eorum et illos inquietant. Arestotiles. Cocodrillus in aqua conuersatur: non tamen recipit aquam intra se: sz aerem et parit extra: habet sanguinem/duosq; pedes maiores: et caudã omniaq; talia sunt fissi pedis/multorumq; digitorum: et participant instrumentum sensus in lingua pret cocodrillum. Hoc etiam animal non habet aures: sed foramina tm̃: que sunt vie auditus nec habet mãmillas/nec testiculos/nec virgam apparentetem extra/sed intra: nec habet pilos/sed per totum corpus est corij squamosi. Habetq; dẽtes magnos et acutos ⁊ distinctos: habet etiam oculos similes porcoꝝ et habet culmos. In aqua quidem debiliter videt: qꝛ spissior est aere. Maior est eius mãsio in die super terram/et nocte in aqua: qm̃ aqua calidior est de nocte q̃ aer extra. Trochilios auis os eius apertum intrat et eius dentes mundificat: illorumq; sordibus se cibat. Cocodrillus autem in hoc sentiens iuuamen non nocet eis: sed cum vult eas extrahere mouet collum: nec eas comedit.

Operationes

A ¶ Pli. lib. xxviij. Cocodrillorum genus cuius vita est in aqua et in terra cõmunis dentes e maxilla dextra: dextro lacerto ad alligati coitus stimulare dicuntur.

B ¶ Lapillos etiã in vẽtre illi⁹ exẽptos aduersus horrores febriũ venientes expellere tradunt.

¶ Et ob hoc Egiptij suos egros ipsius adipe perungunt. C

¶ Dyasco. Fimus cocodrilli terreni collect⁹ et succus adhibitus gratum vultum ac niueũ facit: maxime si albus ac lenis fuerit: et in aqua missus/cito se soluerit. D

¶ Auicen. in. ij. lib. Stercus cocodrilli valet albugini oculi. E

Caput. xxvj.

Draco marinus. Ex lib. de natu. rer. Draco marinus est monstrũ crudelitate horridum/instar draconis terrestris in longitudine extẽditur: alis caret. Caudam habet tortuosam: caput ſm magnitudinem corporis paruum: sed hiatuz oris horridum: squamis et cutem duras: pinnam autem habet pro alis quibus vtitur innatando vno impetu magna maris spacia transcurrit: et hoc potius robore virium q̃ remigijs pinnarum. Pestifer est hominibus et etiam piscibus morsus eius. Mortem em̃ infert. ¶ Isido. Draco marinus est in branchijs aculeos habet ad caudam spectantes. Qui dum percusserit quaq; fuerit/venenum fundit: vnde et vocatus est.

Operationes

¶ Plinius libro. ix. Draco marinus captus ⁊ immissus in arenam/cauernaz sibi rostro mira celeritate excauat. A

¶ Idem libro. xxvij. Absinthium aduersatur draconi marino. B

¶ Idẽ lib. tricesimoscdo. Carnes etiã stelle C

maxime valet contra marini draconis ictus impolite.

D ¶ Imponuntur quoq; contra eum salsamenta et aceto.

E ¶ Item draco marinus a spine sue qua fuerit venenum ipse prodest impositus.

F ¶ Auicenna in. iiij. canone. Morsus draconis marini similiumq; magni corporis serpentium: curatur in quantum est vicus tantum non inquantum est venenum de quo sit curandum.

G ¶ Draconis quidem marini morsus (vt dixerunt) liniatur cum sulphure et aceto.

H ¶ Conferunt ei adipes cocodrilli emplastratus et plumbum fricatum super ipsum.

I ¶ Idem in secundo. Draco marinus: vt ait Galienus: finditur et ponitur super morsum suum et confert.

K ¶ Succus etiã absinthij cõfert eius morsui.

L ¶ Stanni quoq; cerusa: confert super puncturam eius confricata.

Caput. xxvij.

DElphin Autor. Delphinus frat hominis dicitur: quia moribus humanis quodammodo assimilatur.

¶ Et lib. de natu. rer. Delphinus pro voce gemitus est illis humano similis. Et hoc q̃a pulmonem habent et venam asperam: et cor lingua non est absoluta: nec eorum labia proueniunt vel prominent ad distinguendã vocem. Aures nõ habent: sed aurium loco foramen. Horum autem olfactus nec vestigia q̃dem habet: cum tamen sagacissime olofaciunt: dormiunt super aquas vt possunt audiri stertere. Viuunt vsq; ad annos. cxl. Mulcentur musica: vnde artifonem cytaristam in mari nautis interficere parantibus obtinuit ab illis vt prius cytbara caneret. Ad cuius cantum delphinorum gregibus congregatis cum in mari se proiecisset abrupto excepti est et ad littus proiectus. Solus delphinus (vt dicit Arestotiles) inter pisces festa caret.

¶ Arestotiles. Delphinus valde diligit filios suos: et ideo longo tẽpore pascit eos. Solus inter pisces animal completum generat et habet mãmillas lactatq; fetus. Jdẽ. Mortuo deniq; delphino/ceteri delphini concurrunt: ipsumq; circumdantes in profunda deferunt atq; sepeliunt/ne a piscibus comedat.

¶ Idem. Delphini parui semper simul sunt tanq; greges. Et habent duos magnos delphinos custodes: q̃ si quis eorũ mortuus fuerit: alij super scapulas cum efferunt: ipsumq; custodiunt: ne ab alijs piscibus comedat: donec tempestate maris ad littus ejciatur. Inuicem enim se miro modo diligunt. Vñ Plinio testante narratur: q̃ Delphino capto a rege caric: conuenit ingens multitudo reliquorum ad portum vbi Delphinus ligatus tenebatur: quibus plangentibus: et quasi miserationem poscentibus: rex eum dimitti precepit.. ¶ Physiologus. Delphini oculos habent in dorsore et ora in parte opposita vnde non bene predam suam capiunt propter distortionem oris a parte oculorum. Hinc ẽ q̃ ora sua conuertunt ad celum: et dorsum oculosq; ad terram: vt predam suam consequantur. Imminẽte tempestate ludunt apparentes in vndarum superficie. Subsidium vero naufragantibus exhibuisse dicuntur. Ferunt etiam plorare quando capiuntur.

Operationes

¶ Plinius libro. xxxij. Delphini cinis ex aq̃ illitus lichenas et lepras sanat. Porro exulcerationem sequi debet curatio que perducit ad cicatricem. A

¶ Quidam vero Delphinum in ficrili donec pinguedo similis oleo fluat ponunt: vel coquunt ac perungunt. B

¶ Circumitus autem febrium tollit Delphini iecur ante accessionem gustatum. C

¶ Adeps Delphini liquatus et cum vino potus/vdropicis medetur. D

¶ Dingius autem atq; dentitionibus plurimum confert dentium: delphini cinis cum melle: et li dente ipso tangantur gingiue. E

¶ Idem. Ad alligatus pauores tollit repentinos. F

Caput. xxviij.

Dentrix ⁊ Dies. Ex li. de. na. rer. Dẽtrix alias dẽtix vl pagrus a re nomẽ hꝫ: q̃ dentes hꝫ magnos multos ac duros q̃bꝫ grassat̃ in ostreas et pisces innocuos. ¶ Autor. Nota ergo q̃ dentrix idẽ est quod pagrus: de quo etiã loco suo dicetur inferius. ¶ Ex lib. vt sup̃. Dies est piscis marinus: vt dicit Aresto. sic dictus: q̃ post perfectionem suam non viuit. nisi per vnam diem. Habet tñ alas duas/et duos pedes: et sanguine caret. Hoc idem dicit Albertus in libro suo de naturis animalium.

Caput. xxix.

Erachoides/Exochinus ⁊ Ericius. Alb. in lib. de natu. anima. Erachoides: vt dicit Theofrastus: pisces sunt in ponto circa erachã morantes. Hic piscis multũ sequit̃ aquã dulcẽ: ita q̃ terrã incidens de aqua transit ad aquã. Et aliquãdo in cauernis latitat: vbi amnes sub terra confluere inuenerit. ¶ In lib. vt sup̃. Exochinus piscis est Archadie: vt dicit Pli. vel potius aquaticum: et q̃ propter somnuꝫ de aqua exijt ad siccuꝫ: nec viuere potest sine somno. ¶ In eodem libro vt sup̃. Ericius est piscis maris: habens caput et os inferius: ⁊ exitum superfluitatum superius: contra aliorum dispositionem animalium: suis spinis vtitur loco pedum: et ceteris piscibus ẽ horrori. Et sicut dicit Plinius: habet carnes rubeas/sicut minium.

Caput. xxx.

Elcus et Exposita. Elcus est vitulus marinus: de quo in prehabitis libris multa diximus. Habet autem pelleꝫ pilosam: albis nigrisq̃ maculis distinctam. Hoc animal parit in terra et lactando mãmis nutrit vitulos: nec añ. xij. dies ducit eos ad mare: et difficulter interficitur: nisi ictus in caput in locum cerebri ⁊ vibretur. In somno ita alte stertit: q̃ stertio mugitus esse videtur. Grauissimo enim somno inter oĩa deprimitur animalia: vñ pinna eius dextra quibꝫ ad natandũ vtit̃/ dicunt̃ esse somnifere timpari hoĩs supponant̃. Huiꝰ animalis pili ĩ corio excoriato vbicũq̃ fuerit cõpositiõe

et erectione indicant fluxum ⁊ refluxum maris. Et hoc faciunt coria etiam aliorum marinorum que pilosa sunt. ¶ In libro vt supra. Exposita vt dicit Plini⁹ bestia est in maris illam partem que in iudeam et oppen attingit: aliquando inuento: que multos et latissimos habet dentes et pinguedinem. et est de genere cetorum.

Caput.xxxj.

Ecceola. Isidorus. Ecceola dicitur concha margaritifera. in cui⁹ carne preciosus calculus solidatur. De his em̄ tradunt hi qui de animantium naturis scripserunt. q̄ nocturno tempore littora appetunt. et ex celesti rore margaritam concipiunt vnde et accole nominantur. ¶ Solinus Conche certo tempore anni luxuriante conceptu faciunt rorem velut maritum. Cuius desyderio hiant: et cum maxime linquitur imber lunaris: oscitatione quidam hauriūt humorem cupitum.

Operationes

A ¶ Sic ergo concipiunt: grauideq̄ fiunt: et de sagine qualitate. redit habitus vnionis. Nam si clarum fuerit quod acciperunt candicant orbiculi.

B ¶ Si vero turbidum aut pallore languent: aut rufo innubilātur. Ita de celo magis q̄ de mari partus habent.

C ¶ Item gregatim natant. et que magis inter illas experta est gregem ducit. que si capta fuerit cetere diffugiunt.

Caput.xxxij.

Equus marinus. Equonilus ⁊ Equ⁹ fluminis. Isi. Equi marini vocati sūt eo q̄ prima parte equi sunt: postrema vero soluuntur in piscem.

Operationes

¶ Ex li. de na. re. Equus marinus est monstrum fortissimum nihil extra aquaz potest: vt dicit Arest. sed statim vt aquarum caruerit natura: carebit et vita. ¶ Aliorum piscib⁹ carnium viuit. Impugna crudele est: sed hominem timet: et contra eum partiri bella formidat. ¶ Idē. Equonilus vt dicit Michael Monstrum est ingens ac fortissimum in nilo habitans. ¶ Crura pedes et vngues habet vt cocodrillus sed multo maiora. Humanarum mortium cupidissimum est. nam cum ei nauis in portu occurrerit: vnum pedem in terra figens: altero nauem in anteriori arripiens facilime scindit: vel inclinatam aliq̄ndo mergit. ¶ Vnde in locis in quibus habitat immanis multitudo hominum perditur per eum. sed hoc malum rarissime inuenitur. ¶ Nullis capi possit instrumentis nisi rheti ferreo ex cathenis apd̄ Damascenos in hoc opus fabricatis. Captum quoq̄ malleis tātum ferreis occiditur. Pellis eius vnius cubiti spissitudinem habere dicitur. Tanteq̄ esse duriciei. vt nullo iaculo ⁊ armatura penetrari possit. ¶ Idem. Equus fluuialis vt dicit Arest. Est monstruum in oriente: forma mirabili sublimis faciei ¶ Crines habet vt equus. pedes fissos et sotulares vt vacca. caudam vt porcus. ¶ Corium ei⁹ valde grossum est: interiora vt equi. magnitudo asini: hinnit vt equus. in terra et in aquis equaliter manere dicitur.

A B C D E F G H I

Caput.xxxiij.

Effimerion ꝛ Escarus. Jorath. Effimerion piscis est qui sine coitu nascitur. et cum per tres horas diei vixerit moritur. ¶ Jsi. Escarus dictus est: eo q̄ salsus escam ruminare perhibetur. Tradūt autem hunc ingeniosum esse. inclusum quippe nassis non fronte crumpere: nec in sextis viminibus caput inserere. sed auersum caude ictibus crebris laxare fore. et ita retrorsum redire fertur. Quem lucraturus eius si forte alius escarus intrinsecus videat apprehensa mordicus caudanisus crumpentis adiuuare dicitur.

Operationes

A ¶ Plinius. Escarovel scaro principatus nūc datur. qui solus piscium ruminare dicitur. Herbisq̄ vesci: non aliis piscibus.

B ¶ Carpathio mari maxime frequēs pro mōtorum troadis lectum nunq̄ sponte transiit. Inde autem aduectos a Tyberio Claudio principe. Optatus Elipertus prefectus classis inter Ostiensem et campanie oram sparsus disseminauit quinquennio fere cura est adhibita: vt capti redderentur mari. postea frequentes inueniuntur in litoribus Italie non ante ibi capti.

£ ¶ Idem in lib. xi. Omnibus piscibus sunt dentes serrati: preter escarum. cui scilicet vni aquatilium pleni bic vtitur prioribus pedibus. vt manibus cibus ori admouentibus.

Caput. xxxiiii.

Scinis. Albertus in li. de ani. animalium. Estinis est de genere cancrorum semipedalium circa coronam sunt candidi aculeos quosdam pro pedibus habentes et os in medio corpore. et sūt colore quasi vitrei. et pene in scorpionis effigie. loco dentium graues in ore habētes aculeos. ova faciūt quinq̄ numero. et sunt amarissima. Est autem venenosus nec comedi potest.

Operationes

¶ Hic piscis prenūciat tempestates sentiēs enim materiam ventorum eleuari: de fundo rapit lapidē stabiliens se ad ipm sicut ad anchoras. ¶ Et cum hunc lapidem escinum trahere ludent nautę: etiam ipsi per anchoras figunt naues. ¶ Hic piscis escynus quando q̄ detinet nauium. subtus enim adherē ei naui ducentorum vel amplius pedum cum omnibus ornamentis suis detinet escynus cōtra quemlibet ventorum impulsum. ita q̄ moueri nequit aere aliquo vel violentia.

A

B

£

Caput.xxxv.

Eriox vel Erox. Alb. i li. vt sup. Erox piscis est quem quidaz lachsen vocāt. quidā aūt magnū piscem danubij et quarundā aquaz danubij influentiū. quem Ungari ⁊ Almanni Husonē vocāt. Ille igitur qui Lachse vocāt: figurā ⁊ colorē habz salmonis: nisi ꝙ inferiorē mādibulam ad superius habz recuruā: sicut rostrū aquile curuatū ad inferius. ⁊ tamē nō est longior q̄ superior. foramine ad hoc paratu in se recipit inferiorē. Carnē aūt habet nō adeo rubeam neq; ita delectabilē sicut salmo. Huso aūt est piscis nō squamosus in figura sturionis. sed est pellis albe ⁊ lenis absq; om̄i squama ⁊ spina. Et inuenit in longitudine. xxiiij. pedum quando perfectus est. et minor inuenitur secundū ꝙ etate deficit. Nullum os penitus habz. in capite loco spine dorsi cartillago ē. que foramen habet magnū vacuum sicut terebello sit perforatū a capite vsq; ad caudā. ⁊ nō sunt spine in corpore ei⁹ alique. sz pinne eius cōiū gunt cartillagini. Caro ei⁹ ē in sapore carnis vituli in dorso. In vētre ē in sapore carnis porcini. ⁊ hz adipē intermixtum pinguedini sicut porcus. Hūc piscē sturio cōfricādo se ad eū agitat. ita ꝙ sepe simul capiant. nec alijs aq̄s inuenit nisi i his q̄ dicte sūt.

Caput.xxxvj.

Ethenay vel Echyni. Isi. Ethenays paruus ⁊ semipedal' pisciculus: nomē sumpsit ex eo ꝙ nauē adherendo retinet. Ruant licet venti seuiant procello. Nauis tamē radicate in marestare videtur nec moueri: non retinendo sed tantummodo adherendo. Hunc latini moram appellauerūt. eo ꝙ cogat stare nauigia ipsa. Plinius lib. xxxij. Heu vanitas humana cum illa rostra nauium ere: ferroq; ad ictus armata: semipedalis pisciculus inhibere possit ac tenere: deuincta fertur tenuisse. pretoriam nauem anthonij properātis circumire suos et exhortari donec transiret in aliam. Itaq; cesariana classis impetu maiore protinus eum pertransijt. tenuit etiam nauem Gay principis Quidamq; exilientes de naui inuenerunt gubernaculo adherentem pisciculum: ostenderunt Gayo indignanti hoc fuisse quod retineret ipsum cum quadringentorum incederet obsequio remigum. Qui cum eum postea viderunt limaci magne similem dixerunt. Idem libro. ix. Hunc arbitratur Arestoteles pedes habere ita posita pinnarum similitudine. Arestoteles. Piscis paruus in mari prohibet nauem recedere potentia naturali. pluresq; homines ipso vtuntur in multos ad odium et amorem. Ale illius assimilātur pedibus: nam reutia pedes non habet.

¶ Ambrosius. Echinus est animal in mari exiguum vile et despicabile. Hic tamen cum vētorum procellam presenserit: calculum validum arripit: eumq; velut suburram vehit et tanquam anchoram trahit. ne excutiatur a fluctibus. sicq; qui non potest se suis viribus liberare alieno regitur pondere. quo indicio etiam naute velut signum future perturbationis capessunt: et sibi precauent ne hoc imperitos turbo inueniat. Maximas quoq; naues plenis currentes velis in medijs fluctibus quasi radicatas sistit: nec sine munere creatoris tantum ei potest suppetere virtutis. Ex libro de naturis rerum. Echinus est pisciculus spinas habēs pro pedibus: sicut cancer. alas autem subventre que pedibus assimilantur. In ore vero dentium loco graues aculeos. Hoc autem supra modum mirabile est ꝙ cum sit semipedalis non vlla violentia sed adhesione tantum nauem ducentorum pedum cum suis intus ponderibus retinet ita ꝙ nec ad punctum moueri valet Nec est alia ratio in tam stupēdo prodigio: nisi ꝙ deus in creaturis predicetur mirabilis. Piscis iste comedi non potest: quia hominem a statu dispositiōis sue dissoluendo mortem infert.

Operationes

¶ Dyas. Echini marini sapor eustomachus est. ventrem mollit. et dyaforeticus est. A

¶ Huiusmodi corium crudum miscetur vtiliter medicaminibus aut scabijs. B

E ¶ Combustū vero sordida vulnera purgat. Crescentia quoq; vulnera residere facit.

D ¶ Pli.li.xxij. Ethenas vel lechin⁹ grauidis adalligatus vsq; ad maturitatē continet lubricos partus ideoq; asseruatur sale.

E ¶ Idē quoq; piscis ventrē inhibet. ꝓpterea contra doricinum echini maxime prosunt.

F ¶ Et his qui carfati succum biberunt precipue eius iure sumpto.

G ¶ Idem etiā ex aceto epinictidas tollunt.

H ¶ Echini cū spinis suis ꝯtusi ⁊ e vino potati calculos tollūt. ⁊ alias in cibo ad h̄ ꝓficiūt.

I ¶ Echinoꝝ teste contuse ex aqua illite incipientibus pannis resistunt.

K ¶ Echini quoq; viuentes vsti et in vino dulci potati pro fluuia sistunt.

L ¶ Echini cinis cum carnibus suis cremati. cum oleo: alopitias replet.

Caput.xxxvij.

Ezox. Ex li.d na.re. Ezox est piscis danubij maxim⁹. ita vt vix in biga trahi possit ab equis quatuor aut trib⁹. vnū habet intestinū. ossa pauca et parua in corpore cartilaginosa potius q̄ solida. sed in capite fertur multa habere ossa. Carnes vero fertur habere dulcissimas. gustu vel specie carnib⁹ porci simillimas. Per omne corpus lenis est. nec aliquid asperitatis in corpore vel in interiorib⁹ habz: sed est mitissim⁹ ac timorosus. quippe qui nec a minimo pisciculo se defendere potest sed statim agitatur ad fugam. Huic sturio libentissime iocandi gratia se affricat. quē ezox statiz vt sentit ad latibula fugit. que sibi solet ad tutamē in littoribus effodere. Sed quandoq; sturio importunus cūcit latitantem: sequiturq; fugiētem. ⁊ quia magni sunt ambo nec etiaz in validissimis aquis latere possunt discurrēdo ⁊ ante se aquas agitādo sepe simul a piscātib⁹ capiunt. Piscis iste capt⁹ vino fortissimo vel lacte potat: q̄z vino inebriat⁹ viuere pōt pluribꝰ diebꝰ: vt ad remotas terras cibi gratia deferatur. Bibit autem vini sextaria quatuor anteq̄ inebrietur.

Caput.xxxviij.

Felchus Foca ⁊ Galata Isi. Felchus q̄ ⁊ vitul⁹ marin⁹ appellat. Cutē hz pilosaz albis nigrisq; macul' distinctā. In tra pecudū more parit ⁊ nū q̄ gemīs plures educat fetus etiā lactat māmis nec añ.xij.diē in mare deducit: his in sono mugitus ē. Nullū aīal grauiori somno p̄mit Vñ dextrꝫ pinnis quib⁹ vtunt in mari: vim somniferā eē dicūt. si cuiusq; capiti subdant. Difficulter aūt nisi capite eliso interficiunt. De hoc etiā aīali illd mirabile fert: q̄ eo mortuo ⁊ excoriato pilus in pelle vbicūq; fuerit naturali quodā instinctu ꝓut mare se hz ita se gerit. nā si mare turbatū influct⁹ surrexerit: ⁊ pil⁹ sil'r erect⁹ exurgit. Si ꝑo mare pacificatū fuerit: pil⁹ in planū sternit: sicq; maris status in re insensata ⁊ morticina deprehendit. ¶ Isi. Focas siue bocas dicūt esse boues marinos quasi boacas. Ex li.de na.rez. Foca est bos marinus animal. s. in suo genere fortissimū/animosum/iracundum/non tm̄ ad alia animantia: sed etiam ad sua domest

ra. Semper aũt cum femina sua pugnat donec eam interficiat. Interfectam aũt a loco ejicit, et aliã superducit. nec si cessat eas feminas superducere donec eũ cõtingat propria morte defungi. vel a femina sua superatũ interimi nec mutat locum suũ de facili. sed illic semper manet vbi eũ natura cõdiderit. hui⁹ pernicie emuli filij rapina viuunt.

Operationes

A ¶ Dyasco. Coagulus voce marine virtutem
B habet castorco similem. ¶ Epilenticis prodest. Mulierum quoq; sterilicis. i. prefocatio
C nibus matricis bibitum valet. ¶ Probatur autem an verum de foca sit coagulus: si coagulus agni solutus in aquam vna hora dimittatur. nec se digerat et post hec aqua ipa coagulus foce perfundatur. nam si ea accepta soluatur verus non est. Verus enim ac-
D cepta aqua non se solvit. ¶ Ex li. de na. rerũ. Balata extra morem omnium animaliũ cuz fetus in alue suo viuere senserit illos extra-
E hit. ¶ Et siquidem eos ad vitam maturos inuenerit: foras relinquit. Sinautẽ eos in matricem vt foueantur reponit.

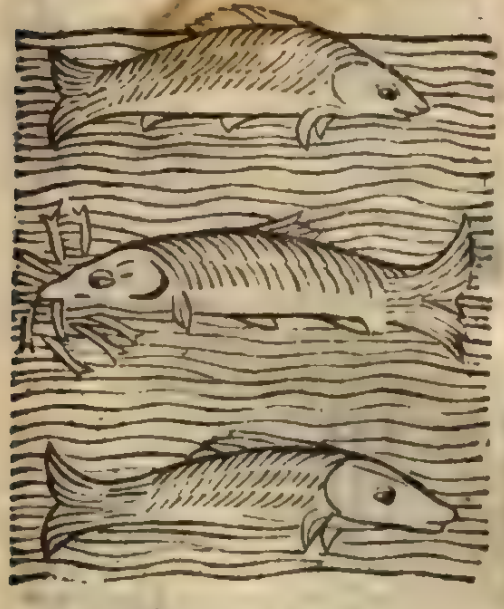

Caput. xxxix.

Fastaleon Fastẽ ꝛ Ficis. Arest. Fastaleon est genus piscis quod solũ inter cetera genera genus suũ nõ comedit. Nam omnes pisces sese comedunt preter fastaleon. ¶ Jozarb in liũ. de animalibus. Fastez piscis est qui cũ in ore suo coarctat aquã: fit ex eo dulcis. vnde pisces minores sequuntur illam in os ipsius: ille vero sic eos capit atq; deglutit. ¶ Pli. li. ix. Ficis est piscis qui colorẽ suũ mutat reliquo tẽpore candida: vere autem varia. Eadem sola piscium ex alga nidum facit: atq; in ipso nido parit.

Caput. xl.

Gardus Gladi⁹ ꝛ Glaucꝰ Actor. Gardo piscis est fluuiaꝰ gratissimi saporis: vẽdelie filie: sed q̃ rubor ẽ oculoruz ab ea discernit. vterq; aũt mediocris q̃ntitas ẽ. ¶ Jsi. Gladi⁹ dictus ẽ eo q̃ rostro mucro nato sit. ꝛ ob hũ naues pfossas mergit. ¶ Aresto. Hastarios alias bastaros. i. gladi⁹ marin⁹ ẽ filis scorpiõi: ꝛ equal aranee. ꝛ inducit magnũ dolorẽ piscibꝰ. idcoq; saliũt multotiẽs. Nam ꝛ delphinus propter dolorẽ salit: q; sub pinna punguitur eius aculeo qui gladius vocatur.

Operationes

¶ Pli. li. ix. Est paruũ aial scorpionis effigie aranee magnitudie: hec se ꝛ thinno ꝛ ei q̃ vocaꝰ gladi⁹ cerebro delphini magnitudinẽ excedẽs: sub pinno aculeo affigit: tãq; dolore infestat vt naues sepe numero exiliant. A
¶ Jsi. Glaucus a colore dictus est: eo q̃ sit albus. Greci aũ albũ glaucõ dicũt. Hic estate raro apparet nisi in nubilo. ¶ Pli. vbi supra. Quidã ei pisces estate imparietes sexa genis diebꝰ medijs latẽt feruoribꝰ vt glaucꝰ ꝛ azellus. ¶ Aresto. Quidã etiã pisces in cauernis manent in estate sicut glaucus p̃ sexaginta dies: ac deprehẽditur post ascensiõnem canis. B C D

Caput. xli.

Gobius ⁊ Granus. Actor. Gobio est pisciculus fluuialis albus: sꝫ nigris maculis respersus. quē quidam dixerunt vesci cadaueribꝫ. sꝫ a piscatoribꝫ deprehendit ꝫ esse fabulosum. quā potius dicunt in aqua liquidissima ꝯuersari ⁊ pabulo nutriri. in cibo tñ viles ac despicabiles reputātur. quia aquosi et minime solidi.

Operationes

A ¶ Ex li. de na. re. Gobio pisciculos ē forma rotūda squamis paruis argēto similibꝫ. hic vbi aquas arenosas lapillulis in nutrimētū
B hꝫ. accomodatiorē vtiqꝫ cibū prebet. ¶ Idē. Granus est piscis marinus q̄ cōtra naturā oim animaliū vnū oculū in somno capitis hꝫ quo superintendens semper insidias cauet.

Caput. xlij.

Gamanez ⁊ Gonger. Alb. in li. de na. ania. Gamanez aial dicūt fluuiale cuius femia vagabūde discurrēs: nō solicitat sed negligit partū. Mas aūt stat circa eos quos femia preneglexerit. Et edificat etiam in gyro circa eos lignis ne pateat aditus inimicis piscibꝫ. Et tūc aliqñ extra aquā vociferat fortiter: vt aduersantia sibi terreātur aialia. ⁊ si in tali solicitudine cadit in rhetia zelo defendēde prolis mordēs rhetia erūpit nō tā fortitudine q̄ aiositate. ¶ In Eodez li. Gōger (vt dt Pli.) ē piscis magnꝰ atqꝫ robustus q̄ inimicitias ⁊ bella habet cū murena ⁊ polippo ⁊ alijs piscibꝫ. ⁊ intantuꝫ fortiter: q̄ polippū laceret dētibꝫ suis.

Caput. xliij.

Hamiꝰ ⁊ Hyrundo. Isid. Hamio piscis ē saxatilis dextra sinistraqꝫ lateribꝫ virgis puniceis ꝑpetuis alijsqꝫ discoloribꝫ dsignat ⁊ dictꝰ ē hamio. q̄ nō capit nisi hamo. ¶ Pli. vbi sup. Amiā siue Hamiā vocāt piscē. cuius incrementū diebꝫ singul' intelligit cū thinnis: hec ⁊ palamides in pontū intrāt gregatim ad dulciora pabula cū suis queqꝫ ducibꝫ.

Operationes

¶ Ex li. de na. re. Hamiꝰ ē piscis saxatilis: vt ait Isi. ⁊ gerit lapidē interius. hic admodū speciosus est. hñs in vtroqꝫ latere quasi ꝑgulas ꝑpetuo colore puniceas. reliquo vero corpore diuersis quidē ⁊ grat' coloribꝫ totꝰ in modū panni serici variatꝰ. ¶ Hyrūdo mar' silis est aui buiꝰ noīs. hec admodū loliginis A B

in aqua manet vt piscis. ⁊ alas habens ad amena eleuat etheris.

Caput. xliiij.

Icin⁹ marin⁹. Isi. Icin⁹ ab icino terrestri nomē traxit. quē vulg⁹ ericiū vocat. cui⁹ testula d̄r spinis aculeata in modū castanearuꝫ qñ adhuc opte de arboribꝫ cadūt. Caro ei⁹ mollis ⁊ minio similis Actor. Icinus ipe est echin⁹. d̄ q̄ dictū est supra i tractatu d̄ animalibꝫ. cap̄. lxxvij. Idē etiā videt esse thenais. licet Isidorus. de his agat separatim tanq̄ de duobꝫ. Idem etiaꝫ dicitur ericius vel iricius.

Operationes

A ¶ Ex li. de na. re. Erici⁹ est piscis marinus: hn̄s caput ⁊ os inferius: vt ait Aresto. ⁊ exitum sup̄fluitatū superi⁹: qd̄ ē cōtra morē animaliū ceteroꝝ. ¶ Utit aūt spinis loco pedū.

B Eius anteriora separata sunt: ⁊ inferiora cōtinua. horrori ē ceteris piscibꝫ. q: spinis hispidus. vnde nō de facili sit vlli pisciū preda

C ¶ Carnes eius vehementer rubee sunt nimio similes. vt dicit Plinius.

Caput. xlv.

Kalaoꝫ Karkora ⁊ Kiloch Isi. Kalaoꝫ ē piscis mar. spē multiformis pluuiaq̄ ceteris piscibꝫ ad vite remediū ⁊ impinguationis iuuamē esse solet. huic pro exitio dat. Nā si mlta pluuia fuerit oculis cecatur. ac per consequens cum cibum querere non possit: fame moritur

¶ Idem. Karkora vero est piscis qui postq̄ deprehenditur multo viuit tempore: et cibat se ex se. q: super eius intestina est nidior aq̄.

Operationes

¶ Idem. Kiloch est piscis marinus in testa multum aspera latēs. cuius orificium est in medio corporis. A

¶ Sentit autem quicquid ei appropinquat. et applicatur lapidibus cum suis pedibus posterioribus. B

¶ Anterioribus autem quibus pro manibꝫ vtitur quicquid per eum trāsit. quod nequaquam vincere se posse credit: tumescit: seq̄ cōtrahit: ⁊ adheret fortius lapidi cui applicat C

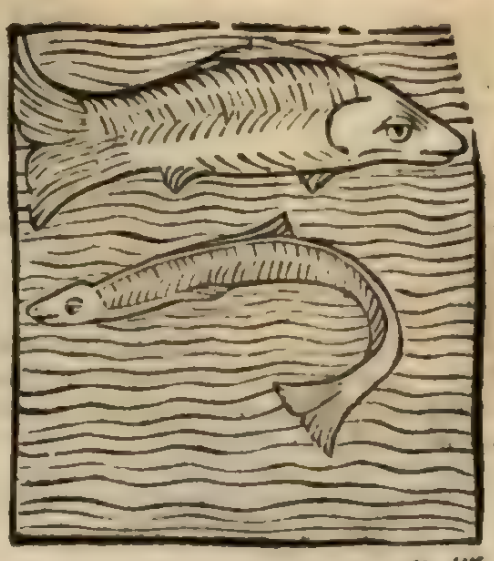

Caput.xlvj.

Karabo ꝛ kylone. Isydorus. Karabo stercore viuit et luto. Fedaturq; cibo. propter hoc animal ponderosum est. caudam habet latam. et ideo quando pugnat leuiter se vertit. Huius enim generis monstra fortissime pugnāt inter se velut arietes muniuntq; se multitudine sociorum aduerse partes. vnde frequenter visi sunt ambulare sicut greges: adinuicemq; bella partiri. fiunt autem in animalibus bella quatuor ꝺ causis. scilicet propter naturalem superbiā: propter cibum/propter coitum/propter fetū sicut gallina propter fetum cum coruo pugnat. et anser cum cornice.

Operationes

A ¶ Aresto. Karabo sicut et cancer sanguinē non habet. durum habet extra et molle intra: nec est nutribile illud durum: immo recipit ignem.

B ¶ Accipit autem pisces sicut cancer in profundo maris cum duobus labijs suis: eosq; in duas partes diuidit: et ad os suum ducit.

C ¶ Karabo ex piscibus dure carnis mouetur cum cauda sua motu veloci sicut motu alarum suarum.

D ¶ Est autem genus quoddam ex quo generatur karabo: quod est bone carnis anteq̄ oua ponat: postea vero male. Hoc genꝰ exuit spolium in vere sicut serpens. Ita cancer ꝛ karabo senectutem exuunt ꝛ que mollia teste sunt.

E ¶ Marinum animal mollis teste karabo coit et impregnatur et malakye similiter accidit: Karabo et sibi simile in genere scilicet animal mollis teste ouant coitu. Similiter est generatio malakye vt sepia et sibi simile.

F ¶ Maresq; karabo tantum custodiūt oua. malakye autem ouat extra: et mas eijcit super feminas sperma. sicut mares piscium super oua.

G ¶ Ex li. de na. re. Karabo ꝑm Arestotelem est piscis qui quando timet retrocedit: quando vero non timet ambulat ad interius naturaliter.

H ¶ In eodem libro. Kylon est animal marinum quod contra nature communis ordinē habet epar in sinistro: splen in dextro. Nam in omnibus animalibꝰ terre magnis et paruis est econuerso.

Caput.xlvij.

Koky. Aresto. Koky est marinum animal: habens dētes acutos. et etiam ponit vnum super alium. sic enim genus suum diuersatur a generibus piscium. quia pisces habent quidem dentes acutos. et non est in eis animal duas habens acies dentium. Actor. Koky. ipse est felchus: de q̄ dictum est paulo supra. idemq; vitulus marinus. de quo etiam dicetur infra.

Operationes

¶ Ex libro de naturis rerum. Koky est animal in terra sicut in mari manens. carthilaginosum habꝫ corpus vt sepia. ossaq; minus debito robusta. pre infirmitate aliquando crurium vix ambulare possit: seq; in pedibꝰ sustentare. A

¶ Ambulatio ergo ipsius est potius in vigore spiritus et leuitate corporis q̄ ex virtute. Dentes habet acutos valde. caudam paruam vt ceruus. renes vt vacca. B

¶ Venter eius sanguine caret. quia due vene que ramificantur super renes vsq; ad ventrem in eis non perueniunt. C

¶ Cetera vero corporis membra sanguinem habent. D

¶ Hoc animal habet quatuor pedes. et habet inflexiones digiti quinq; in vtroq; pede. Figuraq; pedis est vt cauda piscis. E

¶ In aquis spirare non valet. dormit autem prope mare super terraꝫ. ibiq; fetus suos parit duos vel tres. F

¶ Transacto vero die. xij. post partum: sequitur fetus matrem suam ad mare: et hoc multotiens in die vt aquis marinis assuescat. Hoc animal mammillas habet vnde fetus lactet. Vox eius est sicut thauri: maximeq; cum interficitur difficulter autem interimi potest. G

Caput.xlviij.

Leo marinus. Isido. Leo marinus dictus est a similitudine terrestris.

Operationes

A ¶Amb. Leo terribilis est in terris: sed dulcis in fluctib. Eandē habet dispositiones et virtutem sicut in terra. quare transeo.

Caput.xlix.

Lepus marinus. Isi. Lepus a similitudine leporini capitis nūcupatus ē. Plī. Venena dira nō cessant in lepore. qui in indice mari etiā tactu pestilens vomitū dissolutionemq; stomachi protin⁹ creat. Idem in li.xxxij. Lepus marin⁹ venenū est in cibo vel potu dat⁹. Nullū est aīal quin eius tactu intereat. bono tactus ab eo pisce olet ⁊ morif. ⁊ lepus similit er ex eo tactus morif. Sic vterq; alteri venenū est. In India non capi viuentem affirmant.

Operationes

A ¶Auicen. in.ij.can. Lepus marinus est animal ostrearum/lutosum/ declinans aliquantulum ad rubedinem.

B ¶Sanguis eius calidus estm undificans pannum.

C ¶Caput eius adustū generat pilos in alopicia: ꝓpie cū adipe vrsi. ⁊ in tyria valde.

D ¶Cum autem ex eo fit emplastrum sicut est. abradit crines ⁊ pilos.

E ¶Item abstergit visum: emplastri more suꝑpositum et sicut collirium. Humeratur autem inter medicinas venenosas. et interficit cum vlceratione pulmonis.

F ¶Plī. in li.xxxij. Leporis marini feminam si mulieres grauide aspexerint stomacho nauseante: starim abortum faciunt.

G ¶Remedio est mas ob id induratus sale. vt in brachialibus habeatur.

H ¶Lepus marinus venenatus quidem est. Sed eius cinis in palpebris pilos inutiles emulsos cohibet.

I ¶Idem. Lepus strumas sanat: ita vt celeriter remoueantur. E lepore quoq; marino recenti iubent quidam podagram fricari.

K ¶Sanguis eius et fel (si necatur in oleo) valet contra carbunculos.

L ¶Auicen. in canone vt supra. Lepus marinus est venenosus si ō ipso in potu datur accidunt constrictio anhelitus. et rubedo oculorum. tussis sicca/ spurum sanguinis/ difficultas vrine. Vrina violacea et egestio similiter vel dolor in stomacho. vomitus superfluus colere et sanguinis ictericia et angustia ac dolor renū ludor fetidus. horror cibi.

M ¶Et cum videt eger pisces terreri ab eo: et inuenit sapore fetidi piscis in ore suo. ⁊ in eructuatione cum salsedine. Plures autem qui ex eo euadunt: in ptysim cadunt.

N ¶Confert autem eius curationi lac capti num: quod est iuuamentum vtinum.

O ¶Lac quoq; asininum et lac mulieris ex mā milla. et eius cancri fluuialis: et ericius assatus aut sanguis eius fortes autez medicine sunt calamentum fluuiale calidum/ recens/ et sanguis anseris et vrina hominis antiqua. et cetera

P ¶Signū vere sanitatis est. quando videns pisces non terretur ab eis ⁊ comedit. Cuncq; cadit in ptysim curetur ptysis.

Caput.l.

Leuiathan Ludolachra. Isidorus. Leuiathan siue leuim: est piscis serpentinus de quo scilicet supradictū est in tractatu de animalibus cap. lxxxiij.

¶ Isidorus. Ludolachra est animal natura et forma mirabile: duas habens alas in facie, duas in dorso: quibus mira velocitate nititur quocunq; voluntas eam impulerit.

Caput.lj.

Oligo. Isi. Loligo est monstrū inq; natura lusisse videtur. Flā cute squamosum cuz gregibus piscium maris, profunda scrutat. Cū aūt aquas fastidierit leuat se cum alis pennigeris quas in hoc illi natura dedit. et cum volucribus etbera scā dit. Sed qnia flatus ventorum sustinere nō potest. post modicū vbi vētis cōcutit ad aq̄ redire cogitur. et in profundum relabitur.

Operationes

¶ Plī. li. ix. Loligo est piscis mollis sanguine carens sicut et sepia. Caput habet etiā sicut et sepia inter ventrem et pedes. A

¶ Sepie et loligini pedes duo ex his longissimi sunt et asperi: quibus ad hora cibos admouent et in fluctibus se velut anchoris stabiliunt. Loligo etiam volitat extra aquam se efferens. B

¶ Sepia quidem in terreno parit inter arū dines ac in alto conseruata: oua edunt loligines. C

¶ Item Loligines sicut et sepie coeunt linguis brachia inter se componentes et in contrarium natantes. ore quoq; pariunt. D

¶ Loliginee etiam in terrore mire magnitudinis sunt. sed in mari nostro quinq; cubitorum nec ossa nec spinas habet E

¶ Idem in li. xviij. Loligo volans signum est tempestatis. F

¶ Isidorus. Tradunt in occeano mauritanie tātam multitudinem loliginum ex aqua euolare: vt etiam naues demergere possint. G

¶ Physiologus. Loligo capitur aliquando quinq; cubitorum. Caput habet inter pedes et ventrem. vita duos annos raro est eorum vita. H

¶ Aliquod eorum genus asperrimū est quo pugnatur e turmis se munientes stabiliunt. J

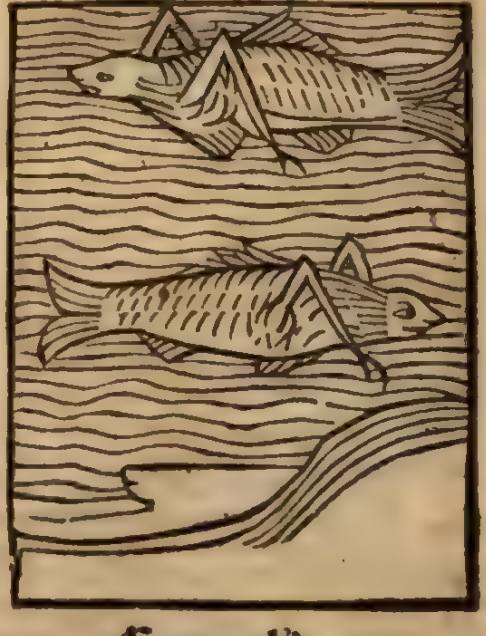

Caput.lij.

Locusta marina. Phisio. Locusta marina iuxta Pliniũ quatuor habet cubitos in longitudine. hyeme leditur. autumno ⁊ vere pinguescit ⁊ plenilunio magis. Ex li. de na. re. Locusta fluuialis ecõtraria q̃ locusta cãpestris. pedes anteriores habet longiores: nec ruminat in anteriori parte sicut animalia cetera: sed ad posterius. scilicet in extremo stomachi sui cum dentibus in ventre sibi herentibus.

Operationes

A ¶ Pli. li. ix. Locuste pisces crusta fragili muniunt. in eo gñe qd̃ caret sanguĩe latent mensibus quinis. Similiter ⁊ cancri q̃ eodem tẽpore occultantur. B ¶ Et ambo veris principio senectute in more anguiũ exeunt. renouatione tergorum. Ceterꝫ in vndis natant. C locuste reptantium more fluitant. ¶ Si nullus ingrauat metus recto meatu cornibus. que sunt rotũditate prepilata ad latera porrectis. et eisdem in pauore. oblique in latera procedãt. Cornibꝫ inter se dimicant. D ¶ Viuunt aũt hmõi locuste in petrosis locis. In indico mari locuste quaterna cubita implẽt. E ¶ Polippũ intantũ locusta pauet: vt si iuxta viderit omnino moriatur. Locustã quoq̃ cõger inimicus lacerat et perimit.

Caput. liij.

Lucius. Actor. Lucius ẽ piscis fluuialis ore lato ⁊ dentibꝫ acutissimis. minorꝫ piscium deuorator. cui tñ perca squamis ⁊ branchijs asperrimis armata resistit: vt nõ ei preualeat: nec dentibꝫ eius preda fiat. Vescit aũt lucius venenosis aut bufonibꝫ ⁊ hmõi: ⁊ tñ infirmis d̃r esse in cibo sanus. Si qñ nassa in qua inclusus fuerit. ex aqua leuata lucem dici viderit. raro vel nunq̃ accidit. vt postea diutius remaneat. sꝫ quesita sibi via euadit.

Operationes

¶ Ex li. de na. re. Luci⁹ ẽ piscis q̃ ⁊ lap⁹ aq̃tilis appellat. Hic si fluuiales aquas cibũq̃ pro vita sufficientẽ habuerit ꝑ successus tẽporꝫ in lõgitudinẽ maximã eualescit. Cibus ei⁹ sunt pisces. ⁊ quicq̃d ranarꝫ more repit piscẽ ad magnitudiẽ ꝓpe sui comedit. A ¶ Nã vbi B victũ subegerit: caput primũ ore deuorat. q̃ digesto paulatim addit seq̃ntia donec totũ cõsumat. Pari q̃ꝫ gñis sui parcere recusat vl' ob naturalẽ crudelitatẽ. vl' qꝛ auidus ẽ cibi: rapineq̃ impatiẽs. Nã ⁊ ꝓpria semina persequit vbi piscis forma susceperint. ¶ Est aũt C piscis quidã hñs acres squam⁹ ⁊ pinnulas acutas. quẽ si lupus aq̃ticus ꝑ caput apprehẽderit cito transglutit. Si ꝟo a parte caude nõ põt qm̃ in cõtrariũ asperari gescunt. ¶ Lucius in cerebro lapidẽ cristallo similẽ D gerit: sed hoc cũ euum in longũ duxerit. Impregnat hic piscis: vt dicit Arest. flante vento septẽtrionali. silr ⁊ pisces q̃ in lõgitudinẽ eualescũt. femĩa pregnãs aquas ascẽdit quãto põt remoti⁹ a loco suo in q̃ hitare ꝯsueuit Ibiq̃ oua parit: vt filij sui nõ sint ei ipedim̃tũ p̃de. ¶ Et h̃ ꝓpter crudelitatẽ naturalẽ: vl' E ꝓpter cibi rapineq̃ inuidiã ¶ Alij dixerũt q̃ ascẽderet ꝓpt' dulciorẽ aquã. qm̃ aq̃ tãto semper est dulcior: quãto fõti ꝓximior. Lucius tãte auiditat' ẽ vt piscẽ quẽ totũ q̃ntitas ei⁹ deglutinare nõ sustinet: dimidiũ incorporet,

Caput.iiij

Lupus marinus. Isi. Lupus a velocitate appellatur. in quo lupo terrestri assimilatur. quia scilicet improba voracitate alios persequitur. Est autem piscis captura ingeniosus. Nam et rheti circundatus fertur arenas arare cauda: et ita conditus trāsire rhete. Pli.li.xxxij. Lupus marinus in prouidendo minus habet solertie: sed magnum robur in penitendo. nam vt heserit in hamo tumultuoso discursu laxat vulnera donec excidant insidie.

Operationes

A ¶ Idem li.ix. Pre gelidam hyemem omnes sentiūt pisces. sed maxime qui lapidem in capite existimantur habere. vt lupi et pagri. Cunq; aspere fuerint hyemes multi capiuntur ceci. Luporum vero sūt laudatissimi qui appellantur lanati. candore mollicieq; carnis. meliores sunt lupi in amne tyberi inter
B ter duos pontes q̄ alibi. ¶ Piscium lupus bis in anno parit. Nigidius ē actor lupum mugili caudam prerodere eosdemq; mensibo
C statis concordes esse. ¶ Idem in li.x. Produnt (vt dictum est) mugil et lupus clarissi-
D me audire ¶ Idem in li.xxxij. Tradit etiam Ouidius lupum rheti circundatum: cauda arenas arare: atq; ita cōditum trāsire rhete.
E ¶ Arest. Lupi marini cum intrant pelagus postea redeunt et ascendunt superius magna velocitate sicut delphinus. Omnes autem lupi magnorum corporum anhelant ae
F rem attrahētes. ¶ Amb. Lupi deniq; in mari sunt teneri quos nescit agnus timere. Et ſm Esaiam simul pascuntur lupi et agni.

Caput.lv.

Megar. Milagus et Miluus. Ex li.de na.re. Megaris est piscis marinus duarum palmarum longitudinis. vtilis habetur in partibus in quibus capitur. sed cum ad remotiora salsus reducitur: raritas eius precium facit. Recenter tamen captus et sine sale delicatiorem cibum edentibus facit. Est autem (vt fertur) nociuus precipue febricitantibus. Unde poeta dicit. Et megaris noxius omnis erit. ¶ Jorath vbi supra. Milago cum eius pulli volant significatio est super tempestatem maris. Isidorus. Milago piscis est sic nominatus: quia super aquam euolat. Quotiens autem cernitur extra aquam volitans tempestates mutari designat.

Operationes

¶ Ex li.de na.re. Milago volitat super vndas in signum letitie: q̄ cessauit tempestas. A
hoc contra morem aliorum piscium ⁊ monstrorum marinorum qui oriente tempestate videntur quasi super aquas ludere. ¶ Pli.li. B
ix. Miluus subdit in summa maria piscis ex argumento appellatus lucerna: lignaq; ignea per os extra tranquillitas noctibus relucet. ¶ Attollit e mari sesquipedalis fere C
cornua. ab hisq; nomen traxit.

Caput.lvj.

Mugilus. Isi. Mugil⁹ ex eo nomē hz q̄ sit multū agil. Nā vbi dispositas senserit piscatoꝝ insidias cōfestim retrorsum rediēs. ita rhete transilit vt volare piscem videas. Plinius li.ix. Mugi

lum natura ridet in metu capite abscōdito: totos se occultare credentiū. ijsdē tñ tāta facilitas: vt in venice ⁊ narbonensi ꝓuicia coitus tpe e viuarijs mare linea lōginq̄ ꝑ os ad brāchias religata emissum in mare. eodēq̄ linea retractū femine sequātur ad littus. rursusq̄ feminā mares partus tēpore. In narbonēsi ꝓuincie ⁊ in nemusiensi agrostagno. scz laterno appellato: vbi hoies delphini societate ⁊ mugilū piscant. mugil⁹ ⁊ lup⁹ odio flagrāt mutuo. Mugiles alioꝝ pisciū vim timētes sup naues exiliūt: et tam p̄cipue velocitatis sunt vt trāsuersa nauigia interim superiactēt. Idem li. xxxij. Mugil scit in esca hamū esse: atq̄ insidias nō ignorat. tanta est ei auiditas vt cauda verberādo cibos excutiat. Iorath. Mugilus ē piscis velocissimus in aquis fluuialibus sed naturalr incautus: nā deridet eius stultitia: cum in metu capite absconso: totū corpus absconsum ac securū credit. hic cū lucio inimicitias habet hyeme tantū. ⁊ hmōi causa credit: quia tūc rarus ē cibus pro quo dimicāt. Estate vero abūdat. et ideo ad concordiam rediguntur.

Operationes

A ¶ Pli. li. xxxij. Cinis e capite mugilum ⁊ mulorum sciaticos liberat.

Caput. lvij.

Mus marin⁹. musculus ⁊ mustela. Mus marin⁹ ad terrā exit: ibiq̄ fossam faciēs: oua parit. ac rursus terra obruit. Post. xxx. vero diē rediēs iteꝝ fossam aperit: ⁊ fetus in aquā ducit. hoꝝ fetus inter initia visu carēt: sicut fetus oīm fere aquatiliū. ¶ Isi. Musculus dictus est: eo q̄ sit balene mascul⁹. Ei⁹ coitu hec belua cōcipere ꝑhibet. Sūt aūt musculi cochlee q̄rā lacte cōcipiūt ostree. Pli. li. ix. Amicitie sunt exēpla musculus ⁊ balena. Qñq̄ p̄ graui sup ciliorꝝ pōdere obrutꝫ ei⁹ oculꝰ infestātia magnitudinē in vada p̄natās demōstrat. oculorūq̄ vice fungit. Idē in li. xj. Musculus marin⁹ q̄ balenā antecedit nullas hz dētes: sz ꝑ his setas int⁹. ob id etiā hirsutā dicūt appellatā. ¶ Idē in li. ix. Mustele pisces mēse deputant q̄s inter alpes lacus rechie bigrātinus emulas murenis generat. Aresto. Mustela sicut delphinus ⁊ foca viuos fetus de corpe suo edunt: ⁊ cū partus ediderint si erga suos caulos insidias quēq̄ molliri p̄senserint ip̄os tuent etatꝫ tenere pauorē affectu materno ꝯprimūt: oraq̄ aperiūt. ⁊ inoxio dēte partus suos suspēdūt. Interno quoq̄ corpore recipe ac genitali aluo feruntur abscondere donec illos ad securitatem deferāt. aut sui corporis obiectu defendant.

Caput. lviij.

Murix. Isi. Murix est cochlea maris ab acuminē ⁊ asperitate dicta. que alio noie cōchiliū dr: eo q̄ circūcisa ferro lachrymas purpurei colorꝫ emittat. ex quibꝫ purpura tingit. ⁊ inde ostrū appellatū est. q̄ hec tictura ex humore teste elicitur. Murian⁹ aūt tradit muricē echineū. Plinius li. ix. Murices conche marine sunt que latēt circa canis ortū tricētꝫ diebꝫ: ⁊ statuto tēpore exeūt p̄ciosum liquorē tingēdis vestibꝫ in medijs faucibꝫ habēt vtilem. Sed is color in sola vena cādida reperit. Reliquū vero corpus sterile est. Viuis quoq̄ tantuꝫ hic color exprimitur: quia morientes cū vita

succū cuomūt. nō habēt spericū os neq; rotū dum ne in angulos prodeunte rostro se ad concbe modum vtroq; latere clauditur

¶ Idem in codē. Animalia marina que sunt dure teste vt muricestant purpure saluiario leuctione, puenūt (sicut a crescēte humore cu licee) atq; spuma maris incalescēte cū admis suo est imber. Et be pariunt in vere.

Operationes

A ¶ Plī. li. xxxij. Muricum teste cinis vriliter
B cū melle illinit vicerib capitis. ¶ Idem quo q; canis bonū est dētifricū. Et macula purgat in facie mulieris cū melle illinitus. cutē q; erugat. extenditq; septenio vicio illitus: ita vt octauo candido ouo; foueat. ¶ Idem
C ex oleo valet ad paroridas ⁊ strumas. Pannilq; resultit vtroq; modo, siue opus sit incipientes discurrere: siue concoctos emittere.
D ¶ Item muricum cinis cū oleo tumores rollit. Linisq; testarum earum melle mammas mulierum efficaciter sanat.

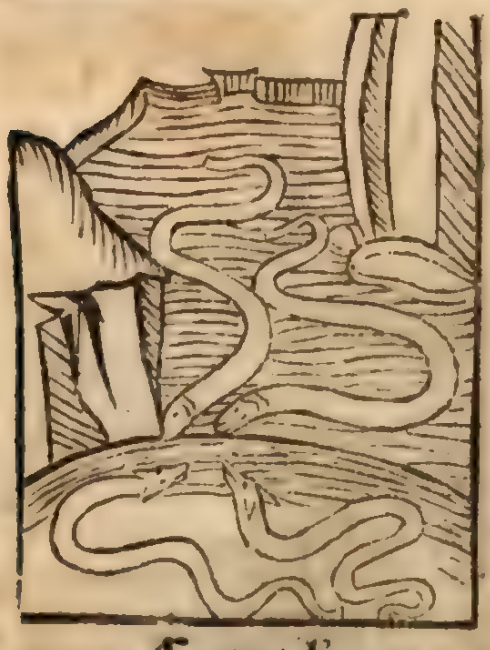

Caput. lix.

Murena. Isi. Murenam greci mirenā vocāt. eo q; plicet se in circulos. Hanc femminini tm̄ secum trahunt a serpēte cōcipere. Obid a piscatoribus tanq; a serpente sibilo euocatur ⁊ capitur. Ictu fustis difficulē interimit. Ferula ꝓpinus animā eam habere in cauda certū est. Nam capite percussovit interimitur: cauda statim exanimatur. ¶ Plī. li. ix. Murena est piscis longus molli cute intectus. byeme latet. Nec capit nisi dieb estatis sicut conger et omnes saxatiles. Exit in terrā sicut polippus. huic emula ⁊ mustela. Quibusdam piscibus date sunt pinne vicepedum. Quibusdam vero nulle sunt vt murenis: quibus nec branchie, nec flexuoso impulsu corporum ita mari vruntur: vt serpētes terra. in sicco quoq; repunt. Murena quocunq; mense pariit cum ceteri pisces statuto tempore pariant. Ova eius citissime crescunt. In sicco litore elapsus vulgus coitu serpentiū impleri putat. ¶ Exli. de na. re. Murene (sicut de plī.) libenter se tenent inter harundines et ligna: vt si forte verberi concludantur flexu multiplici euadant. De morsum venenosum habent: sed capitis eorundem cinere morsus sanatur. Periculosum ē eas in cibum sumere: nisi prius in vino optime ac diutissime decoquantur. et speciebus aromaticis maximeq; pipere condiantur. venenoso nāq; abundat humore. vnde nec de faculi cedunt coctioni. Itē murenā iuxta Basilium. vipera ex aquis in siccum euocat ad coitum. ¶ Jozarb vt supra. Murena non a suo simili sed a serpente sibilo ad siccum euocata cōcipit. nec aliquid tamen serpenti sed sibi simile gignit. ¶ Amb. Vipera quidem ad litus mario sibilo murenam euocat venenum suum vomit. Illa statim venit et cum eo coit: et post vipera venenum suum resumit.

Operationes

¶ Plī. vbi sup. Murene morsus capiti ipi A
cinere sanat. ¶ Lichenas etiā ⁊ lepras soluit B
murenaq; cinis cum ternis obulis mellis.

Caput. lx.

Mulripes. Ex libro. ō naturis rer. Mulripes piscis marinus est a remorum habet huic pedes a latere procedunt. In byeme coit et inter cete-

et inter ceteros pisces sibi nidū ex surcul' cōstruit. per duos menses ouat. ⁊ hoc vnū ouū tantū ad instar nucis paruū. Femīa ꝑ q̄dra ginta noctes sedet: ⁊ ouū ad se editū fouet: ex quo fiūt pisces innumerabiles. Oꝺ si non esset: multū eoꝝ genus decresceret. q: seipos in uicē cōsumūt: ⁊ multe cōmestiōis sunt. Multipes astutia magis q̄ fortitudīe vincit karabo mōstrū marinū qꝺ validū ē ac robustū. Cui⁹ victorie signū ē. nā simul capti in rheti reperiunt. Karabo freq̄nter mortuus inuenitur aut letaliter vulnerat⁹. Est etiā quoddam genus multipedis naturalit' astutū qꝺ in aqua supernatat ⁊ dorsi testā ad solem ponit vt desiccet ac durior fiat. sic vt salsas maris aquas ⁊ aduersa scopuloꝝ pati valeat. ¶ Actor. Multipes ipse est polippus iuxta Pliniū. de quo plenius inferius dicetur.

Caput. lxj.

Mulus vl' Mullus. Ex li. de na. re. Mulus est piscis marinus: vt ait Plinius: modice q̄ntitatis gratia nobilitatis in esum tantū datus nobilibus. Rarissimus tñ est quem septētrionalis tantum gignit occeanus. Hoꝝ tñ genera plura sunt. Quidā alga ⁊ ostreis ac limo ceterorumq̄ pisciū carne vescunt. Nobiliores aūt in inferiori labio vel labro gemina barba insigniunt. victusq̄ eoꝝ est qꝺ iuxta ripas aeris serenitatem cōcreuerit. Mulū nobilem expirantē numerosa coloꝝ varietate spectari proceres gule narrant. ¶ Seneca de naturalibus questionibus li. vij. Incredibilia: sicut iam superius dictū est: sunt opera luxurie in cubili pisces natant: ⁊ sub ipsa mensa capitur q̄ statim in mensam transferat. Parum recens videt mullus nisi q̄ in cōuiue manu moritur Obseruatur mortētiū color: quē in multas mutationes mors ipsa luctāte spiritu vertit. Rubor primū: deinde pallor suffunditur. lōga somniculosa inertisq̄ luxurie expectatio. Nolūt attingere nisi eodem die captū: qui ipm: vt aiunt: mare sapiunt. ¶ Isi. Mulus vocatus est: eo q̄ mollis sit ac tenerrimus. cuius cibo tradūt libidinē inhibere: ⁊ oculoꝝ aciē hebetari. Homines vero qui bis sepe pasti sunt piscem olent mulo in vino necato. qui inde biberint tediū vini habent. ¶ Alexander. Mulus bonis fimo delectat. adeo vt in ipso iaceat: ⁊ tincturam caro piscis ex fimo mutuetur.

Operationes

¶ Plini. Mulus cōtra pastinacas ⁊ scorpiones terrestres siue marinos: ⁊ dracōes atq̄ spalangia ꝓdest illitus: aut in cibo sumptus ¶ Eiusdemq̄ recentis ꝺ capite cinis contra omnia venena valet. et priuatim contra fungos. ¶ Iterum cinis e capite mulorum attritos sciaticos liberat. Comburuntur autē in vase fictili ⁊ cum melle dñt illini. ¶ Mulos aūt in cibo inutiles neruis inuenio. Eorum quoq̄ cibo tradūt oculoꝝ aciē hebetari. In mēstruis vero mulieꝝ auxiliat mulus Inueterati muli ⁊ in potione triti vomitiones concitant. ¶ Muloꝝ salsamēti cinis carbūculos discutit. Mulus autem in vino necatus: vt dictum est: his qui biberint inde vini tedium afferunt.

A B C D E

Caput. lxij.

Monachꝰ marinꝰ ⁊ Monocerō. Ex li. de na. re. Monachi maris dicti sunt: q: caput hñt vt monachi recē ter rasi co. onā desup rasam ⁊ cādidā. ⁊ circu lum in modū criniū sup loca auriū: faciem tñ nō hz in toto silem homini: q: nasum hz pisci silem: ⁊ os naso ꝯtinuū. Ceteꝝ in inferioribꝰ hz formā piscꝫ. h mōstrū hoies sup ripas ma ris ambulātes libent allicit: ⁊ corā eis super aquas ludit: q si hominē admirātem propin quare viderit appropinquat ⁊ ipse. ⁊ si da tur facultas hominem rapit ⁊ trahit in pro fundum: sicq carnibus eius satiatur.

Operationes

A ¶ In eodem li. vt supra. Monoceron est mō strum marinū. habens in frōte cornu maxi mum quo naues obuias penetrare possit: ac destruere ⁊ hominū multitudinem perdere.

B ¶ Sed in hoc pietas creatoris humano ge neri prouidit: quia cum tardum animal crea tum sit: naues eo viso possunt effugere.

Caput. lxiij.

Narcos Nautilos ⁊ Nu bes. Isid. Narcos: teste Aresto. tante ꝟtutis ē pi scis: vt mediāte lino ⁊ ca lamo ad manū piscatorꝫ hamum tenētis accedat stupor ⁊ insēsibilitas: im mo ⁊ totū corpus stupe facit. nisi citius hamū deijciat. Inde ē q eti am stuporifera vt papauer et hmōi cetera di cunt narcotica. ¶ Pli. lib. ix. Nautilos q̄ ab alijs vocat pompilos inter p̄cipua miracu la marꝫ cōputat. Nā supinus in summa eq̄ꝫ peruenit. ita se paulatim subrigēs. vt emissa per fistulā aqua velut exoneratus sentina fa cile nauiget. Postea prima duo brachia re torquēs mābranā inter illa mire tenuitatis extēdit: qua velificāte in auras ceteris bra chijs subremigās media cauda vt guberna culo se dirigit: ita vadit alto luburnicaꝫ gau dēs imagine. si quid pauorꝫ interueniat hau sta se mergēs aqua. ¶ Ex li. d na. re. Nubes ſm Aresto. est piscis in aqua viuēs applica tus ad petrā. Aqua non descēdit nec separa tur: nisi per attractionē inspiratiōis cōcitꝰ.

Caput. lxiiij.

Nereides ⁊ Orcha. Isi. Nereides sūt belua marine toto corpore hirsutis hispide. Habentq speciē aliquā for matā cum homine. Horum aliqua cum mor tal[illegible] conditionis imitatrix emori debet. au ditur procul gemitus eius ac planctus. De his plenius dictum est superius in capitulo Balena. ¶ Ex libro de naturis rerum. Orch um monstrum marinum est: vt ait Plinius. eius imago nulla potest exprimi repræsenta tiōe: nisi q sit mollis carnis immense: hoc ba lenas graui odio persequitur: dentibus tru culentis secreta feminarum irrumpit: ac morsu lacerat. Ille vero ad flexum immobi les: ad repugnandum inertes: pondere suo onerate ac pinnis inualide. Solū nouerunt auxilium in altuꝫ mare refugere: seq toto oc ceano defendere. Econtra vero orche in ma licia pertinaces laborāt fugientibus occur rere: et incautas angustijs trucidare: inua da vrgere: saxis illidere. ⁊c.

Caput.lxv.

ORbis. Isi. Orbis dictus ē a figura .s. quia rotundus est. ⁊ totus in capite ꝯstat. ¶ Pli. li. xxxij. Durissimū esse pisciū constat eum qui orbis vocatur rotundus ē sine squamis.

Caput.lxvj.

OStrea. Ex li. de na. re. Ostreum: vt dicūt Ambrosius ⁊ Isid. Cūq; testā aperit vt clementioris aure delitijs glorief. Sed cācer insidias ei repētinas pretendit. ⁊ lapidē inter eiꝰ testas proijcit. ne illas cōiungere possit. ⁊ sic ostree carnes corrodit. ostreū quidē in siccum vel in sicco iacens. iam vt in domo conchas tēpore accessionis maris. ¶ Isi. Est aūt in ostrea preciosissima margarita naturalit' infixa que maris aqua in ea solidat. Que etiā difficile apd reges inuenit. et in littoribus quasi vilis iacens: a vulgo saxis asperis ⁊ cauteribus colligitur. ¶ Plinius lib. ix. Silice a testa inclusis fatendū est nullum inesse sensum vt ostreis putrescēte limo ꝓueniunt ac spuma circa nauigia diutius stantia defixosq; palos ⁊ ligna. Nup compertū ē in ostrearia humorem fetificum effluere in modum lactis.

Operationes

¶ Ostree peculariter contra venena leporis marini aduersantur: eisq; mensarum diuitū palma tribuitur: stomachū reficiunt: fastidijs medētur ¶ Additq; luxuriam frigus obrutis: niue summa montium ⁊ maris yma miscens. ¶ Aluū leniter emolliunt: coctaq; mulso tenasmo qui sine exulceratione sit: liberāt ¶ Vesicaꝝ etiam vlcera repurgāt. ¶ Cocta vero in conchis suis sicuti venerint clausa mire distillationibus prosunt. Horum teste cinis vuam sedat: et consillas admixto melle ¶ Aresto. Est autem piscis de genere ostree. id est teste dure: qui cauda natat et repit. ¶ Dyascorides. Ostree porphire vnde purpura tingitur cochlee sunt que vste desiccatiue virtutis sunt quibus et ceterarum cochlearum virtute sunt similes. ¶ Nā et ego eis vsus sum in reumatica ⁊ diuturna ⁊ que difficile concarnantur vulnera et caua: et nimis profunda. quas vstas apposui cum adipe veteri et butiro nouo.

Caput.lxvij.

Pagrus. Pau⁹. Pectine et Perca. Isi. Pagrus piscis est quē greci fagr ideo nū cupāt: q̄ duros dētes habeat: ita vt ostreis in mari alat. Actor. Pagrus et ipse est dentrix. de q̄ dictū est superius. ¶ Pli. li. ix. Omnes quidem pisces pregelidā hyemē sentiunt: sed maxime q̄ lapidem habere in capite estimantur vt lupi et pagri. Cunq̄ aspere fuerint hyemes: multi ex eis ceci capiunt. sicut de lupo marino dictū est superius. ¶ Ex li. de na. re. Pauus maris dictus est a pauone volucre. quoniaz similis est ei in coloribꝰ. dorso eīn ⁊ collo pictus est colore diuerso ¶ In eodem li. vt sup̄. Pectines maris armātur vnguibꝰ. lucent in tenebris ignium more. in magnis frigoribꝰ et magnis estibus reconduntur quia temperatum aerem eos habere oportet vt viuant: cum excessum passionē in elementis vngues eorum non pati valeant.

Operationes

A ¶ Arest. Animalis marini quod dicitur pecten pedibus si quid appropinq̄uerit oculū subito claudit. Plinius vt supra. Pectines
B sponte nature harenosis pueniunt. ¶ Actor. Perca: est piscis fluuialis varij coloris cursu velocissimus squamis et pinnulis acutis et asperrimis armatus: quibus etiam se defendit contra pisces maiores ne predantes eaz inuadant pre ceteris piscibus fluuialibus ⁊ stagnensibus infirmis in cibo precipue con
E uenit. ¶ Alexan. Perca videns sibi in luciuz imminere horret pinnis: et sic euadit.

Caput. lxviij.

Plataniste. et Perna. Albertus in li. d̄ na. anima. Plataniste (vt dicit Plinius) belue sūt marine: que gange fluuio Indie nascuntur et in mare veniunt. Et rostrum habent delphini: ⁊ caudam habent cubitorum sedecim lōgitudinis. His socijs sunt belue: quos statuas vocant brachia bina habentes: quibus tanta inest fortitudo vt elephantes in aquam intrantes infestent et eis permuscidas abrumpant. ¶ Eodem lib. vt supra. Perna animal est marinum de genere concharum. Et est croceum valde magne quantitatis existens. intra ipsas vestitur vellere vulno ⁊ nitido valde precioso. ⁊ fiunt inde ornamenta vestium et peplorum preciosa.

Caput. lxix.

Pistris. Albertus in libro vt supra. Pistris animal est marinum magnū valde: vt dicit Plinius. In occeano gallias attingente aliquando inuentum. Aliquando se offert mare in modum altissime columne intra vela nauigantium apparens. et aquam ingētem spargit: ita q̄ in pauorem vertit nauigantes.

Caput. lxx.

Pinna et Plate. Pli. lib. ix. Pinna est piscis concharum generis, nascitur in limosis subiecta semper: nec vnq̃ sine comite: quem pinnocherem vocant. Alij pinopbilacem: id est fusilla parua, alibi cancer dapis affectator: pandit autem se liminibus, orbum corpus intus minutis piscibus prebens. Assultant alij protinus: et vbi licentius audacia creuit implent eam. At illa ore compresso, quicquid concluserit examinat, partemq̃ socio tribuit. Quo magis mirot existimasse quosdam aquatilibus nullum inesse sensum. ¶ Ex libro de na. re. Pinna de genere concharum est: corpusq̃ rotundum habet. Mas et femina socialiter ambulant, aperit pinna conchas suas ad lunam: secq̃ paruis piscibus offert quasi mortuam. Qui protinus exultantes vbi licentius (sicut dictum est) audacia creuerit implet eius conchas. Mox vero pinnam se plenam sentiẽs apprehensum quicquid incluserit examinat. ¶ Actor. Plate est piscis notus et vsitatus apud nos, scilicet vt bicolor. Nã ex vna parte albus: ex altera niger. De quo sicut de pluribus alijs nihil in prenominatis autoribus reperi: nisi forte alijs nominibus vocentur ab eis q̃ a nobis.

Caput. lxxi.

Porcus marinus. Isidorus. Porcus marinus est qui vocatur suillus, quia dum escam querit: more suis terram sub aquis fodit. Circa guttur eñ habet orificium, et nisi rostrum barenis immergat pastum non colligit. ¶ Ex li. de na. re. Porcus marie est piscis esibilis porci terrestris ex magna parte similis. Nam et caput habz simillimũ et membra in corpore, costasq̃ simili modo dispositas. Tota fere caro eius in pinguedinem transit. Lingua eius absoluta est vt porci, sed voce differũt. In eius dorso quedam spine sunt venenum efficacissimũ habentes, et punctionibus suis valde cruciantes. Sed fel eorum puncturis remedia est. Plinius li. xxxij. Inter venena piscium sunt porci marini, spine in dorso cruciatu magno lesorum. Remedio autem est limus ex reliquo corpore piscium eorum.

Caput. lxxij.

Polippus. Arest. Polippus hz iuuamen squamositatē pedū. per illā em̄ inuoluit om̄e qd̄ sibi appropinquat. Animal tñ habēs sanguinē. hz cerebrū membra vētris in sepia ⁊ multipede cōsilia sunt in figura ⁊ tactu quicq̄d comedit aggregat in cauernis vbi manet. Et postq̄ omne idoneū sibi comederit. tūc testas residuas ⁊ cortices cancroꝝ eijcit. Mutat color eiꝰ ⁊ colore lapidū q̄ sunt prope illū fit coloratus qd̄ ei accidit cū timuerit. Ex li. de na. re. Polippꝰ est piscis tantā hñs virtutem in brachijs: vt nautam aliquādo de naui incaute stantē rapiat: et in mare trahat: eiusq̄ carnibꝫ satietur. Carnibꝫ em̄ libēter vescitur. supinus adheret scopulis: ⁊ auelli nequit. cui si fetida res admota fuerit: ab eius odore ꝓtinus resilit. Hi in mari iuxta venetiā frequētissimi sunt. Itē polippi siue multipes verso in terram capite coeunt oua atq̄ tam multa fecūditate faciūt q̄ hoīs occisi testa capi nō possunt. superq̄ sedētes ⁊ incubātes quasi cācellatis brachijs camerā faciūt. Item polippꝰ vel multipes cornu ceruiuel storacis sicci fumo deludit et deprehendit. q: diligit ipm̄. et ob hoc intrat vasa venantiū. Ex ipso etiā assato in hamo posito venatores multos capiunt pisces. Polippus ⁊ Karabo si simul irriti fuerint: Karabo mortuus inuenit. Itē dr̄ q̄ cū ouāt natāt: ⁊ mares ⁊ femīe debilitant intātū: vt a piscibꝫ paruis comedant: ⁊ in cauernis facile deprehēdunt. qd̄ tū nō accidit iuuenibꝫ ⁊ puis: imo fortiores sunt magnis. Itē in hyeme coeūt. in vere aūt ouāt siue pariūt. Caput maris lōgius ē capite femine.

Caput. lxxiij.

Pungitiuus. Ex li. de na. re. Pungitiuus vero est omnium fere piscium minimus quibusdam spinis s̄m nomen suum pungens. Mas in eis circa fauces rubeus est. Femina vero illa rubedine caret. Ambo vero maculis nudati sunt. Hos vulgus opinatur sine semine in aquis crescere. et quod mirabilius est: alios etiam horum semen propagari. Unde et hunc piscem matrem piscium vocant. Dicunt enim si stagnū nouuꝫ fiat: nullusq̄ piscis immittatur. Hos pisciculos anno. j. in eo inueniri. et anno. ij. diuersi generis pisces ex eisdem propagari.

Caput. lxxiiij.

Purpura. Ex li. de na. rerū. Purpure sunt conche marine que verno tempore cōgregantur: et attrite liquorem ore saliuāt. Similiter et murices circa canis ortum tricenis diebus. Mutuoq̄ attritu lentore cuiusdam cere saliuant similiter ⁊ murices. Purpuras ac viuas capere contendunt: quia cū vita sua succū illum euomūt: et maioribus quidē conchis detracta concha auferunt. Minores vero cū testis frangūt: ita demū rorem eum excipientes tyri lingua purpure longitudine digitali: qua pascitur perforando reliqua conchilia tanta aculeo duricia. Aqua dulci enecantur: et sicubi flumini emerguntur. Alioquin capte etiam diebus quinquagenis viuunt salius sua. Hoꝝ piscium conche infra annum magnitudinem implent: q̄ si ante in crescēdo transcurrant: vim libidinis auferunt: nec vltra coire possunt: vt in tempore preciosum liquorem pariant. Unde summa diligētia. j. anno detrahū

tur eis conche vel cōfringunt ne crescāt. hoc liquore vestis purpurea tingi solet. qui color nigricantis rose more sublucet purpure (s'm Pliniū) fetidis odoribꝰ capiuntur. ⁊ cū semineces fuerint mari reddite reuiuiscunt.

Operationes

A ¶ Plini⁹. li. xxxiij. Purpure ꝯtra venena ꝓsunt. Hoꝝ teste cinis vtiliter cū melle illini-
B tur vlceribus capitis. ¶ Idem quoqꝫ cinis cū melle efficaciter sanat mulieꝝ mammas.
C pannis etiam resistit vtroqꝫ modo. ¶ Idem cinis siue opus sit incipiētes discutere siue coctos emittere. Purpuraꝝ siue muricū minora genera sunt efficatiora. et oris halitum
D custodiētia. ¶ Dyasco. Purpura maritina ⁊ blata appellatur. qꝛ quasi blitula sanguinis apparet. Huius virtus sicca est. vnde vulnera putrida gigiuaꝝ in puluerē redacta ⁊ im
E posita purgat ⁊ cicatrizat. ¶ Et si in eis mala caro supercreuerit puluerizata adhibita depascit eam et extirpat. hoc et eius vngule
F combuste faciunt. ¶ Eedem vngule et coopertorium conchilij albū fumigata castorei odorem habent: ac fumigatione sua stericis offo
G cationibus laborantes liberant. ¶ Epilenticos curant: bibita ventrem mouent. Conchilium ipsum combustum omnia supradicta nouit facere.

Caput. lxxv.

Rayte ⁊ Raba. Ex li. de na. re. Rayte que rabis gallice dicunt: ē piscis maris inter pisces nobiles reputatus: ad modum vilis ⁊ hoc vbi est piscium copia: et prope modum rotundus est: ⁊ in longitudine et latitudine fere equalis. Oculos habet horribiles. Os quoqꝫ deformidate liuidum. ⁊ hoc non eo loco quo pisces ceteri sed loco ventris. vbi vero caput et oculi sunt os non habet. Caudam habet prelongam vt coluber: et in ea spinulas quasdam acutas valde. Habet et quandoqꝫ in capite lapidē: nec credimus ꝙ natura creauerit eum inutilem. Huius carnes indigestibiles sūt vt carnes bouine. Impinguatur (vt dicit Aresto.) vēto meridionali flante. Jorath. Est aūt piscis nomine rabas stupefaciēs: ita ꝙ cū rhete portatur peruenit stupor eius ad manum qua portatur. hic occultatur in arena et luto. Venaturqꝫ totū qđ ex piscibꝰ appropinquat. ⁊ qꝛ stupefacit eos: ita ꝙ nō possūt moueri. Ipseqꝫ cōsequit illos ⁊ comedit eos.

Caput. lxxvj.

Rana marina. Amb. Rana horrens in paludibus: decora in aquis in quibus omnibus fere prestat elementis Arest. Rana marina habet alas sicut ⁊ omnia cetera: quorum fines tendit ad stricturā habet etiā brancos ad vnam partem declinantes asperos. spinis similes: coopertoriū habet in ranis. maior est femina sicut ⁊ in ceteris ouantibꝰ: vt in lacertis ac in serpētibꝰ habet rana marina supra oculos partes pēdētes quasi pilos. hñtes etiā capita rotūda quas ei preparat natura cibi causa. Cū eīm rana mouet aliq̄d aquosum cū luto et harena: tunc partes illas que sunt quasi pili erigit: easqꝫ cū piscibꝰ paruis inuoluit: ⁊ ad ori

ficiũ suũ cum eis adducit: licq̃ comedit. Et si per partes illas q̃ sunt super oculos nõ venat qñ deprehendit debilis ⁊ egra inuenit: Ex his etiam q̃ latent est rana. cunq̃ latuerit vadit ad viride sup aquã ⁊ cibat piscibus paruis q̃ sunt in eo. Rana cõtinue generationis ẽ. ⁊ ouat extra vnũ ouũ cõpletũ tantũ. Et est dure teste ꝓpter salutẽ qua exterius indiget. Huius causa est natura sui corporis: qꝛ caput eius est in quãtitate multiplex ad suũ corpus. ⁊ est spinosuꝫ. Ideoq̃ nõ recipit pullos in vltimo. Omnes autem pisces nutriunt filios preter ranas.

Operationes

A ¶ Aui. in. iij. cañ. Rana marina rubea: sicut narrauerũt sapiẽtes: maligna est inuadens animalia. nã ex longinquo ad ea salit vt mordeat. ⁊ si mordere nõ põt: exufflationẽ nociuã ad ea sufflat. ¶ Ex eius morsu accidit apostema magnũ ⁊ perditio velox. ¶ Crura eiꝰ cum tyriaca magna. ⁊ quod est eius generis ¶ Actor. Rana marina rubea venenosa. ⁊ eius potus accidit obfucatio corporis. ⁊ alia multa incõmoda. ¶ Idẽ. De hac ⁊ alijs ranarum speciebus dictum est supra in tractatu de animalibus capitulo. cxxij.

B
C
D
E

Caput. lxxvij.

Rumbus. Plinius libro. ix. Rumbus est piscis planus sicut passer et solea. Hi a passeribus tantum situ corporꝫ differunt. Dexter hic resupinatus est illis. passeri lenus.

Operationes

¶ Idem in li. xxxij. Rumbi carnes trite ⁊ ex aqua mulsa date febricitantibus proficiunt Ex li. de na. re. Rumbus est piscis magnus fortis ⁊ astutus: sed tardus. hic quoq̃ piscis vt rana marina simili mõ depredat. Nam in limo turbato abscõditus pinnas ex certas mouet: et vbi pisces approximare viderit: mox eos corripit ⁊ deuorat. Argumentum est eius solerte. quia cum sit tardissimus omnium piscium. mugilum tamen velocissimũ in ventre sepissime reperitur habere.

A

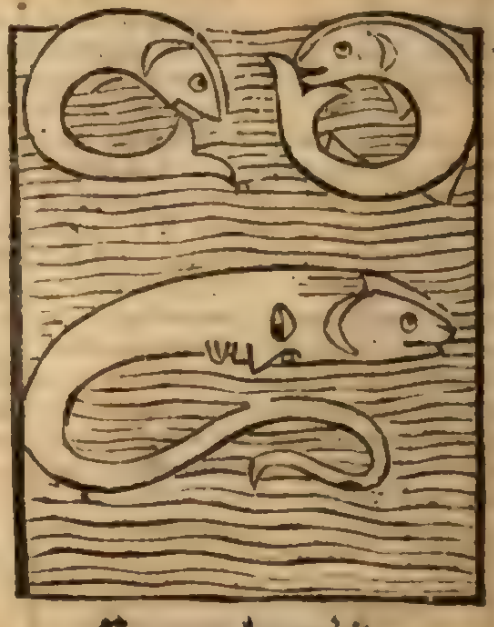

Caput. lxxviij

Rubus ⁊ Ryache. Alb. in li. de na. aĩalium. Rubus est piscis in mari Italie ⁊ Grecie abundãs: et est de genere pectinis totus rotundus quasi circulus pinnulis circũpositis. ⁊ in parte magna pictus est rubeis virgulis ⁊ maculis. ⁊ illa superficies tota est plena spinis aliquantulum anterius. Et hic piscis est piger ad natandum: propter sui corporis latitudinem. Demergitur autem in profundo et turbat aquam et pisces qui accesserint incautos confodit. ita q̃ etiam velocissimuꝫ piscem mugilum in vẽtre habere inuenit. Hic piscis delicatus est: et dulcissime carnis. ¶ In eodem li. Ryache dicuntur pisces de pectini genere rotundis ita q̃ cubitum et aliquando duos cubitos habent in latitudine ⁊ tantundem in longũ. caudam habent longam: et in hac pinnulas acutas ad natandum oculos horribiles. et os quasi in loco ventris turpissimum. carnes habent duras et indigestibiles. vbi ipse piscis rarius inuenitur. ibi enim propter raritatem desideratur.

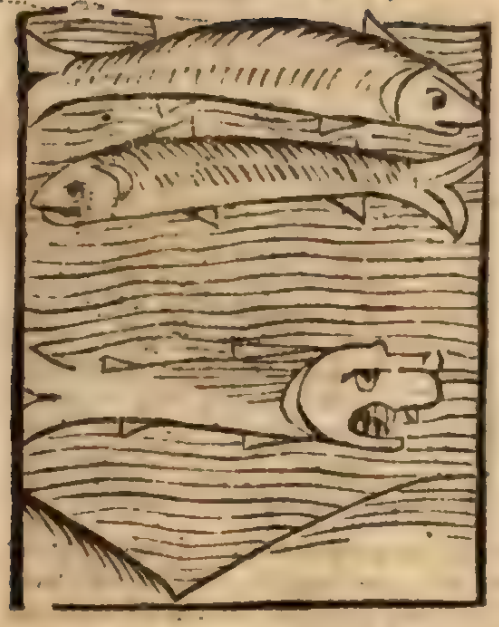

Caput.lxxix.

Salmo et Salpa. Phisiologus. Salmo dicitur a saltu caudam enim ore replicat ⁊ reflectit. firmiter eam ore tenens: donec saltus agilitate locum etiam abruptū cōscendit. sed nec colore multū valet: aut sapore antequā gustauerit mare. Ad quod tendens contra fluminis impetum a proposito non desistit quousq; reficiatur deinde ad nota domicilia reuertitur. Ex li. de na. re. Salmo piscis est in latitudinem et lōgitudinem magnam excrescens. Robore q̄q; fortis est: sed ponderosus et grauis. Omnisq; habet agilitas a potentia virtutis eiꝰ est potius q̄ a leuitate corporis. hic vt dicit Plinius olim preferebatur omnibus piscibus fluuialibus. et maxime in Aquitania. Carnes eius rubee sunt. que licet dulces et grates sint valde. tamē satietatem cito manducantibus ingerunt. piscis iste fetus facit: nec diu viuere potest in aquis dulcibus stagnorum nisi liberum habeat transitum ad dulces vndas fluuiorum. quinetiam vbi in transitu sepē vel aliquid huiusmodi obstaculum inuenerit: caput caude coniungit. flexoq; corpore peruolat adoptata. ¶ In libro vt supra. Salpa piscis est obscenus et vilis. hic miraculum sui prebet vt nunq̄ decoqui possit nisi prius fortiter fuste vel ferula verberetur.

Caput.lxxx.

Sparus ⁊ Staurus. Alb. in li. de na. animalium. Sparus piscis est marinus et telo missili q̄ spergitur quando iacitur: ⁊ dictus est eo q̄ habet huius instrumenti figuram. ¶ In li. vt supra. Staurus piscis delectabilis qui solus ruminat inter pisces. hunc piscem dicunt non multos habere dentes: et ideo ruminatione indigere. licet hec sit causa ruminationis. dicunt etiam hunc piscem romani de longinquis partibꝰ allatū in Tyberi esse multiplicatū.

Caput.lxxxi.

Sepia. Isi. Sepia dr̄ q̄ sepibꝰ interclusa facilius capit incoeūdo obscenum genus. nam ore concipit sicut ⁊

vipera huius atramenti tanta vis est vt lucerne additū ethiopes videri. ablato lumine priori quidā tradūt. ¶ Ex li. de na. re. Sepia concipit ore sicut et vipera. oua eius dura sunt. He nō natāt in mari nisi par ⁊ par: masculus ⁊ femina om̄i tēpore ouāt. ⁊ in. xl. noctibꝰ oua sua cōplent. Femina cū ouat: mas eam sequit ⁊ sup oua semē insufflat vt viuificentur. ¶ Aresto. Sepia mēbrum habet sub ore positū qd dicitur mastim in q̄ est sperma magnū. et quādo accidit timor eijcit illud in aquā et turbat eā. Habꝫ etiā in interiori suo vasa duo plena ouis in albedine similia grādini. Corpora vero mariū magis aspera sunt q̄ feminaꝝ. Pullus sepie ꝯtinuus est cū ouo in anteriori corporis parte. nec potest aliter esse. Anterior enim pars et posterior in eodem loco conueniunt.

Operationes

A ¶ Dyas. Sepia cū attramēto suo cocta cacostomacha est: ventrē mollit. Quod molle est ossis eius collirijs cracomaticis necessarie
B miscet. ¶ Itē ossa tusa oniguinē dentibꝰ tollunt maculas carnis integro colori restitu-
C unt. ¶ Glaucomata hominū vel animaliū in oculis sufflando maxime cū sale ad sanitatē
D perducūt. ¶ Os eius tritū ⁊ cū aqua bibitū toracis vitijs ⁊ asmaticis omnino prodest.
E ¶ Plini⁹. li. xxxij. Oculoꝝ tumorē ruborēq̄ sepie cortex cū lacte mulieris illitus sanat. ⁊
F per se scatiricias emendat. ¶ Cinis eiusdem corticis cicatrices oculoꝝ sanat. ⁊ albugines
G iumentoꝝ emendat. ¶ Sepie in cibo soluūt. earumq̄ teste ex aqua salsamentoꝝ inhereu-
H tia corpori tela extrabūt ¶ Medent et lentigini ceterisq̄ vitijs ex ossibus sepiarū vstis.
I ¶ Idem. Cinis et carnes excrescentes tol-
K lit: et humida vlcera. ¶ Platearius. Os sepie quod in eius ventre inuenitur: ad albandos dētes valet. si puluere eius subtili in pā-
L no lineo posito fricentur ¶ Ad faciem quoq̄ dealbandam puluis eius cum vnguento citrino conficitur.

Caput. lxxxij

Serra et Scilla. Isid. Serra dentata est: qꝛ serratum habet cristam: et subtus natans nauem secat. Phisiologus. Serra est maria belua pennas habēs immanes. qua cum viderit in mari nauē velificantem eleuat pennas suas: et contendit velificare cum naue. Ubi aūt cucurrerit stadijs. xxx. vel. xl. laborem sustinens deficit: et pennas deponens ad se trahit. Unde nauez maris causa iam lassam reportant ad pristinum locum in profundum. Ex li. de na. rerū. Serra cristam habet serratam. qua nauibꝰ occulte supernatans eas in fundo secat: vt intrante aqua homines astutia dolosa mergat eorumq̄ carnibus satietur. Alia quoq̄ est eiusdem nominis marina belua ingens. pinnasq̄ latissimas habens quibus contra naues velificare contendit. ¶ Ex li. de na. re. Scilla monstrum est habitans in eo mari quod Italiam et Siciliaꝫ intercludit. Nautis quidem et omnibus hominibus inimicus est: et eorum sanguine carnibus delectatur. caput et manes habet admodum virginis formata sicut serenes et rictus. et oris hiatum ac dentes horridos vterum bestialem et delphini caudam. Mire fortitudinis est: nec in aqua facile vincitur. In terra vero ꝓpe imbellis habet et vocem aliquantulum musicam. ipsaq̄ belua carmine mirifice delectatur.

Caput. lxxxiij.

Syrena. Ex libro de naturis rer. Syrene sunt animalia mostrifera: q̄ a capite vsq; ad vmbilicum habent figuram mulieris improcere magnitudinis: horrende facie. Crinibus capitis longissimis atque squalentibus. Apparent autem cum fetibus quos in brachijs portant. Mammis etenim fetus lactāt quas in pectore magnas habent: quas quando vident naute/multum timent: eisq; lagenam vacuam proiiciunt: et ipsa cum ea ludit/ donec nauis pertranseat. Reliqua vero partem corporis habēt vt aq̄la: et in pedibus vngues ad laniendum abiles. Porro in fine corporis habēt squamosas piscium caudas: quibus vt remigijs in gurgitibus natant, quoddam etiam musicum ac dulcissimum melos habent in voce: quo delectati nauigantes ⁊ attracti resoluuntur in somnum: sopitiq; syrenarum vnguibus dilacerantur. Sed nonnuli nauigantium sapienti vsi consilio/ fortiter aures suas obturāt: et sic immunes transeunt ne mortifero syrenarum cantu illiciantur ad somnum. Hec q̄dem belue in quibusdam profundis gurgitis insulis et aliquando in fluctibus commorantur. Et quod de lagena dictum est illi restati sunt qui eas vidisse dixerunt. Syrenas tamen has non in veritate beluas/ sed meretrices quasdam Isidorus fuisse descripsit: que transeuntes ad egestatem deducebant. Si et philosophi et sanctorum expositorum non nulli contrarium sensiunt vera monstra marina esse dicentes. Sunt et syrene serpentes in Arabie partibus habitantes/ equi cursu validiores: quarum etiam quedam alas habentes vt volare possunt. Harū tantum virus est efficacissimum ad nocendum: vt mortem ante mors q̄s dolor sequatur.

¶ Philiologus. Sirene sunt animalia mostifera vsq; ad vmbilicum figuram hominis habentia: extrema vero pes vsq; ad pedes volatilis: ⁊ piscis habet figuram. Dulcem quoddam ac dulcisonum melodie carmen canunt: ita vt auditus hominum longe nauigantium ad se trahant: nimiaq; suauitate prolixe modulationis aures eorum: ac sensus delinientes in somnum vertāt. Tunc demum cum vident eos grauissimo somno sopitos: ignaros ac per insipientiam suam deceptos inuadunt: et carnes eorum dilaniant.

Caput. lxxxiiij.

Spinachia ⁊ Squatina. Ex li. de natu. rer. Spinachia corpore quidem est pusilla: sed vtilissime vndiq; spinis extantibus munita a morsu cuiuslibet alterius piscis est acutissima. ¶ Isidorus. Squatinus dictus: eo q̄ squamis sit acutus: vnde et eius cute lignum politur. Plinius lib. xj. Squatina ex piscium genere qui pro spina cartilaginem habent. Omniaq; talia carnosiora sunt ⁊ supina vescuntur. Diuersa piscium genera non cocunt insimul: preter squatinam et ranam. Ex quibus nascitur piscis parte prior rane similis. Et nomen ex vtroq; compositum apud grecos trahit. Piscium quidam ter in anno pariunt: Quidam bis/ vere ⁊ autumno. Ex planis sola squatina circa autumno occasumq; vergiliarum. Squatina vero intra se parit ova premollia in alium locum veteri transferens/ ibiq; excludens. Simili modo et omnia que appellauimus cartilaginea: ita fit/ vt sola piscium ⁊ animal pariant/ et ova concipiant. ¶ Ex libro de naturis rerum. Squatina piscis est in mari .v. cubitos habens longitudinis: ⁊ caudam pedalem. Hic absconditus in limo pisces corripit subito. Cutem tam asperam habet vt ea lignum et chora spoliantur. Pilus ipsius cutis breuis ⁊ niger est. Hunc adeo durū natura creauit: vt ferri vel calibis acumine vix incidi possit.

Caput. lxxxv.

Solaris ⁊ Solea. Ex lib. de na. rer. Solaris dictus ē: eo q̄ in sole libent̄ in ripis fluminū iacet. Caput hꝫ magnū: orificiū latū/cutē nigrā ac lubricā q̄lis est anguillarū. Epar hꝫ dulcissimū et esibile precipuū: in vastitatē ac longitudinē maximam crescit. ¶ Plini. lib. ix. Solea est piscis a figura denominata: eo scꝫ: q̄ calciamentoꝝ soleis assimiletur.

Operationes

A ¶ Autor. Solea piscis est marinorum piscium iuxta medicos infirmis in cibo suauissimus/quia minus ceteris flegmaticus: est etiam sapore gratus.

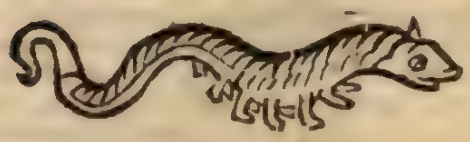

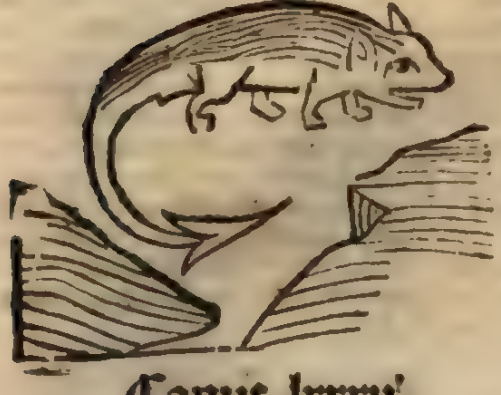

Scolopendria ⁊ Scorpio. Pli. lib. ix. Sscolopēdre marine terrestribꝫ sil̄es q̄s cētipedes vocāt: hamo deuorato oīa interiora euomūt/donec hamū egeranti deiñ resorbēt. Isi. Scorpio dictus ē q̄ ledit dū manu tollit. Tradūt aūt. x. cācris cū manipulo ocimi alligatis: oēs q̄ ibi sunt scorpiones ad eū locū congregari. ¶ Aresto. Scorpio marinus ouat in vere semel: et iterꝫ autū no. ¶ Pli. lib. ix. Caneri mortui in scorpiones figurantur in sicco.

Operationes

¶ Idē lib. xx. Mente succus cōtra scorpiōes A
marinos sumitur. ¶ Idē lib. xxxij. Mulus B
etiā illitꝰ vel in cibo sumptus cōtra scorpiones marinos sumit̄ ⁊ auxiliat̄. ¶ Scorpiōes C
aūt marini fel alopicias replet. ¶ Fel marini D
scorpiōis rufi cū oleo veteri aut melle actico ī
cipiētes suffusiōes discutit. ¶ Iterumq̄ fel E
scorpiōis marini cicatrices tollit. ¶ Scorpi F
us marinꝰ necatꝰ in vino: ⁊ obuli pōdere potus vesica vitia et calculos sanat. ¶ Lapide G
quoq̄ q̄ inuenit̄ in scorpiōis marini cauda: cū sol ē in cācro torquent̄ serpētes ictibꝫ scorpionū ¶ Dyasco. Scorpiones marini cole H
rā deponūt: suffusiones oculoꝝ detergūt: caligines ⁊ glaucomata tollūt. ¶ Idē. Mari I
ni scorpij fel magnā hꝫ ꝟtutē: ⁊ añ fella q̄drupedū p̄mū: facit aūt ad effusionē oculoꝝ ⁊ ad caliginē ⁊ aspredinē palpebraꝝ. ¶ Aui. in. ij. K
cañ. Cerusa stanni cōfricata sup marini scorpiōis puncturā cōfert. ¶ Idē in. iiij. Ex mor L
su scorpionis marini accidit inflatio ventris et forma poropica: et quandoq̄ ventositatis exitus absq̄ voluntate. ¶ Cura eius est cura M
draconis marini et rutele.

Caput. lxxxv.

Caput. lxxxvij.

Spongia/Squamis ⁊ Scinthi. Alb. in lib. de natu. anima. Spongia marinorum est que multoꝝ generum est. Et conueniunt cū animalibꝫ in motu cōtracti onis ⁊ dilatatiōis. Quedā earuꝫ immobiles sunt a saxis: ⁊ si abrūpant radicibꝫ recrescūt Quedam aūt sunt mobiles de loco ad locuꝫ. in turbatis melius viuunt ⁊ impuris aquis putrescūt ⁊ cibant limo et piscibꝫ et ostreis.

¶ In lib. vt supꝝ. Squamis est piscꝭ marinus quā germani catulā maris vocāt. Hinc ḥnꝫ pedes bꝫ in longū ⁊ caudā monopedalem Hic piscis in limo abscondit⁹ impꝫouisos interficit pisces. Lutē etiā habet ita asperaꝫ vt ea cum sicca fuerit lingua ⁊ eboza poliant pilus vero eius brevis est et niger et similis aristis herbe fullonum: et adeo durus est/vt ferro et calibe vix possit scindi.

¶ In eodem lib. Scinci animalia sunt aquatica in Nilo natantia cocodrillis figura similia: sed sunt multum minoza ⁊ contractioza. Horum carnibus infecta pocula vim veneni extinguunt: prenunciant etiam tempestateꝫ. Antra sua arantia ⁊ ostium ab opposito eius venti qui flaturus est aperientia ⁊ cauda villosa: aliud foramen qō ad ventum respicit obturantis.

Caput. lxxxviij.

Scincus siue Scincꝰ. Isi. Scincꝰ ē bestia circa Nilū. Aui. Scincꝰ ē guanil de nilo q̄ capit in Egypto: ⁊ estimant quā ḋdā q̄ sit de partu cocodrilli. Deniꝰ aūt de ipso est illud qō in parte renū: augeꝫ quandoqꝫ contrita/vt non sedetur/nisi sorbitione iuris lactucaꝝ ⁊ lentium.

Operationes

¶ Dyal. Scincꝰ est aīal qō inuenit in India q̄drupes ⁊ silē lacerte: sꝫ lōgiꝰ atqꝫ vētrosus boc aūt fallit: ⁊ ad venereos vsus facit. si caro eiꝰ ex vini ciato potet: nā si plus sumatur/ nervos ledit. ¶ Alb. de na. ani. Scincꝰ ē animal marinū medū inē platā ⁊ animal qō ē lī cut stella pentagonū rufi coꝛꝛ: ⁊ in medio bꝫ rimas q̄tro trahit nutrimētū. Et ita excarat libidinē q̄ sanguinē eīcit p̄ coitū: nec tū cōcubēs adhuc coitu satiat/nec medicinā bꝫ libido/nisi p̄ succū lactuce bibitum. A B

Caput. lxxxix.

Sturio. Et lib. de natu. reꝝ. Sturio ē piscꝭ magnꝰ habitās i aq̄s fluuialibꝫ q̄ magne sunt et diuise: viuere diuiꝰ nō pōt in stagnis: nisi ad dulces fluuioꝝ aq̄s trāsitū habuerit. Libi parū aut nihil admittit in coꝛpe. Cui q̄ ppe cibꝫ in nutrimētū sufficiēs ē: ipsa sola aerꝭ serena trāquillitas q̄pter ⁊ modicū bꝫ vētrē ac ppe modū solidus in loco vētrꝭ: sicut in reliq̄ coꝛpis pte bꝫ intestina: luꝝ pua respectu sue magnitudis: epar vero satꝭ magnū ⁊ adeo dulce/q̄ vis comedi sine stomachi abhominatiōe possit: vñ eiꝰ felle qō tōtiguū ē epar fricare solet: vt excessus dulcoꝛꝭ in epate rēpet excessu amaritudinis in felle: oꝛe careat: et illa pars integra ē q̄ in ce

terꝫ animalibꝫ os occupare solet: nec nisi modicũ sub gutture foramen hꝫ clausum cũ voluerit apertũ aeris serenicat. Austro citius impinguescit. Aq̃lone vero flante subsidet in ꝓfundis. Idẽ in lacte positus diu sicut in aq̃ viuit. Alb. in lib. de natu. ani. Sturio piscis notus ẽ: quẽ antiq̃ storã vocauerũt. Est aũt piscis longi nasi: et magnus ad lõgitudinẽ nonũ pedũ qñ cõpletus est ⁊ est rotundus in modũ claue: et tres habet testiculos in pelle pungentiũ per corporis longitudinẽ. Os hꝫ ad sugendũ potius q̃ ad mãducandũ: et ideo in ventre eius nihil cibi inuenitur grossi: sed humor viscosus quẽ sugendo accipit: carnes hꝫ albas et dulces: ⁊ nõ hꝫ ossa/nisi in capite. Pinguedinẽ habet croceã: et epar hꝫ magnũ et adeo dulce q̃ nisi felle suo tẽperet̃ pre dulcedine generat abbominationem.

Caput. xc.

Stella. Plinius libro. ix. Stellam in mari sapientia claros autores video mirari. Cuius figura hec ẽ parua ad modũ carer intus: extra duriore callo. Huic tam igneum feruorem esse tradunt: vt omnia in mari contracta adurat: omnem cibum statim peragat.

Operationes

A ¶ Idẽ in lib. xxxj. Carnes aũt marine stelle cõtra marini dracõis ictus valent apposite.

B ¶ Ex libro. de natu. rer. Stella piscis est in mari occidentali: cuius figura est ad moduꝫ stelle. Hec cum aliquod animal comederit/ mox inuenitur in eius ventre durum quasi bis coctus panis.

Caput. xcj.

Sfungia. Isido. Sfungia dicta est a fingere. i. nitidare vel extergere. Vñ Cicero. Et fingebatur ffungijs sanguis. i. extergebatur. Animal autem esse docetur cruore petris inherente. Unde duꝫ abscinditur sanguinẽ remittit. Nam alia sunt viuentia in aquis/que discurrunt vt pisces. Alia que stant fixa: vt ostree/ycinus/ffungie Ex his alie mares dicunt: eo q̃ tenues sunt fistule spissioresq̃. Alie femine que maioribꝫ fistulis ac perpetuis sunt. Alie duriores. q̃s greci appellant tragos: et nos hucosas dicere possumus ob asperitatem sui. Nouissimũ genus earum peniculi vocantur: eo q̃ apte sunt ad oculorum tumores: et ad tergendas lippitudines vtiles. Candide ffungie cura fiunt: per estatem em̃ ad solem sternuntur: et sicut cera punica candorem bibunt. Plini⁹. lib. xxxij. In mari Campanie vicino panem abiectum rapiunt: et ibidem ad nullum cibũ in quo hamus sit accedunt.

Operationes

¶ Plini. lib. vt sup̃. Aquilo naues ffungias ceteris preferũt nec vsq̃ diutius durare spiritum medici asserunt. A

¶ Harum genus mollissimum peniculi tumores oculorum sedant/ ex mulso impositi: abstergende quoq̃ lippitudini vtilissimi. B

¶ Imponuntur et ipse ffungie epyforas exposita ⁊ ad dolores capitis ex aceto calido. C

¶ Recentes discutiunt/ molliunt/ mitigant: veteres autem vulnera glutinant. D

¶ Ulcera humida et similia imposita siccãt fracture et vulnera. E

¶ Sfungijs vtilissime fouent̃: quia sanguis rapitur in secando: vt perspici possit curatio F

B ¶ Infantium quoq; siriasim. i. capitis vlcera ifungia frigida cerebro humefacto sanat.

Caput. xcij.

Teucha/Titimall⁹ ⁊ Torpedo. Autor. Teucha piscis est fluuialis vel stagnensis omnibus notus. in limo sicut anguilla nutritus: vnde et eius coloris est: scz lucei/siue nigri: vterq; piscis saporis dulcis est; sed male digestionis. ¶ Isidorus. Titimallus nomen ex flore accepit. Tynum quippe flos appellat. Nam cum sit specie gratus: et sapore iocundus: tamen sicut flos fragrat et corpore odores aspirat. ¶ Idem torpedo dicta est: eo q corpus tepescere faciat/si eam quisq; viuentem tangit. Torpedo sicut et squatina est ex genere piscium qui cartilaginez habent pro spina. Omniaq; talia carnosiora sunt: et supina vescuntur. Torpedo oua in terra separit pre mollia in alium vteri locum transferens ibiq; excludens Octogenos habet fetus. Nouit torpedo vim suam/ipsa non torpens/mersaq; in limo se occultat.

Operationes

A ¶ Plinius libro. xxxij. Torpedo emollit aluum: in cibo sumpta.

B ¶ Et lyeni medet imposita procidentis: morbum intranei quoq; prohibet apposita.

C ¶ Deniq; si torpedo dum est in libra capiatur triduoq; sub dio asseruetur/faciles efficit partus.

Caput. xciij.

Trebius ⁊ Tructa. Ex l. b. de natu. rerum. Trebius est piscis niger pedalis tantum longitudine: habens tamen quinq; digitos. in crassitudine hanc ei vim inesse Plinius recitat: vt pars eius in sale seruata: aurum quod in altissimos puteos deciderit/admota extrahat ac fluctuare faciat. Hic colorem candidum in hyeme mutat: et estate nigrior fit: solus inter omnes pisces ex alga nidificat ⁊ oua in nido parit. Trebius est in oceano q̄ duro naues pforat rostro. ¶ Autor. Tructa exterius quidem varia sicut et petica: sed interius rubea: que quidem (vt fertur) q̄diu minoris etatis et corporis existit in aquis tantum dulcibus nutritur: ⁊ tructa vocatur. Cum autem excreuerit ⁊ descendens vsq; ad confinia maris de salsedine illius biberit: salmo efficitur: quod tamen verum esse nequaq̄ ab omnibus asseritur. Est autez vterq; piscis deliciosus ⁊ sapidus Ex libro de naturis rerum. Tructa piscis ē habitans in fluuijs dulcibus: qui magno impetu currunt de montibus: squamas habet vt salmo: carnesq; similimas: sed multo esibiliores: ⁊ hoc in estate tantum a mense Julio vsq; ad Nouembrem. Hyeme vero carnes habet albas vt ceteri pisces: minorisq; saporis: maculas habet in dorso crocias atq; sanguineas.

Caput. xciiij.

Testeū. Alb. in li. de natu. ani. Testeū aīal est marinum qd pellis duricie testeū appellat. Hic aūt adeo spissaz ex salsugine maris cōtrahit pellē ⁊ durā q calor naturalis interior per poros respiraculū habere nō valēs: causa ē infirmitatis aliqñ: et tunc petit aquas dulces in qbꝰ pellis despissat: et sic sepe cōmutat seipsum: tñ ex mari nō potat nisi aquas dulces que in mari sunt sicut olim in hac scientia probamus per vas testeū in aqua positum.

Caput. xcv.

Testudo. Alb. in li. vt sup. Testudines habitāt in Indicū mari: ita latas testas hñtes: q hominibꝰ sufficiūt ad hospitia parte eoꝝ in tecto posita. Aliqñ etiam in testis illis nauigat inter insulas qsi in timbis. Hee testudines sic capiunt (vt dicit Pli.) in feruore cm̄ solis gaudentes: toto dorso rostro natāt in maris sup̄ficie / donec ita desiccant q mergi nō possunt: et tunc inuite natāt / donec manibꝰ accipiunt videtiū. Dicunt etiā aliq q nocte ad pastū testudines ille egrediunt: et saturate obdormiūt in sup̄ficie aque natātes: et tunc plurimis ob capturā cōgregatꝫ tres natāt ad testudinē quorum duo ad appbensam cōuertunt conchā: ita q in tergo latet ostreū. Tertius aūt laqueū iniicit capiti vel mēbro qd est in loco colli. Et residui qui in littore stāt trahūt ipsum ad terrā. Testudo aūt hec magna sicut ⁊ parua dētes nō hꝫ: sꝫ rostri margines hꝫ acutas ita pixide: et dicit tanta esse oris eius duritia vt etiā lapides cōminuat. Dicit etiā Pli. q hec animalia coeūt pecudū more: et q femine coitū de facili nō sustinēt / donec masculus aduersus femine festucas in ore posuerit. In terra egresse ouant oua. ouis anserū similia: et facit centū vel amplius: et illa fodit in terrā extra aquā: et aliqñ pectore iacet noctibꝰ super ea. Et ideo qdā dicūt ea visu fouere q tm̄ est falsum fetus: aut in terra educāt: ⁊ inducunt in aquā. Testudines marine pecudū more coeunt: vt dicit Aresto. ⁊ in terrā egresse oua vsqꝫ ad centū ouis anserū similia pariunt que et quidā ab illis tm̄ oculis spectādo foueri dicunt. ¶ Isido. Testudo aūt dicta ē eo q tegmine teste in modū camere adoperta est. Horꝫ quattuor sunt genera: quorꝫ vnū est de quo hic agit / scꝫ testudo marina. Aliud vero testudo lutaria. De aliis suis locis dictū est. ¶ Solinus. Thracie populi marinas testudines capere gaudent. Quaꝝ tanta est magnitudo vt superficies eaꝝ domū faciat ⁊ numerosam familiam non arcte recepta.

Caput. xcvj.

Tigruis ⁊ Tritte. Alb. in li. de na. animali. Tigris est animal marinũ caudã hꝫ duoꝝ cubitoꝝ latitudinis: fetũ facit in mari et nunq̃ in terra. In terra aũt exit ad sinistrã: et hoc cõtingit: q̃ oculo dextro melius videt q̃ sinistro flãte aquilone libẽti⁹ exeũt q̃ alio tẽpore. Pli. dicit q̃ nauẽ insequunt curiositate vidẽdi vela: et hic stupore tm̃ detinet q̃ tridente in eos tacto vix fugiãt. in hyeme latent vltra modũ. Impinguant ita q̃ tertio anno vel quarto plurimũ q̃ moriunt. In Ethiopia trigrui bestie sunt colore fusco ⁊ duabꝫ mãmis a pectore dependentibꝫ fetus lactãtes: vt dicit Soli. Dicit etiã q̃ tigruis in Ponto nascit: eo q̃ aq̃s ceteris maribꝫ hꝫ dulciores. Et si flumina ĩtra dextro latere intrat/sinistro vero exit. ¶ In lib vt sup̃. Tritte sunt pisces fluuiales in his currentibꝫ et fluuijs qui cũ impetu ruunt de montibꝫ. Squamas ⁊ carnes rubeas habẽt In estate vt salmo: in hyeme sunt albescentes ⁊ minus sapide. Maculas in dorso habent ⁊ rufas ⁊ nigras.

Caput. xcvij.

Thynnus. Ex lib. de natu. reꝝ. Thynnus est monstrũ marinũ caudã hñs duoꝝ latitudinis cubitoꝝ. In mari fetificat tm̃: sꝫ in terra exit ad pastũ. Plini⁹. Thynnus naues ob curiositatẽ videndi vel a vẽto agitari persequit: et eo stupore intãtũ afficit: vt etiã tridente in eũ iacto terrore nõ moueat. Hyberno tẽpore latet: gurgitibus pinguescit intantũ vt vita lõgissima per triennium sit: et hꝫ quasi eandẽ naturã cũ tygruo de qua in precedenti capitulo demonstrauit.

Operationes

¶ Dyasco. Thynnus salsus si plurimũ fuerit cõmestus mitigat vipere morsus. ¶ Catha plasmatibus adhibitus medetur caninis morsibus. ¶ Plini. lib. xxxij. Thynni adipe recenti ad oris vlcera est vsus attalus. ¶ Psilotrũ est thynni sanguis: et fel et iecur siue recentia siue seruata. ¶ Iecur etiã tritum atq̃ mixtũ cedro plũbea pixide asseruatũ. ¶ Emẽdatq̃ palpebras psilotrũ inutilibꝫ pilis: exẽptis in vestigia euulsoꝝ instillatum.

Caput. xcviij.

Tortuca. Ex libro. de natu. reꝝ. Tortuca maris est monstrum ingens formatum ad instar tortuce terrestris: sed eius magnitudinem in immensum excedens: nam octo cubitorum est eius longitudo quattuor latitudo: clipeum habet quo cõtra iacula tegitur ad instar vsualis scuti triangularem: sed multo maiorem: vtpote quinq̃ cubitorum. Crura habet magna vngues magnos: et digitos in pede maiores q̃ sint in leonibus: fortitudine quoq̃ ⁊ audacia mirabiliter viget: quippe que tres homines inuadere non timet. Fortitudine quoq̃ frustratur/si dorsum ad terram vertatur. Difficulter em̃ surgit in dorsum conuersa propter latitudinem clipei qua a dorso tanta belua includitur. Arestoteles. Tortuca postq̃ comederit viperam: comedit origanum agreste ne moriatur.

Caput. xcviij.

Vacca ⁊ Uitul⁹ marin⁹. Ex li. de na. re. Uacca marina mõstrũ ẽ magnũ ac validũ ⁊ ad iniurias iracũdũ: nõ hꝫ oua sꝫ facit fetũ vnũ q̃dẽ se pi⁹ vl̃ duos aut plus. Fetũ tenere diligit ⁊ secum ducit vbicũq; vadit. Hoc aĩal. xxx. annis qđ ꝓbatũ ẽ amputatis eoꝝ caudis viuit. ¶ Uitulus marinus a sili-tudine terrestrꝫ dr. Aresto. Uitulus marin⁹ hꝫ corpus durũ ⁊ carnosuꝫ: ideoq; grauit̃ interficit̃: nisi cũ vulnere ⁊ maxillis. Uox eius est vt thauri: q̃ttuor hꝫ pedes: nõ aũt auriculas: qꝛ regimẽ vite illius et mansio ẽ in aq̃. Nam si essent ei auricule super vias posite/ multũ humorẽ reciperẽt: ac motũ ⁊ natationẽ in aqua prohiberẽt. Animal generat cõpletũ. Eiusq; partus est omni tẽpore sicut hominis p̃cipue tẽpore partus caprarun.

Caput. c.

Uerith: alias Uerich/Uipera ⁊ Umbra. Isidorus. Uerich piscis est vulgariter sic dictus: Latine vero Aristosus: quia aristis innumeris armatur caro eius: ita vt incommode edi possit: et non sine fastidio. Unde pauperꝫ cibus est: tanq̃ omnium piscium esibilium vilissimus. In aquis dulcibus frequenter habitat: in his tamen qui fluxu et refluxu maris amaricantur. Capitur autem sic: Rhetia tenduntur in longum aque vel in transuersum: ⁊ ante rhetia super aquas instrumentum instar arcus: ita vt fluitet super vndas. In superiori autem eius parte nola suspenditur: eius sonum piscis audiens/gregatim aduentat tinnitum nole stultus sequens. Et hoc inditio patet. quia sensum habent auditus. Incidentes ergo in rhetia capiunt̃ in multitudine magna. ¶ Idem. Uipera marina piscis est paruus pauloplus q̃ cubiti vnius. In capite super oculos vnum cornu fert paruum acutum et mortiferum. Eo nanq; quemcunq; vulnerat veneno inficit. Qđ cauentes piscatores capto pisce/caput ei amputant: reliquum vero corpus in vsum hominum cedit. ¶ Idem Umbra dicitur a colore: eo q̃ coloris sit vmbrosi.

Caput. cj.

Uergiliales. Alb. in lib. de natu. ani. Uergiliales pisces sunt in duobꝫ lacubꝫ Italie lano videlicet ⁊ verbacia

no in radicibꝰ alpiũ effusis tm̃ vergiliaꝝ stellaꝝ ortũ apparẽt ⁊ in oibꝰ alijs temporibꝰ latẽt. Hij pisces pulchras hñt squamas acutas/vt claui. In capite aũt sunt parui: et postea in caligarum modum delectantur.

Caput. cij.

Uranoscopus/Urtica ⁊ Uulpes marine. Plinius. lib. xxxij. Uranoscopus vocatur ab oculo quem habet in capite a quo subter et supra intendit. Alio nomino gallie nuncupatur.

Operationes

A ¶ Huius fel cicatrices sanat: et carnes oculorum superuacuas consumit: vt dicit Meander in comedijs.

B ¶ Idem lib. ix. Urtica noctu vagatur/noctuq; mutatur. Uis eius pruritu mordax eademq; terrestris vrtice.

C ¶ Aresto. Animal genus quod grece dicitur akalabia: et creditur esse vrtica maris: est iũgens alias inurens per se: nec habet testam: sed eius creatio est sicut carnis.

D ¶ Et hoc genus sentit ⁊ rapit quicq̃d appropinquat manibꝰ: et applicatur lapidibus cũ suis pedibus: sicut animal multorum pedũ.

E ¶ Et fortasse tumescit corpus eius qñ applicatur alicui rei. Habet autẽ orificium in medio corporis eius: et venatur quicquid transit per ipsum ex piscibus paruis: et comedit yricium et pecten: id est plais.

F ¶ Plinius lib. ix. Uulpes marine in periculo capture glutiunt: non tantũ hamum/sed amplius vsq; ad infirma linee que facile p̃rodant: sic/q̃ capere nõ possunt. Uulpium terrestrium assimilatur.

Caput. ciij.

Ypotamus. Ex lib. de natu. reꝝ. Ypotamus est belua in terra nascens: sed in aqua et terra equaliter potens. Elephantibus plerũq; maior. Rostrum habet resupinum/dentes aduncos/noctibus segetes depascit/ad quas quasi retrogradus pergit: libentius autem pre ceteris partibꝰ corporis in pedibus vulnera recipit. In Nilo habitat: et in partibus Indie precipue reperitur: ex eius cute tornantur haste. Aresto teles. Ypotamus: id est equus fluuialis: habet equinos crines/fissos pedes sotulares vt vacca: et est sine facie/habens in pedibus kahab. Cauda eius vt porci/hinnitus vt eq̃/magnitudo vt assini. Corium eius grossum valde. Ideoq; parãtur ex eo sotulares ⁊ corrigie. Interiora eius assimilantur interioribus equi et asini. Et licet in terra maneat: sine aqua tamen viuere non potest: sicut tortuca ⁊ rana marina et cocodrillus.

Operationes

¶ Plinius libro. xj. Corij vero crassitudo talis est ypotamis: vt inde tornentur haste cuꝫ ingenio quadam medica diligentia. A

¶ Cinis corij ypotami cum aqua illitus: pãnos sanat: adeps eius febres frigidas. B

¶ Pellis eius e sinistra parte frontis adalligata/ventrem inhibet: et eiusdem cinis alopicias explet. C

¶ Testiculi .ʒ.j. ex aqua bibitur contra serpentes. Fimus suffocans dentes e parte leua dolorem dentium scarificatis gingiuis sanat. D

Caput. ciiij.

Edrosus/Zidrach ⁊ ciphius. Ex li. de na. rer. Zidrosi belue marine sunt Arabiam incolētes: quarū ossa adeo magna sunt: vt fores in domibꝰ ⁊ pallacijs tigna: ⁊ alia structure necessaria de illis como de secent. xl. nāq; cubitorū magnitudinis reperiuntur. ¶ In lib. vt sup. Zidrach est monstrū forma mirabile qd̄ pretendit maliciaꝫ in sua figuratione sed innocuū reperitur. Caput habꝫ vt equus /sꝫ forma minor. Corpus autē ex omni parte draconi similimū est: totūq; diuersimode coloratum. Caudam habꝫ longam ꝑm quantitatem corporis sui gracilem et tortuosaꝫ vt anguis: pinnas habet q̄ꝫ sicut piscis. ¶ In eodem lib. Ziphius est marina belua valde formidabilis et omniū animalium generi valde dissimilis: forma singularis. Huius nāq; caput si videris mōstruosum est omnino. Si oris abyssum fugies velut imaginem mortis si oculos horrebis: si reliquum corpus nihil in rebus simile te vidisse fateberis.

Caput. cv.

Itiron. Isido. Zitiron mōstrum est quod vulgus militez vocat: et est ingens atq; fortissimū in anteriori parte: quasi formam armati militis prefert: ⁊ caput quasi casside galeatum: ex cute rugosa et dura ac firma nimis. Ab eius collo dependet scutum longum/latum ⁊ magnum: et interius cauum: vt in eo possit contra ictus pugnantium more defendi. Est em̄ forma triangulare firmitate/duriciaq; tam validum vt vix vnq̄ possit iaculo penetrari. De collo eiꝰ et de spondilibus vene quedam ac nerui fortissimi protenduntur in humerum: quibus p̄dictuꝫ scutū pendet in scapula. Brachia quoq; fortissima nimis habet: et quasi manum bisulcam cum qua validissime percutit. Unde fit vt difficulter nimis ab hoīe capi possit. Et si captus fuerit difficulter etiam necari: nisi cum malleis poterit.

Caput. cvj.

Ifius. Alb. in lib. de natu. ani. Zifius est animal maris nulli alij simile maximum ⁊ ingens de genere cetorū caput habet monstruosum/os profundū valde/oculos horribiles: in toto corpore nulli alij simile nisi cete.

¶ Finit tractatus de Piscibus.

Prohemium de Lapidibus.

SEneca in natu. questi. lib. vij. dicit Sicut in nobis nō tm̄ ē sanguis sz multa genera humoꝝ: sic ⁊ in terra plura sunt humoꝝ genera. Quedā sunt q̄ natura indurant: hinc oīs metallorū humus quo auꝝ et argētū fit/ generatur. Quedā sunt q̄ in lapidē ex liq̄re vertunt: vñ lapides p̄ciosi crescūt. Quia aūt in tractatu iiij. de aq̄tic⁊ ⁊ natatilib⁊: earūq̄ ꝓpetatib⁊ ⁊ natur⁊ tractauimus: nūc dei auxilio tractatū q̄utū aggrediētes de lapidib⁊ p̄ciosis: nec nō de his q̄ in terre venis nascunt: eorumq̄ virtutib⁊ pertractabimus: et modū seu ordinem alphabeti/ sicut in precedenti obseruando. Et primo de Lapidibus dicemus.

Caput. j.

ADamas latine: Arabi. hager subedhig. Sera. li. ag. ca. hager. Hager subedig est mes fluminis in q̄ est lapis de mes. Et ē flumē ad qd̄ nunq̄ aut aliquis nisi Alexāder venit: et est in finib⁊ corasceni. Et color eius approximat colori salis armoniaci: et ē fri. et sic. in. iiij. gra. Et idē auto. Dyas. Est lapis quo vtunt aurifices ponētes in stilo ad sculpēdos lapides. Euax in lapidario suo. Adamas ē lapis durissimus: paꝝ cristallo obscurior: coloris tñ liuidi fulgētis adeo solitus: vt nec igne/ nec aliq̄ re frāgat mollescat et soluat. Soluit tñ et mollescit sanguine ⁊ carne hyrci p̄cipue: si hyrcus añ aliq̄ diu biberit vinū vel siseleos comederit mō: anuz vel petrosilinū: qꝛ talis hyrci sanguis etiā ad frāgendū lapidē in vesica valet. Soluit etiam lapis ille a plūbo et nō trahit ferrū: eo q̄ nō sit proprius locus generatiōis eius in minera ferrea: vt quidā mēdosi dixerunt. Maior aūt q̄ntitas est inuēta ad magnitudinem auellane. Nascit aūt in Arabia ⁊ in Cypro: sz cyprū est magis molle et obscurū. Et hic lapis quādo magneti supponit ligat magnetē et non permittit eum ferrum trahere.

Operationes

¶ Sera. Maior virtus eius est in auro ⁊ argento ⁊ calibe: vñ lacerto sinistro alligatus valet contra hostes et insaniam: et indomitas bestias: et contra iurgia ⁊ rixas et venena: et incursiones fantasmatum et incuboꝝ et succuborum. Hunc autem lapidem quidā magnetem vocauerunt: et quidam eundem ferrum attrahere mentiuntur. ¶ Idez. Iste lapis habet duas virtutes que raro aggregantur in alio lapide. Una earum est q̄ non coniungitur alicui lapidi quin non frangat/ propter hoc coaptant fragmēta eius in summitatibus ferri aspersi ad perforandū: et perforantur cū eo lapides alij sicut smaraldus/ tabarzet/ zaphirus: et alie gemme. ¶ Alia virtus est q̄ si accipiatur granulū vnum ex fragmentis eius: ⁊ glutinetur in summitate ferri cum glutine romano: et intromittatur in vesica per foramen virge/ frangit lapidem Habet similiter aliam proprietatem: quia nihil frangit lapidem hunc nisi plumbū: naz ipsum rumpit et conterit. ¶ Et idē auto. Dyasco. Adamas est lapis quo vtuntur aurifices ponentes in stilis ad sculpēdos lapides: et confert gingiue fluxe: et purificat dentes. ¶ Et idē auto. Gal. Virtus eius est q̄ abstergit abstersiōe forti: ⁊ signū q̄ aurifices vtūtur in hoc q̄ indiget abstersiōe. Et nos iā experti sumus q̄ mūdificat dētes et abstergit. ¶ Et in eo est virtus aliqua calida: et propter hanc causam admiscetur in medicinis cōburentibus et in aliquibus desiccatiuis q̄ curant gingiuas fluxus. ¶ Ex lib. de natu. reꝝ. Adamas Fortem facit hominem cōtra hostem. Somnia vana repellit/ venenum fugat et prodit. Fertur eñ sudore madere/ si venenum adhibeatur prope. ¶ Prodest lunaticis ac demone repletis. Ex contactu etiam prodesse dicitur insanis.

Caput. ij.

AGathes siue agapis. Agathes (s̄m Dya.) hz maximā v̄tutē. s. q̄ calorē hz similē pelli leonis. Isaac beniamin. Agathes aūt lapis niger ē albis venulis in modū cuiusdā speciei lapidis albesten. Et inuenit alius minor eiusdē speciei: q̄ similis est corallo ⁊ tertiū gen⁹ plurimū sui i Creta insula nascit

q̄ hz in nigro venas croceas. Est quartū genus indicū ⁊ varium q̄si sanguine sit aspsuz.

Operationes

A ¶ Dyas. Agathes valet ad morsuz scorpiōis alligatus vel illinit⁹ cū aq̄ statim tollit dolorē: tritus ⁊ vulneri aspersus vel in potiōe cū vino datus viperaꝝ curat morsus: portatus facundum/prudentē/amabilē ⁊ gratū facit.

B ¶ Isaac beniamin. Primū q̄dē genus aptū est ad regum formas q̄ lapidib⁹ insculpunt: ⁊ plurimi lapides hn̄t capita reguz insculpta.

C ¶ Et cuz iacent ad caput dormientis fertur ostendere multa simulachra somniorum.

D ¶ Tertiū aūt genus qd̄ creticū est facit: vt adiuuet vincere ꝑicula ⁊ viribꝫ cōuenit cordis gratū ⁊ placentē facit: vt dicit Enax: et coloris facit hominem boni et facundum.

Caput. iij.

Alabandina. Isido. Alabandina dicta e stab Alabanda regiōe Asie. Est autem cristallini genus. Cuius color ad celidoniū vadit/ sed rarus. Arnol. Alabandina fulgorem habet qui est ruffus clarus: vt sardius.

Operationes

¶ Huius virtus est q̄ fluxum sanguinis ꝓuocat et augmentat. A

¶ Ex lapidario. Est alabandina cuius lux ē emula sardi. Indicis autem dignum de nomine fallit amicum. B

Caput. iiij.

Alabastrides/ Amandinus ⁊ Absinthus. Isido. Alabastrides est lapis cādidus: interstinctus varijs coloribꝫ Hunc cauant ad vasa vnguentaria: qm̄ vnguenta optime seruare dicitur incorrupta. Nascitur circa thebas egiptias ad damascū syrie/ceteris cādidior: probatissimus in India. Pli. lib. xvj. Alabastridez lapidē vocāt quē ad vnguentaria vasa cauant. Nascit circa thebas egyptias ⁊ damascū Syrie. Hic ceteris cādidior: sz probatissimus est in Carmania/mox in India: iā quidē in Syria atq̄ in Asia. Utilissimus aūt et sine vllo candore in Cappadocia. Probant q̄ maxime coloris mellei in vertice maculosi atq̄ nō translucidi: vicia sunt in his corneus/colore candidus ⁊ q̄cquid vitro simile est. ¶ Scd̄m Alb. Lapis amandinus est gemma coloris varij. Lapis absinthus s̄m Albertū: est de genere gemmarum colore vitrei rubeis virgulis.

A ¶Dyasco. Alabastrites ē laxatiuus: mollit
B deniq; duricies ⁊ stomachi dolorē ceroto ad
mixt⁹. ¶Alb. Amādinus venenū omne aut
extinguit aut repmit:et vincere facit aduer
sarios. Et plenā interptationē somnioꝝ fa
C cit intelligi. ¶Alb. Absinthus. Virtus hui⁹
ferē esse sicut lapis. Albescarius licet sat; re
D missior. ¶Hā accēsus pmanet calidus p se
ptē dies vel amplius: ꝓpter eandē causam q̄
E dicēt de lapide albescario. ¶Lapidis huius
virtus est in prouocando ⁊ augmentādo flu
xum sanguinis/vt experimētatores asserūt.

Caput. v.

Androdamāta ⁊ Antracites. Jsido.
Androdamāta nitorē hz ardētiꝰ ⁊ pe
ne adamas semp tesseris quadrata.
Magi putāt ei nomē impositū ab eo q̄ do
mare ac refrenare dicāt impetus vel iracūdi
as animoꝝ. Signif aūt in mari rubro.

Operationes

A ¶Arnol. Androdamāta lapis est coloris ar
genteiꝰ: rabiturq; de rubro mari: forma eius
vt tessara/duricies vt adamātis. Virtus ei⁹
B est cōtra furorē animūq; cōmotū. ¶Et La
pida. Androdamanta lapis est q̄si tessara q̄
dra. Jpse mar; rubri mixtus repit̄ baremo.
C ¶Quē Mag⁹ affirmat tāte ꝑtutis habere:
D vt possit pūs animos sedare calētes. ¶Et
lib. de na. re. Androdamāta lapis q̄dr⁹ atq;
durissimus: tante ꝑtutis ē: vt animū furore
E calentē ⁊ luxuria sedare possit. ¶Antracites
est coloris ignei vt carbunculus: ꝙ cādida ve
na pūctus: cuius ꝓprium est q̄ iactatus in
ignē/velut mortuus extinguit: ac cōtra pristi
F no exardescit. ¶Plinius. xvj. Est inter car
bunculoꝝ species antracitis in Thesprocia
fossilis carbonibꝰ similis. Hec q̄; cādida ve
na pūcta tradit. ¶Aresto. Antrax. i. carbū
culus rubeus. Si cum eo ponat oziri nocte
lucebit. ¶Alb. Androdamāta ē lapis coloꝝ
argenteiꝰ: in mari rubro nascit. Est aūt q̄dra
tus et durus sic̄ adamas. ¶Virtutē hz contra furorē: et facilis animi cogitationē ⁊ tri
sticiam et grauitatem.

Caput. vj.

Allectorius. Solinus. Allectorius la
pis tradit qui cristallina specie fabe
modo in gallinacioꝝ vētriculis nascit
aptus (vt dicūt pliatonibꝰ). ¶Dyasco. Alle
ctorius lapis in vētribꝰ galloꝝ gallinacioꝝ inuenit. ¶Arnol. Allectorius ē lapis obscu
ro cristallo similis e vētriculo galli castrati
trahit post quartū annū. Ultima'ei⁹ quanti
tas ē ad magnitudinē fabe ¶Et li. de na. re.
Allectorius ē lapis cristallo vel aqua limpi
de similis. In iecore gallinacū repit̄/si castra
tus fuerit: postq; tribꝰ annis vixerit cas⁹. a
tus. Nullus maior est fabe: postq; hic lapis
in gallinatio fuerit/nunq; bibit.

Operationes

¶Dyasco. Allectorius in vētribꝰ gallinacio A
rū inuenit: quē gladiatoꝝ hōes in ore pmanet
inuictus ac sine siti. ¶Mulieribꝰ q̄; que vo B
lunt placere viris ꝓderit: q; potentes se p
bas ac speciosas reddit. ¶Arnol. Allectoriꝰ C
excitat venerē: hominēq; ⁊ cōstantē facit at
q; in ore tentus sitim repmit. ¶Et lib. de na. D
rez. Allectorius valet frigidis: at q̄ cpire nō
possunt. ¶A muliere q̄; habitus/facit eā vi E
ro suo placere: portāt̄ secū facit inuictū ⁊ si

ne siti. Hinc reges eũ hñtes in ore fortit' di-
F micant. ¶ Philiolo. Allectorius in vẽtre gal
li nascitur: q̃ post tres annos castratus: ⁊ po
stea per septẽ annos viuẽs: hunc lapidẽ por-
G tat idẽ galinacius. ¶ Hic lapis sitim extin-
guit: hominẽq; discretũ et gratũ: maximeq;
vxorẽ marito facit. Ut autẽ habeat hec om-
nia clausus in ore portatur.

H ¶ Ex Lapidario.

Ventriculo galli qui testiculis viduatus
Cũ tribo ad minimũ fact⁹ spado vixerit ãnis
Nascitur ille lapis: cuius non vltima laus ẽ
Et per bis binos capit incrementa seq̃ntes
Mensuramq; fabe crescens excedere nescit.
Cistallo similis vel aque cum limpida paret
Inuictum lapis hic reddit quecũq; gerentẽ
Extinguitq; sitim patientis ore receptus.
Nã milocrotonias pugiles hic preside vicit
Hoc etiam multi superarunt prelia reges.
Hic oratorem verbis facit esse disertum.
Constantem reddẽs cunctisq; per oĩa gratũ
Hic circa veneris facit incentiua vigentes.
Cõmodus vxori q̃ vult fore grata marito.
Ut bona tot prestet clausus portetur in ore.

Caput. vij.

Ametistus. Isido. Ametistus indic⁹ inter purpureas gẽmas tenet p̃nci-
patũ. Est aũt color eius purpureus p̃
mixto colore violaceo: et quasi rose nitor: leni
ter quasdã stãmulas fundẽs. Alteruz genus
eius descẽdit ad iacinctos. Causam nominis
eius reddũt: quia sit in eius purpura quod-
dã nõ in toto igneũ: sz vini colorẽ hñs. Est au
tẽ sculpturis facilis. Huius gẽme. gña sunt
q̃nq;. ¶ Arnol. Ametistus ẽ gẽma purpurei
colorꝭ vt rosa: et transmittit' ab India. Sũt
quedam eius species. sz. hec. i. indica ceteris
vtilior est. Huic mollicies ad sculpendũ inest
Plinius. lib. xvj. Indice quidez ametiste p̃n
cipatum tenent. Sed in Arabie quoq; par-
te que est finitima Syrie petria vocatur. Et
in Armenia minore ⁊ in Gallacia reperiun-
tur ⁊ in Egypto. Sordidissime atq; vilissi-
me ĩ Tharaso ⁊ Cypro. Indice absolutũ phe
nicis purpure colorem habent. Et ad hanc
tingentium officine vota dirigunt. Fundit
autem cum aspectu leniter blandum neq; in
oculos vt carbunculi vibrant. Alterum earuz
genus descendit ad iacinctos: et hunc colo-
rem indisacon vocãt. Est ⁊ panarites in con
tinuo Arabice gentis: quarum genus colo-
rem vini habet: quintum ad vicinia descen-
dit cristalli albi. Has gemmas Magorum
vanitas promittit ebrietati resistere multa-
q; mira efficere.

Operationes

¶ Ex lib. de. natu. rez. Ametistus violacei A
coloris est optimus. Est autem quedam ve-
lut gutta vini rubei aqua corrupta: et hec fa
cile est ad sculpendum: valet multum vinum
bibentibus/quoniam ebrietati est contrari⁹
¶ Arestote. Lapis ametistus si eũ posueris B
super vmbilicum/vaporez vini prohibet: ebri
etatẽq; soluit: ⁊ hominem a contagio liberat
¶ Arnoldus. Virtus ametisti est contra ebri C
etatem: facitq; hominem vigilem: malamq;
cogitationem repellit: et intellectum bonum
tribuit.

Caput. viij.

Asius. Dyasco. Asius lapis in Alexã
dria tm̃ inuenit': q̃ optimus est ad vsum medi

cine q̄ est colore cādidus ac leuis in modū pu
nicꝫ ac velut puluis manibꝰ insidēs/sanat fi
stulas/scrofas/podagrā ⁊ alienas passiōes.
¶ Sera. Lapis asius ē lapis q̄ iuenit in Ale
xādria: et flos lapidis noiat fuca: ⁊ est lapis
asius: ē q̄ddā qd̄ apparet ꝑ subam eiꝰ sile pul
ueri molēdini: et repit sub eo ⁊ circa eū: et iste
lapis ē albꝰ: et oportet ꝙ eligat ex eo ille q̄ ē
albꝰ leuis silis punici subtil cito frāgibil: in q̄
sunt vene occultate: et sup quē ē flos vt sal ru
beū: et ē h̄ lapis succꝰ silis spōgie ⁊ gñat sup
eū farina: ex q̄ est q̄dam alba/q̄dā rubea silis
punici declinās ad croceitatē: ⁊ qñ applicat
lingue mordicat mordicatiōe pauca. Et idē
auto. Gal. Nominat hic lapis noie aq̄sito a
loco. i. asia: et nō ē oīno durꝰ sicut lapis: sꝫ as
similat in colore suo: et substātia sua lapidibꝰ
qui repiunt in lauellis balnei: ⁊ ē tener ⁊ frā
git cito: et sup ipm ē sile puluere molēdini re
perti sup parietes molēdini: ⁊ hec medicina
noiat flos lapidis asios: ⁊ ē subtilis ꝓpt suaꝫ
subtilitatē dissoluit carnes sine mordicatiōe

Operationes

A ¶ Sera. auto. Dya.. Uirtꝰ huiꝰ lapidis ⁊ flo
ris eiꝰ ē q̄ curat vlcera ꝓfunda q̄ sunt difficil
sanatiōis qñ ē siccꝰ ⁊ aufert carnē supfluā q̄
B fit in eis/q̄ est silis fungi. ¶ Et curat vlcera
fraudulēta: et replet ea carne ⁊ mūfificat ea.
C ¶ Et qñ admiscet cū melle ⁊ aceto cōuenit vl
ceribꝰ fraudulētꝫ/et nō sinit ea augeri in cor
D pore. ¶ Et qñ admiscet cū farina fabaꝝ ⁊ fit
E emplastrū podagre cōuenit multū. ¶ Et con
uenit duriciei splenis: et qñ cū eo fit loboc cū
F melle/cōuenit vlceribꝰ pulmonis. ¶ Et cū po
nit ex hoc lapide sup scabello sup q̄d tenēt po
B dagrici/semp pedes d̄r cōferre eis. ¶ Et qñ
puluis eiꝰ aspgitur super corpora pinguia in

balneo loco nitri extenuat ea. ¶ Et qui vult H
abluere lapidē hunc aut florē eius abluat si
cut lauatur climia.

Caput. ix.

Albeston. Alb. in lapidario suo. Albe
ston ē colorꝫ ferrei ꝑm Pli. in Arabia iuenit

Operationes

¶ Alb. Uirtus mirabilis eius in tēplis de- A
orū est manifesta: eo ꝙ semel accēsus vix aut
nunq̄ poterit extingui: eo ꝙ naturā hꝫ ani-
malis qd̄ salamādra vocatur: cū modico hu-
midi vnctuosi pinguis inseparabilis.
¶ Isido. Albeston est Archadie lapis: ferrei B
coloris: ab igne nomen sortitus/eo ꝙ accen-
sus semel/nunq̄ extingitur.

Caput. x.

Aquile lapis ē: vt dicit Sera. lib. ag.
cap. Hagerathamach. i. lapis aquile
Et ē lapis indus q̄ cū agitat/audit in
tra ipsum lapis aliꝰ: et minera eius ē in [illegible]
tibꝰ Indie inter chinaos ⁊ sarandi iuxta lit
tora occeani. Et vocat a grecis alleuiās par
tū: et hec propetas ē inuēta in hoc lapide aq̄
le. ¶ Et idē auto. Rasis. Athamach ē medi-
cina Indie et ē lapis silis castanee: nisi qꝛ hꝫ
colorē vellereū: et qñ agitas ipsum audit in-
tra ipsuꝫ lapillus: ⁊ qñ frāgis eū: egredit ille
lapillus: et ē sicut auellana vergēs ad albedi
nē. ¶ Et idē Rasis lib. de ꝓprietatibꝰ dixit:
ꝙ est lapis silis ouo/et q̄d hꝫ intra se lapillū.
¶ Alb. in lapidario suo. Echites lapis. i. aq̄-
le: et est gēmaꝝ optima: et est coloris punicei
⁊ vocat a q̄busdā aq̄leus: ⁊ ab aliis erodialis
eo ꝙ aquile hūc ducūt ad nidū suū iuxta oua.

sua collocantes: eundem sicut grus inter duo ova que facit collocat. Hoc enim expertum ad sensum in Colonia vbi grues fetus fecerunt multis annis in quodam horto. Inuenitur autem lapis aquile iuxta littora oceani vbi est optimum genus ebidcorum qui sunt heredes auium. Dicitur autez q in Persia aliquando inuenitur. Est autem modus eius: q in se continet alium lapillum/q in ipso sonat quando manu mouetur.

Operationes

A ¶Sera. Hic lapis aquile dicitur. Nam cuz aquila vult parere ova sua/defert hunc lapidem masculis a partibus Indie/t supponit eum aquile:et facit eum parere facile/et alleniat eius dolorem:et hoc idem facit mulieribus:et animalibus quando ponitur sub eis
B in hora partus. ¶Et idem auto. Rasis. Qñ ponitur in peria et suspenditur mulieri cora quando debet parere facit accelerare par-
L tum cum facilitate. ¶Et sum expertus hoc et inueni sic esse:et omnes concordant in hoc q alleuiat partum quando alligatur core:t iuuat quando ponitur loco peonie/inuenitur ad curandum. Iste lapis inuenitur apd nos:et ꝯplures:verificaui de eo multoties
D experientiam. ¶Euax in lapidario suo cap. de lapide aquile ait: q suspensus in sinistro brachio/conuenit pregnantibus: et conciliat amorem/diuitias auget vbi fertur:t impregnantibus impedit abortum: et periculū
E parturitionis mitigat. ¶Prohibet casum caducorum:similiter de administratione veneni aliquis suspectus sit in cibo illo prohibet ne possit ab eo degluti cibus ille. Si lapis
F subtrahat/mox degluties. ¶Albertus. Fertur autem q si suspensus in sinistro brachio conuenit pregnantibus:t conciliat amorem
G et diuitias auget vbi fertur. ¶Et impregnatiōe impedit abortuz: et periculum parturitionis mitigat. Et ait:q prohibet casum
H caducorum similiter. ¶Et quod mirabilius est tradūt Caldei: q si de administratiōe veneni aliquis suspectus sit impositus in cibo illo prohibet ne possit deglutiri cibus: et si lapis subtrahatur/ mox deglutitur. Hoc dicit Albertus se vidisse a quodā fratre suo
I sensibiliter probari seu examinari ¶Querūt autem aquile hunc lapidem:et imponunt nido suo:t Grues inter ova sua. Sed in vno
K anno ponunt vnum:t in alio alium. ¶Dicūt autem quidam: q faciunt ad mitigandum calorem ouorum: vel corpoz aquilene ova nimis calefiant:et hoc est probabile. ¶Quidā
L autem dicunt aliquid conferre ad eorum formationem aut viuificationem: quod autem quidam dicūt q lapis ab alijs auibus ouis interponatur/ne ova frangantur: falsum est: quia citius ad lapidem ꝯ ad seipsa collisa
D frangntur. ¶Aiunt autem aliqui: q si aliquis suspectus de administratiōe veneni cuz lapis iste cibo immittitur/statim a cibo strāgulatur:et quando subtrahit transglutit cibum in quo positus est lapis.

Caput. xj.

ASterion/Asterites. Isidorus. Astrion gemma est cristallina in India cristallo propinqua. In cuius cētro fulget stella lune pleno fulgore:nomenq eo sumpsit:q astris opposita fulgorez rapit t gerit. ¶Plinius. In carmania nascitur gemma que astrios vocat: similit vt astria vel asterites candida cristallo propinqua. In India vero nascens et in pallenis littoribus astrios. Quidam autem causam nominis huius reddunt:q astris opposita fulgorem rapiat et gerat. Optimam autem in carmania nulliq virio obnoxiā gigni. ¶Idem Isidorus. Asterites est gemma candida lucem cōtinens inclusam veluti stellam intus ambulantem. Solisq candidicantes radios reddit: vnde t nomen inuenit. ¶Plinius. Prorima candidicantium gemmarum est asteria principatum habens proprietatez nature:q inclusam lucē pupille modo quodā continet et transfundit cum inclinatione velut intus ambulantem: ex alio atq alio loco reddētez.

Caput. xij.

ARena. Isido. Arena ab ariditate dicta ē. Huius probatio ē/si manu p̄ssa strideat aut in vestē cādidā sparsa: nil sordis relinquat. ¶ Uitrubius. Alia ē arena fossicia: alia fluuiatica vel marina. Arene fossicie sunt hec genera. s. nigra/cana/rubea/carbunculū. Ex his optima erit que in manu cōfricata stridorem fecerit: que autē terrosa est asperitatē non hz. Itē si in vestimentū candidū cōiecta fuerit arenaria. Uñ fodiat̄ tñ de fluminibꝰ et e glarea extrahat̄: hec tñ in structuris odiosa est: qꝛ difficile sic cessit: nec onerari se cōtinenter paries patit̄: nisi intermixtionibꝰ reqescat: nec concameratiōes recipit. Marina vero hec amplius et etiā parietes cū in his tectoria facta remittentes salsuginē eoꝝ dissoluuntur. Siccescunt aūt celeriter fossicie: et rectoria permanent: et cōcamerationes patiunt̄. Sed he que sunt de arenarijs recentes: si cm̄ exempte/diutius iacēt a sole ⁊ a luna ⁊ a bruma coacte resoluuntur et petrose fiunt: ita/q̄ in structurā cōiecte cementa cōtineri nō possunt: sz labunt̄ et ruūt oneraqꝫ parietū sustinere nō possunt. ¶ Pal. de agricultura lib. j. Omniū arene genez p̄cipue melior ē ruffa/seq̄ntz meriti cana. Tertiū locū possidet nigra. Sed fossibilis arena non inuenit̄. De fluminibꝰ aūt glarea vel littore colligit̄. Marina quidē tardius siccat̄. Ideoqꝫ non continue. sed intermissis tēporibus est cōstruēda: ne opus corrūpat onerata.

Operationes

A ¶ Ex lib. de natu. rez. Arena sparsa super flāmam inextinguibilem extinguit eam.

B ¶ Dyasco. Arena maris que in littore est sole calefacta carnes humidas desiccat.

¶ Item cocta sacellis ad compescendum tumorem intraneorum iuuat. C

Caput. xiij.

ARgilla Bartho. de proprieta. rez. Argilla est terra tenax glutinosa et viscosa. Ad varia figulorum opera disposita atqꝫ apta. Et sic s̄m Isidoꝝ. lib. xvj. cap. j. ab argis sic vocata: apud quos primo ex tali materia vasa fictilia sunt effecta. Et vt ibidem dicitur: talis terra per actionem caloris liquidiores partes consumētis ⁊ terrestriores consolidantis in laterem commutatur. Sepe etiaz contingit q̄ talis terra lutea vnctuosa frigiditate aque congelante in lapidem commutatur. Sepe etiam accidit talis transmutatio scz luti vnctuosi in lapidē ex calore coagulante: sicut em̄ dicitur libro iiij. metheororum. Lutum vnctuosum aptuz est huic transmutationi: scilicet in lapidem ꝑ coagulationem: quare vnctuosum est mediū inter viscosum et vaporatiuum: habens humidum viscosum. Unde gratia vaporatiui potest a calido coagulari: gratia viscosi non potest ex toto educi. sed amplius comprimi ⁊ consolidari/et sic in lapidem transmutari.

Operationes

¶ Ut ibi dicit commentator. Argilla est frigiditate sua sanguis restrictiua. A

¶ Constantinus. Argilla cum forti aceto fuerit distemperata: apposita fronti et timporibus prohibet sanguinem naribus fluentem. B

Caput. xiiij.

ARmenus ſm Pli. propo cap. Lapis armenus ē dictus et nominatus a regione illa: ⁊ ē liuidus ⁊ ſubalbidus: cuius melior eſt hñs colorē mediū in viridē obſcurū/terreū ⁊ indū: et hz maculaꝝ diſtinctiones virides et nigras. ¶ Aui. lib. ij. cap. de lapide armeno: eſt aliquantulū azulini coloris nō tñ eſt in colore azuli: et nō ē in eius ſoliditate: ſz ē in eo arenoſitas q̄dā: ⁊ qñq; vtunt eo tinctores ⁊ pictores loco azuli: ⁊ ē lenis tactu

Operationes

A ¶ Johan meſ. Lapis armenus inq̄t. Alexāder a verificatoribꝰ ē inuētus hr̄e prerogatiuā in educēdo colerā nigrā: cuius operatio incolumior eſt elleboro nigro: ⁊ virtuoſior lapide lazuli: melior eſt hñs colorē mediū inter viridē, obſcuꝝ et terreū ⁊ indū: et hz maculaꝝ diſtinctiones virides et nigras et qui non eſt in termino lapidis: immo facile diſſolubilis pulueriſabilis.

B ¶ Et qui eſt lenis tactu carens aſperitate ca[illegible] complexionis in p̄ncipio ſcd̄i et ſicca in ip[illegible].

C ¶ Et eſt reſolatiuus/abſterſiuus: et eſt conturbantibus et ſubuertentibus ſtomachum et educit per vomitum et ventrem: et nocet ſtomacho/ generans ſubuerſionem: ⁊ faciēs ſolutionem cum anguſtia.

D ¶ Et dixit Alexāder: Non lotus ſoluit per vomitum et per ventrem ſine moleſtia.

E ¶ Ars autem in lauando ipſum eſt hec: teratur cuꝫ facilitate in vaſe lapideo: deinde fundatur ſuper ipſum aqua dulcis et lauetur ſic terēdo: et fiat illud trigeſies ſemp innouādo aquā: ⁊ adhuc decies lauet cū aqua roſarum

F ¶ Et dixit Alchindus: Lauetur cum aqua bugloſſe poſt depurationem eius: acquiritur em̄ ei propetas mirabilis ex hoc ad egritudines melancolicas.

G ¶ Auicenna. Soluendo educit melancoliaꝫ plus q̄ꝫ lapis lazuli: et propter ipſum dimittitur elleborus niger.

H ¶ Johannes Meſue. Educit ſolutione coleram nigram cum virtute: et mundificat cerebrum ex ea: et valet ad egritudines eius melancolicas: ſicut eſt mania et vertigo et dolor capitis et epilentia.

I ¶ Et ad egritudines timoris ⁊ ſuſpitiōis: et ad leprā: et ad egitudines ſplenis ⁊ ad cancꝝ et morpheam: et febres melancolicas.

K ¶ Doſis non loti potio eſt a. ʒ. ſ. vſq; ad. j. ſ. et loti potio eſt a. ʒ. i. vſq; ad. ij.

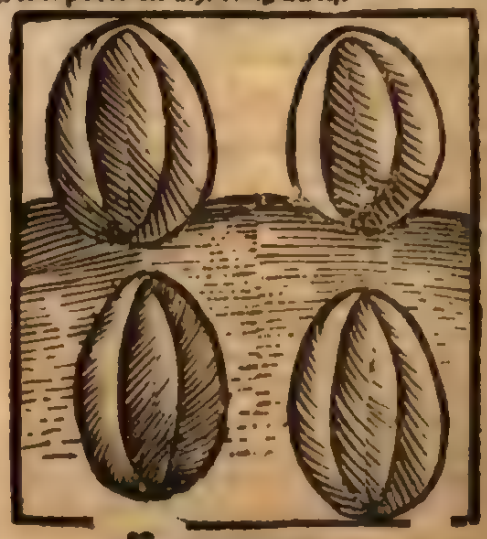

Caput. xv.

ANtimoniū latine: Grece antimonos. Arabice aytruad. Antimonium eſt vena terre ſimilis plumbo: verum eſt qd̄ antimonium teritur et non funditur: plumbum vero funditur ⁊ non teritur. Et habet in fracturis ſuis claritatē qñ frangitur. Et illud eſt melius qd̄ in fracturis ſuis non habet aliquid ex terra vel aliqua ſorde. Et ideo ablutum et mundum debet poni medicinis. Eſt frigidum ⁊ ſiccum in. iij. gradu. ¶ Sera. lib. aggre. cap. Aytruad vel antimoniū eſt vena terre ſimilis plumbo: et eſt medicina ocularis qd̄ decernitur a metallo: quia antimonium teritur: metallum vero nō ſimiliter metallum funditur: antimonium aduritur. Antimonium quanto clarius/tanto melius. Et idem auto. Dyaſco. Melius ex eo eſt fortius et illud qd̄ frangitur et habet in fracturis ſuis claritatem ⁊ luminoſitatem: et qd̄ eſt interius mundum: et non hz aliquid admixtū ex terra vel ſorde aliqua. ¶ Almanſor tractatu iij cap. de antimonio. Antimonium frigidū et ſiccum eſt in. iij. gradu.

Operationes

A ¶Ad emorroidas exsiccandum inijciat succus peucedani per cristere: et postea si sint exterius, pone puluerē antymonij desuper. Si sint interius puluis inijciatur cum calamo
B posito in vesica inflata. ¶Puluis eius cū sapone spatarento vel gallico conficiatur: et licinium in eo intinctum orificio fistule immissum curat. Puluis eius in cancro positus comedenti aut carni superflue optima est cura.
C ¶Contra polipum magdalino ex apostoli conformatus in sparso puluere anitmonij ⁊
D naribus immittatur et aufert ipsum. ¶Collirium ex puluere antimonij et puluere nuclei: mirabolanorum/ citrinoꝝ equo pōdere addita aqua rosarum: vel pone de tuthia cuꝫ
E antymonio. ¶Bombix intincta in succo sanguinarie cū puluere antymonij/ naribus immittat: et remouet fluxum sanguinis ab ipso
F ¶Ad cohibendum sanguinē puluis antymonij in succo tapsibarbasti conficiatur: ⁊ bom
G bix intincta superponatur. ¶Serap. auto. Gal. In hac medicina est virtus stiptica et conglutinatiua et infrigidatiua/ aufert carnem superfluam que est in vlceribus: et incarnat et cōsolidat ea: ⁊ mūdificat sordicies eoꝝ
H ¶Et stringit fluxum sanguinis narium ⁊ proprietas eius est conferre epilentie et super-
I fluitatibus grossis. ¶Almansor. Antymonium oculum efficiens robustum ipsius custodit sanitatem: suppositum quoqꝫ mēstrua cō
K stringit. ¶Paulus cap. de antymonio. Antymonium sua frigiditate et siccitate sanguinē de naribus stringit: et valet si miscetur colli-
L rijs oculorum. ¶Seniores eo vtentes habent oculos incolumes: quia neruos confortat: et omnem maculam ⁊ nocumentum aufert/ maxime si parum de eo miscetur.

Caput. xvj.

Attramentum. Isidorus. Attramentum sic dictum est: eo ꝙ sit atrum. Cuius species et picture et quotidiano vsui necessaria est. ¶Ex libro de aluminibus et salibꝫ. Attramentū est aqua et tinctura q̄ terre siccitas coagulauit. Et est in sui natura calidum et siccum. Huius multa sunt genera/ quoꝝ melius est in Hispania. Et ipsuꝫ quidem denigrat corpora. Et augmentat rubeum rubedine. Album vero denigrat. ¶Ex libro. iiij. metheororum. Attramenta composita sunt ex sale et sulphure ⁊ lapidibus. Et ē in eis vis aliquorum corporum liquabilium: quoniaꝫ ex eis fiūt: vt calcantum ⁊ abachar generantur ex maioribus granis attramenti: et non soluitur salsedo eius/ nisi cum eo qđ in eo est sulphureum: et postea coagulatur residuum. Illudqꝫ iam cepit vim mineralem in aliquibus corporibus. Quod autem ceperit vim ferream/ erit rubeum aut croceuꝫ aut calathar. Quod autem vim eream/ erit viride/ sicut calcantum. Unde possibile est illa duo artificialiter fieri.

Operationes

¶Auicen. in. ij. canone. Attramentum calidum est et siccum in. iij. gradu. A
¶Omnia sunt adurentia: et stiptica scabiei conferunt humide ac duriciei palpebrarum et asperitati earum/ aut apostematibus inguinis. B
¶Est autem in attramento virtus venenosa/ desiccans pulmonem: ita ꝙ fortasse interficit. C
¶Sufflatur autem in naribus propter fluxum sanguinis: et proprie althochotar: et q̄ etiam fiunt licinia. D
¶Et ponuntur in fistulis: et extirpant ventositatem. Liciniuꝫ quoqꝫ confert vlceribus auris et saniei eius: et prohibet corrosion ... dentium. E
¶Item in ipso sunt adustio vehemens ⁊ cursuum sanguineorum constrictio et exsiccatio est stipticitas plurima. F
¶Confert formice et herisipile quando linitur cum aqua coriandri: puluerizatur autem super fraudulentum vulnus ⁊ ambulatiuuꝫ: adurit carnem additam. G
¶Confert etiam fluxui sanguinis narium ⁊ apostematibus gingiue. H
¶Et prohibet fluxum matricis: ponitur etiam in alcofol ad abstergendum ⁊ subtiliandum grossitudinem palpebrarum. Hoc idem dicit plinius: licet per alia verba. I

Caput. xvij.

Alumen. Isido. Alumen vocat a lumine: quia lumē p̄stat coloribꝰ tingēdis. Est aūt salsugo terre: efficiturq; hyeme ex aq̄ et limo: et estiuis solibus maturat. Huius species due sunt: liquidū et spissum. ¶ Dyasco. Aluminis species multe sunt: sed medicine tres necessarie: Rotundū / scissum ⁊ liquidū. Rotundum probabilius est qd̄ naturali rotunditate formatū est: fistulosuꝫ sub albidū fricabile nō lapidosum aliq̄ ex parte pallidū: pingue. s. et vehementer redarguēs. Scissum aūt optimū est qd̄ est quasi flos albus / rotundū / leue ⁊ ē. Liquidū deinde meliꝰ est qd̄ est leue plucidū in summo aliq̄d in modū floris quasi lac bñs. ¶ Raf in lib. de aluminibꝰ ⁊ salibꝰ. Alumen est oleū qd̄ coagulauit siccitas terre: et est in natura sui calidū ⁊ humidū: retinet omne volatile: mūdificat et decorat corpa: et augmētat tincturam eoru. ¶ Alchimista. Alumē large sumpto vocabulo: dr̄: omne qd̄ ligat tincturā in corpore aliq̄: vt in pānis et corijs. Et sicut sunt diuerse tincture: sic et alumina diuersa. Nā tinctura q̄libet alumine suo indiget: sine quo imprimi nō posset: vel cū corpe ligari. Vñ nō (vt q̄dā putant) alumen dat lumen: sꝫ facit adherere lumen. i. colorē: sicut apparet in corio: quia nō p̄parat cū galla: si nō imprimit tinctura. Itaq; galla est alumē tincture nigre: sic cinis clauellatus est alumen gladij. Alumē quoq; de quo agit est alumen rubee tincture: licet alumen non rubificet nisi album.

Operationes

A ¶ Pla. Alumē cali. est et sic. in. iij. gra. vtutez hꝫ consumēdi: et vehementer desiccandi.

B ¶ Quod albū est melius ē ac acutū ⁊ salsugini immixtū. Qd̄ aūt feculentū et cereū ē impuꝝ: vsus eius cōtra cancrū ⁊ inflatiōes gingiuarū: ⁊ contra scabiē. Balneū aque alūino se valet idropicis / scabiosis / arteticis.

C ¶ Dyasco. Om̄e aūt aluumen virtutē hꝫ cōstrictiuā ⁊ vehementius consumptiuā. Medet: deniq; putredinibꝰ ⁊ sanguinis fluxibꝰ.

D ¶ Gingiuis humectis seu dentibus mollibꝰ cum aceto vel melle.

E ¶ Idem aurium fluxus cum succo poligōie curat: carnes quoq; superfluas et pudores alarum vel inguinum sanat.

F ¶ Auicenna. Alumen est calidum et siccum ad. iij. Exsiccat et prohibet fluxuꝫ omnis sanguinis: et cursum superfluitatum et effusionem earum.

G ¶ Cum aqua interficit alkarad. i. cinices et pediculos et fetorem oris tollit cum fece vini: tantundem aluminis desiccat vlcera difficilia: cum sal gemma valet corrosioni ⁊ adustioni ignis.

H ¶ Ex li. de na. re. Uniuersalit alumē ca. ⁊ sic. ē in. iiij. gra. stipticū ⁊ mūdificatiuū: ⁊ vsius obscuritatis clarificatiuū superfluā palpebraꝝ carnem aūt membrorum corrodit.

I ¶ Pessima et sicca vulnera inhibet: ne corpori perambulēt.

K ¶ Cum aceto et melle mixtum / dentes confortat infirmos. Et valet tumidis gingiuis.

Caput. xviij.

Aurū. Isi. Auꝝ ab auro dr̄. i. a splēdore: q̄ repcusso aere plus fulgeat. ¶ Ex li. de. nā. reꝝ. Aurū inuenit in riuulis et fontibus et etiam in montibus quandoq; sed raro: multus autem labor est in lauando. Sed etiam et per multas minutias terre et

in eius sordibus inuenitur sociatuz: inuenit̃ tñ purũ ⁊ non terre vel bituminibus in se ad mixtũ sicut es vel argentũ. Item in eodẽ li. Aurum ceteris metallis ẽ p̃ciosius/durabilius et tractabilius: omni tẽpore fulget: ⁊ eo inquinatũ rubigine non cõsumit̃/visuz fouet Et quãto rubicundius ẽ/tanto melius. In duplo quoq; põderosius est q̃ argentũ/aut es/aut stannũ. Cũq; sit generosissimũ sup oĩa metalla: nihilominus est maxime ductibile super oĩa. Omni metallo temperatius est. Et ideo quia caliditas eius modici est excessus: nõ locat̃ in gradu/solum q̃z non resoluit̃.

¶ Autor. Aurũ itaq; non solũ est inter metalla preciosissimũ: sz etiã solidissimũ: hz colorez igneũ splendidũ vouentẽ visum. In igne positũ/non cõburit̃ sed purgat̃ et probat̃. Itaq; triplici de causa in igne ponitur ad examinãdum/ad purgandũ ⁊ ad fabrificãdũ. Sed et humano corpori maxime congruit: vñ in cibo sumptũ/iuuat multũ. Aresto. lib. iij. Aurũ profecto liquatur calido: et si fuerit sulphur mundũ et purũ/et argentũ uiuũ optimũ cum rubore claꝝ/fueritq; in eo vis igneitatis simplicis non vrentis: erit res optima/quã recipere possunt. Alchimiste: vt ex ea fiat auꝝ. Hoc em̃ ipsum conuertet̃ in aurũ. ¶ Auicẽ. Auruz multiplex est. i. naturale/magistrale/xirchi ⁊ c̃. Zafri obrisum/colon ⁊ alijs modis Et illud quidem quod est de alexir valet magis q̃ auꝝ acre quo nõ potest operari. Aurũ aũt de alexir est tribus modis. s. de petra capilloꝝ ⁊ sanguine ouoꝝ. Non em̃ potest aurum esse auꝝ de alio lapide. Quidam autem faciunt falsum auruz: sic ⁊ argentum. Stringunt em̃. i. durant stannuz ⁊ dealbant: ac dicunt esse argentum. Sicut etiaz auripigmẽtum cũ subtus stercus mittunt/ibiq; miscent salarmoniacũ et incorporant cũ puro distenso: per locum barbatũ: et cũ mercurio rubeo et dicunt q̃ sit auꝝ verũ: cuius modi sit aurũ septem modis per magisterium temptaturq; atq; cognoscitur scz in solutione/in lapide/in pondere/in gustu/in igne/in sublimatione infusione. Porro naturalis auri natura calida est ⁊ sicca: et quantum hz ferrũ de natura siccitatis ⁊ duriciei: tantum habet aurum naturam bonam ac mollem: fit autem in vẽtre terre de argẽto uiuo bono nimis ⁊ de sulphure non multum rubeo cocto.

Operationes

A ¶ Ex libro. de natu. reꝝ. Aurum est calide nature/lepram ac scabiem curat: in puluerez redactum ⁊ antidotis mixtum.

B ¶ Habet em̃ virtutẽ cõfortãdi nõ q̃ in corpore: aut mẽbra nutriat: sz q̃ alteratiua virtute corpus immutat. Vulnꝰ ex aurõ factũ non corrumpitur in tumores.

C ¶ Hali regalis in practica sua/sermõe. ij. Aurifolia carnem comedũt sine morsura: suntq; sicca subtilia. Limatura auri confortat cor: et pulsioni medetur.

D ¶ Alcalimia auri melior ẽ tenuis ⁊ magꝰ desiccãs ⁊ amplꝰ elimãs. Que si cõburat̃ et leuet̃ desiccat oculoꝝ vlcera sine morsura.

E ¶ Autor. Aurum: vt dictum est superius omni metalla est tẽperatius. Vñ quia caliditas eius modici ẽ excessus: ideo non locat̃ in gradu: licet in gradu ponatur ab aliquibus.

F ¶ Auicenna in. ij. canone. Medicina auruz est equale subtile/confortat oculum in alcofol positum. Confert et doloribus cordis ac tremori eius.

G ¶ Retentio eius in ore/fetorem ipsius oris remouet. Cauterium melius est et velocius sanabile quod fit cum auro.

H ¶ Confert etiam doloribus cordis ac tremori eius ac timori anime: et ei qui solus loquitur.

Caput. xix.

Auricalcum. Isido. Auricalcum dicitur: eo q̃ splendorem auri et duriciem eris possideat. Est autem nomen compositu ex lingua latina ⁊ greca. Es em̃ grece calcho vocatur: fit autem ex ere ⁊ igne multo ac medicaminibus ad aureum colorẽ perducitur. ¶ Ex libro de naturis rerũ. Ex ere fit auricalcum sic dictum: quia splendorem habeat auri: vel quia de ipso fit aurum. Dicit em̃ Philoso. in lib. de alumine. Limen q̃d ex vrina pueri ⁊ auricalco fit auꝝ optimũ

Quod intelligendū est in colore/nō in substā tia. Dicit enī idem Aresto. q̄ variatur color/ sed substancia manet. Hoc auricalcū freq̄n tius scripture vocant electrū: et hoc propter colorē electro p:ope consimilē. Ex doctrina alchimie. Es autē transmutatur in auricalcum/qō fit mediante turbia: qui fumus eius albificat: et habet natura spiritus: statimq̄ cum puluis eius proiicit super es fusum: vel miscetur cum laminis eris: in ipsa eris fusione turbia calefit: et fugaz querit tanq̄ spiritus: vnde apparet q̄ eius fuga fit per eris co:pus fusum: sicq̄ siccat ipsum: quia fumus eius est temperate albus: et album huiusmodi mixtum cum rubeo reprimit rubedinem ⁊ fit citrinum: et ita auricalcum.

Caput. xx.

Argentum. Jsido. Argentū greci argiron dicunt: cum mirum immodum illud accidit: vt cum candidum sit impressuz co:pori nigras lineas reddit. Ex lib. de natu. rer. Argentum ductile est et tractabile: sonoxumq̄ ac tinnitus dulcissimū et boma time si eri misceatur: vnde tubas ex argēto ductiles p:ecepit Moyses fieri ad terro:em hostium/et ex hortatione ad bellum: ad mouendum quoq̄ castra ⁊ populus ad escaz conuocandos. Argenti vene multe et in multis partibus orbis reperiuntur: nec est purū in se sicut aurum: sed terre ac so:dibus inco:po:atum ⁊ admixtum: ideo labo:maximus est vt per ignem expurgetur: Fumus autem purgatiōis eius valde nociuus est: nec de facili purgat fumo huiusmodi multo infectum nisi fumo thuris aut armoniaci speciebus: ac vbi purum fuerit argentū durabile est. Impurum de facili contrahit co:ruptelam. Argentum consolidat alia metalla: et quasi vnū efficit consolidata.

Operationes

¶ Auicen. in. ij. cano. Argentum infrigidatiuum est et exiccatiuum: bonum est valde scabiei ⁊ p:urigini. A

¶ Eius confricatio cū aliis commixtiōibus/confert fetori oris. B

¶ Actre mon co:dis ⁊ humiditatibus viscosis. C

¶ Cō stan. Argentum frigidum et temperatum in humditate est: et est contra humidum et viscosum flegma. Cardinia tamen auri fortio:i est: et melio: argentea. D

¶ Rasi in Almansore. Argentum frigidum est: co:discq̄ tremo:i proficit. Cardinia argenti scabiei que in co:pore oritur: et pustulis que in oculis sunt bona est. E

¶ Albertus. Argentum bene politum inter omnia metalla melius est speculū: quia in colo:e magis accedit ad dyafanum. F

¶ Haly. Purgamentum argenti melius est viride ac tenue ponticum/est desiccans fo:ti ter: ideoq̄ necessarijs admiscetur ad cicatrisandum vnguentis. G

Caput. xxj.

Argentumuiuum. Jsido. Argētumuiuum dicitur: q̄ excidat materias quibus injicit hoc et liquidum: quia percurrit. Jnuenit aūt specialiter in metallis/ siue in fornacibo argentarijs guttaz concretiōe rectis inherēs. Sepe etiā in stercore vetustissimo cloacaz vel pureoz limo. Fit etiaz ex nimio in conchule ferree imposito patena testea supposita. Tunc enī circūlinito vasculo circumdantur carbones: sicq̄ argētum exnimio distillat: sine hoc neq̄ argēteuz: neq̄ ea inaurari po:est. Tante aūt virtutis est: vt si

ſuper ſextariũ argentiuiui: centenariũ ſaxuꝫ ſuperponas oneri ſtatim reſiſtit. Si aurem auri ſcrupulũ/leuitatem eius raptim ſinu recipiet. Ex quo intelligit nõ pondus/ſꝫ naturã eſſe cui cedit. Seruat aũt melius in vitreo vaſculio: nã ceteras materias perforat: potui aũt datũ/interficit ponderis cauſa. Aui. Argentũuiuuꝫ ſubtus terrã: naſcit ꝓpter humiditatẽ magnã in loco illo exiſtentẽ. Et hoc euenit ꝓpter ſolẽ ⁊ aerẽ qui tangũt cũ. Idcoꝙ efficit currẽs ꝓpter humiditatẽ et frigiditatẽ que in eo ſunt: nec efficit niſi in loco frigido. Ex lib. de natu. rer. Argentumuiuum eſt reuera calidũ et humi. in. iiꝯ. gradu: licet in ꝗbuſdã libris inueniat eſſe frigidum. Extinctũ poteſt alĩ rei admiſceri: ſꝫ viuũ nõ poteſt aũt fieri albũ ⁊ rubeũ cũ ſulpbure: fertur enĩ de facili oẽs colores recipere. Si extinguat cũ pinguedine: apparebit quaſi terra: et ſic inter ollas artificioſe crematũ extrabit ab igne clarꝫ malliabile et tractabile admodũ argẽti: ad maxima firmacula faciẽda. Denicꝫ ſine argẽto nõ poteſt fieri deauratio Lũcꝫ argẽtũ nõ cõſolidet argento medio argẽto: boc videt bene fieri cũ argento viuo.

Operationes

A ¶ Conſtan. in lib. graduum. Argentũuiuum cali. eſt in. iiꝯ. gradu ⁊ humi. Pediculos capitis occidit ⁊ reptilia oĩa cũ litargiro ⁊ aceto ⁊ oleo.

B ¶ Fitꝙ bonum ad curandum ſcabiem. Fit etiam vnguentum ad puſtulas optimum.

L ¶ Plate Argentumuiuũ habet virtutẽ diſſoluendi ⁊ penetrandi farinam lupinoruꝫ amarorũ: decoquitur in aceto fortiſſimo vſqꝫ ad ſpiſſitudinem: et argentiuiui extinctio facta commixtione: caput patientis ex abundantia pediculorum perũgitur per diſcrimi-

D nalia. ¶ Extinguitur autẽ vel cum ſaliua: vel fricatur cum cinere ⁊ ſaliua. Aut cum capillis et ſaliua. Aut cum puluere oſſis ſepie ⁊ ſaliua. Melius autem dicitur extingui: cũ alteri rei poteſt admiſceri: niſi enĩ ſic extingui-

E tur: ipſius ad aliud non fit admixtio. ¶ Iſi. Argentumuiuũ potui datum/interficit cauſa ponderis.

F ¶ Item Dyaſco. dicit ꝙ argentumuiuum bibenti mortem tribuit: euadere tamen poterit. Qui hoc biberit: caprinum lac bibendo ac ſoluendo ac ſe mouendo vel etiam bibendo vinum addito abſinthio ſynapi vel yſopo. Euicunꝙ membro adheret ipm

B percutit et corrodit. ¶ Auicen. Argentumuiuum ſublimatum interficit ꝓpter vehemẽtem inciſionem: et eius cura fortis eſt bibere et lac ⁊ vomere. Sed Galienus dicit hoc ſe

Z experrum non fuiſſe. ¶ Scio ꝙ ꝗdã bibit argentumuiuum in eſtate: dum agitaretur ſiti ex vitro arto: putans ſe vinum biberet ⁊ duabus horis effluxis idipſum reddidit anꝰ in peluim/et nibil nocuit. ¶ Dicunt enĩ quidaꝫ ꝙ extinctum interficit: quia quicquid ei obuiat ſua grauitate corrodit. Interficit etiaꝫ murem. ¶ Et ex eius fumo fugiunt vermes ⁊ K

ſerpentes venenoſi. ¶ Item Vapor eius facit accidere paraliſim et remorem. Fumus eiꝰ deſtruit viſum ⁊ auditum. Et facit oris feto L

rem cum tranſit per ipſum: quare caueat qui vtatur.

Caput. xxiij.

ARſenicuꝫ. Iſido. lib. xix. Arſenicũ qó latine ob colorẽ auripigmentũ dicit. Colligit in Ponto ex aurariamateria: vbi et ſandaraca optimũ eſt qó in aureũ colorẽ trãſit: purũ ⁊ fuſili gracili venaꝫ diſcurſu. Quod vero pallidius aut ſandarace ſimilis eſt/deterius iudicat. Eſt et tertiũ genus ſquamoſum quo miſcetur aureus color. Vis eoꝝ eſt vt ſandarace: ſꝫ acrior. ¶ Plĩ. li. xxxiiꝯ. Arſenicũ eſt ex eadẽ materia qua et ſandaraca. Quod ex eo optimum eſt coloris etiã in auro excellẽtia. Ex lib. de aluminibꝫ et ſalibus. Arſenicũ eſt calidum ⁊ humidum et eſt diuerſi generis: ſcz rubeum: citrinum ⁊ laminoſum. Eſt arſenicum ſimile ſulpburi in multis operibus.

Operationes

A ¶ Auicenna. Aliud eſt album: aliud rubeum aliud citrinum: omnia putrefactiua ſunt et mordicatiua. Eſt autem calidum in. iiꝯ. ſiccuꝫ in. ij.

B ¶ Pilos abradit ⁊ alopicie cum gummi pini conuenit.

C ¶ Emplaſtrum cum eo fit ſuper vulnera. Cũ adipe et oleo cõuenit ſcabiei ⁊ ſabapbat humide et putredini: et abſtergit ⁊ adurit cutẽ.

D ¶ Assumit ad tussim antiquā ⁊ sputū saniei ⁊ sanguinis. Et qñ ponit in pullis ad asma.

E ¶ Miscet autem cū oleo rosato ad bothor ⁊ emorroidas. Qd aūt ex eo sublimatū est interficit. Ex rubeo quidem melius est qd est pulverizabile.

F ¶ Dyasco. Arsenicū noscit in metallis vbi et sandaraca. Assat autez in testa donec mutet colorē ⁊ reponit. Virtus ei stiptica ē: cū calce viua mixtū et corpori illitū/ tollit pilos.

Caput. xxiij.

Balagins ⁊ Berillus. Arnol. Balagins ē gēma rufa plucētz nature: degenerās carbunculo: ipsius ac virtutibus omnibus debilius i eo remissio. ¶ Isi. Berillus in India gignit viriditate silis Smaragdo: sz cū pallore. Polit aūt ab Indis in sexāgulas formas: vt hebetudo colorz repcussione angulorz excitet. Alit polit nō bz fulgorē. Genera eius sunt nouē. ¶ Halimādus in Cronicis/ lib. x. Berillus est coloris violacei vel aque marine.

Operationes

A ¶ Huba scripsit q coniugij dat amorem. Et portantem se magnificat. Dexteram stringētis adurit.

B ¶ Aqua in qua iacet pota valet infirmis oculis: tollit victus et suspiria: ⁊ cunctis epaticz fertur curare dolores.

C ¶ Arnol. Berillus est lapis cuius colorē pallidus: vt lympha: forma eius est saxagana. Cūqz genera eius sunt nouez: qui magis pallet est melior.

¶ Virtus eius est contra hostium pericula/ contra pigriciem/ oculos humidos sanat/ gestantem adurit. Si oculo solis opponitur ac rotundatur/ ignem accendit. D

¶ Dyascorides. Berillus lapis lucidus est ⁊ clarus: oleo similis: sculpitur locusta marina ac sub gemmis pedibus eius cornuta: ac sub gemma ponitur herba seuina modico auro inclusa gestata amorez coniugij facit. Aqua in qua missa est pota: ad oculorum vitia valet ⁊ ad omnem valitudinem. E

Caput. xxiiij.

Bezaar: vel lapis liberans a venenis. Arabice hagerbezaar.

¶ Serapion lib. aggregatoris capi. hagerbezaar est nomen persicum: et est expellens nocumentum: et hoc nomen cadit super duo. Unum est qd cadit super omnem medicinam conuenientem alicui veneno: eo q resistit virtuti eius ⁊ expellit nocumentum eius propter proprietatem que est in eo.

¶ Rasis. Bezaar est lapis citrinus mollis: non habens saporem: vnde lapis est vergēs ad citrinitatem et albedinem habens colorē vini: et est leuis splendens sicut lumen.

Operationes

¶ Sera. Lapis bezaar conuenit venis: ⁊ qñ bibitur ex eo pondus duodecim granorum ordei aut linimentum fit cum eo super locum morsus liberat naturam a morte: et expellit venenuz per sudorem: ideo pestilentico valet. A ¶ Et quando ponitur lapis in annulo: et ponitur in ore ipsius qui sumpsit venenuz: et B

sugit id ꝛ aliquantulum conuenit ei.

£ ¶ Et quando tangitur cum illo aculeus scorpionis/ prohibet ab eo postmodum potentiã pungendi.

D ¶ Et si teritur de eo pondus duoꝝ granorũ ordei dissoluit in aqua ꝛ ponitur in ore serpẽtis suffocat eum statim ꝛ occidit.

£ ¶ Idẽ autoꝝ R. asis. Et ego vidi in ipso sufficientiam ad auferendum nocumentũ: et erit lapis ille quem vidi vergẽs ad citrinitatem et albedinem habens colorem vini: et cũ hoc erat lenis splendens sicut lumen.

F ¶ Etiam vidi in eodem sufficientiã illã quaz nõ vidi in alia medicina simplici: immo etiã qõ non vidi in tyriacis compositis.

B ¶ Idẽ Rasis. Vidi lapidẽ bezaar filij amamari custoditoris legis dei: et est vez ꝛ ipse emit hunc lapidem ꝛ dedit pro precio ipius palatium cordube in principio generis.

Caput. xxv.

BElliculi marini latine. Arabice astoz. Pande. ca. xcij. Belliculi marini sunt quasi vmbilici hominis ꝼm figurã: et sunt lapides parui et albi qui inueniunt in ripis marinis coherẽtes sicut dentales: sunt frigidi et sicci: sed eorum excessus ab autoribus non determinatur: ponuntur in vnguẽtis ad faciem clarificandam.

Operationes

A ¶ Pulvis eoꝝ subtilissimus resolvat cũ axũgia gallinacea pus resoluta: et fiat vnguẽtũ pro facie abstergẽda: ponuntur in antidotario Galieni in vnguento citrino: qõ interpretatur vnguentum de citro.

Caput. xxvj.

BOlus Armenus. Aui. lib. ij. cap. de bolo Armeno. Lutũ Armenuz siue Bolus armenus est rubeꝰ: declinans ad citrinitatem notũ: frigidum est in .j. gra. sic. in .ij. Et est quedam vena terre que precipue in Armenia inuenit. Unde habet virtutem constringendi. Est autem eligendum qõ sub rubeum est ꝼm omnes partes: non habẽs cõlores distinctos: aliquãtulum fragile. ¶ Serap. Larmenum .i. lutum armenum: et est in gimbar color eius est vltra croceitatem ad rubedinem tendens: et teritur cito sicut terit calx: et est lene sine lapide. Virtus eius est q̃ desiccat desiccatione forti.

Operationes

¶ Auicen. Lutum armenum retinet sanguinem: qñ exsiccatio eius est in vltimo. A

¶ Et confert apostematibz pestilentialibus bibitum ꝛ linitum: et prohibet ambulationẽ putredinis membrorum: et mirabile est ad re vulnerum. B

¶ Et prohibet catarruz: et confert colericis. £

¶ Et est bonum sputo sanguinis ptisici: propterea quia desiccat vlcus pulmonis: ꝛ est cura stricture anhelitus ex catarris. Et est bonum vlceribz intestinoꝝ: et solutioni/ et fluxui sanguinis matricis. D

¶ Et cõfert febribus ethicis et pestilentialibus propter: et plures quidem iam sanati sunt ex pestilentia magna propter consuetudinẽ bibendi ipsum cum vino subtili. £

¶ Et si bibitur in febre pestilentie necessariũ est vinum: perducat ipsum ad coz: et misceat vinum illud cum aqua rosarum. F

Caput. xxvij.

BOrax. Lapis Borax fm Alb. a q̄dā genere bufonis nominat: q̄ sic dicit: qd̄ ipsuz in capite portat. Et est duoꝝ geneꝝ: vnū albū aliqntulu fuscu et alteꝝ si vi no adhuc palpitante bufone extrahit. in medio hz oculū ceruleū: et tēporibꝫ nostris extractus fuit vnus de bufone paruus viridis Aliq̄s etiā vidimus bufones habētes depictos in se: qui de hoc genere dicebantur: vulgariter autem cropodine dicuntur.

Operationes

A ¶Alb. Sordes purgant ītestinoꝝ ꝛ supfluitates. ¶Arno. Nose lapis. i. borax ē cui⁹ duo
B sunt gn̄a. Unū subalbidū: et alid̄ variū. ¶De
C bufonis capite trahūt autēq̄ bibat vl̄ aquaz
D tangat. ¶Et forte in eis q̄nq̄ apparet forma bufonis cum pedibꝫ sparsis. Hic lapis valet contra morsus reptilium: et contra venenuz.

Caput. xxviij.

Callaica/Carcedoni⁹ ꝛ calcophanus. Isi Callai ca ē gēma colore viridis: ꝛ pallēs ac nimis c rassa: nihil iocūdius decēsq̄ auro: vn̄ et appellata. Nascit ī India vl̄ Germania in rupibꝫ gelidis: oculi modo extuberans. ¶Ex li. de na. reꝝ. Carcedonius in Ethiopia nascit: velut ignis lucet: sz pallētis speciē retinet. Semp itaq̄ detēt⁹ pallore. Colorē hz mediū int̄ iacinctū ꝛ berillum. Qui si pertusus sit ꝛ collo vel digito feratur/causas vincere ꝑhibetur. Huius species tres esse dicuntur.

Operationes

¶Arnol. Calcophanus est gemma nigra: sz A
eris tinnitum reddit: si lapide fuerit illisa.
¶Arnol. Calcophanus nigri coloris lapis B
clarificat vocem/prohibet raucedinem.
¶Ex lib. de natu. reꝝ. Calcophanus sono- C
rus ac dulcis instar eris.
¶Si ferro vel ere percutiat vocē q̄z sonorā D
ac dulcē reddit/si portetur ab homine casto.

Caput. xxix.

CArbunculus. ¶Ex libro de naturis rerum. Carbunculus est lapis omnium preciosissimus atq̄ carissimus: et omnium lapidum perhibetur virtutibꝫ preditus Huius color igneus est ꝛ nocte magis q̄z die lucet: nā die obscurat/nocte ꝑo tm̄ refulget vt circa se noctem quasi in diē vertat. ¶Ex lapida. Ardētes superat gēmas carbūculus oēs. Nam velut ignitos radios iacit

vndiq; carbo. Huius nec tenebre possunt extinguere lucem. Quin flammas vibrãs oculis mittat aspicientem.

Operationes

A ¶ Arnol. Carbũculꝰ ẽ gẽma rubicũdissima ĩ obscuro ⁊ in tenebris lucẽs vt carbo. Colore ꝟtutibusq; supat oẽs gẽmas ardẽtes. Sola em̃ hꝫ oẽs q̃ in ipsis sunt ꝟtutes. Suntq; pre
B ter illã duodecim spẽs minꝰ ea vtiles. ¶ Isi. Carbũculi gña sũt. xij. sꝫ ꝓstãtiores q̃ vident
C fulgere ac velut ignem effundere. ¶ Et dicit Aluredus: q̃ ẽ sigillũ lapidũ. Alij ꝟo q: carbunculus potest imprimere figurã suã omni alij lapidi: et non econtra.

Caput. xxx.

Calx. Isido. Calx viua ꝺr: q: dũ tactu frigida sit occultũ ignẽ intꝰ hꝫ: vñ et aq̃ ꝑfusa statim latẽs ignis erumpit: Natura eiꝰ mira facit: nã aq̃s accẽdit quibꝰ solet ignis extingui. Vsus eiꝰ ẽ structurꝫ fabrice necessarius. Nã lapis lapidi nõ potest adherere fortius: nisi calce cõiunctus: ⁊ calx quidẽ e lapide albo et duro melior est structuris. Ex molli vero tincturis vtilis.

Operationes

A ¶ Aui. in. ij. cañ. Calx ẽ cinis corporꝫ lapidosoꝝ. Illa q̃dẽ quã aq̃ nõ tetigit/ ⁊ illa quã aq̃ tetigit cũ remanet extincta duobꝰ diebꝰ aut tribꝰ tunc non adurit/ sed tm̃ calefacit.
B ¶ Et abluta quidem dicta est et exsiccatiua sine mordicatione.
C ¶ Calx vero bibita cũ oleis fit maturatiua.
D ¶ Calx fluxum sanguinis abscindit: carnem additam corrodit: ⁊ abluta consolidat: ignis adustioni confert.
E ¶ Constã Calx ẽ ca. ⁊ sic. in. iiij. gra. Que mixta sero et oleo pustulas et apata putrida hñtes iuuat: vulneraq; et incisionẽ solidat.
F ¶ Rasi in Almã. Calx ca. ẽ ⁊ adurit: ⁊ carnẽ supfluã corrodit fluxũ sanguinis cõstringit quẽ cũ lauat adustiõi ignis confert.

Caput. xxxj.

Caristeũ ⁊ Numidicus. Isidorus. Caristeum viride optimum: qd̃ nomen ab aspectu habens: eo q̃ gratum sit his qui gemmas sculpunt. Eius enim viriditas reficit oculos. Idem. Numidicum marmor humidia mittit. qd̃ cutem cotem succum dimittit croco similem/ vnde et nomen accepit: non crustis/ sed in massa et liminum vsui aptum. Tesfrian a colore cineris appellatur cuius alligatio contra serpentes laudatur.

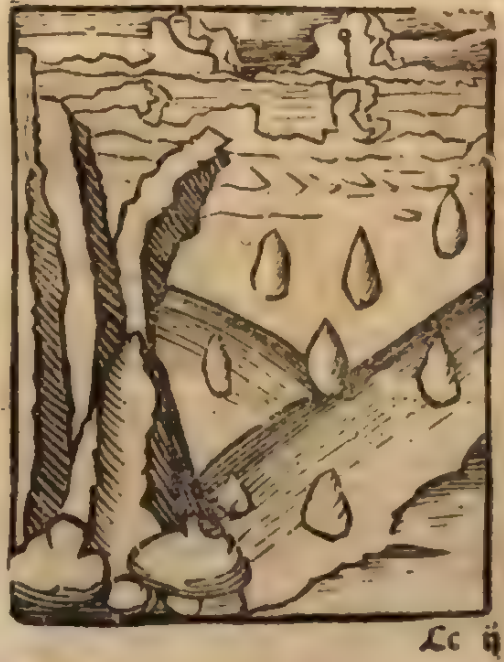

Caput. xxxij.

Calefarios et coranticas vel corauluz Alber. Lapis calefarios siue calcofanos: et est niger.

Operationes

A ¶ Virtus eius est vocē clarificare ⁊ raucedi
B nē mederi. ¶ Idē Alb. Lapis corāticas ē lapis cristallo similis: infecto colore ceruleo q̄ dicit cadere aliqñ de nube cū tonitruo. et inuenit in Graya ⁊ Hyspania: Sed Hyspan⁹
C est cādens vt ignis. ¶ Prouocat dulces somnos: et ad p̄lia et causas vincendas: et contra periculū tonitrui dicitur operari. Hoc similiter ait Euax.

Caput. xxxiij.

Celidoni⁹. Dyas. Celidonius inuenit inventribo hyrundinū. Cuius genera sunt duo/niger ⁊ rufus: que colligunt captis pullis hyrundinum: et scissis eorum ventribus inueniūtur.

Operationes

A ¶ Alb. Ruffus inuolutus pāno lineo vel corio vitulino ⁊ sub sinistra assella gestatus: dicitur valere contra insaniam ⁊ antiquos lāguores: et lunaticam passionem et epilentiā eodem modo portatus.

B ¶ Euax aūt dicit: q̄ facūdū gratū ⁊ placētē reddit gestantē se. Niger aūt: vt Joseph. dicit cōtra nociuos humores et febres ⁊ iras operat. Et lotus aqua sanat oculos.

C ¶ Sunt aūt hij lapides parui valde. Et tales iā vidim⁹ p̄ socios nr̄os de stomacho hyrundinū extractos de mēse Augusto. tūc cm̄ extracti magis valere dicunt: vt freq̄nt autē duo simul in vna hyrundine inueniuntur.

¶ Dyasco. Ruffus em̄ sanat lunaticos ⁊ lāguidos et insanos ī pāno mūdo ligat⁹: ⁊ in sinistro brachio egroti circūligatus: preterea facit gratissimos portantes se facūdos et amabiles et idoneos.

¶ Niger gestatus silr optimū finē imponit: E
ad oēs iras regū et dominoꝝ idoneus est.

¶ Nam qui eum habuerit/omnibo placebit: F
et ad arbitrium suum cuncta perducet.

¶ Sed qui dolent oculi teritur cum aqua ⁊ G
inunguntur et sanabuntur.

¶ Sed cum tolluntur lapides/cauendum ne H
patet aut mater prope sit: quia meliorem effectum habent.

Caput. xxxiiij.

Celonites ⁊ Cymedia. Isi. Celonites est lapis purpurei varijq̄ coloꝝ. Hūc testudo mittit ⁊ diuinatorē illū facit. Qui hunc sub lingua gestauerit: at hec v̄tus ipsi tantūmodo tunc inest: cū luna p̄mo accēsa crescēs est. ¶ Menoytes in vltimo descendente: sic vult Aaron de virtutibo lapidum. Nec hic lapis ab igne corrumpitur.

Operationes

¶ Celonites ē indice testudinis oculus vari⁹ A
et purpure⁹: hoc magi imposito lingue fingunt futura p̄nunciare. ¶ Ex lapidario. B

Indica testudo lapidem mittit celonitem
Gratum purpureo varioq̄ colore nitentem:
Quem sub lingua lotosi quisq̄ gesserit ore
Nosse magi credunt hunc diuinare futura
Orto mane die sextam dūtaxat ad horā
Tempore quo lune succrescere cernit orbis.

Sed luna prima lapidis predicti potestas
Totius fertur spacio durare diei.
Quinte post decimā concordāt tēpore lune.
At detrimenti maris in tempore toto.
Ante diem tm̄ lapidi manet illa potestas.
Est etiam nulli lapis hic obnoxius igni.

C ¶ Idem Isido. Cymedia est gemma que inuenitur in cerebro piscis eius nominis: candida et elonga: his presagire dicuntur magi signa tranquilitatis ⁊ tempestatis.

Caput. xxxv.

Cerusa. Pla. Cerusa flos plūbi ē ⁊ est fri. ⁊ sic. in. ij. gra. Hanc qui faciūt sepius incurrunt apoplexiā/epilentiā/paralsim/arteticam: propter frigiditatem aceti dissoluentem et mortificantem.

Operationes

A ¶ Habet autem cerusa virtutem mundificādi vel extergendi superfluitates: vnde quedā mulieres abluta facie puluerem ceruse tenuissime superadducunt.

B ¶ Alie vero: quia cerusa aliquantulū sicca ē/ conficiūt eam in aqua rosarū et exponunt soli: maxime in estate/qua consumpta aliā apponunt: et hoc faciunt donec fit albissima: et aliquantulum aromatica: postea format in pillulas ⁊ facie apponunt.

C ¶ Nota qui longo tempore vtuntur adhibitione ceruse dolorem dentium incurrunt: et putredinē/orisq; fetorem.

D ¶ Aui. in. ij. cañ. Cerusa ē cinis plūbi: ponit in emplastris et vlcera replet ac generat in eis carnem: et corrodit carnem malam.

E ¶ Confert bothor oculi/lenificat apata frigida et dura. Fit aūt cerusa quandoq; aceto quandoq; aceto qñq; cū salibꝫ: et est fri. et sic. in. ij. gra. ¶ Que autem cum aceto fit/vehementioris est subtiliationis. F

¶ Est etiam ex medicinis que conueniūt ani fissuris est iterum ex venenis. G

Caput. xxxvj.

Crisolectrus ⁊ crisocolla. Isido. Crisolectrus ē lapis auro silis: sz in colorez electri vergēs: matutino tm̄ aspectu iocūdius: igniū rapacissimus: et si iuxta fuerit celerrime ardescēs. ¶ Aresto. Crisolectrꝰ ignē trahit: et ex eiꝰ natura ē q̄ ab igne cito cōburit. ¶ Arnol. Crisolectrus gemma ē aurei coloris: ab igne cito inflammabilis: visu pulcherrimus ē in horis matutinis: in alijs vero per omnia dissimilis.

Operationes

¶ Plini. Crisolectrū collo alligatum medetur febribꝫ. Tritum vero cum melle atq; rosaceo aurium vitijs. A

¶ E si cum melle attico conteratur oculorꝫ etiam obscuritati: stomachiq; vitijs medetur vel per se farina eius sumpta: vel cum mastice ex aqua pota. B

¶ Ex Lapi. Esse crisolectrus silis describit auro. Cuis ad electrū color inclinare videt. Hic matutinis visu iucundior horis. C

¶ Cuius materies rapidissima dicit ignis. Nam cito vicino correptus flagrat ab igne D

¶ Isido. Crisocolla est gēma que gignitur in India: vbi formice aurum eruunt. E

¶ Est aūt auro silis: hz naturā magnetis: nisi q̄ auꝝ augere traditur: vñ et nuncupatur. F

Caput. xxxvij.

Crisoprassus ⁊ crisopassios. Alb. Crisoprassus est lapis q̄ ab India venit ⁊ raro inuenit̄ ꝓpt̄ qd̄ ⁊ carior extimat̄. In colore etiā est q̄si sit ex succo porri vel p̄ssij coagulato: hn̄s etiā auri guttas: ꝓpter qd̄ et tale nomē accepit: q̄ crisso auꝝ sonat in greco prassiū. i. viride viriditate porri. ꝟ. Marubij folia sunt p̄ssia prassaq̄ porri. Idē. Crisopassios ē gēma ab Ethiopia veniens.

Operationes

A ¶ Alb. Crisoprassos vires hꝫ lapidis prassij etiā ad oēs cordis passiōes efficax reperit̄.

B ¶ Idē crisopassios dicit̄ lucere in tenebris: et euanescere lumine superueniente: ita q̄ colorē non retinet quem hꝫ in obscuro.

C ¶ Et fit in ipso s̄m diuersitatem luminis ⁊ tenebrarum reciprocatio colorum velut in quercu putrefacta ⁊ nocticula.

Caput. xxxviij.

Crisolitus ⁊ Crisolansis. Dyasco. Crisolitus lapis lucidissimus ē: ⁊ silis auro. Alb. Lapis crisolitus ē in colore hn̄s tenuem viriditatē lucidā: in qua ad oculum solis micat vt stella aurea: et nō ē rarus ¶ Isido. Crisolansis est gēma ex auro ⁊ igne vocata: die siquidez ē aurea: et noctu ignea. Hanc gignit ethiopia.

Operationes

¶ Alb. Dicitur q̄ crisolitus spiritualia confortat: propter qd̄ tritus asmaticis datur. Fertur etiam q̄ perforatus et setis asini in foramine repletus ac sinistro brachio alligatus fugat timores melancolicos pessimos: et hoc dicitur in phisicis ligaturis. A

¶ In aura etiam positus ⁊ gestatus fugat fantasmata. B

¶ Et dicunt quidam ipsum stulticiam pellere et sapientiam adducere. C

¶ Dyasco. Hic applicatus (vicz crisolitus) rasure aurifalterium est ⁊ tutamē aduersus nocturnos timores: Pertusus ⁊ traiectus cū setis asini ⁊ in brachio sinistro ligatus omnia demonia vincit. D

Caput. xxxix.

Cristallus. Alb. Lapis cristallus qui aliqn̄ fit ex frigore: aliqn̄ aūt ex nine/ sicut sepe exp̄ti fuimus. Et in Germania vbi mlti īueniunt̄. Uterq̄ aūt modus generatiōis facilis ex sup̄ioribꝫ erat manifest⁹.

Operationes

¶ Hic lapis frigid⁹ oculo solis oppositꝰ ignē

eijcit: si calidus sit hoc perficere non potest. Huius ratio posita est in lib. de proprietatibus elementorum et planetarum.

B ¶ Et dr etiã sitim restringere sub lingua positus et exptũ est: q tritus cũ melle mixtus acceptus a mulieribꝫ repleat vbera lacte.

C ¶ Ex lib. de natu. rer. Cristallus lapis ẽ ex glacie induratus.

D ¶ Solinus tñ in aliqbꝫ mũdi partibꝫ hũc inueniri dicit vbi nunqꝫ gelu vel glacies fuit.

E ¶ Dyasco. Cristallus vires hꝫ stipticas: dederunt hunc ad generandũ lac.

Caput. xl.

Cinnabar. Pau. cap. clxiij. Cinnabar lati. Gre. sercog. Arabi. asreg: vel zemzisar. Cinnabar. i. cinnabar. Et fit ex sulphure ⁊ argẽtouiuo: ⁊ ẽ rubei colorꝫ. Sera. li. ag. ca. asreg siue asrẽgi. i. cinnabar: fit ex plũbo qñ ponit in igne ⁊ inflãmat: ⁊ fit rubeũ. Silr fit ex cerusa cõbusta i hũc modũ accipit ⁊ ponit i cõcauo vase mũdo ⁊ ponit super ignẽ: ⁊ mouet donec rubescat: et fit velut auripigmẽtũ rubeũ. Et qdã noiant h sandix

Operationes

A ¶ Gal. Qñ comburitur plumbum vel cerusa mutatur et fit asrengi: et est res subtilior eo: sed non ita sedatiua.

B ¶ Idem auto. Lachindi. Et accidit bibenti asreg sicut illi qui bibit litargirũ: omnes isti sunt species cinnabari.

C ¶ Dyas. Uirtus ẽ illis silis lapidi emathitꝫ deniqꝫ cõstringit vehement: ⁊ ideo sanguinis fluorẽ abstinet: cõbustionibꝫ ⁊ pustulis opitulat: cerotis addit: vtiliter etiã confectionibus colliriorum miscetur.

Caput. xlj.

Cinis. Autor. Cinis ex pdictis corporibꝫ vstis relinquit: et est substãtia terrena quidẽ arida ⁊ cõpacta: in quam corpus solidũ per ignẽ resolutũ humore consumpto redigit. Unde ex grandi corpore propter consumptionez materie modicus cinis efficitur/despecti coloris est.

Operationes

¶ Et qꝛ partes hꝫ miutissimas: leui flatu agitabilis ẽ: ad multa tñ perutilis. ¶ Cinere nãqꝫ pmo quidẽ ignis ipse regit vt conseruetur ¶ Cinere pelles depilant: et quodãmodo innouant. ¶ Cinis etiaꝫ pro alumine ponit in tincturis pannoꝝ. In ecclesia dedicãda alphabetũ in cinere scribit. In capite Jeiunij cinis ad memoriã mortalitatis nostre in capitibꝫ nostris ponit. ¶ Ex aqua cineri admixta fit lixiuiũ quo capite abluunt. ¶ Cinis supra sanguisugã proiectus sanguinẽ quẽ suxerat/euomere facit. In medicinis qꝫ tã cinis qꝫ lixiuiũ proficit. ¶ Aui. in. ij. cañ. Cinis oĩs naturã hꝫ abstersiuã/exsiccatiuã: diuersificat tñ et ablutio minuit eius abstersionẽ: et acqrit ei glutiatiõez et exsiccationẽ sine mordicatiõe. ¶ Aqua vero cinerꝫ ingredit in medicinis putrefaciẽtibꝫ: et eaꝝ fortiores sunt. ¶ Aqua cinerꝫ ficus ⁊ lacticinij: plus cñ abstergit ⁊ siccat qꝫ cetere. ¶ Cinis aũt lignoꝝ stipticoꝝ vt quercus ⁊ reliquoꝝ retinet sanguinẽ. ¶ Dyasc. Lixiuiũ ẽ ex cinere quercus ad vsum medicine efficacissimũ ẽ: ⁊ hominibꝫ et pectoribꝫ q̃ densione pulmonis vexant: et qbꝫ aliq̃ res venenata obsistit. Bibita nãqꝫ statim salutẽ affert. ¶ Utilis etiã ẽ in vulneribꝫ humectꝫ: et in fistulis: ⁊ ad vulnera difficilia ad sanãdũ et callosa lõgi tẽporꝫ sordida. ¶ Quotidie ergo lauãda sunt et sic apto medicamine sananda: quia virtus lixiuij non sanat: sed ad sanitatem vulnera disponit.

A B C D E F G H I K L M N

Caput. xlij.

Corallus. Ex lib. de natu. rer. Corallus est lapis rubeus valde: figurā habens: vt cornu cerui: vel vt herbe radix cum multis radicibus. Nec mirū: qm̄ herba fuit in mari primū. Hic fulminibꝰ ⁊ tēpestatibꝰ resistit. Vñ antiq̄ lapidē in huiusmodi factū cuꝫ seminibꝰ in agro iactabāt: aut in arboribꝰ suspendebant: vt grandinum pericula non sentirent. Demonibus quoq̄ terribilis est: et hoc forte: quia frequenter ramoꝝ eius extensio modum crucis habet.

Operationes

A ¶ Auiceñ. in. j. cañ. Corallus est frigidus in j. gra. siccus in. ij. Stipticus est et vehementer prohibet fluxum sanguinis.

B ¶ Carnem additam abscindit: confortat oculum abstrahendo et exsiccando humiditates fixas in eo.

C ¶ Et est precipue qd̄ adustum est ⁊ ablutum conueniens lachrymis. Vestigia quoq̄ vlcerum abstergit: confert apostematibꝰ intestinorum et splenis: retinet sputum sanguinis. Nascitur in maribꝰ que sunt in Affrica: aliꝰ quidem rubeus est: alius niger: alius albus.

D ¶ Dolorē stomachi remouet ac prohibet super os eius directe suspensus.

E ¶ Et ideo collis puerorum appenditur. Dicitur autem q̄ si teratur et impleantur ex eo concauitates infirmoꝝ dentiū eradicat eos ⁊ est summus in confortatione gingiuarum.

F ¶ Confert etiam sputo sanguinis et eius fluxui: proprieq̄ rubeus: et omnibus egritudinibus stomachi.

G ¶ Arnol. Corallus a mari trahitur sicut ramusculus: et valet contra quemlibet fluxum sanguinis ⁊ epilentiam.

H ¶ Et contra vana monstra collo suspensus.

I ¶ Et valet etiā cōtra tēpestates ⁊ grādines agris aspersus/multiplicat fructus.

Caput. xliij.

Corneolus. ¶ Ex lib. de natu. rer. Corneolus: vel s̄m quosdam cornelius est lapis rubeus/perlucidus: sed obscuri coloris incisi carne similis. Horum lapidum multitudinem filij Israhel in deserto sculpsisse dicuntur: quorum sculptura tam subtilis acuminis comprobatur: vt nullus posterorum huiusmodi operis imitationem audeat attemptare: nec dubium q̄ s̄m efficatias et virtutes gemmarum sculpebātur imagines figurarum.

¶ Alb. in Lapidario suo. Corneolus: quem quidam corneliumvocant. Lapis est coloris carnei: hoc est rubei obscuri: sicut carnis lotura. Hic apud Rhenum fluuium inuenitur frequentissime: et est valde rubeus: colorem habens fere sicut minium: et quando politur multum nitet.

Operationes

A ¶ Expertum est q̄ stringit sanguinem: et p̄cipue menstruorum et emorroidarum: fertur etiam iras mitigare.

B ¶ Serap. Virtus istius lapidis est: q̄ quādo defertur in annulo/reprimit iracundiam et causam litis ante iudicem.

C ¶ Et reprimit fluxum sanguinis: vndecunq; exeat proprie ⁊ sanguinis menstrui.

D ¶ Et qñ fit ex eo dẽtifrigiũ/abstergit sordes dentiũ et dealbat eos: et facit eos pulchros.

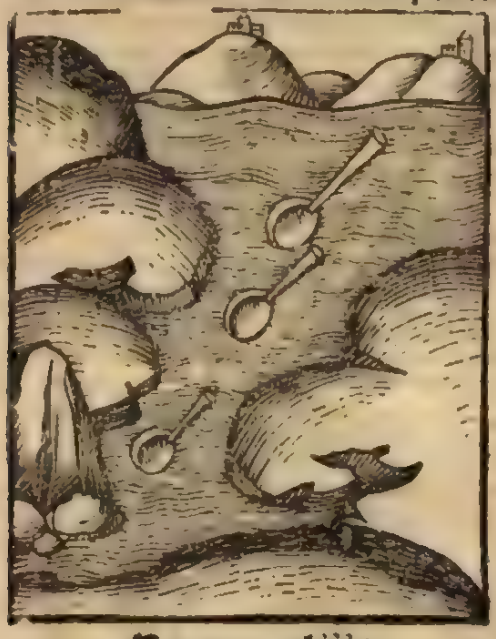

Caput. xliiij.

Conchilium. Pan. ca. ccccxxxi. Lapis conchilij. Hoc vocabulũ ponitur in q̃dam electuario Auicenne: qđ est contra vitium lapidis: et quidam dicunt: q̃ ẽ coclea marina: que dicitur conchilium: et q̃daz dicunt: q̃ est coclea limaciarum: ſm veritatem lapis ẽ coclea porphire marine: et est cõchilium marinum purpureum.

Caput. xlv.

Cos grece. Arabice hager almaseni: siue Amẽsen. Latine lapis q̃ acuit ferr̃ vel olearia. ¶ Sera. li. ag. cap. Hager almaseni est lapis quo acuitur ferrum.

Operationes

¶ Fricatio almaseni que accipit ex lapide q̃ dicitur ysachsen prohibet augmẽtari mãmillas puellaꝝ ante tempus: ⁊ testiculos puerorum: et est quia virtus eius infrigidat. A

¶ Et idẽ auto. Dyasco. Qñ acuit super ipsuz ferrũ aliquod et linit q̃ aggregat super alopiciam: facit in ea nasci pilos. B

¶ Et liniunt cũ eo mamille puellaꝝ ⁊ testiculi pueroꝝ: et prohibet eos augeri. C

¶ Et conuenit apostematibus eorum amborum: et quando sumitur in potu cum aceto/conuenit dolori splenis et epilentie: et fricatio eius conuenit alopicie. D

¶ Ubi sciendũ q̃ iste lapis vocatur similiter cos ocularia: quia in ea fricantur syeff. oculorum. Vel cos olearia: quia acuuntur in ea instrumenta ferrea/aspergitur super ipsa oleum. E

Caput. xlvj.

Cuprum. ¶ Ex lib. de natu. rer. Cuprum siue es: est eiusdem duriciei cum argento: ⁊ eiusdem liquationis. Hoc accepto q̃ est rubei coloris. Es nulla rubigine corrũpitur: fetorem hz: ⁊ tñ dulce sonat. ¶ Philosophus. Es siue cuprum in sonoꝝ est et vocale: natura calidũ sonus eius per se rudis ẽ: admixtũ vero stãno vel argento vel auro validum est valde: dulcemq; tinnitum hz. Tinnit autem ceteris metallis: sed vexat auditum: nisi stanno commodius temperetur.

Et fusile q̄dē est: et in omne artificiū ductile: sz cū labore ⁊ moderamine ꝟberāt; nunq̄ ꝟo sic purgari potest q̄n facile cōtrahat corruptelā. Durat tñ in annos plurimos.

Operationes

A ¶ Isido. Es autem a splendore aeris dicit: sicut et aurum ⁊ argentum. Apud antiquos p̄or eris vsus q̄ ferri cognitus est.

B ¶ Ere quippe p̄mi ꝓscindebāt terrā ⁊ certamina belli gerebāt: eratq̄ in p̄cio es magis.

C ¶ Aurū vero ⁊ argentū propter inutilitatē reyciebant. Nunc aūt viceuersa iacet es ⁊ aurum summo cessit honore.

D ¶ Int̄ oīa ꝟo metalla es vocalissimū ē ⁊ maxime potestatis. Ex eo et enea lamina fiunt.

ruptis humōribꝫ moriuntur: ⁊ qñ mortua vl̄ corrupta occisa lacerunt.

¶ Ego aūt in partibꝫ almanie in Sueuia vidi lapidē sup̄ quē cōuenerāt plus q̄ .ix. serpētes int̄ mōtes in quosdā prato/ ⁊ cū transitū facerent: inde dñs terre milites euaginatis gladijs sciderūt serpētes in multa frusta: et in fundo tñ q̄dā magnus iacuit serpēs ī multas partes incisus: et sub capite serpētis inuētus ē lapis niger format⁹: vt piramis abcissa nō ꝑlucidus in circuitu coloris pallidi pulcherrimū hñs descriptū serpentē. Et hūc lapidē ab vxore eiusdē nobilis mihi presentatū cum capite eiusdem serpentis. B

¶ Itē d̄r venena fugere q̄ fiūt a morsibꝫ animaliū venenatoꝝ. Victores d̄r etiā efficere. C

Caput. xlvij.

Draconites. Alb. Draconites est lapis a capite draconis extractus: et ferr̄ ab oriente vbi sunt dracones magni. Virtus ei efficax sicut lapidis q̄ vocat̄ borax qñ de dracone extrahit̄ adhuc viuo palpitante. Insidiant̄ aūt draconibꝫ dormientibꝫ. Et subito scisso corpore draconis adhuc palpitante/ euellunt lapidem.

Operationes

A ¶ Alb. in mirabilibꝫ dicit: ꝙ draconites deuincunt̄ inimici: contra venena valet si de viuo extrahat̄: ⁊ debet ferri in sinistro brachio Amme eñ actibꝫ multa cōfert. His etiā sup̄fluitatibꝫ que generant̄ in animalibꝫ ⁊ mortꝫ corruptio. Alterat ea qñ naturali morte cor-

Caput. xlviij.

Deimonis/ Dyadochos ⁊ Droselitus Alb. Deimonis ē q̄dā lapis bicolor vt arcus deimonis q̄ iris vocat̄. Est aūt deimon dict⁹ ꝙ grece intellectū vl̄ stellā clarā stillantē sonat. Idē. Dyadochos est lapis pallidus: dicit̄ alq̄ntulū berillo similis.

Operationes

¶ Albertus. Lapis deimonis dicitur conferre febricitantibus: venenosa pellere: et tutum ⁊ victorem reddere. A

¶ Dyadochos dicitur fantasmata intantuꝫ excitare ꝙ magi maxime hoc vtuntur. tñ applicatus defuncto/ vires amittit: quia mortem odire perhibetur. Horum autem ratio haberi potest in libris Magorum: hoc ē hermetis/ tebit/ bencorath: et Ptolomei de quibus non ē presentis intentionis. B

¶ Arnol. Droselitus est lapis varius: cuius nominis causa extitit: quia si ad ignem applicetur velut sudorem emittit. C

Caput. xlix.

Dyacodos/ Dyamanticus ⁊ Dyonisia. Arnol. Dyacodos est lapis pallidus berillo similis.

Operationes

A ¶ Et li. de. na. rer. Dyacodos ē lapis ꝙ aq̃ iniectus varias effigies demonū efficit: ita/

B vt det responsa petentib. ¶ In eodē lib. Dyamanticus est lapis qui in quocūq; metallo gestet ferreā cū sibi sedē propinquam eligit.

L ¶ Isido. Dyonisia est lapis niger mixtus rubentib notis. Hec ex aq̃ trita vinū fragrat:

D et odore suo putat ebrietati resistere. ¶ Philosophus. Dyonisia lapis est Orientis fusci coloris niueis respersis guttis. In aqua tritus/ vinū fragrat: et cū ebrietas contra naturam odore suo fugari solet.

De Lapidibus.

Caput. l.

Exacontalitus/ Ermistion ⁊ Ethites. ¶ Isidorus. Exacontalitus lapis ē in parua magnitudine: multicolor est: vnde et nominatus est. Tam diuersis cū notis aspersus est: vt septaginta gemmarum colores in paruo eius orbiculo deprehendantur.

Operationes

¶ Arnoldus. Exacontalitus est lapis valde A
paruus ex coloribus septaginta distinctus.
Hic hominis oculos efficit tremulosos.

¶ Et Lapidario. B

Exacontalitus lapis ex re nomen adeptus.
Corporis exigui miro dispendio supplet
Dum tot gemmaꝝ sumit gēmula sola decorē

¶ Isidorus. Ermisteon gemma inter gratissimas aspicitur: et ex igneo colore radiano auro: portans secum in extremitatibus candidam lucem. E

¶ Et libro de naturis rerum. Ethites est lapis punicei coloris: habens lapillum interiorem: ex quo fit sonorus. Hic ab aquila de extremis orbis partibus in nidum portatur. D
Naturaliter cū hunc esse causam ꝙ ova ꝑle immoderato colore concalescunt: nisi lapis naturaliter frigidus ꝓsens sit. Hic pueros incolumes seruat.

¶ Efficacissime prægnantes iuuat: ne abortum faciant: vel in partu graviter laborent: in leuo lacerto portari vult. Sobrietatem ⁊ gratiam/ facitq; victorem. De isto lapide superius etiam dictum est. E

Caput. lj.

EMathites. Isido. Emathites lapis est dictus: quia rubore sanguineus ē. Emach quippe sanguinis est. Gignitur in Ethiopia: Sed pncipalis in Arabia ⁊ affrica inuenitur.

Operationes

A ¶ Emathites dicit: quia emach sanguis tbi tbel sistens: babet enim virtutem stringendi fluxum sanguinis.

B ¶ Ex li. de na. rer. Emathites est lapis ferruginei coloris: mixtus venis sanguineis: bic missus in aquam bulientem eam reddit tepidam. Si quis cum deferat solis ardorē non timebit.

£ ¶ Item soli expositus a se scintillas emittit fructus a locustis ⁊ grandine seruat.

D ¶ Idem. Confractus ⁊ in aqua resolutus sanat eos qui saliuas sanguineas emittunt.

£ ¶ Sanat etiā ventris fluxū: puluis eius carnes mortuas crescētes in vulnere corrodit ⁊ tollit. Uino q̄z pmixtus/ulcera sanat. Bibitusq̄z lapidem vesice frangit.

F ¶ Ex lapidario. Sumpsit emathites grecū de sanguine nomen. Nature lapis humane seruire creatus. Stiptica cui virtus p multa probatur inesse.

Caput. lij.

EXacolitus et exebenos. Alb. Exacolitus ē lapis varius/dissolutiuus: vt dicunt periti medicorum. ¶ Dyasco. Exebenos lapis est albus et speciosus quo solēt aurifices aurum limpidare.

Operationes

¶ Alb. Exacolitus vino permixtus ⁊ potatus valet contra colicam ⁊ yliacam passionē A

¶ Dyasco. Exebenos curat stomaticos potatus cum passo ⁊ aqua: similiter amentes sanat potatus. B

¶ Ad venereas voluptates mirifice facit bibitus: quia non patitur diu eos fatigari. £

¶ Soluit etiā vesicā dolentē. Hā portatus partū sine egritudine cōseruat: et velocitatē parturientis facit circuligatus femori. D

Caput. lij.

ENidros/Efestis ⁊ Egypcilla. Isido. Enidros lapis est ab aqua vocatus: exundat enim aquā: itavt clausam putes in eo fontanam scaturiginem. ¶ Arnol. Enidros est lapis distillans perpetuis gutis/nec liquescit omnino/nec efficitur minor ¶ Ex libro de naturis rerum. Enidros lapis crūstallo similis miromodo perpetuis lachrymis distillat. ⁊ tamen durus ⁊ integer in omnibus persenerat.

Operationes

¶ Ex Lapidario. Huius nature grave est deprehendere causam. Nam si decurrit lapidis substantia quare. Non minor efficitur aut nō omnino liquescit. Si res exterior descendit ad inferiora: vt semper refluat/cur se non impedit ipsum: sēz ingrediens contrarius egredienti. A

¶ Isido. Efestis lapis ē speculi naturā hns in reddendis imaginib⁹ quanq̄z rutilet. B

¶ Experimentum eius est: si ferventi aque addita/statim refrigeret. Aut si soli oppsita materiam aridam accendat: nascitur in Ebo rintho. £

¶ Idem. Egypcilla gemma est radice nigra facie vero cerulea. Ex Egypto vbi reperitur sic appellata. D

Caput. liiij.

Elitropia. Isido. Elitropia est gēma colorꝫ viridis ac nubilis stellis puniceis sup sparsa cū sanguineis venis: cā vero nois est de effectu ipsius lapidis. Nam in labris eneis deiecta radios solis mutat: sanguineo repcusso: extra aquam aūt speculi modo solē excipit: deprehendit defectus eius subeuntē lunā ostēdēs. Gignit in Egypto et Affrica: sꝫ melior in Ethiopia. Magi hanc admixta herba eliotropia: quibusdā additis precātationibꝰ gerentē cōspici negāt.

Operationes

A ¶Aresto. Lapis elitropia si ponat sup aquā
B euaporabit eā. ¶Ex [illegible] Lapis elitropius in vase aqua pleno solis radijs subiectꝰ sanguineū solē reddit: ac si pateret eclipsim: nec in era vas ipsum in quo iacet ebulire videtur. Et aquā velat imbres spargere. Hoc facto videntes aripticij (si presentes sint) extra se rapiuntur et futura predicunt.

C ¶Hic lapis gestantem in longa vite tēpora producit/sanguinem stringit/venena fugat: et contra dolorem tutum facit.

D ¶Ex lapidario.

Ex re nomen habens est elitropia gemma.
Que solis radijs in aqua subiecta parillo:
Sanguinem reddit mutato lumine solem
Eclipsimq; nouam/terris effundere cogit.
Deniq; post modicum/vas ebulire videbis.
Aspergiq; foras subite scaturiginis imbrez.

Caput. lvi.

Epistites. Aresto. Epistites lapis est q̄ securitatem bestijs prebet: et si mittatur in aque bulientis vas: cessant ebulitionis eius ampulle.

Operationes

¶Arnol. Epistites lapis est rutilans ⁊ rubicundus ex parte cordis gestatus hominem tutum custodit: locustas ⁊ volucres nebulasq; steriles: grandinem ac turbinem a fructibus terre compescit: et soli opositus ignem ac radios emittit. A

¶Dyasc. Epistit in lapis rubicundus ac dulcidus est: ⁊ nascitur in corimbo. Hic in aquā feruentē missus/cōtinuo tepidorē eā reddit. B

¶Et si aliquantulum steterit/ibi omnem ardorem tollens frigidam eam facit. C

¶Hunc cum aliquis in manu dextra cōtra solem tenuerit/radios emittit et ignē vomit ita: vt videntes/mirentur. D

¶Qui vero circa brachium sinistrum eum portauerit/omnes turbas contempnit. E

Caput. lvj.

Falcanos/ Filater⁹/ Flōgites ⁊ Flogm⁹. Arnol. Falcanos q̄ ⁊ arsenicū vl' auripigmentū d̄r: lapis est rubeus et citrinus.

Operationes

A ¶ Habetq̄ naturā sulphur⁊ calefaciēdi ⁊ desiccādi. Si eri a ꝓponat/ trāsmutat illud in albū. Oīa metallina corpa exurit: ꝑter aurum.

B ¶ Idē. Filater⁹ eadē ē gēma/ eiusdēq̄ ꝟtut⁊ cui⁹ ē crisolit⁹: de q̄ sufficient dictū ē supius.

C ¶ Isi. Flongites gēma est ex Persida: et hec est vna ex gemmis ardentibus vel cristallinis ostentans intra se quasi flammas estuantes que non exeant exterius.

D ¶ Pli. Flogmus in Egypto inuenit: aurosum ⁊ flamineum habet colorem.

E ¶ Idem. Illinitus frōti flogmū scilicet somnum inducit.

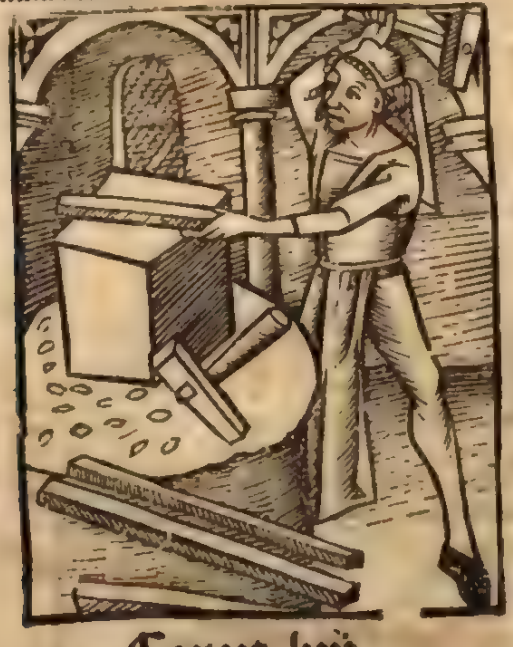

Caput. lvij.

Ferrū. Isido. li. ij. Ferrū d̄r: eo q̄ farra i. semina frugū ꝯdat. Vsus ferri post alia metalla reptus ē. Cui⁹ postea versa ī obprobriū spēs. Aresto. in li. metheoroꝝ iij. Ex vaporib⁹ humidis in terra spēs nulla dilatat in ꝑcussiōe sicut ferꝝ. Eorūq̄ esse ē q̄ qñ coartat igneitas ⁊ lapideitas desiccant ⁊ arescūt. Idē in lib. iiij. Quedā sunt igne mollificabilia velut ferrū ⁊ cornu. Exitq̄ ferꝝ sic molle et scissibile. Ferrū aūt a calido liquatū coagulat infrigidatū: ipsumq̄ operatū liq̄tur vt humidū fiat: interq̄ coagulet. Scoria vero substat et deorsum dat. Cūq̄ multotiēs patit et mūdū fit/ hoc calibs fit. minusq̄ pōdus ē emūdati. Melius q̄ ferrū ē qd̄ minorem purgationme habet.

Operationes

¶ Ex li. de na. re. Ferꝝ frigide nature ē duꝝ solidū ⁊ incisiuū: oīa fortitudine sua domat: ⁊ a se tm̄ cōsumit. ¶ Sup oīa metalla corruptelā facilius cōtrahit. ¶ Et etiaꝫ connexa corruptiōe inficit. Rauce sonat/ igne ebescit et ductile fit. ¶ Ex eo fiunt arma diuersaq̄ instrumenta incisionib⁹ apta. A B C D

Caput. lviij.

Gagates. Isi. Gagates ꝑmā in Sicilia inuēt⁹ Gagat⁹ fluminis fluore reiect⁹: vñ ⁊ noiat⁹: licꝫ in britania sit plurim⁹. Est aūt niger/ planus/ leuis: ⁊ ardens igni admot⁹ fictilia in eo scripta nō delētur. Mirum q̄ aqua accenditur/ oleo extinguitur.

Operationes

¶ Ex lib. de natu. reꝝ. Gagates lapis niger est ac lucidus: caducis prodest accensus. A

¶ Demones quoq̄ fugat: aut si per os hominis obsessi loquant/ fumus eos tacere cogit. B

¶ Idem. Stomachū euersum iuuat/ ⁊ aq̄ in qua triduo iacuerit/ cito partū liberat. C

¶ Ipsa quoq̄ aqua si a puella potetur an virgo sit deprehēditur. Nam si virgo est immota manet. Si corrupta/ incontinenti mingit D

¶ Idem lapis demonibus ⁊ incantationib⁹ resistit/ serpentes fugat: vñ ⁊ aquila ponit eū in nido suo contra serpentes. E

¶ Sergius tñ dicit: q̄ hoc facit vt calorem suum circa oua temperet. F

G ¶ Idē q̄z calefactus cōfricatiōi matricꝫ qñ suffumigat ex ipso/epilēticꝫ confert. Fum⁹ eius effugat vermes venenosos.

H ¶ Dyasco. Gagates melior est ille qui facile igni exarserit: et odorem habet aspalti.

I ¶ Hic aqua solutus dentes mobiles confirmat: ad rigores precordiorum ac dolores et euersiones facit.

K ¶ Incensus serpentes fugat. Incendit aūt et in aqua mittitur et parturienti de eadem aqua per triduum potui datur.

L ¶ Demonibus ⁊ omnibus maleficijs resistit virginitatem deprehendit.

Caput. lix.

Galactides et Garamantites. Isido. Galactites lapis lacteus dicit qui attritus reddit succum album ad lactis saporem.

Operationes

A ¶ Feminis nutrientibus alligatus fecundat vbera. Infantiuꝫ quoq̄ collo suspensus saliuam fertur facere. In ore autem liquescere et memoriam adimere.

B ¶ Arnol. Galactides lapis ē cineri silis hūc mittit Nilus ⁊ Atheolus: datq̄ lactis succū ⁊ saporē: et in ore clausus/turbat mentem

C ¶ Collo circūdat⁹ vbera lacte replet: ⁊ femore ligat⁹ faciles pt⁹ p̄bet. Deniq̄ si vespe cuꝫ sale mixtus aqua ouile circūspargit: oues lacte replētur ⁊ scabies ab eis fugatur.

D ¶ Aresto. Lapis galactides dum ponit contra incendiū ignis extinguit: et si supra mulierem suspenditur/partus egreditur.

E ¶ Dyasco. Lapis galactides colore cinereus est gustu dulcis: sic dictus: quia tritus colorem lacteum emittit.

F ¶ Hic post balneū ieiuno datus cum mulsa vel aqua lactis copiam ministrat.

G ¶ Lacte⁹ aūt d̄r: q: p̄cedētia mala ī obliuiōeꝫ adducit: vñ et mulieri difficult parienti filo facto de lana ouis circa femur dextrū ligat⁹ mox eam sine dolore parere facit.

H ¶ Idē Fascina ligatū dolorē dentiū liberat Et qui secum portauerit: si principem vel alium offensum habuerit in obliuionem eū adducit et graciosum reddit.

I ¶ Pli. Garamantitē aliq̄ vocāt lapidē q̄ et sandaresius dicitur: de quo dicetur inferius

Caput. lx.

Granatus ⁊ Garatiden. Constā. Granatus est de gñe carbunculi. Est aūt lapis rubeus et perlucidus: in colore similis balaustijs. Est aūt rubeus aliquātulū obscurior carbunculo. Et cū subijcit ei in sigillis niger color: tunc magis rutilat. Et in hoc gñe inuenit q̄dā modus: q: intra ruborē sparsus hꝫ viole colorē ꝓpter hoc genus violatū dicit ⁊ p̄ciosior ē alijs granatis. ¶ Alb. Garatiden est lapis qui fert esse nigri colorꝫ. Probat aūt veritas huius lapidis sic. Si gestās lapidē totū corpus suū vngat melle muscis et vespis exponit: et si intact⁹ manet ab eis lapis est verus: et si deponit lapidem musce ⁊ vespe super mel cadunt et sugunt.

Operationes

A ¶ Cōstā. ⁊ Alb. Dicūt granatū letificare cor et pellere tristiciā: et ē ca. ⁊ sic. Et q̄ dicūt hūc esse de gñe iacincti/est falsum

C ¶ Inuenitur autem lapis hic ꝑm plurimos in Ethiopia: et aliquotiens intra Tyrum iuxta arenas maris.

C ¶ Alb. Aiũt q̃ lapis garatiden ĩ ore portat⁹ facit bñ iudicare opiniones ⁊ cogitationes.
D ¶ Fertur etiam q̃ gestantem gratiosum reddit hominibus. Ita similiter asserit Euax.

Caput. lxi.

Gagacromeon/Grisolit⁹ ⁊ Galacides Alb. Gagacromeon est lapis diuersi colorꝫ sicut pellis capoli. Idẽ. Grisolit⁹ ẽ gẽma colorꝫ aurei. In horꝫ matutinis visu pulcherrim⁹ ẽ: in aliis aũt horꝫ dissimil: ab igne aũt corrũpit ⁊ fugat. Et vt q̃dã dicũt ĩflãmat: ⁊ ideo timere ignẽ d̃r. Dicũt aũt alij q̃ ẽ aliud gen⁹ isti⁹ lapidis/q̃ ẽ lapis ignobil substãti e: et ẽ marchasita aurea q̃ mediũ q̃ddã est int̃ metalla ⁊ lapides. Dicit aũt tertiũ genus istius lapidis esse coloris medij inter ceruleũ ⁊ rubeũ. ¶ Plini. Galatides velut cinereus est gustu dulcis.

Operationes

A ¶ Alb. Gagacromeon victores reddit se ge-
B stãtes. ¶ Exptũ aũt dicũt esse ab Alchide p̃ncipe quodã: q̃ quotiẽs hũc lapidẽ secũ habebat/semp̃ vincebat in terra ⁊ in mari: q̃tiens
C aũt caruit/fert̃ hostibꝫ succubuisse. ¶ Alber. Grisolitus. Uirtus huius lapidis est curare scabiẽ et vlcera: et in manu gestatus/colorez
D febris mitigare dicit̃. ¶ Plini. Galatides latenter humectat: ⁊ leniter constringit: ⁊ ideo facit ad lachrymas oculorum.

Caput. lxii.

Gelacies ⁊ Glosopetra. Isido. Gelacies siue Galacies lapis candorẽ ⁊ figurã prestat grandinis. Duricia quoq̃ inuicta est: vt adamas. In igne fertur etiam frigus suum manere.

Operationes

¶ Arnoldus. Galacia lapis omni tempore frigidus/nec vnq̃ calefit. A

¶ Ex Lapidario. B

Est que candorem fert grandinis atq̃ figuram. Ictibꝫ omnimodis inuicta gelacia gẽma. Cuius nature vis tanta fore probatur. Vt omni tempore frigida sit/nulloq̃ calefit ab igne.

¶ Solinus. Glosopetra lapis deficiẽtibus lunis e celo cadit lingue humane similis est non modice: vt magi ferũt potestatis: q̃ ex ea motus lunares excitari putant. C

Caput. lxiii.

Gipsum. Dya. ca. de gipso. Gipsuz genus ē lapidis silis nitro: cuius ē optimū qd hz venas latas. Gipsum vero non coctū desiccatiuū est et stipticum ⁊ parum plausticū: et collectiuum.

Operationes

A ¶ Dya. Fluxū sanguinis ⁊ sudorē abstinet bi
B bitū offocat hoiez. ¶ Ustū vo leptomerz ē ⁊ desiccat ⁊ reprimitcū pusca tritū i iuribo: ē etiā vt gessamia: sz amplius stipticās ⁊ refrigerās fortit. Uñ illinitū frōti sanguinis cursuz stringit: potatū vo/ dissintericz ⁊ ciliacz ⁊ omni pfluo resistit. Flos eius facit ad ea q̄ instātius cō
C stringere volumus. ¶ Sera. lib. ag. ca. gipsen.
D Uirtus eius ē desiccatiua. ¶ Et idē auto. Gal. Nō administrat: nisi exterius: et vtus eius est que desiccat ⁊ cōglutinat ⁊ opilat. Et hoc iō q: ipsuz facit aggregationē ptiū cito: et cōuenit fluxui sanguinis qñ miscet cū medicinis siccz: q: gipsuz ē duz sicut lapis: et ideo opor
E tet q: admisceat cū albūine oui. ¶ Et fit multū stipticū qñ miscet cū puluere molēdini: q̄ aggregat qñ euolat ex farina frumēti super
F muros molēdini et pilis leporis. ¶ Et qñ adurit minuit de viscositate sua: ⁊ auget subtilitas sua: et sua densio: ⁊ fit stipticum: et maxime quando conficit cum aqua et aceto.

Caput. lxiiij.

Hyena ⁊ Hyeratides. Isido. Hyena lapis ē q̄ in oculis hyene bestie inuenit. Qui si sub lingua hoīs subditus fuerit futura cū p̄cinere dicūt. ¶ Aresto. in li. de animalibus. Gemmam hyena portant in oculis vel vt aliqui dicunt in fronte.

Operationes

¶ Varietas multiplex colorūq; mutatio inest oculis hyene: in quoz pupillis inuenit lapis quē dicūt p̄cidēdi futura p̄ditum ptāte. A

¶ Ex Lapidario. B

Tollitur ex oculis lapis extollendus hyene.
Uatidicum munere dicunt inferre gerenti.
Qui queat imbutus p̄cinere queq; futura.
Sub lingua loto si contineatur in ore.

Isi. Hyeratides ē lapis accipitrz colorz silis C
¶ Aresto. in li. de ani. Hyeratides lapis si ab hoīe gestet a muscis vel apibo nō mordetur. D
¶ Arnol. Hyeratides lapis est niger: quē q̄ in ore gestauerit magis cogitationū ⁊ opinionū iudex efficitur: et amabilis redditur. E
¶ Si aūt vtus eius probat/ corpus gestātis si nudū melle fuerit inuictū et muscis expositum intactū relinquēt ipsuz: ac si lapis ab eo auferatur suggent atq; corrumpunt corpus.

Caput. lxv.

Iacinctus. ¶ Ex lib. de ua. rez. Iacinctus ē lapis ceruleus: in obscuro nubilosus: in sereno clarus: ita q: aera sentire dicit. Peroptimus est ille q̄ nec nimium clarus: nec nimis obscurus. Est aūt frigidissimus: et hoc magis si mittat in os. Solidissime quoq; duriciei ē ita q: findi vel sculpi recusat. ¶ Dyasc. Iacincti: vt dictū est: species sunt tres: int quas granati sunt meliores: q̄ iuxta ignē magis rubicūdi fiūt. Et si ab aliq̄ ibi fuerat nigredo tollit: veneti vo nō patiūt ignē. ¶ Serap. Eius sunt tres species. Una est colorz rubei. Secūda ē citrini colorz. Tertia ē colorz cabali ⁊ colorz antimonij: ⁊ rubeus est melior alijs. Et qñ incēdit sup eū ignis/ rubescit multū. ¶ Alb. in suo Lapi. Iacinctoz duo sunt gña: aq̄ticus. s. ⁊ saphirinus. Aq̄ticus

est flauus albescēs. Sapbirin⁹ aūt ē flauus valde perlucidus: quasi nibil bñs aq̄tatis.

Operationes

A ¶ Albertus. De expertis est q̄ est frigidus: ⁊ confortat corpora: sicut omne frigidum q̄ stringit virtutem corporum intus.

B ¶ In de ligaturis pbisicis autem dicitur: q̄ collo suspensus vel digito portatus tutum reddit peregrinū: et gratum bospitibus.

C ¶ Et valet contra pestiferas regiones. Et expertum est q̄ somnum prouocat propter suam frigidam complexionem.

D ¶ Sapbirinus autem specialiter hoc babere dicitur: q̄ virtus eius est contra toxicum. Aiunt etiam: q̄ confert diuitias: et naturaliter ingenium bonum reddit et leticiam cordis.

E ¶ Serapion. Est autem virtus iacincti: q̄ qui portauerit secum ipsum ante figillationem factam cum corfit tutus a fulgore: ita q̄ non cadit super eum. Virtus bec est multum diuulgata inter homines.

F ¶ Auicenna de viribus cordis dicit: q̄ confortat cor.

¶ Helinandus libro .x. Jaspis optimus est viridi transluceniq̄ colore. A

¶ Caste gestatus fugat febres ⁊ ydropem. B

¶ Appositusq̄ iuuat mulierem parturientē. C

Alis autem eius fortior dicit in argento.

¶ Arestorcles. Jaspis clarificat visum bominis sanguinem stringit: et si super mulierem est/partum eius soluit. D

¶ Arnoldus. Jaspis est gemma multorum colorum: sed optimus est viridis ⁊ transluceus. De multis partibus trāsmittitur. Dominem tutum facit. E

¶ Et fantasmata pellit: luxuriam quoq̄ cobibet: et conceptū prohibet. Est autem virtus eius contra fluxum sanguinis et menstruorum. F

¶ Philosophus. Si quis autem inuenerit iaspidem viridem ⁊ in eo crucem/babet virtutem: vt ferens ipsum non mergatur. G

¶ Itaq̄ Galienum in digito portasse fertur hunc lapidem. H

¶ Item iaspis babet virtutem contra omnes inimicos: et pellit fantasmata. I

Caput. lxvi.

Jaspis. Albertus. Jaspis est lapis multorum colorum. Et habet species .x. Helio: tamen est viridis transparēs: habens in se venas rubeas. Debet autem in argento propie ligari. Hic in multis partibus inuenitur.

Operationes

Caput. lxvii.

Iris. Albertus. Iris cristallo est similis: et est vt frequentius exagonus. Dicit aūt Euax: q̄ de Arabia venit: et in mari rubro nascitur. Nos autem inuenimus maximam copiam boz lapidum in montibus germanie: qui sunt inter Renū fluuiū ⁊ Treuerensem ciuitatem: et diuerse quantitatis omnes sunt exagōi. In aliis aūt lapidibus cū naturaliter sunt rotundi: exagoni efficiunt. sic foramina apū i medio posita exagona efficiunt: cū illa que sunt in extremis sunt rotūda

Operationes

A ¶ Est aũt lapis siccissimus qd̃ sua indicat subtilitas maxima. Fit aũt ex aqueo succo q̃ euadit de materia lapidis q̃ gñat̃ in luto
B rubeo. ¶ Et qꝛ h̃ aqueũ vehemẽter a sicco apprehensum est siccus ⁊ durꝰ lapis valde
C ¶ Cũ aũt sub tecto soli eiꝰ ꝑs ĩmittit̃: ⁊ ꝑs eiꝰ in vmbra tenet̃: ꝓiicit reflectẽdo pulcerrimos colores yridis sup̃ oppositũ parietẽ vel sup̃ aliqd̃ corpꝰ ꝓpter qd̃ yris vocatur.
D ¶ Aliq̃d aũt sil̃e huic nascit̃ in gipso quod est perspicuũ in extremis ⁊ scissibile valde ⁊ vtuntur eo ꝑ vitro quidam in vitris.

Caput. lxviiij.

Scultos et Jena. Alber. ⁊ Isi. Iscultos ẽ lapis croco sil̃is. Lapis in vltis hispanioꝝ partibꝰ frequẽtiꝰ inuenit̃ iuxta gades herculis. iij. et in. ij. climatibꝰ iuxta hispaniã illã quã modo hispaniam vocamus.

¶ Operationes

A ¶ Est aũt lapis filabilis ꝓpter viscositatẽ
B in eo arefactã ¶ Et si de eo fiat vest̃ nõ cõ-
C burit̃: sꝫ ex igne purgat̃ ⁊ nitet. ¶ Et forte illd̃ qd̃ germãi vocãt salamãdre. qꝛ hec lanugo q̃ in̄ colligit̃ est sic̃ lanugo lapidꝫ humidi: q̃re ãt nõ cremat̃ in metheoroꝝ expeditũ est. Huiꝰ spẽm quandã dicũt eẽ quẽdã lapidẽ: quẽ quidã vocant carbũculum albũ. Imitat̃ carbunculũ in hoc q̃ fantasmatibꝰ ⁊ ꝑsagijs resistit. ¶ Valet cõtra do-
D lorẽ oculoꝝ ex hũida cã ⁊ redactꝰ ĩ pl̃uerẽ
E sanat scabiẽ. Itẽ Isi. dt̃ de lapide isto q̃ est
F albꝰ admodũ glãdis in quãtitate. ¶ Albertus. Jena est lapis a bestia que iena vocatur: sic dictus eo q̃ oculi eiꝰ in lapidẽ vertũtur. Aiunt aũt Euax ⁊ Aaien. q̃ positꝰ sub lingua ꝯfert diuinando dicere futura B

Caput. lxix.

Acabrates. kamã ⁊ kenne. Albertꝰ kacabrates ẽ lapis sil̃e cristalllo

Operationes

¶ De eo fertur q̃ eloquẽtiã dat ⁊ honorẽ ⁊ gratiã vꝫ ꝯ̃ hidropisim. ¶ Idẽ Alber. Ca- A
mã ẽ lapis frequẽter albꝰ in toto vel in par- B
te. variꝰ ẽ in colore. ⁊ frequẽtissime inuenit̃ immixtus oniximio. ¶ Virtusq̃ et fert̃ ex
imaginibꝰ ⁊ scripturis q̃ iuueniũt̃ ĩ ipso ⁊ ex C
sigillis. ¶ Euax in lapidario suo kenne est
quidã lapis multũ carꝰ regibꝰ. q̃ generat̃ in D
oculis ceruoꝝ in oriẽte: qui cũ serpentes comedũt deponẽtes seniũ vt fortiores fiãt intrãt flumẽ vbi morãt̃ ĩmersi vsq̃ ad caput. tam diu quousq̃ sentiant virtutẽ veneni separatã in terra lacrimã emittũt. que coagulata in oculis interdum vsq̃ ad magnitudinẽ nucis desiccat̃ donec cadat cũ de flumĩe exierint. ⁊ sic inuenitur. Et hec dicitur venenorum tyriaca.

Caput. lxx.

Arabe. Pã. ca. ccxxxviij. Carabe ẽ gũmi arborꝫ. vt gẽma vñ anuli fiũt vñ electrũ succinũ ⁊ karabe sub eodem ponuntur. qꝛ electrum est karabe et succinum est karabe.

¶ Operationes

¶ Vñ habemꝰ ab Alexã. ca. de Dissinteria trociscos dialectꝝ ¶ Itẽ Seruiꝰ sup̃ buco. A
Virgilij ĩ egloga pastorꝫ dicit q̃ electrũ est B

E post succinū. ¶ Itē cassius felix tracta. de trociscis dt. Trociscos de succino. ⁊ est eletrum ⁊ describit trociscos de karabe.

D ¶ Aui. in li. de viribꝰ cordis. Karabe ca. ē
E in. j. ⁊ sic. in. ij. Aliq̄ volūt ꝙ sit fri. ¶ Actor. de karabe inuenies superiꝰ in tractatu de herbis cap̄. ccxxxvij. de K. quare lector ibi dē recurrat ⁊ inueniet eiꝰ ꝑtutē ⁊ oparōez.

Caput. lxxj.

Lazuli latine. arabice hager alzenard. siue elezanard. Serap̄. lib̄. aggre. cap̄. hager alzenard. Oportet ꝙ eligat ex eo cuiꝰ color est celestis multū cū corpusculis aureis et lenis est sine asperitate. ⁊ sine admixtiōe alterius lapidis. ⁊ qui nō frāgit facile: ⁊ cuius frusta sunt magna. Jo. De. cap̄. de lapide lazuli. Lapis lactulus vel stellatꝰ vel lazuli est de gn̄e marinoꝝ habēs maculas ex auro. et est aliꝰ albꝰ. Et dicit lapis markasita. ⁊ aliꝰ indus clarꝰ celestis. Et dr lazuli. ⁊ qn̄q̄ minera fert vtrūq̄ simul. ⁊ melior est cuiꝰ color est viridior in colore azuli. et habet maculas aureas et mixtus cū markasita: non est bonus ⁊ nō maculatus. et similiter lenis. ca. est in. ij. ⁊ sic. in. iij.

Operationes

¶ Sera. Virtꝰ eius est silis glutini auri nisi qr ē debilior eo. ⁊ facit nasci pilos in palpebris. ¶ Et idē auto. Gali. Est in eo stipticitas cū acuitate pauca. Et virtus eiꝰ ē q̄ desiccat ⁊ infrigidat etiā palpebras q̄ depilant ꝓpt aliq̄s humores acutos. et remanent ꝙ in eis nō augent pili nec multiplicant. ⁊ sunt subtiles ⁊ debiles. Et hoc qr lapis lazuli in his locis destruit humiditatē ipsoꝝ humoꝝ. ⁊ immutat supfluitatē ad cōplexionē suā radicalē cū qua fit generatio piloꝝ palpebraꝝ. ¶ Et oportet ꝙ ad hoc terat ad multū ⁊ administret in puluere. ¶ Et idē. Qn̄ suspendit ad collū infantis remouet ab eis timores. ⁊ facit hirtos capillos. ¶ Itē hz virtutē adustiuā ⁊ putrefactiuā. et ideo aufert ferrucas. ⁊ qn̄ sumit interiꝰ laxat humorē melācolicū. ⁊ mundificat sanguinē ab humoribꝰ grossis. ¶ Et dosis eiꝰ est a. iiij. kirat vsq̄ ad. ʒ. j. quādo miscet cum alijs medicinis laxatiuis. ¶ Et cōuenit plꝰ dolori renū et asmati: ⁊ quādo sumit in potu. aut fit nascale cuz eo prouocat mēstrua. ¶ Et potus eius cōmouet nauseam ⁊ vomitum. sed ablutio eius remouet hoc ab eo. ¶ Auicē. de viribꝰ cordis dt. ꝙ ꝯfortat cor.

A
B
E
D
E
F
G
H
J

Caput.lxxij.

Lacteus ⁊ Lincis. Aui.lib.ij.cap. proprio. Lapis lacteus est lapis qui cuz fricatur aqua/egredit ex eo quoddaz sicut lac. Et hic quidem lapis est cinerei coloris/dulcis saporis.

Operationes

A ¶Aui. Terit cũ aqua et seruatur qd̃ resoluit ex eo in pixide de plumbo conuenit in initio
B apatũ. ¶Et fit ex eius fricatione alcohol.
C ¶Et prohibet cursum superfluitatũ ad ocu-
D lum ⁊ vlcera in ipso accidentia. ¶Euax in lapidario suo. Lincis est lapis: et fit de vrina lupi ceruarij micta: et in montibꝰ coagulata qui in domo seruatus/generat optimos fun
E gos sup̃ se quolibet anno. ¶Dicit valere cõtra dolorẽ stomachi: ⁊ ictericiã ⁊ fluxũ vẽtrꝫ.

Caput.lxxiij.

Litargirũ latine. Arabice ⁊ grece marechet. Serap̃.lib.ag.cap.marechet: auto. Dyasco. Quoddam ex eo est qd̃ fit ex vena plũbea: ita q̃ inflãmatur/donec fiat sicut ignis: et dissoluitur/ donec aduratur et postea coagulatur. Et ex eo est qd̃ fit ex argento: et ex eo est qd̃ fit ex plumbo qñ fiunt ex lamine: et aduritur pars eius. Et de eo est cuius color est rubeus splendens: et est aureum: et est melius alijs: ⁊ ex eo est purpurei coloris: et ẽ argenteum. Est alius modus factionis litargiri: quem in iuuentute mea vidi sardinei fieri: vbi argentum et plumbum simul colabantur: ⁊ est verior modus.

Operationes

¶Serap̃.auto. Alcauzi. Litargium dealbatum. est magis iuuatiuum ad auferenduz vestigia variolarum q̃ non albatum. A
¶Et aufert fetorem subascellarum: et prohibet sudorem. B
¶Et si bibatur ex eo/stringit ventrem ⁊ vrinam: et prouocat ⁊ occidit. C
¶Paulus. Contra scabiem de flegmate salso vel colera valet. D
¶Contra dissinteriã frigidam vitio intestinoꝝ/fiat ex eo puluis qui inijciatur cũ cristeri cum oleo rosarum et aqua ordei. E
¶Cõtra vlcerationẽ ꝟge distẽperet cũ oleo rosaꝝ: ⁊ inũgatur: nã vlcerationẽ cõsolidat. F
¶Contra feruorẽ herisipile conficiatur puluis litargiri ⁊ ceruse cum aqua rosarum/donec aqua non inficiatur ex puluere. G
¶Iste puluis in modum collirij cum aqua rosarum valet ad faciem depuranda ⁊ pannuz superfluum remouendum quem habent mulieres post partum: axungia gallinacea vel anserina liquefiat: addito puluere litargiri ⁊ oleo rosarum fiat vnguentum ⁊ vtatur. H
¶Bulcasim libro qui dicitur seruitor. Litargirum sic dealbatur. I
¶Accipe litargiri auri partem vnã ⁊ tere bene: ⁊ pone super ipsum de sale cõmuni partes duas et pone desuper quantitatem aque q̃ cooperiatur: et superat circiter quattuor digitos: ⁊ dimittte in vase septem diebus: ⁊ misce quoq; die bis: ⁊ post septem dies proijce aquam et pone aliam aquam: et muta aquaz illã q̃tidie vsq; in finẽ decẽ dierum: q̃ aqua dulcificabit ⁊ litargirũ dealbabit sicut cerusa: et fac trociscos: et serua et vtere. K

Caput.lxxiiij.

Lichinis. Isi. Lichinis ex ardētiū gēmaꝝ genere est. a lucernaꝝ flagrātia appellata. Signiꝛ in multis locis: sed probatissima apud indos.

Operationes

A ¶ Huiꝰ duplex est facies: vna que purpura radiat. Alia que cocci rubore a sole ex calefacta aut digitoꝝ attritu: paleas et similia vel
B folia catarrū ad se rapere dicit. ¶ Sculpturis resistit. et si qñ sculpta est dā signa imprimit: quasi quodā animalis morsu partē cere re
C tentat. Huius genera sunt quatuor. ¶ Solinus. Lichinis dicit eo ꝙ lucis vigorem exci
D tat flagrātia lucernaꝝ. ¶ Helynandus li. xij. Lichinis est lapis purpureus fulgens vt lucerna. Hic tactus sub sole digitꝫ paleas at
E trahit. ¶ Plinius. Lichinites ex genere ardentiū lucernaꝝ accensaꝝ precipua gratia ē appellata. Nascit circa ortasiam: totaqꝫ carmania ⁊ vicinis locꝫ: sꝫ ꝓbatissima in India
F ¶ Quidā eñ eam dixerunt esse carbunculū remissiorem. Secunda bonitate similis est iouis: sic a floribꝰ prolatis appellata.

Caput. lxxv.

Ligurius ⁊ Liparia. Isi. Ligurius gēma ē sic appellata: eo ꝙ fiat ex vrina lincis bestie tempore indurata. Est autem sicut et succinus fulua attrahens spiritu folia propinquantia. ¶ Helynādus lib. x. Theofrastus dicit ligurium electri colorem habere: paleas attrahere: stomachum dolentem iuuare: ictericis colorem reparare: fluxum ventris stringere.

Operationes

¶ Dyas. Locium lincis quem multi liguriū vocant mox vbi minxerit lapis fit. Dolores stomachi tollit: et ventris abstinet reumatismum. ¶ Rabanus. Ligurius habet colorem quasi electri et si fuerit confricatus paleas ad se trahit. ¶ Philosophus. Hic lapis est frigide et sicce complexionis: rotundus. valet precipue vulneratis. et a vulnere ferrum extrahit. ¶ Ex li. de na. reꝝ. Ligurius est lapis quem stillare dicunt ab inguine lincis bestie. s. orientis. Huius enim vrina ſm Plinium solidatur in lapidem. quod naturaliter bestia sciens inuidet bono nostro: egestū qꝫ preciosum vrine liquorem harena obruit. et hic eo citius in lapidem durescit. ¶ Est autem frequentius croceus parum ad nigredinem tendens. Huius color iuxta Pli. igneꝰ ac rubicundus est et carbunculo similis: nisi ꝙ nequaqꝫ nocte lucet. ¶ Iuxta lapi. vero viridis est. Virtus eius habet ad multa remedia precipueqꝫ ablutus in aqua constipatos iuuat: ⁊ ventrem soluit. colorem quoqꝫ perditum in facie recuperat. ¶ Actor. De hoc superius vbi de natura animalium agitur. secundo videlicet tractatu cap. lxxxvj. de L. ¶ Arnol. Liparea est lapis stipticus. Huiꝰ proprietas est ꝙ oñe genus ferarum ad eiꝰ presentiam cito properat: et ipsum intuetur. ¶ Isi. Liparea suffita gentiles omnes bestias euocare tradunt. ¶ Ex li. de na. re. Liparea lapis est in lybia valde mirabilis. ad quam omne ferarum genus docente natura sponte quasi ad patronum currit. cuꝫ canes vel venatores eas insequuntur. sed nec aliquis aduersarius eis nocere potest.

Caput. lxxvj.

Lune latine. grece Affrosolinũ. Dyas. cap. de affrosolino. Affrosolinum est illud quod apud Auicen. in. ij. canone dicitur lapis lune: vt et amborum concordia apparet. Et ideo dicit: affrosolinum in Egypto tantummodo inuenit quod ita creatur. Ros celestis ad lune claritatem positus in speciem lapidis quem specularem vocamus: coagulatus constringitur. Optimum est autem quod est colore ceruleo et lucido. Hoc enim fit simile gipso limpido: et specularis lapis dicitur. Plinius cap. de affrosolino. Affrosolinum ita creatur. Ros celestis congelatur ad lune claritatẽ in modum lapidis specularis. vnde nomen sumpsisse videt.

Operationes

A ¶ Dyas. Affrosolinum omnia vitia capitis emẽdare potest potatum. Et cephalargicis et epilenticis creditur prodesse.

Caput. lxxvij.

Magnes. Serap. Minera huius lapidis est in maritimis prope terras Indie. Et quando naues appropinquant monti minere ipsius. nõ remanet in eis aliquod ferrum quod nõ egrediatur a naui: et volat sicut auis vsq; ad mõtem. Et non est aliquis clauus infixus taliter q; possit euelli: quin euellatur et saliat vsq; ad illum mõtem. Et propter hoc naues illarum partium non clauantur cum clauis ferreis: ed cum clauis ligneis. Nam si forẽt clauate clauis ferreis: quãdo appropinquarent illi mõti dilacerarentur tote. Melior ex isto lapide est ille qui attrahit ferrum fortiter. et color eius est vergens ad colorem celestem. non multũ grauis ponderis. ¶ Dyas. Lapis magnes gignitur atq; inuenitur circa littus occeani apud trogotidas: et in India. ab inuentore sic vocatus. Est autem colore ferrugineus. ¶ Alber. in lapidario suo. Magnes est ferruginei coloris qui s̃m Pli. inuenitur in mari Indico: in quo in tantum abundare dicitur: q; periculose in eo cum nauibus que ferreos clauos habent: nauiget. Inuenitur etiam in tragonitidis regionib; Et ego vidi et reperi in partibus Theotonie in prouincia que francia oriẽtalis dicit: vnum magne quantitatis et maxime efficacie. et fuit valde niger: ac si esset ferrum eruginosum et combustum cum pice.

Operationes

¶ Sera. Virtus huius lapidis est: q; quando datur in potu ex eo laxat ventrem cũ mellicrato: et potissime humores grossos. A

¶ Et quidam sunt qui adurunt istum lapidẽ et vtuntur sicut adamas. B

¶ Et idem auto. Galie. Virtus eius est sicut virtus adamãtis. Et est bonus illis qui trãsglutiunt acum vel aliud ferrum. C

¶ Et ille qui habet fluxum ventris: eo q; sumpsit scoriam ferri. D

¶ Et dicitur de eo q; si accipias eum: et ponas ipsum in vase terreo: et liniatur caput vasis cum creta postq̃ posueris super lapide calcem viuam quam non tetigit aqua donec repleatur vas calce. et accendas magnũ ignem sub vase donec ingrediatur per orificium vasis. deinde ponatur vas in fornace figuli: et dimitte ibi donec lutatio eius coq̃tur et fiat testa. Deinde extrahe lapidem a vase: et dimitte infrigidari. et pone iterum in vase nouo: et pone in fornace secundo. et fac vt prius ter aut quater. Quando vero extraxeris vice quarta: dimitte ipsum lapidem vbi non tangatur a vento vel aqua vel rore: vel ab humiditate aliqua donec infrigidetur. Deinde frange ipsum in frusta minuta: sic q; sit vnumquodq; frustum .ʒ. ʒ. aut plus aut minus ex .ʒ. grecorum. E

¶ Quando ergo volueris operationem cum eo facere: pone iuxta lapidem pondus eius ex sulphure. deinde rora super eum aquam: et egredietur ex eo ignis magnus: ascendẽs circa mensuram brachij vnius qui non tanget aliud quod non comburat. Et quando lapides Magnetis non ita preparantur vt F

dixi: sed crudus sicut est madefit cuz succo al
lii aut cepe: ab extractione ferri prohibetur.
G ¶ Sed si vis q̄ reuertatur ad virtutem suaz
infunde ipsum vna die in sanguine hircino/
et fiet virtus eius sicut prius. Et accipitur
frustum magnum istius lapidis qd̄ est ex bo-
no ⁊ electo: ⁊ approximatur clauatiue alicu
ius: et aperit eam cito.
H ¶ Nam lapis iste attrahit ad se ferrum.
I ¶ Et quando aliquis vulneratur cum ferro
venenato: et teritur iste lapis ⁊ misceatur cū
aliquibus vnguentis.
K ¶ Et datur de puluere ipsius in potu illi q̄
est vulneratus/facit ab eo venenum vel toxi
cum exire per secessum. Et si puluerizatur su
per vulnus venenatum/curat idem.
L ¶ Dyasco. Lapis magnes magnas habet
virtutes/veluti spiritum in trahendo ferruz.
M ¶ Hunc lapidem quidam probandi amoris
causa vxoris supposuerunt capiti dormien-
tis vxore latente. Et siquidem erat casta ab
altero viro sic accedebat ad proprium virum
voluptanda/somno amplexans euz quasi in-
de pulsa per aliquem. Qd̄ si cum altero viro
coierat/in eum tanq̄ in alicuius odoris feti
dissimi lapidem emittebat: vt de lecto cade-
ret mulier. Concurdiam quoq̄ secum habet.
N ¶ Nam multas mulieres propter rixas di-
gressas a maritis coegit reuerti: sicut ⁊ mari
tos mulieribus gratiosos et obsequentes et
iocundi sermonis facit portantes secum.
O ¶ Fures aūt cum voluerint preciosa diripe
re intrant domū: et inter quattuor angulos
domus carbones ardentes ponunt: et sub-
mittunt lapidē minutū incisum: ⁊ sic trāsuer
tunt mentē ⁊ oculos eoꝝ qui adsunt: vt timo
re fugiant putantes ruere domum.
P ¶ Vires hz purgatorias: ⁊ ideo idropicis cū
mulsa datur .3.ß. grossitudinē deducit ⁊ oēs
humores qui per ventrē ministrāt. Tritus ⁊
superaspersus combusta sanat.
Q ¶ Enax in magicis. Hic lapis fantasias mi
rabiliter commouet: et precipue cum conse-
quitur consecrationem ⁊ caracteres: sicut in
magicis docetur. Perhibetur etiam cū mul-
sa acceptum idropisim curare. Et est alia spe
cies magnetis: cuius virtus ē attrahere car
nem hominis.
R ¶ Alb. in Lapidario suo. Virtus magnetis
est mirabilis in attractione ferri: ita vt vir-
tus eius transmutat ferrum: sic vt illud etiā
ferrum aliud trahat. Et multe acus ad sein-
uicem suspense sic videntur. Unctus autem
allio non trahit. Et paruus adamas magnū
ligat magnetem.
S ¶ Inuentus autem temporibus nostris ma
gnes qui ab vno angulo traxit ferrum: ⁊ ab
alio fugauit. Et hunc Arestoteles ponit a ge
nere magnetis.
T ¶ Narrauit quoq̄ michi vnus de socijs no-
stris curiosus experimentator: qui vidit Fri
dericum imperatorem habere magnetem q̄
non traxit ferrum: sed viceuersa ferrum tra-
xit lapidem.
U ¶ Et Arestoteles dixit: q̄ ē aliud genus ma
gnetis quod trahit carnes hominis. In ma
gicis autem traditur: q̄ fantasias mirabili-
ter commouet: precipue si consecratus conse
cratione ⁊ caractere fuerit: quod in magicis
docetur.
X ¶ Fertur etiam hunc mulsa sumptum idro-
pisim curare.
Y ¶ Aiunt etiā quidā hunc capiti mulieris sup
positū/statim eā incitare ad amplexū mariti
si casta est ipsa dormiente. Si autem est adul
tera pre nimio timore ⁊ tremore fantasmatū
dicitur cadere de lecto mariti.
Z ¶ Dicitur etiā: q̄ fures in domū intrātes po
sitis carbonibꝰ in quattuor angulis domus:
lapidem contritū suspersa aspergunt: ⁊ tunc
dormientes in domo ita fantasmatibus ter-
rentur: q̄ fugientes edes relinquant: ⁊ tunc
rapiunt quicquid volunt.

Caput. lxxviij.

Margarite. Pan. cap̄. cccc. Marga-
rita vl' perna est q̄ in ostreis reperit
de q̄bꝰ alie sunt ꝑforate: alie nō ꝑfo
rate: sunt artificiose facte: et nō naturaliter.
Sz nō perforate q̄ naturales sunt/meliores
sunt perforatis. Et qñ in medicinis ponunt
non perforate intelligunt. Sed sunt aliq̄ ob
scure ad citrinitatē tendentes nō perforate:
que perforatis equipollēt. Et ideo eligende
sunt clare et albe: q̄ vero obscura ⁊ quasi albi

da est. non est ponenda in medicinis. Ser. li. ag. cap. hager albalo. auto. Rasis. Hager albalo. i. lapis margarite. Deferuntur a maritimis. ⁊ sunt fri. et sic. in. ij. gradu. Et idem auto. Isaac. Ex eis sunt grossiores ⁊ parue. sed grossiores ex eis sunt meliores paruis. et clare meliores obscuris. et equalis superficiei meliores angulosis in figura sua. Alber. in lapidario suo. capitu. de margaritis. Et margarita lapis est in ostreis inuent⁹. Melior aūt ex India venit. Mlti aūt de Britanico mari: qd nunc angelicum dicitur. et versus Flandriam et theotoniam inueniuntur. Ita q ego more meo decem in mensa inueni. iuuenes autem concule habent meliores. Coloris autem habet ac si parua lux penetraret in multū album. Et ideo nitentes cum tamen albe fertur propter tonitrua quasi aborciēdo eas ostrea euomunt. ⁊ in fluminibus inueniuntur in mosella. et in q̄busdaz gallie fluuijs inter arenas.

Operationes

A ¶ Alber. Virtus earum est experta cōfortatione spirituum. et contra cardiacam et
B sincopim. ¶ Valent etiam contra fluxum
C sanguinis lientericum et dyarriam. ¶ Reparant enim spiritus subtiles. vt quidam dicunt. sed falso. immo membra earuz asperitate a superfluis abstergunt. et ea quasi constringunt. et coartando ad vnum du-
D cunt. et ita confortāt. ¶ Sera. Margarite sunt desiccatiue humiditatum. Cōueniūt debilitati cordis. et sunt conuenientes in
E cobol. et sunt fri. et sic. in. ij. gradu. ¶ Et idē auto. Athabari. Conferunt obscuritati visus et albedini oculi. et sordiciebus eius. et retinēt menstrua. et abstergunt dentes. et
F desiccant humiditates. ¶ Et idem auto. Isaac. Conferunt cardiace tremori cordis et accidentibus a melancolia aduenienti-
G bus ex malicia humorum. ¶ Et hoc ideo q̄ clarificant sanguinem cordis quādo est ingrossatus in corde. et desiccant humiditatem que ē in oculo. propterea quia fortifi-
H ant neruos oculorum. ¶ Et quando dissoluuntur margarite linitur cum eo baram
I aufert eam postq̄ linitur statim ¶ Auicen. de viribo cordis dicit. q confortat cor.

Caput. lxxix.

Magnesia et markasita. Alb. Magnesia ē lapis niger. et aliqui vocāt eam magnosiam. Et ipso frequenter vtuntur vitrearij. ¶ Idem Markasita siue mandasida. est lapis habēs multas species colorum. quia colorem accipit

cuiuslibet metalli. Et dicitur markasita argentea aurea. et sic de alijs metallis. Metallā tamen quod colorat eum nō distillat ab ipso: sed euaporat in igne. et relinquitur cinis subtilis. et hic lapis notus est apud alchimicos et in multis locis inuenitur. Hoc similiter Euax dicit in lapidario suo.

Operationes

¶ Albertus. Magnesia distillat et fluit in magno et forti igne. et non aliter. et tūc immixtus vitro ad purpureitatem ducit vitri substātiam. Hoc idem dicit Atabari in lapidario suo. A

Caput. lxxx.

Alcha ⁊ gipsum. Pli. li. xxvi. Malcha ē cum e calce recēti gleba efficit

Operationes

A ¶ Idē malcha mox tūdit cū ficu ⁊ adipe suillo duplici linamēto. q̄ res omniū tenacissima existit duriciēq; lapidis antecedit.

B ¶ Qd aūt malcha oleo ꝑfucat. ¶ Actor d̄

C malcha vero flagrāti que ē lim⁹ e stagno famositate vrbis naturaliter emissus ¶ Isi.

D Gipsū quoq; calci cognatū ē cuius plura sunt genera: Oīm aūt optimū est lapis spe

E cularis edificioꝝ signis gratissim⁹ ¶ Auicenna Gipsū ē lapis laminosus albo paru⁹ cuius subtilitatis fit augmētatio cū adurit

F ē aūt frigid⁹ ⁊ siccus ꝯglutinatiu⁹ ¶ Ponitur sup ꝑtes fluxū sanguinis patiētis ⁊ cōstringit quia in ipo cōglutinatiōe virtus faciēs adherere: ⁊ in ipo ē stipticitas cū viscositate: linit ex eo frōs aut cooperitur ex eo caput vt pilleo: ⁊ retinet fluxū sanguinis ex naribo: ponit et super obtalmiā sanguineam

G ¶ Est aūt ex summa venenorū ꝑfocantiū in syria: Gipsuz est lapis durissimus quem coquunt fimo bubulo vt vratur celerius

Caput. lxxxi.

Armor. Isi. li. xvi. Marmora dicunt eximij lapides. qui maculis ⁊ coloribo cōmendant. Marmor aūt grecus sermo ē a viriditate tentus. ⁊ quāuis post etiaz alij colores inuenti sunt nomē tamen pristinū a viriditate retinuerūt. Horū colores ⁊ genera innumerabilia Hec omnia e rupibus exciduntur. sed multa preciosissimi generis sub terra sparsa sunt.

Operationes

A ¶ Pli. Marmorū genera coloresq; non attinet in tanta noticia dicere: nec enumerare facile est in tanta multitudine. Quoto eīm cuiq; loco nō suū marmor inu nit. ⁊ tñ celeberrimi dicta sunt generis in ambitu terrarū cum generibus suis. ¶ Nō omnia vero

B gignunt in lapicidinis. sed multa ⁊ sub terris ꝑciosissimi generis: sicuti lacedemoniū viride cunctisq; hilarius: sic ⁊ augusteū. ac deinde tyberiū in egipto augusti ac tyberij

C primū ac principatu vtrūq; repertū. ¶ Differentiaq; eorum est ab ophite cum illud sit serpentū maculis simile: vnde ⁊ nomē accepit q̄ hec maculas diuerso modo colligūt augusteum vndatim in vertices crispum.

D ¶ Tyberiū sparsuz cōuoluta canicie. sunt ⁊ alia eius genera. de q̄bus s̄ dictū ē ca. lxiij.

Caput. lxxxii.

Elochites ⁊ murrina. Isi. Melochites lapis ē spissius virens et crassi⁹ q̄ smaragdus. hic a colore malue nomē accepit et in reddētis laudatus signis. Nascit aūt in Arabia. Arnol. Melochites est gemma viridis smaragdo similis. et valde mollis. Hec mēbra custodit a nociuis casibus. ⁊ cunas infantium similiter.

¶ Operationes

A ¶ Item Isi. Murrina ē gemma que apud parthos gignitur. sz precipua in germania humorem sub terra putant. colore densatū. candoremq; ⁊ ignem. cum quodam coloꝝ repcussu. quales in arcu celesti spectantur. Cuius contraria causa cristallum facit. gelu vehemētiori cōcreto ¶ Alber. Melochites quē quidā melonitem dicunt. lapis est

arabicus grosse viriditatis: sed nõ transluci dus sicut smaraldus: et est mollis.

C ¶ Fertur ꝙ virtutẽ habeat custodiendi gestantẽ se a nociuis casibꝰ: ⁊ super cunabula infantiũ. Hoc ait in Lapidario suo Euax.

Caput. lxxxiij.

Menphites. Alb. Menphites est lapis a ciuitate Egiptij que Menphis vocatur: dicitur vt ignis calere: virtute quidem/non actu.

Operationes

A ¶ Hic tritus ⁊ in aqua mixtus in potu detur vrendis vel secandis: quia inducit insensibilitatem ne sentiat cruciandus. Hoc idem ait Euax in Lapidario suo.

Caput. lxxxiiij.

Medus. Dyasco. Medus lapis ẽ niger q̃ tritus emittit croceũ colorẽ. Alb. Lapis medus vel medo dicit quia a regione Medorum fertur: vbi plures inueniuntur. Sunt autẽ huius species duc: vnus niger/et alter viridis.

Operationes

¶ Alb. Huiꝰ ꝑtutẽ esse dicũt cõtra veterẽ podagrã: oculoꝝ cecitatẽ: ⁊ nefreticaꝫ passionẽ etiã refouere dr̃ fessos ⁊ debiles. ¶ Ferr̃ etiã ꝙ fragmẽta nigri si in aq̃ cal. missa fuerint: ⁊ se q̃s in aq̃ illa lauerit/incurrit mẽbroꝝ ⁊ coriationẽ: ⁊ si ex ea biberit ꝑbit vomẽdo. ¶ Diasc. Est aũt duplicꝫ potẽtie. s. bone ⁊ male: nã tritꝰ in cote medicinali cũ lacte muliebri (q̃ semel creauit ꝑmo ꝑtu pueꝝ) ⁊ inunctꝰ albugines curat oculoꝝ: ⁊ oẽm illoꝝ dolorem: etiaꝫ si desperatꝰ fuerit/medet̃ podagricos. ¶ Eodẽ modo cũ lacte ouis q̃ semel genuit masculũ/sanat renes ⁊ anhelitꝰ ⁊ ĩteriores ꝑtes corporꝫ: hoc medicamẽ ꝑparatũ habeas ĩ vase vitreo vl̃ argẽteo: ⁊ ꝑfice ieiunꝰ: ad vindictã q̃ꝫ supra cotẽ/⁊ da cui vis: ⁊ lauet faciẽ ⁊ exsiccabit̃. ¶ Si q̃s aũt ex eo biberit pulmonẽ vomet. ¶ Oportꝫ aũt bibẽti paululũ dare: vt nõ satiet̃. Inuẽtus est aũt iuxta fluuium Fasin.

A B C D E F

Caput. lxxxv.

Mogra. Sera. Mogra ex ea ẽ q̃dã que deferr̃ ex terrꝫ Sinos. Et melior ex ea ẽ grauis dẽsa: cuiꝰ color nõ est diuersus: ⁊ ẽ sicut color epatꝫ aut sanguinis non hñs lapidez. Et qñ ponitur in aqua dissoluit̃ facile ⁊ crescit. Illa vero mogra q̃

vtunt carpētarij ē ex debilioribꝰ operatiōibꝰ q̄ꝫ illa q̄ deferꝫ ex sinos ⁊ ex Babilonia ⁊ melior q̄ facile teriꝫ. Colligiꝫ vero in Cappadocia in spelunc⁊ distillās: ⁊ affertur venalis in Sinopidam ciuitatez: vnde ⁊ nomē accepit.

Operationes

A ¶ Et idē auto. Gal. In sapore ipsius ē stipticitas: vñ ꝑtus eiꝰ ē desiccatiua. Et qñ sorbeꝫ cū ouo: aut fit cristere cū ea stringit vētrem.

B ¶ Vñ hꝫ ꝑtutē stipticā ⁊ desiccatiuā ⁊ glutinatiuā. ¶ Et qñ miscet in emplastr⁊ cōsolidat

C vulnera recētia. ¶ Et ingrediꝫ in cōfectiōibꝰ

D trociscoꝝ desiccatiuoꝝ ⁊ cōstrictiuoꝝ vētris

E ¶ Et qñ sorbeꝫ in ouo sorbili: aut fit cristere

F stringit vētrē. ¶ Et ꝓpinaꝫ in potu ꝓ dolore epatis: et daꝫ in ouo ad sputū sāguinis ad ve-

G nenū. ¶ Paulꝰ. cap. de Mogra. Mogra sinopida fortior est bolo armeno ⁊ luto sigillato: et ideo ingrediꝫ in confectionibꝰ vnguentorum. Et occidit vermes in ventre.

Caput. lxxxvj.

Mumia. Pan. cap. dlv. Mumia ē illud qd̄ inueniꝫ in sepulchris balsamatoꝝ: i q̄bꝰ humor mortui cū aloe et mirrha resoluiꝫ: q̄bꝰ ipsa corpa cōdiebanꝫ: et similaꝫ pice marine. Solebāt antiq̄tꝰ corpora balsama mirrha ⁊ aloe cōdiri: ⁊ adhuc fit apud Paganos ⁊ Sarracenos circa Babiloniā: vbi ē copia balsami. Sera. li. ag. ca. mumie. Mumie sepultoꝝ: ⁊ ē aloe balsamuꝫ ⁊ mirrha: ⁊ qd̄ miscet eis ex humoribꝰ corpis humani. Et idē auto. Dyasc. In terr⁊ q̄ dicūtur acolonie: descendit nāq̄ ex montibꝰ q̄ ducūt flumina cū aq̄s/ eijcit cum aqua fluminis in ripis: et est coagulata: et fit sicut cera: ⁊ hꝫ odorē picis ⁊ aspalti mixti simul.

Operationes

¶ Sera. auto. Rasis. Ex nomine q̄rundā medicoruꝫ est bona sode flegmatice frigide sine materia: ⁊ emigranee ⁊ paralisi: ⁊ torture oꝝ et epilentie ⁊ scotomie. A

¶ Et facimus caputpurgium cum vno grano ex ea cum aqua maiorane. B

¶ Et cōuenit doloribꝰ auriū: qñ dissoluiꝫ ex ea g̃nū in oleo sambucino: ⁊ distillaꝫ in aure. E

¶ Et ꝯuenit dolori gutturꝫ: qñ disoluiꝫ ex eo vnū kirat cū aq̄ in qua decocta ē satureya. D

¶ Et conuenit tussi cum aqua iuiubaꝝ: aut cum aqua ordei ⁊ sebesten. E

¶ Et daꝫ in potu ex ea ieiuno tribꝰ diebꝰ: ⁊ cōfert cardiace kyrat. i. cum aqua mente. F

¶ Et cōfert vētositati itestinoꝝ: qñ accipiꝫ kyrat. i. cum aqua cimini ⁊ carui: aut cum aqua ameos/ valet casui ⁊ percussioni. G

¶ Et daꝫ ad singultū g̃na. i. ex ea cū decoctione seminū apij ⁊ carui: ⁊ miscet cū oleo de bē. H

¶ Et fit caputpurgiū cū eis: et ad squinātiaꝫ pondus vnis kyrat cum squingibin. I

¶ Et dolorem splenis pondus vnius kyrat cum aqua carui. K

¶ Et ad venena duo grana cum decoctione tribuloꝝ marinorum: et folijs anuiden. L

¶ Et ad puncturā scorpionis poudus vnius kyrat cum vino puro. M

¶ Et ponitur in loco puncture cum butiro: et conuenit fracture. N

¶ Et cōquassatiōibꝰ q̄ fiūt in interioribꝰ corporis ⁊ exterioribꝰ ⁊ cōstrictioni pulmonis. O

¶ Et ē ꝓpe tēperamentū: nisi qꝛ hꝫ ꝓpetatez in sedādo dolores q̄ sunt in fracturꝫ: qñ sumitur in potu: et liniꝫ cū ea: et fit cum ea cristere et conuenit vlceribus vesice ⁊ virge. P

¶ Et idē auto. Raf. Quidā emittebat sāguinē: ⁊ nō poterat restringi per aliq̄ꝫ medicinā vsq̄q̄: datū est sibi de mumia pōdus granoꝝ trium cum vino/ et restrictus est statim. Q

¶ Et quando fit cum ea suppositoriū dissolutum cum oleo de sambach: conuenit non potentibus retinere vrinam. R

¶ Pau. cap. de mumia. Clai. ē ⁊ sic. in. iij. gra. teste Constātino: licet q̄dā dicūt q̄ sit frigida: qꝛ cōstrictiua: multa em̄ frigida ⁊ sicca laxant: et multa calida ⁊ sicca constringunt. S

¶ Auiceñ de viribꝰ cordis. Mumia calida ē in fine. iij. sicca in. j. Et habet proprietatem confortandi cor. T

¶ Item quando fit cum ea suppositoriū dissolutum cum oleo mustellino/ conuenit non potētibus retinere vrinam. U

Caput. lxxxvij.

Nisus. Alb. Dicũt aliq̃ hũc esse d gñe lapidũ. ⁊ inuenit in capite bufonis.

Operationes

A ¶ Et sunt duo gña. Unꝰ subalbidus sicut si lac intrauerit in sanguinẽ ⁊ vincit eũ. Et iõ sanguis obscuras vias in eo dicũt apparere
B ¶ Et alius ẽ niger. ⁊ aliqñ pingit in eo bufo
C sparsis pedibꝫ ⁊ añ ⁊ post. ¶ Dicũt etiã ꝙ si ambo simul includant pñte veneno eos adu
D rere manũ tãgẽtis. ¶ Probationẽ aũt lapis esse dicũt ꝙ exhibitꝰ bufoni viuo: bufo ele-
E uatur cõtra eum: ⁊ tãgit ore si põt. ¶ Dicitur etiã ꝙ pñte veneno variꝰ efficit q̃ subalbidꝰ est. Hoc similiter Euax dicit.

Caput.lxxxviij.

Nigrorum. Auiceñ. li. ij. Nigroꝝ est lapis qui defertur ex nigris declinans ad citrinitatem.

Operationes

¶ Aui. Fricat ⁊ egredit ex eo fricatio mordi A
cãs liguã silis lacti. ¶ Mũdificat pãnũ ocu B
li cũ nõ ẽ cũ apate ⁊ obtalmia. ¶ Et cõuenit C
vestigijs vlceꝝ in eo. ⁊ eradicat vngulã.

Caput.lxxxix.

Nitrũ. Isi. Nitrũ a loco sumpsit vocabulũ. Nascit eñ in nitria opido vl' regiõe egypti: ex q̃ ⁊ medicĩe fiũt. ⁊ sordes corporꝝ vestiũqꝫ lauant. Huiꝰ natura nõ multũ a sale differt. hꝫ eñ ꝑtutẽ salis. ⁊ silr orit canescẽtibꝫ littoribꝫ siccitate. Afronitꝝ aũt ẽ spuma nitri: ⁊ colligit in Asya in spelũcis distillãs. dehinc sole siccat. Optimũ putatur si minime fuerit põderosuꝫ: ⁊ maxime fricabile colore pene purpureũ. ¶ Glosa sup parabolas. Nitrũ sale similimũ est: excepto ꝙ nihil salsi saporis hꝫ. Crepitat in aqua sicut calx viua. sed aquã lotioni abilẽ reddit. sicut ergo acetũ in nitro ebulit: sic ꝑuersa mẽs deterior succendit correctiõe.

Operationes

¶ Aui. in. ij. cañ. Baurach. i. nitrũ fortiꝰ ẽ sa A
le. ca. ⁊ sic. ẽ in. ij. g̃du. ex eo meliꝰ ẽ armenũ: leue/laminosuꝫ/frãgibile/spõgiosuꝫ/albũ aut purpureũ aut roseũ mordificatiuũ. abstergit
aũt fortit ¶ Et mũdificat ⁊ excoriat: ⁊ icidit B
hũores grossos. attenuat capillos ¶ Sãgui C
nẽ attrahit in sup̃ficie corporꝫ ⁊ colorẽ emẽ-
dat. ¶ Cõfert pruritui: qꝛ ꝑtus eiꝰ resoluit ꝓ D
prie affricanũ cum aceto: et etiam scabiei.

Et

E ¶ Cũ q̃busdã medicinis bibitũ interficien-
F tibꝰ vermes educit eos. ¶ Valet ꝯ venenũ ⁊
precipue africanũ. Eiꝰ spuma valet ꝯ mor-
B sum canis ⁊ potũ cãtaridaꝝ. ¶ Cõstã. Nitꝝ
afferꝛ d̃ Armenia. alteꝝ d̃ Arabia. Uniuer-
saliꝛ aũt collatiuũ ⁊ mũdificatiuũ est. Intẽ-
riora corporꝫ ⁊ exteriora maxime aceto mi-
H xtũ lauat. ¶ Dyas. Nitrũ ẽ eligẽdũ leue ⁊ ru
beũ l'albũ ꝑcussuras hñs sic spõgia albũ acre
I est ⁊ amaꝝ. ¶ Tale ex India venit. Nitri si
quidẽ aliꝺ ẽ crassuꝫ ⁊ laminosuꝫ. aliꝺ tenue.
aliꝺ rubeũ. aliꝺ albũ. ⁊ omniũ ꝟtus desicca-
K tiua ẽ ¶ Et iõ si fuerit ore acceptũ: minuit ac
tenuat pingues ⁊ viscosos hũores. valet ⁊ ꝯ
L fungos. ¶ Platea. in li. de simplici medicina.
Nitrũ ca. ẽ ⁊ sic. in. ij. gdu. Albũ meliꝰ ẽ q̃ꝫ ci
trinũ. ꝟtutẽ habet dissoluẽdi ⁊ extinguẽdi.
M ¶ Usus eiꝰ est ꝯ yliacã passionẽ. ad faciẽ q̃ꝫ
N purgãdã. ¶ Itẽ ꝯ stomachi saniẽ ⁊ intestino
rum. Contra furfures capilloꝝ ⁊ pediculos
O capitis. ¶ Cõtra vermes aurium ⁊ saniem.

Caput. xc.

Obtalmius. Alb. Obtalmius ẽ la
pis ab Obtalmia dictus. cuius
color nõ nominatur. forte ideo. qꝛ
est multorum colorum.

Operationes

A ¶ Itẽ valere dicitur gestanti contra omnes
B malos morbos oculoꝝ. ¶ Visus aũt circum
stantium dicitur excecare. et ideo etiã patro
nus dicitur. Gestantes eñ eum quasi inuisi-
biles reddit. Hoc similiter ait. Euax.

Caput. xcj.

Onix. Alber. Onix gemma est nigri
coloris. inuenitur melius genus es-
se nigrum: albis venis variatum. ve
nit autem de India et Arabia. Inuenitur
autem quinq̃ diuersitatum propter varieta
tem venarum et colorum. Ferunt si sardius
sit presens ligatur onix. et etiam suspẽditur
a nocumento. Hec autem omnia si habꝫ pro
fecto ideo habet: quia habet virtutes mouẽ
di melancoliam: precipue in capite. ex motu
enim illius cum vapore omnia ista procedũt.
Dicunt autem quidam onix onichinum esse
quod verisimile est. vel q̃ sit alia species eiꝰ.
sed colore non est niger nisi aliquando. sed co
lorem habet vt vnguis: sed in onichinis no-
strꝫ inueniũtur multi colores albi: nigri ⁊ ru
bicundi. qui tamen omnes in substantiam
quãdam fricantur: que similitudinem expri
mit vnguis hominis. Aiunt etiam q̃ ex la-
chryma arboris que onica dicitur indurata
in lapidem generatur. et dicunt hanc causaꝫ
esse q̃ odoriferus est in igne. Hãc etiam cau
sam inquiunt esse et frequentius aliꝫs depi-
ctus imaginibus mirabilibus inuenitur. qꝛ
lachryma a principio mollis facile formabi-
lis pingitur. et picturam retinet quando in
lapidem indurata coagulatur. Hunc lapi-
dem dicunt insensibiliter intrare in oculum:
et hoc esse mirabile. Et ego vidi saphirum in
trare in oculum et lapidem galli. et quendaꝫ
alium cuius nomen ignoraui. sine oculi lesio
ne. Politus enim ⁊ tenuis non ledit oculum
nisi tangat aciem seu pupillam oculi sensibi
lem et foramen vuee.

Operationes

¶ Alber. Aiunt q̃ collo vel digito suspẽsus A
excitat tristiciam et timores. ⁊ in somno fan
tasias terribiles.

Caput.xcij.

ORphanus. Alb. Orphanus lapis ē qui ē in corona Romani imperatorꝫ. Nō vnq̄ alibi visꝰ ē: ꝓpt q̄d orphanꝰ vocat. est aūt in colore quasi vinosus: subtilē habēs vinositatē. Et hic est sicut: si candidū nimis micās penetraret in rubeū clarū vino sum: ⁊ sit supatus ab ipo. Est aūt lapis plucidus: ⁊ tradit q̄ aliqū in nocte fulsit: sed nūc tēpore nostro nō micat in tenebris.

Operationes

A ¶ Fertur aūt q̄ honori cōuenit regali. Hoc similiter ait Euax.

Caput.xciij.

OPalus ē lapis diuersaꝝ colore gēmarū distinctus. Est eñ in eo carbūculi tenuior ignis. Ametisti fulgēs purpura. smaragdi nitēs viriditas. Lūctaq̄ pariter sub quadā varietate lucētia. nomen hꝫ ex patria. Sola ei parturit eū India. ¶ Pli. li. xxxvij. Opali sunt in India: quibꝫ gēmarū cōpositores gloriā: ⁊ maxime inenarrabilem difficultatē dederūt. qꝛ sunt in eis parit incredibili mixtura lucētia. Alij sūmo fulgoris augmēto colores pigmētoꝝ equauerūt. Alij ꝟo sulphurꝫ ardētē flāmā: aut etiā ignis oleo accēsu: magnitudo nucē auellanā equat

Operationes

¶ Arnoldꝰ. Opalus ē lapis p̄ciosus gestāti se cōtra omnes oculoꝝ morbos proficuus. A

¶ Visum eiꝰ acutū ꝯfortat: ꝑ omia ꝟo circū stātiū visus ⁊ oculos excecat ⁊ obumbrat. B

Caput.xciiij.

ORithes ⁊ ostratites. Arnoldus. Orithes est lapis triplicis generis. Unꝰ est rotūdus ac niger. Aliꝰ viridis. ⁊ maculas albas hꝫ. Tertiꝰ ē cuiꝰ altera ꝑs aspera ē. Alt'a plana. ⁊ ē corpꝰ q̄si fertilamia.

Operationes

¶ Idē. Hic lapis gestatꝰ ⁊ oleo rosaceo mixtus ꝓhibet ab aduersis casibꝫ. atq̄ a pestiferis reptiliū ⁊ alioꝝ animaliū morsibꝫ. Idē. Appensus mulieri ꝓhibet ip̄am impregnari et si pregnās est abortit. ¶ Ex lapidario. A

Letiferos morsus niger atq̄ rotūdꝰ orithes
Quos fera vel cornu vel seuo dente peregit.
Cum roseo mixtus perfecte curat oliuo.

Per vastas arenas: interq̃ feras gradiẽtes
Illesos seruat morsus abigẽdo ferarum.
Qui viret: maculas albas hz alter orithes.
Casibꝰ aduersis portantes vbiq̃ resistit.
Tertius asserit: fame grauioris orithes.
Altera pars cuiꝰ crebris ẽ et aspera clauis.
Altera leuior est quasi lamina ferri.
Hic facit appẽsus ne fiat femina pregnãs.
Aut si pregnãs fuerit. cito fundit abortum.
B ¶ Isidorus. Ostratites gemma est testacea. durior est altera similis achati: nisi q̃ achates politura pinguescit.
C ¶ Duriori tãnta inest vis vt alie gemme sculpantur eius fragamentis.

Caput. xcv.

Ophites. Purpurites. Porfirites: ⁊ Parius. Pli. li. xxxvij. Ophites serpentum maculis similitudinem habet. nec ex eo inueniuntur columne nisi parue. Duo sunt eius genera. Molle. s. candidũ nigricans durum. ambo capitis dolores ad alligata sedare dicuntur: ⁊ serpentum ictus Quidam etiam freneticis ac litargicis ad alligari iubet candicantem. Isido. Pupurites est ex Egypto rubẽs candidis interuenientibus punctis. Nominis eius causa q̃ rubeat vt purpura. ¶ Plinius vbi supra. Porfirites est etiam ex Egipto rubet candidis interuenientibus punctis.

Operationes

A ¶ Isido. Parius est lapis marmoreus eximij candoris. Hic apud Paron insulam nascitur: vnde nominatur.
B ¶ Magnitudo eius est qua lances crateras q̃ non excedat vnguentis ipse aptus est.

Caput. xcvj.

Palagius ſm Albertũ dicitur. q̃ palagius est gemma coloris rubei lucidꝰ valde: nature et substantie transparentis. et dicitur esse femina carbunculi. et virtutes eiusdem remissas habet: sicut femina ad marem se habet.

Operationes

¶ Et dicũt quidã q̃ ẽ domꝰ eiꝰ: ⁊ iõ palatiũ carbũculi vocat. generat freq̃nter carbũculus in lapide isto. ¶ Et iã visum est h̃ q̃ in lapide vno exterior pars fuit palagius: ⁊ interior carbũculus. ¶ Propter qd̃ hmõi genus lapidum esse de genere carbunculi. A B C

Caput.xcvij.

Panther⁹. Alb. Pāther⁹ ē lapis multos hñs colores. ⁊ in vno corpore lapidis nigrū videlicet viridē ⁊ rubeū. ⁊ alios multos. inuenit aūt pallidus/purpureus/et roseus.

Operationes

A ¶Alb. Fert aūt fuscos efficere visus. inuenit
B em plurimos in India. ¶ Dz gestās respicere ad ipm in mane oriēte sole. ⁊ fit efficax et virtuosus. tot aūt ꝟtutes dr habere q̄t colores hz. Hoc silr ait Euax in lapidario suo.

Caput.xcviij.

Prassius. Alb. Prassi⁹ ē lapis q̄ ē mater ⁊ palaciū smaraldi. Est āt viridis colorꝫ: hñs viriditatē sicut prassium. Inuenit aūt aliqñ cū rubeis guttis. ⁊ aliqñ cū albis. Est alia spēs istius lapidis q̄ inuenit cū guttꝫ aureis. ⁊ vocat crisopassus. ⁊ rarius inuenit. ⁊ ideo carior existit. Pro quo lege lapis crisopassus superius de E.

Operationes

A ¶Expertū ē aūt q̄ cōfortat visum: ⁊ quasdā iaspidis ⁊ quasdā smaraldi habet operationes. Hoc silr ait Euax in lapidario suo.

Caput.xcix.

Peridonius. Albertus. Peridonius est lapis fulgens vt ignis colore.

Operationes

A ¶Alb. Dicit valere cōtra arteticā mirabilit

¶Et refert de illo lapide: q̄ si fortius stringatur manū: manū aduret. vult ergo leuiter B
⁊ pauide tangi. ¶Et egoipsimet expertus C
sum sepius. dicitur autem de genere isto alia species esse: que dicitur esse crisolito similis: nisi quia maioris viriditatis existit.

Caput.c.

Piritides grere. latine coppa rosea. arabice hageral markasita. Sera. li. aggre. cap. hageral markasita. Est lapis ex q̄ extrahit es. ⁊ oportet q̄ eligat ex illis cuius color est silis eri. ⁊ qñ ponit in igne saliūt ex eo scitille facile. Cōburit in hūc modum. Linitū pone in ignē leuē ⁊ euenta donec fiat rube⁹. deiñ extrahet ab igne. Quidā ponūt in ignē magnū de prunis. deinde liniunt melle ⁊ iterꝫ ponūt in ignē donec omnes partes eis sint equaliter combuste. q̄ fortas

se primo aduritur extra ꝛ nō interius. deinde exufflatur cinis ab eo ꝛ reponitur. ꝛ si indigetur ablutio: lauā eā sicut lauāt cadimia.

¶ Dyas. cāp. de piritide. Lapis piritides .i. marchasita et q̄ eramē fit: eligēdus est. colorē hūs eraminis. q̄ in foco missus frangit. Cōburitur vero sic melle vnctus: inviis carbonibus mittitur ſ abellatur q̄diu colorē rufum faciat. Alij vero in multis carbonibus igneis cocrūt: ſcō mel levnctū renocāt igni q̄diu se fregerit. postea eximūt illū ꝛ lauant sicut cadimiam ꝛ reponūt.

Operationes

A ¶ Sera. Virtus eius adusti ꝛ nō adusti est vrēs et abstersiua vlcer et abstergit obscuritatē visus: et resoluit et maturat apostemata dura: et q̄n resolvitur et miscet cū resina pi-

B nit: resoluit sanguinē coagulatū. ¶ Et aufert carnē superfluā cū pauca calefactione et sic-

L citate. Et quidā nomināt hunc lapidem postq̄ aduritur dicidas vel difrigeo. ¶ Et idē auto. Bal. Hic lapis est vnus de lapidibus habentibus virtutē fortem. et nos administramus eum cū resolutiuis. et miscemus cū

D eo lapidē sacharos. ¶ Et resolvimus sepe cū hoc vngēto humiditatē multā que est cōgregata in concauitatibus ꝛ cauernis masculorum. ¶ Et quando administratur hic lapis

E oportet q̄ multū teratur ꝛ resoluit humiditatē corruptā que est in cute. ¶ Et ideo quando teritur vltima cōtritione ꝛ cōficitur cum

F aceto abstergit baras ꝛ morphea: lentigines faciei. ¶ Et habet virtutē magnā in abstergendo oculum: et confortat substantiam

G eius et acuit visum. ¶ Et ideo nominatur in terris persie lapis luminaris. Et facit capillos tenues et crispos. ¶ Dyas. Virtus est illi

H li cocto ꝛ crudo termāticā ꝛ almicticā. caligines oculis purgat duricieb⁹ dyafonesim ꝛ digestionē facit. addita resina carnes perequat. Lapis iō combustus a multis defriges dicitur. ¶ Lapis iste est species vitrioli

K vt apparet inferius de Vitriolo. Qui non combustus si pulverisetur ꝛ distemperetur vel misceatur cum vino et e gallis tritis est optimum incaustū ad scribendum. Hoc idē dicit Albertus in lapidario suo.

Caput. ſ.

Petroleū. Lassius felix. Lap. ꝺ petroleo. Petroleū est oleū petre. Inuenitur aūt in locis furfureis. Fit etiā cū pinguedo terre et aque actione calorez ad igneas ꝑcurritur partes. inuenit etiā super lapides: qō quidē per eos resudat ꝛ in eis est et super mare inuenit. ¶ Avi. Petroleū albū

note speciei est. ꝛ nigrū est colamentuz picis

babilonie. ca. ꝛ sic, vsq̄ ad. iiij. Et subtile ꝛ proprie albū: resolutiuū. liquefactiuum: aperitiuum: opilationū.

Operationes

¶ Anicen. Petroleū cōfert doloribus anchārum: et inecturarum. et proprie album. et cōfert doloribus aurium frigidis. ¶ Et cōfert albugini oculi ꝛ aque descēdenti. ¶ Et nigrū

A et eo etiam confert asmati ꝛ tussi antique. Bibitur enim parum ex eo cum aqua calida

B ¶ Et sedat dolorem ventris pungitiuum et

L ventositates. ¶ Et quādo fit ex eo licinium interficit vermes. et proprie nigrum. ¶ Et co

D meditur pondus. Z. vna de eo: et frangit vesicam. et frigus matricis. et confert punctureE epitbimatum.

F

Caput.cij.

Peanites. Arnol. Peanites lapis ē genitus d̄ michedon. ⁊ est feminei sexus. Nā certo tempore concipit. lapidemq; consimilē parit. ⁊ cōfert pregnātib⁹

Operationes

Ex lapidario.

A ¶ Signif̄ in matre nō regione lapis peanite
Feminei sexus referēs imitando labores.
Nā quib⁹ ex causis dubium sed tēpore certo
Cōcipit ⁊ parit: et parientibus auxiliat̄.
Ultima quas vrget: dubij discriminis hora

Caput.ciij.

Podoros ⁊ Pontica. Isi. Podoros ē gēma post margaritā gēmaꝝ candidarum secunda de qua querit̄ in quo numerari colore debeat totiens iactata per pulchritudines nomis alienas adeo vt decoris. prerogatiua vocabulo sit facta.

Operationes

A ¶ Idē. Pōtice gēma aurat̄ guttis micātes.
Alie stellas hn̄tes. alie q̄z lōgis coloꝝ ductibus lineate. ¶ Caste ⁊ sobrie portari volūt.
B

Caput.ciiij.

Phrigius. ⁊ Phingetes. Isi. Phrigi⁹ a loco d̄r. eo q̄ in frigia nascit̄. colore pallid⁹ mediocrit̄ grauis. gleba pumicosa. vritur ante vino perfusus. Flatusq; follib⁹ donec rubescat. Rursusq; dulci vino extinguitur tribus vicibus tingendis vestibus tantum vtilis.

Operationes

¶ Isi. Phigites: al's phēgites capadocie lapis ē: duricia marmore⁹: cādidus atq; trāslucēs. ¶ Ex q̄ quondā tēplū a quodā rege cōstructū ē foribus aureis. q̄b⁹ clausis intus diuturna claritas erat. ¶ Pli. In capadocia repertus ē lapis phingites sub Nerōe principe ex argumēto sic appellat⁹. qm̄ candido ⁊ trāslucēti fulue inciderāt vene. Hic eidē cōstruxit fortune. quam sciam appellant. A B C

Caput.cv.

Pumex lati. ara. famechi. gre. fanech vl' Fenic vel lapis de barchin. Set. li. aggre. cap̄. Famechi. id est pumex.

z est lapis ꝺ barchin: ꝺ liparī. Oportet ꝙ eligatur ex eo multū foraminosus durus z frāgibilis leuis albus: in quo nō sunt lapides. Et modus combustionis eius est: ꝙ accipiat ex eo quāticas z ponatur in prunis. z qñ fuerit ignitus extrahat z extinguat in vino odorifero. Ꝺ fit ter. tertia vice qñ extrahit ab igne non extinguat in aliq: sed dimittat infrigidari per se. postea teratur et reponatur.

Operationes

A ¶ Dyal. Virtus est ei stiptica: termantica z purgatiua. Sumet oculoꝝ cicatrices limpidat. vulnera replet z cōsolidat. z aufert carnem superfluā oculoꝝ. z qñ teritur z fricant inde dentes abstergit eos: z administrat ad abradendos pilos. ¶ Theophrastus. Si misceatur antidotis dentifrigijs z smigmatibus abradit asperedinē. leuigat z constringit et coercet. ¶ Sera. Sumet habet virtutem stiptecā: stringit enī gingiuā: z abstergit oculū z aufert maculā q̄ est in eo. z replet vlcera z cōsolidat ea. z aufert carnē superfluā que in eis est. et qñ teritur z fricantur dentes abstergit eos. Et si mittatur in vas vini nō permittit ipsum amplius bullire. ¶ Hal. Et ingreditur in medicinis q̄ abstergūt dentes: qñ nō est adustus. sed qñ aduritur fit subtilior. Nā segrie ab igne rem adustā calidā q̄ auferetur et separatur ab eo qñ lauat. ¶ Et clarificat dentes z abstergit eos. Et hoc facit propter sui asperitatē. Et facit forte hoc propter eius virtutē abstersiuā. ¶ Et propter hanc causam comua quādo adurunt abstergunt dentes. Omnia prescripta istius capituli inuenies in Pandecta. cap. cclvj.

Caput. cvj.

Quadratus: quadras z quirin, Plin. Quadrat⁹ in Egypto inuenit. silr z in Ethiopia. z est albid⁹ ē. Alb. Quadras, alias ḡnidros: ē lapis q̄ aliqñ inuenit in cerebro vulturis. Idē. Quirin ē lapis q̄ inuenit in nido vpupe. Aliqñ q̄ tota ē auis ꝓstigiosa z augurial. vt dicūt magi et augures.

Operationes

A ¶ Quadratus vires bz stringētes. vñ necare dicitur cōceptū. B ¶ Alb. Lapis quadros virtus eius fertur esse cōtra quoslibet nocuos casus. z replet māmillas lacte. Et hoc similiter ait Euax. C ¶ Idē Quirin. Est aūt hic lapis proditor secretoꝝ. et fantasias. si ponatur supra pectus dormientis. Hoc similiter ait Euax in lapidario suo.

Caput. cvij.

Quirinus. Radaim et Ranno.

Operationes

A ¶ Arnoldus. Quirinus est lapis q̄ reperit in vitule nidis: auget fantasticas visiones. B ¶ Idē. Radaim lapis est niger atq; trāslucens. Inuenit in capite galli marꝫ: qñ datū est comedere formicis. C. Bestarus (vt ꝺ:) valet ad impetrandū q̄d libet. D ¶ Arnol. Ranni alias rabi. est idē q̄ bolus armenicus. z est lapis subrubeus. E ¶ Cuius ꝓprius est constrictiuus sanguinis diffinitionis menstruoꝝ vt superius habetur cap. cxvj. de B.

Caput. cviij.

Rubeus. Sera. Lapis rubeus min⁹ q̄ iacinctus, qui Arabice vocatur hager albigedi. Idē li. aggre. cap. Hager albigedi. siue albuzedi iacincti. rubedo ē magis placabilis hominibus: eo q̄ non fit in eo obscuritas aliqua. minera autem hui⁹ lapidis est in terris orientis. et quando defertur a minera sua est obscurus. sed quando excoriat eum aurifex detegitur bonitas ei⁹. et apparet et clarificatur.

Operationes

A ¶ Sera. Si q̄s ligauerit nō videbit. portās in nocte somnia mala neq̄ timorosa. ⁊ si ille qui aspexerit in sole tm̄ q̄ visus ei⁹ ē debilitatus terserit cū eo oc'los suos ⁊ ꝯuenit ei ¶ Et qn̄ ille lapis fricatur ad capillos capitis attrahit festucas sicut magnes ferrum.

Caput. cix.

Saphirus. Alb. Saphirus est lapis valde notus ꝑm plurimos. Venit ab oriente ⁊ India. Inuenitur ⁊ in ypidomio apud podiū prouincie regionē ⁊ ciuitatē: sed nō est adeo preciosus vt per omnia sit similis oriētali. Est aūt colore per spicuus sicut celum serenatum. sed vincit in eo flauus color. et ideo melior qui est nō satis perlucidus. optimus aūt qui habet nubes obscuras ad rubedinem declinantes. inuenitur etiam bonus qui albidas habet maculas: similiter substantia sua sit sicut nubes fusca transparens aliquantulum.

Operationes

¶ Alb. Virtutes ego vidi q̄ antraces duos fugauit. Aiunt etiā hūc lapidē hoīem castū reddere. ⁊ interiorē arborē refrigerare: sudorē restringere: dolorē curare frōtis ⁊ lingue. A
¶ Ego vidi vnū in anulo portare: ⁊ sordes ex oculis purgare. sz añ vult poni in aq̄ frigida et post silr. q̄ aūt dicūt q̄ amittit v̄tutē ⁊ colorem postq̄ antracē curauit. falsum ē. B
¶ Dicunt etiā q̄ corpa vegetat. ⁊ paces cōciliat. pium ⁊ deuotū ad deū efficit. C
¶ Et animū in in bonis firmat. Hic etiā sirtites a q̄busdaz vocat. eo q̄ in littore sirtiū inueniat. D
¶ Ex li. de na. rer. Saphirus sereno colore celo assimilat. Nunq̄ tn̄ quātumcunq̄ pur⁹ sit imaginē in se (vt speculū) ostendit E
¶ Dicitur aūt optimus esse cōtra fraudes ⁊ cōtra inuidiam ⁊ errores ad pacē. qn̄q̄ g̃tiosus ē. F
¶ Sed oportet vt ille q̄ portat summo studio castitatem seruet. Oriētales saphiri sūt optimi. maxime hij q̄ vehemēter splēdēt colore ceruleo. B
¶ Itē. Saphir⁹ morbū illū horribilē fugat qui vulgarit' d'r noli me tāgere. Sed post fugationē d'r viciari colore. Ex lapidario. H
¶ Saphiri spēs digitis aptissima regū. I
Egregiū fulgens puroq̄ simillima celo.
Vilior est nullo virtutibus atq̄ decore.
Hic ⁊ sirtites lapis est a plerisq̄ vocatus.
Ex circa sirtes libicis permixtus arenis.
Fluctibus expulsus feruente freto reperit.
Ille sz optim⁹ est quē tellus medica gignit.
Qui tn̄ asserit nunq̄ trāsmittere visum.
Quē natura patēs tanto ditauit honore.
Vt sacra ⁊ merito gemmaꝝ gemma vocet.
Et q̄ portat eum: nec vlla fraude necatur.
Inuidiā superat: nullo terrore mouetur.
Hic lapis vt ꝑhibēt educit carcere vinctos.
Obstructasq̄ fores ac vincl'a tacta resoluit:
Fertur ⁊ ad pacē bonus esse conciliandam.
Et plusq̄ reliquas amāt hanc nigromātia.

Caput.cx.

Sardius. ⁊ Sarda. Alb. Sardius ē lapis ab antiquissimo inter p̄ciosos lapides memoratus: est aūt habens ruborem spissum cū substātia peruia. sicut si peruietas imaginet̄ in rubea terra. Et s̄m hanc diuersitatē inuenit̄ quinq; modis ita q̄ aliquis nihil habet de peruietate: ⁊ forte ille matrix est alioꝝ ⁊ domus in qua generātur. In Sardis autem ciuitate repertus esse dicitur. Idem. Sarda est lapis qui se habet ad tabulas ligni sicut Magnes ad ferrum. Et immo adheret ita fortiter tabulis nauū in mari. vt a tabulis euelli non possit nisi abscindat̄ cū ip̄o ea pars tapule cui adheret. Est autem in colore prassius: hoc est virens. Hoc similiter ait Euax.

Operationes

A ¶ Albertus. Aiunt Sardium lapidem accendere animum ad gaudium et acuere ingenia: ⁊ per virtutes contrarias ligare onichium. Hoc similiter ait Euax.

Caput.cxj.

Sardonis. Alber. Lapis Sardonis quē quidā sardonicē vocant. est compositus ex duobꝰ sardio videlicet et onice: est ḡ rubeꝰ. ⁊ hic color eminet ex sardio Est etiā albus ⁊ niger: ⁊ colorē vnguis proferēs ex onice. Laudabiliter aūt ē q̄ hos colores habet magis distinctos. Inuenit̄ aūt quinq; modis aut pluribꝰ propter diuersam coloꝝ mixtionē. et frequentius inuenitur in India et Arabia.

Operationes

¶ Idem Albertus. Fertur luxuriā expellere et castū reddere ⁊ pudicū. ¶ Est tamen maxima huius virtus in hoc. q̄ cū onichius nociuus sit hic nocere nō potest sardium in substantia habens admixtum. A B

Caput.cxij.

Samiꝰ ⁊ Sarcofagus. Alb. Samiꝰ ē lapis a Samo insula in q̄ inuenit̄ dictꝰ. Hoc āt lapide polit̄ auꝝ. Idē. Sarcofagꝰ ē lapis deforās cadauera mortuoꝝ. gre. em̄ sarcos sonat. carofagꝰ aūt comedere. antiq̄ aūt de h̄ lapide prius fecerūt

archaz mortuoꝝ: eo ꝙ in spacio. xxx. dieꝝ cadauera cõsumunt. Ob hoc aũt nostra monumenta lapideo sarcofagi sunt vocata.

Operationes

A ¶ Samius. Alb. Ferr. aũt ꝙ samius portatus vertiginẽ sedat: ⁊ mentẽ solidat. habere aũt hoc viciũ dr ꝙ alligat⁹ in coxa parturiẽtis impediat partũ. Hoc silr ait Atabari.

Caput. cxiij.

Smaraldus: alias smaragdus. Alb. in lapidario suo. Smaraldus lapis est preciosior multis alijs: ⁊ non rarus. et color eius est viridissimus tanflucẽs: ita ꝙ vicinum aerem sua viriditate figurare videatur. Et melior est planicies superficiei. qꝛ vna pars non obumbrat aliam. Melior tamen est qui nec lumine nec vmbra variatur. Huius planiciei ⁊ colorum varietatum dicunt esse diuersitates. xij. eo ꝙ aliq̃ndo fel nigrum per modum virgularum admixtum habet. Hij sunt a locis Scotici et Britanici ⁊ biliaci. ⁊ qui in venis eris nascunt. et maculosi quidam. et quidam Calcedonici: eo ꝙ admixturam habent cum illo lapide. Meliores autem sunt scotici. Et ferunt quidam ꝙ illi de nidis grifonum auferuntur. qui lapidem hũc cum crudelitate magna custodiunt. Dixit autem vnus de Grecia veniens veridicus ⁊ curiosus experimẽtator. ꝙ hic lapis nascitur in rupibus que sunt sub aqua maris. et ibi inuenitur. Rationale etiam est ꝙ in venis eris in perspicuo quidem ad eris substantiam non veniens nascitur: eo ꝙ rubiginis eris habet viriditatem.

Operationes

¶ Quando smaraldus ponitur in potu conuenit venenis mortiferis et morsibus venenosis et punctionibus habentibus aculeum A

¶ Qui ergo dederit in potu de limatura ei⁹ pondus. viij. granorum ordei illi qui sumpsit venenum anteq̃ fecerit impressionem liberat eum a morte. et non cadent capilli eius neq̃ excorientur: et est sua euasio. et ille qui assiduat aspicere ipsum preseruat eius visuꝫ a nocumentis et conseruat eum incolumem. B

¶ Et qui defert ipsum in anulo: preseruat eã ab epilentia quando ducit cum digito ante q̃ superueniat. C

¶ Et propter hanc causam docemus reges ꝙ suspendant eos in collo filiorum quando nascũtur statim: ne superueniat eis epilẽtia. D

¶ Et idem auto. Rasis. Taberzet vel feruzegi. id est smaraldus. conuenit leprosis quando sumitur in potu limatura eius. Et si cadat aspectus tyri super lapidẽ smaraldi dissoluuntur oculi eius et liquescunt. E

¶ Dyasco. cap̃. de smaraldo. Smaraldus portatus auget substãtiam: habens persuasionem in omni negotio corpore et sermone: castos letosq̃ facit. ⁊ subuenit in tẽpestatibus. sculpitur in eo scarabeus: pertunditur aurea fibula. F

¶ Albertus in lapidario suo cap̃. de smaraldo. Expertum est nostris temporibus ꝙ hic lapis si vere viridis et bonus est: retinet coitum. propter quod rex Vngarie qui nostris temporibus cum in digito in hora coitus cũ vxore sua habebat in coitu: in tres partes diuisus est. G

¶ Et ideo probabile est quod dicitur ꝙ hic lapis gestantem se ad castitatem inclinat. H

¶ Vnde auget opes: et incantatus dat verba persuasoria: et ꝙ collo suspensus curat emitriteum et caducos morbos. I

¶ Expertum autem est ꝙ visum debilem cõfortat: et oculos conseruat. K

¶ Et bonam facit memoriam: et tempestatẽ auertit. Et valet diuinantibus: propter qd̃ queritur a magis. L

Caput. cxiiij.

Sagda ⁊ Sandariso. Isi. Sagda est gemma prasini color: apud caldeos. cui⁹ tãtavis est: vt permeãtes naues e profundo petat et carinis ita tenaciter adhereat vt nisi abrasa parte ligni vix separet

Operationes

Et lapidario.

A ¶ Difficiles gēmas sup oēs marī repertus.
Hunc̄ sciretur nisi se daret inueniendā.
In medio siquidē lapis natus iste profūdo.
Naues incautas perit e regione meantes.
Et prelambētibꝰ tabulis herēdo carine.
Ad portū trabit marī ignaris data nautis.
Est aūt morsu tabule sic fixa tenaci.
Quod neqt abrasa ligni sine parte reuelli.
Huic prasinus color regio caldaica tellus:

B ¶ Isido. Sandarisus nascit in Indis loco eusdē nois. Spēs eiꝰ est q̄ velut intra lucidum ignē intus aūree gutte fulgent.

£ ¶ Constat inter oīes quantū stellaꝝ accedat numero: tanto et precio accedere.

Caput.xcv.

Silenites z Sirtite. Isid. Silenites gēma trāslucet candido melleoq̄ fulgore. contrēs imaginē lune. Quam iuxta cursuꝫ ipius astri perbibēt in dies singulos minui et augeri. nascit in Persida.

Operationes

¶ Arnoldus. Silenites ē gemma Persidis cuius color ē vt iaspidis. lunares motus seruat. gestatusq̄ languentes ac debiles curat. A

B ¶ Et li. de na. re. Silenites lapis est colore pulcher. maxime albo, rubeo: vario purpureo: quem portat indie testudo. Horuꝫ quoddam genus est quod viret vt herba. Hūc qui portat in ore fertur diuinare futura. Igne nunc̄q̄ frangitur. Inter dissidentes amorem reconciliat. pisicos curat.

£ ¶ Isi. Sirtites gemma est sic vocata: quoniam in littore sirtium in partibus Lucanie primum est inuenta. Huius color est croceꝰ continens intus stellas languidas z sub nubilo renitentes.

D ¶ Albertus in lapidario suo inquit. Lapis silenites est lapis de quo varia referuntur. Dicunt enim quidam cum nasci in quodam genere testudinis Indico. et esse varium. dicuntq̄ hunc esse virentem. et in Perside partibus frequentius inueniri: siue in Arabia: sicut inquit Plinius. Dicunt autem hunc crescere luna crescente. et decrescere dicunt decrescente luna.

£ ¶ Gestatus autem fertur conferre prescientiam quandam futurorum: si sub lingua ponatur: precipue prima luna z decima luna et decima existente. Dicunt etiam q̄ mane prima luna tāram habet virtutem in prima hora. Decima autem existente luna in decima hora.

F ¶ Et modus diuinationis est q̄ cum ponatur sub lingua et cogitetur de aliquo negocio verum fieri deceat aut non: et fieri deceat corde tenetur et infigitur: ita q̄ euelli non possit. Et si fieri non deceat: statim cor desistit ab ipso.

S ¶ Fertur etiam q̄ curat languentes prisicos et debiles. Hoc etiam ait Isaac benimin.

Caput.xcvj.

Stellariꝰ. Euax in lapidario suo. Lapis stellarius est de gñe marmoꝝ. habēs maculas ex auro. Et eiꝰ est aliꝰ albus: qui dicitur Barkasita. Alius indus clarus celestis. et vocatur lapis lazuli. Pra-

quo lege lapis lazuli. ⁊ qñq; minera fert vtrũq; simul: et quãdoq; est alius coloris viridis, et vocatur lapis crisoprassus: vt apparet si leges lapis crisoprassus.

Caput.cxvij.

Specularis. Albertus. Lapis specularis est lapis admodum vitri perspicuus.

Operationes

A ¶ Dicit aũt in hyspanoꝝ vrbe segondia pri-
B mitus inuentus est. ¶ Ego aũt vidi illũ abũ-
dantius inueniri: ita q̃ curbes inde oneran-
E tur in diuersis partibꝰ theotonie. ¶ Et vidi
D etiã ĩ gallia ĩueniri cũ gipso: q; ẽ extremitas
quedã. ¶ Effusus aũt scindatur in quaslibet
partes tenues. ⁊ fiunt inde fenestre sicut de
vitro: nisi q; loco plũbi oꝑtet ponere lignũ.

¶ Sũt aũt tres spẽs eiusdẽ. vna videlicet lu- E
cida sicut vitrũ. alia nigra penitus sicut at-
tramentũ. ¶ Tertia citrina q̃ vocat auripi- F
gmẽtũ vel arsenicũ qđ clarius ẽ ⁊ nobilius.

Caput.cxviij.

Sistos. Euax in lapidario suo cap̃. ꝓprio. Lapis sistos est fusci coloris et subrufi: oblõgas aristas sine pinnulas nõ bñs erectas vt alumẽ scissum.

Operationes

¶ Euax. Lapis sistos vires habet fortiter A
constringentes.

Caput.cxix.

Spõgia marina latine. grece trages? arabice affegialbach. Ser. li. aggre. cap. affegialbach. Affegialbach. id ẽ spongie marine duo sunt genera. scz masculus et femina. Masculus dicitur qui perculsuras minutas haberet ipissas et albas. Femina vero rotũdas cauernas et maiores habet. Sed additur tertiũ genus duros lapides intra se habens ⁊ plurimas cauernas. Cõburitur vero sicut calcidonium. Melior est illa q̃ est propinqua sue acceptioni. et est adhuc reseruãs in ea de virtute quã acquisiuit ex mari. ꝫ quãdo prolõgat tẽpus sue collectionis. euanescit virtus eius. ⁊ nõ est conueniens vt administretur in opere nisi prius lauetur cũ nitro aut baurach. vel cũ aqua cineris que ꝺr distillata. ¶ Auicẽ. li. ij. cap. de spõgia. Spõgia est corpus marinũ latũ rarum. Et ꝺr q̃ habet animal in eo cui adheret et nõ separat ab eo. Et illa q̃ est recẽs est fortior ⁊ vehemẽtioris exsiccationis ꝓpter fortitudinẽ nature maris. et est ca. in. j. sic. in. ij. gradu. Et ipsius lapis est propinquus ⁊ minus calidus. et est fortis exsiccationis ꝓpter quod ex ea est recens quando aduritur cum oleo. et similiter eius cinis. ¶ Dyasco. cap. de spongia. Spongie due sunt genera. Masculus et femina. Masculus habz foramina minuta et spissa et alba. Femina vero habet foramina rotunda et magna. Et additur tertium genus habens intra se lapides duros et plurimas cauernas.

Operationes

a ¶ Sera. auto. Hal. Virtutem habet exsiccatiuam manifeste. et ideo virtus eius est que consolidat vlcera recentia cum suo sanguine cũ madefit in aceto nitro aqua vel vino sm̃ diuersitatẽ corporum. ¶ Et abscindit fluxũ sanguinis qui ex incisione accidit vel combustione. Quando accipitur sicca nõ habẽs humiditatẽ in se ⁊ imbibit in aspalto indaico? aut in pice liquida. ⁊ ponit super locũ fluxus. et ignis in ea accenditur. et valet incauterium. Sed spõgie combuste virtus est resolutiua. ¶ Et lapis q̃ inuenit in spongia habet virtutẽ que desiccat. et frangit lapidem qui est in renibus causatus ¶ Et idem auto. Dyas. Que ex spongia est noua ⁊ sicca non cum sua pinguedine confert vlceribꝰ. ⁊ resolvit apostemata flegmatica. ¶ Et cõglutinat vlcera recentia. qñ supponitur cũ aceto vel aqua incarnat vlcera antiqua. quando apponitur eis cum melle cocto ⁊ apponitur cũ aqua sola. Sed et spongꝫ illa que est subtilis. lenis non habet inmamentum. ¶ Et vtimur spongia noua sicca in panno lineo ligata: que sola facta forma licinij. et intromissa aperit orificia vulnerũ quando sunt clausa. ¶ Et quãdo ponit sicca in vlceribus antiq̃ humidis ad que fluunt humiditates eorum. ¶ Et apponitur cum acero et substinet menstrua. ¶ Et quando comburitur sicut comburitur spuma maris. confert obtalmie et abstergit oculum. ¶ Et quando lauatur post combustionem eius. est magis inuatiua in medicinis oculorum. ¶ Et quando comburitur cum pice. confert fluxui matricis. ¶ Et lapis qui inuenitur in spongia frangit lapidem vesice quando bibitur cum vino.

¶ Auicenna. Quando spongia aduritur cũ oleo et eius cinis cõfert disruptioni sanguinis propter incisionem et apertionem. Inflammatur ex ea ignis super locum et cauterisat cum hoc q̃ ipsa sit substantia retinens sanguinem ¶ Et ex ea fiunt licinia que in orificijs venarum ponuntur. et retinet sanguinem et fluxum sanguinis. ¶ Et eius lapis subtiliat absq̃ calefactione: et exsiccat et abstergit. et exsiccat apostemata flegmatica.

¶ Et infunditur in aceto et ponitur super plagas et consolidat eas: ⁊ decoquitur cum melle. ⁊ consolidat vlcera profunda. et similiter ponit sicca super ipsa. ¶ Et infusa in aq̃ aut vino desiccat vlcera humida antiqua.

¶ Et quando spongia aduritur cum oleo est conueniens curationi fluxi sanguinis.

¶ Et lapis in ea inuentus frangit lapidem in vesica apud aliquos. Galienus aut q̃ frangit lapidem renum tantum: quia non transit vsq̃ ad vesicam.

b ¶ Et apponitur cum acero et substinet menstrua.

J ¶ Et quando comburitur sicut comburitur spuma maris. confert obtalmie et abstergit oculum.

k ¶ Et quando lauatur post combustionem eius. est magis inuatiua in medicinis oculorum.

l ¶ Et quando comburitur cum pice. confert fluxui matricis.

m ¶ Et lapis qui inuenitur in spongia frangit lapidem vesice quando bibitur cum vino.

n ¶ Auicenna. Quando spongia aduritur cũ oleo et eius cinis cõfert disruptioni sanguinis propter incisionem et apertionem. Inflammatur ex ea ignis super locum et cauterisat cum hoc q̃ ipsa sit substantia retinens sanguinem ¶ Et ex ea fiunt licinia que in orificijs venarum ponuntur. et retinet sanguinem et fluxum sanguinis.

o ¶ Et eius lapis subtiliat absq̃ calefactione: et exsiccat et abstergit. et exsiccat apostemata flegmatica.

p ¶ Et infunditur in aceto et ponitur super plagas et consolidat eas: ⁊ decoquitur cum melle. ⁊ consolidat vlcera profunda. et similiter ponit sicca super ipsa.

q ¶ Et infusa in aq̃ aut vino desiccat vlcera humida antiqua.

r ¶ Et quando spongia aduritur cum oleo est conueniens curationi fluxi sanguinis.

s ¶ Et lapis in ea inuentus frangit lapidem in vesica apud aliquos. Galienus aut q̃ frangit lapidem renum tantum: quia non transit vsq̃ ad vesicam.

Caput. cxx.

Sordicies parietis balnei latine: Ara. vasachi. Sera. lib. aggre. ca. vasachi: auro. Bal. Est cali. ⁊ lenit ⁊ disoluit.

Operationes

A ¶ Serap. Facit nasci carnes: ⁊ ē cōueniens scissuris q̄ fiūt in ano ⁊ emorroidibꝫ qñ ponit
B super eas. ¶ Et qd̄ de sordicie colligit ex corporibꝫ exercitantiū calefacit ⁊ resoluit exituras dure solutiōis: et est cōueniēs vlceribꝫ re
C nū. ¶ Et illa q̄ colligit ex corporibꝫ luctantiū cōfert nodis q̄ fiunt in matrice qñ ponit sup eas: et confert sciatice posita loca vnguenti.
D ¶ Et sordicies q̄ reperit in vasibꝫ in q̄bꝫ oleū
E adurit resoluit multū et lenit. ¶ Et dixit in sordice q̄ est in corporibꝫ luctātiū ꝑm q̄ in ea
F est de puluere diuersificat ab alia. ¶ Et sordes q̄dē vniuersalit resoluit apata indigesta et cōuenit apatibꝫ calidis māmillaꝝ et hoc
G quoniā extinguit inflāmationē eoꝝ. ¶ Et ꝓhibet cursum humoꝝ ad ipsa: et resoluit q̄d iā fluxū est ad ipsa: quoniā ipsa ē cōposita ex
H puluere et oleo ⁊ sordicie corpis hois. ¶ Sꝫ sordes vasoꝝ recipit acuitates a vase eris: ⁊ silr ē acutior ⁊ sordicies aur ꝯfert panaricio

Caput. cxxi.

Silex. Isido. Silex est lapis durus: sic dictus: eo q̄ ab eo ignis exiliat.

Operationes

¶ Itē in lib. xix. Ex genere silicū optimi sunt nigri q̄busdā in locis ac rubētes. ¶ Alibi q̄ꝫ cōtra vetustatē incorrupti q̄ ⁊ in monumētꝫ sculpti et incorrupti ꝑmanēt q̄bꝫ nec ignis q̄dē nocet. Nā ex his ⁊ iā forme fiūt in q̄bꝫ etiam era fundunt. ¶ Sed et viridis silex vehement igni resistit ac nusq̄ꝫ copiosus est: ⁊ vbi inuenit lapis nō saxum est. Pallidus aūt incremēto raro vtilis. ¶ Fluuialis vero silex semper veluti madens est: hunc estate exhiberi oportet nec ante bienniumin structuris domorum inseri.

Caput. cxxii.

Siccinus siue succinus. Alb. Succinus est lapis crocei coloris quē greci electron vocāt. Inuenitur cm̄ trāslucens sicut vitrū: vocabulū hꝫ a materia quia a succo vel gūma arboris nascitur que pinus vocatur. Lambra vulgariter vocatur.

Operationes

¶ Idē. Cōfricatus aūt trahit folia ⁊ paleas A
et fila sicut magnes ferrū. ¶ Dicūt aūt q̄ cō B
fert portantibꝫ se castitatē. ¶ De expertis aūt C
est q̄ fugit serpentes. Pregnantibꝫ aūt valere dicit ad facilē parturitionē. ¶ Isid. Suc D
cinus quē greci electron vocant fuiui cereiq̄ coloris. Ferr arboris succus esse: et ob hoc si hic appellatus: constat aūt eū nō esse populi succū: vt Phetoniis fabula dicit: sꝫ pine arboris. ¶ Nā accēsus tede nitore flagrat. Na E
scit aūt in insulis occeani occidentalis: sicut gūmi: densaturq̄ cristallū rigore vel tēpore. ¶ Ex ea fiūt decoris gratia agrestiū monilia F
feminaꝝ: vocari aūt a q̄busdā dicit arpaga: eo q̄ attritu digitoꝝ accepta caloris anima folia paleasq̄ ⁊ vestium fimbria rapiat: sicut magnes ferꝝ. ¶ Ex lib. de natu. reꝝ. Succi- G
nus ē gēma q̄ vulgarit appellat lāb. a. Hic

crocei coloris est. ⁊ vt vitrũ aliqñ translucet.
H ¶ Castitatem portantibꝰ conferre dicitur.
Fumus eius iuuat parturientes: ⁊ fugat ser
pẽtes: prima quidem gutta que de arbore pi
I no fluit pura ⁊ lucida est. ¶ Et hec est illa que
in estate calida prosilit. Reliquo vero tempo
re fluens obscura est et immunda.

Caput. cxxiij.

SUlphur. Isido. Sulphur terra ẽ ex actione caloris excocta in essentiam sulphuream commutata. Aquosis et terrestribꝰ et igneis transeuntibꝰ. Est autem aliud sulphur viuum: videlicet qđ tale est q̃le a terra producitur. Aliud est extinctum siue mortuũ qđ artificialiter paratur: et in calamis ferreis funditur. ¶ Auiceñ. lib. ij. cap. de sulphure. Sulphur est omnibꝰ notum: est cali. ⁊. sic. ad quartũ proueniens: et est subtiliatiuũ ⁊ attractiuũ. ¶ Daysco. cap. Sulphur omnibꝰ est notũ. Eligenduz est viuũ ⁊ colore limpidum ⁊ resplendens ⁊ perlucidũ sine lapide: qđ missum in focũ viridẽ facit colorẽ et pinguat. Nascit in Melosda ⁊ Lipparia.

Operationes

A ¶ Dyasco. Virtus est ei que resoluit ⁊ abstergit: et qui resistit venenis maritimis ⁊ aliis similibꝰ eius qñ teritur ⁊ puluerisatur super
B morsure. ¶ Et conficitur cum sputo aut vrina: aut cũ oleo veteri: aut cũ melle aut gluti-
C ne albotin. ¶ Curat scabiẽ ⁊ egritudinẽ in q̃ eleuatur cutis ⁊ hoc quia ipsum aufert ipsas egritudines absq; hoc ꝙ impellat materiam
D ipsoꝝ ad interiorioꝛa corporis. ¶ Et educit saniẽ ex pectore: et qñ transglutit cũ ouo sorbili: aut fit fumigiũ cũ eo cõfert asmati. ¶ Et E
qñ fumigat mulier cũ eo educit fetum. ¶ Et F
miscetur cũ glutine albotin: aut resina pini ⁊ aceto/ confert scabiei vlcerose et empetigini: et maculis albis que fiunt in vnguibꝰ: et aufert morpheam. ¶ Et curat elephantiã: et silr G
cũ resina ⁊ aceto/ curat puncturã scorpionis ¶ Et qñ miscet cuz nitro ⁊ fricatur inde cor- D
pus/ aufert pruritũ. ¶ Et sumitur in potu cũ I
aqua velouo sorbili et curat icteritiam: ⁊ est bonuz corize. ¶ Et quando puluerisat super K
corpus/ aufert sudorem: et quando linitur super podagram cum nitro et aqua confert ei. ¶ Et confert quando fit fumigium cum eo L
surditati et obliuioni. ¶ Et miscetur cũ mel- M
le et vino: et curat attritiones aurium quando linitur cum eo. ¶ Auicenna lib. ij. cap. de N
sulphure: calidum est ⁊ siccum. Et est ex medicinis ad albaras: proprie dum non tangit ipsum ignis. ¶ Et quando miscetur cum gũmi albotin/ eradicat vestigia que sunt in vnguibꝰ: et cum aceto ponitur super morpheam. ¶ Et ponitur super adustionem et vlce- O
rationem: ⁊ abstergit empetiginem: et prope P
cum visco: et proprie etiam cum aceto et cum nitro propter pruritũ lauatur ex eo corpus. ¶ Et ipsum est cum nitro et ⁊ aqua super po- Q
dagram linitum conueniens: et constringit corizam suffumigatum. ¶ Et administrat cũ R
aceto et melle super contritionem aurium.

Caput. cxxiiij.

SAl. Sera. lib. ag. cap. Malek. Dyas. Sunt eius due species. Una est que est ex minera: Alia que ẽ ex mari: et illa que est ex

minera est fortior. Et melior ex eo est nõ hñs lapidẽ clari corpis. cuius partes sunt equales. et ex marino melior est albo equaliũ partium et etiam reperit in locis aquarum stantium. ¶ Galie. Et sal qđ generat in stagnis marinis assimilatur marino. Et iste sal fit in maritimis. Nã qñ decrescit aqua vel cõtrahitur in tẽporibo estatis. coagulat a calore solis adurẽte qđ est in marginibo aque et fit sal. Et hoc fit plurimũ. eo q aggreget in loco illo ex aquis sordidis. que sunt multũ calide. Et ꝓpterea quia euacuatio aque maris fit in loco arto. suba ei⁹ est grossa. ⁊ sapor ei⁹ est stipticus salsus. Sal vero qđ ẽ ex minera est grossioris substãtie et fortioris stipticitatis. Et virtus ei⁹ ẽ ca. ⁊ sic. in. iij. gra. Sal sodome ẽ sal qđ generat in mari mortuo vbi est aqua amara. in q̃ si ꝓijciant pisces moriũtur. Et vocat sic a nomine mõtiũ qui sunt ꝓpe illđ mare. Sal qđ effodit a minerꝫ ẽ min⁹ ca. ⁊ min⁹ sbtile alijs. Cõburit sal ꝑm hũc modum. Pone sal in olla noua. ⁊ cooperi illã ne salsedo egrediatur ab olla propter calorem ignis. ⁊ sepeli ollã in prunis ⁊ dimitte ibi donec aduraꝫ ⁊ crepet. deinde aufer ab igne. ⁊ potes discernere diuersitatẽ salis a suo sapore. et hoc q: ille qui participat amaritudine resoluit. Sed qui ẽ salsus solũ cũ resolutione sua stipticat ⁊ stringit. Et sal qñ aduriꝫ ẽ maioris resolutiõis ⁊ minoris stipticitatis. Et flos salis est subtilior q̃ sal adustus ⁊ sapor eius ẽ acutus. ⁊ resoluit resolutiõe forti. ⁊ est flos ei⁹ spuma que ẽ supra salẽ. Sed puluis salis assimilat spume salis multum. Et possibile ẽ q subtiliaret ⁊ resolueret plus q̃ sal. ⁊ aggregaret q remaneret de substãtia ex corpore sicut sal. Et sicu capis pisces viuẽtes ⁊ proijcis in mari mortuo moriunt statim. Ergo debes scire q accidit propter amaritudinem que est in ea. que quidẽ inimica est animalibus omnibus ⁊ plantis.

Operationes

A ¶ Sera. Virtus salis ẽ que ꝓhibet putrefactionẽ corporꝫ eoꝝ q̃ sunt parata putrefieri propter humiditatẽ sup̃fluã que ẽ in eis. Et sal marꝫ qñ extẽdit sup coriũ ⁊ ponit sup splenem. resoluit duriciẽ ei⁹. ¶ Dyas. Salis virtus ẽ stiptica. ⁊ abstergit ⁊ mũdificat ⁊ resoluit. Et aufert carnẽ sup̃fluã ab vlceribo. Et cauterisat et prohibet vlcera fraudulẽta. Et in confectionibo medicinaꝝ scabiei. ¶ Et aufert carnẽ superfluã qui crescit in oculo. Et liquefacit vngulam que fit in eo. ¶ Et ingredit in clisteribo. Et est bonũ apostematibo hydropicoꝝ. Et qñ miscet cum oleo ⁊ aceto. sedat pruritũ. quãdo vngitur iuxta ignẽ donec sudet. ¶ Et idem facit in scabie vlcerata et non vlcerata: et in lepra et empetigine. et quando miscetur cum melle ⁊ aceto et oleo ⁊ linitur. conuenit squinantie. ¶ Et cum oleo solo conuenit apostematibus vuule et duaꝝ amigdalaꝝ. et cursui humiditatum ad gingiuas. ¶ Et fit ex eo emplastrum cum sauich ordei costo ⁊ melle ad pruritũ. ⁊ ad fluxibilitatem gingiuarum et ad vlcera corrosiua. ¶ Et fit emplastrũ ex eo ⁊ semen lini ad puncturã scorpiõis ⁊ cum origano et ysopo et melle ad morsum vipere. et cum pice alkitram aut cum melle ad morsum animalis. quod dicitur cerastes. et est serpens cornutus. ¶ Et quando fit emplastrum cum eo et melle et oleo. resoluit furunculos. ¶ Et quãdo miscet cum origano et fermento. maturat apostemata flegmatica testiculorum. et conuenit morsui rane existentis in flumine Babilonie. ¶ Et q̃ndo teritur et ligatur in petia lini et submergitur in aceto forti. et miscetur cum isto ⁊ ponitur supra morsum in quo ẽ morsura animalis alicuius venenosi conuenit. ¶ Et quando miscetur cũ melle. conuenit sanguini mortuo qui est sub oculo. ¶ Et conuenit nocumẽto opij et fungorum perniciosorum. et quando miscetur cum farina et melle. conuenit cõtusioni neruorum et attritioni lacertorum. ¶ Et ponitur super combustionem ignis. et non sinit locum vesicari. Et ponitur in hũc modum super podagram et conuenit. ¶ Et quando fit emplastrum cum eo. et linitur cũ ysopo. et prohibet herisipilam et formicã augeri in corpore. ¶ Et quando miscetur cum oleo prouocat sudorem. Et quando sumitur in potu cum vino ⁊ aqua laxat ventrem. Verũtamen est malum stomacho.

Caput.cxxv.

Sal armoniacus. Sera. Sal armoniacus est albus et rubeus. et extrahitur ex lapidibus claris duris. ⁊ est salsus mortificatiuus multuꝫ defertur ex corasceni. et sunt eius colores multi. Nã ē ex eo niger ⁊ puluerulentus albus clarus sicut cristallus. et est melior. et est ille qui ingredit in medicinis. et est ca. et siccus in. iiij. gradu.

Operationes

A ¶Sera. Est abstersiuus humorum grossoꝝ. et abstergit et lauat et confert casui vulue et
B squinantie. ¶Et diminuit albedinem oculi seu pannum eius.

Caput.cxxvj.

Sal Alkali.

Operationes

A ¶Actor. Sal alkali: vel alkal fit in hunc modum. Accipe de herba cali: que alio nomine vocatur vsnen. ⁊ fac in terra foueã magnam et imple foueam ex herba illa dum est recẽs et accende ignem in ea.
B ¶Et quando erit illa herba combusta pone de alia super eam. et fac ita donec fouea erit plena: et illa herba bene combusta. ⁊ dimitte extingui ignem et infrigidari cinerem.
C ¶Deinde detege sub cinere fouee. quia tu inuenies salem nigrum petrificatum vel coagulatum in magno globo in fundo fouee q̃ sal alkali vocatur.
D ¶Et valet ad omnia vt sal armoniacum.

Caput.cxxvij.

Sal indꝰ. Aui. iiij. cañ. fen. i. de asperitate lingue inq̃t. Sal indꝰ ē in colore salis. ⁊ dulcedĩe mellis. Et ē zuccaꝝ qđ inuenit coagulatũ sup cannã mellis in india sal loco eiꝰ ponunt candi. lege zuccaꝝ. in tracta. j. de hiserb. cap̃. vltimũ.

Caput.cxxviij

Trachius. Euax in lapidario. Trachiꝰ est lapis niger. Nascitur in põto amne qui est in Egypto.

Operationes

¶Euax. Trachius hꝫ vires sicut gagates. A
¶Et dicitur accendi parum ab aqua sed extinguitur ab oculo. Hoc idem dicit Albertꝰ in lapidario suo cap̃. proprio. B

Caput.cxxix.

Tartar⁹. Bartho.in.li.de ꝓprieta.reꝝ. Tartar⁹ ē vini feculentia ī modū terre vl' moll' lapidis circa ptes dolei indurata cui⁹ natura ca.est ⁊ sic.in.iij. gradu.

Operationes

A ¶ Idē valet ꝯ scabiē. serpiginē ⁊ īpetiginē.
B ¶ Cōtra capitꝫ immūdicias. Virtutē eñ hꝫ extenuādi:cōsumēdi:mūdificādi ⁊ laxādi.

Caput.cxxx.

Terra sigillata latine.gre. lemnia fragidos.ara. Teumacō vel humatum Sera.li.aggre.cap̄.Teumacō. auto. Dyas.Teumacō.i.terra sigillata.⁊ ē sigilluꝫ marinū.⁊ est sigillū laice.⁊ ē vna ex terris almayum. Et multi ex lutis illi assimilantur. Et color eius ē silis mogre:sꝫ discernitur ab ea qꝛ quādo tāgitur digitis non adheret eis sicut mogra.⁊ est de viscositate in ea res parua.et in ista sigilla fiunt et almayum. Et color omnium est rubeus.sꝫ illa que est vera ex eis foditur ex terra fundosa.vbi nō est arbor neqꝫ herba neqꝫ lapis. Accipit igitur ex minera illa.⁊ infundit aq̄ donec dissoluit ⁊ spissatur. Et agitatur forti agitatōe.inde dimittitur donec resideat.⁊ tunc abijciatur ab ea aqua q̄ supernatat cum facilitate. et postea colligitur qd̄ est pingue et viscosum.et abijcitur qd̄ est lapidosum in fundo vasis. deinde ponit illud pingue ad siccandū donec sit sicut cera mollis.et sic diuiditur in frusta parua ex quibus fiunt trocisci.⁊ sigillant qui desiccātur in vmbra donec recedat aquositas et completur desiccatio.

Operationes

¶ Dyas. In substātia eius ē acreitas.⁊ in ea parū stipticitas.et virtus eius est q̄ desiccat sine mordicatiōe. Et curat vlcera fraudulenta.et etiā si fuerint sordida. ¶ Et qñ cōficit cum aceto forti vt fiat sicut lutū.et ponit super vulnera recentia et dimittit sic glutinat ea et curat vlcera antiqua. ¶ Et dissolue ipsam cum quocūqꝫ videbitur magis cōpetere necessitati sicut cū aceto aqua mixto aut secaniabin:aut vino aut mellicrato.et cōuenit iuuamēto manifesto hñtibꝫ vlcera in intestinis anteq̄ꝫ fiāt putrida facto clisteri cum ea. ¶ Postq̄ꝫ precesserit clistere cū aqua mellis. ⁊ postea cū aqua salis. Deinde cū succo plantaginis ⁊ detur in potu cū aceto fortiter mixto aque. ¶ Et cōuenit morsui tyri et aliorum animaliū venenosoꝝ: et canis rabidi quādo bibit cum vino limphato:et qñ linit super locum morsus cū aceto: silr oportet ꝙ liniant omnes morsus animaliū venenosoꝝ. ¶ Deinde ponat super vulnus foliū allij agrestis.et postea est foliū cētauree minoris.et post hoc est foliū prassij. ¶ Et medicamē qd̄ sumit ex luto sigillato et grana iuniperi in quo admiscetur ex bolo armeno quātitas parua. quādo bibit ex eo ille qui timet potionē venenosam prohibet nocumentū ei⁹ ab eo. ¶ Et sumunt eā in potu illi qui iam sumpserūt medicinā.dum ipsa est adhuc in stomacho suo. ꝓuocat enim vomitū.et expellit nocumētū ei⁹ ab eo.et sumūt eam in potu illi qui iā sumpserunt medicinā venenosaꝫ dum ipa est adhuc in stomacho suo. ¶ Prouocat eñ vomitū et expellit nocumētū ab eo: et liberat eū a morte. ¶ Ego fui expertus in illis q̄ biberūt cantarides et leporē marinū.nā dedi eis in potu d̄ hac medicina.⁊ feci etiā eos vomere statim ⁊ euaserūt.neqꝫ passi sunt aliquod acci-

A B C D E F G H I K

L dens malum ex veneno ipsorum ¶ Iterum Dyas. cap. de terra sigillata qd incipit. Lemnia fragidos: sm transla. grecam. Terra est
M ex clauica sordida. ꝛc. ¶ Et idem sm transla. arabicam. In luto sigillato est virtus q qñ sumitur in potu resistit medicinis mortiferis et omnibus venenis forti contrarietate.
A ¶ Et quando bibit aliquis ex eo. et post sumpserit in potu medicinam mortiferam facit
O eam egredi per vomitū et non nocet ei. ¶ Et est conueniens morsibus et puncturis venenosorum animalium. Et ingreditur in confectionibus plurium medicinarum composi-
P tarum. ¶ Et idem Sera. auto. Alcauzi. Terra sigillata est bona si puluerizetur ex ea in os. vnde fluit sanguis. stringit enim cum statim. ꝛ non est medicina que abscindit omnes
Q fluxus sanguinis sicut ista. ¶ Et idem auto. Pauli. Quando ponitur super adustionem ignis non sinit locum vesicari. et datur ex ea in potu post casum in quo cōtinetur lesio interiorum mēbrorum liniuntur cum ea membra post percussionem et casum et attritio-
R nem ꝛ prohibet ea ab apostemate. ¶ Et si fuerit continuitatis consolidat. et est de melio-
S ribus medicinis contra venena. ¶ Pau. cap.
T de terra sigillata ca. est et sic. ¶ Auiceñ. de viribus cordis. Terra sigillata temperate cōplexionis est in caliditate et frigiditate conformis humane complexioni. nisi quia eius siccitas maior est humiditate. Habet enim virtutem mirabilem confortandi cor.

Caput. cxxxj.

Tegula latine. grece later. arabice casef. Sera. li. aggre. cap. Casef. auto. Dyasco. Casef. id est tegula.

Operationes

¶ Tegule atanor quando sunt bene aduste. A
habēt virtutē cauterizatiuā. ¶ Et ꝓpter hāc B
causam qñ miscet et linit cum ea. cōfert pruritui ꝛ bothor. et cōfert podagre. Et qñ miscet cū cerotis resoluit apostemata dura et scrophulas. ¶ Et idem auto. Galieni. Tegule la- E
terum virtus est abstersiua. et maxime tegula atanor. ¶ Et virtus eius est q̄ abstergit et D
desiccat. et proprie illa que est ex atanor que est fortior alijs. ¶ Et punit ꝓpter hāc causam E
in vnguētis que dicūtur manfastas. ¶ Et est F
vnguentum in qd ingredit huius modi testa medicina bona ad vlcera consolidandum et incarnandum ea.

Caput. cxxxij.

Topazion. Alber. Topasion ē lapis sic vocatus a loco sue prime inuentionis que fertur vocari topazis insula et quia auri similitudinem protēdit. Sūt aūt due species in hoc genere lapidis. quaꝝ vna est similis in omnibus auro et est precio ñor. illa est croceum magis tenens colorem q̄ auri. et hec vtilior est.

Operationes

¶ Alb. Expertum est in nostro tempore q A
aqua bulliente si immittatur ita sicut defert facit q statim manus immissa extrahit sine lesione. ꝛ h̄ fecit Parrhisius vnus de nostris socijs. ¶ Dicunt etiam q valet contra emo- B

proicam ꝛ lupaciam passionem. Hoc autem certum est ꝙ speculus est lapis iste. et idolus obiecti corporis sicut speculum concauum visum representat. ¶ Et nascitur in omicho. hunc cum aliquis tenet in manu dextera cõtra solem radios emittit. et ignem euomitve videns miretur. ¶ Nam qui eum portat circa sinistrum brachium omnes turbas contemnit. Hoc locuste et grandines a fructib remouentur. et ardorem veneris deferuescere facit. ¶ Arest. Topazion cum ponitur super hominis vulnus cessat fluxus eius. Est autem illud genus quod si supra rem bulientem suspẽditur cessant ampulle ipsius. ¶ Ex li. de na. re. Topazius ille cuius color auro similis est. hic magis precios⁹ est. Aliud autem genus est multo lucidius et colore magꝭ tenue sed deterius. Hic lapis inter cetera ꝙ facit dici etiã iram luxuriãq; restringere.

Caput. cxxxiij.

TOrchois ꝛ Theogolit⁹. Arnoldus Torchois est lapis: cui⁹ color est flauus in albumvergens a regione turcia dictus in aqua nascitur.

Operationes

¶ Et est virtus ei⁹ visum cõseruare saluũ.
¶ Etiã a nociuis extrinsecis casibꝫ dũ est super ipm bilaritatẽ quoq; inducit. ¶ Alber. Turchois est lapis flaui coloris viridi cadẽtis. ac si lac penetrauerit in flauũ colorẽ. ꝛ resulset per ipm ad superficiẽ. Est aũt nõ perspicuus neq; rarus. ¶ Dicũt aũt ꝙ visuꝫ cõfortat. ꝛ a nocuis casibꝫ defendat se portãtem.

¶ Solinus Theogolitus est lapis olive nucleo silis. Spernit cũ videt. sꝫ vim aliorꝫ vincit bonis remedijs ¶ Solut⁹ quippe haust⁹ pulsis calculis renũ dolorẽ ac velice leuat.

Caput. cxxxiiij.

TUrbia. Sera. li. aggre. cap. turbia. Turbia ex ea est quedã que fit in fornacibꝫ. in quibus cuprinaf es ꝛ colligitur et reponit. Sed illius qui fit in mineris sunt tres species. Naꝫ ex ea est alba: ꝛ ex ea est viridis. et ex ea est citrina imbibita rubore. et minera turbie indie sunt in litoribꝫ maris prope regionẽ indie. et melior harum est alba. que cuꝫ aspicitur videtur ꝙ habeat supra se salem. et post ipsam est citrina sed in viridi est asperitas. et est perforata. et defertur ex maritimis. Et alba est subtilior omnium specierum turbie. et viridis est grossior. l. illa' que cum foraminibus est. ¶ Dyas. capi. de turbia. Sunt eius due species. Una est leuis alba: Alia est minus leuis ea. Generatur autem turbia quando accipitur climia ꝛ puluerizatur sup es in sui citrinitate. et apponitur in ipsum climia vt fiat clarum citrinum. Elcuatur ergo ex climia fumus ꝛ adheret parietibus. et est turbia. Et turbia quidẽ non est solum propter tincturam eris sed est absq; hoc ꝙ potest fieri ex climia absq; citrinitate eris. Melior ex eo ꝑm Serapionẽ est. que fit in cypro. Que qñ rozaf' acero emittit odorem eris. cuius etiam color est similis colori resine. et sapor similis sapori luti. Et quando etiã ponitur super prunas aggregãtur partes eius. et fit color eius similis

coloti eris. et qñ tangitur non habet asperitatē. et est leuis. O portet etiā q̄ inueniant hec om̄. a in ea aliter aūt nō est bona. Lauat aūt tuthia in hunc modū. Accipit sicca vel cū aqua mixta et ponit in petia lini nō rara. et ponit in aqua pluuiali. et mouet petia in aqua. et qd̄ est de thutia bona electa subtili⁹ egredit de petia in aqua. et id qd̄ est in ea ex sorde ⁊ grossum remanet in petia. ⁊ post hoc dimitte residere. deinde proijce aquā cū thutia in vase alio mūdo et q̄ remanet in fundo ex graui arenoso: abijce ⁊ dimitte aquā clarificari. et proijce eā cū facilitate et iterū in funde super thutiaꝫ aquā aliā et agita: et fac vt pri⁹. et h̄ tādiu vt nihil arenosi remaneat et aqua superstās remaneat clara. et cū hec feceris proijce aquam et sicca thutiā. Et quidam sunt qui dissoluūt thutiā in aqua donec fiat sicut mel. et ponūt eā in petia. et suspēditur petia super vas et colatur ex ea quod potest: et restringūt petiam restrictione pauca vt amplius egrediatur. et proijciūt super ipsum aquā multā et mouerit. et qd̄ natat in superficie aque colligūt cū lana. et illud qd̄ natat est pinguedo. ponūt eā in vase nouo mūdo. deinde cū mouerit residuū motione leui. et proijciūt in vas aliud. ⁊ qd̄ remanet in fundo ex arenoso abijciūt. faciūt hec sepe donec nihil arene remaneat. Lauat aūt thutia cū vino similiter. et illa que lauatur cum vino ē plus stiptica q̄ que lauatur cū aqua.

Operationes

A ¶ Dyas. Uirtus thutie est stiptica infrigidatiua. replet vlcera. carne conglutinat. desiccatiua est desiccatione pauca. ¶ Et qui vult assare tuthiam teret eam contritione forti. ⁊ conficiat eam cum aqua et faciat trociscos. ⁊ ponat eos sup testā: et ponat super prunas et voluat trociscos cum assiduatione donec desiccentur et fiant rubei. ¶ Et scias quod accipitur tuthia etiam ex auro. argento et plumbo. et illa que accipitur ex plumbo est secunda in bonitate ab illa que fit in cypro. ¶ Aliquando autem egemus tuthia et non possumus inuenire. sed nos scimus medicinas equiualentes in bonitate. et similes virtuti eius quas volumus hic docere. et modū earum: et equaliter fiant. ¶ Accipe ex folijs mirti cum folijs et granis eius recentibus sicut sunt. et pone in vase terreo crudo. et cooperi vas coopertorio habente multa foramina: et pone in fornace figuli. Et quando decocta fuerit terra vasis et facta testa. aufer quod est in ea. et pone in vase alio crudo: et pone iterum in fornace sicut prius et sine coqui. et extrahe qd̄ est in eo: et laua cinerem illū sicut lauat tuthie: et vtere. ¶ Fit aūt hoc idem ex folijs et summitatibus oliuarum eadem disciplina. et maxime siluestrium. ¶ Et fit ex citonijs postq̄ incidunt per frusta. et abijciuntur semina. et ex galla et ex mori celsi albis immaturis et desiccatis in sole. et ex summitatibus arborꝫ grani viridis. et ex floribus vitis agrestis. et ex summitatibus arboris masticis ¶ Et quidam accipiunt folia arboris ficus. et desiccant in sole. et faciunt vt diximus. ¶ Uirtus tuthie ablute est sicca et plus desiccatiua omni medicina. et ingreditur in sieff cum quibus curantur egritudines oculorum. ¶ Et est vna de melioribꝫ medicinis cum quibus curamus vlcera que fiunt in ano et virga ⁊ pectine: ⁊ desiccat humiditates que veniunt ad oculum. et prohibet eas venire et ingredi tunicas eius.

Caput. cxxxv.

Varach ⁊ venix. Isido. Varach siue sanguis draconis est s̄m Aresto. lapis. Secūdum medicos succus herbe rubentis coloris: vt apparet superius in .j. tractatu de herb̄ cap̄. ccccxxij. d̄ S.

Operationes

¶ Uirtus eius est contra quemlibet fluxum. ac precipue sanguinis. et ex eo atq̄ argēto uiuo algala fit.

¶ Isido. Venix est lapis armenicus qui est coloris subalbidi. hic valet contra melancoliam.

¶ Contra vitium splenis et epatis. Et passionem cardiacam. et ad omnes fantasticas visiones.

Caput.cxxxvj.

Vegentana ⁊ Vnio. Isido. Vegentana Italica gemma est ab vegentanis reperta nigra facie albis intermicantibus notis.

Operationes

A ¶ Ex li. de na. rer. Vnio lapis est insula Capue sic dictus. quia virtute et nobilitate est vnicus. hic tante continuitatis est ꝙ nulla in eo patet venarum vel squamarum diuisio. sz
B planus ē admodum glaciei. Naturaliter tñ aperit se cōtra rorem celi ipmq; in se recipit. et cōtinet tāto tēpore quāto mulier fetū ge-
C stat in vtero suo. ¶ Et tūc tandē illū rorē per tantā moram in lapidē iā cōuersum emittit. quasi fetum suū aluumq; iterum recludit ꝙ nullū in eo patet diuisionis vestigiū. Vlterius vero nūq; predicto aperiet modo. In mane quidē est desup mare. ibiq; recipit celi rorem deinde ad fundū marj descēdit. ibiq; receptū ⁊ in se rorē illū ꝯuertit i lapidē. Ex la.
D ¶ Tollit e cōchis spēs memorāda marinis.
Vnio dict⁹ ob hoc ꝙ ab vno tollit vnus.
Nedū duo vel plures nūq; simul inueniunt.
Cuius ad ornatū laudat candida forma.
Cū deceat vestes deceat cū nihil minus aur
Conche tēporibꝰ certis reseruant hiantes.
In celū patulū rores haurire supernos.
Ex quibꝰ orbiculi cādentes concipiunt.
De matutino fit clarior vnio rore.
Ros vespertinus fetus solet edere fuscos.
Et iuuenes cōche dant baccos cādidiores.
Obscurat fetus conchaꝝ grādior etas
Quāto rorātis fuerit plus aeris haustū.
Tanto maiorē gignit cōceptio baccam.
Vltra semiuncē sed crescere nulla putat.
Q si celsa micēt tonitru cōuersa chorusca.
Cōche diffugiūt subita formidine clause.
Sic intercepta cōceptio deperit haustu.
Et fit abortiuū ꝙ ceperit inde creari.
Insignes baccas predā maris india gignit
Gignit ⁊ insignes antiq̄ Britania baccas.

Caput.cxxxvij.

Vesice ⁊ Molarj. Aui. Lapis vesice est qui in vesica generat. Dicit eidem li. ij. in proprio. cap. Dixerūt quidā ꝙ lapis vesice sumptus frangit lapidem renū et vesice. Sed Galie. dixit: ꝙ nihil horum ē Idem Auicēna. Lapis molaris omnibꝰ est notus. ⁊ est stipticus: quare medicus vtatur ad illa que indigent stipticitate. ⁊c.

Caput.cxxxviij.

Viride eris. Vel eris erugo latie. grece aeris erugo. arabice ziniar vel heas erugo. ¶ Dyas. cap. aeris erugo. Alia est rasitia. alia granata apud aurifossores. alia vermiculosa appellata ob similitudinem forme eius. alia cōfestibilis. alia fossibilis. Fit aūt rasitia hoc modo. Sume vas cui si os equale cuz cetero corpore. ⁊ adiecto aceto acerrime immittas squamam prepurgatam eris cipri ⁊ suspēde in vase ne aceto tāgatur. ⁊ sic muni. ne in aliquo loco spiramen admittat: et post decem dies aperias. et rade q̄ adheret lapidi. et quod raditur habeto pro erugine eris. Est et alia cōfectio que sic fit. Mitte acetum fortissimum in vas eneū: et cooperi alio vase eneo: sed meli⁹ ē vt concauum vas sit ad minus equale. et sic muni vt supra. et post dies decem rade vas ipsum et collige eruginem que in vase fuerit. Et est tertia confectio que in hunc modum fit. Fac laminam eneam: et in vase vbi acetum est mitte. ita q̄ acetum non tangat: et muni vt superius. et postea collige. Idem etiam poteris cum vinacia arescere ceperit. submittens laminas vinacie. et post dies. x. colligens. Fit etiam et de limatura craminis sic. mittitur acetuz et agitatur decies in die in vase simul missa limatura. ⁊ sic exprimitur ⁊ colligitur. Dicitur etiam q̄ nascitur in metallis. Unū autem genus est cipriace eruginis quod sup̄ eramen inuenitur. Aliud quod in speluncis distillare dicitur. quod super eramen est: parum ē: sed bonum. quod distillat album est ⁊ nigrum. Adulteratur etiam plurimis admixtis. s. punice aut marmore tūso: aut calcāto. sed citius hoc agnosci potest. tacto humore duobus digitis cum fricatur. ⁊ si marmor album aut pumicez habuerit. nōse soluet. si vero calcantum nigrescit in digitis. Eruginis vermiculose genera sunt duo. Unum genus est quod foditur. Alterum vero quod cōficitur sic. Mitte in mortareum eneum acetum album fortissimum quasi cotilam dimidiam. et tamdiu tere q̄ diu inspissetur. Postea vero mitte stiterie rotūde. ʒ. iiij. salis marini optimi. et salis nitri equale pondus. et tere diebus canicularibus quamdiu inspissetur et colorem eruginis faciat. et sic vermiculos fac. Et si volueris vt limpidum exeat et lucidum. Mitte aceti partem vnā et olei veteris partes duas. ⁊ omnia supradicta eq̄liter. Multi vero accipiunt eruginem rasiciam. et mixto gummi faciunt vermiculos ⁊ vendunt: sed inutilis est. Iste confectiones eruginis virtutem hūt eris vsti sed fortiorē. Omnibus autem melior est illa que foditur. secunda que raditur. tertia que conficitur. ¶ Bulcasim in libro qui vocatur seruitor. Sunt multi quia adulterant ziniar. id est viride eris cum multis rebus sicut cum pumice. et cum marmore pistatis. Et sunt qui miscent cum calcanto. Et qui vult cognoscere illud quod est adulteratum cum pumice vl' cū marmore madefaciat manum suam in aqua et ponat super ipsum. quia statim dissoluetur. Et sunt qui masticant ex eo cum dentibus. ⁊ sic percipiunt lapides. Et discernitur id quod est adulteratum cum vitriolo. ponēdo ipsum in lamina ferrea super ignem. Et si continet aliquid vitrioli. quādo erit combustum fiet rubeum. Sed illud quod non est adulteratum remanet in suo colore et sua figura. Et melius ex eo in nostris partibus ē q̄ est magis viride. fortioris odoris adurens gustum fortis operationis.

Operationes

¶ Dyascorides. Omnes erugines virtutem habent stipticam termanticam. Caliginem oculorum detergunt. lachrymas prouocant Cicatrices oculorum attenuant. Pascentia vulnera curant. et sine tumore ea conseruāt. A

¶ Melle et oleo addito et cera cicatrices inducendo. vulnera sordida sanant. gutta armoniaci mixta: et facta sicut collirium fistulas curāt. durant cicatrices. molliunt ⁊ gingiuis putridis et canceratis vtilissime adhibentur. Palpebras attenuant melle mixto et inuncto. B

¶ Mixta vero resina terbentina: ere vsto et nitro leprosas curat. Fistulas admixto sale armoniaco medicat. Grossas quoq̄ et asperas palpebras cum melle curat. C

¶ Comburitur vero sic. Mitte in sartagine minutas partes eruginis. et pone in carbonibus igneis. quamdiu colores cineris faciant. et postea cum friguerint vtere. D

¶ Multi vero in cacabum crudum mittūt. et sic comburunt. E

¶ Bulcasim in libro qui vocatur seruitor. Comburitur ziniar in hūc modum. Accipe ziniar et pone in patella terrea super ignem et misce quousq̄ videas colores eius immutari. quia vertitur in colorem turbie. et post aufer ab igne et sine tepescere et collige et serua et vtere. F

¶ Et habeas de ziniar quod generatur in mineris in insula Cypri. quod apparet super aliquos lapides est parum verum. id quod inuenitur in mineris est maioris quantitatis et pulchri coloris. sed non est bonum propter nimiam quantitatem que admiscetur ei ex lapidibus G

Caput.cxxxix.

Vitrum. Pli. li. xxxvj. Vitri vero hec primo dicitur fuisse origo. Phenix syrie paludem hz que candebea dicitur ex qua belus amnis nasci creditur: quinqz milium passuum spacio in mare profluens iuxta Ptolomaydē coloniam lētus: hic currit in calubris potu. Sed ceremonij sacer vado limosus profundus. Huic non nisi repulso mare arenas fatent que fluctibo volūtate nitescunt de tritis sordibus. Hunc etiā marino creduntur astringi morsu non p̄us vtiles Quingentoꝝ non amplius est passuū littoris spaciū. Idqz tantūmodo per multa secula gignendo fuit vitro ꝛc. ¶ Ex lib. de vaporibo. Vitrū aliqñ fit ex plumbo ac terra subtili absqz cinere filicis ac feni. Plumbum em̄ aliquando est euaporans: aliqñ confiscans. Unde admixtū cum terra subtili terre partes illas conuiscat. Et dissoluit in parte per actionem caloris: admixtaqz puluere cū terra subtili: Accipit a terra desiccationem ꝛc. Itē vitrū fit ex cinere herbe spinose nascentis in littiore maris. Dicunt q̄dā: q̄ sunt tribuli marini: sz falso: immo vocat herba vitri.

Operationes

A ¶ Serap̄. lib. aggre. cap̄. Cugeg. i. vitrū. Ex eo est lapidosum: et ex eo est arenosum: et qñ incenduntur: et miscetur cum eo lapis magnes/coagulatur corpus suum propter plūbeitatem que est in eo.

¶ Virtus eius est calida in. i. gradu: sic. in. iij. B
Et ingreditur in multis cobol: ꝛ aufert furfures capitis: ꝛ lenificat capillos ꝛ barbam.

¶ Et qñ teritur et bibitur cum vino albo et C
subtili frangit lapidem in vesica.

¶ Et idem autoritate Aben Mesuay est ca. D
et sic. et est bonum pulmoni ꝛ casui capilloꝝ. Et vitri sunt plures colores: non ex eo est albus: fortis albedinis sicut cristallus: ꝛ est melius alijs.

¶ Et ex eo est rubeus ꝛ est citrinum ꝛ viride E
ꝛ azulinum. Et dicitur: q̄ vitruz est lapis stultior alijs lapidibus.

¶ Et est inter lapides sicut stultus inter homines. Nam ipsuz inclinatur ad omnem tincturam. Et est facilis dissolutionis in igne a quo extractū cito petrificatur ꝛ coagulatur F

¶ Isidorus. libro. xxix. Vitrum dictum est: G
eo q̄ visus pespicuitate translucet: ꝛ quodāmodo clausus: patet: leuibus aridisqz lignis concoquitur: adiecto cipro ꝛ nitro: continuisqz fornacibus vt eo liquetur: et masse fiunt. Postea ex massis rursus funditur in officinis: et aliud flatu figuratur: aliud torno teritur: aliud argenti modo celatur. Tingit etiam multis modis: ita vt iacinctos ꝛ saphiros virides vincet et onices: vel aliarum gēmaꝝ colores. Nec est alia speculis aptior materia vel picture accomodatior: ferunt autez q̄ sub Tyberio cesare quidem artifex excogitauit vitri temperatum. vt flexibile esset ꝛ ductibile: qui dum admissus fuisset ad cesarem/ porrexit ei fialam: quā ille indignatus in pauimentum proiecit. Artifex autem sustulit fialam de pauimento que cōplicauerat se tāqz vas eneum: deinde marculum de sinu protulit ꝛ fialam correxit. Hoc facto cesar dixit artifici: Nunquid alius scit hanc conditurā vitrorum: postqz ille iurans negauit alterum hoc scire / iussit eum decollari. Nedum hoc cognitum fuerit/aurum pro luto haberetur. ꝛ omnium metallorum precia abstraheretur. Reuera vasa vitreo non frangerentur: meliora essent q̄z aurum et argentum.

¶ Philosophus. Vitruz perspicuitate trāslucet quod in metallis non contingit. Et qd̄ in eo clausum est siue liquor/ siue alias res: exterius patet: nec est de porositate. Tunc enim splendor seriens supra vitrum pictum: cum in poris non sit. Pictura inq̄z veniens ad oculū: apparet s̄m silitudinē picture fenestre per quam ferit: cuius oppositum sepe videmus. Fit autem vitrum ex terra et herba ꝛ lapide et planta. Fit etiam de cinere feni et filicis: etiam quandoqz ex admixtione plumbi: albumine etiam oui decocto. H

¶ Auicenna. Vitrum est inter lapides/sicut I

stultus inter homines (sicut supius dictū est) Declinat enim ad omnem tincturam et frangitur et abscinditur cum eo: scilicet impersonaliter. ¶ Est autem cali. in. i. siccum in. ij. In ipsa ē stipticitas et subtilitas: abstergit dentes ⁊ oculū: et eius albuginē delet. Mūdat et furfures qñ cum ea fit ablutio. Facit oriri pilos inunctū cū oleo sambucino adustū autē fortius est qđ ex eo tritū est ⁊ adustū cōfert valde lapidi vesice et renū vino bibitum

L ¶ Constan. in lib. graduū. Uitrum calidum est in. j. siccum in. iij. In multis collirijs vtile est: et contra empetiginez valet. Ledit furfures/capillos subtiliat: pulverizatum ⁊ cuz vino bibitum lapidez vesice frangit.

M ¶ Plate. Uitrum frigidum est in. j. sic. in. ij. Inde fit vnguentum qđ valet ad scabiē: valet etiam ad serpiginē. Sed puluis eius cuz terebentina vel gummmi prunorum in aqua ad ignem resoluto cōficiat: ⁊ inde pars inungat. Fit aūt vitrū ex terra: fit etiaz ex herba.

N ¶ Ex lib. de natu. rer. Uitrum si diligenter teratur ⁊ cum vino ribano: id est forti bibat: lapides qui sunt in renibus/frangit et eijcit. Puluis vitri deorsum in stipite infra corticē arboris super quam pullificant corui vel cortices iniectus: prohibet ne vnq̄ ad exit⁹ pullorum aperiantur oua eorum.

O ¶ Caro etiam festinantius coquenda statim decoquitur per appositionem frustri cuiuslibet materiei vitri: qđ tamē citius fit si vitruz de cinere silicis fit ac seni.

P ¶ Rasis in lib. de alumin. ho. Uitrum est ex partibus mercurij: ⁊ vincens supra naturaz est frigiditas et siccitas: liquefacit ferrum: ⁊ omnia corpora: facitq̄ ea currere infusione. Si autem infundis vitrum quemcunq̄ colorem proijcis super ipsum/retinet.

Q ¶ Alchimista. Uitrum est inter lapides sicut amens inter homines. Nam recipit omnes tincturas: cito igne soluitur: et cito ad lapideitatem suam reuertit. Mollificat et mundificat ⁊ liq̄facit omnia corpora deinde subtrahit se ab eis perfusionez: sicut sal per lauationē: deniq̄ sal et vitrum due sunt res in q̄bus est totum secretum artis. Nec lapis posset fieri sine eis: precipue sine sale.

R ¶ Item. Ex lib. de natu. rer. Uitrū dicitur esse de partibus mercurij: nescio qua de causa: nisi quia recipit tincturā ⁊ colorem: ipsum etiam ferrū soluit: omniaq̄ corpora dissoluit ⁊ diffluere facit: sicut autem aqua de natura frigida igne calefit: et postq̄ refrigidatur frigidissima fit: sic et cinis de quo fit vitrum cū siccus sit: si humectatur per liquefactionem postea desiccatus/siccissimus erit.

S ¶ Pli. lib. xxxvj. In genere vitri et obsiana numerantur ad similitudinem lapidis quem obsidius in Ethiopia inuenit. Est autem coloris nigerrimi et translucidi aliquando visu crassiore ⁊ in speculis parietum pro imagine vmbras reddente. Gēmas eo faciunt multi. Uidimusq̄ et solidas imagines diui Augusti capti crassitudinis huius materia: que etiam pro ipso miraculo obsianos quattuor elephantes in concordie templo dicauit: fit et obsianum tincture genere ad escaria vasa totum rubeus vitrum non translucens hematino appellatū. Autor. Et sic de vitri origine et natura ⁊ de operatione ipsius in alchimia ⁊ virtute in medicinis dicta sufficiāt

Caput. cxl.

Vitriolum. Serapion libro aggregatoris: capitulo Zeg: autoritate Gali. Uidi in mineris tres venas extensas vnam super aliam per longum spacium: ⁊ vena inferior erat zeg nigrum: id est vitriolum nigrum: et vocatur marcasita. Et secunda q̄ erat super eam est colcotar vel calcitis. Et tertia que erat superior est zeg viride: et est vitriolum vel calcantum: et hec est zeg nigrum conuertitur et fit colcotar fit zeg viride. i. vitriolum. Est aliud vitriolum rubeum: et omnes tres species diuersificantur ad inuicē in subtilitate et grossitudine: quoniā grossius ex eo est zeg nigrū: ⁊ subtilius est zeg viride ⁊ colcotar est mediū int̄ hec duo. Et virt⁹ istorum omniū est adustiua cōburens carnem: ⁊ faciens escaram duram: ⁊ est stiptica: ⁊ vitriolū viride ⁊ colcotar dissoluitur neq̄ liquefit: quia coagulatio eius ē petrificata fortis. Zeg vero viride ē maturatiuum a calore suo naturali maturatione amplior q̄ colcotar.

Operationes

A ¶ Idem auto. Dyaſ. Zeg aliud eſt babyloni cum ⁊ aliud cipꝛenſe. ⁊ babylonicum melius eſt durum: quod cum frangitur habet interius maculas albas.

B ¶ Et virtus eius eſt ſicut virtus calcitis. et comburitur ſicut ipſum. Et cypꝛenſe habet colorem aureum verſus colorem eris frangibile venenoſum: ſicut alumen: interius habens maculas ſplendidas ſimiles ſtellis.

C ¶ Et melius ex eo eſt recens: mundum: frangibile. Illud autem quod defertur ex babylonia eſt melius et fortius in omnibus q̄b cypꝛenſe pꝛeterq̄ in medicinis oculorum. Nam in hoc eſt debilius cypꝛenſi. et habet virtutē ſtipticam.

D ¶ Sera. auto. Dyaſ. Vitriolum eſt calcantum. habet virtutem ſtipticam conſtrictiuā aduſtiuam. et quando ſumitur ex eo in potu. ʒ.j. cū ydromelle. expellit lumbricos ⁊ aſcarides.

E ¶ Et quando ſumitur in potu aufert nocumentum fungorum. faciens euomere. et ponitur ex eius puluere in naribus. et conſtringit ſanguinem fluentem ab eis

F ¶ Et quando ponitur ex eo in naribus diſtillato in aqua mundificat caput.

G ¶ Et puluis eius mūdificat vicera que ſunt in naribus et in auribus. ⁊ ſedat dolores auris. et occidit vermes in eis.

H ¶ Paulus capitulo de vitriolo dicit. Caldum eſt et ſiccum in. iiij. gradu. Balcaſim in libro qui dicitur ſeruitor tranſlato a ſymone de ianua.

I ¶ Forma combuſtionis eſt hec. Accipe calcantum et pone ſuper teſtam nouam: et teſtā pone ſuper pꝛunas et vre. Et fit quātitas cōbuſtionis eius ſi fuerit calcantum non multe humiditatis quando non apparebunt ampulle.

K ¶ Et erit deſiccatiuum deſiccatione forti. ⁊ ſi fuerit ampliꝛis humiditatis oporꝛet q̄ dimittatur ſuper pꝛunas quouſq̄ mutetur colꝛ eius.

L ¶ Et quando mutabitur colꝛ eius intra ſe et vertetur ad ſimilitudinem nigre. oporꝛet q̄ auferas ab igne et purges. et ſunt qui ponunt ſuper pꝛunas et exufflant deſuper donec declinat ad citrinitatē. Aut ponūt ſuper teſtam et ponunt ſuper pꝛunas. et miſcēt donec mutatur colꝛ eius.

Caput. cxlj.

Yris. Jſi. Yris apud arabiā naſcitur
Y in mari rubro coloris criſtallini ſex angulata. dicta ex argumento yris. Nam ſub tecto percuſſa ſole ſpecies et colores celeſtis arcus in pꝛoximo parietes imitatur. ¶ Plinius. O pꝛima yris eſt que maximos facit arcus. ſimilimoſq̄ celeſtibus.

Caput. cxlij.

Jmemella ſuri. Jſi. zimemella zuri. eſt
Z lapis cuiꝰ celeſtꝭ colꝛ ē flauus cū ceꝛpuſculis aureis. inde fit et noſtrum.

Operationes

A ¶ Virtus eius eſt contra melancolicam paſſionem. et contra quartanam.

B ¶ Et ſincopim ex vapoꝛibus melancolicis.

Caput.cxliij.

Jzaa. Serapion libro aggregatoris capitulo Hager alazaa. id est zizaa. et est lapis qui defertur ex iamen et ex ferris syri. et melior est ille qui defertur ex iamen.

Operationes

A ¶ Et est lapis in quo sunt colores multi diuersi: vt albedo nigredo et alij. et nunch est coloris sinceri.

B ¶ Et non est visum hominibus de iamē nec de regionibus eorum q aliquis portauerit secum. aut ponat in domo sua hunc lapidem quin viderit in somnijs mirabilia.

C ¶ Et cum hoc facit portantem se esse litigiosum inter homines.

D ¶ Et quando suspenditur super infantes auget bauas eorum. et si fiat vas intus ad comedendum vel bibendum. quicunq; comederit vel biberit in eo non potest dormire.

E ¶ Et quando puluerizatur et aspergitur super cinctus cum puluere ipsius melioratur colorē eius multum.

F ¶ Et est lapis qui est durior inter omnes lapides.

Caput.cxliij.

Ignites. Isidorus. Zignites est lapis vitrei coloris. qui collo gestatus contra noctilopam valet. Sanguinem ac mentis alienationem depellit. et si ad incendium ignis tenetur. flamma eius extinguitur. Hocidē ait Euax in lapidario suo.

¶ Et hec de lapidibus pretiosis ad presens dicta sufficiant.

QVoniam medicus est artifex sensitiuus/vt p̄ signa in egritudinū causas deueniat. opus est vt maxie aduertat in medicando ad principalia signoꝝ genera: q̄ quatuor a medicis appellari ꝛ sueuerūt. vt colligit in summa Balieni in tegni. Quoꝝ primū sumitur a rumoribus. Secundū a doloribus. Tertiū ab operationibus. Quartū a superfluitatibus. Ex q̄ signa sumpta a superfluitatibus obyciunt magis sensibus nostris: magisq; sensitiua dicunt. Et cū inter omnia vrina obtineat principatuz/ decreui tractare de vrinis/ ex dictis autoꝝ medicoꝝ tocius virtutis cōgregare. Nō vt aliquid noui me facturū existimem/ sed vt amore dn̄oꝝ scholariū/ quoꝝ filius sum gerā voluntatē. Indigent em̄ subtili cognitione circa vrinaꝝ species. Et ū maxime (vt refert) decipiunt in partibus coꝝ. Tria em̄ cū melius potero adducā. Primo regulas quasdā quas habz medicus tangēs p̄ suppositione anteq̄ aliq̄d iudicium faciat de vrinis. Scōo regulas sumptas a coloribus. Tertio regulas sumptas a contentis. Quantū ergo ad primū demisso quid nobis vine qō tāgit ab Egidio carmine: primo descendā ad principale. ¶ Primo notandum qō ab vrina varia sumunt signa. Primo a colore. scōo a substantia. tertio a cōtentis: q̄ varias dispositiones habent iudicare. Color em̄ arguit sup cōplexione/ scz calidi ꝛ frigidi. cū causetur a qualitatibus actiuis. scz a caliditate ꝛ frigiditate. Substantia vero fcat sup̄ humores cū causet a qualitatibus passiuis/ scz humiditate ꝛ siccitate. licet q̄ accidens possit color causari a passiuis/ vt ex permixtione rei humide ꝛ sanguinis cū vrina. Contentū autē sup̄ dispositionē membroꝝ. ex q̄ sequit immediate soluto ad dubitationē eoꝝ qui dicūt/ q̄ vrina nō arguit nisi sup̄ dispositionē nutritiuoꝝ ad ea interioꝝ. qō est falsum. vt patet ex dicto. Nā ex cōtento pōt cognoscere medicus sup̄ dispositionē caliditatis. Iuxta illud: Granula reumatice. Scōo sup̄ stomacho. vt colligit ab Auicen. q̄, certq; de signis sumptis ab vrina sup̄ aptā stomacho ꝛ alijs dispositionibus. vt melius clarebit infertius. Quibus stantibus ponuntur sex regule.

¶ Prima sumpta ab Auicen. secūda primi. Et ab ysaac. Primo. Anteq̄ medicus de vrinis aduertat seu iudiciū faciat de vrina/ dz facere poni cā i vase vitreo dyaphano rotūdo: habēte formā vesice. quale dicitur esse vrinale. vt melior fiat sequestratio cōtentoꝝ. Tale em̄ vas est p̄portionatum/ siue simili loco naturali vrine. vt cōlligit ab ysaac. ij. de vrinis. Corrolarium. Ignari medici sunt q̄ existimāt posse iudicare de vrina cōtenta in cyatho/ ꝛ in alijs vasis fictis. cū nō possint cognoscere similitudines: vnitatē ꝛ diuulsiones hypostasis. Equalitatē ꝛ inequalitatē eiusdē. cū ratio situs impediat cōpletaz sequestrationē ¶ Secunda ab ysaac de vrinis. Et ab Auicē. secūda primi. Vrina stans in vase p̄dicto nō debet aspici in aere radioso: neq; in aere obscuro nimis. sed in loco apto opposito aeri radioso. Probatur primo. Quia radij venientes ad vas impediūt p̄fectam visionē cum sint causa disgregationis spirituum deseruientiū potentie visiue. Et sic nō poterit habere iudicium de p̄tentis paruulis in fundo existētibus. Item ex radijs penetrātibus in vrinali variāt situs ꝛ locus cōtentoꝝ. q̄ cōtenta aliquando sunt nimis subtilia ꝛ leuia. aliquādo nimis terrestria. q̄ aliquādo sunt in parte media. aliquando in parte inferiori. vt infra patebit de contētis. Secūda pars regule. Nam si aspiceret in loco obscuro neq; posset haberi iudicium solidum ꝛ firmū de colore p̄fectum. neq; de cōtento. neq; substātia ergo vera. Tertia pars. q̄ inspiciēdo ipsaz in aere opposito in aeri radioso non sequit decepto: sed potest haberi iudicium de colore substantia ꝛ contento. Et ista est causa q̄ repractecātes applicāt vestē sub vrinali ꝛ maxime quoniā sicut de ratione albedinis est disgregare visum ꝛ spiritus. Ita de ratione nigredinis ꝛ fuscedinis est congregare. et sic melius aspiciunt partes materie substantie vrine.

¶ Corrolariū primū Medicus aspiciens vrinaz debet post primā aspectionē mouere ipsam paulatim vt melius discernant contenta. Corrolariū secundū. Decipiūt medici volentes habere iudicium bonū de vrina videtes a longe. Nō em̄ possūt habere iudiciū bonū neq; de colore: ꝛ cō. ꝛ substantia ꝓpter distātiā em̄ disgregant spiritus. ꝛ isti rales vt plurimū male iudicant. Et dato q̄ aliq̄le iudiciū posset de colore haberi. nō tamē potest sic haberi de cōtentis. Quinto medicꝰ melꝰ discerni t dispositionē lapsus. Patet corre. ex verbꝭ Auicē. secūda p̄mi Quāto em̄ tibi plus appropinquo. tāto spissitudo augetur. ꝛ quāto plus elongas. tanto claritas augmentat. Corre. ij. Errant medici aspicētes vinā ad lumē candele ꝓpter predicta.

¶ Tertia sumpta ab Aui. secunda primi. Medicus volens certū iudiciū habere debet colligere ea

facere in mane celebrata digestiõe. Talis enim arguit super dispositionẽ lapsus: tum ratione coloris: tum substãtie. tum contentor̃ q̃ quãto vrina lõgiori tpe seruat ab intra tanto maiori actione caloris fit maior sequestratio partiũ: z maior depuratio. Corre. primũ. Ignari sunt illi: qui vt docetes videant alios volũt hãc vrinã de bota in botam: cũ in nulla tali medicus possit habere ꝓplũ iudiciũ. Corre. ij. Ignari sunt illi et q̃ in tam paruo tpe nõ sit possibile fieri sequestrationẽ debitã et depuratã. Et hoc nõ hz in dolore renali et retentõe lapidũ: et vbi retẽtio vrine est difficilis: et est causa plurimorũ nocumẽtor̃. In q̃ casu medicus dz habere vnã vrinã q̃tiẽs voluerit micta: vt cognoscat materiã an purget per vias vrine: z quanta. Et er hoc verificat dictũ practicantiũ. q̃ quãto in passionibo renũ z vesice vrina fuerit grossior z turbulẽtior tãto melior. ¶ Quarta regula. Anteqũ medicus iudiciũ faciet debet eam immediate aspicere cum fuerit micta. deinde bene cooperiat cum panno ne alteret ab aere exteriori. Post horã iterũ aspiciet: et tũc erit facta depuratio z residentia partiũ de quibo põt habere cognitionẽ. Post enim tale tpus debilitat z calor̃. significatio mutat: color variat et ꝓpostasis. vt colligitur ab Bui. ij. primi doctrina. iij. cap. i. Et subdit Ego aũt dico q̃ nec post horã. Prima autẽ pars deducẽs sit. quia aliqua vrina mingit turbida. deinde darescit: Aliqua clara: deinde turbida fit. Prima enim melior. Secũda vero significat absolute expulsiuã virtutẽ fortiorẽ: licet scõa cũ in febre putrida apparet indicet salutẽ ꝓpinquã. Cũ in paruo rẽpore turbida fit post eius mictũ: q̃ significat subtilitatẽ z facilitatẽ eor̃. vt ꝓz ab ysaac. i. febriũ. Aliqua ẽo mingit turbida z manet turbida: et ista est deterior vt plurimũ: significat enim vt plurimũ corruptionẽ z ebullitionẽ humor̃ vt patet per Bal. Et de crisi. Et notãter dicit vt plurimũ: q̃ in passione renũ z ylios seu intestino rũ nõ significat hoc sed magis purgare materiã p vias vrine. Corre. primũ. De vrina a lõge declarare medicus potest hãc iudiciũ estimatiuũ tm̃: et nõ scientificũ. vt patebit inferius. Alterat enim primo er aere. scõo er parte lõgitudinis tpis. tertio er motu. Et notanter dr̃ estimatiuũ iudiciũ z nõ cõpletum. q̃ er ista tali medicus põt cognoscere multa: declarabit infra. quare ꝛc. Corre. ij. vt dicit de ꝓdicta pariformiter est dicendũ de vrina reducta ad ignẽ vel aquã calidã. q̃ non põt habere perfectã cognitionẽ: er quo resoluant partes subtiles. Et iam eo q̃ variatur color et substantia. ¶ Quinta reg. Anteqũ medicus iudiciũ faciat de vrina dz ꝓsiderare etatem egrotãtis. aliter nõ est possibile ipm̃ habere firmũ iudiciũ de vrina. Nã alia dz esse vrina infantis naturaliter. alia pueri alia iuuenis: alia senis: alia decrepiti. vt ꝓz per Bui. ij. i. ca. ix. Vrina infantis debet esse alba lactea. patet. q̃ superfluitates vrine ꝓportionant nutrimẽto. Cũ aũt puer nutriat lacte: sequit q̃ vrina debet esse alba z lactea. Vrine pueror̃ debent esse spissiores z nõ ita albe. patet. q̃ calidũ naturale suffocat ab humido multo. In iuuene debet esse citrina z subtilis: z sicut de rõne flegmatis est in grossare et dealbare: ita de rõne caliditatis est ingrossare et dealbare: ita de rõne caliditatis est intingere z subtiliare. Cũ ergo in iuuẽture calor sit fortior z magis igneus: sequit vrinã debere apparere subtilẽ z citrinã. Jrẽ q̃ iuuẽtus assimilat igni: ergo sequit vrinã esse talẽ. In sene aũt vrine dñt esse albe z subtiles. q̃ diminutus est calor naturalis. et suffocat a multis superfluitatibo rõne in digestiõis: ad quas multiplicationẽ sequit opilation: ita subtilitas. Et indecrepito erãt vrine magis renuce z magis albe rõne dicta. Et quibo sequit. Ignota etate medicus non potest hãc iudiciũ firmũ z noticiã certã. Declarat er̃ plãniter Ponamus q̃ medico offerat vrina iuuenis alba et spissa q̃ sit tabe mediãte lapsu stomachi ad frigiditatẽ nõ dubium est: q̃ nõ habita etate medicus iudicabit illã vrinã esse pueri: et naturalẽ talẽ. Et ita iste nõ habebit iudiciũ de lapso stomachi. Ergo oportebit medicũ aduertere ad etatẽ. Corre. primũ. Licet cõclusio sit vera: cõtingit tñ in senibo fieri vrinas grossiores z spissiores valde patet rõne multiplicatiõis flegmatis. Cum hoc viderit medicus debet ꝓnosticare generationem lapidũ in renibo z vesice plus in vesica. Corre. ij. sumptũ ab ysaac. i. de vrinis sicut oportet medicũ volentẽ cognoscere vrinã z ꝓfecte cõsiderare etatẽ ita oportet eum aduertere ad cõplexionẽ: quia cõplexiones ꝓportionant etatibo: et ecõuerso. In colerico dz esse vrina citrina z tenuis. In flegmatico pallida et spissa. In melancolico glauca z tenuis. In sanguineo rubea z mediocris. Correla. ij. Cautus est medico dubitanti de etate: cuius etatis sit anteq̃ iudicium faciat de vrina q̃ dicere: vtrũ iste sit infans vel puer. ꝛc. ꝓz: quia er hoc sermone posset increpari: q̃ non cognoscat vrinã pueri z infantis: q̃ bunus etat̃ potest referre ad etatẽ pueritie infantie iuuẽtutis. ¶ Sexta regu. Et est cõclusio de mẽte Auicenne. Medicus debet certificari de regimine egrotãtis circa res nõ naturales anteq̃ iudicium faciet de vrina aliter nõ potest iudicare bene. declarat. Nam secundũ diuersitates medicine assumpte diuersificat vrina ꝓz. q̃ si ꝺo assumpserit croci aut cassiaz eius tingit vrina ad citrinitatẽ. vt ꝓz per Bui. ij. i. ca. i. Nõ sic q̃ in cibo rem tingentẽ assumpsit sicut crocum et cassiam. patet ex eo: q̃ crocus ratiõe caliditatis est aperitiuus. z per consequẽs habet rapi ad vias vrine: et ita tingit vrinã secunduz colorem. Jrẽ si quis assumpserit olera que tingũt ad viriditatẽ. vt ꝓz per Auic. loco prealegato. Jta etiam dicenduz est de vino: quod mutat vrinã secunduz colorem: causa deducit quia superfluitates ꝓportionant nutrimẽto de quo superfluũt. Certificet ergo medicus si sibi obiciat vrina quali dieta fuerit vsus anteq̃ dieta fuit. Consideret cibus a medico er parte quãtitatis z er parte qualitatis que ꝓcessit emissionẽ vrine. De ratione enim cibi grossi z viscosi vrina discolorat. Et parte ẽo quãtitatis: q̃ multitudo cibi vrinam discolorat. ꝓz. quia suffocat calor naturalis. Correlariũ primũ. Sicut de rationẽ multitudinis cibi est discolorare vrinã: ita de rõne famis z tenuis in principio

est colorare vinã: Certificet ergo an pcessit ieiunium vel non. ꝓz: qz in principio ieiunij fortificat calorꝫ: z ideo colorat vina. In fine autẽ z in processu. minuitur calorꝫ: z ideo discolorat. Quare ỏz notãter in principio: hoc totuz colligit ab Auice. in. i. de vinis. Urina neqꝫ sit illius qui aquã non bibit: neqꝫ cibũ comedit. z notanter aquã: qz arabes ex lege nõ bibũt vinuz. Lotre. ij. Certificet ire ruz: vtrũ pcessit exercitiuz: aut ira: aut timoꝛ: aut vigilia. anteqꝫ iudiciuz faciat. Hec enĩ tingũt vrinam ad citrinitatẽ z rubedinẽ. z ꝓz. qz ad exercitiũ laboriosum sequit ebullitio sanguinis: ꝙ tunc tra in timore trahit calor ad itra z fortificat z vnit. Et per cõsequẽs tingitur vrina. Istud correlariũ est Auic. loco ꝑallegato. Neqꝫ sit qui se exerceat motibꝫ z dispositionibꝫ: que sunt extra cursuz naturẽ: ꝙ colorẽ mutãt sicut ieiuniũ: vigilie: laboꝛ: timoꝛ aut ira. Lotre. ij. Aduertat medicus vtrum balneũ pcesserat: aut vomitus: aut euacuatio: pariter vnctio facta circa dorsuz: balneatio facta in aqua sulpburea aut marina colorat vinã: qz alterant renes ad caliditatẽ. Balnea in aqua dulci vinã discolorãt: z similiter vomitꝰ laboꝛ iosus: aut euacuatio tingit. Unctio etiã cũ rebꝫ calidis circa renes est causa tincture. vt ꝓz loco ꝑallegato. Lotre. iij. Aduertat medicus: vtrꝫ pcesserit coitus de rõne cuius erit inspissare z impinguare vt ita loqꝫr. Aut assumptio medicine respiciens humoꝛẽ determinatuz. vt ỏ. Assumptio rubarbare ex boc vel cõsimili tingit vinam. Istud correlariuz ꝓz ab Auic. cap. ꝑal. Et coitus vinã valde impinguat z vomitus z euacuatio. Hoc idẽ tangit Egidius in bis metris. Etas: natura: status: laboꝛ: z ira dieta. Cura: fames: motus: lauacrũ cibus: vnctio: potus. Debent certa ratione notari: si cupis vrine iudex consultus haberi.

Positis regulis generalibus quas ỏz ꝓsupponere medicus anteqꝫ aliquod iudiciuz faciat de vrina. Nũc dicendũ est de regulis sumptis a coloꝛibꝫ vrinarum. Primo notandum ꝙ colorꝫ causatur a qualitatibꝫ actiuis. ex boc medici arguunt super complexionẽ calidam et frigidã. Colorꝫ bonus cũ substãtia bona arguit complexionẽ bonã: z supra fortitudinẽ virtutis. cũ substãtia mala debilitatẽ virtutis. Colorꝫ aũt malus arguit supra debilitatẽ virtutis z malaz cõplexionẽ: vt inferius declarabit. Exemplũ primi. Si mingeretur colorꝫ rubeus cum substantia multuz tenui: ex boc babetis arguere debilitatẽ virtutꝫ maxime in corꝑe sanguineo. Exemplũ secundi. Si esset econuerso.

¶ Secundo: ꝙ licet genera coloruz sint tantum duo. s. albedo z nigredo: vt colligit. ij. prim. c. i. Tamẽ non solus medicus ex bis iudicat sup dispositiõe vrine. sed ex bis coloꝛibꝫ intermediis qui dicunt esse plures: vt quoꝫ aliqui sub dividunt postea in alijs coloꝛibꝫ: vt ista citrinus: subcitrinꝰ. ruffus: subruffus. rubeus: subrubeus. rubicundus: subrubicundus. inopos: kyanos: viridis: liuidus: niger: nigerrimꝰ: albus: lacteus: glaucus: baropus: pallidus: suppallidus. Sciendũ ꝙ citrinus z subcitrinus iste due signant mediatam digestionẽ. Ruffus subruffꝰ iste due vrine signãt perfectam digestionẽ. Rubeus subrubeus. Rubicundus subrubicundus: iste quattuoꝛ vrine signãt excessum digestionis. Inopos kyanos iste due vrine signãt adustionẽ. Viridis liuidus. iste due vrine signant superadustionẽ. Niger nigerrimus. iste due vrine signant mortificationem. Albus lacteus: glaucus: baropus: iste quattuoꝛ vrine significãt indigestionẽ. Pallidus suppallidus. iste due signant principium digestionis. De illis inferius latius patebit ꝛc.

¶ Tertio notanduz: ꝙ licet plures sint colores: quattuoꝛ tamen principales dicunt. quoꝝ vnus est albus. secundus niger. tertius citrinus. quartus rubeus. qui postea dividunt. Albus autẽ coloꝛ arguit super frigidã z humidã complexionẽ: z ita super ꝓplexionẽ flegmaticã. Niger super frigidã z siccam cõplexionẽ: z ita super cõplexionem melancolicã. Rubeus super cõplexionẽ calidã et humidam. et ita super complexionẽ sanguineã Citrinus super complexionẽ calidam z siccam: z ita super complexionẽ colericã. Et ista omnia patebũt clarius cum ponunt regule.

¶ Quarto notandũ. ꝙ aliqui imaginant sufficiẽtiã coloꝝ boc modo: quia coloꝛ causat in vrina aut calore naturali qui est autoꝛ digestiõis. Et ꝙ digestio consideratur quinq; modis. Primitiue. Inciatiue. Perfectiue. Excessiuet Corruptiue Et istos quinq; modos multiplicãt ꝓ humores. et sic resultant coloꝛes numero viginti boc modo significãtes. Aut priuationẽ digestionis: sicut niger in melancolico inquantũ causat a frigiditate suffocante calorẽ naturalẽ. Liuidus in flegmatico. qz boc significat maximã diminutionẽ caloris Albus in colerico. Subcitrinus in sanguineo. Coloꝛes significantes principiũ digestionis sunt Glaucus in melancolico. Baropus in flegmatico: est similis lane camelorum. Et dicit a baros quod est gaudiũ post factũ. Suppallidus in colerico. ac rubeus in sanguineo. Coloꝛes significãtes perfectã digestionem sunt subcitrinus in melancolico. Suppallidus in flegmatico: Citrinus in colerico. Subruffus in sanguineo. Coloꝛes significantes excessum digestionis sunt. Subrubeus in melãcolico. Rubeꝰ in flegmatico. Subrubicũdus in colerico. Et rubicundus in sanguineo. Coloꝛes significantes corruptionẽ digestionis. Viridis in melancolico. Kyanos in colerico. Niger in sanguineo: prout causatur ab adustione a sanguine. Ex quo sequitur ꝙ coloꝛ niger arguit super priuationẽ digestionis: et super corruptam digestionẽ. Quid autem debemus intelligere per terminos istorum patebit inferius.

De coloꝛe nigro.

Positis notabilibus ex quibus apparet species coloris in generali: z sufficientia eorum nunc determinandũ erit de ipsis in speciali. Et incipiã a coloꝛe nigro: cum deteriꝰ sit ceteris cõmuniter z affirmat maioꝛẽ timoꝛẽ.

¶ Primo ꝙ coloꝛ niger in vrina causat in tribꝰ modis. Aut per viam adustiõis: aut mortificatio

ria aut admixtione rei nigre. Et differunt. quia vrina nigra causata per mortificationē est obscura & tenebrosa. quod nō apparet sensibiliter in alijs. Differunt autē vrina causata per viaz aduſtionis ab ea q causat per admixtionē rei nigre. qz in vna apparēt partes diffo:mes: qz vna grossiorales tera. in ꝓmo vero non. ¶ Secūdo color niger nihil aliud est q lux in corporea in corpore tenebroso vmbroſo. vt ꝓz per philosophuz. Nam si accidit color niger in nubibꝫ: quia radij solares non possunt penetrare corpꝰ vmbroſuz: sed eius reuerberationes retinent in superficie & inducit nigredo. Ita a pari debemus speculari de actione caloris naturalis in massam humeralem.

¶ Tertio color niger est multiplex: vt patet per Aui. secunda primi. ca. ꝓmo. Nā colorē nigrum quādoq; ꝓcedit color fuscus. aliquādo color viridis. aliquādo color citrinus: quod verificat. Nā vrina nigra quādoq; causat a frigiditate suffocāte caloꝛē naturalē: vt tactū est. Aliquādo a caliditate suffocante per viaz inflāmatiōis vrine nigre. Primo est admixta citrinitas & ꝓcedit vrina nigra. Scdo est admixta viredo similis colori lapidis iudicij: quē ꝓcedit vrina nigra in digestōe aut fuscedo. Et quibꝫ sequunt regule quindecim.

¶ Prima re. Vrina nigra in quātitate multa cū ypostasi nigra in die cretico supueniens in febre acuta. cū odore acuto sedimine subtili significat dolorē capitis permixtionem rationis. & ex consequente fluxū narīū in die cretico: quia fcat ebullitionē humoꝝ subtiliuz. qui faciliter eleuant ad caput. & inducūt accidēria predicta.

¶ Scda re. Vrina nigra cū odore magno inflāmationē fcat in mēbris spūalibꝫ. & in febre acuta aliquādo mortē. Nā odor magn⁹ in vrina insequitur motionē fortē caliditatis. vt Aui. loco ꝓalle. ad quē insequit inflāmatio. ¶ Tertia re. Vrina nigra quā precedit citrinitas aut admixta citrinitati fcat ictericiam citrinā. ꝓz qz significat opilationē factā in cistim fellis aut in vias intermedias. ꝓpter quā color non pōt trāsire ad intestina. re gurgitat & ad vias vrinet per ꝓmo accidit talis vrina vt ꝓz per Aui. ij. 1. ¶ Quarta re. Vrina nigra quā ꝓcedit fuscedo aut q sit illi admixta: significat ictericiā nigrā aut splenēticā: quia fcat opilationē in regiōe splenis: ꝓpter quē humores melācolici nigri non possunt trāsire ad ꝓprij receptaculū regurgitāt ad vias vrine. Et ita pervenit similis vrina. ¶ Quinta reg. Vrina nigra q̄ precessit viridis vrina: aut declinās ad viriditatē significat extinctionē caloris naturalis. & per cōsequēs fcat mortē. quia fcat abundantiā frigiditatis suffocātis ipsum calorem. ¶ Sexta re. Vrina nigra guttatim micta & pauca cū privatione odoris fcat mortē: quia significat naturā superatam a morbo qui nō perficit aliquā pugnā cōtra ipam. ꝓz per Aui. in loco ꝓalli. Correla. Quāto vrina faciliter mingit: tanto melior. qz significat fortitudinē virtutis expulsiue & virtutē animalē bene se habere. ¶ Septima reg. Vrina nigra in muliere cum humore feculento in fundo residente significat actualē fluxum mēstruorum patet, quia ipsa propter fecolentiā que fundū petit vrina superius alleuiat & inferius inspissatur. Causa autem ꝓpter quam denigratur beccst. Sanguis enim mēstruosus admiscet cum vrina & ita denigratur vrina. Sanguis autē exiens venas immediate denigrat. ꝓz visui quando extrahitur a vena. &c. ¶ Octaua re. Vrina nigra pauca et fetida in febre significat mortē in die cretico: patet. quia ex magnitudine significatur mortificatio. ex paucitate cōsumptio humidi sub stanniſ et ex fetore significat super corruptionē humoꝝ: vt ꝓz de morbis pestiferis. Vrina nigra spissa cum colore nigro in principio morbi cum algore stigmo homo perdurās vsq; ad septimū diem cum coniuncta ypostasi: salutem significat ratione caliditatis aduenientis. Correlariū. Quanto vrina fuerit maior: tanto melior. Pauca tāto deterior propter rationes adductas: et nigror tanto peior. ¶ Nona re. ab auctoritate Auicēne sumpta. Vrina nigra in multa quātitate cui nō est viredo apparens in febre quartana & doloribꝫ dorsi & matricis est signum salutis. patet. quia significat materiam que faciebat febrem euacuari per vias vrine: et per virtutem fortē supra ipsum. ergo signū salutis. Correlariū. Bonum in practica cum medicus viderit vrinam denigrare in febre quartana debet prenosticare salutem & fe. esse in declinatione. quia signum est q materia incepit euacuare per vias vrine.

¶ Decima re. Vrina nigra oleaginosa nō ratione renum aut vesice: significat mortē propinquaz et spasmum ex siccitate. patet quia talis vrina significat consumptionē humidi substantifici & partium membralium. Et dicit notanter vicio nō existente in renibꝫ aut vesica: quia tunc significat caliditatem renum. et hoc colligit ex sententia ypocratis. Cauendū ne vesice vicio capiatis: vt quod suum est alienuz diudicetis. qz in calculosis & in patientibꝫ circa renes. tales vrine turbide & obscure consueuerūt apparere. Correlariuz. Bonum est q ante q̄ medicus iudicium faciat de vrina certificat. virum patiat in renibꝫ aut sit consuetus facere tales vrinas.

¶ Undecima reg. Vrina nigra & grossa & postea conuertit ad albedinē & tenuitatem: significat casum vltime digestionis. ꝓz quia significat priuationem caloris naturalis non potētis colorare vrinā. vt ꝓz per Auice. secunda primi ca. ꝓalle.

¶ Duodecima reg. Vrina nigra cum ypostasi in medio que dicit excrementa ab egidio. notabilem significat surditatē & instantiaz vigiliarum & fluxum sanguinis narium ex parte dextra stāte fortitudine virtutis. patet. quia significat vapores calidos subtiles eleuari sursum. ergo &c. Patet etiā ab Ysaac primo de vrinis.

¶ Tredecima re. Vrina nigra multa apparens in die cretico: ad cuius euacuationē sublevat virtus est signum. patet. significat enim materiam euacuari facientē febrem. Et dicitur multa duobus modis. Aut quia mingitur sepe & paruz: aut quia raro et multum.

¶ Decima quarta re. Vrina nigra & spissa in qua

fuerit sedimen rotundum cum tensione ypocondriop: aut stante sudore: aut apostemate in aliqua parte. est signum mortis. patet quia significat vrinam adustionē: ergo patet per Auicennā secunda quarti. capitulo prealligato. Urina nigra velut rubigo ferri in lento febre: strangulationem significat.

¶ Decimaquinta re. Urine nigre apparentes in febribus cū sudore capitis. aut colli. aut dorsi. est signum malum q̄ eger tendit ad mortē. patz. q̄ significat adustionē in mēbris superioribꝫ. ergo significat malū. patz per Ysaac primo de vrinis. Et Auicenna secūda quarti de signis vrine nigre Correlarium. Sudor frigus circa collum vel caput non est bonus: vt plurimum: licet in mulieribus magis saluus sit.

De Vrina liuida.

SUpra dictū est de nigra vrina que est deterior ceteris. post ipsam ponitur liuida Ideo secūdo principaliter declarandū.

¶ Primo notandū q̄ per liuiditatē habemus intelligere quandā plumbeitatē: que similat vestigio terreo. Et talis vt plurimū capit a mortificatione. Correlarium. Cum medicus viderit vrinā similem colori plumbi debet iudicare. vt patebit ex regulis. ¶ Secundo notandū est sicut dictum est de vrina nigra que causatur tribus modis. ita dicendū est de vrina liuida que causatur per viam mortificationis: aut per viam adiectionis alicuius rei liuide: vt ex mixtiōe alicuius humoris frigidi derelicti ab ipsa natura. Signa autem ad cognoscēdū sunt. Nam quando causatur a mortificatione apparet simpliciter liuida. quādo autē ab adustione apparet subnigra. vt eam precesserit vrina viridis. quoniā ab admixtione grossioris ⁊ spissioris in vna parte quā in alia.

¶ Tertio notandum. Urina liuida aut est liuida secundū totū aut secundū partē. Si absolute: deterior est prima quā secunda. Nam vrina ex toto liuida semper causat ex mortificatiōe. Urina autem liuida secundū partē non. ergo prima est deterior. Urina autē liuida per totū causatur tribus modis. Aut a mortificatione humorum. aut epatis mortificatione. aut mortificatiōe vtriusq̄ simul. A mortificatōe humorum: quando fuerint relicti ab operatōe nature. A mortificatione epatis quādo fuerit infrigidatū vltima infrigidatione. Et signū ad cognoscendū: quādo a mortificatione vtriusq̄ aut vnius tantū est: quia si a mortificatione vnius tm̄ facit residentiā: ⁊ spissior apparet in vna parte q̄ in alia. Si autem a mortificatione vtriusq̄: neq̄ fit sequestratio. neq̄ residentia. vt dictū est. Ista autē sumunt ab Ysaac primo de vrinis. ¶ Quarta notandū: vt colligit ab Ysaac cū quacunq̄ superfluitate nostri corporis semper egredit aliquid de vtili videlicet aliquid de calore ⁊ spū. Aliter non contingeret vrinam attenuari ⁊ inspissari: postq̄ extra micta esset. nisi aliquid de calore ⁊ spiritu cuz vrina egrederetur. Quando autem iste calor ⁊ spiritus obfuscantur redditur vrina liuida. ḡre ex his sequunt aliq̄ ꝛc.

¶ Prima Urina liuida per totū in qualibet egritudine est signuz ꝓpinque mortis. prz quia talis vrina significat mortificationē spirituuz: aut epatis: aut humoris: ⁊ maxime sanguinis. qui merentur dici primus humor modo stante mortificationē alicuius istorum sequit mors. Assumptū probatur. Liuiditas enim per totuz significat vltimam in frigidationē. ⁊ per cōsequens mortificationē. ergo ꝛc. Confirmat auctoritate principio Bui. ij. quarti de signis sumptis ab vrina liuida.

¶ Secunda Urina liuida aliqualiter subnigra: quā precessit vrina viridis est signum mortis. patet quia significat vltimā adustionē membroruz ad quā sequit mors. Colligit ab Ysaac primo de vrinis. Correlariū. Urina liuida quā precessit vrina cuiuscq̄ conditiōis est multum mala. patet q̄ absolute significat mortificationē caloris naturalis ⁊ spirituum.

¶ Tertia. Urina in qua fuerit circulus coloris plumbei aut liuidi in parte superficiali declarat epilentiā. Ista regula sic probat. Nam talis vrina manifestat ebulitionē ⁊ corruptionē in spiritibus membroz̄ animatoruz propter opilationē ad quā sequit epilentia: modo talis ebulitio est causa liuiditatis vrine: ꝙ regula vera. Hic sermo colligit ab Auicen. secunda tertij. ca. ꝓprio. Ab Ysaac ꝓmo de vrinis. Cor. Sequēte epilēsiā in fieri aut in facto esse talis vrina sic apparens est mala q̄ significat malā dispositionē confirmatā in cerebro. ad quā secuta est ebulitio in spiritibꝫ. ꝙ. ꝛc.

¶ Quarta. Urinam secundū partē liuida stante tumefactione ventris magnā demonstrat ydropisim. probat. Nam ydropisis siue ascites: siue tympanites. vt plurimū causat a frigiditate excessiua cepatis ad quā sequit suffocatio caloris ⁊ spirituum. Ad suffocationē autē sequitur inductio liuiditatis. Et notāter dicitur secundū partem: q̄ si appareret liuida per totū esse signum mortis: vt colligitur ab Auicen. tertij. ca. ꝓprio. Correla. Medicus videns in ydropisi vrinam liuidam debet prenosticare ipsam difficilem quo ad curam. patet quia significat malam dispositionē frigiditatis ⁊ humiditatis confirmatā: ⁊ obfuscationez caloris ⁊ spirituū. ergo ꝛc.

¶ Quinta. Contingens est vrinam liuidā apparere in synocha feb. ꝓbatur. Nam in fine synochi fiat sanguine peccante ratiōe quātitatis vel qualitatis. stat talē sanguinē nō posse digeri ab ipsa materia propter malā qualitatē ⁊ multam quantitatē sanguinis. aut derelictus a regimine nature putrescit ad putrefactionē. sanguis aut sequit inflatio spirituū. ⁊ diminutio caloris quod dicitur esse causa liuiditatis vrine. vt colligitur ab Auic. prima quarti.

¶ Sexta Urina liuida secundū partem superficialem: aut mediam cū granulis minutis se tangentes ⁊ separatis significat in membris spiritualibus: aut pleuresim. aut peripleumoniā. quia talis vrina obumbratiōnē caloris in infante circa pectus. Talis autē obumbratio nō potest fieri: nisi stante cōpressione circa pectus. Que cōpressio requirit apostema. ergo. ꝛc. Et ista cōdimo sumitur ab

Auicen quarto ca. de pleuresi. & ab Ysaac primo de vrinis. Notanter dicit cū granulis separatis. quia granula vnita arguunt supra dispositionez eparis & renum. Correla. primū. Ex vrina nō potest medicus tam distincte cognoscere pleuresim aut peripleumoniā. patz. quia est signū cōmune: sed alijs signis que ponunt a medicis. pura a dolore circa costas. pulsa ferino: russi: que sunt signa pleuresis. Correla. secundū. Data sibi vrina cum rubeo granulis nō debitis alijs signis: debet prenosticari apostema de pectoris nō limitādo neq; pleuresim neq; peripleumoniā ne decipiantur. Correlar. iij. Vrina liuida perseuerās apparēs in peripleumonia aut pleuresi: est signū mortale & pessimū z patet. qz significat q; cōtinue significatio intendit ipsorum spirituum & caloris.

¶ Septima. Vrina liuida secundū partē pauca oleaginosa significat liquefactionē humiditatis modo stāte aliquo istorū est pessimus z reg. vera. Colligit ab Ysaac primo febrū. Corre. Omnis vrina mala ex parte coloris redditur deterior ex parte quantitatis pauce. vt patet predicta.

¶ Octaua. Vrina liuida pauca frequēter micta demonstrat stranguriā. patz. quia demonstrat opilationē siue constrictionē colli vesice. per quaz non potest expelli vrina vna vice tantū. Multiplicat ergo ex parte numeri. Ad hanc ergo multiplicationē sequit stranguria. ergo & cetera.

¶ Nona. Vrina liuida secundū partē apparēs in emitritco magno aut paruo. est multuz periculosa. patet quia fiat adustionē & ebulitionē esse factam in mēbris spiritualibz & in corde z rc. Notāter dicit emitritco magno. quia triplex ponitur esse emitritcus paruus: quidā minor: quidaz mediocris. Emitritcus paruus est cōpositus ex quotidiana continua & tertiana interpolata. Maior est compositus ex quartana continua & continua interpolata. Maximus est cōpositus ex tertiana interpolata & quartana continua. Emitritcus primus est de genere acutoz. tertius est de genere cronicorum.

¶ Decima. Vrina liuida secundū partem contingēs ex ruptura vene non est periculosa. vt predicta probant. Primo quia ex fractura vene non potest vrina liuida apparere. patz. quia primū sanguis ex vena effundit tam primo putrescit & ebullit: que ebullitio & putrefactio facit ad liuiditatē vrine. & rc. q; autē non sit periculosa patz. quia ad consolidationē vene sequit remotio liuiditatis. Correlariū. Medicus in fluxu sanguinis etiam non debet prenosticare perniciosum ex vrina liuida visa: neq; talem vrinā cōsequi debilitatem virtutis exterioris.

¶ Undecima: Vrina liuida apparens in prisi est signū propinque mortis auct. principio: capitulo ppio de prisi. Item ratione: q; talis vrina liuida manifestat vltimā cōsumptionē caloris & vltimā resolutionē humiditatis cordis & signū citre mortis ē

¶ Duodecima. Cōtingens est vt plurimū in doloribz arteticis vrinā liuidā apparere. probat. q; propter vehementiā doloris debilitat virtutes. ad cuius debilitatē sequit in loco doloris & inficiunt spiritus & calor: qui postea sunt causa liuiditatis vrine. Correlariū. Omnis dolor forte sufficit ad inducendaz vrinā liuidā. patz. quia ad dolorē quēlibet debilitat virtutes & inficiunt spiritus. ergo rc.

¶ Tredecima. Vrina liuida in qua appārēt frustra resoluta significat supra dolorē arteticuz. patz. q; arterica causat vt plurimū ex materia humorali fluente ad articulū. &. Correl. Contingēs est vt plurimū ex fluxu catarri fieri vrinā liuidaz apparere. Et ex retentiōe menstruoz. probat. q; vaporibus eleuatis a matrice inficiunt spiritus z obfuscant. quibz obfuscatis sequit liuiditas in vrina. patz auct. principio Auicenne tertio tertij. ca. proprio. Correlariū. Vrina liuida apparēs in mulieribz prenosticat retentio menstruoz. & opilationum.

¶ Decimaquarta. Vrina liuida apparens in febre erbica est signuz mortis. patz. quia fiat vltima ram adustionē & resolutionē membroz. & humiditatis eius. & ebulitionē in spiritibz. ad que sequit mors immediate. ¶ Decimaquinta. Vrina liuida in tremore cordis arguit ipsum incurabilē: q; significat vltimaz ebulitionē in spiritibz cordis &.

¶ Decimasexta. Vrina liuida in frenesi est signū mortis. patz quia ex se significat alterū istoz. aut materiā habere raptum ad cerebrū aut extinctionem caloris naturalis. ergo reg. vera.

De vrina viridi.

REstat videre de vrina viridi: post q; visum est de vrina liuida que est tertia in ordine. Pro quo notandū q; vrina viridis causatur aut per viam mortificatōis sequentē ad infrigidationē spirituū. aut per viam magne adustionis siue inflāmatiōis. Siue ergo fiat primo siue secundo est signū malū. colligitur id ex Auice. secunda primi. cap. ij. Secūdo notandū q; vrine viredes differunt ex parte coloris. quia quedā est viridis similis phisicoz. aut ex eo q; sunt virides secundū totū. aut secundū partē. Differūt ex parte coloris. quia aliqua est viridis similis cruginē: aliqua similis succo porri: aliqua aut viridis coloris prasij: aliq; similis colori lapidis. que diuersificant ex gre materie infrigidatōis: aut mediocris. Tertio no. q; tales vrine virides significāt magis male aut minus male. secundū q; vrina peccat minus mala: aut magis mala. Si peccet vrina liuida: aut nigra pessima iudicat. Si aūt precesserint vrina citrina: aut pallida: aut minus mala. q; ex hoc arguit maior aut minor mortificatio: maius aut minus incendiū. quoz alterū semper vrina viridis fiat. Quibus stātibz sequunt octo reg.

¶ Prima Vrina viridis per totū in febre acuta est signuz mortis. quia fiat vltimatū incendiū in spiritibz. aut mortificationē caloris naturalis. Ad quorū quodlibet sequit pernicies. Ista conclusio est de mēte Ysaac in primo de vrinis.

¶ Secūda. Vrina viridis in pueris aut infantibus fiat spasmū: q; significat superabundantiā humoris frigidi per totū pariter in neruis & ita spasmū: ista colligit ab Auicen. loco prealligato.

¶ Tertia. Vrina similis colori phisicoz. significat mortificationē corporis naturalis. quia signi

cā frigiditatē excessiuā. vt patet per Auicen. loco prealligato. ¶ Quarta. Urina viridis similis fucco porri est signum pessimū. quia significat virulentum incendium in membris spiritualibꝫ. ergo dicta vera. Et Auicen. prealligato loco.

¶ Quinta. Urina similis cruori crudi est in cerebro deteriori. patz. quia significat vehementē fortius deglutionē ꝛ sine spe. quē si fuerit facta post exercitiū significat spasmū: propter rationē adductam in secunda conclusione. ¶ Sexta. Urina similis colori preoꝝ quā precessit vrina viridis significat vehemēter infrigidationē suffocantē caloꝝ naturalem. ꝛ per consequens malum signum.

¶ Septima. Urina viridis stante dolore ꝛ angustia in stomacho sine aliqua ꝓpostasi: significat venenum in portu fuisse haustū: ꝛ per ꝓns mortem. patet. Quia cum venenum participet colori viridi ꝛ nō patiatur a colore. sequitur q̄ vrinam potest tingere. Uel aliter. cum venenū inimicat cordi et membris spiritualibꝫ. ex se inimicatur cordi ꝛ spiritibus. Et cum dicā mortifez esse. Hoc assumpto inducit mortificatio que immediate causa est viriditatis vrine. Et dicitur notanter sine ꝓpostasi. quia si cum tali vrina appareret ꝓpostasis esset spes vite. quia significaret potentiā virtutis contra naturam. ¶ Octaua. Urina viridis cum viridi circulo in freneti est signum desperatissimum. patet per rationes ante adductas.

De vrina alba.

Postq̄ dictū est de vrinis significantibus mortificationem. nunc dicendū est de vrina significāte priuationē et debilitatem digestionis. Et primo de vrina alba que ex multis causis venit in manus medicorum.

¶ Primo notandum q̄ albedo causat dupliciter Uno modo pro quadā diaphonitate ꝛ translucentia. sic est albedo aque aut vitri. alia est albedo que cōtrariat nigredini: que dicit color disgregatiuus visus. ꝛ de hac secunda est ad ꝓpositum. Aduertendo tamē q̄ talis albedo oritur in vrinis altera quatuor causarum vel reducibili. Primo a defectu caloris naturalis. secundo a resolutione humorum. tertio a dissolutione virtutis. quarto ab opilatione membrorum. A defectu caloris dupliciter. aut ab eius defectu sit toto: vt in membris in quibus apparent vrine tales albe. aut a diminutiōe eius in parte. vt ex debilitate caloris epatis: que debilitas causat aut ab acuitate egritudinis. vt in freneti. aut propter lōgitudinē egritudinis. vt in quartana in quibus accidit vrina alba. Prouenit etiā huiusmodi vrina: aut ex partibus aut ratione qualitatis: aut quātitatis: aut vtriusq̄: aut ex malicia substantiē. Exemplū primi: vt apparet in crapulatis. exemplū secundi: vt ex comestione lactuce. exemplū tertij: vt ex comestione carnium vaccinarum. Modo in his omnibus apparent vrine albe. Secundo accidit vrina alba a resolutione virtutis. que etiam resolutio aut in toto aut in parte: que resolutio fit stante genere egritudinis. Aut mala dispositione in declinante morbo. vt in epate: vt apparet in dubiertb. Tertio causatur albedo in vrina dissolutiōe humoris flegmatis vitrei. quod cum fuerit dissolutum causat vrinā albam. Quarto causat albedo in vrina ab opilatione. que cum dilatationibus pluribus modis: aut propter lapidem contentū in renibus aut in vesica: aut ꝓpter habundantiā humorum circa vias vrine. Aut ꝓpter eorum viscositatem: aut grossitiem: aut propter virtutē. Ista colligunt ab Ysaac primo de vrinis. ca. de alba vrina Secundo notandū q̄ albedo vrine est multiplex Quedā glutinosa vel muscilaginosa: quedam viscosa. quedā saniosa: similis albedini fungi. quedam spermatica similis spermati: quedaꝝ plumbea: que inducāt super diuersas dispositiōes propter diuersas causas. Et his sequunt octo regule.

¶ Prima Urina alba splendida tenuis: significat opilationē maxime splenis. probatur. quia talis vrina demonstrat habundantiā humoris melancolici: qui dicitur frigide ꝛ sicce complexiōis. modo de ratione frigiditatis est dealbare. quia albedo est filia frigiditatis. vt patz per Galienū in regni. De ratōe aūt siccitatis est attenuare. mō si per habundantiā humorum melancolici sequit opilatio: ꝛ maxime in splene. qui dicitur receptaculū melancolie ergo regula ꝛ conclusio vera. patet cōsequentia: et antecedēs est principis. Auicē secunda primi capi. de vrina alba. Corelariū primum. Et vrina tali medicus debet iudicare discoleratione facta somnolentiā: pigritiam. in toto patet quia ista consequunt opilationē. Corelarium secundū. Et tali vrina medicus debet arguere supra grauitatē doloꝝ in parte sinistra. Corelarium tertiū. Sicut et vrina alterata medicus arguit absolute dominū caliditatis: ita et vrina alba dominiū frigiditatis. vt pz ex ꝓcedēnbꝫ.

¶ Secunda. Urina alba cuꝝ circulo plumbeo in superiori: demonstrat opilationē in cerebro ꝛ epilentiam. Ista conclusio probat. Nam ex albedine arguitur suffocatio caloris ꝛ dominium frigidorum humorꝫ. Et ex circulo plumbeo materia esse in capite. ꝛ maxime grossam flegmaticaꝝ vel melancoliam que sunt cause opilationis. Opilationē aūt sequit epilentia. ergo con. ꝛa ꝓpria tenet. Et antecedēs est dñi Ysaac primo de vrinis. Et notanter dicit in parte superiori existente: qz tunc arguit dispositionē membrorum superiorū.

¶ Tertia. Urina alba muscilaginosa demōstrat habundantiā humorum grossorū ꝛ crudorū. Probatur. qz muscilaginosa vrina non fit nisi ex transitu materie grosse ad vias vrine. que materia nō transiret nisi habunda retin tantum. ergo vrina muscilaginosa demonstrat habundantiā humorum grossorum. patet consequēs ꝛ antecedēs est Auicenne loco ꝓallegato. Confirmatur sic. quia muscilago insequitur grossiciem: sicut tenuis subtilitatem. quare. ꝛ cetc.

¶ Quarta. Urina alba seminis liuida sanioſa similis colore fungi: significat vlcerationem in renibus ꝛ in vijs vrine. probat ꝓmo auctoritate Auicenne secūda primi de vrina alba. probatur etiaꝝ ratōe tali. Talis vrina ratione albedinis arguit multitudinē flegmatis in toto. ꝛ per consequens

in vjo vrine ratione liuiditatis superadustionē humorū. vt patuit supius de vrina liuida. Humores autem adusti sunt causa mordicationis ⁊ acuitatis. Acuitas autem facit sequi vlcerationē ergo ratione saniei arguit vlcerationē: ⁊ per consequens in vjo vrine apud renes vt p̄dictū est. ergo regula vera. Corrolariū primū. Omnis vrina sanguinosa demōstrat aut rupturaz cparis aut vlcerationē in vjo vrine. patz. q̄ aliter non potest fieri sanies in vrina. Corrolarium secunduz. Multotiens errant medici in cognoscendo saniem distinctam ab ypostasi. hoc patet. Nam multotiēs errāt medici ꝓpter similitudinē figure eius ⁊ ypostasis ex parte albedinis leuitatis descēdue ad inferiorem regionē. Quo stante fit pessimus error in iudicando. quare. ⁊c. Notandū q̄ differēcia est inter saniē ⁊ ypostasim: quia sanies er fetore semper est. Secunda differēcia existēte sanie. vt quēadmodū ypostasis nō apparet sanies sub figura piramidali. vt in ypostasi. Ex quo sequit q̄ bonū est medico semper vrinā agitare anteq̄ iudicū faciat. ¶ Quinta. Urina alba tenuis aliqualiter liuida sine sanie. vt est color fungi. significat lapidē in renibus ⁊ in vesica. Ista cōclusio probat auctoritate Auicenne loco prealleg̃ato. Et ab Ysaac primo de vrinis ꝓbatur aūt sic. Nam talis vrina ratione albedinis significat dominiū humorum frigidorū crudorum in toto. Et ratione liuiditatis caliditatē superfluā in renibus ⁊ in vjo. Modo existente dominio humoꝝ grossoruz: ⁊ caliditas superflua: tūc sunt sufficiētes ad generationem lapidis. ꝙ talis vrina iudicat lapidē vt predictum est. Corrolariū. Medicus debet ex arenulis certificari in quo loco fuit lapis retentus. ꝓbatur. nam si apparuerint arenule albe signuz est q̄ lapis est in vesica. Si arenule rubee signuz est q̄ est in renibus. Secūdo ex loco leso. vtrum fuerit dolor circa pectinē inferiorem aut in parte posteriori. si primū arguitur lapis in vesica: si secundū in renibus. ¶ Sexta. Urina alba spissa ⁊ viscuosa per totum significat erbicam. ꝓbatur. Nam talis vrina significat dissolutionē humiditatū partium membroruz cum quo contingit erbica tertia speciei cōfirmata. ergo talis vrina demōstrat erbicam. patet consequētia ⁊ antecedens colligit per Auicennā secunda primi capit. p̄allegato. ꝗre conclusio redditur vera. Et dicit notanter per totū quia vrina viscuosa secunduz partem superficialem tantū significat caliditatē magnā in renibus Corrolariū: Urina viscuosa in omni dispositione egritudinali est mala. quia absolute significat lapidis liquefactionē ⁊ dissolutionem.

¶ Septima. Urina alba post citrinā aut rubeā nō a causa primitiua in hectis plumbo febrituz significat q̄ febris permutat in quartanā. ꝓbatur. Nam talis demonstrat dominiū humoꝝ melācolicoꝝ ⁊ resolutionē humoruz calidoꝝ ⁊ cum hoc opilationē que sunt cause quartane. ꝙ cōclusio vera. Et notanter dicit non a causa p̄mitiua. pura ⁊ mimia cōmestione vel potu aque frigide talem permutationē significāte. Hec autē patent ex secunda primi Auicēne ⁊ Ysaac primo de vrinis.

¶ Octaua. Urina alba plumbea secundū partē sine aliqua ypostasi. significat mortē ꝓpinquā. probat. quia talis vrina ratione plumbeitatis. ⁊ albedinis significat mortificationē caloris innati. quo stante sequit mors. ꝙ conclusio vera. Corrolariū. Urina alba. quantūcunq; fuerit cōmixta plumbeitate siue liuiditate est valde mala. agit. ⁊c.

De urina rubea.

NOtandū q̄ vrina rubea vt plurimum attestatur egritudini calide. quia ex materia colerica rubea prouenīte si fuerit liquosa. si vero non sanguinee materie arrestata. Et quādo accidit in egritudie frigida. ⁊ hoc multotiēs de causis. Primo ratiōe doloris fortis. de cuius ratione est acuere coleram rubeā ⁊ inflāmare. quare sequitur vrina tanta rubore sicut in colica frigida. Colligit ab Auicēna sexta tertij ca. ꝓprio. Ex quo sequit correlarie q̄ vrina rubea stante dolore anteq̄ precessit dolor fortis non necessario iudicat de fleboromia. Contra nonnullos qui statim visa vrina rubea grossa iudicant de fleboromia. Secundo stante opilatione a materia flegmatica multa inter listum felis ⁊ intestina: colera enī que solebat ire ad intestina: regurgitat ad renes propter materiam flegmaticā. ⁊ ita tingitur et colorat vrina colore rubeo. vt in yetericia continuo. Colligitur ab Auicenna. sexta tertij. capitulo ꝓprio. Tertio accidit vrina rubea ex cparis lapsu ad frigidū. quia debilitatur virtus cparis sequestratiua. quare non poterit fieri sequestratio debita aquositatis a sanguineo. Ex quorum permixtione coloratur vrina colore rubeo sicut in ydropisi. vbi accidit vrina similis loture carnū. Quarto accidit vrina rubea propter constrictionē factam a flegmate opilante quare putrefit maior pars flegmatis: ⁊ putrefacta reducitur ad colorē extraneam: ⁊ ita ad tinctura. Corrolarium. Judicium de fleboroma non est faciendū in ydropisi. quia vrina fit multum tincta. quia hoc facto magis alteretur epar ⁊ debilitat. Ulterius verificatur. quoniā vrina rubea potest apparere in egritudine frigida. ¶ Item notandū. q̄ vinarum oleaginosarum quedam est tota oleaginosa. quedam inferius tantum. prima deterior est ceteris. vt patet in ptisi confirmata ⁊ in erbica. Ex istis colliguntur alique regule.

¶ Prima Urina rubea est melior in febribus acutis q̄ aquosa ⁊ sanior. quia illa significat priuationem pingue virtutis cōtra materiā. prima autē non. Confirmatur auctoritate Auicenne secunda primi. cap: de coloribus. Corrolariū. Quanto maior sanguinea rubedo tanto saluior. patet ex intensione eiusdem.

¶ Secunda. Urina perseuerans rubea in egritudinibus renum: significat apostema caliduz. ꝓz quia cū perseuerat significat malaz dispositionē confirmatam in loco: ⁊ derivationē melancolice materiei ad locū: vt in secunda. i. ca. de coloribus.

¶ Tertia. Urina rubea perseuerans in egritudinibus acutis nullam faciens residentiā: fcat perditionem egritudinis aut apostema predictū. Secundū

patet: quia ex hoc arguitur morbus valde fortis & virtus debilis. patz auctoritate loco ꝓallegato.
¶ Quarta. Urina rubea stante dolore capitis de spientiam significat. patet auctoritate & rationibus superius adductis.
¶ Quinta. Urina rubea grossa turbida: significat apostema in epate: aut eius debilitatem. patz et sufficiēs diuisione causaꝝ turbulētie in vrina.
¶ Sexta. Urina oleaginosa multipliciter: significat naturam cretticare per vias vrine & euacuationē materierum. Et hoc si sequit requies egrotantis si vero non sequitur esset signum mortis. vt vult Auī. q.1. ¶ Septima. Urina oleaginosa pauca fetida. fcat mortē. patz qz mediāte feroria fcat ebullitionē & corruptionē humorū mediante paucitate debilitatē virtutis mediāte oleaginositate dissolutionē partium: quib stantib non sequit mors. cōfirmat auct. Auicen. loco ꝓall.
¶ Octaua. Urina oleaginosa in egritudinibus acutis per totū apparens in die quarta egrus significat morituꝝ in septima. patz. quia talis fcat crisim in septima. & non ad bonuz cū virtus sit debilis & morbus fortis. ergo. ꝛc.
¶ Nona. Urina oleaginosa pauca in qua fuerit aliquid simile loture carnis recētis est signū pessimum. patz. quia fcat vltimā debilitatez virtutis naturalis quā sequit vrina talis apparēs in colica hydropisi. fcat mortē propinquā. vt vult Auī. quarta & sexta tertij capi. proprio.
¶ Decima. Urina leuiter oleaginosa secūduz partem superficialem significat partē renum. patet auct. Auicen. q.1. de signis sumptis ab vrina.

EXpedito de coloribus principalibus. quibus maxime prenosticat medicus in quibus virtualiter alij includunt. Sequitur de secundo intēto. vicz de contrariis: que sunt fere numero. xvij: Quorū primū est de circulo. Secūdum de spuma. Tertiū de sanguine. Quartū de arenulis. Quintū de spermate. Sextū de ampulla. Septimū de granulis. Octauū de nubecula. Nonum de pilis. Decimū de squamis. Undecimum de furfuribus resolutionibus. Duodecimum de atbomis. Tredecimū de resolutionibus cinericijs. Decimūquartū de sanie. Decimūquintū de sedimine. Decimumsextum de humore crudo in vrina. Decimumseptimū de cauteriis in vrina.

De circulo in vrina.

ET primo notandum de circulo. Circulus quandoqz apparet in regione supiori. quādoqz in regiōe media licet rarissime. Primus autē maxime fcat superdispositionē capitis. Secūdus superdispositionē membroꝝ spirituum vt plurimū. Secūdo distinguo. qz quādoqz apparet circulus cōpletus. qnqz incōpletus. quādoqz grossus. quādoqz subtilis. quādoqz vnius coloris. quādoqz alterius. Istis sic positis ponunt iste regule de circulo ab Ysaac. partim ab Auicē. partim a Galieno & Theophilo. ¶ Prima. Circulus spissus grossus in substātia: remissus a quocunqz colore fcat posteriorē partē capitis esse lesum ex flegmate vitreo. Ista regula persuadetur. Nam circulus absolute significat materiā in capite frigidaz melancolicā. & ramē posteriora sit frigidiora. & in babētibus tumbolum facilior exitus transitus. ¶ Secūda. Circulus spissus in substātia purpureus in colore: significat partem interiorem capitis esse lesaz ex materia sanguinea. probatur sic. Nam color purpureus attestatur magis sanguini qꝫ alteri humori. Et cum pars anterior sit magis plena venis & arterijs qꝫ aliqua alia. propter rhete mirabile ibi existens: sequitur talē circulum magis significare secunduz partem anteriorē capitis esse lesam ex materia sanguinea.
¶ Tertia. Circulus tenuis in substātia pallidus in colore ad similitudinē coloris plumbi significat sinistram partem capitis esse lesam ex humore melancolico. Probat. quia cum humores melancolici maxime sunt similes in colore plumbeo. propter frigiditatem. et sic splen dicitur esse receptaculum humoris melancolici. quod membroꝝ directo aspectu aspicit partem sinistram: sequitur faciliter euaporatio.
¶ Quarta. Circulus tenuis in substātia in colore citrinus vel rubeus significat malam complexionem in parte dextera & pariter dolorem: quia cum epar & cistis fellis collocant in parte dextra. quare facilis fit euaporatio ad illam partem secūdum qꝫ volūt medici & maxime Auicen. de signis sode per cōmentatorē prima tertij.
¶ Quinta. Circulus plumbeus grossus in substātia significat epilentiā: aut apoplexiam. patz. quia talis circulus significat multam materiā in cerebro & in ventriculis. & per cōsequēs opilationem: aut magnā aut paruam secundum qꝫ circulus est magis vel minus grossus ante epilētia & apoplexia.
¶ Sexta. Circulus in acuta egritudine luridus. cerebrum ledi significat. patet. quia sicut vrina lurida significat fluxuz materiei ad caput secundū tonum in egritudine acuta. Itē circulus luridus significat raptum eius ad superiora & ita lesionē cerebri. ¶ Septima. Circulus subtilis viridis in colore in febre acuta apparens adustionē. & furiā frenesim significat. patz. quia talis significat materiam multam subtilē colericam in cerebro. a qua cōmuniter accidit frenesis. vt patz in .1. tij.
¶ Octaua. Circulus apparēs tremulus per medicos agitatus dolorem in spina dorsi. & per consequens paralisim significat. patet. quia significat materiam multam subtilē colericam in cerebro. a qua cōmuniter accidit frenesis. Significat enim fluxum materiei catarralis per nuchā. ad cuius fluxum aut sequitur dolor in spina dorsi vel materiei retentionē: vel paralisis. ex cuius fluxu magis contingit nervis. ꝛc.
¶ Nona. Circulus niger precedēte liuiditate mortificationem caloris ex frigiditate cerebri significat. patet. qz sicut vrina nigra quam precessit vrina liuida mortificationē in toto significat ex defectu membri deteriorati & principalis: puto eandem rationem ita circulus niger.
¶ Decima. Circulus niger si ante precesserit viriditas in vrina mortificationē & adustionē in complexione significat. patet ex dictis supra.

De Spuma in vrina.

PRo cuius partis intellectu. Notandum primo vt habetur a Galieno in commento huius ampbonissimi sanguinulentorum in q. particula. Spuma autē generatur a materia grossa. viscosa humida. In quā dū agit calor elevat quedam corpuscula. ex quorū cōmixtione generat spuma. Aut generat a caliditate forti sicut patet in olla ebulliente. Aut generatur a forti motu ⁊ percussione: vt in equis currentibus apparet. Ex quo sequit q causa materialis spume est humiditas viscosa. Causa efficiens est caliditas agēs in humiditatē. quare dantur de ea iste regule. quarum prima hec est.

¶ Prima Spuma cōtinua grossa in suba multa ⁊ remissa in colore cū vrina grossa apparēs significat indigestionē ⁊ vēpositatē: qz talis vrina significat multā humiditatē ⁊ grossaz suffocantē ⁊ debilitatē caloꝛē naturalem: ex cuius debilitatione debilitat virtus digestiua: ⁊ per viaz indigestionis multiplicat materia multa ⁊ viscosa. confirmatur auct. Aui. iij. q. capi. de signis apostematum stomachi.

¶ Secunda. Spuma tenuis in substātia ⁊ cōtinua per oēs partes colorata satis in vrina simili apparēs significat inflāmationem in mēbris spiritualibꝫ patz. quia aut talis spuma fit mediante multitudine materie: sed hoc nō. quia tunc nō esset colorata. Et vrina inflāmata. aut fit mediāte calore actionis fortis in ipsam materiā. ⁊ tunc fcat incendiuz in mēbris spiritualibꝫ. ⁊ ita patz auct. Gal. ꝑalle. ⁊ a sufficiēte diuisione. Et vrina simlis apparēs in feb. est molū signū: quia significat inflāmationē in pulmone ⁊ in mēbris vicinis.

¶ Tertia. Spuma intercisa apparēs rugra in colore ꝓterica nigrā ex vicio humoꝛis melācolici significat. patet. quia talis significat opilationē et materiā melancolicā in vijs vine delatā propter opilationē inter epar ⁊ splenem. quia humoꝛ melancolicus nō potens transire ad ꝓpium receptaculuz nec essario regurgitat ad partes inferiores. quare. ꝛc. Et dicit notanter intercisa. quia si esset cōtinua significaret materiaz melancolicā ⁊ adustam in toto. ḡre cē. vt patz auct. Auicen. iij. de signis ꝓtericie nigre. ¶ Quarta. Spuma in tercisa nō continua apparens cū granulis minutis: talis significat mēbra debilia grauari multitudine reumatis. pz. quia non cōtinua significat humiditatē in mēbro deducto. ⁊ cū granula significant descensum reumatis. vt declarabatur.

¶ Quinta Spuma intercisa viridis in colore. aut simlis tincture croci fcat calefactionē eparis ⁊ adustionē. pz. q boc fcat supabundantiā caloꝛis delate ad vias vine ⁊ abundantis in ture quod non possit esse nisi stante epatis caliditate cum adustione ergo regula vera. quod patet auct. Auice. iij. tertij de signis ꝓtericie citrine.

De sanguine in vrina.

NOtandum q quandoq; apparet in vrina sanguis purus clarus, quādoq; commixtus. qui distinguitur ex parte quātitatis caloris murrorum. licet sanguis quādoq; euacuet purus per viā cruris ex sanguine peccāte in quārta. te. vt contingit in pluribus mingēntibus omnino sepe sanguinē purum. de quo dantur iste regule.

¶ Prima Sanguis in vrina trumbosus vel globosus graue habens odorem vel fetorē cumq; doloꝛe in pectine significat sanguinē a vesica venire. Correla. Vrina in qua apparent gutte sanguis grossi residēs in fundo significat sanguinē a loco ꝓpinquo fluere ⁊ per consequēs a vesica ḡ ꝛc.

¶ Secunda. Vrina in qua apparuerit sanguis grossus trumbosus perens fundū fcat actualem fluxuz menstruoꝝ in muliere: ⁊ hoc nullo modo existēte doloꝛe in aliqua parte. pz. quia aut fluit a vesica. ⁊ hoc nō. qz sic doloꝛ esset in pectine. aut a renibꝫ. ⁊ hoc nō: qz ibi esset doloꝛ. aut ab epate. ⁊ hoc nō: quia ibi non est doloꝛ. aut etiā aliquo alio membro. a quo si fuerit non absoluet tale membrum. aut a gravitate aut a doloꝛe actuali existēte. aut quod pcesserit Correla. Ex simili vrina sepe decipiunt medici iuuenes qui prenosticāt necessitatē fleboromie ⁊ male operant cū contra ea tum habitū iij. primi. Laueas ne menstruata fleboromes. Correl. Non quelibet vrina rubea grossa iudicat de fleboromia.

¶ Tertia. Sanguis in vrina non trumbosus niger in fundo minorato doloꝛe in renibꝫ fcat ipm fluere a renibus pz. Et dicit notāter niger. quia sanguis extens venas immediate denigrat iuxta sententiam Galie. in commento istius amphoꝛissimi. Si sanguis extra venas effundit. pz. etiā ex sententia trumboꝝ. qz illi fcant super dispositionem vesice. vt declarabit pz. etiā ex situ doloꝛis. quod signuz arguit certissimū. ¶ Quarta Sanguis purus ac si ex vulnere expelleret cū doloꝛe spondiliuz mediaz dorsi fcat ipsum fluere ex fractura venecibilis ꝓbat. qz talis sanguis purus significat fracturā vene mediāte puritate. ⁊ nō alibi nisi vbi est doloꝛ. sed cū doloꝛ sit vbi situat illa vena debilis ḡ ⁊ c. ¶ Quinta Sāguis purissimus cū doloꝛe ⁊ punctione in ꝓcōdrio dextro. fcat sanguinē ab epate fluere. ⁊ per ꝓnōs dyarriā eparicā. pz ex Auic. de fluxu eparico sanguineo.

¶ Sexta. Non oio vrina in qua fuit sanguis est mala. patz. quia quādoq; accidit talis vrina per viam crisis. vt dictū est. ⁊ tunc signum est bonum si restringatur sequuntur accidentia mala.

De Arenulis in vrina.

DE Arenulis tales dantur regule.

¶ Prima Arenule rubee in colore. dure in substantia sine febre vicio cum doloꝛe dorsi lapidem in renibus confirmatum vel cōfirmandum significāt dūmodo cū eis fuerit difficultas mingendi. Probatur auctoritate principis decima octaua capō. ꝓrio. Ratione autē ꝓbat sic. Nam tales arenule dure attestantur materie grosse contente in renibus vel in vesica. non secundum. vt declarabitur in fertius. ergo primū: Sed existente materia flegmatica grossa in renibꝫ opilāte ⁊ occurrēte caliditate epatis ⁊ renū generat

lapis.ꝯ conc. vera. vt ꝓ̄z de cāusis ipsius lapidis.
¶ Secunda Arenule dure in substantia rubee in colore apparētes cum alleuiatione renuz vel lumborum dissolutionē lapidis fieri significat ⁊ dolorem a lapide pcessisse: quod ꝓbat̄ auct⁹. principio in loco pallegato. ⁊ Ysaac tractatu de vrinis, capite causis arenulaz. Et ratiōe ꝓbatur sic. Tales arenule significant aut lapidē in renibꝫ. Et hoc nō: q̄ perseuerarer dolor ⁊ nō fieret alleuiatio. vel significat dissolutionē ipsius a sufficiēte diuisiōe: quod est verū, ꝓbat̄ er alleuiatiōe doloris que precessit ante apparitionē illarum arenularum.
¶ Tertia. Arenule albe in colore dure in substantia residētes in fundo dolore existente in pectine lapidē in vesica significāt. Quod declaratur primo auct⁹. principio cap. ꝑmo. Ratione autē sic. quia tales arenule: aut arrestant̄ super lapidē in renibꝫ aut vesica. nō primū. quia tūc essent rubee. ⁊ dolor esset in dorso: ꝓpter situm ⁊ colorē ipsoruz renum. ꝯ a sufficiēti diuisione arrestat̄ super lapidē in vesica. quod patz er situ doloris in pectine: ⁊ color ipsaz arenularū qui ꝓportionant̄ colore vesice. ¶ Quarta. Arenule albe in colore; post quarū apparitionē remittat̄ dolor pectinis ⁊ difficultas mingēdi. Et er his patēs sentiat̄ sublenationes: tales dissolutiōes lapidis in renibꝫ aut dissolutionē eiusdē in vesica. Nō primū. ergo secūdum: ideo est manifesta. ¶ Quinta. Arenule rubee in colore molleo in substātia apparētes cum fl. bre ⁊ maxime in fine fe. significāt adustionē humorum auctorita te principis prima quarti de signis quartane. Ratione ꝓbatur. quia tales arenule significāt multitudinē materie aduste. ergo tales significāt adustionē humoris ꝓpterea tales materiā adustā. Ratione ꝓbat̄ antecedēs. qz aut tales significāt lapidē aut adustionē. Nō primum. qz tunc nō essent molles. vt ꝓ̄z per regulas ꝑcedentes. ꝯ scōm. vt ꝓ̄z per sufficientē diuisionē.
¶ Sexta ⁊ vltima. Arenule rubee apparētes sine dolore ⁊ grauitate renum significāt caliditatem epatis ⁊ renum. quod apparet: quia tales arenule arrestant̄ duobus principijs. primo caliditati agenti. secundo materiei flegmatice que sunt vera principia renum ⁊ lapidis: que si fuerint cū dolore significant lapidē: que vero sine dolore significant intentuz regule. Correlariū Arenule apparētes in fine febre colericarū significāt permixtionem febris colerice ad febrē quartanam. patet. qz significat adustionem materiei. vt patet. ex probatione quinte conclusionis.

De Spermate in vrina.

OE spermate primo notandū: q̄ in virga sunt tres meatus spermatis vrine ⁊ aliquādi. vt patz er anatomia virge apud omnes sapientes. Et quo cōtingit vnā istarum superfluitatū cum alia euacuari. Et ita sperma cū superfluitati vrinali. q̄re de spermate dant̄ he reg.
¶ Prima. Sperma diuisum secundū partes minimas incorporatū cum substantia vrinali: superfluitatē vel coitum precessisse significat. ꝓbat̄ primo auct⁹. principio. xx. iij. cap̄. de signis coitus. Scōo ratiōe tali. quia tale sperma ita permixtū significat diuturnitatē euacuationis spermatis precessisse ad quā secuta est notabilis permixtio: ⁊ ita est corporatio vnius superfluitatis cum altera. quare regula vera.
¶ Secunda. Sperma apparens globatū truncosum cum vrina secundū frusta grossa permixtum abstinentiā coitus vel nocturnā pollutionē significat. ꝓbatur ratione. quia tale sperma sic apparens: aut significat coitū q̄ pollutionē nocturnam postq̄ pollutionē remansit aliqua pars stimulans virtutē ad eius expulsionē. Non primū. quia tunc esset diuisum ꝯ secundū significat. patz sepissime in vrinis virorū religiosoz: vel ꝑcat vt dictum est abstinentiā coitus. non in homine assuefacto ad coitū si retineatur talis superfluitas necessario aliqua pars eius retenta stimulat expulsiuam ad eius expulsionē. Et quia nō cōuenienter posset expelli q̄: per vias vrine. quare ꝛc.
¶ Tertia Sperma apparens frequēter in multis vicibus gomorream vel paralisim membrorū genitalium significat. probat̄: quia autē tale sperma sic apparēs significat coitū ꝑcessisse vel pollutionē nocturnā vel gomorream passionē. Non primum neq; secundū. quia tunc tale esset interpolatum. ⁊ interpolatis vicibꝫ appareret. ergo si continue vel multis vicibus apparet significat interitum regule. Et notāter dr paralisim membrorum genitalium. quia sicut contingit alios lacertos ⁊ musculos paralitisari pariter ⁊ istos: ita paralisi inducta secūm relaxatio. ⁊ ita euacuatio ipermarz.

De Ampullis in vrina.

NOtandū q̄d ampulla quātū ad quid nominis importat granula magna: que differunt a spuma secundū magis ⁊ minus. ⁊ a granulis: quia granule sunt ampulle mediocres. Ampulle enim importāt idē quod dictū est. spumā superemētē ⁊ eleuatā. vt q̄ dant̄ iste reg.
¶ Prima. Ampulla magna perseuerās in vrina habens adherentiā proluxitatē morbi in quo apparet significat. probatur auctorita. Ysaac de vrina. Ratione autē sic. quia talis ampulla significat crudit atem ⁊ viscositatē materiei peccantis. ꝓpter cuius viscositatē conatur ad agendum contra talem materiā ad quē conatū generat̄ ampulla. Confirmat̄. vt si q̄ percusserit grauiter aquā. er tali ꝑcussione eleuant̄ ampulle. vt notat experientia. modo stante materia grossa ⁊ viscosa necessario morbus prolongatur. ¶ Secunda. Ampulla magna apparens in vrina declinās se ad locum ad quē vrinale applicatur ventositatem significat. ꝓbat̄: quia sicut de ratiōe vētositatis est moueri de loco ad locū: ⁊ non habere esse firmū. vt patet er sentētia omniū medicorū. Ita de rōne superfluitatis consequētis talem ventositatem.
¶ Tertia. Ampulla apparēs in vrina magna cū rugita ⁊ grauatione stomachi vomitum aut fluxum vētris precessisse significat. Probatur nam talis ampulla significat materiam humidā flegmaticam contineri in stomacho. vel in intestinis. que contenta necessario stimulant virtutem ad

secessum fluxum vētris vel vomitū ꝯre cōdu.ꝑa.
¶ Quarta. Ampulla magna apparens in vrina aut grauationē stomachi dolorem yleos: aut renum ex humore flegmatico grosso ⁊ viscoso dependere significat probat auct. Auic. ca. ꝑpio. Ratione autem sic: quia talis ampulla arrestat materiei: ex qua generat. Sed cum generat ex tali materia flegmatica sequitur intentum.
¶ Quinta. Ampulla apparens cū magna adherentia in circulo doloꝛ ꝯ capitis a ventositate significat. aut etiā viscositate. probat: quia vt dictū est. quia cum contentū arguit supra regionem in qua fuerit collocatū: sed cum circulus cōmixtus cum ampulla coletur in loco superiori sequit intentum. Corelarium Ampulla magna apparēs in vrina ventositatē aꝛq; viscositatē esse in stomacho ꝛ cet. intestinis est signum distinctiuum.

De granulis in vrina.

De granulis: id est ampullis mediocribus dant he regule. ¶ Prima In quacunq; parte fuerint granula a cerebro fluere materiam significat. patet primo auct. medicoꝝ. q ponūt granula ⁊ circulū esse signū super dispositionē cerebri. Ratione sic probat: quia talia granula significāt super dispositionē capitis aut mediam regionē aut super infimam. sed non secundum: neq; tertiū absolute: quia tunc essent ampulle magne ex eo: quia facilius est virtuti agere super materiā in media regione contentā ⁊ in infima ꝙ in suprema. Sed agente generat. ois ampulle applicate posset sequi actio. quare ꝛc. ergo granula ꝛcat supra descensum reumatiꝝ. Sed no tandū quod ista granula alia ⁊ alia significant si fuerint in alia ⁊ alia regione. Contēta enim in regione superiori significant dispositionē capitis. ita q materia actualiter peccat in capite. Cōtenta in media regiōe significat supra descēsum reumatis: ad nervos ad pectus ⁊ iuncturas. licet rarius appareāt nisi in suprema regione. Ideo medici dicunt quod granula absolute significant supra descensum reumatis siue modo descēdat ad partem illam siue illā. Declarat accidentia manifesta. ex quo verificat dictū medicoꝝ: q patientes catarrū ad omne genus morborum sunt parati. probat. quia ex eius fluxu inducit malam complexionem in loco in quem fluit.

De nubecula in vrina.

De nube que dicit nubecula. Notandum q tales importāt quandā vaporosam superfluitatē ⁊ obscurā apparentē in vrina ad modū tele aranee vel pulueris sparsi per vrinam qui generat ex actione caloris preter naturam de qua dantur tales regule.
¶ Prima Nubecula liuida apparens in inferiori regione ad modum pulueris sparsi puncipiuꝫ erbite significat. patet auct. Auicen. prima quarti in ca. de signis erbice. Ratione autem sic. quia talis nubecula significat q calor preter naturam incepit agere in humiditate; ⁊ eas resoluere qđ est principium erbice.
¶ Secunda. Nubeculosa vmbrosa cum quadam spuma crocea vel viridi super calefactionē epatis ⁊ multitudinem coleꝛā significat. patꝫ experimēto. quia tales vrine cōmuniter apparent in feb. vbi est superflua caliditas epatis ⁊ multitudo colere.

De pilis in vrina.

Dandū q pili distinguunt ex parte substantie ⁊ ex parte quātitatis. Ex parte coloris: et ex parte situs. Aliqui dicunt subtiles: aliqui grossi. Quandoq; sunt multi: quandoq; pauci: quādoq; in regiōe media: quandoq; in regione suprema. quādoq; sunt coloris citrini: quandoq; fusci: quādoq; rubei. Distinguunt etiā ex parte causarum efficientiū: quia quidam causant ex humoribus grossis frigidis: quidam caliditate suprema agentem in humidū. Colligit hec distinctio ab Auicen. ij. i. ⁊ ab Ysaac. i. de vrinis. De quibus dantur he regule.
¶ Prima. Pili rubei siue citrini apparentes in vrina in quacunq; regione nō existente febre caliditatē renum significat. patꝫ auct. principio. iij. de signis male cōplexionis calide renum. Ratione sic. quia sicut de ratione frigiditatis est abbetere: ita de ratiōe caliditatis est attenuare. aut calefacere. sed tamē superfluitas arrestat membro a quo superfluit sequitur ꝓpositum.
¶ Secunda. Pili apparētes in vrina existentes pinguedini substantie solide non existente febre dissolutionē renuꝫ ⁊ lumborum significāt. probatur Tali pili sunt partes materie resolute vel dissolute. aut membroꝝ. sed non hoc. ergo arrestat dissolutionē membroꝝ ⁊ maxime vicinorū: vt sunt renes ⁊ lumbi ergo regula vera.
¶ Tertia. Pili apparentes in vrina aliquātuluꝫ grossi in substātia: ita se habētes q si comprimātur euanescūt. aut ex agitatiōe vrine resoluuntur tales pili opilationē ab humoribus grossis ⁊ viscosis fieri significant. probat auct. Auicen. ij. i. Ratione sic. Aut tales pili significāt dissolutionem membrorum aut materie. Non membrorū. quia vrina esset pinguis. ⁊ pili nō euanescunt: ergo arrestat materiei resolute. ⁊ per cōsequēs materiei grosse ⁊ viscose opilātes vias qđ erat propositū.
¶ Quarta. Pili apparētes in vrina in substantia solida vrina existente oleaginosa. tales apparentes existente febre dissolutionē totius ⁊ erbicam fieri significant. probatur Auicen. i. iij. cap. de signis erbice. Ratione autē sic. quia tales pili aut significant dissolutionē membrorum particularium aut totius. Non primū. quia tūc esset fe. ergo secundum: et per consequens regula est vera.

De squamis in vrina.

De squamis apparētibus in vrina. Notādum circa qđ nomine ipsarū squamaꝝ q squame differunt a furfureis resoluti onib. quia furfuree resolutiones dicuntur pertinere ad similitudinē squame piscium. Differūt etiā ex pte causaꝝ: qr materia faciēs squamas ē grossi oris ꝙ materia faciens resolutiones furfureas. Si

militer differunt ex parte excoriationis quia furfuree resolutiões accidũt cõformata excoriatiõe Squame aũt accidunt in principio excoriatiõis cũ partes extrinsece ⁊ intrinsece dicunt esse grossiores q̃ partes intermedie. quibꝰ stantibus ponuntur he regule.

¶ Prima regula. Squame apparẽtes in vrina tales in quantũm squame ⁊ sine febre apparentes scabiem significant siccam. probatur. Nam cum materie ex quibꝰ fiunt squame sunt grosse. tũc talis materia non est apta per poꝛos exalare. Exalat ergo tantũ pars subtilis ex qua infectur curis infectione tenui ⁊ subtili.

¶ Secunda. Squame apparentes in vrina cum grauitate in regiõe pectinis significant ꝙ vesica incepit excoriari. pꝫ ex deductiõe ſcõe cause ꝓdic.

¶ Tertia Squame apparẽtes in vrina cum vitio febris primã partem erbicet ⁊ erbicam fieri significant. probat quia sicut se habet prima humiditas ad secundã humiditatẽ: ita furfuree resolutiones attestantur resolutione secunde humiditatis que est subtilior ipsa prima humiditate. ergo squame attestabunt resolutioni prime humiditatis que est grossior. ⁊ ideo erbicam prime speciei significat.

De furfureis resolutionibus in vrina.

PRimo notandum ꝙ ipsa ꝓcedunt ex alterꝝ causaꝝ illarũ. Aut ex solutione materie colice aduste vel flegmatis salsi. que partes separate transmittunt ad vias vrine. et cũ ipsa superfluitate mittuntur vel ex resolutione partium cartilaginosaꝝ aut neruosarũ. vt est vesica ⁊ huiusmodi. Et dicuntur furfuree resolutiones qꝛ residẽt in vrina ad similitudinẽ furfuruꝫ grossarũ. Vel accidunt ex resolutione humiditatum secundaꝝ: vt ros cambiũ q̃ sunt ꝓpinquiores et partibꝰ grossis ⁊ subtilibus. quare cõtingit vias ab alia separari. de dꝫ resolutionibꝰ dant tales rc.

¶ Prima Furfuree resolutiões apparẽtes in vrina sine feb. aut in dolore sine fe. aut dolore indeterminata parte corporis scabiẽ corporis esse significat. q̃ cõclusio ꝓbatur auct. Auic. ca. de scabie. Ratiõe aũt sic. qꝛ tales furfuree resolutiones aut attestant scabiei aut vlcerationi. aut resolutioni. Non secundũ. qꝛ tunc esset grauitas ⁊ dolor in earũ euacuatiõe. Non tertiũ: qꝛ tunc esset vrine grauitas aut dolor in earũ euacuatiõe. ergo primum quod erat probandum.

¶ Secunda. Furfuree resolutiones in vrina apparẽtes cum grauitate ⁊ dolore circa regionem pectinis vlcerationẽ vesice significãt. pꝫ quia vbi dolor ibi egritudo. sed qꝛ non erit ita vitales resolutiones ꝓueniunt ab vlceratiõe vt dictũ est.

¶ Tertia. Furfuree resolutiones apparẽtes cum febre in vrina erbicam secunde speciei significant pꝫ a sufficiente diuisione causarum ipsarum resolutionũ furfurearum.

De Athomis in vrina.

NOta ꝙ ꝙ athomos debemus intelligere granula parua ad modũ puncteꝝ vt ita. loq̃r q̃ distinguunt ex parte loci ⁊ ex parte substãtie ⁊ ex parte causaꝝ a ꝙbus generant tales athomi. Generant tñ vt plurimũ a materia flegmatica inhibita in neruis. qui ſcabũt regionem in qua fiunt ⁊ apparebũt. de quibus dantur tales regule ¶ Prima Athomi apparẽtes in vrina infundo residentes dolorẽ in mẽbris generationis ⁊ pedibꝰ ⁊ genubꝰ. ⁊ per ꝓpiñ podagrã ex illis signãt. ꝓbat primo auct. Aui. rrq. tertq. ca. de podagra ⁊ sciatica. Ratiõe vero sic. Tales athomi ſcant materiã contentã in mẽbris neruoꝝ inferiorũ. ⁊ per ꝓpiñ in mẽbris regionis in fine que integrat ex mẽbris ꝓdictis. ¶ Secũda. Athomi apparentes in media regione dolorẽ in mẽbris spiritualibꝰ ſcant. ꝓbat. qꝛ sicut athomi in infima regiõe supra infimã regionẽ ſcant. ita athomi in medio indicant super mediã: vt apparet etiam ex aliꝙ superfluitatibus. ¶ Tertia Athomi apparentes vniuersaliter per tõtã vrinã omniuꝫ membrorum. ⁊ per ꝓpiñ totũ corpus dolorẽ significãt: probat sic Athomi partiales partialẽ dolorẽ ſcant. ita athomi vniuersales ⁊ vniuersaliter apparentes vniuersalẽ dolorẽ significant. ergo intentum regule est verum. ¶ Quarta sumpta ab Aui. ꝓmo canone fen. ſcõa tr. de signis impregnatiõis. Urina lucida pura in substãtia in qua apparuerit aliꝙd grossum simile nubi. ⁊ in ea fuerint athomi descẽdentes ⁊ ascẽdentes globatim inferius impregnationẽ ⁊ conceptũ ſcant. pꝫ auct. predicta. Ratiõe sic. qꝛ tales athomi aut ſcant supra dolorẽ iuncturarũ aut neruoꝝ aut super conceptum. sed nõ primũ. vt pꝫ per conclusiones ꝓcedẽtes ꝙ.

De Resolutionibus cinericijs in vrina.

NOtandũ ꝙ per resolutiões cinericias nõ debem⁹ intelligere residẽtes in vrina ad modũ furfureaꝝ resolutionum: sed sunt grossiores q̃ accidũt ⁊ apparẽt ex dissolutiõe materiaꝝ flegmaticaꝝ. aut melancolicarũ aut sanguineaꝝ grossarũ q̃ resolute simul cũ superfluitate euacuant. ⁊ earũ apparẽtia attestat mẽbris a quibus resoluunt. q̃ stãte ponunt iste regule. ¶ Prima Resolutiões cineree subtiles in colore adherẽtes globate vel cõgregate ad inuicẽ ⁊ in fundo residẽtes retensione mẽstruoꝝ in mulieribꝰ ſcãt. ꝓbat auct. Aui. rq. tertq. Ratiõe aũt sic. qꝛ tales resolutiões attestant materie peccanti in loco propinquo ad vias vrine: que materie contingit euacuari ⁊ retẽta stimulãt virtutẽ ad eius expulsionem: ⁊ qꝛ nõ potest euacuari secundũ se, ꝓpter opilationẽ. euacuant aũt alique partes ex q̃ruꝫ separatiõe generant tales resolutiões. Et ideo notanter ponit in cõclusiõe residẽtes in fundo ⁊ globate existẽtes ex eo ꝙ cõtentũ in regiõe superiori attestat materie cõtente in tali regiõe. Ideo cũ materie mẽstruales sunt ibi residẽtes. clarũ est ꝙ resolutiões ibi apparẽtes ſcant ex resolutionẽ materieꝝ q̃re cõclusio ꝓba. ¶ Scõa Resolutiones cineree subnigre in colore sparse per vrinã fluxum

menstruoꝝ actualē fcante: ꝓbatur auct. Aui. loco prealleg. Ratiõe sic. quia aut tales significãt retentionẽ mẽstruoꝝ aut fluxuꝫ. Non primuꝫ. qꝛ tũc resideret in fundo: quoniã de ratione grauis est nõ essent cõgregate: vt ꝓbatũ est. ergo fcant actualẽ fluxum ¶ Tertia re. Cineritee resolutiões subnigre ꝛ grosse adherẽtes substãtie vitali in fundo splenetică passionem ꝛ apostemata splenis significat. ꝓbat auct. oim medicoꝝ vna numiter asserentiũ hoc esse signuꝫ male dispositionis splenis. Rõne sic quia aut tales resolutiões arrestant materie. Non primuꝫ vt ꝓꝫ per primaꝫ cõclusionẽ: ergo cũ splen sit receptaculũ humoris melancolici. sequit ꝙ tales resolutiões arrestant materie contente in splene quod est propositum. ¶ Quarta re. Resolutões cineree apparẽtes in fi. fe. flegmaticaꝝ. febrem flegmaticã ad melãcolicam permutari significant. ꝓbat quia tales significãt materiã flegmaticaꝫ aduri: ad cuius adustionẽ sequit generatio humoꝝ melãcolicorũ. qui cũ peccauerit putrefactꝰ indicat melãcolicã feb.

De sanie in urina.

NOta sanies nunq̃ apparet in urina nisi stante vlceratione in vijs aut eruptione apostematis currẽtis per viã vrine. q̃ sanies diuersificat ꝛ ex parte situs. de quo erit et emittit. Scõo ex parte quantitatꝭ. qꝛ q̃q̃ apparet pauca quandoq̃ multa q̃q̃ tota saniosa. de qua dantur iste regule. ¶ Prima Sanies in urina in pauca quantitate apparet in parrido renũ existente dolore. aꝑa renũ aut vlcerationẽ significat materiã paucã sanies per locuꝫ angustũ differre quales sunt pori. ꝛ vbi dolor ibi egritudo auctoꝛ. ꝓpocratis decimo cõmento. Regula confirmat auctor. Aui. xvij. tertij ca. de apostemata renum vlcerationẽ. ¶ Scõa Urina cũ sanie multa in quãtitate apparẽs cũ graui ꝛ forti ferore dolore existente in pectore significat apostema aũt vlcerationẽ in vesica. ꝓꝫ. quia talis significat multam materiaꝫ putridam in loco ꝓpinquo ꝛ lato. qualẽ dicimus habere vesicam. ãre ꝛc. Et dicit noranter multa. qꝛ per hoc distinguit apostema ꝛ vlceratio vesice ab aꝑate ꝛ vlceratione renum. Corrolariũ. Urina sanioſa multa cũ dolore in pectine apostema significat in muliere aꝑa in matrice. ꝓꝫ ex causis supradictis. ¶ Tertia Urina sanioſa ꝛ corrupta cum dolore et pulsatione in ꝓcũdrio dextro significat apostema epatis esse corruptum. patet. qꝛ dolor significat egritudinẽ in loco. ꝛ cũ cõtingit apostema epatis terminari per vias vine. vt habet decima quarta tertij.

¶ Quar. Urina sanioſa apparens in pleuretico aut empico minorato sputo ꝛ accidẽtibo malis remissis. fcat pleuresim aut empetigina terminabili per vias vine licet raro. vt habet in capitulis ꝙrũ minorato sputo non per euacuationẽ materiei significat materiã deriuari ad vias vine. Corrolariũ. Non teneat medicus ex minoratiõe sputi in pleuretico si viderit accidentia remitti. patet. quia hoc significat naturam cretcare per aliam viam. ꝛ sic terminari morbum.

De sedimine in urina.

OE sedimine apparente in urina. notandum primo ꝙ per sedimen habemus intelligere ꝓpostasim apparentẽ in urina. Cuius cause dicunt esse actio caloris naturalis. qui agit in materiã actualiter peccantem ex qua tanq̃ materiali causa fit ꝓpostasis. finis autẽ vt talis materia preparet ad expulsionẽ. Formalis vero causa est ista ꝙ ipa sit alba leuis pinealis ꝛ equalis et residet in fundo ꝛ dicat laudabilis cõtinua per oẽs partes suas. Ex quo sequit correlariũ. ꝙ in urina ꝑfecte sana nõ debet apparere ꝓpostasis. ꝓꝫ qꝛ in urina talis corꝓꝭ sani deficit materia ex qua fit. vel generat ꝓpostasis. quia si in eo peccaret materia nõ esset corpus vere sanũ. Correlariũ scõm ꝙ deficiẽte altero ꝓditionũ ꝓductũ ꝙ ipsa cũ sit alba etiã illa ꝓpostasis non dicit laudabilis. Correlariũ. iij. Apparino ꝓpostasis significat materiã cõplete digestã ꝛ paratam expulsioni. que dicunt esse cauſa tẽpoꝝ vere crisis de laudabili ꝓpostasi. ꝛ de his dant tales regule.

¶ Prima ꝓpostasis subnigra in colore apparens in urina longã egritudinẽ significat. Probat. nã talis ꝓpostasis arrestat materie melancolice que est difficilis resolutionis ꝛ euacuationis. vt ex sententia Aui. in ca. de signis quartane. sed obstante materia difficilis eradicationis morbus necessario prolongatur. ergo regula vera.

¶ Secunda Sedimen liuidum in colore mortificationẽ caloris innati significat. Nam talis ꝓpostasis significat suffocationẽ caloris innati a materia melancolica ad quã sequitur mortificatio. vt patet de causis liuiditatis superius.

¶ Tertia: Sedimen nigrum in colore quod precessit liuidum mortem propinquã significat. ꝓbatur quia tale sedimen significat vltimaꝫ aduſtionẽ ad quã cito sequit mors. quare regula vera

¶ Quarta Sedimen diuisum in substãtia ꝛ sparsim per vrinam vẽrositatem significat. probatur quia talis est ꝓportio ventositatis ad alias superfluitates. etiam talis est ꝓportio ad ventositatem ꝛ hydropisim. sed sic est ventositas reddit vrinam quãq̃ superfluitatẽ dispersam. ergo apparet regula vera. ¶ Quinta Non puratũ sedimen debilitatem virtutis significat. ꝓbatur. talis ꝓpostasis significat inordinationẽ in morbis nature: que inordinatio sequitur debilitatẽ ꝛ ab ea accipit ergo ꝛc. ¶ Sexta. Eneorima. i. sedimen in suprema regione difficultatẽ anhelitus ꝛ pectoris significat. patet quia significat materiam peccare in pectore. vt ꝓꝫ ex sententia omniũ medicoꝝ

¶ Septima. Nephilis id est sedimen in suprema regione magnã ventositatẽ significat ꝛ maximaꝫ ꝓꝫ quia significat materiã habere rapẽ ad caput ꝛ non nisi magnitudinẽ ventositatis.

¶ Octauus. Sedimen quodcunq̃ fuerit nisi fuerit perseuerans defectũ virtutis significat. patet quia significat diminutionẽ actionis in materia que precipue sequitur debilitatẽ virtutis.

De hũore crudo in urina.

De suppfluitate humoꝝ primo notandus q̄ cōtingit humorē secundū partē sepa-ri a materia totali: ⁊ habere rapturꝝ ad vias vine. Ex residēcia videbit q̄ ibi sit sedimen ⁊ ypostasis. Et nō erit itaret patet ad experientiā in colica doloreꝝ ydeos: vbi videnf tales humo-res residere in fundo: quod etiā apparet in febre flegmatica: vbi sepissime decipiuntur medici.

¶ Secundo notandū: q̄ talis humor videbit si-milis ypostasi ex parte coloꝝ ⁊ substātie: tū inter ipsum ⁊ sedimen est signū distinctiuū tale: q̄ quā-do est verus sedimen si mouef ex agitatiōe vina li statim reuertif ad suū locū ⁊ situm. Colligitur hoc signum ab ysaac primo de vrinis. Secundo ab Auicen. scōa primi: tertiā prima quarti cap. de flegmatica. De quo humore dantur tales regule.

¶ Prima re. Humor crudus apparēs in super-iori parte vine virtū pectoris vel mēbroꝝ spiritua-liuꝝ facit ⁊ difficultatē anhelitus. probaf. aut ta-lis humor attestaf materie cōrēte in cerebro. aut in regiōe pectoris: non primū: q̄ tunc erit ibi cir-culus: vt ex sententia medicoꝝ habef. ergo scōm quod est intentuꝝ. Ex quo sequif cū videris talē vinā p̄nosticare aut asma aut diſma aut ortonia

¶ Secunda re. Humor crudus in media regiōe pendēs virtū stomachi ⁊ intestinoꝝ ⁊ repletionē facit ⁊ rugitū vētris probat. nam suppfluitas con-tēta in medio regione significat. sed cuꝝ regio sto-machi sit media regio et ventris. ergo ⁊c.

¶ Tertia re. Humor crudꝰ ī infima regiōe appa-rens dolorē renuꝝ ⁊ lumboꝝ ⁊ mēbrorū generati-uoruꝝ virtū facit. probaf ex deductione cōclusionis p̄cedentis. Et per hoc clamat experiētia: quia in oib⁹ istis doloribꝫ apparet iste humor dominās.

De cautelis in vrina.

Visio de colore ⁊ cōtentis in vrina. Restat vt videamus de cautelis medicoꝝ obser-uādis in iudicādo p vrinas. Notandū igi tur q̄ quādo offerf medico vrina ex qua nō possit iudicare ex contēptu: q̄ reducta est ad ignē vel al terata. iudicat capiēdo iudiciū a substantia ⁊ for ma ecōuerso. Tria igif facia. Primo ponā aliqs regulas ex quibꝫ sumunf multe cautele. Secūdo docebo distinguere vinā viroꝝ ab vinis mulieꝝ. Tertio vinas pregnantium in quarum iudicijs multum molestanf doctissimi virtū ex eis incur-rūt nōnullas infamias. quibꝫ habitis parebit cō plementuꝝ. Circa primū dicā aliquas regulas q̄ tamē virtualiter possent reduci ad p̄dicta: ex qui bus infero correlaria plura: ⁊ vnūquodq̄ correla rium erit cautela vnā: sic exēplis de istis positis et intellectꝫ ex similibꝰ poterit bene distinguere.

¶ Prima re. Urina alba subtilis attestaf debili tari stomachi ⁊ eius indigentiā. Istud pꝛ ex men tibus autoꝝ: ⁊ ratione deductū est supertus.

Corr. pri. cū medicus viderit vinā talē iudicat an gustiā in stomacho assumptā. pꝛ q̄ additur de-bilitati maioꝝ causa eiusdē. Correla. ij. Stante tali vrina iudicandū est super lassitudine totius corporis ⁊ maxime cruriū. pꝛ. q̄ ex diminuta di gestione sequif diminuta restauratio: magis ve-ro in locis remotis. Correlariū. iij. Stāte tali vri na iudicandū super dolore ⁊ grauitate oculoꝝ et somnolentia. Patet q̄ stante tali dispositione stomachi necesse est vt propter directū affectum communicetur materie ad caput: que communi cate inducunt talia: quare. ⁊c. Etiā experiēcia: q̄ habentes debilitatē stomachi patiunf fluxū pal pebrarū ⁊ pulsationē timporū. Corre. iiij. Stante tali vrina iudicandū est super lassitudine totius corporis ⁊ maxime cruriū: pꝛ. quia ex diminuta di gestione sequif diminuta restauratio: magis ve-ro in locis remotis. Correlarium quintū. Stāte tali vrina iudicandū est interpolatuꝝ difficulta-tem anhelitus. patet. quia ad interpolatā multi-plicationē vēro spiritus sequif compressio, dyafra-gmatis: ita compressio membroꝝ spiritualium

¶ Secunda re. Urina cū febre acuta spissa et ru bea infundo vasis ⁊ turbata et superꝰ lurida ve-nenationē significat. patet ex his q̄ dicta sunt de vrina liuida superius. Correlariū primū. Appa-rente tali vrina iudicandum est super tremorem cordis: vehemētiam sitis. Inquietudine magna. patet. quia hec consequunf in corde nocumentuꝝ et in mēbris spiritualibꝰ. Correlarium secundū. Stante tali vrina iudicandū est super dolore sto machi. Patet intelligenti. ⁊c.

Correlarium tertium. Tali vrina de alte ratio-ne magna ⁊ frenesi pariter: patet. quia necesse est vt communicet nocumentū cerebro. quare. ⁊c.

¶ Tertia regula. Urina existente cum sedimine lapidem in renibus aduenire iudicatur. Patet ex his que dicta sunt.

Correlariuꝝ primū Stante tali vrina iudicandū est super grauitate renum ⁊ yliorum ⁊ apparere causas lapidis. Correlariuꝝ secundū. Stante ta li vrina arguendū est super grauitate capitis ex parte posteriori. patet ex colligēcia renum ad il-las partes. Correlari ūtertiū. Stante tali vrina iudicandū est super grauitate pectoris.

Correlariū quartū. Stante tali vrina iudicandū est super contractione genuū ⁊ coraꝝ. pꝛ hoc q̄ est ex accidētibꝰ consequentibus lapidem.

¶ Quarta regu. Urina existente lactea ⁊ renuꝝ lapidem in vesica significat. patet ex predictis in capitulo de colore. Correlariū. Stante tali vrina iudicandum est super difficultati vine. patet ex dictis. Et ita discurrite et propria accidentia il-lius passionis. ¶ Quinta regu. Si vrina habue-rit frustula longa quasi pilos declinantes ad ru-bedinem ecoriationem renum significabit. Si fuerit rincta vbi non fuerit discolorata et appa-ruerint pili: totius corporis debilitatem signifi-cabit. Correlarium primū. q̄ secundum primam vine apparentiam prenosticandū est caliditatē et ardorē circa renes. patet ex proprio effectu egri tudinis. Correlarium secundum. Stante tali vrina super lassitudine totius prenosticandum erit. Correlarium tertium. Ex huiusmodi vrina apparet interpolatim et gutratim mictus vine. Correlarium quartum. Visa tali vrina prenosti care vinam sanguineam/ siue mictum sangui-nis precessisse.

Corrclarium quintum. Stante tali vrina super stipticitate ventris arguendum: ꝛ egestiões que emittuntur sunt ſquibelloſe: vt patet ex tali paſſione neceſſe eſt vt ſupercalefaciet epar:: quo ſupercalefacto adurant fecces ꝛ ericcantur.
Corrclarium sextum. Stante tali vrina iudicandum eſt ſuper tumoꝛẽ ventris. Patet quia ſtante tali ſtipticitate retinent vẽtoſitates: que ſic retente faciunt ventrem rumefieri.
¶ Sexta regula. Stante vrina alba ꝛ tenui cũ multa ſeꝛi dyabetem ſignificat: patet intelligenti cauſas huius egritudinis.
Corrclarium primum. Stante tali vrina arguendum eſt ſuper debilitate ſtomachi: interpolatam ardoꝛem in ipſo latere. patet per continuam aſſumptionem humidi roꝛidi maxime.
Corrclarium secundũ. Stante tali vrina ꝓnoſticandũ eſt ſuper extenuationẽ totius ꝛ ſemi erbicam. patet. quia hec egritudo prohibet extenuationem fieri debitam et conuenientem.
¶ Septima re. Exiſtente vrina furfurea dyaralis ſignificat ſi eſt pauca. patet ex ꝓdictis ꝛ ad experientiã. Corre. primũ. Vrina facta furfurea, querc medicus poterit hoc infernus ꝓnoſticare:
Corrclariũ secundum Apparente tali vrina iudicandũ eſt ſuper cõmotione totius coꝛporis. patet ex eo. quia dominant humoꝛes in toto. Corrcla. tertiũ. Prenoſticãdũ eſt ex eo roꝛlioco circa ypocundriũ et maxime circa ypocundri dexteri eſſe futuraꝛ: quia cum locus epatis ſit locus generatiuus humoꝛũ. Corrclarium quartũ. Prenoſticandum eſt fluxũ ventris futurũ. Corrclariũ quintum. Judicandum eſt ſitim magnã ꝛ inquietudines factas. ꝛc.
¶ Octaua regula. Vrina mulieꝛũ exiſtente turbida velut ſubiugalis repletã matriceꝫ teſtare iudicatur. Patet ex dictis: hoc nõ ſtare fe. acuta.
Corrclariũ primũ. Stante tali vrina prenoſticamus pondꝰ maximũ circa partes femoꝛales. patet ꝓpter preſentiã viſcoꝛũ ꝛ groſſoꝛũ. Corrclarium secundũ. Ex ea prenoſticandi ſunt doloꝛes circa ypocũdria ꝛ vulũ. patet propter continuũ motum ibi factum. Corrclarium tertiũ. Stante tali vrina iudicãda eſt nauſea. ꝛ quaſi continue ſubuerſio ſtomachi patet propter continuã elenationẽ vapoꝛũ quare ꝛc. Corrclarium quartus. Ex bmõi vrina iudicare poteris doloꝛes venire ad doꝛſa ſiue reneꝛ: ꝛ quãdoq; ad coxas. vt patet ex predictis. Corrclarium quintum. Stante tali vrina prenoſticãda eſt duricies circa partes femoꝛales. quare ꝛc.
¶ Nona reg. Si circulus vrine nullo modo agiteꝛ tremulus apparuerit ſuper repletione capitis ꝛ deſceſu coꝛporis arguendũ eſt: patet ex hiis que dicta ſunt in tractatu de circulis. Et nota ꝙ vrina quantũcunq; mota ex longo delata apparet circulus ac ſi in principio extitiſſent. Corrclarium primũ. Stante tali vrina prenoſticandum eſſe doloꝛem in ſpatulis incruribꝫ interpolationem. patet: quia talis vrina ſignificat materiam deſcendere per nuchã ad neꝛuos quare ꝛc.
Corrclariũ ſecundũ. Stante tali vrina iudicandus eſt doloꝛ aut grauitas capitis in parte poſteꝛioꝛi: cum ibi continetur materia humoꝛalis.
Corrclariũ tertiũ. Stante tali vrina iudicãdum eſt pigriciã eſſe in toto. patet cum multa materia ſit communicata neꝛuis. quare. ꝛc.
¶ Decima reg. Vrina habens circulũ cum ypoſtaſi in media regione aut aꝛtꝛomos in ea regiõe aut trumboꝫ. ſignificat materiã ꝛ in capite ꝛ pectoꝛe. patet ex predictis. Corrclariũ primũ. Apparente tali vrina iudicandũ eſt difficultatẽ anhelitus ꝛ tuſſis: quia ſignificat materiã deſcendere continue ad pectus. Corrclariũ ſecundum Judicandũ eſt doloꝛẽ in parte anteꝛioꝛi capitis. Corrclariũ tertiũ. Si fuerit rubea ſalſedinẽ aut ardoꝛẽ in gutture ſignificat paꝛiter: ſi fuerit circulus declinans ad citrinitatẽ. Corrclariũ quartũ. Ex huiuſmodi vrina grauitatem oculoꝛum iudicare: q; eſt cauſa mitte materie i cerebꝛo. quare
¶ Undecima reg. Vrina exiſtente ſpumoſa tam in mulhere q̃ in viro ventoſitatẽ continent in ventre ſignificat. patet ex hiis que dixim⁹ de ſpuma Corrclariũ primũ. Inflatio ſtomachi ꝛ ypocundrio rumex ex vrina tali arguendũ eſt propter cõtinuũ motum ventoſitatis circa eas partes ãre. Corrclariũ ſecundũ. Ex tali vrina dumodo ſpuma fuerit rubea ſiue citrii. ꝛ prenoſticandum eſt eſſe doloꝛem capitis maioꝛem in latere dextro. Corrclariũ tertiũ. Si vero talis vrina fuerit alba ſubtilis: iudicandũ eſt doloꝛem eſſe futurũ in ypocundrio ſiniſtro. patet cũ illud ſit frigidũ: illud vero calidum.
¶ Duodecima reg. Vrina tendens ad viriditatẽ vel liuidum coloꝛem per totum in mulhere cũ ypoſtaſi plumbea ſignificat retentionẽ menſtruoꝛũ ex parte rẽpoꝛũ in quãtitate ꝛ q̃litate. ꝙ ex hiis ꝙ dicta ſunt. Dec Auicenna. Egidius. Iſaac. ꝛc. Et hec de vrinis dicta ſufficiant.

¶ Finis.

Tabula super tractatu de Herbis.

QUm summi dei adiutorio librum hunc (qui ortus sanitatis recte appellat) in finem usq; feliciter perduximus: ne te lectorem in eodem tedioſe vagari contingat: verum vt valeas cito in hoc opere inuenire quod requiris: quod remedium egritudini adhibere debeas: quā naturam proprietatē seu cōpletionem herba seu arbor: animal omne lapis quoq; preciosus: piscis ac auis quelibet habeat: ac postremo vanarū iudicia iuxta suas regulas: et magistrales differētias sequens tabula locupleter te docebit. Et primo in ortum herbarum tabula hec cine indicem ponet. Deinc in campum animaliū aliorumq; properabit ordinem tractatuum seruando.

Adalopiciā.

Laput.q.AB
Laput.vij.E
Laput.xviij.L
Laput.xxvi.A
La.xviij.L
La.xlvi.F G
Laput lxxxvij.D
La.lxvi.D
La.ccxlviij.K
La.ccxx.L
La.ccccliij.in fine
Laput ccccxci.L
¶ Aurium dolor.
Laput iij.D
Laput.v.D
La.vj.D.K
La.xx.L
Laput xxix.L M
La.xvij.D
La.iv.J
La.ix.D
La.lxxxvi.E
Laput.c.E
Laput cix.E D
Laput.cxxx.A
La.cxlj.in fine.
La.cxlvij.B
La.clxj.L D
La.ccxj.D.
La.ccxxxvij.B
Laput.ccxliij.A
La.ccxlvij.F
Laput cclxxxvij.B
La.cclxxix.F G
La.cclxxxiij.L
La.ccccxx.G D
La.ccccxvij.D
La.ccccxv.E
La.ccccxxviij.in fine
La ccccxix.F G
La.ccccxlvi.D
La.ccclxij.B
La.ccclxix.B
Laput.ccclxxij.D
Laput ccclxxv.L N
Laput ccclxxxviij.G
Laput ccccv.F
La.ccccx.in fine
La.cccccxxvi.M
Laput ccccix.L
La.ccccliiij.D
La.ccccxcij.D
¶ Aurium vermes.
Laput.xvij.F
Laput.lv.K
La.lxxxvi.A
Laput xcvij.B & in fine.
Laput cvij.B
La clxxv.E
La.cxxix.E
La.cclxxxviij.F
La.cclxxxix.F
La.cxxc.E
Laput.cccx.B
La.cccxlvj.E J
La.ccccvij.J
¶ Aurium inflatio.
Laput primum.E
¶ Aurium tinnitus.
Laput cxxxi.K
La.clxxv.E
La.cxxxxv.F D
La.ccxcij.E
La.cccliiij.L
La.ccccxxxvi.D
¶ Aurium vlcera.
Laput cclxxxij.F
La.cccj.N
Laput.ccclij.D
La ccclxvj.A
Laput.ccclxxvi.B
La.ccccix.D
La.ccccix.A
La.ccccxvij.E
La.ccccxv.L
¶ Aurium putredo.
Laput cclxv.L
¶ Aurium sanies.
La.ccccxxxij.M
¶ Aurū cōquassatio.
Laput.cccxl.A
¶ Auditum recuperandum.
Laput.clxv.D
Laput cclxvi.D
Laput.cclxxix.B
¶ Apostemata capitis.
Laput.cclxxx.B
La.ccccxxvij.D
¶ Apata narium.
Laput.cccxvi.B
¶ Apostemata linguę
La.ccccxxxvi.D
¶ Apata gutturis.
Laput.clxxxviij.D
La.cclxv.D E
La.ccxcj.D
Laput.ccxcix.B
Laput.ccxxxix.E
Laput cccclxi.B
¶ Apostematibus mammille.
Laput.xv.D A
Laput.x.D
Laput.ccxxxij.E
La.ccccvi.B
¶ Apostemata epatis
Laput.cclxj.A
Laput.cclxv.in fine
La.ccxxij.B
La.ccccxxix. L
Laput.ccccliij.B K
¶ Apostemata splenis
Laput cclxv.D
La. cclxix.E
La.ccclxxij.B
Laput.cccclxxij.F
¶ Apostemata pulmonis. La.cclxix.M.
Laput ccclxij.E
¶ Apostēata matricis.
Laput. cxj.B
Laput cxcj.F
La.ccxxxvi.A
Laput ccclvi. J
La.ccclxij.in fine.
La.cclxij.D
La.cclxix.L
La.ccccliij.D K
La.ccccxcij.D
¶ Apostemata vulue.
Laput lxxxix.F
¶ Apostemata testiculorum. La.cxxij.N
La.cclxxxij.A D
Laput cccj. in fine
La.ccccxcij.F
¶ Apostemata siue vlcera salida.
La.li.A La.lv.C
Laput lxij.L
La.lxxx.D. in fine.
Laput.lxxxvi.D
Laput cq.A
La.cxij.D
La.cxxxvij.in fine
La.cxlv.B
La.cclvq.A
Laput. cxcj.L
La.cclxx.L
La.cclxxxij.D
La.cclij.B.
Laput ccccj.K
Laput ccclij.B
La.ccccxvij.B
Laput ccclxvij.L
La.ccccxxxij.L
La.cclxxij.K
La.cclxxxvij.F
Laput cccclxxix.B
Laput ccccxcix.in fine.
La.cccdv.A M
Laput ccccliiij.E
La.ccccxcij.B
¶ Apostēata frigida.
Laput primum.B
Laput ccccliij.D
La.ccccxcvi.B
La.ccccxxxvij.B
¶ Apostemata dura.
La.xliv.A B
Laput lij.A C
La.lxix.in fine
La.lxxi.D F G
La.lxxv.in fine.
La.cxxx.L
Laput cxlij.A
La.cclxij.F M
La.cclxxxvij.F
Laput ccccliij.A
¶ Apata mollificātia
Laput xv.A
¶ Apostemata flegmatica. La.xj.J
Laput.lxv.L
La.cxcj.B
La.cclxxv. in fine.
La.ccccxij.D
¶ Apostemata siue vlcera fraudulenta.
Laput.xlvi.J
Laput.lv.E
Laput. ci.B
Laput.cxlv.F
La.cclxv.L
La. cclxvij.B
Laput.ccxcj.L
La.cxxcix.B
La.ccccxij.A
La.ccclvi.L
La.ccccj.in fine.
La.ccccxij.B D
Laput.ccccxxxvi.C

Tabula super tractatu de Herbis.

¶ Apata matrāda:
Caput.lxxxiij.B
Ca.ccxliij.B
Ca.cclxxij.C
¶ Apostemata rūpēda
Ca.clxxxvij.B
Ca.ccvij.D G
Caput ccccij. in fine.
¶ Apostemata ani.
Caput. xv.L
Ca.xlvi.D
Ca.lxxi. in fine
Ca.lxxxvij.in fine
Caput lxxxix.F
Caput cxix.D
Ca.ccxxvi.G
Ca.cclxxxij.D
Ca.ccxxij.B
Ca.ccccliij.M
¶ Apata resoluentia.
Caput.cxiij.B
¶ Apostemata interio
ra vt resoluantur.
Caput.ccxxij.E
¶ Alcola ⁊ sunt pustu
le siue vlcera oris.
Caput.xij.A B
Ca.xvi.A B
Ca.lxxx.B E
Ca.lxxxv.D
Ca. xcvij. J.
Ca.cxxj.A
Ca.cxxi.G
Ca.ccvi.B
Ca.ccxij.E
Ca. ccxij.B
Ca.cclxix.J
Caput cccxx.L
Ca.ccxlv.G
Ca. ccclxvij. G
Ca.ccclxxix.B
Ca.ccccij.A B
Ca.cccxvi.B
Ca.cccclxxvij.E
Caput clvi.C
Ca.ccclxxxvi.B
¶ Aspredo lingue et
gutturis. xxiij.E
Ca.lxxxij.G
Ca.cxxij.L
Caput clxx.L
¶ Aspredo faucium.
Ca.cxxxij.D
¶ Asperitas pectoris
Caput.cli.A
Caput cxxx.A
Caput cclxxv.A
Caput cccxxxij.D
¶ Asperitas pulmon⁹
Caput cxij.L
Ca.cccxxij.A
¶ Asperitas arteriarum
Caput.xxxij.A
¶ Arterica passio.
Ca.xcvij.in fine.
Caput clxv.B
Caput clxx.G
Ca. clxxxvj.in fine
Ca.cccxj.F
Ca.cccxij. in fine.
Caput cccl v.A
Ca.ccccliv. D
Ca.ccccl xx.in fine.
¶ Ariditas membra⁹
Caput lxij.A
¶ Articulos contra
ctos mollificare.
Caput.lxxxvi.B
¶ Appoplexia.
Ca.lxxv.in fine
Ca.cxxxi D
Caput.ccxxxij.E
Caput.cccxxix. in fine.
Ca.cd. L E. ⁊ in fine.
Ca.cclvi.A
Ca.ccccliij.K
Ca.cccxcvij.D
¶ Articulor⁹ dolorea.
Caput.cccli.A
¶ Anhelit⁹ difficultas
Ca.ccccxxxvij.L
¶ Anhelitus facilis.
Caput cclv.L
¶ Asma. lxxiij.L
Caput.cxxxi. E
Ca. cccxx.in fine.
Ca.ccxli.A
Ca.cclxxxix.in fine
Ca.ccciij. A
Ca.ccclxxxij.A
Ca.ccclxxxix.L
Ca.cccccxxvij. A
Ca.cccclxxv.B
Ca.cccccxcvij.L
Ca.ccccxxx. D
¶ Asma a causa frigi
da. Ca.cl.in fine.
Caput.clv.A
Ca.cxxxij.F
Ca.ccvj.B G
Ca.ccxlvj. in fine.
¶ Asma humidum.
Ca.xl.A J P
Caput xlv.A
Ca.lv. N
Ca.cxvij.L
Caput cxxx.J
¶ Antrax.
Caput.ix.A
Caput. cij.D
Ca.cxxxij.in fine.
Caput cccxx.B
¶ Ani dolor.
Ca.xxij.in fine.
Caput.cclxv.L
Ca. cclxxij. B
Caput.ccci.F
Ca.ccccxxxvij. in fine
Ca.cccxlvij.E
¶ Alnum.
Ca.clxxxj.in fine
Ca.ccclxxxvj.B
Ca.ccccvi.in fine
Ca.cccxcvij.L
Ca xccclxxij. in fine
¶ Aquam cicrinam
educendam.
Caput cxlij.D
Caput cxlvij F
Ca.clxxvij.A J
Ca.clxxi.B
Ca.cxxcvij.A
Caput.ccccxxx. K
Ca.ccccl vij.L D E
¶ Apperitus come⁹
dendi. Ca.x.D
Caput.lv.A
Caput xcij.A
Caput xcij.A
Ca.xcvij.B
Caput cc vij.F
Ca.cxlvij B
Ca.clxvij.in fine
Ca. cclxxxvij. B
Caput cccxx.L
Caput.ccclxi.D
Ca.cccxcij.L D
¶ Aquam malam qui
potauerunt.
Caput xxij.N
¶ Adustio aque calide
Caput cclv.B
¶ Asellarum feroz
⁊ totius corporis.
Caput. lxxxix.A
Ca.cccln.D
Caput cclxvi.in fine
¶ Aborsum.
Caput. xc.B
Ca.cxxx.B F. ⁊ in fine
Ca.cxxxi. O
Caput.clxij.G
Ca.clxij.A
Caput.clxv. L
Ca.ccxxix. in fine
Ca.ccclxxi.B E
¶ Alto cadentibus.
Caput vij.D
Ca.lxij.E
Caput ccvij.F
Ca.cccxli.B
Caput cccxc.B
Ca.cccccxcij.E
¶ Acrocordines tol
lere. Caput.cccli.B
¶ Animalibus noz
tem inferunt.
Caput cccxix.A
Ca.ccccxv. in fine
¶ Animalia venenosa
ne intrent domum.
Caput cccclxij.J
¶ Apes ne fugiant.
Caput vi.K
¶ Apum punctura.
Ca.cclxxij.A
Caput.cccccxxx.F
¶ Amotem.
Ca.cclxxvi.in fine

Boues vt impinguantur.
Caput. xcvi.in fine
¶ Borbor.oris.
Caput ccxcix.L
Ca.cccij.K
Ca.cccxxxij.A
¶ Brancos.i.aposte⁹
mata faucium.
Caput.cccdx.E

Capitis dolor. Ca. xxix.B
Caput.l. B
Caput.lv. D
Ca.cix. J
Ca.cxx B
Ca.cxxxi.D
Ca.clxxxvij.D
Ca.ccxix.in fine
Caput.ccclvij.L
Ca.cclxx.B
Ca.cclxxxij. L
Caput cccl xvij.B E
Caput cccxcvij.A D
Caput ccccl. K
Ca.cccv. in fine
Ca.cccclij.L
Ca.cccccxix.E
¶ Capitis dolor
ex frigiditate.
Caput.lx.B
Ca.lxij. A
Ca.ccccxxxvij. L
¶ Capitis dolor ex
caloze solis.
Ca.cccxxvij. L B
¶ Capitis fractura.
Caput lxiij. in fine.
¶ Capitis scabiem
Ca.lxxxvj.L
¶ Caput purgium.
Ca.cvi.B. ⁊ in fine
Caput.cix. D J
Ca.cxxxvi.D
Caput cclxx.E
Ca.cclxxv.L D

Tabula super tractatu de Verbis.

Caput cccxviij. B
Caput ccci. D
Caput cccc. F
¶ Catarrum curare.
Caput lxxiij. in fine
Caput cxxq. J
Caput cxxix. in fine
Caput cxxx. L
Caput ccxix. L
La. cxxxiij. B
Caput cccxiij. in fine.
Caput cccxiij. J
Caput cccxvq. B
La. cccxxv. A
La. cccxxi. L D
Caput cccclx. F H
¶ Capitis vulneratio
Caput cxvi. A
¶ Capillos generare.
Caput cccciij. A
¶ Capillorum casus prohibentia.
Caput lxvi. A
La. ccclxxxiij. F
¶ Capillos euellere.
Caput clxij. B
¶ Capillos sugere.
Caput liij. in fine.
Caput cix. K
La. cclxiij. B
¶ Capillos renuescere
Caput dxxx. E
¶ Capillos rubificare. La. r. A
Caput xij. E
La. cclxv. B
La. cccxij. D
Caput. cccq. L
Caput cccxq. F
Caput cccvi. J
Caput ccclxix. D
¶ Capillos denigrare
Caput lxvi. A L
Caput cxxxi. J
Caput. clxq. E
La. clxiij. L
Caput clxxv. D
Caput ccvi. E
La. ccxcix. A
La. cccq. D
Caput cccciij. L D
¶ Capillos mulierum
La. lxxxvq. D E
La. ccclxxxiij. K
¶ Cancer.
Caput ix. B
La. lxxvi. A
La. cxxx. A M
Caput clxq. L
La. cclxi. in fine.
La. cclxxxiq. in fine
Caput. cccc. L
Caput. cccccv. A
¶ Cancer ozis.
Capnt. cvi. L
¶ Canceromata vulnera La. ix. L
Caput. clxq. in fine.
¶ Carbunculus.
Caput cxix. F
Caput. cxxxvij. B
Caput cccvij. E
La. cccxq. B
¶ Calculus.
Caput xv. S A
Caput. xxv. L
La. xxxix. in fine,
Caput lxij. D
Caput lxxi. A E
Caput lxxxvij. B
Caput. ci. B
La. cx. L. in fine
La. cxij. in fine.
Caput cxxij. L M
La. clxxv. in fine
La. clxxxix. D B
La. cxcvq. A
Caput cxcix. in fine
Caput. ccix. B
La. ccxij. A B B
La. ccxvij. D
La. ccxxxix. A
La. ccxlvi. E B x in fine
La. cclxij. in fine.
La. cxcv. A
La. cxcvi. A B
Caput cccv. B
La. ccxxxij. A L
La. cccxxvi. D
La. cccxxxi. in fine
La. ccclxxij. A F
Caput ccclxxvij. B
Caput. cccxxx. B
La. cccxxxx. D
L. put. ccccliij. K
Caput ccccl vij. D
La. ccccl xxvq. A E F
¶ Calculus renum.
Caput. cxxxvi. A
La. ccclxxxvij. in fine
Caput cccq. D
¶ Cantarides sumpte
Caput. cclxx. J
¶ Carnes a putredine seruare.
Caput clxxvi. in fine
¶ Carnem superfluam delere.
Caput ccvi. A
La. cxxij. J
¶ Carnem rubeam confortare que est inter gingiuas.
Caput. cccclij. J
¶ Caniciem tardandã
Caput cxxxi. J
La. cccxxi. L
¶ Calores estatis sedare. La. ccclxvij. D
¶ Clauos corpoꝛis.
La. cccccxij. B
¶ Clauos idest pozos pedum. cccxxvq. in fine.
¶ Cardiaca passio.
Caput xxxi. A
Caput. xcij. A
Caput xcv. in fine
Caput cxxv. K
La. clxx. B
La. cxij. L
La. ccvij. B
Caput cxxxvij. A
La. cclxij. B
Caput cccxq. L
La. cccxq. B E
Caput cccclix. A
¶ Cranei est dolor capitis.
Caput. cxxx. D
¶ Cerebri debilitatem curare.
Caput. xx. D E F
Caput xxxi. B
Caput. liij. A
Caput. lxq. in fine
Caput lxvi. D
La. lxxxv. B. x in fine
Caput. xcij. A
La. clxvij. in fine
Caput cclij. B
Caput cclxq. K
La. cxxxix. in fine
Caput ccl. D
La. cclxx. B E B
La. cclxxxq. F
La. cccxxxvq. F
La. cccclvi. A B H
Caput cccclix. L
La. cccclx. L
¶ Ceram dealbare
Caput. cli. F
¶ Ciliaca passio.
La. cclxxi. A
Caput cccvi. E
Caput cccxc. L
¶ Cicatrices neruosꝝ curare.
Caput. lxiij. D
Caput. lxxx. E
¶ Cicatricibus nigꝝ colorem reddere.
Caput cx. E
¶ Cicatrices lipidare
Caput. cvij. A
Caput cxxx. F
¶ Cicatrices scarificationis vt non appareant.
Caput cclxv. A
¶ Colli dolor.
La. ccclxxxiq. in fine
Caput. cccccxxv. B
¶ Colorem bonum faciendum.
Caput xlvi. D
Caput cxxi. B
Caput. cxlq. B
Caput ccxlv. A L
Caput cxx. A
La. cxxcvq. A D
La. ccccliij. R
La. cccccxcvij. L
¶ Colica passio.
La. lxix. F
Caput xciij. F J
Caput. cvi. B
Caput cxv. D
La. cxxxi. M
La. clij. A
Caput clv. B
Caput clxix. L
Caput ccv. L
La. ccvij. D F B
Caput cclvi. in fine
Caput cclxxxvij. D
Caput cccxcvj. L
Caput cccxxi. D
Caput cccxxxi. A
La. cccxli. L
Caput ccclix. A
Caput ccclxx. B
La. cccccxx. D
La. cccclxxvi. A
La. cccccxxx. B
¶ Colica flegmatica
Caput cxxxi. B
¶ Colerá rubeam siue nigram purgantibꝰ.
Caput lxxvij. E
Caput xij. B D
Caput cxxxi. B
Caput cxli. A
La. cxliij. A L
Caput cxlviij. in fine
Caput cxlix. B
La. cxliij. F
La. clxvi. E
Caput clxxv. A
Caput ccxij. A
Caput ccxlix. A
La. ccclxxvij. A
La. ccclxxxix. K
Caput cccxcvij. N
Caput cccccix. F
Caput cccxcix. F
¶ Coleram nigram educandam.
Caput cccclxij. P
Caput. cccclxvij. A

J i

Tabula super tractatu de Herbis.

¶ Coleram per vri-
nam prouocandam.
Caput .cxxxiij.in fine.
Caput ccij.A
¶ Colere inflationes
sedande.ccclxvij.
¶ Cor confortandum.
Caput xix. K
Caput lxvi.E
Caput lxxviij.A
Ca. lxxx. C et in fine
Caput cxxi in fine.
Ca.cxxij. in fine
Caput cxxv.D
Caput cxlv.E I
Ca.clviij.in fine.
Caput ccxxxvij.A
Ca.cclv.in fine.
Caput cclvi.in fine.
Caput cclxxi.in fine
Caput cclxxij.A
Caput cclxxiiij.in fine
Ca.cclxxxij.in fine
Caput cccix.in fine
Caput cccxxij.in fine
Ca.cccxxxix. in fine.
Caput cccliij.F
Caput ccclxx. in fine
Caput cccxcviij. P
Ca.ccclxviij. in fine
Caput ccccix.in fine
Ca.ccccxxiiij.in fine
¶ Cordis debilitas.
Caput cclxxxij. G
¶ Cordis tremorem.
Caput lxvi. E
Ca.lxviij. B
Caput lxxx. C D
Caput xcij. C
Caput ci. C
Caput cxxij.M
Ca.cxxv.F
Ca.clxxij. C
Caput ccxij F
Caput ccxv. C
Caput.ccxciij C
Caput ccxcij. D
Caput cccij. P
Ca.cccxxxvij. D
Ca. ccccxlix.F
¶ Corpora mortuorū
vt incorrupta seruant
Caput lx.D
¶ Corpora vt conser-
uant a nimio frigore
aeris ne noceat eis.
Caput ccclxij. B
¶ Corpus mundificā
dum a putredine.
Caput ccij.in fine.
Caput ccclxxxix. E
Caput ccccij. G
¶ Corporis sordes
mundificandum.
Ca.cccvij. E
¶ Corriso.i.opila-
tio narium.
Caput ccxxxij.in fine
Ca.cclxij. H et in fine
Caput cccx.D
Caput cccxiij. B
Ca.cccxxxix.D
Caput cccclx. E F G
¶ Conceptum adiu-
uandum. lxiiij.C
Caput cxxxiiij.B C
Caput cccclix.C
Ca.ccclxxxi.A B C
¶ Conceptū impediūt
Caput cccliij.A
Ca.ccclxix.B
Ca.ccccv.F.et in fine.
¶ Cōdilomata soluere
Caput ccclv.B
Ca.cccc.vij.E
¶ Cōfortare digestio-
nem. Ca.cccl. I
¶ Contritionibus lacer
torum. Ca.[illegible]. K
Caput cij.in fine
Ca cxl.B L
Ca.ccxxiij. B
Caput ccclxxxix. N
¶ Contractis.
Caput cccxlvi. B
¶ Conquassationibus.
Caput cxxix.B
Caput cxxxij. A
Ca.cxxxiij.D
Caput ccxxij.E
Caput ccccx.F
Ca.ccccxxxiiij. C
Caput cccclij. G
Caput cccclxix. A
¶ Combustionibus.
Caput clxij.A E
Ca.clxxv. D
Ca.ccxxij. in fine
Caput cclxxij B
¶ Coitū prouocandū.
Ca.cxl. D et in fine
Ca.cxlv. E M
Ca.clxviij. in fine
Ca.clxxvi. D F
G K.et in fine.
Ca.cciij. in fine
Caput ccxiij. A
Caput cxvi.A
Ca.cclxj.F
Caput cccxv. in fine.
Caput cccxcvij. B
Caput ccccxiij.F
Caput ccccxxxvi.D
Caput cccc.iiij.M
Caput cccccv. E
Caput ccccxxviij. in fine.
¶ Coxarum dolor.
Caput xxxix. K
¶ Croceum colorem
faciendum.
Caput cxxi. I
¶ Cutis fetorem.
Caput cxxx.N
Caput cccxiij.in fine
¶ Cutis spissitudi-
nem leniendum.
Caput lxxxv. H
¶ Cutē mūdificandā
Caput lxxv. E
Caput cccxciij. D
¶ Cutem mulier et ea
rū faciē mūdificādū.
Caput ccclxxxiij. C

Dentiū dolo

rem curandam.
Caput cxxxv G. P
Caput xl. L
Caput xlv. E
Caput li.in fine.
Caput v. P
Caput lix. D
Caput.lx.D
Ca.lxv. B F L
Ca.lxxiiij.in fine.
Caput lxxx E
Ca.xcvij. B
Caput cvi.A F
Caput cxvij. C
Caput cxix. N
Ca. cxci. K N O
Caput cxxxviij. F
Caput cxlvij. E
Ca clxij. D
Ca.clxiiij. D
Caput clxxviij. A
Caput clxxx. H
Caput cc[illegible]. E
Caput ccvij. in fine
Caput ccxix. in fine.
Ca.ccxxviij.in fine
Caput ccxxxviij. B
Caput ccxliiij. in fine.
Ca.ccxlix.D
Caput cclv B
Ca.cclxxxij. B
Ca.ccxcv.D. et in fine
Caput.ccxcix.C
Caput cccij. E
Caput.cccxxi.E
Ca.cccxxij.D
Ca.cccxiij. A D
Ca.cccxxxij. C F G
Caput cccxxxiij. G
Caput cccxxxiiij.A
Caput cccxlv.A D
Caput ccclvi. D K
Ca.ccclvij.F
Caput ccclx. C
Ca.ccclxij. A d f g h N.
Caput.ccclxxxi. B
Caput ccccxxi.F
Ca.ccccxxxvi.B
Caput cccli.E
Caput cccclij.D
Caput ccclx.L
Caput cccclxxvi. B
Ca.ccclxvij. C
Caput ccclxix. D
Caput ccclxxiiij. C
Ca.ccccxxiij.A E
¶ Dentium stuporem
Caput ccccxxij.A
¶ Dentes puerorum
vt facile et sine dolo-
re nascūtur.ccxcij. D
¶ Demoniacis.
Caput.cccxxxviij. C
¶ Demonia fugare.
Caput xxxix.F
Caput xl.G
¶ Disnoicis.i. difficul
tas respirandi.
Caput cxij. E
Caput ccvij.F
Caput.ccclvi. C
Ca.ccclxiiij. A
¶ Dissinteriis.i. diffi[illegible]
patio interiorum
intestinorum.xij.B
Caput l.G
Caput cij. B E
Caput cxix. B
Ca.cxxiiij. B D
Caput cxlviij.D
Caput cl.A
Caput clxi. A
Ca.clxij.et A in fine.
Caput clxiij C
Caput clxvi.B
Ca.cxcvi.in fine
Caput cxcix.A C
Caput cc.in fine
Ca.ccxviij.in fine
Ca.cclxiij.A
Caput cclxxi.
Caput cclxxxij.B
Ca.ccxcv.E
Caput.cccxxxij.F
Caput cccxxxvi.in fine
Ca.ccclxxviij.G
Caput ccccxxij. I
Ca.ccccliij.D H
Caput cccccxci.B
¶ Dissurrus.i.malicia
vrinationis.xxvij. C

Tabula super tractatu de Herbis.

Caput xxxiij. B
Caput lx. A
Ca. xcij. A
Caput.cxiij. C.
Caput cxxix. A
Caput cxxxiij. B
Caput clxxvi. A
Caput cxcvij. A E
Caput ccxij. in fine
Caput ccxiij. A
Caput ccxix. D
Caput ccxci. in fine
Caput ccxcvi. in fine
Caput cccv. in fine
Ca. cccclvi. in fine.
Ca. ccccl xxxi. A
¶ Dyarria. i. simplex fluxus ventris.
Caput lij. C
Caput cc. in fine
Ca. cccxxxvij. B
Caput cccxcij. D
Ca. ccccxvi. B
¶ Dolor si dolor.
Caput ccccl. in fine.
¶ Domus vt appareat plena serpentibus
Caput ccccvij. F

Emorroidas vel ficus. Ca. i. F

Caput xiij. B
Caput xxvi. D
Caput xxvij. E
Caput xxxvi. A B
Caput clvi. N
Caput lxvi. A
Caput lxxi. D
Caput cij. C
Caput cix. B K
Caput cxxv. L
Ca. cxxx. K
Ca. cxli. in fine
Caput clxvij. C
Ca. clxx. B
Caput cxci. K
Caput ccxix. D
Caput cclij. A
Ca. ccclxxxij. in fine
Caput ccclxxxvi. B
Caput ccccxcvj. B
Caput ccccxxxij. F
Caput ccccxxxvj. K
Caput cccclxvij. E
Caput ccclxx. D
Ca. cccxcij. in fine.
Caput ccccij. D
Ca. ccccxvj. B D
Ca. ccccxxx. J
Ca. ccccclxx. E
¶ Epaticis.
Caput cxxxvi. A
¶ Epate calefactionē
Caput lvij. A
Caput lxxxvij. A
Caput cxvi. A B
Caput. cxlvij. in fine
Caput clx. A in fine
Caput ccclxxxix. A
¶ Epatis opilationem ex frigiditate.
Caput xxij. E
Caput cxxj. B
Caput clv. C
Caput ccccxlv. F D
¶ Epatis ⁊ splenis opilatio.
Caput xxxiij. in fine
Caput xxxv. D
Caput lxi. D
Caput lxix. E
Caput lxx. C
Caput xci. A
Caput xcvij. E
Caput cxlix. A
Caput clv. F
Caput clxvi. D J
Caput ccij. E G
Caput ccx. B
Caput ccxix. D
Caput ccli. A B
Ca. ccxlvij. A in fine
Ca. ccxlvij. A
Ca. ccclxxvij. E
Ca. ccccxa. in fine
Caput ccclxxij. A
Caput ccccc. D
Ca. ccccxxvij. G
Caput ccccclvi. K
Caput ccccclvi. E
Caput ccccclxxv. G
¶ Epilentia.
Caput viij. D
Caput xx. B
Caput xl. B
Caput lij. A
Caput lx. J
Caput lxiij. D ⁊ G
Caput lxxv. in fine.
Caput xcij. F
Caput xciij. C
Caput cxxxi D
Caput cxxxvij. J
Caput clij. D
Caput clvij. D
Caput clxiij. B
Caput cxcvij. in fine.
Caput ccvij. F
Caput ccxlviij. D
Caput ccl. C
Caput ccl xx. B
Ca. ccxxxxviij. A B C J
Caput ccxxxxix. A B
Caput ccxlv. D D
Caput ccxlvj. J
Caput ccclxx. D
Caput ccclxxi. C
Ca. cccxxxxviij. A B D
Caput cccxcvi. D
Caput cccclix. D
Caput ccccliij. P
Caput ccccl xxvi. C
¶ Emoptoicis siue cōtra sputū sanguinis.
Caput lix. A
Caput lxv. C E
Caput lxxxiij. C
Caput cxix. B N
Caput cxxxij. A
Caput cxciij. A.
Caput cclxxi. A E
Caput cccxxxij. F
Caput ccclxxij. G
Ca. ccclxxvi. D
Caput cccxc. A E
Caput cccxcij. D
Caput cccxxxix. D
Caput cccclxij. G
¶ Emugranea.
Caput cxxxi. D
Caput cxlv. N
Caput clxiij. D
Ca. clxxvj. A
Caput cccxix. D
Ca. ccccxxix. in fine
¶ Empetigo.
Caput xlvi. K
Caput lxix. D
Caput lxxvi. C
Caput lxxxix. D
Caput xcij. in fine.
Caput. c. C
Caput cix. B
Caput cxxxiij. A
Caput cclxvij. G
Caput cclxxvi. G
Ca. ccxcij. D
Caput cccxxvi. A
Caput cccxvij. A
Caput cccxlv. C
¶ Exercatio facilis.
Ca. ccccxxxvi. K
¶ Eructationes acetosas auferēdas.
Caput ccclxxv. E
¶ Egestionē excitādā
Caput lxx. B F
Caput cxj. A
¶ Ebrietatem tollere.
Caput ci. C J
Caput. cxxiij. D E
Caput. cxlv. B
Ca. cxxxij. in fine.
¶ Ebrietatē prouocāre siue inebriare.
Ca. cclxxvij. D
Caput cclxvj. A B C
Caput cccxlix. D
Caput cccxcvij. K
¶ Epiforas. i. superfluus reumatis descēdentis ad oculos.
Caput cxv. in fine
Caput cccxxli. in fine.
Caput. cccxcix. A
¶ Escaram ignis. auferendam.
Caput cccxxi. in fine
¶ Erectionem virge.
Caput xi. L
Caput cxv. E
Caput cxxij. A
Caput cxxl. J
¶ Eger an moriatur siue non.
Ca. cccclxxxvi. F
¶ Exitus ani.
Caput cxli. in fine
Caput cclxv. E
Caput cclxxij. B
Caput ccci. F
Ca. ccccxxxvij. in fine.
Caput cccxlviij. E

Faciem deformitatem deturpandam.

Caput primum J
Caput vij. F
Caput xxv. A
Caput xcviij. D
Caput cxxij. B
Caput cxxx. M
Ca. cccxxxvi. K
Ca. cccclxxix. E
¶ Faciem mulierē siue cutē eaz mundificādā.
Ca. cclxxxiij. E
¶ Faucium tumores.
Ca. ccxxix. F ⁊ in fine.
¶ Fastidium tollere.
Caput cxli. A
Ca. cccxcliij. in fine
¶ Fracturam cruris consolidandam vel alterius membri.
Ca. cclxxxvij. E
¶ Febres curare.
Caput ij. D E
Caput iij. K
Caput viij. D
Ca. xxxix. J N
Caput. l. F
Caput lxxxv. J
Ca. cxj. C
Caput. cxl. K
Caput cxlix. D
Caput. clv. E
Caput ccx. A
Caput. cxxxvij. E

Tabula super tractatu de Herbis.

La.cccix.A L D
Caput cccccvij. F
La.ccccxij.in fine
¶ Febres tertianas.
Caput clxxi.B
La.lxxv.in fine
La.ccxcvij. E
La.cccxxxij. J
La.ccclv.L
La.cccclxxvi. E
¶ Febres quartanas.
Caput lx.L
Caput cxvij. C
Caput cxl.F
Caput clxiij.J
La.clxxi.B
La.clxxxij. E G
La.clxxxvij. L
La.ccxcvij. G
La.cccxxxij. J
Caput ccccliv. K
La.ccclxxxv. in fine
La.ccccxlvi. M
La.cccclxxxvi. D
Caput cccccxciij. B
Caput cccccxvi. L
¶ Febres quartanas de colera adusta.
Caput cccxlvij. M
¶ Febres effimeras
Caput cccxliv. L
¶ Febrium inflammationes. La.cxlvi.L.
La.cccclxx. in fine.
¶ Febribus combu-rentibus. cclxxxv. B L
¶ Febres infantium.
Caput cxcix. B
¶ Febres pestilẽtiales
Caput cxxv. K
Caput cccxlix. B
¶ Febres periodicas.
Caput.lxxxv. F
La. cccxxij. K M
Caput ccclij. B
La.ccclx. B
La.ccclxxi. F
La.ccclxxij. G J
La.ccclxxvi. E
La.ccclxxxv. in fine
Caput ccccxxx. B
La.cccxcvij. G
¶ Febres antiquas.
La.xxvi. A
La.xxix. N
La.xlvij. J K
Caput cxli. D
La.clxvi. in fine
La.clxxxix. E F
La.cccxlvij. D
La.ccclxxij. M
C- -ccxxvij. G
¶ Febres melãcolicas
La.cccxlvij. M
¶ Febres cottidianas
La.lx. L
¶ Feroz otis.
Caput ij. D
Caput xix. O
La.xxvij. A
Caput cix. G
La.cxxv. L D
La.clxxxvij. D
La.cxci. B
Caput cxvij. L D E
La.cclxxxvij. B
La.ccxcvij. D
La.cccxlvij. F
La.cccix. in fine
La.ccccliij. J K
¶ Feroz assellarum z totius corporis.
Caput lxxxix. A
La.ccclxi. D
La.ccclxvi. in fine
¶ Ferum morcuum. expellendum.
Caput xl. F
La.lx. A B
Caput lxxi. L
La.lxvij. L
Caput cxiij. in fine
Caput cxi. A
La.cxij. D K
La.clvij. D E in fine
La.clxxix. E
Caput cc. A
Caput.ccvij. L in fine
La.ccxij. L
La.ccxxix. in fine
La.ccxxxvi. B
Caput cclxxvi. D
La.cclxxxix. in fine.
Caput cccxl. D
La.cclx. B
Caput ccclxij. M
Caput ccclxvi. A
Caput ccccvij. B
La.cccxxij. A
La. cccxcvij. B
¶ Ferrũ vel sagittas a corpore expellendũ
La.clvij. A E N D
¶ Femorum dolores.
La.cccccxvi.in fine
¶ Frenesis.
Caput xxxij. L
Caput xcvij. B
La.cccxlvi. A
Caput.cccccxix. M
¶ Flegma purgandũ siue educendum.
Caput liij. D
Caput lxvi. D
Caput.lxix F
Caput cij. B
Caput cxxx M
Caput cxxxi. A
Caput.clxiij. A
Caput.clxxi. A
Caput clxxij. F M
Caput clxxxij. A E B K
Caput ccij. B
Caput ccxxij. F L
La.cclxxvj. E
Caput cccxxxvij. A
Caput cccxlvj. A
La. cccclxxxj. E B K
¶ Flegmonẽ patienti.
La.cccl xxxix. L
¶ Fistula. vij. B
Caput xl. E L
Caput xlij. B
Caput lij. G
Caput xc. in fine
Caput cvi. D
Caput cxi. L
La.cxij. N
La.cxxx. L
La.cxxxv. in fine
Caput cxliij. E
La.clxv. L
La.cxcvij. in fine.
Caput cc. D
Caput ccv. A
Caput ccliij. A
La.cclxxxij in fine.
La.cccxxxij. E
Caput cccxxxvij. F
Caput cccxlv. D
Caput ccclxxv. B
Caput cccxcvi. D
Caput cccxcvij. A
La.cccccxcvij. B
Caput cccccxij. A
¶ Furfuribus siue lendines a capite mundificandum.
Caput lxx. K
Caput lxxxvi. E
Caput ci. D
La.cix. B
La.cxci. D
Caput cclxxi. B
¶ Formica.
La.cxxxvij. in fine
La.cclxv. L G
Caput cccij. K
Caput cccxx. B
La.ccclxij. M
La.ccclxvj. K
La.ccclxxxvij. B
Caput cccci N
Caput ccccliv. A

Gomorrea.

Caput xi. B
Caput cxv. L
Caput cxvij. A
La.ccxl. J
¶ Gingiuaz putredoi
Caput ccccxlix. L
¶ Gingiuam sanguinolentã. La.lv. D
Caput lix. L
Caput cxliij. F
La cccxxxij. A
Caput ccccliij. K
¶ Gingiuas z dentes confortandas.
Caput cclxix. K
La.cccxxi. J. in fine.
La.ccclxvij. B
¶ Genituram virorũ extinguendum.
Caput lxxxvi. A
¶ Guttur z pectus lenificandum: siue eorum apostemata.
La.cij. L D F M
La.cclvij. in fine

Herisipila.

Caput lxx.in fine
Caput lxxxvi. in fine.
Caput cxv. B
Caput cxix. K
Caput cclv. A
La.cxlvj. F
La.cccxxxij. in fine
Caput.cxl. A D
Caput cclv. C
Caput cclxi A
Caput cclxxvi. M
La.cclxxvij. in fine
Caput cccij. K
Caput cccxj. D
La.cccxx. A
La.cccxxxvij. D K
Caput.cccxlv. B
La.ccclij. L
La.ccclxvij. K
Caput cccl xxvi. A
La.ccclxxxvij. B E
La.cccxcvij. A
Caput cccci. N
Caput cccccxij. B
Caput cccclv. A
La.cccccxij. L D
Caput ccccclj. F
La.cccccxi. B
¶ Hernia.
Caput lxxi. A B
La.cxxxij. B
La.cxl. A
¶ Herpetem estiomenum curare.
Caput cclxv.in fine.

Tabula super tractatu de Herbis.

Caput ccerij. D
Caput ccerrix. D
Caput. ccerlv. B
Caput ccecliij. B
Caput ccelxv. in fine
La. ccelxxvi. B
Caput. cccij. D
¶ Dominē preserua re a frigore aeris.
Caput cccexxxvij. E

Ignem sacrum extinguendum.

Caput iiij. B
Caput xxxij. B
Caput l. D
Caput c. in fine
Caput cxix. E
La. cxxxvij. B D
Caput clxx. E
La. cclij. in fine
La. cclxxij. B
La. cclxxvij. E
Caput cccxxix. E D
Caput cccxxxij. E
La. cccclv. B
La. cccliij. B
La. cccl xxij. J
La. cccl xxvi. in fine
La. cccl xxxvij. B
La. cccccv. in fine
La. cccccxxj. in fine
La. cccccliij. B C
La. cccclxxxvij. B
¶ Ignis adustionem
Caput lxx. in fine
Caput cxxv. C
Caput cxci. D
Caput cclv. E F
Caput cccij. R
Caput cccvj. E
Caput cccxxj. C
La. cccclv. C
La. ccccccxxix. E
¶ Ingenium acutum preceans. cliij. P R
¶ Inflatōes resoluere
Caput xxxv. in fine.
Caput cccxc. B
¶ Inflationes testiculorum. La. lxxxvij. B
La. ccccxxvij. B
¶ Infantes cōtractos
La. lxv. F in fine.
¶ Infantium fluxus ventris. La. lxxix. B
¶ Infantem hilarem facias. La. xxxix. L
Caput xl. S
Caput cxvij. R
Caput ccccliij. L
¶ Jcterícia.
Caput v. D
Caput vi. L
La. viij. E S T
Caput xvij. B
Caput xxix. B
Caput xxxij. E
Caput xlvij. H
Caput. l. B R L
La. lxxvij. B
La. lxxviij. D
La. lxxxv. D
La. xc. B D
La. xciij. H
Caput. c. F
La. cij. B H
Caput cvi. F
Caput cxiij. B
La. cxlix. B L
Caput clx. B D
La. clxxxix. B
Caput ccxxxij. (in fine)
La. ccxxxix. B
Caput ccxli. B
Caput cclv. H
La. cclxxix. F
La. cclxxxix. in fine
La. cccxxv. D
La. cccxxxij. F
La. cccxxxvj. T
La. cccxxxviij. D F
La. cccl xiij. L
Caput cccl xxi. L
La. cccxcviij. D
La. cccccxix. F
La. ccccl v. L
La. cccclxxiij. B
La. cccclxxxvi. B
La. ccccxix. D
¶ Jcterícia nigra.
La. xc. in fine.
La. ccclxxiij. B
¶ Intestinoꝝ dolor.
Caput xv. D
Caput xxxix. B
Caput xlij. E
La. lix. B B
Caput cij. B E
La. cxix. in fine.
Caput ccxxxix. B
¶ Intestinorū vlcera.
Caput cxxv. in fine.
Caput cli. L
Caput clvi. D
Caput cxci. B
Caput ccvi. F
Caput cclxv. B F
Caput cclxix. H R
Caput cclxxi. E
Caput cccxix. F J
Caput cccij. B D
Caput cccix. E
Caput cccxxviij. S
Caput cccxxxij. B
Caput ccclxvij. D
Caput cccxcij. D
Caput cccxj. D
Caput cccxxxij. B B
Caput ccccc. B
¶ Intellectū bonū siue memoriā bonā
Caput lxvi. D
Caput clxvij. in fine.
La. c. xcvj. L
La. cccxxij. F in fine
La. ccccxxxvi. H
La. ccccl xxxiij. B E
¶ Impregnationē iuuantia. siue ad cōceptū.
Caput lxij. B
La. ccxxxvi. in fine
Caput ccclix. L F
La. cccccxxxvj. E
¶ Impinguātia boiez
Caput cxxv. L
La. cclxij. B
La. clxxxv. in fine.
La. ccxxj. H
La. cclxxvi. D
La. cclxxxij. E
La. cccccl. R
¶ Ipopya est liuor collectus sub oculis vel palpebris.
La. cclxv. B. in fine
La. cclxxxix. L
Caput ccccxix. B L
¶ Iram remouendam
Caput xix. P
Caput cxxij. R
Caput clxxvj. D
¶ Itineris laborem vt non sentias.
Caput xxxix. E
¶ In itinere attrictiones que fiunt.
Caput cclxxxvi. B
¶ Jctus scorpionum.
La. ccxxxxiij. in fine
La. cclxxxij. H
La. ccccix. B
Caput ccccxxxvi. P
¶ Introitus.
Caput. lxxxiij. D
¶ Jecoris tumorem.
Caput ccccxlvij. B
¶ Indumētum tuum si vis vt prolōgetur.
Caput ccxcij. F
¶ Junctura ꝛꝛ doloꝛe.
Caput cclxxxij. D
¶ Juuentutem acquirēdam. La. cclxxxvij. D

Labiorū fissuras. Caput. lxxv. D

¶ Lac mulierum prouocandum.
Caput xl. J
Caput xxxij. B
Caput xxix. B F R
Caput lxxv. in fine
Caput cliij. M
Caput clxxxix. J.
Caput ccclxxxiij. J
Caput ccccxcvij. B
¶ Lac mulierum prohibendam.
Caput cxv. L E
¶ Lac in mammillis vt stringatur.
Caput clxxx. L
¶ Lac coagulatū in in māmillis soluēdū.
Caput cli. B
Caput clxxv. F
La. cclxxxvij. E
¶ Lac oues vt habundant. La. cxxxvi. B
¶ Lanam limpidare.
La. cxxxvi. F
¶ Lepra.
Caput xxxij. B
Caput xxxvi. in fine
Caput lxix. B
Caput lxxv. B
Caput c. F
Caput cxxxi. H
Caput xxxvi. B
La. cliij. M O P
Caput clxiij. D
Caput clxv. in fine
Caput clxxij. E
Caput cxcvi. B
Caput cxxix. B
Caput cxxxix. H
Caput ccxliij. B
Caput cxcvij. B L
Caput ccciij. D
Caput ccevi. B
Caput ccclxxxvij. L
Caput ccccl xv. in fine.
La. ccccl xvij. E
La. ccccl xij. in fine.
La. ccccl xxxij. in fine.
La. ccccxcvj. B J
¶ Lepram incitant.
Caput cxxi. D
¶ Leticiā generare.
Caput lxxvij. B F
Caput lxxx. B H
Caput cclxxxij. E
Caput cxcvj. D
La. ccccc. per rorum cap

Tabula super tractatu de Herbis.

¶ Letificando interficiunt.
La. cxlv. B L.
¶ Lentigines ꝛ maculas in facie tollendas. La. lxi. A
Caput lxix. J D
La. lxxix. C
La. lxxxix. C
Caput cxxx. N
Caput cxl. H
Caput cxliiij. B
Caput ccvij. E
Caput ccxvij. E
Caput cclv. A
La. cclxxvij. E
La. cccvij. B
La. cccxi. in fine
Caput cccxxvi. B
¶ Litargia.
Caput xi. E
Caput xxxiij. C
Caput cxl. B
La. ccvij. B B
La. cclvi. A
La. cccxlvi. A
La. ccccxxix. H
La. ccccxxxvi. F M
¶ Liuor et percussiõe
Caput xxix. E
Caput cccxx. C
Caput ccccix. B
¶ Liuorẽ cutis auferẽdum. cccxxi. in fine.
La. cccclxv. N
¶ Libidinẽ excitandã
La. xxxviij. B
La. clxxvi. A B
La. cclxiij. A E
La. ccclxxxij. in fine
La. ccccxiij. A D
La. ccccxlix. F
La. cccccxiij. C F J
La. cccccxxv. B
¶ Libidinem extinguendam.
La. xi. A B F K
La. xcviij. E K
La. cccxviij. E
Caput cccci. D
Caput ccccv. D
La. ccccxij. B
¶ Linguã aggrauaram alleuiare.
Caput ccccxxi. B
¶ Linguã erigere ꝛ fauces exasperare.
Caput cxix. A
¶ Libros a vermibus preseruandos.
Caput iij. B E
¶ Loquelam amissam restaurare:
Caput iij. D
Caput ccxxiiij. E
¶ Lũbricos occidẽdũ.
Caput. ij. E L
Caput iij. F H
Caput xiiij. N
Caput xviij. F
La. xxi. C
Caput xv. D
Caput. l. B
Caput xcij. B C
Caput xciij. B C
Caput. c. F
Caput ci. F
Caput cvij. H
Caput cviij. E
Caput cxv. H
La. cxviij. D
La. cxxxvij. C
La. cxliiij. E
La. clxxi. D
La. cc. C
La. ccvij. D B
La. cxiij. H
La. cxix. A C E
La. ccxxxv. E B
La. cclxvij. A
Caput cccxxxviij. F
Caput cclxxxix. F
La. ccxcvij. D
La. ccxcix. in fine
La. ccciiij. C
La. cccx. A
La. ccxiij. F
La. cccxv. in fine
La. cccxxi. D
La. cccxxv. C
La. cccxxxiij. C
La. cccxlvij. C E
La. cccxxxij. in fine
La. cccxxxi. A
La. cccxc. D
La. cccxi. H
Caput cccxvi. B
La. ccccxvij. D
La. ccccxxvi. A C D
La. cccxlvij. A B
La. ccccxxv. B E
La. cccxc. A B D
La. ccccxci. E B H
¶ Lumbricos latos occidendum.
Caput cxl. H
¶ Lumborum dolorem remouendum.
La. cccccxxiij. B

Matricis.

dolorem. xcix. A
Caput cxl. D B
Caput clviij. A
La. cxlvi. A
La. cxlviij. A
Caput ccclxxi. D
La. ccccix. A
¶ Matricis duriciem.
Caput cxlv. F
Caput clxxv. C
La. cxlviij. C B
Caput cclv. C
La. cccxxiij. J
¶ Matricis suffocatio
Caput xx. C
La. ccvij. B
La. ccxlviij. D
La. cccviij. in fine.
Caput cccxlij. B
Caput cccci. B
Caput cccxxx. C
La. cccxxxvi. E
La. cccclx. in fine
¶ Matricis infrigidatio La. lx. B
Caput lxiij. A B
Caput cccxxiij. B
¶ Matricis opilatio
Caput ccccxcviij. E
Caput ccccix. J
¶ Matricis dilatatio.
Caput ciiij. D
¶ Matricis ꝛ ani egressio. Caput c. vi. C.
Caput lv. D
¶ Matricem mundificandam.
Caput lxiiij. C
Caput ccix. A.
Caput ccxxiij. A
La. cclxxvi. K
La. cclxxvij. in fine
La. cccxxxvij. B
La. cccclxxxv. K
La. ccccclxxxvi. in fine.
¶ Mãmillarũ duricies.
La. xci. C. ꝛ in fine.
¶ Mãmille mulierũ siue virginũ vt non crescant. La. clxxiij. A
¶ Maculas tollendũ
Caput lxi. A
Caput cix. D
Caput cxxij. H
Caput cxxx. B
Caput clxv. D
¶ Maculas nigras delendum.
Caput. cccxxxij. F K
¶ Mania.
Caput clxiij. H
La. ccccxiij. in fine
¶ Melancolicas egritudines.
Caput clxxij. B C
¶ Melãcolie resistẽdẽ
Caput lxxx. ij. in fine.
Caput lxxx. C
Caput cclxxxij. B
La. ccxcvij. A B
La. cccxxxi. A
La. ccclxx. D E F
La. ccccxxvij. E B K
La. ccccxl. H
La. ccccxlvi. H P
¶ Mẽstrua prouocãda.
Caput primum. D
Caput. ij. D
Caput vi. H
Caput viij. A
Caput xi. D B
Caput xviij. E
Caput xix. E F
Caput xxxij. C
La. xxxix. B C
Caput lxij. D
Caput lxiiij. D
Caput lxxiiij. B
La. lxxxiij. in fine.
La. lxxxiiij. E
La. lxxxvij. B
La. xc. B C
La. xci. A F
La. xciij. D
La. xcv. B
La. ciiij. A C
La. cviij. A E
La. cxi. A
La. cxij. D K
La. cxv. H
La. cxxi. J
Caput cxxij. B
Caput cxxx. in fine
La. cxxxi. M D
La. cxxxix. A
La. cxl. C B L
La. clv. E B
Caput clvij. F
La. clxiiij. C
Caput clxxviij. A
La. clxxxv. A D
La. lxxxix. E B
Caput ccv. B
La. ccvij. C
La. ccxxvij. D
La. ccxxxvi. B
La. ccxxxix. A
Caput cxlvij. D
La. cclxv. H
La. cclxxix. A
La. cclxxxij. B
Caput clxxxix. C
La. cccxxxvi. A.
La. cccxl. D K
Caput c. clxxi. B K

Tabula super tractatu de Verbis.

Caput cccxij. B f
Caput cccxij. B G
La.cccxij. B B
Caput cccxlvi. f
Caput cccxij. B
La.cccclxxxv. in fine.
La.cccccxij. D K
La.cccxcvi. B

¶ Menstrua stringentia sine contra nimiũ fluxum menstruorũ.
Caput xlij. E
Caput lxv. J
Caput xxxij. B
Caput cxxvi. B
Caput cxxxij B
La.cxxxvij. E G D
Caput clx. B
La.clxxxvij. B
Caput cxxxvij. in fine.
La.cxxxvi. E
Caput cccxij. B
La.cccxxxvij. f G
Caput cccxlij. D D
La.cclxxvi. in fine.
Caput cccxj. E D
La.cccxxij. C D
La.cccclix. f
La. cccclxxxi. B
Caput cccxcvi. C

¶ Membra putrefacta curare.
Caput lxv. D

¶ Membrũ arcuatũ.
Caput xxxij E

¶ Membrũ incisum vt non sentiatur.
La.clxxvi. B B J

¶ Membris fractis.
La.cc.xxxij. B

¶ Milu⁹ vt nõ comedat pullos gallinaz.
Caput cccci. P

¶ Morphea.
Caput vij. C
Caput xxv. E
Caput cxix. J
Caput cxlvij. G J
La.c.x.vi. C
Caput cclvi. D
La. cccix. C
La.cccl. C
Caput ccclix. E
La.cccci. L
La.cccij B C
La.cccccxvij. B
La.cccclxv. K

¶ Morbille cccxcij. A
La.cccxcij. B

¶ Morbo arcuato.
Caput cccclxxij. C

¶ Morbo regio.
Caput xvij. E
Caput cxvi. in fine
Caput cxxxvi. B
La. cccclxxxvij. B

¶ Morbo caduco.
La.cccccxxxi. in fine.

¶ Morsibo venenatis
Caput cxvij. E
Caput cxxix. B
La.cxl. E G
La.clvij. B
La.clxxv. B f
La.clxxxix. f in fine.
La cxcij. B
La. cxcvij. B
La.cxcvj. E.
La.cxxxvi. D
La.cclxxvi. D
La.cc. B
La.cc iij. D
Caput cccxxv. B
La.cc xxxvij. f
La.cccxxxvij. D
La.cccvij B
La.ccclv. B
La.cc lxx. B
La.cclxxij. B
La.ccclxxi. B
La.cccl xij. B
La.cccl xij. B
La.cccl xxix. B
La. cccl xxxix. L
Caput cccl xxxix. L
La.cccxc. L
La.cccxxxix. D
La.ccclxxvi. D

¶ Morsus canis rabidi
Caput xxij. L M
Caput ci. G
Caput cix. L D.
La.clxxv. D
Caput clxxxix f
La.c xvij. L.
Caput cclxij. B
Caput clxv. f
Caput cclxxix. C
Caput cclxxx L
Caput cclxxxij. A
Caput cxcvj. B
Caput cccxxij. K
Caput cccxxvi. f
La.cclxxij. A B
Caput cccl xxv. B
Caput cccl xxix. A

¶ Morsus serpentum.
Caput ix. B D
Caput xxij. B
Caput lxxij. D
Caput lxxxvj. in fine.
Caput cvj. f
Caput cxvi. D
Caput cxvij. D
Caput clxv. in fine
Caput cclxxx. A
Caput cccxcvij. B
Caput cccxcvij. A

¶ Morsus scorpionis
Caput clxx. D
Caput clxxi. A B
Caput cclv. L
Caput cclxxxij. A
Caput cc ij. B
Caput cccxij. E
Caput cccclxx. f

¶ Morsus reptilium.
Caput xxij. f
La.cxxij. in fine
Caput cxvj. D
Caput cxcix. in fine.
La c clxxxix. E
L put c cli. E

¶ Morsus rutele.
Caput cxcij. in fine
Caput cccx B J
La.cccc lxvi. D
Caput cccclxvij. A
Caput cccxxxij. D

¶ Mo. sus Tyri.
La. cc.clxxvj. f

¶ Morte animalibꝫ inferẽtibus. cccxx. A
Caput cccxcv. in fine

¶ Mulieribꝫ que non bene purgant i partu
Caput cccclxxij. B

¶ Mala omnia vt a se fugantur.
La c cxxxvij. in fine.

¶ Mulcas necare.
Caput lxv. G
Caput cccvi. M

Narium sanguinis fluxum.

Caput lxij. E
Caput lxv. A
Caput xcvij. B D
Caput cij. E
Caput cxxij. B J
La.cxxxvij. L
La. cxvi. in fine.
Caput cxxxvij.
Caput c cij. M
Caput cccclxxij. f
Caput cccc. K
Caput cccxxxij G
La.cccclij. D.x cccclxij f
Caput cccccxi A
Caput c cccv. B
Caput cccccxi D

¶ Narium putredo.
Caput clxij. B

¶ Narium opilatio.
Caput cix. in fine.
Caput cccij. D
Caput cccxxx vij L
Caput cccclvi. J

¶ Narium dolor.
Caput xl. K

¶ Nausea prohibẽdũ.
Caput cccdxvij. C
Caput cccdij. K

¶ Neufretic. xxxij. D
Caput xcij. f
Caput cxxij. K
La.cxxxij. B D
La cxxxix. A
La.clxxxix. in fine.
La cci. L
La.ccci. L
Caput cccxxxvij. f
Caput cccxc. B
Caput cc cij. M

¶ Neruorũ concussio.
Caput cccl xvj. A

¶ Nerui dolentibus
La.cxc in fine
La.ccxv. A B L

¶ Nu r cibus a quibus abstineant.
La xxxvij. in fine

Nulorum

dolorco. La.v. f
Caput iij. A
La.vi. f. La.vij. D
Caput xxiij. A D
Caput xxxv. L
Caput.l. D
La.lxxxij. B
La.cxij. B
Caput.xv. A L
La.cxxj. L D. cxxij. L
Caput cccxvj. f
Caput cclv. B
Caput clxvij. A
La.clxx. B
Caput clxxxix. A C
Caput cclij. L D f
Caput cccxxvij. L
Caput cccxxvi. L
Caput xli. A L
Caput cclxv D
Caput cccxxij. E f
Caput cccxx. E f
Caput cccxxi. D J
Caput c clij. in fine.
La.cclxxxviij. in fine.
Caput cccci. M
La.cccxv. B. x in fine
Caput cccclxvi. B
Caput cccclxvij. A
La. cccclxxxv. in fine.

Tabula super tractatu de Herbis.

Caput cccccxxx.F
¶ Oculorũ pruritus.
Caput xviij.D
Ca.cccclxij. in fine.
¶ Oculorũ asperitas.
Caput lxxxiij.B
¶ Oculorũ tumores.
Caput.l.E
Caput.c.in fine
Caput cxix.F
Ca.cxlvij.E
Caput clxi.A
Caput clxx.B
Caput cci.A B
Ca.ccxcij.E
Caput cclxx.K
Ca.cccclj.D
Caput ccccix.E
Caput cccclxix.D
Caput cccclxxxiij.E
¶ Oculorũ tumore sive pruritu palpebrarũ
Caput xv.D
Caput ccccix.F
Ca.cccxxxvi.D
¶ Oculorũ scabies.
Caput lxxxv.in fine
Caput clx.in fine
Caput cxvi.D
¶ Oculoz caligines.
Caput.liij.B
Caput xc.B
Ca.xcvi.B
Ca.xcix.in fine.
Caput primum.J.
Caput cvj.A
Caput cxij.J.
Ca.cxxij.D
Caput cxxxvi.E
Caput cxl.A
Ca..lxiij.A
Caput cxc.in fine.
Caput ccij.A
Caput cclxxix.F
Ca.cccij.A
Caput ccc B
Ca.ccclxix.E
Caput cccclxxv.E
¶ Oculorum macula.
Caput xcviij.E
Caput.c.in fine
Caput cvi.F
Caput cxi.A
Ca.cxciij.B
Ca.ccxli.B
Caput cccxviij.E
Ca.ccclxxxi. in fine.
¶ Oculoz liuorem.
Caput xlvi.N
Caput lv.B
Ca.lxxv.in fine
Ca.cclxx.D
Ca.cclxxxix.E
Ca.ccccxxvi.B
¶ Oculorum calores.
Ca.cclxxvj.B
¶ Oculorũ panaricia.
Caput xxvij.F
Ca.ccccxxx.D
¶ Oculorum vngula siue cõtra vngulam & coagulatum in anguinem super oculo.
Caput cxxij.K L
Caput cccij.in fine.
¶ Oculorum vlcera.
Ca.clvi.B D dx.A.
Caput cclxxvi.F
Ca.cclxxxij.A B
Ca.ccx.viij.E
Ca. cclxxxiij.A
Ca.cccxij.D
Ca.cccxxvij.K
Ca.ccccxx.B
Ca.cccci.in fine
Ca. ccccxxx.D
Ca.ccccxvij.J
¶ Oculorũ siccitates.
Caput clx.B
¶ Oculorũ pilos.
Caput cxxij.M
¶ Oculoz lachrymas.
Caput clxi.B
Caput cccxcij.E
Caput ccclxij.B
Caput ccclxvj.C
Ca.cccly.B
¶ Oculorũ albugines abstergẽdum. clx.D
¶ Oculorum pupille dilatationem.
Ca.xij.E. Ca.cccc.D
¶ Oculorum pannum
Caput cxlv.E
¶ Oculoz lippitudo.
Ca.ccccxxij.A E
¶ Oculorũ iumentoz & pecorum dolorem.
Caput cxlvij.in fine

¶ Obtalmia.id est apostema oculi.
Caput xcviij.J
Caput cccij.D
Ca.cclxxij.E
Ca.ccccxxij.A B
¶ Obscuritatẽ visus
Caput ccclx.A.
Ca.ccccxxx.E.& in fine.
Caput cccccxxxvi.D
¶ Oris vicia.
Ca.lxxxij.A
Caput cxvij.A
Caput cxx.A
Caput cxxvi.D
Caput ccclxxix.in fine
Caput cccc.J
Ca.cccclxvj.A.
¶ Oris tumores.
Caput cccc.D
¶ Oris scissuras & labiorum.
Caput clvi.B
¶ Oris borbor.
Caput ccxcix.E
Caput cccc.K
Caput cccxxij.A
¶ Oris vlcerationes siue pustule oris.
Caput cxxi.B
Caput.c.vi.B
Caput ccxj.E
Caput ccxij.B
Caput cclxix.J
Caput ccxxx.E
Caput cccclv.B
Ca.ccclxxij.B
Ca.cccclxix.B
Ca.ccccj.A B
Caput cccccvi.B
Ca.ccccclxxvij.E
Ca.ccccclxxxvi.B
¶ Oris putredo.
Ca.ccccclxxvij.C E
Ca.ccccclxxxvij.A
¶ Orthonoicis.
Ca.cxix.B
Ca.cxxij.A
Ca.cxxx.B
Ca.cxxxvi.A
Caput cclxxv.B
Caput cclxxxij.E
Ca.ccxc.D
Ca.ccclxxv.B
Ca .ccccxij.A
¶ Ossium fracturas extrahendum.
Caput lx.D
Caput lxxv.in fine
Ca.ccccccxvij.in fine.
¶ Ossium denudationem siue contra denudationem ossium nudatorum.
Caput ccccxxij.L
¶ Odorem corporis bonum. Ca.cclxij.D
Caput ccclj.F
Caput.ccccxxij.A
¶ Offocationes stericas solunt.
Caput lxxij.F
Caput lxxxij.A
Caput ccccclvi.E
¶ Oblitio.ccccxlij.F.

Paraliticus.

Ca.xj.K Ca.ix.B
Ca.xj.A Ca.xxvi.B
Caput xlvi.L
Caput xcix.D
Caput cxxv.E
Caput cxxxi.M
Caput cxl.D
Caput clxj.B
Ca.ccxxxvij.D
Ca.ccccxxxvij.A
Ca.ccclxj.B
Ca.ccccij.B
Ca.ccccij.E
Ca.ccclxix.D
¶ Paralisim lingue.
Ca ccclxij.in fine
¶ Partum facilem
Caput cxlv. B K
¶ Parturientibus.
Caput cclxxxi. B
Caput ccccxxxij. D
¶ Pannũ curtis in facie abstergendũ. cxl.A.
Caput cclxv.B
¶ Panni vt tingantur colore rubeo.
Caput cxli.E
¶ Papilas limpidare
Caput ccclxvij.E
¶ Plagas cõsolidare.
Caput lix.E
¶ Pleuresis. Ca.ij.F
Caput cxij.E
Caput cxlv E
Caput ccxix.E
Caput ccclxxxvij.E
Caput ccccclxxvi.E
¶ Peripleumonia.
Caput lx. in fine
Caput cxxxvij.A
Caput ccxvi.in fine
Caput ccclxxvij. B
¶ Pectoris cõstrictionẽ.
Ca.xj. Ca.lxi.B
Caput.cclvij. E
Ca ccccxxx.in fine.
¶ Pestilentia.
Caput cxxv.B
Caput ccclxiij.E
Caput ccccl.D F
¶ Pedum dolorem.
Caput xxxix.M
¶ Pedum dolorem extinere. Ca.ccccxxij. E
¶ Pedum scissuras que fiunt a frigore.

Tabula super tractatu de Herbis.

Caput ccxxxij. L
¶ Pedum rosulas.
La.ccxxxxviij.in fine.
La.cccclxxxij. E
Caput cccxxxij. B
¶ Pecudes vt impinguant.cccccxlvj. G
¶ Pediculos necare.
Caput lxij. A
Caput cvj F D
Caput.clxij. G
Caput.ccxij. E
Caput.xccclxxxi.A
La.cccclv. B
La.cccclxvi.A
La. cccclxvij. E
La.ccccxci. L
¶ Pediculos generãt.
La.cxcviij. J.
La.ccccxxi.L D E D
¶ Pregnantibus.
La.cij.in fine.
¶ Pregnãtib nociuis
La.xxxij.in fine.
¶ Ptisis.i. cõsumptio totius corporis.
La.lxxvi.A
La.ccxlvi. L
Caput cclxxix. D
Caput cccxlix.A
La.cccclxxxviij. B
La.cccclxxi. B
¶ Piscẽs si egrotant in pisci. La.xxxviij. E
¶ Pilos de facile remouẽdos:& faciẽ de albandam. cl.L
La.clvi. D
¶ Podagra.
Caput.i.A
Caput xv. Q
Caput xxij. D
Caput xl.L
Caput lv. F
Caput lxix. A
La.lxxviij.in fine
Caput ci. L
Caput cij. D
Caput cix. B
Caput cxv.B
La.cxxx.prope finem
Caput cxlv.in fine
La.cxlvij. L F
Caput.clxxi. L
Caput clxxx. B
La.cxxvi.B
Caput cxxvij. F
La.cxxij.B F B L
La.cxxxvij. B D.
La.cclij.in fine
La.cclxix.in fine
Caput cccxvij. D
La.cctxxij. L
Caput cccxxix. E
La.cccxxxij. E
La.cccxxxviij. L
Caput.cccl xij. E
La.cccl xvij. B
La.cccl xx. L
Caput cccl xxx. B E
Caput.ccccv. B
Caput cccvi. L
La.cccxij. E
Caput cccxxxij. B
La.cccxlix. B
Caput cccxlj. A
Caput cccclv. M
La.cccclxxxvij.in fine
Caput cccxcij. F
Caput cccc. in fine
¶ Podagra a causa frigiditatis.
Caput cxxxi. F
¶ Polipus naris
Caput cxxx. A
Caput cxxij. R
La.cxxxxvij. F
¶ Pollutio. ccxl. A E
Caput.cccix. E
Caput cxv. L
¶ Prohibẽtis cursum humoꝝ ad oculum
La.cxxxxiij. E
¶ Pulmonis & pectoris vicia.
Caput primum. R
Caput xli. B
Caput xlij. A
Caput lxxxvij. B
Caput lxxxij. L
La.lxxxvij. B
Caput xcvij. G
La.cclxxix. G
La.cccxij. D
La.cccxlvi. J
La.cccl xxv. A
La.cccl xxxvij. A
¶ Pulmonẽ purgãtis
Caput.cxxxij. D
Caput cccxlv. D
¶ Punctura scorpiõis
Caput xxij. B
La.xcij. L M
Caput cc. L
¶ Pruritus.
Caput v. L
Caput lxix. L D
Caput ccxlij. A
La.cccxxij. R
La.cclxvij. L.
La.cccxij. D
Caput cclxxi. O
La.cccclj. G.
La.cccccl. A
¶ Pustulas in facie delendas.
La.lxxix. L in fine.
Caput cclxij.
¶ Pruritus genitaliũ virorum & mulierum
Caput cccciij. B
¶ Pugilibo ad pugnãdum confortant.
Caput ccclxxxij. D
¶ Pulices necare.
Caput clxv. E
Caput cccxix. B
Caput ccclxvij. D
Caput cclxvi. L
Caput ccclxvij. B D
La.ccccl xxviij. B

Ragadias.

Caput cccxcij. F
Caput cccxcij A
¶ Raucedo.
Caput cccclx. E F
¶ Ragadias & scissuras que fiũt in labijs
Caput ccclxxv. D
¶ Ramicem.
Caput cxix. L
Caput cxxv. L
Caput cccxv. A
Caput ccclxvij B
¶ Renũ & velice vlcera
Caput xvij. E
Caput xxxij. A
Caput cvij. A
La.clvi. A
¶ Renũ calefactiones
Caput.cij. D
¶ Reneꝝ calefacere.
Caput cxxi. L
¶ Renũ frigiditates.
Caput ccvij. E
¶ Renum & velice opilationes.
Caput ccl xxxij. J
La.ccclxxxix. D
¶ Reuma.
La.cxix. A
La.clv. D
La.clxij. A L
La. clxxv. G
La.cccxxxix.in fine.
Caput ccclvij. A
La.ccclxxxij. A in fine
¶ Reuma frigidum.
La.ccccxi. A
La.cccxxxix. L
La. cccclxix. L
Caput ccccix. M
¶ Rupeura.
La.ccclxxxix. B M

Sanguinez.

reijcientibus.
Caput vij. F.
Caput xxij. B
Caput xxvij. A
Caput. l. G
La.cxvij. L
Caput ccl xij. A
Caput.ccl xiij. A
Caput.ccc.xij. B
La.cccxxix. B
La.cccclv in fine.
La.cccl ij. B.
La. ccclxxij. J R
La.ccclxxiij. B
Caput cc.clxi. in fine
¶ Sanguinem mundificantia.
Caput cij. A
Caput ccj. F
¶ Sanguinẽ bonum generare. lxxvij. D
Caput clxxx. M
Caput clxxxvij. B
Caput ccclxxxix. L
Caput cccxcij. D
La.cccxcvij. N
Caput cccclxxix. D
¶ Sanguinẽ gingine & vbicunq; locorum constringendum.
Caput ij. J
Caput cxix. F
Caput ccvi. D
La cccxxvi.in fine
¶ Sanguinem congelatum resoluere.
Caput lxxi. E
Caput lxxxij. D
Caput cxxix. in fine
La.cccxcl. J
Caput cccclxxv. L
La.cccxxxvij. A
¶ Sanguinis mictũ
La.cxxij. D
Caput ccclvij. B
¶ Sanguinẽ augmentare. cccxcij. A
¶ Sanguinis spurij cum tussi. La.ccl xv. F
La.cccclj. D
¶ Sãguisugas adhe rẽtes collo siue gutt. ri
Caput lv. N
Caput cxxv. B
Caput cccxv. B
¶ Salivam in ore prouocare.
Caput xlvi. in fine

Tabula super tractatu de Herbis.

¶ Sagittas et stirpes educere.
La.clxxxiij.B
¶ Scabiem z putredinem pudendorum.
Laput.xcix.B
Laput xxxiij.D
Laput xxxv.A
Laput.xl.E
Laput lxxv.E
Laput.c.E
La.cxxxv.E
La.cxlvj.B
Laput clxv.J
Laput clxv.F
La.clxxxvi. in fine.
La.cxcvi.E
La.ccij.E B J
La.ccxlviij.B
Laput ccciij.F
La.ccc.A B
La.cccxxiij. in fine.
Laput cccxlv.B
La.cccxcvj.D
La.cccxcvij.B
Laput.cccclx.B
La.cccclxxiij.E
La.cccxcvij.J
¶ Scabiem vicerosaz.
Laput v.A
¶ Spasmus.
Laput.vi.D
Laput lx.J
La.lxv.B D L
Laput lxxi.D
Laput lxxxiij.E
Laput xc.D
Laput cxl.D
Laput clvi.E
La.cxvj. in fine
La.cxxi. in fine
Laput cxxij.A
La.cxxxix.F
Laput cclxij.M
La.cccl xvij. in fine.
Laput cccxxxx.A
Laput cccli.D
Laput ccccliij.D
La.cccccxij.B
Stranguiria.
Laput xxvij.E
Laput xxxij.B
Laput xxxix.D
Laput lx.A
Laput xcij.A
Laput cx.E
Laput cxiij.E
Laput cxxij.E
Laput clv.B
Laput clxxvi.A
Laput cxcvij.A E
Laput cclxxxj in fine.
Laput cccl. in fine.
La.cxxvi. in fine
La.cccv. in fine
La.cxxix.B
La.cccxxxviij.A
Laput cccxlvi. in fine
Laput ccclxxxiij.Q
La.ccccliij.D
La.cccxx.B
Laput cccclij.A
La.cccclxxxv.F J
¶ Secundinam.
Laput lx.D
La.lx.B
Laput lxxxv.E
Laput cxi.A
Laput cxxij.B
La.clvij.B
La.ccvj.E
La.cxix.B
La.ccxlviij.E F. in fine
La.cclxxxvij.B D
Laput cclxxix.E
Laput cccxl.D F
La.cccxlix.E
La.cccxlxxxiij.D
La.cccxlxxij. in fine.
Laput cccclxv.B
La.cccxxxxviij. in fine
¶ Serpentum ictus.
Laput xlvij.A
Laput lxv.B
La.xcij.E F
Laput xcix. in fine.
La.clxxi.A
La.cxxc.B
La.cccxxxv.A B
Laput cccccvi.K
¶ Serpentes fugare z contra venenum reptilium. La.ij.E
La.xl.D B D
Laput xlvi.D
Laput cxv.F
La.cxxx. in fine
La.cxxvj.D
Laput cxxix.F.
Laput cxxxix.E
Laput cxxxij.D
Laput cxxxv.F
La.cxxxlvi.D
La.cccl xxi.F
La.cccl xxxviij.A in fine.
¶ Serpentes interficere. La.clvij.F
La.cxcvi.A
¶ Serpentibo percussis
Laput cccl xxxij.A B
¶ Serpigo.
La.cccclxij. in fine
La.cccclxxx.B
Sternutatorium.
Laput lxx.D J
La.cxxxvi.D
La.clxxij.B
La.clxxix.D
La.cxclvj.A
La.cclxxix.B
Laput cccxix.E
La.cccccxxxvi.E
¶ Splenis vitia sine dolorem splenis.
Laput vi.A B
Laput.ix.F
La.xxxij.D
La xlvj.E D
La.lxxv.E
La.lxxxvij.A
La.xc.A
La.xcvij.B D
La.cx.A
La.cxxvi. in fine
La.cxcj.E
La.cxlvj.E
La.cxlix.E D
La.cclxxj.E
La cccxxxij.F
La.cccxxxxvj.D
La.cccxxxvj.K in fine.
La.ccccxcvj.E J.
¶ Splenē consumunt
La.cx.B
La.cccj.B
La.cclxvi.A
La.cccxl.E
La.cccxcvj.F
¶ Splenem attenuat
La.clxj.B
La.clxxxvi.D
La.cccxlix.E
La cccxxxvij.J
La.cccxlij.A
La.cclxxxix.E
La.ccclxxvij.B
La.cccccxvi. in fine
¶ Splenē exsiccātis.
La.cclxxxi.A
¶ Sperma exsiccādū
La.clxij.D
La.lxxxvi.E in fine
La.cxxxvj.K
La.clxxxvij.B
La.cxvij.in fine.
La.cxxl.A F
La.cclxxxj.B E
La.cccix.E
La.cccc.J F
¶ Sperma augendū.
La.xxv.F
La.xxix.F
La.lxvj.D
La.lxxij.A B
La.lxxix.E
Laput xcl ij.D
La clxij.B in fine.
Laput clx.B
La.clxxvi.E D
La.clxxx.in fine.
Laput cxvij.E
La.cxvi.A
Laput cxxxj.M
La.cclxij.A E D F
Laput cccxxx.D
Laput ccclx.B
La.ccclx.D
Laput cccxcij.E
La.ccclxvij.B
La.cccccxx.J
La.ccccclxxvij.in fine
La.cccccxxix.E
¶ Sperma minuendū
Laput.xxvj.B
¶ Stericas causas curare. ccclxvij.E
Laput cccxc.in fine.
Laput ccccl xxvi.D
¶ Sedandū dolores pungitivos ventris.
La.ccclxvij.D
¶ Sciatica.xlvi.D
Laput xlvij.D
Laput lx.J
Laput lxxij.D
Laput lxxx.A
La.xci.D F
Laput xcij.F
Laput xciij.B
Laput.xcvj.J
Laput cxj.J
La.cxxv.M
Laput cxxix.B
La.cxxxi.F M O P
La.cxl.B J
La.clxxvij.A B E B
La.clxxix.A
Laput cxxxvij.F
Laput cxxxj.B
La.cclj.B
La.cclxvj.F
Laput cclxxij. in fine.
Laput cclxxxix.B
La.cccij.A E
La.cccxxij.E
Laput cccxxvij.Q
Laput cccxlv.A
La.ccxlvi.B
Laput ccccij.B
La.cccexix.A
La.cccccxxxij.A
Laput.c.ccxxxvi.A L
La.ccccl xxxj.E
Laput cccccxvi.B E
¶ Sitim sedandam.
Laput xxij.P
Laput xv.K

Tabula super tractatu de Herbis.

Caput xxix. A J
Caput lxvi. E
Ca. lxxij. C in fine
Caput cij. A
Caput cxviij. D
Caput. cxxiij. C
Caput cxxxij. D
Caput cxli. E
Caput cxlvi. B'
Caput cxlvij. in fine
Caput clvi. F
Caput clxvij. in fine
Ca. clxxxvij. E
Caput ccxl. J
Caput cclvij. A
Ca. cccclvij. C
Ca. cccclvij. B
Ca. cccclxvij. C E
Ca. cccccij. A C
Ca. cccccxxiij. C
Caput cccclxvij. A
Ca. cccclxx. in fine.
Ca. ccccxij. J
¶ Singultus.
Caput ccccviij. C
Caput cccclvij. D
¶ Sciratos sanandum. idest apostema melancolicum.
Caput lxxv. B
¶ Syncopis.
Caput xx. A
Caput xxxi. A
Caput lxj. A
Ca. lxxviij. C H J
Caput. xcij. A
Caput cxlvi. B E
Caput clij. B
Caput clxxij. C
Caput ccvij. B
Caput ccl. A
Caput cclxxxviij. C
Ca. ccccxxix. E
¶ Syncopim inducēs
Caput cxxxvij. D
¶ Squinantia. idest apostema gutturis.
Caput lv. P
Caput cvij. E
Caput clxxv. D
Ca. ccxcj. A D
Caput ccxcix. E
Caput cccxxxix E
Ca. ccclix. C
Ca. ccclxxix. B
Ca. ccclxxxvij. D
Caput ccccly. D
Ca. ccccxcij. C D
Caput ccccccviij. R
¶ Scissuras que fiūt in manib⁹ ⁊ pedibus
Caput cccxcvi. D
¶ Somnum prouocandum. xvij. A B C
Caput xxv A J
Ca. xxvij. A B
Caput. ci. D
Ca. cxx. in fine
Caput cxvij. E
Caput cxlv. B C
Caput. cxxxi. B.
Caput ccxl. G
Caput ccl. B D
Caput ccl xxij. D
Ca. cclxxvi. D
Caput cclxxviij. D
Caput cccix. D
Ca. cccxxvij. B D
C M. in fine.
Ca. cccxcvij. D
Caput ccccly. D
Caput ccccly. E D
Ca. ccccxcij. M
Caput cccxxcviij. C
Caput ccccxix. D D
¶ Somnū prohibētia
Caput ccclvi. C
¶ Somnia mala a quibus accidunt.
Caput cclxij C
¶ Sodam sedandam.
Caput xxij B
Caput xxv. B
Caput lxxxv. C L
Caput ccclxxix. A
Caput cccxcj. C D
Caput cccxix. B C
Ca. ccccxxix. D
¶ Stomacho malo.
Caput ij. A B C
Caput xvij. J
Caput xxvij. E
Caput lxxij. B
Caput lxxxij. B
Caput xcij. in fine.
Caput xc. B
Caput cxvij. D
Caput cxcix. in fine
Ca. clxvij. in fine
Caput cxcj. F
Caput cclxxxij. C
Caput cccvij. in fine
Caput cccly. B
¶ Stomacho frigido
Caput xxij. B
Caput xxxi. D E
Caput lxj. B
Caput lxxvi. C
Caput xcv. in fine
Caput cxxj. B
Caput cxxvj. D
Caput cxvij. A
Caput cclx. D
Caput cclxxxij. F
Caput cccxxxij A
Caput ccccl. M
¶ Stomachum confortare. cxvi. A
¶ Stomachi rumores siue iflatiōes stomachi
Caput cclvij. B
Caput cccl. J
Caput cccc. F
Caput. ccccxlvij. B
¶ Stomachi inflationes.
Caput. clxxxix. C
¶ Scrofulas nouellas delere.
Caput primum D
Caput v. B
Caput. xlv. C
Caput xlvi. B M
Ca. lxxi. B
Caput lxxxvij. C
Caput xcvj. B
Caput cxxxvij. B
Caput clxj D
Ca. clxij. D
Ca. cccxvij. E
Caput ccclij. D
Caput ccclv A
Caput cclxvij. F
Ca. cclxxj. E
Ca. cclxxvi. F
Caput c cxxxvij. R
Ca. cccxlv. B
Caput cc. lix. E
Ca. cccxxxvij. in fine.
Caput cc. xxxvi. A
Ca. ccccliv. A
¶ Scrofulas que fiunt in gutture.
Caput cccci. in fine
¶ Spiritus cōfortare
Caput cxxv. G
Ca. cccxvij. B
¶ Scorpiōes effugare
Caput cxxc. C
¶ Scotomia oculorū.
Caput cccliij. P
¶ Sudorē prouocare.
Caput xxxix. D
Caput xlj. A
Caput cxxxviij. A
Caput cxcij. C
Caput cxcviij. M
Caput ccj. D
Caput ccix. C
Caput cclxxxix. A
Caput cccxcv. D
Caput ccccxlvij. M
Caput cccclxxij. B E R
Caput cccxcviij. A
¶ Sudorem remouendum sive auferendum
Caput cccxxi. E J
¶ Sudorem capitis remouendum.
Ca. cxci. B
¶ Subglutientibus.
Caput. cccxc. C

Tetanus id est spasmus tenens totum. Ca. lxxxv B

¶ Testiculorum dolor
Caput cccclxxvi. B
¶ Testiculos indurator. cccxxvi. B
¶ Testiculorum inflationes. lxxxvij. A
Caput cccxxxvij B
¶ Testiculi puerorum vt non augentur.
Caput. cxv. D
¶ Tineas delere.
Caput. cxxix. in fine
Caput cxxc. in fine
¶ Testiculorum apostemata.
Caput cxxij. M
Caput cclxxxij. A D
Caput cccij. in fine
Ca. cccxcix. F
¶ Testiculoꝝ tumores
Caput vij. C
Caput cxxxij. B
Caput cxxxvj. B
Caput. clxxx. D
Caput clxxxij. A
¶ Tristiciam remouendam. lxij. in fine
Caput. cxcvj. B
Ca cccxxij. F in fine.
Ca. cccxxxvj. E
Ca. cccccx. B E
¶ Tipicis frigoribus
Caput. cccxc. C
¶ Torturam oris.
Caput xxvi. B
Caput lij. A
Caput. cvij. D
Ca. xxv. F
Ca. cclxx. B C
Caput cccccly. D
¶ Tortiones. xxv. B
Ca. cxcij. B
Caput ccvij. F
Caput ccxij. D
Ca. cxxxix. F
Ca. ccxlvij. D
Ca. cclxxxj. B
Caput cccxl. B
Ca. cccxx. B.
Caput. cccxx. F

Tabula super tractatu de Herbis.

Caput cccxix. B
Caput cccxxxix. L
Caput cccclxxi. D J
¶ Toracem.
Caput. i. B
Caput xxxi. D
La. cxxxix. in fine
Caput lxxxv. F D
Caput clxxxvij. L
Caput cclxxxix. D
Caput cccc. L
Caput ccclv. A E
Caput ccclxxij. J
La. ccclxxv. N
La. cccclxxxiij. B
Caput cccclxxxvi. L
La. cccxxxij. E
Caput cccclxxi. B
Caput cccclxxv. B
¶ Tussim curare.
Caput vij. A
Caput xiij. K
Caput xv. B J
Caput xxiij. L
Caput xxv. L
La. xlv. A B
La. lxxxij. B
Caput. lxxix. B
Caput. lxxx. D B J
Caput xc. A D
Caput xcj. F
La. xcix. L
Caput xcv. A
Caput cxix. B
Caput cxxij. J
Caput cxxx. L
Caput cxxxvi. A
La. clv. B D
Caput clvi. B D
La. clxxvj. B in fine
Caput clxxx. B
Caput cxci. L
Caput ccvij. L D
Caput ccxi. L
La. ccxx. B L
La. ccxxvij. L
La. ccxxix. L D
Caput. ccxxxv. L L B
La. ccxlvij. M
Caput cclv. J
Caput cclxij. L
Caput cclxj. an fine
Caput ccxcj. B
Caput cccj. B Q
Caput cccix. L D
Caput cccxxij. L
La. cccxxvj. L D D
La. cccxxvij. F J
Caput. ccclxvij. L
La. ccclxxvj. in fine
La. ccclxxxij. J K
Caput cccxxv. A
Caput ccccl. L

Caput. cccdxxi. A B
Caput ccccc. A
La. cccccxxij. D D

¶ Tussim antiquam curare. xlv. B
Caput lv. N
Caput cj. in fine
Caput cxj. L
Caput cxix. N
Caput cxxxi. L
Caput clxxv. B J L
Caput. cxcvij. L
La. ccxxij. L
La. ccxxix. F
Caput ccclxij. L D
La. cccxxxxvj. D
La. ccclxj. in fine
¶ Tumores sedandos
Caput xxj. A
La. xxxix. B L
Caput lj. in fine.
Caput lxv. L B K
Caput lxxxij. A
La. xcix. in fine
Caput cvij. F
Caput cxx. A
La. cxxij. D
La. cxxxj. A
Caput clxij. L
La. clxxi. L
La. clxxij. B
La. clxxv. D
Caput clxxx. L
Caput clxxxj. B
Caput ccxi. A
La. ccxlvi. A
La. cclxj. in fine
Caput cclxij. B
Caput cclxvi. A
Caput cclxx. K
¶ Tumores mãmillas
Caput lvi. D
Caput. c. in fine
La. clxxx. C
La. ccxxvij. D
La. cclxxj. L
Caput cccxij. F
¶ Tumores igneas.
Caput. cxxxvij. B
¶ Tenasmon.
La. xiij. K La. lix. A
La. lxj. L La. cl. B
Caput clxxix. F
La. cxci. B D
Caput ccxx. B
Caput ccxxxvij. D
Caput cclxv. L L
Caput cclxix. K
Caput ccxci in fine
La. ccxxxvij. L
La. ccclxij F D

La. cccxxxij. J
Caput cccclxix. in fine
Vrinam pro uocare. La. vi. L F J
Caput vij. A
La. xvij. A B B
La. xxij. A
Caput xxv. D
Caput xxix. D
La. xxxij. A
Caput xxxix. B
Caput. lvi. D
Caput. lxv. L
La. lxxi. A L
Caput lxxv. A
Caput lxxxv. D
La. lxxxix. L
Caput xci. B
La. xcj. B
Caput. cvij. A E
La. cxij. A
La. cxv. D
Caput cxxi. B J
La. cxxx. D
Caput cxxxix. A
Caput cxl. L L
La. cxlvi. B
La. cxlvij. in fine.
Caput clvij. F
La. clxxvi. B B
Caput clxxvj. F
Caput clxxxv. in fine
La. clxxxix. D B J
Caput. ccj. B
Caput ccxj. J
La. ccxij. A L E F
Caput ccxvij. D
La. ccxxxvj. D
La. ccxxxix. A. in fine
La. ccxxxix. A D
Caput ccxlvij. D
Caput cclxij. A
Caput cclxvi. A
Caput cclxx. J
La. ccxcvi. A B L
Caput cccxvij. B
Caput cccxxij. B
La. cccxxxvi. A L
La. ccclxij. in fine
La. cccdxxxij. A K
La. cccclij. B D
La. cccccxxv. L
La. cccdlxxv. D F J M
Caput cccccxvi. D
La. cccccxxxij. D
¶ Vrinam multam et feridam prouocandã
Caput cccli. L

Caput. cccdxvi. A
¶ Vrine ardorem
La. ccccxxv. in fine.
¶ Vrine difficultatẽ.
Caput. cxxxv. L in fine.
La. ccccix. A
Caput cccclxij. L
La. cccdxxi. in fine
¶ Vrinam sanguinẽ
Caput cxxij. F
Caput cclxxxi. A L F
Caput ccccxi. in fine
¶ Vrine distillatio.
Caput dxxxix. D
Caput cccxij. D
La. ccccxxix. F
La. ccccxxij. F
¶ Variolas.
Caput cxxxj. D
La. cxxxij. B
Caput cccclxvi. A
¶ Venena curãtur.
Caput lxxxij. B D
Caput cxvi. L
La. cxxv. N
Caput cxvij. F
Caput clvij. B
Caput cxxi. D
Caput cxxix. F
Caput cclxv. A
Caput ccxxv. A L
La. cccclxxvij. in fine
La. ccccl xxx. A
¶ Venenũ reptilium ꝛ fugare serpentes.
Caput. ij. L
La. xl. D B D
Caput. xlvi. D
Caput. cxv. F
La. cxxx. in fine
Caput cxvij. D
Caput cxix. F
La. cxxxxix. E
Caput ccccxij. D
La. ccccxv. A
La. cccxlvi. D
Caput cccxlvi. F
La. cccxxxij. B. in fine.
¶ Venena fuganda.
Caput cccx. B
¶ Venenosa animalia vt toricum anuctane
Caput lxv. D
¶ Verrucas.
Caput. ix. L
Caput xxvi. A
Caput. xlvi. D
Caput clxv. B
Caput cxxxij. D F
La. cxxvi. L
Caput cxcix. B
Caput cccxxv. L

Tabula super tractatu de Herbis.

Caput.cccv.C
Ca.cccclv.B
¶ Vermes siue lumbricos cucurbitinos interficere.
Caput cc.B B
¶ Ventositatem resoluere.Ca.xxix.B
Caput xlvi.B
Caput lxxxvi.C
Ca.x.q.B C
Ca.cccl.J.in fine.
Ca.ccccxvij.A
¶ Ventris dolorem.
Caput xxix.C
¶ Ventris fluxum.
Caput xxiij.C
¶ Ventrem stringunt
Caput xxxq.E
Caput xlvij.in fine
Caput lxj.C
Ca.lxv.A
Caput lxvi.in fine
Ca.lxx.D
Ca.lxxi.A D
Caput.cxxvi.A
Ca.cxxxvq.E B D
Ca.ccxlvij.C.in fine
Caput cclxij.A B
Caput cclxj.C
Ca.ccxvij.C
Ca.cccxlv.A
Caput ccclxxij.D
Ca.ccclxxxq.B
Caput cccxlvij.C
¶ Ventrē mollificant eiusq; dolorē mitigāt
Caput vq.B
Ca.ix.B
Caput.lxxxiij.A
Caput xcvij.K
Caput x.vq.B
Ca.xi.D
Caput.cij.B
Ca.cxxxvi.A
Caput.clvi.B
Caput.cxlvq.D
Caput cxlix.D
Ca.clxxv.A
Caput ccxlvij.A
Ca.cclxxij.A
Caput ccxxix.K
Ca.cccxxxix.A B
Ca.ccccl.xx.in fine.
¶ Ventris solutionē mitigāt.Ca.cvij.B
¶ Ventrē constipātia
Caput.cxlvij.D
Ca.ccxcij.A D C
Caput.cccci.D
Ca.ccclxxxij.B D K L
¶ Ventrem fabricantium lazare.ccccxxv.A
¶ Ventris punctiones sedandas.
Caput ccclxvij.D
¶ Vesice dolorem.
Caput xxxix.D
Caput.l.E
Caput cxxij.C
Ca.cclvij.A B
Caput cc xci.A
Ca.cccclxij.A
Caput ccccvi.A
Ca.ccccxxx.A
¶ Vesice frigiditas
Caput cxxi.D
¶ Vestigia nigra in corpore abstergendū
Ca.cccxxxvij.C
¶ Vestigia vnguium remouenda.cxix.D
Caput ccclxij.E
¶ Vestigia sanguinis mortui auferenda
Ca.ccccxxvi.K
¶ Vestes vt habeant odorem bonum.
Caput cci.B
¶ Vertigo.
Caput lxi.B
Caput cxxxi.E
Caput clxij.D
Ca.ccccxlvi.D
Ca.cccc J
Ca.ccccxij.B
Ca.ccccly.B
Caput cccclxvi.D
Ca.ccccl.xxxij.D
¶ Vocē clarificādam
Caput xxij.B J
Caput cl.E
Caput clxxxij.C
Caput cxci.E
Ca.ccccv.F
Ca.cccclxij.A
¶ Vomitū puocandū
Ca.xxxvij.B C
Caput xlvq.D
Caput l.J
Caput xcvij.in fine
Caput xciij.F
Caput.c.B J
Caput cxxvi.C
Caput.cxlj.B
Ca.clxij.in fine
Ca.ccxvij.B C B
Caput ccclxij.A
Ca.cclxxvij.in fine
Caput cclxxxij.D C
Caput ccccvj.A
Ca.ccccxlvij.D
Ca.ccccvi.A B
Caput ccclxxxij.B
Ca.ccclxxxv.F
Capnt ccccvi.B
Ca.cccclv.C D
Ca.ccccl.xxij.A
¶ Vomerum sedandū
Caput lxvi.in fine
Caput cxvij.D
Caput cxxv.K
Caput cxxxij.D
Ca.clxvij.in fine
Ca.clxxxvi.in fine
Caput ccxij.D
Caput ccxij.in fine
Caput cclxxxvi.in fine
Caput cccxxix.D F
Caput ccccl xj.D
Caput cccccxi.A
¶ Volae manuum.
Caput.lv.in fine
¶ Vulue vicia curāda
Caput cccl xxi.F
¶ Vuula.
Caput xxvij.D
Caput xxxi.C
Caput lv.P
Caput.lxxv.D
Caput cccxxv.F
Caput.ccccxcij.D
¶ Vngues leprosos excludere.
Caput.cclxv.A
Caput ccccxci.L
¶ Vngulū cōtractio.
Caput.cclxj.K M
¶ Vngues scissos eradicandos.
Caput cxxxv.C
Caput cccc. in fine
¶ Vmbilicus puerorum elongatur.
Caput.cccl.in fine
Caput.ccclxxvq.B
¶ Vulnera purganda
Caput. cxc. A
¶ Vulnera cōglutināda
Caput xlij F B
Caput.vij.A in fine
Caput. cxj. N
Ca.cxxxij.in fine
Ca.clxij. C
Ca.clxxxvi.A B
Caput ccxlvij.B
Ca.a xxxij.P
Ca.ccxcv.A
Caput cccl.D
Caput ccccvij. E
Caput ccclvij.D H
¶ Vulnera cōsolidāda
Caput cxxij.H
Caput cxxxij.C
Ca.clxxxvij. C in fine
Caput ccclvij.C
Caput cclxxij.C
Caput ccci.in fine
Ca.cccl.B
¶ Vulnera desiccāda.
Caput.cccl xxxij.B
¶ Vulnera vt ad sanitatem perducantur
Caput xxvij.C
¶ Vulnera sordida curantur.Ca.vij.B
Caput xl.X
Caput xlj.C
Caput.xlq.C D
Ca.lxxvi.in fine.
Ca.xa.E in fine
Caput cxx.in fine
Caput cxxx.E
Caput cxlvij.A
Caput ccxxq.in fine
Caput cclxxix.C
Caput.cclxxx.in fine
Caput cccij.D
Ca.cccvj.C
Ca.cccxxxij.A
Caput cccxxvij.P Q
Caput.cc.xxxq.K
Ca.cccxxxij.B D
Ca.cclxxv E
Caput ccccxv.A
¶ Vulnera recentia curanda. cxx.D
Caput ccxxxq.B
¶ Vulnera pulmonis curāda. cvq.B J
Caput.clvi.D
Caput.ccxx. A B
Caput. ccxxv.B

Tabula super tractatu de Herbis.

Caput cccxxxij. F
¶ Vulnera cauata.
Ca. clxij. D
¶ Vulnera cancerosa curanda.
Caput ix. L
Ca. dxij. in fine
¶ Vulnera faucium.
Caput. cccij. B D
¶ Vulnera capitis.
Caput ccxi. B
¶ Vlcera ventris.
Caput. cclij. L
¶ Vlcera antiqua consolidare.
Caput lix. L
Ca. cccv. B
¶ Vlcera incarnanda
Caput lxxxix. F
Ca. xci. B L
Ca. cclxij. L
Ca. cdv. F
Ca. cccvij. F
Ca. cccxij. B
Ca. cccxxxij. B
Ca. cccclxxxij. B
¶ Vlcera intestinoꝝ.
Caput ccci. B
Ca. ccvi. F
Ca. cdxv. B F
Ca. cdxix. D K
Ca. cclxxi. E
Ca. ccccix. F I
Ca. cccij. B D
Caput. cccix. E
Ca. cccxcvij. G
Ca. cccxxxij. B
Ca. cccl xvij. D
Ca. cccxcij. L
Ca. cccij. D
Caput cccccxxj. B B
Ca. cccc. B
¶ Vlcera putrida ⁊ corrosiua.
Ca. ccxxxiij. B
Ca. cclxv. E in fine
Ca. cccxxx. B
¶ Vlcera sanguinolenta.
Capnt. ccxiij. L
¶ Vlcera fagadenica curanda.
Ca. lxxv. D
Ca. lxxxix. D
Ca. ccxij. B
Ca. cccclxxiij. E
¶ Vlcera renū ⁊ vesice
Caput. xvij. F
Ca. xxxij. B
Ca. cv. ij. B
Ca. clvi. B
¶ Vlcera deambulantia.
Caput. ccclv. B
¶ Vlcera carbūculosa
Caput. cccclxxiij. E
¶ Vlcera sanāda que fiunt in ambobus volis manuum ⁊ pedū.
Caput. cccij. K M

ydropicis.

Caput. xi. D M
Ca. xxix. D
Ca. xxxiij. F B
Ca. clvij. B F D
Ca. lxij. B
Ca. lxxxix. L
Ca. xc. B D
Ca. cix. L
Ca. cxxij. I
Ca. cxxxi. B
Ca. cxliij. D
Ca. clij. M
Ca. dv. L E
Ca. dxv. D
Ca. dxvi. K
Ca. dxxv. B D'
Ca. dxxvij. B F
Ca. dxxix. L
Ca. cccxxvij. in fine
Ca. cccxxij. B
Ca. cccxxv. F
Ca. cccli. in fine.
Ca. cdxv. I
Ca. cccxxxij. B
Ca. cccxxvi. E
Ca. cccl. D D
Ca. ccclxix. in fine.
Ca. ccclxxij. D K
Ca. ccclxxxiij. L
Ca. cccci. D
Ca. cccevi. K
Ca. cccclx. B E
Ca. cccclij. D M
Ca. cccclv. F
Ca. cccclxxvi. B L
Ca. cccccj. D
¶ Yliaca passio. lxi. E
Ca. lxiij. B
Ca. lxv. K
Ca. lxxxv. F
Ca. xcvij. in fine.
Ca. cxiij. E in fine.
Ca. dv. B
Ca. dxxxvij. E D
Ca. ccxvij. B B E
Ca. ccxx. D
Ca. ccxxij. F I
Ca. ccxcvi. in fine.
Ca. cccv. E
Ca. cccx. L
Ca. cccxlvi. K.

Sequitur tabula de Animalibus.

¶ Ad alopiciam.
Caput. xxj. D
Ca. xxij. D
Ca. xxv. E.
Ca. lxxvij. B
Caput. lxxxiij. L M
Ca. xcvij. D
Ca. xcix. M
Ca. cxxij. B.
Ca. cxxiij. L
Ca. clvij. E
¶ Aurium dolor.
Caput ij. in fine.
Caput. iij. L
Ca. xxij. K I.
Ca. xxxiij. E K
Ca xxxiij. E
Ca. lxij. B
Ca. lxx. B
Ca. lxxv. B
Caput. clx. B L
¶ Aurium vermes.
Caput. i. B
¶ Auriū vlcera.
Caput cxl. F
¶ Auris sordicies.
Caput i. B D
¶ Apostemata post aures.
Ca. d. L
¶ Auditum recuperandum.
Caput. xiij. F
¶ Apostēata gutturis.
Ca. i. K. ⁊ in fine.
¶ Apostemata grossa dissoluenda.
Ca. xxij. M
¶ Apostematibus pulmonis confert.
Caput. xxxi. Q
¶ Apostematum duricias soluit.
Ca. lxxx. B
¶ Adusta sanat.
Caput. lxxx. D
¶ Asmati valet.
Caput. ij. L
Ca. dix. E
¶ Animalia venenata vt fugantur.
Caput. lv. B E
¶ Ani causas.
Caput. cli. B
¶ Apum siue vespaꝝ rum ictus.
Caput. xxij. B
¶ A vicijs custodit.
Caput. lxxx. D

Gothon. id est vlcera oris.

Caput. xxvij. in fine.

Capitis dolorem siue sodam sedare

Ca. xxxij. D
Ca. lxij. L
Caput. c. E.
¶ Capitis vlceribus.
Caput. cliij. B
¶ Capillos crescere facit.
Caput. xlvi. B
¶ Capillos qui sunt in palpebris amputat.
Caput cxxix. B
¶ Capillos ⁊ pilos crescere nō sinit.
Ca. xxij. L
¶ Cancer.
Caput ij. in fine.
¶ Calculus.
Caput. iij. L
Caput. lxx. L
Ca. xcix. D
Ca. xx. in fine
Ca. xxxij. in fine
¶ Calculus vesice.
Caput cxij. I
¶ Carbunculus.
Caput. xij. B
Ca. xxj. B
¶ Cantarides bibenti bus subuenit.
Caput. xxj. M
¶ Carnem malam eradicandam.
Ca. lxxij. F
¶ Cascos a muribus nō attingi dicunt.
Ca. xcix. D
¶ Cancs impinguat.
Ca. xxij. D
¶ Capillos ⁊ lendes tollunt. Ca. xxij. K
¶ Cerebrum cōfouat.
Caput. xxxi. F
¶ Cerebrū calefaciendū.
Caput lxxij. B
¶ Ciatica passio. cl. D
¶ Cyliaca passio
Caput. cl. in fine

Tabula super tractatu de Animalibus.

¶ Colica passio.
La.lxxxviij.E G
¶ Coitum commouet.
La.v.L.
La.lxviij.D E
La.cxlij.in fine
¶ Cor confortandum.
La.lxviij.A in fine.
La.c.in fine
¶ Colorē bonū efficit
La.lxxviij.B
La.lxxx.H
¶ Contra niuis, nocumentum.
Lc.cl.J.

Dentiū dolores curat.

La.xxiij.B
La.xliij.in fine.
La.xxij.H.
La.cliij.in fine.
¶ Dentes confirmat et gingiuas.
La.v.K M.
La.xiiij.G
La.xxij.G
La.xxxiiij.J
La.cxx.in fine.
¶ Dentium rubiginem curat.
La.xiiij.B
¶ Dētes vt velocit' ori anf. ⁊ sine dolore exeāt
La.lxxxiij.E
¶ Dentiū eradicationem facilem.
La.cxxij.in fine.
¶ Dissenteria.
La.i.K
La.iiij.M
La.xxij.J L
La.xxvij.G
La.lv.D.
La.cl.in fine
¶ Difficultati anhelitus confert.
La.i.E
¶ Dorsi dolori ꝓsunt.
La.xxv.D
¶ Domū tuā vt mūdas ab oi reptile ac serpēte
La.v.in fine.

Epilentiam.

excitat.
La.xij.in fine.
¶ Epilentia.
Lap.ij.E
La.v.A N P
La.xxvij.A.B
La.xxxi.C
La.lij.B
La.lxxxiij.F
La.lxxxvij.B
La.cv.in fine
La.clvij.B E.
¶ Empetigo.
La.i.D G
La.iij.B
La.cl.F
¶ Emigranea
La.i.B
¶ Emorroidas
La.xiiij.M
La.xxv.D
La.xxvij A
La.xxxiiij.C
La.lxxx.B
La.lxxxviij.F
¶ Emoptoica passio.
La.lv.D
¶ Ethicis.
La.v.J
¶ Excoriationi calcanei sanat.
La.iij.C
¶ Ebrietatem curat.
La.iiij.D La.lix.B
¶ Effusiones ad visceram prohibet.
La.lxxi.B
¶ Elephantiā sanat.
La.lxxi.in fine.
La.xciij.D et in fine.

Fantasticos.

sanat.
La.lxxxviij.D
¶ Febres curat.
La.lv.in fine.
La.cxlij.B
¶ Febres cotidianas.
La.v.L La.lxxx.J
¶ Febres cotidianas.
La.iij.D
¶ Febres tertianas.
La.xxviij.E
La.lxx.D
La.lxxx.in fine.
La.clvij.C
¶ Febres quartanas. facit euenire.
La.lxxiiij.B
¶ Febribꝰ periodicis.
La.i.H
¶ Fetum extrahit.
La.xxxi.K
La.liiij.D ⁊ in fine.
¶ Fistula.
La.xxij.in fine.
La.xlvi.C
La.xcviij.B
La.cxxxix.C
¶ Fissuras labiorum.
La.i.B.
¶ Fissuris frigorꝫ valꝫ
La.v.B
¶ Furfures delet.
La.xiiij.A
La.xxvij.E
Formicas vt dimittāt mansiones ⁊ fugiant
La.lxiij.A B C. ⁊ in fine.
¶ Formice vt morient in eorū foraminibus
Lap.lxiij.D
¶ Formice vt nō exeāt eorum foramina.
La.lxiij.D

Herisipila.

La.i.D H
La.cv.G
La.cl.B
¶ Hominem inuisibilem reddere.
La.xxviij.H
¶ Humeri doloribus sanat. La.xciij.E

Ignem sacrum curat.

La.cli.E
¶ Ignis adustionem curat.
La.xxviij.A
La.cxx.D
¶ Ictericia.
La.i.D H
La.xxiij.A
La.cij.in fine.
¶ Inflationes tollit.
La.xxxi.L
¶ Inuncturarum dolores curant.
La.lij.A
¶ Impregnatiōeꝫ siue conceptum iuuant.
La.xxvij.B
La.lv.E
¶ Infanti fluxum abscindit ab ore.
La.xcix.K
¶ Intestina rupta.
La.lix.C
¶ Imbriū ac tonitruū
La.xxxviij.A
¶ Impinguat fortiter
La.cxxx.C

Lapidem in vesica dissoluit ⁊ curat.

La.ij.F
La.v.D
La.cv.C
¶ Lapidē renū curat.
La.lxiiij.D
¶ Lac attrahēdum in mammillis.
La.v.L
¶ Lac mulierꝫ in mammillis dissoluit
La.lxxxiij.in fine.
¶ Lacertoꝝ ifirmitas
La.cxx.F.
¶ Latrocinia terroresq; nocturnos ꝓdesse
La.xxviij.F
¶ Lepram sanant.
La.v.A
La.xxiiij.G
La.lxxi.in fine.
La.cxxxix.A.
¶ Litargie valet
La.cxxxix.F M
¶ Lienꝫ dolores curāt
La.xiiij.H
¶ Lupus vt terrēat.
La.lxxx.C.

Matricis

dolorem curat.
La.cxl.G
¶ Matricꝫ suffocatōꝫ
La.xij.A
¶ Matricis prefocationem.
La.xxvij.B
¶ Macula faciei delꝫ
La.cxl.A
¶ Maculas nigras, emendat.
La.li.D
¶ Mēbra corroborat.
La.lxviij.C
¶ Menstrua imperat
La.xxiij.B.
La.xxxi.E
¶ Menstrua abstinet.
La.lxxxiij.K
Morpheam curat
La.i.E G
La.iij.B
Morbo acuato medet
La.xxiiij.H
¶ Morbum caducum sedare.
La.xxxi.in fine
La.xxxiiij.H
¶ Morsibꝰ serpentū ac scorpionum.

Tabula super tractatu de Animalibus.

La.ij.B
La.lx.in fine.
La.cxlvi.B
¶ Morsus canis rabiosi.
La.ij.B.
La.xxiij.B
¶ Morsus aranearū.
La.n.LDE.
¶ Morsus catti curāt
La.xxv.BB
Morsus muſtele.
La.cij.BB
¶ Morsus marinorū vel ictus coxi curant
La.ij.D
Morsus vipere.
La.i.F
¶ Mulier vt cōcipiat maſculū vel feminā.
La.clvi.D
¶ Mulier vt non concipiat.
La.cxcvij.in fine.
¶ Muſtelam effugat.
La.xcij.E
¶ Mures necat.
La.cix.BBLEBH
¶ Murce vt de domo fugiant.
La.xcix.FJ

Narium feto

ri confert.
La.xxvj.E
¶ Neutrecicos ſanat.
La.v.M
La.lxxvj.B
¶ Nervos contractos remollire.
La.clvj.B

Oculorum.

dolores.
La.xxiij.L
La.cliij.in fine.
La.lxxxvij.F
La.cxl.B
La.cliij.in fine.
¶ Oculorum ſuffuſiones ſanat.
La.xxiij.J
La.cliij.B
¶ Oculorum albedo curatur.
La.cxx.in fine.
¶ Oculorum claritatem reſtituit.
La.lxij.B.
La.lxxx.in fine.
¶ Oculos caligines.
La.cliij.B. t in fine.
¶ Oculorum albuginem abſtergit.
La.i.D
La.ij.E
La.xi.in fine.
La.lxvij.B
La.lxxij.in fine.
La.c.D.
La.cxxx.D
¶ Orum piloꝝ euulſorum prohibentia.
La.xxiij.FB
¶ Oblutioni confert.
La.xxi.P
¶ Quib morbū ſanare
La.ij.in fine.

Paraliticis.

ſubuenit.
La.xxx.Q.
La.c.C
La.clvij.B
¶ Paraliſis lingue.
La.xxx.E
¶ Paraliſim totius corporis valet.
La.xxx.L
¶ Pannū mundificat
La.lxxxij.C
¶ Parturiētibꝫ. t pericula puerpij tollunt.
La.xxvij.LD
¶ Priſicia.
La.xxij.M
La.cl.D
¶ Pilis palpebrarum victus curat.
La.xiij.E
¶ Pilis redire cogant
La.cxxxix.B.
¶ Podagra.
La.i.B
La.xxij.E.
La.xxiij.CL
La.lxxxij.J
La.xcij.in fine.
La. ij.in fine.
¶ Pulmonis vitia valet.
La.xxxi.L
¶ Puſtulas ſoluit.
La.xvij.in fine.
La.xxj.B
¶ Pruritus.
La.i.D
La.lxxxvi.B
¶ Prurigines tollit.
La.xxiij.B
¶ Pulices necare.
La.xxvij.BLDF
¶ Pulices effugare.
La.xxvij.E M.t in fine.
¶ Pediculos interficit.
La.cxix. per totum capi.

Qui vexan

tur ab incubis.
La.xlvij.E.

Renum do

lorem curat.
La.ij.D
La.v.DF
La.li.B.
¶ Reumatiſmū curat.
La.v.M
La.xxxij.K
La.lv.B
La.lxxvj.L.
¶ Rubea venenia auxiliatur.
La.cliij.B

Sanguinez.

meliorem generantia.
La.ij.B
La.ij.B
¶ Sanguinis ſputus
La.v.J
La.cxx.E
¶ Sanguinem minus gentibus.
La.ij.F
¶ Sanguinis fluxus narium ſiſtitur.
La.i.E
La.v.EBQ
La.xiij.M
La.xxvj.L
La.xxvj.D
La.xxxiij.B
La.liij.B
La.cl.LD
¶ Sanguinem conſtringit.
La.xi.B
¶ Sanguinis excretiones iuuat.
La.lix.B
¶ Scabiem abſtergendam.
La.i.D
¶ Sanguiſuga vt cadat de gutture.
La.xlvi.B
¶ Spaſmus.
La.clx.in fine.
¶ Spaſmus ex plenitudine confert.
La.xxx.K
¶ Splenis ſudorem adiuuat.
La.xxxiij.E
¶ Splenē liquefacit.
La.xiij. in fine.
¶ Splenis vuriciei confert.
La.v.J
¶ Splenē attenuat.
La.xij.B
¶ Serpigo.
La.i.D
¶ Secūdinā excludit.
La.xij.B
La.xxx.K
La.liij.D
¶ Serpentes fugare.
La.xxij.D
La.xl.B
¶ Serpēs vt illo die nō tangat.
La.lxxv.B
¶ Serpentes vt non timeat.
La.xxxiij.D.
¶ Serpentum ictus.
La.cliij.B
¶ Sincopis.
La.xxxiij.L
La.c.B.
¶ Squinantia.
La.i. JK. t in fine.
La.cxl.D
¶ Spinas t furculas extrahit.
La.cxxx.B
¶ Stomachum mundificat.
La.lxxx.L
¶ Stomacho ex frigido dolenti confert.
La.xiij.L
¶ Stomachum exulceratum curat.
La.xiij.J
¶ Stomachū cōfortat
La.xlv.B
La.xxi.in fine.
¶ Scotomia.
La.c.B
¶ Scorpiōes interficit
La.i.B
La.cxxxvi.L
¶ Scorpiōibꝫ pcuſſis
La.cxxxix.in fine.
¶ Scorpiones vt de domo fugentur.
La.cxxxvi.B

Tabula super tractatu de Animalibus.

¶ Scorpio si nomo: derit aliquem
La.cxxxvi.D
¶ Scorpõis pũctura.
La.v.H.
¶ Scrofulas.
La.v.L
La.xvij.in fine
La.xvij. in fine.
¶ Surdos sanat.
La.xxij.B
¶ Sudorem inbibet.
La.xxj.H

Tetani cura.

La.cxxij.D
¶ Tenasmoni.
La.xiij. H
¶ Tremori confert.
La.xxxi.N
La.lxxxij.DL
¶ Tremulos liberat.
La.xxiij. A
La.cxl.D
Timorem melancolicum amputat.
La.c.B
¶ Tinea pellit.
La.xxxiij.L,
La.cxlv.AB
¶ Tumores solvit.
La.cxl.E
¶ Tumorẽ vulneribꝰ non admittit.
La.xvij. L
La.xxvj.F
¶ Tussis.
La.v.JN
La.xxxiij.B
La.cxxj.B
¶ U
¶ Venenis omnibus resistere.
La.i.F
La.ij. E
La.lj.L
La.lxxiij.F
La.lxxv.in fine
La.lxxxij.B
¶ Venenum bibitum extinguit
La.xxj.E
¶ Venena toxica curanda.
La.xxj.J
¶ Venena leporis marini curat.
La.cxxvij.in fine.
¶ Ventres puerorũ siue infantium solvit
La.xcix.D
La.cl.L
La.clvj.F
¶ Ventrem dissolvit.
La.xlv.A
La.lxxi. in fine.
¶ Ventris vulnerationes curat.
La.v.M
¶ Ventris dolor purgitivus.
Lap.xxxi.R
¶ Ventrem mollit.
La.v.M
La.liij.B
¶ Ventrem abstinet.
La.xxiij.D
¶ Urinã provocantia
La.xxvj. A
La.xlv.B
La.lxxi.in fine:
¶ Urine difficultatẽ.
La.xcix. P
La.cj.in fine.
¶ Verrucas curat.
La.xxiij.FL
La.xxvj. D
Lap. xxx.L
La.cxxx.in fine
¶ Vermes expellit.
La.xxxiij. L
La.cxxj. L
¶ Vermes ex solutiõe vomitum educant.
La.cxxx.B
¶ Ventositatis stomachi ꝛ intestinorum.
La.xxxiij.E
¶ Vestigia cutꝭ curat.
La.v.F
¶ Tinge dolores curat.
La.ij.F
¶ Visum cõfortandũ.
La.lxxvij.B
¶ Ulcera oris sanat.
La.xiij.D.
¶ Ulcera intestinorum.
La.v.O
La.liij.E
La.lxxxij. D
¶ Ulcera capitis.
La.clij.B
¶ Ulcera que serpunt sananda.
La.xij. B
¶ Ulcera ambulantia
La.v.F
¶ Ulcera putrida mundat.
La.fv.A
La.lxxij.B
¶ Ulcera antiqua sananda.
La.i. K
¶ Vulnera recẽtia ad sanitatem perducat.
La.xiij.B
¶ Vulnera sanat.
La.xxij.M
¶ Vultum gratum et niveum facit.
La.i.J
¶ Uor tua vt te diligat semper.
La.xlvi.B
¶ y
y dropicis.
La.iij. K
La.v.J.
La.xvij.LM
La.xxj.J
La.xxvj. E
La.lxxxij.in fine

Tabula de Auibus.

¶ Ad Alopiciam.
La.x. B
¶ Aurium dolor.
La.xxxj.F
La.xcvij.E
La.cxij.A
¶ Ad Asma.
La.xvi.A
La.lij.in fine
¶ Aquam in aure ejiciendam.
La.x.L
¶ Aluum sistit.
La.ix.L
¶ Apostematibus. calidis.
La.xci.F
¶ Apostematibus cancerosis.
La.x.L
¶ Aspredo palpebraruꝫ.
La.xciij.B
La.xcvij. E
¶ Auis que omnes infirmitates egrotãtis intra se colligit.
La.xxi.ABL
¶ L
Lalculus.
La.xxxij.L
¶ Larbunculus.
La.xxxj.F
La.xciij.E.
La.cxij.A
¶ Capitis dolorem hiuc iodam sedat.
La.xxxij.A
La.lxxxiij. L
La.cxvij.B
¶ Capillos crescere facit.
La.xix.N
¶ Capita clauorum.
La.xix.B
¶ Colica passio.
La.xxxj.in fine.
La.lij.F
La.xciij.B
¶ Colli dolorẽ sedant.
La.liij.M
¶ Combustionibus
La.xciij. F
¶ Coitum commouet.
La.ix. E
La.xci. NQ
La.xcij.AB
¶ Cor confortandum.
La.xci.in fine
¶ Culices effugãdos.
La.xli.per totũ corpus
¶ D
Dissinteria.
La.xciij.B
¶ E
Empetigo.
La.xix.DO
La.xxxj.B
La.xi.in fine.
La.cxj.A
¶ Epilentia
La.xxvj.D
La.lxj.B
La.xcvij. F
¶ Ebrietatem curat.
La.lxxxiij. in fine.
¶ F
¶ Faciem purganda a lentigine.
La.xcj. E
¶ Facies fissuras.
La.x. A
¶ Falco si non potest firmare.
La.xlv.A
¶ Falco si nimium laxatur.
La.xlv.B
¶ Falco si os fractum

Tabula super tractatu de Fluibus.

habuerit in crure vel ala.
La. xlv. C D E.
¶ Frenesis.
La. xvi. in fine.
¶ Flegmones qui nascuntur in naribus.
La. liij. in fine
¶ Fluxum sanguinis narium.
La. xxxij. D
La. liij. D
¶ Fluxus omnes stringunt. La. liij. J
¶ H
Homo egrotans an viuat vel moriatur.
Caput. xxi. A B
¶ His qui cibos non gerunt.
Caput lxxxix. A
¶ I
Juncturaꝝ dolores
Cap̄. lij. in fine.
¶ Ignem sacrum.
La. xci. R
¶ Ignis adustionem.
La. xci. C
¶ L
Labiorum fissuras.
La. x. A
¶ Lentiginem elimat.
La. lxxiiij. A
¶ Lingue asperitas
Caput. liij. G.
¶ Lumborum dolorē. remouendum.
La. i. in fine.
¶ M
Menstrua imperāt
La. xix. J P
La. xci. R.
¶ Mamillas puellaꝝ ꝓhibet a magnitudine
La. cxv. B
¶ Morphea.
La. xix. N
La. lxxiiij. A
La. cxij. A
¶ Morsibus serpentū.
La. xxxij. E.
La. lij. in fine.
¶ Morsus canis rabiosi.
La. xxxij. B
La. xxxix. in fine.
La. lxij. in fine.
¶ Morbum caducum
La. cxix. B
¶ Morbos faucium.
La. lxij. D
¶ Morbo regio
La. xcij. C
La. xcviij. in fine.
¶ Mulier vt narrabit omnia que gessit.
La. xvi. B
¶ Musce vt necantur
La. lxxxi. A in fine
¶ O
Oculorū dolores
La. iiij. A
La. xxxij. B E
La. liij. H
La. lxxix. A
La. lxxxi. B
La. xcix. A
La. cxv. C
La. cxix. D
¶ Oculorum albuginem abstergit.
Caput iiij. B
La. lxij. G
La. cxix. F
¶ Oculoꝝ suffusiones
La. xciiij. A
La. cxiij. B C
¶ Oculorū caliginem.
Caput. iiij. in fine
La. xxi. A B.
La. lxij. C
La. xciij. B
La. xcviij. E
La. cxix. C
¶ Oculorum claritatem restituit.
La. i. A B C
La. xvi. D
La. xxi. B
La. xcviij. D
¶ Obliuioni confert.
La. xcviij. in fine
¶ P
Paraliticis.
Caput lix. B
La. lxxxiiij. A
¶ Podagra.
La. xxxij. G.
La. xci. J
La. xciij. C
¶ Pustulas oculorum reprimit.
Caput liij. L
¶ Pulices effugare.
La. xxxix. A
¶ Q
Qui sumpsit venenū
Caput. xci. L M
¶ S
Scabiē abstergēduꝫ
Caput. xix. B H
¶ Sanguinem bonuꝫ generantes.
La. lij. B
¶ Secūdinā excludit.
La. cxix. E
¶ Serpentes fugare.
La. xvi. C
Cap̄. cxix. A
¶ Squinantia.
La. lxij. C
¶ Sanguinem melancolicum generantia.
La. lix. A
¶ Scinifes vt non intrant domum.
La. cvij. A.
¶ Stomachum confortare.
La. lij. E
¶ Sperma multiplicandum.
Caput. ix. E
¶ T
Thesaurus tuus vt augetur.
La. lxvi. in fine
¶ Tumores soluit.
La. lxij. C
¶ U
Ventrē fluere facit.
La. vi. in fine.
¶ Ventrem stringit.
Caput vi. A.
Caput. cx. A
¶ Venenis omnibus.
Caput xxvij. B
¶ Verrucas.
Caput. xix. M
¶ Vesparū puncture.
La. cxvi. C D E
¶ Visum acuit.
Caput. cvi. B
La. cxv. D
¶ Visuꝫ confortandū
Caput lxij. E
¶ Vocē clarificandaꝫ.
Caput ix. E
La. liij. C
¶ Urinā prouocātia.
La. xix. C P
¶ Unguibus leprosis faciunt cadere.
La. xix. A N P
¶ Y
Ydropicis
Caput. xix. R

Sequitur Tabula de Piscibus.

¶ Ad alopicias.
La. xxxvi. in fine.
La. lxxxvi. C
La. ciij. C
¶ Auxium dolores.
La. ij. B
¶ Anhelitus constrictiones.
Caput. xlix. L
¶ Asma.
Caput. lxxxi. D
¶ Aluum emollit.
La. xci. D
¶ Abortum faciunt.
Caput. xlix. F
¶ C
Capitis dolorem tollunt.
Caput. xci. C
¶ Calculos sanat.
La. xxxvi. H
La. lxxxvi. F.
¶ Carbunculus.
La. xlix. R
La. lxi. E
¶ Carnes excrescentes tollit.
La. lxxxi. J
¶ Cicatrices tollere.
La. lxxxvi. E.
La. cij. A.
¶ Coleram deponunt
La. lxxxvi. ꝓpe finem.
¶ Coitum stimulare dicuntur.
La. xxv. A
¶ Corpori tela extrahuntur.
La. lxxxi. G
¶ D
Dentium dolores.
Caput ciij. D
¶ Dentes purgantur.
La. xxij. A
¶ Dentes abstergunt.
La. xvi. B
¶ Dētes dealbandas.
La. lxxxi. R
¶ E
Epilenticis.
Caput. xxxviij. B
La. lxxiiij. in fine.

Tabula super tractatu de Scabus.

¶ Extenuatis.
La.xvi.D

¶ F

Faciem dealbandaz
Caput lxxxi.in fine
¶ Fastidiũs medentes.
La.lxvi.A
¶ Febrium venientes.
La. xxv.B
Caput.xxvij.C
La.lxxxq.A
¶ Febribo quartanis.
Caput.xvi.D
¶ Febres frigidas.
sanat.
Caput.cvj.B

¶ J

Ignis adustionem.
Caput.xxij.B
¶ Jctibus scorpionũ.
La.xxiq.B
Caput.lxxxvi.G
¶ Jctibus siue morsus draconis marini.
La.xxvi.C D B J E
La.xx.A

¶ L

Lachrimas phibet.
Caput. xvi. C
¶ Lepra.
La.xxvj.A
La.lix.in fine.
¶ Libidinem excitandam.
La.lxxxvij.B

¶ M

Mammas mulierum sanat.
La.lviij. in fine.
La.lxxiq.B
¶ Maculas in facie mulierum delet.
Caput. lviij.B
¶ Maculas carnis.
La.lxxxi.B
¶ Menstrua mulierũ
Caput.lxi.D.
¶ Morsus draconis curatur.
Caput. iq.B
¶ Morsus reptilium.
Caput.iq.A
¶ Morsus scorpionis marini.
La. lxxxvi. A B L M
¶ Morsus vipere
La. xcvj. A
¶ Morsꝰ canꝭ rabidi.
Caput.xcvj.B
¶ Morsus murene.
Caput.lix.A

¶ O

Otis vlcera.
La.xcvj.C
¶ Oculorum caligines tollunt.
Caput.lxxxvi.J
¶ Oculorum suffusiones detergunt.
La.lxxxvi.H J.
¶ Oculorum rubedini valet.
Caput.xlix.L
¶ Oculoꝝ tumores.
La.lxxxi.E
Caput.xci.B
¶ Oculoꝝ cicatrices.
La.lxxxi.F
¶ Oculorũ carnes superuacuas cõsumit.
Caput. cj.A
¶ Oculoꝝ albuginem
La.xxv.in fine.
Caput.lxxxi.F

¶ P

Pannum ac lentigines delendum.
Caput.xvi.B.E
La.xxxvi. J
La.xlix.B
Caput.lvij.C
Caput. cij.B
¶ Parotidas ꝛ strumas curat.
Caput.lvij.C
¶ Partus facilis.
La.xcj. in fine.
¶ Prefocationibus matricis.
La.xxxvij.B
¶ Pilos generat.
Caput. xlix. C.
¶ Pilos et carnes abradit.
Caput xlix.C
¶ Pilos inutiles in palpebris cohibet.
La.xlix.D
¶ Podagra.
Caput.xlix.J

¶ Q

Qui habent tedium vini.
Caput ij.in fine.
La.xi.in fine.

¶ S

Scabies pectoris.
Caput.xij.A
¶ Scabies palpebrarum.
Caput.xvi. C
¶ Stericis offocationibus.
La. lxxiij. F
¶ Sciaticos liberat.
Caput lxi.C
Spinas acutas extrahendas.
Caput. xvi. F
¶ Signum tẽpestatis
Caput.xix.A
¶ Stomacho debili.
Caput.xxiij.A
La.xlix.L
¶ Stomachũ reficiũt.
La.lxvi.A

¶ T

Tussis
La.xxij. in fine.
¶ Tenasmon.
Caput.lxvi.C
¶ Tumores tollit.
La.lviq. in fine.
¶ Toracem curat.
La.lxxxi.D

¶ U

Ventrẽ mollificare.
La.xxxvi.A
Caput.lxxxi.A
¶ Ventrẽ mouent.
La.lxxiij.in fine.
¶ Venena curanda.
Caput. xxvi. E
Caput. lxi .B
La.lxxiq.A
¶ Venena leporis marini curantur.
Caput. lxvi. A
¶ Vsum abstergendũ
Caput.xlix. E
¶ Vlcera desiccanda.
Caput.xvi.C
¶ Vlceribus capitis.
La.lviq. A
La.lxxiq.A
¶ Vlcera vesice.
Caput lxvi.D
¶ Vuam sedat.
Caput.lxvi.E
¶ Vrine difficultates
Caput.xlix.L
¶ Vultum gratum ac niueum faciẽdum.
Caput.xxv.D.
¶ Vulnera sordida purgat.
Caput. xxxvi.E
¶ Vulnera nimis profunda concarnãtur.
La.lxvi.in fine.
¶ Vulnera putrida gingiuarum.
La.lxxiq.D E.
¶ Vulnera glutinant
Caput.xci.D
¶ Vngula resoluenda
Caput.xvi.C

¶ y

ydropicis.
Caput. xxvq.D

Tabula de Lapidibus.

¶ Ad alopicias.
La.xxij.B
La.xlv.B L D
¶ Aurium dolores.
La.xxxvi.A
La.lxxxvi.C
Caput.ci.A
¶ Aurium fluxus.
Caput.xvij.E
¶ Aurium vlcera.
Caput. xvi.E
¶ Aurium attritiones
La. cxxiq. M ꝛ in fine
¶ Aurũ augere tradit.
La. xxxvi. F
¶ Apostematibus inguinis.
Caput.xvi.B
¶ Apostemata gigiue
Caput.xvi.D
¶ Apostemata putrida curat.
Caput.xxx.E
¶ Apata frigida
Caput.xxxv.E
¶ Apostemata splenis
Caput.xlij.C F
¶ Apostemata flegmatica curat.
Caput.cxlv.D P
¶ Apostemata flegmatica testiculorum maturanda.
Caput.cxxiij.K
¶ Apostemata dura resoluit.
Caput.cxxvi.B

Tabula super tractatu de Lapidibus.

¶ Apostemata que fiunt in ano.
La.cxxxiiij. in fine.
¶ Apostematibus vulue conuenit.
La.cxxiiij. F
¶ Apostematibus calidis mãmillarum.
La.cxx. F
¶ Apostematum in initio conuenit.
La.lxxij. A
¶ Asma.
Laput.xxij. D
La.xxxviij. A
Laput.lxxi. B
Laput.ci E
La.cxxiij. D
¶ Ad dolorem stomachi. La.iiij. A
¶ Amorem conciliat.
Laput.x. F
¶ Ad iras regum et dominorum.
La.xxxiij. E
¶ A prelias ⁊ ad causas vincendas.
Laput.xxxij. C
¶ Ad impetrandum quodlibet.
La.cvij. C
¶ Ad diuitias valet.
La.lxv. D
¶ An sit virgo vel corrupta.
La.lviij D
¶ Ad venereos voluptates.
Laput.lij. C
¶ Artetice passioni.
Laput.xcix. A
¶ Anchaꝝ doloribus confert ⁊ iuncturarũ.
Laput.ci. A
¶ Ad fissuras que fiunt in ano
La xxxv. B
La.cxx. A
¶ Adustioni ignis.
Laput.xvij. H
La.lxxviij. E
¶ Argentum viuum extinguendum.
Laput.xxi. D
¶ B
¶ Bothor oris.
La.cxxxi. B
¶ C
¶ Capitis dolorem tollunt.
La.lxxvi. A
¶ Catarrum prohibet
Laput.xxvi. E
¶ Cardiaca.
La.lxxviij. A F
La.lxxxvi. F
La.cxxxv. in fine
¶ Caput purgium.
La.lxxxvi. B J
¶ Capillos attenuat.
La.lxxxix. B
Laput.c. H
¶ Causam litis ante iudicem reprimere.
Laput.xliij. B
¶ Carnem superfluam auferendam.
Laput viij. A
La.xv. B
Laput.xxxv. D
Laput.c. B
¶ Cancer.
Laput.xiiij. J
Laput. xv. B
La.xvij. B
¶ Carnes humidas desiccandas.
Laput.xij. B
¶ Cerebrum mundificandum.
Laput xiiij. H
¶ Cephalargicis.
Laput.lxxvi. A
¶ Ciliaca passio.
Laput.lxiij. B
¶ Colicam passionem curat.
Laput. lij. A
La.cxl. F
¶ Cordis cõfortantia.
Laput.xviij. C
La.lxv. in fine
La.lxxxviij. D. ⁊ in fine.
La.lxxxvi. T
Laput.cxxx. in fine.
¶ Cordis tremorem
Laput.xviij. F H
Laput. xx. C E
La. lxxviij. F
¶ Cordꝫ leticiã reddit.
Laput lx. A
Laput.lxv. D
¶ Colorem in facie perditum recuperat.
Laput.lxxv. F
¶ Corpora pinguia extenuandum.
Laput.viij. B.
¶ Coniugij dat amorẽ
La xxiij. A. ⁊ in fine
¶ Conceptũ ꝓhibet
Laput.lxvi. F
¶ Conquassatiõibus que fiunt in interioribus membris.
Laput.lxxxvi. D
¶ Contra omnes inimicos.
Laput.lxvi. J
¶ Contra hostes.
Laput.i. A B.
La.xxiij. D
¶ Contra insaniam.
Laput.i. A. et in fine.
La.xxxiij. A
¶ Contra rixas. et iniurias.
Laput.i. A
¶ Contra incursiones fantasmatuꝫ.
Laput.i. A
Laput. xxxviij B
¶ Contra pigriciam.
La.xxiij. D
¶ Contra feruoreꝫ animumqꝫ commotuꝫ.
Laput.v. A
¶ Contra tristiciam ⁊ grauitatem.
Laput.v. in fine.
Laput.lx. A
¶ Contra morbum caducum.
Laput.x. E B
Laput.lviij. A
¶ Contra polipum.
La.xv. C
¶ Contra periculum tonitrui.
La. xxxij. in fine.
¶ Cõtra nocturnos timores.
Laput.xxxviij. in fine.
¶ Contra tempestates ⁊ grandines.
La.xlij. in fine.
¶ Cõtra vana mõstra
Laput.xlij. H
¶ Contra toxicum.
Laput lxv. D
La.lxxvij. R
¶ Contra melancoliaꝫ
Laput.cxxxv. B
Laput cxlij. A
¶ Contra fantasticas visiones.
Laput.cxxxv. in fine.
¶ Coleram nigram educendam.
Laput.xiiij. H
¶ Coitum retinet.
Laput.cxiij. B
¶ D
Dentes abstergit.
Laput primum. E
Laput. lxxviij. E
La. cv. C D E F
Laput.cxxxix R
¶ Dentium dolores.
Laput. lix. H
¶ Dẽtes dealbandas.
Laput. xliij. in fine.
¶ Dentes purgantur
La.primum. D E
¶ Dentium corrosionem prohibet.
Laput. xvi. E
¶ Dentes confortat.
Laput.xvij. in fine.
¶ Dentium sordes abstergit.
Laput. xliij in fine.
¶ Deuincere inimicos. La.xlvij. A C
¶ Demonia vincere.
Laput xxxviij. C
¶ Demones fugat.
Laput.lviij. B
¶ Demonibus ⁊ incantationibꝫ resistit.
Laput.lviij. E L
¶ Dissinteria.
Laput.lxiij. B
La.lxxxiij. E
La.cvij. in fine.
¶ Diuitias auget.
Laput.x. D F
¶ E
¶ Emorroidas exsiccandas.
Laput.xv. A
Laput.xx. E
¶ Ebrietatem tollere.
Laput. vij. A B C
Laput.xlix. C D
¶ Epilenticis.
Laput.xiiij. H
La.xxxiij. A
Laput.xlij. B
Laput.xlv. D
La. lviij. B
La.lxxxvi. A
Laput.cxiij. C
¶ Epatis dolores curare.
Laput.xxiij. B
Laput.lxxxv. F
¶ Emigranea.

Tabula super tractatu de Lapidibus.

Caput. lxxxvi. A
¶ Elephantis.
Caput. cxxiij. G
¶ Emperigo.
Ca. cxxiij F P
Caput. cxxix. A
¶ Emoproica.
Caput cxxxij. B

¶ F

Faciem dealbandaz.
Caput lxxxij. D
¶ Fantasmata pellit.
Ca. lxvi. F. z in fine.
Caput. lxviij. E
¶ Flammā extinguibilem extinguendā.
Caput. xij. A
¶ Facundum prudentem amabilem z gratum facit.
Caput. ij. A D
Caput. xxxiij. B
Caput. lx. in fine.
¶ Febrium cura.
Caput. xxxvi. A
Caput lxvi. B
¶ Febribo quartanis.
Caput. cxlij. A
¶ Febribus erbicis.
Caput. xxvi. E
¶ Febribus pestilentialibus.
Caput xxvi. in fine.
¶ Febribus melancolicis
Ca. xiij. in fine.
¶ Febris calorem mitigare.
Caput. lxi. E
¶ Fetorem oris tollit.
Caput xvij. G
Caput. cviij. G
Ca. xx. B
¶ Flegma viscosum.
Caput. xx. D
¶ Fessos z debiles renouere.
Caput. lxxxiij. A
¶ Furfures capillor.
Caput. lxxxix. N
Ca. xxxix. B K
¶ Formice cura.
Caput. xvi. G
Caput. cxxxij. P
¶ Fistulam curandaz.
Caput xv. B
Caput. xvi. E
Caput. xli. M
Caput. cxxxviij. B L

¶ G

Gingiue flure.
Caput primum. D F
Caput. cxxiij. F G
¶ Gingiuarum inflationes.
Caput. cvij. B. z in fine.
¶ Gingiuis humectis seu dentibus mollibus.
Caput. cvij. D
¶ Gutturis dolorem valet.
Caput lxxxvi. D

¶ H

Herisipila.
Caput. xvi. G
Ca. lxxij. G
Caput. cxxiij. P
¶ Hominem vigilem facit.
Caput vj. E
¶ Hominē discretum z gratum facit.
Caput. vi. G
¶ Hominem tutum custodit.
Caput. lx. A

¶ I

Jctericia.
Caput. lxxj. in fine.
Caput. cxxij. J
¶ Jngenium bonum reddit.
Caput lxv. D
Caput cx. A
¶ Jntellectum bonum reddit.
Caput. vij. E
¶ Jncubonum et succubonum cura.
Caput primum. A
¶ Jntestinorū vlcera.
Caput xxvi. D
Caput. xlij. E
Caput cxxx. E
¶ Jntestinorum sordes purgantur.
Caput. xxvj. A
¶ Jntestinorum vestositati confert.
Caput. lxxxvi. G
¶ Jncaustum optimum ad scribendum.
Caput. c. in fine.
¶ Jras mitigare.
Caput. xlij. A

¶ L

Lapis qui in manu dextra contra solem tenuerit radios emittit z ignem vomit: ita vt videntes mirentur.
Caput. lv. D
¶ Lapis si ab homine gestetur: a muscis vel apibus non mordetur.
Caput. lxiij. D F
¶ Lapis quem qui in ore gestauerit: magis cogitationem z opinionem. iudex efficitur: et amabilis redditur.
Caput. lxij. E
¶ Lapis quē qui portatus: tutum reddit peregrinū z gratum hospitibus.
Caput. lxv. B
¶ Lapis qui valet contra pestiferas regiones portatus.
Caput. lxv. E
¶ Lapis qui portatus fit tut⁹ a fulgure
Caput. lxv. E
¶ Lapis positus sub lingua: confert diuinando dicere futura.
Caput. lxvij. in fine.
¶ Lapis quando suspenditur ad collum infantis remouet ab eo timores.
Caput. lxxi. E
¶ Lapis qui inducit insensibilitatē ne sentiat cruciandus.
Caput. lxxxij. A
¶ Lapis si quis portatus non videbit in nocte somnia mala.
Caput. cvij. A
¶ Lapis qui antracem fugat.
Caput. cx. A
¶ Lapis qui optim⁹ est contra fraudes.
Caput. cx. F
¶ Lapis qui fugat morbum qui dicitur noli me tangere.
Caput. cx. D
¶ Lapis qui reddit hominem castum et pudicum.
Caput. cx A
Caput. cxi. A
Caput. cxxx. B D
¶ Lapis qui in collo suspensus curat emitriteum et caducos morbos.
Caput. cvij. J.
¶ Lapis qui portatus facit bonam memoriam et tempestatem auertit.
Caput. cvij. in fine.
¶ Lapis qui portatus in ore facit diuinare futura.
Caput. cxv. B F
¶ Lapis qui accēsus manet calidus per septem dies vel amplius.
Caput. iij. D
¶ Lapis qui semel accensus vix aut nūq̄ poterit extingui.
Caput. ix. A
¶ Lapis qui facit ostēdere multa simulachra somniorum.
Caput. ij. L
¶ Lapidem vesice frāgit.
Caput. primum. L
Caput. li. E
Ca. cxix. M. z in fine.
Caput. cxxxij. in fine.
Ca. cxxxix. L L
¶ Lapidē frangit qui est in renibo causar⁹.
Caput. cxix. L
Caput. cxxxij. in fine.
Caput. cxxxix. N
¶ Lac generandam in mammillis.
Caput. xxxix. E.
Caput. lix. F
¶ Lepra.
Caput. xiij. J
Caput. xvij. A
Caput. cxij. E
Caput. cxxxij. E
Ca. cxxxvij. E
¶ Lienteria z Diatria curantur
Caput lxxvij. B
¶ Luxuriam sedare.
Caput. v. D

Tabula super tractatu de Lapidibus.

¶ Luxuriam cohibet.
Laput. lxvi. F
Laput. cxi. A
¶ Lunaticis ac demone repletis.
Laput primū. in fine:
La. xxxiij: A D
¶ Lumbricos ꝛ ascarides expellendas.
Laput. cxl. D

¶ M

Matricis fluxum prohibet.
Laput. xvi. in fine.
La. xxvi. D
¶ Mania.
Laput. xiij. H
¶ Malam cogitationem repellendam.
Laput. vij. L
¶ Mamillas puellaꝝ ꝛ reticuloꝝ puerorū prohibet augmẽtari.
Laput. xlv. A
¶ Menstrua mulierum auxiliatur.
Laput. xlij. A L
La. lxxi. G
¶ Menstrua stringūt
Laput. xv. I
La. lxxij. E
¶ Melancolicas egritudines.
Laput. xiij. F G H
¶ Melancolicum humorem lenat.
Laput lxxi. E
¶ Morsus scorpiōis.
Laput. ij. A
¶ Morsus vipere.
Laput. ij. A
La. cxxiij. H
¶ Morsui rane nocēt.
Laput. cxxiij. K
¶ Morsui tyri cōuenit
Laput. cxxx. E
¶ Morphea.
Laput. xiij. I.
Laput. c. F
Laput. cxxij. F O
¶ Mo ſ9 cāj rabidi.
Laput. lxxxix. F
Laput. cxxx. E
¶ Morsus reptilium.
Laput. xxvij. in fine.
¶ Mulieribus vt repleat vbera lacte.
Laput. xxxix. B
Laput. lix. A L
Laput. cvi. B
¶ Mulieribꝫ que volunt placere viris.
Laput. vi. B D
¶ Mures interficere.
La. xxi. H

¶ N

Nefreticaꝝ passionē
Laput lxxxiij. A
¶ Ne ova nimis calefiant in nido.
Laput. x. K
¶ Non potentibus retinere vrinam.
La. lxxxvi. K. ꝛ in fine

¶ O

Oculorum dolores.
La. xv. I K. ꝛ in fine
La. xxij. B. ꝛ in fine:
Laput. xxxij. B G
Laput xlij. B
La. xlv. in fine.
Laput. xc. A
La. xcij. A B
Laput. cvij. K
Laput. cxix. K
La. cxxxiij. I. ꝛ in fine
¶ Oculoꝝ albuginē.
Laput. ci. B
¶ Oculorum caligines tollunt.
Laput c. I
La. cxxxvij. A
¶ Oculorum albedo.
La. lxxxij. E
La. cxxv. in fine
¶ Oculorum dolorem ex humida causa.
Laput. lxxij. D
¶ Oculoꝝ cicatrices limpidat.
Laput. cv. A
Laput. cxxxij. A
¶ Oculorum carnem superfluam aufert.
Laput. cv. A L
La. cxxiij. L
¶ Oculorum sordes purgare.
Laput. cix. B
¶ Oculos humidos sanat.
La. xxij. D
¶ Oculorum pustule.
Laput. xx. E
¶ Oculorum vlcera.
Laput. xvij. D F
¶ Oculoꝝ obſcuritati
Laput. xxxvi. B
¶ Oculorū lachryme.
Laput. xlij. B L
Laput. lxi. in fine.
¶ Obralmic confert.
Laput. cxix. I
¶ Opiniões ꝛ cogitationes facit bene iudicare. La. lx. L
¶ Omnes turbas contemnit.
Laput. lv. in fine.
¶ Oues vt lacte repleantur.
Laput. lix. L
¶ Oues vt ab eis scabies fugantur.
Laput. lix. L

¶ P

Paralisis. lxxxvi. A
¶ Partus facilia.
La. x. A B L D
¶ Pannum oculi mundificat. lxxxvij. B
¶ Paces conciliat.
Laput. cix. L
¶ Palpebraꝝ duriciei
Laput. xvi. B
Laput. cxxxvij. B L
¶ Palpebraꝝ grossitudinē subtiliandaꝝ
Laput. xvi. in fine.
¶ Palpebraꝝ carnem superfluā corrodendam
Laput. xvij. H
¶ Pregnātibꝫ cōuenit
Laput. x. D F
Laput. l. E
¶ Pestilentiaꝝ curat.
Laput. xxiij. A
La. xxvi B E
¶ Pediculos iterficit
Laput. xvij. G
La. xxi. A L.
Laput. lxxxix. M
¶ Prenūciare futura.
Laput. xxxiij. A
¶ Pisicus.
Laput. xxvi. D
Laput. xv. B ꝛ in fine.
¶ Pilos ꝛ carnes abradit.
La. xxj. B ꝛ in fine
¶ Pilos nasci facit in palpebris.
Laput lxxi. A B
¶ Pium ꝛ devotum ad deum efficit.
Laput. cix. L
¶ Podagram.
Laput. vij. D F
La. lxxxiij. A L
La. cxxij. K Q
Laput. cxxxij. O
La. cxxxi. B
¶ Pulmonis constrictioni valet.
Laput lxxxvi. O
¶ Puritui confert.
Laput. lxxxix. D
La. cxxij. H
Laput. cxxxij. D G
La. cxxxi. B
¶ Punctura scorpionis curat.
Laput cxxij. G
La. cxxiij. H

¶ Q

Qui coire nō possunt
Laput vi. D
¶ Qui solus loquit.
Laput. xvij. in fine
¶ Qui biberit argentum vivum.
Laput. xxi. F G
¶ Qui saliuas sanguineas emittunt.
Laput. li. D
¶ Qui transglutiunt acum vel aliud ferrū
Laput. lxxxij. L
¶ Qui biberunt. cantarides.
Laput. cxxx. K

¶ R

Renum dolorem curat. lxxi. G
¶ Regali conuenit bonori.
Laput. xcij. D

¶ S

Scabiei conuenit.
Laput. xvi. B
La. xvij. B
La. xvij. A
La. xx. E
Laput. xxi. B
La xxij. L
Laput. lxi. L
La. lxvij. D
Laput. lxxij. D
Laput. cxxij. L
La. cxxix. A
Laput. cxxxix. M
¶ Sanguinē prohibet a naribꝫ fluentē.
Laput. xij. in fine.
La. xv. E F H K
La. xvi. D H
Laput. lxxx. F

Tabula super tractatu de Lapidibus.

Caput.cxl. E
¶ Sanguinis restrictiua. La.xvij. A
Caput xlij. A
La.lxxxvi. Q
Caput.cxvj. in fine
¶ Sanguinis fluxum prouocat.
Caput.ij. A
Caput.iij. in fine
¶ Sanguinis fluorem abstinet.
Caput.xxxix. L
Caput.xlj. A
¶ Sanguinem constringentia.
Caput.xxx. D F
Caput.lvij. L
Caput.lxvij. A B
Caput. lvi. D
¶ Sanguinem coagulatum resoluit.
Caput.c. A
¶ Sanguini mortuo conuenit qui est sub oculo. La.cxvij. M
¶ Splenis duriciei conuenit.
Caput.vij. E
Caput. cxvij. A
¶ Splenis dolorem
Caput.lxxxvi. K
Caput.cxxxv. L
¶ Serpentes fugat.
Caput. xx. I
La.lvij. E K
¶ Serpentes ve statim occidentur.
Caput.xxij. D
¶ Seipsum magnificare. La.xxij. A
¶ Squinantie valet.
Caput.lxxxvi. I
La.cxvij. E
La.cxv. A
¶ Singultui valet.
La.lxxxvi. A
¶ Syncopis.
Caput. lxxvj. A
La.cxlj. B
¶ Si de administratione veneni aliquis suspectus sit impositus in cibo illo phibz ne possit deglutiri
La.x. E D. et in fine.
¶ Spũalia confortat
Caput.xxxvij. A
Caput.lxxvij. A

¶ Stomacho malo.
La. xxxvi. B
Caput xlij. D
Caput. lxxj. in fine.
La.lxxv. A
¶ Stomachi sanguinẽ ꝛ intestinorum.
Caput.lxxxix. N
¶ Sode flegmatice.
Caput.lxxxvi. A
¶ Solis ardorem non timebit.
Caput. li. B
¶ Scotomie.
La. lxxxvi. A
¶ Scorpionis punctura valet.
La.lxxxvi. M N
¶ Somnia vana repellit. La.i. B
¶ Somniorum interpretationem plenam facit intelligi.
Caput.x. B
¶ Somnũ inducens.
Caput lvi. in fine
¶ Sitim remouendum.
La.vi. A L D B
Caput xxxix. A
¶ Somnos dulces prouocare.
Caput. xxxj. in fine
Caput lxv. L
¶ Sputum sanguinis retinet.
Caput. xlij. L
La lxxxv. F
La. cxix. S
¶ Sudorem prouocandum.
Caput. cxxvij. in fine.
¶ Sudorem probibet
Caput.lxxj. B
¶ Surditati ꝛ oblioni. La. cxvij. L
¶ Stultitiã pellere et sapientiã adducere.
Caput xxxvij. L

¶ T

Tussis.
Caput. xxj. D
La.lxxxvi. E
¶ Tutum et victorem reddere.
Caput. xlvij. A
Caput.lxvi. E
¶ Tutum facit contra dolos.
Caput. liij. L
¶ Torture oris.
Caput.lxxxvi. A

¶ U

Ventrem mouent.
Caput.lxxvi. A
¶ Uẽtris fluxũ sanat.
Caput. li. E
La.lxxj. in fine
¶ Ventris dolorem pungitiuum.
Caput. a. D
¶ Ventrem stringit.
Caput.lxxxv. D E
¶ Ventrem excitat.
Caput. vi. L
¶ Venenum curandũ
Caput.cxij. A B
¶ Venenum fugat.
La. primum. B
Caput. iij. B
Caput. xxij. B
Caput. xlvij. L
Caput. xlvij. A
Caput. lxj. L
¶ Uertigo:
Caput. xxj. D
Caput. cxj. A
¶ Uermes venenosos effugare.
Caput. lvij. B
¶ Uermes aurium.
La.lxxxix. in fine.
¶ Uermes in ventre occidit.
Caput.lxxxv. B
Caput. a. E
¶ Uermes interficientibus educit.
Caput lxxxix. E
¶ Uerrucas aufert.
Caput.lxxi. E
¶ Uesicam dolentem.
Caput. lj. D
¶ Uesicaruz vicera.
La. lxxxvi. P
¶ Uisuz clarificandũ.
Caput.lxvi. D
¶ Uisum confortat.
Caput. xcvij. A
Caput. c. B
La. c. xxxij. A D
¶ Uisus obscuritas.
Caput. xxj. D
La. lxxvij. L
¶ Uiribus cordis conuenit.
Caput. ij. in fine
¶ Uicerç aduersarios
Caput. iiij. B
La. lvi. A B
¶ Uincere pericula.
Caput. ij. D
¶ Uictus et suspiria tollere.
Caput. xxij. B
¶ Uirginitatem deprebendit.
Caput. lvij. in fine.
¶ Uomitum ꝛ prouocandum.
Caput. xxij. L D
Caput. lxxi. D
Caput. cxxx. I
¶ Uocem clarificare.
Caput. xxvij. B
Caput. xxxj. A
¶ Uulnera difficilia ad sanandum
Caput. xlv. M
¶ Uulnera consolidanda. Caput. lxxxv. L
Caput. cxix. A
¶ Uulnerum orificia aperit. La cxix F
¶ Ulcera sanare. li. E
¶ Ulcera oculorum sanat. La.lxxj. L
¶ Ulcerationem virge curat. lxxij. F
¶ Ulceribus renum conuenit. La. cxx. B
¶ Ulcera que fiunt in naribus ꝛ in auribz.
Caput. cxl. B
¶ Ulcera pulmonis curanda. vij. E
¶ Ulcera profunda. curanda. La. vij. A
¶ Ulcera fraudulẽta.
Caput. vij. B L
La. cxxx. A
¶ Uti oibus hominibz placebis. La. xxxij. E
¶ Unguentũ pro facie abstergendũ. La. xxv. A
¶ Uuluã sedat cxxv. A
¶ Uxor tua an sit casta vel adultera.
Caput. lxxvj. M N

¶ Y

Ydropicis. cvij. B
Caput. lxvi. B
Caput. lxxvij. P Q
Caput. cxxiij. D
¶ Yliaca. lij. A
Caput. lxxxix. M

Tabula generalis De Herbis.

Aarona La.i.
Abrotanum.ij.
Absinthium.iij.
Accacia.iiij.
Acerosa.v.
Acetosa.vi.
Affodillus.vij.
Agaricus.viij.
Agrimonia.ix.
Agrifolium.x.
Agnus castus.xi.
Alga maruna.xij.
Alcanna.xiij.
Allium.xiiij.
Alnea.xv.
Alleluia.xvi.
Alkekengi.xvij.
Aloe.xviij.
Aloes lignum.xix.
Ambra.xx.
Ambrosia.xxi.
Amomum.xxij.
Ameos.xxiij.
Amidum.xxiiij.
Amigdala.xxv.
Anacardus.xxvi.
Anetum xxvij.
Anchesorum.xxviij.
Anisum.xxix.
Antillis.xxx.
Anthos vel Rosmarinus. Caput.xxxi.
Ancusa.xxxij.
Apium.xxxiij.
Apium syluestre.xxxiij.
Apium rusticum.xxxv.
Apium emorroidarum. Caput xxxvi.
Appios.xxxvij.
Aprostilla.xxxviij.
Arthemisia.xxxix.
Aristologia rotunda. Caput.xl.
Aristologia longa.xli.
Arbor glandis.xlij.
Arbor vel lignum vite paradisi.xliij.
Abies.xliiij.
Armoniacum.xlv.
Asa fetida.xlvi.
Azarum.xlvij.
Astragalos vel Astragallus.xlviij.
Aspergula.xlix.
Atriplex.l.
Auellana inga.li.
Auena.lij.
Auricula muris.liij.
Azedar.liiij.
Acetum.lv.
Aqua.lvi.

¶B

Barba Jouis. Caput.lvij.
Barba syluana.lviij.
Balaustia.lix.
Balsamus.lx.
Balsamita.lxi.
Basilicon.lxij.
Branca vrsina.lxiij.
Betonica.lxiiij.
Bedaguar siue Spina alba.lxv.
Bellirici.lxvi.
Bel vel Sel.lxvij.
Behen.lxviij.
Ben vel Balanus. Caput.lxix.
Blera.lxx.
Bdellium.lxxi.
Berberis.lxxij.
Buzeiden.lxxiij.
Bitumen iudaicum siue Aspaltum.lxxiiij.
Bionia lxxv.
Britannica.lxxvi.
Botris.lxxvij.
Bozago.lxxviij.
Bombax vel Lotum. Caput.lxxix.
Buglossa.lxxx.
Butalmos.lxxxi.
Burum.lxxxij.
Buscus.lxxxiij.
Butirum.lxxxiiij.

¶C

Camomilla. Caput.lxxxv.
Canapis siue Canapus. Caput.lxxxvi.
Capillos Veneris. Caput.lxxxvij.
Cardo benedictus. Caput.lxxxviij.
Cardus.lxxxix.
Camedreos.xc.
Camepitheos.xci.
Carui.xcij.
Cardamomum.xciij.
Cartamus.xciij.
Calamus aromaticus. Caput.xcv.
Calamus agrestis.xcvi.
Caparis siue Caparus. Caput xcvij.
Camphorata.xcviij.
Camice aut Sicen. Caput.xcix.
Cataputia.c.
Caulis.ci.
Cauda equina.cij.
Cassia fistula.ciij.
Cassia lignea.ciiij.
Castanea.cv.
Celidonia.cvi.
Cedrus.cvij.
Cerifolium.cviij.
Cepe.cix.
Ceterach.cx.
Ebeuri.cxi.
Centaurea.cxij.
Cerasum.cxiij.
Cretamus cxiiij.
Cicuta.cxv.
Cicorea.cxvi.
Cinoglossa.cxvij.
Citronia.cxviij.
Cipressus.cxix.
Cipulla cxx.
Ciperus.cxxi.
Cinamomum.cxxij.
Ciminum. cxxiij.
Citrullus.cxxiiij.
Citrum. cxxv.
Cinosbatum cxxvi.
Cnipula.cxxvij.
Cnisocolla.cxxviij.
Cnisogonum.cxxix.
Colubrina.cxxx.
Coloquintida.cxxxi.
Consolida maior. Caput.cxxxij.
Consolida minor. Caput.cxxxiij.
Cõsolida rubea.cxxxiiij.
Condros.cxxxv.
Condes.cxxxvi.
Conandrum.cxxxvij.
Cornea siue arbor cranea.cxxxviij.
Cordumenum.cxxxix.
Costus cxl.
Cozula vel Melapersica. Ca.cxli.
Cotula ferida. vel oculus bouis. Caput.cxlij.
Cotula non ferida: vel oculus vacce.cxliij.
Cocognidium. Camelea.vel Mezereon. Caput.cxliiij.
Crocus.cxlv.
Cucumer.cxlvi.
Cucurbita.cxlvij.
Culcasia siue Caso. Caput.cxlviij.
Cuscuta.cxlix.
Colofonia.cl
Cera.cli.
Caro.clij.
Caseus.cliij.

¶D

Dactilus. Caput.cliiij.
Daucus.clv.
Dragantum vel Dragaganthum. Caput.clvi.
Diptamum.clvij.
Doronicum.clviij.

¶E

Epatica. Caput.clix.
Ebanus.vel Ebenus. Caput.clx.
Elannus.clxi.
Edera arborea.clxij.
Edera terrestris. Caput.clxiij.
Elleborus albus. Caput.clxiiij.
Elleborus niger. Caput.clxv.
Eupatorium.clxvi.
Eufragia.clxvij.
Emblici.clxviij.
Enditua.clxix.
Enditua syluestris. Caput.clxx.
Elitropium.clxxi.
Epithymum.clxxij.
Epimedium.clxxiij.
Effemercon.clxxiiij.
Ebulus.clxxv.
Eruca.clxxvi.
Enula campana.clxxvij.
Esula maior & minor. Caput.clxxviij.
Euforbium.clxxix.

¶F

Faba. Caput.clxxx.
Faba egyptiaca.clxxxi.
Faba inuersa.clxxxij.
Fagalmon.clxxxiij.
Fagus.clxxxiiij.
Fascolus clxxxv.
Fraxinus.clxxxvi.
Flammula.clxxxvij.
Fragaria.clxxxviij.
Feniculus clxxxix.
Febrifuga.cxc
Fenumgrecum.cxci.
Fenum. cxcij.
Ferula.cxciij.
Ficus.cxciiij.
Ficus lupi: vel Lomarus.cxcv.
Ficus egyptiaca.cxcvi.
Filipendula. siue Vlsciago.cxcvij.
Filius ante patrem: vel Bariofilon. cxcviij.

Tabula generalis de Herbis.

Fistula pastoris.cxcix.
Filix siue Filex.cc.
Folium cci.
Fumus terre.ccij.
Fungus cciij.

¶ B

Barbafilum.
Caput.cciij.
Barbafilara.ccv.
Balla.ccvi.
Balsamum ccvij.
Balanga.ccviij.
Ballitricum.ccix.
Ballitricum agreste.ccx
Bladiolus.ccxi.
Granatum.ccxij.
Granati syluestris.ccxiij
Gramen.ccxiij.
Grana tinctorum ccxv.
Granum culcul.ccxvi.
Gentiana.ccxvij.
Genestra.ccxviij.
Girb.ccxix.
Gummi arabicum.ccxx.

¶ H

Hauser. vel Hausor.
Caput. ccxxi.
Hermodactilus.ccxxij.
Hermerocallis.ccxxiij.
Herba paralisis. ccxxiiij
Herba grassula.ccxxv.
Herba feruda.ccxxvi.
Herundina vel Harundina. Caput.ccxxvij.

¶ J

Jusquiamus.
Caput.ccxxviij.
Juniperus.ccxxix.
Iuiube.ccxxx.
Juncus.ccxxxi.
Judaica.ccxxxij
Incensaria. ccxxxiij.
Indicus.ccxxxiiij.
Isopus.ccxxxv.
Isopus humidū.ccxxxvi.

¶ K

Karabe. La. ccxxxvij.
Kalendula.ccxxxviij.
Kubebe.ccxxxix.

¶ L

Lactuca. La. ccxl.
Lacca.ccxli.
Larix.ccxlij.
Lappacium maior.
Lapus.ccxliij
Lappacium minor.
Laput. ccxliiij.
Lapago.ccxlv.
Laurus. ccxlvi.
Laureola.ccxlvij.
Laudanum. ccxlviij.
Lactua. ccxlix.
Lauēdula.ccl.
Leuisticum.cccli.
Leuisticū. syluestre. cclij.
Lenticula aque. cclij.
Lens.ccliij. Liliuz cclv.
Lilium conuallium.
Caput.cclvi.
Lilialis. cclvij.
Liquiricia. cclviij.
Ligustica.cclix.
Limon.cclx.
Linaria.cclxi.
Linum.cclxij.
Lingua auis.cclxiij.
Lisimachion.cclxiij.
Licium.cclxv.
Lonchitis.cclxvi.
Lupinus.cclxvij.
Lupulus.cclxviij.
Lac. cclxix.

¶ M

Maiorana. La. cclxx.
Macis.cclxxi.
Malua.cclxxij.
Malum cclxxiij
Mala maciana.
Caput.cclxxiiij
Manna.cclxxv.
Mandragora vir.
Caput cclxxvi.
Mandragora femina.
Caput cclxxvij.
Marua..cclxxviij.
Marubium.cclxxix.
Marubiastrum: vel
Marubium nigrum:vel
Marubium syluestre.
Caput.cclxxx.
Mastisfluz.cclxxxi.
Melissa vel Melissa.
Caput.cclxxxij.
Mellilotum.cclxxxiij.
Melon.cclxxxiiij
Melon indus.cclxxxv.
Melongena cclxxxvi.
Memithe. cclxxxvij.
Menta.cclxxxviij.
Menta non odorifera
vel Calamentum.
Caput.cclxxxix.
Mentastrum.ccxc.
Meu.ccxci.
Mel. ccxcij.
Medica.ccxciij.
Mespila.ccxciiij.
Millefolium. ccxcv.
Milium solis.ccxcvi.
Mirabolani.ccxcvij.
Mirra ccxcviij.
Mozacelsi.ccxcix.
Mozabacca. ccc.
Morsus galline: siue
Anagallus. ccci.
Mirtus.cccij.
Mastix.ccciij.

¶ N

Nasturtium.ccciiij.
Nasturcium aquaticum
vel Senacionvel
Lardamus agrestis.
Caput.cccv.
Napellus.cccvi.
Narcisscus: vel Bulbus
vomiferus. vel cepe ma-
rinum. La. cccvij.
Nabach.cccviij.
Nenufar.cccix.
Nigella.cccx.
Nymphea.cccxi.
Nux vsualis.cccxij.
Nux auellana. cccxiij.
Nux muscata.cccxiiij.
Nux indica:vel Nux
magna.cccxv.
Nux vomica.cccxvi.
Nux mercl.cccxvij.

¶ O

Ordeum. La. cccxviij.
Oleander.cccxix.
Oliuarum.cccxx.
Oleum oliuarum.cccxxi
Olibanum. cccxxij.
Opopanax.cccxxiij.
Onomis.cccxxiiij.
Origanum. cccxxv.
Orobus.cccxxvi.
Olus. cccxxvij.

¶ P

Papauer. La. cccxxviij
Paritaria.cccxxix.
Palma christi. cccxxx.
Pallacium teponis.
Caput.cccxxxi.
Plantago maior. vel
Arnoglossa.vel quinq;
neruia.vel Lingua.
arietis.cccxxxij.
Plantago minor.
Caput.c.cccxxxiij.
Platanus arbor.
Caput.cccxxxiiij.
Paliurus. cccxxxv.
Pastinaca domestica.
Caput.cccxxxvi.
Panis porcinus.
Caput.cccxxxvij.
Peonia.cccxxxviij.
Pionia.cccxxxix.
Petrosilinum.cccxl.
Pes columbinus.cccxli.
Pes columbinus.cccxlij.
Pelicanus.cccxliij.
Peplos seu Peplum
Caput.cccxliiij.
Pentaphilon.cccxlv.
Peucedanum.cccxlvi.
Persicus .cccxlvij.
Perlica siue Melaper-
sica siue Micrococta
Caput.cccxlviij.
Persicaria. cccxlix.
Perfoliata:vel herba
vmbilicorum. ccc.
Premula veris.cccli.
Pepo.ccclij.
Per apastoris: vel Bur-
sapastoris.ccclij.
Pisa.ccclij.
Piscacea.ccclv.
Pinicum siue Panni-
cū.ccclvi. Picea.ccclvi
Pira.ccclvij.
Piper.ccclix.
Piper nigrum. ccclx.
Piperelle.ccclxi.
Pirethrum.ccclxij.
Pinus.ccclxiij.
Pimpinella.ccclxiiij.
Pendemon. ccclxv.
Pinaria.ccclxvi.
Psilium.ccclxvij.
Polegium.ccclxviij.
Populus arbor .ccclxix
Polipodium.ccclxx.
Policaria.ccclxxi.
Poligonia.ccclxxij.
Polio.ccclxxiij.
Polimicon.ccclxxiiij.
Portum. ccclxxv.
Proserpinata.ccclxxvi.
Pulmonaria.ccclxxvij.
Pruna. ccclxxviij.
Prunella.ccclxxix.
Pix. ccclxxx.
Pix liquida. ccclxxxi.
Panis. ccclxxxij.

¶ R

Rapa. La. ccclxxxiij.
Raphanus.ccclxxxiiij.
Radix.ccclxxxv.
Raphanus agrestis.
Caput.ccclxxxvi.
Radicula.ccclxxxvij.
Rannus. ccclxxxviij.
Reubarbar. ccclxxxix.
Reuponticum.cccxc.
Resina.cccxci.
Ribes.cccxcij.
Rizi.cccxciij.
Robelia. cccxciiij.
Rododendron. cccxcv
Robur.cccxcvi.
Rorabea.vel Rodaba
Caput.cccxcvij.
Rosa.cccxcviij.
Ratera: vel Bitera.
Caput.cccxcix.
Rostrū porcinū.cccc.
Ruta.cccci. Rubi. cccc.

Tabula generalis de Herbis.

Rubea tinctorum. Caput cccciij.

¶S

Salua. Caput. cccciij.
Salix. cccev.
Sambucus. cccevi.
Sambucus. cccevij.
Sandix. cccevij.
Samsucus. ccccix.
Saliunca. cccex.
Sauina. ccccxi.
Sandalum. ccccxij.
Satirion. ccccxij.
Saturegia. ccccxiij.
Saponaria. ccccxv.
Saphatum. ccccxvi.
Scabiosa. ccccxvij.
Scalongia. ccccxviij.
Scamonea. cccc.xix.
Saxifraga. ccccxx.
Strafisagria. ccccxxi.
Sanguis draconis. Caput. ccccxxij.
Sarcocolla. ccccxxiij.
Spatula fetida. Caput. ccccxxiiij.
Sebesten. ccccxxv.
Semen lumbricorum. Caput. ccccxxvi.
Sene. ccccxxvij.
Senecion. ccccxxviij.
Serpillum. ccccxxix
Serapinum. ccccxxx.
Sesama. vel Sesamo. Caput. ccccxxxi.
Seride. ccccxxxij.
Spelta. ccccxxxiij.
Simphitum. ccccxxxiiij.
Sinomum. ccccxxxv.
Sinapis. ccccxxxvi.
Siseleos. ccccxxxvij.
Sidetica. ccccxxxviij.
Siliqua. ccccxxxix
Sisamus. ccccxl.
Siligo. ccccxli.
Sisimbrū. ccccxlij.
Sisymbrio. ccccxliij.
Siser. ccccxliiij.
Sicla. ccccxlv.
Sticados. ccccxlvi.
Sticados citrinum. Caput. ccccxlvij.
Spica celtica. Caput. ccccxlviij.
Spicanardi. vel Narduo. ccccxlix.
Spinachia. ccccl.
Spina ccccli.
Squinatum. ccccliij.
Strignos. ccccliij.
Squilla. ccccliiij.
Solatrum. ccccliv.
Sorbes. arbor. ccccliv.
Soldanella. ccccliij.
Scolopendria. ccccliiij.
Scrophularia. ccccliv.
Srorax. ccccliv.
Suberis. vel Suberie. Caput. ccccliij.
Sumach. ccccliij.
Sapo ccccliiij.

¶T

Tanacetum. Caput. ccccliiij.
Tapsia. ccccliv.
Tamariscꝰ domesticus. Caput. ccccliij.
Tamariscus agrestis. Caput. ccccliiij.
Tamarindi. ccccliiij.
Tapsus barbatus. siue. Tapsus. barbassus. Caput. ccccliv
Terentabyn. ccccliv.
Terbentina. ccccliij.
Teda. ccccliiij.
Tilia. ccccliiij
Tithymallus. ccccliiij.
Tbimus. ccccliv.
Trifolium. ccccliij.
Tribulus. ccccliiij.
Tribulosa. ccccliiij.
Trincum. ccccliv.
Tripolon. ccccliij.
Tormentilla. vel Catapbilon. ccccliiij.
Turbit. ccccliiij.
Tubera. ccccliiij.
Tbus. ccccliiij

¶V

Valeriana. Caput. ccccliiij.
Verbena. ccccliij.
Verbasco. ccccliiij.
Vectigon. ccccliiij.
Vectia. ccccliv.
Vermicularis. ccccliv.
Verus. ccccliij.
Viola. ccccliiij.
Virga pastoris Caput. ccccliiij.
Vitis. ccccliiij.
Virem. ccccliv.
Viscus. ccccliij.
Viticella. ccccliij.
Virbuen. ccccliiij.
Volubilis. ccccliv.
Vuapassula. ccccl.
Vua versa. ccccli.
Umbilicus. Veneris. vel Limbalaria. ccccliij.
Vngula caballina. Caput. ccccliiij.
Vrtica maior. ccccliij.
Vrtica minor. ccccliv.
Vlpicum. ccccli.
Vlmus. ccccliij.
Vsyr siue squyr. ccccliij.
Vsnea. ccccliv.
Vinum. ccccl.

¶Y

Yacea. Caput. ccccli.
Ysdane. ccccliij.
Yreos. ccccliij.
Yris illirica. ccccliiij.
Ydea. ccccliv.
Ypericon. vel Scopa regia. ccccliij.
Ysia. ccccliij.
Yringus. ccccliiij.
Ydropiper. ccccliv.
Ynguinalis. vel Stellaria. Caput. ccccliij.
Ypoquistidos. ccccliiij.
Ypoglosso. ccccliv.

¶Z

Zpanagus. Caput. ccccliij.
Zeduar. ccccliiij.
Zinziber. ccccliij.
Zirnabum. ccccliiij.
Zirumb. siue Zirumbet. La. ccccliij.
Zimirmon. ccccliiij.
Zua. vel muza. ccccliij.
Zuccarum. ccccliij.

De Animalibus.

Homo. Caput. i.
Agnus. ij.
Arieo. iij.
Aper. iiij.
Azinus. v.
Abane. Alebes. vi.
Anabulla. Antalpon.
Apralo. Anbacinor. vij.
Afferaco. Affudio. viij.
Anfibena. Armena. ix.
Aspio. x.
Aranea. xi.

¶B

Blacte bisancie. Caput. xij.
Bonnacon. xiij.
Boo. xiij.
Bomber. xv.
Borax. et Borracha. xvi.
Bufo. xvij.
Bubalus. & Bisontes. Caput. xviij.
Brucbus. xix.
Bupreste. xx.
Bubione. siue Bibione Caput. xxi.

¶C

Capra. Caput. xxij.
Capica. xxiij
Canis. xxiiij.
Cattus. & Catbaplepa. Caput. xxv.
Caccus. xxvi.
Camelus. xxvij.
Cameleon. xxviij.
Camelopardus. xxix.
Caprcolos. xxx.
Castor. xxxi.
Cbama. xxxij.
Calopus. xxxiij.
Cruus. xxxiij.
Cerulcus. xxxv.
Cecula. & Celidros. et Cenchrus. xxxvi.
Ceraste. xxxvij.
Cepbos. & Cencrocota. Caput. xxxviij.
Cirogrillus. xxxix.
Cicade. xl.
Citrocbes. xli.
Cricetus. xlij.
Coluber. xliij.
Cocodrillus. xliiij.
Cunículus. xlv.

¶D

Damma. Caput. xlvi.
Damula. xlvij.
Draco. xlviij.
Draco conpedes. xlix.
Daruel
Dypsa. li
Dromeda. et Dammula. lij.
Duran. liij.

¶E

Equus. Caput. liij.
Elephas. lv.
Enchres. lvi.
Enidros. & Enitra. lvij.
Ermacuo. & Ermuneus. Caput. lviij.
Edus. lix.
Emorrois. Enidros. et Excedra. lx.
Engula. & Eruca. lxi

¶F

Falena. et Fiber. Caput. lxij.
Formica. lxiij.

De Animalibus. Tabula generalis de Auibus

Formice maiores .lxiiij.
Furus ⁊ Furunculus
Caput .lxv.

¶ G
Gala ⁊ Geneta .lxvi.
Gamaleon. lxvij.
Gazelle .lxviij.
Glandosa ⁊ Gnatrix.
Caput .lxix.
Grillus ⁊ Gurgulio .lxx.

¶ H
Hericius.
Caput lxxi.
Hyena. lxxij.
Histrix .lxxiij.
Hircus .lxxiiij.
Hynnulus .lxxv.

¶ I
Iaculus et Ipnalis.
Caput .lxxvi.
Icinus ⁊ Inachlin.
Ca .lxxvij.

¶ L
Lacertus .Ca .lxxviij.
Lamia. ⁊ Lausanum
Caput .lxxix.
Leo. lxxx.
Leopardus .lxxxi.
Leonoprbonoe .⁊ Leucrocura .lxxxij.
Lepus .lxxxiij.
Leuiathan .lxxxiiij.
Lanificus .lxxxv.
Linx. lxxxvi.
Locusta lxxxvij
Lupus. lxxxviij.
Luther .lxxxix.
Lumbricus .xc.
Lucbaone siue Licbaonem. ⁊ Lintiscus .xci.

¶ M
Maricomorion.
Caput. xcij.
Musteda. xciij.
Mumunctus siue mamonetus ⁊ manticora
Caput. xciij.
Marcatus .xcv.
Melo. xcvi.
Migale .xcvij.
Muloe. xcviij.
Mus. xcix.
Musquclubet .et Muscus. Caput .c.
Musio .ci.
Mulripes .cij.

¶ N
Nepa. Caput .ciij.
Neomon .ciij.

¶ O
Onager.
Caput cv.
Oraslus .cvi.
Onocentbaurus .et
Orasius. cvij.
Orix .cviij.

¶ P
Panthera. Ca .cix.
Papio. cx.
Parbyon .cxi.
Parandrus. et Pardus. Caput .cxij.
Pilosus Pirolus
Puronius .cxiij.
Pegasus .cxiiij.
Pigargus .cxv.
Pigmei .cxvi.
Poledrus cxvij
Puler .cxviij.
Pediculus .cxix.
Porcus. cxx.
Pader Parisa .⁊
Preister .cxxi.

¶ R
Rana. Ca. cxxij.
Rangifer ⁊ Rosurella
Caput .cxxiij.
Rattus ⁊ soiex .cxxiiij.
Regulus. cxxv.
Rinocephalus et Rinoceron .cxxvi.
Rutela. cxxvij.
Rubetum siue Rubeta. cxxviij.

¶ S
Salamandra.
Caput cxxix.
Saura. cxxx.
Sanguisuga .cxxxi.
Scrabiones .cxxxij
Salpiga. Scitalis et
Sepa. cxxxiij.
Strula: Spuana .et
Sirena .cxxxiiij.
Symia .cxxxv.
Scorpio .cxxxvi.
Seta. Simulrae. et
Solifuga .cxxxvij.
Spoliatoz Stella colubri .La .cxxxviij.

¶ T
Talpa. La .cxxxix.
Thaurus. cxl.
Tarandrus. cxli.
Taxus .cxlij.
Tragelapbus .⁊ Tragodita. cxliij.
Teredo .cxliiij
Tynca .cxlv.
Tyrus .cxlvi.
Tygris .cxlvij.
Toztuca .⁊ Tarantaz
Caput .cxlviij.
Trogodice .cxlix.

¶ V
Vacca Caput cl.
Veruex. cli.
Vesontes. clij.
Vitulus. cliij.
Vipera .cliiij
Vnicornus. Varius.
Caput .clv.
Uro .clvi.
Ursus .clvij.
Uncia .clviij.
Vulpis clix.

¶ Y
Ybex. Caput clx.
Ychneumon. et Ypotamus. clxi.
Ydra. clxij.

¶ Z
Zubro. Caput .clxiij.
Zilio .clxiiij.

De Auibus

Aquila. Caput .i.
Acbacus .⁊ auibus paradisi: ⁊ Burifrigius. ij.
Acbantis .iij.
Accipiter .iiij.
Acriopbilon .v.
Agocbiles. ⁊ Alauda. Caput vi.
Alietus .vij.
Alnon .viij.
Anas ix.
Anser .x.
Ardeola. Ardea. Azalon et Azida. xi.
Apis. xij.

¶ B
Basiliscus. La .xiij
Barliatba ⁊ Bernelia.
Caput xiiij.
Bistarda et Bonosa
Caput xv.
Bubo. xvi.
Butcus. Butorius. et
Butaurus .xvij.
Bibones .⁊ Blata.
Caput xviij.

¶ C
Cantarides. La .xix.
Carbates. xx.
Caladrius .xxi.
Capo .⁊ Capamulgus.
Caput xxij.
Carduelus .xxiij.
Carabdrion ⁊ Cbaristia.
Caput xxiiij.
Cruus volans .xxv.
Cicade. xxvi.
Ciconia .xxvij.
Cignus .xxviij.
Cinomulgus. Cispedo.
⁊ Citramo .xxix.
Cinomia .xxx.
Cicendula Cimice. et
Costro .xxxi.
Columba. xxxij.
Cozedulus ⁊ Cornix
Caput xxxiij.
Cotuus. xxxiiij.
Cocurnix. xxxv.
Cbeyx. xxxvi.
Crocbilus .xxxvij.
Cozintba .xxxviij.
Cuculus. xxxix.
Cuberb. xl.
Culex .xli.

¶ D
Dyomedes.
Caput. xlij.
Draycba .xliij.

¶ E
Egitbus. Emerio.
⁊ Ercinia.
Caput xliiij.

¶ F
Falco.
Caput .xlv.
Fasianus .xlvi.
Fararoz .xlvij.
Fenix. xlviij.
Filomena .⁊ Ficedula. Caput .xlix.
Fulica. Caput .l.
Fucus .li.

¶ G
Gallus.
Caput .lij.
Gallina .liij.
Gallinaceus .liiij.
Graculus .⁊ Garrulus.
Caput .lv.
Grippes .lvi.
Gricocenderon .lvij.
Girfalco .⁊ Gustardo
Caput .lviij.
Grus. lix.
Gluta. lx.

¶ H
Harpia. La .lxi.
Hyrundo .lxij.
Herodios .lxiij.

¶ I
Ibis Caput lxiiij.
Iboz lxv. Ispida .lxvi.

¶ K
Krebes ⁊ Koliy .lxvij.
Kynius .⁊ Karboloe
Caput .lxviij.

¶ L
Lagus. Lucidus .lxix.

Tabula generalis de Piſcibus.

Linachoo.lxxi.
Luſcinia.lxxij.

¶ M

Magnalco.
La.lxxij.
Merula.lxxiij.
Mergue.lxxv.
Merillus.ꝛ Mero-
peo.Caput.lxxvi.
Melancoriſus ꝛ Mor-
fer La.lxxvij.
Mennomdeo.Mesuce
Meruſtioneo.lxxviij.
Miluus.lxxix.
Monedula.et
Muſcicapa.lxxx.
Muſca.lxxxi.

¶ N

Nicedula.
La.lxxxij.
Nilus.lxxxiij
Nicticorax:vel Nocua.
La.lxxxiij.
Nepa ſiue Nepa.
La.lxxxv.

¶ O

Onocroculus.
Caput lxxxvi.
Opimachus..lxxxvij.
¶ Oriolus ꝛ Ongo-
metra.La.lxxxviij.
¶ Oſyna ꝛ Oſſifrago
La.lxxxix.
¶ Otbus.xc.
¶ Ous.xci.

¶ P

Paſſer.
La.xcij.
Pauo.xciij.
Palumbus.xciiij.
Platea ꝛ Pluuialis.
Caput. xcv.
Papilioneo. xcvi.
Pellicanus. xcvij.
Perdix. xcviij.
Pica. xcix.
Picus. c.
Pinsus. ci.
Piſtacus. cij.
Porphirio. ciij.

¶ R

Regulus.
La.ciij.

¶ S

Scrabroneo.
Caput cv.
Scarabeus.cvi.
Scnifes.cvij.
Strix.Seleneides ꝛ
Strophilos.cviij.
Sturio.cix.
Struthio camelo.cx.

¶ T

Tarda ꝛ Tragopa.
Caput.cxi.
Turdela.Turdo.cxij.
Turtur.cxiij.

¶ V

Vanellus.
Caput.cxiij.
Veſpertilio.cxv.
Veſpa.cxvi.
Vlula.cxvij.
Vpupa.cxviij.
Vultur.cxix.

¶ X

Xyon. Caput. cxx.

¶ Y

yboꝛ
Caput.cxxi.

¶ Z

Zelenrides.
Caput.cxxij.

De Piſcibus

Abremon. Achandes.
Accipender. Albiret. et
Alpboram. Caput.i.
Anguilla.ij.
Allec.iij.
Araneus.aries.arinl.iiij
Aſpidocbelō.ꝛ Aurata.v
Alſoram.vi.
Aſturam.vij.
Aurcum vellus.viij.
Arburcium. Amnis.
Abaniger. Afferus. et
Aſtralus.ix.
Abydes.x. Abuna.xi.

¶ B

Barchora.xij.
Borborba Bora.ꝛ
Brenna.xiij.
Balena.xiiij.
Babilonicꝰ.ꝛ Belue.xv.

¶ C

Cancer xvi.
Caab ꝛ Canis
marinus.xvij.
Caucius. Capitatus. et
Carpeta.xviij.
Cetus xix.
Celerbi.ꝛ Ceruleo.xx.
Cbiron.ꝛ Circbos.xxi.
Cōcbe.xxij.Cocblec.xxiij
Conger.Corē.Corous.
marinus.xxiiij.
Cocodrillus.xxv.

¶ D

Draco.marinꝰ.xxvi.
Delphin. xxvij.
Dentrix ꝛ Dico.xxviij.

¶ E

Erachoydes.Erochi-
nus ꝛ Ericius. xxix
Elcus ꝛ exposita.xxx.
Eccola.xxxi.
Equus marinus.Equo-
nilus.ꝛ equus fluminis
Caput.xxxij.
Effimerion.ꝛ Elcarus.
Caput. xxxiij.
Eſtiuus.xxxiiij.
Erior.ꝛ Eror.xxxv.
Etbenay vl' Echini xxxvi
Exor.xxxvij.

¶ F

Felchus. Foca.et
Balarba. Caput. xxxviij.
Feſtalcon.Faſtem.et
Furio.xxxix.

¶ G

Gladius ꝛ Glaucus.xl
Gobius ꝛ Granus. xli.
Gan..nē ꝛ Gonger. xlij.

¶ H

Hamꝰ ꝛ Hyrūdo.xliij.

¶ I

Icinus marinus. xliiij.

¶ K

Kalaoꝛ. Karbora. Ky
loch.caput xlv.
Karabo. Kylone. xlvi.
Kolu.xlvij.

¶ L

Leo marinus.xa. xlviij.
Lepus marinus.xlix.
Leuarban ꝛ Ludo-
lacbra.Caput.l.
Loligo.li.
Locuſta marina. lij.
Lucius. liij.
Lupus marinus.liiij.

¶ M

Megar Milagus et
Miluus caput.lv.
Mugilus.lvi.
Mus marinus.lvij.
Murix.lviij
Murena.lix.
Mulrupeo.lx.
Mulus ꝛ Mullus.lxi.
Monachus marinus et
Monoceron.lxij.

¶ N

Narcoo nautilos ꝛ Nu
bes.caput.lxiij.
Nereiden ꝛ Orcha.lxiiij.

¶ O

Orbis.Caput.lxv.
Oſtrea.lxvi.

¶ P

Pagrus. Pauus.
Pectine ꝛ Perca.lxvij.
Plaraniſte ꝛ perna.lxviij
Piſtris.lxix.
Pinna ꝛ Plate.lxx.
Porcus marinus.
Caput.lxxi.
Poluppus.lxxij.
Pungitiuus.lxxiij.
Purpura.lxxiij.

¶ R

Rayte.et Raba.
Caput.lxxv.
Rana marina. lxxvi.
Rumbus.lxxvij.
Rubus et Ryache.
Caput.lxxviij.

¶ S

Salmo.Salpa
Caput. lxix.
Sparus et Strau-
rus. Caput.lxxx.
Sepia.lxxxi.
Serra ꝛ Scilla
Caput.lxxxij.
Syrena.lxxxiij.
Spinachia et Squa-
tina.lxxxiv.
Solaris et Solea.
Caput. lxxxv.
Scolopendria.lxxxvi.
Spongia Squamis
et Scinci.lxxxvij.
Stincus siue Scincus
Caput.lxxxviij.
Sturio.lxxxix.
Stella.xc.
Sfungia. xci.

¶ T

Teucha.Tirimal-
lus.Torpedo.xcij.
Trebius. Tructa.
Caput. xciij.
Teſteum. xciiij.
Teſtudo. xcv.
Tigrius.Tritte. xcvi.
Thynnus.xcvij.
Tortuca.xcviij.

¶ V

Vacca et Vitulus
marinus La.xcix
Verit.c.
Vergilialeo.ci.
Vranoſcopus.cij.

¶ Y

Ypotamus.
Caput. ciij.

¶ Z

Zedroſus Zidrach
et Zipbius. Caput. ciiij.
Zirnon.cv.
Zifius.cvi.

Tabula generalis de Lapidibus.

Tabula de Lapidibus.

Adamas. Caput. primus.
Agarbes siue agapis. c. ij.
Alabandina. iij.
Alabastrites. Amādinus
Absinthus. iiij.
Androdamāta. Antracites capi. quintum.
Allectorius. vj.
Amethistus. vij.
Assus. viij.
Abeston. ix.
Aquile lapis.
Astrion ⁊ Asterites. xi.
Arena xij.
Argilla. xiij.
Armenus. xi
Antimonium. xv.
Arramentum. xvi.
Alumen. xvij.
Aurum. xviij.
Auricalcum. xix.
Argentum. xx.
Argentum viuum. xxi.
Arsenicum. xxij.

Balagius.

Lapitulum. xxiij.
Bezaar. xxiij.
Belliculi marini. xxv.
Bolus armenus. xxvi.
Borax. xxvij.

Calliaca. carcedonius ⁊ Calcofanus

Lapitulum. xxviij.
Carbunculus. xxix.
Ca. lx. xxx.
Caristecum ⁊ Numidicus. xxxi.
Calefarios. ⁊ Coranticos. xxxij.
Celidonius. xxxiij.
Celonites ⁊ Cimedia Capitulū xxxiiij.
Cerusa. xxxv.
Crisolectrus ⁊ Crisocolla. xxxvi.
Crisopassus ⁊ Crisopassios. xxxvij.
Crisolitus ⁊ Crisolansis. xxxviij.
Cristallus. xxxix.
Cynabar. xl.
Cinis. xli.
Coralius. xlij.
Corneolus. xliij.
Concbilium. xliiij.
Cos. xlv.
Cuprum. xlvi.

Draconides

Lapitulum. xlvij.
Demonis Dyadochos ⁊ Droselitus. xlviij.
Dyacodos. Dyamanticus ⁊ Dyonisia. xlix.

Exacōtalit⁹.

Ermistiō ⁊ Erbites. ca. l.
Emarbites. li.
Exacolitus. Exebenos Laptu. lij.
Enidros. Efesij. Egipcilla. capi. liij.
Elitropia. liiij
Epistites. lv.

Falcanos.

Filaterus. Flongites ⁊ Flogmos. Lap. lvi.
Ferrum. Cap. lvij.

Gagathes:

Lapitulū. lviij.
Galactites ⁊ Garamantites. Ca. lix.
Granatus ⁊ Garatidē. Lapitulū lx.
Gagacromeon. Grisolitus ⁊ Galarides. lxi.
Gelacies ⁊ Glosopetra. Lapit. lxij.
Gipsum. Lapi. lxiij.

Hyena. ⁊ hyeratides. Ca. lxiij.

Jacinctus.

Lapitulum. lxv.
Jaspis. Ca. lxvi.
Iris. Lapi. lxvij.
Iscultos ⁊ Jena. lxviij.

kakabrates.

Ramam ⁊ Renne. lxix.
Karabe. Ca. lxx.

Lazuli.

Lapitulum. lxxi.
Lacteus. Lincia. lxxij.
Litargirum. lxxiij.
Lichinis. lxxiiij.
Ligurius ⁊ Liparis. Lapitu. lxxv.
Lune. Lapi. lxxvi.

Magnes.

Lapitulum. lxxvij.
Margarite. Ca. lxxviij.
Magnesia ⁊ Marbustica. Lapi. lxxix.
Malcha. Gipsum. lxxx.
Marmor. lxxxi.
Melochites ⁊ Murra. Lapitulum. lxxxij.
Memphites. Ca. lxxxiij
Medus. Ca. lxxxiiij.
Mogra. Ca. lxxxv.
Munia. Lapi. lxxxvi.

Nisus.

Lapi. lxxxvij.
Nigrorum. lxxxviij.
Nitrum. Ca. lxxxix.

Obtalmius.

Lapitulum. xc.
Onix. Lapi. xci.
Orpbanus. Ca. xcij.
Opalus. Ca. xciij.
Orites. Ostrattes: xciiij
Opbites. Purpurites
Porfirites: Pariuo. xcv

Palagius.

Lapitulum. xcvi.
Pantberus Ca. xcvij.
Prassius. Ca. xcviij.
Peridonius. Ca. xcix.
Piritides. Ca. c.
Petroleum. Ca. ci.
Peanites. Ca. cij.
Podorus. Ca. ciij.
Pbrigies ⁊ Pbingeres. Lapitulum. ciiij.
Pumex. Ca. cv.

Quadratus

Quadras. Quirin. cvi.
Quirinus. Radai ⁊ Ranno. Ca. cvij.

Rubeos.

Lapitulum. cviij.

Saphirus.

Lapitulum. cix.
Sardius ⁊ Sarda. cx.
Sardonis. Ca. cxi.
Samius ⁊ Sarcofagus. Ca. cxij.
Smaraldus. alias Smaragdus. Ca. cxiij.
Sagda ⁊ Sandaris. Lapitulum. cxiiij.
Selenites ⁊ Sirrite Lapitulum. cxv.
Stellarius. Ca. cxvi
Specularis. Ca. cxvij.
Sistos. Ca. cxviij.
Spongia marina. cxix.
Sordicies parietis balnei. Ca. cxx.
Siler. Ca. cxxi.
Siccinus siue Succinus. Ca. cxxij.
Sulpbur. Ca. cxxiij.
Sal. Ca. cxxiiij.
Sal armoniacus. cxxv.
Sal alkali. cxxvi.
Sal indus. Ca. cxxvij.

Trathius.

Lapitulum. cxxviij
Tartarus. Ca.
Terra sigillata.
Tegula. Ca. cxxxi.
Topazion. cxxxij.
Toxbois ⁊ Thegolitus. Ca. cxxxiij.
Turbia. Ca. cxxxiiij.

Barach ⁊ venir. Ca. cxxxv.

Uegetana ⁊ Unio. Ca. cxxxvi.
Uesice ⁊ molaris. Lapitulum cxxxvij.
Uiride eris vel Eris erugo Ca. cxxxviij.
Uitrum. Ca. cxxxix.
Uitriolum. Ca. cxl.

yris.

Lapitulum. cxli.

Zymemel.

lazuri. Ca. cxlij.
Zizaa. Ca. cxliij.
Zignites. cxliiij.

Finis.

Digitized by Google